CONTROVERSARVM IVRIS VTRIVSQVE RESPONSIONVM IN FORO CAVSARVM,

ECCLESIASTICO PRÆSERTIM, DISCVSSARVM,

ET AD PIAS CAVSAS;

TVM ETIAM BENEFICIALES, MATRIMONIALES, IVRISDICTIONALES, Spoliorum, ac Criminales, Adiectis ad calcem, earum Deciſionibus.

IN QVIBVS EX VTRAVSQVE IVRIS FONTIBVS, Atque ex Sacra Scriptura, & Patribus, ac etiam ex Sacra Theologia, placido cuncta digeſta ſunt artificia.

OMNIBVS IN FORO VERSANTIBVS, TVM AVDIENDIS CONFESSIONIBVS præpoſitis, non iniucundum, nec ineptum, quin magis, apprimè vtile, ac neceſſarium Opus.

PER

ABBATEM CAROLVM MARANTAM

V.I.D. PARTHENOPOEVM PRESBYTERVM, COMITEM PALATINVM.

SS.^{mi} D. N. AC SANCTAE SEDIS APOSTOLICAE PROTHONOTARIVM; ac Sancti Officij, Sanctiſſimæ Generalis, atq; Vniuerſalis Inquiſitionis de Vrbe contra hæreticam prauitatem in hoc Regno à viginti iam annis Ordinarium Conſultorem.

SACRAEQ. REGIAE MAIESTATIS CATHOLICAE Cappellanum Honorarium; Cauſarum Patronum; Olim etiam Tribunalis Fabricæ S. Petri Aduocatum, atq; à Secretis Coadiutorẽ, & Tribunalis Nuntiaturæ Apoſtolicæ Conſultorẽ,

Nunc verò Epiſcopum Iuuenacen. Regium Conſiliarium.

DVABVS PARTIBVS DISTINCTVM; QVARVM PRIORI, CONTROVERSIAE ad pias cauſas in Tribunali Fabricæ S. Petri diſcuſſæ, deciſæq; referuntur.

SVPERIORVM PERMISSV.

CVM PRIVILEGIO.

NEAPOLI, Excudebat Robertus Mollus. MDCXXXVII.

EXPENSIS IO. DOMINICI MONTANARII.

Biblioteca Nazionale NAPOLI

SACRATISSIMÆ DEIPARÆ VIRGINI IMMACVLATAE MARIAE COELI, TERRÆQVE IMPERATRICI.

CAROLVS MARANTA EIVS DEDITISSIMVS SERVVS.

TIBI iure hæ meæ omni, qualeſcunque lucubrationes (SACRATISSIMA DEIPARA) debentur. Quòd à te, tuoq; factum eſt auſpicio, vt illæ prodirent. Et quòd tibi omnia mea debeam. An non tù (quæ tua eſt pietas, atq; benignitas) me ab incunabulis tutari, peculiariq; proſequi pio ſemper fauore dignata es? Tu ſemper mihi in periculis omnibus, in laboribus, in anguſtijs, & tribulationibus meis, adeſſe complacita es; ac vitam meã tueri, actuſq; meos dirigere. Tu me ab orci, mortiſq; faucibus iuuenili adhuc ætate, graui detemptum infirmitate, à Medicis iam deploratum, ſemel, atq; iterum, eripere, atq; in hanc vſque diem ſeruare, dedignata minime fuiſti. Tibi itaq; quantus ſum debeo. Accipe igitur quod tuum eſt, illudq; Dilectiſſimo Vnigenito

Biblioteca Nazionale Napoli

vteri tui Virginei Chriſto IESV, Domino Noſtro, Cruci pro nobis amantiſſimè ſuffixo, offer. Atque paruulam hanc animi erga te mei ſignificationem ſuſcipe, (vt es Benigniſſima) placido, ſerenoq; vultu. Tuamq; mihi, omnibuſq; has legentibus benedictionem largiri digneris. Sic fiet (ſi te Patronam oſtenderis) vt Glorificetur nomen ſanctum tuum, atq; Sacroſanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, ac Spiritus Sancti, cui Vni Deo in Eſſentia, Trinoq; in Perſonis per te eas humillimè offero, dico, atq; ſacro.

SAN-

SANCTISSIMO, BEATISSIMOQVE PATRI SANCTAE OECVMENICAE, CATHOLICAE, ET APOSTOLICAE ROMANAE ECCLESIÆ,

Chriſti Dei Agni Immaculati Sponſæ,

EPISCOPO VRBANO PP. OCTAVO

CAROLVS MARANTA PARTHENOPEVS PRESBYTER, humillimus Cliens, poſt beatorum pedum deoſculationem. S.P. ac Neſtoreos, pro Eccleſiæ Sanctæ commodo, precatur annos.

POST quam (Beatissime Pater) Altiſſimo Deo, Triadi Sacroſanctæ, ac Sacratiſſimæ Mariæ Virgini Deiparæ, has qualeſcunq; meas Lucubrationes obtuli; iurè nec immeritò ad Beatitudinis tuæ pedes ſubmittendæ erant. Quippè

Quippè qui Vices veri Dei in Terris gerens, omnia pro arbitrio moderaris; omniumque, quæ D E I Omnipotentis ſunt, regimen obtines, & minyſterium. Deinde quòd, cùm priori harum parte de cauſis agatur ad Sancti Petri Fabricam ſpectantibus, Deciſioneſque referantur; Tuque Petri ſucceſſor ſis; Ac prætereа vnus fueris ex Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Collegio Fabricæ Sancti Petri præfectis, (ante quàm, sic Diuina diſponente Benignitate; tuiſque sic exigentibus quam plurimis meritis, vni Deo, ſecretorum cordium cognitori, ac ſcrutatori verè notis; atque Vrbi, Orbique nec incognitis, ad Petri eiuſdem Sedem aſciſſeris) qui mè vnà cùm alijs Eminentiſſimis Patribus Collegij Fabricæ præfectis, cum eiuſdem Fabricæ Cauſarum Patronus eſſem, in Coadiutorem Reuigliono, tunc à Secretis Tribunalis eiuſdem Neapoli exiſtentis, per patentes litteras deſtinaueris: Atque in altera earundem Lucubrationum parte, de rebus agatur Eccleſiaſticis, de quibus, vel per me, Vices Epiſcoporum gerentem, vel per huiuſce Sanctæ Sedis Delegationem, Iudicium, ſententiamque protuli; vel in Congreſſibus aliorum Iuris peritorum (ipſe tamen omnium imperitiſſimus) ſuffragium tuli; vel in aliorum ſub-

ſellijs

ſellijs Cauſarum Patronus Clientes tutatus fui, & cauſas dixi. Cæterum, cùm, quæ in his deciduntur, vel ex Iuris vtriuſque fontibus; vel ex Sacris Scripturis; vel ex Patribus, Sacraue Theologia firmentur; Tuque in ſcrineo pectoris tui Iura omnia, Sacroſque Canones recluſos habeas; Iure meritisſimo ad tuum iudicium, pedeſque ſacros referendæ erant. Neque enim concreditum mihi ab Auctore bonorum omnium Altisſimo Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat; talentum ſudario obuoluendum, vel terræ ſuffodiendum per me fuerat; ſed ad menſam proponendum erat, vt cum vſuris poſtmodum (veniens Dominus) illud exciperet. Ad Te vtique, qui Claues Regni Cœlorum, ab Omnipotenti Deo tibi datas, atque ligandi, ſoluendique Pontificium obtines, deferendæ illæ erant. Accipe igitur, quod Dei, ac tuum eſt: atque placida, ſerenaque fronte (quæ tua eſt humanitas) & munus, ex ſe quamuis exile; at neceſſariò offerendum; & offerentem ipſum oculis reſpice pietate plenis; atque dicendi Barbariem, ex tuis mellifluis aluearibus, Apvm dulcedine, quibus Inſignia præfers, mellis ſuauitate ſupera, atque perfunde. Meque,

&il-

& illud tua dignare Sacroſancta Benedictione, omneſque illas manibus, iudicioque peruoluentes. Sic nempè tuo nomine, ac numine inoffenſæ, mimorum oblatratione deuicta, ſecuræ pertranſibunt.

AD

Digitized by Google

AD
BENEVOLVM
LECTOREM.

PRAELO hac imprimi paſſus ſum (*Amice* , candidique animi *Lector*) quòd nolui (vt ſapè, ac in dies accidit) alius in labores hos introiret. Deinde ne concreditum mihi à Domino talentum in terram foderem. Praterea, quòd non primus, nec nouiſſimus ego. Faciendi enim plures libros nullus eſt finis; vt Sapientis ore Spiritus loquitur Sanctus, Eccleſiaſtes 12.num.12. Deinceps, vt tibi aliquo modo adiumento forem. Non equidem minimi è rè eſt legentis in hac legali paleſtra plures habere, qui in enodandis difficultatibus, incidentibus in factis, deſudarint. Data nempè Sapienti occaſione, addetur ei ſapientia; vt Salomon Prouerb. 9. num.9. fatur. Addeſq; facilè inuentis. Accedit, quòd nullus ſit, qui ad materiam Tribunalis Fabrica Sancti Petri facultatum animum adhuc appulit. Poſtremò, quòd nihil hinc tibi incommodi accidet. Si enim leges, & inde vtilitatis aliquid percipies, te non fruſtra tempus triuiſſe lataberis. Deoque Optimo Maximo, à quo omne datum optimum, Iacob. 1. gratias habebis. Quod ſi minus arriſerint; meliora ipſe praſtare poteris. Vitiò autem ne mihi vertas menda quadam, qua Librariorum incuria in imprimendo accidère. Homines enim ſumus, & nihil humani à nobis alienum putare debemus (vt eloquētia Parens dixit.) Potiſſimùm, quòd cùm hac imprimerentur, per aliquot menſes à Ciuitate abſuerim. Vale, diùq; viue in Domino.

CVM Anno 1617. Tribunalis Fabricæ, cuius cauſarum Patronus eram, pro Dominis V. I. D. Melchiorre Reuigliono,& V. I. D Ioanne Baptiſta Reuigliono eius filio, dictæ Fabricæ à Secretis, poſtmodum Troianen. Eccleſiæ Epiſcopo, ob eorum impedimentum, per Sacrum Collegium Eminentiſſimorum Dominorũ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium,negotijs dictæ Fabricæ Præfectorum, per litteras patentes deputatus fuerim; non ab re me facturũ putaui; ſi eiuſdem Sacri Colleggij patentes litteras grati animi cauſa,erga tantos Patres,& Dominos,hic ſubnecterem.

Colleggium Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum Dominorum Cardinalium Præfectorum Vener. Fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe.

Dilecto nobis in Chriſto Admodum Reuerendo Domino Carolo Marante, I.V.D. Salutem.

CVm non ſine animi moleſtia ad aures noſtras deuenerit Adm. Excell. Dominos Melchiorem Reuiglionum,& Ioannem Baptiſtam, eius filium,noſtros, & dictæ Fabricæ in Regno Neapolitano Secretarios,fuiſſe, ſcilicer dictum D. Melchiorem ob eius infirmitatem domui ſuæ,& dictum Ioannem Baptiſtam in Carceribus Vicarię eiuſdem Ciuitatis Neapolis, retentos; licet ad præſens credatur ipſum D. Melchiorem ob dictam ſuam infirmitatem ad mortem properantem,& dictum ſiniſtrum accidens,quod poſtea ſuperuenit,ab hac vita deceſſiſſe. Et conſiderantes nos pro ſeruitio dictæ Fabricæ neceſsè fore,durante impedimento dictæ carcerationis, & detentionis interim prouidere de aliquo Coadiutore in locum dictorum DD. de Reuiglionis,qui dictum officium exerceat, ne expeditio cauſarum eiuſdem Fabricæ in illius damnum,& præiudicium retardetur; & proceſſus, & ſcripturæ deperdantur,vel ſubripiantur; ſed in ipſis cauſis iuxta ſolitũ eiuſdem Tribunalis procedatur,& dicti proceſſus,& ſcripturæ ſub bona,fideli,& diligenti cuſtodia,vt par eſt,conſeruentur. Idcircò nos Auctoritate Apoſtolica, qua fungimur in hac parte; te, de cuius idoneitate,integritate,litterarum ſcientia,& in rebus eiuſdem Fabricæ peragẽdis experientia plurimum in Domino confidimus, in Coadiutorem dictorum DD. Melchioris,& Ioannis Baptiſtæ Secretariorum, vt præfertur eiuſdem Fabricæ, durante impedimentò dictæ eorum carcerationis,& detentionis,per modum prouiſionis,& cum eiſdem facultatibus,prærogatiuis,honoribus, & oneribus,ac obligationibus, & capitu-

lis,

Digitized by Google

lis, ac aliàs in omnibus, & per omnia iuxtà formam litterarum patentium in perſonas eorundem DD. Secretariorum ſub die 3. Decembris 1615. expeditarum, harum ſerie facimus, conſtituimus, & deputamus: ſperantes in Domino, quod dictum officium benè, & fideliter, ac ea, qua decet diligentia exercebis. Mandantes propterea omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, vt te in coadiutorem, vt ſupra, eorundem DD. de Reuiglionis Secretariorum eiuſdem Fabricæ benignè recipiant, & admittant, & recognoſcant; ac in his, quæ ad officium prædictum ſpectant, & pertinent, pareant, & obediant, faueant, & aſſiſtant; pro vt nos præſentium tenore recipi, & admitti, & parere mandamus. In quorum omnium, & ſingulorum fidem has per nos, & Secretarium eiuſdē Fabricæ infraſcriptum ſubſcriptas fieri, ſigilliq. eiuſdem noſtri Collegij, quo in talibus vtimur, iuſſimus, ac fecimus appenſione muniri. Datum Romæ in prædicto noſtro Collegio Anno à natiuitate D.N. Ieſu Chriſti Milleſimo Sexcenteſimo Decimoſeptimo, Indictione decimaquarta die verò 6. Menſis Iunij. Pontificatus SS. in Chriſto Patris, & D.N.D. Pauli Diuina prouidentia Papæ V. Anno eius decimotertio

E. Cardinalis Cuſent.
Ego Cardinalis à Monte.
B. Cardinalis Iuſtinianus.

Ego M. Cardinalis Lantes.
M. Cardinalis Barberinus.
Ego P. Card. Creſcentius.

Adeſt ſigillum pendens in capſula ſtamnea.

Paulus Rouerius Secretarius.

Illuſtriſſimo, & Eccellentiſſimo Signore

IL Dottore Carlo Maranta Sacerdote Napolitano, dice à V. E. come dalla Sacra Congregatione de' Signori Cardinali ſopra la Fabrica di S. Pietro l'è ſtato conceſſa patente di Coadiutore delli Segretarij Melchiorre, e Gio: Battiſta Reuiglione Segretarij di detta Reuerenda Fabrica, durante l'impedimento di quelli, che però volendo quella eſſercitare, la ſupplica del Regio Exequatur, che lo riceuerà à gratia, vt Deus, &c.

Exequatur durante impedimento.

Conſtantius Regens.

Prouiſum per Suam Excellentiam Neap. die 19. Iunij 1617.

Vitalianus.

COPIA LITTERARVM
Sacræ Congregationis.

de foris.
Al Molto Reuerendo Signore, Il Signor Carlo Maranta
Napoli

Intus
Molto Reuerendo Signore

QVeſti miei Illuſtriſſimi Signori volontieri hanno inclinato à fare ſpedire la patente di Coadiutore di coteſto officio in perſona di V. S. perche confidano nella ſufficienza, bontà, & integrità ſua. Haurò molto à caro di ſapere, ch'ella confermi queſta opinione con fare il ſeruitio del Tribunale con quella diligenza, che ſi conuiene. E di cuore me li raccomando. Di Roma li 24. Giugno 1617.

Di V. S.

come fratello
Il Cardinal di Coſenza.

Cum ſigillo Illuſtriſſimi Cardinaliſ.

Sig. Carlo Maranta Nap.

Al

Al Molto Reuerendo Signore, Il Signor Carlo Maranta Coadiutore del Signor Secretario Reuiglione. Nap.

Molto Reuerendo Signore.

HAnno queſti miei Illuſtriſſimi Signori Cardinali inteſo volontieri la diligenza vſata intorno all'eſattione del capitale douuto dal Signor Prencipe di Stigliano per la cauſa del q. Siluio Spinola, & lodatola per miniſtro intrepido, & fedele; ſibene hanno ſentito diſpiacere dell'impedimẽto datole; alche mentre di quà ſi procureranno rimed'j conuenienti, V.S. di là non mancherà valerſi delle facoltà ſue; & ſeruirſene in guiſa, che vẽga leuato ogni impedimento datoli; acciò la raggione di queſta ſanta Fabrica habbia la ſua eſſecutione; ilche V. S. procurerà come Miniſtro fedele, & intrepido. E la gratia del Signore per fine ſia con lei. Da Roma li 4. Gennaro 1618.

Al piacer di V. S.

Il Cardinale di Coſenza.

NEl ſottoſcriuere la preſente è arriuata l'altra ſua lettera delli 29. del paſſato, per la quale s'è inteſo quello di più V.S. auiſa nel negotio del Prencipe di Stigliano, & non ſi mancherà di rappreſentare à queſti miei Illuſtriſſimi Signori la franchezza, e bontà dell'animo ſuo; & ſon ſicuro, che ne reſtaranno molto appagati.

S'è hauuto la fede delli duc. 575. 3: 9. pagati al Signore Falconieri, & s'ordinarà che ſi mettano in conto della ſua amminiſtratione.

Signor Maranta.

DOCTOR Melchior Reuiglionus à Secretis Tribunalis, licet tunc temporis graui correptus morbo in extremis laborauerit; tamen, ſic Diuina diſponente Bonitate, conualuit ex infirmitate, vitamq; protraxit ad annum vſque 1626. pœnè octoagenarius, maxima cum pietate erga omnes, ac pauperes præſertim. Vt die quadam pauperi (cùm ſe in ſecretiorem locum reduxiſſet) detractam ſibi lineam interulam, petenti dederit. Poſtquàm autem obijt, factum reſciuimus. Et die ipſa, qua ſerò aplopetico morbo correptus fuit, vnde ad paucos inde dies animam reddidit; cùm vnà de breuitate vitæ huius caducæ loqueremur, aduenjantibus Patribus Capuccinis eleemoſynam pro infirmis petentibus, dari iuſſit. Aſſiduus in oratione erat; ita vt quotidiè ſummo mane ad Eccleſiam ſe conferret Domus Profeſſorum Societatis Ieſu: poſitiſq; genibus antè Auguſtiſſimum, & Diuiniſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, per horas ſic perſeuераret, meditans in corde ſuo. Cùm de Beatiſſima Virgine loqueretur, ſtatim præ teneritudine aderant lachrymæ, vt vix ſe continere poſſet. Quòd expertus fui, cùm inſimul colloqueremur. Erga eos, qui eum offenderant, ita affectus erat; vt dicenti cuidam, iam tempus adeſſe, quo de quodam, qui ei infenſiſſimus fuerat in eius anguſtijs, vindicaret. Non faxit Deus (reſpondit) Ego ab eo flexo poplite veniam petam, eiuſque pedes deoſculabor. Sperandum eſt igitur inueniſſe illum miſericordiam apud Pientiſſimum Patrem miſericordiarum, & Deum totius conſolationis per ſanguinem Filij eius Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem effudit pro nobis abundè; Intercedente eadem Beatiſſima Maria Virgine peccatorum Aduocata, & Matre ipſa miſericordiarum. Hanc autem memoriam grati animi ergo, facta mihi occaſione, iurè poſui.

IN hiſce Iuris vtriuſq; Controuerſijs in partes duas diſtributis, non ſolum elucet ſapientiſſimi Authoris legalis ſcientiæ mira,fœcundaq; doctrina ; ſed etiam Theologiæ,Moralium animæ Quæſtionum,ac Sacræ Scripturæ ſubtiles,veræq;diſceptationes,atq; interpretationes. Ne igitur tàm Iuriſperiti,quàm ij, qui diuinas litteras profitentur, tantis careant eruditis documentis,ſanctæ Fidei,optimiſq; moribus apprimè conſonis; immò vt vtilitatem exinde referant non vulgarem, Typis dari ambas harum Controuerſiarum partes,quam libenter, & iure meritiſſimo cenſeo. Neap.X.Octobris MDCXXXV.

D.Io.Dominicus Auliſius Doct. Theol. Collegialis,Canonic.deput.

Idem affirmo

Ioſeph Giannettaſius Canonicus deput.

Hucuſq; vidi, & percunctaui

de Thoro.

IMPRIMATVR.

Felix Tamburellus Vicarius Generalis Neapolitanus.

ILLVSTRIS-

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO, ET ECCELLENTISSIMO SIGNORE

IL Dottore Abb. Carlo Maranta Cappellano d'honore di S.M. ſupplicando dice à V.E. come tiene intentione mandare alle Stampe vno volume di Reſponſi, tanto in materia delle Cauſe agitate nel Tribunale della Reuerenda Fabrica di S. Pietro in Napoli, auanti li Signori Conſultori da V.E. deputati, come d'altre materie Eccleſiaſtiche. Supplica per tanto V.E. reſtar ſeruita commettere la reuiſione di quelli à chi meglio à V.E. parerà, e concedere licenza alli Stampatori di poterli Stampare, che l'hauerà à gratia da V.E. vt Deus, &c.

Magnif. V. I. D. Io. Baptiſta Thorus videat, & in ſcriptis S.E. referat.

Rouitus Regens.

Prouiſum per S.E. Neap. die 17. Sept. 1635. Lombardus.

Illuſtriſſime, & Excellentiſſime Domine

VT Tuæ Excellentiæ paretem mandatis, perlegi Doctiſſima Reſponſa Admodum Illuſtri, & Reuerendi D. Caroli Marantæ I.C. Neapolitani præſtantiſſimi, in duas Partes diuiſa, adeò copiosè, & eruditè, ſummaq; dexteritate, ac doctrina controuerſi caſus, in Foro nedum Eccleſiaſtico, ſed etiam Sęculari enucleati cernuntur, vt vlterius dubitandi anſam abſtulit, non igitur minus vtilia Reipublicæ, quam neceſſaria, omnibuſque Ius dicentibus, atq; in foro verſantibus: quapropter arbitror tutiſſimè ea prælo dari poſſe pro communi omnium Iuris ſtudioſorum, ac Reipublicæ literariæ commodo, cùm illa bonis moribus, neque iuri publico aduerſari competiantur, ſi ita Excellentia Sua mandari dignetur, cui me in omnibus ſubmitto, poſt manuum oſcula precor Deum te incolumem in poſterum ſeruaturum. Datum Neap. ex ædibus noſtris die 29. Decembr. 1635.

Veſtræ Excellentiæ

Deditiſſimus ſeruulus

Ioannes Baptiſta de Thoro I.C. Neap.

Viſa ſupradicta Relatione IMPRIMATVR

TAPIA Regens. BRANCIA Regens. ZVFIA Regens. CASANATE Regens

Die 12. Iunij 1636. Lombardus.

R E-

ARGVMENTORVM ELENCHVS ſingularium Primæ huius Partis Reſponſionū, cum earum Deciſionibus.

I.

NVM teſtamentum clauſulis firmatum derogatorijs, per ſecundum ſimplici derogatione emiſſum (*caſſans, & annullans*) abolitum cēſeatur? Et quid ſi fauore piæ cauſæ, vel pro exoneratione conſcientiæ; vel ex voto Deo, Beatiſſimæq; Virgini Cœlorum, Terræq; Imperatrici factum fuerit? Et quando vtrumq; debeatur legatum eidem Eccleſiæ diuerſimodè relictum? non inutiliter diſceptatur.

I I.

Subſtineatur, nè Conſuetudo Epiſcopi exigendi Quartam ex omnibus legatis pijs? Et quid quòad Tribunal Reuerendæ Fabricæ? Et num ne detractum ſit iuri, Quartam exigendi huiuſmodi, poſt Tribunalis erectionem, vi ſuorum priuilegiorum, & facultatum?

III.

Num legatum conſanguineo factum, ſanguinis intuitu magis, quàm pietatis ergò rogatum videatur. Et an Mons Pietatis, profanus ex eo dicatur, quod ad eius commodum, cum pauperibus teſtatricis conſanguinei admiſſi fuere? latè diſcutitur.

IV.

Subſiſtat nè iurè teſtamentum, atque ſuprema illius diſpoſitio, qui animam ſuam hæredem nuncupauit; vel verò in irritum reuocetur, quod in incertum collata diſpoſitio videatur? Satis curioſa diſputatio, vbi multa traduntur ad doctrinam de Purgatorio.

V.

Ad reſtitutionem iurè nè agat aduerſus Eccleſiā legatariā Reuerendæ Fabricæ Tribunal, ex quo Miſſarum oneri legato, ſatiſfactum non fuit? Et an iurè quoque ſtipem Sacerdos exigat, quòd ſacris operatus ſit? Et num legato Quartæ Matrici Eccleſiæ relicto, onus adijcere potuerit teſtator, vel verò compenſandi animo feciſſe videatur?

Tom.I.

VI.

Relicto pro puellis matrimonio locandis legato; ſi viuo adhuc teſtatore ſponſalia decernantur, eaq; copula obfirmentur; verùm poſt ſuprema teſtatoris funera matrimoniū ſequatur: Num nè ſic nuptæ puellę dos relicta ſolui debeat? Non tam curioſè, quàm vtiliter diſſeritur. Et nùm cohoneſtari poſſit ex ſponſalibus inter ſponſos copula; quiduè quòad tactus, & oſcula?

VII.

Pluries repetito legato pro ſacris in ſingulos dies Deo offerendis, & in teſtamento, & codicillis, an repetitis etiam vicibus ſolui debeat, vel ſufficiat ſi ſemel tantùm ſoluatur, in dubium reuocatur. Et num infinitæ ſit efficaciæ, quatenus nobis applicatur, Miſſæ ſacrificium, vt ita proſit vni, ſicut ſi pro multis offeratur? atq; plura etiam de Purgatorio.

VIII.

Num Neapolitana Conſuetudo, *Si qua moriens*, locum ſibi faciat in donatis ab affinibus, vt reſtrictam proinde facultatem habeat mulier de eis diſponendi? Et an vxori legatum ab affine, contemplatione factum cenſeatur viri, vt viro ipſi quæratur, an mulieri, cui legatum ſcriptum fuit?

IX.

An legatum pro ſepultura Eccleſiæ relictum, debeatur eidem, illa poſtmodum alibi electa, vel verò euacuatum cenſeatur? Et quid ſanè ſi Eccleſiæ non debeatur; vindicare num nè ſaltim illud poſſit Tribunal Fabricæ, vi ſuorum priuilegiorum, & facultatum?

X.

Abſtruſam, atque inuolutam verbis teſtatoris voluntatem coniecturis venandam eſſe diſſoluitur. Et vtrum ne vxor hęres inſtituta donec vixerit, & lectum viduale ſeruauerit, datis alijs ſibi cohæredibus, hęres nihilominus eſſe poſſit, vel ſaltim vſufructuaria remaneat? Et num legatorum ſolutio (piorum præſertim) hæredis arbitrio relicta, poſſit per eum vſq; poſt fati ſui tempus differri, vel verò ſtatim fieri de-

beat

beat ? Plenè diſcutitur.

XI.

Attentatorum reuocationi an locus ſuperſit poſt lapſum temporis decem annorum. Et num legatum pium indebitè ſolutum repeti poſſit?

XII.

Ex verbis mentem venandam eſſe diſponentis habetur. Atq; de dictione(*vt ſupra, & non aliter*) Et dictione (*eccetto l'infraſcritti legati*) teſtamentis adijci conſueta. Eumq; videri magis dilectum, qui prior vocatus eſt; vt, ſi primò vocatus, fuerit granatus, ſecundus quoque vocatus grauatus multò magis cenſeatur? Multaq; alia ad interpretandam diſponentis voluntatem.

XIII.

Subreptitium, vel obreptitium reſcriptum ex quibus fiat? Et num pium dicatur legatum pro Studentium Collegio erigendo rogatum? an autem legitimæ filijs debitæ onus adijci poſſit per patrem? Poſſitq, nondum erectum Collegium hæres nuncupari? non inutiliter diſſeritur.

XIV.

Ex quonam tempore intereſſe currat in legatis pijs? Et num ſanè ex pecunia non ſoluta intereſſe aliquod debeatur ratione moræ? Et quid quoad Tribunal Reuerendæ Fabricæ? vbi declaratio eiuſdem expenditur, quoad intereſſe legatorum, etiã reſpectu pecuniæ non ſolutæ. Non abijcienda reſponſio.

XV.

Legatum annuum ad vitam factum Sacerdotis pro ſacris faciendis, ſi interim lumine captus oculorũ ſit Sacerdos, vt ſacris operari non poſſit, an debeatur; cum in culpa non ſit, quin iniuncto ſatisfaciat oneri?

XVI.

Argumentum ex ipſo principio petitur. Nũ .ſ. poſſit creditor inſtrumenti, vel etiã chyrographi tñ, generali bonorum omniũ hypoteca ſuffulti, aſſiſtendi iure in ſacellum, ſiuè cappellam, vel ſepulchrum debitoris experiri, quòd nihil vltrà bonorum ſuperſit, ex quibus creditoribus, pijſq; legatis fieret ſatis?

XVII.

Legatum pium, vt probetur, atq. exigi valeat, ſufficit duorum teſtimonio eſſe ſtatũ, & ſi neque Parochialis Præsbyter, neque etiam ſcriptura interceſſerit. Et num confeſſarij ſtetur dicto, defunctum ad pias cauſas reliquiſſe aſſerentis? Quidue ſi is Parochialis Præsbyter fuerit? Et cuinam teſtium dicto magis ſtandum ſit, de bona alicuius fama aſſerentium, an verò contrà de mala?

XVIII.

Quodnam ſufficiens dicatur beneficium ad honeſtam vitæ ſubſtentationem? latè, nec ineptè diſſeritur.

XIX.

Legata ad pias rogata cauſas, num ne debeatur hæreditate non adhita? Et quid ſi Eccleſia hæres inſtituta hæreditati nuncium miſerit, an illam pro ea, Fabrica S. Petri, vi facultatum, & priuilegiorum ſuorum capere valeat; vel acquiratur filio, in legitima hærede inſtituto?

XX.

Teſtatoris prohibitio, qua vetuit nè Fabrica, ſeu Epiſcopus ſe ingerat in legatis, & diſpoſitionibus ad pia per eum relictis, an ſubſiſtat, data hæredum, ſeu executorum negligentia? Et num ex legato pecuniæ relicto, exigi poſſint vſuræ, data hæredum mora? Quidue ſtantibus Fabricæ priuilegijs? Et num vſura dicatur, ſi relinquat teſtator certam pecuniæ quantitatẽ ad opus aliquod pium, grauetq; hæredem, interim, donec legato ſatisfaciat, certum quid ſingulis annis(intereſſe nomine)pecunię ſoluat?

XXI.

Vitioſa quomodo gratia reddatur, ſi ea omiſſa fuerint, quæ expreſſa veriſimiliter à cõcedendo Principem retraxiſſent, vel difficiliorem ſaltim effeciſſent. Et quid ſi narrata non fuerit litis pendentia ſuper re, de qua ſupplicatum fuit; vel etiam latæ ſententiæ memoria omiſſa? Multaq. de gratia cum clauſula(*vocatis vocandis.*) Quidue operetur clauſula (*non obſtantibus priuilegijs quibuſcunque*) & an comprehendat priuilegia Fabricæ S. Petri?.

XXII.

De legato pro exoneratione conſcientiæ, ac pro malè ablatis relicto. Atque de malè acceptorum reſtitutione. Incerta verò quibus reſtituenda ſint: quoue iure pauperibus debeantur; Et nùm pauperibus ius aliquod ſit in huiuſmodi incertis. Quidue quoad ea poſſit Epiſcopus? Et num potuerit iure Summus Pontifex ea

Fabricæ addicere Sancti Petri: quodue in ea ius ſit Fabricæ prædictæ, latè diſcutitur.

XXIII.

Sequitur in materia præcedentis reſponſionis ad oſtendendum legatum pro malè ablatorum reſtitutione factum fuiſſe.

XXIV.

Sequitur quoque præcedentis reſponſionis materia pro malè ablatorum reſtitutione. Et num Iudices Fabricæ ſibi ipſis iudicare videantur? Et an piorum legatorum cognitio etiam ad laicum pertineat Iudicē, vel verò ad ſolum Eccleſiaſticum? Et an ſcire poſſimus infallibiliter nos in gratia Dei eſſe, atq. de numero prædeſtinatorū? Multaq. de confeſſione in extremis ad exonerationem conſcientiæ facta, atque pro malè ablatis incertis.

XXV.

Nùm malè ablatorum perceptionem ab Epiſcopis impedire poſſit Fabrica; vel verò præſcribere illam aduerſus eam potuerint Epiſcopi, etiam immemorabili tempore?

XXVI.

Præſcribi ne potuerit exigendi ius malè ablata incerta, Cippo Metropolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ relicta: per Procuratores Eccleſiæ prædictæ aduerſus Fabricę S.Petri œconomum?

XXVII.

Incerta nè dicantur malè ablata, certo loco, certiſq. pauperibus, vel certo pio operi, vel Eccleſiæ relicta? & num iurè agat in ea, ſuarum facultatum, & priuilegiorū vi, Fabricæ Oeconomus S. Petri.

XXVIII.

Pium quodnam dicatur legatum? Et num conditionale legatum, conditione præcedente, debeatur? Et an demandata diſpoſitione in ſecreto aurium, poſſit executor cogi ad manifeſtandam perſonam, quæ ita aurium ſecreto commiſſa per teſtatorem fuerat?

XXIX.

Legatum Cappellæ relictum cum onere celebrandi Miſſas, an perpetuum intelligatur, vel verò vt tot Miſſæ tantùm celebrētur ad rationem deſtinatæ pecuniæ? Et quid magis animæ teſtatoris expediat, ſi vna vice ſucceſſiuè pluries pro ea offeratur, vel ſi in ſingulos annos in perpetuum? non inutilis reſponſio.

XXX.

Debeatur ne legitima patri in bonis filij Epiſcopi prædecedentis, ſi ille teſtandi facultatem à Summo Pontifice obtineat?

XXXI.

Si idem Monaſterium hæres relinquatur, & legatarius cum onere tamen Miſſarum, an ex hæreditate extrahenda ſit conſueta eleemoſyna pro ſacris faciendis, vel imputandum legatum pro eleemoſyna? non inutilis diſcuſſio, & reſponſio.

XXXII.

Nùm datis primis, & ſecundis executoribus per teſtatorem, poſſit Fabrica, non expectata vtrorumq. negligentia, ius habere: vt priores ad iudicium interpellet? Et nū ſanè antequam ipſe voluntatem impleri defuncti teſtatoris curauerit, poſſit, in puellarum locationes viris faciēdas ex demādata teſtatoris diſpoſitione, ob non factas fortaſſe locationes per matrimonia ſecuta, ius habere, vt dotes illis diſtribuendas ſibi acquirat, ad interpretationem Conſtitutionis Pij Papæ V. (exigit) & declarationum eiuſdem Fabricę?

XXXIII.

De iuſta ſtipe, & eleemoſyna Sacerdoti ſacris operanti ex iuſtitia debita. Et num donans, & quando de euictione teneatur rei donatæ? Et quid ſi ex cauſa onerosa datum fuerit?

XXXIV.

Quando legatum demonſtratiuè, vel taxatiuè factum dicatur?

XXXV.

Legatum victus, & veſtitus, & de omni eo, quod neceſſarium fuerit Patribus Capuccinis certi loci rogatum, an purum, vel cōditionale dicatur, vel verò annuū æſtimari debeat? Et an poſſit Fabricæ S. Petri Oeconomus illud ſibi vindicare vi ſuorū priuilegiorum, & facultatum? num verò centum annorum ſpatio Eccleſiæ, vel pio loco relictum legatum, poſt illud tempus extinguatur? latè diſcutitur.

XXXVI.

Legatum in alterius arbitrium relictum, non ita exauditur, vt illius ſit dominus: ſed vt eius in pias cauſas diſtributor fiat, ad quas diſpoſuiſſe teſtator videtur, in alterius arbitrium illud demandando: & aliter faciēs peccat, & criminis eſt reus. Exequutor quis dicatur?

Digitized by Google

INDEX ARGVM.

XXXVII.

Legato ſemel repudiato per legatarios, iuri, per repudiationem Fabricæ S. Petri quæſito, an ius iterum ad illud eſſe poſſit legatarijs, vt illud ſibi ipſis, etiam in præiudicium Fabricæ vendicent? Et quid accedente hæredum conſenſu?

XXXVIII.

An Fabricæ S.Petri priuilegia, & facultates locum ſibi faciant, vbi matrimonio pauperes puellæ locari debent, non ex cauſa diſpoſitionis inter viuos, vel in vltima voluntate, quæ ex liberalitate dependeat diſponentis: ſed ex cauſa tranſactionis, vel alia oneroſa? Vbi declarantur Fabricæ priuilegia.

XXXIX.

Subreptitium quando dicatur reſcriptum ob non factam litis pendentis memoriam? Quando moroſus quis dicatur in legatis ſoluendis; ſi iuſtam habuit differendi cauſam, vel dilatio ſit eidem cõceſſa per Principem ad ſoluendum? Et num dictio (*dummodò*) conditionem, vel modum importet, & quando? non inutilis reſponſio, nec inconcinna.

X L.

In mora an dicatur eſſe ſoluendi hæres, qui in vltimo anni tempore ſoluit: & num Fabrica ad intereſſe anni totius agere valeat? & quæ diſtinctio inter fructus rei legatæ, & intereſſe illius? Multaq. ad ornatum, & intellectum declarationum Fabricæ, non iniucunda reſponſio.

XLI.

Plura diſcutiuntur dubia quòad pia legata cum onere, & ſine eo, Fratribus Minoribus relicta; potiſſimùm poſt nouiſſima decreta in Generali Congregatione anno 1628. facta, & poſt refutationem legatorum prædictorum: & quid quòad ea Fabrica valeat S. Petri, vi ſuorum priuilegiorũ, & facultatum? & poſſint nè Fratres Miſſarum perpetuarum oneri ſatisfacere, ſi hæredes ſpontè illis eleemoſynas erogent pro earum ſatisfactione? latè diſcutitur, refertúrq. nouiſſimum Sacræ Congregationis decretum.

Finis Indicis Argumentorum.

Digitized by Google

ABBATIS CAROLI MARANTAE V. I. D. NEAPOLITANI,

Cauſarum Patroni, ac Sancti Officij Ordinarij Conſultoris.

CONTROVERSARVM VTRIVSQ. IVRIS RESPONSIONVM

Cum earum deciſionibus ad Tribunal Fabricæ S. Petri ſpectantibus.

PARS PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *DEus bonorum omnium auctor, qui dat omnibus affluenter & non improperat.*

2 *Voluntas ſtabilis teſtatoris ſequenda, neq. ab ea recedendum per ſimplicem loquutionem.*

3 *Teſtamentum derogatorijs ſpecialibus clauſulis vallatum, per ſecundum generali derogatoria ſuffultum, renocatum non cenſetur, niſi priorum clauſularum memoria facta fuerit expreſſa.*

4 *Voluntas vbi aperta eſt teſtatoris non ſunt abſtruſi verborum ſenſus exquirendi ad illam infirmandam.*

5 *Voluiſſe teſtator non videtur quod potuit dicere, & non dixit.*

6 *Teſtator non poteſt ſe ita clauſulis colligare quin vſq. ad ſupremum ſpiritum voluntatem priorem mutare valeat.*
Limita ſi deiectæ clauſulæ non poteſtatem reſpiciant teſtandi, ſed voluntatem. nu. 7.
vel ſi non totam voluntatem, ſed aliquam tantùm illius partem comprehendant. nu. 8.
ac præſertim fauore piæ cauſæ. nu. 9.

9 *Donatio omnium bonorum piæ cauſæ fauore ſubſtinetur.*

10 *Pœnalis diſpoſitio fauore piæ cauſæ ſubſtinetur.*

11 *Legatum pro exoneratione conſcientiæ factum irrenocabile eſt, & vim habet confeſſati debiti. & neceſſarium æſtimatur. nu. 15.*

12 *Confeſſio pro exoneratione conſcientiæ facta plenè probat, quia non quod gratuitum, ſed rei debitæ reſtitutio videtur, nu. 13. & nu. 17.*
vt neq. per ſuperuenientiam liberorum renocetur. num. 14.

16 *Legatum pro exoneratione conſcientiæ etiam infra tempus conficiendi innentarij peti poteſt. & æs alienum continet. n. 22.*

18 *Quarta non detrabitur ex legato pro exoneratione conſcientiæ.*

19 *Legata ad pias cauſas legitimam filiorum non minuunt, neq. etiam parentibus debitam. n. 20.*
Limita in legatis pro malè ablatis, & exoneratione conſcientiæ. num. 21. conſtare tamen debet de malè ablatis. nu. 24.

23 *Reſtitutio omninò fieri debet, vt peccatum tollatur, quod per ablationem rei alienæ contractum fuit.*

25 *Votum eſt promiſſio deliberatè facta Deo de aliquo bono maiori.*
26 *Voti eſt de eſſentia vt promiſſio intercedat, nec ſufficit ſolum propoſitum, ſiuè deſiderium vouendi, ſiue tacitè ſiue expreſsè, vel mediatè vel immediatè promiſſio Deo fiat.*
27 *Deus ſolus intima cordis nouit hominum.*
28 *Promiſſio homini facta etiam de re ſpirituali, votum non dicitur niſi ſaltem ad eam reſpectus habeatur.*
29 *Voti de eſſentia eſt vt promiſſio Deo fiat & n. 38.*
30 *Promiſſio Sanctis facta, expreſſo animo non ſe obligandi Deo, ſed ſoli Sancto vti excellenti creaturæ, votum haud eſt, neq. religionis actus.*
ſi verò Sanctis fiat nulla poſitiuè contraria intentione non ſe obligandi Deo, votum erit, quia Deo facta cenſetur promiſſio. nn. 31. & nn. 33.
32 *Sancti quatenus deificati ſunt, participatione quaſi ſunt Dij effecti, diuinæq. conſortes naturæ.*
33 *Deus in Sanctis honoratur.*
34 *Promiſſio Beatiſſimæ Virgini Mariæ facta, votum æſtimatur.*
35 *Votum maiorem habet obligandi vim, quàm iuramentum.*
36 *Votum principaliter in honorem Dei fit.*
Iuramento verò obligatur homo homini.
37 *Iuramentum principaliter ad vtilitatem proximi fit.*
39 *Infidelem eſſe Deo grauiſſimum facinus eſt.*
40 *Fidem fallere graue eſt.*
41 *Promiſſionem Deo factam violare irreligioſa perfidiæ eſt.*
42 *Fides etiam hoſti ſeruanda.*
43 *Iuramenti cauſa laycus forum ſortitur.*
44 *Iuramenti vis eſt addere forum foro.*
45 *Voti cauſa laycus ſubycit Foro Eccleſiaſtico.*
46 *Vouens vel iurans cogi poteſt per Eccleſiaſticum Iudicem ad voti, vel iuramenti implementum.*
47 *Iudicis ad officium ſpectat promiſſa vt impleantur.*
48 *Voti exoluendi cauſa multa permittuntur, quæ minimè alias*
49 *Votum ſemel factum nulla ſubſequenti voluntate mutari poteſt, quin ſacrilegium committatur.*
50 *Iuramentum de ducenda aliqua muliere in vxorem intuitu Deum non poteſt per mulierem remitti, quia in votum tranſiuit.*
51 *Voti violatio ex genere mortalis eſt.*
52 *Votum in fauorem vnius Eccleſiæ factum, non poteſt in alterius fauorem commutari Eccleſiæ.*
præſertim poſt acceptationem nn. 53.
54 *Vota licet ſint ab initio voluntaria, fiunt tamen ex poſt facto neceſſaria.*
55 *Votum à natura regitur contractus qui ſunt ab initio voluntatis, & ex poſt facto neceſſitatis.*
56 *Vouens compelli poteſt ad ea ſeruanda, quæ vouit.*
57 *Melius eſt non vouere, quàm votum non reddere.*
58 *Hæres tenetur vota realia defuncti implere.*
ſicuti & aliud eiuſdem æs alienum. nn. 59.
60 *Votum reale in hæreditate defuncti eſt debitum Deo perſoluendum.*
61 *Promittere eſt conſtituere ſe debitorẽ ei, cui promittitur.*
62 *Obligatio defuncti ad hæredem eſt tranſitoria etiã pœnalis.*
63 *Hæres adita hæreditate defuncti vota nõ reddens, violatæ religionis reus habetur.*
atq. hæreditate indignum ſe reddit vt ea ſpoliari mereatur. nn. 64.
atque creſcente contumacia cenſuris ligari. numer. 65.
66 *Hæres tenetur conſcientiam, animamq; exonerare defuncti.*
67 *Teſtamento ea tantùm reuocari poſſunt quæ vltimæ volũtatis naturam ſapiunt, non verò contractus.*
68 *Reuocatio non ad ea extenditur, quæ ſunt iuramẽto confirmata. neque etiam ad ea quæ voto promiſſa ſunt. nn. 69.*
70 *Argumentum rectè ducitur à vi, & efficacia iuramenti ad votum.*
71 *Legatum ſecundum in executionem primi factum cenſetur, & nn. 75.*
72 *Illatio non ſequitur à diuerſis.*
73 *Intellectus ad tex. in l. filia legatorum C. de legat. & l. Lucius Titius ff. de legatis 2. & nn. 76.*
74 *Legatum generis & quantitatis differunt.*
77 *Legatum debetur vtrumque ſi multiplicationem recipiat, vel ſi ex mente ita appareat defuncti. num. 78.*
79 *Legatum pro Anima multiplicationem admittit.*
80 *Legatum alimẽtorum multiplicationem reycit veluti etiam legatum Dotis. num. 81.*
82 *Legata diſtincta eſſe cenſentur ſi diſtincta ſit eorũ ſubſtantia, vnde multiplicationem admittunt nn. 83. vel ex diuerſitate cauſa nn. 85.*
84 *Pluralitas arguitur ex diſtinctione rerum.*
86 *Voluntatem teſtatoris ne ſlet, impugnare non debemus niſi mutationis voluntatis certè appareat. nn. 87.*
88 *Voluntatis perduratio vſq. ad ſupremum vitæ ſpiritum præſumitur.*
89 *Voluntatem, qui mutatam dicit, ipſe probare tenetur.*

ARGVMENTVM.

Nùm teſtamentum clauſulis firmatum derogatorijs per ſecundum ſimplici derogatione emiſſum, (ceſſans, & annullans) abolitum cenſeatur? Et quid ſi fauore piæ cauſæ, vel pro exoneratione conſcientiæ, vel ex voto, Deo, Beatiſſimæq; Virgini Cęlorum, Terræq; Imperatrici factum fuerit? Et quando vtrumq; debeatur legatum eidem Eccleſiæ diuerſimodè relictũ? Non inutiliter diſceptatur.

R E-

RESPONSIO PRIMA.

PEtrus Marianus à Campo Baſſo,
Boianen. Diœceſis, rogato Elo-
gio die 19. Decẽbris 1606. poſt-
modum vltimo Iulij ſequẽtis an-
ni 1607. Codicillos emittit, qui-
bus inter cætera piè legat Eccleſiæ S. Mariæ
de Cruce eiuſdem Terræ biſcentum aureos
certo Miſſarum onere adiecto: Atque in hæc
verba diſponit.

„ *Item diſpone, vuole, e comanda, che li predetti*
„ *legati, e ciaſcheduno di quelli, ex nunc, prout ex tũc*
„ *dopo ſua morte s'habbino dall heredi ſuoi fatti nel*
„ *primo teſtamento à mandare nella loro debita eſe-*
„ *cutione, & effetto; à cauſa che il legato à beneficio*
„ *della detta Cappella, e gl'altri ſuſſequenti l'hà fat-*
„ *ti, eſſà per alcuno ſcarico di ſua coſcienza, e per*
„ *promeſſa fatta à Noſtro Signore Dio, e Maria*
„ *Vergine ſua deuota; E che ſe per auuentura ſi per-*
„ *uerteſſe di queſta ſua volõtà, non s'intenda per altri*
„ *teſtamenti derogare alli predetti legati; ma vuole,*
„ *che ottengano la loro, e ciaſchuno di loro debita ef-*
„ *ficacia, & oſſeruanza etiam che ne gl'altri teſtamẽ-*
„ *ti, ſi diceſſe, che ſi dà per caſo ogn'altro Codicillo,*
„ *e teſtamento, & etiam che ſpecialmente à queſto ſi*
„ *derogaſſe, come vuole che in poſterum non s'intenda*
„ *derogato per qualſiuoglia clauſula.*

Verùm, cùm fatis tũc minimè Teſtator cõ-
ceſſiſſet; ſupremum dein agens ſpiritum. 15.
Iulij 1609. aliud ſcribit teſtamentum, quo eiſ-
dem hæredibus datis, clauſula adiecta Gene-
rali (caſſans, & annullans) eidem Cappellę S.
Mariæ de Cruce, nulla prioris legati facta me-
moria, legatum ſcribit hac lege:

„ *Che s'habbia da dire ogn'anno in perpetuo, vn of-*
„ *ficio per tutto lo Clero di Campo Baſſo &c. E que-*
„ *ſto à remiſſione di ſuoi peccati, e degl'anteceſſori di*
„ *eſſo teſtatore.*

Vita functo Teſtatore in iudicium vocãtur
hęredes, tùm per Oeconomos, & Gubernato-
res Cappellæ prædictæ, tùm per Reuerendæ
Fabricæ S. Petri Oeconomum; atquè diſcepta-
tioni fit locus: Derogatum ne fuerit priori le-
gato per ſecũdum hoc, an verò vtrumque de-
beatur; cùm alterũ ſecundũ à priori appareat?

Et mihi quantum à Summo bonorum om-
1 niũ auctore Beatiſſimo Deo, qui dat omnibus
affluenter, & non improperat. *Iacob.* 1. cõijce-
re datur, illa ſequenda videtur ſententia, quæ
vtrumquè deberi legatum affirmat.

Quoniã in aperta teſtantis mente, & volun-
2 tate vertimur, qui conſultò talem ſibi legem
dixit, vt difficilè iudicatu fuerit, firmum, aque
ſtabile ſuæ volũtatis propoſitũ, multis verbo-
rum clauſulis, ac legibus vallatũ, vnica, ac ſim-
plici dictionis textura, irritũ, & inane reddere
voluiſſe. *ad tex. in id ſatis apertum. in l. ſi quis in*
principio teſtamenti. 22. vbi ſcribentes. ff. de legat. 3.

Primũ quippe teſtamentũ derogatoria ſpe-
3 ciali clauſuala firmatum, per ſecundũ, ſublatũ
minimè cenſetur, quamuis in ſequẽti ſpecialis
derogatoriæ fiat mentio; ſi in præcedenti teſta-
tor reuocari minimè poſſe, atq; irritũ, & inane
haud cẽſeri per ſecundum, etiam per ſpecialẽ
derogatoriã, dixerit. Sanè quia, nedum prioris
derogatoriæ reuocationẽ aſcribere oporteat,
verùm etiam & ſecundæ; vel ſaltem vbertima
verba prioribus aduerſantia atq. illis ęquipol-
lẽtia. Vnde generalis haud ſufficiet reuocatio,
quamuis vnum, non plura præceſſerint teſta-
mẽta. *tex. in d. l. ſi quis in principio. in fin. ibi Sed in*
„ *hoc ita locum habebit, ſi ſpecialiter dixerit, prioris*
volũtatis ſe pœnituiſſe. vbi Bar. n. 4. & Bal. in princ.
et alij Gloſſ. in c. 1. verbo. reuocare. in fine. de cõſtit.
lib. 6. Dynus in regula quod ſemel. 21. n. 15. & 24.
vbi add. lit. S. de regul. iur. in 6. Guid. Pap. conſ. 64.
viſis duobus. & conſ. 65. viſo Themate. circa 2. &
3. dubium nu. 15. & deciſ. 127. n. 1. & ſeq. & deciſ.
128. Couar. de teſtamentis. in rubr. par. 2. n. 19. in 4.
concluſ. vbi de communi teſtatur. Clarus. §. teſtamẽ-
tum. q. 98. nu. 5. Illuſtriſſ. Mantica. de coniectur. lib.
12. tit. 8. n. 8. & 9. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præ-
ſumpt. 166. Gomeſ. ad l. 3. Taur. n. 94. Sarmiento Se-
lectarum. lib. 3. cap. 14. Fachineus Illuſtr. contro-
uerſ. iuris. par. 1. lib. 4. c. 92. Hieronym. à Cauallos
comun. par. 1. q. 211. Hieronym. de Laurent. deciſ.
Auenionen. 81. n. 1. Caluauan. p. 3. deciſ. 25. nu. 30. et
31. et par. 4. dec. 28. n. 1. Anton. Faber in C. tit. de te-
ſtam. lib. 6. tit. 5. definit. 9. Gratian diſcept. forenſ. p.
1. c. 48. n. 20. Riccius. p. 2. in coll. 395. Card. Tuſc to.
vlt. lit. T. concl. 152. nu. 1. et ſeq. Rota apud Cæſarẽ
de Graſſis. dec. 151. aliàs 1. de teſtament. n. 1. et 2. et
in Romana hæreditatis. 12. Iunij 1615. coram Piro-
uano par. 2. tom. 2. in recenſ. dec. 721. n. 1. et 2. Bar-
boſ. de clauſ. clauſ. 43. n. 5. et 6. et ſeq. Guttierez. de
iuram. confirm. p. 2. c. 1. nu. 6. latè Marta de ſucceſſ.
legali. tom. 2. p. 4. q. 4. art. 7. idem Marta in lib. digeſt.
nouiſſ. tom. 5. tit. de teſtam. cap. 100. & ſq. ad 104. et
par. 3. clauſ. 6. nu. 7. ſequitur Baldaxar de Thomaſ.
tract. 1. tit. 15. de clauſulis legitimationum. nu. 215.
Paulus Layman. in Theolog. moral. tom. 1. li. 3. ſect.
5. tract. 5. cap. 3. num. 3.

Atqui in tacto propoſito, licet potuerit prio-
rem reijcere voluntatẽ per ſequentem diſpo-
ſitionem Teſtator hic noſter; in antecedenti
tamen perdurare, iuſtiſq; ex cauſis, quaſi frenis
quibuſdam, ne illam mutare valeret, ſe ipſum
colligare voluit, dum dixit.

„ *E che ſe per auentura ſi peruerteſſe da queſta ſua*
„ *volontà, non s'intenda per altri teſtamenti derogare*
„ *alli predetti legati, etiã che nell'altri teſtamenti ſi*
„ *diceſſe, che ſi dà per caſo ogn'altro codicillo, et te-*
„ *ſtamento, etiã che ſpecialmente à queſto ſi derogaſ-*
„ *ſe; come vuole che in poſterum non s'intenda dero-*
„ *gato per qualſiuoglia clauſula etc.*

Nullus itaq. ſupereſt locus abſtruſos verbo-
4 rum ſenſus in aperta ipſa teſtantis mente quæ-
rere, atq. inueſtigare ad illius permãſuram vo-
luntatem infringendam. *ad tex. in l. 3. C. de liber.*
5 *præter.* Quam quidem ſi voluiſſet, cùm in ſua id
poteſtatem eſſet, apertis vtiq. verbis feciſſet.
ad text. in l. 1. §. ſi quis autem ad deficientis. ibi:
„ *Nam ſi contrarium voluiſſet, nulla erat difficultas,*
„ *coniunctim ea diſponere.* C. *de cadue. toll. Pariſ.*

conſ.38.n.22 lib.3.Surd.conſ.518.n.9.vol.4.Maſtrill.dec.132.n.46 par.2.Muta dec.58.n.17.

6 Nec refragabitur, liberam teſtandi facultatem ſibi abſtuliſſe videri teſtatorē per prægnātes illas clauſulas derogatorias primis adiectas codicillis, illaſq; tanquam bonis aduerſas moribus, iurè ob id repelli, ac reijci. *ad tex. apertū in l.ſtipulatio hoc modo concepta. 61.ff. de verbor. oblig.Couar.in rubr.de teſtam.p.2.nu.19.in 2.concl.* Quòd ſanè nemo valeat ita ſe arctare, qui primum reuocare poſſit teſtamentum; cùm id à libera pendeat voluntate. *l.ſi fratres 53.§.idem*
„ *reſpondit ſocietatem ff pro ſocio. Et ideo (Papinia-*
„ *nus ibi loquitur) nec libertatem de ſupremis iudi-*
„ *ciis conſtringere quis poterit.Gratian.forenſ.p.5.c.908.n.8 & 9.Molin.de Hiſpan.primogen.lib.4.c.2.n.2. Pat.Thom.Sanchez.conſilior.moral.lib.4.c.1.dub.16.n.2.Io.Guttierez.de iuram.confirm.p.2.d.c.1.nu.1.Burrell.in iu ſum.omn.deciſ.tom.3.tit.20. de teſtam.n.272.Nouar.de incertis, & malè ablat. priuil.56.n.1 cū ſeq.& priuil.29.n.5.et priuil.10.n.2.*

7 Præterquàm quòd nec derogatoriæ hæ clauſulæ, noſtris his aſcriptæ codicillis, teſtandi non reſpiciunt poteſtatem, ſed volūtatem dumtaxat; vt minimè ob id reijciantur. *per addent. ad Dynum d.reg.quod ſemel.in lit.S.Bald.in l.1. in fin.nu.67.ſuper 10.q in fin.C. de ſacroſanct.Eccleſ.Couar.d.n.19.concluſ.2.Clar.d q.79.nu.2.Sarmiento.c.14.nu.5.Anton.Faber.C.de teſtament.d.tit.5.diffinit.15.nu.13.Ric.d.collect.395.in fin. Tuſc.d.concluſ.152.n.10.& n.105 Molin.lib.4.de hiſpan.primogen.c.3.n.30.& 33.Thom.Sanch. d.lib.4. conſil.moral.cap.1.dub.17.n.4.Guttierez. de iur.confirm.d.par.2.cap.1.nu.6.*

8 Non tamen ex his libera teſtandi ablata teſtatori facultas fuit. Vagum.n.& ſolutum ei remāſit ſemper arbitrium erga totā hæreditatē; voluntariè illo, atq. cōſultò peculiari in re ſolùm arctato: quod vtiq. procedit. *ad tex.in l.fin.C.de pactis.Alex.in d.l.hoc modo concepta.61.col.2.n.4.verſ.Et prædicta procedunt ff. de verb oblig. Proauus meus Robertus Maranta. conſ. 140. nu.7. Cotta ſatis notabiliter in ſuis memorialibus aureis. verbo teſtatorem inducere.in fin.verſ.Accedit etiā. Gabriel.conſ.70.nu.3.vol.1.Couar.lib.3 variar.reſol.c.12 n.3.Gratian dec.39.n.3 Maſtrill. qui alios plures refert.dec.273 nu.3.cum ſeq. par.3.Polidor.Ripa ſingular.obſeruat.obſeruat.136.nu 4.*

9 Piæ cauſę fauore præterium, ob quam ſubſtinetur omnium bonorū donatio. *Tiraq.& quos ipſe latè refert priuileg.100.de pia cauſa.Vincent.de Franch.dec.168.n.2. Ioſeph.Ludouic.dec.Peruſ.93 n.8.Polidor.Ripa d.obſeruat.136.nu.8. Author tract de iure ſingulari. tit. de priuilegiis piarū cauſarum priuil.2.vol 1.tract.fol.122. Sebaſtian.Medices tom.2.opuſc.4.n.13.donatio omnium bonorū. Annæus Robert.rerum iudicat.cap.2.in 2.par. lib.4. Rota in recent.par.2.tom.1.deciſ.458 n.2. Genuenſ. in practicalib.Eccleſiaſt q.310. Baltaxar de Thomaſ.de pia cauſa tit.2.cap.145.num.227.tract.16. Marta de ſucceſſ.legali tom.2.par.4.q.18.art.4. nu.85.& ſeq.ad finem vſq.art. Nouar.d.priuileg.10.num.8.& 9.*

10 Quamobrem pœnalis diſpoſitio, quamuis liberā teſtandi impediat facultatem, firma tamen perſiſtit; ex quo pro pia cauſa reſpondendū eſt ſemper in dubijs. *l. ſunt perſonæ.43. ff.de religioſ.& ſumptib.funer.Iaſ.in l.ſtipulatio.ff.de verb.obligat.Couarr.in rub.de teſtament.par.2.nu.16.& 17. Tiraquell. priuil.98.in fin.Gratian. forenſ.par.cap.1.131.num.2.& deciſ.Rotæ Marchiæ.22 num.5.Medices d.opuſc.4.n.12.verſ. conuentio pænalis. Imrigliol.ſingul.98.n.92.fol.3.* Io: *Bapt.Thoro in ſum.priuil.piar.cauſ. priuil.3. Baltaxar de Thomaſ.d.tit.2.cap.45.n 94.& cap.105.n 172. Sanchez.d.cap.1.lib.4.conſ.dub.18.nu.3. & ſiquidem ipſe contrariæ adhereat ſententiæ.*

11 Quibus accedit, quòd hoc legatum rogauit teſtator (*Per alcuno ſcarico di ſua conſcienza*) vt irreuocabile propterea cuaserit. Habet quippe clauſula illa (*Per alcuno ſcarico di ſua cōſciēza*) vim confeſſati debiti, *ex Angel in l.cùm quis decedens.35.§.Codicillis. ff de legat.3. meus Maranta in ſpeculo 6.par.in 5.actu.tit.de confeſſ. nu.16.in 4.limit.Medices d opuſc 4.nu.10.verbo.confeſſio.verſ.3.confeſſio facta.Maſcard.de probat.to.1.concluſ.347.nu.99.& ſeq. & concluſ.359.n.25.& 26.& ſeq.& tom.2.concluſ.1176.nu.62.73.& ſeq.Catellin.Cotta in memorab.verbo.Anima.col.3.& verbo Apices iuris. col.2. circa med. vbi notandum dicit ad materiam tex. & illius limitationem in d.l.ſi quis in principio teſtamenti. & in verbo. abſentia in dictis memorialibus.circa fin. Afflict.deciſ.164.nu 4 & 5.Tiraquell. priuileg.117. Caro-*
12 *cius.deciſ.7.nu.13.& deciſ.90.nu.4 vbi:* Confeſſionem hanc ad exonerationem conſcientiæ factam plenè probare, ex comuni, & recepta Doctorum ſententia, aſſeuerat. Quia credendum eſt teſtatori ſic relinquenti. *vt poſt alios ſequitur Surd.de aliment. tit.8. priuileg.30. nu.10. verſ.vt tamen meum Ioan.Stephan.Durant.Tholoſates q.26 Guglielm de Benedict. in cap.Raynutius par.2.verſ ſi abſque liberis.1.nu.28.Franciſc.Marcus deciſ 460.par.2.Gabriel.lib.1. de confeſ. concl.1 in 18.limitat.nu 68.& ſi quintus fuit Senatus Sabaudiæ apud Fabrum in perpulchro caſu lib.4.titul.24.C.de vſuris.& mora.definit.36. Sebaſtian. Medic.d.opuſ.4.nu.10 verſ.Confeſſio. de Thomaſ.tract.10.de pia cauſa tit.1.cap.11.n.160.Mancin.de Confeſſionib.cap.8.num.32.& 33. Nouar.de incert.& malè ablat.priuileg 28.& 29.& priuileg.38.num.3.& priuil.47.*

14 Quoniā non quid gratuitum, ſed rei debitæ reſtitutio videtur. Vt neque per ſuperuenientiam liberorum reuocari valeat. Quia, veluti alienū æs, in bonis habetur teſtatoris, ad limitationē. *tex.in l.ſi vnquam.8.C. de reuocād.donat. Carocius.d.deciſ 7.nu.8.& deciſ.86.nu.25. Gaillus practicar.obſeruat.lib.2.obſeruat.113.n.5. Gugliel.d.verſ.ſi abſquè liberis.n.29. Maſcard.lib.3. concl.*
15 *1280 nu.155.vbi* Legata huiuſmodi neceſſaria magis, quàm volūtaria appellat; vt ob id etiā in-
16 tra tēpus cōficiendi inuētarij peti poſſint, ad limitationē. *tex.in l.fin.§.donec.C.de iure delibe.vbi Paul.de commun.teſtatur, & ſequitur Hieron.à Canali.q.68.Rota p.2.to.2.in recent.dec.773.n.3.*

17 Ex

17 Ea potiſſimum ratione, quòd magis debita
ſint, quàm legata. Menoch. lib. 4. præſumpt. 32. nu.
23. & præſumpt. 89. num. 125. Tuſcus. tom. 5. littera
M. concluſ. 23 num. 3. & ſeq. & littera L. concluſ.
144. num. 1. Thomas. d. cap. 11. num. 158. Nouar. de
incertis, & malè ablat. priuil. 5. nu. 5. & priuil. 47.
num. 5. & ſeq. & priuil. 56. num. 9. & ſeq.
18 Nulla proindè portio quartæ nomine Epi-
ſcopo ex legato facto Eccleſiæ, vel Hoſpitali
pro exoneratione cõſcientiæ debebitur; quòd
reſtitutio potiùs, quàm legatum videatur, vt
ſequitur Marius Antonius variar lib. 1. reſolut. vl-
tima caſu. 18. verſ. ſed quid ſit de iure. Tuſcus tom.
6. lit. Q. concluſ. 21. num. 55. Io: Bapt. Thoro priuil.
113. in fin. poſt Maſcard. concluſ. 594. nu. 7.
Et licet aliàs legata, piæ cauſæ fauore roga-
19 ta, filiorum legitimæ non præponantur neq;
illam minorem redant. ad tex. in l. ſi quis ad de-
clinandum. 38. C. de Epiſcop. & Cleric. ad text. in
can quicunque. 35. vbi gloſ. 17. quæſt 4. Bart. in l.
1. num. 55. C. de Epiſcop. & Cleric. Sarmiento. Sele-
ctarum iuris interpretat. lib. 2. cap. 6. num. 36. Mi-
chael Craſſus. §. legitima. q. 38. num. 20. Couarr. in c.
ſi hæredes. num. 9. col. 2. in princip. & circa finem,
verſic. ex quibus ipſe deduco. de teſtam. Calcan. conſ.
37. num. 4. Maranta de multiplici alienat. num. 230.
& 231. & conſ. 140. num. 5. Tiraquell. de priuil. piæ
cauſæ in præfat. verſ quin etiam videtur fol. 16. in
minori impreſſione, & priuil. 84. in fine. Rota apud
Ludouiſ decis 539. num. 6. Guigliel. vbi ſupra num.
27. verſ. præterea. Mercurialis Merlinus de legiti-
ma quæſt. 10. nu. 2. & 3. Tuſcus tom. 5. lit. L. concluſ.
187. num. 22 23. & 24. & concluſ. 188. nu. 19. 20.
& 21. Gratian. deciſ. 162. num. 4. Rotæ Marchiæ. idē
Tuſcus tom. 1. lit. A. concluſ 33. nu 7. & tom. 3. lit.
F. concluſ. 87 nu 3. Ioan. Baptiſta Coſta tom. 1. oper.
de facti ſcient. & ignorant. centur 2. diſtinct. 2 nu.
16. & ſeq. Bonacin. tom. 2. circa 2. decalogi præcep-
tum diſp. 4. q. 2. punct. 5. par 2 num. 5. & longe poſt
hæc ſcripta viſus Peregrin. dec. 85. n. 2. de Thomaſ.
tract. 4. de legit. tit. 12. nu. 15 Mart. de ſucceſſ. legali
tom. 1 par. 1. q. 25. art 10. nu. 21. & 22.
20 Neque legitimæ Parentibus debitæ, vt illam
nec tollant, neque minuant. vt iudicatum refert
in Senatu Aurelianen. Annæus Robertus Arreſto.
12. Februarij 1583. rerum iudicatarum lib. 1. cap.
1. Merlin. d. q. 10. nu. 9. Valaſcus in praxi partition.
cap. 19 nu. 38.
21 Fallit id tamen, ſi legata pro malè ablatis, at-
que ad conſcientiam exonerandam ſcripta fue-
rint. Decian. tract. crimin. tom. 1. lib. 2. cap. 17. num.
3 ſequitur Caroc. d. deciſ 7. num. 4. & 5. & alij rela-
ti per Ioſeph. Ludouic. concluſ. 16. illat. 71. fol. mihi
46. Tuſcus d. concluſ. 144. num. 3. Merlin. d. q. 10. n.
15. Ioan. Baptiſta Coſta de facti ſcientia, & ignoran-
tia d. centur. 2. diſt. 2. nu. 26. cum ſeq. Sebaſtian. Me-
dices d. opuſc. 4. num. 67. litt. V. tom. 3. oper. & ſe-
quitur nouiſſimè longè etiam poſt hæc ſcripta Ioann.
Baptiſta Thoro in ſum. priuileg. piæ cauſæ priuileg.
112. col. fin. circa fin. verſ. vlterius relicta pro malè
ablatis. Thomas d. tit. 12. num. 15. Marta d. q 25. art.
10. num. 22. & 23. Nouar. priuileg. 6. num. 8. & 9.
22 Quia vbi pro malè ablatorum reſtitu-
tione legatum ſcribitur, illud æs alienum con-
tinet, optimè Loffred. conſ. 46. num. 29 Surd. d. tit. 8.
de aliment. priuil. 30. nu 5. ſequitur Thoro. d. priuil.
112. col 4 in fin. & priuil, 2. in fin. Nouar. d. priui-
23 leg. 47. à num. 5. 6. & ſeq. At reſtitutio omnimo-
do fieri debet, vt peccatum, quod per ablatio-
nem rei alienæ admiſſum eſt, dimittatur, regula
peccatum. 4. de reg. iur. in 6. S. Thom. 2. 2. q. 62. art.
24 2. Guglielm. vbi ſupra. d. nu. 27. n. 28. & 29. Modò
tamen cõſtet de malè ablatis, nequè fraus vlla
intercedat, Merlin. q: 10. num. 15. & ſeq. Tuſcus
d. concluſ. 188. num. 21 & litt. M concluſ. 23. nu. 3.
& ſeq. Coſta. d. diſtinct. 2. num. 28. & 29. Thomas. d.
tit. 12. num. 17.
Perpendenda præterea ſubſequens cauſa
erit, quam teſtator prioribus expreſſit codicil-
lis, qua ad legendum motus fuit; ſcilicet (Per
promeſſa fatta à noſtro Signore Dio, & Maria
Vergine ſua deuota) quę ſanè verba, votum in-
ferre nulli in dubium reuocari poteſt.
25 Quippè quòd votum, vt ex cap. litteraturam.
3. vbi gloſ. verbo proponens in animo, extrà de vo-
to. S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 1. in reſp. Nauar. in man.
cap. 11. num. 24. Eſt promiſſio deliberatè facta
Deo, de aliquo bono maiori, ſiuè de his, quæ
ſunt Dei; ſecundùm Magiſt. in 4. diſt. 34. Tolet. lib.
4. inſtruct. Sacerd. cap. 17. num. 1. Iacob. de Graffiis
deciſ. aurearum lib. 2. cap. 21. num. 1. Fr. Ludouic. à
Beia reſponſ. caſ. conſcien. par. 3. caſu 18. col. 5. verſ.
tandem hæc promiſſio fol. mihi 253. & caſu. 8. par.
4. in princ. fol. 536. Ioan. Azor. inſtit. moral. par. 1.
lib. 11. cap. 12. q. 1. Sanchez in opere morali par. 1.
lib. 4. cap. 1. nu. 1. Petrus Binsfeldi. in enchirid. Theo-
logiæ paſtoralis cap. 7 de voto in princip. fol. mihi
298. impreſſione nouiſſima Duaci. Leſſius de iuſt. lib.
2. cap. 40. num. 1. & ſeq Reginald. in praxi tom. 2.
lib. 18. cap. 15. num. 205. Bar. in l. 1. num. 67. de Sa-
croſanctis Eccleſiis. Bonacin. tom. 2. oper circa ſecũ-
dum decalogi præceptum diſput. 4. q. 2. punct. 1. nu.
1. Fr. Ioann. de la Cruz in director conſcient. in 2.
præcept. art. 2. de voto in 1. concluſ. num. 1. Fr. Ia-
cob. Gordon. in theolog. moral. tom. 2. lib 6. q. 5. de
voto cap. 1. num. 1. Fr. Paulus Layman. in Theolog.
morali tom. 2. lib. 4. tract. 4. cap. 1. nu. 1.
26 De voti enim eſſentia eſt, vt promiſſio in-
tercedat; nec ſufficit propoſitum, ſiuè deſide-
rium vouendi, vt poſt text. d. cap. litteraturam. &
commentantes. ad tex. in cap. conſulti. 20. de regular.
S. Thom. d. q. 88. artic. 1. ad 3. Anton. Fernardiz. in
medulla caſuum par. 1. cap. 6. §. 1. num. 5. Siuè pro-
miſſio ipſa tacitè, ſiuè expreſſè, ſiuè etiam me-
diatè, ſiuè immediatè Deo fiat.
27 Cùm ipſe ſolus, cui votum emmittitur, inti-
ma cordis intueatur. Ipſe enim nouit abſcon-
dita cordis. Pſalm. 43. Et ſcrutator eſt cordiũ,
& cognitor ſecretorum, vt inquit tex. in cap. tua
nos. 34. in fin. de ſimon. Et omnia nuda, & aperta
ſunt oculis eius. ad Hebræor 4. & can. Deus om-
nipotens. 20. 2. q. 1. de Graffiis d. cap. 21. num. 4. &
5. Sanchez. d. lib. 4. cap. 1. num. 44. Binsfild. d. cap. 7.
de voto. Pater Reginald. d. cap. 15 num 207. verſic.
debet demum eadem promiſſio, & num. 208. Ludo-
uic. à Beia reſponſ. caſuum conſcient. par. 2. caſu 17.

quæſt.3.in congregatione fer.5. die 26. Maij col.8. tandem vbi nullam.ſol.mihi 277.& in fin.verſ aduertat tamen fol.282.Bonacin d punct.1.num.2.de la Cruz d. art.2.n.3.in 2.concluſ. Gordon.d.cap. 1.q.2.num.v.& ſeq. & cap.7. num.21. Layman.d. cap.1.num.1.

Hinc ſequitur promiſſionem homini factã,
28 & ſi ſanè de re ſpirituali,votum haud minimè
cenſeri; niſi ſaltem ſic promictens,habeat reſ-
29 pectum ad Deum. Cùm de voti eſſentia ſit,
quòd promiſſio Deo fiat,*S.Thom.d.q 88. art.5. ad 1. & ad 3.Bonacin.ibid.ſub num.17. verſic.hinc ſequitur.*

30 Qua de cauſa,ſi promiſſio ipſa Sanctis fiat,
expreſſo animo,ac deliberato non ſe obligandi Deo,ſed ſoli ſancto,vti excellenti creaturæ; neque votum,neq;religionis diuinæ erit actus, ſed habebitur inſtar promiſſionis, qua homo homini ſe obſtringit, eritque actus ſingularis obſeruantiæ. *poſt Valent. Sanchez d.lib.4.cap.1. num.42. & 43. Fr. Berardinus à Buſto in Roſario ſermonum.tom.1.ſer.18 in princ.in diffinit. vot.fol. mihi.350.& 351. Bonacin. vbi ſupra d. num.17. in fin.Gordon.d.q.5.cap.7.num.22.*

31 Quòd ſi verò Sanctis fiat promiſſio nulla
poſitiuè contraria intentione, non ſe obligandi Deo;ipſimet Deo Sanctiſſimo,Sanctorum omnium Sanctificatori facta videbitur; eritq. proinde votum,atq; conſequenter Religionis actus,*S.Thom.d. q.88.ar.5.ad 3. Laiman. d.cap.1. num 6.*

32 Quatenus enim Sancti deificati ſunt, atque
participatione quadam deitatis, dij quaſi effecti,vt Regius loquitur Pſaltes Dauid, *Pſal.* 81. Ego dixi,dij eſtis,& filij excelſi omnes.& voce Domini, *Ioan.* 10. Diuinæq; conſortes facti
33 naturæ, 2.*Petri* 1. Quæ Sanctis fit promiſsio,
Deo conſecrata cenſetur,qui in Sanctis honoratur.*S.Thom.d.art.5. Nauar. d.cap.12. num.25. & conſ.8 de voto lib.3.Sayr.deciſ.3.lib.3.de voto. Tolet.d cap.17.num.4.Sanchez d.cap.1.num.4.Reginald.d.cap 15.nu.212. & 213. Bonacin. eodem*
34 *puncto 1. num.* 17. Mulctòq; fortius, quæ San-
ctiſsimæ,Beatiſsimæq; Deiparæ,Cęlorum Reginæ, Mundiq; totius, vniuerſiq; orbis Imperatrici, rogata fuit promiſsio, votum æſtimabitur.*Rodriquez in ſum.cap 100.par.2.concluſ.1. Leſſius de iuſtit. d.lib.2.cap.40. dub.5.num.26.27. & 28.Reginald.d.cap.15 num.212. & 213. Gordon.d.cap.7. num.22. verſ.Quæres. Layman. d.cap. num.6.*

35 Vnde ex his deducitur, Maiorem obligandi
vim habere votum, quàm iuramentum, *ex S. Thom.2.2.q.89.num.8.Dionyſ.Carthuſ.in Pſal.75. in expoſitione Tropologica in illis verbis: vouete, & reddite,& Henriq.in ſum.lib.7.de Indulgent.c. 30.§.5.paulò ante fin. Nauar. de regularib. lib.3. conſ.4.num.1.& num.11.in reſponſ.ad primum.*Po-
36 tiſsimùm,quòd votum principaliter in hono-
rem Dei fiat; per iuramentum verò obligatur homo interdum homini. *Ioan.Brunellus tract. de ſponſalibus.concluſ.16.num.10.vol.9.tract. no-*
37 *uorum fol.18. col.4.* Quare principaliter iuramentum (promiſſorium præſertim)ad vtilitatem proximi emittitur. Vt conciliando Sancti Doctoris ſententiam, quam Mayronus impugnabatur *in 4.diſt.39.q.5.Nauar.tuetur d. cap.12. num.32.in 3.oppoſit.& ſiquidem Ioan. Azor.inſtit. moral.par.1.lib.11 cap.15.q.1. abſolutè Diui Tho-*
38 *mæ ſententiam ſequatur.* Eò quòd votum natu-
ra ſua,& ex ſe,promiſsio ſit facta Deo. *Nauar.*
39 *man.cap.18 num 6.verſic. porrò promiſſio.* Infide-
lem verò eſſe Deo,grauiſſimum eſt facinus, *vt*
40 *Thom.d.q.89. art.8. ad primum inquit.* Quoniam
grauè eſt, fidem fallere,*vt Vulpian. loquitur in l.1.ff.de conſtitut.pecunia.Fr.Bernard. de Buſto d. ſerm.18.in 3.par ſermonis.vbi plura.Royas ſingul. 63.num.1.Pariſ.de Conſid. quæſt.6. num.3. Cened. ad decretal.collect.110.n.1.*

41 Quocirca irreligioſæ perfidiæ erit violare
promiſsionem factam Deo,de re ipſi grata, *vt Caiet.inquit in ſum.voti violatio.in princip.*& hãc Diui Thomæ ſententiam,probabilem appellat *Leſſius de iuſt.lib.2.cap 42.dub.11.num.52. & 53.*
42 *verſ. ob has rationes.* Cùm etiam hoſti fides ſer-
uanda ſit: *vt diſcutit Couar. de ſponſalibus. par.2. relect.cap.3.§.4.num.14.Gordon d.q.5.cap.21.nu. 70.Borrell. in ſum.omn. deciſ. tom.1. tit.60. de iuram.num.53.*

43 Ideoq; ſicuti iuramenti ergò ſortitur Lay-
cus forum Eccleſiaſticum, eiq; ob id ſubijcitur. Quia vis iuramenti eſt,adijcere forum foro,*cap.fin. vbi Probus ad monach. num. 3. de foro compet.lib.6. Abb in cap.fin.in vlt.notab num.4.de ſepultur.& in cap.licet.7 num.3 de voto. Euerard. in locis communibus argumentandi: loco à vi.et efficacia iuramenti num 38. Seraphin. de priuileg. iuram.priuil. 67.num.1.et ſeq Borrell.d.tit.60.n.66. Intrigliol.ſingul.100.num.49.et 50.*

45 Ita vtique,ac multò fortius voti cauſa,*ſecũ-
dùm gloſ.d.cap.fin.verbo.iuramenti,de foro compe-*
46 *tent.et Abb.d. cap.licet nu.3.* Iurè igitur nec in-
iuria cogi poterit ad ea perſoluenda, quæ quis iurauit,vel etiam vouit,per Eccleſiaſticum Iudicem, *tex.in d.cap.licet 6.vbi Abb.num.3.de voto, tex. ſatis ad rem aptus in cap. ex parte Compoſtellani 18. vbi Innocent. et Abb.num.1. de cenſib.*
47 *tex. in cap. 3. de pactis.* vbi habetur; Iudicem
ſtudioſè curare debere promiſſa adimpleri. *faciunt notata per Angel.in ſum. verbo.votum.3.n. 26.Ioan.Azor.inſtit moral.lib.3.par.2. cap.53 q.4. verſ.Epiſcopus etiam.Didacus Spino.in ſpec. teſtam. gloſ.28. num.63. Marcellus de Mauro allegat. 36. num.5.quem ſequitur etiam Thoro d.priuil.2.Sera-*
48 *phin.d.priuil.76.* Et voti exoluendi cauſa multa
permittuntur, quæ minimè aliàs concederentur.*ad tex.in l.illud.15.ibi: niſi voti ſoluendi cauſa.vbi gloſ.ff.de offic. Præſid. l. aut Religionis 18. ff.de procur.*

Cùm itaq; rogauerit Teſtator legatum ducatorum biſcentum primo loco relictum, ob promiſsionem Deo, Beatęq; Mariæ Virigini eius deuotæ factam,atque propterea,ex ſupradictis,in voti obligationem illa tranſierit. Aſſerendum vtiq; ità firmum, & inuiolabile illud
49 permanſiſſe; vt nullo pacto, nullaq; etiam firmiſsi

miſſima voluntate ſubſequente ipſius teſtato-
ris,abſque grauiſſimi piaculi nota, ac ſacrile-
gij,infringi potuerit.*S.Thom.d.q.89.art.8.ad pri-
mum,& Caiet.in ſum.verbo:vati violatio.in princ.
Bart. d.l 1.num.67.in fin. C.de ſacr. ſanct. Eccleſ.
Bald. in l. illud 17.num 2. C.de ſacr.ſanct. Eccleſ.
Bonac.tom.2.de contract.diſput.3.quæſt.17.punct.
6.num 6. Brunellus de ſponſalib.d.q 16.nu.11. in-*
50 *ſerens* : Quòd ſi iuraui aliquam mulierem du-
cere intuitu Dei,non poteſt illud iuramentum
mulier remittere, eum in votum tranſierit.
51 Quoniam ex genere ſuo, voti violatio,ni for-
taſſis materiæ paruitas excuſet, læthale eſt, *ex
illo Apoſt.1.ad Timoth.5.12. Habentes damnatio-
nem,quia primam fidem irritam fecerunt. quem lo-
cum de voti irritatione expreſsè ex Patribus exau-
dit, & tuetur pluribus Cornelius à lapide ibidem
verſ.12.Nauar.d.cap.12.num.40. Anton. Fernan-
dez d.cap.6.in medulla §.2.num.1.& 2.Beia d.ca-
ſu 17.2.par. in fin.verſ.aduertat tamen. Bonacina d.
diſput.4.quæſt.2 punct.5.§.4.num 2.& 3.& d.di-
ſput.3.q.17.punct.6.num.4. de contract. Gordon.d.
cap.21.num.60. Borrell.d.tit.60 num.297.faciunt
plenè natata per Gaillum. pract.obſer.59.per totũ,
quem etiam ſequitur Gratian. forenſ.par.3 c.722.
num.14.& 15.Sà verbo votum, num.15. Layman.
d.tract.4.cap 3.q.2.nu.2.*
52 Neque etiam in aliam Eccleſiam propria
authoritate commutari, quæſito iam iure pri-
meuæ per teſtamẽtum primum, & codieillos,
53 *ſecundùm Rodriq.par.2.cap.101.num 7.* Poſt ac-
ceptationem præſertim: *Leſſius dicto cap 1. nu.
104 Latè Pater Ioan.Valerus Carthuſian.de diffe-
rent.inter vtrumque forum verbo vatum.different.
1.Bonacin.d.punct.5.§.2.n.8.*
54 Tametſi nempè vota ab initio gratuita ſint,
& voluntaria ; ex poſt facto tamen, & ſubſe-
quenter, neceſſaria euadunt, *tex. in d.cap. licet
6.de voto.c.porrectum 13. de regularib. in fin. An-
gel. ſumma verbo.lex §.3. verſ ſi verò materia eſt
neceſſaria,Dionyſ.Carthuſ. vbi ſupra.*
55 Regitur quippè votum à natura contractus,
qui ex poſt facto neceſſitatis euadit, quamuis
per prius libertatis fuerit, *l.ſicut.5. C.de action.
& obligat. Abb.d.cap.licet in 1.notab.* Marc. *An-
ton.de Amatis deciſ.24.num 7.& 8.Gordon.d.q.5.
par.3.cap 13.num 41.Laiman.d.tract.4. cap.8.nu.
21.in 5. dicto.iuxta illud S.Gregor.epiſt. ad Boni-
facium relati à S.Thom.2.2. quæſt. 189. artic. 3.*
,, *Bonæ fidei contractus*,inquientis, *nulla ſolent ra-*
,, *tione diſſolui; quantò magis pollicitatio , quam cũ*
,, *Deo pepigit homo , ſine vindicta ſolui non poterit.
& ſequitur Layman. cap.3.nu.1.*
56 Qua de re compelli iurè, nec temerè pote-
rit vouens,ad ea ſeruanda,quæ promiſit, *text.
cum gloſ.in can.ſcimus.12.quæſt.1.ad tex.in cap.1.
cum ibi notat de pactis, cap. ex parte.18.de cenſib.
& c.quod ſuper 7. in finalibus verbis de fide inſtru.
l.1.2.et 3.ff. de pollicitat. Cappella Tholoſan. vbi*
,, *Aufrer.dec.135.* Vouete enim,& reddite Do-
,, mino Deo noſtro (Regius exclamat pſaltes
,, *Pſalm.* 75. omnes, qui in circuitu eius affertis
,, munera. Terribili, & ei qui aufert ſpiritum
,, Principum , Terribili, & apud Reges terræ.
,, *Et Eccleſiaſtes 5.n.3.* Quòd vouiſti Deo,*inquit*,
,, ne moreris reddere;diſplicet enim infidelis.&
,, ſtulta promiſsio.*S.Thom.d.q.88.art 1.& q.189
art.3.ad 1.vbi Caiet.et in d.Pſ.75.Dionyſ.Carthuſ.
in expoſit.Tropolog.& Lyran.ibid,et ibid.P.Fran-
ciſc.Putens Carthuſ. in Catena aurea ex Caſſiodor.*
,, Vouere enim ,*inquiens*, voluntati conſulitur ;
,, ſed poſt voti promiſsionem neceſſariò reddi-
,, tio exigitur.Ideò non ait ſimpliciter vouete,
,, vel nolite vouere,ſed vouete & reddite, ideſt,
,, ſi voueritis,reddite;alioqui damnationem ha
,, bent,qui primam fidem irritam fecerunt. hæc
ille.
55 Vt meliùs proinde ſit non vouere , quàm
votum,prout melius fieri poteſt, non perfice-
re,*vt Vrbanus Papa inquit d.can.ſcimus 10.q.1. et*
,, *d.cap.5.nu.4.Eccleſiaſtes.* Multòq; melius (in-
,, quiens)eſt non vouere,quàm poſt votum pro-
,, miſſa non reddere.*Graff. d.lib.2. cap.22. num.1.
Petr.Gregor.Tholoſ.Syntag.iur.lib.24 cap.10.nu.
16.de Pante conſ.37.num.31.& 32.lib.2. Didacus
Spino.deteſt.gloſſ.28.nu.63.Tuſcus tom.vlt.litt.V.
concluſ.289..num.3.Gord.d.cap.13 num.41.in fin.
Layman.d.cap.3.n.1.verſ.bis addendum.*
58 Quòd ſi,qui vouit, vota morte Præoccupa-
tus reddere non potuit ; voto exiſtente reali,
eius hæres tenebitur , ſiue ab inteſtato , ſiue
etiam ex teſtamento ſucceſſor extiterit; Quia
nimirum, ita votis,realibus tamen defuncti ſa-
tisfacere tenebitur, ſicut & aliud eiuſdem æs
alienum ſoluere, *tex in d.l.2. §.fin. ff de pollici-
tationib cap.fin.in fin. cum gloſ fin vbi Abb. nu.4.
de ſepult.cap.à nobis 28. §.heredes.vbi gloſ.de ſent.
excom. cap. ex parte Compoſtillani.18. de cenſib.
Enerard.in d. loco ab efficacia iuramenti nu 38. de
Franch.dec.83.num.6.Gizzarell.deciſ.6.num.33. et
35. Innocent. Abb. et Butrius d.cap. licet.de voto.
Anton.Fernand.d.cap.6.§.2.num.24 Anaſtaſ.Ger-
mon.de ſacrorum immunit.lib.3.cap.19.nu.4. Na-
uarr.man.cap.12.nu.56.§. vigeſimo octauo peccat.
num.17.Gratian.forenſ.par.1.cap.14.nu.17. Bona-
cin.d.diſput.4.q.2.punct.4.§.5.num.5. et punct.5.§.
2.num.4.et ſeq.et num.10.et 11.et d.q.17.punct.7.
prapoſit.1.num.1.Gordan.d.q.5.cap.19.num.57.fa-
ciunt notata per Mancin. de iuramento in ſimili lo-
quens,quòd ad heredes trãſeat quoad effectum rea-
lem par.4.effect.5.num.1.*
60 Quoniam votum reale in hæreditate defun-
cti,eſt debitum Deo Altiſsimo,nõ cuiuis mor-
talium, perſoluendum.*Nauar man. cap.25.num.*
61 *65.Thoro d.priuil.2.col.2.* Nam promittere, eſt
conſtituere ſe debitorem eius, quod promitti-
tur,ei , cui promittitur, *ſecundum Caiet. in ſum.
voti violatio. in princ. Sayr. in claui reg lib.6.cap.
7.num.12 Gratian.forenſ.par.4.cap.722.nu.14.*
62 Obligatio verò defuncti ad hæredem eſt trã-
ſitoria,*vt in terminis noſtrir loquitur Salycet in l.
1.C.de ſacroſanct.Eccleſ.q.13.in fin.nu. 18 verſ ſed
hæres vouentis. Petr.Greg.d.lib.24. cap.10.nu. 15.
etiam ſi pœnalis fuerit.Ioſeph Ludouic.d.concl.16.
illat.72.d.ſ.46. Sà verbo hæreditas.n.36. Layman.
d.tract.4.cap.3.in 6.q.n.12.*

63 Co-

63 Cœteroquin hæres hæreditate adita, defun-
cti vota non reddens, ne dum ſe peccati letha-
lis macula inficiet, vti violatæ Religionis reus.
S.Thom. d.q.89 art.8.ad.primum.Caietan. d.verbo
ti voti violatio.in princ. Nauar.d.cap.12.num.56.
Abb d.cap.licet.num. 5.vbi addent.Graff.d.cap.22.
num.10.Rodriq.d.cap. 101.num.11. et 12.Azor.d.
lib.11.cap.15. quæſt.1. Petr. de Gregor. d. cap.10.
num.16.
64 Verum, & hæreditate ipſa, vti indignus
ſpoliari merebitur, tex.in Auth. hoc amplius fin.
C.de fideicomiſſ.d.cap.licet, vbi Abb.num.15. Butr.
num.16.tex.in cap ſi hæredes.6.vbi gloſſ.fin. in fin.
et Abb.ibidem de teſtam.Pater Ioann Valer. verbo
legatum.different.1. num.3.plenè Didacus Spino d.
gloſſ.28.num.45. et ſeq. et d.num.63. et 64. et 65.
65 Creſcenteq; contumacia maioris excommu-
nicationis vinculo nodari, tex cum gloſ d.cap. à
nobis.28.§.fin.de ſent.excom.Abb.d.cap.fin.num.4.
in fin.de ſepult.et d.cap. licet num. 15. Sayr. d.lib.
6.cap.7.num.15.Azorius d.cap.15.q.15. Graff. d.
cap.22.num.10.Sanch.d.lib.4.cap.15.num.25.cum
ſeq. Galleſ.de oblig.camer.q.4.num.11. Bonacin. d.
punct.5. §.2.num.4. & num 6.Layman. d. cap.3.
num.12.
65 Quia hæres defuncti animam, & conſcien
tiam exonerare debet, d.cap.fin. de ſepult.tex.in
litteris.5.cum ſua gloſ.de raptor. Butr.in cap. ſi di-
ligenti.17. et ibid. Abb. col. penult. de præſcript.
nu.13.ſequitur Calcan.conſ.74. nu.65.et 66. Petr.
Pecch.de teſtam.coniug.lib.1.cap.21.nu.1.in fin. et
lib.4.cap.17 num.2. Ioſeph Ludouic. d.concluſ.16.
illat.71.Card.Tuſcus.tom.4.litt.H.concluſ.42. Io:
Baptiſta Thoro in ſum. priuileg. piar.cauſar. priuil.
168.Marta de ſucceſſ.legali tom.2. par.4.q.12. art.
7.num.34.35.et 36. Battius dec.81.nu.17.
Non itaque reuocari potuiſſent per ſecun-
dum teſtamentum, legata hæc pro exonera-
tione conſcientiæ, atque ob votum, in prio-
ribus tabulis rogata; quamuis derogatoriæ
clauſulæ ſpecialem, atque ſpecificam me-
67 moriam feciſſet teſtator. Porrò, quòd teſta-
mentorum reuocatio ad ea tantùm protendi-
tur, quæ ad vltimæ voluntatis materiam per-
tinent, non quoad contractus, vel Confeſſio-
nes, vel id genus alia, teſtamentis inſerta, vt
poſt Ripam in l.nemo poteſt.num.35.ff.de legat.1.et
alios.de communi teſtatur Emanuel Suarez in The-
ſaur.communium opin.litt.T.nu.96. mihi fol. 199.
vol.2. et tom.1. communium opinionum littera T. d.
num.96.fol.mihi 311.Tuſcus d.litt.T. concluſ.152.
num.105.Guttierez.d par.2. de iuram. confirmat.c.
1.num.9.in fin.plurib.Mancin.de confeſſion. cap.8.
per tot.Nouar.de incertis, et malè ablat. priuil.43.
num.3.et ſeq.et d.priuil.56.nu.9.
68 Et iuramentum ſicuti operatur, vt minimè
videatur extendi reuocatio ad ea, quæ Sacra-
mento firmata ſunt, quòd voluntas ad ea non
vtique protrahatur, ſecundùm gloſ. receptam in
cap.cùm non deceat.30.verbo effectus de elect. lib.
6.quam ſequitur Roman. ſing.7. quod diſpoſitio.Co-
uar.d.par.2.rub.de teſtam.nu.19.in 4.concluſ.ver.
2.infero.Tiraq.in l.ſi vnquam.num.170.C.de reuo-
cand.donat. Sarmiento.d.lib.3.cap.14.num.19. in
fin.Cenallos d.q.211.num.2 Bonac.d.q.17. punct.
5.num.7.et punct.6.num.4.Guttierez d.cap.1.nu 8.
Sa.verbo iuramentum.num.19. Mancin. de iuram.p.
69 4.effect.66.num.5.Ita pariterq; ac multò magis
id votum operabitur, quod maiorem vim ad
obligandum obtinet, vt dicebamus, quàm iu-
70 ramentum. Rectèq; ducatur argumentum ex
iuramenti vi, ad voti vim, & efficaciam, ſecun-
dùm Rodriq.d.cap.100.col.1. Cùm votum ex vi
ſua obligationem indicet, vt ſuper verbis iam
dictis Pſalm.75.Vouete, & reddite, adnotat P.
Gord.d q.5.de voto cap.1.in princ. verſ.omitto hic.
Thom.Sanchez d.lib.conſil.cap.1.dub.20. nu.2.
71 Nequè obſtabit ſi obijciatur, ſatisfeciſſe vo-
to teſtatorem videri, per alterum legatum ſe-
cundis tabulis eidem Cappellæ rogatum, ad
tex.apertum in l.filia legatorum.11. C.de legat. et
tex.in l.Lucius Titius.la prima, quæ eſt 22. ff.de le-
gat.2.l.libertis quos 18.ff.de aliment.et cibar legat.
Abb conſ. 4.nu.8.par.2.et Aymon. conſ.167.nu.5.
cum ſeq. Mantic.de coniect.lib.6.tit.14.n.19.
[Præter quàm quòd]enim textuũ prædicto-
rum materia ſatis diuerſa ab hac noſtra eſt; vt
72 non in iure ſequatur ob id illatio à re differẽti,
atque diuerſa, ad tex.in l.Papinian.exuli 21.ff. de
minor.l.vlt in fin.vbi Bart.ff.de calumniat.Barboſ.
axiom.114.
73 Nam tex.prædicti d.l.filia legatorum, et tex.d.
l.Lucius, loquuntur ſanè quando ſuperuiuens,
prioribus tabulis teſtator, ipſe poſtmodum
rem, & quantitatem in illis relictam per ſe
74 ſoluit. Vt non in iniuria diſtinguant Doctor.
ibidem inter legatum generis, ſiuè quantita-
tis; & legatum ſpeciei, vt per Abb.d.conſ.4.nu.1.
et Vincem.de Franch. deciſ. 422. Fabium de Anna
conſ.91.lib.1.Menoch.de præſumpt.lib.4. præſump.
228.nu.2.cum ſeq. Cancer.variar.lib.3.cap.20. de
legat.numer.159.cum ſeq.Diaz in reg. 413. Vel ſi
75 in cauſam legati primitùs rogati, ſolutionem
feciſſe, vel ſecundum legatum ſcripſiſſe teſta-
tor aliquo modo oſtenderit, vt ſe, ſcriptoſque
hæredes ab eodem onere liberos, extorreſq;
redderet. vt explicat Rota poſt alios in Comen.le-
gati.20.Februarij.1606. coram Sanctiſſimo Grego-
rio XV. Ludouiſ.deciſ 236 num.2. et in recentiori-
bus par.2.tom.1.deciſ.499.nu.2. Cancer.d. cap.20.
num. 163. Franch. d.deciſ. 422. num.3. de Thomaſ.
tract.6.de maioratu.tit.13.per tot.
76 Sicuti etiam diſtinctionem adhibent Do-
ctores ad intellectum præfatorum tex. ſi vna
videlicet quantitas inter viuos, altera verò in
vltima voluntate relinquatur. Vel ſi vtraque
in vltima voluntate, & in eiſdem, vel diuerſis
tabulis deſcribatur, vt ſupra citati Doctores. et
Franch.deciſ.422.nu.5. ſequuntur.Menoch.de arbi-
trar.caſu.213.nu.12.
Nihilominus tamen (fac eſſe eadem quanti-
tas in eiſdem, vel diuerſis relinquatur tabulis,
77 atq; pro eadem cauſa) ſi ea tamen illa ſit, quæ
multiplicationem admittat, nec ſemel præſti-
ta, ceſſet, quin iterum præſtari valeat, ex eadẽ
78 etiam cauſa. Nequè diuerſum ex mente, ac
vo-

voluntate diſponentis apparet; repetitò debe-
tur. *eſt tex. apertus in l.quinquaginta.11.ff.de pro-
bat. vbi ſcribent.tex. in l.Lutius Titius. la ſeconda
quæ eſt 90.§.impuberem.ff.de legat.2. Vincent. de*
79 *Franch.d.deciſ.422.num.4.* vbi loquitur in lega-
to pro animabus filiorum, rogato, quod planè
multiplicationem recipere non ambigitur.
*Mantica de coniect.lib.12.tit.6.num.18.in fin. Ro-
ta recent.d deciſ.499.num.5.par.2.Gaſpar. Anton.
Theſaur forenſ.quæſt par.1.q.67.num.3.& 4.Surd.
de aliment.tit.9 quæſt.4.num 10.11.12.& ſeq. &
tit.eod.q.34.nu.9.cum ſeq.*
80 Quòd profectò non æquè procedet, ſi data
ſemel, teſtantis ſit voluntati ſatisfactum. vt in
legato alimentorum loquitur *tex.in d.l. libertis
quo.18.* quę data ſemel, repetitionem minimè
admittunt. *Menoch de præſumpt.128. num.18 de
Franch.d.deciſ.422 num.3.& 4.Anna d.conſil.91.
num.37.& 38. Pater Ludouic. Molina de Inſt.diſ-
putat. 201. verſic. excipitur ab hac regula. Rota in
d.Comen.legati.coram Ludouiſ.deciſ.236. nu.8.cum
ſeq.Franciſc.March.dec. Delphinat.437.num. 1.par.
1.de Thomaſ.d.tract.9.tit.13. num. 13. Surd.d.q.4.
num.1.& ſeq.*
81 Velut in legato dotis, quæ reiteratione na-
tura ſua non accipit. *eſt tex.in l.2. in princ.ff.de
dote prælegata. & tex. in d.l.Lutius Titius.90. §.
Impuberem.& tex.in l.huiuſmodi.86.§. tùm pater.
ff.de legat.1. Menoch. de arbitrarijs. d. caſu.213.
num 7.*
Verùm in facto hoc noſtro multò magis
ſcrupulus omnis procul ſit, & ceſſat, quòd lon-
gè aliud, ac diuerſum legatum in ſecundo te-
ſtamento relictum eſt, ab altero in primo ſcri-
82 pto. Tùm quòd diſtat ab illo in ſubſtantia,
tùm in quantitate, tùm in cauſa, tùm deniquè
in tempore. Vt aliud proinde vnum ſit, atque
alterum. *ad tex.in l.ſi idem Codicilli.7.C. de Codi-
83 cillis.* Vendicetq; proinde, nec ſanè iniuriâ ſi-
bi locum diſpoſitio *tex.in l.cùm centum.9 ff. de
Aliment. & Cibar.legat. & d.l. quingenta 12.de
probat.* Vtramq; ſcilicet quantitatem deberi,
nedum quidem ſi diuerſis, verum & in eiſdem
ſit Elogijs relicta. *ſecundùm Abb.d.conſ.4 num.2.
Anna d. conſ.91.num.26. & ſeq. Molin. d. diſput.
201.littera C.Theſaur.vbi ſupra d.q.67.longa ſerie
Menoch.de arbitrar.d.caſu.213.in 5.6. & 7.caſu d
nu.22.cum ſeq.& latè Surd.d.q.4.*
84 Potiſſimùm verò cùm ex diſtinctione rerũ,
pluralitas arguatur legarorum. *vt Paul. docet in*
,, *l.quotiens.ff.de legat.2. Quotiens (inquiens) nomi-*
,, *natim plures res exprimuntur, plura legata ſunt.
Sequitur Surd.deciſ* 88.*num.21.Rota in recent.par.
2.tom.1.deciſ 438.num.4.faciunt notata per Me-
noch.de arbitrar.d.caſu.213. in 4. caſu num.13.&
in 6.caſu. num. 26.* Atque allata etiam diſtinctio
DD. *per Cancer.d.lib.3. cap.20. num. 159. & ſeq.*
85 vbi ex diuerſitate, vel vnitate cauſæ ad multi-
plicationem, nec ne legati, rectè inferri, con-
cludit. *Maſtrill.deciſ.231. num.67.par.3.Theſaur.
d.q.67.nu.3.*
Et quidem ſubſtantia huius, & tẽpus expri-
,, mitur, *De fare dire vna Meſſa lettanel giorno d'o-*
,, *gni venerdì pro defunctis. Nec non vno anniuer-*
,, *ſario ſemel in anno uel primo Lunedì. che ſiegue al-*
,, *la feſta de tutti li Santi nel meſe di Nouembre, in*
,, *perpetuum.*
,, Illius verò, *Che ſi habbia da dire in perpetuo*
,, *vn'officio ogn'anno per tutto lo Clero di Campo baſ-*
,, *ſo con tredici Meſſe di detto Clero, e con dodici in-*
,, *torcie lauorate etc. nell'vltimo Venerdì del meſe*
,, *di Ottobre.*
Quantitas verò in hoc eſt expreſſa ducato-
rum biſcentum; in illo verò indeterminata, at-
que indefinita.
,, Ac denique cauſa. In hoc, *Per alcuno ſcari-*
,, *co di coſcienza, e per promeſſa fatta à Dio Signor*
,, *noſtro, & alla Beata Vergine ſua diuota.* In illo ve-
,, rò: *A remiſſione di ſuoi peccati, e dell'anteceſſori*
,, *di eſſo teſtatore.*
86 Quid erit igitur, cur ſtare teſtatoris volun-
tatem, impugnare voluerimus. *ad tex. in l. ſan-*
87 *cimus.27.C.de teſtamentis;* Cùm illum prioris
diſpoſitionis, quoad legata pęnituiſſe, non ap-
pareat? *ad tex.in l.filiæ cuius.16. C.famil. herciſ-
cund.& tex.in cap.cùm Martæ.6.de celebrat. Miſ-
ſarum.*
88 In illa ergò perduraſſe, mutatione non pro-
bata, ad ſupremã vſquè vitę auram, præſumen-
dum erit. *ad tex.in cap.maiores.3.§.fin.de baptiſm.*
89 *& eius effectu. vbi Abb. num. 5.* Vt qui contra-
rium aſſerere voluerit, ipſum probare oporte-
at. *vt eſt tex. in d. l. Lutius Titius.la prima.22. in*
,, *fin. ibi: Onus autem probandi mutatam eſſe volun-*
,, *tatem defuncti, ad eum pertinet, qui fideicommiſſum
recuſat. & tex.in d.l.quingenta.12.de probat.& l.
fideicommiſſa.11.§.ſi rem.ff.de legat.3.*
Præſertim quòd neque mutare teſtator vo-
luntatem potuerit, ob votum, & promiſſionem
Deo, Beatæq; Virgini factam, vt in ſuperiori-
bus dicebamus, ni ſe piaculo obſtringere vo-
luiſſet.
Firma itaq; illa perdurabit, atq; vtrumq; ſi-
mul legatum perſoluendum erit. Vt ex his reſ-
pondi. Sub cenſura. CAROLVS MARANTA
V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus &c.
Deberi vtrumq; legatum decretum fuit. Et
ſententia confirmata per doctiſſimum Conſi-
liarium Scipionem Rouitum Reuerendæ Fa-
bricæ Secundarum Cauſarum Regium Cõſul-
torem. Nunc verò, ſic eius exigentibus quàm
plurimis meritis, ſupremi Regij Collateralis
Conſilij Regentem. Et ita executioni deman-
data.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi refrenatum habent arbitrium quoad quar-
tam ex pijs exigendam legatis.*
2 *Quarta epiſtolis non debetur ex relictis pauperibus
in genere. Quia perſonis tunc relicta cenſentur
non pijs locis. nu. 3. neque ex relictis pro ma-
ritandis pauperibus puellis. num.4. neq; pro do-
te Eccleſiæ, atq. ad perpetuum diuinum cultum
relictis. num.5.*
6 *Epiſcopo allegantì conſuetudinem exigendi quartam
ex*

ex omnibus legatis incumbit onus illam probãdi.
7 *Conſuetudo in facto fundamentum habet , atq. proinde probanda. Et debet probari in ſpecie caſus , qui in controuerſiam ducitur.nu.*8.
9 *Conſuetudo eſt ſtricti iuris*
10. *Conſuetudo quantum habet de actu , tantum habet de potentia.*
11 *Conſuetudo exigendi quartam ex omnibus legatis pijs probari debet non minor 40. annorum.*
*Vel ſaltim 30.vt longa dicatur nu.*13.
Vel decem annorum ad minimum. nu. 13.
14 *Conſuetudo non poteſt dici introducta per duos tantùm actus.*
Quia non Iudicis facto;ſed tacito populi conſenſu introducitur.num. 15.*præſertim aduerſus Tribunal Fabricæ.nu.*16.
17 *Conſuetudinem allegans ipſe probare debet.*
18 *Epiſcopus eſt executor omnium piarum diſpoſitionum.*
*Declara intra annum tantùm, non poſt illum, cũ ſuccedat Tribunal Fabricæ S.Petri.nu.*20.*&* 21. *vbi deciſiones referuntur.& nu.*26.
19 *Intereſſe laboris debetur,& eſt in conſideratione.*
21 *Auctor fuit Coadiutor Tribunalis Fabricæ, & Aduocatus nu.*34.
22 *Epiſcopi executoris officiũ gratis præſtare tenentur.negligens imputet ſibi damnum ex negligẽtia. Quarta,niſi petatur,nec debetur.ibid.*
23 *Reſtituere quiſque tenetur, quod malè accepit.*
24 *Quartæ Epiſcopali an derogatum omnino cenſeatur poſt Tribunalis Fabricæ erectionem ex omnibus pijs legatis.*
*Affirmat Riccius nu.*25.
Auctor verò contrariam ſequitur ſententiam nu. 28.*&* 34 *&* 35.
25 *Tribunal Fabricæ erectum fuit cum iuriſdictione priuatiuè quoad alios.*
26 *Dominus Riccius Epiſcopus laudatur.*
27 *Clauſula abdicatiua intelligitur iuxta ſubiectam materiam.*
quod procedit in quibuſcunq. ſcripturis & contractibus,& etiam vltimis voluntatibus nu. 28.
29 *Quarta Canonica Iure communi Epiſcopis competit ex legatis pijs.*
vnde ei derogatum non cenſetur niſi exprimatur. num. 30.
31 *Lex noua catenus antecedentem tollit,quatenus de ea meminit eidem expreſsè derogando.*
neq. lex noua in dubio veterem corrigere velle cenſetur.nu. 32.
33 *Iurium eſt vitanda correctio , non inducenda.*
36 *Melchior Rouiglionus vtriuſq. I. D. Fabricæ à ſecretis laudatur,eiuſq. mors refertur.*

ARGVMENTVM.

Subſtineatur ne conſuetudo Epiſcopi, exigendi Quartam ex omnibus legatis pijs? Et quid quoad Tribunal Reuerendæ Fabricæ? Et num nè detractum ſit iuri, Quartam exigendi huiuſmodi,poſt Tribunalis erectionem, vi ſuorum priuilegiorum , & facultatum ?

RESPONSIO II.

IN Iudicium vocatur Reuerendiſſimus Epiſcopus Squillacen.apud Reuerendæ Fabricæ S. Petri Tribunal, vt quadraginta quartæ nomine ab eo accepta ex legato illorum de Anoya , quod pro matrimonio locanda in ſingulos annos pauperiori , ac miſerabiliori Ciuitatis eiuſdem puella , rogatum fuerat,poſtliminio quaſi exhibeat,atque reſtituat. Sed tuetur ſe Epiſcopus longa , tùm prædeceſſorum , tùm ſui ipſius conſuetudine , quartam exigendi ex pijs legatis omnibus. Verùm ad reſtitutionem proclamat, his flocci penſis , Tribunalis eiuſdem Oeconomus.

1 Quamobrem pro Tribunali reſpondendo, Dicebam. 1. refrenatum eſſe Epiſcoporum arbitrium,quo ad quartam ex pijs relictis exigendam. *vt ex tex.in cap. fin. de teſtam. tex.in c. ex parte.el 3.quod eſt.31. de verbor. ſign. latè Petrus de Vbald.Peruſ.tract.de quarta Epiſcop.cap.8. vol.15.tract.par.2.fol.mihi 215.cum ſeq.vbi caſus omnes enumerat , quibus ceſſat quarta, quæ Epiſcopis debetur ex legatis pijs.et Bertacchin.de Epiſcop. lib.4. par.4. num. 53.vol.13. tract. par.2. fol.339. Sylueſt. verbo canonica portio.q.4. Armilla eod.§. 8. Abb.conſ 59 in 2.dub par.1. Roman. conſ. 233. præmiſſa quæſtio. Bernard. Diaz Epiſcopus Lucan. reg.237.Ioan.Azor. inſtit.moral.par.2. lib.9. cap. 12 q.7.cum ſeq.Card.Tuſc.tom.6.litt.Q. concl.21. num. 33. & ſeq. Riccius. in praxi variar.reſolut. 376.num.1. & reſolut.209.num.1. cum ſeq. par.2. Molfeſ. in ſum.tom.2. tract.13. cap.9.num.45. & ſeq. & in 6 reſponſione.num.31.cum ſeq.ad fin. vſq. cap.plenè etiam Bonacina de contract ib tom.2.diſp. 3.q.22.punct.3.num.2.& ſeq.*

2 Qua de cauſa ex relictis pauperibus in genere , nulla debebitur Epiſcopo quarta. *gloſ.in cap.2.verbo.decreuit.vbi Innoc. num.1. & Abb.nu. 8.de ſepultur. Frederic. de Senis. conſ.101. quæſtio talis eſt.nu.2.Tiraq.priuil.28. de pia cauſa. Couar. in cap.officij.14.nu.1.de teſtament.Azor.d.cap.12. q.7. Mantica.de coniecturis.lib.8.tit 4.num.21. Sebaſtian.Medices.opuſc.4.num.5.verſ.Canonica portio.tom.2. oper.*
3 Quia perſonis tunc relicta cenſentur,non pijs locis. *Roman. d. conſ.232. Seraphin.deciſ.726.num.1.& 2. quam refert etiam, & ſequitur Iulius Lauorius variarum iuris elucubration.tit.2.cap.17.num 85.& num.99. & Molfeſius vbi ſupra num. 53. & caſus omnes enumerat quoq; nouiſſimè Barboſ.de iure Eccleſ.lib.3.cap.19. à nu. 16.Quaranta.in ſum.verbo quarta.Piaſecius in praxi par.2, cap.5, art.6, num.40. Capycius deciſ. 23.*

num.

num.2. & 4.cum ſeq.Franciſc.Leon.in Theſauro. par. 2.cap.14.num.6.& 7.cum ſeq. Aluar. Valaſc. conſult.105.num.12.& 13. & 14. Auguſtin. Barboſa de poteſt.Epiſcop.par.3.allegat 75.num.43. & 44. Tuſcus. d. concluſ.21. num.43. & 44. & num.53. & ſeq.& num.66. Bonacin.d.punct.3 num.2. Ioan. Baptiſta Thoro in ſum priuil. plur.cauſar.priuileg. 259.

4 Sicuti neque ex relictis pro maritãdis pauperibus puellis in annos ſingulos. *Sylueſt. verbo canonica portio num.6.Tiraq.d.priuil.28.Azor. d.lib 9.cap.12.q.10.deciſum in Rota. refert Seraph. d.deciſ.726.num 6.Tuſcus. dicta concluſ. 21.num. 46.Lauorius vbi ſupra.Molfeſ num.52.* Bonacin.d. *punct. 3.num.2.verſ.ex quo patet. Barboſ.d.cap.19. num.27.*

5 Neque item ex relictis pro dote Eccleſiæ. Cùm ad perpetuum diuinum cultum aſſignata videantur. *dicto cap.fin. de teſtam. Abb.in cap.1. num.5.de cenſib.Genuenſ.in practicabil. Eccleſiaſt. q.383.num.1.Petrus de Vbaldis. d.cap.7 num.59. Capyc.deciſ.23.num.4.Medices.opuſc.4 nu.5. verſ. Cautica.Ricc.in praxi par 3.reſolut.341.Tuſcus.d. concluſ.21.num.56.& num.72. & 73. & 74. Lauorius loco cit.Barboſ.d.cap.19.num.24.Tuſcus.d. concluſ.21.num.30.*

6 Epiſcopo igitur onus incumbit allegatam probare conſuetudinem, ex omnibus piè relictis indiſtinctè quartam exigendi. *ad tex. in c. fin. vbi ſcribunt de conſuetud. Seraphin.deciſ.1195. num.5.*

7 Profectò quòd conſuetudo in facto fundamentum habet, vnde probanda erit. *Boer. conſ. 8.num.12.& 16.Gratian.deciſ.14.num.4. Maceraten.variar.lib.1.reſolut. vlt. caſu 58.in fin. verſic. quia 1.& lib.2.reſolut.8.num.57.Monald.conſ.73. nu.8.vol.2.*

8 Nec quoquo modo, ſed in ſpecie caſus, qui in controuerſiam ducitur; quia ſtricti iuris eſt.

9 *Oldrad.conſil.237. Aymon. conſ.96. num.4. Surd. conſ.74.nu.13.lib 1.Seraphin d.deciſ.1159. nu.6. Rota apud Ludouiſ.Gregor.XV.deciſ.45.num.6.& 8.& deciſ.162.num.2.& Rota.par.2. diuerſ.deciſ. 72.num.31.et par.4.diuerſ.collecta per Farinac.deciſ. 74. num. 5. quæ eſt etiam inter deciſ. Manticæ 159.num.5.Grinell.deciſ.Senatus.dolani.40. num. 22.Vincent.de Franch. deciſ.253.num.11. Rota in Imolen, ſeu Fauentina bonorum 25. Iunij.1593. coram litta.apud Marcheſ. par.1.deciſ 9.num.1.verſ. nec obſtare fol.1250. & apud Caualer. deciſ. 192. num.5.& deciſ.205.num.8.& 9.*

10 Conſuetudo enim quantum habet de actu, tantum habet de potentia, & ooo amplius. *vt loquitur Bald. in cap.1.n.21.de his, qui feudum dare poſſunt.in vſibus feudorum.eſt tex.in l. quod non ratione.38.in fin ff.de legibus.ſequitur. Surd.d.conſ. 338.num.7.lib.1.& Rota d. deciſ.74. num.4. idem Mantica deciſ.184.num.7.& deciſ.10. num.11.*

11 Neq; minori ſpatio quadraginta annorum. *ex gloſ fin.d.cap.fin.in fin. de conſuet.gloſ. in cap. ſuper quibuſdam. 26.§.1.in verbo. non extat. de verbor.ſignificat.cap.de quarta.4.de preſcript.Balbus.de præſcript.par.1.in 5.parte princip. q.13. nu. 1.verſ.iſtam queſtionem.fol.mihi.453.in minori impreſ.Caputaquenſ deciſ 230 num.6.par.1.Mantica d.deciſ 184.num.9. Lauor.d.cap 17.num.73. Molfeſ.d.cap.9.in 8.reſponſ.num.64.& ſeq.*

12 Vel ſaltèm triginta, vt longa dicatur conſuetudo. *Geminian.conſ 87 num. 4.*

13 Vel ad minimum decem annorum, *ſecundùm Rotam par. 1.diuerſ deciſ.629.num.5.ſequitur Maceraten.variar. lib.1. reſol.103. num.5. Riccius in praxi variar.reſolut.209.num.2.in fin. par.2.Molfeſ.d.reſponſ.8.d.num.64.in fin.& ſeq.*

14 Cùm alias per duos tantùm actus conſuetudo introducta dici haud minimè poſſit. *ſecundùm Syluest.verbo.conſuetudo.nu.6. verſ.3. Couar. practicar.queſtion.cap.14 num.2.Riccius.in terminis noſtris.d. reſolut.209.num.3.* Nimirùm quòd

15 non Iudicis facto, ſed Populi cõſenſu Conſuetudo inducatur. *§.ex non ſcripto.inſtitut.de iure naturali.gent.& ciuili cap.cùm dilectus.8. de conſuet. Abb.conſ.73.circa primum dubium in fin.num. 11.par.2.Riccius par.2.deciſ.217.num.8.Rota apud Caualer.deciſ 125.num.8.*

16 Potiſſimum verò aduerſus Tribunalis Fabricæ Sancti Petri iura; quod in poſſeſſione eſt legata huiuſmodi exigendi, abſque detractione portionis vllius pro quarta Epiſcoporum.

17 Quam ob cauſam Epiſcopi erit probare, vtputa affirmantis, & ſe fundantis in conſuetudine, non verò Tribunalis Oeconomi, negantis. *ad tex.in l.2.& l.ab ea parte.5.et in l. quingenta.12 ff.de probat.l.auctor.23. C.eod.tex. in l. Lucius Titius ſapiẽtia, quæ eſt.22 ff.de legat.2 l.quoties.18.§.fin.ff.de probat cap.vlt.§.fin. de iure iuran. Afflict.deciſ.377.nu.7 Ioſeph.Ludouic.dec. Peruſ.12.num.1.et deciſ 15. num.1. et 2. Gratian. deciſ.19.num.9 Rota in terminis noſtris apud Coccinum.deciſ 123.num.38.et apud Caualer. d.deciſ. 125.nu.8. et deciſ.94.num.4.Rota Maceraten apud Thomati.deciſ.53.nu.12. et dictum fuit Melphitten. iurispatronatus.27.May 1619.coram Vbaldo.*

18 Nec diffugium ſuffragatur Epiſcopo, ex quo executor dicitur, & eſt piarum diſpoſitionum omnium. *ex tex.in cap.nos quidem.3. cap.ſi.heredes.6.et cap. Ioannes. 19. de teſtam. et Sacrũ Trid. Concil.ſeß.22.cap.8.de reformat.Thoro d. priuileg.*

19 *259.* Vt ſaltim ratione laboris quartam ipſam exigat. quòd ſanè intereſſe debetur, & in conſideratione eſt. *vt aduertit Dominus Regens Carolus Tappia deciſ.27.num.15.*

20 Præter quàm quod enim, intra annum dumtaxat id exauditur, poſt Tribunalis Fabricæ erectionem, non ſanè poſt illum. Cùm iam quæſitum eſt ius Fabricæ per negligentiam hæredum, vel adimplere debentium. vt declarauit pluries Sacra Congregatio Eminentiſſimorum DD. S. R. E. Cardinalium ipſi Tribunali Præfectorum per Sanct. D. N. Papam ac præſertim

21 in anno 1617. Cùm Ego pro Domino Reuigliono Secretario Coadiutoris officio defungerer per litteras Eminentiſs. Cardinalis Pallotti Archiepiſcopi Cuſentini, in cauſa cùm Reuerẽdiſſimo Archiepiſcopo Reginen. & iterum per litteras Eminẽtiſſimi Cardinalis Gim-

naſij

naſij in cauſa cum Reuerendiſſimo Epiſcopo Vigilianum. Et imputet ſibi Epiſcopus, qui quartam exigere deſidioſus fuit. *ad tex.in l.pupillus.24.§.fin.ff. quæ in fraud. credito. §. quorum inſtitut.in proœm.Barboſa. alliom.227.* præſertim cum hęc quarta niſi petatur, nec debeatur. *vt poſt alios ſequitur Molfeſ.d.cap.9.num.50.*

22 Nihilominus apertum eſt *tàm in d. cap. nos*
„ *quidem ibi: Sinè diminutione qualibet. quàm in d. tex.Sacri Trid.Conc.*gratis Epiſcopum executoris officio defungi debere. *& eſt etiam apertiſſi-*
„ *mum in tex.in l nulli.28.§.cum autem ibi: Vt Reli-*
„ *gioſiſſimi Antiſtites gratis, & ſine vllo diſpendio*
„ *prædicta geſta conficiant. & tex. in l. ſi quis ad declinandum.38.§.ſed & ſi pauperes.in fin.C. de Epiſcop et Cleric.Abb.d.conſ.59 in 2.dub.poſt.num.3. par.1.ſequitur.Ioan.Baptiſta Thoro.piat.cauſarum. ſingul.38.*

23 Vt debeat proinde idem Reuerendiſſimus Squillacenſ.iurè cogi ad reſtituendum quadraginta,quæ malè accepit.*ad tex.in l. reſtituere. 1. et 2.35.et 75.ff.de verbor. ſignificat. et regula peccat um.4.de regul.iuris.in 6.*

24 Verum in dubium reuocari etiam contigit ad rem hanc. An poſt Tribunalis Fabricę erectionem, derogatu videatur detractioni quartæ canonicæ ex legatis pijs Epiſcopis debitæ, etiam in caſibus, in quibus de iure ad illos quarta huiuſmodi ſpectabit.

25 Et detractum videri, ac derogatum reſpondet Reuerendiſs. Epiſcopus Riccius Dominus meus.*in prax.variar.dict.reſolut.376.num.2. par.2.ea potiſſimum ratione.* Quòd erectum fuit Tribunal cum iuriſdictione, & cum clauſula abdicatiua, & priuatiua, quoad ordinarios. Refertq. litteras quaſdam Sacrę Congregationis. *et Riccium nouiſſimè ſequutus eſt Ioan. Baptiſta Thoro.di Etus ac pius ſanè vir.in ſum.priuil. piæ cauſæ d.priuil.259.*

Sed an ita ſubſiſtat Riccij, & ſiquidem Doctiſſimi ſententia in hoc, non mihi plenè per-
26 ſuaſum habeo. Quippè cùm intra annum nil omnino prohibeat,quin Chriſti pia relicta exequi curent, iuxtà eorum Paternam ſolicitudinem: quod hoc ipſis ex ſuo officio incumbat, *iuxtà decretum dicti Sacri Trid.Conc.d.c.8.ſeſſ.22.*
„ *in fine ibi: Ipſi ex officio ſuo, iuxtà Sacrorum Ca-*
„ *nonum inſtituta cognoſcant, & exequantur, non*
„ *obſtantibus quacunque conſuetudine, etiam imme-*
„ *morabile priuilegio, ac ſtatuto.hæc ibi.* Et declarauit Sacra Congregatio pluries tàm quo tẽpore ego pro Reuighone Coadiutoris officio defungerer, præſertim in cauſa cum Archiep. Reginen.quàm alias poſtmodum ſæpè.

27 Vt propterea clauſulam prędictam abdicatiuam, iuxtà ſubiectam materiã exaudire nos oporteat: de Iuriſdictiòne ſcilicet cognoſcendi de ſatisfactione legatorum piorum,poſt acquiſitum Ius fabricæ anno reuoluto, factaque legatorum executione per fabricam iuxta Pij Quinti Cõſtitutionem,quam refert etiam *Quaranta vbi ſupra,*& nos etiã alibi dicemus.(quod non ſatis à miniſtris fabricę perpenditur.) Vt Sacra declarauit Congregatio, tàm in dictis litteris anni 1617.quàm anni. 1626. *ad tex.in c. intelligentia dictorum. 6. de verbor. ſignificat. & tex.in l ſi vno anno.17 ff.locati.vbi gloſ. & ibid. Alberic. nu.2.* Vbi ampliat, id procedere in quibuſcunque Scripturis, ſiuè contractibus,& vltimis voluntatibus, *ſequitur Gigaſ. conſ.48. nu.34.Aymon.conſ.171.nu.13. Ioan de Imol.conſ. 132.nu 6. Euerard. in locis comunib. in præambul. n.21. in fin. verſ. hinc etiam. & in loco à ſubiecta materia.optimè Rota deciſ.10. col.4.n.6. de teſtam. in antiquis.Bellamera deciſ.10.nu.2. verſ.nam ſermones.Rota apud Manticam deciſ.4.nu.1. & deciſ. 59.nu.4.& apud Ludouiſ.deciſ.66 n.8 apud Coccinum deciſ.140.n.11. & deciſ.144. n.14. Surdus deciſ.11.n.16.& deciſ 43 n.16.& deciſ.288. nu. 43.& deciſ.272.nu.1.& 323. n.29. & conſ.179. n.52.& 53.vol.2.plene Barboſa. axiomat 222.nu. 8.Rota in Poſthum.Farinac.tom.1.deciſ.597.nu.5.*

29 Non vero quoad quartæ Canonicæ detractionem,quę iure comuni Epiſcopis competit.*can. de his 7.& can.decernimus.10.q.1.cap conquerentib.16. de offic. ordinar. cap.de quarta. 4. de præſcript.cap.officij. 14. & cap.requiſiſti.15. & cap.*
30 *fin.in fi.de teſtam.Diaz.d.reg.237.in princ.* Et de qua nullum verbum in priuilegijs Fabricæ factum inuènitur,*late Bertachin. de Epiſc.d.par.4. lib.4.in 17.q.n.12.Molfeſ.d.cap.9.nu.17.& ſeq.& Bonacin.d.punct.3. num.1. & ſeq Barboſa. de iure eccleſiaſtico.d.cap.19.à nu.1. cum ſeq.* Neque dictæ litteræ de hac quarta loquuntur infra annum potiſſimè intra quem nullum ius fabricæ acquiſitum eſt interim.

31 Nam lex noua eatenus antecedentem tollit, quatenus de illa meminit, eidem expreſsè derogando.*ad tex.in l.præcipimus.32 C.de appellat.facit tex.in cap.1.in fin. de Conſtit. lib.6. tex.in cap. vnico. §.fin.de exceſſib. prælat.in 6.cap.2. de translat.Nauar.conſ 95.n.2.in fin. lib.5. de Simon. & conſ.24.n.1.de priuileg. eod. lib ſequitur Sayr. deciſ.26 in fin de priuileg lib.5. idem Nauar.man. c.4.n.7.in fin Tuſcuſ tom 5.littera L. concluſ.260.*

32 Neque lex noua (in dubio) veterem corrigere velle præſumitur,cùm ſit potius iurium
33 vitanda correctio non inducenda. *tex. in cap. cum expediat.29.vbi Ioan. Menoch. & Probuſ. de elect.in 6.Gratian.forenſ. par.3.cap 573. num. 34. l minimè.22.ff.de legib.Rota apud Seraphin. deciſ. 942.nu.8.*

34 Et ego quidem, quamuis per plures annos cauſarum Fabricæ fuerim Patronus, nunquam tamen animum inducere potui, vt viderem, qua via eſſet quo ad hoc iuribus Fabricæ proſpectum, cùm nullibi appareat in eius priuilegijs, Epiſcoporum iuri quoad quartam ipſis debitam ex legatis pijs, aliquo modo derogatum fuiſſe. Neque Sacra Congregatio rem finali deciſione diremit. Vt ex ipſiſmet iure, litteris per Ricciũ relatis videre eſt omnibus,
35 eas legentibus. Quinimo relata re ad Sanctiſſimum D.N. Paulum Papam V. ſanctæ memoriæ illam indeterminatam reliquit, ita tamen, vt pro Epiſcopis propendere potiùs viſus fue-

rit

rit; potiſſimum in cauſa quoad hoc cum Reuerendiſſimo Barzellino Epiſcopo Cãpanien.
36 Vt mihi retulit meritiſſimus V.I.D. Melchior Reuighonus Amitæ meæ vir, qui per quadraginta & vltra annos, ſumma cum integritate, ac pietate Secretarij munere perfunctus fuit in dicto Tribunali. Obijt tandem menſe Octobris anni 1626. apopletico correptus morbo.

Expectanda itaq; erit à Sanctiſs. D. N., eiuſq; Sacra Congregatione difficultatis huiuſce reſolutio.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Ad reſtitutionem adactus fuit exactorum Reuerendiſſimus Squillacen. mandato Sacræ Congregationis, quòd contra ius illa exegiſſet.

Verùm haud grauabor ſubnectere hic litteras Sacræ Congregationis ad Dominum Reuiglionum Secretarium datas ſub anno 1629. Inſtantibus Miniſtris Eminentiſſimi Domini Cardinalis Sabellij Archiepiſcopi Salernitani. Domini mei.

Al molto Eccellente Signore. Il Signor Gio: Franceſco Reuglione Secretario della Fabrica di San Pietro in Napoli.

Molto Eccellente Signor: Altre volte queſti Illuſtriſs. miei Signori dichiarorno non eſſer lecito al Signor Arciueſcouo di Salerno pretendere la quarta de' legati pij, che haueſſe riſcoſſi, ò riſcoteſſe per l'auuenire la Fabrica cõforme à ſuoi priuilegij. E perche viene rapreſentato al Signor Cardinale Sauelli al preſente Arciueſcouo, che il Cõmiſſario della Fabrica per vigore di detta dichiaratione impediſce li miniſtri di ſua Signoria Illuſtriſſima, che dentro all'anno dal giorno della morte del Teſtatore non poſſano eſſigere la detta quarta di legati pij certi, e dei funerali. E' parſo à queſti Illuſtriſs. miei Signori auuertire V.S. che ordini à detto tẽpo detto Cõmiſſario, che non dia impedimẽto dentro à detto Signor Cardinale, e ſuoi miniſtri, che non poſſino liberamente eſſigere la quarta di detti legati. Ma paſſato l'anno facendoli la Fabrica riſcotere lei; ſi ſeruarà la ſopradetta dechiaratione. E quanto à funerali ſi laſciarà di dar moleſtia, ò impedimento alcuno. Così farà eſequire, & occorrendoli coſa in contrario la potrà auiſare. E ſi conſerui. di Roma li 24. di Marzo 1629.

Al ſuo piacere Il Cardinal Giannaſio.
Car. Ghetti, etc.

ET eodem modo dictum fuit in vna Fũdana Quartæ ex diſpoſitione pia quõdam Albani Saracti, ex qua detrahere quartam ex legatis pijs prætendebat Reuerendiſs. Epiſcopus Fũdanus; cùm eſſent legata pro ſacris Altiſsimo Deo offerendis, ac pro paramẽtis altarium, ac partim pro mercede pauperum pupillorum, & viduarũ; nec non Prædicatoris, ac pro alimentis aliorum pauperum, & pro matrimonio locandis egenis puellis. Nam coactus fuit dictus Epiſcopus reſtituere exacta; quòd cõtra iuris diſpoſitionem ſuperiùs per nos demonſtratam, ea exegiſſet; reſpõdente pro Fabrica apud Eminentiſsimos Patres Sacræ Congregationis negotijs Fabricæ præfectæ, Aſcanio Apoſtorello Fabricæ Aduocato in Vrbe in anno 1611. ſub die 21. Maij. Cuius reſpõſionem hic ſubnectere operæ prætium me facturum æſtimaui.

SVMMARIA.

1 *Quarta non debetur Epiſcopo pro legatis, celebrationis Miſſarum, & perpetui cultus diuini, ac fauore certarum perſonarum.*
2 *Epiſcopus nihil poteſt prætendere ſub prætextu quòd ſit exequutor piarum diſpoſitionum.*
3 *Epiſcoporum officium ceſſat quoad executionem legatorum piorum, ſtantibus priuilegijs Fabricæ.*
4 *Quarta legatorum debita Epiſcopis poteſt præſcribi*
5 *Priuilegio non eſt opus, vbi adeſt iuris comunis diſpoſitio.*

FVNDANA QVARTAE.

ILluſtriſs. & Reuerendiſs. Domine, legata relicta in teſtamento quond. Albani Saracti, ex quibus Reuerendiſs. Epiſcopus Fundanus prætẽdit quartam, fuerunt facta partim pro Miſsis celebrandis, ac pro paramentis altarium, & partim pro mercede pauperum pupillorum, & viduarũ, & Prædicatoris, nec non pro alimentis aliorum pauperum, & pro maritandis egenis puellis, vt expreſsè legitur in notula, quæ datur.

1 Proindè dicitur in caſu noſtro nulla debetur quarta Epiſcopo, nam cùm dicta legata concernant celebrationem Miſſarum, perpetuum cultum Diuinum, & fauorem certarum perſonarum, Epiſcopus de ijs non deducit quartã, vt in terminis legatorum, de quibus agitur. *eſt tex. in c. fin de teſtam. & in c. ex parte il 3. de verb. ſignific. Bald. in l ſi quis ad declinandam. §. in omnibus. n. 8. C. de Epiſc. & Cler Roman. qui plura exempla adducit conſ. 233. per tot. Federic. de Senis cõſ. 101. n. 2. Caſtrenſ. conſ 223 lib. 1. Capyc. dec. 23. n. 4. & fuit latè dictum in illa Syracuſana quartæ 5. Martij 1586. coram bon. mem. Card. Seraphino.*

2 Neq. Reuerendiſs. Epiſcopus poteſt aliquid prætendere ſub prætextu, quòd ſit exequutor
3 dictæ piæ diſpoſitionis. Nam vltra quòd eius officium in hoc ceſſat, ſtantibus priuilegijs Reuerendæ Fabricæ; adhuc dicitur, quòd Epiſcopi pro exequendis pijs voluntatibus nihil petere poſſunt, vt eſt expreſſum. *in l. nulli. & l. ſi quis ad declinandam.* C. de *Epiſcopis, & Cleric.*

4 Præterea mihi præſupponitur de huiuſmodi legatis nunquam fuiſſe ſolutam aliquam quartam, ne dum Epiſcopo agenti, ſed neq. ſuis anteceſſoribus; quò fit, vt pij legatarij ſint tuti exceptioni præſcriptionis *c. de quarta. vbi omnes de præſcript.* Calder. *conſ. 2. prope fin eod. tit. Abb. conſ. 26. n. 5. lib. 2. & Lap. allegat. 29. ſub n. 10. verſ. an ſit præſcripta, & ibi* Mandoſ. *in addit. lit. A.*

5 Et ex his non videtur in præſenti caſu diſcutiendum de priuilegijs Reuer. Fabricæ; cùm. n. ex ſola diſpoſitione iuris comunis Epiſcopus ab huiuſmodi quarta excludatur, non indigemus aliquo priuilegio. *l. 1.* C. *de Theſaur. lib. 10. cum vulg.* Ex quibus, &c.

Aſcanius Apoſtorellus R. Fabricæ Aduocatus.

SVMMARIVM.

1 *Mons pius dicitur, & ad pias cauſas erectus cenſetur, quamuis conſanguinei inſtituentis cum pau-*

peribus admiſsi fuerint.

præſertim vbi apertè de voluntate conijcitur diſponentis.nu.2.

3 *Pietatis cauſa expreſsa ſanguinis vinculũ ſuperat, vt legatum, & diſpoſitio pia æſtimetur.*

4 *Voluntas teſtatoris.quæ ex verbis colligitur,in ambiguum trahenda minimè eſt.*

5 *Verborum,nullum maius teſtimonium voluntatis,et veritatis eſſe poteſt.*

6 *Verba non aliò tendunt , quàm, vt mentem aperiant proferentis.*

7 *Mentem ex verbis elicimus diſponentis,non aliàs.*

8 *Legatum pro anima coſanguineo relictum, an pium, vel magis profanum dicatur, quòd ſanguinis intuitu factum dicatur,diſcutitur.*

& ſanguinis intuitu factum cenſetur.quando dubiũ eſt factũ,et cõiecturæ in ſanguinẽ inclinant.n 9.

vel fraudis ſuſpitio adeſſet , legatumq. exceſſiuum eſſet, verteremurq.in materia ſtatuti prohibentis teſtari,niſi ad pias cauſas.nu.11.Secùs verò ſi teſtator,pium eſſe legatum debere,expreſſerit.

& coniecturæ in pietatem tendunt.nu.12.& nu.26. ex Tiraq. neq. res dubia ſit.nu.13.

10 *Cauſa naturalis accidentariam vincit, & ſuperat.*

13 *Coniecturæ ceſſant in re aperta,& non dubia.*

14 *Tacitum expreſſo cædit.*

imò abſurdum æſtimatur, ſi plus tacitum, quàm expreſſum valeat. nu.15.

17 *Sanguinis coniectura non ita potens eſt , vt piam ſuperet cauſam.*

18 *Voluntas teſtatoris vti lex principatum obtinet.*

modiſq. omnibus ſeruari debet.nu.19.

20 *Coniecturæ locum non habent in eo,quod certũ eſt.*

21 *Voluntatis quæſtio moueri non debet in re certa, & non dubia,*

22 *Pietati in dubio tribuendũ magis, quàm ſanguini.*

23 *Suma eſt ratio,quæ pro religione facit.*

potiſſimum cum pro diſponentis anima pendet.n.24.

25 *Anima cunctis rebus eſt præferenda.*

In vltima voluntate præſertim.nu.26.

vt etiam filijs præferatur.nu.27.

28 *Dotis cauſa pia dicitur.*

ſi paupures potiſſimùm puellæ in matrimonium collocentur.nu.30.

29 *Argumentum à pia cauſa ad dotem validum.*

31 *Maritare pauperes virgines,pia cauſa eſt.*

32 *Pauperibus datum,Deo pauperum defenſori, ac vindici datum cenſetur.*

33 *Legatum mulieri pauperi pro dote factum, cùm in piam cauſam rogatum cenſeatur; vſuras à die mortis teſtatoris conſequitur.*

34 *Legatum pro maritãda paupere muliere,pium æſtimatur.*

35 *Legatum Concubinæ factum, vt ad frugem melioris vitæ reuocetur.pium eſt.*

36 *Vouens pauperem ducere mulierem in vxorem , vel etiam Meretricem , vt à peccato reuocetur, per Epiſcopum cogi poterit ad votum ſeruãdum, quod diſtinxerunt labia eius.*

37 *Meretricem mulierem ducere vxorem in remiſſionem proficit peccatorum.*

piumq. opus nuncupatur , ac meritorium eſt vitæ æternæ.nu.38.

39 *Pium erigere montem , conſanguineoſq. pauperes ad montis commodum admittere, quod pium eſt, atq. legare ſimpliciter conſanguineis,diuerſa omninò ſunt.*

40 *Conſanguineis,pauperibus præſertim,quòd ſuccurratur,naturæ.pietatis, ac charitatis ratio ſuadet.*

41 *Charitatem maiorem,cæteris paribus, quiſq. ſuos debet,quàm erga extraneos.*

& charitatis ordo id expoſcit.nu.42.

43 *Eleemoſyna eſt meritoria,prout in ea ſeruatur etiã ordo charitatis,ſecundùm quam propinquioribus magis tenemur,cæteris paribus, quàm alijs.*

& contrarium faciens contra charitatis ordinem peccat.n.44.

45 *Charitas ordinata à ſe primò incipit , & à ſuis, & num.49.*

46 *Diſtributor bonorum teſtatoris in vſus pios,perquirere debet pauperes teſtatori ſanguine iunctos , illoſq. alijs præferre.*

47 *Executor datus ad diſtribuendum bona inter pauperes familiæ teſtatoris,ſi nulli extant pauperes eius familiæ, poteſt iurè inter pauperes ſui ipſius executoris diſtribuere.*

48 *Epiſcopus eſt legitimus piarum diſpoſitionum omnium executor.*

50 *Ordo à bonorum diſtributoribus , inter pauperes ſeruandus.*

51 *Legatum pro redemptione captiuorum, & in carcere detemptorum, pijſſimum æſtimatur.*

52 *Carceribus detruſos ſoluere , ac liberare , opus eſt pium.*

53 *Carcerati,maximè verò egentes,inter miſerabiles numerantur perſonas.*

ſiue pro priuato debito carceribus detineatur. n.54. ſiue pro maleficio.nu.55.

56 *Bona Eccleſiarum vendi poſſunt pro captiuis redimendis.*

57 *Carceribus recluſos veloci curſu debet Iudex expedire.*

58 *Legatum,ad alieni æris grauatos carcere ſoluẽdos pium eſt.*

59 *Fideicommiſſo grauatus poteſt bona diſtrahere, vt ſe,vel filium è carceris ſoluat ſquallore.*

60 *Filius familias, quàmuis minor,fideiubens, vt pater è carceribus eximatur,non reſtituitur, quoniã pietatis opus exercuit.*

61 *Mulier fideiubens,vt virum carcere ſoluat,velleiani beneficio minimè potitur.*

quãuis ob delictũ vir carceribus truſus fuiſſet.n.62.

63 *Animus verbis declaratur.*

ſiue etiam ex extrinſecis,& factis.num.64.

& ex ſequentibus, qualis in præcedentibus animus fuerit,oſtenditur.n.65.

multòq. magis factis quàm verbis pateſcit.n.66.

67 *Facta ad animũ declarandũ potẽtiora ſunt verbis.*

68 *Vnum & indiuiſibile diuiſionem in partes negat, nec admittat.*

ARGVMENTVM.

Nùm legatum conſanguineo factum, ſanguinis intuitu magis, quàm pie-

tatis

tatis ergò rogatum videatur? Et an
Mons pietatis, profanum ex eo dica-
tur, quòd ad eius comodum, cum
pauperibus, teſtatricis conſanguinei
admiſſi fuere? latè diſcutitur.

RESPONSIO III.

EX teſtamento Forcteză de Sanita-
te; cùm reliquerit teſtatrix ipſa
ſois ex bonis omnibus pium erigi
montem; & ſi ſanè, parte ex vna
ſimpliciter ad fructus montis,
puellas ex linea maſculina Matthæi, & Anto-
nij fratrum ſuorum, quæ viris nuptui traderē-
tur, vocarit; nihilominus tamen haud officiet,
1 quin Mons pius dicatur, & legatum ipſum (ex
quo conſanguinei pauperibus admixti fuere)
pium, piaſq. ad cauſas rogatum iudicetur. Nec
enim ſanguinis ius præualere ita debet, vt pie-
2 tatis cauſam proſternat. Planè quoniam aper-
tis, expreſſiſq. verbis montem pium erigen-
dum ſanxit teſtatrix hæc noſtra. Apertam ita-
què cùm habeamus eius mentem, & volun-
3 tatem, nihil eſt, cur quęramus, an ſangui-
nis vinculum præualeat magis, quàm pieta-
tis expreſſa cauſa, quæ vincere ſemper de-
bet. *doctrina eſt aperta Bar. in l. pater filium. 36. §. Tuſculanus. in fin. verſ. ſed ſi cauſa expreſſa. ff. de legat. 3. ſequitur Soccin. in l. 2. nu. 14. ff. de reb. dub. Sylueſt. verbo. legatum. 4. in 4 q.* Carocius dec. 120. *num 20. faciunt notata per Martam voto. 39. nu. 1. Vaſquez in opuſcul. moral. tit. de teſtament. §. 5. de legatis dub. 1. num. 98. idem Marta de ſucceſſione legali tom. 2. par. 4. quæſt. 8. art. 5. num. 1. cum ſeq.*
4 Neque in ambiguum trahenda ſit teſtatricis
5 voluntas, quæ ex verbis colligitur. Quorum
nullum maius teſtimonium veritatis eſſe po-
teſt *ſecundùm Bald. in l. generaliter. 13. in 1. notab.*
6 *C. de non numerat. pecun.* Nec enim aliò verba
ipſa tendunt, quàm vt mentē aperiant dicētis.
l. labeo. 7. ff. de ſupellect. legata c. intelligentia ſermonū. 6. de verb. ſignif. Menoch. li. 6. præſum. 35. n. 6.
7 Neque aliter mentem elicere poſſumus diſ-
ponentis, vbi prorſus verba ipſa deficiunt. *l. Gallus. 29. §. 1 ff. de liber. et poſthum. Illuſtriſs. Mātica de coniecturis. lib. 3. tit. 19. num. 5. Franciſcus Monald. conſ. 88. nu. 3. lib. 2.*
Et profectò difficultas omnis, & quæſtio; cùm
8 controuertunt DD. Vtrùm legatum pro ani-
ma conſanguineo relictum, pium ſit, nec ne;
vel profanum æſtimari debeat; vt puta ſangui-
nis vi potiùs, quàm pietatis ergò rogatum.
ad Gloſ. receptam in l. illud. 17. §. ſin verò. verbo. de alia cauſa. C. de ſacroſanct. Eccleſ. vbi Bart. Bald. & Paul. Caſtrenſ. Iaſon conſ. 183. lib. 2. Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 28. Cephal. conſ. 216. nu. 4. & 5 lib. 2. Gramat. decìſ. 73 nu. 14. & 15. Guttierez conſ. 26. nu. 8. Surd. conſ. 72. nu. 5. vol. 1. & conſ. 488. nu. 18. & 19 uol. 4. & decìſ. 322. nu. 15. & 16. Menoch. lib. 4. præſumpt. 115. n. 8. Marta d. voto 39. nu. 7. Caroc. d. decìſ. 120. nu. 10. cum ſeq Maſtrill. decìſ. 206. nu. 3. 4. & 5. par. 3. Vincent. de Franch. dec. 565. *Sanchez de matrim. lib. 1. diſput. 4. nu. 9. Moneta de commutat. vltimar. volunt. cap. 4. q. 2 nu. 37. & 38. Rota apud Card.* Canaler. *decìſ 212. num. 6. Marc. Anton. Eugen. conſ. 37. vol. 1. Sanctarell. var. reſol. q. 68. num. 2. & n. 6. in princ.* Bonacin. *tom. 2. de contract. diſput. 3. q. 17. punct. 8. §. 2. n. 2. in fin. Molſeſ. in ſum. tom. 2. tract. 13 c. 5. in 14. reſp. num. 155. Marta de ſucceſſ. legali. par. 4. q. 18. art. 4 nu. 13. 14. & 15.* Baltaxar. *de Thomaſ. tract. 10. de pia cauſa tit. 1. cap. 6. n. 138. & 139. & cap. 9. nu. 144.*
9 Tunc ſanè viget, cùm dubium eſt factum, &
coniecturæ in ſanguinem magis, quàm in pie-
10 tatem proclinant, & vergunt. Ex naturali cau-
ſa, quæ accidentariam vincit, & ſuperat. *l. tutor. 31. §. qua* Tutaribus. *ff. de excuſat.* T*utor. l. qui habet. 3. ff. de tutelis. tex. in l. dotem. 16. §. hæreditatem.*
„ *ff. de caſtrenſ. pecul. ibi: Sanguinis enim ratio, non*
„ *militia cauſa, meritum accipiendæ hæreditatis præbuit. quem tex. ad rem noſtram expendit Vincent. de Franch. decìſ 4. num. 12. & 13. Tiraq. de priuil. piæ cauſæ. verſ. amplia quod adeo verum eſt. in præfat. fol. 6. vel. 4. in maiori impreſſ. meus* Maranta *in ſingularib. verbo. legatum factum pro anima. fol. 55. Mantica de coniect. lib. 6. tit. 3. nu. 23. & lib. 12. tit. vlt. nu. 30.* Marta *d. voto. 39. n. 5. Surd. d decìſ 322. nu. 12. & 16. Maſtrill. d. decìſ. 206. nu. 5.* Gratian. *forenſ. par. 3. caſu 605. nu. 2.* Maſcard. *concl. 1177. nu. 6. idem* Marta. *de ſucceſſ legali. d. par. 4. q. 15. n. 13. 14. & 15.* Cæſar. *Bartius. dec.* Bonon. *79. n. 37. idem* Marta *de ſucceſſ legali. to. 1. par. 1. q 15. art. 1. num. 13. & 14.* Genuenſ. *in practicab* Eccleſiaſtic. *q. 573. Eugen. d. conſ. 37. nu. 4 & 5. Intrigl ſingul. 98. nu. 144. lib. 3. Rota apud* Canaler. *decìſ 212. nu. 6. & decìſ 377. nu. 6.* Merolla *diſput. 1. cap. 2. de voluntario. num. 849.*
11 Fraudis potiſſimū ſuſpitione accedente; vel
ſi exceſsiuū legatum eſſet; atq. in materia ver-
teremur ſtatuti prohibentis teſtari, vel legari
certis perſonis, niſi ad pias cauſas tantùm.
Io: *Imol. conſ. 73. n. 7.* Alciat. *lib. 9. reſponſ. conſ. 220. nu. 12. & 13. Cephal. d. conſ. 216. n. 8. & 9. ac n 22.* Mantic. *d. lib. 6. tit. 3. nu 22. & 23. Cancer. variar. reſol. lib. 3. c. 20. de legat. nu. 384. Petr. Pecchius. de teſtam. coniugum. lib. 4. c. 17. n. 1. & 2. Thomaſ. d. c. 9. num. 147. & 148. & ſeq.* Moneta. *d. quæſt. 2. cap. 4. num. 39.*
12 At contrà, ſi expreſſerit diſponens, legatum
pium eſſe debere; verèq. appareat, illū pietate
magis ad relinquendū, quàm ſanguinis affectu
ductū. Sequenda vtiq. Teſtatoris volūtas erit,
verbis expreſſa. *vt Bart. docet in d. l pater filium. 36. §. Tuſculanus. & Socin d. l. 2. n. 14. de rebus dubys. Doctor. in cap. requiſiſti. 15. de teſtam. Cephal. d. conſ. 216. nu. 17. 18. & 19. Sylueſt d. verbo. legatum. 4. q. 4. Pater Vaſquez d. §. 5. dub. 1 nu. 98. Benedict. Capra. in reg. 102. n. 98. & 99.* Maſcard. *concluſ. 968. n. 9. & ſeq. & d. concluſ 1177. n. 2. & 17. Eugen. d. conſ 37. nu. 2. 3. & 7. quod nec abnuere videtur Rota apud Canaler. d. dec. 377 d. n. 6 in princ. Naldus. in ſum. ver. legatum. n. 2. Sāctarell. d. q. 68.*

n.6.7.et 8.et n.12. plene d. Thomaſ d.c.9.n.144.cũ
ſeq.Intrigl.d.ſing.98.n.141.et 142.Marta.d.art.4.
n.13.et ſeq.et par.1.d.q.15.art.1.n.12.

13 Dubijſq. locus nullus ſupereſſe poterit. vt
coniecturæ ob id omnes inde abſcedãt. *ad tex.*
in d.l.3.C.de liberis præterit.l quoties.9.§.ſi duo.ff.
14 *de hæred. inſtituend.* Quòd nempè tacitum ex-
preſſo poſt habetur ſemper, & vbiquè. *l.preci-*
bus.8.et l.fin. C. de impuber. et alijs ſubſtitut. l. iam
hoc iure vtimur.3.ff. de vulgar.et pupillar. Crauet.
conſ.31.n.2.Surd.dec.322.n 9. Card.Tuſc.to 3.lit.
E.concluſ.656.et 657.et tom.8 lit.I.concluſ.7.et 9.
15 *Barboſa aſſiom.218.nu.4.5. et ſeq.* Vt abſurdum
proindè æſtimetur, ſi plus tacitum, quàm ex-
preſſum valeat.*ad tex.in l.quoad certũ.15.ff. lo-*
cati.Roland.conſ.3.n.43.vol.2.et conſ.9.n.12. vol.
16 4. Sequitur non obſcurè. *Tiraq. de pia cauſa in*
præfat.fol.8.verſ.quod tamen.in minori impreſ.vbi
„ *bis loquitur verbis : Quod tamen intelligendum eſt*
„ *duobus modis : primo vt procedat in terminis, in*
„ *quibus loquimur, videlicet: quando conſanguineo*
„ *pauperi relinquitur nominatim pro Anima, aut alia*
„ *pia cauſa: Quia tunc dicitur legatũ ad pias cauſas,*
„ *non obſtante qualitate conſanguinitatis, ſicut dixi.*
hæc ille: Quẽ ſequitur Surd.de aliment. tit.1.q.93.
n.3.Gabriel.lib.6.tit. de pia cauſa concluſ.5 nu.10.
nouiſſimus Io:Bapt.Thoro in ſum. priuil. piar.cau-
ſar.priuil.vlt.Intrigliol.d.ſingul.98. nu.142. lib.3.
Gloſ.ſingularis in verbo.decreuerit.in cap.2.de ſe-
pultur.Bonacin.d punct.8.§.2.nu.2.Thomaſ.d. cap.
9 nu.144.et ſeq.

17 Neq; enim ita tribuendum eſt ſanguini, vt
18 apertam teſtantis voluntatem (quæ aliàs vti
lex principatum obtinet. *ex tex.in §.diſponat.in*
auth.de Nupt.*collat.4.l. in conditionibus primũ lo-*
cum.19.in princip.ff.de condit. & demonſtrat. Mo-
diſq; omnibus ſeruari debet. *can. vltima volun-*
tas.13.q.2.,deijcere,atq;proruere valeat.*Mãtic.*
de coniectur lib.12.tit.17.n.30.Cancer.d.lib.3.cap.
20.n.386.& 387.Caroc.d.deciſ.120.n.20. Riccius
20 *in praxi par.2.reſolut.370.n.2.* Quia in eo,quod
facto finitum eſt, nullus eſt coniecturæ locus.*vt*
loquitur tex.in l.continuus.137.§. cum ita ſtipula-
21 *tus. in fin. ff. de verbor. obligat.* Et vbi, in verbis
nulla eſt ambiguitas, non debet admitti volun-
tatis quæſtio. vt Paulus ad Neratium reſpon-
det.*in l.ille, aut ille.25.ff.de legat.3.*

22 Quinimò in ambigua concertatione, Pieta-
23 ti tribuendũ eſt potiùs, quàm ſanguini. Sum-
ma eſt enim ratio , quæ pro Religione facit. *l.*
ſunt perſonæ 43.in fin.ff.de religioſ.& ſumpt.funer.
vt arguitur.ad rem noſtram. Iaſ.d.conſ.183.nu.8.
Petr.Gregor.Tboloſ.ſyntagmat. iuris tom. 1. lib.2.
c.12.ſub n.4.Mantic.lib.6.tit.3.n.23. & 24.& lib.
12.tit.17.n.31.Gaſpar.Anton.Theſaur.forenſ.lib.1.
q.44.n.2.Gratian.d.c.605.n.28.planè Genuenſ.d.
q.573 nu.2.& ſeq.Intrigliol.d ſing.98.nu.119.&
120.Sanctar.d.q.68.n.7.& 8. & q.69. n.1.Marta
d.q 8.art.5.n.1.cum ſeq.& d.q.15.art.11.n.12.&
hanc ſententiam magis probat Merolla. d.cap.2. n.
850.& 851. Fontanell. de pactis nuptialib. tom.2.
clauſ 6.Gloſ.3.par.5.nu.18.vbi ita in Senatu deci-
ſum fuiſſe refert.

24 Quæ ſanè ratio maximè viget, cùm pro diſ-
25 ponentis Anima propendet; quæ rebus cun-
ctis viſibilibus, & inuiſibilibus eſt præferenda.
l.ſancimus.18.in fin.C.de ſacroſanct.Eccleſ.can.præ-
cipimus.12.q.1.cap.cum infirmitas.13.de pænit.&
& remiſ.Bolog.conſ.22.nu.2. Abb.conſ.11. lib.1.
col.2.in princ. Gaſpar. Anton.*d.cap 44.nu.2. Card.*
*Tuſc.to.1.lit.A.concl.333.n.1.*Barboſ.*aſſiomat.26.*
n.2.Sanctarell.d.q.68.n.6.in fin. Marta.*d.q.8.art.5.*
n.1.cum ſeq. vbi plura cumulat. Mantica d. lib. 6.
tit.3 n.23.vbi ſequentibus loquitur verbis : *Sed*
„ *in dubio mihi magis videtur accipienda coniectura,*
„ *quæ animæ Teſtatoris ſuffragatur, quia illa cunctis*
26 *rebus, et perſonis debet anteponi; quòd in vltima po-*
„ *tiſſimum voluntate locum habet, in qua quis cogitat*
„ *ſe moriturum. l.hac conſultiſſima. §. & cũ humana.*
„ *C.qui teſtam facere poſſunt. & n 24.eod tit.3. Imò*
„ *debet intelligi potiùs intuitu pietatis propter ſalutẽ*
27 *animæ teſtatoris, quæ filijs carior etiam eſſe debet.*
„ *hæc Mantica.& n.52.eod.tit.Et ſequitur P.Molina*
„ *de iuſtit.& iur.to 1 tr.2.diſput.149.in finalib.ver-*
„ *bis: ſic loquens : In dubio tamen ſemper in fauorem*
„ *piæ cauſæ eſt inclinandũ præſumendũq. eſt, tanquã*
„ *legatum pium fuiſſe relictũ. hæc ille. Tiraq.priuil.*
146.Medic.opuſ.4 n.32.Maſcard. cõcl.1176.n.25.
Et ſequitur poſt G*uttier.conſ.26.n.8.Sanchez.d.li.*
1.de matrim.diſput.4.n.9.verſ.hinc quando aliquid,
et Genuenſ.vbi ſupra.Moneta d.q.2.n.37.Fr.Ludo-
uic.à Beia.*reſponſ.caſuũ conſcient.p.1. caſ.51. in 2.*
dub.demũ hæc opinio ſ.mihi. 238.in minori impreſ.
Brixiæ. Intrigl d.ſing.98.nu.119. & 110 Sanctar.
vbi ſupra , et hanc ſententiam tuetur nouiſſimè Bar-
boſ.de iure Eccleſiaſt.lib.3.cap.27.nu.10. Merolla
d.n.850.& 851.

Cæterũ, nec minorẽ adiungit lapidẽ ad mõ-
tẽ hunc piũ adſtruendũ, quòd nẽ dũtaxat puel-
las prædictas ex Matthæo, & Antonio fratribus
ad Montis huius comodum Teſtatrix admiſit;
Verùm, & pauperiores quoq. ex Franciſca de
Vernia eius matertera, vocauit. Vt quoad has,
vt puta pauperiores, nemo non admiſerit, pie-
tatis intuitu magis moueri potuiſſe teſtatricẽ,
quàm ſanguinis affectu dumtaxat. Piumq. pro-
indè appellari Montem hunc deberi, vt eum
Teſtatrix nunc upauit.

28 Quoniã ſi dotis ipſa cauſa pia ex ſe dicitur,
vt apertè docet.*tex.in l.cũ is.32.§.ſi in ea opinio-*
ne. ff.de condit.indebiti. tex.in §. donare. qualiter
olim feud.alien.in vſib feud.Alber.in l.nulli licere.
n.24.in fi.C.de Epiſ.et Cler.*Tiraq in præfat.f.12.*
verſ.itẽ cũ dos.Calcan.conſ.13.per tot. Everard. in
loco.à dote ad piã cauſam.n.1.cum ſeq. Menoch. de
præſup.lib 4.præſump.189.nu.102. Mantic.d.tit.3.
n.26.verſ. quod autem legatum. & lib.6.tit.11.n.
18.in fin.Canalc.dec.7.n.36.par.3.Cephal.cõſ.701.
nu.13.vol.4.Card.Tuſc.to.6.lit.P. concl.332.n.14.
Rota apud Card.*Caualer.dec.27.nu.4. Comitul.reſ-*
põſ.moral.lib.7.q.5.n.2.verſ.deinde admonui.Gaſ-
par.Anton.Theſaur.forenſ p.1.d.q.44.nu.2.verſ.2.
quia.Sylueſt. verbo.legatum.4.q.1.circa fin.Riccius
dec.217.n.3.par.2.Gratian.forẽſ.par.4.c.70. n.11.
et 16.in fin.Intrigl.d.ſing.98.n.155.Molſeſ.d.tra.
13.c.5.nu.160.Marta d.q.18.art.4.nu.24.

29 Vt

29 Vt currat propterea argumẽtum à pia cau-
ſa ad dotem cum dos,& pia cauſa æquiparen-
tur. *cap.vn.§.donare qualiter olim pot.feud. alien.
in vſibus feudarum. Robertus Maranta. in ſingula-
rib.verbo.ſtipulatio . ſiu legatum. fol.99. Surd.de-
ciſ.298.n.9.Didacus Spino.in ſpeculo teſtament. gl.
11.princ.n.21.& 22.cum ſeq. Gratian.Forenſ. par.
3.cap.505.nu.8. Eueravd. vbi ſupra n.1. Perez. de
Lara de cappellan. lib.1.c.3. nu.3. Barboſ. in locis
argum.loca.39.nu.1. Marta.d.q 18.art.4.nu.26.&
28 Doctiſſimus.Regens Scipio Ronitus. in nouiſſimis
ſuis ac doctiſſimis deciſionib.deciſ.57 nu.22.*

30 Pia vtiq; multòq; magis dicetur , cum pau-
peres matrimonio iungantur Virgines. *ad tex.
in l.id quod pauperibus.24. C.de Epiſc. & Cleric.
Bald.in l illud.17.col.1.C.de Sacr ſanct.Eccleſ.&
in auth.niſi rogati.col 3.verſ quæro nunquid Mo-
naſterium.C.ad Trebell. Boer.deciſ.94. n.2. Ripa in
l.generaliter fin. q.51 n.170.& 171.C.de reuocãd.
donat. Bald. nouell. de dote par.5. nu.4. cum ſeq. ad
fin. vol.6.tract.Marc. Ant. Natta conſ.410. totum
controuerſia.n.13. Maranta in ſingularib. d.verbo.
legatum factum pro Anima.fol. mihi 55.* Tiraq.*in
d.præfat.fol.12.Cephal.d conſ.216 n 2.& 3.Me-
noch.d.præſumpt. 115.nu.17. Caualcan. d.deciſ.7.
nu.36.& 38.par.3. Sarmiento ſelectar. interpetrat.
lib.8.ex l.ſi quis Titio.de legat.2.n.5 fol.mihi 471.
in maiori impreſſ. Cardin. Tuſcm.tom.5. littera L.
concluſ.106.n.14. & 15.& d.tom 6. concluſ 332.
n 17. & 18.cum ſeq. Didacus Spino.in ſpecula te-
ſtam.Gloſ.28.n.27.& 28.Rota apud Card. Cana-
ler d.deciſ.27.n.2.3.& 4. Sanchez d.diſput.4.n.9.
lib.1.Medices.d.opuſc 4 in fin.n.24.verſ.& hoc idẽ.
Pater Ion.Valer.de different.inter vtrumq; forum.
verbo legatum.differentia 3 col.2. verſ. ad hæc di-
citur. vbi ampliat tàm in extraneis , quàm in con-
iunctis , ſi pauperes fuerint. Caned.quæſt.canon.q.
1.3.ſub.nu.3.Gizarell.deciſ 4 nu.25.Aluar.Valaſ.
conſult.108 nu 18.Riccius d.reſolut.370. par.2. in
praxi. Gratian.Forenſ.par.4.cap 666.nu.5. Sancta-
rell d q.68.nu.12.& q.70 nu.4. Bonacin. tom.2.de
contract d diſp 3.q.17 punct.8.§.2.ſub. nu.1. verſ.
item valet.de Thomas. d.tit.1.c.9. n.144. & c.15.
n.169.& c.16.n.174.etiã ſi teſtatori ſanguine iun-
cta fuerint.Marta d.q.18.art.4.num.31. Barboſ. de
iure Eccleſ.d.lib.3.c.27. nu.16. & 17.*

31 Nimirum , quod maritare pauperes Virgi-
nes pia cauſa eſt. *Bertacchin. de Epiſcop. par.4.in
31.q.verſ.congruenter quæra. num. 82.vol.4.tract.
antiq.fol.mihi.53.Tiraq. in præfat.fol.13. ſequitur
Menoch.d.præſumpt.115.nu.16. & 17. Mantica d.*
32 *tit.3.n.26.* Et datum proinde puellæ pauperi,
Deo ipſi, pauperum defenſori,& vindici, datũ
cenſeatur. *ſecundum Bald.in l.poſt mortem. 12.nu.
10.C.de fideicomiſ ſequitur Menoch. de præſumpt.
lib.4 præſumpt.128.n.12. Marc. Anton. de Amat.
deciſ.Rota Marchiæ 42.n.10.Bald.Nouel. de dote.
d.par.5.nu.4. Guttierez d. conſ.26. num.13.in fin.
Thomas. dicto cap. 15.num.169. & Dominus in
Euangelio.Matth.25. num* 40. Quandiù(inquit)
feciſtis vni ex his fratribus meis minimis,mihi
feciſtis. Quia pauperes quantumcunq. in hoc
ſeculo viles,& abiecti(vt *Dionyſ.Carthuſ.ar.40.
inquit*)ſunt corpus myſticum Chriſti , & caro
eius,& tam grata habet bona eis facta,ac ſi il-
lius perſonæ eſſent exhibita , dummodo ex
charitate , & propter Chriſtum facta ſint eis.

33 Quamobrẽ ſi quidquã mulieri pauperi pro
dote legatum fuerit,ſiue à viro, ſiuè etiam ab
extraneo ; vſuræ à die mortis debebuntur .
Quoniam in piam cauſam legatum illud factũ
creditur , vt definitum fuiſſe in ſenatu Sabau-
diæ.anno.1592.refert *Anton Faber lib.6 tit.25.
C.de vſuris , & fructib.legat.diffinit.3.fol.mihi.74.*

34 Pia nempè omnino æſtimatur cauſa, quæ in
id confertur , vt pauper mulier matrimonio
copuletur , atq; ab incontinentiæ , facinériſq;
35 periculo liberetur. Quocirca concubinæ fa-
ctum legatum , vt ad frugem melioris ſtatus
reducatur , pium dicitur . *Bertacchin.in reperto-
ria.verbo legatum.verſ legatũ meretrici . fol.mihi.
181.in minori.impreſſ.Tiraq.in præfat.fol.19. verſ.
item legatum factum meretrici.Menoch d.præſump.
115.n.26.lib.4.Mantica d.tit.3 n.29. lib 6. Pater
Sanchez d.diſput.4 num.9.in finalib. verbis. Plenè
Perez de Lara de anniuerſ & Cappellan. lib.1.cap.
21.n.10.& ſeq. Medices d. opuſc.4. nu.67. verſ.ſi-
militer ſi fiat meretrici Moneta.d c.4 d.q.2.n.51.
Pater Comitolus lib.7. reſponſorum moralium . q.
16.n.4.Intrigliol.d.ſing.98.n.153.Bonacin.d punc.
8.§.2.ſub.nu.1.verſ idem cenſeo. Thomas. cap.10.
n.155.Marta.d.q.18.art.4. nu.18. & 19.in fin.*

36 Si quiſpiam igitur votum voueat ; pauperẽ
matrimonio ſibi copulare mulierem,ne dere-
licta,continentiæ , honeſtatiſq; aleam ſubeat:
vel etiam meretricem mulierem ducere, quòd
37 in remiſſionẽ proficit peccatorũ , *vt ait tex.in*
38 *cap.inter opera.* 20. *de ſponſalib.* Piumquè opus
nuncupatur,ac meritorium vitæ æternæ eſt.
*Abb.ibid.n.1. vbi etiam Barboſ. num 3. & Petrus
Gregor.Tholoſan.tit.2.in relect. d.tit. de ſponſalib.
cap.1.nu.88.Couar de ſponſalib par.2 cap.8.§.11.
n.9 Baldaſſar, Gomezius de poteſtate in ſeipſum
lib 1 cap 16 n.16.Gratian deciſ.116. n.6. & par.
1.Forenſ.diſcept. cap.135.n 18. Mantica de conie-
ctur.vltim.vol.lib.6.tit.3.n.18 de Thomas. d.tit.1.
cap.35.n.211.* Poterit vtiq; hic Epiſcopi com-
pelli iudicio ad votum ſeruandum , quod di-
ſtinxerunt labia eius. *ad tex.in cap.licet.6.de vo-
to.Henriquez lib.11 ſum de matrim.c.6.§.5.verſ 3.
ſi voto.Sanchez d.diſput.4. nu.11.in fi. & tradidi-
mus nos ſupra reſponſ noſtra 1.n.56.*

39 Longè autem diuerſum eſt; legare conſan-
guineis, vnde ſanguis finalem cauſam ad legã-
dum teſtatori iure dediſſe,credatur *ad tex.in l.
nemo dubitat.58.§.1.vbi gloſ fin & Bar. ff.de he-
redib.inſtituend.ſequitur Surd. d.deciſ.322. nu.14.*
Et pium erigere montem , ipſoſq; conſangui-
neos ad montis inſtituti commodum , ſicuti cæ-
40 teros pauperes, admittere . Quod ratio ipſa
pietatis,charitatis,ac ſanguinis Naturæq; etiã
prorſus ſuadet,& dictat *ſecundum Ambroſ.in li-
bris de officijs,relatum per Gratian in can. non ſa-
41 tis.14.& can.eſt probanda.86 diſtin.* Quia maio-
rem charitatem habere quiſque erga ſuos,cæ-
teris paribus debet,quam in extraneos. *ad tex.*

*in cap.1.vbi gloſ.verbo.ſubminiſtrent. & Abb.ibid. n.4.de cohabit.*Clericor. *& mulier. Gloſ. Celebris. in can.quieſcamus in verbo.poſtulat.42.diſt. tex.in can.non ſatis.14.§.item perfecta vbi gloſ.verbo domeſticos.86.diſtin.& Præpoſit. ibid. n.21. & probatur ex illo Apoſtoli ad Galatas.6.* Dum tempus habemus operemur bonũ ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. *vbi S.Thom. lect.2. in fin. &* Gnilliaudius. *nu. 15. & Cornel. à lapid. verſ.10.facit tex.in l eum Annus.*101. *ff.de condit. & demonſtrat.S.Thom.2.2.q.31.ar.3.& q.33.ar. 9.ad ſecundum Afflict.deciſ.290.nu.10. Tiraq.in d.præfat.fol.8. verſ. & facit pro 1.parte .* Gaſpar. *Anton.Theſaur.d.q.44.n.5. Syluest. verbo eleemoſyna n.4.in 3.q. Armilla eod.n.9.* Tabien. *eod. nu. 14.q.13.Couar.lib.3 variar. reſolut. cap.14. nu.6. col.6.n.3.mihi verſ. deinde hoc conſtat. tit.1. q.93. n.2.cum ſeq.vbi latè.*Card.*Tuſcuſ.tom.1. littera C. concluſ.220. nu.7. Pelbartus in Roſario Theolog. tom.3.verbo.Charitas. 5.§ 50. & ſeq Horatius Viſcontus in concluſionib.*Iuris:*verbo: charitas.1.fol. 25. optimè Petrus Cenedus* Canonicar. *quæſt. q.17. n.1.& 2.*Toletus *lib.8.cap. 39. in 4. concluſ.Ioan.* Azor.*Inſtitut.moral.par.2. lib.12. cap.4. q.5.*Na*uar.in d can.quieſcamus. nu 54. Surd. de Aliment. tit.1.q.93.nu 2.cum ſeq.*Naldus.*in ſum.verbo Charitas nu.7.& 8 Sanctarell.d.q.68 nu.7.Pater* Gordonus. *in* Theologia *moral. tom.2. lib.6. q.15. c.1. præſertim.nu.3.*

42 Atque ſecundum Charitatis ordinem, noſtris potius,(egentibus præſertim) ſubuenire nos oporteat, cæteris paribus, quàm extraneis. *ſecundum* Apoſtolum 1. *ad* Timot.5. ſi quis
,, ſuorum (dicentem) & maximè domeſticorum
,, curam non habet,fidem negauit,& eſt infideli deterior. Non ſanè verbis,ſed factis,& opere iuxta illud *Iſayæ*.58. Domeſticos ſeminis tui, nè deſpexeris.*ſequitur Diuus.* Ambroſ.*in lib.de officijs relatus d.can.eſt probanda.* 16.86.*diſt.* Nam
,, ſicuti, *Auguſtinus dicit in primum de doctrina*
,, *Chriſtiana.* Illi qui ſunt magis nobis coniuncti, quaſi quadam ſorte nobis obueniunt, vt eis magis prouidere debeamus. Et *ſequitur* S. *Th. lect.5. in dictum locum Pauli, vbi etiam* Cornel. *à lapide.verſ.8.& 2.2. q.31. ar.3.& q.32.ar.9. vbi*
43 *ad ſecundum dicit*: Quòd quatenus eleemoſina
,, procedit ex radice charitatis, eſt meritoria,
,, prout in ea ſeruatur ordo charitatis,ſecũdum
,, quam propinquioribus magis prouidere debemus.cæteris paribus.hæc ille. Vnde *Chryſo-*
,, *ſtomus ibid.* Quam latè(inquit) patet detractio
,, nis locus dicentibus Gentibus,Chriſtianos ſi-
,, ne affectione eſſe,quòd deſpiciant ſuos.Quàm
,, enim turpe eſt,te extraneos docere, & tuos
,, in errore relinquere ?; hæc ille. *ſequitur Geminian.conſ.20.mihi videtur.n.3.latè Lucas de Penna. in l.centum.nu.3.& 4.C.de annonis* Ciuilib.*lib.11. Menoch.de præſumpt.lib.4. præſumpt.125.n.14.& 16.Didacus ſpino de teſtam.gloſ.6. n.16.* Horatius *viſcontus in concluſionib.*Iuris. *verbo. Eleemoſynæ magis fol.65.* Petrus *Binsfild. in enchirid.*Theolo. *Paſtoralis par.3.de decem precept.cap.3. §.1.in fi. fol.259. Pater Ferdinand. à* Caſtro *Palao in opere moràli tract.6.de charitate.diſput.1.punct.10.nu.1.*
44 *& 2. cum ſeq.* Peccat enim contra ordinem charitatis,qui contrarium facit, *vt inquit Angel.conſ.254. hæc quæſtio multum mihi eſt dubia. col.1.nu.2.quem ſequitur meus* Maranta. *diſput.8. n.5.*Nauar.*d.can.quieſcamus.n.*54.Inde equidem
,, per Apoſtolum infideli deterior agnoſcitur.
,, Quia infideles naturali inſtinctu & pietate
,, ſuorum curam gerunt;hic enim eſt ordo cha-
,, ritatis etiam naturalis,vt domeſticis præexteris proſpiciamus. *vt* Cornel.*à lapide ibid. inquit.* Haud itaq; pietatis nomine, effectuq; priuabitur Mons hic pius, a Pia hac teſtatrice creatus, quòd conſanguineas quoquè cum pauperibus ad fructus Montis admiſerit. Cùm ordi-
45 nata Charitas a ſe, atq; ſuis initium trahere debuerit.*ad tex in l.præſeſ 6. vbi gloſ. & doct.C. de ſeruit.& aequa.gloſ.in c.1. verbo.ſicut ſeipſum. de* Sacra *vnction.cap.niſi ſpecialis.3.ubi etiã* Gloſ. *uerbo eligemus. de author. & uſu pall. Pelbartus. ubi ſupra uerbo* Charitas.*5. num.37. & §.50. cum ſeq.& 54.* Azor.*d.lib.12.cap.4. & 5. Viſcontus d. concluſ.charitas 1.Barboſ. aſſiom.42.* Tuſc. *d.concluſ 220.nu.3.& ſeq.tom.1.*Naldus *ubi ſupra uerbo* Charitas *nu.5.7.&* 8 Paulus *Layman. in Theolog.morali tom.1.lib.2.tract.3.cap.3. nu.1.& ſeq. & nu.6.* Veruntamen(fac eſſe)nihil omnino de conſanguineis teſtatrice expreſſiſſe. Deberent tamen mentis ipſius Adminiſtratores ex ſe,
46 eos perquirere,eiſque benefacere. Quoniam pauperes teſtatori coniunctos ſanguine, cæteris præferri in diſtributione debent. pauperibus facienda bonorum eiuſdem. *Lucas de Penna d.l.centum.n.3. verſ.3. videtur & n.4. Cephal.d. conſ.701.n.10.*Gaſpar. *Anton.d.q.44.nu.5. & 6. Mantica.de coniectur.lib.8 tit.5. nu.17.*Caualcan. *par.3.deciſ. 26.nu.22. Vincent. de* Franch. *d.deciſ. 565.nu.4.Surd.d.q.93.nu.4. & 5. Cenedus d.q.17. n. 3.Barboſ.d.cap.27 lib.3. de iure* Eccleſiaſt.*n.70. in fin.Ioan.Baptiſta Thoro.in ſum priuil. piar.cauſ.*
47 *priuil.*153. Hinc eſt porrò, quòd datus executor ad diſtribuendum bona inter pauperes familiæ Teſtatoris,ſi nulli ex illa ſuperſint, qui-
48 bus dandum ſit;poterit iure,nec iniuria ipſe, ſiuè etiam Epiſcopus,legitimus piarum diſpoſitionum omnium executor. *cap.nos quidem.3. cap.ſi hæredes.6.cap.tua nobis.17.cap.Ioannes.19. de Teſtament.clement. quia contingit. de religioſis. domib.Sacr.Trid Concil.ſeſſ.22.de reform.cap.8.& ſeſſ.25.in decreto de purgatòrio in fin.* Ita in pauperes familiæ ſui ipſius executoris,ex charita-
49 tis ordine;quo quis primo ſibi,& ſuis,deinde alijs tenetur, diſpertire. *ita in terminis Anchar.conſ 436.in his dubijs decidendis.n.2.* Tiraq.*d. præfat.fol.8. verſ. & facit pro prima parte.* Aufre*rius ad Cappell.*Tholoſ.*q.128.n.2. Menoch.d.præſumpt.125.n.15.et 16.lib.4.* Tuſc. *d.concluſ. 220. nu.7.et ſeq.vſq; ad fin. Spino d.*Gloſ.*28. num.28. Mantica d. lib.6.tit.5.n.24.et dict.lib.8.tit.5.n.16. S.Th.2.2.q.26.art.6.*Nauar. *in d.cap.quieſcamus. 42.diſt.n.70.*Molina *de iuſtit.et iure tom.3.diſput. 747.n.1.verſ verum autem.Pariſ.de reſignat.lib.9. q.17.à nu.120.cum ſeq.* Bonacin. *de contract.diſp. 3.q.18.*

3.q.18. punct.3.num.9. vbi plura ad rem. à Caſtro Palao.d.punct.10.num.3.cum ſeq.Sanchez. in conſil.moralib.tom.2.lib 4.cap.1.dub.58.num.3.in 2. ſententia, quam probabiliorem dicit aduerſus priorem,quę ſimpliciter negabat. Canale an.d.decis.26.
50 *par.3.num.22. vbi dicit:* quod ſi relinquar, aliquid teſtator inter pauperes diſtribuendũ;dãdum ſit primo loco pauperibus de domo teſtatoris, poſtmodum illis de Parochia teſtatoris eiuſdẽ, deindè illis de loco, nouiſſimè verò etiã forenſibus, vt Charitatis ordo ſeruetur.*allegat gl. in can.decernimus. verbo.idoneos.16.q.7. dum dicit:* Idoneos eligendos eſſe, ſed de eodẽ Epiſcopatu.*Notat etiam Tolet.d.lib.8.cap.31. in 4.concluſ.Binsfeld.d.par.3.c.1.§.9 fol.266.Molſeſ. d.tract.13.cap.11.num.37.Barboſ.d.cap.27.nu.61. Thoro.d.priuil.113.*

Quibus omnibus, non minimum adiungit lapidem ad montem hunc pium adſtruendum; quòd voluit teſtatrix hæc; Vt ſi, quæ nuptui traderentur, nullæ ſupereſſent puellæ; contingeretq. pauperiores ex familia maſculos, alieni æris ergò carceribus recludi, ex fructibus Montis eiuſdem, ad quinquaginta vſq. aureos, creditoribus fieret ſatis, vt è vinculis illi ſoluerentur.

51 Quod ſanè opus iner omnes pias cauſas, piiſſimum æſtimatur. *ad tex.in l.ſi quis pro redemptione.36.C.de donationib.& tex.in §.ſi vnum de*
,, *prædictis. ibi: Ex hac cauſa pijſſima.cap.3.in auth. vt cùm de appellat.cognoſcitur.collat.8.*

52 Tùm quod ſoluere è carceribus, in illis detruſos, pium omninò eſt opus.*Bald.in d.l.illud. 17.nu.1.C.de ſacroſanct.Eccleſ.& ibid.Caſtrenſ.n. 3.Tiraq.de pia cauſa in præfat.fol.10. verſ.item relictum ſequitur. Surd.deciſ.86.num.5.Idem Tiraquell.poſt leges connubial gloſſ.6.num.276. Aymon. Crancta. conſil.3.num.10.Tuſcus.d.concluſ. 332.num.25.Gizarell.d.deciſ.4.num.29.30.& 31. Gratian.forenſ.par.1.cap.108.num.1. cum ſeq. & cap.329 num.16.par 3.Rota dec.63.par.2.diuerſ. Medices d.opuſ.4. in fin.num.22. verſ.7.hoc idem. Riccius d.reſolut.370.nu.2.circa fin.verſ. vel eſſet in carcere detenta.par.2.in praxi.& par.2.deciſ. 45.nu.4.et 3.Tuſcus.tom.5.littera M.concluſ.274. num.4.Bonacin.d.punct.8 §.2.nu.1.verſ.idem cenſeo.de Thomaſ.d.tit.1.cap.21.num.189.Barboſ.de iure Eccleſ.d.cap.27 num.13.& 14.Thoro.d.priuileg.113.in fin.& ſingul.6.in fin.*

53 Ob id nempè dumtaxat quòd in carcere quis detinetur, multòq; magis, ſi egeſtate præmatur, inter miſerabiles connumeratur perſonas.*ad tex.in l. ſi quis ad declinandam.38.C.de Epiſcopis.& Cleric.Vin.deciſ.341.num.4.& 50. Barboſa de appellat.verborum ſignificat.appellat. 152.num.5.Card.Tuſc.tom.5.littera M.concluſ. 273.num.5.& 6.Marta d.q.18.artic.4.num.18. & 19.*

54 Siuè pro debito priuato recluſus carcere, quis detineatur.*ſecundùm Surd.d.deciſ.86.nu.6.*
55 Siuè etiam pro maleficio ſemper equidem pia eſt cauſa ſic recluſos exoluere vinculis.*ſecundùm Gloſſ.in can.ſacrorum.in fin.12.q.2. Bald. et Caſtrenſ.d.l.illud.num.1.et 3. Boerius conſ.1.num. 21.Couar.lib 2.variar.cap.16.num.9.verſ.contrariam.Viuius.d.deciſ.341.num.7. Rota d.deciſ.63. par.2.diuerſ num.3. et 5. Gratian.d.cap.108.nu.5. Reuerendiſſ.Campanilis. in diuerſ.rubr.11.cap.33. num.3.Pater Ioan.Valerus. verbo.legatum. different.3 num.1.verſ.et primo quærendum in fin.Tiraquell.d.gloſ.6.num.272.cum ſeq.Surd.conſ.367.nu. 43.vol.3. Paſchalis de virib.patriæ poteſt.par.3. cap.5 num.17.Gizarell d.dec.4.num.30.et 31. Brunon.à Sole in propoſit.iur.verbo.executores.2.Thomaſ.d.cap.21.n.190.Hodierna ad d.deciſ.86. Surdi. num.13.*

56 Quippè cùm, ſacrorum canonum, & legalia ſtatuta permittãt miniſteria Eccleſiæ pro captiuorum eſſe redemptione vendenda.*vt loquitur tex.d.can.ſacrorum.12.q.2.et can.aurum.ead.*
57 *cauſa.et q.Tiraq.priuil.103.de pia cauſa.* Et per leges Imperiales, quos tenet carcer incluſos, velociori curſu debet Iudex expedire.*tex.in l. fin.C.de cuſtod.reorum.*

58 Tùm quod legatum, vt ſatisfiat alieno æri, eorum, qui carceribus detinerentur incluſi, & in illis pœnè emori contingeret ni, qui pro ipſis ſacere ſatis præſto eſſet, pium omninò opus æſtimatur.*argum.tex.in d.cap.Ioannes,19.de teſtam. ad tex.in l.quamuis mulier.21.vbi Bald.& Caſtrenſ.ff.ſolut matrim.Tiraq.de pia cauſa.in præfat.fol.19.verſ.item relictum factum.Gratian.forenſ.par.2.d.cap.329.num.16.et 17.Gizarell.allegata.deciſ.4.num.30.et 31.Thoro.ſingul.6. in fin.*

59 Hinc eſt etiam, quòd fideicommiſſo grauatus, poteſt licitè bona ipſa oneri huic ſubiecta, diſtrahere.vt ſe, vel filium è carcerum ſqualore eximat.*ſecundùm Bald.in auth.res quæ.nu.12. C.communia de legatis.ſequitur.Surd.d.deciſ.86.nu. 5.et d.conſ.367.num.42.Gratian d cap.108.nu.18. et 33 ac 37.cum ſeq.*

60 Vndè eſt etiam, quòd filiusfamilias fideiubens, vt pater è carceris lacu extrahatur, quãuis minor; reſtitutionis tamen beneficio haud potietur. Quoniam id agens pietatis, atquè laudabile ſatis opus exercuit.*ſecundùm Aretin. receptum.in l 1.in fin.C.de filiofam.minor.et Bald. in l.1.num.3.in fin.verſ.vel dic.C.ad l.falcid ſequitur.Sfortius oddo.de reſtitut.par.1.q.23. ar.12.nu. 52.Rota in recentiorib.par.1.tom.1.deciſ.177.num. 5.et apud Sanctiſſ. Gregorium XV. Ludouiſ.deciſ. 130 num.11.et 12.Gratian d.cap.108.nu.41.cum ſeq.Paſchalis.de viribus patriæ poteſtatis.par.1.c. 6.num.123.Gizarell.d.deciſ.4.nu.42.*

61 Et mulier pro viro fideiuſſor interueniẽs, & ſi ſanè Velleiano iuuetur, non tamen hoc ſortitur priuilegiũ, ſi vt virum è carcerum extrahit compede, atq. ſqualore, interceſſerit.vt pro veriori ſententia, teſtatur *Gratianus d.cap.108.*
62 *num.30.31.et 32.* Quamuis ob facinus vir fuiſſet carceribus cluſus. *num.33.et 34.Surd.d.deciſ. 86.et tuetur pluribus Hodierna in additionibus ad eundem.Gizarell.d.deciſ.4.nu.28.29.et ſeq.*

Poſtremò his omnibus, ad montem hunc pium adſtruendum, accedit, quòd teſtatrix, curam omnem montis huius, non ſanè conſanguineis,

guineis, ſed Rectoribus Capellæ Sanctiſſimi Corporis Christi, demandauit. Vt hoc vnum (eſtò antecedentia nihil fortaſſe peoficeeent) ſatis ſufficiens pæbeat argumentum; Teſtatricem verè montem hunc, Pium deſtinaſſe, ſicuti
63 pium quoquè eum nuncupauit. Et quidem, ſi verbis animus declaratur *vt inquit Bald. in l. ſed et reprobari. 7. in princip. ff. de exerſat. tutor.* nam ex Euangelico illo. *Matth. 26. 37.* loquela
64 tua manifeſtum te facit. Et ex extrinſecis, & factis, qualis in pæcordijs iacens animus fuerit, oſtenditur vt *eſt tex. in l. quoniam deſideria. 4.*
,, *poſt principium. ibi: Manifeſtauit, notumq. fecit ſi-*
,, *ne dubio profeſſione certiſſima. facultatum ſuarum*
,, *omnium elegiſſe ſe affectione debita ſucceſſorem. C.*
65 *de naturalib. liberis.* Atq. ex ſequētibus, qualis ex pęcedētibus fueeit animus nō obſcurè colligitur. *ſecundùm Vlpianum in l. ſed Iulianus. 9. §. proindè. ff. ad Senat. Conſ. Maced. §. Patronum Inſtit. de rerum diuiſ. l. ſed ſi ſeruus plurium. 53. §. fin. ff. de legat. 1. Aymon. d. conſ. 32. nu. 2. in fin. verſ. ex verbis. et conſ. 101. num. 3. et conſ. 319 num. 11. Cacbe-*
66 *rau. decis. 50. num. 19. Viuius decis. 75. num. 4.* Multòq. magis factis, quàm verbis. animus pateſcat. *ſecundùm tex. in cap. dilecti filij. 1, et II. 52. vbi gloſ. de appellat. l. Paulus reſpondit. 5 ff. rem ratam haberi. gloſ. in cap. fin. verbo. ſubarrauit. circa fin. de deſponſat. Impub. S. Thom. 2. 2. q 93. ar. 1. in corpore.*

67 Cùm ad declarandum animum potentiora veebis ſint facta. *Ancbaran. conſ. 202. Materia de qua queritur. num. 3. Rota apud S. mem. Greg. XV. decis. 163. num. 1. et 11. et apud Coccinum dec. 437. num. 6. Mariſcott. variar. reſolut. lib. 2. cap. 33. num. 22. Iacob. Thomingius decis 44. nu. 17. Gratian forenſ. par. 1. cap. 181. num. 9. et 10. et par. 3. cap. 594. n. 19. et 10. Ceſar. Bartius, decis. 102. n. 8. et 9.*

Atq. teſtatrix hæc noſtra, cùm verbis, tùm etiam factis ſe montem deſtinare pium declaraeit. Non vtiq. erit, cur nos illum pium, atq; ad pias cauſas deſtinatum, habcee nolucrimus. Illumq; cùm ex parte pium admiſerimus, in
68 totum pium admitteee renuamus. Vt quod vnum, & indiuiduum eſt, atq ex ſua eſſentia impartibile, & diuiſionem negans in parte ſeeemus, atq. diuidamus, & partiamur; quod ſanè aduerſum his eſt, quæ docet Paulus. *lib. 12. ad Sabinum. in l. 2. §. 1. ff. de verbor. obligat.* apertiſq; ſequitur verbis. Caius Iureconſultus. *in l. ſi is qui. 79. §. quadam legata ff. ad l. falcidiam.* quædā legata (inquiens) diuiſionem, non recipiunt: vt
,, ecce legatum, viæ, itineris, actuſquè: ad nullum
,, enim ea res pro parte poteſt pertinere. Sed &
,, ſi opus municipibus hæcc facere iuſſus eſt, in-
,, diuiduum videtur legatum. *ſequitur Gratian. forenſ. par. 2. cap. 239. num. 29. Mandeſ. conſ. 7. nu. 16. circa fin. Rota apud Caualer. decis. 612. num. 23. et 24. et decis. 618. num. 14.*

Permittamus ergò ſuo eum nomine frui, quo illum mater ſua donauit, atq. vt Pium quo ad omnes ſit, vt pia ad omnes ſunt, quæ in illo exececentur opera. Et ita ex his reſpondi Cenſoris haud repulſa lima.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reueeendæ Fabricæ Aduocatus etc.

Pro Fabricæ Oecconomo palma ſucceſſit, & ita executum.

SVMMARIVM.

1 *LEges admodum deferunt ſupremæ morientium diſpoſitioni quæ ipſis, rectæq; rationi non reluctat.*
2 *Voluntas diſponentium in ſupremis ſuis tabulis lex eſt.*
3 *Legis intentio vna eſt, vt firmæ ſint diſponentium voluntates.*
4 *Hominibus nihil magis debetur. quàm quod ſupremæ eorum voluntates perſiſtant.*
5 *Leges voluntatem diſponentium (vt Venator leporem) ſectantur.*
6 *Rerum nomina inuenta, vt voluntatem demonſtrēt dicentis.*
7 *Verba vbi voluntati non correſpondent dicentis impropriantur, vt illi ſeruiant, & ne ineffieacia ſint, atq; fruſtra prolata videātur. n. 14. & n. 50.*
8 *Sermo rei, non res ſermoni ſubijcitur.*
9 *Mens prior eſt, & potior quam vox.*
10 *Verba, vt loquentium indicarent voluntatem inuenta.*
11 *Mentis interpres oratio eſt.*
12 *Verba ſunt eorum, quæ ſunt in anima paſſionum notæ.*
13 *Mens animique deſtinatio magis quam uerba ſectanda.*
15 *Diſpoſitiones pij teſtatoris infringere nulli licet.*
16 *Purgatorium pro quibus ſit.*
17 *Cælorum in Regnum nihil coinquinatum ingredi poteſt.*
18 *Culpa dimiſſa ſæpè remanet pœna aliqua perſoluenda.*
19 *Culpa deleta per contritionem, non ſtatim tollitur ex toto reatus pœna.*
20 *Venialia non ſemper dimiſſis mortalibus tolluntur.*
21 *Venialia peccata Deus impunita non relinquit omnino.*
22 *Venialia ſtare poſſunt cum gratia.*
23 *Venialia in purgatorio purgantur poſt hanc uitam.*
24 *Deus ſicuti nullum bonum irremuneratum, ita malum nullum impunitum dimittit. neq, id Iuſtitiæ eius congruit nu. 25.*
26 *Pœna Purgatorij duplex damni, & ſenſus.*
27 *Pœna damni omni alia ſenſibili grauior.*
28 *Quanto aliquid magis deſideratur tanto eius abſentia moleſtior eſt.*
29 *Affectus quo Deus ab animabus poſt hanc uitam deſideratur immenſus eſt.*
30 *Poena damni in animabus Purgatorij quamuis magna non eſt, tamen maior omni poena ſiue huius uitæ, ſiue etiam purgatorij ſecundum ſententiam D. Bonauenturæ quam ſequitur Belarminus, & alii.*
31 *Animæ in purgatorio certam habent ſpem ſummi boni acquirendi. & paſſiones ſuas perfectè domitas habent. nu. 32.*

33 Pœna

33 *Pœna purgatorii licet ſit inuoluntaria animabus, eſt tamen ſecundùm quid uoluntaria, eaque patienter perferuntur.*

34 *Pæna damni aliquo modo diſtans eſt, inter eam, quam patiuntur damnati in inferno, & quam patiunt animæ in purgatorio purgantes.*

35 Patres in Lymbo *ſumma triſtitia, an affecti fuerint ex carentia viſionis diuinæ?*

36 *Pœna* Purgatorÿ *ſiue damni, ſiue ſenſus, maiores ſunt quàm pœna huius vitæ. & ratio huius affertur. nu. 38.*

37 Ignis Purgatorii *licet non ſit æternus, miro tamen modo grauis eſt.*

39 *Pœna minima* Purgatorii, *an ſit maior maxima pœna huius vitæ?*

40 Paradiſi *bona recenſentur.*

41 *Animæ in* Purgatorio *ſuffragiis iuuantur viuorum, quod de fide eſt.*
ratio affertur. nu 42.

42 *Charitas eſt vinculum vniens membra Chriſti, & extenditur etiam ad mortuos.*

43 *Charitas uita corporis non finitur, ſed perdurat poſt hanc uitam.*

44 *Communicatio eſt inter membra Corporis Chriſti, ſiue uiua ſint, ſiue ex hac uita exceſſerint.*

45 *Suffragia communia omnibus defunctis in purgatorio purgantibus proſunt, pro multis tamen oblata nõ tantundem ualent ſingulis, ac ſi ſpecialiter pro unoquoq. fierent. nu.46.*
Particularia tamen illi ſoli proſunt, pro quo fiunt. nu.47.
& utiliora multiplicata fiunt. nu.48.

49 *Diſpoſitio teſtatoris, quæ legibus non contrariatur, pro lege ſeruandæ.*

51 *Verba, ut ſecundum ſubiectam materiam interpretationem admittant, nouum non eſt, etiam illã impropriando.*

52 *Verborum à forma recedere licet, ut mens cuſtodiatur diſponentis.*

53 *Locutionis uis diligentiùs eſt attendenda, ne ſcribentis intellectus eludatur.*

54 *Voluntatis intentio in quem dirigatur, non uero quo cum loquatur teſtator deſpiciendum eſt.*
Animæ fauore præſertim. nu. 55.

56 *Voluiſſe id in dubio quis præſumitur, quod ſuæ magis fauet animæ.*

57 *Animæ de ſalute ubi agitur, abundantiùs eſt agendum.*
& id ſequendum, quod tutius pro Anima erit, & quod pietatem fouet. nu. 58.

59 *Libertatem ad suendam admittitur in dubio interpretatio.*

62 *Animæ in purgatorio cum non inuia amplius ſint, ſed quaſi in termino, neque mereri amplius neque demereri poſſunt.*

61 *Animabus in purgatorio proſunt ſuffragiæ uiuorum, ac cum primis ſummè propitiatorium ſacrificium.*
ſiue etiam Indulgentiæ. *nu.62.*

63 *Res ſeruire debent homini, non contrà, homo rebus.*

64 *Diſpoſitio eius qui bona ſua in alterius reliquit conſcientia vti piæ ſubſtinetur, cum grauatus videatur ea in pia conferre opera, nec aliter quiſq; bonus vir arbitrari poſſe æſtimatur. nu.65.*

66 *Interpretatio quæ pro anima eſt, & piæ cauſæ prodeſt, amplectenda.*

67 *Anima cunctis rebus præfertur.*

68 *Sententia, quæ teſtamento fauet, & piæ cauſæ in dubio amplectenda.*
& quæ religionem, & pietatem fouet. nu.69.

70 *Cauſa quæ pietatem fouet, & animæ ſalutem, finalis æſtimatur.*

71 *Cauſa finalis fons eſt. & origo cauſarum omnium.*
& ex cauſa finali voluntatis elicitur interpretatio. nu.72.

73 *Cauſa finalis diſpoſitionem regit, moderatur, atq; gubernat, vt quærendum non ſit amplius. nu.75.*

74 *Teſtator id voluiſſe præſumitur, quod prodeſt animæ ſuæ.*

76 *Cauſa reſpiciens commodum, & intereſſe teſtatoris finalis dicitur.*

77 *Suffragia, quæ ſibi facienda reliquit diſponens, & ſi proſint quoad meritum etiam ante effectum, non tamen quoad ſatiſfactionem, niſi exequuta fuerint illa hæredes poſt mortem.*

78 *Legatum pro anima relictum, pium æſtimatur:*
multoq. magis quod Animæ ipſi relinquitur. nu. 79.

80 *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale.*

81 *Legatum pium dicitur quomodocunque relinquatur pro honore* Dei, *vel ſanctosum, vel pro ſalute animæ. & nu.95.*

82 *Legatum quamuis incertis relictum perſonis, ad pias cauſas ſubſtinetur.*

83 Diſpoſitio *in aliquem ſanctorum facta, non perit ſed acquiritur eorum Eccleſiis.*

84 *Inſtitutio ſi fiat in aliquem ſanctosum, eorum Eccleſiis facta cenſetur?*

85 *Sancti nullam habent indigentiam.*

86 *Legatum factum Ciuibus, Ciuitati acquiritur.*

87 *Vtilitas publica priuatæ præfertur.*

88 *Legatum miniſtris relictum Eccleſiæ, ipſi Eccleſiæ acquiritur.*

89 *Legatum Deo, vel Chriſto factum, Eccleſiis acquiritur.*

90 *Ratio vbi eſt eadem, idem eſſe debet Iudicium.*

91 *Executores, heredis vicem ſubeunt.*

92 *Monacho relictum legatum, monaſterio acquiritur in quo profeſſus eſt.*

93 *Monachus quicquid acquirit monaſterio acquirit.*
modò in monaſterio maneat. nu.94.

95 *Legatum relictum Eccleſiæ, intelligitur de teſtatoris Eccleſia.*

96 *Legatum pauperibus, exauditur de pauperibus domicilis teſtatosis.*

97 Affectio, *& Charitas teſtatoris coniecturas, præbent ad illius interpretandam voluntatem.*

98 *Legatum pro Miſſis, nõ deſignato loco, intelligitur de Eccleſia in qua teſtator ſepulturam elegit.*
& ad quam teſtator, dum in humanis agebat accedere conſueuerat. nu.99.

100 *Onus qui ſubſtinet, commodum vt referat, congruum eſt.*

101 *Sancti intercedunt pro illis, qui in eorum Eccleſiis ſepulturam eligunt.*

102 *Sepultura electio affectum indicat eligentis.*

atque per eam excitantur miniſtri illius Eccleſiæ ad orandum pro ſepultis in illa. nu.103.

ARGVMENTVM.

Subſiſtat nè iurè teſtamentum, atq; ſuprema illius diſpoſitio, qui Animam ſuam hæredem nuncupauit; vel verò in irritum reuocetur, quod in incertum collata diſpoſitio videatur? ſatis curioſa diſputatio, vbi multa traduntur ad doctrinam de Purgatorio.

RESPONSIO IV.

DEo deuota Virgo, Virginum reeluſa Templo, ſupremum trahens ſpiritum, ſupremas ſcribit tabulas, hæredemq; in illis Animam ſuam vocat: Inſtituo (inquiens)
,, hæredem omnium bonorum meorum, Animam meam. Dat quoque executores Teſtamento; ſuumque humari Cadauer, eodem in Templo iubet, quo viuens Deo Altiſſimo famulata eſt; ſcriptumque Elogium morte confirmat. Fitque proinde quæſtioni locus. Subſiſtat, necne hæredis huiuſmodi nuncupatio? Et cui nam hominum deferatur hæreditas? Quiſque illam adhibit?

Et ſanè quòad primum: firmam eſſe hæredis nuncupationem, iureuè illam ſtare, vt adſtruā ſupponendum cenſeo.

1 Leges omnes ita de rebus ſuis diſponentium ſupremo deferre iudicio, vt neſas putarint, quæcunque illi decreuerint legibus, rectæque rationi non repugnantia, modis omnibus non impleri. *eſt tex. in prohemio. in §. ſemper igitur nobis. in auth. de hæred. & Falcidia. collat. 1. tex. in cap. vltima voluntas. 13. q. 2. l. fin. in princ.*
,, *ibi: & voluntati mortuorum proſpicientes*. C. *de*
2 *fideicommiſſis*. Quinimò ſupremam ipſam di-
,, ſponentium voluntatem, legem eſſe ſanxere.
,, Diſponat itaque (inquientes) vnuſquiſque in
,, ſuis (vt dignum eſt, & ſit lex eius voluntas. *tex. in §. diſponat in præfatio, in auth. de nuptijs colla. 4.* Vt cautum proinde fuerit lege duodecim tabularum ſecundum antiquam, & Patriam linguam: vti legaſſit quiſque de re ſua, ita ius
3 eſto. *d. §. diſponat*. Vna eſt enim legis intentio; vt quæ diſpoſita ſunt à morientibus, impleantur. vt loquitur Imperator. *in auth. de hæredib. & falcid. collat. 1. cap. 1. §. exhæredatos autem liberos.*
4 Quia nihil eſt, quòd magis hominibus debea-
,, tur, quàm vt ſupremæ voluntatis, poſtquam
,, iam aliud velle non poſſunt, liber ſit ſtylus, &
,, licitum, quod iterum non redit arbitrium. vt Conſtantinus loquitur Imperator. *in l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Gloſ. in verbo. voluntatem. cap.*
5 *tua nobis. 17. de teſtamento*. Fierique propterea vt leges, quæ voluntati adeò deferunt diſponentis, quæuè illam, vt venator leporem ſectantur. *ſecundum Bald in l. quidam teſtamento. 5. nu. 2. C. de neceſſ. ſeru. hæredib. inſtituen. ſequitur Rolan. conſ. 35. num. 2. lib. 3.* Si verba non ita plenè mentem, voluntatemque eius indicare, aduer-
6 tant, vt par eſt (quorſum enim nomina, niſi vt demouſtreut voluntatem dicentis? Celſus ex Tuberonis loquitur ſententia. *in l. Labeo. 6. §. id Tubero ff. de ſuppellect. legata*) impropriari illa magis patiantur, quàm quòd voluntati offi-
7 ciant diſponentis. *l. fundus qui locatus. 24. ff. de fundo inſtruct. inſtrument. legato l. quibus diebus. 40. §. Dominus ſerno. ff. de condit. & demonſtrat. Bald. in l. cum virum. 16. num. 19. C. de fideicomiſ. Rolan. d. conſ. 35. num. 5. lib. 3. Aymon. conſ. 105. nu 7. & conſ. 135. num. 24. Cephal. conſ. 37. num. 10. &*
8 *ſeq. & conſ. 107. num. 13. vol. 1.* Quia non ſermuni res, ſed rei eſt ſermo ſubiectus. vt loquitur. *tex. in cap. intelligentia ſermonis. 6. & cap. in*
9 *ijs. 15. de verbor. ſignificat.* Et prior, atque potior eſt, quàm vox, mens ipſa dicentis. *d. l. labeo*
10 *6. in fin.* Nequè vt impedirent, ſed, vt loquentium indicarent voluntatem, ſunt verba inuenta. *l. nepos proculo. 125. vbi gloſ. ff. de verbor. ſigni-*
11 *ficat.* Mentiſque interpres (rectiſſimè *per Ciceronem lib. 1. de legib.*) vocetur Oratio. Nec in-
12 iuriâ: Nam verba, eorum, quæ ſunt in Anima paſſionum notæ, per Ariſtotelem, appellantur. *lib. 1. perihermen. ſequitur Mantica. latè de coniectur lib. 3. tit. 3. num. 1. Stephan. Durantes Tholoſates q. 25. col. 3. Surd. conſ. 89. nu. 6. vol. 1.*
13 Non itaque oportebit eum, qui de teſtamen-
,, torum diſpoſitione cogniturus eſt, ita ad ver-
,, borum definitionem deſcendere, vt mentem,
,, animique deſtinationem relinquat diſponen-
,, tis: eum plerumque abuſiuè loquantur, vt diſertis ſcribit verbis Marcellus *in l. non aliter. 44. §. 1. ff. de legatis 3. ſequitur Mantica decis. 59. num. 3.*
14 Neceſſè eſt ergo extrà proprium ſenſum, & naturam verba impropriari, eaque impropriè exaudire magis, quàm inefficacia vt ſint, nulliuſque roboris, ac momenti, & quaſi eluſoriè, atq; ludibriò dicta, illa, dimittere; vt rectè ex Pomponio, *in l. ſi ſtipulatus fuero per te. 3. ff. de ver. obligat. & tex. in l. ſtipulatio iſta. 38. §. hi qui ſunt. & §. ſeq. ff. eod. l. Proculus putat. 22. ff. de vſufructu. l. non dubium. 5. C. de legib. cap. ſi ſententia interdicti. 16. de ſentent. excommunicat. lib 6. inferunt. Abb. cap. nam concupiſcentiam. 4. nu. 3. de conſtit. & idem Abb. conſ. 32. par. 2. num. 1. Pariſ. conſ. 5. nu. 100. lib. 4. Aymon. d. conſ. 105. nu. 7. & d. conſ. 135. nu. 24 Mantica. de coniectur lib. 3 tit. 3. num. 9. & eod. lib. tit. 5. nu 9. Menoch. conſ. 106. nu. 255. lib. 2. & lib. 4. præſumpt. 10. num. 10. & lib. 6. præſumpt. 4 nu 3. Surd. conſ. 279. nu. 13. & 14 & 15. vol. 2. Afflict. deciſ. 44. nu. 26. Rota apud Sanctiſſimum Ludouiſ deciſ 66. nu. 7. et in recent. par. 2. tom. 1. deciſ. 62. nu. 2. Sanchez in opere morali. tom. 2. lib. 7. cap. 17. nu. 4. Barboſa axiom. 222. num. 22.*
15 Cùm nulli liceat diſpoſitiones pij teſtatoris
infrin-

inſtringere, vel impia mente violare, *vt loqui-*
tur tex. in l. nulli. 28. C. de Epiſc. & cleric. Hoc
ita iacto fundamento.
16 Dico ſecundo, iterumque ſuppono; Purga-
torium pro ijs tantum eſſe, qui cum veniali-
bus culpis moriuntur, vel qui in reatu pœnæ
decedunt, culpis remiſſis, iuxtà illud *Lucæ* 12.
Non exies inde, donec reddas nouiſſimum
quadrantem *vt loquitur Illuſtriſſimus Belarmin.*
tom. 2. controuerſ. lib. 2. de purgat. cap. 1. in fin. eſt
tex. in can. qualis hinc quiſque. 4. cum can. ſeq. &
ibi Turrecremat. in 2. & 3. concluſ. 23. diſt. Sotus in
4. diſt. 19. q. 3. art. 1. in 2. concluſ. Martinus Becan.
tom. 2. opuſculo. 10. de purgator. Caluiniſtarum cap.
3. nu. 1. Frater Stephan. Fagundez. de quinque præ-
cept. Eccleſ. præcept. 1. lib. 3. cap. 11. num. 3. Bona-
cin. tom. 1. de Indulg. diſput. 6. q. 1. punct. 6. num. 1.
17 Cùm enim in Regnum Cœlorum, & immar-
ciſcibilem illam gloriam, nihil coinquinatum
„ ingredi poſſit, *Apocal. 21. non intrabit in eam*
„ *aliquid coinquinatum, & Iſa. 53. via ſancta voca-*
„ *bitur, non tranſibit per eam pollutus.* Diuus. *Thom.*
in d. locum Apocalipſ. Multique ſint, qui non-
dùm pleuè mundi, cum maculis venialium, nec
à fœcibus purgati peccatorum, hinc egredian
tur. *vt inquit Binsfeldius. lib. receptar. ſententia-*
rum. Theologicar. ſect. 5. membr. 2. de purgat. con-
cluſ. 1. & 7. & membr. 3. concluſ. vltima S. Thom.
in ſupplem. 3. par. q. 71. ar. 6. in reſponſ. Turrecremat.
d. can. qualis hinc. in 2. et 3. concluſ. Sotus d q. 3.
art. 1. concluſ. 1. Fagundez de quinque præcept. Ec-
18 *cleſ. præc. 1. lib. 3. d. cap. 11. nu. 3. in fin.* Sæpè enim
contingit, vt poſt remiſſam culpam, reſtet no-
bis aliqua pœna perſoluenda, quam antequã
hinc demigrauimus ſatisfactorijs operibus
19 non perſoluerimus. Deleta quippè culpa per
contritionem, non ſtatim ſemper tollitur ex
20 toto, reatus pœnæ; nec ſemper venialia, di-
miſſis mortalibus, tolluntur, *vt S. Thom. loqui-*
tur in 4. diſt. 21. q. 1. ar. 1. ad primam q. Sacrum
Trid. Concil. ſeſſ. 6. can. 30. Binsfeld. in enchyrid.
Theologiæ paſtoralis par. 1. de Sacramento pænit.
§. an dimiſſo peccato: fol. mihi. 112. et 113. Pater
Martinus. Roa. ex ſocietate Ieſu tract. de ſtatu ani-
marum Purgatorij. cap. 10. fol. mihi 66. Bonacin.
tom. 1. de pænit. diſput. 5. q. 6. ſect. 1. punct. 4. propo-
21 *ſit. 2. nu. 2. et loco. infra citando. num. 22.* Et nulla
eſt ratio, cur dicamus; Deum Iuſtiſſimum Iu-
dicem, peccata illa impunita omninò relin-
quere velle; neque quòd eius conueniat iuſti-
22 tiæ, vt propter venialia illa, quæ reſidua ſunt,
quæ cum gratia ſtare poſſunt, in æternum pe-
reant, qui cum illis decedunt; quod impium
eſt dicere, & aſſerere *ex S. Thom. d. diſt. 21. q. 1.*
ar. 1. in reſponſ. ad primam q. S. Antonin. par. 1. tit.
10. cap. 2. de purgat. col. 1. et 2. Turrecremat. d. can.
qualis hinc. d. concluſ. 2. et 3. Sot. d. q. 3. art. 1. con-
cluſ. 1. et 2. Aegidius de ConinK. de Sacram. et cen-
ſur. diſput. 11. de purgator. dub. 1. num. 14. Binsfeld.
d. ſect. 5. membr. 2. concluſ. 3. circa fin. et concluſ. 7.
Bonacina alios referens. tom. 1. de pænitent. diſput.
5. q. 6. ſect. 2. punct. 4. propoſit. 1. 2. et 3. per tot.
23 Reſtat vt illa in purgatorio ſoluere, atque
purgare debeant; ſicuti definitum eſt per Pa-
tres in Florentino Concilio ſub Eugenio Octa
uo, in litteris vnionis. *§. item definimus. tom. 3.*
„ *Conciliorum fol. mihi. 476. col. 2. vbi ſic loquitur*
„ *Sacrum Concilium: Item definimus: ſi verè pæni-*
„ *tentes in charitate Dei deceſſerint, antequàm di-*
„ *gnis pænitentiæ fructibus de comiſſis ſatisfecerint,*
„ *& omiſſis, eorum Animas pœnis Purgatorij poſt*
„ *mortem purgari. Et ſequitur Sacrum Concil. Tri-*
24 *dent. d. can. 30. ſeſſ. 6.* Quia Deus Benedictus,
ſicuti nullum relinquit bonum irremunera-
tum, ita nullum malum impunitum dimittit,
Hoſt. in ſum. tit. de remiſſion. §. ad quid valent. num.
8. verſ. peccatum remanet. quem ſequitur Abb. in
cap. quod autem. 4 ſub num. 8. col. 3. verſ nam ſcire
debes. de pænit. & remiſſ. vbi Alex. de Neuo addens.
Beatus Albertus Magnus in compend. Theologicæ
veritatis. lib. 7. cap. 2. Frater Bernardinus de Buſt.
in roſario ſermon. par. 2. ſer. 20. in 8. ratione. §. in
figura autem. fol. 540. ſylua nuptialis. lib 4. nu. 124.
Bonacin. d. punct 6 nu. 1. & 2. & d. punct. 4. propo-
25 *ſit. 3. nu. 7.* Quòd id iuſtitiæ eius, digna pro me-
ritis rependentis (*vt inquit tex. in extrauagant. 2.*
ſuper cathedram. in finalib. verbis. de ſepultur. inter
extrauagant. communes) non congruat. Et aper-
„ tè colligitur *ex 2. Regum. 12. ibi*: Dixit Dauid ad
„ Natan. Peccaui Domino. Dixitque Nathan
„ ad Dauid: Dominus quoquè tranſtulit pecca-
„ tum tuum, non morieris. Verumtamen, quo-
„ niam blaſphemare feciſti inimicos Domini,
„ propter verbum hoc, Filius, qui natus eſt tibi,
„ morte morietur. *Et per illud Matth. 10. nu. 42.*
„ Quicunque potum dederit, vni ex minimis
„ iſtis, calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine
„ Diſcipuli; Amen dico vobis, non perdet mer-
cedem ſuam, *& ibid. optimè Carthuſian. Dioniſ.*
„ *Deus enim (inquiens) nullum bonum dimittit irre-*
muneratum, magiſque penſat affectum, & inten-
tionem, quàm munus, vel magnitudinem eius. eſt
tex. in can ſi peccatum Dauid. *82. de pænit. diſt. 1.*
S. Anton. in ſum. par 1 tit. 20 de regul. Iuris In reg.
Peccatum in fin. verſ. poteſt ad multa.
26 Duplex verò eſt pœna, qua in Purgatorio
exiſtentes Animæ purgantur *ſecundum S. Thom.*
in 4. diſt. 21. q. 1. art. 1. ad tertiam q. S. Anton. d c.
2. col. 2. verſ. eſt autem hic duplex pæna. & Sot d.
diſt. 19. q. 3. art. 2. poſt princ. verſ. in hoc articulo.
Bellarmin. d. lib. 2. de purgat. cap. 10. Binsfild. d.
ſect. 5. membr 2. concluſ. 5. Pater Martinus de Roa
ſocietatis Ieſu. d tract. de ſtatu Animarum Purga-
torij. cap. 5. Vna quidem, quæ damni nuncupa-
tur, quia retardatur illis Diuina viſio; altera
verò, quæ ſenſus dicitur, ſecundum quam igne
corporali puniuntur. *Beatus Albert. Magnus in*
compend. Theologicæ veritatis. lib. 7. cap. 3. Pater
Bartholomæus à S. Fauſto de Indulgent. lib. 5. q. 3.
Bonac. d punct. 6. num. 2.
27 Sed pœna damni omni alia ſenſibili pœna
28 grauior æſtimatur. Quia *vt S. Thom. ibidem ait.*
Quanto aliquid magis deſideratur, tantò eius
29 abſentia eſt moleſtior. Atqui affectus, quo
deſideratur ſummum bonum poſt hanc vi-
tam, in animabus ſanctis eſt intenſiſſimus. Se-

quitur

Digitized by Google

quitur omninò, illas de retardatione ſummi
boni, ſummè affici.

30 Et licet ſanè, *ſecundum Bonauentur. in 4. diſt. 10. art. 1. q. 2. quem poſt alios ſequitur Illuſtriſſimus Bellarminus d. lib. 2. de purgat. cap. 14. col. 2. in fin.* Pœna damni in animab. Purgatorij magna eſt; non eſt tamen maior omni pœna; ſiuè Purgatorij, ſiuè huius vitæ, *quod ſequitur ConinK. d. diſput. 11, dub. 3. concluſ. 2. num. 21. & 29. Ludouic. Bloſius in Enchyrid. paruulorum. lib. 2. cap. 4. verſ. quòd attinet ad Purgatorium. Roas cap. 9. fol. mihi 55. & cap. 10. Pater Bartholomæus à Santo Fauſto de Indulgent. lib. 5. q 4. licet ipſe Sancti Bonauenturæ ſententiam non probet.*

31 Tùm quod hæc triſtitia, magna ex parte leuatur propter certam ſpem illius ſummi boni æcquirendi, quod ſanè gaudium, eò magis augetur, & creſcit, quò magis exilij illius finis appropriat.

32 Tùm quòd ſanctæ illæ Animæ paſſiones ſuas omnes perfectè domitas habent, & voluntatem, Diuinæ voluntati omninò ſuppoſi-
,, tam. Licetq; enim ſimpliciter pœna illa ſit eis
,, inuoluntaria, eſt tamen, ſecundum quid, ita eis
,, voluntaria, vt eam perferant patienter. Quia
,, eam cognoſcunt iuſtiſſimè infligi ab eo, qui
,, pro delictis caſtigat omnem filium, quem re-
,, cipit; vnde vt filij obedientiæ, qui Patrem
,, ſuum amore complectuntur, talem pœnam
cum patientia acceptant. *vt loquitur Binsfild. d. ſect. 5. membr. 2. concluſ. 9. S. Anton. d. cap. 2. col. 2. in fin. princ. Turrecremat. d. can. qualis hinc, ad tertium q. Sot. d. diſt. 19. q 3. art. 3. in 1. concluſ. Nauar. can. fin. §. quod quamuis. num. 23. de pænit. diſt. 7.*

34 Tùm quòd alioquin nulla eſſet diſtinctio inter pœnam damni, quam damnati in Inferno diſperati patiuntur, & hanc, quàm Sanctæ hæ animæ ſubſtinent, cum ſpe certa, finitis pœnis, deueniendi tandem ad deſideratam illam perſpiciendam diuinam faciem, in quam deſiderant Angeli proſpicere: *1. Petri 1. 12. Albertus Magnus. d. lib. 7. cap. 2. vbi etiam Porretta.*

35 Tùm denique quòd idem ſequeretur dicendũ de Patribus in Limbo; quòd ſcilicet sũma triſtitia affecti fuiſſent, ex carentia viſionis Dei ſuper omnia Benedicti, quod ita abſonum eſt, vt magis *Lucæ 16.* habeatur *Tu cruciaris, hic*
,, *verò conſolatur,* in reſponſione, quam de Lazaro paupere, diuiti illi Epuloni in pœnis Inferni vociferanti Pater Abraam dedit, *vt aduertit*
,, *Dionyſ. Carthuſ. in eund. loc. art. 39.* nunc autem hic conſolatur. In certa (inquiens) præſtolatio-
,, ne fœlicitatis æternæ; *& ex Gregor. lib. 13. moral. cap. 16. Pater Barrad. in Euang. tom. 3. lib. 4. cap. 6.*

36 Admittunt tamen Patres omnes: Pœnas Purgatorij, quatenus, & damni, & ſenſus pœnę in eo complectuntur, maiores eſſe, quàm pœnæ huius vitæ ſint, *ſecundum Auguſt. relatum in*
37 *can qui in aliud. 25. diſt.* Qui de igne loquens:
,, *Hic ignis* (inquit) *& ſi non ſit æternus, miro tamen*
,, *modo, grauis eſt, ſuperat enim omnem pœnam, quam*
,, *vnquam paſſus eſt aliquis in hac vita, vel pati po-*
,, *teſt. & in can. penult. & fin. de pænit. diſt. 7. Nun-*
,, *quam in carne* (*ſubnectit*) *tanta inuenta eſt pæna, li-*
,, *cet mirabilia Martyres paſſi ſint tormenta, & mul-*
ti nequiter, quanta ſæpè ſubſtinuerunt ſupplicia.

38 Et ratio in promptu eſt. Quia conuenit (*vt*
,, *Conink. loquitur d. diſput. 11. dub. 5. concluſ. 3. num.*
,, *24.*) vt qui ſe iniuſtè peccatis oblectauere, &
,, tempus miſericordiæ huius vitæ, quo facilè
,, potuiſſent pro ijs ſatisfacere, neglexerunt, pro
,, ijs poſtea iuſtè puniantur, idque ſeueriſſimè;
,, cùm iam non ſit ampliùs miſericordiæ tempus, ſed iuſtitiæ.

39 Quod tamen non ita exaudiendum eſt, vt minima pœna Purgatorij, maior ſit maxima pœna huius vitæ; ſed quòd maxima in illo genere, maior ſit maxima in hoc genere. Licet aliqua pœna Purgatorij reperiatur, minor aliqua pœna huius vitæ, *vt poſt S. Bonauent. d. diſt. 20. art. 1 q. 2. loquitur Card. Bellarmin. d. lib. 2. de purgat cap. 14. col. 2. verſ. at Beat. Bonauentura, & ſequitur Binsfild. d. memb. 2. concluſ. 8. licet contrariam ſequatur à Santo Fauſto d q. 4.*

Facilè nempè fieri poteſt, vt moriatur quis nullum debitum ſecum ferens, niſi vnius tantummodò verbi otioſi; vt incredibile videatur, propter vnum ſolum otioſum verbum, pati debere ſupplicia grauiora omnibus pœnis huius vitæ, *vt idem inquit Bellarmin. d. cap. 14. col. 3. in fin. verſ. 2. probatur,* & ex quàm pluribus etiam colligitur reuelationibus *apud Dionyſ. Carthuſ. de quatuor nouiſſi. art. 47. & ſeq. & apud Ludouic. Bloſium in monili ſpirituale. cap. 13. & apud Roam d. cap. 5. et ſeq.*

Verùm enim verò, licet acerbas luant pœnas animæ in Purgatorijs pœnis demorantes, donec purgatæ, nitidæ in immarceſcibilem illam gloriam ad Deum ſuum, quem toto affe-
,, ctu, tota anima, totiſq; dilexere præcordijs,
,, transuolent. Vbi non eſurient, neque ſitient
,, amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neque vllus
,, æſtus. *Apocal. 7. 16.* Et nox vltrà non erit, & nõ
,, egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis,
,, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, &
,, regnabunt in ſæcula ſæculorum, *Apocal. 22. num. 5.*

41 Interim tamen, vt ab illis ſoluantur, ſubſidijs, atque ſuffragijs, nec non operibus iuuantur viuorum. Quod de fide eſt, ac definitum contra huius temporis hæreticos, & à Sacro Florentino Concilio in litteris prędictis vnionis. *§. Item definimus,* in hæc verba: *Et et à pœnis*
,, *huiuſmodi releuentur, prodeſſe eis fidelium viuo-*
,, *rum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, oratio-*
,, *nes, et eleemoſynæ, ac alia pietatis officia, quæ à fi-*
,, *delibus, pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt ſe-*
,, *cũdum Eccleſiæ inſtituta.* Et à Sacroſancta Trid. ſynodo. in decreto de Purgatorio. *ſeſſ. 25.* quæ
,, in hæc verba loquitur: *Cum Catholica Eccleſia*
,, *ſpiritu Sancto edocta ex ſacris litteris, et antiqua*
,, *Patrum traditione docuerit, Purgatorium eſſe,*
,, *Animaſquè ibi detentas fidelium ſuffragijs; potiſſi-*
,, *mum verò acceptabili altaris ſacrificio iuuari,*

præ-

Digitized by Google

,, *præcepit Sancta Synodus Epiſcopis, &c.* & docuit
,, *Sanct. Gregor. in Canon. animæ defunctorum. 13.*
,, *q. 2. Animæ defunctorum (inquiens) quatuor modis*
,, *ſoluuntur, aut oblationibus Sacerdotum, aut preci-*
,, *bus Sanctorum, aut carorum elecmoſinis, aut eiu-*
,, *nio cognatorum. & can. non æſtimemus. 19 quod*
,, *collectum eſt ex S. Auguſt. ead. cauſa. & q. gloſ in cap. tùm creatum. 11. verbo. pro Anniuerſarys. de celebrat. Miſſar. Fagnud. d. cap. 11. num. 2. 3. & 4.*

42 Horum autem ratio eſt *ex S. Thom. in 4. diſt. 45. q 2. art. 1. ad 2. q.* Quia Charitas, quod eſt vinculum vniens membra Eccleſiæ, non ſolum ad viuos ſe extendit, verùm etiam ad mortuos, qui in charitate decedant.

43 Charitas enim, vita corporis, non finitur.
,, *1. ad Corinth. 13.* Charitas numquam excidit. *vt explicat S. Thomas in eund. locum. lect. 3. & Guilliand. ibid. num. 11. & Cornelius à lapide. ibid. verſ. 8. S. Anton d. cap 2. §. 3. in fin. verſ. & hinc eſt. ſequitur Bellarmin. d. lib. 2. cap. 16. & Binsfeld. d. ſect. 5. membr. 3. concluſ. 1. ConinK. d. diſput. 11. dub. 7. præſertim concluſ. 3. num. 53. Albertus Magnus d. lib. 7. cap. 4.*

44 Quamobrem cum ſimus vnius còrporis membra; inter nos, & eos eſt aliqua bonorum communicatio, quæ etiam in eo conſiſtit, *vt iuxtà Apoſtol. ad Galatas. 6.* Alter alterius onus portet; eius neceſſitatib. ſuccurrendo. *Lælius Zecchius. de caſib. Epiſcopo reſeruat. caſu 6. nu. 5. Roa. cap. 10. in princ. Bonacin. d. tom. 1. de ſuffrag. diſput. 6. q. 2. punct. 1 num. 1.*

45 Suffragia verò comunia, quæ pro omnibus fiunt in Domino defunctis; & ſi proſint animabus omnibus Purgatorij; cùm nulla ſit cauſa, vt aliquæ examinantur, vt ex comuni, & recepta omnium ſententia *loquitur Bellarmin. d. lib. 2. cap. 18. Bloſius in collirio hæreticorum. lib. 2. cap. 10. Pater Ioan. Baptiſta Scortia de ſacrificio Miſſæ. lib. 2. cap. 2. num. 10.*

46 Pro multis tamen oblata non tantundem valent ſingulis (præſertim quòad ſolutionem pœnarum Purgatorij, & ſatisfactionem) ac ſi ſpecialiter pro vnoquoque fierent. *docet Archid. in can. non mediocriter. 23 in gloſ. fin. & Turrecremat. ibid. num. 6. & ſeq. de conſecrat. diſt. 5. Abb. conſ 99. col. fin. num. 6. par. 2. Idem Abb. in cap. fraternitatem. 3. num. 4. de ſepultur. & ex communi ſequitur Conar. in cap. alma mater. de ſent. excommunicat in 6. par. 1. relect. §. 5. num 9. & Caned. quæſt. Canonic. q. 27. num. 12. & num. 13. Binsfeld. d. membro 3. ſect. 5. concluſ. 10. Frater Bernardin. de Buſtiſ. par. 2. ſer. 2. par. 2. §. ſed hic quæritur. Lauorius de Indulgent. par. 2. c. 30. nu. 88. & 89. à S. Fauſto de indulgent. lib. 1. q. 32. Bonacin. d. q. 2. punct. 1. de ſuffrag. num. 2.*

47 At particularia, omni, & ſoli illi proſunt, in ratione ſatisfactionis, pro quo fiunt. *S. Thom. in 4. d. diſt. 45. q 2. art. 4. ad 1. q. & 3. par. in ſupplem. q. 71. art. 12. Bellarm d. lib. 2. cap. 18. Binsfeld. d. membr. 3. concluſ. 10. Lælius Zecchius de caſib. Epiſcopo reſer. caſu. 6. nu. 5. in fin. Lauorius. d. cap. 30. num. 88. & 89. à Santo Fauſto. d. q. 32.*

48 Vtilioraque ſunt ſi cumulentur, atq; multiplicentur; quoniam tantò celeriorem reddunt pœnarum liberationem, ac cõſequenter Beatitudinis accelerationem. *Binsfeld. poſt alios d. ſect. 5. membr. 3. concluſ. 11.*

His igitur ita ſuppoſitis. Infero nunc ad rẽ noſtram, atque Dico. Cùm reliquerit Teſtatrix hæc noſtra, vniuerſalem bonorum ſuorũ omnium hæredem, animam ſuam. Neque di-
49 ſpoſitio hæc legibus obluctetur; nulla erit ratio, cur illam infirmam eſſe, aut pro lege ſeruari, vt leges ipſæ ſanxere, obdurato animo denegauerimus *ad tex. in l. quidam in ſuo teſtamento. 27 ff. de condit Inſtitut.*

50 Quamobrem quatenus verba illa (*Relinquo animam meam hæredem*) in ſenſu diuiſo, directo, ſeù proprio, difficultatem fortaſsè aliquã admittant, & præſeferant; in ſenſu tamen compoſito, atque improprio, & in directo, ad mẽtem aptanda erunt diſponentis, quæ primariò inſpici debet, (*vt in ſuperiori, ac primo ſuppoſito diximus.*) Vt ſenſum reddant, nec ſanè erroneũ:
,, Relinquo bona mea omnia, vt in beneficium
,, expendãtur Animæ meæ, quatenus ſacrificijs,
,, & oblationibus, eleemoſynis quoq;, alijſq; ſa-
,, tisfactorijs operibus à pœnis ſoluatur Purga-
,, torij, atq; ad gaudia perfruenda cœleſtia, fæ-
,, cib. ac reſiduis purgata peccatorũ, quàm pri-
,, mum tranſuolet, atq; demigret, *iuxtà Alpheni reſponſum in l. in teſtamento. 27. ff. de cond. & de-*
,, *monſtr.* Reſpondit (*inquit, ibi Alphenus verus*) ſi
,, intelligẽretur, quòd monumentum demõſtra-
,, re voluiſſet is, qui teſtamẽtum feciſſet, tametſi
,, in ſcriptura nomen deeſſet; tamen ad id, quod
,, ille ſe demonſtrare animo ſenſiſſet, fieri debere.

51 Neq; planè nouum eſt, & à recepta legum conſuetudine alienum, vt ſecundũ ſubiectam materiam prolata verba exaudiantur, etiã illa impropriando. *ex tex. in l. ſi vno, 17. in princ. vbi gloſ. verſ. ſed tranſactio. & Alberic. n. 2. ff. locati. l. Inſulam. 6. ff. de præſcript. verb. l. miles ad ſororem. 77. ff. de legat. 2. facit optimè tex. per eundẽ Alberi. expenſus d. n. 2. in c fin. cũ gloſ. fin. ne prælati vices ſuas. vbi* locatio facta Eccleſiæ ſuſtinetur, & ſi aliàs illa locari non poſſit, quia verba impropriantur, vt exaudiantur de fructib. Eccleſiæ. *optimè Rota deciſ 10. factũ tale eſt. col. 3. n. 6 & 7. de teſtam. in antiquis. Hieron. Gigaſ. conſ. 48. n. 34. et conſ. 49. n. 55. & 56. Aymon. conſ. 20. n. 9. & d. conſ. 105. n. 7. & conſ. 135. n. 24. et conſ. 171. n. 13. Surd. conſ. 179. n. 52. et 53. vol. 2. & deciſ. 11. n. 16. et deciſ. 288. n. 43. Rota apud Mantic. d. deciſ. 59. n 4. et apud S. memor. Gregor. XV. Ludouiſ. deciſ. 66. n. 8. apud Coccin. deciſ. 140. n. 11. et dec. 144. n. 54. Sanchez in opere morali. tom 2 lib. 7. c. 17. n. 4. Barboſa aſſiomat. 222. nu. 6. Tuſcus. tom. 8. littera V. concl. 91. num. 26.*

52 Et permiſſum eſt, aliqualiter recedere à forma verborum à Teſtatore prolatorũ, modò à mente non receſſerimus eiuſdẽ. *ſecundum Bald. in l. vnum ex familia. 69. §. ſi duos. verſ. in tex. non præſtetur per tertios. ff. de legat. 2. ſequitur Mantica d. lib. 3. de cõiect. tit. 3. n. 8. Natta cõſ. 112. n. 5.*

*Barboſ.d.aſſiom.*222.*num.*1. Vis enim locu‹› tionis
53 diligentiùs eſt attendenda, ne ſcriben‹› is in-
„ tellectus, aliter, quàm ipſe voluerit, ex‹› ima-
tur, *ſecundum verba tex.in cap.ſolitæ.6.§.‹› erum ſi*
54 *perſonam de maiorit. & obedient.* Nec quæri
„ oporteat, cùm quo de ſupremis qui‹› loqua-
„ tur, ſed in quem voluntatis intentio diriga-
tur, *vt loquitur tex. in l.cum pater.79.§.donatio-
nis.ff de legat.2. Aymon.conſ.*202.*nu.*38. *& conſ.*
253.*nu.*1.*in fin. Mantica de coniectur.lib.3 tit.*19.
nu.9.in princ. Rota *apud Ludouiſ.deciſ.*54 4.*nu.*23.
55 Animæ fauore potiſſimum, vt illa è purgato-
rij libera pœnis ad cœleſtia tranſuolet gaudia.
56 Cùm id voluiſſe in dubio quiſque præſuma-
tur, quod ſuæ magis fauet Animæ. *ad tex.in l.
ſancimus.*18.*in fin.*C.*de Sacro ſanct. Eccleſ. Tira-
quel.de priuileg.piæ cauſæ. priuilegio vltimo Ga-
ſpar. Anton.Theſaur forenſ.par.*1.*q.*44 *num.*3. *Gra-
tian.forenſ par.*2. *cap.*350.*num.*23. *Illuſtriſſimus*
Mantica.*de coniectur.lib.*5.*tit.*15.*nu* 35. *Barboſ.
de iure Eccleſiaſtic. lib.*3. *cap.*27. *num.*92. *in fin.*
57 Semperque, vbi de Animæ ſalute quæritur,
abundantius ſit agendum. *ad tex. in cap. fin.de
presbyter.non baptizato. cap. Iuuenis.*3. *de ſponſa-
lib. Anchar.conſ.*179 *prima facie nu.*6. *Cæſar* Bar-
*tius deciſ.*4 *nu.*27. *Baldaxar de* T*homaſ.tract.*10.
*de pia cauſa tit.*2.*cap.*128.*nu.*200. Barb*oſa de iure
Eccleſiaſtic. d.lib.*3. *cap.*27.*num.*99. *& num.*102.
58 Idque ſequendum, quod tutius eſt pro Ani-
ma, eique fauet, atque etiam pietatem fouet.
*ad tex.in l.ſunt perſonæ.*43. *de Religioſ. & ſumpt.
funerum.cap.conſilium* 2 *de obſeruat.ieiunior.Glo.
fin.in fin.in cap. vnico. de ſcrutin.* Nauar. *in man.
cap.*27.*nu.*286. *&* 287.*Ioan. Azor. Inſtit. moral.
lib.*4.*par.*1.*cap.*11.*q* 4.*verſ.altera opinio. Aluarus
Valaſcus.conſultat.*76.*nu.*7.*tom.*1.*Melchior Phœ-
bus deciſ.Luſitan.*1.*n.*17.*Marcus Anton. de Ama-
tis.deciſ.*10.*nu.*26.*&* 27.Menoch *lib.*5.*præſumpt.*
2.*nu.*42.*&* 46.*Barboſ.aſſiom.*26.*Marta de iuriſd.
par.*4.*cent.*2. *caſu.*164. *Sebaſtian.* Medic. *opuſc.*4.
*nu.*7.9.*& ſeq.*
59 Sicuti in dubio ad libertatem tuendam iu-
rè admittitur interpretatio. *ſecundum* Marcia-
„ *ni Reſponſum in l.ſi ſeruus legatus.* 50. *In obſcu-
„ ro(dicentis) libertatem præualere. ff. de fideicom-
miſſar.libertat. l.libertas.* 165. *ff.de regul. iur. ſe-
quitur pluribus. Sarmiento ſelectar. interpetra-
tion lib.*2.*capit.*6. *numer.*16. *&* 36. *& ante eum
Couar. in cap. cum tibi.*13. *num.* 12.*verſ. non ob-
ſtat huic ſententiæ.de teſtamen.Tuſcus tom.*5. *litte-
ra* L. *concluſ.*339. *numero* 3. Barboſ. *d.capit.* 27.
num. 14.

Nihil eſt autem, quod magis proſit Animæ
purgatorijs in pœnis purganti, ad illam ex ip-
ſis eruendam, quèm(*vt diximus in noſtro ſecun-*
60 *do ſuppoſito*) ſi pro ea (cum iam amplius, neq;
mereri, neq. demereri aliquid aliud poſſit, non
in via, ſed in termino quaſi, quantùm ad gratię
augumentũ, & extrà corpus conſtituta. *Sot.d.
diſt.*19.*q.*3.*art.*3.*in* 2. *concl. Bellarmin.de purgat.
lib.*2.*c.*2. *& c.*3. *col.*3. *in fin.verſ. iam ad primum
Binsfeldius.d. ſect.*5.*membro* 2. *concluſ.*10. *&* 11.
Roas de ſtatu Animarum Purgat. cap. 9. *fol.mihi*
54. *à S. Fauſto de indulgent. lib.*5.*q.*11.12. *&* 13.
61 *Fagund. d c.*11.*nu.*4. Oblationes, & eleemoſy-
næ, ieiunia, orationes, aliaq. pietatis, & ſatiſ-
factionis opera, ac cùm primis, & ſuper hæc
omnia, ſummè ſatisſactorium, atq. propitia-
torium altaris ſacrificium offeratur; vt in ſu-
perioribus diximus, & deducit poſt alios.
*Binsfeld.d.ſect.*5. *membr.*3. *concluſ.*3. *Lælius Zec-
chius de caſib.reſer.d.caſu.*6.*n.*5.Conink.*diſput.*11.
*dub.*7.*n.*50.*cum ſeq.Lauorius variar. elucubrat.tit.*
2.*c.*15.*n.*99.*&* 100.*Fagund.d.cap.*11. *num.*11.
62 Siuè etiam ſi Indulgentiæ à Summis Ro-
manæ Eccleſiæ Pontificibus per modum ſuf-
fragij defunctis conceſſę, pro ea applicentur,
vt comunis eſt catholicorum omnium ſenten-
tia. *S. Thom.in ſupplem.*3.*par.d.q.*71.*ar.*10.*Bellar-
min.d.lib.*2. *de purgat.cap.*16. *Binsfeld. d. membr.*
3.*concluſ.*7. Conink.*diſput.*12. *dub.*10. *num.*43. *&
ſeq. & dub.*11. *Henriq.in ſum. lib.*7. *de Indulgent.
cap.*7. Nauar. *de Iubileo. not.*20.*num.*16. *& not.*
22.*Roas cap.* 14. *& ſeq. Albert. Magnus. d.lib.*7.
*c.*6. *Lauor.de Indulgent.par.*2.*cap.*30. *num.*54. *&
ſeq. aduſq. num.*67. *à Sancto Fauſto. lib.*2. *q.*169.
cum ſequentibus quæſt.Bonacin.d.q. 1.*de Indulgent.
punct.*6.

Non aliud itaq. voluiſſe Teſtatrix hæc no-
ſtra videbitur, Animam ſuam hæredem inſti-
tuendo, & nuncupando, quàm quòd, in hoc
ipſius, quæ relinquebat, bona impenderentur,
vt illi in purgatorijs pœnis purganti profice-
63 rent, atquè opitularentur, ſibiquè hoc pacto,
res, non ſe rebus ſubijceret. *ſecundùm gloſ. pe-
nult. in dicta l. ſancimus.* 18. *C. de Sacroſanct. Ec-
cleſ.*
64 Quemadmodum ſuprema illius diſpoſitio,
qui bona ſua in conſciencia alteri reliquerat,
eam iuris interpetrationẽ admittit, vt ad pias
cauſas diſpoſuiſſe videatur; quaſi eius, cui re-
liquit, grauarit conſcientiam, bona prædicta
pauperibus diſpertiri, vt pro eo, in purgato-
rijs pœnis degenti, preces ad Deum funderẽ-
tur. *ad tex.not.in cap.cùm tibi.*13.*vbi Innocent.&
Abb.nu* 4.*Imol.num.*14. *& Couar.nu.*9. *de teſtam.
Bar.in l.*1.C.*de Sacroſanct.Eccleſ.nu.*64.*in fin. &
ibid.Bald.nu.*6.*verſ.iuxtà hoc quæro.Imol.in l.Lu-
tius Titius.*126.*§.in teſtamẽto. circà fin.verſ. An-
gelus tamen ibi ſentit.de legat.*1. *Abb. conſ.*59. *nu.*
1.*par.*1.*& conſ.*110.*nu.*1.*&* 2.*par.*2. *Guglielm.de
Benedict.in cap.Raynutius. verbo.condidit.*1.*nu.*8.
*verſ.pro eius latiori declaratione. Iul.Clar. §.te-
ſtamentum.q* 6. *nu.*6.*Paris conſ.*38.*lib.*3. *vbi latè.
& nu.*23.*Gabriel.lib.*6.*tit.de pia cauſa.nu.*2.*Seba-
ſtian.Medices.opuſc.*4.*Anima cunctis rebus, etc. n.*
3.*tom.*2.*operum.Card.Tuſcus.tom.*5.*litt.L.concluſ.*
106.*nu.*13.14. *et* 15. *et tom.*2.*litt.C. concluſ.*742.
*in fin.nu.*47. *P.Paulus Layman. in Theolog. moral.
tom.*1.*lib.*3.*ſect.*5.*tract.*5. *cap.*2.*nu.*7. *Petrus Pec-
chius de teſtament.coniugum.lib.*1.*cap.*27.*nu.*6.*Ge-
nuenſ.in practicabilib.Eccleſ.q.*446.*n.*7.*Surd.conſ.*
380.*nu.*45. *lib.*3. *Syluest. verbo. legatum.*4. *q.*10.
*Naldus in ſum.verbo legatum.nu.*6.*Molfeſ.in ſum.
tom.*2.*tract.*13.*cap.*5.*nu.*157.*in fin. Baldaxar de
Thom.d.tract.*10.*tit.*2. *cap.*168.*nu.*259.

65 Tùm

65 Tùm quod, non aliter quiſque bonus vir arbitrari poſſe, *æſtimatur. ad tex. in l. fideicomiſſaria.46.ff.de fideicom.libertat.* Ita enim hoc accipiendum (*Vlpianus de libertate loquens ibi inquit*) Si tibi quaſi bono viro videbitur. *Et ſequitur poſt Abbat.d.conſ.110.nu.1. Imol. d.cap. cum ſibi.num.14. de teſtam. Tiraq. priuil.63. Faccbin.Illuſtr.controuerſ.lib.5.cap.59. ad Intellect.d. tex.in l.fideicommiſſaria. Ioan. Beſtacchin.de Epiſcop.par.4.q.31.col.5.nu.90. verſ. quid ſi legatum ſuit arbitrio &c. vol.4. tract. antiq. fol. mihi.53. Couar.d.cap.cum tibi. nu.12. verſ.non obſtat. Valaſc.conſult.68.nu.4.Barboſ.d.cap.47.nu.72.*

66 Tùm quod hæc interpetratio diſponentis Animæ proſit magis, ac benignior ſit, atque ſecurior, proindequè amplectenda. *ad tex. in l.2. & l.cum quidam.19. ff.de liber. & poſthum.l. Scenola.76. ff.ad Trebel. Franciſ. Ripa reſpõſorum lib.2.reſponſ.18.nu.16.tit.de obligat. Tiraq. priuileg.69. Rota in recentior. par.2. tom.1. deciſ. 373. num.10. Anchar.d.conſ.46.1.facic nu.2. Minadous conſ.28.nu.16.Gennenſ.in practicab.Eccleſ q.168. nu.3.in fin. Sanctarellus.variar. reſol.q.64. num.1.*

67 Nec abſurdum ſit animas hominum, omnibus rebus præferri, vt *inquit tex. in d.l. ſancimus.18.C.de ſacroſanctis Eccleſ. & latè Sebaſtianus Medices d.opuſc.4. pertot. & nu.7. & nu.64.*

68 Et in dubijs illa ſententia ſit amplectenda, quæ teſtamento fauet; ad pias cauſas præſertim. *ex tex.in l.ſi pars iudicata.10.ff.de inoffic. teſtam.Roman.in auth.ſimiliter.C.ad legem Falcid. nu.67.in fin.in 17.ſpeciali Horatius Viſcontus in concluſionib. Iuris verbo Piæ cauſæ relictũ.f.226. Medices d.opuſc.4.n.32. verſ. Iudicandum ſemper.*

69 Ac quæ religionem, & pietatem fouet, & auget. *tex. in cap.fin.de ſent. & re Iudicat. & in cap.relatum.12.de teſtam. Nauar.de orat. & horis canonicis.cap.10.num.29. & in man.d.cap.27. nu. 287.Gratian.Forenſ.par.2.d.cap.350.num.23.Frater Ludouic. à Beia. reſponſ. caſuum conſcient.par. 1.caſu. 51. in 2.dub. verſ. demum hęc opinio. fol. mihi 238.in minori impreſſione Brixiæ.*

70 Quippe cùm, quæ pietatem reſpicit cauſa, & ſalutem Animæ, finalis fuiſſe videatur, *vt poſt Bart.Imol.& Roman.in l.2.§.fin. ff.de donat. ſequitur Tiraq.in tract. ceſſante cauſa in prima limitatione.nu.41.& nu.58.Ripa in l.centurio. num. 105.col.2.verſ.ſecundo facit.ff.de vulgari, & pupill. ſequitur Rota in recent. par. 1.tom.1. deciſ. 391.nu.3.& apud Ludouiſ. deciſ.544. num.6.Cæſar.Bartius. deciſ.25. num. 20. de Thomas d.tract. 10.tit.2. cap.193. nu.294.*

71 Ex cauſa verò finali (cùm fons ſit, & origo
cauſarum omnium, vt inquit *Illuſtriſſimus Mã-*
72 *tica de coniectur. lib.6.tit.14. num.7.*) iurè con-
grua mentis diſponentis, atque teſtantis in-
terpretatio, venatur, colligitur, atque deſumi-
tur *ad tex.notab.in l.fin.vbi gloſ.verbo modus. ff.
de hæredib.inſtituend.l.ita tamen. 5.ff.de adminiſtr.
tut.l.ſeio amico.10. ff.de annuis legat.Cephal.conſ.
664.nu.13.vol.5.Cardin. Mantica d.deciſ.59.nu.6.*

73 Cauſa quippè finalis totam teſtantis diſpoſitionem regit, moderatur, atque gubernat; vt puta, quæ ſubſtantia, ſiuè actus, & forma ſit diſpoſitionis ipſius. *ex gloſ.1. in §. item ſi quis poſtulante Inſtit. de actionibus Crauetta. conſ.243. nu.2.Menoch.de præſumpt. lib.4. præſumpt. 24.nu. 3.Rota apud Illuſtriſſ. Seraph. deciſ. 1149.nu.11.*

74 Hæredem ergò nuncupando Animam ſuã
teſtatrix hæc noſtra, id voluiſſe, non iniuria
nec temerè interpretabimur, vt bona ſua, de
quibus diſponebat, pijs operibus impende-
rentur, vnde eius Anima in pœnis Purgatorijs
purgans ſubleuaretur, vt diximus: & probat
non obſcurè *tex.in auth. vt cùm de appellat. co-
gnoſcitur cap.3.§. ſi vnum de prædictis. circa fin.
ibi: & ipſorum quoquè anima ex hac cauſa pijſſima*
75 *ſubleuentur. collat.8.* Quaſi hæc fuerit finalis
cauſa diſpoſitionis huiuſce, vt quærendum nõ
ſit amplius, quibus, & quomodo conferatur
diſpoſitio, modò Animæ proſit diſponentis;
hæc enim prora (quod dicitur) & puppis vide-
tur eſſe intentionis teſtatoris, *vt loquitur Tira-
quel.de pia cauſa priuil.56. in finalib.verbis.* Nam
76 cauſa reſpiciens intereſſe, & comodum teſta-
toris, finalis præſumitur. *Crauetta d conſ 243.
nu.3.Cancer lib.3.variar. c.20. de legatis nu.183.
Mantica lib.5.tit.14 num.14. Bartius. d.deciſ.79.
nu.46.& ita in punctualibus noſtræ quæſtionis terminis decidit Pater Molina de iuſtit. et iur. tom 1
diſp.134.verſ illud iuxta hactenus dicta.*

77 Suffragia enim, quæ ſibi fieri poſt mortem relinquit homo ſupremum trahens ſpiritum, de rebus ſuis diſponens, ſi in charitate fuerit, proſunt ei, vt meritum conſequatur, etiam antequam fiant, quantum ad meritum, ex opere operantis, ſiuè principalis agentis, non verò quoad effectum ſuffragiorum ipſorum, conſequendum poſt mortem ex opere operato, niſi efficaciter executioni demandẽtur per hæredes. Quia niſi exequuta fuerint, vi & efficacia eorum, Anima à pœnis Purgatorijs non vtique liberabitur. *S.Thom. in ſupplem.3.par.d.q.71.ar.6. ad quartum. et in 4. diſt. 45.q.2.ar.2.ad 2.q.in reſponſ.ad quartum et quod. lib.6.q.8.ar.13.Turrecremat.in can. qui oblationes 13.q.2. Nauar. in man. cap.17. nu.68. et cap.26. nu.36.Albert. Magnus d.lib.7. c.4. in fin. vbi Porretta addens.Lelius Zecch d.caſu.6 nu.6.Binsfeld. d.ſect.5.membr.3. concluſ.12. Ludouic. à Beia reſponſ.caſuum conſcien. pat.1. caſu.57. verſ.de caſu autem quod ſecundo loco. Cenedus ad Decretales. collect.106. num.1. Bonacina tom.2. de contract. diſp.3.q.17.punct. 8.§.2. nu.3. Lauorius d.cap. 30. nu.150.à Santo Fauſto lib.1.de Indulg. q.40. Sanchez in conſil.moralib. par.2. lib.4.cap.1. dub.53. nu.3. in 2.concluſ.*

Hinc ſequitur talem verba teſtatoris, quæ animam ſuam hæredem nũcupauit, interpretationem admittere; vt eſſet vtique illa hæres; quatenus factis pro ea ſacrificijs, vel datis eleemoſynis, alijſque ſatisfactorijs operibus, fructum ipſa conſequeretur, vtque à pœnis Purgatorij quantò citius liberaretur.

78 Et quemadmodum, quod pro Anima rogatur legatum; ne dum firmũ, ac ſtabile, verum,

*Barboſ.d.aſſiom.*212.*num.*1. Vis enim locu tionis
53 diligentiùs eſt attendenda, ne ſcriben is in-
„ tellectus, aliter, quàm ipſe voluerit, ex rima-
*tur, ſecundum verbo tex.in cap.ſolitæ.6.§.*1 *verum ſi*
54 *perſonam de maiorit. & obedient.* Nec quæri
„ oporteat, cùm quo de ſupremis qui, loqua-
„ tur, ſed in quem voluntatis intentio diriga-
tur, *vt loquitur tex. in L.cum pater.*79.*§.donatio-
nis.ff de legat.*2.*Aymon.conſ.*202.*nu.*38. *& conſ.*
253.*nu.*1.*in fin.Mantica de coniectur.lib.*3 *tit.*19.
*nu.*9.*in princ.Rota apud Ludouiſ.deciſ.*54 4.*nu.*23.
55 Animæ fauore potiſſimum, vt illa è purgato-
rij libera pœnis ad cœleſtia tranſuolet gaudia.
56 Cùm id voluiſſe in dubio quiſque præſuma-
tur, quod ſuæ magis fauet Animæ. *ad tex.in l.
ſancimus.*18.*in fin.C.de Sacroſanct. Eccleſ. Tira-
quel.de priuileg.piæ cauſæ, priuilegio vltimo Ga-
ſpar.Anton.Theſaur forenſ.par.*1.*q.*44 *num* 3. *Gra-
tian.forenſ par.*2. *cap.*350 *num.*23. *Illuſtriſſimus*
Mantica.*de coniectur.lib.*5.*tit.*15.*nu* 35. *Barboſ.
de iure Eccleſiaſtic. lib.*3. *cap.*27. *num.*92. *in fin.*
57 Semperque, vbi de Animæ ſalute quæritur,
abundantius ſit agendum. *ad tex. in cap. fin.de
presbyter.non baptizato. cap.Iuuenis.*3.*de ſponſa-
lib.Anchar.conſ.*179 *prima facie nu.*6. *Cæſar* Bar-
*tius deciſ.*4 *nu.*27. Baldaxar *de* Thomaſ.*tract.*10.
*de pia cauſa tit.*2.*cap.*128.*nu.*200. Barboſa *de iure
Eccleſiaſtic. d.lib.*3. *cap.*27.*num.*99. *& num.*102.
58 Idque ſequendum, quod tutius eſt pro Ani-
ma, eique fauet, atque etiam pietatem fouet.
*ad tex.in l.ſunt perſonæ.*43. *de Religioſ. & ſumpt.
funerum.cap.conſilium* 2. *de obſeruat.ieiunior.Gloſ.
fin.in fin.in cap. vnico. de ſeruitin.* Nouar. *in man.
cap.*27.*nu.*286. *&* 287.*Ioan. Azor. Inſtit. moral.
lib.*4.*par.*1.*cap.*11.*q* 4.*verſ.altera opinio.* Aluorus
*Valaſcus.conſultat.*76.*nu.*7.*tom.*1.*Melchior Phæ-
bus deciſ.Luſitan.*1.*n.*17.*Marcus Anton.de Ama-
tis.deciſ.*10.*nu.*26.*&* 27.Menoch *lib.*5.*præſumpt.*
2.*nu.*42.*&* 46.Barboſ.*aſſiom.*26.*Morta de iuriſd.
par.*4.*cent.*2. *conſ.*164. *Sebaſtian.* Medic. *opuſc.*4.
*nu.*7.9.*& ſeq.*
59 Sicuti in dubio ad libertatem tuendam iu-
rè admittitur interpretatio. *ſecundum Marcia-*
„ *ni Reſponſum in l.ſi ſeruus legatus.* 50. *In obſcu-*
„ *ro (dicentis) libertatem præualere. ff. de fideicom-
miſſar.libertat. l.libertas.* 165. *ff.de regul. iur. ſe-
quitur pluribus. Sarmiento ſelectar. interpetra-
tion lib.*2.*capit.*6. *numer.*16. *&* 36. *& ante eum
Couar. in cap. cum tibi.*13.*num.* 12.*verſ. non ob-
ſtat huic ſententiæ.de teſtamen.Tuſcuſ tom.*5. *litte-
ra* L. *concluſ.*339. *numero* 3. Barboſ. *d.capit.* 27.
num. 14.

Nihil eſt autem, quod magis proſit Animæ
purgatorijs in pœnis purganti, ad illam ex ip-
ſis eruendam, quàm (*vt diximus in noſtro ſecun-*
60 *do ſuppoſito*) ſi pro ea (cum iam amplius, neq;
mereri, neq. demereri aliquid aliud poſſit, non
in via, ſed in termino quaſi, quantùm ad gratię
augumentũ, & extrà corpus conſtituta. *Sot.d.
diſt.*19.*q.*3.*art.*3.*in* 2. *concl. Bellarmin.de purgat.
lib.*2.*c.*2. *& c.*3. *col.*3. *in fin.verſ. iam ad primum
Binsfeldius.d. ſect.*5.*membro* 2. *concluſ.*10. *&* 11.
Roas de ſtatu Animarum Purgat. cap. 9. *fol.mihi*
54. *à S. Fauſto de indulgent. lib.*5.*q.*11.12. *&* 13.
61 *Fagund. d c.*11.*nu.*4. Oblationes, & eleemoſy-
næ, ieiunia, orationes, aliaq. pietatis, & ſatiſ-
factionis opera, ac cùm primis, & ſuper hæc
omnia, ſummè ſatisfactorium, atq. propitia-
torium altaris ſacrificium offeratur; vt in ſu-
perioribus diximus, & deducit poſt alios.
*Binsfeld.d. ſect.*5. *membr.*3. *concluſ.*3. *Lælius Zec-
chius de caſib.reſer.d.caſu.*6.*n.*5.Conink.*diſput.*11.
*dub.*7.*n.*50.*cum ſeq.Lanorius variar. elucubrat.tit.*
2.*c.*15.*n.*99.*&* 100.*Fagund.d.cap.*11. *num.*11.
62 Siuè etiam ſi Indulgentiæ à Summis Ro-
manæ Eccleſiæ Pontificibus per modum ſuf-
fragij defunctis conceſſę, pro ea applicentur,
vt communis eſt catholicorum omnium ſenten-
tia.*S.Thom.in ſupplem.*3.*par.d.q.*71.*ar.*10.*Bellar-
min.d.lib.*2.*de purgat.cap.*16. *Binsfeld. d. membr.*
3.*concluſ.*7. Conink.*diſput.*12. *dub.*10. *num.*43. *&
ſeq. & dub.*11. *Henriq.in ſum. lib.*7. *de Indulgent.
cap.*7. Nauar. *de Iubileo. not.*20.*num.*16. *& not.*
22.*Roas cap.* 14. *& ſeq. Albert. Magnus. d.lib.*7.
*c.*6. *Lauor.de Indulgent.par.*2.*cap.*30. *num.*54. *&
ſeq. aduſq. num.*67. *à Sancto Fauſto. lib.*2. *q.*169.
cum ſequentibus quæſt.Bonacin.d.q. 1.*de Indulgent.
punct.*6.

Non aliud itaq. voluiſſe Teſtatrix hæc no-
ſtra videbitur, Animam ſuam hæredem inſti-
tuendo, & nuncupando, quàm quòd, in hoc
ipſius, quæ relinquebat, bona impenderentur,
vt illi in purgatorijs pœnis purganti profice-
63 rent, atquè opitularentur, ſibiquè hoc pacto,
res, non ſe rebus ſubijceret. *ſecundùm gloſ. pe-
nult. in dicta l. ſancimus.* 18. *C. de Sacroſanct. Ec-
cleſ.*
64 Quemadmodum ſuprema illius diſpoſitio,
qui bona ſua in conſciencia alteri reliquerat,
eam iuris interpetrationẽ admittit, vt ad pias
cauſas diſpoſuiſſe videatur; quaſi eius, cui re-
liquit, grauarit conſcientiam, bona prædicta
pauperibus diſpertiri, vt pro eo, in purgato-
rijs pœnis degenti, preces ad Deum funderẽ-
tur. *ad tex.not. in cap. cùm tibi.*13.*vbi Innocent.&
Abb.nu* 4.*Imol.num.*14. *& Couar.nu.*9. *de teſtam.
Bar.in l.*1.*C.de Sacroſanct.Eccleſ.nu.*64.*in fin. &
ibid.Bald.nu.*6.*verſ.iuxtà hoc quæro.Imol.in l.Lu-
cius Titius.*126.*§.in teſtamẽto. circà fin.verſ. An-
gelus tamen ibi ſentit.de legat.*1. *Abb. conſ.*59. *nu.*
1.*par.*1.*& conſ.*110.*nu.*1.*&* 2.*par.*2. *Guglielm.de
Benedict.in cap.Raynutius. verbo.condidit.*1.*nu.*8.
*verſ.pro cuius latiori declaratione. Iul.Clar. §.te-
ſtamentum.q* 6.*nu.*6.*Paris conſ.*38.*lib.*3. *vbi latè.
& nu.*23.*Gabriel.lib.*6.*tit.de pia cauſa.nu.*2.*Seba-
ſtian.Medices.opuſc.*4.*Anima cunctis rebus, etc. n.*
3.*tom.*2.*operum.Card.Tuſcus.tom.*5.*litt.L.concluſ.*
106.*nu.*13.14. *et* 15. *et tom.*2.*litt.C. concluſ.*742.
*in fin.nu.*47.*P.Paulus Layman. in Theolog. moral.
tom.*1.*lib.*3.*ſect.*5.*tract.*5. *cap.*2.*nu.*7. *Petrus Pec-
chius de teſtament.coniugum.lib.*1.*cap.*27.*nu.*6.*Ge-
nuenſ.in practicabilib.Eccleſ.q.*446.*n.*7.*Surd.conſ.*
380.*nu.*45. *lib.*3. *Syluest. verbo. legatum.*4. *q.*10.
*Naldus in ſum.verbo legatum.nu.*6.*Molfeſ.in ſum.
tom.*2.*tract.*13.*cap.*5.*nu.*157.*in fin. Baldaxar de
Thom.d.tract.*10.*tit.*2. *cap.*168.*nu.*259.

65 Tùm

Digitized by Google

65 Tùm quod, non aliter quiſque bonus vir
arbitrari poſſe, *æſtimatur. ad tex. in l.fideicomiſ-*
„ *ſaria.46.ff.de fideicom.libertat.* Ita enim hoc ac-
„ cipiendum (*Vlpianus de libertate loquens ibi*
„ *inquit*) Si tibi quaſi bono viro videbitur. *Et*
ſequitur poſt Abbat.d.conſ.110.nu.1. Imol. d.cap.
cum tibi.num. 14. de teſtam. Tiraq. priuil.64.Fac-
chin.Illuſtr.controuerſ.lib.5.cap.59. ad Intellect.d.
tex.in l.fideicommiſſaria. Ioan. Bertacchin.de Epi-
ſcop.par.4.q.31.col.5.nu.90. verſ. quid ſi legatum
fuit arbitrio &c. vol.4. tract. antiq.fol. mihi.53.
Conar.d.cap.cum tibi. nu.12. verſ.non obſtat. Va-
luſc.conſult.68.nu.4.Burboſ.d.cap.27.nu.72.

66 Tùm quod hæc interpetratio diſponentis
Animæ proſit magis, ac benignior ſit, atque
ſecurior, proindequè amplectenda. *ad tex. in*
l.2. & l.cum quidam. 19. ff.de liber. & poſthum.l.
Scæuola.76. ff.ad Trebel. Franciſ. Ripa reſpõſorum
lib.2.reſponſ.18.nu.16.tit.de obligat. Tiraq. priui-
leg.69. Rota in recentior.par.2. tom.1. deciſ. 373.
num.10.Anchar.d.conſ.46.1.facic nu.2. Miradous
„ *conſ.28.nu.16.Gennenſ.in practic.ab.Eccleſ q.168.*
nu.3.in fin. Sanctarellus.variar. reſol.q.64. num.1.

67 Nec abſurdum ſit animas hominum, omni-
bus rebus præferri, *vt inquit tex. in d.l. ſanci-*
mus.18.C.de ſacroſanctis Eccleſ. & laté Sebaſtia-
nus Medices d.opuſc.4. pertot. & nu.7. & nu.64.

68 Et in dubijs illa ſententia ſit amplectenda,
quæ teſtamento ſauet; ad pias cauſas præſer-
tim. *ex tex.in l.ſi pars iudicata. 10. ff.de inoffic.*
teſtam.Roman.in auth.ſimiliter.C.ad legem Falcid.
nu.67. in fin.in 17.ſpeciali Horatius Viſcontus in
concluſionib.Iuris verbo Piæ cauſæ relictũ f.226.
Medices d.opuſc.4.n.32. verſ. Iudicandum ſemper.

69 Ac quæ religionem, & pietatem fouet, &
auget. *tex. in cap.fin.de ſent. & re Iudicat. & in*
cap.relatum.12.de teſtam. Nauar.de orat. & horis
canonicis.cap. 10.num.29. & in man.d.cap.27. nu.
287.Gratian.Forenſ.par.2.d.cap.350.num.23.Fra-
ter Ludouic. à Beia. reſponſ. caſuum conſcient.par.
1.caſu. 51. in 2.dub. verſ. demum hæc opinio. fol.
mihi 238.in minori impreſſione Brixiæ.

70 Quippe cùm, quæ pietatem reſpicit cauſa,
& ſalutem Animæ, finalis fuiſſe videatur, *vt*
poſt Bart.Imol.& Roman.in l.2.§.fin.ff.de donat.
ſequitur Tiraq.in tract. ceſſante cauſa in prima li-
mitatione.nu.41.& nu.58.Ripa in l.centurio. num.
105.col.2.verſ.ſecundo facit.ff.de vulgari, & pu-
pill. ſequitur Rota in recent. par. 1.tom.1. deciſ.
391.nu.3.& apud Ludouiſ. deciſ.544. num.6.Cæ-
ſar.Bartius. deciſ.25.num. 20. de Thomas d.tract.
10.tit.2. cap.193. nu.294.

71 Ex cauſa verò finali (cùm fons ſit, & origo
cauſarum omnium, vt inquit *Illuſtriſſimus Mã-*
72 *tica de coniectur. lib.6.tit.14. num.7.*) iurè con-
grua mentis diſponentis, atque teſtantis in-
terpretatio, venatur, colligitur, atque deſumi-
tur *ad tex.notab.in l.fin.vbi gloſ.verbo modui. ff.*
de hæredib.inſtituend.l.ita tamen.5.ff.de adminiſtr.
tut.l.ſeio amico.10. ff.de annuis legat.Cephal.conſ.
664.nu.13.vol.5.Cardin. Mantica d.deciſ.59.nu.6.

73 Cauſa quippè finalis totam teſtantis diſpo-
ſitionem regit, moderatur, atque gubernat;
vt puta, quæ ſubſtantia, ſiuè actus, & forma ſit
diſpoſitionis ipſius. *ex gloſ.1. in §. item ſi quis*
poſtulante Inſtit. de actionibus Crauetta. conſ.243.
nu.2.Menoch.de præſumpt. lib.4. præſumpt. 24.nu.
3.Rota apud Illoſtriſſi. Seraph. deciſ. 1149.nu.11.

74 Hæredem ergò nuncupando Animam ſuã
teſtatrix hæc noſtra, id voluiſſe, non iniuria
nec temerè interpretabimur, vt bona ſua, de
quibus diſponebat, pijs operibus impende-
rentur, vnde eius Anima in pœnis Purgatorijs
purgans ſubleuaretur, vt diximus: & probat
non obſcurè *tex.in auth. vt cùm de appellat. co-*
gnoſcitur cap.3.§. ſi vnum de prædictis. circa fin.
„ *ibi: & ipſorum quoquè animæ ex hac cauſa pijſſimæ*
75 *ſubleuentur. collat.8.* Quaſi hæc fuerit finalis
cauſa diſpoſitionis huiuſce, vt quærendum nõ
ſit amplius, quibus, & quomodo conferatur
diſpoſitio, modò Animæ proſit diſponentis;
hæc enim prora (quod dicitur) & puppis vide-
tur eſſe intentionis teſtatoris, *vt loquitur Tira-*
quel.de pia cauſa priuil.56. in finalib.verbis. Nam
76 cauſa reſpiciens intereſſe, & comodum teſta-
toris, finalis præſumitur. *Crauetta d conſ 243.*
nu.3.Cancer.lib 3.variar. c.20. de legatis nu.183.
Mantica lib.5.tit.14 num.14. Bartius. d deciſ.79.
nu.46.& ita in punctualibus noſtræ quæſtionis ter-
minis decidit Pater Molina de iuſtit. et iur. tom 1
diſp.134.verſ illud iuxta hactenus dicta.

77 Suffragia enim, quæ ſibi fieri poſt mortem
relinquit homo ſupremum trahens ſpiritum,
de rebus ſuis diſponens, ſi in charitate fue-
rit, proſunt ei, vt meritum conſequatur,
etiam antequam fiant, quantum ad meritum,
ex opere operantis, ſiuè principalis agentis,
non verò quoad effectum ſuffragiorum ipſo-
rum, conſequendum poſt mortem ex opere
operato, niſi efficaciter executioni demandẽ-
tur per hæredes. Quia niſi exequuta fuerint,
vi & efficacia eorum, Anima à pœnis Purga-
torijs non vtique liberabitur. *S.Thom. in ſup-*
plem.3.par.d.q.71. ar.6. ad quartum, et in 4. diſt.
45.q.2.ar.2.ad 2.q.in reſp.mſ.ad quartum et quod-
lib.6.q.8.ar.13.Turrecremat.in can. qui oblationes
13.q.2. Nauar. in man. cap.17.nu.68. et cap.26.
nu.36.Albert. Magnus d.lib.7.c.4. in fin. vbi Por-
rettu addens.Lelius Zeccb d.caſu.6.nu.6.Binsfeld.
d.ſect.5.membr.3. concluſ.12. Ludouicus à Beia re-
ſponſ.caſuum conſcien. par.1. caſu.57. verſ.de ea
autem quod ſecundo loco. Cenedus ad Decretales.
collect.106. num.1. Bonacina tom.2. de contract.
diſp.3.q.17.punct. 8.§.2. nu.3. Lauorius d.cap. 30.
nu.150.à Santo Fauſto lib.1.de Indulg. q.40. San-
chez in conſil.moralib. par.2. lib.4.cap.1. dub.53.
nu.3. in 2.concluſ.

Hinc ſequitur talem verba teſtatoris, quæ
animam ſuam hæredem nũcupauit, interpre-
tationem admittere; vt eſſet vtique illa hæres;
quatenus factis pro ea ſacrificijs, vel datis
eleemoſynis, alijſque ſatisfactorijs operibus,
fructum ipſa conſequeretur, vtque à pœnis
Purgatorij quantò citius liberaretur.

78 Et quemadmodum, quod pro Anima roga-
tur legatum; ne dum firmũ, ac ſtabile, verum,

& pium iudicatur ; vt currat regulariter con-
ſequentia: Eſt relictum pro Anima , ergò piũ.
*ad tex.in l.ſi quis Titio.22.vbi gloſ. verbo. vt mi-
niſtrum,& notatur ibid. ff.de legat.2.Alberic.in l.
nulli licere. num 24. verſ. & notandum, quòd reli-
ctum.C.de Epiſcop.& Cleric.Corneus conſ.322.ar-
dua plurimum.col.4.verſ.in contrariam autem par-
tem.lib.3.Roman.conſ.69.viſo quæſtionis Themate.
num. 2. vbi Mandoſ. meus Maranta. in ſingularib.
verbo legatum factum pro anima. fol.mihi. 55.Ti-
raquel.in præfat.de pia cauſa.fol.6.verſ. item reli-
ctum pro Anima.* Guido Papa *deciſ. 576. num. 3.
verſ. ſed an cauſa. Euerard.in loco. à libertate ad
piam cauſam.in fin. num.37. Armilla in ſum. ver-
bo legatum num.44. in princip.*Medices.*d.opuſc.4.
num.15.Tuſc.d.concluſ 106.num.1. Marius Muta
Siculus.deciſ.41.nu.32.Aufrer. ad* Cappell. *Tho-
loſ.q.215.nu.3.Gabriel lib.6.de pia cauſa concluſ.
1.Valaſc. conſult.145.nu.5. Molina d. diſput.135.
in princip. Gratian. forenſ. par.4. cap.603. num 6.
Barboſa in locis argum. loco.63 num. 2.Sanctarell.
variar.reſol.q.68.num.9. Marta.d.caſu. 164.num.
9.de* Thomaſ.*d.tract.10.tit.1. cap.6.nu.137. Mol-
feſ.tom. 2.ſum.tract.13.cap.5.nu.152.& 153.idem*
Marta *de ſucceſſ. legali. tom.2. par.4. q.18. art.5.
nu. 42.Barboſ.d.cap.27 n. 11.*

79 Ita, multòq. magis, quod Animæ ipſi relin-
quitur , firmum, atquè pium dicetur; Per re-
gulam Ariſtotelicam *primo poſter. cap. 2. tex.5.*
80 Propter quod vnumquodq. tale, & illud ma-
gis tale. *ad tex. in auth. multò magis. C. de ſacro-
ſanct.Eccleſ.can.ſi Romanorum.in princip 19. diſt.
tex.in cap.cum in cunctis. 7.de elect.extrà perbelle*
Pomponius *in l.& ſi non ſunt.21. §. perueniamus.
ff.de aur.& argento legato.* S.Thom. *in 1.par.ſum.
q.2.art.3.in corp.verſ.quarta via.* Ioan.Monachus.
*in cap.accuſatus.8. de Hæreticis. lib.6.num.8. An-
char. conſil.27. non ſeruato ordine dubiorum. num.
11.Gloſ.in clem.1.dominum.in princip. verbo. pro-
fectò.de Reliquijs,& venerat.Sanctor. Et hanc ſen-
tentiam tuetur longè poſt hæc ſcripta viſus Aluar.
vallaſcus; qui hanc difficultatem,quaſi pertranſeu-
nam ſummis (vt ita dixerim) prælibat labijs. tom.
1.conſult.68.nu.4.& 6.*

81 Quia, quomodocũquè relinquatur pro ho-
nore Dei, vel Sanctorum , vel pro ſalute Ani-
mæ; pium dicitur, & ad pias cauſas relictum.
*Syluest.verbo.legatum.4.num.1.in fin. Tabien. cod.
verb.2.num.1. etiam in fin. Armilla cod.d.num.44.
Bertacchinus. de Epiſcopis.d.par.4. quæſt.31.num.
82.*Molina *d.diſput.134.* Moneta *de commutation.
vltim.volunt. cap.4.q.2.num.37. Pater Ioan. Va-
ler.de different.inter vtrumquè forum. verbo.lega-
tum.differt.3.num.1. Aufrer.d.q.215.num.3. San-
ctarell.d.q.68.num.10.Bonacin.d.q.17. punct.8 §.
2.propoſit. 1.num.1.*Molfeſ *d.cap.5.num.152.Bar-
boſ.d.cap.27.num.2.*Layman.*d.c.2.nu 1.*

82 Sicuti quoquè ſubſtinetur legatum ad pias
cauſas, incertis quamuis relinquatur perſonis.
*tex.eſt in l.ſi quis ad declinandam.38. & l.id quod
pauperibus.23 & l.nulli.28.C.de Epiſc.& Cleri-
cis.tex in auth.de Eccleſiaſtic.titul.cap.6.§.ſi quis
in nomine.collat.9.Gloſ.in d.cap.cum tibi.13.in fi-
ne.de teſtament. Tiraq. de pia cauſa d.priuileg.56.
Pariſ. conſ.vlt.num.39. vol.3. Afflict. deciſ.337.
Perez de Lara de cappellan. lib.1. cap.10.num.97.
cum ſeq.Borrell.in ſum. deciſ.tom.3. tit.22. de le-
gat.num.31 & 32.* Mantica *de coniectur.lib.8. tit.
4.num.3.& 20.& 21. Gratian. forenſ. par.2. cap.
288.num.34.35.& 36. Intrigliol.d.ſingul.97. nu.
54.lib.3.*Rota apud Card. Mantic. *deciſ 235.num.
9.& 10. de Thomaſ. d.tract.10.tit.2. cap.61 num.
117.Card.Tuſcus.d.tom.5.litt.L. concluſ.46 num.
1.& ſeq. per tot.& concluſ.109.num. nu.18. Bar-
boſa d. cap.27. num.70.* Layman. *tom.1. Theolog.
moral.lib.3.tract.5.cap.11.nu.8.*

83 Nec perit, pari quoquè modo diſpoſitio, ſi
vnum Sanctorum hæredem ſcripſerit , ſi nulla
ſit Eccleſia ſub nomine Sancti, vel in Ciuitate,
vel ſaltèm in territorio eiuſdem diſponentis.
Acquiretur namquè Eccleſiæ Ciuitatis, in qua
Teſtator domicilium habuit. vt diſponit aper-
tè ſatis.*tex.in auth de Eccleſiaſtic. tit.collat.9. c.
6.§.ſi quis in nomine. verſ. ſi quis autem vnum Sã-
ctorum.& tex.in l.quoniam in multis.16.C. de Sa-
croſanctis Eccleſiis Tuſc. d.concluſ.46.num.14.&
15.*Malfeſ.*d.cap.5.num.164. idem Tuſc. d. littera
L.concluſ.110.*

84 Et legatum, vel hæredis nuncupatio facta
Sanctis, qui cum Chriſto Domino in Cœlo re-
gnantes, ſedentes ſunt ſuper thronos, edentes
& bibentes ſuper menſam eius, in regno eius;
iuxtà infallibilis veritatis certiſſimam promiſ-
„ ſionem. Lucæ *22. num.30. In diuinitatis ſcilicet
„ fruitione ; Sicut enim ſuper menſam fercula collo-
„ cantur, ſic in ſupereſſentiali , ſuperbenedicta , ac
„ ſuperſimpliciſſima Deitate eſt opulentia infinita,
„ omniſq. beatifici alimenti , videlicet omnis bonita-
„ tis, ac pulchritudinis poſſeſſio iucundiſſima, & im-
menſa, vt loquitur Dionyſius Carthuſ. ibid. art.48.*

85 Vnde nullam habẽt indigentiam bonorum
noſtrorum, gloria circum amitti, & diuitijs in
domo patris. *pſal.* 111. Eccleſijs nihilominus
ſub eorum inuocatione erectis acquiſita vi-
dentur.. Et impropriantur in hoc verba relicti,
ad ſenſum menti, voluntatiq. diſponentis ma-
gis aptum. *iuxtà tex. in d. §. ſi quis vnum Sancto-
rum.& tex.ſatis apertum ad rem.in l.2.ff. de rebus*
86 *dubijs* : vbi Ciuibus alicuius loci factum lega-
tum, vel fideicommiſſum; Ciuitati vtiquè, non
ipſis ciuibus peculiatim debebitur; quòd talis
87 mens videatur diſponentis. Quoniam fauora-
bilior eſt Reſpublica , cuius vtilitas priuatæ
præfertur, *vt inquit Soccin.d.l.2 nu.6. in fin.La-
pus allegat. 87.num.6.in fin. Afflict. deciſ.244.nu.
3.vbi etiam Vrſill.num.1.Troyl.* Maluit. *de obla-
tion. imagin fact. par.3.nu.2. verſ.quinto allegari,
& par.4.nu 2.verſ ſexto adduci poteſt.vol.9.tract.
anti.fol.41.& 42 Gennenſ. in praxi.c.58. alias 72.
n.5. impreſſione Romana anni 1609.* Maſcard. *con-
cluſ 968 nu.22. Surd. de aliment.tit.5.q.6.n.6. &
7.Cæned.quæſt Canonic.q.20.n.3.& 4 ad intellectũ*
88 *d.l.2.* Quẽadmodũ relictũ Sacerdoti, vel mini-
ſtris Eccleſiæ, ipſi Eccleſiæ, in cuius miniſterio
ſunt, relictũ videtur. *tex.in l.annua.20.§.attitia.
ff.de annuis legat.plurib.Gennenſ. in practicabilib.*

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiaſt. q.399. potiſſimum ſi Regulares fue-
rint,*vt ſequitur plenè Caned.d.q.20.per tot. præ-
ſertim. nu.4.*
89 Legatũ quoquè Deo Sanctiſſimo, vel Chri-
ſto ſeruatori relictum, Eccleſiæ loci illius, in
quo teſtator domicilium habuit acquiritur,
tex.in d.§. ſi quis in nomine magni Dei. *de Eccle-
ſiaſt.tit.tex.expreſſus in d.l. quoniam in multis.16.
C.de Sacroſanct.Eccleſ.Alex. conſ.213. ponderatis
bis.nu.2. lib.6. ſequitur Petrus de Vbald. de canon.
Epiſ.cap.4.in 15.q.princ.nu.5. vol.11. tractat. an
tiq.fol.mihi.249.Cancer d.lib.3.cap.2. nu.122 Bo-
nacina tom.2.de contract.lib.diſput.3.q.17.punct.8.
§.4.nu.1.in fin.verſ. Item validum eſt legatum.*
Itâ,nec ab re,legatum, ſiuè hæreditas hæc,
Animæ relicta teſtatricis, eam accipiet inter-
petrationem; vt in beneficium impendatur
Animæ ipſius, in gloriam, & honorem Crea-
toris, ac ſeruatoris eius Dei, & Domini noſtri
Ieſu Chriſti; vt eam accipiat Eccleſia, ſiuè
Templum ipſum, in quo teſtatrix demorata
fuit, dum in humanis vitalem traxit auram,
atq; ſupremũ quoq. reddidit ſpiritum, *Aufrer.*
90 *d.q.215.num.3.* Nulla profectò quòd ratio ſu-
perſit; cùr diuerſimodè in hoc ſtatuamus ab
his,quæ in ſuperiorib.decreuere leges;vt idem
proindè iudicium eſſe debeat. *ad tex. in l.illud.
32.ff.ad legem Aquil tex.in l.illud.17.C.de Sacro
ſanct.Eccleſ.gloſ.fin.in cap. tranſlatio.3. de conſtit.*
Quòd ſanè ſuadet, nec ineptè (vt ſecundo
quoquè ſatisfaciamus quæſito, cui hominum
91 deferatur hæreditas.)quòd teſtatrix teſtamen-
to executores nuncupauit,vt ipſi prionde hæ-
redis vicem ſubire debeãt,atq; Templi nomi-
ne hæreditatem capere. *ad tex. in d.cap.cum ti-
bi. 13. ſecundum intellectum Innoc. ſequutum ab
alijs.de teſtament.facit tex.in l. nulli.28. & in l.ſi
quis ad declinandam. 38.§.ſin autem nullus. C.de
Epiſcop. & Clericis. Caldcrin. conſ.19. de teſtam.
Bald.in l.precibus.8.nu.46.verſ. præterea quando.
C.de impuber. & alijs ſubſtitut. Ripa in l. centurio.
n.105.ff.de vulgar. & pupill.ſequitur Rota par.1.
diuerſ.deciſ.553.nu.3. & 5. Cappella Tholoſan.q.
89. Signorolus conſ.35. in nomine Domini Amen.
caſus talis eſt. nu.4. & in terminis noſtræ quæſtio-
nis Aluar.Valaſcus.tom.1. conſult.78.num.4. &
num.6. & conſult.165. nu.5. Gaſpar Anton. The-
ſaur.quæſtion.forenſ.lib.3.q.9.num.3.4. & 5.Tuſc.
tom.6. littera P.concluſ.333.num. 44. Mata de
ſucceſſ.legali tom.1. par.3. q.12. art.3.num.10.&
q.13.art.2.num.9.*
Et confirmat non incongruè ſequens con-
iectura; quòd eodem in templo corpus ſuum
teſtatrix humari præcepit, quo viuens, proq;
anima certans,Domino Deo famulata fuit; vt
illi quoque hæreditas, per Animam ſuam hæ-
92 redem ſcriptam, acquireretur. Sicuti quod
Monacho relictum eſt legatum, Eccleſiæ, in
qua ipſe profeſſus, eſt acquiſitum, atque reli-
ctum videtur. *auth. ingreſſi. C. de Sacroſanct.Ec-
cleſ.* vt nè momento quidem temporis apud
ipſum Monachum reſideat. iuxta Vlpiani re-
ſponſum. *in l.placet, 18.ff.de acquirend, hæredit,
Mantic.lib.8.tit.12.num.28.Cauall.practicar.quæſ.*
93 *q.341.*Quia quicquid acquirit Monachus, Mo
naſterio acquirit *can.1.18.q.1.cap.cum olim,14.
vbi Innocent.receptus.nu.3.* extẽdens,quomodo-
94 cunque Monachus acquirat,modo in Mona-
ſterio maneat, *vt Abb. ibid.inquit.num.6. de pri-
uileg.tex.in cap. in præſentia. 8. de probat.* Abb. *in
cap.ne Religioſi.num.3.de regularib.* Nauar.*de re-
ditib.eccleſ.q.1. monit 12.nu.2. & deciſum refert
Venetijs.Thomas Triuiſan.deciſ.30 lib.1.ex doctri
na Card. Zabarell. conſ. 6. nu. 2. Moneta d. cap. 2
q.2.num.29.*
95 Et præter ſuperius allata (quod legatum fa-
ctum Sancto, acquiritur Eccleſiæ ſub inuoca-
tione Sancti ipſius. *ex d.tex.in §.ſi quis in nomine
magni* Dei. *& d.l.quoniam in multis. de ſacro ſãct.
Eccleſ.*) probatur ex Iaboleni reſponſo. *in l.qua
conditio.39.§ fin.ff.de condit, & demonſtrat. vbi,*
ſi relinquat teſtator, vt aliquid in foro fiat,
neq; appareat de quo foro dixerit, exaudien-
dum eſſe reſpondet) de foro, in quo teſtator
domiciliũ habuit. *Ex quo tex. (ibid. inquit Bald,)*
96 Quod ſi teſtator relinquit Eccleſiæ; non in-
telligitur de Eccleſia Romana, ſed de Eccleſia
ipſius teſtatoris, *allegat tex.in d.§.ſi quis in no-
mine.in auth.de eccleſiaſt. tit. & l.ſi quis ad decli-
nandum.circa medium.* C.de *Epiſc. & Cleric.ſequi-
tur Ancharan.in conſ.214.Franciſ.antiquus. col.5.
nu.18.in fin.verſ.octaua ratio.& n.19. vbi inquit.*
97 Quod ſi iuſſit teſtator pecuniam pauperibus
erogari, intelligitur de pauperibus proprij
domicilij *Gloſ. notab.in cap. ſi pater,* [illegible] *verbo,
pauperes.de teſtam.in 6. Abb. in cap. indi*[illegible]*te.nu.
4.eod tit.extrà.facit tex.in l.fin.ibi Ci*[illegible]*oſtris.
C.de annon.Ciuil.lib.11.idem Abb.d.c*[illegible]*99.nu.5.
Alexand.d.conſ.213. num. 2.lib.6. faciunt not.per
Angel.in ſum verbo.votum.3. num.2*[illegible]*ariſ.conſ.
38.nu.28.vol 2.Aufrer.ad Capp*[illegible]*holoſ.q.57.
nu.4.Cancer.d lib.3. variar.* [illegible] *num.120.&
ſeq.faciunt notata plenè, per* [illegible] *tit.3.
q.9. nu.12.& 13.& 14.* Bon[illegible]
tract.lib.diſput.3.q.17.d.punct. 8. [illegible]
nu.2.Borrell.in ſum.deciſ.d.tit.22. [illegible] *55.&
num.54.*
98 Augétque neq immeritò coniecturas, affe-
ctio, & charitas, quam erga templum hoc ha-
buiſſe teſtatrix arguitur, ex quo, toto vitæ ſuo
tempore in eo vixit, atque rebus ab humanis
abſumpta, contumulari in illo voluit. Vt æſti-
metur proinde eidem bona ſua acquiſita vo-
luiſſe, cùm Animam ſuam hæredem nuncupa-
uit. Neque planè infimum argumentum hoc
eſt, ad voluntatem, mentemque obſtruſam di-
ſponentis, eruendam; Charitas eiuſdem & af-
fectio erga eum, cui acquiſitum voluiſſe præ-
ſumitur. *tex.eſt in l. Aurelius. 29. §.Titius teſta-
„ mento.in fin.ff.de liberat.legata. Præſumptio enim
„ propter naturalem affectum (inquit ibi Scæuola)fa-
„ cit omnia Patri videri conceſſa. l.cum auus. 101.
ff. de condit. & demonſtrat. Anchar. d. conſ.214.
nu.19. Aymon conſ.62.nu.8. Mantic. de coniectur.
lib.6.tit.11.nu.2.cum ſeq.Menoch latè de præſum-
ptio.lib.4.præſumpt.16.nu.1.cum ſeq. & num.9.&*

C 3 præ-

præſumpt.115. num.9. Alciat. eodem tractatu.regula 1.præſumpt. 28. & in l. ſ. verbo. ſanctiſſimo. num.8.C.de Sacro ſanct. Eccleſ. Barboſ.de iure Eccleſ.d.cap.27.nu.93. in princip. Sanctarell. variarum reſolut. q.67.nu.12.

99 Quibus accedit pariter illa altera, vt rem
hanc firmiùs ſtabiliat, nec imbecillior coniectura, quòd ſi relinquat teſtator ſacra, quę poſt ſuprema funera pro eius offerantur Anima, neque locum deſignet, quo illa fieri debeant; fit in dubio interpretatio, vt offerantur ea in Eccleſia, qua ſuum Cadauer terræ fodiendum ſtatuit; quòd ita ſenſiſſe aptius teſtator ipſe videatur. *arg.tex. in d.§. ſi quis in nomine magni Dei.& tex.in d.l.quoniam in multis. 16.§. quod ſi*
100 *teſtator.vbi*, relictum à teſtatore Eccleſiæ in
genere, illi debetur Eccleſiæ, ad quam defunctus, cùm viuebat ventitabat, ſacris vt intereſſet. Quo etiam argumenti genere Abb. vſus eſt.*d.conſ.99.col.2.nu.4.verſ. circa ſecundum dubium. & nu.5.par.2. Rota apud Illuſtriſſimum Seraphin.decif.1149.nu.8.& 19 Caluaccan. par. 3.deciſ.27.nu.57.Melchior Phæbus deciſ.Iuſit.100. nu.11.& 12.Cancer.d.cap.20. de legat. num.120. Barboſ.de iure eccleſ.d.cap.27.num.90. 91. & 92.*
101 Cùm, quòd id ratio ipſa ſuadet, vt ſi ſubiti-
net Eccleſia humationis onus, referat quoquè nec incongruè, bonorum emolumentum. *ad tex. in cap. 1. cum notat in gloſ. verbo. conſolationum.de ſepultur. Abb.d.conſ 99. nu.4. circa ſecundum. Phœbus d.deciſ. 100.nu. 11.& 12. faciunt notat.per Aufrer.d.q. 57.nu.4.*
102 Tùm, quòd id non minimi animæ condu-
cit teſtatricis ipſius, quæ eſt hæres nuncupata. Et propter ſanctorum interceſſionem, quorū memoria ipſo in templo fit, ad quod affectum, & deuotionem habuiſſe teſtatricem, non leue præbet argumentum electio ſepulturæ per eā
103 inibi facta, *facit tex.in can.non æſtimemus. 19.*
§.diligentius. in fin.verſ.quod verò quis.13.q.2. ſequitur Frater Bernardin. de Buſtis tom.2. ſer.1. 1. par. 6. tertio prodeſt. Sebaſt. Medices. de ſepultur. par.1.in prohemio. nu.5. & q.5. num. 3. Rota apud Canaler. deciſ.494.nu.3. & ſeq. Lanorius varia-
104 *rum elucubrat.tit. 2.cap.14. nu.45.* Et quòd ex-
citabuntur ex hac re aliæ Virgines eodem dagentes in templo, & vt frequentiùs eius memoriam faciant, vtque feruentiùs pro ea præces ad Deum Pientiſſimum fundant. *vt eſt tex. apertus.cum gloſ. ibidem in can.cùm grauia. 13.q. 2. vbi Turrecremat. & S.Gregor. vnde canon ille exceptus eſt.lib.4.dialogor.cap.50. fol. mihi 935.in minori impreſſ.Romæ tom.3. operum.S. Thom. in 4. diſt.45.q.2.ar. 1.ad tertiam q. Abb.d.conſ.99. nu.5. & in d.cap. fraternitatem.3.nu.4. per eund. tex.de ſepultur.Monald.conſ.91. nu.3. & nu.4. verſ.quibus accedit. vol. 2. Franciſ. Leon. in Theſauro fori eccleſiaſ.par.4.cap. 2.nu.82. Medices in prohem.de ſepultur.num.4. & 5.& d.q.5. nu.3.Illuſtriſſimus Card.Bellarmin. d. lib.2. de purgat. cap.vlt.col.penult. in 4. vtilitate. Binsfeld. d.ſect.5. membro 4. concluſ.5.Pater Roas cap. 17.fol. mihi 113. pluribus Lanorius variarum elucubrat.tit.2.cap.12.nu.*
1.& ſeq.& cap.14. à nu.40. cum ſeq.

Atque ex his ita reſpondendum, cēſoris non excuſſa virga, cenſui.

CAROLVS MARANTA V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Pro Eccleſia ſententia ſucceſſit atque validum firmumque teſtamentum habitum, & rata hæredis nūcupatio æſtimata fuit. Neglectui itaque, quæ adnotaueram, ne darētur è rē eſſe putaui. Boni enim conſulet ſinceri quiſquis animi fuerit, memineritque mei dum præces ad Deum funderit. Admonendum tamen lectorem putaui, non hic agi de monialiū Templo, quæ per profeſſionem nomina Chriſto dederunt, ſed de templo puellarum, quæ conſeruantur, ne interim mundi voluptatibus atque illecebris capiantur, decipianturque. Præterit enim figura huius mūdi, vt Apoſtolus inquit, & mulier nupta cogitat quomodo placeat viro, innupta verò quomodo placeat Deo, & vt ſit ſancta corpore, & ſpiritu. 1. *ad Corinth.7. num.31.33. & 34*

SVMMARIVM.

1 *Legatum pro Miſſis celebrandis fauore teſtatoris magis, quàm legatariorum rogatum videtur. & num.5.*

2 *Sacrificium ſuper omnia ſuffragia ſummè proficit animabus in Purgatorio purgantibus.*

3 *Onus Miſſarum legatum iniunctū cauſam etiam finalem ad legandam teſtatori dediſſe videtur, nedum impulſiuam.*

4 *Legatum ad diſcernendum, cuius cauſa factum ſit, multum intereſt animaduertere, cui voluerit proſpectum teſtator, & cuius contemplatione fecerit. Et an legatum ipſum, & quantitas iniecto æquiualeat oneri nu. 6. ſiue conditionale, ſiue etiam modale ſit legatum. nu.7.*

8 *Cauſa finalis, quæ fuerit legati, cuius commodum, & vtilitatem reſpiciat legatum, inſpicitur.*
præſertim ſi cauſa fuerit pia. nu.9.

10 *Legatarius contra voluntatem defuncti, onere non exantlato legatum petens, non auditur.*

11 *Legati comodū, qui ſentire intendit, ſuſtinere quoq. debet, & onus eidem iniunctum.*

12 *Legatum pro labore relictum, eatenus debetur, quatenus labor ſubſequatur.*

13 *Legatum annuum perpetuum æſtimatur. eſt tamen primo anno purum, in ſequentibus verò conditionale.*
vnde non vnum, ſed plura æſtimantur legata, quot ſunt anni. nu.14.
præſertim reſpectu obligationis, & exactionis. nu. 15.
poterit tamen in initio peti, etiam pro ſequentibus annis. nu.16.

17 *Legatum conditionale conditione non impleta, minimè debetur.*

18 *Conditio diſpoſitionem differt in tempus purificatæ conditionis.*
atq. formam inducit neceſſariò ſeruandam. nu.19.

20 Con-

Digitized by Google

20 *Conditio legati adiecta, ſi facto deficiat legatarij, legatum deperit, nec debetur.*
Conditione potiſſimum poteſtatiuæ exiſtente. 21
vnde imputare ſibi debet legatarius, ſi culpa ſua damnum hauriat nu. 22.
23 *Vigilantibus & ſolertibus, non pigritantibus, & ſomno deditis iura ſuccurſum volunt.*
24 *Spiritualia nec emi, nec vendi poſſunt citrà ſimoniæ labem.*
25 *Spiritualium origo à Deo, & eius diuina gratia, pendet.*
26 *Spiritualia vendi haud poſſunt, quia illa ſub hominum dominio non cadunt.*
27 *Sacramenta nouæ legis, ſpiritualis gratiæ ſunt cauſa, & eam continent, & ſignificant, atq. non ponentibus obicem conferunt.*
ideo abſq. ſimoniæ piaculo, vendi minimè poſſunt. num. 28.
29 *Simoniæ labes à Simone Mago originem traxit.*
30 *Simonia eſt iure diuino in vtriuſq. teſtamenti paginis prohibita, vnde neq. Summus Pontifex ab ea ſecluditur.*
31 *Populi congruam debent ſubſtentationem Eccleſiæ miniſtris, non tanquam pretium mercedis, ſed tãquam ſtipendium neceſſitatis.*
32 *Altario qui ſeruit, de altario viuere debet.*
33 *Spiritualia qui ſeminat, magnum non eſt, ſi metat carnalia.*
34 *Nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare.*
35 *Sacerdos non poteſt accipere pecuniam in pretium ſacrificij; accipit tamen illam in ſtipendium ſubſtentationis.*
36 *Sacerdoti celebranti ſubſtentatio ex iuſtitia debetur, ſicuti operanti merces.*
37 *Sacerdos quaſi locare operas ſuas videtur ad ſacra faciendum, non quidem primariò, ſed ſecundariò, locando ſuam libertatem nu.* 38. *&* 39.
39 *Miſſa ſecundùm ſuũ principale, ſpiritualis res eſt.*
40 *Gloſ. ſententia. in cap. ſignificatum. de præben. explicatur, & ab iniuria vindicatur. Mainardi. in deciſ. Tholoſan.*
41 *Conſuetudo Eccleſiæ recepta, vt pro ſubſtentatione recipiat Sacerdos congruam eleemoſynam improbanda haud eſt. eſſetq., et contradicere, temerarium.*
42 *Spiritualia decenter miniſtrari non poſſunt abſq. ſubſtentatione.*
& eleemoſynam petit Sacerdos non vt pretium, ſed, vt adminiculum ex natura rei neceſſarium. nu. 43.
44 *Laycus ex iuſtitia tenetur ad congruam eleemoſynam Sacerdoti, vt cogi etiam poſſit per Iudicem, etiam cenſuris, ad ſoluendum illam.*
45 *Sacerdos, qui eleemoſynam accepit, ex iuſtitia ad celebrandum tenetur, et renuens, preter peccatum, etiam ad reſtitutionem tenetur.*
46 *Miſſarum celebrationem notabiliter differre poſt acceptam ſtipem, peccatum eſt.*
47 *Legatarius legatum acceptans, onus eidem annexũ agnoſcere, & ſubire tenetur.*
etiam ſi emolumentum non correſpondeat oneri, præſertim ſi legatum fuerit ſub conditione. num. 48.
49 *Legatarius per acceptationem confirmare iudiciũ teſtatoris videtur, vnde ei contraire non debet.*
50 *Legatarius non poteſt legatum agnoſcere, & onus adiectum abycere.*
51 *Legatum qui percepit, & onus non ſubiuit, reſtituere quod accepit, cogitur. & n.* 70. *&* 73.
51 *Legatum Ciuitati relictum ad opus illicitum, in aliud licitum mutatur.*
53 *Legatum pro Miſſis celebrandis, ſi illa celebrarẽ non potuerint propter interdictum, debet in aliũ pium vſum conuerti.*
54 *Iniuſtitia eſt alienum contra voluntatem domini retinere, & debet reſtitutio fieri.*
55 *Datũ ob cauſam, cauſa non ſecuta, reſtitui debet.*
56 *Cauſa donandi non ſecuta. repetitio competit.*
57 *Reſtitutio fieri debet iniuſtè acceptorum, neq. pœnitentia ſine illa proficit.*
58 *Fabricæ Sãcti Petri ius acquiritur, vbi legatarius oneri Miſſarum non ſatisfacit.*
59 *Lex ſuperioris tolli non poteſt per legem inferioris.*
60 *Decretum contra iuſtitiam, viribus non ſubſiſtit.*
61 *Furtum eſt quicquid contra voluntatem domini accipitur.*
62 *Alienum retinere ita mortale eſt, ſicut accipere.*
63 *Reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis.*
64 *Peccatum non remittitur, niſi reſtituatur ablatũ. & ſi non fiat pœnitentia non agitur.*
65 *Lex ratione carens, non ligat. quia lex debet eſſe iuſta.*
66 *Lex iniuſta mortale eſt. neq. lex appellari meretur, ſed corruptela; neq. obligat.*
67 *Fieri non dicitur, quòd cum peccato fit.*
68 *facere nec poſſe dicimur quod contra bonos mores fit.*
69 *Iuſtitia in compenſatione conſiſtit, & in æqualitate rei ad rem.*
70 *Statera doloſa abominatio eſt apud Deum.*
71 *Miſſarum numerum poteſt Epiſcopus reducere in Synodo.*
74 *Quarta canonica dupliciter dicitur.*
75 *Parochialis, cui debetur, & quomodo.*
76 *Quarta Parochialis debetur, etiam ſi in exempta Eccl ſiam ſepulturam quis eligat.*
77 *Quartæ Parochiali noluit præiudicari ſacr. Trid. Concil. etiam per priuilegia.*
78 *Quod ſecus eſt per priuilegia poſt Concilium conceſſa.*
79 *Quarta Epiſcopalis, cui debetur, & quomodo.*
80 *Quarta Epiſcopalis, ex quibus non detrahitur.*
81 *Quarta Epiſcopalis, & Parochialis, in quibus differant.*
82 *Quarta Epiſcopalis ſuccedit ad inſtar legitimę petitionis patri, vel patrono debita. & n.* 80.
83 *Non tamen debetur ab Eccleſiis exemptis.*
84 *Quartam Epiſcopus non poteſt exigere ab hæredibus teſtatoris, ſed ab Eccleſiis legatarijs.*
85 *Parochialis verò, poteſt ab hæredibus exigi, actione ex teſtamento.*
præſertim antequam Eccleſiæ legatariæ ſolutio fiat. num. 86.
87 *Quarta tàm Parochialis, quàm Epiſcopalis ſine onere debetur.*

88 *Quar-*

88 *Quarta Parochialis reſecat, ac diminuit legata, ſicuti falcidia.*
90 *Epiſcopus Pater eſt, & patronus Eccleſiarum ſibi ſubiectarum.*
91 *Legatum quartæ factum Epiſcopo, vel Eccleſiæ* Matrici, *compenſatur cum ipſa Quarta eidem bita.*
92 *Legatum cenſetur factum animo compenſandi cũ debito legali, & neceſſario.*
93 *Cauſa, qua teſtatorem ad legandum mouit, inſpici debet,*
94 *Compenſatio ex coniecturata mente teſtatoris, & in debito volutario inducitur. & nu. 99.*
95 *Præſertim ſi legatum debito æquiualeat.*
96 *Teſtator dilexiſſe magis videtur eam, quem ab onere leuauit, quàm, quem onerauit.*
97 *Liberalitate facere quis non videtur, quod facit ex neceſſitate cauſatiua.*
98 *Donare non videtur, qui neceſſitate facit.*
100 *Teſtator in dubio elegiſſe videtur viam, qua vtriq. caſui ſatisfiat.*
101 *Cauſa, quæ magis præponderat diſpicienda eſt ad mentem cognoſcendam diſponetis.*
102 *Cauſa determinat id, propter quod aliquid fit.*
103 *Cauſa finalis, quæ dicatur.*
104 *Fruſtrà quid fieri per teſtatorem, admitti haud debet.*

ARGVMENTVM.

Ad reſtitutionem iurè ne agat aduerſus Eccleſiam legatariam Reuerendæ Fabricæ Tribunal, ex quo Miſſarum oneri legato adiecto, ſatis factũ non fuit? an iurè quoquè ſtipem Sacerdos exigat, quòd ſacris operatus ſit? Et num legato quartæ Matrici Eccleſiæ relicto; onus adijcere potuerit Teſtator, vel verò compenſãdi animo feciſſe videatur?

RESPONSIO V.

DVo ſunt, quæ proponuntur. Primum: Vtrum teneatur Reuerendum Capitulum Cathedralis Eccleſię N. ad reſtitutionem annuorum 36. ducatorũ pro ſacris ſingulis quibusq. diebus faciendis, pro illo tempore, quo oneri, legato per teſtatorem iniuſto, ſatisfactum non fuit? Et num iurè ad repetitionem eorum agat Tribunalis Fabricæ Oeconomus?

Secundũ. Potuerit ne teſtator onus adijcere viginti anniuerſariorum in ſingulos annos, Quartæ, quàm Matrici Eccleſiæ reliquit, ex alijs quàmplurimis legatis, quæ alijs Eccleſ. Ciuitatis aſcripſit, vel verò detracto omni onere, quarta ipſa, quamuis legata, ſimpliciter debeatur?

Ad primum licet deciſa videatur quæſtio, per declarationes Sacræ Congregationis Illuſtriſſimorum DD. S. R. E. Cardinalium, per Sanctiſſimum D.N. ipſi Fabricæ præfectorum. *§. 2. annua pia &c. & §. 3. Quando verò. relatas per Quarant. in ſum. bullarũ verbo. Fabrica S. Petri. fol. 247.* Teneri ſcilicet Reuerendũ Capitulum ad reſtituenda accepta, pro eo tempore, quo ſacra facta non fuere, ad pij teſtatoris præſcriptum. Ne tamen deſit ratio, ſequentibus reſpondendum cenſui; ad reſtitutionem teneri Reuerendum Capitulum.

1 Planè, quia legatum hoc triginta ſex ducatorum annuorum pro ſacris offerendis in ſingulos dies, teſtatoris magis, quàm legatariorũ fauore rogatum, videtur; vt eius Anima, vi, & efficacia incruenti expiatorij ſacrificij, quòd
2 ſuper omnia ſuffragia ſummè proficit. *Sacrum Trid. Conc. in decreto de Purgatorio. ſeſſ. 25. in princ.* è pœnis purgatorijs quantociùs liberaretur; atquè propterea onus legato cauſam
3 dediſſe, non ſanè impulſiuam, ſed finalem; non quòd alioquin (detracto onere) teſtator daturus fuiſſet, *vt Paul. loquitur in l. Neſeanius. 35. §. non ſemper tamen. ff. de excuſat. tutor. eſt tex. in l. Titio centum. 70. in princ. vbi Bart. & Caſtren. & tex. in l. illis libertis. 83. in fin. ff. de condit. & demonſtrat. Ioan. Baptiſta Ferretiat. conſ. 289. par. 2. nu. 1 cum ſeq. & nu. 9. in fin. circa tertium Crauetta. conſ. 193. nu. 21. verſ. 4. probatur, & conſ. 243. nu. 3. Cephal. conſ. 429. nu 13. 14. & 17. lib. 3. Ruin. conſ. 38. nu. 2. & 3. lib. 2. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 23 nu. 6. Cancer. lib. 3. variar. reſolut. cap. 20. de legat. nu. 183. Marc. Anton. Eugen. conſ. 47. nu. 4. cum ſeq. lib. 1. Sard. deciſ. 38. nu. 3. Cæſar Bartius deciſ. Bononien. 25. nu. 20. & 22. Rota par. 1. diuerſ. deciſ. 590. num. 2. & in recent. par. 1. tom. 1. deciſ. 391. ſub nu. 3. Baltaxar. Thomas. tract. 10. de pia cauſa tit. 2. cap. 193. nu. 294. Rota apud S. memor. Gregor. XV. deciſ. 544. nu. 6.*

4 Multùm enim intereſt cui voluerit proſpectum, cuiuſque contemplatione teſtator fecerit, vt loquitur Vulpianus, *in l. fideicomiſſa. 11. §. interdum, ſine. § item ſi quis. in fin. ff de legat. 3. & perpendit Rota apud eund. Gregor. XV. Sanctæ memor. d. deciſ. 544. nu. 4. & in recent. d. deciſ. 391. ſub. nu. 2. in fin.*

5 Quia hoc ille, qui donat pro redemptione
„ Animæ ſuæ, non pro comodo Sacerdotis probatur offerre, vt in Agathenſi habetur Concilio relato *in can. Pontifices. 12. q. 3. & ſequitur Innocent. 3. in cap. requiſiſti. 15. §. nec eſt contrarium. de teſtam. extrd.*

6 Potiſſimum, vbi legatum ipſum, & quantitas iniecto æquiualet oneri, *ſecundum Bar. in l. Pamphilo. 37. §. duas. in fin. ff. de legat. 3. qui allegat tex. in l. filius familias. 117. §. apud Marcellum. in fin. ff. de legat. 1. ſequitur Petrus de Benintend. deciſ. vltima nu. 7. et poſt eum. Cephal. d. conſ. 429.*

nu.

nu.95.97.et 58.lib.3.Menoch.conſ. 146. num.13. et 14.col.2.Surd de aliment. d.tit.8. priuileg. 24. nu. 7.Aymon conſ.105.nu.9. Rota in recent.par.1.tom.

7 1.decis.336.num.3.Siuè conditionale.ſiuè etiam modale ſit; modò tamen modus cauſam finalem ad legandum dederit. Aymon.conſ.59.nu.4. Ferrettus d.conſ.289. num.2.et 3. Gratian. Forenſ. par.1.cap.136. nu.17.

8 Vbicunque verò conditio, ſiuè modus comodum reſpicit,ſiuè honorem teſtatoris, vel alterius, etiam extranei, non autem legatarij; illa ſanè finalis cauſa relicti cenſetur,non legatarij vtilitas,& commodum. tex.eſt in d.l.Titio centum.70.in princ. ff.de condit.et demonſtrat. vbi Bar.et Caſtrenſ.Aymon d.conſ.59.num.4. et d.conſ. 193.nu.21. vbi ſupra. et conſ.243. num.3. Cardin. Mantica de coniectur. lib.6.tit.14.nu.14. in fin.et decis.15.apud eundem num.3.et 4.Surd. d.decis.38. nu.5.Cancer.d.lib.3. cap.10. nu.183. Gratian.Forenſ.par.4.nu.758.nu.30.Bartius d.decis.25.nu.21. et 22.et decis.79.nu.39. et nu.46.

9 Pia præſertim ſi cauſa fuerit. Tiraquell. de priuileg.piæ cauſæ.priuileg. 74. et priuileg. vltimo Maſcard.de probat. tom.2. concluſ.1176. nu.56.et 57. Medices opuſ.4. nu. 38. verſ. modus aſcriptus. tom.2.oper.Eugen. d.conſ.17.num.6. Cancer.dicto cap.20.nu.184. Oliuer. Beltramin. in additionib. ad Sanctiſſimum D.N. Gregor. XV. decis.544 nu. 42.Thomas.d.tit.2.cap. 193. nu.294. Rota in recent. d.decis.391.nu.3.

10 Haud itaque audiri oportet Reuer. Capitulum contra defuncti voluntatem, comodũ petens ex legato,onere non exantlato, ſacriſquè nec factis;. iuxtà Pauli Reſponſum. in d.l. ,, illis libertis. 83.in finalib.verbis: ibi: Contra vo- ,, luntatem defuncti petens, audiri non oportere.ff.de condit. et demonſtrat. Rota in Pampilonenſ. Celebrationis Miſſæ coram Illuſtriſſimo Mantica. VII. Februarij 1594 decis.262.nu.1. et ſeq. Marta de ſucceſſione legali.tom.2.par.4.q.18. art.4. nu.3. et ſeq.Eugen.d.conſ.17.per tot.

11 ,, Definitum ſanè eſt: Omnes perſonas,qui- ,, bus lucrum defertur, eas etiam grauamen, ,, quod ab initio fuerat complexum,omnimodo ,, ſentire, ſiue in dando ſit conſtitutum, ſiuè in ,, quibuſdam faciendis. Nequè enim ferendus ,, eſt is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum, contemnit. Iuſtinian. loquitur Imperator. in l.vnica.§.pro ſecundo verò C.de caduc.tollend.regula qui ſentit. 55. de regul. iur.in 6.Gloſs.in cap. 1. verbo. conſolationum. de

12 ſepultur.Quare legatum,pro labore relictum, eatenus debetur,quatenus planè labor ſubſtineatur alioqui non exantlato labore,nihil debetur.ad tex.in l.nec adijcit.9. ff. pro ſocio.l.ſeio amico.10.ff.de annuis legat.Iacob.à Canib.de executor. vltim. volunt. par.3.q.4.nu.17.vol.7.tract. fol.94. col.4. optimè Eugen. d.conſ. 17. per tot. ac præſertim. nu. 13. et 28.et 29. Paſcalis de viribus patriæ poteſtat. par. 2. cap.6.num.60. et ante eum Alba Mandell. conſ.52. nu.6. et 7. lib.1.

13 Deinde legatum hoc perpetuum, non ſanè temporale fuit,vtputa annuum. Annum verò legatum perpetuum; Et ſi quidem primo anno purum ſit;In ſequentibus tamen annis conditionale efficitur vt ex Sabini ſententia Paulus reſpondet.in l.ſi ſingulos annos.4. ff.de annuis legat.l.ſenatus.35. §.fin. ff.de donat. cauſa mortis Oldrad. conſ.232. quidam teſtator num.2. Alex. conſ.40.lib.1.aliàs conſ.29. viſo themate. nu.1. lib. 4.Card.Zabar.conſ.58.nu.2.Natta.conſ.459.nu.5. vol.2.Michael Graſſus verbo.legatum. q.43. nu.9 in Theſauro comun. opin. vol.1.fol. mihi 422. Couar.lib.3.variar.reſolut. cap.9. nu.10. in fin. verſ. et deinde idem probatur.Card.Tuſcuſ.tom.5. littera L.concluſ.129.nu.4.et ſeq. Surd.conſ.122.nu.5. lib.1.et decis.120.nu.3. Cancer. d.cap.20. num.36. Petr. Pecchius. de teſtament. coniug. lib.1. cap.24. nu.2.Rodriq.quæſt.regular.tom. 3.q.16.ar.5. Marta de ſucceſſione legali par 4.d. q.14. art.12. num. 59.et ſeq.Bartius.d.decis. 79.nu.1. et 2.

14 Qua de cauſa non vnum, ſed plura æſtimabuntur legata. Quot nempè ſunt anni tot cõputabuntur legata, tex.in l.cùm in annos ſingulos. 10. ff.quando dies legati cedat. d.l.in ſingulos annos. ff.de annuis legatis. Ferrettus. d.conſ.289. num.5. Natta conſ.548.nu.5.lib.3.Menoch d.conſ. 146.nu.19.in fin.et nu.20. Tuſcuſ. d. concluſ.129. nu.7.Surd.d.conſ 123.nu.5.et d.decis.120. nu.3. et decis.273.nu.10. et de aliment.tit.9.q.6.nu.3 Rota in recent.par.2.tom.1.decis.373. nu.9. Marta.d. art.12.nu.67. Bartius. d.decis.79.nu.2.

15 Potiſſimum reſpectu obligationis, & exactionis. Vt ſingulis ob id annis obligationis ius cedat. Quia ſingulis naſcitur annis. ad tex.in l. cùm in annos ſingulos.11.ff.de annuis legatis. Natta d.conſ.548. nu. 5. Polidorus Ripa obſeruat.361. nu. 5.et ſeq.pleuè Marta.d.art.12.d nu.62. cum ſeq. ad num.74.Surd.d.decis.120.Bart.d decis.79.nu.2.

16 Et ſi planè in initio ſemel peti poſſit pro ſequentibus quoque præſtantionibus. ſecundum gloſ final.circa fin. verſ.item ad id,quod dicit. in l. 1.C.de fideicommiſſ.Craſſ.d.verbo.legatum. q.44. nu.4.in Theſauro.d.fol.442. Menoch. d. conſ.146. nu.2.Molina.de Hiſpan.promog.lib 3.cap.14. num. 18. verſ. cui non obſtat. Gaill. practicar. obſeruat. lib.2.obſer.74.num.2. Ripa d. obſeruat.361.num.5. Marta vbi ſupra.art.12.nu.63 et 64.et ſeq. Surd.d. decis.120.vbi ita determinaſſe Senatum dicit.et facit Peguera decis.Cathalon.154. in ſimili loquens. Rota apud S.memmor.Gregor.XV. decis.418. num. 14.et ibid.Beltran.nu.19.

17 Atqui verò conditionale legatum conditione non impleta,minimè debetur, cùm cõditionem ipſam impleri oporteat, vt ius pro legato legatario cedat. l.cedere diem. 213. ff.de verbor.ſignific.l.legata.41.ff.de condit. & demonſtrat.gloſ.in l.cum pater.79.§.Titio.verbo.retineat. ff.de legat.2.Soccin.in l.quib.dieb.40. §.Termilius. nu.3.de condit. & demonſtrat. Oldradus conſ.175. Thema tale eſt Titius nu.1.Aymon.conſ.101.nu.2. Pariſ.conſ.19.nu.45.& num.156. lib.2. & conſ.8. nu.22.& ſeq.vol.3.Monald.conſ.16. num.10. cum ſeq.lib.2.Ferrett.d.conſ.289.nu.4. Mariſcotus.lib.2. cap.96.num.8. variarum reſolutionum. Cæſar. Bartius. decis.81.nu.2.

Quia

18 Quia conditio ſuſpendit diſpoſitionis effe-
ctum,eumq. in tempus diſtrahit impl: tæ con-
ditionis.*l.legata ſub conditione.41.ff. de condit.& demonſtrat. l. pecuniam. 36. ff. ſi certum petatur. Bar.d.l.quibus diebus.40.§. Termilius.nu.1. ſi certum petatur. Natta conſ 378. num.4. lib.2. Moliu. de Hiſpan.primog.lib.2.cap.12 num 4. Maſtrill.deciſ 78.num.7.par.1.Marta de ſucceß. legal. par.4. q.21.art.15.num.52. & ſeq. Bart.deciſ.90.num.5. & 6.*

19 Quinimò formam inducit neceſſariò ſeruā-
dam, vt omitti minimè poſſit. *ſecundùm Bald. in auth. Matri,& Auiæ.nu.3.C. quando mulier tutelæ officio fungi poſſit.& ſequitur Iacob. Thomingius.deciſ. Lipſienſ.10.num.4. Maſcard. de probationibus. concluſ.676.nu.8.*

Haud factis igitur ſacris miſterijs,vt volun-
tas exquirebat Teſtatoris,nec potuere Reue-
rendi de Capitulo legatum conſequi 36.duca-
torum pro ipſis faciendis, deſignatum; cùm
per ipſos ſteterit,quin conſequi illud valeant.

20 Quippè, indita legato conditio,ſi legatarij
facto deficiat,qui eam implere debebat;lega-
tum ipſum corruit, vt nihil ex eo peti poſſit.
tex. in l.in teſtamento.31.in fin.ubi Socein. num. 2.
21 *ff. de condit. & demoſtrat.* Conditione potiſſi-
mum exiſtente poteſtatiua,quæ legatarij facto
defecerit, & incuria. *ſecundùm gloſ. ibidem in princip. & ibid.Bart.& Soccin.num.8. Menoch d. conſ.146.num.31.Ferrett.d.conſ.289.num.4.& 5. & num. 6. verſ. tertio. quia erat legatum. in fin. Marta d.par.4.q.21.art.12.num.60 & 61.Bartius d.deciſ 90.nu.6.*

22 Sibi itaquè imputent legatarij, ſi damnum
ſua culpa hauriant.*ad tex. in reg damnum. 86. de reg.iur.in 6. tex. in cap. inter Monaſterium. 20. in*
,, *ibi: Alioquin eam obijcientibus imputetur. de ſent.& re iudic.Clem.vnica.in finalib. verbis. de conceß .præbend. Rota apud Seraphin. deciſ. 1258. in princ.*

23 Solertibus nempè, ac vigilantibus, non pi-
gritantibus, ac ſomno deditis iura ſuccurſum
volunt.*§.quorum inſtit. in proœmio. vbi gloſ.l.pupillus.24.in finalib. verbis.ff.quæ in fraudem creditor.Gloſ.in cap.ex parte.10.verbo iniuria. de cōſuetudine.gloſ. in d.clem.vnica.de conceß.præbend. Marſ ſingul.360.num.1.Ioan.Bellonus.in communibus iuris ſententijs.litt.V.verbo.vigilantibus.tom.1. comun.concluſ.fol.mihi.415.Afflict deciſ.190.nu. 2.Barboſ.aſſiom.227.*

24 Præterea; & ſi planè ſpiritualia, vt ſic (quà
ſcilicet ſpiritualia ſunt) pretio nec emi, nec
vendi, abſquè ſimoniæ labe,poſſunt. Nimirùm
quòd res ſpiritualis pretio vendi, ac compen-
25 ſari minimè poſſit gentium; Cùm, quòd ſpiri-
tualis rei origo, vt talis eſt,à Deo pendet, &
ex gratioſa eius voluntate: vnde gratis eſt dā-
26 dum, quod gratis acceptum eſt. Tùm, quòd
tentans vendere,nec dominus eius eſt,nec eſ-
ſe poteſt; vt proindè dominium in alium trāſ-
ferre haud poſſit, quod de eſſentia emptionis,
& venditionis eſt. *S.Thom.2.2.q. 100.art.2.Tur. vecremat. quem alij etiam ſequuntur in can. gratia.*
primo,& can.ſeq.1.q.1.Petr.à Soto in Inſtruct ſacr.de Sacramento ordinis lect.7.in princ.in 1.fundomento.Dominicus Sotus de iuſt.lib 9. q.6.ar 1. plenè etiam Petrus Binsfeld. in cap. ad Apoſtolicam.4. de ſimonia. q.1. concluſ.1. Anton. Fernandez.in ſum.Theolog.mor.medulla caſ. par.3 c.14. §.1.nu.7. Pater Paulus Layman. Theolog. moralis. tom.2.tract.10.de Simon.cap.8.§.1. num.2. & ſeq. lib 4.

27 Quamobrem Sacramenta nouæ legis, cùm
ſpiritualis gratiæ ſint cauſa, quam continent,
& ſignificant; & non ponentibus obicem etiā
conferunt. *Sacr. Trid.Conc.ſeß.7. can.6. Bonac.in tom.1.de Sacram.in gener.diſp.1.q.4 punct. 1.nu.2.*
28 *& ſeq.* abſque ſimoniæ labe, & nefarij ſacri-
legij piaculo,prætio æſtimari, aut vendi haud
minimè poterunt. iuxta illum Petri ad Simo-
nem illum magum,vnde ſimoniæ nomen,lueſ-
,, que ac labes duxit originem.*Actor.8.* Pecunia
tua tecum ſit in perditione, quoniam exiſti-
maſti donum Dei poſſidere pecunia. *can. ſi*
30 *quis Epiſ.opus.8 in princ.1.q.1.* vt neque etiam
Summus Pontifex ab ſimoniæ hac lue ſeclu-
datur;cùm ſit iure Diuino in vtriuſq.teſtamē-
ti paginis prohibita. *gloſ. in verbo dimittere. in fin.in cap.ex parte.12.vbi Doct.de officio delegati. Mand ſ.conſ.8.nu.15.Fernandez d.§1 num.8. Bonacin.d.tom.1.de ſimon.diſput.1.q.3. prop.1. Pater Iacob. Gordonus. in Theolog. morali. tom.2. lib.8. q.7.de ſimon.cap.2.in 2.illat.num.5. & q.8.cap.1. num.2.Layman.d.cap.8.de ſimon nu.1.*

31 Debetur tamen à populis, quibus Sacra-
menta, ac ſpiritualia miniſtrantur, per mini-
ſtros Eccleſiæ, congrua eorum ſuſtentatio;
non quidem tamquam pretium mercedis,ſed
tamquam ſtipendium neceſſitatis. *S.Thom.d.q. 100 art.2. & 3.* Cùm ſecundum Apoſtolum. *1. ad Corinth. 9. quem refert Innocent.3. in cap. cùm*
,, *ſecundum Apoſtolum. 16. de præbend.* Qui Alta-
32 rio ſeruit,viuere debet de Altario. Profectò
quòd ſecundum eund. *ab eod. Innocentio relatū.*
33 *in cap. cùm ex officij.16. in fin. de præſcript.* Qui
ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum ſi metat
34 carnalia: Cùm nemo cogatur ſuis ſtipendijs
militare. *plenè S.Thom. in eund. Pauli locum. lect.1.& 2 & Cornel.à lapide ibid verſ.7. & 13.*

35 Qua de re, licet Sacerdos non accipiat pe-
,, cuniam.quaſi prætium conſecrationis Eucha-
,, riſtiæ, aut Miſſæ(hoc enim ſimoniacum eſſet)
,, accipit tamen quaſi ſtipendium ſuæ ſuſten-
,, tationis. vt loquitur, *S.Thom.d.art.2.ad ſecundum,& Caiet.ibid. & in ſum. verbo. ſimonia in 4. regula. gloſ.in can.Iudices.23.§. hoc ipſum in verſ. in ſumptum.1.q.1. idem S.Thom. in d.locum Pauli 1. ad Corinth 9. lect.2. in fin. ſuper illis verbis Matth.10.Gratis accepiſtis,gratis date.Gratis,ideſt*
,, *ſine pretio (inquit) ſed non ſine ſtipendio. Layman.*
,, *d.cap.8 §.2.in 5.aßert. nu.13.*

36 Quæ porrò ſuſtentatio ex iuſtitia debetur,
,, ſicuti debetur operario merces ſecundum iu-
,, ſtitiam. Dignus eſt enim operarius cibo ſuo.
,, *Matth.10.* loquitur Dominus & Magiſter no-
ſter Ieſus Chriſtus.*& Lucæ 10.*Dignus eſt ope-

rarius

rarius mercede ſua. & refert tex.in cap.1.de ſe-
pultur. Et operarijs mercedis exhibitio debe-
tur.vt loquitur tex.in clem.dudum.§.verum.de ſe-
pultur.& tex.in extrauag.ſuper cathedram.2.§.ve-
rum.de ſepultur. inter extrauag. cõmunes.et in eun-
dem locum Matth.art. 19.& Lucæ 10.art.26.Dio-
,, nyſ.Carthuſ quia videlicet(inquiens)ſine corporeo
,, alimento vita iſta ſtare non poteſt, & per conſe-
quens nec prædicatio exhiberi. hæc ille. & eſt ſen-
tentia Doctorum omnium. Petri de Soto d.lect.7.
in 2.fundamento.Dominici à Soto d.q.6 ar.1.Syl-
ueſter. verbo.ſimonia.q.8.principali.& q.9.verſ.3.
pro celebratione Miſſæ. Henriq. in ſum. lib.9. de
Miſſæ ſacrificio cap.22.§.1. Binsfeld. d.q.1. in d.
cap.ad Apoſtolicam.concl.3.vbi pro, & contra ar-
gumenta refert. & in cap.audiuimus. 41.q.1.con-
cluſ.4.de ſimonia. Aegid. Conin. de Sacram.q.83.
art.1.dub.11.num.197. Leſſ.de iuſtit. & iur.lib.2.
cap.35.dub.8.nu.47.Rodriq. in ſum.par.1.cap.25.
concluſ.4.Gutierez.canon.q.lib.1.cap.29.nu.3.&
ſeq. Ludouicus à Beia reſponſ.caſ.conſcient.par.1.
caſu. 12.princ.Graff.deciſ aur.lib.2.cap.96.nu.32.
& ſeq. Frater Paul. Fraxinellus. de Sacerdotum
obligationib.ſect.3.prænot.1.nu.2.& 3.§.1. Barbo-
ſa de offic. & poteſtate Epiſcopi par.2. allegat.24.
nu.2. plenè Pater Fagund. de quinq. præcept. Ec-
cleſ.præ. 1.lib.4.cap.8.à nu.2. nouiſſime D.Franciſ.
Ripa.de Simon.par.1. art.2. à num.11. cum ſeq.ad
19. Bonacin. de Sacram. Euchariſ. diſput.4. q.vlt.
punct.8.nu.1.et 2. Pater Gordon.d.q.7.cap.5.in 2.
q.num.14.Layman.d.cap.8.§.2.nu.13.

37 Videtur enim, quaſi locare operas ſuas Sa-
cerdos ad ſacra facienda. ſecundum gloſ. verbo.
ita quòd circa fin.in d.cap.ſignificatum.11.de præ-
bend.ſequitur Genuenſ.in praxi.cap.56. de Cappel-
lano infirmo.nu. 2.Horatius Veſcontus in concluſ.
iuris.verbo.Sacerdos.fol.252.

38 Et porrò nõ primariò, ac per ſe, ad id quod
,, ſpirituale eſt (ad ſacrificandum ſcilicet)quod
,, ſimoniacum eſſet,ſed per accidens, ac ſecun-
,, dariò,propter adiunctum vinculum. Quam-
,, uis enim non liceat Sacerdoti locare operas
,, ſuas ad celebrandum Miſſam(quia hoc eſſet
39 locare ſpirituale, quia miſſa ſecundum ſuum
,, principale, ſpiritualis eſt)licet tamen eidem
,, locare libertatem ſuam, contrà quam debet
,, toties occupatum ſe tenere, & impeditum ab
,, operibus alijs: vt loquitur perbellè ſatis acutiſ-
ſimus Caietan.2.2.d. q.100.art.2. quàm in ſum.
uerbo.ſimonia.in 5.reg.uerſ.primum.eſt. Præſertim
cum Sacerdos operas ſuas locat ad offician-
dum in aliqua Eccleſia per annum, vel per
menſes, toties celebraturus in hebdomada.
Tot enim concurrunt temporalia in iſtiuſmo-
,, di,annuis, meſtruis, & Hebdomadarijs obli-
,, gationibus, vt intelligantur, nõ ſpirituales res
,, aliquæ;ſed temporalia quædam locari,& con-
duci.ſecundum uerba Caiet. eodem loco ubi ſupra,
& eſt ſententia omnium. Abb.num.8.Butrij.nu.
13.d.cap.ſignificatum. Hoſtien.in ſum.de ſimonia.
nu.4.§.qualiter committatur.col.2. circa med. uerſ.
et ſunt hæc in argumentum. Sylueſt. d.q.8. et q.9.
Armilla eod.§.2.nu.5.et 6.regula. Ripa in l.nemo
poteſt.num.125.et 126.ff.de legat.1. Sot.d.lect.7.in
ſecundo fundamento, et uerſ.ſecundum,intentio ſu-
ſcipientium.Dominici Soto d.q.6.art.1.Tolet.lib.5.
cap.88. num.2. uerſ. dico 3. et uerſ.dico 4.Anton.
Fernandez in eſamine Theologiæ moralis d.par.3.
d.cap.14.§.1.num.18.et 19.Graff.d.cap.96.nu.33.
34.et 35. Cæned. q.27. num.1. et 2.et ſeq.Fraxi-
nell.d.ſect.3.prenot.1.§.3.et §.5. nu.5.et aliorum,
quos præfati referunt DD.Binsfeld.d.cap.ſuam no-
bis.29.q.2.concluſ.2.et cap.audiuimus.41.q.1.con-
cluſ.2. in fin.et d.cap.ad Apoſtolicam.42.q.1.con-
cluſ.4. et 6.de Simon. Homobon.in exam. Eccleſ.
tom.1. tract.4. cap.13. q.116. Fagund. ubi ſupra.
Ripa d.art.2.d.num.11.et 13.et ſeq. Bonacin.de ſi-
mon.diſput.1.q.4. punct.2. et 3. ubi plenè.Gordon.
d.q.8.cap.11.nu.33.Layman. d.§.2.num.13.14.et
15.Sanchez in opuſcul. moralib.conſiliorum.lib.2.
cap.3.dub.10.et 11.tom.1.

40 Et hoc ſanè pacto exauditur allata doctri-
na Gloſ. in d. cap. ſignificatum; & ſi eam acri-
ter,ſed non iurè quinimò iniuriâ, carpat May-
,, nard.deciſ.1.Toloſ. lib.1. Nimirum quòd obli-
,, get ſe Sacerdos alteri ad dicendum ſacrum
,, cum reſpectu quidem ad eleemoſynam, non
,, tamquam ad conditionem, ſine qua non ſe
,, obligaret,cùm verè conſtet,eum gratis dare,
quæ gratis accepit,vt verbis loquar Pariſ. Ae-
gid.de ConinK.d.q.83.art.1. dub.11. nu.197.verſ.
patet ex communi in fin. Et latè etiam Sot. de iuſt.
d.q.6. art.1. col.4. & ſeq. Petrus Sot. d. lect.7.d.
verſ.ſecundum,intentio &c. Armilla d.verbo ſimo-
nia.§.19. Nauar. man. cap.23. num.101. & 103.
Henriq. d.lib.9. cap.22. §. probatur. Rodriquez d.
concluſ.44.Fraxinell.d.ſect.3.prænot.1 §.6.

41 Neque enim improbanda recepta hæc to-
,, tius Eccleſiæ conſuetudo eſt, vt pro ſubſten-
,, tatione, conſueta, atque taxata eleemoſyna
recipiatur. Eique proinde contradicere teme-
rarium eſſet, vt inquit Binsfeld. d.cap.ſuam nobis.
q.2.concluſ.3.Ripa d.l.nemo poteſt. nu.125.in fin.
de legat.1. Henriq.d.cap 22. §.2. in gloſ. littera I,
in fin.Fagundez.d.cap.8.nu.2.in 2.ratione. Layma.
d.cap.8. §.2.ſub num.16. circa fin.ex Trident. ſeſſ.
,, 24.cap.14.de reform.ibi: illis tantum conſuetudi-
,, nibus,quas vt laudabiles(Epiſcopi)probauerint ex-
ceptis Sanchez.d.cap.2.dub.11.

42 Cùm nemo poſſit ſpiritualia decenter admi-
niſtrare, niſi ſubſtentetur ſecundum ſuum ſta-
tum.eſt doctrina Innoc.in cap.3.num.3. Ne præla-
ti vices ſuas, Abb. d.cap. ſuam nobis. num.12. &
Binsfeld.d.q.2.concluſ. 2. & Abb. in d.cap.ſignifi-
catum.nu.8. & Butr. nu.12.idem Binsfeld.d.cap.
ad Apoſtolicam.q.1.concluſ.4.& 6. Leſſ.d.8.n.47.
Ludouic.à Beia.reſponſ.caſ.conſcient.par.1. caſ.12.
in princ. Anton. Fernandez in examine Theologiæ
43 moralis.par.3.cap.5.§.9. num.1. Et petens hoc
nomine congruentem eleemoſynam, illam nõ
vt pretium vtique petit, & exigit rei ſpiritua-
lis, ſed vt adminiculum ex natura rei neceſſa-
rium,ad ſpiritualium adminiſtrationem. ſecun-
dum Leſſium d.num.47.& alios paulò ante relatos
plenè Layman.d.cap.8.& vlt. §.4.num.41. & 42.
per tot.

Quem-

*Barboſ.d.aſſiom.*222.*num.*1. Vis enim locutionis
53 diligentiùs eſt attendenda, ne ſcribentis intellectus, aliter, quàm ipſe voluerit, exprimatur *ſecundum verba tex.in cap.ſolitæ.*6.§.verum ſi
54 *perſonam de maiorit. & obedient.* Nec quæri oporteat, cùm quo de ſupremis quis loquatur, ſed in quem voluntatis intentio dirigatur, *vt loquitur tex. in l.cum pater.*79.§.*donationis.ff de legat.*2.*Aymon.conſ.*202.*nu.*38. *& conſ.*253.*nu.*1.*in fin.Mantica de coniectur.lib.*3.*tit.*19.*nu.*9.*in princ.Rota apud Ludouiſ.deciſ.*54 4.*nu.*23.
55 Animæ fauore potiſſimum, vt illa è purgatorij libera pœnis ad cœleſtia tranſuolet gaudia.
56 Cùm id voluiſſe in dubio quiſque præſumatur, quod ſuæ magis fauet Animæ. *ad tex.in l.ſancimus.*18.*in fin.C.de Sacroſanct. Eccleſ. Tiraquel.de priuileg.piæ cauſæ.priuilegio vltimo Gaſpar.Anton.Theſaur forenſ.par.*1.*q.*44 *num* 3. *Gratian.forenſ par.*2. *cap.*350.*num.*23. *Illuſtriſſimus* Mantica.*de coniectur.lib.*5.*tit.*15.*nu* 35. *Barboſ. de iure Eccleſiaſtic. lib.*3.*cap.*27. *num.*92. *in fin.*
57 Semperque, vbi de Animæ ſalute quæritur, abundantius ſit agendum. *ad tex.in cap. fin.de presbyter.non baptizato. cap.Iuuenis.*3.*de ſponſalib.Anchar.conſ.*179 *prima facie nu.*6. *Cæſar Bartius deciſ.*4 *nu.*27. *Baldaxar de* Thomaſ.*tract.*10. *de pia cauſa tit.*2.*cap.*128.*nu.*200. Barboſa *de iure Eccleſiaſtic. d.lib.*3. *cap.*27.*num.*99. *& num.*102.
58 Idque ſequendum, quod tutius eſt pro Anima, eique fauet, atque etiam pietatem fouet. *ad tex.in l.ſunt perſonæ.*43. *de Religioſ. & ſumpt. funerum.cap.conſilium* 2 *de obſeruat.ieiunior.Glo. fin.in fin.in cap. cum eo. de ſerutin.* Nauar. *in man. cap.*27.*nu.*286. *&* 287.*Ioan. Azor. Inſtit. moral. lib.*4.*par.*1.*cap.*13.*q.*4.*verſ.altera opinio. Aluarus Valaſcus.conſultat.*76.*nu.*7.*tom.*1.*Melchior Phæbus deciſ.Luſitan.*1.*n.*17.*Marcus Anton.de Amatis.deciſ.*10.*nu.*26.*&* 27.Menoch *lib.*5.*præſumpt.*2.*nu.*42.*&* 46.Barboſ.*aſſiom.*26.*Marta de iuriſd. par.*4.*cent.*2. *caſu.*164. *Sebaſtian.* Medic. *opuſc.*4. *nu.*7.9.*& ſeq.*
59 Sicuti in dubio ad libertatem tuendam iurè admittitur interpretatio. *ſecundum Marciani Reſponſum in l.ſi ſeruus legatus.* 50. *In obſcuro (dicentis) libertatem præualere. ff.de fideicommiſſar.libertat. l.libertas.* 165. *ff.de regul. iur. ſequitur pluribus. Sarmiento ſelectar. interpetration lib.*2.*capit.*6. *numer.*16. *&* 36. *& ante eum Couar. in cap. cum tibi.*13. *num.* 12. *verſ. non obſtat huic ſententiæ.de teſtamen.Tuſcuſ tom.*5. *littera* L. *concluſ.*339. *numero* 3. Barboſ. *d.capit.* 27. *num.* 14.

Nihil eſt autem, quod magis proſit Animæ purgatorijs in pœnis purganti, ad illam ex ipſis eruendam, quèm (*vt diximus in noſtro ſecun-*
60 *do ſuppoſito*) ſi pro ea (cum iam amplius, neq; mereri, neq. demereri aliquid aliud poſſit, non in via, ſed in termino quaſi, quantùm ad gratię augumentũ, & extrà corpus conſtituta. *Sot.d. diſt.*19.*q.*3.*art.*3.*in* 2. *concl. Bellarmin.de purgat. lib.*2.*c.*2. *& c.*3. *col.*3. *in fin.verſ. iam ad primum Binsfeldius.d. ſect.*5.*membro* 2. *concluſ.*10. *&* 11. *Roas de ſtatu Animarum Purgat. cap.* 9. *fol.mihi* 54. *à S. Fauſto de indulgent. lib.*5.*q.*11.12. *&* 13.
61 *Fagund. d c.*11.*nu.*4. Oblationes, & eleemoſynæ, ieiunia. orationes, aliaq. pietatis, & ſatiſfactionis opera, ac cùm primis, & ſuper hæc omnia, ſummè ſatisfactorium, atq. propitiatorium altaris ſacrificium offeratur; vt in ſuperioribus diximus, & deducit poſt alios. *Binsfeld.d.ſect.*5. *membr.*3. *concluſ.*3. *Lelius Zecchius de caſib.reſer.d.caſu.*6.*n.*5.Conink.*diſput.*11. *dub.*7.*n.*50.*cum ſeq.Lanorius variar. elucubrat.tit.*2.*c.*15.*n.*99.*&* 100.*Fagund.d.cap.*11. *num.*11.
62 Siuè etiam ſi Indulgentiæ à Summis Romanæ Eccleſiæ Pontificibus per modum ſuffragij defunctis conceſſę, pro ea applicentur, vt comunis eſt catholicorum omnium ſententia. *S.Thom.in ſupplem.*3.*par.d.q.*71.*ar.*10.*Bellarmin.d.lib.*2.*de purgat.cap.*16. *Binsfeld.d. membr.*3.*concluſ.*7. Conink.*diſput.*12.*dub.*10. *num.*43. *& ſeq. & dub.*11. *Henriq.in ſum. lib.*7. *de Indulgent. cap.*7. Nauar. *de Iubileo. not.*20.*num.*16. *& not.*22.*Roas cap.* 14. *& ſeq. Albert. Magnus. d.lib.*7. *c.*6. *Lauor.de Indulgent.par.*2.*cap.*30. *num.*54 *& ſeq. adiuſq. num.*67. *à Sancto Fauſto. lib.*2. *q.*169. *cum ſequentibus quæſt.Bonacin.d.q.*1.*de Indulgent. punct.*6.

Non aliud itaq. voluiſſe Teſtatrix hæc noſtra videbitur, Animam ſuam hæredem inſtituendo, & nuncupando, quàm quòd, in hoc ipſius, quæ relinquebat, bona impenderentur, vt illi in purgatorijs pœnis purganti profice-
63 rent, atquè opitularentur, ſibiquè hoc pacto, res, non ſe rebus ſubijceret. *ſecundùm gloſ. penult. in dicta l.ſancimus.* 18. *C. de Sacroſanct. Eccleſ.*
64 Quemadmodum ſuprema illius diſpoſitio, qui bona ſua in conſciencia alteri reliquerat, eam iuris interpetrationẽ admittit, vt ad pias cauſas diſpoſuiſſe videatur; quaſi eius, cui reliquit, grauarit conſcientiam, bona prædicta pauperibus diſpertiri, vt pro eo, in purgatorijs pœnis degenti, preces ad Deum funderẽtur. *ad tex.not. in cap.cùm tibi.*13.*vbi Innocent.& Abb.nu* 4.*Imol.num.*14. *& Couar.nu.*9. *de teſtam. Bar.in l.*1.*C.de Sacroſanct.Eccleſ.nu.*64.*in fin. & ibid.Bald.nu.*6.*verſ.iuxtà hoc quæro.Imol.in l.Lucius Titius.*126.§.*in teſtamẽto. circà fin.verſ. Angelus tamen ibi ſentit.de legat.*1.*Abb.conſ.*59.*nu.*1.*par.*1.*& conſ.*110.*nu.*1.*&* 2.*par.*2. *Guglielm.de Benedict.in cap.Raynutius. verbo.condidit.*1.*nu.*8. *verſ.pro cuius latiori declaratione. Iul.Clar.* §.*teſtamentum.q* 6.*nu.*6.*Paris conſ.*38.*lib.*3. *vbi latè. & nu.*23.*Gabriel.lib.*6.*tit.de pia cauſa.nu.*2.*Sebaſtian.Medices.opuſc.*4.*Anima cunctis rebus, etc.n.*3.*tom.*2.*operum.Card.Tuſcus.tom.*5.*litt.L.concluſ.*106.*nu.*13.14. *et* 15. *et tom.*2.*litt.C. concluſ.*742. *in fin.nu.*47.*P.Paulus Layman. in Theolog. moral. tom.*1.*lib.*3.*ſect.*5.*tract.*5.*cap.*2.*nu.*7. *Petrus Pecchius.de teſtament.coniugum.lib.*1.*cap.*27.*nu.*6.*Genuenſ.in practicabilib.Eccleſ.q.*446.*n.*7.*Surd.conſ.*380.*nu.*45. *lib.*3. *Syluest. verbo. legatum.*4. *q.*10. *Naldus in ſum.verbo legatum.nu.*6.*Molfeſ.in ſum. tom.*2.*tract.*13.*cap.*5.*nu.*157.*in fin. Baldaxar de Thom.d.tract.*10.*tit.*2. *cap.*168.*nu.*259.

65 Tùm

65 Tùm quod, non aliter quiſque bonus vir
arbitrari poſſe, *æſtimatur. ad tex. in l. fideicomiſ-*
„ *ſaria. 46. ff. de fideicom. libertat.* Ita enim hoc ac-
„ cipiendum (*Vlpianus de libertate loquens ibi*
„ *inquit*) Si tibi quaſi bono viro videbitur. *Et*
ſequitur poſt Abbat. d. conſ. 110. nu. 1. Imol. d. cap.
cum tibi. num. 14. de teſtam. Tiraq. priuil. 63. Fac-
chin. Illuſtr. controuerſ. lib. 5. cap. 59. ad Intellect. d.
tex. in l. fideicommiſſaria. Ioan. Bertacchin. de Epi-
ſcop. par. 4. q. 31. col. 5. nu. 92. verſ. quid ſi legatum
ſuit arbitrio &c. vol. 4. tract. antiq. fol. mihi. 53.
Couar. d. cap. cum tibi. nu. 12. verſ. non obſtat. Va-
laſc. conſult. 68. nu. 4. Barboſ. d. cap. 47. nu. 72.

66 Tùm quod hæc interpetratio diſponentis
Animæ proſit magis, ac benignior ſit. atque
ſecurior, proindequè amplectenda. *ad tex. in*
l. 2. & l. cum quidam. 19. ff. de liber. & poſthum. l.
Scęuola. 76. ff. ad Trebel. Franciſ. Ripa reſpõſorum
lib. 2. reſponſ. 18. nu. 16. tit. de obligat. Tiraq. priui-
leg. 69. Rota in recentior. par. 2. tom. 1. deciſ. 373.
num. 10. Anchar. d. conſ. 46. 1. facie nu. 2. Mirandus
„ *conſ. 28. nu. 16. Gennenſ. in practicab. Eccleſ. q. 168.*
nu. 3. in fin. Sanctarellus. variar. reſol. q. 64. num. 1.

67 Nec abſurdum ſit animas hominum, omni-
bus rebus præferri, *vt inquit tex. in d. l. ſanci-*
mus. 18. C. de ſacroſanctis Eccleſ. & laté Sebaſtia-
nus Medices d. opuſc. 4. pertot. & nu. 7. & nu. 64.

68 Et in dubijs illa ſententia ſit amplectenda,
quæ teſtamento fauet; ad pias cauſas præſer-
tim. *ex tex. in l. ſi pars iudicata. 10. ff. de inoffic.*
teſtam. Roman. in auth. ſimiliter. C. ad legem Falcid.
nu. 67. in fin. in 17. ſpeciali Horatius Viſcontus in
concluſionib. Iuris verbo Piæ cauſæ relictũ. f. 226.
Medices d. opuſc. 4. n. 32. verſ. Iudicandum ſemper.

69 Ac quæ religionem, & pietatem fouet, &
auget. *tex. in cap. fin. de ſent. & re Iudicat. & in*
cap. relatum. 12. de teſtam. Nauar. de orat. & horis
canonicis. cap. 10. num. 29. & in man. d. cap. 27. nu.
287. Gratian. Forenſ. par. 2. d. cap. 350. num. 23. Fra-
ter Ludouic. à Beia. reſponſ. caſuum conſcient. par.
1. caſu. 51. in 2. dub. verſ. demum hęc opinio. fol.
mihi 238. in minori impreſſione Brixiæ.

70 Quippe cùm, quæ pietatem reſpicit cauſa,
& ſalutem Animæ, finalis fuiſſe videatur, *vt*
poſt Bart. Imol. & Roman. in l. 2. §. fin. ff. de donat.
ſequitur Tiraq. in tract. ceſſante cauſa in prima li-
mitatione. nu. 41. & nu. 58. Ripa in l. centurio. num.
105. col. 2. verſ. ſecundo facit. ff. de vulgari, & pu-
pill. ſequitur Rota in recent. par. 1. tom. 1. deciſ.
391. nu. 3. & apud Ludouiſ. deciſ. 544. num. 6. Cæ-
ſar. Bartius. deciſ. 25. num. 20. de Thomas d. tract.
10. tit. 2. cap. 193. nu. 294.

71 Ex cauſa verò finali (cùm fons ſit, & origo
cauſarum omnium, vt inquit *Illuſtriſſimus Mã-*
72 *tica de coniectur. lib. 6. tit. 14. num. 7.*) iurè con-
grua mentis diſponentis, atque teſtantis in-
terpretatio, venatur, colligitur, atque deſumi-
tur *ad tex. notab. in l. fin. vbi gloſ. verbo modus. ff.*
de hæredib. inſtituend. l. ita tamen. 5. ff. de adminiſtr.
tut. l. ſcio amico. 10. ff. de annuis legat. Cephal. conſ.
664. nu. 13. vol. 5. Cardin. Mantica d. deciſ. 59. nu. 6.

73 Cauſa quippè finalis totam teſtantis diſpo-
ſitionem regit, moderatur, atque gubernat;
vt puta, quæ ſubſtantia, ſiuè actus, & forma ſit
diſpoſitionis ipſius. *ex gloſ. 1. in §. item ſi quis*
poſtulante Inſtit. de actionibus Crauetta. conſ. 243.
nu. 2. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 24. nu.
3. Rota apud Illoſtriſſi. Seraph. deciſ. 1149. nu. 11.

74 Hæredem ergò nuncupando Animam ſuã
teſtatrix hæc noſtra, id voluiſſe, non iniuria
nec temerè interpretabimur, vt bona ſua, de
quibus diſponebat, pijs operibus impende-
rentur, vnde eius Anima in pœnis Purgatorijs
purgans ſubleuaretur, vt diximus: & probat
non obſcurè *tex. in auth. vt cùm de appellat. co-*
gnoſcitur cap. 3. §. ſi vnum de prædictis. circa fin.
„ *ibi: & ipſorum quoquè animæ ex hac cauſa pijſſima*
75 *ſubleuentur. collat. 8.* Quaſi hæc fuerit finalis
cauſa diſpoſitionis huiuſce, vt quærendum nõ
ſit amplius, quibus, & quomodo conferatur
diſpoſitio, modò Animæ proſit diſponentis;
hæc enim prora (quod dicitur) & puppis vide-
tur eſſe intentionis teſtatoris, *vt loquitur Tira-*
quel. de pia cauſa priuil. 56. in finalib. verbis. Nam
76 cauſa reſpiciens intereſſe, & comodum teſta-
toris, finalis præſumitur. *Crauetta d. conſ. 243.*
nu. 3. Cancer. lib. 3. variar. c. 20. de legatis nu. 183.
Mantica lib. 5. tit. 14. num. 14. Bartius. d. deciſ. 79.
nu. 46. & ita in punctualibus noſtræ quæſtionis ter-
minis decidit Pater Molina de iuſtit. et iur. tom 1.
diſp. 134. verſ. illud iuxta hactenus dicta.

77 Suffragia enim, quæ ſibi fieri poſt mortem
relinquit homo ſupremum trahens ſpiritum,
de rebus ſuis diſponens, ſi in charitate fue-
rit, proſunt ei, vt meritum conſequatur,
etiam antequam fiant, quantum ad meritum,
ex opere operantis, ſiuè principalis agentis,
non verò quoad effectum ſuffragiorum ipſo-
rum, conſequendum poſt mortem ex opere
operato, niſi efficaciter executioni demandẽ-
tur per hæredes. Quia niſi exequuta fuerint,
vi & efficacia eorum, Anima à pœnis Purga-
torijs non vtique liberabitur. *S. Thom. in ſup-*
plem. 3. par. d. q. 71. ar. 6. ad quartum, et in 4. diſt.
45. q. 2. ar. 2. ad 2. q. in reſponſ. ad quartum et quod-
lib. 6. q. 8. ar. 13. Turrecremat. in can. qui oblationes
13. q. 2. Nauar. in man. cap. 17. nu. 68. et cap. 26.
nu. 36. Albert. Magnus d. lib. 7. c. 4. in fin. vbi Por-
retta addens. Lelius Zecch d. caſu. 6. nu. 6. Binsfeld.
d. ſect. 5. membr. 3. concluſ. 12. Ludouic. à Beia re-
ſponſ. caſuum conſcien. par. 1. caſu. 57. verſ. de ea
autem quod ſecundo loco. Cenedus ad Decretales.
collect. 106. num. 1. Bonacina tom. 2. de contract.
diſp. 3. q. 17. punct. 8. §. 2. nu. 3. Lauorius d. cap. 30.
nu. 150. à Santo Fauſto lib. 1. de Indulg. q. 40. San-
chez in conſil. moralib. par. 2. lib. 4. cap. 1. dub. 53.
nu. 3. in 2. concluſ.

Hinc ſequitur talem verba teſtatoris, quæ
animam ſuam hæredem nũcupauit, interpre-
tationem admittere; vt eſſet vtique illa hæres;
quatenus factis pro ea ſacrificijs, vel datis
eleemoſynis, alijſque ſatisfactorijs operibus,
fructum ipſa conſequeretur, vtque à pœnis
Purgatorij quantò citius liberaretur.

78 Et quemadmodum, quod pro Anima roga-
tur legatum; ne dum firmũ, ac ſtabile, verum,

& pium iudicatur ; vt currat regulariter con-
ſequentia: Eſt relictum pro Anima, ergò piũ.
ad tex.in l.ſi quis Titio.22.vbi gloſ. verbo. vt mi-
niſtrum,& notatur ibid. ff.de legat.2.Alberic.in l.
nulli licere. num 24. verſ. & notandum, quòd reli-
ctum.C.de Epiſcop.& Cleric,Corneus conſ.322.ar-
dua plurimum.col.4.verſ.in contrariam autem par-
tem.lib.3.Roman.conſ.69.viſo quæſtionis Themate.
num. 2. vbi Mandoſ. meus Maranta. in ſingularib.
verbo legatum factum pro anima. fol.mihi. 55.Ti-
raquel.in præfat.de pia cauſa.fol.6.verſ. item reli-
ctum pro Anima. Guido Papa decif. 576. num. 3.
verſ. ſed an cauſa. Eucrard.in loco. à libertate ad
piam cauſam.in fin. num.37. Armilla in ſum. ver-
bo legatum num.44. in princip.Medices.d.opuſc.4.
num.15.Tuſc.d.concluſ 106.num.1. Marius Muta
Sjculus.decif.41.nu.32.Aufrer. ad Cappell. Tho-
loſ.q.215.nu.3.Gabriel lib.6.de pia cauſa concluſ.
1.Valaſc. conſult.145.nu.5. Molina d diſput.135.
in princip. Gratian. forenſ. par.4.cap.603. num 6.
Barboſa in locis argum. loco.63 num. 2.Sanctarell.
variar.reſol.q.68.num.9. Marta.d.caſu. 164.num.
9.de Thomaſ.d.tract. 10.tit.1. cap.6 nu.137. Mol-
feſ.tom.3.ſum.tract.13.cap.5.nu.152.& 153.idem
Marta de ſucceſſ. legali. tom.2. par.4. q.18. art.5.
nu. 42.Barboſ.d.cap.27 n.11.
79 Ita, multòq. magis, quod Animæ ipſi relin-
quitur, firmum, atquè pium dicetur; Per re-
gulam Ariſtotelicam primo poſter. cap. 2. tex.5.
80 Propter quod vnumquodq. tale, & illud ma-
gis tale. ad tex. in auth. multò magis. C. de ſacro-
ſanct.Eccleſ.can.ſi Romanorum.in princip 19. diſt.
tex.in cap.cum in cunctis. 7.de elect.extrà perbelle
Pomponius in l.& ſi non ſunt.21. §.perueniamus.
ff.de aur.& argento legato. S.Thom. in 1.par.ſum.
q.2.art.3.in corp.verſ.quarta via. Ioan.Monachus.
in cap.accuſatus.8. de Hæreticis. lib.6 num.8. An-
char. conſil.27. non ſeruato ordine dubiorum.num.
11.Gloſ.in clem.1.dominum.in princip. verbo. pro-
fectò.de Reliquijs,& venerat.Sanctor. Et hanc ſen-
tentiam tuetur longè poſt hæc ſcripta viſus Aluar.
vallaſcus; qui hanc difficultatem,quaſi per tranſeu-
nam ſummis (vt ita dixerim) prælibat labijs. tom.
1.conſult.68.nu.4.& 6.
81 Quia, quomodocũquè relinquatur pro ho-
nore Dei, vel Sanctorum, vel pro ſalute Ani-
mæ; pium dicitur,& ad pias cauſas relictum.
Syluest.verbo.legatum.4.num.1.in fin. Tabien. eod.
verb.2.num.1. etiam in fin. Armilla eod.d.num.44.
Bertacchinus. de Epiſcopis.d.par.4. quæſt.31.num.
82.Molina d.diſput.134. Moneta de commutation.
vltim.volunt. cap.4.q.2.num.37. Pater Ioan. Va-
ler.de different.inter vtrumquè forum. verbo.lega-
tum.differt.3.num.1. Aufrer.d.q.215.num.3. San-
ctarell.d.q.68.num.10.Bonacin.d.q.17. punct.8 §.
2.prepoſit.1.num.1.Molfeſ d.cap.5.num.152.Bar-
boſ d.cap.27.num.2.Layman.d.c.2.nu.1.
82 Sicuti quoquè ſubſtinetur legatum ad pias
cauſas,incertis quamuis relinquatur perſonis.
tex.eſt in l.ſi quis ad declinandam.38.& l.id quod
pauperibus.23 & l.nulli.28.C.de Epiſc.& Cleri-
cis.tex in auth.de Eccleſiaſtic.titul.cap.6.§.ſi quis
in nomine.collat.9.Gloſ.in d.cap.cum tibi.13.in fi-
ne.de teſtament. Tiraq. de pia cauſa d.priuileg.56.
Pariſ. conſ.vlt.num.39. vol.3. Afflict. decif.337.
Perez de Lara de cappellan. lib.1. cap. 10.num.97.
cum ſeq.Borrell.in ſum. decif.tom.3. tit.22. de le-
gat.num.31 & 32. Mantica de coniectur.lib.8.tit.
4.num.3.& 20.& 21.Gratian. forenſ.par.2. cap.
288.num.34.35.& 36.Intrigliol.d.ſingul.97. nu.
54.lib.3.Rota apud Card. Mantic. decif 235.num.
9.& 10. de Thomaſ. d.tract.10.tit.2.cap.61 num.
117.Card.Tuſcus.d.tom.5.litt.L. concluſ.46 num.
1.& ſeq. per tot.& concluſ.109 num. nu.18. Bar-
boſa d. cap.27. num.70. Layman. tom.1. Theolog.
moral.lib.3.tract.5.cap.11.nu.8.
83 Nec perit, pari quoquè modo diſpoſitio, ſi
vnum Sanctorum hæredem ſcripſerit, ſi nulla
ſit Eccleſia ſub nomine Sancti,vel in Ciuitate,
vel ſaltèm in territorio eiuſdem diſponentis.
Acquiretur namquè Eccleſiæ Ciuitatis,in qua
Teſtator domicilium habuit.vt diſponit aper-
tè ſatis.tex.in auth de Eccleſiaſtic. tit.collat.9. c.
6.§.ſi quis in nomine. verſ. ſi quis autem vnum Sã-
ctorum.& tex.in l.quoniam in multis.16.C. de Sa-
croſanctis Eccleſiis Tuſc. d.concluſ.46.num.14.&
15.Molfeſ.d.cap.5.num.164. idem Tuſc. d. littera
L.concluſ.110.
84 Et legatum, vel hæredis nuncupatio facta
Sanctis,qui cum Chriſto Domino in Cœlo re-
gnantes,ſedentes ſunt ſuper thronos, edentes
& bibentes ſuper menſam eius, in regno eius;
iuxtà infallibilis veritatis certiſſimam promiſ-
„ ſionem. Lucæ 22. num.30. In diuinitatis ſcilicet
„ fruitione ; Sicut enim ſuper menſam fercula collo-
„ cantur, ſic in ſupereſſentiali, ſuperbenedicta, ac
„ ſuperſimpliciſſima Deitate eſt opulentia infinita,
„ omniſq. beatifici alimenti, videlicet omnis bonita-
„ tis, ac pulchritudinis poſſeſſio iucundiſſima,& im-
menſa,vt loquitur Dionyſius Carthuſ. ibid. art.48.
85 Vnde nullam habẽt indigentiam bonorum
noſtrorum, gloria circum amicti,& diuitijs in
domo patris. pſal.111. Eccleſijs nihilominus
ſub eorum inuocatione erectis acquiſita vi-
dentur..Et impropriantur in hoc verba relicti,
ad ſenſum menti, voluntatiq. diſponentis ma-
gis aptum. iuxtà tex. in d. §.ſi quis vnum Sacto-
rum.& tex.ſatis apertum ad rem.in l.2.ff. de rebus
86 dubijs: vbi Ciuibus alicuius loci factum lega-
tum,vel fideicommiſſum; Ciuitati vtiquè,non
ipſis ciuibus peculiatim debebitur;quòd talis
87 mens videatur diſponentis. Quoniam fauora-
bilior eſt Reſpublica, cuius vtilitas priuatæ
præfertur, vt inquit Soccin.d.l.2 nu.6. in fin.La-
pus allegat. 87.num.6 in fin. Afflict. decif.244.nu.
3.vbi etiam Vſill.num.1.Troyl. Malnit. de obla-
tion. imagin fact. par.3.nu.2. verſ.quinto allegari,
& par.4.nu 2.verſ ſexto adduci poteſt.vol.9.tract.
anti.fol.41.& 42 Gennenſ. in praxi.c.58. alids 72.
n.5. impreſſione Romana anni 1609. Maſcard.con-
cluſ 968 nu.22. Surd. de aliment.tit.5.q 6.n.6. &
7.Cœned.quaſt Canonic.q.20.n.3.& 4 ad intellectũ
88 d.l.2. Queadmodũ relictũ Sacerdoti,vel mini-
ſtris Eccleſiæ,ipſi Eccleſiæ,in cuius miniſterio
ſunt, relictũ videtur. tex.in l.annua.20.§.attitia.
ff.de annuis legat.plurib.Gennenſ.in practicabilib.

Eccle-

Eccleſiaſt. q. 399. potiſſimum ſi Regulares fue-
rint, vt ſequitur plenè Cæned. d. q. 20. per tot. præ-
ſertim. nu. 4.

89 Legatū quoquè Deo Sanctiſſimo, vel Chri-
ſto ſeruatori relictum, Eccleſiæ loci illius, in
quo teſtator domicilium habuit acquiritur,
tex. in d. §. ſi quis in nomine magni Dei. de Eccle-
ſiaſt. tit. tex. expreſſus in d. l. quoniam in multis. 16.
C. de Sacroſanct. Eccleſ. Alex. conſ. 213. ponderatis
bis nu. 2. lib. 6. ſequitur Petrus de Vbald. de canon.
Epiſ. cap. 4. in 15. q. princ. nu. 5. vol. 11. tractat. an
tiq. fol. anibi. 249. Cancer d. lib. 3. cap. 2. nu. 122 Bo-
nacina tom. 2. de contractib. diſput. 3. q. 17. punct. 8.
§. 4. nu. 1. in fin. verſ. Item validum eſt legatum.

Ità, nec ab re, legatum, ſiuè hæreditas hæc,
Animæ relicta teſtatricis, eam accipiet inter-
petrationem; vt in beneficium impendatur
Animæ ipſius, in gloriam, & honorem Grea-
toris, ac ſeruatoris eius Dei, & Domini noſtri
Ieſu Chriſti; vt eam accipiat Eccleſia, ſiuè
Templum ipſum, in quo teſtatrix demorata
fuit, dum in humanis vitalem traxit auram,
atq; ſupremū quoq. reddidit ſpiritum, Aufrer.
90 d. q. 215. num. 3. Nulla profectò quòd ratio ſu-
perſit; cùr diuerſimodè in hoc ſtatuamus ab
his, quæ in ſuperiorib. decreuere leges; vt idem
proindè iudicium eſſe debeat. ad tex. in l. illud.
32. ff. ad legem Aquil tex. in l. illud. 17. C. de Sacro
ſanct. Eccleſ. gloſ. fin. in cap. translatio. 3. de conſtit.

Quod ſanè ſuadet, nec ineptè (vt ſecundo
quoquè ſatisfaciamus quæſito, cui hominum
91 deferatur hæreditas.) quòd teſtatrix teſtamen-
to executores nuncupauit, vt ipſi proinde hæ-
redis vicem ſubire debeāt, atq; Templi nomi-
ne hæreditatem capere. ad tex. in d. cap. cum ti-
bi. 13. ſecundum intellectum Innoc. ſequutum ab
alijs. de teſtament. facit tex. in l. nulli. 28. & in l. ſi
quis ad declinandam. 38. §. ſin autem nullus. C. de
Epiſcop. & Clericis. Calderin. conſ. 19. de teſtam.
Bald. in l. precibus. 8. nu. 46. verſ. præterea quando.
C. de impuber. & alijs ſubſtitut. Ripa in l. centurio.
n. 105. ff. de vulgar. & pupill. ſequitur Rota par. 1.
diuerſ. deciſ. 553. nu. 3. & 5. Cappella Tholoſan. q.
89. Signorolus conſ. 35. in nomine Domini Amen.
caſus talis eſt. nu. 4. & in terminis naſtræ quæſtio-
nis Aluar. Valaſcus. tom. 1. conſult. 78. num. 4. &
num. 6. & conſult. 165. nu. 5. Gaſpar Anton. The-
ſaur. quæſtion. forenſ. lib. 3. q. 9. num. 3. 4. & 5. Tuſc.
tom. 6. littera P. concluſ. 333. num. 44. Marta de
ſucceſſ. legali tom. 1. par. 3. q. 12. art. 3. num. 10. &
q. 13. art. 2. num. 9.

Et confirmat non incongruè ſequens con-
iectura; quòd eodem in templo corpus ſuum
teſtatrix humari præcepit, quo viuens, proq;
anima certans, Domino Deo famulata fuit; vt
illi quoque hæreditas, per Animam ſuam hæ-
92 redem ſcriptam, acquireretur. Sicuti quod
Monacho relictum eſt legatum, Eccleſiæ, in
qua ipſe profeſſus, eſt acquiſitum, atque reli-
ctum videtur. auth. ingreſſi. C. de Sacroſanct. Ec-
cleſ. vt nè momento quidem temporis apud
ipſum Monachum reſideat. iuxta Vlpiani re-
ſponſum. in l. placet. 18. ff. de acquirend. hæredit.
Mantic. lib. 8. tit. 12. num. 28. Cæuall. practicar. quæſ.
93 q. 341. Quia quicquid acquirit Monachus, Mo
naſterio acquirit can. 1. 18. q. 1. cap. cum olim, 14.
vbi Innocent. receptus. nu. 3. extēdens, quomodo
94 cunque Monachus acquirat, modo in Mona-
ſterio maneat, vt Abb. ibid. inquit. num. 6. de pri-
uileg. tex. in cap. in præſentia. 8. de probat. Abb. in
cap. ne Religioſi. num. 3. de regularib. Nauar. de re-
ditib. eccleſ. q. 1. monit 12. nu. 2. & deciſum refert
Venetijs. Thomas Triuiſan. deciſ. 30 lib. 1. ex doctri
na Card. Zabarell. conſ. 6. nu. 2. Moneta d. cap. 2
q. 2. num. 29.

95 Et præter ſuperius allata (quod legatum fa-
ctum Sancto, acquiritur Eccleſiæ ſub inuoca-
tione Sancti ipſius. ex d. tex. in §. ſi quis in nomine
magni Dei. & d. l. quoniam in multis. de ſacro ſanct.
Eccleſ.) probatur ex Iaboleni reſponſo. in l. quæ
conditio. 39. §. fin. ff. de condit. & demonſtrat. vbi,
ſi relinquat teſtator, vt aliquid in foro fiat,
neq; appareat de quo foro dixerit, exaudien-
dum eſſe reſpondet) de foro, in quo teſtator
domicilium habuit. Ex quo tex. (ibid. inquit Bald.)
96 Quod ſi teſtator relinquit Eccleſiæ; non in-
telligitur de Eccleſia Romana, ſed de Eccleſia
ipſius teſtatoris, allegat tex. in d. §. ſi quis in no-
mine. in auth. de eccleſiaſt. tit. & l. ſi quis ad decli-
nandum. circa medium. C. de Epiſc. & Cleric. ſequi-
tur Ancharan. in conſ. 214. Franciſ. antiquus. col. 5.
nu. 18. in fin. verſ. octaua ratio. & n. 19. vbi inquit.
97 Quod ſi iuſſit teſtator pecuniam pauperibus
erogari, intelligitur de pauperibus propri[illegible]
domicilij Gloſ. notab. in cap. ſi pater [illegible] verbo.
pauperes. de teſtam. in 6. Abb. in cap. ind[illegible]te. nu.
4. eod. tit. extra. facit tex. in l. fin. ibi Ciu[illegible] noſtris.
C. de annon. Ciuil. lib. 11. idem Abb. d. c[illegible] 99. nu. 5.
Alexand. d. conſ. 213. num. 2. lib. 6. faciunt not. per
Angel. in ſum verbo. votum. 3. num. 2[illegible]riſ. conſ.
38. nu. 28. vol. 2. Aufrer. ad Capp[illegible] Tholoſ. q. 57.
nu. 4. Cancer. d lib. 3. variar. c[illegible] num. 120. &
ſeq. faciunt notata plenè, per [illegible] tit. 4.
q. 9. nu. 12. & 13. & 14. Bon[illegible]
tractib. diſput. 3. q. 17. d. punct. 8. [illegible]
nu. 2. Borrell. in ſum. deciſ. d. tit. 22. to[illegible] 5. &
num. 54.

98 Augētque nec immeritò conjecturas, affe-
ctio, & charitas, quam erga templum hoc ha-
buiſſe teſtatrix arguitur, ex quo, toto vitæ ſuo
tempore in eo vixit, atque rebus ab humanis
abſumpta, contumulari in illo voluit. Vt æſti-
metur proinde eidem bona ſua acquiſita vo-
luiſſe, cùm Animam ſuam hæredem nuncupa-
uit. Neque planè infimum argumentum hoc
eſt, ad voluntatem, mentemque obſtruſam di-
ſponentis, eruendam; Charitas eiuſdem & af-
fectio erga eum, cui acquiſitum voluiſſe præ-
ſumitur. tex. eſt in l. Aurelius. 29. §. Titius teſta-
,, mento. in fin. ff. de liberat. legata. Præſumptio enim
,, propter naturalem affectum (inquit ibi Scæuola) fa-
,, cit omnia Patri videri conceſſa. l. cum actus. 101.
ff. de condit. & demonſtrat. Anchar. d. conſ. 214.
nu. 19. Aymon conſ. 62. nu. 8. Mantic. de coniectur.
lib. 6. tit. 11. nu. 2. cum ſeq. Menoch latè de præſum-
ptio. lib. 4. præſumpt. 16. nu. 1. cum ſeq. & num. 9. &

præſumpt.115. num.9. Alciat. *eodem tractatu.re-*
gula 1.præſumpt. 28. & in l.1. verbo. ſanctiſſimo.
num.8.C.de Sacroſanct. Eccleſ. Barboſ.de iure Ec-
cleſ.d.cap.27.nu.93. in princip. Sanctarell. varia-
rum reſolut. q.67.nu.12.
99 Quibus accedit pariter illa altera, vt rem
hanc firmiùs ſtabiliat, nec imbecillior conie-
ctura, quòd ſi relinquat teſtator ſacra, quę poſt
ſuprema funera pro eius offerantur Anima,
neque locum deſignet, quo illa fieri debeant;
ſit in dubio interpretatio, vt offerantur ea in
Eccleſia, qua ſuum Cadauer terræ fodiendum
ſtatuit; quòd ita ſenſiſſe aptius teſtator ipſe vi-
deatur. *arg.tex. in d.§. ſi quis in nomine magni*
Dei.& tex.in d.l.quoniam in multis. 16.§. quod ſi
100 *teſtator.vbi*, relictum à teſtatore Eccleſiæ in
genere, illi debetur Eccleſiæ, ad quam defun-
ctus, cùm viuebat ventitabat, ſacris vt in-
tereſſet. Quo etiam argumenti genere Abb.
vſus eſt.*d.conſ.99.col.2.nu.4.verſ. circa ſecundum*
dubium. & nu.5.par.2. Rota apud Illuſtriſſimum
Seraphin.deciſ.1149.nu.8.& 19. Caluaccan. par.
3.deciſ.27.nu.57.Melchior Phœbus deciſ.luſit.102.
nu.11.& 12.Cancer.d.cap.20.de legat.num.120.
Barboſ.de iure eccleſ.d.cap.27.num.90.91.& 92.
101 Cùm, quòd id ratio ipſa ſuadet, vt ſi ſubſti-
net Eccleſia humationis onus, referat quoquè
nec incongruè, bonorum emolumentum. *ad*
tex. in cap.1. cum notat in gloſ. verbo. conſolatio-
num.de ſepultur. Abb.d.conſ 99. nu.4. circa ſecun-
dum. Phœbus d.deciſ. 100.nu.11.& 12. faciunt no-
tat.per Aufrer.d.q.57.nu.4.
102 Tùm, quòd id non minimi animæ condu-
cit teſtatricis ipſius, quæ eſt hæres nuncupata.
Et propter ſanctorum interceſſionem, quorū
memoria ipſo in templo fit, ad quod affectum,
& deuotionem habuiſſe teſtatricem, non leue
præbet argumentum electio ſepulturæ per eā
103 inibi facta. *Eſt tex.in can.non æſtimemus. 19.*
§.diligentius.in fin.verſ.quod verò quis.13.q.2. ſe-
quitur Frater Bernardin.de Buſtis tom.2.ſer.1.1.
par.6. tertio prodeſt. Sebaſt. Medices.de ſepultur.
par.1.in proœmio. nu.5. & q.5. num.3. Rota apud
Caualer. *deciſ.494.nu.3. & ſeq. Lauorius varia-*
104 *rum elucubrat.tit.2.cap.14. nu.45.* Et quòd ex-
citabuntur ex hac re aliæ Virgines eodem da-
gentes in templo, & vt frequentiùs eius me-
moriam faciant, vtque feruentiùs pro ea præ-
ces ad Deum Pientiſſimum fundant. *vt eſt tex.*
apertus.cum gloſ. ibidem in can.cùm grauia. 13.q.
2. vbi Turrecremat. & S.Gregor. vnde canon ille
exceptus eſt.lib.4.dialogor.cap.50. fol. mihi 935.in
minori impreſſ.Romæ tom.3. operum.S. Thom. in 4.
diſt.45.q.2.ar.3.ad tertiam q. Abb.d.conſ.99. nu.5.
& in d.cap. fraternitatem.3.nu.4. per eund. tex.de
ſepultur.Monald.conſ.91. nu.3. & nu.4. verſ.qui-
bus accedit. vol.2. Franciſ. Leon. in Theſauro fori
eccleſiaſ.par.4.cap.2.nu.82. Medices in proœm.de
ſepultur.num.4. & 5.& d.q.5. nu.3.Illuſtriſſimus
Card.Bellarmin. d.lib.2. de purgat. cap.vlt.col.pe-
nult.in 4. vtilitate. Binsfeld. d.ſect.5.membro 4.
concluſ.5.Pater Roas cap. 17.fol. mihi 113. pluri-
bus Lauorius variarum elucubrat.tit.2.cap.12.nu.
1.& ſeq.& cap.14. à nu.40. cum ſeq.

Atque ex his ita reſpondendum, cēſoris non excuſſa virga, cenſui.

CAROLVS MARANTA V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Pro Eccleſia ſententia ſucceſſit atque validum firmumque teſtamentum habitum, & rata hæredis nūcupatio æſtimata fuit. Neglectui itaque, quæ adnotaueram, ne darētur è rē eſſe putaui. Boni enim conſulet ſinceri quiſquis animi fuerit. memineritque mei dum præces ad Deum funderit. Admonendum tamen lectorem putaui, non hic agi de monialiū Templo, quæ per profeſſionem nomina Chriſto dederunt, ſed de templo puellarum, quæ conſeruantur, ne interim mundi voluptatibus atque illecebris capiantur, decipianturque. Præterit enim figura huius mūdi, vt Apoſtolus inquit. & mulier nupta cogitat quomodo placeat viro, innupta verò quomodo placeat Deo, & vt ſit ſancta corpore, & ſpiritu. 1. *ad Corinth.7. num.31.33.& 34.*

SVMMARIVM.

1 *Legatum pro Miſſis celebrandis fauore teſtatoris magis, quàm legatariorum rogatum videtur. & num.5.*

2 *Sacrificium ſuper omnia ſuffragia ſummè proficit animabus in Purgatorio purgantibus.*

3 *Onus Miſſarum legatum iniunctū cauſam etiam finalem ad legandam teſtatori dediſſe videtur, nedum impulſiuam.*

4 *Legatum ad diſcernendum, cuius cauſa factum ſit, multum intereſt animaduertere, cui voluerit proſpectum teſtator, & cuius contemplatione fecerit. Et an legatum ipſum, & quantitas iniecto æquiualeat oneri nu.6. ſiue conditionale, ſiue etiam modale ſit legatum. nu.7.*

8 *Cauſa finalis, quæ fuerit legati, cuius commodum, & vtilitatem reſpiciat legatum, inſpicitur.*

præſertim ſi cauſa fuerit pia. nu.9.

10 *Legatarius contra voluntatem defuncti, onere non exantlato legatum petens, non auditur.*

11 *Legati comodū, qui ſentire intendit, reuehere quoq. debet, & onus eidem iniunctum.*

12 *Legatum pro labore relictum, eatenus debetur, quatenus labor ſubſequatur.*

13 *Legatum annuum perpetuum æſtimatur. eſt tamen primo anno purum, in ſequentibus verò conditionale.*

vnde non vnum, ſed plura æſtimantur legata, quot ſunt anni. nu.14.

præſertim reſpectu obligationis, & exactionis. nu.15.

poterit tamen in initio peti, etiam pro ſequentibus annis. nu.16.

17 *Legatum conditionale conditione non impleta, minimè debetur.*

18 *Conditio diſpoſitionem differt in tempus purificatæ conditionis.*

atq. formam inducit neceſſariò ſeruandam. nu.19.

20 Con-

10 *Conditio legati adiecta, ſi facto deficiat legatarij, legatum deperit, nec debetur.*
Conditione potiſſimum poteſtatiuæ exiſtente. 21
unde imputare ſibi debet legatarius, ſi culpa ſua damnum hauriat nu. 22.
23 *Vigilantibus & ſolertibus, non pigritantibus, & ſomno deditis iura ſuccurſum volunt.*
24 *Spiritualia nec emi, nec vendi poſſunt citrà ſimoniæ labem.*
25 *Spiritualium origo à Deo, & eius diuina gratia, pendet.*
26 *Spiritualia vendi haud poſſunt, quia illa ſub hominum dominio non cadunt.*
27 *Sacramenta nouæ legis, ſpiritualis gratiæ ſunt cauſa, & eam continent, & ſignificant, atq. non ponentibus obicem conferunt.*
ideo abſq. ſimoniæ piaculo, vendi minimè poſſunt. num. 28.
29 *Simonia labes à Simone Mago originem traxit.*
30 *Simonia eſt iure diuino in vtriuſq. teſtamenti paginis prohibita, unde neq. Summus Pontifex ab ea ſecluditur.*
31 *Populi congruam debent ſubſtentationem Eccleſiæ miniſtris, non tanquam pretium mercedis, ſed tãquam ſtipendium neceſſitatis.*
32 *Altario qui ſeruit, de altario viuere debet.*
33 *Spiritualia qui ſeminat, magnum non eſt, ſi metat carnalia.*
34 *Nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare.*
35 *Sacerdos non poteſt accipere pecuniam in pretium ſacrificij, accipit tamen illam in ſtipendium ſubſtentationis.*
36 *Sacerdoti celebranti ſubſtentatio ex iuſtitia debetur, ſicuti operanti merces.*
37 *Sacerdos quaſi locare operas ſuas videtur ad ſacra faciendum, non quidem primariò, ſed ſecundariò, locando ſuam libertatem nu. 38. & 39.*
39 *Miſſa ſecundùm ſuũ principale, ſpiritualis res eſt.*
40 *Gloſ. ſententia in cap. ſignificatum. de præben. explicatur, & ab iniuria vindicatur. Mainardi. in deciſ. Tholoſan.*
41 *Conſuetudo Eccleſiæ recepta, vt pro ſubſtentatione recipiat Sacerdos congruam eleemoſynam improbanda haud eſt. eſſetq., ei contradicere, temerarium.*
42 *Spiritualia decenter miniſtrari non poſſunt abſq. ſubſtentatione.*
& eleemoſynam petit Sacerdos non vt pretium, ſed, vt adminiculum ex natura rei neceſſarium. nu. 43.
44 *Laycus ex iuſtitia tenetur ad congruam eleemoſynam Sacerdoti, vt cogi etiam poſſit per Iudicem, etiam cenſuris, ad ſoluendum illam.*
45 *Sacerdos, qui eleemoſynam accepit, ex iuſtitia ad celebrandum tenetur, et renuens, preter peccatum, etiam ad reſtitutionem tenetur.*
46 *Miſſarum celebrationem notabiliter differre poſt acceptam ſtipem, peccatum eſt.*
47 *Legatarius legatum acceptans, onus eidem annexũ agnoſcere, & ſubire tenetur.*
etiam ſi emolumentum non correſpondeat oneri, præſertim ſi legatum fuerit ſub conditione. num. 48.
49 *Legatarius per acceptationem confirmare iudicium teſtatoris videtur, unde ei contraire non debet.*
50 *Legatarius non poteſt legatum agnoſcere, & onus adiectum abijcere.*
51 *Legatum qui percepit, & onus non ſubiuit, reſtituere quod accepit, cogitur. & n. 70. & 73.*
51 *Legatum Ciuitati relictum ad opus illicitum, in aliud licitum mutatur.*
53 *Legatum pro Miſſis celebrandis, ſi illæ celebrari non potuerint propter interdictum, debet in aliũ pium vſum conuerti.*
54 *Iniuſtitia eſt alienum contra voluntatem domini retinere, & debet reſtitutio fieri.*
55 *Datũ ob cauſam, cauſa non ſecuta, reſtitui debet.*
56 *Cauſa donandi non ſecuta. repetitio competit.*
57 *Reſtitutio fieri debet iniuſtè acceptorum, neq. pœnitentia ſine illa proficit.*
58 *Fabricæ Sãcti Petri ius acquiritur, vbi legatarius oneri Miſſarum non ſatisfacit.*
59 *Lex ſuperioris tolli non poteſt per legem inferioris.*
60 *Decretum contra iuſtitiam, viribus non ſubſiſtit.*
61 *Furtum eſt quicquid contra voluntatem domini accipitur.*
62 *Alienum retinere ita mortale eſt, ſicut accipere.*
63 *Reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis.*
64 *Peccatum non remittitur, niſi reſtituatur ablatũ, & ſi non fiat pœnitentia non agitur.*
65 *Lex ratione carens, non ligat. quia lex debet eſſe iuſta.*
66 *Lex iniuſta mortale eſt. neq. lex appellari meretur, ſed corruptela; neq. obligat.*
67 *Fieri non dicitur, quòd cum peccato fit.*
68 *facere nec poſſe dicimur quod contra bonos mores fit.*
69 *Iuſtitia in compenſatione conſiſtit, & in æqualitate rei ad rem.*
70 *Statera doloſa abominatio eſt apud Deum.*
71 *Miſſarum numerum poteſt Epiſcopus reducere in Synodo.*
74 *Quarta canonica dupliciter dicitur.*
75 *Parochialis, cui debetur, & quomodo.*
76 *Quarta Parochialis debetur, etiam ſi in exempta Eccleſiam ſepulturam quis eligat.*
77 *Quartæ Parochiali noluit præiudicari ſacr. Trid. Concil. etiam per priuilegia.*
78 *Quod ſecus eſt per priuilegia poſt Concilium conceſſa.*
79 *Quarta Epiſcopalis, cui debetur, & quomodo.*
80 *Quarta Epiſcopalis, ex quibus non detrahitur.*
81 *Quarta Epiſcopalis, & Parochialis, in quibus differant.*
82 *Quarta Epiſcopalis ſuccedit ad inſtar legitimę portionis patri, vel patrono debita. & n. 80.*
83 *Non tamen debetur ab Eccleſijs exemptis.*
84 *Quartam Epiſcopus non poteſt exigere ab hæredibus teſtatoris, ſed ab Eccleſijs legatarijs.*
85 *Parochialis verò, poteſt ab hæredibus exigi, actione ex teſtamento.*
præſertim antequam Eccleſiæ legatariæ ſolutio fiat. num. 86.
87 *Quarta tàm Parochialis, quàm Epiſcopalis ſine augere debetur.*

88 *Quar-*

88 *Quarta Parochialis reſecat, ac diminuit legatu, ſicuti falcidiu.*
90 *Epiſcopus Pater eſt, & patronus Eccleſiarum ſibi ſubiectarum.*
91 *Legatum quartæ factum Epiſcopo, vel Eccleſiæ Matrici, compenſatur cum ipſa Quartu eidem bita.*
92 *Legatum cenſetur factum animo compenſandi cũ debito legali, & neceſſario.*
93 *Cauſa, quæ teſtatorem ad legandum mouit, inſpici debet,*
94 *Compenſatio ex coniecturata mente teſtatoris, & in debito voluntario inducitur. & nu. 99.*
95 *Præſertim ſi legatum debito æquiualeat.*
96 *Teſtator dilexiſſe magis videtur eum, quem ab onere leuauit, quàm quem onerauit.*
97 *Liberalitate facere quis non videtur, quod facit ex neceſſitate cauſatiua.*
98 *Donare non videtur, qui neceſſitate facit.*
100 *Teſtator in dubio elegiſſe videtur viam, qua vtriq. caſui ſatisfiat.*
101 *Cauſa, quæ magis præponderat diſpicienda eſt ad mentem cognoſcendam diſponetis.*
102 *Cauſa determinat id, propter quod aliquid fit.*
103 *Cauſa finalis, quæ dicatur.*
104 *Fruſtrà quid fieri per teſtatorem, admitti haud debet.*

ARGVMENTVM.

Ad reſtitutionem iurè ne agat aduerſus Eccleſiam legatariam Reuerendæ Fabricæ Tribunal, ex quo Miſſarum oneri legato adiecto, ſatis factũ non fuit? an iurè quoquè ſtipem Sacerdos exigat, quòd ſacris operatus ſit? Et num legato quartæ Matrici Eccleſiæ relicto; onus adijcere potuerit Teſtator, vel verò compenſãdi animo feciſſe videatur?

RESPONSIO V.

DVo ſunt, quæ proponuntur. Primum: Vtrum teneatur Reuerendum Capitulum Cathedralis Eccleſiæ N. ad reſtitutionem annuorum 36. ducatorũ pro ſacris ſingulis quibusq. diebus faciendis, pro illo tempore, quo oneri, legato per teſtatorem inuſto, ſatisfactum non fuit? Et num iurè ad repetitionem eorum agat Tribunalis Fabricæ Oeconomus?

Secundũ. Potuerit ne teſtator onus adijcere viginti anniuerſariorum in ſingulos annos, Quartæ, quàm Matrici Eccleſiæ reliquit, ex alijs quàmplurimis legatis, quæ alijs Eccleſiis Ciuitatis aſcripſit, vel verò detracto omni onere, quarta ipſa, quamuis legata, ſimpliciter debeatur?

Ad primum licet deciſa videatur quæſtio, per declarationes Sacræ Congregationis Illuſtriſſimorum DD. S. R. E. Cardinalium, per Sanctiſſimum D. N. ipſi Fabricæ præfectorum. *§. 2. annuu piu &c. & §. 3. Quando verò. relatus per Quarant. in ſum. bullarũ verbo. Fabrica S. Petri. fol. 247.* Teneri ſcilicet Reuerendũ Capitulum ad reſtituenda accepta, pro eo tempore, quo ſacra facta non fuere, ad pij teſtatoris præſcriptum. Ne tamen deſit ratio, ſequentibus reſpondendum cenſui; ad reſtitutionem teneri Reuerendum Capitulum.

1 Planè, quia legatum hoc triginta ſex ducatorum annuorum pro ſacris offerendis in ſingulos dies, teſtatoris magis, quàm legatariorũ fauore rogatum, videtur; vt eius Anima, vi, & efficacia incruenti expiatorij ſacrificij, quòd
2 ſuper omnia ſuffragia ſummè proficit. *Sacrum Trid. Conc. in decreto de Purgatorio. ſeſſ. 25. in princ.* è pœnis purgatorijs quantociùs liberaretur; atquè propterea onus legato cauſam
3 dediſſe, non ſanè impulſiuam, ſed finalem; non quòd alioquin (detracto onere) teſtator daturus fuiſſet, *vt Paul. loquitur in l. Neſennius. 35. §. non ſemper tamen. ff. de excuſat. tutor. eſt tex. in l. Titio centum. 70. in princ. vbi Bart. & Caſtren. & tex. in l. illis libertis. 83. in fin. ff. de condit. & demonſtrat. Ioan. Baptiſta Ferretius. conſ. 289. par. 2. nu. 1 cum ſeq. & nu. 9. in fin. circa tertium Crauettu. conſ. 193. nu. 1. verſ. 4. probatur, & conſ. 243. nu. 3. Cephal. conſ. 429. nu 13. 14. & 17. lib. 3. Ruin. conſ. 38. nu. 2. & 3. lib. 2. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 23 nu. 6. Cancer. lib. 3. variar. reſolut. cap. 20. de legat. nu. 183. Marc. Anton. Eugen. conſ. 17. nu. 4. cum ſeq. lib. 1. Surd. deciſ. 38. nu. 3. Cæſar Bartius deciſ. Bononien. 25 nu. 20. & 22. Rota par. 1. diuerſ. deciſ. 590. num. 2. & in recent. par. 1. tom. 1. deciſ. 391. ſub nu. 3. Baltaxar. Thomas. tract. 10. de pia cauſa tit. 2. cap. 193. nu. 294. Rota apud S. memor. Gregor. XV. deciſ. 544. nu. 6.*

4 Multùm enim intereſt cui voluerit proſpectum, cuiuſque contemplatione teſtator fecerit, vt loquitur Vulpianus, *in l. fideicomiſſu. 11. §. interdum, ſiue. § item ſi quis. in fin. ff. de legat. 3. & perpendit Rota apud eund. Gregor. XV. Sanctæ memor. d. deciſ. 544. nu. 4. & in recent. d. deciſ. 391. ſub. nu. 2. in fin.*

5 Quia hoc ille, qui donat pro redemptione
„ Animæ ſuæ, non pro comodo Sacerdotis probatur offerre, vt in Agathenſi habetur Concilio relato *in can. Pontifices. 12. q. 3. & ſequitur Innocent. 3. in cap. requiſiſti. 15. §. nec eſt contrarium. de teſtam. extrà.*

6 Potiſſimum, vbi legatum ipſum, & quantitas iniecto æquiualet oneri, *ſecundum Bar. in l. Pamphilo. 37. §. duas. in fin. ff. de legat. 3. qui allegat tex. in l. filius familias. 117. §. apud Marcellum. in fin. ff. de legat. 1. ſequitur Petrus de Benintend. deciſ. vltima nu. 7. et poſt eum. Cephal. d. conſ. 429.*

nu.

nu.95.97.et 58.lib.3.Menoch.conſ. 146. num.13. et 14.col.2.Surd de aliment. d.tit.8. priuileg. 24. nu. 7.Aymon conſ.105.nu.9. Rota in recent.par.1.tom.
7 1.deciſ.336.num.3.Siuè conditionale, ſiuè etiam modale ſit; modò tamen modus cauſam finalem ad legandum dederit. Aymon.conſ.59.nu.4. Ferrettus d.conſ. 289. num.2. et 3. Gratian. Forenſ. par.1.cap.136. nu.17.

8 Vbicunque verò conditio, ſiuè modus comodum reſpicit, ſiuè honorem teſtatoris, vel alterius, etiam extranei, non autem legatarij; illa ſanè finalis cauſa relicti cenſetur, non legatarij vtilitas, & commodum. tex.eſt in d.l. Titio centum.70.in princ. ff.de condit. et demonſtrat. vbi Bar.et Caſtrenſ. Aymon d.conſ.59.num.4. et d.conſ. 193.nu.21. vbi ſupra. et conſ.243.num.3. Cardin. Mantica de coniectur. lib.6. tit. 14.nu.14. in fin.et deciſ.15.apud eundem num.3.et 4.Surd. d.deciſ.38. nu.5.Cancer.d.lib.3. cap.10. nu.183. Gratian.Forenſ.par.4.nu.758.nu.30.Bartius d.deciſ.25.nu.21. et 22.et deciſ.79.nu.39. et nu.46.

9 Pia præſertim ſi cauſa fuerit. Tiraquell. de priuileg.piæ cauſæ.priuileg. 74. et priuileg. vltimo Maſcard.de probat. tom.2. concluſ.1176. nu.56. et 57. Medices opuſ.4. nu.38. verſ. modus aſcriptus. tom.2.oper.Eugen. d.conſ.17.num.6. Cancer.dicto cap.20.nu.184. Oliuer. Beltramin. in additionib. ad Sanctiſſimum D.N. Gregor. XV. deciſ.544 nu. 42.Thomas.d.tit.2.cap. 193. nu.294. Rota in recent. d.deciſ.391.nu.3.

10 Haud itaque audiri oportet Reuer. Capitulum contra defuncti voluntatem, comodũ petens ex legato, onere non exantlato, ſacriſquè nec factis; iuxtà Pauli Reſponſum. in d.l. „ illis libertis. 83.in finalib.verbis: ibi: Contra vo„ luntatem defuncti petens, audiri non oportere.ff.de condit. et demonſtrat. Rota in Pampilonenſ. Celebrationis Miſſæ coram Illuſtriſſimo Mantica. VII. Februarij 1594 deciſ.262.nu.1. et ſeq. Marta de ſucceſſione legali.tom.2.par.4.q.18. art.4. nu.3. et ſeq.Eugen.d.conſ.17.per tot.

11 „ Definitum ſanè eſt: Omnes perſonas, qui„ bus lucrum defertur, eas etiam grauamen, „ quod ab initio fuerat complexum, omnimodo „ ſentire, ſiue in dando ſit conſtitutum, ſiuè in „ quibuſdam faciendis. Neque enim ferendus „ eſt is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum, contemnit. Iuſtinian. loquitur Imperator. in l.vnica.§.pro ſecundo verò C.de caduc.tollend.regula qui ſentit. 55. de regul. iur.in 6.Gloſſ.in cap.1. verbo. conſolationum. de
12 ſepultur. Quare legatum, pro labore relictum, eatenus debetur, quatenus planè labor ſubſtineatur alioqui non exantlato labore, nihil debetur. ad tex.in l.nec adiecit.9. ff. pro ſocio.l.ſeio amico.10.ff.de annuis legat. Iacob.à Canib.de executor. vltim. volunt. par.3.q.4.nu.17.vol.7.tract. fol.94. col.4. optimè Eugen. d.conſ. 17. per tot. ac præſertim. nu.13. et 28.et 29. Paſcalis de viribus patriæ poteſtat. par. 2. cap.6.num.60. et ante eum Alba Mandell. conſ.52. nu.6. et 7. lib.1.

13 Deinde legatum hoc perpetuum, non ſanè temporale fuit, vtputa annuum. Annum verò legatum perpetuum; Et ſi quidem primo anno purum ſit; In ſequentibus tamen annis conditionale efficitur vt ex Sabini ſententia Paulus reſpondet. in l.ſi ſingulos annos.4. ff.de annui legat. l.ſenatus.35. §.fin. ff.de donat. cauſa mortis Oldrad. conſ.232. quidam teſtator num.2. Alex. conſ.40.lib.1.aliàs conſ.29. viſo themate. nu.1. lib. 4.Card.Zabar.conſ.58.nu.2.Natta.conſ.459.nu.5. vol.2.Michael Graſſus verbo.legatum. q.43. nu.9 in Theſauro comun. opin. vol.1.fol. mihi 422. Couar.lib.3.variar.reſolut. cap.9. nu.10. in fin. verſ. et deinde idem probatur.Card.Tuſcuſ.tom.5. littera L.concluſ.129.nu.4.et ſeq. Surd.conſ.122.nu.5. lib.1.et deciſ.120.nu.3. Cancer. d.cap.20. num.36. Petr. Pecchius. de teſtament. coniug. lib.1. cap.24. nu.2.Rodriq.quæſt.regular.tom. 3.q.16.ar.5. Marta de ſucceſſione legali par 4.d.q.14. art.12. num. 59.et ſeq.Bartius.d.deciſ. 79.nu.1. et 2.

14 Qua de cauſa non vnum, ſed plura æſtimabuntur legata. Quot nempè ſunt anni tot cõputabuntur legata, tex.in l. cùm in annos ſingulos. 10. ff.quando dies legati cadat. d.l.in ſingulos annos. ff.de annuis legatis. Ferrettus. d.conſ.289. num.5. Natta conſ.548.nu.5.lib.3.Menoch d.conſ. 146.nu.19.in fin.et nu.20. Tuſcuſ. d. concluſ.129. nu.7.Surd.d.conſ 123.nu.5.et d.deciſ.120. nu.3. et deciſ.273.nu.10.et de aliment.tit.9.q. 6.nu.3 Rota in recent.par.2.tom.1.deciſ.373. nu.9. Marta.d. art.12.nu.67. Bartius. d.deciſ.79.nu.2.

15 Potiſſimum reſpectu obligationis, & exactionis. Vt ſingulis ob id annis obligationis ius cedat. Quia ſingulis naſcitur annis. ad tex.in l. cùm in annos ſingulos.11.ff.de annuis legatis. Natta d.conſ.548. nu.5. Polidorus Ripa obſeruat.361. nu.5.et ſeq.plenè Marta.d.art.12.d nu.62. cum ſeq. ad num.74.Surd.d.deciſ.120.Bart.d deciſ.79.nu.2.

16 Et ſi planè in initio ſemel peti poſſit pro ſequentibus quoque præſtantionibus. ſecundum gloſ final.circa fin. verſ.item ad id.quod dicit. in l. 1.C.de fideicommiſſ.Craſſ.d.verbo.legatum. q.44. nu.4.in Theſauro.d.fol.442. Menoch. d. conſ.146. nu.2.Molina.de Hiſpan.promog.lib 3.cap.14. num. 18. verſ. cui non obſtat. Gaill. practicar. obſeruat. lib.2.obſer.74.num.2. Ripa d. obſeruat.361.num.5. Marta vbi ſupra.art.12.nu.63. et 64.et ſeq. Surd.d. deciſ.120.vbi ita determinaſſe Senatum dicit.et facit Peguera deciſ.Cathalon.154. in ſimili loquens. Rota apud S.memmor.Gregor.XV. deciſ.418. num. 14.et ibid.Beltran.nu.19.

17 Atqui verò conditionale legatum conditione non impleta, minimè debetur, cùm cõditionem ipſam impleri oporteat, vt ius pro legato legatario cedat. l.cedere diem. 213. ff.de verbor.ſignific.l.legata.41.ff.de condit. & demonſtrat.gloſ.in l.cum pater.79.§.Titio.verbo.retineat. ff.de legat.2.Soccin.in l.quib.dieb.40. §.Termilius. nu.3.de condit. & demonſtrat. Oldradus conſ.175. Thema tale eſt Titius nu.1.Aymon.conſ.101.nu.2. Pariſ.conſ.19.nu.45.& num.156. lib.2. & conſ.8. nu.22.& ſeq.vol.3.Monald.conſ.16. num.10. cum ſeq.lib.2.Ferrett.d.conſ.289.nu.4. Mariſcotus.lib.2. cap.96.num.8. variarum reſolutionum. Caſar.Bartius. deciſ.81.nu.2.

Quia

Digitized by Google

18 Quia conditio ſuſpendit diſpoſitionis effe-
ctum,eumq. in tempus diſtrahit impletæ con-
ditionis. *l.legata ſub conditione.41.ff. de condit.& demonſtrat. l. pecuniam. 36. ff. ſi certum petatur. Bar.d.l.quibus diebus.40.§. Termilius.nu.1. ſi certum petatur. Natta conſ 378. num.4. lib.2. Molin. de Hiſpan.primog.lib.2.cap.12 num 4. Maſtrill.deciſ 78.num.7.par.1. Marta de ſucceſſ. legal. par.4. q.21.art.15.num.52. & ſeq. Bart.deciſ.90.num.5. & 6.*

19 Quinimò formam inducit neceſſariò ſeruã-
dam, vt omitti minimè poſſit. *ſecundùm Bald. in auth. Matri,& Auiæ.nu.3.C. quando mulier tutelæ officio fungi poſſit.& ſequitur Iacob. Thomingius.deciſ. Lipſienſ.10.num.4.* Maſcard. *de probationibus. concluſ.676.nu.8.*

Haud factis igitur ſacris miſterijs,vt voluntas exquirebat Teſtatoris,nec potuere Reuerendi de Capitulo legatum conſequi 36.ducatorum pro ipſis faciendis, deſignatum; cùm per ipſos ſteterit,quin conſequi illud valeant.

20 Quippè, indita legato conditio,ſi legatarij
facto deficiat,qui eam implere debebat;lega-
tum ipſum corruit, vt nihil ex eo peti poſſit.
tex. in l.in teſtamento.31.in fin.vbi Soccin. num.2.
21 *ff. de condit. & demoſtrat.* Conditione potiſſi-
mum exiſtente poteſtatiua,quæ legatarij facto deſecerit, & incuria. *ſecundùm gloſ. ibidem in princip. & ibid.Bart.& Soccin.num.8.* Menoch *d. conſ.146 num.31.Ferrett.d.conſ.289.num.4. & 5. & num. 6. verſ. tertio. quia erat legatum. in fin.* Marta *d.par.4.q.21.art.12.num.60 & 61.Bartius d.deciſ 90.nu.6.*

22 Sibi itaquè imputent legatarij , ſi damnum
ſua culpa hauriant. *ad tex. in reg damnum. 86. de reg.iur.in 6. tex. in cap. inter* Monaſterium. *20. in*
„ *ibi: Alioquin eam obijcientibus imputetur. de ſent.& re indic.Clem.vnica.in finalib. verbis. de conceſſ.præbend. Rota apud Seraphin. deciſ. 1258. in princ.*

23 Solertibus nempè, ac vigilantibus , non pi-
gritantibus , ac ſomno deditis iura ſuccurſum volunt. *§.quorum inſtit. in procemio. vbi gloſ.l.pupillus.24.in finalib.verbis.ff.quæ in fraudem creditor.Gloſ.in cap.ex parte.10.verbo iniuria. de cõſuetudine.gloſ.in d.clem.vnica.de conceſſ.præbend. Marſ ſingul.360.num. 1.Ioan.*Bellonus.*in communibus iuris ſententijs.litt.V.verbo.vigilantibus.tom.1. commun.concluſ.fol.mihi.415.Afflict deciſ.190.nu. 2.Barboſ.aſſiom.227.*

24 Præterea; & ſi planè ſpiritualia, vt ſic (quà
ſcilicet ſpiritualia ſunt) pretio nec emi , nec
vendi,abſquè ſimoniæ labe,poſſunt.Nimirùm
quòd res ſpiritualis pretio vendi, ac compen-
25 ſari minimè poſſit gentium; Cùm, quòd ſpiri-
tualis rei origo , vt talis eſt,à Deo pendet, &
ex gratioſa eius voluntate: vnde gratis eſt dã-
26 dum, quod gratis acceptum eſt. Tùm, quòd
tentans vendere,nec dominus eius eſt,nec eſſe poteſt ; vt proindè dominium in alium trãſferre haud poſſit, quod de eſſentia emptionis, & venditionis eſt. *S.Thom.2.2.q. 100.art.2.Turrecremat. quem alij etiam ſequuntur in can. gratia. primo,& can.ſeq.1.q.1.Petr.à Soto in Inſtruct ſacer.de Sacramento ordinis lect.7.in princ.in 1 fundamento.Dominicus Sotus de iuſtit. lib 9. q.6.ar 1. plenè etiam Petrus Binsfeld. in cap. ad Apoſtolicam.4. de ſimonia. q.1. concluſ. 1. Amon. Fernandez.in ſum. Theolog.mor.medulla caſ. par. 3 c.14. §.1.nu.7. Pater Paulus Layman. Theolog. moralis. tom.2.tract.10.de Simon.cap.8.§.1. num.2 & ſeq. lib 4.*

27 Quamobrem Sacramenta nouæ legis, cùm
ſpiritualis gratiæ ſint cauſa , quam continent,
& ſignificant ; & non ponentibus obicem etiã
conferunt. *Sacr. Trid.Conc.ſeſſ.7. can.6. Bonac.in tom.1.de Sacram.in gener.diſp.1.q.4 punct. 1.nu.2.*
28 *& ſeq.* abſque ſimoniæ labe, & nefarij ſacri-
legij piaculo,pretio æſtimari , aut vendi haud
minimè poterunt . iuxta illum Petri ad Simo-
nem illum magum,vnde ſimoniæ nomen,lueſ-
„ que ac labes duxit originem. *Actor.*8. Pecunia
tua tecum ſit in perditione , quoniam exiſti-
maſti donum Dei poſſidere pecunia . *can. ſi*
30 *quis Epiſ.opus.8 in princ.1.q.1.* vt neque etiam
Summus Pontifex ab ſimoniæ hac lue ſeclu-
datur;cùm ſit iure Diuino in vtriuſq. teſtamẽ-
ti paginis prohibita. *gloſ. in verbo dimittere. in fin.in cap.ex parte.12.vbi Doct.de officio delegati. Mand ſ.conſ.8.nu.15.Fernandez d.§ 1 num.8. Bonacin.d.tom.1.de ſimon.diſput. 1.q.3. prop. 1. Pater Iacob. Gordonus. in Theolog. morali . tom.2. lib.8. q.7.de ſimon.cap.2.in 2.illat.num.5. & q.8.cap.1. num.2.Layman.d.cap.8.de ſimon nu.1.*

31 Debetur tamen à populis , quibus Sacra-
menta , ac ſpiritualia miniſtrantur , per mini-
ſtros Eccleſiæ , congrua eorum ſuſtentatio ;
non quidem tamquam pretium mercedis,ſed
tamquam ſtipendium neceſſitatis. *S.Thom.d.q. 100 art.2. & 3.* Cùm ſecundum Apoſtolum.1.
ad Corinth.9. quem refert Innocent.3. in cap. cùm
„ *ſecundum Apoſtolum. 16. de præbend.* Qui Alta-
32 rio ſeruit, viuere debet de Altario . Profectò
quòd ſecundum eund. *ab eod. Innocentio relatũ .*
33 *in cap. cùm ex officij.16. in fin. de præſcrip.* Qui
ſpiritualia ſeminat , non eſt magnum ſi metat
34 carnalia : Cùm nemo cogatur ſuis ſtipendijs
militare. *plenè S.Thom. in eund. Pauli locum. lect.1.& 2 & Cornel.à lapide ibid verſ.7. & 13.*

35 Qua de re , licet Sacerdos non accipiat pe-
„ cuniam, quaſi pretium conſecrationis Eucha-
„ riſtiæ , aut Miſſæ(hoc enim ſimoniacum eſſet)
„ accipit tamen quaſi ſtipendium ſuæ ſuſten-
„ tationis . vt loquitur . *S.Thom.d.art.2.ad ſecundum,& Caiet.ibid. & in ſum. verbo. ſimonia in 4. regula. gloſ.in can. Iudices.23.§. hoc ipſum in verſ. in ſumptum.1.q.1. idem S.Thom. in d. locum Pauli 1. ad Corinth 9. lect.2. in fin. ſuper illis verbis Matth.10.Gratis accepiſtis,gratis date.Gratis,ideſt*
„ *ſine pretio (inquit, ſed non ſine ſtipendio . Layman.*
„ *d.cap.8.§.2.in 5.aſſert. nu.13.*

36 Quæ porrò ſuſtentatio ex iuſtitia debetur,
„ ſicuti debetur operario merces ſecundum iu-
„ ſtitiam . Dignus eſt enim operarius cibo ſuo.
„ *Matth.10.* loquitur Dominus & Magiſter no-
ſter Ieſus Chriſtus. *& Luca 10.* Dignus eſt operarius

rarius

rarius mercede ſua. *& refert tex. in cap. 1. de ſepultur.* Et operarijs mercedis exhibitio debetur. *vt loquitur tex. in clem. dudum. §. verum. de ſepultur. & tex. in extrauag. ſuper cathedram. 2. §. verum. de ſepultur. inter extrauag. cõmunes, et in eundem locum Matth. art. 19. & Lucæ 10. art. 26. Dio-*
,, *nyſ. Carthuſ quia videlicet (inquiens) ſine corporeo*
,, *alimento vita iſta ſtare non poteſt, & per conſequens nec prædicatio exhiberi. hæc ille. & eſt ſententia Doctorum omnium. Petri de Soto d. lect. 7. in 2. fundamento. Dominici à Soto d. q. 6 ar. 1. Syluester. verbo. ſimonia. q. 8. principali. & q. 9. verſ. 3. pro celebratione Miſſæ. Henriq. in ſum. lib. 9. de Miſſæ ſacrificio cap. 22. §. 1. Binsfeld. d. q. 1. in d. cap. ad Apoſtolicam. concl. 3. vbi pro, & contra argumenta refert. & in cap. audiuimus. 41. q. 1. concluſ. 4. de ſimonia. Aegid. Conin. de Sacram. q. 83. art. 1. dub. 11. num. 197. Leß. de iuſtit. & iur. lib. 2. cap. 35. dub. 8. nu. 47. Rodriq. in ſum. par. 1. cap. 25. concluſ. 4. Guttierez. canon. q. lib. 1. cap. 29. nu. 3. & ſeq. Ludouicus à Beia reſponſ. caſ. conſcient. par. 1. caſu. 12. princ. Graff. deciſ. aur. lib. 2. cap. 96. nu. 32. & ſeq. Frater Paul. Fraxinellus. de Sacerdotum obligationib. sect. 3. prænot. 1, nu. 2. & 3. §. 1. Barboſa de offic. & poteſtate Epiſcopi par. 2. allegat. 24. nu. 2. plenè Pater Fagund. de quinq. præcept. Eccleſ. præ. 1. lib. 4. cap. 8. à nu. 2. nouiſſime D. Franciſ. Ripa. de Simon. par. 1. art. 2. à num. 11. cum ſeq. ad 19. Bonacin. de Sacram. Eucbariſ. diſput. 4. q. vlt. punct. 8. nu. 1. et 2. Pater Gordon. d. q. 7. cap. 5. in 2. q. num. 14. Layman. d. cap. 8. §. 2. nu. 13.*

37 Videtur enim, quaſi locare operas ſuas Sacerdos ad ſacra facienda. *ſecundum gloſ. verbo. ita quòd circa fin. in d. cap. ſignificatum. 1. de præbend. ſequitur Genuenſ. in praxi. cap. 56. de Cappellano infirmo. nu. 2. Horatius Veſcontus in concluſ. iuris. verbo. Sacerdos. fol. 252.*

38 Et porrò nõ primariò, ac per ſe, ad id quod
,, ſpirituale eſt (ad ſacrificandum ſcilicet) quod
,, ſimoniacum eſſet, ſed per accidens, ac ſecun-
,, dariò, propter adiunctum vinculum. Quam-
,, uis enim non liceat Sacerdoti locare operas
,, ſuas ad celebrandum Miſſam (quia hoc eſſet
39 locare ſpirituale, quia miſſa ſecundum ſuum
,, principale, ſpiritualis eſt) licet tamen eidem
,, locare libertatem ſuam, contrà quam debet
,, toties occupatum ſe tenere, & impeditum ab
,, operibus alijs: *vt loquitur perbellè ſatis acutiſ-*
ſimus Caietan. tàm d. q. 100. art. 2. quàm in ſum.
uerbo. ſimonia. in 5. reg. uerſ. primum eſt. Præſertim
cum Sacerdos operas ſuas locat ad officiandum in aliqua Eccleſia per annum, vel per menſes, toties celebraturus in hebdomada. Tot enim concurrunt temporalia in iſtiuſmo-
,, di, annuis, meſtruis, & Hebdomadarijs obli-
,, gationibus, vt intelligantur, nõ ſpirituales res
,, aliquæ; ſed temporalia quædam locari, & conduci. *ſecundum uerba Caiet. eodem loco ubi ſupra,* & eſt ſententia omnium. *Abb. num. 8. Butrij. nu. 13. d. cap. ſignificatum.* Hoſtien. *in ſum. de ſimonia. nu. 4. §. quatiter committatur. col. 2. circa med. uerſ. et ſunt hæc in argumentum. Syluest. d. q. 8. et q. 9. Armilla eod. §. 2. nu. 5. et 6. regula. Ripa in l. nemo poteſt. num. 125. et 126. ff. de legat. 1. Sot. d. lect. 7. in ſecundo fundamento, et uerſ. ſecundum, intentio ſuſcipientium. Dominici Soto d. q. 6. art. 1. Tolet. lib. 5. cap. 88. num. 2. uerſ. dico 3. et uerſ. dico 4. Anton. Fernandez in eſamine Theologiæ moralis d. par. 3. d. cap. 14. §. 1. num. 18. et 19. Graff. d. cap. 96. nu. 33. 34. et 35. Cæned. q. 27. num. 1. et 2. et ſeq. Fraxinell. d. sect. 3. prenot. 1. §. 3. et §. 5. nu. 5. et aliorum, quos præfati referunt DD. Binsfeld. d. cap. ſuam nobis. 29. q. 2. concluſ. 2. et cap. audiuimus. 41. q. 1. concluſ. 2. in fin. et d. cap. ad Apoſtolicam. 42. q. 1. concluſ. 4. et 6. de Simon. Homobon. in exam. Eccleſ. tom. 1. tract. 4. cap. 13. q. 116. Fagund. ubi ſupra. Ripa d. art. 2. d. num. 11. et 13. et ſeq. Bonacin. de ſimon. diſput. 1. q. 4. punct. 2. et 3. ubi plenè. Gordon. d. q. 8. cap. 11. nu. 33. Layman. d. §. 2. num. 13. 14. et 15. Sanchez in opuſcul. moralib. conſiliorum. lib. 2. cap. 3. dub. 10. et 11. tom. 1.*

40 Et hoc ſanè pacto exauditur allata doctrina *Gloſ. in d. cap. ſignificatum*; & ſi eam acriter, ſed non iurè quinimò iniuriâ, carpat May-
,, *nard. deciſ. 1. Toloſ. lib. 1.* Nimirum quòd obli-
,, get ſe Sacerdos alteri ad dicendum ſacrum
,, cum reſpectu quidem ad eleemoſynam, non
,, tamquam ad conditionem, ſine qua non ſe
,, obligaret, cùm verè conſtet, eum gratis dare, quæ gratis accepit, vt verbis loquar *Pariſ. Aegid. de ConinK. d. q. 83. art. 1. dub. 11. nu. 197. verſ. patet ex communi in fin. Et latè etiam Sot. de iuſt. d. q. 6. art. 1. col. 4. & ſeq. Petrus Sot. d. lect. 7. d. verſ. ſecundum, intentio &c. Armilla d. verbo ſimonia. §. 19. Nauar. man. cap. 23. num. 101. & 103. Henriq. d. lib. 9. cap. 22. §. probatur. Rodriquez d. concluſ. 44. Fraxinell. d. sect. 3. prænot. 1. §. 6.*

41 Neque enim improbanda recepta hæc to-
,, tius Eccleſiæ conſuetudo eſt, vt pro ſubſten-
,, tatione, conſueta, atque taxata eleemoſyna recipiatur. Eique proinde contradicere temerarium eſſet, *vt inquit Binsfeld. d. cap. ſuam nobis. q. 2. concluſ. 3. Ripa d. l. nemo poteſt. nu. 125. in fin. de legat. 1. Henriq. d. cap. 22. §. 2. in gloſ. littera I, in fin. Fagundez. d. cap. 8. nu. 2. in 2. ratione. Layma. d. cap. 8. §. 2. ſub num. 16. circa fin. ex Trident. ſeß.*
,, *24. cap. 14. de reform. ibi: illis tantum conſuetudi-*
,, *nibus, quas vt laudabiles (Epiſcopi) probauerint exceptis Sanchez. d. cap. 2. dub. 11.*

42 Cùm nemo poſſit ſpiritualia decenter admi-
niſtrare, niſi ſubſtentetur ſecundum ſuum ſta-
tum. *eſt doctrina Innoc. in cap. 3. num. 3. Ne præla-*
ti vices ſuas. Abb. d. cap. ſuam nobis. num. 12. &
Binsfeld. d. q. 2. concluſ. 2. & Abb. in d. cap. ſignifi-
catum. nu. 8. & Butr. nu. 12. idem Binsfeld. d. cap.
ad Apoſtolicam. q. 1. concluſ. 4. & 6. Leß. d. 8. n. 47.
Ludouic. à Beia. reſponſ. caſ. conſcient. par. 1. caſ. 12.
in princ. Anton. Fernandez in examine Theologiæ
43 *moralis. par. 3. cap. 5. §. 9. num. 1.* Et petens hoc
nomine congruentem eleemoſynam, illam nõ
vt pretium vtique petit, & exigit rei ſpiritua-
lis, ſed vt adminiculum ex natura rei neceſſa-
rium, ad ſpiritualium adminiſtrationem. *ſecun-*
dum Leſſium d. num. 47. & alios paulò ante relatos
plenè Layman. d. cap. 8. & vlt. §. 4. num. 41. & 42.
per tot.

Quem-

Digitized by Google

44 Quemadmodum autem poſt obligationem
initam cum Eccleſiæ miniſtris de congrua
eleemoſina, & ſubſtentatione ad ſacra cele-
branda myſteria,& officia recitanda; ex iuſti-
tia eleemoſynam ipſam ſoluere tenetur, qui
ita conuenit, vt per vtrunquè Iudicem, Lay-
cum ſcilicet,& Eccleſiaſticum, multòque ma-
gis per Eccleſiaſticum per cenſuras, compelli
poſſit ad ſtandum pactis. *ad tex.in d.cap.ſigni-
ficatum.* 11. *de præben.* quatenus habet; teneri
Sacerdotem ſtare pactis de ſacris faciendis
quotidie, vt ex vtraque parte vim obtineat.
ad regul. non licet actori. 32. *de regul. iur. in* 6.*&
facit Tex.Sacri Trid.*Conc.*ſeſſ.*25.*cap.*4. *de refor-
mat.Henriq. cap.*21.*§.*4. *& cap.* 22. *§.*2. *in princ.
lib.*9.Leſſ.*d.dub.*8.*num.*47. Cœned *d.q.*26. *num.*2.
& 3.*Binsfeld.d.cap. ſuam nobis. q.*2. *concluſ* 3.*&*
4.Homobonus. *d.cap.*13.*q.*116. *Guttierrz.Fagun-
dez, & Ripa locis citatis.Bonacin. de Sacram.Eu-
chariſt. d.q.vltima.puncti.*8. *num.*2.Layman.*d.§.*2.
*cap.*8.*num.*13.*circa fin.Sanchez d.dub.*11.*num.*12.

45 Ita planè contra Iuſtitiam faciet Sacerdos,
qui accepta ſtipe, ſiuè congruenti eleemoſy-
na,& ſubſtentatione, à celebrando defecerit.
Vt præterquàm,quòd mortali ſe macula infi-
ciet; teneatur nihilominus ad damnum reſar-
ciendum, vel per ſe, vel per alium Sacerdo-
tem celebrando; vel acceptas reſtituendo pe-
cunias pro ſubſtentatione, ei, à quo illas ac-
cepit. Quia contra pactum iuſtitiæ fraudat
alium re debita magni valoris, & fructu inte-
46 gro Miſſæ. Quinimo ipſam Miſſarum ſatisfa-
ctionem notabiliter differre poſt acceptam
ſtipem, peccatum eſt. *Syluest. Miſſa* 1.*q.*10.*in
fin.Nauar.man.cap.*13.*num.*110.*& cap.*25.*nu.*92.
Henriq. *d.cap.*22. *§.*2. *in tex. & in gloſ. Didacus
Spino. in ſpeculo teſtament. gloſ.*3. *princ. de Cap-
pellan. num.*6. *Ioan. Baptiſta Corrad. reſponſ. caſ.
conſcien.par.*2.*caſu* 278. *Anton. Fernandez d.§.*9.
*num.*4.*Gallett.in Margarita caſuum. verbo Miſſa.
§.*10.*Miſſas celebrare &* Naldus, *qui Gallettum
ipſum tranſcripſit in ſua ſumma.verbo. Miſſa. num.*
12. *Pater Fraxinellus de Sacerdot. obligat. ſect.*3.
*prænot.*1.*§.*1. *num.*2. *& §.*2. *Barboſ. d.allegat.*24.
*num.*6. *Fagund. d.lib.*4. *cap.*10. *num.*1. *& ſeq. Bo-
nac. d q. vltima.punct.*7.*§* 5. *num.*1. *&* 2. *et §.*2.
*num.*6. *Pater Ledeſma. in ſum. tom.*1. *cap.*18. *con-
cluſ.*17. *ſequitur nouiſſimus Pater Antonius Dia-
na tract.de celebrat.Miſſar.reſolut.*25.*fol.*33.*Tor-
retta in addit. ad Beatum Albertum magnum in
compendio Theologicæ veritatis lib.* 7. *cap.*4. *Lay-
man.d.§.*2.*num.*14.*et* 15.

47 At qui verò legatarius relictum ſibi accep
tans legatum, onus quoquè eidem annexum,
& agnoſcere, & ſubire tenetur, *l.cum ab vno.*
55.*in princ ff.de legat.*2.*l.qui tutelam.*28 *ff.de te-
ſtament.tutela l.Imperator.*72.*verſ.enimuerò. cod.
de legat.*2.*cap.officij.*4.*de teſtament.Cranetta.conſ.*
174.*num.*9.*Surd. de aliment. tit.*5. *q.*1. *num.*24. *et
tit.*7 *q.*10. *num.*16.*et conſ.*143.*num.*10.*lib.*1. *et
conſ.*295.*num.* 3.*lib.*2. *Marta de ſucceſſ. legali par.*
48 4.*q.*19.*art.*2.*num.*1.*et ſeq.*Et parendum eſt præ-
cepto teſtatoris,etiam ſi legati emolumentum
ab iniuncto ſuperaretur onere,cùm ſibi impu-
tare debeat legatarius, qui legatum accepta-
uit; præſertim ſi ſub conditione, non ſub mo-
do legatum ſcriptum fuiſſet. *Paul. de Caſtro in
l. ſi cum dotem. § ſi pater. ff.ſolut. matrim.et conſ.*
193.*in* 3.*dub.vol.*2 Aymon.*d.conſ.*174.*nu.*9. *Gra-
tian.foreuſ.par.*4.*d.cap.*758.*num.*31. *et* 32. *Marta
d.art.*2. *num.*8.

49 Nempè, quòd per acceptationem confir-
maſſe teſtatoris iudicium legatarius videatur,
vt contraire ei,iurè minimè poſſit. *ſecundum
Bar.in l.poſt legatum.*5.*num.*1. *ff.de his quib. vt in
dign.ſequitur Rota apud* SS.*Gregor.* XV. *deciſ.*
50 271.*num.*18.*Surd.d.conſ.*292.*num.*4. Neq; aliàs
legatum agnoſcere abſque iniuncto eidem
onere legatarius poſſit. *l.*4.*et* 5.*de legat.* 2. *An-
ton. Faber in* C.*lib.*6.*tit.*22. *de fideicommiſſis.defi-
nit.*44.*Marta d.art.*2.*nu.*2. *et* 3.

Legatum itaque cum agnouerint. 36. an-
nuorum. Reuerendi de Capitulo; onus quo-
que eos agnouiſſe conſequens eſt.

Quare non factis ſacris miſterijs pro anima
teſtatoris,vt legatum ipſum præſefert onus,&
emolumentum eos conſequi haud debere;
peccatique ſe macula deturpaſſe,& ad reſtitu-
tionem teneri perceptorum,quòd contra iu-
ſtitiam eam retineant, iuſtitiæ ipſamet ratio
ſuadet.vt diximus,& probat non obſcurè *tex.
in l.quidam prædia Reipublicæ.* 17. *ff. de vſufru-*
51 *ctu legato*. Relinquerat enim,ibi,quidam præ-
dia Reipublicæ, vt ex reditib. quotannis ludi
fierent. Reſpublica per quadriennium ludos
,, non edidit. Quæro (inquit ibi Sabinus) an re-
,, ditus, quos quadriennio Reſpublica percepit
,, reſtituere debeat? Reſpondit.Et inuitis hære-
,, dibus,poſſeſſione apprehenſa, perceptos fru-
,, ctus reſtituendos eſſe; & non erogatum, ſe-
,, cundum defuncti voluntatem,in alia, quæ de-
bentur,compenſari.*et facit tex.in antecedenti l.
legatum Ciuitati.* 16. *eodem. tit. quatenus habet.*
52 Relictum Ciuitati ad opus illicitum, nõ ideo
legatarij luro legatum cedere, ſed in aliud lici-
tum opus conuerti debere, defuncti conſer-
53 uandæ memoriæ ergò. *Vbi Bar. num.*3. *inquit,
,, quod ſi teſtator reliquit centum pro Miſſis cele-
,, brandis,ſiue canendis, quæ Miſſæ non poſsint can-
,, tari propter interdictum, illud relictum debet con-
uerti in alium vſum.* Non itaque cædit illud lu-
cro legatarij. *et ſequitur Bertacchin. in repertor.
verbo.legatum ad pias cauſas.num.*20. *verſ. et fir-
mat.idemmet Bar.in l.*1.*num.*9 *ff. de condit. inſtit.
Caluaccan.deciſ.*16. *par.*4. *num.*13. *Illuſtriſſimus
Mantica d.deciſ.*262.*num.*2.3.*et* 4. *Bonac.d.q.vlt.
punct.*7.*§.*2.*num.*6.

54 Quoniam iniuſtitia eſt, alienum contra vo-
luntatem Domini retinere. Ratione vero rei,
quam quis iniuſtè detinet, tenetur ad reſtitu-
tionem ei, cuius contra voluntatem illam de-
tinet.*S.Thom.*2.2. *q.*62. *art.*6. *in reſpon. Binsfeld.
in Enchirid. Theolog. Paſtor. par.*3. *de decem præ-
cept.cap.*15.*§.*1.

55 Nec poteſt iuſtè retineri, quod ob cauſam
acceptum eſt,cauſa ipſa non ſecuta. *tex.in l.*1.

et l.ſi

et l. ſi Heres. 11. ff. de condit. cauſa data, cauſa
56 *non ſecuta. Brunor. à ſole. q. 40. num. 16.* Quia cau-
ſa donandi non ſecuta, repetitio competit, vt
Imperator loquitur *in l. cùm ancillam. 6. in fin.
C. de condit. ob cauſam.*

Datamquè pecuniam, ſi per eos, qui acce-
perant, quominus ſuſceptam fidem impleant,
ſtetiſſe probetur, reſtituendam eſſe conuenit,
vt tex. inquit in l. fin. C. de condi. ob cauſam. Quid-
quid enim ob cauſam datum eſt, cauſa non ſe-
cuta, reſtitui competens, Iudex curæ habebit.
Sunt verba tex. in l. ſimilitem. 5. C. eod.

57 Neceſſe eſt ergo iniuſtè habita reſtituere.
Nec ſufficit huiuſmodi dæmonium agendo
pœnitentiam, in ſola oratione, & ieiunio deij-
cere, *vt inquit Hoſtien. in cap. dudum. el. 2. de ele.
et ſequitur Caſſador. deciſ. 1. nu. 1. in fin. de præben.*

58 In præiudicium potiſſimùm iurium alteri
quæſitorum, vt Reuerendæ Fabricæ Tribunal
eſt, cui iam ius quæſitum eſt ad dicta annua 36.
pro tempore, quo ſacra, ad mentem Teſtato-
ris, facta non fuere. Vt aperta ſunt verba De-
clarationum Sacræ Congregationis. *d. §. 3.* quę
hic ſubnectere non grauabor.

*Quando verò bona, ſeù annui reditus, & introi-
tus à Monaſterijs, Capitulis, Cappellanis, ſeù aliis
legatarijs percepti, & exacti ſunt, ac percipiuntur,
et exiguntur pro dicta celebratione Miſſarum, et
Diuinorum officiorum, in perpetuum, aut ad tem-
pus, vt ſupra. Et Miſſæ huiuſmodi, aut Diuina offi-
cia in toto, vel in parte ab ipſis legatariis celebrata
non fuerunt, vel celebrari deſierunt, aut etiam mi-
nimè celebrantur, propter piorum legatàriorum
negligentiam ſiuè impotentiam. Nempè, quòd ma-
ior ſit numerus Miſſarum, quàm Sacerdotum; hu-
iuſmodi reſiduum pro rata Miſſarum, et diuinorum
officiorum, ſic per negligentiam, ſeù impotentiam
Miſſarum, ad Fabricam ipſam deuoluta eſſe decla-
ramus.* hæc Sacra Congregatio.

Nequè effugium aliquod confert dictis de
capitulo, Decretum Reuerendiſſimi Epiſcopi!
vt pro qualibet Miſſa granos quindecim pro
cõſueta eleemoſina exigant Sacerdotes; quòd
ſi illis non ſatisfecerint, quinque granos tan-
tum reſtituant. Præter quàm quòd enim
Decretum hoc Reuerendo non officit Tribu-
nali, quod pro ſe apertam legem ex ſuis priui-
59 legijs, & ſupra allata declaratione habet. Quo
fit vt tolli haud minimè poſſit lex ſuperioris
per inferiorem. *ſecundum tex. in clem. ne Romani
2. in princ. de elect.* Nec poſſit Iudicio inferior
potiorem ligare. Et ſole clariùs patet; non
poſſe quemquam, qui minoris authoritatis
eſt, eum, qui maioris poteſtatis eſt iudicijs
ſuis addicere, aut proprijs difinitionibus ſub-
iugare, vt Nicolaus Papa ſcribit Conſtantino-
politano Epiſcopo, *in can. inferior. 4. diſt. 21. &
eſt tex. in l. fin. C. de legibus.*

60 Eſt nihilominus decretum hoc ridiculum.
(pace dixerim tanti viri) & quòd iniquitatem
foueat, ac quòd contra leges ſit, & Sacros Ca-
nones, vt nullo proinde pacto ſubſiſtere va-
leat, *ex tex. in cap. 1. & in cap. inter cæteras. 9. vbi
plenè Abb. de ſent. & re iudic. arg. tex. in l. 4. §. con-
demnatum. cum l. ſeq. ff. de re iudicata. plenè Affli.
alios referens. deciſ. 28. num. 7.*

Quid verò tàm iniuſtum, atq; iniquum ex-
cogitari vnquam poteſt, quàm quòd Sacerdos
pro ſacris non factis contra dantis volunta-
tem, retineat ſibi granos decem, quinque ve-
rò tantùm reſtituat, cùm quindecim accepe-
rit?

61 Aſt hoc, furtum eſſe conſtat. Furtum eſt
enim, quicquid contra voluntatem Domini
accipitur, *l. 1. ff. de furt. tex. in l. ſi quis ſeruo. 20. §.
nobis itaque de furtis. Gloſ. in cap. dudum. 54. el 2.
verbo. furtum. extrà de elect. S. Thom. 1. 2. q. 94. ar.
5. ad ſecundum* Caſſador. *deciſ. 6. num. 1. de præben.
Card. Tuſc. tom. 4. littera F. concluſ. 552. num. 9.
& 14.*

62 Et, veluti accipere alienum, mortale eſt, ita
quoquè & illud retinere inuito Domino. *Ar-
milla verbo reſtitutio in princ.*

63 Reſtituere autem, quod iniuſtè acceptum
eſt; de neceſſitate ſalutis eſt: quia conſeruare
iuſtitiam eſt de neceſſitate ſalutis, *vt ait Sanct.
Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. Binsfeld. d. cap. 15. §. 1. per
tot.*

64 Vnde ſi res aliena, propter quam peccatum
eſt, *(Sanctus inquit Pater Auguſt. in Epiſt. ad
Macedonium, relatus à Gratiano cap. ſ. 14.
q. 6.)* reddi poſſit, & non reditur, pœnitentia
non agitur, ſed ſimulatur. Si autem veraciter
agitur: non remittitur peccatum, niſi reſtitua-
tur oblatum, *ſequitur regula peccatum. 4. de reg.
iur. lib. 6.*

65 Lex verò, vel ſtatutum ratione carens, non
ligat. Veh autem his eſt, qui condunt leges ini-
quas. *Iſai. 10.* Nec eſt lex, quæ iuſta non eſt.
Erit autem lex honeſta, iuſta poſſibilis, *ſecun-
dum Iſidor. relatum in can. erit autem lex 4. diſt.*

66 Lex verò iniuſta mortale peccatum eſt.
Neque meretur lex, vel ſtatutum appellari,
ſed corruptio leggis: neq; ſubditos obligat ad
illius obſeruantiam, *ſecundum S. Thom. 1. 2. q. 96.
art. 4.* Caiet. *in ſum. verbo. lex iniuſta. Armill. ver-
bo lex. §. 1. & 3. Syluester. verbo lex. q. 5. & 6.*

67 Quippè quòd fieri non dicitur, quod cum
peccato fit. *tex. in can. faciat homo. 22. q. 2. An-
dreas de Iſer. in rub. quæ ſint regalia. in vſib. feud.
68 num. 5. paulò poſt principium.* Nam *quæ facta læ-
dunt pietatem, exiſtimationem, ac verecundiam
noſtram, & (vt generaliter dixerim) quæ contra
bonos mores fiunt, nec facere nos poſſe credendum
eſt. Papinian. inquit in l. filius. 15. ff. de condit. in-
ſtit.*

Explodendum ergo ab decretorum albo
decretum hoc erit; cùm per illud ſatius ſit de-
linquere, quàm iuſtitiam ſeruare. Quòd pro-
fectò concedat Sacerdoti, vt non factis ſacris
myſterijs, poſſit retinere ſibi granos decem, ex
quindecim acceptis pro congruenti ſtipe ad
ſacrificandum. Tribuit itaque incentiuum de-
linquendi, vt puta retinendi rem alterius con-
tra commutatiuæ Iuſtitiæ dictamen, quę in cõ-
penſatione conſiſtit, & æqualitate rei ad rem,

D & quod

Digitized by Google

& quod reſtituatur tantum, quantum quis ha-
buit de alieno, *ſecundum S.Thom.d.q.62.art.1.3.*
70 *& 4.* Quod ſanè abominabile eſt. Statera
,, enim doloſa, abominatio eſt apud Dominum,
& pondus æquum voluntas eius, Vt Spiritus
loquitur Sanctus *apud ſapientiam prouerbior.11.*
num.1.

Nec proficit item Reuer. hiſce de Capitulo
excogitatum aliud diffuggium ex Decreto Sa-
croſanctæ Tridentinæ *Synodi. ſeſſ.25. cap.4. de*
71 *reformat.* Quòd potuerit Epiſcopus exceden-
tem Miſſarum numerũ reducere, ac refrenare.

Præterquàm, quòd enim, in ſynodo Diœce-
ſana Sacrum Concilium tribuit facultatem
Epiſcopis, re diligenter perſpectâ, ne depereãt
piæ teſtantium voluntates, neq; eorum con-
ſcientias, ad quod prædicta ſpectant, onerandi
occaſio detur, Miſſarum numerum reducen-
di, *& ſequitur alijs relatis Bonac.d.q.vlt.punct.7.*
§.2 nu.9. & nouiſſime Barboſ.tract. de iure Eccle-
ſiaſt lib.3.cap.27.nu.62.& 63.& 64.

72 Non eſt tamen, quòd ſuccurri ex hoc prædi-
ctis de Capitulo poſſit, quin reſtituere debeat,
quæ acceperunt iuxtà reductionem factam, ſi
nec ita oneri ſatisfecerint Miſſarum. *ad tex.in*
d.l.vnica.§.pro ſecundo.C.de caduc.tollend ſequi-
tur Ferrett.d.conſ.289.nu.6.circa fin.verſ nam non
conuenit iuri, & æquitati.

73 Quoniam, qui ex bonis Teſtatoris, eo inui-
to; cuius intereſt, quicquam obtinet, reſtitue-
re tenetur, cùm illud contra expreſſam Teſta-
toris ſententiam habeat, quæ ſeruari debet, vt
eruditè diſſerit *Federic.de ſenis.q.131. caſus talis*
eſt quidam Teſtamento.num.6.

Reſtituent igitur Reuer. de Capitulo quos
acceperẽ 36. annuos, pro annis, quibus ſacris
operati non fuere ad Teſtatoris præſcriptum,
,, ne ſi detinuerint iniuſtè, reos ſe reddant æter-
,, no Iudici, qui abſque acceptione iudicat per-
,, ſonarum. *1.Petri.1.nu.17. & actor.10.num.35.*
Iuſtum enim ,, & impium iudicabit Deus, &
,, tempus omnis rei tunc erit: *Eccleſiaſt.3. nu.17.*
,, Quinimo ſcrutabitur Ieruſalem in lucernis.
,, *Sophon.1.* Horrendum eſt autem incidere in
manus Dei viuentis, *vt Apoſtol. inquit ad He-*
breos.10.nu.31. Bonacin. d.q.vltim.punct.7.§.2.nu.
1.circa fin.& punct.8. per tot. præſertim n.4. & 5.

74 Ad ſecundum verò dubium, dico. Definitũ
eſſe ex ſacris canonibus; Quartam Canonicã
dupliciter nũcupari, vnam ſcilicet Parrochia-
lem; Epiſcopalem verò alteram.

75 Et Parrochialem, deberi Parrochiali Eccle-
ſiæ, in qua cæleſti pabulo refici, Sacramentaq;
alia recipere conſueuerat defunctus, dùm in
humanis agebat; ab illa ſanè Eccleſia, in qua
(propria Parrochiali relicta) ſepeliri eligit, ex
omnibus ab eo eidem legatis. *tex.in c.1.& 2.et*
c.cùm ſuper.8.& c.certificari. 9. c.in noſtra. 10 de
76 *ſepultur.extrà.& c.2.eod. tit.lib.6.* Fac etiã eſſe,
in Eccleſia exempta ſepulturam ipſam elege-
rit, Parochiali dimiſſa. *clem. dudum. §.verum.de*
ſepult.& extrauag.2.ſuper Cathedrã.§.verũ.de ſe-
pult.inter communes. Cui nullo modo præiudi-
cari voluit, etiam per quæcunq; priuilegia *Sa-*
77 *crum Trid.Conc.ſeſſ.25.c.13. de reformat.ſequitur*
Fuſcus.de viſitat.lib.1.c.25.n.14.& lib.2.c.2.n.9.
& n.27.Illuſtriſſ.Tuſcus tom.6.litt.Q.concluſ 21.
n.7.& concluſ.25.n.3.Ricius in praxi par.3. reſo-
78 *lut.336.n.1.& ſeq.* Quod tamen aliter exaudi-
ri debere per noua priuilegia poſtmodum re-
gularib. conceſſa, potiſſimum à Conuentibus
à quadraginta annis citrà poſt Conciliũ ere-
ctis, inquit *Frater Ioannes de la Cruz. in tract.de*
ſtatu Religionis.lib.2.c.9.dub.5. concluſ.2.verſ. ſi
obiicias, & ſequitur Barboſa de offic. Epiſc.par.3.
allegat.75.nu.47.in fine; & fuit dictum in Rota in
Licien.funeralium.15.Ianuarii. 1618. coram De-
cano.vt eam refert Ricius d.reſolut.336.n.6.& re-
fert eã quoq; Molfeſ.in ſum.tom.2 tr.13. c.9.n.28.

79 Epiſcopalem verò deberi Epiſcopo loci ex
omnibus legatis, eccleſijs alijs factis, ſiuè ter-
tiam, ſiuè quartam, ſecundùm diuerſas, diuer-
ſorum locorum conſuetudines. *eſt tex.in can.de*
his.7.& can.decernimus.10.q.1. can. conſtitutum.
62.16.q.1.c.conquerente. 16. de offic. ordin.c.offi-
cii.14.& c.requiſiſti.15. de teſtam. extrà d.clem.
dudùm de ſepultur.

80 Exceptis tamen ex ijs, quæ in ornamentis,
vel pro ſacris, vel pro fabrica, luminaribus,
anniuerſarijs, ſeu alijs ad perpetuum cultũ di-
uinum, Eccleſijs, vel alijs pijs locis relicta fue-
re. *iuxtà tex.in c.de his.fin.de teſtament.c.ex parte.*
31.de verbor ſign.& latè tradita per Roman.conſ.
233.præmiſſa quæſtio.Ioan.Bertacchin.de Epiſcop.
lib.4.par.4.q.17.n.52.& 53.vol.4.tract.antiq.fol.
51.& 52.Syluest.verbo canonica portio. Armilla
eod.Franciſc.Leon. in Theſauro fori Eccleſ.par.4.c.
14.n.4.cum ſeq.Capiclus.deciſ.23.Tuſcus.d.concl.
21.n.1.& ſeq.Ioan.Azor.Inſtit.moral pat.2.lib.9.
cap.12.per tot. Tiraquel. de pia cauſa.priuil. 28.
Rota apud Seraphin.deciſ.726. quæ eſt etiam apud
Quarant.in ſum.bullar.verbo. Quarta Epiſcopalis.
fol.mihi.417.Barboſ.d.allegat.75.d nu 43.Bernar-
din.Diaz reg.237. Cappella Tholoſ. vbi Aufrer.q.
213.214.& 215.Molin.de iuſtit.& iur. tom.1.di-
ſput.215.Aluar.Valaſcus.parte 2. conſultat.105.
nu.12.13.& 14.Ricius in praxi par.3.reſolut.335.
& reſolut.338.& 339. & ſequitur etiam latè no-
uiſſimus Iulius Lauorius eruditus ſanè ſcriptor.va-
riarum elucubrationum tit.2.cap.17. & diximus
nos etiam ſupra reſponſione noſtra 2. Molfeſius in
ſum.tom.2.d.tract.13.cap.9.nu.16.& 17.& ſeq.
& n.45.& ſeq.& nu.51.& ſeq. & enumerat caſus
nouiſſimè Barboſ.de Iure Eccleſiaſt. lib.3.cap.29.
à num.16. cum ſeq.

81 Verùm in his portionibus non mediocris
currit differentia. Primo, quòd Parochialis
portio ſoluitur propter Sacramenta, & diuina
officia, quæ Parochialis Presbiter viuenti, atq;
in humanis agenti ſuo Parochiano exhibuit, vt
ita ſit conſolationum ſocius, ſicuti fuit paſſio-
num. *ſecundum Apoſtol.2.ad Corinth.1. et ait tex.*
in d.cap.1.de ſepultur.et gloſ.ibid.d.clement. dudũ.
§.verùm.de ſepult. Syluest. d.verbo.Canonica por-
tio.q.9. per tot. Armilla ibid.§.14.cum ſeq Capic.
d.deciſ.23.n.6.Franciſc.Leon.d.cap.14.n.11.Tuſc.
d.tom-

d.concluſ.20.& 21.Molfeſ.d.cap.9.nu.25. Barboſ.
de iure.Eccleſiaſt.lib.3.cap.24.num.1.
Quarta verò Epiſcopalis ſoluitur ab ipſis
Eccleſijs legatarijs propter onera Epiſcopa-
lia,& comunionem, quæ inter Epiſcopum, &
ei ſubiectas Eccleſias intercedit; & ſuccedit
82 ad iſtar legitimæ portionis Patri, vel Patrono
debitæ in bonis filij, vel liberti, arg.tex.in l.1.C.
de bonis libert auth.licet C.de naturalib. liber. Ho-
ſtien.in ſum. de ſepultur. nu. 10. §.an hæc canonica
portio.circa med.tex.in d.cap.officij. 14. de teſtam.
Abb.conſ.37.n.2 par. 1.Fœderic.de Senis.q.3.in no-
mine Domini.n.2.& q.101.quæſtio talis eſt. Num-
quid Epiſcopus.Tuſc. d.concluſ.21.per tot. & con-
83 cluſ.22. Non tamen debetur ab Eccleſijs exē-
ptis.tex.in d.clem.dudum.§.verū. & §.vltra por-
tionem.de ſepult. Azor.d.lib.9.cap.12. q.5. Eraſm.
à Cochier.de Iuriſdict.in exemptos par.4.c.6. Bar-
boſ.d. allegat.75 n.47.in fin.Leon.d.c.14.n.20.Ric-
cius d.reſolut.335. idem Barboſ. nouiſſimè tract.de
iure eccleſiaſt.lib.3.c.19. nu.4. & ſeq.
84 Secūdo, quòd portionem hanc conſequitur
Epiſcopus ab Eccleſijs ipſis, quibus ſunt ſcrip-
ta legata, propter ſubiectionem, quam debent
ſuo Epiſcopo. Exigere proinde illam ab hære-
dib. teſtatoris haud poterit. Couar.d.cap.officij.
n.1.verſ.hæc verò quarta. Petr.de Vbald.de cano-
nica Epiſcopali.cap.1.n 4.& cap.4.q.4.princ. vol.
11.tract.antiq.Tuſc.d concluſ.21.à nu.12. Capic.
d.deciſ.23.n.3.Cochier.d.c.6.n.2. Riccius d.reſol.
335.nu.1.Molfeſ.d.cap.9.nu 17.Barboſ.d.cap.19.
num.4.& 5.
85 Illa verò, quæ Parochiali debetur, quæ fu-
neralis, alijs nuncupatur, poteſt etiam ab hæ-
redibus exigi diſponentis, actione ex teſtamē-
to.gloſ.d.clem.dudum.§.verùm.in verbo. largiri.de
ſepult. Abb.d cap. de his. 4.n.9.de ſepult. Couar.d.
cap.officij.n.6.de teſt.Capic.d.deciſ.23.n.3.Fuſcus.
de viſitat.lib.2.c.2.nu 9.in fin.Cappella Tholoſ.vbi
Aufrer.q.213.& 214 Franciſ. Leon.d.c.14. n.11.
86 & n.17. Præſertim verò antequam Eccleſiæ
legatariæ ſolutio facta fuerit Aufrer. d. q.214.
Molfeſ.vbi ſupra nu.17.& ſeq.Barboſ.d.c.24.n.17.
87 Vtraquè verò portio, ſicuti iure debetur,
ita quoquè abſq; onere vllo præſtari debet.
88 Parochialis porrò portio, ſiuè funeralis;
cùm legato ipſi, alijs Eccleſijs facto, inſit; quē-
admodū falcidia ipſo iure reſecat, diminuitq;
legata. tex.in l.lineam margaritarum.26.ff.ad le
gem Falcid. ita & ipſa, legatum hoc diminuet,
minoremquè per extrahendam portionem
funeralem, reddet. Abb.d.cap.de his.4. n.9.in fin.
de ſepult.Franciſc.Leon.d.cap.14. num.17.
89 Epiſcopalis quoquè, cùm & ipſa ad inſtar
ſit portionis legitimæ, Patri, vel Patrono de-
bitæ, vt paulò antè diximus; cùm Epiſcopus
90 Pater ſit, atq; Patronus ſpiritualis ſubiectarū
ſibi Eccleſiarum, vt ex Hoſtienſ. vbi ſupra. Co-
chier.ſequitur.d.q.6.n.2. Fæderic. d.q.3.nu.2. ipſa
quoq; ſicuti legitima portio, omni detracto
onere debebit. ad tex.in l. quoniam in prioribus
32.C.de in offic.teſtam.gloſ.d.cap. officij. 14.ver-
bo fraudaretur.in fin.de teſta. Tuſcus concl.22.n.7.

Fruſtra itaquè onus adiecit teſtator legato
quartæ, quam Matrici Eccleſiæ reliquit, quæ
aliàs (vt diximus) liberè, & abſq; onere vllo
debebatur per Eccleſias legatarias.
91 Compenſabit ergo illud Matrix Eccleſia cū
quarta, quam conſequi debebat, potiſſimùm
quòd apertè quartæ nomine ei relictum fuit,
vt manifeſtè colligitur.ex tex.in d.cap.officij.14.
vbi Abb.nu.4. & Couar. nu.6. & alij ab eo relati.
& ibid.Cened.collectan. 105.nu.3. Anton.de Butr.
conſ.81. Pater Molina de iuſt. et iur. tom.1.diſput
200.col.7. §.cum de relictis Eccleſiæ. Azor.inſtit
moral.par.2.lib.9.cap.13.q.4.in 19.caſu. Surd.conſ.
7.nu.3.vol.1.Tuſcus d.litt.Q. concluſ.30. nu. 1.ſe-
quitur Riccius d.par.3.reſolut.337.num.18.
92 Semper enim legatum compenſandi animo
cum debito legali, & neceſſario, factum cen-
ſetur, tex.in l.ſi cum dotem.23.§.ſi pater. vbi ſcri-
bentes.ff ſoluto matrim. Surd. d conſ.7.nu.1.et ſeq.
nu.11.et ſeq.et conſ.112.nu.42.vol.1.et 388. nu.8.
et nu.20.vol.3. et deciſ.244. nu.2. Hieronymus de
Monte q.7.nu.1.cum ſeq.Couar. d.cap.officij.nu.7.
Didacus Spino.in ſpeculo teſtam.gloſ 8.princ.n.71.
cum ſeq.Macerat.variar.lib.1.reſolut. vltima caſu
58.verſ.ſed quid ſit de iure. Bernardin. Diaz reg.
171.Afflict. deciſ.44. nu.9. Mantica de coniectur.
lib.10.tit.2. Menoch.de præſumpt.lib.4. præſumpt.
109.Maſcard.tom.1.de probat.concluſ.333. nu 5.
Medices de compenſat. par.1. q.32.n 3.et 4.tom.1.
oper. Paſcalis de virib. patriæ poteſt.par 2. cap.6.
n.39.Bonacina tom.1.de contractib. diſput.3. q.17.
punct.8.§.4.nu.1. verſ. quinto creditori.Molfeſ. d.
cap.9. nu. 49. Marta de ſucceſſ. legali par.4. q.18.
art.6.nu.1.et 2.et ſeq.et nu.60. et ſeq. de legitima
loquens filio debita. et de quarta vxori debita lo-
quens, quòd compenſandi animo factum cenſeatur
cùm debitum ſit neceſſarium.idem tom.1. par. 1. q.
13.art.6.num.45. et ſeq. et nu.52.
Licet autem non ipſe teſtator debitor hu-
ius quartæ eſſet, ſed Eccleſiæ legatariæ; ideo
tamen legauit, ne amplius Eccleſiæ, quibus re-
liquerat, tenerentur; vt ipſe quaſi proprium
debitum, Eccleſiarum prædictarum nomine,
93 agnouiſſe videatur. Inſpicienda proinde erit
cauſa ipſa primaria, & originalis, quæ teſtato-
rem ad legandum quartam prædictam mouit.
„ ad tex.in l.Tutor datus.70.ibi.Et non titulus actio
„ nis, ſed debiti cauſa reſpicienda. ff. de fideiuſſorib.
cum alijs notatis. per Crauett.conſ.131.nu.15.
94 Cùm aliàs ex coniecturata Teſtatoris men-
te, etiam in debitore voluntario, compenſatio
inducatur ſecundum Afflict.d.deciſ 44.nu.9. Ay-
mon.d.conſ.131.n. 14.et ſeq.ad fin.vſq;et conſ.149.
vbi plures enumerat coniecturas, quibus compen-
ſandi arguitur animus.Maſcard.d. concluſ.333 nu.
13.Couar. d.cap.officij. nu.2. in fin.Surd. qui alios
refert.d.conſ.112.nu.12 Rota par.4. diuerſ.collecta
per Farinac.deciſ.456. Mantica. de coniect. vltim.
volunt.lib.10.tit.2.nu.2.Menoch.d.præſumpt.109.
nu.56. verſ. cæterum contrariam opinionem.Marta.
d.art.6.nu.3.et ſeq.et d.par.1. q.13.art.6.nu.46. et
ſeq.in quibus coniecturas enumerat.
95 Potiſſimùm, quòd legatum debitæ æquiua-
 let

Digitized by Google

let Quartæ; cùm expreſsè quartam reliquerit, vt euidens inde coniectura eliciatur, compenſandi animo Teſtatorem, feciſſe, legatariarum Eccleſiarum nomine. Vtile enim pro illis ne-
96 gotium geſſit, quas pluris, quo ad hoc dilexiſſe videtur, quàm Matricem Eccleſiam. *ad tex. in l. Publius Mauius. 36. cum §. 1. ff. de condit. & demonſtr. meus Maranta. conſ. 132. nu. 3. Crauetta. d. conſ. 149 n 5. Menoch. lib. 3 præſumpt. 121. n. 12. Azor. d lib. 9. c. 13. q. 4. caſu 9. Et hanc ſententiam ſequitur Mirād. in man. prælat. tom. 2. q. 48. art. 11. concluſ. 2. Federic. de Senis d. q. 3. vbi latè pro illa parte Marta d. q. 13. art. 6. in 4. coniectura. num. 51.*

Neceſſaria itaq; ex cauſa motus Teſtator æſtimatur pro Eccleſijs legatarijs, cùm quartam
97 tam Matrici Eccleſiæ legauit. Quod autem neceſſitate cauſatiua quis facit, ex liberalitate
98 feciſſe minimè videtur. Nec enim donat, qui
„ neceſſarijs muneribus ſuccurrit, *vt Vulpian. inquit in l. ſi quis pro vxore. 22. ff. de donat. inter virum, & vxor. Cancer. lib. 3. variar. cap. 20. de legat. nu. 314. Marta d. art. 6. nu. 4. & ſeq. plura enumerans, quæ neceſſariam arguant cauſam, & d. q. 13. par. 1. art. 6. nu. 52. & ſeq.*

99 Sat autem fuit per coniecturas de voluntate conſtare diſponentis, vt compenſandi animo feciſſe dicatur *Surd. deciſ. 161. nu. 2. Maſcard. d. concluſ. 333. nu. 13. Mart d. art. 6. num. 3. & d. q. 13. art. 6. d. num. 46. cum ſeq.* Cæteroquin ſi aliter dixerimus, & legatum debebitur quartæ nomine Matrici Eccleſiæ per Teſtatorem relictum, & qoartam etiam conſeqneretur Matrix Eccleſia ex legatis, Eccleſijs alijs factis; quòd non ſatis menti, ac ſenſui congruit Te-
100 ſtatoris, qui in dubio elegiſſe videtur viam, qua vtrique fieret ſatis caſui. *ad tex. in l. adoptiuus. 14. in fin. princ. verſ. ſed in re dubia ff. de ritu nupt. ſequitur Crauetta d. conſ. 149. num. 13.* quod extra hos terminos noſtros ſimpliciter admittit *Barboſ. d. cap. 19 in 14. q. n. 28. & d. cap. 24. nu. 18. vbi authores recenſet pro ſententia noſtra.*

Nec qoemquam mouere debet onus legato iniuſtum 20. anniuerſariorum, quatenus illud ad legandum cauſam dediſſe videatur, vt in initio dicebamus; vt legatum proindè debeatur, & quarta.

Cùm è contrà, cauſam ad legandum dediſſe magis adſtruat leuamen Eccleſiarum legatariarum, vt ne ex ijs diminutionem relicta reciperent legata per extractionem quartæ. Quod ſanè oſtendit, quòd pro quarta legatum ſcripſit Teſtator; vt hoc vnom ad legādum cauſam dediſſe facili demonſtretur negotio.

101 Cauſa porrò, quæ magis preponderat, diſpiciēda eſt, vt ſer ſu n dignoſcamus diſponentis. *ad t. x. in l. cùm te fū. :. 6. C. de pactis inter emptor. & ven. itor. Aneba:. conſ. 360. ex ſerie pacti nu. 4.*
102 Nin irum, quod cauſa determinat id, propter quod aliquid *fit. ad tex. in l. ſcio amico. 10. vbi Bar. in ſum. ff. de annuis legat. tex. in l. Lectus ſuſtiū, 22. ff. de his qui notantur infam. Bald. in l. 1 nu. 2. C. de legat. Surd. conſ. 150. nu. 61. lib. 1. Mantica de coniectur. lib. 6. tit. 14. n. 13. Caſanate cōſ. 44. n. 37.*

103 Illa verò finalis cauſa dicitur, quæ ita agētis intentionem mouit, quòd ipſa ceſſante omnino facturus, non fuiſſet, vel ſaltim, non eo modo. *ad tex. in l. damni. 52. & l. in ſumma. 65. §. id quoq. ff. de condit. indebiti Aymon. conſ. 142. nu. 9. Roland. conſ. 44. nu. 15. & 24. lib. 4. Gratian. Forenſ. par. 3. cap. 498. num. 38. Mantica. de coniectur. lib 6. tit. 14. nu. 17. Pater Sanchez in opere morali. tom. 1. lib 4. cap. 2. nu. 38. & 42. & lib. 3. de matrim. diſput. 39. nu. 14. et lib. 8. diſput. 21. nu. 8. Bartius d. deciſ. 79. nu. 42.* Compenſandi ergò animo legaſſe Teſtator videtur; cum quarta, quæ ex legatis, alijs Eccleſijs relictis, extrahēda erat, cū legatum hoc quartæ Matrici Eccleſiæ reliquit.
104 Alioquin fruſtra quartæ nomine legaſſe teſtator videretur. Quod admitti in teſtamentaria diſpoſitione minimè debet, *ad tex. in l. ſi*
„ *quando. 111. in princ. ibi: Alioquin fruſtrà ei legatum ſit ff. de legat. 1.*

Extrahetur itaquè onus adiectum anniuerſariorum, quod imponi haud minimè potuit, liberumque legatum quartæ Matrici Eccleſiæ perſoluetur.

Et ita ex his reſpondendum cenſui ſub cenſura &c.

Carolus Maranta V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Pro Fabricæ Oeconomo quoad primum caput decretum fuit, in ſecundo Miſſarū onus extrahi debuiſſe à legato Quartæ Matrici Eccleſiæ relicto, quòd cōpenſandi animo teſtator feciſſet. Et ita executum Per Dominum V. I. D. Melchionem Reuiglionem Fabricæ Secretariō me conſultore, ac votū ferente; & approbatum per Dominum Cōſultorem primarum cauſarum lato decreto, cui ſtetēre partes.

SVMMARIVM.

1 *Legatum pro maritandis puellis relictum, illis haud debetur, quæ mortis tempore teſtatoris, locatæ iam viris reperiuntur.*
ſecus ſi poſt. num. 94.
2 *Puellæ viris deſponſæ, ſi ante quàm matrimonium perficiant, viris ipſis ſe cognoſcendas permuttant peſſimam rem faciunt.*
3 *Virginitas ſemel amiſſa non reuiuiſcit amplius. et num. 45.*
4 *Voluntas hominum adoleſcētium potiſſimum mutabilis eſt, ac cuncta cordis eorum cogitatio ad malum intenta.*
5 *Peccato mortali nihil eſt infælicius, nihil fœdius.*
6 *Peccatum eſt nihil et ad non eſſe hominem deducit.*
7 *Seneca aureum dictum.*
8 *Peccare fœdum eſt, atque turpiſsimum.*
9 *Gratia diuina ſuper omnia æſtimanda, quæ animæ eſt pulchritudo, qua ſine deformis efficitur?*
10 *Anima ſicut carbo ignitus gratia præſente habetur, ea vero deperdita ſicut carbo extinctus.*
11 *Gratia lux, & vita animæ dicitur, & fons, & origo virtutum omnium, & quæ nos formoſos, & gratioſos facit.*
12 *Gratia diuina conſortes naturæ efficimur, & in filios*

filios Dei adoptamur, & bæredes euadimus Regni cæleſtis.

13 Et per eam à peccatis iaſtificamur.

14 Epiſcopi ſpecalatores ſunt, & vigilias cuſtodire debent ſuper gregem ſuum.

15 Epiſcopi ſub anathemate prohibentes ne ſponſi, & ſponſæ inuicem congreſſum habeant antequam matrimonium compleant, rectè faciunt. & declarauit Sacra Congregatio. num. 19.

16 Id qaoqne curare debent paellarum parentes, alioqain peccāt propter mala, qaæ iade ſequūtar. n. 17.

18 Roberti Marantæ optimum Conſilium in hoc.

20 Fabbius Maranta Epiſcopas Calaca. Authoris Patraus decifiones Curiæ Archiepiſcopolis Neapolitanæ cōcinnauit, dū in illa Cōſultor aſſideret.

21 Oſcalo, & amplexus inter ſponſos de futaro ſi cam periculo pollutionis iade ſequenda faerint, inhibentur eis ſub reata mortalis; honeſti tamen permittuntar num. 24.

& ſi in eis delectatio, qaæ ex illis oritur intendatur abſqae tamen pollutionis periculo. nu. 26.

22 Oſcala, amplexus & tactas impndici, præambula ſunt ad copulom, & ab illa ſpeciem ſortiuntar.

23 Copnlo carnolis nullo aiodo inter ſponſos de futuro cohoneſtari poteſt, neqae inter virum, & malierem num. 83.

25 Sponſalia initinm quodam, & præambulum ſant ad matrimonium.

27 Sponſis, donec motrimonium perficiatur, pœnitentia adhuc locus eſt.

28 Sponſus, qui à ſponſalibus recedit, cogi poteſt ad illa confirmanda ne dum moneri, etiam carceris occlaſione, potiſſimam copula ſecuta, & quomodo id exondiatur. nu. 42. 43. 44.

29 Sponſus mortaliter peccat promiſſam aon implens fidem, accedente potiſſimam iaramento.

30 Promiſſam fidem non implens perfidiæ peccato ſe macalat.

31 Promiſſio omnis rei grauis ſeriò facta, ſiue Deo, ſiue homini, poſt acceptationem præſertim ſub mortali obligat.

32 Sponſus tenetur ſponſalio cōfirmare matrimonio ſi copula ſecata fuerit, ob graue dānū paellæ illatū.

& reaaens etiā cenſuris cogi poteſt. n. 33. et nu. 91.

idq; etiā apud Gentiles antiquitus ſeruabatur. n. 34.

niſi iuſta ſubeſſet caaſa. num. 35.

36 Coactiones difficiles habere ſolēt exitus. et n. 81.

37 Matrimonia libera eſſe debent.

38 Matrimonia coacta ſæpe in vxoricidiū terminaat

39 Vel fornicatione fœdantar.

40 Coactioni frænus imponi debet, ſi obdurati ſponſi conſpiciantur, ne matrimonium perficiant.

41 Coactio debet eſſe caaſatina, non præciſè.

42 Tex. in cap. ex litteris. 10. et cap. requiſiait. 17. de ſponſalibas conciliantur.

43 Iudicis arbitrio remittitur qnando cogi, & quando moneri ſponſi poſſint, & debeant vt contrahāt.

44 Iuramentum mains vincalum ſponſalibus addit.

45 Mulier ex defloratione irreparabile damnum conſequitur, ac graue.

46 Maritata nō dicitur ſpōſata damtaxat, non vxor.

47 Ias, qaod eſt iu vxore, ad ſponſam non trabitur.

48 Vxor quando dicatur, & num. 64.

49 Vxor quæ dicitnr, & quæ ſolemnitates apud Gentiles ſernabantur, & num. 50.

51 Vxor ab vtēdo dicitur, & eodē modo maritus n. 65.

52 Tex. in can. Genait 27. q. 2. expenditar. ibid.

S. Ioſeph cur vir Moriæ dictas fuerit, & quomodo.

53 Coniagium legitimum fait inter S. Ioſeph, & Beatiſſimam Virginem, & eſt de fide. n. 54. & n. 75.

55 S. Ioſeph ſponſam Mariam habuit, non vxorem, & quomodo exaudiatur.

56 Mario Virgo ſantiſ. & Beatiſs. ſemper virgo fuit.

57 S. Hieronymus Eccleſiæ Sanctæ lumen, & Doctor Eluidiam hæreticum inſectatur.

58 Sponſa vti non dicitur ſponſus, ſed abuti, anteqaā vxor fiat, ſi ea vtatur.

59 Adulterij accuſari non poteſt concubina, vel ſponſa, ſolum aatem vxor.

60 Vir ias habet in vxorem aon vero in concubiaam, vel ſponſam.

61 Nuptias, qui non coatrahant.

62 Naptiæ aoa in ſola commiſtione conſiſtunt, ſed alia ſunt quoqae naptiarum munia.

63 Abuti quis re quomodo dicatar; vbi ex ſacris etiā litteris probotnr.

66 Matrimonium conſeaſu, non concabitu perficitur, & conſtat.

67 Coaſenſus autē in matrimoniū legitimas eſſe debet.

alioqain voti impedimentum non obſtaret. nu. 68.

69 Clericus in ſubdiacoaatns ordine implicitè ſolemne votam caſtitatis emittit.

70 Moaachi, & in ſocris Clerici Conſtitati matrimonium contrahere non poſſunt, quia legitimum non habent conſenſum.

et damnaatur in ſacra Tridentina ſynodo. num. 71.

& in excommunicationem incidunt. num. 72.

73 Conſenſus in matrimonio aoa debet eſſe explicitus in copulam, ſed implicitus ſufficit.

74 Pactum explicitum non conſumandi matrimonium per copulam contradicit matrimoaio.

76 Matrimonio poteſtas traditur corporum ad inuicē.

77 Matrimonium abſq; conſenſu conſtare non poteſt.

78 Conſenſus eſt de eſſentia aliorum contractuum.

79 Res abſqae ſui eſſentia uoa conſtant.

80 Coniugū animorū copulatio à mutuo cōſēſu pēdet.

alioqam procreatio periclitaretar. num. 81.

82 Matrimonium Adæ cam Eua eorum mutuo conſenſu non carnit.

84 Matrimoniales actus inter coniuges ad rectū finē ordinati meritorij ſunt, qaia ſunt actus virtutis, & iuſtitiæ.

& contrarium aſſerere eſt hæreticum. num. 85.

86 Coniux ſi alteri abſolutè, & abſq; cauſa debitam aegat, peccat.

87 Sponſalia ante Conciliam per copulam, in matrimonium tranſibant.

noa ita verò poſt Concilium. num. 89.

90 Motrimonia clādeſtina omaino ſublata poſt Cōciliū.

92 Conciliū Trident. nihil innouauit qnoad ſponſalia.

93 Teſtamentum morte confirmatur teſtatoris.

95 In odioſis ſtricta fieri debet acceptio.

ſponſa maritatæ nomine nō cōprehēditur. ibid. et n. 98.

96 Sponſi à ſpondendo dicti.

97 Vxor & maritata ne dū promiſſa, ſed obligata eſt.

99 Pro dote ſemper in odioſis, & dubijs reſpondēdum.

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Relicto pro puellis matrimonio locandis legato: ſi viuo adhuc teſtatore ſpōſalia decernantur, eaquè copula obfirmentur: Verùm poſt ſuprema Teſtatoris funera, matrimonium ſequatur; Num ne ſic nuptæ puellæ dos relicta ſolui debeat? Non tàm curioſè, quàm vtiliter diſſeritur. Et nùm cohoneſtari poſſit ex ſponſalibus inter ſponſos copula? quiduequò ad tactus, & oſcula?

RESPONSIO VI.

ROgauit Petrus elogium, Montemquè erigendum iuſſit, atq; ex eo ad certam ſummam omnibus de familia ſua matrimonio locandis puellis, certum quid dotis nomine pendi decreuit. In humanis autem agente adhuc Teſtatore, Thais, ex Teſtatoris ipſius familia nubilis puella, cum Franciſco ſponſalia contrahit, illaq; impatiens moræ, carnali obſignat copula. Decedit interea Teſtator, ſupremumq; ſuum morte claudit Iudicium. Sponſi verò ad Sacro Sanctæ Tridentinæ Synodi præſcriptum matrimonium perficiunt. Quarè ad legatum à Teſtatore dotis nomine ſcriptum apud Reuerendæ Fabricæ Tribunalis Iudices proclamant. Fit quæſtioni locus. Debeatur nec ne legatum. An verò maritata habenda ſit mulier hæc, quæ ſponſalia, cum Franciſco habita, Teſtatoris antę ſupremum diem, carnali copula confirmauit?

1 Et ſanè difficultatem augere videbatur. Quòd relictum legatum pro maritandis puellis, non debetur illis, quæ mortis tempore Teſtatoris, maritatæ inueniuntur, vt in proprietate ſtetur ſermonis, quem Teſtator loquutus fuit. Cùm verè maritanda non ſit amplius, viro ſemel tradita puella. *Bald. in l. fin. num. 1 1. C. de ſent. quæ ſine certa quantitate. Bald.* Nouellus *de dote par. 5. num. 12. in fin. vol. 5. tract. ſequitur Pater Sanchez de matrimon. tom. 2. lib. 7. diſputat. 91. numer. 64. Bonacin. tom. 2. oper. de contract. diſp. 3. q. 17. punct. 8. §. 4. num. 7. Mantica de coniectur. vltim. vol. lib. 12. tit. 1. num. 13.* plura nouiſſimè in ſimili refert. *Ioan. Baptiſta Thor. in compendio deciſ. par. 2. verbo. legatum factum ab aliquo teſtatore. fol. mihi. 323.*

2 Verùm difficultate nihil ducta; deberi legatum reſpondendum cenſui. Nec iniuriâ. profectò quòd, & ſi planè puella hæc viro de-
ſponſa, antè Teſtatoris vltimum diem, peſſimam rem geſſit, contracta ſponſalia copula confirmando carnali, vt reprehenſibilis, ſupra
3 quàm dici, & excogitari poteſt, euaſerit. Et quod Virginitatis perdiderit florem; Quippe *ſecundum Ouid. Oenonis ad Parid.*

Nulla reparabilis arte
,, *Lapſa pudicitia eſt; deperit illa ſemel.*

Et non iniucundum illud etiam, quod alter protulit.

,, *Bis duo notaui, quæ non poſſunt reuocari,*
,, *Virginitas, tempus, dictum verbumq;, iuuentus.*

4 Et quod aleam ſubiuerit, vt innupta, ac proſtituta remaneret. Cùm mutabilis ſit filiorum hominum, imberbiumq; præſertim adoloſcentulorum, voluntas; cunctaq; cogitatio cordis eorum ad malum intenta ſit omni tempore.
,, *Geneſ. 6. Quia iuuenilibus deſiderijs occupati, nul-*
,, *la grauitate conſtringuntur; vt inquit tex. in can. quorundam. poſt princ. 34. diſt.*

Et ſecundum Senec. oct.

,, *Iuuenilis ardor impetu primo furit,*
,, *Langueſcit idem facile, nec durat diù*
,, *In Venere turpi; ceù leuis flammæ vapor.*

5 Et quòd deniquè mortali ſe macula infecerit per peccatū; quò nihil eſt in fœlicius, nihil fœdius, *ſecundum illud Auguſt. relatum in can.*
,, *paratus. 2. §. nam cui licentia. 23. q. 1. ibi. quoniam*
,, *nihil eſt Infelicius fœlicitate peccantium.* Vt pu-
6 ta, cùm peccatum nihil ſit, & ad non eſſe hominem deducat; *vt gloſ. inquit in can. conuertimini. 34. §. hinc etiam. verſ. velut ab eo. de pænit. diſt. 1. exponens illud Ecclеſ. 17. à mortuo perit Confeſſio, velut ab eo, qui non eſt & S. Auguſt. trac. 1. ſuper Ioan. cap. 1. & ſine ipſo factum eſt nihil.*
,, Nihil peccatum intelligit. *Peccatum (inquiens)*
,, *non per ipſum (Deum ſcilicet) factum eſt. quia pec-*
,, *catum nihil eſt, & nihil fiunt homines cùm peccant. & ſequitur ſecundùm ſenſum tropologicum Michael de Palatio enarratione 11. in dictum cap. 1. Ioann.* Vnde eſt aureum illud, quin imò diuinū pœnè dictum, nec ſanè gentile Philoſopho, ſed Sanctiſſimo Chriſtiano, dignum, Senecæ, quem refert *gloſ. in verbo. nemo. in can. meritò. 15. q. 1. Et ſi ſcirem (inquientis) Deos ignoſcituros, homines autem non ſcituros, adhuc dedignarer peccare. hæc*
8 *ille.* Ita fœdum, atq; turpiſſimum eſt, peccare; & ſequitur *Ioan. Neuizan. in ſylua nuptial. lib. 1. num. 57.*

9 Atque æterno addixerit igni, gratia ſpoliata diuina, quæ ſuper omnia æſtimanda eſt. Cùm, quòd animæ ſit pulchritudo, qua remota deformis efficitur, *vt loquitur Cardin. Tolet. in Inſtruct. Sacerdot. lib 8 cap. 1. num. 3. ſicut eum refert. Frater Bernardin à Buſto. par. 2. ſermon. 32.*
10 *par. 2. fol. mihi. 840. col. 2. in fin. Anima eſt ſicut*
,, *carbo ignitus (inquiens) cùm habet gratiam. Carbo*
,, *enim ignitus habet eſſentiam, ſplendorem, & calo-*
,, *rem, quòd ſi ponatur. aqua ſuper ipſum Carbonem,*
,, *ſtatim recedit Calor, & ſplendor ab ipſo, & remu-*
,, *net ſimplex eſſentia carbonis tenebroſa, & tunc di-*
,, *citur Carbo, non viuus, & ignitus, ſed mortuus: ſic*
,, *itaquè fit de Anima, quæ cùm eſt in gratia, habet*

ſplen-

Digitized by Google

„ *ſplendorem ipſius gratiæ, & calorem Amoris Di-*
„ *uini. Adueniente autem peccato, recedit totus ſplẽ-*
„ *dor, & Calor charitatis, & remanet ſola eſſentia*
„ *Animæ tenebroſa, & obſcurata, & dicitur Anima*
„ *talis mortua propter defectum, & priuationem ip-*
11 *ſius gratiæ. hæc ille:* ob id igitur: Gratia, lux, &
vita dicitur Animæ illuminans mentem ad
benè, & gratuitè operandum ſecundum legem
Dei. *ſecundum Auguſtin. lib. de natura, & gratia*
& *Bernar. ſer. de charitate, et gratia Chriſti*, &
fons, & origo virtutum omnium, & quæ nos
formoſos, & gratioſos facit, vt latè proſequi-
tur *Illuſtriſſimus Bellarmin. tom. 4. Illuſtr. contro-
uerſ. lib. 1. de amiſſione gratiæ, cap. 14. col. 2. litt. D.
et eod. tom. lib. 1. de gratia, et libero arbitrio. cap. 6.
col. 4. et 5. et ſatis etiam diffusè dictus de Buſto.
prædict. ſerm. 23. in 2. par. Pelbartus in Roſar. Theo.
log. tom. 2. verbo. Gratia. 1. §. 1. in fin.*
12 Tùm quòd per gratiam homo Diuinæ con-
ſors factus Naturæ 1. *Petri* 1. *num.* 4. adoptatur
„ in filium Dei, cui debetur hæreditas ex ipſo
„ iure adoptionis: *ſecundum illud Roman. 8. ſi fi-*
„ *lius, et hæres. S. Thom. 1. 2. q. 114. art. 3. in reſp.*
13 Et per eam à peccatis Iuſtificamur, atque à
filijs damnationis, & perditionis ſegregamur.
*Card. Bellarm. d. lib. 1. de gratia. cap. 6. col. 5. in 3.
et 6. effectu.* Eſt enim gratia perfectio animæ.
Pelbartus. §. 8. verſ ſed quomodo gratia.

Ad occurrendum ergo tanto malo, tantoq;
inexpertium, ac ſimplicium puellarum dam-
no; & vt earum conſulant honeſtati; iurè, nec
ſanè iniuria faciunt: Vigilantiſſimi quiquè ſpe-
14 culatores, qui vigilantes, & cuſtodientes vigi-
lias noctis ſuper gregem ſuum. *Lucæ. 2. num. 8.*
iuxta illud Profetæ, quin imo Euãgeliſtæ, *Iſaig.
21. num. 11. Cuſtos, quid de nocte? Cuſtos quid de
nocte?* vt interpratatur *S. Ambroſ. tom. 3. in d. c. 2.*
15 *Lucæ.* Sub anathematis interminatione prohi-
bent, ne ſponſi, ſponſæuè ad inuicem, antèquã
in facie Eccleſiæ matrimonium verè contra-
xerint, congreſſum habeant; vt ne tentet eos
Sathanas, atque inuicem ſeſe commiſceantur.
16 Quòd & parentes ipſi puellarum facere de-
bent; alioquin peccato ſe inficiunt. *Nauar. cap.
14. num. 18. verſ 23 peccant. in fin, et cap. 16. num.
12. in fin. Lopez in Inſtructor. conſcent. par. 1. c. 54.
col. fin. §. peccant parentes. Henriq. in ſum. lib. 11.
de matrim. cap. 19. §. 4 in fin. Iacob. de Graffijs lib.
2. deciſ. aurear. cap. 82. num. 3. in fin. ſequitur San-
chez de matrim. lib. 9. diſput. 46. nu. 52.*
17 Atque ſatis certo periculo ſe exponunt
proſtitutas habendi filias, & innuptas, certum-
què ſibi, & conſanguineis bellum aſſiſcunt.
Vnde poſtmodum mortes, aliaquè grauia, ac
deploranda ſatis, ſuperque ſubſequuntur dam-
18 na. Diſcant igitur in poſterum homines cau-
„ tius negotiari. *Vt nunquam appropinquet ſponſus*
„ *filiæ tuæ (vt Proauus meus Robertus Maranta lo-*
„ *quitur conſ. 86. num. 4. in fin.) niſi per verba de præ-*
„ *ſenti ſit matrimonium contractum; quia ſæpè ex his*
„ *actibus, non ſubſequente poſtea matrimonio, cauſa-*
„ *ri ſolent infamiæ, et verecundiæ, et demum arma,*
iræ, et ſcandala, et occiſiones. Hæc ille: Admonet

quoquè *Ioan. Franciſc. Leon. in Theſauro par. 2. c.*
19 *9. de ſponſalib. et matrimon. num. 20.* et conſulta
Sacra Congregatio Illuſtriſſimorum Domino-
rum S. R. Eccleſiæ Cardinalium Sacri Triđẽt.
Concil. Interpretum per Archiepiſcopum
Neapolitanum. Nũn ne ſponſi ante contra-
ctum matrimonium prohiberi poſſent, ne in-
„ uicem acceſſum haberent. Reſpondit. *Acceſ-*
„ *ſus viri ad ſponſam ante denuntiationes, et matri-*
„ *monium contractum, prohibendus eſt, aliqua graui*
„ *pœna, propter ſcandala quæ in præſenti proponun-*
„ *tur. Decretum enim Concilij nullam his imponit pæ-*
„ *nam, nec prohiberi poſſunt, quin diſcedant à pro-*
„ *miſſis. At ſi contingeret ſe per carnis copulam mi-*
„ *ſcuiſſe, et aliquo prohibito gradu inter ſe coniun-*
ctos eſſe; nec matrimonium contrahendum eſſet, ſed
„ *pæna inceſtus puniendi.* hæc ille: & eam refert
20 *Reuerendiſſimus Fabius Maranta Epiſcopus Cal-
uenſ. meus Patruus in ſuis deciſionibus Curiæ Ar-
chiepiſcopalis Neapolitanæ dum inibi ante Epiſco-
patum apud Illuſtriſſimos Archiepiſcopos Mariũ
Caraſam, & Anibalem de Capua Conſultor aſſide-
ret. deciſ. 37. quas ſua manu exaratas apud me ha-
beo.*

Vnde deſpectui tunc habentur puellæ, quòd
florẽ amiſerint, quę charas eas viris faciebat,
vt optimè ad rem noſtram. *Catull. in Epithala-
mio loquitur inquiens.*

„ *Vt flos in ſeptis ſecretus naſcitur hortis,*
„ *Ignotus pecori, nullo contuſus aratro,*
„ *Quem mulcent auræ firmat ſol, educat imber.*
„ *Multi illum pueri, multæ optauere puellæ.*
„ *Idem cum tenui carptus defloruit vngue,*
„ *Nulli illum pueri, nullæ optauere puellæ.*
„ *Sic Virgo dum intacta manet; tùm chara ſuis; ſed*
Cum caſtum amiſit polluto corpore florem,
Nec pueris iucunda manet, nec chara puellis.

21 Et quidem, ſi oſcula, & amplexus inter ſpõ-
ſos de futuro, ſi impudici illi fuerint, vel cum
periculo pollutionis, inde ſequendæ, vel etiam
copulæ, ſiuè conſenſus in illam, ſunt illis prohi-
biti ſub reatu peccati mortalis. Quia ſicuti
eſt illis prohibita copula, matrimonio non
perfecto, ita quoquè, & oſcula, & amplexus,
22 & tactus impudici, vti proximiores, & pre-
ambuli ad illam, ex qua etiam ſpeciem ſortiũ-
tur. *Caietan. in S. Thom. 2. 2. q. 154 ar. 4. & in ſum.
verbo. ſponſalitia. in fin. verſ. 3 peccatur.* Nauar. *d.
cap. 14 num. 18. verſ. 23. peccant. & cap. 16. nu. 12.
Graffijs. d. cap. 82. num. 3.* Binſfeld. *enchirid. Theo-
log. paſtoral. par. 1. de matrim. cap. 19. §. 3. conclus.
7. & infra etiam citandi Doct. Ioan. de la Cruz in
director. conſcient. par. 1. in 6. præcept. art. 1. num. 4.
concluſ. 2. Sanchez d. diſput. 46. num. 47. cum ſeq. ad
fin.* Anton. *Fernandez in examine Theologiæ mora-
lis par. 4. cap. 17. §. 2. num. 2. Bonacin. tom. 1. de Sa-
cram. matrim. q. 4. punct. 9. num. 6.*
23 Multò magis vtique eſt illis carnalis copu-
la interdicta, quæ nullo modo per ſponſalia
cohoneſtari poteſt; Cùm neutrius corpus ſit
alterius, ſed promiſſum tantum, *vt inquit Caiet.
ſum. d. verbo. ſponſalitia. verſ. 3. peccat, & citati
paulò ante Doctores.*

24 Per-

24 Permittuntur tamen inter ſponſos oſcula,
& amplexus, alijq; non impudici tactus. Quo-
niam ſicuti matrimonium cohoneſtat copu-
25 lam, ita ſponſalia, quæ matrimonij initium
quodam, ac præambulum ſunt, cohoneſtare
debent huiuſmodi actus; potiſſimum, quia ſic
magis amor in ordine ad matrimonium ſoue-
26 tur. Quamuis itaque ſponſi eam delectatio-
nem ſenſitiuam intenderent, quæ ex amplexi-
bus ipſis, & oſculis, ſiuè tactibus, non tamen
impudicis, oritur; modo tamen pollutionis pe-
riculum, vel conſenſus in eam, non adeſſet,
mortaliter haud peccabunt, ſed venialiter dū-
taxat. *Caiet. ſum d. verbo ſponſalitia. in fin. & d. q.
154. art. 4. & S. Thom. ibid. Nauar. d. cap. 16. num.
12. Graffiis d. cap. 82. num. 3. Lopez in inſtruct. par.
1. cap. 75. col. fin. verſ. contra Pedazam. Leſſius de
iuſtit. & iur. lib. 4. cap. 3. dub. 8. num. 57. 58. & 59.
Paulus Comitulus reſponſ. moralium. lib. 4. q. 19.
20. 21. & 22. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſump.
1. num. 16. de la Cruz vbi ſupra d. nu. 4. Sanchez d.
diſp. 46. num. 47. 48. & 49. & ſeq.* Et ſi quidem
mortaliter peccare, ex ipſa ſola dilectatione,
quamnis pollutionis abeſſet periculum, & cō-
ſenſus in eam, dicat. *Ant. Fernandez. d. par. 4. c. 17.
§. 2. num. 2.* Verum à priori ſententia receden-
dum non eſt, *ita etiam Henriq. d. lib. 11. cap. 19. §.
4. in fin. Bonacin. d. q. 4. punct. 9. nu. 6. Homobonus
de humanæ vitæ ſtatib. par. 2. c. 19. n. 3. fol. mihi 665.*
27 Minimè tamen ex hoc gentium ſequitur,
quòd copula confirmauit carnali, ſponſalia,
maritatam, ſiuè nuptam dici puellam hanc, vt
legato ſpoliari debeat, per teſtatorem relicto.
Cum interim, niſi matrimonium ſequutum
fuiſſet, *iuxtà Tridentinæ Synodi decretum. ſeſſ. 24.
cap. 1. de reformat. matrim.* pœnitentiæ locus li-
ber vtriquè manſiſſet, atq; à ſponſalibus reſili-
re potuiſſent.
28 Et licet planè, ne dum monéri, verùm, &
cogi poſſit; cùm carceris concluſione, tùm
etiam Eccleſiaſtecis cenſuris per Eccleſiaſti-
cum Iudicem ad ſponſalia matrimonio con-
firmanda, vir, qui matrimonij ſub ſponſione
ad conſentiendum copulæ fidentem Virginem
pellexit. *tex. ſunt. in cap. ex litteris. 10. cap. prate-
rea. 12. & cap. riquiſinit. 17 de ſponſalib. vbi com-
mentantes. Ricius deciſ. 184. par. 2.*
29 Porrò quòd mortaliter peccet ſpōſus pro-
miſſam non implens fidem; præſertim ſi illam
Sacramento firmiorem reddiderit. *tex. in d. c.
ex litteris. 10. quod eſt 2 de ſponſalib* Dinus *Thom.
in 4. diſt. 27. q. 2. art. 1. ad ſecundum. Gouar. de ſpon-
ſalib. par. 1 cap. 4. num. 3.* Nauar. *man. cap. 25. num.
144. Conink diſput. 22. dub. 1. num. 1. Surd. conſ.
364 num. 8. & 10. vol. 3. Bonacin. infra citand.*
30 Vnde perfidiæ ſe peccato inficit, promiſſam
fidem diſſoluendo. *Caiet. in ſum. d. verbo. ſponſa-
lia. verſ. 2. in diſſolutione. Beia par. 1. caſu. 18. in fin.
verſ. quare confeſſor. Monald. qui de communi te-
ſtatur par. 1. conſ. 37. num. 3. Anaſtaſ. Germon. de
ſacror. immunit. lib. 3. cap. 21. num. 87. & in parati-
tlis. lib. 4. de ſponſalibus. col. 2. in fin. Ambroſin. de-
ciſ. 34. num. 17. par. 2. Homobon. de Bonis. in exam.
Eccleſ. tom. 3. tract. 13. cap. 9. q. 22. in 2. ſuppoſ. in
eff. ctu ſponſalium fol. mihi 76. Bonacin. de ſponſa-
lib. q. 1. punct. 2. num. 1.*
31 Omniſquè promiſſio rei grauis ſeriò facta,
ſiuè Deo, ſiuè homini, præſertim poſt accepta-
tionem, ſub mortali obliget *ad tex. in cap. 1. &
2. vbi Abb. de pactis. Nauar. man. cap. 18 num 6 &
7. Leſſius de iuſtit. lib. 2. cap. 18. dub. 8. num. 55. An-
gelica. verbo. lex. §. 3. verſ. ſi verò materia. Mulina.
tom. 2. de iuſtit tract. 2. diſput. 271. num. 4. per tot.
ſequitur Sanchez. de matrim. lib 1. diſput. 27. nu. 2.
& diſput. 29. num. 4. verſ quia Index. Pater Aegid.
de Conink, qui alios refert. de Sacrament. & cenſur.
par. 2. diſput. 22. d. dub. 1. num. 1. & dub. 6. concluſ.
5. num. 39* Ioan. *Guttierez. de matrimon. cap. 15. nu.
1. Anton.* Fernandez *d. cap. 17. par. 4. §. 2. num. 3. in
fin. Ioan. Brunell. de ſponſalib. & matrimon concluſ.
16. num. 9. verſ ego autem. vol. 16. tractat. fol. 19.
Beia d. caſu 18. in fin. verſ. quare Confeſſarius. Fra-
xinella de obligat. Sacerdot. ſect. 1. in explicatione
tit. num. 3.* Bonacin *tom. 2. de contract. diſp. 3. q. 12.
punct. 2 num. 8. & 9.*
32 Tenebitur ergo ſponſalia matrimonio ſub-
ſequenti confirmare, defloratione præſertim
ſequuta, ob graue ſatis damnum puellæ illa-
tum, cæteris quidem paribus. *ad tex. in cap. 1. de
adulter. extra. S. Thom. in 4. diſt. 28. art. 2. ad 4. Ro-
ta par. 1. diuerſ. deciſ. 497. num. 2. Beia d caſu 18.
Genuenſ. in praxi. cap. 14. de ſponſo nolente contra-
here &c. num. 1. Sanchez d. diſp. 29. num. 2. in fin.
Anton.* Fernandez *d. cap. 17. par. 4. §. 2. num. 5. Hen-
riq. in ſum. lib. 11. cap. 13. §. 4. Ambroſin. deciſ. 34.
num. 18. par. 2.*
33 Quod ſi reluctarit, iurè nec temerè etiam
cenſuris, & carceris cogetur occluſione. *can.*
Atho. *44. cum gloſ. & ibi notat. 27. q 2. Ioan. Bru-
nell. d. concluſ. 16. num. 9. & 10. Ioan. Baptiſta. Fer-
rett. conſ. 171. in 1. par. lib. 1.* Couar. *plene de ſpon-
ſalib. par. 1. cap. 4 num. 2 & 3 & 4 & 5. Genuenſ.
d. cap. 14.* Henriquez *d. cap. 13 §. 4 Sanchez d. diſp.
29. num. 4. & ſeq. Surd. conſ 364. num. 7. 8. & 10.
vol. 3. Doctor Marta voto 172. num. 1. cum ſeq.
Thomas Triuiſan. d. deciſ. 9. num. 3. cum ſeq lib. 1. &
deciſ. 20 num. 4. verſ. in quaquis cuidam. eod lib.*
Monald. *d. conſ. 37 num. 3. Rota d. deciſ 497. par. 1.
diuerſ. & apud Illuſtriſſimum Seraphin. deciſ 1112.
num. 1. et par. 4 diuerſor collecta per Farinac. deciſ.
25. num. 6. et apud SS. Gregor. XV. Ludou ſ deciſ.
376. num. 5 et ſeq. apud Illuſtriſſimum Card.* Caua-
ler. deciſ. 526 num. 1. Ric. *dicta deciſ. 184 nu. 5. et 6.*
34 Quod & antiquitùs apud ipſos etiam genti-
les receptum erat, *vt ex* Gellio. *lib. 4. noct. Atti-
car. cap. 4. refert Petr. Gregor. Tholoſan. vir vnde-
quaque doctiſſimus ſyntagmat. iur. vniuer. par 2.
lib. 7. cap. 2. num. 3. Ioan. Guttierez de matrimonio
cap. 15. num. 2. Homobon. d q. 22. in 2 ſuppoſit. & in
1. aſſert. Beccanus in ſum. Theol. ſcholaſt. tract. 2.
par. 3. de Sacramen. in ſpecie. cap. 43. q. 15.*
35 Niſi fortaſſis iuſta contradicendi ſubeſſet
36 cauſa. Cùm coactiones difficiles frequenter
exitus habere ſoleant; & libera matrimonia
37 eſſe debeant, non coacta. Alioquin non ma-
trimonium, ſed concubinatus dicetur. *d. cap.*
requi-

Digitized by Google

requiſiſti. 17. & cap. Gemma. 29. de ſponſalibus.
38 S.Thom. d.diſt.28.art.2.ad quartum. Vt de vxo-
ricidio facilis poſſet, nec vanus ſubeſſe timor.
39 S.Thom.in 4.diſt.27.q.2 art.1.ad ſecundum. Vel
de fornicatione, ſiuè magis adulterio timeri.
40 Vt ceſſandum proinde à coactione ſit; potiſ-
ſimum verò ſi obduratus ſponſi, vel Sponſæ
animus eſſet, vt flecti nullo pacto ad contra-
hendum poſſet. Ferret.d.conſ.171.num.6.cum ſeq.
41 vbi. Coactionem, cauſatiuam debere eſſe(in-
quit)vt ſcilicet de nolente volens fiat, non ve-
rò præcisè, & ſimpliciter, vt loquitur Gelaſius
Papa Victori Epiſcopo ſcribens in can. conſuluit.
9.74 diſt. Cæteroquin liberum matrimonium
(vt perquiritur) haud eſſet. faciunt notata per
gloſ.1.in ſum.74.diſt.Gratian.Forenſ par.5.c.804.
num.19. et 20. Cardin. Zabar.conſ.109. dico quod
ſponſalia num 3.circa fin. verſ. quod autem non ſit
cogenda.Rota d.deciſ.497.num.2. et apud Seraphi-
num.d.deciſ. 1112.num.5. et 6. et 7. et deciſ.1258.
num.2.et in recentioribus par.1.tom.1. deciſ. 207.
num.9. et 10. et apud Coccin.d. deciſ. 437. et apud
Ludouiſ d.deciſ.376.num.5. et 7. a q; apud Caua-
ler.deciſ 458. num.2 et 3. Genuenſ. latè d.cap.14.
num.5.et 6.in additionibus. Marius Anton.uariar.
lib.1.reſolut.28 num.13.Surd.d.conſ.364.num.8.et
ſeq.& num.41.Ric.d.deciſ.184.num.6. & dictum
fuit in Abulen. Matrimony. 28 may. 1595. coram
Illuſtriſſimo Blanchetto. deciſ.107. num.2. poſt 1.
vol. conſ. Farinac. & in Neapolitana matrimony.
27.Februarij 1587.coram Cardinali Mantica deciſ.
1. num.1. & 2. Homobonus d.q.22. in 2 ſuppoſ.§.
ſponſalia qualiter diſſoluantur.
42 Et hoc ſanè pacto conciliantur, tex. in d.cap.
ex litteris. 10. et cap. requiſiuit.17. qui ſibi inui-
cem aduerſi videntur. Vt primo ſcilicet loco
moneri; poſtmodum verò, nulla rationabili ex
43 aduerſo allata cauſa (quod Iudicis arbitrio
remittitur. Abb.d.cap.requiſiſti num.4. Guttier.d.
cap.15.num.2.Rota d.deciſ 497.nu.2.in fin et apud
Coccin.d.deciſ 437.num.2.et apud Ludouiſ.d.deciſ.
376.num.5.et apud Caualer. deciſ.447. num.1. et
2.et deciſ.526.num.2.Homobon. vbi ſupra, etiam
cenſuris, & carcere, vel alio quouis modo cõ-
pelli valeat. Brunell.d.concluſ.16. num.10.Couar.
d.cap.4.num.5. Ferrett. d.conſ.171. num.6. et 7.et
ſeq.Sanchez d.diſput. 29.num.4 ConinK. d diſput.
22.dub.2.num.8.9.et 10. Anton. Fernandez par.4.
cap.17.§.1.num.10.et 11.Henriq d.cap.13. nu.4.
et ſequitur ex Baſilio Pontio de matrim.lib.12.c.6.
num.2.Pater Dianatomo 3.tract.4. reſol.206. Bec-
canus.d.q.15.
44 Præſertim verò ſi iuſiurandum interceſſiſ-
ſet, ob maius vinculum atque ob Iuramenti
ipſius religionem, & reuerentiam, Abb.d.cap.ex
litteris.10.num.3 Sanchez d.diſput.29. num.5. Tri-
niſan.d.deciſ.9.num.12 ConinK d. diſput.22. dub.
2.num.9. Ambroſin d.deciſ 24.num.39. et ſeq. Surd.
d.conſ.364. num.7. et num.9. Gratian. d.cap. 804.
num. 19.et apud Caualer.deciſ.468.num.2. et in d.
Abulen.num.3.
45 Vel carnalis etiam copula ſequuta; ob dã-
num notabile atque irreparabile mulieri ex
,, defloratione illatum, ad tex.in cap.1.de adulte.
,, ibi. Et habebit vxorem.Petr.Gregor.ſyntagmat.iur.
,, par.2.lib.8.cap.2.num.8.Beia.d.caſu 18.in fin.Ge-
nuenſ.d.cap.14.num.1.Anton.Fernandez d.cap.17.
§.2. num.5. Marta. d.voto 172. num.3. Rota apud
Ludouiſ.d.deciſ.376.num. 7.et diximus ſupra.
Non itaquè maritata dici potuit hæc puel-
la per ſpouſalia copula confirmata, antequam
in facie Eccleſiæ matrimonium contractum
fuerit.
46 Profectò, quòd maritata non dicitur, quæ
viro deſponſa eſt tantùm, non vxor. tex.in l.
vxores.9.et l.ſolet. 10. ff.de his qui notantur infa-
mia.
47 Vt proinde ius, quod in vxore eſt, ad ſpon-
ſam minimè trahatur, vt inquit gloſ.in d.l.ſolet.
verbo.nocet. plenè Tiraquell. in legibus connubial.
Gloſſ.2.ſequitur Tuſc.tom.8. littera V. concl.386.
48 Planè quia, vxor poſt nuptialem benedi-
ctionem, & ſollemnitatem, quamuis carnis
copula ſequuta minimè ſit, dicitur. antè verò
ſponſa appellatur. ad tex. in cap.ex publico 7.de
conuerſ.coniugator.l.non ſine. 5. C.de bonis quæ li-
beris. Couar. poſt alios, quos allegat de ſponſalib.
par. 1.cap.1.num.40.Sanchez de matrim.lib.1.diſp.
1.num.4.Tuſcus. tom.5. littera M. conclus.273.nu.
10.et tom.vltimo d. littera V. conclus. 385.num.1.
Barbos.alios referens de appellat. verb. ſignif. ap-
pell.279.num.1.
49 Verèq; vxor ea nuncupetur, quæ iam mari-
ti domus poſtes inunxit, ad eius traducta do-
mum. Solebant quippè puellæ viris locatæ, la-
neis victis, & oleo (vt Seruius inquit 4.Aeneid.)
ſiuè lupino adipe(ſecundum Plinium) poſtes in-
ungere domus viri, vt inde malum omne ab-
ſcederet, fauſtæq; viuerent ad virorum tradu-
ctæ domos, ad tex. in l.2. § ſi ſponſa, ibi: In do-
,, mum quaſi vxor deducta ſit, licet non dum vxor ſit
et ibi Franciſ.Ripa num.11.ff.de priuileg.creditor.
tex.in l.quæſitum.9.§.et ſemper.ff.de ſponſalib.tex.
in l.cum in te.6.in fin. C.de donat. ante nupt.tex.
in cap.tertio loco.13.in princ. ubi Abb.num.5. de
præſumpt. Abb conſ.1.par. 1.num.4. verſ. et uulga-
riter.Brunell.de ſponſalib.conclus. 1. num.23. et
Gregor.Tholoſ.syntagmat par.3.lib 45.cap.13.nu.
7. et 8. Lexicon Iuridicum nouum. uerbo. uxor. 1.
50 Et qua vir ipſe ad ſui libitum vti poteſt, ac-
cepta poteſtate in corpus eius per matrimo-
51 nium. Cùm ab vtendo vxor nuncupetur. ſe-
cundum Salicet.d.l.cum in te.6 num.6.C.de donat.
ante nupt.tex.in can.ſi quis deſponſata.34. ubi gloſ.
27.q.2.Ripa d.l.2.§.ſi ſponſa.num.11. & per Petr.
Gregor. d.cap.13. num.7. et 8. argumento tex.ſatis
notabilis ad rem hanc in can. genuit. 36. d.27. q.2.
52 ubi ſuper illud Matth.1. Genuit Ioſeph virum
,, Mariæ. Ex Hieronymo in commentar. inquit :
,, Cùm virum audis, tibi nõ ſubeat ſuſpitio nup-
,, tiarum (ideſt carnalis commiſtionis. ſecundum
,, Gloſ.ibid.) ſed recordare conſuetudinis ſcrip-
,, turarum, quod ſponſi viri, & ſponſæ, vocentur
vxores: hæc Hieronym. Vxor eſt ergo, qua vir
per carnis copulam vti liberè poteſt. Alio-
quin ad rem, nihil Hieronymi ipſa animad-
uerſio

Digitized by Google

uerſio faceret; cùm voluit; cõſuetudinis ſcrip-
turarum meminiſſe debere, cùm virũ Ioſeph
audiuerimus Mariæ; qua illæ ſponſos viros, &
ſponſas appellant vxores: Niſi, vt id aſſereret:
53 Quod licet quidem coniugium legitimum
fuerit inter Sanctum Ioſeph, & Beatiſſimam
Virginem Mariam. *can. Matrimonium. can. Beata
Maria. 3. & can. coniux. 6. & can. omne. 7. cum ſeq.
27 q. 2. Abb in cap. commiſſum. 16. num. 3. de ſpon-
ſalib. Sanch. de matrimon. lib. 2. diſput. 1 num. 3. &
par. 3. q. 29. art. 2. S. Thom. in 4. diſt. 30. q. 2. art. 2.
Bonacin. tom. 1. de matrimonio. q. 2. punct. 1. num. 9.*
54 Quod de fide eſt. *Matthai* 1. Vxorem tamen
illam numquam habuit fidiſſimus ſponſus, ſed
55 ſponſam, quia illa numquam vſus eſt vxore.
56 Et Virgo in partù: Virgo poſt partum; Virgo
in æuum permanſit, vt Sancta canit Eccleſia.
*& tex. cap. Ioſeph. 5. de verbor. ſignif. S. Thom. d.
diſt. 30. q. 2. art. 3.* Quo argumenti genere vti-
tur etiam Abb. *d. conſ. 1. num. 5. verſ. 3. pondero, &
Salicet. d. l. cùm in te. num. 6. deduciturq; apertè ex
tex. in can. ſi enim. 39. et can. inuenta. 40. 27. q. 2.*
57 Et indicat dilucidius ipſemet Hieronymus
Eccleſiæ Sanctæ lumen, & Doctor, aduerſus
Eluidium. *tom. 2. epiſt. col. 3. fol. mihi 453. in
minori impreſ. Romæ.* dum ſequentibus ver-
bis abominabile monſtrum inſectatur, inqui-
,, ens: *Deſponſatam confitetur; & ſtatim uxo-
,, rem uult eſſe, quam confeſſus eſt ſponſam. Rurſus.
,, Quam uxorem nominat, dicit non ob aliud deſpon-
,, ſatam, niſi quandoque nupturam. Et ne parum hoc
,, arbitremur. habes (inquit) deſponſatam, non commẽ-
,, datam, ideſt non dum vxorem, nec dum maritali
,, vinculo copulatam. Et paulò inferius. Igitur cùm
,, Euangeliſta dicat, priuſquam conuenirent, proxi-
,, mum nuptiarum tempus oſtendit, & in eo iam rem
,, fuiſſe, vt quæ prius ſponſa fuerat, eſſe vxor incipe-
,, ret: quaſi dixerit; antequam oſcula, amplexuſq; mi-
,, ſcerent, antequam rem agerent nuptiarum; inuenta
,, eſt rem habens in vtero. hæc ille.* Et hanc eandem
ſententiam ſequitur Ex Hieronymo vbi ſupra.
*Pater Ioan. Maldonatus in commentar. in Matthæũ
in cap. 1. num. 18. in verſ. antequam conuenirent. &
Pater Sebaſtianus Barradius. tom. 1. in Euang. lib.
8 cap. 5. eod. verſ. antequam conuenirent. fol. mihi.
711. & Dionyſ. Carthuſ ibid. ar. 3. &* Nouarinus *in
eund. locum ſect. 5. in fin. Emanuel Sà eod. loco et
Abulenſ. tom. 1. q. 28. in fin.*
58 Cùm alioqui, donec verè nupta, atq; vxor
fuerit ſponſata puella, non vti ea, verùm abuti
magis vir dicatur. Ni conceſſerimus fortaſſe,
cùm ſcorto, quo cum veſana effunditur libidi-
ne, maritari, atq; nuptias contrahere virum
dici, & vxorem eam effici. Quod probatur ex
illo Gregorij ad Mauritium Imperatorem re-
lati *in can. qui deſponſatam. 9. 27. q. 2.* dum expo-
,, nens illud *Deuteronom.* 22. Si quis cuiuslibet
hominis deſponſatam puellam in agro, vel in
,, quolibet loco oppreſſerit, vel abduxerit in do-
,, mum ſuam, morte moriatur; quia vxorem
,, proximi ſui violauit. *Non quæ iam (inquit) per
,, concubitum vxor erat, ſed quæ à parentibus uxor
fieri debebat, & eſt tex. in l. ſi uxor. 23 ff. ad l. Iul.
59 de adulter. quatenus habet:* Concubinam, & ſpõ-
ſam de adulterio accuſari per virum non poſ-
60 ſe; vxorem verò poſſe. Quia ius habet vir in
hanc; non verò in concubinam, vel ſponſam.
§. Iudex. eod. l.
61 Iuſtas autem nuptias inter ſe Ciues Romã-
ni contrahunt, qui ſecundum præcepta iuris
62 coeunt, *ut loquitur tex. in §. 1. Inſtit. de nupt. Non
enim (Auguſtin. loquitur contra Iulian. lib. 1. rela-
tus à Gratiano canon. nõ enim. 32. q. 1.) in ſola com-
,, miſtione Maris, & fœminæ nuptiarum veritas eſt;
,, ſed alia ſunt ad nuptias propriè pertinentia, quibus
,, ab adulterinis nuptiæ diſcernuntur: ſicut eſt Thori
,, nuptialis fides; & cura ordinatè filios procreandi.
hæc ille: et ſequitur S. Thom. d. par. 3. q. 29. art. 2. in
corp Becranus d. cap. 45. q. 3.*
63 Abuti verò dicitur, qui re malè, & extrà
vſum conceſſum, vtitur, *arg. tex. in can. priuile-
gium. 6. vbi gloſ. 11. q. 3. tex. in l. Chriſtianis. 6. C. de
paganis, et eorum ſacrificio. tex. in l. vſus. 4. in fin. C.
de aquæ ducto. lib. 12. vbi* abuti aqua dicitur,
qui illam ad bibendum paratam, ad irrigandos
agros, vel hortos, furtiuis meatibus tranſdo-
xerit. *Iſernia in Conſtitut. Regni. Ea, quæ ad ſpecia-
le decus in fin. Bocr. deciſ. 297. num. 3. Vincent. de
Franch. deciſ. 617. num. 8. Præſes Lanarius conſ. 5.
num. 12. et 13. Pater Iacob de Graffijs. de caſib. re-
ſeruat. lib. 2. cap. 18. num. 13.* Ita & in ſacris litte-
ris *Ieremiæ.* 18. 23. Ne propitieris iniquitati
,, eorum (inquit) & peccatum eorum à facie tua
,, non deleantur, fiant corruentes in conſpectu
,, tuo; in tempore furoris tui abutere eis, *vbi
,, Lyranus* abuſus (loquitur) propriè eſt, vti ali-
,, qua re ad aliud, quàm ſit ordinata. Natura
,, enim humana eò quod eſt ad Imaginem Dei
,, facta eſt ad gloriam Dei ordinata. Et ſic in
,, damnatione hominum malorum ſi conſidera-
,, tur natura tantùm, eſt abuſus in hoc, quòd na-
,, tura applicatur ad pœnam, quæ erat ordinata
,, ad gloriam. hæc ille. *et Eſther.* 13. 2. Cum pluri-
mis gentibus imperarem, & vniuerſum orbem
meæ ditioni ſubiugeſſẽ, volui nequaquã abu-
ti potentiæ magnitudine (Artaxerſes loquitur
Rex.) *et Iob.* 24. 23. Dedit ei Deus locum pœ-
,, nitentiæ, & ille abutitur eo in ſuperbiam. Au-
gendo contemptum per multiplicationem
,, peccatorum; quaſi Deus non videat ipſum, *vt
Lyranus. ibid. inquit. Geneſis.* 19. 8. Habeo duas
,, filias, quæ nec dum cognouerunt virum, edu-
cam eas ad vos, & abutimi eis, ſicut vobis pla-
cuerit.
64 Vxor igitur, vt dicatur mulier, qua cum
conſortium habetur, per iuſtas nuptias copu-
landa eſt. Quod probatur ex Diuo Ambroſio
relato *in can. dicat aliquis. 9. 32 q. 4. dicente.* Mu-
,, lier igitur tua, ſi talibus moribus prædita eſt,
,, vt mereatur conſortium, mereatur, & nomen
,, vxoris, nec adulter ſis potiùs verus, quàm ma-
65 ritus. Ex vſu ergo legitimo, maritus, ex abu
ſu verò concubitus, adulter, & mulier concu-
bina nuncupantur. Sicuti in ſacris litteris *Ge-
neſi.* 34. 31. Nunquid vt Scorto abuti debuere
ſorore noſtra? *et Iudic.* 19. 25. Qua cum tota
nocte-

,, noſte abuſi eſſent, dimiſerũt eam manè. Quia
,, *inquit Lyran. ibid.* non erat eorum vxor; & ideo
,, talis concubitus erat abuſus.
66 Alioquin ex concubitu matrimonium con-
ſtaret, non ex conſenſu, qui ſolus ſi defuerit, cę-
tera quoquè cũ ipſo coitu celebrata fruſtran-
tur; vt Nicolaus Papa loquitur *in can. ſufficiat.*
2. 27. q. 2. et Alexander 3. *in cap. cum locum. 14. et*
cap. tuæ fraternitati. 25. et cap. tua nos. 26. in fina-
lib. verbis. de ſponſalibus, *et tex. in can. 1. 29 q. 1. et.*
,, *Vlpianus in l. cùm fuerit. 15. in fin.* Nuptias (in-
,, *quiens) non concubitus, ſed conſenſus facit ff. de cõ-*
,, *dit. et demonſtrat. et in l.* Nuptias. 31. *ff. de reg. iur.*
Sanchez d. diſp. 1. num. 4. Barboſ. de appellat. verb.
Iuris ſignific. appellat. 144. Binsfeld. Theolog. *pa-*
ſtor. de matrim. cap. 17. §. 2. Becan. *in ſum. de Sacra-*
ment. de Sacram. matrim. cap. 45. q. 1. per tot. et nu. 4.
in 2. concluſ. Layman. *tom. 2. Theolog. moral. lib. 5.*
tract. 10. par. 2. cap. 1. num. 1. et 2.
67 Quin imò, nec quiuis conſenſus ſufficit, ſed
,, legitimus perquiritur, *d. can. ſufficiat. 27. q. 2. c.*
,, *dilectus. 24. ibi. legitimus non potuit interuenire*
,, *conſenſus. & tex. in d. cap. tuæ fraternitati. 25. ibi:*
,, *Matrimonium in veritate contrahitur per legiti-*
,, *mum viri, & mulieris conſenſum. de ſponſalib.*
68 Cæteroquin nullum eſſet voti impedimen-
tum. Et Regularis, poſt ſollemne votum in Re-
ligione approbata per profeſſionem emiſſum;
Et Clericus poſt votum etiam ſollemne in ſa-
cro ſubdiaconatus ordine implicitè promul-
gatum, in mulierẽ ad nuptias expreſsè conſen-
tientes, matrimonium verè contraherent.
Quòd à veritate alienum omninò eſt, *ut docet*
70 *tex. in cap. 1. de voto. lib. 6. cap. inſinuante. 7. qui cle-*
rici, uel mouentes. Abb. d. cap. dilectus, nu. 2 dicens:
Non enim ſufficit nudus conſenſus, niſi ſit le-
,, gibus qualificatus. Nam conſtitutus in ſacris
,, habet conſenſum, non tamen legitimum, ideo
,, validè non contrahit matrimonium, *hæc ille*
,, *Calderin. conſ. unico qui clerici, uel mouent.* Et dã-
71 natum fuit per Sacroſanctam Tridentinam
Synodum, *can. 9. ſeſſ. 24. de Sacramento Matrimo-*
72 *nij.* Quin imo, præter nullitatem actus, ſic
contrahentes manifeſto ſubijcit anathemati.
Clemens Quintus in Concilio Viennen. *Clem.*
unica de conſanguinitat. & affinitat. ſequitur Na-
uar. man. cap. 22. num. 35. & cap. 25. num. 109. &
Tolet. lib. 7. cap. 8. num. 1. Illuſtriſſimus Card. Bel-
larmin. tom. 3. par. 2. controuerſ. lib. 1. de Matrim.
cap. 21. latè Sanchez de matrim. lib. 7. diſput. 25. &
26. Conink. de Sacrament. & cenſur. par. 2. diſput.
31. dub. 6. num. 66. cum ſeq. Anton. Fernandez in
ſum. Theolog. moral. par. 3. cap. 16. §. 3. Bonacin. to-
mo 1. de matrim. q. 3. punct. 4. de impedimento voti.
num. 2. et 3.
73 Nequè conſenſus hic explicitus in copulam
carnalem eſſe debet, cùm implicitus ſufficiat;
ſed in mutuam aſſociationem, ac poteſtatem,
& traditionem corporum; vbi conſenſus in-
cluditur ad indiuiduam cohabitationem, fidẽ
ſeruandam, atque etiam ad carnalem copulã.
74 Hac eſſe, in interiori conſenſu intentio non
conſumandi per carnalem copulam, interce-
deret, modò tamen in pactum, id minimè de-
ducatur, *ex tex. in cap. commiſſum. 16. ubi. Abb. nu.*
2. de ſponſalib. S. Thom. in 4. diſt. 28. q. 1. art. 4. Co-
uar. de ſponſalib. par. 2. cap. 3. num. 1. Alfonſ. *Vi-*
uald. in candelab. tit. 17. de matrimon. de miniſtro.
num. 32. fol. mihi 234. Sanchez de matrim. lib. 2. di-
ſput. 1. num. 5. & diſput. 26. num. 3. Bonac. d. punct.
1. num. 10. in fin. Layman. d. tract. 10. par. 2. cap. 7.
num. 8. aſſert. 3. cum ſeq. Becanus. *d. cap. 45. q. 3. in*
5. concluſ. num. 6.
75 Quemadmodum inter Beatam Virginem,
& Sanctum Ioſephum verum fuit matrimoniũ
abſque tamen carnali copula. *can. ſufficiat. 2. §.*
cum ergo. 27. q. 2. Sanchez. d. lib. 2. diſput. 1. num. 3.
S. Thom. d. diſt. 30. q. 2. art. 2. Abulenſ. d. tom. 1. in
cap. 1. Matthæi. q. 33. Brunell. de ſponſalibus, con-
cluſ. 1. num. 9. Bonac. d. num. 10. Matth. d. cap. 1. No-
li timere accipere Mariam coniugem tuam. &
,, *Luc. 2.* Vt profiteretur cum deſponſata ſibi vxo-
,, re prægnante. *Layman. lib. 5. tract. 10. par. 2. cap. 1.*
nu. 3. Pelbartus in ſtellario beat. Mariæ. lib. 1. par. 6.
art. 3. col. 5. fol. mihi 35.
76 Non in carnali igitur copula, ſed in ipſo
mutuo conſenſu, quo vterquè in alterius cor-
pus, conſentiens poteſtatem tradit, Matrimo-
nij ipſius eſſentia conſiſtit, vt ſupra diximus,
atque de fide definitum fuit *in Concilio Florent.*
ſub Eugenio IV. in Decreto. *in 7. Sacramento. vol. 3.*
Concilior. fol. mihi. 507. ſequitur Sanchez. d. lib. 2.
d. diſput. 25 num. 1. Nauar. conſ. 5. num. 6. de deſpon-
ſat. impuber. lib. 4. tom. 2. Petr. Gregor. Tholoſ. *Parti-*
tionum Iuris Canon. *lib. 3. tit. 21. de* Matrimon. *cap.*
4. in ſchol. littera D. Binsfeld. d. cap. 17. §. 1. & 2.
Conink. diſput. 24. dub. 3. in 6. ſententia. concluſ. 1. nu.
33. & dub. 4. Bonacin. d. num. 10. punct. 1. q. 2. de ma-
trim. Becan. d. cap. 45. q. 1. Layman. d. cap. 1. num. 1.
& 2.
77 Vt neque per diuinam potentiam poſſit
matrimonium, abſque proprio coniugum
conſenſu conſtare. Quia conſenſus eſt de eſ-
78 ſentia matrimonij. Sicuti etiam eſt de eſſentia
aliorum contractuum qui mutua voluntate
celebrantur, *l. 1 ff. de pactis. §. 1. Inſtit. de emptio-*
79 *ne, & vendit.* Res verò abſq; ſui eſſentia con-
80 ſtare nequit. Copulatio autem animorum
coniugum ab ipſorum mutuo pendet conſen-
ſu. Alioquin impediretur finis, ad quem ma-
81 trimonium tendit. Inuitis etenim coniugibus
non benè procederet procreatio, atque edu-
catio prolis; animorumque coniugum ſocie-
tas omnino ceſſaret; inuitique ſic copulati ad
alios fornicarios coitus libenter accederent.
Vnde nequè priorum noſtrorum parentum in
Paradiſo abſquè eorum mutuò conſenſu ma-
trimonium fuit. Henriq. *lib. 11. de matrimon. cap.*
1. §. 3. Couar. de ſponſal. par. 1. cap. 4. num. 4. Petr.
Gregor. d. lib. 21. cap. 4. Sanchez d. diſput. 25. nu. 2.
& diſput. 26. num. 5. Calderin. conſ. 5. de ſponſalib.
Conink. d. diſput. 24. dub. 5. num. 48. & ſeq. plenè
Becan. d. cap. 45. q. 1. per tot.
83 Abſque verò matrimonio nullo pacto co-
honeſtari poteſt carnalis copula inter virum,
& mulierem, quin fornicaria ſit, atque morta-
le

Digitized by Google

le facinus, vt in ſuperioribus diximus.
84 Cùm contrà, in matrimonio nè dùm coho-
neſtetur, verùm ſi à Chriſti fidelibus in gratia
exiſtentibus, matrimonialis actus ad debitum
finem matrimonij ordinetur, meritorius eua-
dat, vt puta virtutis actus, & iuſtitiæ, *ſecundum*
Apoſtoli præceptum 1. ad Corinth. 7. nu. 4. Vxori
,, vir debitum reddat, ſimiliter autem & vxor
,, viro, *& num. 5.* nolite fraudare inuicem; negã-
,, do ſcilicet debitum coniugale, *vt ibid. Cornel.*
à lapide verſ. 3. 4 & 5. & S. Thom. ibid. lect. 1. col.
3. idem S. Thom. in 3. par. in addit. q. 49. art. 5. & 6.
& in 4. diſt. 31. q. 2. art. 2. Syluest. verbo debitum.
q. 12. Tolet. lib. 7. cap. 5. num. 2. verſ. tertium diſcri-
men. Binsfeld. Theolog. paſt. d. cap. 19. §. 3. in 1. et 2.
concluſ. Frater Raynerius à Piſis in Pantheologia
tom. 1. de coitu coniugali cap. 4. Sanchez de matrim.
lib. 9. diſput. 8. nu. 2. et 3. ConinK. diſput. 34. dub. 1.
nu. 2. Anton. Fernandez. par. 3. cap. 20. §. 1. num. 1.
,, Vt contrarium aſſerere, hæreticum ſit. Cùm
,, non ſolum Virgines, & continentes, verùm
,, etiam coniugati per rectam fidem, & opera-
,, tionem bonam, placentes Deo ad æternam
merenatur beatitudinem peruenire. *Vt loqui-*
tur Innocent. III. in Concilio Generali. cap. 1. §. fin.
in fin. extra de ſumma Trinitate, et fide Catholica,
et ſequitur optimè Frater Bernardin. à Buſto in roſar.
ſer. par. 2. ſer. 25. in 1. par. §. fin. Homobonus de hu-
manæ vitæ ſtatib. d. cap. 19. nu. 4. fol. 669.
86 Quinimò ſi vnus abſolute alteri coniugi de-
bitum neget, illud rationabiliter, ac ſerio exi-
genti, mortaliter peccabit; quia materia gra-
uis eſt. *ConinK. d. q. 34. dub. 2. num. 17. Bonacin. de*
matrim. q. 4. punct. 1. num. 1. ex illo Apoſt. 1. ad Co-
,, *rinth. 7.* Vir vxori debitum reddat, *ſupra per nos*
relato. Homobonus. *d. cap. 19. num. 5. fol. 666. Lay-*
man. d. tract. 10. de matrim. par. 3. cap. 1 num. 1.
87 Licet igitur ante Sacri Trid. Concilij tem-
pora, quando ſponſalibus de futuro copula
accedebat, in matrimonium illa tranſibant.
iuxtà tex. in cap. veniens. 15. et in cap. is qui fidem.
30 de ſponſalib. cap. de illis. 3. et cap. per tuas. 6. de
condit. apposit. facit tex. in cap. fin. à contrario ſen-
ſu ex ſuditus. de ſponſ. Calderin. conſ. 2. de ſponſa-
lib. Nauar. *man. cap. 22. num. 28. verſ. è contrario*
verò. meus Maranta. d. conſ. 86. num. 3. Maſcard.
de probat. lib. 1. q. 10. num. 62. Marta. d. voto. 172.
nu. 5. Franc. Leon. in Theſaur. d. c. 9. num. 18.
89 Haud tamen id accidit poſt decretum dicti
Sacri Concilij *ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat. matrim.*
90 quo matrimonia clandeſtina omnimodò ſub-
lata fuere. Siquidem quantumuis copulà con-
firmentur ſponſalia, numquam illa in matri-
monium tranſibunt, ni verè illud in facie Ec-
cleſiæ coram Parocho, & teſtibus contractũ
fuerit. Alioquin facilè ſatis eſſet fraudem face-
re dicti Sacri Concilij diſpoſitioni. *Tolet. d. lib.*
7. cap. 21. num. 1. Maſcard. d. q. 10. num. 70. & 71. et
lib. 1. concluſ. 1533. num. 7. Nauar. *d. cap. 22. nu. 28.*
verſ. è contra verò in fin. et cap. 25. num. 144. Ma-
ceraten. variar. lib. 1. reſolut. 28. num. 13. in fin. &
declarauit Sacra Congregatio in vna Hiera-
91 cen. in hæc verba: *Sponſalia de futuro per car-*
,, *nalem copulam ſubſequutam non tranſeunt in ma-*
,, *trimonium.* Debet tamen *Epiſcopus cognoſcere an*
,, *poſſit per cenſuras Eccleſiaſticas cogere renuen-*
,, *tem ex coniugibus ad obſeruanda ſponſalia de fu-*
,, *turo iuxtà tradita in cap ex litteris. 2. de ſponſalib.*
,, Et in altera etiam Hieracen. *Sponſalia inter pu-*
,, *beres ante ætatem etiam vnius ex ſponſis, contra-*
,, *cta, per verba de præſenti ſeruata forma* Concilij,
,, *vt hic, non tranſeunt in matrimonium, etiam ſubſe-*
,, *quuta copula poſt ætatem, non ſeruata denuo eadem*
forma Concilij. Et ſequitur Franc. Leon. *d. cap. 9. in*
Theſauro num. 19.
92 Nec enim Sacrum Concilium quicquam
innouauit, quo ad ſponſalia; ſed quo ad matri-
monium dumtaxat, vt clandeſtina aboleret
matrimonia, Nauar. *d. cap. 22. num. 28 et conſ. 1.*
et 2. de deſponſat. impuber. lib. 4. Maſcard. vbi ſupra.
Marta d. voto. 172. num. 5. et 7. Triuiſ d. deciſ. 9. nu.
3 et num. 12. et d. deciſ. 20. num. 4. Franciſcus Moli-
nus de pactis matrimonialibus. lib. 1. comparat. 11.
num. 31. et comparat. 14 num. 11. eod. lib. et compa-
rat. 10. à nu. 13. cum ſeq. Binsfeld. *d. cap. 17. §. 8.*
Cùm ergò ſponſalia dumtaxat contraxiſſe
antè Teſtatoris ſupremum diem, hi ſupponã-
tur ſponſi; licet tamen illa carnali copula, ſed
perperàm, colligarint, non ex hoc tamen in
matrimonium tranſiuere, vt diximus.
93 Non contracto igitur matrimonio, niſi poſt
confirmatum teſtamentum, morte Teſtatoris
ſequuta, *ad tex. in cap. cùm Martæ. 6. §. cæterum,*
de celebrat. Miſſar. l. 1 ff. de teſtament. l. 3. in fin. ff.
94 *de adimend. legat.* Maritata vtiquè antea, dici,
minimè potuit. Nullo proinde arceri iurè po-
terit, quin dotis legatum conſequatur, pro
maritandis puellis de familia, à Teſtatore de-
ſtinatum, quia, Teſtatore iam mortuo, nupſit
puella Franciſco, non antea. *Sanchez. d. lib. 7. di-*
ſput 91. num. 66. et faciunt notata per Thorum. d.
par. 2. d. verbo. legatum factum ab aliquo Teſtatore.
in compend. deciſ.
95 Et confirmat, (quicquid aliàs in fauorabili-
bus dicatur, quòd hic in odioſis verſimur; vn-
de ſtrictè, ac preſsè acceptio fieri debet.)
Quoniam ſponſa ſub maritatæ nomine, ac vo-
cabulo, non comprehenditur.
96 Quippè ſponſi à ſpondendo, quaſi promiſſi
dicuntur. Quòd moris erat veteribus, ſtipu-
lari, & ſpondere ſibi vxores futuras; *vt Vlpia-*
nus inquit in l. 2. ff. de ſponſalib. can. noſtrates. 30.
q. 5. Petr. Gregor. ſyntagmat. lib. 7. par. 2. c. 2. nu. 2.
et 3.
97 Vxor verò, & maritata, ne dùm promiſſa,
verùm & obligata ſit, & nupta. *Abb. d. cap. 3. lo-*
co. num. 5. in fin. et d. conſ. 1. vbi latè diſputat. et in
cap. ex publico. 7. num. 6. et 7. de conuerſ. coniugat.
Sanchez de matrim. lib. 1. diſput. 1. num. 2. et ſeq. Et
hanc ſententiam magis communem, et receptam dicit
Brunell. *d. concluſ. 1. num. 25. et 27. Rota in recent.*
par. 1. tom. 1. deciſ. 113. num. 8.
98 Standum igitur erit in ſtricta, ac preſſa vo-
cabuli acceptione, vt maritatæ nomine ſpon-
ſa minimè comprehendatur, *ex gloſ. in d. l ſo-*
lit. 10. verbo. nocet. de his qui notantur infam. San-

chez

Digitized by Google

chez. cum alijs per eum relatis d. diſput. 1. num. 3. Molin.de pact.nuptialib.lib. 3. q.6. num.44. & 47. Barboſ. d.appellat.279.

99 Potiſſimùm, quòd in odioſis, & dubijs, pro dote ſemper reſpondendum ſit. *l. in ambiguis. 70. ff.de Iure dotium. Bald.nouell.de dote par.9. priuileg.1.n.1.cum ſeq.Meus* Marant. *conſ. 3.n.10.*

Concedendum eſt ergo, vt ſoluatur puellæ huic dotis legatum à Teſtatore relictũ; Et ita ex his reſpondi: emunctioris naris cenſuræ non excuſſa.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerẽdæ Fabricæ Aduocatus.

Pro puella ad dotem completum Iudicium. Eiq; iuxta Teſtatoris mentem, ſoluta dos fuit &c. Adnotare itaq; omnia opere prætium me facturum putaui; non minimè quandoq; è rè erunt tua (amicè lector) ſi talis euenerit aliàs caſus. Et in Tribunali Fabricæ non ita paſſim hæc tibi obuia erũt. Fruere itaq; paratis; Deoque optimo maximo, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit. *Iacob.*1. & à quo nos accepiſſe fatemur, gratias age.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris verbis expreſſa, lex eſt omnibus, qui ei ſuccedunt.*
2 *Voluntas teſtatoris dominatur in omnibus, quæ in teſtamento ſcripta ſunt.*
3 *Legem ſoluens in ijs, quæ illa diſponit, peccat.*
4 *Legi qui reſiſtit Dei ordini reſiſtit.*
5 *Legem à Teſtatore teſtamento datam violans, peccat.*
6 *Anima rationali nihil pretioſius inueniri in humanis poteſt.*
7 *Hominibus poſtquam hinc demigrauere, nihil magis debetur, quam, quòd firma eorum iudicia de rebus ſuis ſint.*
8 *Hæres, vel executor peccat, rationabilem defuncti voluntatem non implentes.*
ita vt excommunicari quoq; poſſit. nu.9.
quia infert notabile damnum defuncto propter ſuffragia, quæ retardantur. num.10.
11 *Pactum intercedere videtur inter hæredem, & defunctum, quòd ſatisfaciet hæres ijs, quæ ipſe in ſupremis ſuis tabulis mandauit.*
12 *Pactis non ſtare (in re præſertim graui) mortale eſt.*
13 *Hæres adeundo obligat ſe de ſeruanda defuncti voluntate.*
14 *Scripturarum diuerſitas, & ſummarum, diuerſitatem indicat obligationum.*
potiſſimum ſi temporis quoque accedat diuerſitas. num.16.
15 *Pluralitas eſſe dicitur vbi diuerſitas.*
17 *Legandi diuerſitas, diuerſa quoq; voluiſſe Teſtatorem legata fore, indicat.*
18 *Legata an multiplicata cenſeantur, ex qualitate diſcernitur legati, & nu.20. & nu.56. & 58.*
19 *Species multiplicari non poteſt.*
20 *Quantitas multiplicari pluries poteſt.*
21 *Legatorum multiplicationem denegans, ipſe probare tenetur, ſi ex Scriptura deberi vtrumque legatum appareat.*
22 *Purgatorium quid ſit.*
23 *Animæ in Purgatorio igne potiſſimùm purgantur.*
24 *Ignis purgatorij eſſentialiter idem eſt cum illo Inferni.*
25 *Ignis Purgatorij, licet non ſit æternus, miro tamen modo grauis eſt.*
26 *Ignis Purgatorii ſuperat pœnas, quas in paſſione ſua pro nobis Ieſus Chriſtus Dominus noſter pati dignatus fuit.*
27 *Animæ, quæ in purgatorio ſunt, in charitate Chriſti deceſſerunt.*
28 *Charitas vinculum eſt vniens membra miſtici corporis, & ſe extendit tam ad viuos, quam ad mortuos in Charitate Chriſti.*
29 *Defuncti in charitate non deſinunt eſſe membra myſtici corporis.*
30 *Animæ defunctorum in Charitate, viuorum ſuffragiis iuuantur.*
31 *Animabus purgatorii eò melius profuerimus, quò frequentius pro illis ſacrificia offerri curauerimus.*
præſertim vero ſi ipſi ſacrificia fieri teſtamento reliquerunt. num.33.
34 *Animæ è purgatorii pœnis tantò citiùs liberantur, quanto plura pro eis fiunt ſuffragia.*
35 *Relatiuum (Qui, quæ, quod, verbo communi adiunctum, diſtributionem facit ſuppoſitorum, & in ſolidum tribuit vnicuique.*
ſuppoſito id, quod refert. & num.37.
& operatur ac ſi ſinguli proprijs nominibus nominati fuiſſent. num.36.
38 *Miſſa dicitur Sacerdotis actio, qua corpus & ſanguinem Chriſti ſub viſibili ſpecie panis, & vini contentum offert.*
39 *Fruſtra teſtatorem locutum fuiſſe, non admittendum.*
40 *Sacerdotes, quibus ſtipes relicta eſt, ex Iuſtitia offerre tenentur, alioquin peccabunt, atq; reſtituere acceptum tenebuntur.*
41 *Merces oneri legato adiecta correſpondens, argumentum, præſtat ſatisfieri ad oneris correſpondentiam Teſtatorem voluiſſe.*
42 *Legatum ob cauſam relictum non debetur, ſi legati cauſa non impleatur.*
43 *Legatum pro labore factum, eo ceſſante non debetur.*
44 *Singularitas pluralitatem repellit, & quod de vno dicitur, in pluribus verificari haud poteſt.*
Obligatio pro Miſſis dicitur contractus do ut facias, ſiue, vt applices. ibid.
45 *Vnum, & ſingulare indiuiſibile eſt.*
46 *Numerus ſingularis non congruit pluribus.*
47 *Numerus ſingularis vnum tantùm, non plura complectitur.*
48 *Diuerſitas rerum, ex diſſimili rerum compoſitione, ac forma, arguitur.*
49 *Diuerſitas nominum, effectuum quoque diuerſitatem indicat.*

50 *Diuerſitas temporum diuerſitatem quoque indicat ſummarum,& obligationum.*
51 *Diuerſitas oppoſitionum diuerſitatem arguit ſubiectorum.*
51 *Forma rei mutata, ſubſtantia quoq; perimitur.*
53 *Legata eſſe diuerſa, formarum diuerſitas oſtendit.*
54 *Diſpoſitio ſecunda indicat receſſum fuiſſe à priori. potiſſimum ſi in eãdem cauſam ſecunda tendat. n.55.*
57 *Alimenta legata multiplicationem non admittũt.*
58 *Legatorum multiplicatio ex quibus arguatur.*
59 *Legatum pro miſſis celebrandis multiplicationem admittit.*
60 *Interpretatio, quæ pro anima eſt, amplectenda eſt magis.*
61 *Miſſæ ſacrificium qua parte ſatisfactorium eſt, certæ, ac definitæ virtutis, & efficaciæ eſt ijs, pro quibus offertur contra Caietani ſententiam, cum communi.*
62 *Chriſtus, qui in ſacrificio offertur infiniti eſt meriti; at Sacerdos offerens vt miniſter, eſt meriti finiti.*
63 *Sacrificium incruentum, quod quotidie offertur, differt ab cruento, quod ſemel in ara Crucis Chriſtus obtulit.*
64 *Valor ſacrificij ex voluntate, & inſtitutione Chriſti pendet.*
65 *Sacerdos pro eodem, atque vno ſacrificio non poteſt plures recipere eleemoſynas.*
66 *Sacrificium quantum ex opere operantis, differt, ſi à bono, vel malo miniſtro offeratur.*
67 *Legatorum multiplicatio ex coniecturata mente teſtatoris arguitur.*
68 *Textus in l. Sempronius. ff. de legat. 2. diſpenditur.*

ARGVMENTVM.

Pluries repetito legato pro ſacris in ſingulos dies, Deo offerendis, & in teſtamento, & Codicillis, an repetitis etiam vicibus ſolui debeat, vel ſufficiat ſi ſemel tantùm ſoluatur, in dubium reuocatur. Et num infinitę ſit efficaciæ, quatenus nobis applicatur, Miſſæ ſacrificium, vt ita proſit vni, ſicuti ſi pro multis offeratur?

RESPONSIO VII.

QVicquid aliàs dicere in hac re conati ſint alij; deberi tamen vtrumquè legatum ſaniori ſententia reſpondendum cenſui: neq; derogatum vllo modo fuiſſe legato ducatorum mille, tribus Cappellanis, qui in ſingulos dies ſacris operarentur, per alterum annuorum ducatorum 42. vni Cappellano, qui in ſingulos dies offerret Codicillis aſcriptum, affirmandum putaui.

1 Nempè, quòd Teſtatoris voluntas verbis expreſſa legem facit, in omnibus, quæ ipſe diſpoſuit de rebus ſuis, ijs, qui in tabulis ſupremis ſcripti Hæredes inueniuntur *tex. in §. diſponat. in auth. de nuptijs. collat. 4. Gloſ. in can. vltima voluntas. 13. q. 2.* Vti enim quiſquè legaſſet rei ſuæ, ita ius eſto, duodecim tabularum lege ſancitum erat. *vt refert tex. in d. §. diſponat. aut. de Nupt. tex. in §. 1. Inſt. ad leg. Falc. tex. in l. 1. ff. eod.*

2 Dominatur quippè in omnibus, iuris ſanctione, Teſtatoris, quæ legitima eſt, voluntas, *l. cùm quæſtio. 23. §. fin. in finalibus verbis. C. de legatis. tex. cum gloſ. in l. teſtandi cauſa. 13. C. de teſt.*

3 Qua de cauſa, ſicuti à lege diſcedere in ijs, quæ in commune bonum proportionata æqualitate illa ſtatuit, illicitum eſt omninò; vt ne à peccato quidem immunes euadãt, qui legem in re graui violant. *S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. tex. in cap. 1. de conſtitut. & in cap. fin. ibi. cuius transgreſſio periculum ſalutis inducit. de conſuetud. Abb. cap. nam concupiſcentiam. 4. num. 2. de conſtitut. Sylueſt. lex. q. 8. alijque Summiſtæ. Nauar. man. cap. 23. nu. 48. Sotus. de Iuſtit. lib. 1. q. 6. art. 3. & 4. Conar. regula peccatum par. 2. §. 5. nu. 3. cum ſeq. Tolet. lib. 8. cap. 18. Ioan. Azor. Inſtit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 6. Ioan. Salaſ. latè de legib. diſput. 10. ſect. 1. num. 6.*

4 Qui enim legi reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. *Apoſt. (inquit) ad Roman. 13. can. qui reſiſtit. 95. 11. q. 3. Vinius. decıſ. 106. nu. 5. nu. 6. 7. & 8. Cornel. à lapide in d. locum Pauli verſ. 1. in fin. & verſ. 2. Frater Ioan. de la Cruz. in director. conſcient. 1. par. de legibus. dub. 1. nu. 2. & dub. 2. nu. 3. Pater Paulus Layman. in Theolog. moral. tom. 1. tract. 4. cap. 14. nu. 1. cum ſeq. Bonacin. tom. 2. de legib. in gen. diſp. 1. q. 1. punct. 7. §. 1. Pater Iacob. Gordon. Theolog. moral. tom. 1. lib. 2. q. 9. cap. 9. nu. 31. & 32. cum ſeq.*

5 Ita planè illicitum erit ab illa reſilire lege, quam rationabiliter ſuis iuſſit rebus Teſtator ſupremum agẽs ſpiritum. *ad tex. in can. Sylueſter. cum ibi notat. per gloſ. 11. q. 1. l. fin. C. de fideicommiſſ. Nauar. conſ. 9. n. 6. verſ. ut præfata venditio. lib. 3. de empt. & vendit. Marcus Mantua. conſ. 177. nu. 19. plenè Viuius, vt uſolet more ſuo. decıſ. 265. per tot. idẽ Nauar. man. c. 25. n. 65. Layman. d. c. 14. ſub n. 2. verſ. & quæ hæc dixi de lege. Molin. de iuſt. tom. 1. diſp. 251. col. 2. verſ. dubium tamen eſt. Rota apud Canaler. decıſ. 471. num. 1.*

6 In ſui ipſius præſertim comodum, & Animæ ſuæ, cuius prætioſius quidquam rebus in humanis reperiri nuſquam poteſt aliud. *ſecundum Philoſ. 7. politicor. & can. præcipimus. 12. q. 1. cap. ſolita. 6. 9. verùm ſi perſonam. de maior. & obedient. cap. infirmitas. 13. in fin. vbi gloſ. de pœnit. & remiſſ. l. ſancimus. 18. in fin. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Sebaſtian. Medices plenè opuſc. 4. nu. 1. & ſeq.*

7 Cùm nihil ſit aliud, quòd hominibus debeatur, poſtquam hinc demigrauere, quàm, quòd eorũ firma ſint iudicia. *tex. in l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ. d. can. vltima volũtas. 4. 13. q. 2. ſequitur Frater Bernardinus de Buſtis. tom. 2. ſerm. 1. par. 2. §. quando autem.*

8 Quare mortalis ſe peccati macula inficiet hæres, vel executor, qui rationabili defuncti voluntati facere ſatis, detractat; in ijs præſer-

tim,

Digitized by Google

tini, quæ pias in cauſas diſpertienda mandauit;
vel etiam vltrà quàm decet, differt eius parere
9 voluntati. Vt excomunicationis vinculo no-
dari iurè poſſit per Eccleſiaſticam poteſtatem,
,, ita contumax. tex. in can. decimæ. 68. Sed ſi tar-
,, dius dare (inquiens) peccatum eſt, quantò magis pe-
ius eſt peccatum, non dediſſe. 16. q. 1. tex. in can.
oblationes. 9. & 10. 13. q. 2. vbi Turrecremat. gloſ.
in d. can. Syluester. 11. q. 1. tex. in cap. licet. 6. vbi
gloſ. verbo priuandum. & Abb num. 5. de voto. Ga-
briel. Biel. in canon. Miſſæ lect. 58. col. 4. in 4. coro-
lar. Angel. in l. quidam cùm teſtamentum. 5. §. illo
videlicet. C. de neceſſar. ſeruis hæredib. instituend.
nu 3. quem ſequitur Corneus. conſ. 137. placet mihi.
nu 2 vol. 2. Lopez. in rub. de donat. inter vir. & uxo-
rem. §. 65. nu. 19. & 20. Didacus Spino. in ſpeculo
teſtam. gloſ. 28. nu. 7. & 8. & nu. 63. & 64. & nu.
65. Fortunius Garſiat. de ultimo fine utriuſque Iu-
ris. nu. 198. uol. 1. tract. fol. 135. col. 4. Nauar. man.
cap. 17. nu. 68. & nu. 117. & cap. 25. nu. 65. & conſ.
9. lib. 3. de empt. & uendit. num. 6. Pater Iacob. de
Graffiis. deciſ. aur. lib. 1. cap. 26. nu. 13. Corrad. par.
2. caſu. 278. Lælius Zecchius de caſib. Epiſcopo re-
ſeruat. caſu. 6. num. 6. Petrus Binsfeld. lib. receptar.
Theologicar. ſentent. ſect. 5. membro 3. concluſ. 12.
in fin. fol. mihi 1085. Cenedus Canonicar. quæſtion.
q. 31. nu. 3. & nu. 7. uerſ. ergo tamen. circa fin. Por-
retta in addit. ad Albert. Magnum in compend. Theo-
logicæ ueritat. lib. 7. c. 4 Bonacin. tom. 2. de cōtract.
diſput. 3. q 18 punct. 4. n. 1. Molfeſ. tom. 2. ſum. trac.
13. cap. 11. nu. 31. & 39. Layman. tom. 1. lib. 3 tract.
5. cap. 11. num. 12. & 13. Sanchez in conſil. moral. lib.
tom. 2. lib. 4. cap. 1. dub. 53. nu. 6. in 5. concluſ.
10 Cùm, quia iniuſtè infert defuncto notabile
damnum. Nimirum, quòd retardantur inte-
rim ſuffragia, propter quæ liberaretur defun-
ctus à pœnis Purgatorijs, ſi illa offerrentur. S.
Th. quodlibet. 6. q 8. art. 13. & 14. in ſupplem. 3. par.
q. 71. art. 6. ad 4. Syluest. teſtamentum. 2. q. 9. & ver-
bo. ſuffragia q. 1. verſ & ſi ordinata ſunt. Graff. d.
c. 26. nu. 14. Corrad. d. caſu 278. Lælius Zecchius. d.
caſu. 6. nu. 6. verſ. manifeſtandum eſt. Albertus Ma-
gnus. d. lib. 7. c. 4. & ibid. Porretta. Layman. d. c. 11.
nu. 12. in fin. Gabriel. in d. lect. 58. in 3. & 4. propo-
ſit. Sanchez. d. dub. 53 num. 6.
11 Tùm, quòd pactum intercedere videtur in-
ter hæredes, & defunctum, quòd ſatisfacient
ijs, quæ ipſe ſuis ſnpremis tabulis ſatisfacien-
da, atq; ſoluenda præcepit. ad tex. in l. ex male-
ficijs 4. §. hæres. ff. de actionib. & obligat. §. hæres.
Instit. eod. Abb. d. cap. licet. num. 15. Zecchius. d.
caſu. 6. nu. 6. in fin. Anton. Gomez. tom. 1. variar. re-
ſolut. c. 12. de legatis. nu. 11. verſ. cuius ratio vera.
Spino. d. gloſ. 28. nu. 65. Barboſ. de offic. Epiſ. par. 3.
allegat. 82. num. 20. Rota apud Caualer. deciſ. 272.
nu 2. Bonacin. tom. 2. de contract. diſput. 3. q. 1. pun.
3. nu. 22. Layman. d. tract. 5. cap. 6. num. 7.
12 Pactis verò non ſtare initis (in re præſertim
graui) mortale eſt. ad tex. cum ibi notat. c. 1. de pa-
ctis l. 1. ff. eod. & l. 1. in princ. ff. de conſtitut. pecun.
Zecchius. d nu. 6. in fin. latè Sanchez de matrimon.
lib. 1. diſput. 5. in relatione tertiæ ſententiæ. nu. 20.
13 Aegid. de Conink. diſput. 22. dub. 2. nu. 9. Veram

nempè contrahit hæres obligationem, adheun-
do hæreditatem, quòd obſeruabit omnia in te-
ſtamento contenta, vt poſt Bald. in l. mutuam. §.
1. ff. de acquir. hæredit. ſequitur Surd. conſ. 143. nu.
9. lib. 1. & Gratian. Forenſ. par. 5. c. 839. num. 4. &
par. 4. c. 657. num. 45.
Quoniam verò, in facto hoc, quòd contro-
uertitur; tàm in tabulis teſtamenti, quàm etiā
in codicillis diuerſimodè legauit Teſtator pro
14 Miſſis quolibet die faciendis. Et Scripturarū
diuerſitas, ac ſummarum, diuerſitatem quo-
què obligationum indicat. tex. eſt in l. ſi is qui
ducenta. 14. in princ. vbi gloſ. ff. de reb. dubijs. Iaſon.
qui alios refert. conſ. 87 num. 2. & 3. lib. 3. Aymon.
conſ. 282. nu. 1. Menoch. de arbitrar. caſu. 213. n. 11.
Franciſc. Marc. deciſ. 437. nu. 4. par. 1. Grammat. de-
ciſ. 103. n. 59. Maſcard de probat. tom. 1. concl. 394.
15 num. 27. Quia vbi diuerſitas, ibi pluralitas. vt
Bald. inquit. in l. fin num 6. verſ. & ratio eſt. C. de
impub. & alijs ſubſt. Gaſpar Ant. Theſaur. tom. 1.
16 q. 67. nu. 3. Potiſſimùm verò vbi cum ſumma-
rum diuerſitate, tēporis quoq; acceſſerit diffe-
rentia ſupra citati Doctores. Iaſon. n. 7. Aymon n. 2.
verſ. 4. concurrit. Menoch. nu. 19. Franc. Marc. d. de-
17 ciſ. 437. nu. 1. Indè vtiq; diuerſimodè legaſſe
Teſtatorem arguimus, quia vtramquè quan-
titatem ſolui voluit, vt puta; quod diſtincta eſ-
ſet vna ab altera.
18 Ea porrò differentia intercedit inter legata
in eadem, vel diuerſa ſcriptura repetita. ex tex.
in l. planè. 34. §. ſi eadem. ff. de legat. 1. vbi Doct. &
cum primis Iaſ. & Caſtus. Vt ſi eadem res, vel ſi-
gnatum corpus in eadem, vel diuerſa Scriptu-
ra ab eodemmet legetur: Cùm ſpecies multi-
plicari non poſſit, ſuis deſignata, ac coarctata
20 terminis, ſcmel tanrum debeatur. Sin verò
ſimpliciter quantitas repetatur; cùm multipli-
cari ea plurièſ poſſit; nullis coarctata, neq; re-
ſtricta cācellis, quibus includatur, toties vtiq;
debebitur, quoties ſcripta, atq; multiplicata
reperietur. Ang. in l. ſi pluribus. 33. §. ſi eadem de
legat. 1. Menoch. de præſump. lib 4 præſum. 128. Pa-
ter Molina de iuſt. & iur. tom. 1 trac. 2. diſput. 201.
in 2 q. verſ. quoad 2. par. Reuer. Præſul Ioan. Ber-
nardin. Diaz reg. 412. Fabius Anna. conſ. 91. nu 24.
cū ſeq. lib. 1. Ant. Gomezius tom. 1. var. d. c. 12. n. 38.
Hic autem, cùm non eandem quantitatē, &
ſi ſanè pro cauſa eadem (ſacris ſcilicet Deo Al-
tiſſimo quotidie offerendis) diuerſimodè in te-
ſtamēto, atq; in codicillis reliquerit Teſtator;
eaq; multiplicationem recipiat, ſecūdum Vinc.
de Frāch. dec. 422. n. 4. Fab. Anna cōſ. 91. n. 39. lib. 1.
21 Inficias vtiq; ibit nemo, vtramquè deberi
quantitatem; niſi diuerſam diſponentis men-
tem fuiſſe clariſſimis docuerit probationibus
hæres. Cùm ſatis interim conſultum legatarijs
videatur pèr duplicatam Scripturā, vtramque
eiſdem ſummam adiudicantem. eſt tex. apertus
in l. quingenta aliàs quinquaginta. 12. ff. de probat.
tex. in l cùm centum. 9 ff. de adimend. legatis. Vin-
cent. de Franch. d. deciſ. 422. num. 1. 2. & 3. Anna d.
conſ. 91. num. 24. 25. cum ſeq. & nn. 32. & 33. Me-
noch. præſumpt. 128. nu. 15. Molina d. diſput. 201.

uerſ.quoniam uero eadem. Franciſcus Marc. d.de-
ciſ.437.num.2.& 3.Anton.Gomezius .d.num.38.
& diximus nos ſupra reſponſ. noſtra 1. à num.77.
cum ſeq.
22 Quod ſanè dilucidiùs oſtendet ſequens per-
penſio. Nempè quòd Purgatorium (de ſuffra-
gijs enim res agitur pro animabus in Purgato-
rio degentibus) *vt ex Concilio Florentino ſub*
Eugenio IV. in litteris vnionis. vol.3. Conciliorum
fol.mihi 476.col.2.circa med.verſ.item ſi verè pœ-
*nitentes.definit.*Nauar.*de Iubileo.notab.16.num.6.*
Eſt locus,in quo animæ defunctorum, qui cum
gratia Chriſti gratum faciente deceſſerunt, à
reliquijs peccatorum purgantur, quò nitidæ
ad nitidiſſimam Dei præſentiam, & viſionem
admittantur.*Bonac.tom.1.de Indulgent. diſput.6.*
q.1.punct.6.num.1.
23 Animæ verò,quæ in Purgatorio ſunt purgã-
tes;igne potiſſimum purgantur, qui ſecundum
24 comunem Patrum ſenſum, idem eſt eſſentiali-
ter, cum illo Inferni: *iuxtà illud Gregorij. 4.*
,, *dialogor. (Sicut in eodem igne peccator cruciatur,*
,, *& electus purgatur) relati à* Nauar. *can. fin. §.*
quòd quamuis. de pœnit. diſt 7.num.18. & à Buſt.
tom.2 ſer.2.par.3.§.ſecunda vtilitas.S. Anton. par.
1.tit.10.cap.2.de Purgatorio.col.2. verſ.eſt autem
25 *hic duplex pœna.* Vnde, & ſi quidem iſtæ æter-
,, nus minimè ſit,vt ille; miro tamen modo gra-
,, uis eſt, ſuperat enim omnem pœnam, quam
,, vnquam paſſus eſt aliquis in hac vita vel pati
,, poteſt.*vt Sanctus loquitur Auguſtin. relatus can.*
,, *qui in aliud. 25.diſt.* Numquam in carne tanta
,, inuenta eſt pœna. (*idem inquit Auguſtin. relatus*
,, *can.fin.§.hic autem ignis.de pœniten. diſt.7.*) licet
,, mirabilia martyres paſſi ſunt tormẽta; & mul-
,, ti nequiter quanta ſæpè ſubſtinuerũt ſupplicia.
26 Adeo quidem vt illas etiam ſuperet pœnas,
& ſi acerbiſſimas,& multiplices, quas pro no-
bis ſummo, & ineſtinguibili charitatis ardore,
moriens IESVS Chriſtus Dominus noſter in
paſſione ſua,tùm anima, tùm corpore pati di-
gnatus eſt.*S.Th.3.par.q.46.ar.6.ad tertium.S.An-*
ton.d.tit.10. cap. 2. col.2. Turrecremat. can.qualis
*hinc quiſquè.25.diſt.*Nauar.*d.can fin. §.quod quã-*
quis.nu.13.& ſeq.& nu.21.cum ſeq. de pœnit.diſt.
7 Henriq.in ſum.lib.fin.de fine hominis . c.25.§.3.
Toletus lib.6.c.23.Illuſtriſſimus Card. Bellarmin.
controuerſ.tom.2.lib.2.de purgator.c.6.in 8.ſenten-
tia.& c.10.& ſeq. Theſaur. fori eccleſiaſt. par.1.
c.7.nu.8.Pater Aegidius de ConinK.par.2. diſput.
11.de purgatorio.dub. 3.concluſ.4.nu.24. et nu.35.
Petrus Binsfeld. receptarum Theologicarum ſen-
tent.ſect.5.membr.2.concluſ.8. Pater Ioan.Baptiſta
Scortia è ſocietate Ieſu.de ſacrific.Miſſæ lib.2.c.2.
nu.12.de Buſtis.d.ſer.2.par.3.§.fin.iſte autem.Bar-
tholomæus à S.Fauſto de indulgent. lib.5. q.1. et
ſeq.Lanor.de Iubileo et indulg.par.2. c.29. per tot.
præſertim à num.57.cum ſeq.
27 Verùm quia animæ in Purgatorio degentes
cùm in charitate Chriſti decedant, & mẽbra
ſint Eccleſię;& Charitas,quæ eſt vinculũ,vniẽs
28 membra Eccleſiæ, non ſolùm ad viuos ſe ex-
tendat,ſed etiam ad mortuos, qui in charitate
decedunt,*vt inquit S.Th.in 4.diſt.45 q.2. ar.1.ad*
29 *2.q.in ſupplem.3.par.q.71. ar.6.* Et qui per mor-
tem non deſinunt eſſe mẽbra eiuſdẽ corporis.
vt inquit S. Anton.par.1.tit.10 c.2.de Purgator.§.
3.in fi.verſ.et hinc eſt.Beatus Albertus Magnus. in
compend.Theolog.verit.lib.7.c.5.illuſtr Belarmin.
de Purgar.lib.2.c.15.in init.ex Petro Cluniacen.
30 Hinc vtique fit,eas viuorũ ſuffragijs iuuari.
Animæ, nempè defunctorum (*vt Gregorius lo-*
,, *quitur relatus can. Animæ 22. 13. q 2.*) quatuor
,, modis ſoluuntur; aut oblationibus Sacerdo-
,, tum, aut precibus ſanctorum, aut charorum
,, eleemoſynis,aut ieiunio cognatorum. *Sacrum*
Concil.Florentia.in dictis Litteris vnionis.d.§.item
definimus.d.fol.476.col.2.Sacr.Trident.Concil.ſeſ.
25.in decreto.de Purgator.Gloſ. in verbo pro An-
niuerſarijs.in cap.cùm creatura.de celebr. Miſſar.S.
Th.in 4 diſt.45. q.2. art.1. ad ſecundum S.Anton.d.
tit.10.c.2.§.2.Illuſtr.Card. Belarm. de purgar.lib.
2.d.c.15.Petrus Binsfeld.d.ſeſ.5 membr.3. concl.
1.et 2. Lælius Zecchius de caſib. Epiſcopo reſeruat.
d.caſu.6.nu 5.Cenedus ad decretum collect.55.n.1.
Azor. Inſtit. moral. par.1.lib.10. c.22. q 8.Frater
Bernardin. de Buſt. par.2. ſerm.2. par.2. Secunda
conſideratio.Beatus Albertus Magnus.in compend.
Theologicæ verit. d.lib.7. c.4. Bonac.de ſuffrag.
q.2.punct.1.nu.1.d.tom.1.diſp 6. Lanor. par.2.de
Indulgent.c.30.nu.33.et ſeq. à S.Fauſto lib.1.q.33.
et ſeq. de Indulgent.
31 Super omnia autem prodeſt ipſis, ſi ſummè
propitiatorium ſacrificium pro eis offeratur.
Conc.Florentin.ubi ſupra.Sacr.Trid. Concil.ſeſ.22.
c.2.in fin.de ſacrific.Miſſæ.et can.3.et ſeſ.25.in de-
creto de Purgator. Gabriel. in can. Miſſæ lect 57.
Aegidius de ConinK.tom.1.q.83.de ritu uenerabi-
lis Sacramenti.ar.1.dub.9 concl.4 nu.16 t. et d.di-
ſput.11.dub.7.nu.50.et 52. Belarmin.d.lib.2. c.15.
Binsfeld.d.membr.3.concl.3. Henriq. lib.9 ſum.de
Miſſæ ſacrific.c.16.§.1.Scortia.d lib.2.c.2.nu.9.et
10.et lib 4.c.20.n.3.Zecchius d.caſu 6.n.5.Cande-
labrum aureũ.de Purgatorio.n.13.Frater Bernard.
de Buſt.tom.2.ſer.13.par.3. §.octaua utilitas. circa
med.uerſ.nullum eſt enim. Bonac tom.1.de Sacram.
Euchar.diſput.4.q.ult.punc.5.n.6.in 2.propoſit.Ste-
phan.Fagundez de quinque præcept.Eccleſ.præcep.
1.lib.3.cap.11.nu.3.et 11. Lanor. d.c.30. num.44
et ſeq.
32 Qua de cauſa,tantò nos defunctis in Purga-
torio purgantibus meliùs profuerimus, quan-
tò frequentiùs expiatorium hoc ſacrificiũ of-
33 ferri pro eis curauerimus; præſertim verò ſi
ipſi in ſupremis Elogijs relicta in id Sacerdo-
tibus congruenti ſtipe,vt offerrentur, manda-
uerint. *S.Th,d.3.par.q.71.ar.22. et 13.et 14. diſt.*
45.q.2.ar.4. et quodlib.2.ar.14. Henriq. d.lib.9.c.
20.§.2.et c.21.§.4.uerſ.At quantum ad ſatisfactio-
nem.Card.Belar.lib.2.de purgator, c.18. in tertiam
difficultatẽ.Tolet.lib.2.c.6.n.2. uerſ. confert etiam
per modũ. Lælius Zecchius. d.caſu 6.n.5.in fi. Binſ-
feld.d.ſect.5.membro 3. concluſ.10.& 11.Scortia.
d lib.1.cap.2.num.10.Candelab.vbi ſupra. num.21.
Bonacin.de indulgent.d.punct.5.nu.15.in fin.Lanor.
d.cap.30.nu.88.& ſeq.

Non

Non ab re igitur feciſſe Teſtator hic æſti-
mandus erit;cùm pluries ſingulis quibuſque
diebus,vt pro ſe ſacra fierent, data in id certa
ſtipe,& teſtamẽto,& codicillis ſanxit.Nempè
quòd intendebat, vt quantotiùs è Purgatorijs
pœnis, vi, efficaciaq; expiatorij , & incruenti
34 ſacrificij , liberaretur. Tantò enim citiùs ex
„ atrociſſimis illis pœnis liber,quis exibit, quã-
„ tò plura pro eo fient ſuffragia. *S.Thom. inquit
quodlibet. 2.ar.14.& ſequitur perpulchrè Fr. Ber-
nardin. de Buſtis. d. ſerm.2.tom.2. par.2. §.ſed hic
queritur. in fin. verſ. quod ille citiùs exibit. S.An-
ton.in ſum par.1 tit.10.cap.2 §.5.in fin. verſ. item
cùm queritur.Cardinal.à Turrecremate.in can.quia
alij.24.13.q.2 num.2.& 3. Beatus Albert. d.lib.7.
cap.5.*

Verba itaq; illa in teſtamento Cappellanis
„ directa, *Li quali* Cappellani *ſiano tenuti celebra-
„ re vna Meßa il dì in detta* Cappella *per l'Anima
mia.* Diſtributiuè vtiquè exaudiri debere, non
verò collectiuè, ſicuti per aduerſarios eſt in
votis,qui ſapit omnis vltrò concedet. Vt vide-
licet ſingulis ſingulas Miſſas dietim celebrent.

35 Porrò,quòd relatiuum illud (*li quali Cappel-
lani (qui, Cappellani)* verbo vtiquè comuni ad-
iunctum, diſtributionem facit ſuppoſitorum ,
cùm ad vnum comunem terminum referatur ;
Vndè inſolidum tribuit vnicuique ſuppoſito
id,quod refert.*tex.eſt notab in l.ſi ita fuerit lega-
tum.11.ff.de reb dub.vbi Caſtren.num.3. & Socin.
num.6.Bar. in l hoc articulo.29. num.7.ff.de He-
red.inſtit.ſequitur.* Menoch.*conſ.123.num.6.vol.2.*
Card.*Tuſcus.tom.2 litt.D.concluſ.269.nu.13.Bar-
boſ.de dict.dict.322.n.2.*

36 Idemq; operatur, ac ſi nominatim ſinguli
Cappellani proprijs nominibus nũcupati fuiſ-
ſent.*arg.tex.in l.certum.6.in princ.ff.ſi certum pe-
tatur.Bald.in l.fin.num.3. verſ.2.oppono.C. de Im-
puber.& alijs ſubſt.& Aretin.ibid.in 2.notab.Me-
noch.d.conſ.123.n.4.*

Alioquin ineptè loquutum fuiſſe Teſtatorẽ
conceſſerimus: Vt ſcilicet tres ipſi Cappellani
collectiuè,atq; in sẽſu cõpoſito;ſemel Miſſam
quotidiè facerent, quod ſanè abſurdum eſt
37 atq; proindè euitandum. Quocirca diſtribu-
tiuè iurè ſtabit interpetratio, & in ſenſu diui-
ſo, vt ſinguli ſingulas Miſſas quotidiè faciant;
quod aduertit.*Menoch.d.conſ 123 num.6. in fin.
& probatur ex doctrina Socin. in d. l. ſi ita fuerit.
„ num.6.Reſponde,quòd etiam. Tunc ſanè (dicentis)
„ poſſe accipi collectiuè , quando actio non poteſt tri-
bui cuilibet inſolidum.*

38 Eſt enim Miſſa. Sacerdotis ſacra actio , qua
Corpus,& Sanguinem Chriſti, ſub viſibili ſpe-
cie panis, & vini, contentum, offert. *vt inquit
Henriq.in ſum.lib.9. de ſacriſic. Miſſæ. in proemio.
§.1. Pater Scotia. de Sacriſic.Miſſæ. lib.3. cap.1.
Pater* Fagundez. *de quinque precept. Eccleſ. prec.
1.lib.3.cap.1.num.1.& ſeq.Bonacin.tom.1.opor.de
Sacram.Euchar.d.diſp.4.q.vlt.punct.1.n.1.* Quare
per vnumquemquè eorum ſingulis diebus ſa-
cra offerenda erit hoſtia Altiſſimo rerum om-
nium Opifici Deo,pro ſalute Animæ Teſtato-
39 ris. Ni fruſtrà eum,atq. illuſoriè loquutum
fuiſſe , contenderimus ; quod minimè ad ad-
mittendum aduertit Alphenus. *in l. ſi quando.
112.in princ.ff. de legat.1. facit tex.in cap.ſi Pa-
pa.10.de priuileg.lib.6.notat Pariſ.conſ.90 nu.33.
vol.2.*

Conuinciturq; ex eo,quòd ſingulis Cappel-
lanis pro eleemoſyna , ſiuè ſtipe , ſingulis die-
bus certos annuos redditus deſtinauit Teſta-
40 tor. Vndè ex iuſtitia tenebuntur illi (ſeruata
tamen honeſtate. *ad tex.in cap ſignificatum.11.
de præbend.*) quotidie pro eius Anima ſacris
operari . Ceteròquin iniurij ſe ei facient , &
peccabunt ; atq; reſtitutioni obnoxios ſe red-
dent, fraudantes teſtatorem contrà iuſtitiam
re magni valoris ; ſuffragijs ſcilicet , quæ pro
ſua deſtinarat anima , vt à Purgatorijs pœnis
citiùs liberaretur. *S.Thom. quodlibet.6. art.13.
Syluest.Miſſa 1.q.10.Tabien.reſtitutio.§.fin.num.
33.Armilla Miſſa.§.35.Nauar.man. cap.25. num.
92.& conſ.26.lib.5. de pœnit. & remiß. Henriq.d.
lib.9.cap.21 §.4.& cap.22. §.2. Rodriquez. ſum.
par.2.cap.251.cõcluſ.4.Anton Fernandez.in exa-
min. Theolog.moral. par.3.cap.5 §.9.num.4. Por-
recta.in addit.ad Beat.Albert.dict.lib.7.cap.4. Fa-
gund.d.precept.1.lib.3.cap.2.num 7. & num.9. &
cap.10.num.1 & ſeq.Bonacin d.q.vlt.punct.7.pro-
poſ.3.num.7.& §.5.num.1.et 2.Lauor.d.cap.30.n.
150.et 153.*

41 Correſpondens autem adiecto oneri ſtipes,
argumẽtum præſtat ſatis ſufficiens, atquè eui-
dens,indè legatam, congruam ipſam ſtipem
fuiſſe, vt ad eius correſpondentiam oneri fie-
ret ſatisfactis quotidiè ſacris per Cappella-
nos.*arg tex.in l.filius familias. 117.§.apud Mar-
„ cellum, in fin. ibi. Maximè ſi fundum centum , vel
„ non multò pluris ſit.ff.de legat.1.Bar in l.Pamphi-
lo.37.§.duas.in fin verſ.ita poteſt intelligi hęc lex.
ff.de legat.3.Cephal.conſ.429 num.98.lib.3.Petrus
de Benintend.deciſ.vltima nu.7. Menoch. conſ.146.
num.13.& 14. lib.2. Surd. de aliment. tit.8.priui-
leg.24.num.7.*

42 Alioquin nõ factis quotidie ſacris per Cap-
pellanos ipſos , mercedis legatum non vtiquè
illi conſequentur.*arg.tex in l.Seio amico. 10.ff.
de annuis legat.* quatenùs habet nõ deberi lega-
tũ ob cauſã relictũ,ſi cauſa ipſa nõ ſubeatur. *et
faciunt ibi notata per Bar. & per Capic. deciſ.27.
nu.20.& 21.& per Menoch.de arbitrar.caſu.273.
optimè Ioan.Azor. Inſtit. moral. par.2. lib.9. cap.
43 13.q.4.in 11.caſu. dicens.* Quòd ſi aliquid pro
labore legatur,eo ceſſante,legatum ceſſat ; *al-
legat tex.in d.l.ſeio Amico.Fagundez. d.cap.2. nu.
9.* vbi obliuionem ad celebrandũ contractũ,
ſiuè actu iuſtitiæ appellat do, vt facies , vel vt
applices . Multiplicari itaq; voluit Teſtator
Miſſarum celebrationẽ per Cappellanos, tùm
teſtamento , tùm codicillis ſcriptos , vt tantò
citiùs è pœnis Purgatorij liberaretur, vt dixi-
mus.

Parere ergò eius voluntati debebunt ſcrip-
ti Hæredes . Ni ſe peccato inficere,& contra
pacta venire exoptent.

Nec ad rem pertinent, quæ contra nos per Aduerſarios obtunduntur. Quòd nempè; deſtinato Cappellano in codicillis, qui ſacris quotidie operaretur, data eidem competenti ſtipe annuorum ducatorum 40., receſſum videatur à ſuperiori diſpoſitione, qua tres Cappellanos deſtinauerat, qui offerrent quotidiè.
44 Profectò quòd ſingularis deſtinatio perſonæ, pluralitatem reijcit. Vt quòd de vno dicitur, in plurib. verificari haud poſſit. *ad tex. in l. Iulius Phæbus. fin. ff. ad Trebb. notat. Bald. in cap. inter cæteras. 4. num. 14. verſ pone Teſtator. de reſcript. Euerard. in loco à [illegible] numeri. nu. 1. Surd. conſ. 369.*
45 *num. 3. vol. 3. Cephal. conſ 37. nu. 39. lib 1.* Quod enim vnum eſt, ac ſingulare, indiuiſibile eſt, proindeq; diuiſionem, & in plura partitionem negans, cùm extrà partes ſit. *Ariſt. 1. phiſic. c. 3. tex. 15. & 16. & 5. metaphiſ cap. 6. tex. 11. Bald. in l. ſi plures. 6. col. [illegible] nu. 12. verſ. indiuiduum eſt. C. de condit. inſertis, ſequitur Mandoſ. conſ. 7. nu. 16.*
46 Ideo numerus ſingularis non congruit pluribus, nec pluralis ſermo congruit vnitati; *vt inquit Bald. in rubrica. ff. ſi certum petatur col. fin. verſ. item opp. contrà Surd. deciſ. 202. num. 14. Ay-*
47 *mon. conſ. 161. num. 1.* Quia ſingularis numerus, vnum tantùm, non plura complectitur. *ad tex. in cap. [illegible] is, cui. 19. in 1. reſponſ. de præbend. in 6. arg. tex. in l. idem Iulianus. 41. §. ſcio ex facto. ff. de legat. 1. Natta conſ. 112. num. 2.* Pluralitas verò non poteſt in vno ſaluari, *vt alijs relatis refert Surd. conſ. 364. num. 37. vol. 2.*

Neque enim ex hoc aduerſæ partis motiuo, diſceptationis quæſtio, ac difficultatis punctus diluitur, cùm hoc vnum ſit, de quo controuertimus. Sit nè per ſecundam hanc Cappellani deſtinationem in codicillis aſcriptam, à priori receſſum in teſtamento de tribus Cappellanis factam. Et inconueniens nullum eſt, quin receſſum haud eſſe dicamus. Porrò, quòd diuerſa, atq; inter ſeſe diſſita duo hæc legata ſunt, & in Teſtamento de tribus Cappellanis, & de vno in codicillis; quòd diuerſimodè deſcripta
48 inueniantur. Rerum autem diuerſitas, ex rerum diſſimili compoſitione, atq; formarum diſtinctione arguitur, *ex Ariſt. 10. metaphiſ. 7. tex. in l. ſi idem codicilli. 7. C. de codicillis. vbi Bald. in-*
49 *„ quit: Quod diuerſitas nominum indicat diuerſi-*
„ tatum effectuum. ſequitur Card. Zabarella. conſ. 58,
50 *num. 3.* Et diuerſitas temporum, diuerſitatem quoq; indicat Summarum. Sicuti temporum ipſa diuerſitas, contractuum etiam diuerſitatem infert. *plurib. Surd. alios referens. conſ. 80.*
51 *nu. 13. & 14. lib. 1. & conſ. 327. nu. 45. vol. 3.* Et diuerſitas oppoſitionum diuerſa indicat ſubiecta. *vt Bald. idem loquitur in cap. ſignificante. 34. num. 1. in fin. de reſcript. Barboſ. aſſiom. 74. nu. 1.*
52 Forma namque rei mutata, ſubſtantiam perimi eiuſdem Marcellus *ait in l. Iulianus. 9. §. ſi quis. ff. ad exhibend.*
53 Vnde diuerſa cum ſit forma, tribus deſtinatis in teſtamento Cappellanis, ab altera codicillis ſcripta vni Capellano, diuerſa vtiquè ea debere eſſe legata, oſtendere voluiſſe Teſtatorem, conijcere non iniuriâ debemus, vt rectè ad rem noſtram tradit *Bald. conſ. 347. col. 2. in fin. vol. 4.*

Nec incongruum hoc eſt aſſerere, & ſi ſanè Aduerſarijs non ita arrideat, contendentibus vltimum attendi debere legatum, de vno Cappello codicillis ſcriptum, quamuis diuerſam, à priori, teſtamenti tabulis, deſignato, contineat
54 quantitatem. Quòd receſſum ab hoc ſit, per ea, quæ codicillis relicta fuere, *vt Sceuola inquit in l. libertis quos. 18. ff. de aliment. & cibar. legat.*
55 Præſertim cùm in eandem cauſam ſecundum hoc legatum cedat, ſicuti primum, *vt Bar. inquit in l. centum. 9. num. 1. in fin. verſ. aut legatum. ff. de adimend. legat. ſequiturque pluribus Simon de Petris lib. 4. de interpetr. vltimar. volunt dub. 4. à num. 14. ad fin. vſq; & Anton. Gomeſius. d. num. 38.*
56 Quoniam id quidem locum habet in legato, quod multiplicationem non admittit, vnde ſemel præſtitum, repeti amplius minimè opor-
57 tet; vti legatum eſt alimentorum. Ipſa enim ſemel data alimenta, reiterari ampliùs opus non eſt, cùm plures ſtomachos quis non habeat, *vt Gloſ. aduertit fin in l. quingenta. 12. ff. de probat. vbi Salicet. & Florian. & not. Bald. d. conſ. 349. col. 2. verſ. quæritur ergo. Dominus de Franch. d. deciſ. 422. num. 4. Anna. d. conſ. 91. nu. 37. & 38. Menoch. lib. 1. præſumpt. 128. num. 18. Franc. Marchus d. deciſ 437. num. 1. & 7. & diximus ſupra prima noſtra reſponſ. num. 77. 78. & 79.*
58 Ac præterea, quando, & eadem omninò quantitas eadem in ſcriptura, eidemq; perſonæ relicta eſſet; vt ſecus omnino ſit, ſi diuerſitas intercedat, vel in modo, vel in tempore, vel etiam in quantitate, ſiuè in cauſa, fac eidem numero perſonæ legatum fiat. Namq; multiplicatio non iniuriâ tunc præſumitur, vt vtraq; debeatur quantitas, *poſt Bald. in d. l. planè. 34. §. ſi eadem res. ff. de legat. 1. alijſque relatis ſequitur Anton. Gomez. d. cap. 12. nu. 38. verſ. ex quo ſume notabilem regulam. ſequitur Pater Molina. d. diſput. 201. col. 2. verſ. quando verò, & Pater Gabriel Vaſquez in opuſcul. moralib. tit. de teſtament. cap 8. §. 4. dub. 8. num 84.*
59 Quòd verò legatum pro Miſſis celebrandis multiplicationem recipiat, nemo inficias, iurè ibit. Ex earum porrò multiplicatione cóſultum multò magis Animæ eſt diſponentis, vt eò citiùs libera è pœnis euadat purgato-
60 rijs, vt ſupra diximus. At examplectenda vndequaquè iſthæc interpetratio eſt, quæ pro anima facit, eiuſq; reſpicit comodum, *ad tex. in l. ſunt perſonæ. 43. in fin. de religioſ. & ſumptib, funer. arg. tex. in cap. fin de re indic. Tiraquel. de pia cauſa. priuil 148. Ioan. Baptiſta Ferrett. conſ. 289. num. 6. in reſponſ. ad 4. lib. 2. Tuſcuſ. tom. 6. concluſ. 337. littera P. Gratian. Forenſ. par. 1. cap. 131. nu. 2. Rota apud Creſcent. deciſ. 3. num. 10. de conſtitut. Frater Ludouic. à Beia reſponſ. caſuum conſcient. par. 1. caſu 51. in 2. dub. verſ. demum hæc opinio. fol. mihi. 238. Rota apud Card. Seraphin. deciſ. 1394. num 5.*
61 Recepta nempè eſt, & comunis Theologo-

rum

rum omnium ſententia (*quicquid aliàs Caietan. 3. par q. 79. art. 1. & in opuſcul. de celebrat. Miſſæ. q. 2. eiuſq; ſequaces voluerint.*) Miſſæ ſacrificium, qua parte præſertim ſatisfactoriū eſt, vt actio ſcilicet eſt Sacerdotis ſatisfactoria nomine Eccleſiæ, ſiuè ex opere operato, ſiuè etiam, ac multò magis ex opere operantis, certæ, ac definitæ virtutis, & efficacitatis ijs eſſe, pro quibus offertur, tàm viuis, quàm defunctis, non verò infinitæ. Vnde minor peruenit ad plures eius fructus, quàm ſi pro vno tantùm fieret. Alioquin ſemel dumtaxat offerre ſufficeret; & vnum ſacrificium ſat pro omnibus eſſet; poſſemuſq; pro libito Purgatorium, etiam vno tantum oblato ſacrificio, expoliare: erraretq; Eccleſia, quæ multiplicationem admittit ſacrificiorum pro vna, eademq; met anima in Purgatorio exiſtente. Iniuriamq; Mediatori, ac ſeruatori Chriſto Deo, eiuſq; ſanguini prætioſiſſimo inferret. Quæ planè omnia admittenda haud minimè ſunt, quin explodenda magis.

62 Tùm quòd, & ſi res, quæ offertur, vt puta Chriſtus Dominus, ac Deus noſter, infiniti ſit meriti; at perſona offerens, qui eſt Sacerdos, Chriſti miniſter, finiti, non verò infiniti meriti eſt. Cæteroquin differentia nulla intercederet
63 Cruentum inter illud ſacrificium à Chriſto Domino in ara crucis ſemel factum, in quo ipſe offerens fuit, & oblatum; & ſacrificium incruentum, quod per Sacerdotes quotidie offertur in memoriam cruenti illius ſemel pro nobis facti. At in illo actio erat immediatè producta à Diuino ſuppoſito, in iſto autem ab humano, & mediatè per Sacerdotem Chriſtus offertur, non immediatè. Non igitur par vnius ad alterum eſt ratio.

64 Tùm quoq; quod valor ſacrificij ipſius ex voluntate, & inſtitutione pendet Chriſti Domini inſtituentis, qui conſultò id voluit, vt cōmenſuratus eſſet fructus ſacratiſſimæ paſſionis ſuæ ex hoc promanans ſacrificio, ſiuè ad peccatorum remiſſionem, ſiuè etiam ad alia promerenda beneficia, quibus in hac vita indigemus; vt multò frequentiùs feruentiùſq; in memoriam paſſionis eius, ſacrificium hoc repeteremus.

65 Poſſetque præterea Sacerdos plures, ac plures eleemoſynas à pluribus recipere pro vno ipſo ſacrificio, atque æqualiter prò omnibus ſatisfacere. Quod porrò abſurdum eſt, ac ſcādali nutritiuum. Nullaq; poſtremò differentia
66 eſſet, ſi offeratur hoc auguſtiſſimum ſacrificiū per malum miniſtrum, ac ſi per bonum, ſaltim ex opere operantis; *vt plenè poſt S. Thom. in 4. diſt. 45. q. 2. art. 4. S. Anton. 1. par. tit. 10. cap. 2. § 4. & 5. Turrecremat. in can. non mediocriter. 23. ad ſecundum dub. num. 3. de conſecrat. diſt. 5. Henriq. in ſum. lib. 9. cap. 20. §. 5. & 6. & cap. 21. §. 4. verſ. & quantum ad ſatisfactionem. Illuſtriſſimus Card. Bellarmin. tom. 3. par. 1. lib. 2. de Miſſa. cap. 4. in 4. propoſitione. Ian. Azor. Inſtit. moral par. 1. lib. 10 cap. 20. q. 8. & 9. verſ. ſecunda ſententia. & lib. 2. ead. par. cap. 16. q. 5. col. 2. littera B. verſ. item communis eſt. Nauar. man. cap. 25. num. 92. & num. 111. Conar. in cap. alma mater par. 1. cap. 5. §. 5. num. 9. Tolet. in Inſtruct. Sacerd. lib. 2. cap. 8. num. 3. in 3. dub. vbi Victorell. addens. Abb Panormitan. in cap. fraternitatem. 3 nu. 4. de ſepult. Conink. de Sacram. q. 83. art. 1. dub. 10 nu. 173. & ſeq. Cened q. 27. num. 12 & 13. Pater Comitul reſponſ. moral. lib. 1. q. 42. vbi latè Pater Ioan. Baptiſta Scortia. de ſacrific. Miſſæ lib. 1. cap. 9. Anton. Fernandez in examin. Theolog. moral. par. 3. cap. 5. §. 2. nu 5. Didacus ſpino. in ſpeculo Teſtament. gloſ. 3. princ. de Cappellanijs. num. 55. & 56. & ſeq. Martinus Becanus in opuſcul. tom. 2. de triplici ſacrificio. lib. 3. cap. 13. concluſ. 2. & nouiſſimè Frater Paulus Fraxinellus tract. de Sacerdot. obligationib. in 4. prænotione. ubi nu. 3. recenſet, qui hanc ſequuntur ſententiam. ſect. 3. Barboſ. de offic. & poteſtat. Epiſcopi par. 2. allegat. 24 num. 5. & 7. Anton. Ragutius. tract. de Miſſa q. 7. Binsfeld. in Enchirid Theolog. paſtoral. par. 1. de Sacram. Euchariſt. cap. 7. §. 6. Homobonus in exam. Eccleſ tom. 1. tract. 4. cap. 13. q. 119. Fagundez d. lib. 3. cap. 2 nu. 7. 8. & 9. & cap. 6. nu. 8. 9. & 10. Bonacina tom. 1. oper. de Sacram. Euchariſt. diſp. 4. q. vltima punct. 4. nu. 3. 5. 6. & ſeq. & punct. 7. §. 2. nu. 1. A Sancto Fauſto de Indulg. lib. 1 q. 56. & ſeq Lanorius. d. cap 30. nu. 103. & 104.*

67 Multiplicare itaque voluiſſe Teſtatorem Miſſarum, & ſacrificiorum oblationem, pluriès in ſingulos dies, tùm per tres Cappellanos Teſtamento ſcriptos, tùm per vnum codicillis deſignatum, qui ſapit omnis vltrò concedet. Vt recta coniectandi ratio de ſupremis morientium diſpoſitionibus, ſuadet. *ad tex. in l. ſi ſeruo alieno. 116. §. ſi quis à primo. ff. de legat. 1. & l ſi plurib. 45. §. fin. ff. de legat. 2. Anton. Gomez variar. d. cap. 12. num. 38. col. 2. verſ. item intellige quando ab uno. facit Rota d. deciſ. 3. nu. 10. de conſtitut. apud Creſcent.*

68 Nec eſt contrarium, quod *ex tex. in l. Sempronius 48. ff. de legatis 2.* nobis obijcitur; quatenus docet ibi Proculus Iure Conſultus; quòd ſi duabus tabulis diuerſimodè quantitas legata reperiatur, vna maior, altera minor, parcendum ſit hæredi, vt minor quantitas debeatur. *Et ſequitur ibid. Bart. Bald. & Imol. atq; Cuman.*

Nequè mirum eſt enim, ſi ita reſponderit dicto in facto Proculus; cùm & ſi binæ tabulæ ſcriptæ fuiſſent, vnum tantum erat teſtamentum, atq; vna dumtaxar diſponentis voluntas, vt verba ipſa Proculi apertè indicant dicentis:
„ *Binæ tabulæ teſtamenti exemplarij eaſa ſcri-*
„ *ptæ (vt vulgo fieri ſolet) eiuſdem Patris fami-*
„ *lias proferuntur.* *& ſequitur gloſ. ibidem. verbo. ſolet. atq; plenè etiam Anton. Gomez. d. cap, 12. nu. 38. & num. 58. & Pater Molina. d. diſput. 201. col. 3. verſ. excipitur ab hac regula facit tex. in l. vnum teſtamentum. 24. ff. de teſtament. ſequitur Abb. in c. in noſtra. 32. num. 5. in fin. de reſcript. & tex. in l. idem Iulianus. 41. §. ſcio. ff. de legat. 1. Mantica de coniectur. lib. 9. tit. 1. num. 5. Rota apud Caualer. deciſ. 513. num. 6.*

In facto verò hoc noſtro diuerſimodè in teſtamen-

Digitized by Google

ſtamento,atq; in codicillis diſpoſitum eſt;Idq; ex cauſa (vt oſtendimus) Teſtatoris Animæ proficua : Vt vtraquè proinde quantitas debeatur. *ad tex.in d.l.quingenta. 12. de probat.& diximus ſupra num. 15. & 16.*

Atq; ita ex his reſpondi Cenſoris lima haud excuſſa.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerẽdæ Fabricæ Aduocatus.

Pro tribunali ſententia ſucceſſit, atq; vtrũquè deberi legatum declaratum per vtrumq; Iudicem fuit, & ita executum pœnes Actuarium Trabucum in actis contra Illuſtriſſimum D.Ioannem de Capua Comitem Montis Aurei, ex pia diſpoſitione D.Ioannæ de Capua eius ſororis.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo Neapolitana ſi qua moriens refrenatum concedit mulieribus arbitrium ad diſponendum.*

2 *Legatum vxori relictum à conſanguineis uiri, cum eius contemplatione factum cenſeatur, uiro quæritur, non uxori. declara, ut nu. 13. & 16. & nu. 20. & 21.*

3 *Legatum relictum de ſumma, quæ leganti non debetur, cùm in ſubſtantia deficiat, legatario minimè quæritur.*

4 *Et quatenus debeatur, actiones dumtaxat legatæ cenſentur.*

5 *Conſuetudo Neapolitana ſi qua moriens nihil diſponit de prouenientibus ab affinibus, ſed tantùm de prouenientibus ab agnatis, & cognatis; unde ſub diſpoſitione iuris communis illa remanent. num. 12.*

6 *Frater mariti, leuir appellatur; & affinitate tãtùm fratris uxori coniungitur.*

7 *Agnati, uel cognati, diuerſimodè nuncupantur, & coniunguntur ab affinibus.*

Agnati enim per uirilem ſexum coniunguntur: Cognati uerò per fœminini ſexus perſonas.

8 *Affines ſunt uiri, & uxoris cognati, & per nuptias inuicem copulantur.*

9 *Mulier ſecundum Neapolitanam conſuetudinem ſi qua moriens, poteſt liberè diſponere de bonis aliũ. de prouenientibus, quàm ab agnatis, & cognatis, ſaluo tamen liberis, et parentibus debito bonorum ſubſidio.*

10 *Mulier habet bona multiplicis generis.*

11 *Mulier ſi dotes ipſa ſibi acquiſiuit ex induſtria, uel pulchritudine non comprehenditur ſub diſpoſitione Conſuetudinis Neapolitanæ.*

13 *Bart. doctrina in l. ſed ſi plures. 10. §. in arrogato ff. de pupillar. ſubſtitut. expẽditur, et declaratur.*

14 *Filio ſub patris poteſtate degenti donata, contemplatione patris donata cenſentur, unde patri acquiruntur.*

15 *Mulier ſibi acquirit in donatis, non uiro.*

17 *Donata ſponſæ ab uiri conſanguineis, contemplatione uiri donata cenſentur, ut ornatior magis, atque lepidior uideatur.*

18 *Potiſſimùm ſi conſuetudo uigeat donandi, at neceſſitas uideatur, non libera uoluntas.*

19 *Vel ſi dubium ſit factum, neque coniecturæ, in unam magis, quàm in aliam partem inclinent.*

20 *Mulieri donatum obſeruantia præſtita potiſſimùm in infirmitate ab uiri conſanguineo, mulieri ipſi donata, et acquiſita cenſentur.*

22 *Filius ſi heres uniuerſalis inſtituatur Pater uerò in re certa tãtùm, et uſufructuarius, uidetur uoluiſſe teſtatorem patri quæri vſufructum in tota hereditate.*

23 *Intereſſe minime debetur diſputatione exiſtente in puncto iuris.*

ARGVMENTVM.

Num Neapolitana Conſuetudo, ſiqua moriens, locum ſibi faciat in donatis ab affinibus, vt reſtrictam proindè facultatem habeat mulier de eis diſponendi? Et an vxori legatum ab affine, contemplatione factum cenſeatur viri, vt viro ipſi quęratur an mulieri, cui legatum ſcriptum fuit.

RESPONSIO VIII.

VOluit Iſabella Marcheſia, Ioannis Baptiſtæ Ambroſini vxor, in ſupremis ſuis tabulis, ex ſumma ducatorum quatuor centum, ſibi aliàs ab Stephano Ambroſino, Ioannis Baptiſtæ fratre, legata, certis quibuſdam pijs operibus ducentum octogintaquinque impendi; atque fatis conceſſit. Verùm negligentibus hæredibus. Ac dicto Ioanne Baptiſta, piæ parere defunctæ Teſtatricis voluntati detrectante. Apud Iudicem interpellat Oeconomus Fabricæ Sancti Petri, compilatoque proceſſu; ad ſoluendum non teneri 285. prædicta contendunt hæredes, ac duo pro ſe potiſſimum afferunt, quæ validiſſima putant.

1 Primum, quòd refrenatum concedit arbitrium mulieribus diſponendi, Conſuetudo Neapolitana. *Si qua moriens tit.6. de muliere habentes filios*: vbi illæ decedunt filijs relictis. Vt ſi à muliere bona procedant, exceptum eſſe debeat à diſpoſitione, bonorum ſubſidium pro filijs ſuperſtitibus; quod medietas erit, cùm ſeptem illi ſint. *ad tex. in auth. nouiſſime. C. de in offic. teſtam.* Si verò ab agnatis, vel cognatis deſcendant, vt iſthæc eſſe putant, de decima tantùm diſponere poſſit, non vltrà.

2 Alterum verò, quòd relictum legatum Iſabellæ per Stephanum Ambroſinum, Ioanni Baptiſtæ quæſitum fuit, cuius contemplatione factum exiſtimant, non Iſabellæ. *ad tex. in l. ſi plures. 10. §. in arrogato. ff. de volgar. & pupillar.*

vbi

Digitized by Google

vbi Bar. Imol. Alex. & alij. ſequiturque in punctis. Vincent. de Franch. deciſ. 595. num. 1. Aloyſ. de Leo in l. 1. nu. 1. C. de donat. ante nupt.

3 Addunt his tertium, quod legatū hoc, cùm (vt ipſi putant) de ſumma factum ſit, quæ leganti non debetur (cùm vtique Ioanni Baptiſtæ quæſitum fuerit, vt paulò antè diximus) deficit in ſubſtantia, neq; proinde legatario pendendum ſit, *vt eſt tex. in l. ſi ſic. 78. §. ſi mihi. vbi*
4 *etiam Bar. num. 2 in fin. ff. de legat. 1.* Quatenus verò deberetur, actiones dumtaxat, non pecunias ipſas legaſſe videatur, *per tex. prædictum. §. mihi in fin.*

Verùm, iſtis nihili penſis, deberi legatum, firmumque illud perſiſtere, iurèq; meritò nūc agere Fabricæ Oeconomum, vt illi fiat ſatis; Reſpondi.

Planè quia deficit primum aſſumptum de
5 Conſuetudine Neapolitana. Cùm illa ab affinibus donata minimè gentium complectatur; Sed ab agnatis, vel cognatis obuenientia dumtaxat. Sic enim loquitur conſuetudo. *Si qua moriens habeat filios ſeù liberos, poteſt de dotibus ſuis, & alijs ſibi obuenientibus, ab agnatis, vel cognatis, iure ſucceſſionis vel titulo lucratiuo, in ſua vltima voluntate relinquere de decem partibus vnam tantùm. hæc ibi:* Nullum itaque verbum conſuetudo facit de prouenientibus ab affinibus. Nequè in dubium reuocari poteſt, fratrē
9 mariti, qui (leuir) appellatur, *in l. non facilè. 4. §. viri frater. ff. de gradibus affinitatis*, neque agnatione, neq; cognatione mulieri iungi, fratris vxori, ſed affinitate dumtaxat. *tex. eſt in d. l. non facilè. 4. §. affines.*

7 Aliter enim agnati, vel cognati dicuntur, & inter ſe cōiunguntur; aliter verò affines. Agnati nempè, cognati sūt per virilis ſexus cognationem coniuncti, quaſi à Patre connati. Cognati verò per fœminini ſexus perſonas cognatione iunguntur. *§. ſunt autem. Inſtit. de legit. agnat. tutel. l. Iuris conſultus. 10. §. nomen cognationis. ff. de gradibus affinitatis.*

8 Affines autem ſunt viri, & vxoris cognati, dicti ab eo, quòd duæ cognationes, quæ diuerſæ inter ſe ſunt, per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit, *vt loquitur tex. in d. l. non facilè. 4. §. affines. de gradib. affinitat. ſequitur Anton. de Roſell. de ſucceſſionibus ab inteſtato. num. 201. vol. 7. tract. & Stephan. Coſta de affinit. num. 1. & 2. vol. 16. tract.*

9 Nequè conſuetudo prædicta ſimpliciter bona omnia, quæ mulier aliundè habet, quàm ab agnatis, vel cognatis, ſub reſtrictione cohibet, vt ne diſponere valeat, non reſeruato filijs debito bonorum ſubſidio; ſed quædam dumtaxat, quæ ſeriatim explicat in ſecunda ſui parte, dicens: *Paratum autem pro eadem muliere, ſiuè ad vſum ipſius mulieris durante matrimonio; nec non donatum à marito præſente, ipſi mulieri, tempore contracti matrimonij, & quartam, ſi quam habet ab aliquo alio marito defuncto, à quo liberos non habuerit, poteſt relinquere, & de ijs diſponere, pro ſuo arbitrio voluntatis, ſaluo liberis vtriuſque matrimonij, & parentibus, debito bonorum ſubſidio,* hæc conſuetudo.

Quæ perpenſio euidentiùs, clariùſque deducitur ex his, quæ ab Napodan. aſſeruntur *in commentario eiuſdem. uerbo ſaluo. num. 48.* vbi ſic loquitur. *Item nota ex hac conſuetudine, quòd mu-*
10 *lier habet bona multiplicis generis. Primo dotalia. Secundo prouenientia ſibi ab agnatis, & cognatis. Tertio paratum. Quarto donationem propter nuptias, quam habet à præſenti viro: Quinto quartam, quam habet ab alio marito: Sexto bona quæſita aliundè per eam: licet hic non caueatur. in primis duobus poteſt teſtari, ſeù relinquere de decem partibus, vnam, & ſic habet frænum: in ſequentibus verò*
11 *quatuor non.* Hæc ille. *Et paulò poſt num. 50. ſubnectit. Sed quid, ſi hæc mulier acquiſiuit ſibi dotes ex ſui induſtria, vel pulchritudine? Reſpondeò fortè poterit teſtari pro arbitrio voluntatis, ſicut in iſtis quatuor bonis. Ex ijs collige, quod regula eſt, quòd mulier habens liberos, poteſt teſtari pro ſuo arbitrio uoluntatis de omnibus bonis ſuis, præterquàm de dotibus, & aliis obuenientibus ab agnatis, & cognatis, in quibus habet arbitrium refrenatum, & limitatum.* hæc Napodan.

Nihil itaque cùm diſponatur de his bonis ab affinibus donatis, neque ſub ſecunda parte conſuetudinis comprehendantur: nulli omnino dubium erit, remanere illa ſub Iuris co-
12 munis diſpoſitione. Quòd, & *Napodan. ipſe apertius concedit. in uerbo. cognatis. num. 4. dicens: Aduerte quod non loquitur de acquiſitis per eam, & aliis obuenientibus ab extraneis, uel ab affinibus, id eſt, coniunctis ex parte uiri, unde tunc habet locum Ius commune. hæc ille. Et idem ſequitur Scipio Bucinus. in addit. ad eundem. uerbo. ſtatutum quod mulier. mihi fol. 196. verſ. quid autem in bonis per eam acquiſitis. Et plenè etiam Napodan. in conſuetudine ſi quis, uel ſi qua: de ſucceſſionib. ab inteſtato. num. 149. & 159. fol. mihi. 117. quem ſequitur Molfeſ. ad cōſuetud. par. 2. tit de bonis. q. 15. nu. 1. et 2.* In caſum igitur abit primum partis aſſumptum, ad mentem diſpoſitionemque Iſabellæ labefactandam.

Deficit quoquè, & alterum aſſumptum: Contemplatione ſcilicet Ioannis Baptiſtę fuiſſe legatum quatuor centum Iſabellæ factum, atque propterea nō eidem quæſitum, ſed viro.

13 Primo quòd non ita paſſim ab omnibus recepta præfata ſententia eſt, donata ſcilicet vxori per conſanguineos viri, contemplatione mariti data præſumi, eidemque quæſita, non verò vxori. Quoniam *Bar. doctrina in d. l. ſi plures. 10. §. in arrogato. ff. de pupill. ſubſtitut. et aliorum eum ſequentium.* in filio familias (*ad terminos dicti tex. §. in arrogato*) ſub patris poteſtate degente locum ſibi facit; vt patris ipſius contemplatione donatum præſumatur, non filij,
15 qui patri acquirit, non ſibi. Mulier verò ſibi, non marito querit. *Bald. conſil. 316. ſuper 3. n. 2. lib. 4. Benedict. Capra. conſil. 135. n. 18. & 19. Aleiat. in reg. 1. præſumpt. 8. per tot. qui plenè quoque Ioan. Nicolaus Arelaten. in additionib. et ſequitur Rota par. 4. diuerſ. per Farinac. collecta. deciſ.*

Digitized by Google

deciſ.548. nu.7. & ante eam Rota apud Biſignett.
deciſ.vnica de donat. inter vir. & vxor. num.7.&
ſeq.Palatios Rubeos.de donat. inter viru. & vxor.
§.44. & §.45. illuſtriſſimus Mantica.de coniect.
vltim.volunt. lib.8. tit.16.per tot. Surd. conſ.488.
nu 4.vol.4.Marta.voto.39.nu.2.par.1. Ioan.Gar-
ſias.de coniugali acqueſtu.nu.109. cum ſeq. Pere-
grin.deciſ. Patauin 83.n.11.Menoch.lib.3.præſum.
26.nu.17.& 18.vbi affert, & ponderat tex. ſatis
aptum ad rem.in l.ſi ſeruus communis. 39.ff de do-
nat.inter virum, et uxorem. Pater Thom. Sanchez
de matrim.lib 6. diſput.26. nu.10. Fontanella de
pactis nuptial.lib. clauſ.7. Gloß.3. par.6. num.92.et
ſeq.tom.2. Gaſpar Anton.Theſaur. Forenſ. par.3.q.
15.nu.4 Gratian.Forenſ.par.1.c.189 nu.1.D.Fran-
ciſcus del Caſtillo. deciſ 93.per tot.par.1. nouiſſi-
mè ſequitur D. Petrus de Luna ſiculus inter conſ.
16 diuerſ.conſ.36.nu.12. et ſeq.Deindè, quòd con-
traria ſententia locum ſibi inuenire poteſt
coniecturis concurrentibus; cùm ſcilicet do-
17 natur Sponſæ ad virum ducendæ, ab ipſis viri
conſanguineis, qui conſanguinei meditatione,
ac cauſa donaſſe videntur potiùs, quàm quòd
ſponſa ſit; verùm ad virum conſanguineum
ducenda, vt ornatior, comptiorq; appareat,
18 atq; lepidior, feſtiuaq; magis videatur. Potiſ-
ſimum autem vbi, eo caſu donandi vigeat cõ-
ſuetudo, vt neceſſitas potiùs, quàm libera æſti-
metur donandi voluntas, ut in his terminis lo-
quitur Bar.conſ.11.par.2.num.3.et Petrus Ancha-
ran. conſ.181. quæſtio talis eſt. Sponſa de futuro.
Afflict.deciſ 315 nu.9. Aufrer. ad Deciſ. Cappell.
Tholoſ.337.nu.2.Ioan. Baptiſta Villalobos. in co-
mun.opinion.littera D.§.Donata ſponſæ per conſan-
guineos. num.155. uol.1. Vincent.de Franch.d.de-
ciſ.595.num.1. et 2. Clar.lib.4. receptar.ſentent.§.
donatio.q.10.nu.2.verſ.ſed nunquid. Menoch.lib.
3.d.præſumpt.26.num.10.Caroc. deciſ.120. nu 23.
et 25. Anton.Faber.lib.8.tit.36.C.de donat.definit.
6.fol.mihi.1117. Napodanus in conſuetud.Mulier
de dotibus.tit.7.de alimentis præſtand.in uerbo.do-
natio.num.58.Laurent.Kireonius.comun.opin. litt.
D.centur.1.concluſ.91.num.32.tom.2.Gaſpar.An-
ton.Theſaur.d.q.15.num.4. et ſeq. Gratian Forenſ.
par.1.cap.189. num.3. cum ſeq. et plenè D.Franci-
ſcus del Caſtillo.d.deciſ.93. Vincentius Anna ſin-
gul.157. Donata à conſanguineis. Pater Molina.
tom.2.de contract.diſput.430. num.5. et ſeq.Fran-
ciſcus Molina.de pact.matrim.lib.3.q.38. num.15.
& ſeq.Aluar.Valaſcus.in praxi partition.cap.13.
num.45.& 46.Sanchez.d.lib.6.diſput.26. num.11.
& num.21. & diſput. antecedenti 25. num.10. &
ſeq.Peregrin. d.deciſ.83.num.11. Ioan. Garſias.de
coniugal.acqueſtu.num.107. & in his quoquè ter-
minis loquitur nouiſſimus Horatius Viſcontus. in
ſuis concluſionibus. verbo.donatio iocalium.fol.61.
Anton. Gamma deciſ. Luſitan. 71. Fontanella .d.
par.6.Gloß.3.nu.93. Ioan. Baptiſta Thoro in com-
pend.deciſ.par.1.verbo veſtes, & iocalia.& par.2.
eod. verbo. Hieronym. de Laurent. deciſ. Auenio-
nen.105.
19 Vel ſaltim locum habebit Doctorum hæc
ſententia; videri contemplatione viri donata,
atq; proindè eidem acquiſita; Cùm in nullam
partem coniecturæ magis inclinẽt, vt dubium
ſit iudicium; Mulieris fauore ne, vel viri con-
templatione donatum fuerit. Palatios Rubios.
d.§.44.num.4.& §.45.in princ.& num.6.7.& 13.
Marta d.voto.39.num.1.& ſeq Sanchez d.diſput.
26 num.11. Regens Franciſc.de Ponte. de poteſtate
Proreg.tit.10.de diuerſ.prouiſionib.cap de decretis
Collateralis. §.1.num.9.fol.mihi. 500. et conſ.16.
num.68.et ſeq.lib.2.Capra d.conſ.135. num.21. et
ſeq.Gratian.Forenſ par.1.cap.189. num.8.Molina.
d.q.38.num.19.et ſeq.et ita deciſum in Sacro Nea-
politano Conſilio.anno.1563.refert Vincent.Anna
d.ſing.157.Pater Molina.d.diſput.430.num.7.
20 Poſtremò, quòd legatum factum fuit Iſabel-
læ prædictæ ab Stephano infirmo, & morti iam
proximo, qui ob ſeruitia in infirmitate præſti-
ta ad legãdum motus potiùs videbatur, quàm
ob affectum ad Ioannem Baptiſtam fratrem,
virum Iſabellæ; vt eidem propterea quæſitum
fuerit legatum, non viro. Menoch d.præſump.26.
num.1. Sanchez alios referens. d.diſput.26. num.7.
Pater Molina. d. diſput. 430. num.7. verſ. quando
autem.Palat Rubios.d §.45.num 13.verſ.crederem
tamen.et num.15.Marta.d.voto.39. num 4. faciunt
notata per Molin. d.q.38. num.17. à Ponte. d.conſ.
16.num.71.et 72. et 73. Capra ubi ſupra D.Petrus
21 de Luna d.conſ.36.num.15.et 16. Quam perpen-
ſionem firmiorem reddit; quòd totum patri-
monium ſuum, ſatis opulẽtum, tabulis eiſ-
dem ſupremis Ioanni Baptiſtæ fratri Stepha-
nus reliquit; vt ſatis euidens hinc coniectura
eliciatur: legatum quatuorcentum Iſabellæ
22 totum quæſitum voluiſſe. Quemadmodum ſi
vniuerſalis inſtituatur hæres filius familias,
Pater verò vſufructuarius in re certa; euidens
hinc coniectura inſurgit, noluiſſe Teſtatorem
vniuerſæ hereditatis vſufructum patri acquiri.
Alioquin in re certa eundem vſufructuarium
minimè ſcripſiſſet. ut docet Illuſtriſſimus Manti-
ca. d.lib.8.tit.16. num. 14. faciuntque notata per
Ioan.Garſ.de coniugali acqueſtu.num.117. et 118.
et num.121.in fin.

Deficit tandem, atq; omnino corruit nouiſ-
ſimum aſſumptum. Cùm abſolutum ſit ex ſu-
pra iam dictis, deberi Iſabellæ legatum qua-
tuorcentum. Iurè ergo agit Fabricæ Sancti Pe-
tri Oeconomus contra Ioannem Baptiſtam
ad reſtitutionem 285.

Et ita ex his Reſpondi rectiùs ſentitis Iudi-
cio, atque notæ ſubiectis.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerẽ-
dæ Fabricæ Aduocatus.

23 Pro Oeconomo fuere ſententiæ; vnde ſol-
uit Ioannes Baptiſta ducatos 285. abſq; vllo
intereſſe, ob diſceptationem in puncto Iuris;
cùm eſſem ego pro Domino Reuigliono Se-
cretario Coadiutor, in anno 1616. & 1617. à
Sacro Colleggio deputatus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 HOminis eſt ratione vtentis propter finem operari.

2 *Agens omne propter finem operatur.*

3 Voluntatis *obiectum eſt finis, & bonum.*

4 *Actiones omnes humanæ propter finem ſunt.*

5 *Finis dicitur cauſa cauſarum in intentione, & cauſarum effectus in executione.*

6 *Actus omnis humanus in genere morum à fine ſpecificatur.*

7 *Actus ex ſe, & ex genere ſuo bonus, in malum relatus finem, malus euadit.*

8 Voluntas, *& propoſitum humanos perficiunt actus, atque diſtingunt.*

9 Actus *bonus, tantò melior, ſublimiorque euadit, quantò finis, ad quem refertur, melior, ſublimiorque fuerit.*

10 *Finis regulat ea, quæ ad ipſum ordinantur, & ab eo naturam ſortiuntur.*

11 *Actuum humanorum laus ex fine, non ex principio carpitur.*

12 *Rei cuiuſq, potiſſima cauſa principium æſtimatur.*

13 *Finis principalior, atq; optimus omnium Deus eſt.*

14 *Deus finis eſt vltimus, cuius, & per affirmationem, rerum omnium.*

15 Cauſa, *qua moueri quis poteſt ad diſponēdum, duplex, impulſiua, & finalis.*

16 Cauſa *finalis ea dicitur, quæ ita voluntariè diſponentis animum mouet, vt ſi ea non eſſet non diſponeret.*

17 Impulſiua *vero quæ ad diſponendum præparatum animum propellit, & incitat.*

18 *Cauſa finalis verè & propriè cauſa dicitur, impulſiua verò abuſiuè, & impropriè.*

19 Cauſa *finalis fons eſt, & origo ſiue principium à quo reguntur omnia, atque diriguntur.*

20 Cauſa *ceſſante ceſſat effectus, omniſque diſpoſitio, quod exaudi de finali.*

21 *Cauſa finalis per ſe ipſam alterius auxilio non expectato diſpoſitionis, effectum producit.*

22 *Cauſa finalis inter omnes alias primas obtinet.*

23 *Cauſa principalis actuum, & impulſiua, ſiue, ſine qua non, differunt inter ſe.*

24 Cauſa *ſine qua non, non ſemper principalis cauſa diſpoſitionis dicitur.*

25 Canonicus *qui ad matutinas, ſiue diurnas horas accedit ad chorum propter diſtributiones quotidianas principaliter, peccat, ſecus verò, ſi principaliter propter Deum, ſecundariò propter diſtributiones.*

26 *Seruire Deo, licet primariò quidem propter ſe ipſum, ſecundariò vero ob metum pœnarum effugiendarum.*

27 *Locus pſalm. 118. Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas, &c. propter retributionem, explicatur.*

28 *Vſura non eſt, ſperare aliquod propter mutuum, non ſanè vt debitum ex iuſtitia propter mutuum, ſed ex gratia, & grati animi ergò, modo in pactum non deducatur.*

29 *Simonia non eſt intentio minus principalis conſequendi beneficium propter ſeruitium Eccleſiæ impenſum.*

neque ſeruire Epiſcopo *intentione minus principali adipiſcendi beneficium, modò in pactum non deducatur. num. 30.*

31 Finis *in omni operatione ſpectandus eſt.*

32 *Finis cuiuſque de rebus ſuis diſponentis, is præſumi fuiſſe debet, qui eſt animæ eius magis proficuus.*

33 *Diſpoſitio teſtatoris, præſertim in dubio, vt animæ fauore rogata videatur, trahenda eſt.*

34 Tutior *pars ſemper eligenda eſt fauore Animæ.*

35 *Animæ de ſalute vbi agitur abundantiùs eſt agendum.*

36 Animæ *fauore, piæque cauſæ, latior ſemper interpretatio ſequenda.*

37 Anima *rationali nihil pretioſius in cunctis viſibilibus inuenitur.*

& proinde terrenis omnibus anteferenda. num. 38.

39 *Animã cura tui ipſius inquantum potes Menander aiebat.*

40 *Animæ detrimentum ſi quis faciat, nihil ei proſunt reliqua.*

41 *Animæ nihil prodeſt magis, quàm ſi* Dei *cauſa ſuprema diſpoſitio regetur.*

42 Deus *ſuper omnia diligendus vti finis ſuper naturalis, & ſupremus omnium.*

43 Homo *propter* Deum *creatus eſt.*

44 *Amare nihil poſt* Deum *firmius nos oportet Anima noſtra, quæ ad imaginem* Dei *creata eſt.*

vnde qui poſt Deum, *aliquam aliam creaturam firmiùs diligit, quàm animam ſuam, vel etiam animam alterius, quàm corpus proprium, peccat. num. 45.*

46 *Amare nos non ſufficit quod oportet, niſi & debitum diligendi ordinem ſeruemus.*

47 Charitas *quomodo ordinetur iuxtà illud Cant. 2. ordinauit in me charitatem.*

48 Actus *agentiũ potiſſimùm in dubijs, trahendus eſt ſemper in cauſam magis agenti proficuum.*

49 Coniectura *illa in dubio aſſumenda, quæ diſponentis intentioni congruit magis.*

50 Diſpoſitio *dubia* Teſtatoris *trahenda eſt magis ad eaſum neceſſarium, & proficuum ei.*

51 *Legatum Prælato relictum (in dubio) dignitatis intuitu magis, quàm perſonæ relictum videtur.*

52 *Cauſa propter quam quis legauit, vbi ambigua eſt, trahenda magis eſt intuitu* Dei, *& animæ commodo legatum ſcriptum fuiſſe.*

53 *Cauſa finalis, in concurſu, attendenda magis eſt atque perpendenda, & num. 60.*

54 Cauſa *primaria, & originalis in vna quaque diſpoſitione attendenda.*

55 *Cauſa quæ diſponentem mouit, ipſa diſpoſitionem, dirigit, reſtringit, atque dilatat. vnumquodque enim à ſua cauſa regitur, & firmatur.*

56 *Cauſæ duæ vbi ſimul concurrunt, illa præfertur, quæ immediatè cauſat, quia potentiùs afficit.*

57 *Legato pro ſepultura Eccleſiæ relicto, proſpicere per eum magis teſtator voluiſſe videtur animæ ſuæ commodo æternum victuræ, quàm temporali cadaueris humationi.*

58 *Actus per finalem cauſam magis, quam per impulſiuam*

Digitized by Google

pulſiuam dignoſcitur.

59 *Legatum ſepulturæ cauſa vni Eccleſiæ factum, ſi deinde in alia Eccleſia ſepultura eligatur, ademptum à priori videtur Eccleſia, & num. 66.*

Verum firmum manet quò ad Deum, cuius intuitu rogatum videtur. num. 60.

61 *Legatum certæ eleemoſinæ certo pauperi factum, ſi ille præmoriatur teſtatori ad pauperis hæredes non tranſmittitur, firmum tamen remanet quòad Deum, cuius contemplatione factum videtur.*

62 *Cauſa impulſiua deficiente, non ex hoc tamen finalis ceſſat. & num. 66.*

63 *Legatum dotis ab Patruo nepti factum contemplatione patris magis, quàm neptis ipſius factum cenſetur.*

vnde profectitia dos æſtimabitur, & in collationem ueniet bonorum. num. 64. niſi aliter ex coniecturis appareat.

65 *Diſpoſitio in aliquem collata contemplatione alterius, primo deficiente, non caducatur, remanente eo, cuius contemplatione facta fuit.*

67 *Deus manet in æternum.*

68 *Legatum Eccleſiæ relictum, si illa caſmate pereat, non utique deficit, ſed Eccleſiæ uniuerſali Romanæ debetur, quæ ſemper perdurat numquam deficit.*

69 *Eccleſia conſtruenda hæres inſtituta, ſi illa conſtrui non potuerit, Inſtitutio non ob id uitiatur cum Deus, cuius intuitu facta fuit, nūquam deficiat. & fructus medij temporis Eccleſiæ lucro cedunt, non uenientium ab inteſtato. num. 70.*

71 *Cauſa ubi magis abundat, ex ea parte effectus quoque exuberat.*

ARGVMENTVM.

An legatum pro ſepultura Eccleſiæ relictum, debeatur eidem, illa poſtmodum alibi electa, vel verò euacuatum cenſeatur? Et quid ſanè ſi Eccleſiæ non debeatur; vindicare nùm nè ſaltim illud poſſit Tribunal Fabricæ, vì ſuorum priuilegiorum, & facultatum?

RESPONSIO IX.

LIcet quidem legatum quingentorum per Ioannem Vincentium de excelſo Domui Profeſſæ ſocietatis Ieſu pro ſepultura in eiuſdem Eccleſia relictum; illa poſtmodum alibi per eundem electa, non ſecuto humationis effectu, Domui Profeſſæ lucro minimè cedat, caducum tamen illud non euaſiſſe, ſed ius eſſe ad idem Tribunal Fabricæ Sancti Petri, vi ſuorum priuilegiorum, & facultatum, Iuris eſſe cenſeo. Vnde pro Tribunali reſpondendo, pro munere meo rem altiùs exordiando ſupponendum putaui.

1 Primo, hominum ratione vtentium eſſe, cùm quæ agunt intelligunt, ea propter finem operari *ſecundum Philoſ. 2. phiſic. cap. 3. & 2. metaphiſ. cap. 2. tex. 9.* Alicuius enim cauſa agit (*inquit ibi Ariſt.*) quicunquè Intellectum ha-
2 bet. Propter finem enim omne agens opera-
3 tur. *1. Ethicor. 7.* Quia obiectum voluntatis eſt
4 finis, & bonum. Vnde oportet, quod omnes actiones humanæ propter finem ſint, *ut inquit S. Thom. 1. 2. q. 1. art. 1. ſequiturque S. Anton. in ſum. par. 1. tit. 4. cap. 2. §. 2. col. 2. in fin. & par. 4. tit. 7. cap. 3. §. 3. verſ. quod homini conuenit. in fin. Ioan. Azor. Inſtit. moral. lib. 1. cap. 1. q. 4. Amodæus Iuſtin. de Caſtello. in tract. de ſyndicatu. in exordio. num. 1. vol. 2. tractatu. fol. 307. col. 4. Pater Iacob. Gordon. in Theologia morali. tom. 1. lib. 1. q. 1. cap. 1.*

5 Hinc finis dicitur cauſa cauſarum in intentione, eſtquè cauſarum effectus in executione. *2. phiſicor. & 2. metaphiſic. S. Thom. 1. par. q. 44. art. 4. in 4. argum. Anton Roſell. de poteſt. Imper. & Papæ. §. humanum regnum. nu. 2. vol. 14. tract. fol. 313. col. 4. Neuizan. in ſylua nupt. lib. 1. nu. 203. vol. 6. tract. fol. 24. col. 3. Mantica de tacit. & ambig. tom. 1. lib. 3. tit. 12. nu. 18. Card. Tuſcus. tom. 3. littera F. concluſ. 318. nu. 11. Barboſ. axiom. 99. num. 1. idem Card. Tuſcus. tom. 1. littera. C. concluſ. 141. num. 1.*

6 Ideoque à fine ipſo, ſiuè bono, ſiuè malo, actum omnem humanum, qui ex ſe indifferens ſit, in genere morum ſpecificari, ſuamq; ſortiri ſpeciem, & naturam. *ſecundum illud Auguſt.*
„ *de Eccleſiaſt. morib.* Secundum quod finis lau-
„ dabilis eſt (aientem) vel culpabilis, opera no-
„ ſtra ſunt laudabilia, vel culpabilia *cumq; ſequitur S. Thom. 1. 2. q. 18. art. 4. 6. & 7. & 2. 2. q. 105. art. 5 ad primum. & in ſecundum ſent. diſt. 38 q. 1. art. 3. S. Anton. par. 4. tit. 7. cap. 3. §. 4. verſ. quod actus humani. Viguer. in Inſtitut. Theolog. de voluntate humana cap. 3. §. 6. verſ. 7. de circumſtantijs humanorum actuum. Nauar. in commentar. de finibus humanorum actuum in cap. miniſter. 23 q 5. nu. 10. arg. tex. in cap. cum voluntate. 53. in princ. de ſenten. excommunicat. tex. in l. verum. 25. ff. de furt. & in l. non intelligitur 3. §. ſi quis palam. ff. de Iure fiſci. Bar. in l. ambitioſa. 3. col. 4. nu. 19. ff. de decretis ab ordine faciendis. Oldrad. conſ. 210. Regularis habet traditio. col. 1. nu. 3. verſ. ſed circa hoc. idem Nauar. in can. conſideret, in principio, de pœnit. diſt 5 num. 117. Pater Iacob. Gordon. in Theolog. morali d. lib. 1. q. 7. cap. 7. nu. 27. & in prologuij. cap. 1. nu. 2.*

7 Ac propterea actum ex ſe, & obiecto ſuo bonum in malum relatum finem, malum fieri, & euadere, *ſecundum illud Topicum Boetij*: Cu-
„ ius finis malus eſt, & ipſum quoquè malum eſt. *relatum à S. Thom. 1. 2. q. 18. ar. 4. & à S. Anton. par. 1. d. tit. 4. cap. 6. §. 1. in princ. & cap. 12. §. 2.* & illud *Ariſt. 5. ethicor. cap. 2. tex. 4.* Qui mechatur propter furtum, magis cenſetur fur, quàm mechus. N*auar. de fin. human. act. nu. 3. & de oration. & horis canon. cap. 6. nu. 28. & conſ. 1. an preſbiter. num. 2. lib. 3. ne Clerici vel monachi. à Petro Andrea Gambaro in dialect. legali. cap. 26. de loco à*

cauſa

cauſa finali.num.4.vol.1. tract. fol.282. Pelbart.in Theſaur.theologiæ tom. 1.verbo.voluntas. 4. §.52. Gordonus.d.q.7 cap.7.num.28.

8 Voluntas nempè,& propoſitum (*vt Noſtrates inquiunt*) humanos actus, & perficiunt,atq; ſpecificant.*tex.in d.cap.1.& in d.cap.cùm voluntate.53.de ſent.excomun.cap.ſignificaſti. 18.§.nos in præmiſſis de homicid. tex.in l. filiæ. 10. C.de donat.propt.nupt.l.qui iniuriæ cauſa . 55.ff.de furtis. facit tex.in l.item Mela. 11. & l.ſi putator. 31 ff. ad legem Aquil.§.placuit. Inſtitut.de obligat. quæ ex quaſi delicto naſ.untur.Loffred conſ.48.num.3. verſ.& non debet hoc videri.Afflict.deciſ.305.nu. 7.Tiraq. de pœnis temperand.cauſa.52.num.7.& 9. Ioan.Bellon.in communibus Iuris ſentent. littera V. propoſ voluntas,& propoſitum.tom.1.communium concluſ fol.mihi.417.Petrus Fonſ.in ſelectis legum. litt.V.fol.mihi.578. impreſſione Lugdunen.minori. Farinac.conſ.1.nu.18.& conſ.35.num.7.lib.1.Rota apud Card Seraphin.deciſ.942.nn.3.Cardin.Tuſcus tom.1.littera.A.concluſ.334.nu.8.Mandoſ.in Gloſ. facultat.in proœmio.ver.ſtant.circa fin.fol.53.*

9 Vnde tantò actus ipſe bonus,melior, ſublimiorque euadet;quantò finis,ad quem refertur,ſublimior,meliorquè extiterit.*S.Thom.1.2. q.19.ar.4.& 7.Nauar.de finib humanor.actu.num. 34.1.cap.6.de oratio.num.25.& comment.de eleem ſyna.in can.quieſcamus.42.diſt.nu.12.verſ olla-*

10 *no verum eſſe.* Quæ enim ordinantur ad finem, ſecundum ipſam finis naturam regulantur.*arg. tex.in l.oratio. 16. ff. de ſponſalib. Surd. conſ.367. nu.25.vol.3.Barboſ.aſſiom.99 nu 2. in fin.& nu.5,*

11 Omniſque humanorum actuum laus , ex fine,

12 non vtique ex principio comprobatur. Et ſi profectò in rebus agendis,cuiuſque rei potiſſima pars,principium æſtimetur,*vt Caius inquit, Iureconſultus in l. 1. §. & certè . ff. de origine Iur. Amedeus de Caſtello. d.tract.de ſyndicatu . nu.1.in Exord.*

13 Qua de cauſa principalior, aptiſſimus , atq; optimus omnium quarumcumquè virtutum , & actuum finis , Deus ipſe optimus Maximus

14 erit,qui finis eſt vltimus,cuius,& per affirmationem,ſiue intrinſecus , ac ſecundum naturæ conſtitutionem (*vt alij loquuntur*), & propriè rerum omnium viſibilium , & inuiſibilium , *Prouerb.16.4.* Vniuerſa propter ſemetipſum

„ operatus eſt Dominus. Quia ſicut eſt princi-

„ pium effectiuum,omnium;ita eſt finis Vltimus *vt Tyrannus ibid.loquitur , & Apocalipſ.22. dictus inde eſt, & d.S.Thom.1.par.q.44. art.4.& 1.2. q.1.art.8.Nauar.de finib.human. act. num.6.11.& 34.Azor.d.cap.1.q.5.Gordon.d.q.1.cap.2. num.3.* vbi,ex hebræo,illud (propter) non ſolum cauſam finalem denotare dicit, ſed etiam illam, cum quadam emphaſi, ad excellentiam cauſæ huius ſignificandam. *Pelbartus . d. tom.1. verbo elementum.§ 4.de cauſa.& §.6.& 7.*

15 Secundò ſuppono. Duplicem perpendi poſſe cauſam , qua ad diſponendum vnuſquiſque de rebus ſuis piè ducatur,vna quidem finalem; impulſiuam alteram.

16 Atquè finalem cauſam eam eſſe, quæ ita voluntariè diſponentis animum excitat , atq; impellit,vt ſi ea non eſſet,diſpoſitionem ipſam minimè quis deceerneret.

17 Eam verò impulſiuam dici , quæ ad diſponendum , determinatum iam animum propellit,& incitat, vel ad liberiùs , vel ad tali modò diſponendum . *S.Thom.1.2.q.1. art.1.ad primum Bart. in l.ſi cum te . 52. num.3. vbi etiam.Caſtrenſ. num.3.ff.de pact. Bart.in l.2. §.fin.in fine.ff.de donat.Bald.in l.filiam. 3. C. ſi ex falſis inſtrum.nu.2. Tiraq.regula ceſſante cauſa.limit.1 num. 36.& 37. Illuſtriſſimus Mantica de tacit. & ambig. tom.1. lib.3.tit.12. num.16. cum ſeq.& num.26. Sanchez de matrim.lib.3.diſput.39.num.14 & lib.8.diſput. 21.num.8.idem in ſum. lib.4. cap.2.num.38. Couar. lib.1.variar.reſolut. cap.20. num.2. Fabbius Anna. conſ 135.num.14.lib.2. Barboſ. in l.primam.par.1. num.85.ff.ſolut. matrim. Aymon conſ. 142. num.9. Gratian. Forenſ.lib. 1. cap.95. num.40. & ſeq. & par.3.cap.498 num 38. Petrus Binsfeld.in cap. cùm eſſent. 12.de Simon.q.4.in princ. verſ. præterea memoria tenendum fol.mihi.266.Bonacin.tom.2 circa 2.Decalogi præcept.diſp.4.q.2.punct.3.§.2. nu.10. Card.Tuſcus.tom.1.d.concluſ 134.num.12. & ſeq. & concluſ. 141. & 142. alter Barboſ. aſſiom.40. num.5. & ſeq. Ceſar Bartlus. deciſ. Bononien. 79. num.33. & 42. Franciſc.Merolla diſputat. Theologic.diſput.1. de voluntario. cap 2. dub.21. in 6 notab.num.713.& 714.*

18 Finalem autem cauſam, verè, ac propriè cauſam dici;Impulſiuam verò abuſiuè potius , atque impropriè cauſam nuncupari; vt quæ motiuum dumtaxat præbeat ad diſponendum. *ſecundum Nenizan in Sylua nuptial.lib. 1.num 303. uol.6.tract.fol.24.col.3.Tiraq.d.tract.ceſſante cauſa. in 1.limit. num.5.& 6.* Siuè etiam occaſionem remotam præſtet ad faciendum . *ut Alberic.inquit.in l.generaliter.13. num.4. C.de Epiſcop. & Cleric. Imol. in l.1. §.fin. ff.de donat. Menoch. lib.4.præſumpt.24.num.18.Mohedan.deciſ.7.alids.*

19 *3.num 5.de prabend.* Cùm contrà. finalis cauſa fons ſit,& origo,ſiuè principium,à quo reguntur omnia,atq; diriguntur; ita vt hac vna deſi-

20 ciente,di poſitio omnis ceſſet , atq; deficiat , & euaneſcat.*cap.cùm ceſſante.60.de appellat.cap. & ſi Chriſtus. 26. propè fin. de iureiuran. l.illud. 32.ff.ad legem Aquil.l.adigere.6.§.quamuis. ff.de Iure patronatus.Soccin.conſ.38.num.3. uol.1. Menoch.d.præſumpt.24 num.3.& 4. Mantica. de coniect.lib.6.tit.14.num.7.& de tacit.& ambig. d.lib. 3.tit.12.num.19. Barboſ.d.aſſiomat.40. num 4.& 5.& ſeq.ubi limitat,& ampliat pluribus.Bartius.d. deciſ.79.num.4.*

21 Quinimo effectum ſub diſpoſitione incluſum per ſe ipſam producit , non expectato alterius auxilio. *ſecundum Bald.in l.1.col.penult.in princ.nu.9.verſ.adde.quòd illa cauſa ff ſolut. matr. quem ſequitur Iacob.Thoming.dec.Lyſienſ 20.n.47.*

22 Primas itaque inter omnes alias cauſas, finalis obtinet.*S.Thom.1.2.d.q.1. art.2.*

23 Suppono denique differentiam non minimam intercedere inter cauſam principalem alicuius actus,& impulſiuam,excitatiuam,ſiuè

F etiam

etiam ſine qua non eiuſdem, vel extrinſecam.
24 Nec enim omnis cauſa, ſine qua, non fieret
aliàs actus, vel diſpoſitio rogaretur, ſemper
principalis cauſa illius dici poteſt. *ſecũdum San-*
chez.d diſput.39. in 3.lib. de matrim. nu.14. in fin.
& lib.3.in opere moral.cap.2.nu.38.in fin. Mantic.
de tacit.d.tit. 12.nu.24. Couar.d.cap.20.nu.2. Cum
ob alium finem principaliùs duci, atque mo-
ueri potuerit agens, vel etiam diſponens. *ſecun-*
dum Celebrem gloſ. & receptam in cap.1. in verbo.
receperint.in fin. de Cleric. non reſident. in 6.verſ.
ſed quid dices.quam ſequitur Nauar.conſ.16.de Si-
mon.lib.5.nu.4.& 5.& in Commentarijs. de vſur.
notab.10.nu.20.& not.11.nu.23.& in man.cap.17.
nu.209.& cap.23.nu.101. verſ.cauſam autem Im-
pulſiuam.& de horis canon.cap.6.nu.12. & 16.&
cap.18.nu.10.15.& 18.Ioan.Azor. inſtit. moral.
par.1.lib.9.cap.13.q.5. Couar.d.cap.20.nu 5.opti-
mè, vt aſſolet Petrus Binsfeld.in cap.ſuam.29.in 1.
q.per tot.de Simon Gigans conſ.144.nu.29. S.Tho.
quodlib.8.art.12. & Pater Molina. de Iuſt.& iu-
re.tract.2.diſput.305.nu.4.Ioan Salas.de vſur.dub.
5.nu.3.verſ.tertio quia multa.Merolla vbi ſuprà d.
num.713. & 714.
25 Quæ ſanè *Gloſ.* Peccare (inquit) eum, qui ad
matutinas ſurgit, vel ad alias accedit horas in
choro, principaliter propter quotidianas di-
ſtributiones lucrandas, non ſurrecturus aliàs;
minimè verò illum, qui principaliter quidem
propter Deum exurgit, vt ei inſeruiat, debi-
taſque laudes redat; minus tamen principali-
ter, ac ſecundariò ob diſtributiones lucrifaciẽ-
das, non ſurrecturus aliàs. *plenè Petrus Moneta.*
de diſtribut.quotid par.2.q.18.nu.29. & 32. Bar-
boſ ad d.cap.1.nu.28.& 29 nouiſſimè D.Franciſc.
Ripa de Simon.par.1.art.3.nu.9.et 50. Pater Ioan.
Valerus de different.inter vtrumque forum. verbo
Simonia. different.10.
26 Vnde licebit, Deo quidẽ, ſuper omnia ſem-
per Benedicto, ſeruire propter ſe ipſum pri-
mariò, ac principaliter; & ſi metus pœnæ, ſiuè
etiam ſpes præmij nos ad id incitent, & ſint
cauſa minus principalis, & ſecundaria; quod
ex Sacroſancta Trid.Synod. definitum eſt, con-
,, trarium hæreticum eſſe aſſerere. *ſeſſ.6.can.31.*
,, dum his loquitur verbis. *Si quis dixerit Iuſtifi-*
,, *catum peccare, dum intuitu æternæ mercedis benè*
27 ,, *operatur, anathema ſit.* Et docet ſacra Scriptu-
,, ra *Pſal.118. Inclinaui (inquiens) cor meum ad fa-*
,, *ciendas Iuſtificationes tuas, in æternum propter re-*
,, *tributionem.* (minus principaliter ſcilicet) ſecũ-
dum eandem Sacroſanctam Trid.Synod. *d.ſeſſ.*
,, *6.c.11.in fin.ibi.* vt in primis glorificetur Deus;
,, mercedem quoquè intuetur æternam. *Sicut*
,, *enim timor purè ſeruilis)* Dionyſ. *Carthuſ. ibid. in-*
,, *quit.) nihil meretur, ſic propter ſolam retributionem*
,, *operari nihil meretur, quia vtrumque iſtorum pro-*
,, *cedit ex priuato amore. Sed quemadmodum timor*
,, *initialis meritorius eſt, in quantum aliquid habet de*
,, *Charitate adiunctum; ſic propter retributionẽ ope-*
,, *rari, meritorium eſt, quando intentio vltima fertur*
,, *ad Dei honorem, ſeu ad Deum. quem neceſſe eſt prin-*
,, *cipaliter intendi in omni meritorio actu. hæc ille. Et*
,, *Genebrard. eod. loco dicens: Cauſa finalis prima*
,, *per ſe propria, cur applicandus ſit animus ad ex-*
,, *quirenda Dei mandata, eſt Deus, ſiuè Dei voluntas,*
,, *et Imperium; nempè quia ſic vult, et iubet. Secunda*
,, *autem; et minus præcipua ipſa retributio, ſiuè re-*
munerationis ſpes. hæc ille. ita etiam S.Anton. expla-
nans eundem locum pſal. in ſum. par.1. art.4.cap.6.
§.5. col.fin. S.Thom. 2.2. q.27. art.3. Titelmanus.
etiam in eundem locum in annotationib. Propter
retributionem, ideſt propter ipſum Deum, vt
illum mereatur aliquando conſequi illiq; per-
petua beatitudine copulari. vel propter retri-
butionem; non quòd ſignificet cauſam finalem
præcipuam, ſed vt denotet finem minus prin-
cipalem, ſiue occaſionalem, & conſequentem
ex fine præcipuo. *tex. in can. conſuluit.9.in fi. vbi*
Gloſ. verbo. vt hæc.74. diſtinc. Nauar. in comentar.
de vſur. notab. 10.nu.20. verſ.4. quod plurima ſunt.
in coment. can. inter verba.11.q.3. concluſ 5. nu.23.
et 24. et in man.d.cap.17.nu.209. et cap 23.nu.101.
Ioan. Salas. de vſur.d.dub.5.nu.3. verſ.3. q.multa in
fin. Sanchez in oper.moral.tom.1.lib.2. cap.35. n.3.
Tolet.lib.4.ſum.cap.9.num.2. Anton. Fernandez in
examin. Theolog. moral.lib.4.cap.4.nu.3. Vnde op-
timè ad hanc rem. *Antonius Agellius Epiſcopus*
Acernen. in dictum locum pſalmi. Inclinaui cor
meum. *ex Theodoreto*, ex ſimilitudine trutinæ,
inclinãdi metaphoram ductam eſſe dicit; quòd
vtilitatem ſpectans ex obſeruantia mandato-
rum Dei promanantem; libentiſſime laborem
ſuſceperit ad ea facienda.
28 Pari quoq; modo licebit ſperare aliquid,
atq; etiam intendere ex mutuo, minus tamen
principaliter, ſiuè etiam principaliter, non ſanè
vti debitum ex Iuſtitia propter mutuum, ſed
ex gratia, ſiuè gratitudine mutuatarij, modò nõ
id in pactum deducatur. *eſt gloſ. communiter et à*
Theologis, et à Canoniſtis recepta. in verb. ſperãtes.
c.conſuluit.10.de vſur. S. Anto. in ſum par.2.c.7.§.6.
Nauar.d.comẽt.de vſur.notab. 10.n.19.et 20.et not.
11.n.21.in man.d.c.17.n.209.et d.c.23.n.101.et d.
can.inter verba.concl.5.n.23.in fi.et conſ 23.n.1. et
2.lib.5.de Simon. Ioan. Salas. plenè d.dub.5. de vſur.
Molin.d.trac.2.diſput.305.n.2.et ſeq. Binsfeld.d.c.
cum eſſent.q.4.concl.3. Barboſ.d.cap.conſuluit. n.6.
Sanchez in conſil. moralib.tom.1.lib.2. c.3. dub.12.
29 Nequè ſimoniam conſtituere intentionem
minus principalẽ conſequendi ſpirituale prop-
ter temporale, vt puta beneficium, propter
ſeruitium Eccleſię impenſum. *ſecundũ Gloſ. cele-*
brem. in fi. in can. quid proderit.6. 61.diſt. tex. in can.
ſi officia.2.59.diſt. Gloſ.d.can. conſuluit. verbo. vt
30 *hæc.74.diſt.* Licereq; ſeruire Epiſcopo, inten-
tione minus principali conſequendi poſtmo-
dum ab eo Eccleſiaſticum beneficium, modò
ſanè in pactum id non deducatur. *tex. vbi gloſ. in*
verb promiſerat. d.c. cùm eſſent.12.de Simon. S.Th.
2.2.q.100.ar.3.ad 1 et notat plenè Nauar. d c. in-
ter verba. concl.5.n.24. et can. medicina. n.3. de pœ-
nitẽt. diſt.1. in man.c.17.n.209. et c.23.n.101. Vgo-
lin. de Simon.c.56.§.2. Couar d.c.20.n.3. Binsfeld.
d.c. cùm eſſent.q.4.concl.3. Barboſ. eod.c. cùm eſſent.
nu.4. Anton. Fernandez. d.c.4.nu.3.

His

Digitized by Google

His ita ſuppoſitis. Corollariè deduco ad rē
noſtram; ac primò. Cùm ſit hominis propter
finem operari, qui *ſecundum Philoſ. 1. Ethicor. 7.*
31 in omni actione, & operatione ſpectandus eſt.
Atque ex nobiliori fine, tantò nobilius, ſubli-
miuſque opus intentum euadere, quantò ille
nobilior, ſublimiorque fuerit: vt primo ſuppo-
ſito diximus.

32 Eum videri, atque præſumi debere cuiuſcū-
què de rebus ſuis in ſupremo vitæ ſuæ ſpiritu
diſponentis, finem, qui animæ ſuæ magis fauet,
magiſquè prodeſt. *ſecundum Patrem Comitulum
reſponſ. moral. lib. 7. q. 5. num. 2. verſ. deinde quia ma-
gis. Gaſpar.* Anton. *Theſaur. Forenſ. par. 1. q. 44. nu.
2. in fin. & num. 3.*

33 Diſpoſitio nempè Teſtatoris (dubia potiſſi-
mùm) eò trahenda eſt ſemper, & vbiquè, vt
Animæ fauore decreta magis videatur, quàm
ex alia quacunque cauſa. *ex tex. in l. ſunt perſo-
næ. 34. in fin. ff. de religioſ. & ſumpt. funer.* Bar. *in l.
pater filium. 36. §. Tuſculanus. in fin. ff. de legat. 3.
Abb. in cap. nos quidem. 3. de teſtament. nu. 3. faciūt
notata per Maſcard. de probat. tom. 2. concluſ. 1176.
nu. 4. & 5. & 6. Mantic. de coniectur. lib. 5. tit. 15.
nu. 34. & ſeq.* Card. *Tuſcus tom. 1. littera A. concl.*
333. *nu. 3. Marta de ſucceſſion. legali. tom. 2. par. 4.*
34 *q. 8. art. 5. nu. 1. 2. & 3.* Tutior quòd pars eligē-
da ſemper ſit fauore animæ. *cap. fin. de presby-
ter. non bapt. ubi gloſ. cap. Iuuenis. 4. de ſponſalib.*
35 Et vbi de Animæ ſalute agitur, abundantius ſit
ſemper agendum. *Ancharan. conſ. 179. prima fa-
cie. nu. 6. Nauar. in man. cap. 27. num. 286. & 287.
Phœbus deciſ. Luſitan. 1. nu. 17.*

36 Atquè latior ſemper interpetratio, Animæ,
piæque cauſæ fauore aſſumenda ſit. *l. Titia te-
ſtamento. 40. §. fin. ubi Bar. ff. de aur. & arg. legat.*
Abb. *in cap. indicante. 4. nu. 6. & ibid.* Couar. *nu. 4. de
Teſtam. Mantica de coniectur. ultimar. volunt. lib. 6.
tit. 3. n. 32. Surd. deciſ. 298. nu. 10. Caroc. deciſ. 120.
nu. 2. Gratian. Forenſ. par. 4. cap. 782. nu. 16. & par.
3. cap. 365. nu. 9. & nu. 16. & 17. Menoch. de præ-
ſumpt. lib. 5. præſumpt. 2. num. 47. faciunt notata per
Gennenſ. in practicabilib. Eccleſiaſt. q. 153. Tuſc. to.
6. littera P. concl. 333. n. 78. et 79. Sebaſtia. Medices
opuſ. 4. anima cūctis rebus. to. 2. oper. n. 9 in 7. notab.*

37 Planè quoniam Anima rationali, nihil om-
ninò in cunctis viſibilibus prætioſius inueniri
poteſt. *ſecundum* Philoſ. *7. politic. tex. in can. præ-
cipimus. 12 q. 1. cap. cùm Infirmitas. 13. in fin. ubi
etiam gloſ. de pœnit. et remiſſ. Lapus. allegat. 70. nu.
7.* Mandoſ. *ad Regul. Cancell. 30. q. 6. nu. 6. latè Se-
baſtian. Medices. d. opuſc. 4. nu. 1. cum ſeq.*

38 Vt iurè ſit illa cunctis terrenis rebus ante-
ferenda. *tex. in can. ſedulò. 28. diſt. l. ſancimus. 17. in
fin. C. de Sacroſanct. Eccleſ. ubi* Alberic. *nu. 4. tex. in
l. fin. C. ad l. Iul. repetand. tex. in §. ſi verò liberi. in
fin. ubi gloſ. in auth. ut cum de appellat. cognoſcitur
coll 8. Vinius. deciſ. 83. n. 3. Maſcard. d. concl. 1176.
nu. 8. Gratian.* Forenſ. *par. 1. cap. 105. num. 22. Tuſc.
tom. 1. littera A. concl. 333. nu. 1.* Barboſ. *aſſiom. 26.
num. 2.*

39 Vndè dicebat, nec Iniuriâ, Menander Philo-
,, ſophus: Animam cura tui ipſius, inquantum
40 potes. Quid enim prodeſt homini ſi vniuerſū
Mundum lucretur, Animæ verò ſuæ detrimē-
tum patiatur? Dominus, ac Magiſter noſter
Chriſtus Ieſus, Infallibilis veritas, verbum Pa-
tris, nos docuit: *Matth. 16. et Luc. 9. et refert tex.
,, in cap. cùm Matthæus. 23. de Simon.* Quia exter-
,, narum rerum damna poteſt homo aliqua cō-
,, mutatione recompenſare, & recuperare. *Vt
Dionyſ. notat Carthuſ. in eund. locum Matthæi. art.
29. in fin.* At ſi Animam ſuam neglexerit; Non
,, dabit Deo placationem ſuam, & prætium re-
demptionis animæ ſuæ, vt *Pſalmiſta ait: Pſal. 48.*

41 At qui verò nihil ita Animæ ipſi correſpon-
det, magis, atque fauet, nihilq; pro ea tutiùs
ſuccedere poteſt, quàm ſi pia diſpoſitio Dei
cauſa decernatur; Qui vnus ſuper omnia dili-
gendus eſt. *Geneſis 22. Matth. 10. Luc. 14.* Vt qui
finis eſt ſupernaturalis, & vltimus omnium, &
propter ſe tantùm amabilis. *S. Thom. 2. 2. q. 27.
art. 1. Nauar. d. can. inter verba. concluſ. 5. nu. 25. et
de finib. humano. act. n. 4. et de uſur. d. notab. 10. n. 20.*

43 Et propter quem creatus eſt homo, iuxtà
illud *Auguſt. in Enchirid. cap. 9. relati à Magiſtr. in
,, 2. ſent. diſt. 1. Fecit Deus rationalem creaturam, quæ
,, ſummum bonum intelligeret, et intelligendo ama-
,, ret, et amando poſſideret, et poſſidendo frueretur,*
quem refert quoquè *Nauar. in man. prælud. 5.
nu. 6. in declarat. definitionis Animæ.*

44 Nequè ſit aliud, quod firmiùs nos amare
oporteat, poſt Deum, Anima ipſa noſtra, ad
imaginem, & ſimilitudinem creata Dei ipſius,
& cuius in faciem ſpiraculum vitæ inſufflatum
eſt. *Geneſ 1. et 2. S. Thom. 2. 2. q. 26. art. 4.*

45 Quinimò peccato ſe inficit, quiſquis aliquā
aliam creaturam poſt Deum Creatorem, &
ſummum bonum, firmius diligit, quàm Animā
ſuam; vel Corpus etiam proprium firmius,
46 quàm proximi Animam. Profectò, quòd non
ſufficit diligere, & amare, quod oportet, niſi
etiam & debitus diligēdi ordo, (vt ſicut opor-
tet ametur) ſeruatus fuerit. *cap. non ſatis. 86. diſ.*
Vt ſcilicet Primò firmiùs Deum. Secundo nos
ipſos quò ad Animas noſtras diligamus. Ter-
rio proximorum noſtrorum Animas, vnà no-
bis æternæ beatitudinis capaces, ac Chriſti
Domini Seruatoris noſtri redemptas pretio-
ſiſſimo ſanguine. Quartò denique proprium
Corpus, *ut plenè diſtinguit. S. Thom. d. q. 26. art. 2.
3. et 4. Beat. Albert. Magnus in compend. Theologi-
cæ verit. lib. 5. cap. 30. de ordine Charitatis. Nauar.
in man. cap. 14. n. 23. verſ. quadrageſimo peccat. Syl-
ueſt. verbo charitas. q. 2. nu. 2. Viguer. in* Inſtit. *Theo-
logicis. cap. 12. de virtute charitatis. §. 1. verſ. de or-
dine charitatis. S. Anton. 4. par. ſum. tit. 6. cap. 3. in
princ. et §. 8. Petr.* Binsfeldius. *in Enchirid.* Theolog. *Paſtoral. par. 3. de decem præcept. cap. 3. §. 1.* Ita
,, enim charitas ordinatur iuxta illud, *Cantic. 2.*
,, introduxit me Rex in Cellā vinariā, ordinauit
in me charitatē. *ſecundum S. Tho. d. q. 26. art. 1. S.
Anton. d. cap. 3. in fin. princip. et ibid. Gloſſ. ord. et
Gloſſa interlinearis;* Ordinatam me fecit habere
charitatē (inquiēs) oſtēdit mihi qualiter Deus,
& qualiter proximus eſſet diligendus. hæc illa.

& eſt gloſ.nòtab in verbo poſtulet. iu can.quieſcamus.42.diſt.arg. tex. in l.præſes. 6. C.de ſeruitutibus, & aqua vbi Bald. & Salicet. quatenus inferunt, ordinatam charitatem incipere à ſe ipſo, *Barboſ.aſſiom.42.nu.1.& ſ.q. & nu.5. Pelbartus. tom.3.Roſar. Tholog. verbo. Charitas. 5. §.32.& 33.Pater Paulus Layman.Theolog.moralis.tom.1. tract.3.cap.3 per tot Gordon.tom.2.lib.6.q.15.c.1. nu.3.Ioan Azor.Inſtit. moral.par.2. lib.12 cap.4. & 5.Pater Martin.del Rio in d.cap.2.Cantic.Sot. 2.ſuper.4.verſu.*Homobonus *in exam.Eccleſ.tom.1. tract.3 cap.2.q.27.*Dionyſ. *Carthuſ. in eundem locū*
,, *Matth.16.art.29.in fin.* Ordo *Charitatis inquiens)*
,, *requisit vt vnuſquiſque poſt Deum primo, ac ma-*
,, *ximè amet ſe ipſum in Deo, & propriæ ſatagat*
,, *prouidere ſaluti, ſciens quoniam vnuſquiſque onus*
,, *ſuum portabit, & pro ſe ipſo rediturus eſt ratio-*
,, *nem ad Galat 6.*

Rectè igitur ſequitur non alium finem(primarium ſcilicet) præſtituiſſe ſibi videri noſtrū hunc Teſtatorem in legato quingentorum; quàm Deum ipſum, ſuper omnia Benedictum, qui finis eſt vltimus, cuius, & per affirmationem ac ſecundum naturæ conſtitutionem rerum omnium, vt primo ſuppoſito diximus.

Tùm, vt actus huiuſmodi diſponendi de rebus ſuis, melior ex ſublimiori fine euaderet, vt primo ſuppoſito diximus.

Tùm, quòd eſſet hic magis, ac magis animæ ſuæ proficuus. Vt miſereretur Pientiſſimus Deus eius, nec peccatorum ſuorum recordaretur amplius; iuxta eiuſdem firmam, ſtabilemque promiſſionem apud *Ezechiel.18.*

48 Et ſanè trahendus eſt ſemper actus agentis (cùm in dubiis verſimur) eam in cauſam, quæ gerenti vtilior, magiſquè proficua eſt. *ad tex. in l.1.& 2.cum ſeq. ff.de ſolut. Abb.in cap.cùm ſuper 23.nu.12.in fin. verſ. ſi ſumus in dubio. de officio delegat.Cardinal.conſ.37. nu.2. Cranetta conſ.106. nu.9.& conſ 205. nu.9. Menoch.d.lib.4. præſumpt. 24.num.20 Rota apud* Cæſarem *de Graſſ. decis.12. alids, 1.nu.3 de elect.& apud Card.Manticam decis.322.nu.17.in fin. Genuenſ. in practicabilib.Eccleſiaſt.q.446.nu.2* Barboſ.*aſſiom. 12. nu.21.*

49 Quippè legi, rectæquè rationi conſentaneū admodum videtur, vt ea in ambiguis coniectura aſſumatur, quæ magis diſponentis intentioni congruit. Vt videlicet: Pio loco decernens; contemplatione animæ ſuæ, & amore Dei excitus potiùs videatur, quàm alia ex cauſa. *Butr. per illum tex.in cap.requiſiſti.15.num.7. de teſtam. Tiraq.priuileg. 115.in princ. de pia cauſa. Mantic. d.lib 5.de coniect. tit.15. num.34. 35. & 36.Gratian.* Forenſ.*par.2.cap.358. num.34.*

50 Siquidem Teſtatoris dubia diſpoſitio, trahenda eſt magis ad caſum neceſſarium, atque proficuum.*l.1.§.quod erga.ff.de ventre inſpiciendo.l.quod labeo.9.vbi gloſ.ff.de carbon edicto.Aymon.conſ.106. num.8. Rota apud SS. Gregor. XV. decis.92.num.7. & decis.236. num.3. Gratian.Forenſ.par.2. cap.350. num.21. Barboſ. d. aſſiom.12. num.23.Marcus Anton. Thomati decis. Rota Maceraten.50. num.276. Barboſ. de Iure Eccleſiaſtic. lib.3.cap.27.numer.92. in fin.*

51 Sicuti in dubio: Prælatò relictum legatum;
dignitatis contemplatione magis, quàm per-
52 ſonæ ſolius intuitu, ſcriptum æſtimatur. Quo-
niam vbi ambiguum redditur, an ex aliqua
extrinſeca cauſa motus diſponens fuerit, nec
ne; potius eum Animæ, ac Dei Creatoris con-
templatione atque proinde ex cauſa intrinſe-
ca, & finali adactum, cenſere debemus. Quia
finis nobilior eſt. *Butr. d. cap. requiſiſti. num.9.
Mantica.de coniectur.lib.6.tit.14. nu.16.& d tit.
15.lib.5.num.36. Gallettus. in margharita caſuum.
verbo.legatum.verſ.legatum factum alieni.* Nald.
in ſum.verbo.legatum §.20. Rota *in recent. par.1.
tom.1.d.eiſ.391.nu.3.* Cæſar Bartius. *decis.25. nu.
19. & 20. Baltaxar de Thomas.tract.10.de pia
cauſa tit.2.cap 193.num 294.*

Deduco conſequenter ſecundò ex his quæ
ſecundo, & tertio ſuppoſito diximus. Quòd
duplex cum ſit cauſa, qua ad diſponendum de
rebus ſuis moueri, & adigi, quis poſſit; finalis,
& immediata; atq; Impulſiua, & mediata. Atq;
finalis immediata ex ſe excitet, atq; propellat,
vt quæ cauſarum cauſa dicatur, & principium
ſit, & Origo ſuorum effectuum, atque cauſa in-
53 trinſeca ſit. Hæc vtiquè perpendenda, atq; at-
tendenda erit. *l.cum quis. 32. cùm ibi notat.ff.de
dolo.l.ſi ob turpem.8.ff.de condit.ob turp.cauſam.l.
nec timorem.7.ff.de eo quod metus cauſa. Signorol.
conſ.79.nu.5.& conſ.243. nu.7. Pariſ. conſ.13.nu.
12.vol.3.Afflict.decis.127. nu.2. Mantica de coniectur.d.lib.6.tit.14.nu.13.Gratian. d c.96.nu.40.
Barboſ.d.aſſiom.40.nu.33.& 34.Cæſar Bartius. decis.Bononien. 25. nu.20. Baldaxar de Thomas. de
pia cauſa d.tract.10.tit.2.d.cap.193. nu.294. Dominus Regens Rouitus decis.92. nu.10.*

54 Receptum porrò eſt rectè rationis iudicio, vt cauſa primaria, & Originalis in vnaquaque diſpoſitione attendatur. *l.qui id quod.34.ff.de*
,, *donat.l.Tutor datus.70.ibi: Non titulus actionis,*
,, *ſed debiti cauſa inſpicienda. ff. de fideiuſſorib. l.ſi
filiusfamilias.3. in fin. C.ad Maced. Ayman. conſ.
131.nu.15.& conſ.144.nu.2. Afflict. d.decis.127.
nu.2.Barboſ.d.aſſiom.40.nu.33.& 34.*

55 Planè quia cauſa, quæ diſponentem mouit; ipſa diſpoſitionem dirigit, interpretatur, reſtringit, atq; dilatat, cùm vnumquodq; à ſua cauſa regatur, atq; firmetur. *l.cum pater.79.§. dulciſſimis.vbi Bar.ff.de legat.2. Idem Bar. in l.regula. §.licet. ff.de Iuris & facti ignorant. Soccin. conſ.73.nu.30.vol.1.Menoch.d.præſumpt.24.nu.3. Rota in recent.par.1.tom.1.d.decis.391.nu.2.in fin.*

56 Duæ verò vbi ſimul in vna re, & diſpoſitione cauſæ concurrunt, illa ſemper anteferenda venit, quæ immediatè cauſat, quia potentiùs afficit, atq; potior eſt. *Bald.in l.ex placito.3.n.2. C.de rerum permut. & in l.ſub prætextu. 19. nu.5. C.de tranſact.allegat. tex.in l.ſi cùm Mulier. 21.§. 1.ff.rerum amotar. eſt tex. in l.ſi cùm emptore.17. in princ. ff.de pactis. ſequitur* Natta *conſ.600. nu. 25.lib.3.Soccin.conſ.131. nu.42. vol.1.* Neuizan. *in ſylua lib.1.d.num.203.Menoch. d.præſumpt.24. nu.20.*Barboſ.*aſſiom.40.d.num.34.*

Quo.

Quoniam verò in huiuſmodi relicto quingentorum duplex ſimul cauſa coincidit; Et finalis, qui Deus eſt Benedictus, atq; Animæ propriæ ſalus: Et impulſiua, ſepulturæ ſcilicet cadaueris in Domo Profeſſa Societatis Ieſù. Inficias quis vtiquè ire poterit, finalem præualere; vt quæ immediatè, verèq; ac directò cauſet? vt ſecundo ſuppoſito diximus.

Hæc enim vnà fuit, quæ verè, & effectiuè, ac primariò, ſiuè etiam antecedenter diſponentis adegit animum, atquè ad relinquendum mouit. Et ſi planè ſepultura, cauſam præbuerit impulſiuam, & ſine qua, non fortaſſe legatum rogaſſet Teſtator, & ſi nõ primariò, at ſecũdariò, & conſequenter. vt tertio ſuppoſito diximus.

57 Proſpicere nempè voluiſſe videtur Teſtator per legatum hoc quingentorum, Animæ ſuæ magis, æternum victuræ, quàm temporali corruptibilis Cadaueris ſepulturæ. *arg. tex. in d.l. præſes. 6. C. de ſeruitutib. & aequa. tex. in l. 2. ff. de Patrib. qui filios diſtraxerunt. Abb. in cap. in noſtra. 10. nu. 4 in princ. de ſepult. Mant. d. lib. 5. tit. 15. de coniectur. n. 35. Maſcard. de probat. tom. 2. d. concluſ. 1176. nu. 75.* Quod ſatis apertè oſtendit electio poſtmodum facta ſepulturæ in Eccleſia S. Annæ propè palatium.

58 Perpendi ergo, atque diſpendi potiùs actus debet per cauſam finalem, quàm per impulſiuam. *per gloſ celebrem. vbi Doctor. in l. 1. §. ſexum. verbo. cauſam. ff. de poſtulando. ſequitur, Menoch. d. præſumpt 24. nu. 20. lib. 4. Iacob. Thomingius, deciſ. 20. nu. 3. & nu. 35. aliyque Doctores. in ſecundo ſuppoſito ſupra per nos relati.*

59 Quando cauſa, & ſi profectò mutata ſepulturæ electione per prius à Teſtatore facta in domo Profeſſa Societatis Ieſù, cui propterea quingentum reliquerat; legatum ipſum, facta ſepulturæ electione in Eccleſia Sanctæ Annæ, ademptum videatur ab Eccleſiæ Societatis Ieſù. *ſecundum Bald. in l. ſi filia. 21. §. fin ff. familiæ herciſcundæ. arg. illius tex. in verbo. ex officio. idem Bald. in l. 1. C. de falſa cauſa adiecta legato. nu. 12. ex tex. in l. alumnæ ſuæ. 30. §. Seia liberta. & in l. filio ex patre. 31. §. Matri ſuæ. ff. de adimend. legat. ex tex. in §. ſed & hoc præſenti. in authen. de Sanctiſſ. Epiſc. coll. 9. Abb. apertè in d. cap. in noſtra. 10. nu. 4. de ſepultur. Geminian. cap. 1. §. ſtatuentes. nu. 7. in fin. verſ ſi autem quis. de ſepultur. lib. 6. Anchar. in c. filius noſter. 5. in 5. q. nu. 9. de teſtament. ſequitur Ioan. Azor. Inſtit. moral. par. 2. lib. 9. c. 13. q. 4. in 7. caſu. Illuſtr. Mantica. de coniectur. lib. 6. tit. 14. n. 14. & melius lib. 12. tit. 2. nu. 31. Monald. conſ. 91. n. 4. vol. 2. Iacob. Cancer. lib. 3. variar. c. 20. nu. 184. faciunt notata per Sard. de aliment. tit. 8. priuil. 23. nu. 1. & 2. cum ſeq. & per Genuenſ. in practicab. q. 447. & notata per nouiſſimum Horatium Viſcontũ. in concluſionibus Iuris. littera L. §. legatum, ſi relinquatur. fol. 160. & prælibat remiſſiuè Lauor. variar. elucubrat. tit. 2. cap. 9. nu. 128. nihil decidens. & ſequitur nouiſſimè Ioan. Baptiſta Thoro in ſum. priuileg. piar. cauſar. priuil. 213. & longè poſt hæc ſcripta prælo preſſus Pater Alfonſus de Leone. de offic. cappellani q. 5. ſect. 2. nu. 38. & 39.*

60 Haud tamen ademptum videbitur, quin Deo ipſi, cuius intuitu, affectuque rogatũ fuit, ſolui debeat. Quòd profectò hæc vna ratio, & cauſa, tamquàm finalis, non impulſiua, ipſique cohærens legato, ac naturalis, non accidẽtaria, attendi potiſſimùm debeat, ac præualere. *ſecundum Butr. in cap. Raynutius. 16. nu. 38. de teſtamen. Abb. conſ. 70. nu. 2. par. 1. Marcus Mantua. ſingul. 685. Loffred. conſ. 2. nu. 19. Mantica. d. lib. 6. tit. 14. nu. 15. de coniectur. Gratian. Forenſ. par. 2. c. 355. nu. 19. Couar. d. cap. 20. nu. 5. verſ. his ita breuiter. Gallet. in margarita caſuum conſcient. verbo. ſepultura. §. ſepulturam eligens. Thoming. d. deciſ. 20. nu. 48. & nu. 49. Ferrett. conſ. 289. ſub nu. 6. in 3. & 4. reſponſ. Taſcus. tom. 1. d. concluſ. 141. nu. 7. & nu. 9. Cæſar Bartius. d. deciſ. 79. nu. 46. 47. & 48. Sebaſtia. Medices. de ſepultur. par. 1. q. 25. n. 4. & 5.* ad quod faciunt notata in ſimili, & ſi non pariter ac in caſu hoc noſtro *per Perez de Lara de anniuerſar. & Cappellanijs. lib. 1. cap. 11. nu. 32.*

61 Quemadmodum legatum à Teſtatore eleemoſynæ elargiendæ certo cuidam pauperi factum, licet interim præmortuo legatario, ei, eiuſquè hæredibus ſolui minimè debeat; non ob id tamen legatum euaneſcit. Quoniam cẽſetur Teſtator, animæ ſuæ bonum conſpexiſſe magis, ex elargitione eleemoſynæ relictæ, vt miſereretur Omnipotens, & Pijſſimus Dominus, ac Pater miſericordiarum Deus, peccatorum ſuorum; quàm Pauperis perſonæ ſubleuatio, ac prouiſio quæ per mortem ceſſat, & aboletur. Et hãc finalem cauſam ad legandum præſtitiſſe; & ſi pauperis perſona, vt ei ſuccurreret egenti, impulſiuam præbuerit cauſam. Vt hac defecta; finalis non tamen perierit. *ita Bar. in d. l. Pater filium. 36. §. Taſcalanus. nu. 1. ff. de legat. 3. Abb. in cap. nos quidem 3. nu. 14 de Teſtam. & conſ. 99. nu. 6. in fin. par. 2. arg. tex. in cap licet. 18. in fin. de regular. Molin. de Iuſt. tom. 1. diſput. 249. col. fin. Sanchez. in opere morali. lib. 4. c. 11. nu. 35. Gallet. in margherita. verb. legatum. verſ. legatum factum alicui certæ perſonæ. & in d. verbo. ſepultura. §. 2. verſ. ſepulturam eligens. eund. ſequitur Nald. in ſum. d. verbo. legatum. §. 20 Taſcus. tom. 1. littera C. concluſ. 137. n. 14. & ſeq. & n. 40. Thoro. in ſum. priuil. piar. cauſ. priuil. 22. col. 2. circa fin. fol. 12. Bartius. d. deciſ. 79. d. nu. 46. 47. & 48. Bonacin. d. punct 3. num. 10. Merolla d. dub. 21. nu. 713.*

63 Eodemq; modo: Dotis legatũ nepti ab Patruo ſcriptum, cùm eidem dos per Patrem deberetur, Patris ipſius contemplatione magis rogatum videtur, quàm neptis. Quòd ad Patrẽ magis affectus videatur Patruus, quàm ad Neptem ipſam, remotiori gradu ſibi coniũctã. *tex. in l. fin. C. de verb. ſig. tex. in l. dotem dedit. 6. ff. de collat. bonor. l. ſed ſi plures. 10. §. in arrogato. vbi Bar. ff. de vulg. & pupill. Alex. conſ. 31. viſo teſta-*
64 *mento nu. 3. et 4. vol. 4.* Qua propter profectitia æſtimabitur dos, & in collationem veniet bonorum. *tex. in l. profectitia. 5. in princ. ibi. Quid ſi Patri donatum. ff. de Iure dotium. Alex. plenè d. cõſ. 31. Caſtrenſ. conſ. 96. ſi dicta Cornelia nu. 2. vol. 2. Ruin. conſ. 196. nu. 6. vol. 2. & conſ. 24. nu. 2. vol. 4.*

Mantica.de coniectur.lib.8.tit.16.nu.12.Horatius Viſcont. in concluſ. Iur. *littera L. §. legatum licet alicui factum. fol.157. col.1. Graſſus. §.legitima. q.19.nu.7.Caſar.*Bartius.*deciſ.*102.*nu.*7.*&* 10.*&* *nu.*15. *&* 19. niſi fortaſſe aliter ex coniecturis appareret, *vt deciſum in Rota* Bononien.*refert idẽ Bartius d.deciſ.* 102.*per tot.*

65 At qui diſpoſitio cuiuſquam in perſonam collata, alterius contemplatione perſonæ, non deficit, deficiente eo, in quem collata fuit; cùm ſufficiat ſubeſſe eum, cuius contemplatione rogata fuit. *tex.in l.ſeruo legato.72.§.mater filio. ff.de legat.2.Bar.d.conſ.*26. *nu.*3. *par.*1. *Crauetta. conſ.*251.*nu.*16.*Gratian.deciſ.*60.*nu.*3. *& ſeq.* Ro-*ta.d.deciſ.*391 *nu.*2.*par.*1. *recent.*

66 Nequè deficiet vtique legatum quingentorum (& ſi ſepultura alibi electa, atq; ſecuta fuerit) quin Deo Omnipotenti, cuius intuitu primariò ſcriptum fuit, ſolui debeat. Quoniã, & ſi impulſiua defecit cauſa, finalis tamen, ac
67 primaria, haud peribit vnquam. Quia Deus manet in æternum.*ad Hebræos.7.nu.24. Franciſcus de Albergott. inter conſ. Bart. conſ.* 59. *poſt princ.par.*2.Bar.*in d.l.Pater filium.*36. §.Tuſcula-*nus.de legat.*3.*Petrus de* Vbald.*de canon Epiſcop. cap.*4.*in* 15.*q.princ.num.*5. *in fin.vol.*15. *tract.fol.* 257.*col.*3.*Felin in cap.cum dilecta.*22.*nu.*22.*verſ. ad quod electionum.de reſcript. Gratian.Forenſ.par.* 1.*cap.*131.*nu.*15. 16. *&* 22. Cotta *in memorabile verbo. Abſinti.in ſi.Peregrin. de fideicomiſ.art.*11. *nu.*64.*Ferrett.d conſ.*289.*num.*6.*Tuſcus. d concluſ.* 137.*d.nu.*40.*tom.*1.*Bonacin. d.punct.*3. *nu.*50. *Caſar.Bartius.dec.ſ.*81.*nu.* 10.

68 Veluti etiam legatum certæ Eccleſiæ relictum, caducum ob id minimè efficitur, quòd illa caſmate fortaſſe perierit. Cùm perduret ſemper vna Sancta Mater Eccleſia Romana; & Chriſtus eius Sponſus, cuius amore, & intuitu legatum potiſſimùm decretum præſumitur, maneat in æternum.*Ioan.*12.*pſal.*109. *laſsi.*
9 *ſequitur Gratian. poſt alios. d.cap.*131. *nu.*15.*&* 16.*& nu.*22.*Sebaſtianus Medices. opuſc.*4. *nu.*35. *verſ.loco pio legatum relictum.Thoro. d.priuil.*22. *col.fin.*

69 Ita quoquè, nec vitiabitur Inſtitutio. quod conſtruendæ Eccleſiæ ſcripta ſit, & ſi illa poſtmodum conſtrui, & ædificari minimè potuerit. Etenim contemplatus cenſetur Deus magis Benedictus, cuius in honorem conſtrui illa debebat, quàm materialitas ipſa murorum exædificandæ Eccleſiæ. *ex tex. in §.ſi quis in nomine magni Dei & § ſi quis vnum Sanctorum. de Eccleſiaſt.titul.collat.*9.*Bar.d conſ.* 26. *& in l.ſeruos ad cuſtodiam.*17.*num.*4.*ff.de aliment.& cibar. legat.ad tex.in l.ſeruos.*35.*ff. de liberali cauſa. faciunt notata per Troyl. Maluet. de oblation. imagini factis.par.*3.*nu.*3.*verſ.& ex illo.*9.*& nu.*4.*vol.* 15.*tract.ſol.*316.*eſt tex.in d.cap.nos quidem.* 3.*§. quod ſi.vbi gloſ.in verbo.in loco.in fin.& ibi Couar. nu* 12.*de teſtam.Gonzal.ad reg.*8.*Cancellar.gloſ.*5. *§.*7.*nu.*85.*Card.Tuſcus.tom.*6.*littera* P. *d.concluſ.* 333.*nu.*13.*& nu.*36.*&* 77. *Gratian. Forenſ.par.*1. *d.cap.*358.*nu.*1.*cum ſeq.Thoro. d.priuil.*22. *col.*3. *Medices.de ſepultur.d.q.*25. *n.*6. *faciunt quoq; notata per Genuenſ.in practicabilib. Ecclеſ. q.*213.*&*
70 *q.*245.*&* 246.*&* 247. Vbi quod fructus medij tẽporis cedãt lucro Eccleſię, non verò veniẽtiũ ab inteſtato. *Gratian. Forenſ. par.* 2. *cap.*400. *nu.*35.*&* 36.*Hieronym de monte q.*24.*nu.*5.*ſequitur Thoro in ſum.priuileg.piar.cauſ.priuil.*163.

71 Quid mirum eſt igitur, ſi vbi magis abundat cauſa, exuberans magis inde effectus effluat? *ad tex.in l.quæritur.*10. *ff.de ſtatu homin. tex. in l. & ſi non ſunt.*21.*§.perueniamus.ff.de auro, & arg. legato Bellamera in cap.cum C.Laycus nu.*6. *de foro competen.in* 6.

Debebitur itaque legatum quingentorum, & ſi non ſanè (vt diximus) Eccleſiæ Domus Profeſſorum Societatis Ieſu; At Chriſto Ieſu Domino, ac Deo noſtro. Illudquè pro eo capiet Eccleſia Sancti Petri, iuxta ſua Priuilegia, & facultates. Atque ita ex his quæ libens cenſoris limæ ſuppono, Reſpondendum cenſeri.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Iudicauere Iudices Tribunalis deberi legatum Eccleſiæ Domus Profeſſorum Societatis Ieſu, & ſentẽtiæ exequutioni demandatæ, quòd in prima inſtantia ego pro munere meo pro Fabrica auditus non fueram. Vnde quæ pro domo Profeſſa ſcripta fuere, hic ſubnectere prætium opere me facturum æſtimaui. Potiſſimùm propter eum, qui pro eadẽ Domo ſcripſit, cum ſit omnino pius, ac doctus. Mihique omni veneratione numeris omnibus obſeruãdiſſimus. Et ex Illuſtriſs. Societate Ieſu Alumnus. Pater Ioſeph Pinus. Quæ tamen ipſe adnotaueram perire non ſum paſſus; cùm nihil omnino ſit in hac legali facultate, & morali, quod, ex ſuccedentium factorum diuerſitate, non poſſit quandoque commodum afferre. Tuum tamen (Candide lector) erit iudicium, quodnam magis arrideat. Fruere igitur vtereque paratis, Deoq; bonorum omnium authori ſemper gratias age.

SVMMARIVM.

1 *FIne ceſſante, ceſſare debet id, quod ad finem illum conſequendum legatum fuerat. declara num.*22.

2 *Finis dicitur primum principium intentionis.*

3 *Modo non impleto ſub quo relictum eſt, legatum videtur ademptum, & facta ſolutione datur repetitio. declara. num.*23.

4 *Legatum ſub onere ſepulturam curandi factum. adẽptum videtur onere non executo. declara num.* 25. *& num.*27.

5 *Legatorum piorum finis Deus eſt, atq; animæ relinquentis ſalus, proinde legata pia ſunt priuilegiis fulcta. num.*6.

7 *Legatum Eccleſiæ relictum pium dicitur.*

8 *Legata pia ſub conditione facta, etiam conditione non exiſtente reuocata non cenſentur, niſi id teſtator exprexerit.*

9 *Cauſa quæcumque piæ diſpoſitioni adiecta impulſiua*

Digitized by Google

ua æſtimatur non finalit, niſi aliud teſtatorem voluiſſe oſtendatur.
10 *Pia pro cauſa in dubio reſpondendum.*
11 *Dictio (ideo) ſiue ideireo) cauſalitatem ſignificat.*
12 *Conditio in vim modi tranſit fauore libertatis.*
13 *Argumentum de libertate ad cauſam piam valet.*
14 *Legatum pro eleemoſyna factum, videtur in cauſam finalem factum, contemplatione eius, cui relinquitur.*
15 *Cauſa pia, & fauorabilis præſumitur finalis.*
16 *Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe.*
17 *Legati parte mutata, non cenſetur totum legatum Teſtatorem mutaſſe, cùm non id exprexerit.*
18 *Re legata alienata per teſtatorem, legatum adhuc debetur, ſi in piam cauſam collatum fuit.*
19 *Teſtatorem voluiſſe mutare propoſitum in odium piæ cauſæ vero ſimile non eſt.*
20 *Voluntas teſtatoris dubia pro pia cauſa interpretanda eſt.*
21 *Piæ cauſæ ſemper fauendum in re dubia.*
22 *Cauſa finalis eſt, quæ influit in effectum.*
23 *Modus legato adiectus ſi non impleatur, legatum non vitiatur fauore piæ cauſæ, niſi aliter relinquens diſpoſuerit.*
24 *Piis in cauſis attendi debet Ius Canonicum.*
25 *Intellectus ad tex. in l. Alumnæ, 30. §. ſeia. ff. de adimen. legat. & nu. 26.*
26 *Modus intrinſecus eſt pars ſubſtantialis legati, & ſi non ſeruetur, illud vitiatur.*
28 *Panormit. doctrina in cap in noſtra. de ſepultur. declaratur.*
29 *Intellectus ad tex. in l. filio. §. matri. ff. de adimend. legat.*
30 *Iudex ſemper in fauorem piæ cauſæ in dubio reſpondere debet.*

Pro Venerabili Eccleſia Domus Profeſſæ Neapolitanæ Societatis Ieſu, contra hæredes quondam Ioannis Vincentij de Excelſo.

IOannes Vincetius de Excelſo Ciuitatis Andriæ inter alia, quæ in ſuo ſupremo teſtamento diſpoſuit, huiuſmodi legatum reliquit his verbis. *In primis dicto Teſtatore* „ *raccomanda l'anima ſua all'onnipotente Dio, &* „ *alla ſua glorioſiſſima Vergine Maria, & vuole,* „ *che quandocunque veniſſe à morte, il ſuo corpo ſia* „ *ſepellito nella venerabile Chieſa della caſa Pro-* „ *feſſa della Compagnia del Giesù, & perciò laſcia* „ *alla detta caſa Profeſſa ducati cinquecento di elemoſina, quali vuole ſi li diano ſubito ſecuta ſua morte.* Multo deindè tempore exacto idem Teſtator, ſiuè immemor prioris voluntatis, ſiuè animo mutandi id, quod prius diſpoſuerat, in vltimo vitæ articulo conſtitutus, coram Parocho Sanctæ Annæ de Palatio, & alijs teſtibus reliquit corpus ſuum ſepeliendum in eadem Eccleſia Sanctæ Annæ, cui reliquit legatum vnica vice, ſoluendum ducatorum decem, & deindè corpus eius ſepulturæ traditum eſt in eo Templo.

Hæredes Ioannis Vincentij, Inſtante Procuratore Domus Profeſſæ Societatis Ieſu pro legato quingentorum eidem Domui facto, dicunt ſe non teneri ad ſoluendum ſupradictũ legatum. Qui quidem hæredes videntur habere vrgentes rationes pro ſe.

Prima ratio eſſe videtur. Nam huiuſmodi
1 legatum videtur eſſe factum ſub fine, vt corpus teſtatoris ſepeliatur in Templo domus Profeſſæ, at verò ceſſante fine, ceſſare debet id, quod pro illo fine conſequendo legatum fuerat, *cap. cum ceſſante de appellat.*

2 Confirmatur, nam finis dicitur primũ principium intentionis, *ut per Tiraquel. limit. 1. nu. 6. ad regulam, ceſſante cauſa*; Igitur Teſtator non aliàs legaſſet illa quingenta domui Societatis Ieſu, niſi ibi corpus ſuum ſepultum eſſet, quod tamen non fuit executioni mandatum.

Secunda ratio eſt, quia ſi legatum illud non fuit factum ſub illo finis intuitu, fuit ſaltem ſub
3 illo modo, quo modo non adimpleto, ſicuti daretur repetitio, ſi legatum exolutum fuiſſet. *iuxtà textum in l. 1. C. de donat. quæ ſub modo fiunt, & l. cum te. 6. C. de pact. inter empt. & uendit.* ita quoque cenſetur ademptum legatum, ſi modus amplius adimpleri non poſſit. *argumento tex. legis, ſi cum exiguam. 4. C. de condit. ob cauſ. & legis, ſi mulier. 10. ff. eod. tit.*

Tertia ratio, quæ omnium validiſſima eſt, quæque vrgere videtur, vt cenſeatur ademptum prædictum legatum factum Societatis Ieſu Domui, eſt tex. in l. *Alumnæ, 30. §. Seia li-*
4 *berta, ff. de adimend. legat.* vbi adempto onere curationis ſepulturæ in vim modi adiecto; etiam legatum ademptum Scæuola, cuius eſt illa lex, reſpondit; nam emolumentum ſequitur onus, *ut ibi Gloſſa in uerbo (ademptum, adnotauit ex l. Caio. 13. ff. de alim. & cibar. legat.*

Ex quo textu in §. *Seia liberta Panormit. in c.* „ *in noſtra 10. de ſepult. num. 4. ait, ſi Teſtator alibi* „ *poſt modum elegiſſet ſepulturam videri etiam taci-* „ *tè ademiſſe legatum factum priori Eccleſiæ, in qua prius ſepeliri elegerat, & citat ad hoc propoſitum legem. filio. 31. §. matri. ff. eodem de adempt. legat.* Vndè videtur clara deciſio legati quingentorum fuiſſe ademptum domui Societatis Ieſu *ex textu §. Seia, iuncta doctrina Panor. loco cit. de ſepult.*

His tamen in oppoſitis non obſtantibus, quibus non difficile erit reſpondere, vt infrà patebit, exiſtimo non fuiſſe ademptum domui Societatis Ieſu prædictum legatum, ac proindè hæredes quondam Vincentij de Excelſo eſſe ad illud condemnandos.

Quod antequam probetur, priùs ponenda ſunt nonnulla fundamenta, ex quibus colligi poterit deciſio pro noſtra opinione, & ſolutio contrariarum ſolutionum, quæ allatæ ſunt.

5 Primum fundamentum ſit, legatorum, & aliarum diſpoſitionum, quæ ad pias cauſas fiunt, non eſſe alium finem, quam ipſum Deũ, & ſa-

& ſalutem animæ, nam ſolius Dei conſidera-
tione habita, quis ad piè diſponendum moue-
tur, *ex lege quoniam in multis. 16. C. de ſacroſanct.*
6 *Eccleſ.* Vbi Doctores id docent, & idcirco hu-
juſmudi legata tot priuilegiorum pondere
perfruuntur, *vt colligi poteſt toto tit. C. de Sacro-
ſanc. Eccl. cap Relatum 11. & cap. final. de teſtam.
& latius per Tiraquell. de priuilegijs piæ cauſa.*
7 At verò legatum, quod relinquitur Eccleſiæ,
eſſe inter pia legata numerandum, imo eſſe
præcipuum inter pia, probatione non indiget,
& clarè colligitur, *ex cap relatum 11. de teſtam.
& ex lege priuilegia. 12. C. de Sacroſan Eccl.*
8 Secũdum fundamentum ſit, fauore piæ cau-
ſæ non reuocari donationes, vel legata pia, ſub
conditione ſacta, etiam ſi conditio non exiſtat,
niſi expreſsè in conditione cautum ſit, vt illa
non exiſtente, non valeat donatio, vel legatum
piè diſpoſitum, ita habetur expreſsè *in cap. ve-
rum. 4. de condit. appoſit.* ſiuè explicetur ille tex.
vt per conditionem intelligatur modus, *vt ſen-
tit ibi Gloſſa in verbo (conditione) quam ſequitur ib.
Anchar. nu 3. & Couar. qui alios citat. lib. 1. varia.
reſolut. cap. 14 nu. 6.* ſiuè intelligatur; vt quotieſ-
cunque piæ diſpoſitioni apponatur modus, is
non intelligatur cauſa finalis, ſed impulſiua eſ-
ſe, *ut intelligit illum textum Panor. ibi, num 3. propè
finem, & Paul. de Caſtro l. 1. num. 5. de donat.* quo-
cunque modo intelligatur, fundamentum po-
ſitum verum eſt, & non reuocari donationem
fauore piæ cauſæ, niſi expreſſa reuocatio fie-
ret, *colligunt Doctores per textum in l. libertis 18.
§. Poſthumis. de aliment. & cibat. legat. qui eſt tex-
tus notabilis.*
9 Tertium fundamentum ſit, quamcunque
cauſam additam diſpoſitioni piæ cauſæ niſi
expreſsè à diſponente dictum ſit, eam eſſe fi-
nalem, intelligi eſſe impulſiuam, *ita Panor. cap.
uerum de condit. appoſit. num. 3. citato*, vbi reddit
rationem, quia donans Eccleſiæ ſub modo, vi-
detur principaliter donaſſe propter *Deum*, &
pro remedio peccatorum ſuorum, *idem dixit
Felin. cap. 7. uerùm. num. 7. de foro compet.* vbi ait
ſic diſponentem conſideraſſe ſolum ſalutem
animæ, *Couar. loco cit. uar. reſol. lib. 1. cap. 14. nu. 6.*
vbi dicit, in donatione facta Eccleſiæ, ipſam-
met donationem cauſam finalem cenſeri, nem-
pe liberalitatem in pium locum collatam; mo-
dum verò exiſtimari cauſam impulſiuam, ſi-
cuti ait in libertate probari, *per legem mania.
44 ff. de manumiſſ. teſtament.* & antè hos omnes,
vt cæteros prætermittam, dixit acutè *Baldus
in l. dictam legem 8. nu. 13. C. de condit. ob cauſam*,
ibique ait rationem eſſe, quia alias diſponens
fuiſſet daturus, ac proinde cauſa non eſt fina-
10 lis, ſed impulſiua. Et in dubio pro pia diſpoſi-
tione eſſe cenſendum; *& Bartol. in l. 2. §. ult. ff.
de donat. quem ſequitur* Tiraquell. *priuil. 74. piæ
cauſæ*, idem dicunt in ſubſtantia, ſi attentè cõ-
ſiderentur, nam per modum aſcriptum legato
pio, intelligunt ipſum pium opus exercendum,
*vt dicitur in l. ſi quis pro redemptione. 36. C. de do-
nation.* Quod quidem opus eſt cauſa finalis, &
addit *Tiraq. in tract. ceſſante cauſa, limit. 1. nu. 58.*
vt tunc intelligatur aliqua cauſa finalis, ſi ſit
fauor, & commodum piæ cauſæ, ſecus eſſet ſi
tenderet ad odium, & incomodum piæ cauſæ,
vt ſi ageretur de reuocatione donationis factæ
Eccleſiæ ob defectum cauſæ, quo caſu non
præſumeretur finalis, *& citat c. uerum de condit.
appoſit. quare Tiraquell. decidit in ſpecie caſum
noſtrum.*

Quibus ſic poſitis, plures coniecturæ ſaltẽ,
ſi non argumenta vrgentia adduci poſſunt,
quibus probetur deberi legatum illud quin-
gentorum domui profeſſæ relictum, & ab hæ-
redibus præſtandum eſſe.

Prima coniectura eſt, quia teſtator legauit
illa quingenta, & deindè expreſsè nõ ademit,
quod faciendum eſſet fauore pię diſpoſitionis,
ergo illa præſtanda ſunt, vt patet ex ſecundo
iam poſito fundamento.

Neque ſufficit tacita ademptio per muta-
tionem oneris in alium tranſlati, vt patebit
infrà in ſolutione ad tertiam rationem in op-
poſitum adductam.

Secunda ratio, ſeù coniectura eſt, quia ver-
bum illud poſitum in legato (*& perciò*) *laſcia*
11 *alla detta caſa Profeſſa, &c.* reddi poteſt latinè,
Ideo, ſeu idcirco, quæ dictiones ſignificant cau-
ſalitatem, texte Bartolo *in l. demonſtratio. 17. §.
vltimo. num. 9. ff. de cond. & demonſtr.* quare vel
cauſa illa erit finalis, vel impulſiua, non quidẽ
finalis, vt patet ex tertio fundamento poſito,
vbi probatum eſt ipſum Deum, ſeù ſalutem
animæ, & ipſammet liberalem donationem in
12 pia diſpoſitione eſſe cauſam finalem. Vndè
etiam fauore libertatis conditio tranſit in vim
modi, ſeù cauſæ impulſiuæ, *l. qui ſeruum. 52 ff. de
condit. & demonſtrat. & l. mania. 44 ff. de manu-
miſſ. teſtam.* ergo erit cauſa impulſiua legatum
factum domui profeſſæ pro ſepultura corpo-
ris, nam valet argumentum à libertate ad cau-
ſam piam, *ut docet Euerardus in ſuis Topicis, loco
à libertate ad cauſam piam.*

Tertia ratio, ſeù coniectura eſſe poteſt, quia
Teſtator non dixit ſimpliciter lego quingenta
domui Profeſſæ, quaſi ipſius legati finis eſſet
traditio ſui corporis ſepulturæ facienda, ſed
hæc verba addidit, (*& perciò laſcia alla detta
caſa Profeſſa docati cinquecento d'elemoſina*) quo
14 circa verbum illud (*de eleemoſyna*) excludere
videtur omne dubium cauſæ finalis, & ſolum
traditio ſui corporis ſepulturæ fuit cauſa oc-
caſionalis relinquendi potiùs domui Societa-
tis Ieſu illud legatum, quam alij Eccleſiæ; nam
alias fuiſſet legaturus, cum cauſa finalis ſit ip-
ſamet liberalis donatio eleemoſynę, vt dictum
eſt in tertio fundamento, & patet ex doctrina
Bartoli in l. 2. §. finali, ff. de donat. Vbi ponit re-
15 gulam; ad ſciendum quando nam aliàs quis fa-
cturus fuiſſet, & dicit ſolam piam, & fauorabi-
lem cauſam eſſe finalem, & ratione illius, aliàs
quis non fuiſſet facturus, *& facit ad hoc tex. in l.
Neſennius. 35. propè finem, ff. de excuſat. tutor.* &
patet ex primo noſtro iacto fundamento.

16 Con.

16 Confirmatur ex regula illa Iuriſconſultorũ,
quæ dicit hoc non probare eſſe, quod ab hoc
contingit abeſſe, vt habetur *in l.neque Natales.*
10.C.de probat. Vndè non idcirco Teſtator re-
liquit quingenta domui Profeſſæ, quia in ea ſe-
peliri voluit, nam plurimi quotidiè, & domui
profeſſæ, & alijs Eccleſijs legata pia relinquũt,
& nihilominus alibi corpora ſua, & non in il-
lis Eccleſijs ſepelienda diſponunt.
17 Quartò, ratio coniecturalis eſſe poteſt, quia
Teſtator renocauit diſpoſitionem ſepulturæ
ſui corporis, & elegit in Eccleſia Sanctæ Annæ
de Palatio, & non reuocauit dictum legatum
quingentorum, quod expreſsè faciendum erat
iuxtà doctrinam traditam in ſecundo funda-
mento *per textum notabilem in cap. verum. 4. de*
condition. appoſit. ergo ſignum eſt alterum mu-
taſſe, nimirum electionem ſepulturæ, alterum
verò, nimirum legatum quingentorum Eccle-
ſiæ Societatis Ieſù factum, reliquiſſe ſub priori
diſpoſitione.
Confirmatur; nam non reliquit Eccleſiæ
Sanctæ Annæ quingentos aureos, qui potuiſ-
ſent cenſeri fuiſſe ijdem ipſi, qui prius legati
fuerant domui Profeſſæ, cui ademiſſet, & tran-
ſtuliſſet in eleemoſynam Eccleſiæ Sanctæ An-
næ; ſed legauit tantum decem aureos, quod ſi-
gnum eſt, illud legatum decem aureorum non
fuiſſe ademptiuum prioris legati quingento-
rum, ſed potius cumulatiuum, & additũ prio-
ri, tum fauore piæ cauſæ, quæ tanta eſt, vt etiã
18 alienata re piè diſpoſita ab ipſamet diſponen-
te, & non redempta, debeatur legatum, *vt pro-*
bat cum Bartolo, & Iaſone Tiraquell. de priuil.
19 *piæ cauſæ priuilegio 12. & 13.* Tum quia vero
ſimile non eſt, Teſtatorem voluiſſe mutare
propoſitum à ſumma magna quingentorum
ad ſummam tam exiguam decem; ſed potius
omninò credendum eſt priori ſummæ magnæ
voluiſſe addere poſteriorem exiguam, cùm fa-
uor piæ cauſæ, & propriæ animæ ſalus id ſua-
dent, non autem reuocationẽ prioris ſummæ
magnæ, quaſi ipſum legati prioris pænituiſſet.
20 Poſtrema ratio, vt multas alias rationes
omittam, eſt illa generalis videlicet voluntatẽ
teſtantis dubiam, pro pia cauſa interpretandã
eſſe, *vt docet* Tiraquell. *loco cit. priuilegio 165.*
item alia, vt in re dubia ſemper fauendum ſit
21 piæ cauſæ, *vt idem Tiraquell. priuil. 148. docet*
per textum notabilem in l. ſunt perſonæ 43 ff. de re-
ligio. & ſumpt. funer. quæ quidem pia cauſa plu-
ra ſpecialia, & fauorabilia priuilegia habet, vt
per Tiraquell. illo tractatu per totum.
Nunc reliquum eſt, vt ad argumenta in con-
trarium allata reſpondeatur, ex quorum ſolu-
tione magis confirmabitur ſententia noſtra.
Ad primum igitur reſpondetur ex primo
fundamento poſito, videlicet in rebus concer-
nentibus pias diſpoſitiones non eſſe illis alium
finem præſtitutum, niſi Chriſtum Deum, & ani-
mæ ſalutem, cætera verò in illis contenta eſſe
modum, vel cauſam impulſiuam, quæ ſi non
adimpleantur, non vitiant diſpoſitionem
piam, vt patet ex ſupra probatis.
22 Ad confirmationem reſpõdetur illam pro-
cedere de cauſa finali, quæ influit in effectum,
at verò cauſa influens in effectum legati non
fuit traditio corporis ſepulturæ, ſed eleemoſy-
na in Dei obſequium eroganda, vt patet ex
primo fundamento poſito.
23 Ad ſecundum argumentum reſpõdetur mo-
dum appoſitum in diſpoſitionibus pijs non
vitiare, ſi non fuit impletus, niſi expreſsè cau-
tum fuerit, vt modus non impletus vitiet di-
ſpoſitionem, vt probatum eſt in ſecundo fun-
damento noſtro, de qua re *extat optima allega-*
tio Conſiliarij Io. Andreæ Georgij, qui allegatione
31. præſertim à num. 26. probat modum non ſer-
uatum in donatione ad cauſam piam facta, nõ
parere actionem reſciſſoriam, niſi expreſsè
hoc in pactum deductum ſit *per tex. cit. in cap.*
24 *verum. 4. de condit. appoſit.* qui textus in pijs di-
ſpoſitionibus, cum ſit canonicus, attendi de-
bet *ex Tiraquell. priuil. 163. piæ cauſæ*, & ad tex.
citatos in argumento contrario reſpondetur,
in illis ſperatum patrocinium, & liberationem
per acceptilationem factam intuitu futuri ma-
trimonij contrahendi fuiſſe cauſas finales, ac
proinde dari repetitionem datorum, ſi fines
ceſſarunt, vt legenti illos textus facilè patere
poteſt; at verò in caſu noſtro finis eſt Deus, &
ipſa liberalis eleemoſynæ erogatio, vt proba-
tum ex iam dictis.
25 Ad tertium argumentum *ex textu in §. Seia*
deſumptum, qui textus videtur decidere con-
tra nos caſum noſtrum, nõ videtur admodum
difficilè reſponderi, nam ille textus procedit
in caſu valdè diuerſo; ibi enim finis præcipuus
legati erat tranſportatio corporis Seiæ à pro-
uintia, ſi ibi moreretur, in propriam patriam,
quo onere transportandi translato à Lucio
Titio legatario in hæredes ipſius Seiæ, trans-
fertur etiam emolumentum ex legato perci-
piendum; nam Lucius Titius electus fuit, vt
miniſter, & executor voluntatis legantis, in
quibus terminis loquitur textus notabilis, &
omninò videndus *in l. ſi quis Titio. 17. ff. de leg.*
2. At verò in caſu noſtro Eccleſia domus pro-
feſſæ non fuit electa, vt miniſtra curationis
corporis teſtatoris, ſed fuit electa vt præcipua
ex multis locis pijs, quibus piè legari poſſet, &
finis præcipuus legati non fuit electio ſepultu-
ræ, ſed fuit Deus, ſalus propriæ animæ, & ipſa-
met liberalis donatio eleemoſynæ, vt probatũ
eſt ſupra in fundamento tertio à nobis poſito,
& in tertia ratione, quam attulimus in confir-
26 mationem noſtræ ſententiæ. Et ratio rationis
eſſe poteſt, quia onus intrinſecus eſt pars ſub-
ſtantialis legati, & eſt id, quòd vitiat contra-
ctum, vel legatum, & ita fuit in illo §. ſeia, at
verò in caſu noſtro, modus non eſt quid intrin-
ſecum, & ſubſtantiale, ſed extrinſecum, & ac-
cidentale ipſi legato piè diſpoſito, vt probatũ
eſt, & idcirco non vitiatur legatum, etiam ſi
modus non adimpleatur, de quo modo intrin-
ſeco, & extrinſeco, *optimè diſſeruit Conſiliarius*
Geor-

Digitized by Google

Georgius allegatione 31.citata nu.34. & 35. licet
loquatur in donatione facta inter viuos, & in
alijs terminis. Attamen non valdè diuerſis à
noſtris, & ita explicat nonnulla iura, quæ in
oppoſitam partem afferri poſſent, lege ipſum,
qui benè ſoluit. Vndè patet, caſum, de quo no-
bis, cum aduerſarijs diſceptatio eſt, non eſſe in
terminis *legis Alumnæ.§. Seia liberta. ff. de adim.
legat.* ſed in terminis *cap.verum.de condit appoſit.*
27 Ad authoritatem Panor. *in cap.in noſtra de ſe-
pultur num.*4. reſpondetur, illum locutum eſſe,
cùm teſtator aliàs non expreſſit mētem ſuam;
quo caſu ait ibi expreſsè Panormitanus, Te-
ſtatorem relinquentem aliquod legatum illi
loco, in quo ſepulchrum eligit, præſumi intuitu
ſepulturæ legaſſe, ac proindè electa alibi ſe-
pultura, cenſeri tacitè ademptum legatum; at
verò in caſu noſtro Teſtator expreſſit volun-
tatem ſnam, nam in legato facto domui pro-
feſſæ addit verbum illud (*de elemoſina*) quare
non intuitu ſepulturæ, ſed Dei, & ſalutis ani-
mæ legatum fecit. Quo circa mirum non eſt, ſi
alibi, nimirum in Eccleſia Sanctæ Annæ, cui
aliud reliquit legatum pium, electa ſepultura,
non cenſeatur ademptum primum legatum,
28 vt ſupra probatum fuit. Et Panormitanum ita
omninò eſſe intelligendum patet; tùm quia
alioqui eſſet ſibi contrarius, *cum in cap. verùm
de condit.appoſit. num.3.* diſertis verbis aſſerue-
rit, fauore piæ cauſæ quemlibet modum illi ſu-
peradditum eſſe cauſam non finalem, ſed im-
pulſiuam, eoque non impleto, nunquam reuo-
cari diſpoſitionem piam, niſi de reuocatione
expreſſum pactum appoſitum eſſet; tùm quia
niſi ita Panormitani doctrina explicetur, ea eſ-
ſet contra expreſſum textum citatum *in cap.
verùm de condit. appoſit.* tùm denique quia ſi
alia eſſet ipſius mens, ipſum non ſequimur, cū
contra ipſum ſit tota ferè communis ſchola,
tum pontificij, tum ciuilis iuris interpretum,
vt probatum à nobis eſt, tam in ſecundo fun-
damento, qnam in tertio, & in rationibus à
nobis poſitis. Qno circa nihil contra nos Pa-
normitani doctrina facit, & alioqui nobis *fa-
uet in cap.verùm de condition.appoſit.num.3.* Poſ-
ſet quoque explicari Panormitanns, vt intelli-
gatur eo caſu, quo Teſtator nullum aliud lega-
tum feciſſet illi Eccleſiæ, in quo ſecundo loco
ſepulturam elegiſſet, cui tacitè cenſeri poſſet
acquiſitum prius legatum priori Eccleſiæ adē-
ptnm. At verò in caſu noſtro poſteriori Eccle-
ſiæ exiguum legatum decem tantum aureorum
fecit, vt veriſimile non ſit ademiſſe priori Ec-
cleſiæ longe maiorem ſummam, vt etiam ſn-
pra à nobis dictum eſt in confirmatione quar-
tæ rationis, quare poſterius legatum fuit ſu-
peradditum priori legato.
29 Neque textus *in l filio, §.matri,* quem Panor.
affert nobis contrarius eſt, nam idcirco reno-
cato fideicommiſſo, quod Socero Teſtator
reliquerat, matri etiam illud ademptum eſt,
quia mater non vt legataria, ſed vt miniſtra, &
executrix electa fuit, cui aliàs filius non fuiſſet
relicturus; quare loquitur in terminis *l. ſi quis.
Titio.17. ff.de legat.2. vt Gloßa in §.matri. verbo.
cur ad matrem.* docet, quæ concordanti citat
textum *in d.l.ſi quis Titio,* vbi in verbo *vt mini-
ſtrum,* notabiliter ait, fauore piæ cauſæ non
intelligi quem eſſe electum vt miniſtrum, ſed
potius vt legatarium. Bartolus tamen aliter
intellexit textus illos citatos, vt apud ipſum
videre eſt.
Poſtremo illud reliqunm eſt, vt legatū quin-
gentorum aureorum domui Profeſſæ Socie-
tatis Ieſù relictum, à Dominis Iudicibus illi
30 adiudicetur; hi enim ſemper in fauorem piæ
diſpoſitionis iudicare debent, etiam ſi actoris
partem ſubierit, vt pluribus, tam Iuribus, quā
Doctorum authoritatibus *probat Tiraquell. de
priuil.piæ cauſæ priuilegio 516.*

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio Teſtatoris dubia coniecturis inter-
pretanda, & coniecturis qualis eius mens
fuerit eruendum, & num.13.*
2 *Mens ſemper teſtatoris, vbi verba inuoluta fuerint,
in eius voluntate eruenda, præferri debet.*
3 *Verba menti veluti ancillæ famulantur.
& licet in prolatione praecedant, ſignificationem ta-
men ſubſequuntur. num.4.*
5 *Verba nuſquam tanti valent, vt meliora ſenſu exi-
ſtant.*
6 *Verba homini data ſunt, vt mentem, atque animum
patefaciant.*
7 *Verborum qualitate nullum maius mentis noſtræ
teſtimonium.*
8 *Teſtator quid ſenſerit in vnaquaque diſpoſitione
ſpectandum primò fuerit.*
9 *Voluntas eſt, quæ totum facit in Teſtamentis.*
10 *Lex non verbis, ſed voluntati fauet defunctorum.*
11 *Verba vbi menti contraria ſunt diſponentis, menti
magis quàm verbis ſtandum eſſe lex decernit.*
12 *Verborum radix mens eſt, & cor imperator eſt lin-
guæ.*
13 *Voluntatis interpretatio Teſtatoris, tùm ex praece-
dentibus, tùm ex ſequentibus orationis eius pe-
riodis eruenda.*
14 *Voluntas teſtatoris talis in vna parte diſpoſitionis
fuiſſe præſumitur, qualis in alia eiuſdem fuit.*
15 *Voluntas coniecturis eruta, non obſcura, ſed patens
dicitur.
præſertim ſi propinquæ coniecturæ fuerint, & ex
ſcripturæ capitibus petitæ, non ex remotis, & diſ-
ſitis. num.16.*
17 *Mens hominis abſtruſa in praecordijs iacet, patet
illa tamen prudentibus ex coniecturis. nu.19.*
18 *Deus ſolus ſcrutator eſt cordium.*
20 *Vxor conditionaliter hæres inſtituta (donec vixe-
rit, & lectum vidualè ſeruauerit) vſufructua-
riam dumtaxat futuram voluerunt non nulli.
Verùm, ſi datis hæredibus poſt mortem eius percipe-
re illos hæreditatem teſtator iuſſerit, per fideicom-
miſſum hæreditatem poſt mortem reſtituere ro-
gatam uideri, aliorum melior eſt ſententia, num.
21. & 22.*

Quod

quod amplia etiam pia cauſa inſtituta. num.23.

21 *Hæres ſimel, amplius hæres eſſe deſinere nō poteſt.*

24 *Exceptio limitatiue venit ad regulam, eamq; in exceptuatis comprimit, atque reſtringit.*

25 *Exceptionis vis in eo eſt, vt exceptum eximat à regula.*

26 *Exceptio eſt contra regulam, eamque impugnat.*

27 *Exceptio operatur, vt quod alias ſub verbis regulæ comprehendebatur, exceptionis virtute tollatur.*

28 *Exceptio debet eſſe de regula, vt ſub excepto ſcilicet genere. regulæ exceptus caſus comprehendatur. num.29.*

alioquin fruſtra fieret exceptio. num. 30.

31 *Teſtatorem fruſtra locutum fuiſſe aſſerendum haud erit.*

32 *Legata in arbitrium collata hæredis, & ſi illa voluerit, nolente ea, cogi haud poterit ſoluere.*

33 *Arbitrium non liberum. ſed vt viro bono, ac regulatum cenſetur relictum, in vltimis voluntatibus præſertim. nu.34.*

vel ſi tempus dumtaxat ſolutionis non legata ipſa, eorumque ſubſtantia in arbitrium relicta hæredis fuerint. num.35.

36 *Diſpoſitio ſi pure rogata fuerit, & executio dumtaxat in arbitrium de mandata alterius, debet ille ſtatim voluntati parere defuncti teſtatoris.*

37 *Arbitrari is, cuius arbitrium exquiritur, aliud haud debet, quàm, quod æquum eſt.*

38 *Interpretatio qualibet (præſertim in re dubia) tendere in id debet vt æquitatem foueat.*

& quæ animæ faueat diſponentis. nu.48. & 51.

39 *Charitatis etiam ordine interpretationem in benigniorem partem accipere debemus fauore animæ.*

40 *Charitatis ordine potiùs aliorum animas, quàm corpora noſtra diligere debemus.*

41 *Animarum ſalutem, & opibus, & etiam corporibus noſtris præferre debemus.*

42 *Anima eſt altioris ordinis, quàm corpus, cùm ſecūdum illam diuinæ ſimus conſortes naturæ, æternæque beatitudinis capaces.*

43 *Arbitrium vbi reſtrictum relinquitur, illud in fauorem animæ teſtatoris propendere debet.*

44 *Dolus. & ſcelus abeſſe debet, in aliorum interpretandis ſupremis voluntatibus.*

45 *Legata in alterius arbitrium relinqui poſſunt, quia exauditur de boni viri arbitrio, non de libera voluntate.*

46 *Pias ad cauſas diſpoſuiſſe videtur, qui ſupremæ uoluntatis ſuæ iudicium in alterius contulit uoluntatem.*

quia non aliter uir bonus, ac frugi interpretari poſſe, æſtimatur. num.47.

49 *Hæres teſtatoris uoluntatem non implens indignum ſe hæreditate facit.*

quemadmodum, quæ teſtatorem, uel patrem è captiuitate non liberauit. num.50.

52 *Iudex uir bonus dicitur.*

53 *Et interpretari ſemper debet, ut ſoluantur legata, & animæ ſubleuentur teſtatorum.*

54 *Sequentia receſſiſſe à præcedentibus teſtatorem indicant.*

55 *Voluntas teſtatoris qualis in præcedentibus fuerit ex ſequentibus pateſcit.*

56 *Executor relictus ad exequendum intelligitur vita durante, non poſt eius ſuprema funera.*

57 *Verba generalia (Tutti, e quanto in quelli ſi contiene) omnem comprehenduntur caſum, nihilque excludunt.*

58 *Clauſula (omnia, & ſingula) quid importet.*

59 *Omne, qui dicit nihil excludit.*

60 *Dictio (non aliter) quid importet.*

& habet præciſam uatutam formamq; indicit. n.61.

62 *Proteſtatio animum aperit proteſtantis.*

& præcedentia dicta declarat. num.63.

indicatq; teſtatorem ſe rectè rationis Iudicio ſubmittere. num.64.

65 *Proteſtationem non putandus eſt teſtator fruſtra protuliſſe, ſed vt operaretur, atq; ſuum propalaret animum.*

quod maximè procedit in ſupremis morientium diſpoſitionibus. num.66.

nullis in contrarium coniecturis aliis pugnantibus. num.67.

68 *Verborum à proprietate recedendū nō eſt in ſupremis diſpoſitionibus, declara tamen niſi aliàs etiā ex præſumpta teſtantis voluntate appareat. n.69.*

70 *Voluntati defuncti parendum omnino eſt.*

alioquin non parens peccato ſe inficit. nu.71.

ARGVMENTVM.

Abtruſam, atquè inuolutam verbis Teſtatoris voluntatem coniecturis venandam eſſe diſſoluitur. Et vtrùm ne vxor hæres inſtituta donec vixerit, & lectum viduale ſeruauerit, datis ſibi aliis cohęredibus, hæres nihilominùs eſſe poſſit, vel ſaltim vſufructuaria remaneat. Et nùm legatorum ſolutio (piorum pręſertim) hæredis arbitrio relicta, poſſit per eum, vſquè poſt fati ſui tempus differri; vel verò ſtatim fieri debeat? Plenè diſcutitur.

RESPONSIO X.

1 AMbigua ſatis, atq; dubia non minimi, cùm facta fuerit ex inter ſeſe pugnātibus Scripturæ verbis Teſtatoris huius noſtri, mēs; vt quàm potiſſimùm in partem rationis Iudicium inclinare iurè debeat, inuolutum nimis euaſerit; ne vndequaquè tamen in incerto fluctuet Iudicium, eam arripiendam viam cenſeo; coniecturis, Teſtatoris ipſius mentem, & ſenſum venari ſimul atquè interpretari, vt conemur. *ex tex. in l. qui ſolidum. 80. §. 1. ff. de legat. 2. tex. in l. cùm Auus. 101. ff. de condit. & demonſtra.*

Car-

Cardin.Mantica.de coniectur. lib.12.tit.17.num.2. Pater Anton.*Sanctarellus variar.reſolut.q.66.nu. 15.& ſeq.*

2 Mens enim eſt (inuoluta vbi verba fuerint)
quæ præſerri ſemper debet in interpretandis
ſupremis diſponentium tabulis. *l.non aliter.67.
de legatis 3.l.in conditionib.primum locum.19.ff.de
condit. & demonſtrat. l.cum virum. 16.C.de fidei-
commiſs.Guido Papa conſ.135. num.1. & 2. Sylua
nuptialis.lib.6.nu.15.Marc. Mantua. conſ.286.nu.
13.meus Maranta.conſ.46.nu.13. Cephal.conſ.484.
nu.39.lib 4.Pariſ.conſ.23.nu.9. & 10. lib.3. Seba-
ſtian. Medices.decis.51.num.6.Rota in Vrbeuetana
Caſtrorum. 19.Iunij 1579. coram Seraphino. deciſ.
458.num.2.par.4.diuerſ.collecta per Farinat.* Pater
*Antonius Sanctarellus.variar.reſolut. d.q.66.num.
11.& 12.13.& 14.*

3 Ei namquè hæc Ancillæ, atq; Pediſſæq; datæ
ſunt à Natura.*can.humanæ aures. 22.q.5.cap.ſe-
cundò requiris. 41.de appellat. l.argumento.27.§.
margarita.ff.de auro,& argento legato.*

4 Vt licet quodammodo in prolatione præ-
cedere videantur, atq; primàs obtinere, ſigni-
5 ficationem tamen minimè antecedunt. Nuſ-
quam enim tanti valent verba, vt meliora ſen-
6 ſu exiſtant. *tex.in l.3.C.de liberis præterit.* Ideo
nempè verba data ſunt homini à Natura, vt
internum animi eius ſenſum, & abſtruſam in
præcordijs mentem, foris in aliorum notionē
dimanarent.*can.15.autem.22.q.2.l.Labeo.7.§.id
tubero ff.de ſuppellect.legata.Petrus Gregor.Tho-
loſ.ſyntagmat.iur.lib.24.nu.1.Franc.Monald.conſ.*
7 *66.num 21.lib.2.*Nequè vllum ſit clariùs, atquè
ſignificantiùs mentis noſtræ teſtimoniū, quàm
qualitas inſpecta verborum.*vt ex Caſſadoro re-
fert Iacob.Thoming.deciſ.Lipſien.9. nu.3. & dixit
Bald.in l.generaliter. 13. in 1.notab. C.de non nu-
mer.pecun. Rota apud S.memor. Gregor.XV.deciſ.
301.num.5.*

8 Quid igitùr verbis Teſtator ſenſerit in vna-
quaque diſpoſitione ſpectādum primariò fue-
9 rit. Porrò quia voluntas totum facit in teſta-
mentis. *l.ex facto. 35.§.cùm hæc ita ſint.verſ. &
facit.ff.de hæredi.Inſtituend. Gaillus.obſeruat. 144.
nu.5.lib.2.Rota par.1.diuerſ.deciſ.640. num.14.in
fin.Mantica.de coniectur.lib.11. tit.16.nu.3. San-
ctarellus.d.q.66.nu.36.* Lex enim non verbis,
ſed voluntati fauet defunctorum. *l.2. C. com-
munia de legat. §. noſtra. Inſtitut. de legat. Card.
Mant.de coniectur.lib.4.tit.5.art.10. nu.4.Surd.de-
ciſ.232.ſub.num.6.Sanctarellus.variar.reſolut.d.q.
6.nu.7. & ſeq.per tot.*

11 Quoquo modo itaque verba menti cōtrai-
re diſponentis lex inſpicit; menti, non verbis
ſtandum eſſe, decernit.*tex.in l.talem.51.§.1.in fi.
ff.de hæredib.Inſtituend.l.nominis, & rei. 6.in fin.
ff.de verbor. ſignific. Laurus de Palatijs. tract. de
ſucceſſionib. par.2.num.27. vol.7. tract. fol. mihi.
262.col.4.Sebaſtian.Medic.d.deciſ.51.num.6.Man-
tic.lib.3.tit. 3.num.9. de coniectur.*

12 Radix namquè verborum, mens eſt. Et cor
Imperator eſt linguæ, quam veluti mancipium
ſub ſua retinet ditione, *vt Bald. inquit in cap.
mandatum.num.2. & 3. de reſcriptis.ſequitur Ro-
land.conſ.99.num.49.& 50.vol.4.*

13 Ex coniecturis ergò abſtruſus in huiuſce,
elogij verbis, veruſquè teſtantis animi ſenſus,
& efficax mentis eius voluntas elicienda nō-
bis erit. Atque, tùm ex præcedentibus, tùm ex
ſequentibus orationis periodis, volūtatis eius
interpretatio eruenda. *iuxtà Iuliani ſenſum. in l.
ſi ſeruus plurium.53.§.fin.in fin. de legat. 1.ad tex.
in l.quoties. 10. C.familiæ herciſc. Bald. in cap.1.
num.13.de capitan.qui cur vendidit.in vſib. feudo.*
14 *Rota apud Caualer.deciſ.49.num.5.* Talis nempè
diſponentis voluntas in vna teſtamenti parte
fuiſſe æſtimatur, qualis, & in alia apparet. *l.qui
filiabus.17.in princ.de legat.1.d.l.ſi ſeruus pluriū.
§.fin.Bar.in l.* Centurio.*col.9.nu.27.verſ.quid ſi in
præcedentibus.ff.de vulgar.& pupillar. Soccin.cōſ.*
101.*num.7. vol.1. Fabbius* Anna *conſ.22.num.8.
vol.1. Rota par.1.diuerſ.deciſ 640. num.10. & in
Senogallien fideicommiſſi.*1594. *coram* Card. Ari-
*gonio.deciſ 97.num.2.poſt 1.vol.conſil.*Farin.

15 Nequè ſanè obſcura, quinimò patens volū-
tas dicitur eius, quæ coniecturis eruta è tene-
bris eſt verborum. *tex.in l.Imperator. 77.de le-
gat.1.l.ſi quis locuples. 57. in fin. ff.de manumiſſ.
teſtamen gloſ.in l.Prætor.20.§.interdictum. verbo.
expreſſum. ff.de oper. noui enunciat.* Calcan.*conſ.
33.nu.7.Theſaur. deciſ.248.num.3.*

16 Quod potiſſimum locum habet, ſi propin-
quæ fuerint coniecturæ, & ex proximis Scrip-
turæ capitibus petitæ, non ex longè remotis,
atq; diſſitis. *Decius. conſ.369 num.1.vol.1.Man-
tica.de coniectur.lib.12.tit.17. num.28. Ioſeph Lu-
douic.deciſ.peruſ.61. num.44.*

17 Licet enim in præcordijs abſtruſa mens ho-
18 minum iaceat, ac nemo, præter Deum, qui
ſcrutatur renes, & corda.*pſal.7.10. & 1.parali-
pom.28.num.9.can. erubeſcant. 32.diſt.* mentem
noſſe poſſit eorum.*cap.tua nos.34.in finalib.ver-
bis de ſimon.can.conſuluiſti.18.2.q.5.*poteſt tamē
illa prudentibus, per indicia, & coniecturas
patere. Sicuti reſpicientium vultus, in aquis
ſplendeſcit.*Ioan.*Ne*nizan.in ſylua nupt. lib.6.nu.
16.vol.6.tract.fol.77.col.3.*

Quoniam itaquè reliquit Teſtator hic no-
ſter in ſupremis voluntatis ſuæ tabulis, Violā-
tem de Roſa ſuam vxorem, hæredem ſibi, do-
nec vixerit, ac lectum viduale ſeruauerit; datis
eidem cohæredibus, Petro Angelo, & Ioanne
Maria Nepotibus; ſcriptiſq; pluribus legatis,
„ cùm pijs, tùm profanis; adiectis poſtmodum
„ his verbis: *Et queſto dopo la morte di Violante
„ mia Moglie.* Atque ex teſtamenti ipſius verbis,
tùm his paulo ante relatis, tùm eiſdem ſubſe-
quentibus, aliter ſenſiſſe appareat; facta eſt nō
leuis diſceptandi cauſa; Nùm ſanè ſtatim, vel
verò poſt fati ſui diem ſupremum, legatis præ-
dictis (pijs præſertim) facere ſatis deberet Vio-
lantes; quæ apud Iudicem interpellata in Tri-
bunali Fabricæ Sancti Petri, tuebatur ſe, non
teneri, ex quo poſt ſuprema ſua funera ſolutio-
ni dies per Teſtatorem dictus fuiſſet.

20 Et dubium primò faciebat; eſſet ne vſufru-

ctuaria

,, ctuaria dumtaxat Violantes ; quòd conditio-
,, naliter hæres ſcripta legebatur (*Donec vixerit*,
,, *& lectum viduale ſeruauerit*) quod voluiſſe viſi
ſunt. *Cephal. conſ. 37. num. 37. lib. 1. Bellon ſ. conſ. 6. num. 11. & 12. Menoch. conſ. 115. num. 1. lib. 2. Berous conſ. 58. num. 6. & 7. vol. 2. & Petr. Pecchius. de teſtam. couiug. lib. 5. cap. 4. num. 7. & 8. & cap. 5. Gratianus Forenſ par 5. cap. 821. num. 1. & num. 5. cum ſeq. Caluaccan. de vſufruct. mulier. relicto. nu. 72. fol. mihi 238. in minor. impreſſ. Gaſpar. Anton. Theſaur. Forenſ lib. 3. q. 81. num. 3. poſt Gaillum pact. obſer. lib 2. obſer. 143. quos refert quoque Marta de ſucceſſ. legali tom. 2. par. 4. q. 11. art. 4. num. 4. in 2. caſu.* An verò proprietaria ſimul, & vſufructuaria?

21 Verùm quia poſt mortem Violantis, hæreditatem percipere cohæredes Teſtator iuſſit, & ſemel hæres, amplius hæres eſſe deſinere non poſſit. *l. & ſi ſine. 8. §. ſed quod Papinianus. in fin. ff de minorib. l. qui ſoluendo. 60. in fin. ff. de hæ-*
22 *redib. Inſtituend.* Rogatam vtiquè videri illam, per fideicommiſſum hæreditatem reſtituere ſubſtitutis hæredibus poſt mortem ſuam, dicebam, *ex Angel. conſ. 150. num. 4. circa fin. Natt. conſ. 495. n. 6. & ſeq. & conſ. 570. Pariſ. conſ. 69. nu. 4. & ſeq. vol. 2. Cephal. conſ. 472. vol. 4. Caluaccan. d. num. 72. in fin. de vſufructu mulier. relict. Simon de Pretis. de interpret. vltim. vol. lib. 3. dub. 1. num. 7. & ſeq. fol. mihi 180. Cardin. Mantic. de coniectur. lib 4. tit. 5. art. 6. & lib. 8. tit. 1. num. 31. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 5. num. 17. Menoch. latè lib. 4. præſumpt. 141. num. 48. Gratian. Forenſ. par. 5. d. c. 821. num. 4. Fuſarij. de fideicommiſſ. q. 277. in 56. coniectura num 33. & 41. plenè Marta d. q. 11. art. 4. in d. 2. caſu num. 5. & ſeq. & eadem par. 4. q. 21. art. 2. in 8. caſu nu 52. 53. & 54. cum alijs pluribus, quos ipſe recenſet. d. art. 4. num 5.*

Nec contra nos eſſe ſuperius allatos Doctores cum in caſu ſatis à nobis diuerſo loquantur, vt videre eſt apud ipſos, ac potiſſimũ in caſu, quo in Senatu Sabaudie *apud Theſaurum d. q. 81. & deducit optimè Marta d. art. 4.*

23 Quod procedit (fac etiam) pia cauſa inſtituta fuiſſet. *Mantica. d. tit. 5. art. 6. Menoch. d. præſumpt. 141. num. 50.*

Cæterum, an legatorum ſolutio poſt ſupre-
,, mum eiuſdem diem dilatãda eſſet, verba præ-
,, dicta. (*E queſto dopo la morte di Violante mia moglie*) pro ſe definire Violantes ipſa dicebat.

Aſt contrà repetebam. Quòd facta hæredis inſtitutione; excepit Teſtator Violantem ab infraſcriptis legatis; dicens quidem eam hæ-
,, redem ſuper omnibus bonis ſuis (*excepto tamen dall'infraſcripti legati*) vt voluerit propterea comodum eam percipere ex hæreditarijs bonis omnibus, verùm ſolutis legatis per eum ſcriptis; à comodo quorum excludebat eam. Quorſum enim excepiſſet illam ab infraſcriptis legatis, ſi eorum ſolutionem ſtatim fieri nõ
24 intendiſſet, ac voluiſſet? Venit nàmque exceptio limitatiuè ad regulam; illamque in exceptuatis comprimit, atque reſtringit, adeò, vt per exceptionem vitiata quodammodo, atque compreſſa, perdat officium ſuum. *ſecundum verba Pauli. in l. 1. in fin. ff. de reg. Iur. vbi Cagnol. notabiliter num. 25. & num. 28. Signorol. conſ. 75. num. 8. verſ. ſed Aduocatus. Anchar. conſ 27. non ſernato ordine. num. 6. Marc. Mantua. conſ. 261. nu. 7. Rota apud Corcin. deciſ. 643. num. 2. in fin. Felin. in cap. quoniam frequenter. 5. num. 2. in fin. vt lite non conteſtata. Anton. Monach. deciſ. Bononien. 35. num. 12.*

25 Exceptionis (nempè) vis, atque efficacia, ſiuè virtus (*vt Bald loquitur d. cap. 1. num. 13. de capitan. qui curiam vendidit*) in eo eſt, vt rem, vel caſum exceptum eximat, ſiuè à corpore extrahat regulæ, *ſequitur Surd. conſ 416. num. 10. & conſ 449. num. 40 vol. 3.* Quia nimirum exceptio venit ad diminutionem regulæ, *ut Felin. loquitur. d. cap quoniam frequenter. num. 3.*

26 Profectò, quòd exceptio contrà regulam eſt, eamque impugnat. *ut Cagnol. inquit. d. l. 1. nu. 28 & num. 29. de reg Iuris.*

27 Hoc enim operatur exceptio, vt illud, quod
,, aliàs ſub verbis regulæ compræhendebatur
,, ad determinationem regulæ, exceptionis vir-
,, tute tollatur, *ut loquitur S. Antonin. 1. par. ſum. tit. 20. de reg. Iur. in princ. verſ. eſt autem regula fol. mihi. 285. plenè Felin. vbi ſupra à num. 4. cum ſeq. Ioannes Petrus Fontanella de pactis nuptialib. tomo. 1. clauſul. 4 Gloſſ. 21. par. 2. num. 30 & 36.*

28 Eſſe porrò de regula exceptio debet, eiuſdẽque qualitatis, *ut eſt tex. in cap. 2. & ibi Abb. & alij. de coniugio Leproſor. gloſ in d. l 1. vbi ſcribent. de reg. Iur. et ibi plenè Cagnol. S. Anton. d. par. 1. tit. 22. in princ. de reg. Iur. tex. in l. nam quod liquidè. 4. §. fin. ff. de penulegat. Euerard. in loco ab exceptione regulæ num. 1. Barboſa aſſiomat. 85. num. 6 Tuſc. tom. 3. littera E. concluſ. 423.*

29 Vt ſub eodem ſcilicet, genere regulæ, exceptus compræhendatur caſus. *ad tex. in can. ſi dominus. 32. q. 2.* Secundum id enim, quod per prius pronunciatum eſt, exceptio ipſa ſubſequens facta cenſetur. *iuxtà Sceuolæ reſponſum,*
,, *in l. qui libertatis. 69 in princ. ibi: Quia non omnem*
,, *cauſam ſtatutæ libertatis, ſed eam dumtaxat, quam*
,, *pronunciauerit, excepiſſe videbitur. ff de euictionib. & ſequitur Alex. in l. ſenium. num. 4. in fin. C. qui teſtamenta facere paſſunt. allegat tex. in cap licet. 4. in 2. reſponſ. de ſepultur. in 6. S. Anton. d. cap. 20. de regul. Iur. in princ. Cagnol. d. l. 1. num. 28. de Reg. Iur. Felin. d. cap. quoniam frequenter à num. 1. An-*
30 *ton. Monach. deciſ. Florentin. 1. num. 43.* Cæteroquin exceptio haud diceretur. Quid enim (quæſo tè) exciperet, ſi ſub verborum generalitate regulæ, exceptus minimè caſus comprehenderetur? Et niſi de excepto caſu regula ipſa prædicari poſſet? *vt poſt S. Anton. vbi ſupra. docet Cagnol. d. l. 1. num. 28. in fin. & num. 29. Tuſcus d. concluſ 423. num. 2. Caſtrenſ. conſ. 79. num. 3. lib. 1. Cæſar Bartius deciſ. Bononien. 71 num. 13. et 14.* & ad vnum inducta finem, contrarium operarẽtur effectum *contrà tex. in l. legata inutiliter. 19. ff. de legat. 1. ſequitur Fontanella d. Gloſſ. 21. par. 2. num. 30.*

Inde itaque Violantem ab infraſcriptis le-

 gatis

gatis excepit Teſtator, quia nolebat illam, ex
eo, quod pro legatis impendendum erat, com-
modum percipere; vt ex tota reſidua hæredi-
tate haurire eam præcipit. Non expectato igi-
tur fati ſui tempore, legatis facere ſatis cogi
debebit Violantes.

31 Alioquin erit exceptio ipſa futilis, inanis, ac
vacua, nihilque omninò operabitur; *vt ſequitur
Bartius d.deciſ.71.num.14. & num.26.* Et in caſ-
ſum loquutum fuiſſe teſtatorem, nec rectè ad-
„ miſerimus; cùm dixit: *Eccetto dall'infraſcritti*
„ *legati.* At aſſeri id minimè debet, *Mantua.d.cõſ.
261.num.8. Euerard. d.loco ab exceptione ad regu-
lam.num.3.Stephan.Bertrand.conſ.323. Quicquid
dixerit Ioan.Monach.ſub num.11.vol.1.& faciũt,
quæ habet Rota. par.2. tom.1. in recent. deciſ.336.
num.5.Rota apud S.membr.Gregor.XV. deciſ.257.
num.4. & 6.*

Sed neque defatigabantur Violantem tuen-
32 tes vltrà progredi; perpendebantque; Quòd
Teſtator in arbitrium remiſerat Violantis, &
ſi ei placuiſſet, antè ſuprema ſua funera, legatis
facere ſatis; vt non eſſet interim per Tribunal
Fabricæ moleſtia afficienda, atque vrgenda,
legata viuens adhuc ſoluere, *ad tradita per Bar.
in l.centeſimis.46.§.fin.num.8. verſ. quæro quanta
eſt virtus.ff.de verb. obligat. & per Oſaſcum deciſ.
111.num.1.& ſeq.Surd.conſ.380.num.37.vol.3.*

33 At reſpõdebam. Non fuiſſe per teſtatorem
liberum Violanti, legata ſoluendi, nec nè, arbi-
trium relictum; ſed illud rectæ rationis ſubmiſ-
ſum Iudicio, tamquã viro bono. *iuxta tex.in l.
Thais Ancilla.41. §.ſorore. & l.fideicomiſſaria.
46.ff.de fideicomiſ. libertat. l.1.ff.de legat.2. l.fi-
deicomiſſa.11. de legat.3. l.ſi in lege. 27. ff. locati
gloſ.in cap.2.verbo.viſum.de corpore vitiat. Abb.
in cap. Quinta vallis. 23.col.17.num.23. circa fin.
verſ ſed in caſu noſtro.de Iureiurand. & conſ.110.
num.1.par.2.Anton.Butr.in cap.1.num.21.& ibid.
Felin.num.51.verſ. & ſi dicatur committimus, &
num.53.de conſtitution. Alex. conſ.118. in caſu de
quo quæritur in princ.vol.5.& conſ.218.viſis ver-
bis.num.5.6.7.& 8.vol.2.Iaſon conſ.243. Dominus
Baptiſta.num.13. vol.3. Afflict.deciſ.372. num.8.
Oſaſc.d.deciſ.111.num.9.Menoch.de Arbitrar.lib.
1.q.8. num.1. & ſeq. & num.10. & de præſumpt.
lib.4.præſumpt.125. num.4. Simon de Pretis. lib.4.
dub.10.num.125.fol.mihi.421.Fabb. Anna conſ.
75.num.28.lib.1.Capic. deciſ.116. num.4. Couar.
in cap.cùm tibi. 13. num.6. de Teſtam. Nauar. conſ.
12.num.2.lib.1.de tempor.ordinau. Grammat.conſ.
29.Ciuili. num. 2. et ſeq. Marta de clauſul. par.3.
clauſ.2. Barboſ. cod. tract. clauſul.11. num. 1. et 2.
Rota in recent.par.2.tom.1.deciſ.329.num 4.*

34 Quod potiſſimum in vltimis voluntatibus
locum ſibi facit, (& ſi aliter in contractibus
eſſe poſſit) *ſecundum Beccium. conſ.88. num. 48.
quem ſequitur Gratian. Forenſ.par.1. cap.23.nu.8.
Oſaſc.d.deciſ.111.num.5.Surd. d.conſ.380.nu.37.
et 38.Marta d.clauſ.2. num.7.et 8. Barboſa d.clau-
ſul.11.num.2.* Et vbi non aliter ex mente appa-
reret diſponentis, *vt ſequitur Fontanella d.clauſ.
4.Gloſſ.26.num.14.et Gloſſ.25.d num.28. cum ſeq.
ead. clauſ.4.*

35 Neque enim legata (quæ ſanè purè relicta
videbantur; neque eorum ſubſtantia) in arbi-
trium collata fuerant Violantis; ſed tempus
dumtaxat ſolutionis eorum, non aliud. *iuxtà
tex.in d. l.fideicommiſſaria. 46. verbo. quanquam
autem. vbi etiam gloſ.ff.de fideicommiſſ.libertatib.
Bar.in d l.centeſimis.§.fin.num.7. verſ. Quæro cùm
in vltimis voluntatibus idem Bar.in l. ita ſtipula-
tus.115.num.11.verſ.ſed contrà ff de verbor. oblig.
optimè Anchar conſ.436.In his dubijs. num.1.et 2.
Oſaſc.d.deciſ.111.num.4.6.10. et 11.Surd. d.conſ.
380.num.9.10.11.et 13.Gabriel. de pia cauſa.con-
cluſ.3.num.8.in 3.applicat.*

Hac de cauſa proinde ſtatim, morte ſecuta
Teſtatoris, ſolutionem fieri legatorum arbi-
trari Violantem oportebat.

36 Cùm, quòd vbicunque diſpoſitio purè ſcrip-
ta eſt, & executio dumtaxat in alterius remiſſa
arbitrium, debet ſtatim, qui exequi tenetur,
voluntatem implere defuncti. *ad tex in l.fin.ff.
qui ſine manumiſſione ad libertat. perueniunt. l.ve-
rùm.8.§.cùm quidam plurib.ff.de reb.dub cum alijs
notat.per Oſaſc.d.deciſ.111.num.6. Gramat. d.cõſ.
29.num.1.*

37 Tùm, quòd non aliter eidem arbitrari, atq;
interpetrari permiſſũ videbatur, quàm, quod
eſſet æquum. *ſecundum gloſ. in d.l fideicommiſſa.
11.§.quanquam.in verbo. arbitrium. ff de legat.3.
Bald.in l.1.in 2.lect.nu.2.et ſeq.ff.de legat.2.Gra-
mat.d.conſ.29.nu.3.et 4.Surd. d.conſ.380. num.6.
Rota. par.4. diuerſ. deciſ.672.num.3. per Farinac.
collecta.*

38 Planè quia interpetratio quælibet (in re præ-
ſertim dubia) in id tendere debet, vt æquitatem
foueat, atque pro anima propendeat. *ad tex.in
„ l.non ſinc.5.ibi. Attamen quia conſequens eſt ambi-
„ guas, atque legum diuerſis interpetrationibus titu-
„ bantes cauſas, benignè, atque Naturalis Iuris mo-
„ deramine temperare, &c.C.de bonis, quæ liber. l.nõ
„ nunquam.8.circa fin. ibi: Sed benignior eſt diuerſa
„ ſententia. ff.de collat. bonorum. ſequitur Roman.in
l.quòd ſi poſſeſſor.19.§.aptanda.num.1. ff.de petit.
hæredit et eum ſequitur quoque Marcus Anton. de
Amat.deciſ.75.num.3.Cardin.Tuſcus.tom.5.littera
L.concluſ.86.nu.13.et tom.6.littera P.concl.337.*

39 Tùm præterea, quòd nec aliter Charitatis
ordo, quo nos, proximoſque noſtros diligere
debemus, intepetrari eam debere, pati vide-
40 batur. Cùm firmiùs, atque potiùs, proximorũ
noſtrorum Animas diligere nos oporteat,
41 quàm corpora noſtra. Vt præferre proinde
debeamus Animarũ ſalutem, ne dum opibus,
fortuniſq;, & honori; verùm & corporibus ip-
42 ſis noſtris. Sumus equidèm ſecundùm Animã
Diuinæ conſortes Naturæ, atq; æternè Beati-
tudinis capaces. Vnde altioris ordinis eſt Ani-
ma, quàm Corpus. *ſecundũ S.Th.2.2. q.26.art.2.
et 3.4.et 5.Anchar.d.conſ.436.nu.1.et 2. Nauar.in
man.c.14.n.23.verſ.quadrageſimo peccat. Viguer.
in Inſtit.Theologic.c.12.de virtute charitatis. §.1.
verſ.de ordine charitatis.Ioan. Azor.Inſtit.moral.
par.2.lib.12.cap.4.q.2. et cap. 5. q.4. pluribus Se-
baſt.Medices opuſc.4.n.1.et ſeq. per totum Barboſ.*

aſſio-

Digitized by Google

aſſiomat. 42. num.5. Petrus. Binsfeld. in Enchirid. Theolog. Paſtoral. par.3. cap.3. de charitate. §.1. Beatus Albertus Magn. in compend. Theolog. veritat. lib.5. cap.30. de ordine Charitatis. Paulus Layman. Theolog. moral. tom.1. tract.3. cap.3. per tot. Pater Iacob. Gardon. in Theolog. morali tom.2. lib.6. q.15. cap.1 num.3.

Et ſuadent, nec ineptè perpenſiones haſce, quæ ſequuntur verba ex ſuprema Teſtatoris
„ diſpoſitione extractæ, Inquit enim ipſe: Che
„ facendoſi dubio, e difficultà delli laſciti fatti, e
„ contenuti in detto teſtamento, vt ſupra; che s'hab-
„ bia à riſoluere detto dubio, e difficultà per eſſa
„ Violante della Roſa mia Moglie, di quel modo, che
„ li parerà per beneficio dell'vna parte, e l'altra.

Quibus profectò verbis refrenatum Violantis arbitrium fuiſſe, non liberum, nemo
43 eſt qui non videat; vt interpetari proinde haud aliter potuerit, quàm in beneficium Animæ Teſtatoris; quæ interim nullo potiretur ſuffragio ex relictis pro Anima legatis, ſi ad ſuprema vſque funera Violantis, illorum remoraretur exequutio. Lopez in rubrica de donat. inter virum, & vxorem. §.65. num.19. Balthaxar Thomaſ. tract. 10. tit.2. de pia cauſa. cap.5. num.6. At dolus omnis ſecluſus eſſe debet in aliorum interpettandis ſupremis voluntatibus. tex. in l. Creditor. 60. §. Lucius. ff. mandati. ſequitur Bar. in l. 1. num.64. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Simon. de Pretis. d. lib.4. dub.20. numero. 122. & ſeq.

54 Qua de cauſa, propter hoc vnum, ſubſtinetur; Poſſe legata in alterius (hæredis ſcilicet) conferri arbitrium; quia exauditur de boni viri arbitrio, non vtique de libera, & abſoluta voluntate. ex tex. in d. l. fideicomiſſa. 11. de legat. 3. Conar. in cap. cùm tibi. 13. numer.7. & numer. 12. verſ. non obſtat. de Teſtam. Card. Tuſcus. tom.2. littera. C. concluſ.742. à num.18. ad finem vſque; Peregrin. de fideicomiſſ. artic.23. numer.65. Surd. alios referens. d. conſ.380. num.5. Simon de Pretis. d. dub.10. num.122. 123. & ſeq. ad finem. & lib.1. dub.1. ſolut.10. num.4. & ſeq. fol.70.

46 Eumque, qui ſupremæ ſuæ voluntatis Iudicium in alterius contuliſſet arbitrium, ad pias cauſas teſtatum vederi. ex tex. in d. cap. cùm tibi. 13. vbi Innocen. receptus, & ibid. Abb. numer.4. Ioan. Andr. in Gloſſ. 2. & Imol. numer.14. & Conar. num.9. de teſtam. Bart. in d. l. 1. num.64. de Sacroſanct. Eccleſ. ibid. Bald. num.6. verſ. iuxta hoc quæro. ibid. quoque Alciat. verbo. liber. numer.12. in fin. tom.3. operum. Syluester. verbo legatum. 4. q.10. Guglielm. de Benedict. in cap. Raynutius. in verbo. condidit. 1. num.8. verſ. pro cuius latiori Intelligentia. Soccin. in l. verùm. §. cum quidam. nu.4. ff. de rebus dubijs. Gabriel. lib.6. de Pia cauſa. concluſ.3. num.2. Abb. conſ.59. num.1. par.1. Simon. de Pretis d. lib.1. ſolut.10. num.4. & ſeq. & d. lib.4. dub.10. num.126. & 127. Tuſcus. d. concluſ.742. num.47. Sebaſt. Medices. d. opuſc.4. num.3. verſ.1. quod ſi quis. Naldus. in ſum. ver. legatum. num.6. Baldaxar de Thomaſ. d. tract. 10. tit.2. cap.168. numer.259. Paulus Layman. Theolog. moral. tom.1. lib.3. ſect.5. tract.5. cap.2. num.7. Clar. §. Teſtamentum. q.6. num.6. Petr. Pecchius. de teſtam. coniug. lib.1. cap.27. num.6. Surd. d. conſ.380. num 45. Genuenſ. In practicabilib. Eccleſiaſtic. q.446 num 7.
47 & dixi ſupra reſponſ.4. num.64. Nequè enim aliter vir bonus, ac frugi interpretari poſſe, æſtimatur. Abb. conſ.59. numer.1. par.1. & conſ. 110. num.1. & 2. par.2. Clar. d. q.6. num.6. Caluaſcan. deciſ.40. num.14. par.5.

48 Potiſſimùm, quòd non alia amplectenda interpetratio ſit, in ambiguis, quàm quæ Animæ fauet diſponentis, vt ei in pœnis Purgatorij exiſtenti proſit. ad tradita per Marſil. ſingulari. 151. incipien. ſemper in dubijs. Tiraq. de Pia cauſa. priuil. 161. Petr. Gregor. Tholoſan. ſyntagmat. Iuris. tom.1. lib.2. cap.12. ſub num.4. in fin. Gratian. Forenſ. par.2. cap.350. num.23. Lopez d. §.65. num.18. & 19. Hoieda. de incompatibilitate. benefic. par.1. cap.19 ſub. num.44. Conar. d. cap. cùm tibi. num.12. d. verſ. non obſtat. Aluar. Valaſc. conſult. 67 num.7. tom.1. Guttierez. conſ.26. num.12. Gramat. d. conſ.29. num.10. & 11. Sebaſtian. Medices. d. opuſc.4. in fin. num.27. Card. Tuſcus. tom.6. littera P. concluſ.333. num.78. & 79. & concluſ. 337. Ioann. Baptiſta Thoro in ſum. priuil. piarum cauſarum priuil.160. col.1. circa fin.

Debuerat igitur Violantes ipſa, boni viri Arbitrio, legata prædicta, ſtatim deberi, morte ſecuta Teſtatoris interpretari, eiſque facere ſatis, neque tandiù eorum differre ſolutionem, vt ita ſacris Deo Pientiſſimo oblatis è Purgatorijs pœnis ſoluta Teſtatoris Anima, libera, & exultabunda, quantòcitius in æternas manſiones, Diuino perfruitura conſpectu, non pœnitenda vnquam, euolaſſet, vt Rota aduertit in vna Romana fructuum. 18. Decembris. 1615. coram Buratto. deciſ.773. num.7. par.2. tom.2. in recent. Nequè ſe à Teſtatore ita benè commeritam ingratitudinis vitio infeciſſet, indignamque propterea hæreditate ipſa rediſiſſet. ad tex. in l. 1. ff. de his quibus, vt indign. tex. in §. ſi quis autem non implens. cap.1. & §. hæc quidem in auth. de hæredib. & Falcid. collat.1. & tex. in cap. licet.6. de voto. tex. in l. ſi patroni filius. 55. §. quod ſi prior. ff. ad Trebellean.
„ Cur enim (Papininanus ibi loquitur) nō videatur
indignus, vt qui deſtituit ſupremas defuncti præces, conſequatur aliquid ex voluntate? & tex. in can. Syluester. 10. vbi gloſ. 11. q.1. & gloſ. in can. vltima voluntas. 13. q.2. arg. tex. in §. ſi vnum. c.3. in auth.
50 vt cùm de appellat. cognoſcitur. coll.8. in minori
„ caſu loquens, de eo, qui è captiuitate, Patrem,
„ vel Teſtatorem non liberauerat. Lex enim al-
„ terius arbitrio quidquam committens, id pla-
„ nè facit, vt perſonis prouideat, ſicut theriaca
contra venenum, vt poſt Bald. conſ.145. col. fin. lib.3. loquitur Aymon. conſ.190. num.5. Didacus Spino de teſtam. Gloſſ. 28. à num.45. cum ſequent. Balthaxar. de Thomaſ. tract.3. cap.18. num.381. & 382. Sanchez. in conſil. moralib. par.2. lib.4. cap.1. dub.56.

Nequè repræhenſionis notam vllam incurriſſet Violantes ex huiuſcemodi

pia interpretatione, fauore Animæ aſſumpta.
Quinimò ſummam conſequuta laudem. Cùm
51 in dubijs à ſapiẽtibus, & prudẽtibus ea ſit in-
terpretario captanda, quæ pro anima eſt. ad
tex. apertũ, in l. Saluius Ariſto. 6. ff. de lega. preſtãd.
Menoch. de Arbitrar. lib. 2. q. 199. n. 8. Marc. Antõ.
de Amat. decif. 10. num. 42. Perez de Lara. de anni-
verſ. & cappellan. lib. 1. cap. 3. num. 41. Ancharan.
conſ. 46. prima facie. nu. 2. Calderin. conſ. 13. Teſta-
tor. reliquit. in finalib. verbis de Teſtam.
52 Ad Iudicis ergò arbitrium redacta res eſt,
qui, vt eſt vir bonus. l. continuus. 137. §. cum ita
53 ſtipulatus. in princ. ff. de verbur. obligat. id inter-
pretari debebit; vt ſoluantur legata, & Anima
ſubleuetur Teſtatoris. ad tex. in cap. de cauſis. 4.
§. fin. in fin. vbi gloſ. de offic. delegat. l. 1. §. 1. ff. de
„ Iure deliberand. tex. in d. §. ſi vnum. ibi. Et ipſorum
„ quoque Animæ ex hac cauſa piiſſima ſubleuentur.
in auth. vt cùm de appellat. cognoſcitur. Afflict. de-
ciſ. 371. nu. 2. Oſaſc. d. deciſ. 111. nu. 13. Surd. d. cõſ.
380. num. 5. in fin. Card. Mantic. de coniectur. lib. 3.
tit. 1. num. 17. Nauar. de orat. & horis canonic. Mi-
ſcellan. 15. num. 71. Intrigliol. ſing. 98. num. 118.
lib. 3.

Addebam his quoquè, ad omnem ſubortæ
fortaſſis difficultatis nubem diluendam, atque
ad Teſtatoris hanc dilucidam voluntatẽ oſtẽ-
dendam; Quòd Teſtator Violantem diſtribu-
tricem reliquerat ſuorum legatorum omnium,
ſequentibus loquens verbis.

„ Item laſcio ancora Violante mia moglie
„ Tutrice, e diſtributrice, che poſſa, e mandi in eſecu-
„ tione, tutti li miei legati, è quanto in quelli occor-
„ re con interuento, & aiuto di Pietr' Angelo, e Gio.
„ Maria Mancini miei nepoti, & non aliter.

Quibus planè verbis non obſcurè collige-
batur quatenus verba illa (& queſto dopò la
Morte di detta Violante mia moglie) ad legata
fortaſſis referri deberent, vt ad hæredis nun-
cupationem dictorum Petri Angeli, & Ioannis
54 Mariæ certum erat reuehi) receſſum fuiſſe per
Teſtatorem à præcedentibus iam relatis. ad
tex. in l. alumnæ 30. §. Titia teſtamento. ff. de adi-
mend. legat. l. diui. 6. §. 1. ff. de Iure Codicill. Cephal.
conſ. 67. num. 10. lib. 1. Mantic. de coniectur. lib. 12.
tit. 17. num. 19.
55 Qualis nempè in præcedentibus diſponen-
tis voluntas fuerit, ex ſequẽtib. pateſcit in am-
biguis. ad tex. in l. ſed Iulianus. 9. §. penult. ff. ad
Macedonian. tex. in §. panonum. vbi gloſ. in fin. In-
ſtit. de rerum diuiſ. Cephal. conſ. 65. num. 8. lib. 1. Ro-
land. conſ. 54. nu. 24. lib. 4. Cravetta conſ. 32. ſub nu.
2. in fin.

Alioquin in caſſum loquutum fuiſſe Teſta-
torem admiſerimus, quòd fruſtrà Violantem
exequutricem deſtinaſſet ſuorum legatorum
56 omnium. Quid enim exequeretur illa, ſi im-
pleto iam fati tempore, legatis ſatisfaciendum
„ foret? ad tex. in l. 1. §. ſi enim Teſtator. C. comunia
de legat. Aſt verba illa (Tutti li mei legati, e quan-
57 „ to in quelli occorre) ſatis generalia cùm ſint,
omnem vtique caſum complectuntur, nihilq;
penitus excluſum dimittunt. vt Bald. inquit in d.
cap. 1. nu. 12. de capitan. qui cur vendidit. ſequitur
Surd. d. conſ. 380. nu. 35. in fin. & num. 36. & deciſ.
58 268. nu. 14. loquens de Clauſula (omnia, & ſingu-
la) & Caeberan. deciſ. 90. nu. 5. & 6. Famian. Cen-
tolinus. in addit. ad deciſ. 68. num. 3. per Farinac.
poſt primum tom. conſ. Marta. de clauſul. par. 1.
clauſ. 87. Barboſ. clauſ. 96. num. 2. & ſeq.
59 Nec eſt equidem, quòd non includat, & cõ-
prehendat, qui omne dicit. vt Vulpian. inquit in
l. Iulianus. 66. ff. de legat. 3. tex. in l. à Procuratore.
13. vbi gloſ. C. mandati. l. Pediculis. 34. §. labeo. ff.
de auro, & argen. legat. tex. in cap. ſolitæ. 6. §. nus
autem. vbi gloſ. in fin. de maioritate, & obedient. tex.
in canon. ſi Romanorum. 1. §. dicendo. vbi etiam glo.
19. diſt. optim. tex. Apoſtoli Pauli ad Hebræos. 2.
vbi exponendo illud Dauidis pſal. 8. Omnia ſubieci-
„ ſti ſub pedibus eius. In eo enim (inquit) quòd omnia
„ ſubiecit, nihil dimiſit non ſubiectum ei. ita quoque
Bald. in rubr. C. de iis, qui accuſare non poſſunt. nu.
10. in fin. verſ. item dictio. optimè Caſtrenſ. conſ. 28.
In cauſa, quæ vertitur ſub num. 4. col. 3. verſ. Item
verba illa vol. 2. Gramat. deciſ. 4. nu. 2. Oſaſc. deciſ.
94. nu. 10. Seraphin. deciſ. 584. nu. 3. Maſcard. tom.
1. de probat. concluſ. 148. nu. 9. Ruta apud Ludouiſ.
deciſ. 315. num. 11. & 12. Barboſa aſſiomat. 168. &
dictione. 241. nu. 1. de dictionib.

Et firmat perpenſionem hanc dictio illa (&
non aliter) in fine periodi prædicti per Teſta-
torem adiecta; per quam oſtendere voluit eni-
xam voluntatem ſuam fuiſſe, vt per Violantem
omnia ab eo relicta legata executioni debitæ
mandarentur, neque aliter per eam pretendi
poſſet Card. Tuſcus. tom. 2. littera D. concluſ. 321.
Cæſar Bartius deciſ. 79. nu. 45.
60 Dictio nempè hæc (non aliter) ita præceden-
„ tem orationem (Mãdi in executione tutti li miei
„ legati, & quanto in quelli occorre) comprimit,
atque reſtringit; vt præter id, quod Teſtator
expreſſit, interpretationem aliquam aliam ad-
mittere nullo valeat modo. ſecundum gloſ. in l. ſi
quidem. 9. vbi Bald. nu. 3. C. de exception. ſequitur
Alex. conſ. 3. col. 3. nu. 4. verſ. confirma per iſta. vol.
1. Gozadin. conſ. 3. nu. 23. Roland. conſ. 63. num. 32.
vol. 4. Viuius. deciſ. 234. nu. 2. Surd. conſ. 143. num.
43. vol. 1. Maſtrill. deciſ. 1. nu. 12.
61 Præciſam profectò Naturã obtinet, vt Marta
inquit voto. 48. nu. 12. & 15. Formamq; indicit
omninò implendam, nulloquè vnquam modò
negligendam. Detius. conſ. 528. num. 11. Roland. d.
conſ. 63. num. 29. Rota par. 2. in recent. tom. 1. deciſ.
16. nu. 2. Marta voto. 196. nu. 3. & clauſ. 76. nu. 8.
par. 1. Menoch. de arbitrar. caſu. 237. nu. 33. & ſeq.
Alciat. lib. 9. reſponſ. conſ. 44. nu. 29. plenè Barboſa
clauſula 81. nu. 8. & dict. 220. Bartius. d. deciſ. 79.
num. 45.

Debuit ergo viuens adhuc Violantes lega-
tis omnibus facere ſatis in ſupremis ſuis ta-
bulis à Teſtatore ſcriptis.

Quod planè ſuadet proteſtatio, quàm præ-
„ dictis tabulis Teſtator adiecit, dicens: Queſto
„ Teſtamento l'hò fatto come perſona idiota, e come
„ m'hà inſpirato la Maeſtà di Dio, e non fare agra-
„ uio à nullo.

62 Voluit portò Teſtator proteſtatione hac, qualis eius animus fuerit palam facere, atque declarare. *ad tex. in l ſi quis eo animo. 40. ff. de religioſ. & ſumpt funer. l. qui aliena. 6. §. Celſus. ff. de acquir. hæredit. ad tex. in l. penult. §. fin. de legat. 2. Natta conſ. 627. nu. 9. Surd. qui alios plures refert. d. conſ. 143. num. 42. Maſtrill. decif. 40. num. 7. par. 1. Rota apud Card. Seraphin. decif. 1168. nu. 9 & in Foroliuien. cenſus. 13. Nouembris. 1589. corā Oratio. per Farinac. poſt 1. uol conſil. decif. 43. nu. 2. quæ eſt repetita par. 4. diuerſ. per eund. collecta. decif. 316. num. 3.*

63 Atque præcedentium ambiguitatum dilucidationem quandam certam, ſatiſque apertam, proteſtatione ipſa, tradere. *ſecundum Bar. in l. non ſolum. §. morte. nu. 18 verſ. ſed ſi actus, qui poſtea geritur. ff. de noui oper. nuntiat. per tex. in l. Neſennius. 36. ff. de negot. geſt. ſequitur Cephal. cōſ. 37. nu. 22. lib. 1. Gratian. Forenſ. par. 2. cap. 224. nu. 77. Menoch. conſ. 115. num. 38. lib. 1.*

64 Seque, & omnia, de quibus diſponebat, per proteſtationem ipſam, rectæ rationis Iudicio ſubijcere, in apertū deducere. *ad tex. in l. hæredes mei. 57. §. cum ita, ubi Bar. num. 4. ff. ad Trebell. ſequitur Clar. §. teſtamentum. q. 76. nu. 11.*

65 Haud enim fruſtrà proteſtationem prædictam ſubiunxiſſe, Teſtator putandus eſt. Sed vt operaretur, atque innueret nobis aliquid. *ad tex. in l. ſi quando. 112. ff. de legat. 1. tex. in cap. ſi Papa. 10. ubi gloſ. de priuileg. lib. 6. Iaſon. cōnſ. 173. n. 12. lib 2. Marant. d. conſ. 46. n. 9. & 14. Pariſ. conſ. 1. nu. 45. et nu. 137. uol. 3. Mantua. d. conſ. 261. n. 17.*

66 Quòd in ſupremis morientium diſpoſitionibus locum ſibi potiſſimum facere, docet *Bar. in repet. l. 1. nu 9. in fin. ff. de offic. Procurator. Cæſar. quem ſequitur Cephal. conſ. 104. nu. 35. lib. 1. & Bellon. conſ. 17 nu. 12.*

67 Præſertim verò ſi nullæ aduerſus pugnauerint conicęturæ aliæ. *arg tex in l. Aurelius. 29. §.*
,, *Titius teſtamento. in fin. ibi.* Niſi aliud *ſenſiſſe Te-*
,, *ſtatorem ab hæredib eius ad probetur. ff. de liberat. legat. Card. Mantic. de conie&ctur. lib. 12. tit. 17. num. 40. Gaill. obſeruat. 144. nu. 6. lib 2.*

Nihil eſt itaquè, quòd ita ſe firmet in verbis
,, illis Violantes: (E *queſto dopo la morte di Vio-*
68 *lante mia moglie.*) Vt contendere velit, non eſſe à proprietate recedendum verborum; nequè voluntatis quæſtionem agitandam in aperta teſtantis diſpoſitione, verbis expreſſa. *ad tex. apertum in l. non aliter. 67. de legat. 3. l. voluntatis, quæſtio. 7. vbi gloſ. in fin. C. de fideicomiſ.*

69 Exauditur id planè, vbi aliàs Teſtatoris voluntas, etiam præſumpta, diuerſum nihil verbis inferret; vt exallatis perpenſionibus, & verbis poſtmodum ſequutis, ſatis clarè oſtēſum eſſe, patet. *vt idēmet tex. in d. l. non aliter in princ. oſten-*
,, *dit. Non aliter (inquit ibi Marcellus) à ſignificatio-*
,, *ne verborum recedi oportet, quàm cùm manifeſtum*
,, *eſt aliud ſenſiſſe Teſtatorem. & probat tex. in d. l. Aurelius. 29. §. Titius teſtamento. in finalib. verbis. ff. de liber. legat ſequitur Bar. in l. in ambiguo. 3. ff. de reb dub. & Gozadin. conſ. 57. num. 13. verſ. ad 6. Latcor. Sanctarellus. d. q. 66. num. 34.*

70 Parendū ergò voluntati erit defuncti, quæ legē eddicit ijs, qui ex rebus ſuis commodum percipiunt. *§. diſponat. auth. de nupt. coll. 4.* Quòd voluntas eius modis omnib. implenda ſit. *can. ultima voluntas. 13. q. 2. l. 1. §. ſi enim Teſtator. C. communia de legat. S. Antonin. 3. par. ſum. tit. 10. cap. 3. §. 4. Sanctarell. d. q. 66. nu. 1. & 2. & ſeq. per tot.*

71 Alioquin peccato ſe inficit, qui ei parere detrectat. *ad tex. in can. decimæ. 68. 16. q. 1. & cā. oblationes. 9. & 10. vbi Turrecrem. 13. q. 2. gloſ. in can. Sylueſter. 11. q. 1. tex. in c. licet. 6. vbi gloſ. verbo. priuandum. & Abb. nu. 5. de voto. Nauar. in man. cap. 17. nu. 68. & nu. 117. & cap. 25. nu. 65. Lopez in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 65 nu. 19. Didacus Spino de teſtam. Gloſſ. 28. num. 7. & dixi reſponſ. 7. num. 5.*

Et ita ex his reſpondi, &c. ſub cenſura, &c.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Legatis, vt ſatis faceret violantes decretum denique fuit, atque ita exequutum.

SVMMARIVM.

1 DEcretum interlocutorium. quod nam dicatur.

2 *Appellationis ab interlocutoria, quæ ſit lex, vt validè fiat.*

3 *Appellari ab interlocutoria in genere non ſufficit, verùm ſunt ſingulatim cauſæ exponendæ grauaminum, propter quæ appellatur.*

4 *Appellationis cauſæ coram Iudice à quo proponi debent, non coram ad quem.*

5 *Iudex, ordinarius potiſſimum poteſt interlocutoriam à ſe latam reuocare.*

6 *Appellatione ab interlocutoria, non ſuſpenditur Iuriſdictio Iudicis à quo, ante inhibitionem Iudicis ad quem.*

Alioquin attentata non ſequuntur. num. 7.

8 *Negligens ſuæ tribuit ſocordiæ damnum, quod ſibi ex ſua tarditate ſequitur.*

9 *Vigilantibus, non dormientibus iura ſubueniunt.*

10 *Attentatorum reuocationi poſt decem annos non eſt locus.*

Imo neq; poſt biennium, ſi interim ſiluit. num. 11.

neque etiam poſt deſertionem appellationis, ſaltem per viam attentatorum. num. 12.

multòque minus poſt decennium ſtante renuntiatione appellationis etiam tacita. nu. 13.

14 *Silentium, & taciturnitas longi temporis nocet negligenti, qui non appellauit.*

15 *A priuatione ad habitum non datur regreſſus.*

16 *Appellatio non datur à mero executore.*

niſi exceſſus in exequendo intercederet. num. 17.

18 *Appellare non licet à Comiſſione facta Nuncio de exequendo.*

19 *Legatarius legatam rē præſcribit ſpatio decē annorū inter præſentes, ſtante iuſto titulo, & bona fide.*

20 *Poſſeſſione ſpoliari nemo debet, niſi prius audiatur.*

neq; etiā iniuſtè poſſidens, niſi prius audiatur. n. 21.

quin imo etiā merus detentator, & ſpoliator interim donec de cauſa principali cognoſcatur manuteneri debet in ſua detentatione. num. 22.

23 *Legatum quamuis indebitè Eccleſiæ, vel pia cauſa ſolutum repeti non poteſt, ſed firmum remanet.*

ARGVMENTVM.

Attentorum reuocationi, an locus ſuperſit poſt lapſum temporis decem annorum. Et nùm legatum pium indebitè ſolutum repeti poſſit?

RESPONSIO XI.

INſtabat in Tribunali Fabricæ D. Nicolaus Fumai Sacerdos Grauinen. aduerſus D. Lælium de Antonijs Regalis Eccleſiæ Sãcti Nicolai Baren. Canonicum, & Fabricæ prædictæ Commiſſarium, ad reuocationem prætenſorum per eum attẽtatorum poſt lapſum temporis decem annorum. Vnde in controuerſiam reuocatum fuit; an iurè ageret dictus de Fumai. Et ſanè iniuſtè eum conqueri dicebam. Profectò, quòd decretum, à quo ſe appellaſſe, & de cuius executione appellatione pendente conquerebatur dictus de Fumai, Interlocutorium, non verò diffinitiuum fuit;
1 Vt quod toti liti finem non vtique dederat, ſed vnam tantummodo, neque principalem illius, partem diremerat. *Alexan. in rubr. ff. de re Iudicat. nu. 8. Bald. conſ. 344. ſuper eo, quod queritur. circa med. verſ. in contrariũ eſt. lib. 1.* Pio Auus meus *Robertus* Maranta. *in ſpeculo. 6. par. de ſen- tent. nu. 3. Guidò Papa. conſ. 66. nu. 1. & 2. Mandoſ. conſ. 62. nu. 11. Rota. deciſ. 1. aliàs 13. nu. 1. vt lite pendente in nouiſ. & apud Coccinum deciſ. 407. n. 1.*

2 Ea verò lex eſt appellationis ab interlocutoria. Primo, vt in ſcriptis proferatur, cauſæq; grauaminis ſingulatim in illa contexantur. *tex. in cap. cordi. 1. de appellat. in 6. clem. appellantis, eod. tit. Abb. in cap. penult. nu. 3. in vltimo notab. de noui oper. nuntiat. & ibid. Ancharan. nu. 8. Caſſador. deciſ. 5. num. 2. & 5. de ſequeſtrat. poſſeſ. & fruct. Guido Papa. de appellat. q. 9. n. 17. uol. 8. trac. fol. 77. col. 4. Euerard. conſ. 68. nu. 1. & 7. Maceraten. uariar. reſolut. lib. 2. reſolut. 32. nu. 8. Scaccia de*
3 *appellationibus. q. 4. nu. 9.* Singulatim dixi. Quoniam ſatisfactum minimè legi huic appellationis erit, ſi genericè, & per relationem ad acta, cauſæ exprimantur. *d. clem. appellanti. 5 de appellat. vbi* Doctor. *Rota deciſ. 2. de appellat. in nouiſ Maranta. d. tit. de appellat. 6. par. in ſpeculo. nu. 153. Guido Papa. d. conſ. 66. num. 3. Mandoſ. d. conſ. 62. nu. 12. & 13. Octauian. Veſtrius in praxi Curiæ Romanæ. lib. 3. cap. 10. nu. 1. & ſeq. Scaccia. d. q. 4. art. 4. nu. 30. & ſeq.*

4 Deinde, vt grauaminis cauſæ coràm Iudice à quo ſingulæ proponantur, non verò coràm
5 Iudice ad quem. *tex. in cap. ut debitus. 59. ibi: Coràm eodem Iudice. de appellat. extra, & cap. appellatio. 9. de appellat. in 6. Maranta. d. nu. 153. Scaccia. d. q. 4. art. 5. nu. 38.* Inde enim cauſæ exprimantur; vt Iudex propoſitis cauſis, perpenſiſque omnibus poſſit, ſi ita quidem ſibi videbitur, ſuam, à qua appellatum fuit in irritum
5 ſententiam vocare. Cùm valeat Iudex ordinarius præſertim, à ſe latam interlocutoriam reuocare. *cap. cum ceſſante. 60. ubi Abb. in 2. notab. nu. 3. &* Francus *nu. 18. de appellat. Gloſſ. in l. quod iuſſit. 14. ff. de ſent. et re Iudic. meus Maranta in ſpeculo. 4. par. in 5. diſt. Iudiciorum, an ſit Iudicium ordinariorum, uel delegatum. nu. 52 in 22. different. uerſ. quoad autem reuocandum. tex. in cap. in litteris. 9. de offic. delegati. ubi Barboſ. nu. 3. Piaſecius. in Praxi Epiſcopali. par. 2. cap. 4. art. 15. de appella. nu. 9. fol. mihi. 344. Vantius de nullitate. tit. coram quo poſſit, et debeat nullitas proponi. num. 3. fol. 14. et tit. ex defectu iuriſdictionis. num. 114. et ſeq. fol. 92. et 93. Ricius par. 5. collect. 1474. in 4. limit. et in praxi rerum quotidianar. par. 1. reſolut. 418. et 572. D. Franciſc. del Caſtillo par. 1. deciſ. 58. nu. 2. et 3.*

6 Præterea, vt inhibeatur Iudici à quo, per Iudicem ad quem, *cap. non ſolum. 7. in 2. par. de appellat. in 6. Maranta. de appellat. num. 172. et 173.*
7 *Georg. à Cabedo. deciſ. 59. nu. 1. par. 2.* Alioquin appellatio ipſa nulla erit, & pro non facta habebitur, vt exequutionem exinde ſequutam in irritum minimè reuocet, neque attentata cauſet, vt retractationi locus ſupereſſe haud poſſit. *tex. d. clem. appellanti. 5. de appellat. d. cap. cordi. 1. §. quod ſi. eod. tit. in 6. Lanfranc. ab Oriano. de interlocu. & appellat. nu. 116 uerſ. quæro utrum. uol. 8. tract. fol. 111. col. 4. Caſſador. d. deciſ. 5. nu. 1. 2. & 4. Guid. Papa. conſ. 4. nu. 1. et d. conſ. 66. num. 6. et ſing. 609. inter ſingular. comun. Doctorum, mihi fol. 439. Mandoſ. d. conſ. 62. nu. 14. Rota apud Card. Seraphin. deciſ. 1168. nu. 1. Mariſcott. uariar. reſolut. lib. 2. cap. 77. num. 12.*

Hanc itaque legem, cùm non impleuerit dictus de Fumai, imputare ſibi debet, quòd executioni ſententiam demandauerit Iudex; atq;
8 ſuæ aſcribere ſocordiæ damnum, quod ſe paſſum fuiſſe proclamat. *ſecundum* Alciat. *lib. 6.*
9 *reſponſ. conſ. 32. nu. 6. et 7.* Vigilantibus nempè non dormientibus, ac pigritantibus ſuccurſum iura concedunt. *§. quorum. Inſtit. in probem. ubi gloſ. l. pupillus. 24. §. fin. ff. quæ in fraudem creditorum. gloſ. in cap. ex parte. 10. de conſuetud. uerbo. in curia.* Marſil. *ſing. 360. ſcribitur.* Barboſ. *axiom. 227.*
10 Per decem ergo totos annos, cùm tacens fuerit de Fumai prædictus, neq; vnquam, nè verbum quidem fecerit, de pretenſa attentatorum reuocatione; conſenſiſſe vtiquè videbitur, atq; appellationi prædictæ renunciaſſe (fac ſanè etiam à diffinitiua fuiſſet); vt nullus attentatorũ reuocationi locus ſupereſſe poſſit ampliùs, *ad tex. in l. 2. cum ibi notat. ff. de acquirend. poſſeſ. Guido Papa. de appellat. q. 11. nu. 18. & cõſ. 4. nu. 5. & d. conſ. 66. num. 3. & ſeq. & conſ. 139. in princ. et deciſ. 213. nu. 6. Rota apud Creſcent. deciſ. 2. aliàs 17. vt lite pend. et deciſ. 7. aliàs. 140. de ſent. et re Iudic. et apud Card. Seraphin. d. deciſ. 1168. nu. 7. et apud Card. Manticam deciſ. 73. nu. 1. Cæſar de Graſſis. deciſ. 2. de appellat. Rota apud Sanctiſſimum*

mum

mum Gregor.XV.decif 91.num.5. et 6.

11 Si enim biennio exacto non auditur quis in attentatorum negotio. *Rota decif.758.lib.3.par.3.diu. rſ.*

12 Atque attentatorum reuocationi etiā poſt diffinitiuam, neq; locus ſuperſit, poſt appellationis deſertionem, per modum quidem attentatorum. Quòd legitimè factū reuocari haud oporteat, vt neq; ſuper deſertione pronunciare neceſſe ſit, vbi illa ex actis appareat. *ſecundum Rotam decif.1.de appellat.in nouis*. Quia appellatum non fuiſſe ius fingit. *ad tex.in l furti.6. in princ.ff de his qui not infamia, tex. in cap.licet.14.de ſent.excomun. in 6. à contrario ſenſu acceptus. Rota decif.76.de appellat.in antiquis. Creſcent.d.decif.7.alias.140. de ſent. et re Iudic. Guido Papa.d.conſ.66.nu.5.Franc.Marcus.decif.283. nu.2. par.1.Vantius de nullitat.tit.quotiēs, et intra quod tempus.nu 48.et 49.Bonfiol. in addit. ad Mohedan. decif.150.alids.11.de præbend.num.3. litt.B. Rota apud Card.Seraphin.decif.777. nu.11. et apud Cantucium.decif.6.nu.10.par.2. diuerſor. Lancellot. de attentatis par.2.cap.12.in 1.ampliat. num.4.et ſeq. et ſequitur Scaccia de appellat.q.15.nu.70. et 71.*

13 Multò minus vtique attentatorum reuocationi locus dabitur poſt decennium, & vbi expreſsè, vel ſaltèm tacitè appellationi nuncium miſſum fuiſſe patet. *Lancellott.de attentatis.par.2.cap 4.limit.15.nu.1.et 3.Mant. d.decif.73.nu.1. in fin.Gratian. diſcept. Forenſ.par.2. cap.383.nu.2. et 3 Scaccia de appellat.d.q.15. nu.70 Rota apud Creſcent.d.decif.7 nu.1.de ſent.et re Iudic. et apud Caſar.de Graſſis. decif.2. alias 108.nu.2.3. et 4.de appellat.*

14 Sibi itaque imputet, de Fumai prædictus, quòd tàm longo tempore, ſilētio interiectam appellationem, ſepulturæ quaſi tradiderit, vt ad vitam reuocari illam minimè ſpes ſuperſit. *Gratus.conſ 16.viſis, ac conſideratis.nu.2. et n.10. lib.2.facit* Rota *apud* Card.*Caualer. decif.552.ſub*
15 *nu.3. verſ. concurrebat taciturnitas*. Nec enim regreſſui canitur à priuatione ad habitum. *ſecundum Philoſoph et eſt tex. in l.qui res ſuas.98. §.aream.ff.de ſolut.l.ſi cùm quis.24.§.fin.ff.de fur. Ioſeph.Ludouic.decif.* Peruſin.*17. nu.10. Sebaſtian. Medices decif.35.nu.7.*Rota *apud Cencium de cenſibus.par.1.decif.271 nu.9. in* Romana *cenſus.10.* Decembris.*1603 coram* Litta.

Ceterùm, addebam his quoquè. Nec iurè proceſſiſſe Iudicium aduerſus Reuerendum prædictum D. Lelium de Antonijs Commiſſarium, & executorem deſtinatum ad exe-
16 quendum dumtaxat. Neq; enim exequenti, ſed iudicanti imputatur grauamen parti illatum, vt neque appellare licitum ſit ab executore mero. *tex.in cap.nouit.43.ubi* Doct.*de appellation.l.ab executore.5.C.quorum appellat non recipiuntur.Crauetta conſ. 122.num.3. quem ſequitur Lancellott de attentatis.par.2. cap.6. nu.64.in 10. fallent.et cap.12.in 53.limit.nu.11.12.et 13.*Rota *apud Caualer.decif.359.nu.8.Scaccia de appellat. q.17.limit.11.nu.1. et ſeq.*

17 Niſi fortaſſis in exequendo exceſſus intercederet. *d.l.ab executore. Gloſſ.in d.cap. nouit. in uerbo.ab executorib. Surd. conſ.358. num.2. uol.3. Maranta in ſpeculo 6 par. in ult actu de executione.nu.55.* Rota *par.1.diuerſ decif.100. nu.7.et 8.et apud* Coccin.*decif.144.nu.12. Scaccia. d.q.17.limit 11.num.2.*

18 Sicuti neque appellare licitum eſt à commiſſione facta nuncio de exequendo. *ut poſt Bald. Felin. Abb.et alios refert Berous. conſ.106. nu.10.uol.3.et ſequitur idem Lancellot.d.limit.53. num.11.*

Accedebat his quoq; , quòd eò res iam deuenerat, vt ad priſtinū reduci minimè potuiſſet amplius (fac locus quidem ſupereſſet attē-
19 tatorum reuocationi.) Cùm enim Rectores Cappellæ Sāctiſſimæ Trinitatis legatariæ, quibus Cappellæ nomine, ex facta executione, legatum ſolutum fuerat, decem annorum lapſu inter præſentes, iuſto titulo, & bona fide poſſidentes, tuti iam euaſiſſent præſcriptione. *l.2. et l ſuper longi temporis.10.C.de praſcription.lon-*
20 *gi temporis*. Poſſeſſio ab illis auocari haud vtique poterat, ipſis primitùs non vocatis in iudicio, & auditis. *ad tex.in cap. licet Epiſcopus.28. ubi gloſ. uerbo.te non uocato.et Doct.gr. de prabend. in 6.l.de unoquoque.47.ff de re iudic. Hippolit. de Marſil.ſing. 191.nemo priuandus eſt.num. 1.ſequitur Alciat.lib.6.reſponſ.conſ.34.n.5.et ante eum dixit, & tenuit Rota in nouiſ. decif.56. alids 3. vt lite*
21 *pendente*. Cum neq; iniuſtè etiam poſſidens à poſſeſſione ſua dimoueri interim debeat, donec vocetur, & audiatur in iuribus ſuis, ſi quæ habet. *Abb.in cap cùm noſtris. 6.nu 19.verſ quoq; vacat.de conceſſion.prabend.ſequitur Molfeſ.conſ. 45.nu 79 poſt 2.volum. ad conſuetud.Neapolitanā Gratian.*Forenſ *par.2.cap.339. num.27.* Rota *apud Coccin.decif.378 num.3.*

22 Et merus quamuis detentator, ac ſpoliator, donec de cauſa principali cognoſcitur; manuteneri interim debeat in ſua detentatione, vt ſeruari in Rota *dicit Illuſtriſſimus Seraphin.deci.555.num.9 & decif.1471.num.7.* Rota *apud Sanctiſ.Gregor.XV.decif.105. nu.20. & apud* Caua*ler.decif 8.num.3.& decif.182.num.1.& 2.* Quid enim attentatorum iudicio reuocari petebat actor, qui omninò legato facere ſatis tenebatur? Vt videretur obſtare ipſi regula, quòd dolo facit, qui petit, quod eſt mox reſtituturus. *reg.dolo.59. de regul.Iur.in 6. l.in condemnatione,134 §.dolo. ff.de regul.Iur.*

23 Quibus denique addebam, quòd legatum, quamuis indebitè Eccleſiæ, vel piæ cauſæ ſolutum, repeti nihilominus haud oporteat; vt ceſſet proinde in eo indebiti condictio. *tex.in §.fin. Inſtit. de obligat. qua ex quaſi contract.facit tex. ad rem ſatis aptus, de libertate loquens. in l. quamuis.2.C de fideicomiſſ.libert.quem allegat etiā Tiraq.de priuileg.Piæ cauſa priuileg.125.tex.in l. cum is.32.§.ſi in ea opinione.ff.de condit. indebiti.l. alimenta.1.C.de negot.geſtis. & l.ex duobus.28. §.fin.& l.Neſennius 36.ff.eod.de negot.geſti.Roman.conſ.428. in terminis propoſitæ quaſtionis.nu. 2.meus Maranta.conſ.93.nu.16.Matthæus de Matthesilan.*

theſilan. ſing.41. nota mirabilem doctrinam. in annotationib. num. 18. fol. mihi. 217. in ſingularib. comun. Doctorum. *Marta voto. 111. nu. 6. vbi de eo- muni teſtatur.* Nald. *in ſum. verbo legatum num.5.* Sebaſtian. Medices. *opuſc. 4. nu. 55. verſ. ſolutum indebitum tom. 2. oper.* Card. Tuſcus. *tom. 6. littera P. concluſ. 333. nu. 89. Intrigliol. ſingul. 98. num. 108. lib. 3. Baltaxar de Thomaſiis. tract. 10. de pia cauſa. tit. 2. cap. 10.*

Reijciẽdus itaq; erit dictus de Fumai à pretenſa attentatorum reuocatione, quam, decẽnij lapſu ſilentio volens, innexit: Vt ex his Reſpondi ſub cenſura, &c.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerẽdæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Cauſa, licet pluries diſcuſſa, ad reuocationẽ attentatorum nihilominus dictũ fuit per Doctiſſimũ Dominũ Scipionem Rouitum Secundarum cauſarum Fabricæ Conſultorem. Quæ tamen propoſueram, Fabricæ Iura tuens pro munere meo, ſilentio perire non ſum paſſus; & quod aliorum erit de his Iudicium; & quòd ex vſu eſſe aliàs poterunt cauſarum patronis; quibus, iniucundum haud erit, paratam materiam inueniſſe; & veritas, quæ cõcertationibus elucefcit, magis magiſq; per eos luci dabitur, & hoc mihi quoq; lucro accedat, quòd meminerit mei quiſquis præces ad Deum fundens, vt miſereatur mei, ac peccatorum meorum Pijſſimus omnium parens Deus dum hæc, & ſi planè inerudito, ac iniucundo ſermone propoſita, leget. Partes tandem inter ſe concordauere. At firma perſtitit legati ſolutio Cappellæ facta, quam irritam dicere dictus Dominus Conſultor noluit, quòd omnino dictus de Fumai hæres, ſoluere debebat; vt relicto per defunctum patrẽ in ſupremis ſuis tabulis legato faceret ſatis, patriſq; pareret Iudicio.

SVMMARIVM.

1 *VErba data ſunt homini, vt illis quiſque in alterius notionem cogitationes ſuas proferret.*
2 *Verba ſunt eorum, quæ ſunt in anima paſſionũ notæ.*
3 *Mentem loquentis ex verbis venare nos oportet, vſumque illius loquentis attendere.*
4 *Mens verbis ſemper præfertur, quòd hæc illius vſui data ſunt.*
5 *Mens prior eſt, ac potior verbis.*
6 *Mens diſponentis ex verbis, & coniecturis interpretationem recipit.*
7 *Verba menti deſeruiunt Teſtatoris.*
8 *Mens radix eſt, & ſubſtantia verborum: vnde dominatur in teſtamentis vti Rex, omniaque diſponit; totumque facit in teſtamentaria diſpoſitione.*
9 *Mente à Teſtatoris recedere nefas æſtimatur. Vt cuilibet etiam verborum proprietati præferri debeat.*
10 *Mentem vbi teſtatoris habemus, ſecundum illam iudicare debemus.*
11 *Voluntas teſtatoris talis cenſetur, qualem illam verba demonſtrant.*
12 *Teſtator non aliud voluiſſe videtur, quàm quod dixit, nec dixiſſe, quàm quod mẽte agitauit.*
13 *Interpretationem alienam à mente verbis expreſſa teſtatoris nos capere non oportet.*
14 *Voluntatem diſponentium firmam eſſe Iura diſponunt.*
15 *Dictio (vt ſupra) eſt relatiua antecedentium cum omnibus qualitatibus, præſertim vbi nulla viget ratio, cur contrà dicatur. nu. 16.*
17 *Teſtator ſi magis dilectos grauauit, multò magis minus dilectos, & ſecundo loco vocatos grauaſſe præſumitur, & num. 19.*
18 *Amor maior arguitur erga primos nominatos.*
20 *Argumentum ab ordine nominationis ad ordinem charitatis valet.*
21 *Argumentum ab abſurdo validum ad cõijecturandum. & num. 22.*
23 *Interpretatio illa in dubio magis ſequenda, quæ pro ijs eſt, quos teſtator magis dilexiſſe conſpicitur.*
24 *Voluntas patens, & expreſſa dicitur, quæ viuis legitimiſque colligitur ex coniecturis.*
25 *Coniectura illa in dubio ſequenda eſt, quæ propria eſt cauſa, & quæ pro anima eſt.*
potiſſimùm in ſupremis morientium uoluntatibus, quando diſponens omnem animi ſui motum, & mentem ad mortem inclinatam habet. nu. 27.
multoq; magis, ubi teſtatorem id uoluiſſe apparet. num. 28. & 29.
28 *Legi à Teſtatore teſtamento dictæ contraire nefas æſtimatur.*
30 *Interpretatio, quæ nec menti congruit, nec uerbis diſponentis reijcienda.*
eaque ſequenda, quæ à ſapientibus reprehendi non poſſit. num. 31.
32 *Interpetratio latiſſima admittitur pro pia cauſa.*
non tamen ut contra teſtatoris mentem aſſumatur. num. 33.
34 *Libertas contra defuncti Domini uoluntatem collata non ſubſtinetur.*
35 *Pietatis iura violantur, cùm quid contra voluntatem fit defuncti.*
36 *Teſtatoris uoluntas ſeruanda eſt, quamuis ab uerborum proprietate recedatur.*
37 *Interpretatio illa in cõcurſu ſequenda, quæ ad actus validitatem, & firmitatem tendit.*
38 *Teſtator non eſt putandus eam eligiſſe viam, qua ſuum de rebus ſuis ſubuerteretur Iudicium.*
39 *Teſtator non præſumitur duplici onere hæredem grauare voluiſſe.*
ni fortaſſe eluſoria diſpoſitio redderetur. num. 40.
41 *Legatum inutile ne reddatur, præſtat verba teſtatoris etiam extrà proprium ſignificatum exaudire.*
42 *Interpretatio, quòd non cenſetur teſtator duplici onere hæredem grauare uoluiſſe, non admittitur in præiudicium animæ teſtatoris.*
43 *Ordinata Charitas à ſe ipſo incipit.*
44 *Dictio (non aliter) eſt reſtrictiua,*
& formam inducit. 45.
& oſtendit uoluntatem abeſſe defuncti ſi contrà fiat. num. 46. & 47.
48 *Dictiones negatiuæ, & prohibitiuæ formam inducunt.*
49 *Formam inducit ordo, quem teſtator ſeruauit.*

præ-

præſertim ſi intentioni concinat diſponentis.ibid.

50 *Dictio non aliter, nec alio modo formam denotat.*

51 *Actus contra formam datam factus nullus euadit.*

52 *Verbum quodlibet in teſtamento exaudiri debet,ne fruſtrà prolatum videatur, & nu.89.*

quod extende ad quaslibet dictiones.nu.52. & 54.

55 *Entia non ſunt multiplicanda ſine cauſa.*

56 *Fruſtrà fiunt per plura, quæ paucioribus dici poſſunt.*

57 *Teſtatores compendio quandoque dicendi vtitur. vnde vitio eis dari haud debet dicendi laconiſmus. num.58.*

59 *Verbum ambiguum in vna teſtamenti parte interpretationem recipit per alia in eodem teſtamento dicta;potiſſimùm ſi repetitiuis dictionibus(ſuprascripta,& vt ſupra ſiue alij)vſus fuerit.nu.60. etiam per verba extra teſtamentum. nu.61.*

62 *Exceptio excluſio eſt eius, quod alias inferebatur.*

63 *Regula declarationem recipit ab exceptione.*

64 *Exceptionis qualitas, de quo genere regula loquatur,aperit.*

65 *Exceptio firmat regulam in non exceptuatis.*

66 *Exceptione teſtator uidetur ſubmouere hæredes ab ijs,à quibus eos excepit.*

67 *Exceptio facta intelligitur ab omnibus qualitatibus in regula ſpecificatis.*

68 *Exceptionis efficacia eſt eximere caſum exceptuatum à corpore regulæ.*

69 *Pars una teſtamenti per aliam ſuppletur.*

præſertim,ſi ex contextu teſtamenti id congruat dictis.num.70.

71 *Doctoris generale dictum interpretationem accipit ab ijs,quæ ſpecialiùs alibi dixit.*

72 *Exceptio à teſtatore in teſtamento facta non debet fruſtrà æſtimari poſita,ſed,ut aliquid operaretur.*

73 *Exceptio proinde in diſpoſitione poſita de eo, quod aliàs in illa non comprehendebatur,ne fruſtrà,& ſuperuacaneè poſita æſtimetur, ad illud quoque extendetur.*

74 *Dictio(l'infraſcritti altri legati) quid importet.*

75 *Verba pregnantia, ac ſignificatiua, enixam diſponentis uoluntatem demonſtrant.*

atque optimum coniecturis locum aperiunt ad mentem diſcernendam diſponentis. nu.76.

77 *Verbum uolo,quid importet.*

78 *Dictio(omninamente)quid importet,& Dictio (ad unguem)num.79.*

80 *Feudi refutatio omnino facta intelligitur perpetuò,& in omnem cauſam.*

81 *Dictio inuiolabiliter, quid importet.*

82 *Verba (quali uoglio in detto caſo) quid operentur.*

83 *Verborum intelligentia ex ſubiecta materia, & ex cauſis dicendi aſſumitur.*

84 *Dictio Vt cauſam denotat,atque finalem cauſam. num.85.*

Diſpoſitio à cauſa dirigitur,& ratione propter quã fit.84.

86 *Ratio eſt diſpoſitionis anima,illamque moderatur, ut anima corpus.*

87 *Verba quaſi corpus habentur. Ratio uerò anima eſt diſpoſitionis.*

88 *Diſpoſitio à ratione regitur, ampliatur, atque reſtringitur.*

90 *Voluntatem teſtatorum impleri leges iubent.*

91 *Verbum nullum debet eſſe in teſtamentis, quod ſuo defraudetur effectu.*

92 *Diſpoſitiones teſtatorum uiolare nulli omnino licet,neque illis impia mente contradicere.*

93 *Ioannes Baptiſta Reuiglionus Epiſcopus Troianẽ.*

94 *Vanitas rerum humanarum, & gloriæ earum. Locus Pauli 1.ad Corinth.7.præterit enim figura huius mundi.*

ARGVMENTVM.

Ex verbis mentem venandam eſſe diſponentis, habetur; atquè de dictione vt ſupra, & non aliter. Et dictione (excepto l'infraſcritti legati) teſtamentis adijci conſuetã. Eumquè videri magis dilectum, qui prior vocatus eſt: vt ſi primò vocatus, fuerit grauatus, ſecundò quoquè vocatus, grauatus, multò magis cenſeatur. Multaq; alia ad ad interpretandam diſponentis voluntatem.

RESPONSIO XII.

IOannes Petrus Lãtarus de Neap. in anno 1601. ſupremo ſibi rogato elogio, ſcripſit in illo hæredem ſibi vniuerſalem Franciſcum Antoninm Filium; eique, procreandos ex ſe legitimis ex Nuptijs filios, ſubſtituit; cauitque, vt ex humanis abrepto Franciſco Antonio ſine filijs, hæreditatem caperent filiæ fœminæ non nuptæ adhuc, quæ tamen ſua nomina Deo in monaſterio non dediſſent; hiſque nec ſuperſtitibus, ſuccederent ſibi inhæreditate aliæ filiæ matrimonio capulatæ; ipſarumq; premortuarum filij, ſi qui ſupereſſent, Matrum locum ſubingrederentur in ſtirpes, & non in capita. Factum eſt autem (vt ſunt res omnes humanæ) vt Franciſcus Antonius ætate adhuc iuuenis nullis contractis nuptijs, nec ſuſceptis ſubſequenter liberis, ignita noctu petitus pila ex paruo tormento bellico ignitiomo excuſſa, diem clauderet extremum; ac nullis Teſtatoris filiabus in capillo repertis, nec Monachatis; vt nuptæ, & indemortuarum locum earum filij ſucceſſionem ſubiuerint Ioannis Petri. Qui, quoniam poſt mortem Franciſci Antonij ſine filijs, pluta legauerat, atque ad pia præſertim duo aſcripſerat legata, vnum ducatorũ quindecim mille pro Monaſterio erigendo, alterum verò ducatorum quinque millium pro pauperibus puellis matrimonio locandis, ac ſequentibus verbis loquutus fuerat.

Laſcio nel ſudetto caſo, ch'alcuna, ò alcune mie

figlie

,, *figlie non maritate, ne monachate mi ſuccederanno*
,, *heredi uniuerſali per mancamento di mio figlio, e*
,, *di ſuoi figli come di ſopra, e non altrimente, che ſi*
,, *ſodisfino ſubito li ſoſcritti altri legati, cioè, &c.* &
ſubſequitur legata enumerans. Non vulgaris
factus eſt altercationi locus inter Reuerendæ
Fabricæ Sancti Petri Oeconomum ad pia le-
gata agentem, & filias Nuptas Teſtatoris, cō-
tendentes, ipſas ad legata haud teneri ſoluen-
da, quòd ex verbis appareat teſtamenti, lega-
torum ſolutionem fœminis non nuptis ſucce-
dentibus, eorum ſolutionem demandatā fuiſſe
per verba paulò ante relata.
,, *Laſcio nel ſudetto caſo, &c.* non verò ipſis
nuptis, earumque filijs. Verùm legatorum ſo-
lutionem cùm ego pro munere meo tuerer, ſe-
quentibus fieri illam debere adſtruebam. Vn-
de ſupponendum cenſui.
1 Verba ab authore rerum omnium Beatiſſi-
mo Deo propterea inſtituta fuiſſe, vt illis quiſ-
que hominum in alterius notionem cogitatio-
nes ſuas proferret. *tex. in can. is autem. 22. q. 2.*
Petr. Gregor. Tholoſ. ſyntagm. Iuris uniuerſ. lib. 24.
2 *cap. 1. num. 1.* Sunt enim verba earum, quæ ſunt
in anima paſſionū, notæ. *ex Ariſt. 1. perihermen.*
cap. 1. eſt tex. in l. Labeo. 7. §. id Tubero. ff. de ſuppel-
lect. leg. Surd. conſ. 471. num. 34. uol. 4. Card. Tuſcus.
tom. 8. littera. V. concluſ. 79. Propter hoc ſanè
datus eſt nobis ſermo (*Plato inquit in Thimeo*)
vt preſtò forent mutuæ voluntatis indicia.
3 Quarè mentem cùm primis loquentis ex
verbis venandam eſſe; vſumque illius loquendi
intendendum. *tex. diſponit in l. cùm de lanionis. 18.*
4 *§. aſinam. ff. de fundo inſtruct. inſtrum. legat.* Quo-
niam mens verbis, ſemper & vbique præfer-
tur, quòd hæc illius vſui, ſeruitioque data ſint.
l. argumento. 27. §. margarita. ff. de auro, argent. le-
gat. cap. ſecundò requiris. 41. de appellat. Prior
nempè, atque potior eſt, quàm vox, mens ipſa
dicentis, *ut loquitur tex. in d. l. Labeo. §. idem Tu-*
bero. Tuſcus. d. concluſ. 79. nu. 10. & tom. 5. littera
M. concluſ. 199. Barboſa axiomat. 148. Cæſar. Bar-
tius. decis. 97. num. 30. 31 & 32.
6 Non abere itaque poſuere Maiores noſtri:
In ſupremis Iudicijs, Teſtatoris mentem, ex
verbis ipſis, & coniecturis recipere interpre-
tationem. *Caſtrenſ. conſ. 127. ad fin. lib. 1. Marc.*
Anton. de Amatis. decis. 84. num. 3. plenè Pater An-
ton. Sanctarellus variar. reſolut. q. 66. per tot.
7 Verbaque ipſa Teſtatoris, eius deſeruire
menti ſemper, & vbique, *ex tex. in l. ſcire etiam*
oportet. 15. §. aliud. ff. de excuſationib. Tutor. l. in
conditionibus primum locum. 19. ff. de condit. & de-
monſtrat. Pariſ. conſ. 13. nu. 11. vol. 3. Barboſa d. axi-
8 *om. 148. num. 2. & 4.* Nimirum, quòd hæc vna,
radix ſit, & ſubſtantia verborum, *vt Roland.*
(inquit) conſ. 39. nu. 22. & 23. lib. 4. Dominetur-
que proinde in teſtamentis ſemper, atque di-
ſponat in illis vti Rex, omniaque regat. *ſecun-*
dum Alberic. in l. 1. num. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ.
ſequitur Marc. Mantua. *conſ. 161. num. 3. Signorol.*
conſ. 175. in quæſtione præſentibus num. 2. in fin. Io-
ſeph. Ludouic. decis. Peruſin. 92. num. 6. par. 2. To-
tumque faciat in teſtamentaria diſpoſitione.
tex. in l. ex facto. 35. §. cùm hæc ita ſint. verſ. & fa-
cit. ff. de Hæredib. Inſtit. Marian. Socein. conſ. 116.
nu. 22. lib. 1. Gaill. lib. 2. obſeruat. 144. nu. 5. in fin.
9 *Torniola. conſ. 108. nu. 1. & 2.* Vt nefas æſtime-
tur, & quaſi ſacrilegium, à mente recedere
Teſtatoris. Cùm illa primariò inſpici debeat,
& attendi. *d. l. in conditionib. & d. l. ex facto. Ro-*
land. conſ. 34. nu. 27. lib. 4. Rota par. 1. diuerſ. decis.
640. nu. 14. in fin. Atque cuilibet etiam verbo-
rum proprietati præferri. *ex tex. aperto. in l. cùm*
virum. 16. C. de fideicomiſ. Calcan. conſ. 68. num. 3.
Tuſcus plenè per omnia. d. concluſ. 199. Sanctarell.
d. q. 66. num. 20. 21. & ſeq.
10 Cùm habeamus itaque in hoc facto, apertā
ex verbis, Teſtatoris huius mentem, non erit,
quod nos remoretur, quin ſecundum illam iu-
dicauerimus, *ſecundum Crauett. conſ. 161. nu. 12.*
& Cephal. conſ. 529. nu. 20. vol. 4.
11 Talis nempè Teſtatoris voluntas cenſetur,
qualem verba ipſa demonſtrant. *ad tex. in d. l.*
Labeo. §. idem tubero. Iaſon. conſ. 142. num. 30 uol. 1.
12 Nec quicquam aliud voluiſſe præſumitur Te-
ſtator, quàm quod dixit; nec dixiſſe, quàm
quòd mente cogitauit. *ut ex Diuo Baſilio, loqui-*
tur Petrus Gregor. Tholoſ. ſyntag. lib. 24. d. cap. 1.
num. 1. circa fin.
Atqui apertè Teſtator ipſe, velle ſe legata
omnia, etiam ſequentia, & ad pias cauſas, facto
caſu mortis Franciſci Antonij ſine filijs, om-
,, ninò ſolui, teſtatus eſt, cùm ait, ſubſtitutiones
ordiendo.
,, *E trouandoſi maritate le ſuſtituiſco, e faccio*
,, *heredi tutte, eccetto però le Monachate Profeſſe*
,, ſubijcitq; *E trouandoſi alcuna morta con figli, ſu-*
,, *ſtituiſco ſuoi figli, come quelli, che tengono il luo-*
,, *go, e perſona della Madre pro æquali parte, e por-*
,, *tione, in ſtirpes, & non in capita; con conditione, che*
,, *l'una ſucceda all'altra morendo ſenza figli legiti-*
,, *mi, e naturali; ò con figli, e quelli poi moreſſero in*
,, *pupillari ætate, uel poſt quandocunque, ſimilmente*
,, *ſenza figli legitimi, e naturali. Con conditione che*
,, *li loro figli, e deſcendenti piglino la mia caſata*
,, *Lantaro per loro caſata, e ſopra cognome.* Præter,
,, *& eccepto l'infraſcritti altri legati, & fideicom-*
,, *miſſi, quali voglio, che in detto caſo omninamente*
,, *ad unguem s'oſſeruino, e compliſcano inuiolabil-*
,, *mente.* Hæc Teſtator.
13 Nihil vtique erit, cur nos alienam à Teſta-
toris mente, verbis expreſſa, interpretationem
capere voluerimus, *ut eſt tex. apertus. in l. nulli.*
,, *28. in princ. C. de Epiſcop. & cleric. Nullo ualente*
,, *citrà illius uoluntatem* (defuncti ſcilicet) *nec ſi ſa-*
,, *cram impetret formam, nec ſi quiſpiam aliud om-*
,, *nium, aliter aliquid diſponere maluit, ut loquitur*
,, *tex. in præfat. in auth. de* Nuptijs. *§. diſponat. coll. 4.*
14 Ita firmam ſemper, ac permanſuram ſacra Iu-
ra diſponentium voluntatem eſſe, volunt. Cùm
nihil aliud amplius deberi eis agnoſcāt; quàm,
quòd liberum ſit, quod iterum non redit arbi-
trium. *tex. in l. 1. C. de Sacr. ſanct. Eccleſijs.*
Nequè enim putandus eſt Teſtator, vt Ad-
uerſarij autumant, eo caſu dumtaxat legata
hæc

hæc omnia,ac pia præſertim, ſolui voluiſſe, ſi non maritatæ, nec monachatæ filiæ ſibi ſuccederent ob deficientiam Franciſci Antonij, & filiorum eius,& non æquè ſi maritatę,earumq; filij ſucceſſionem ſubirent; per illa verba,quæ ſolùm pro ſe perpendunt Aduerſarij.

" *Laſcio nel ſudetto caſo che alcuna, ò alcune*
" *mie figlie femine non maritate, ne monachate ml*
" *ſoccederanno heredi vniuerſali per mancamento di*
" *mio figlio,e di ſuoi figli, come di ſopra,e non altri-*
" *mente, che ſi ſodisfino ſubito li ſoſcritti altri legati: cioè, &c.*

Quoniam Teſtator retulit ſe ad dicta,& diſpoſita in ſuperioribus,& non aliter. Neq; noui quidquam addere voluit,præterquàm, quæ in ſuperioribus diſpoſuerat;quę nimirum omnia, ac ſingula repetita voluit per dictionem illam (*come di ſopra, vt ſupra*)

15 Quæ planè dictio relatiua cùm ſit præcedẽtium,referatque in ſuperioribus dicta, illaque virtualiter repetat, cum ſuis qualitatibus omnibus *ad tex.in l.1.§.hoc edicto.vbi Bar.num.2.ff. de poſtulando.* Dec. *conſ 227.num.3. & conſ.394. num.1.* Ruin.*conſ.18. num.12. lib.2.* Roland. *conſ. 34.num.29. lib.4. Cephal.conſ 311. num.37. lib.3. & conſ.622.num.45.lib.5.Menoch.conſ.73.nu.24. lib.1. & conſ.144. num.14. lib.2.* Alciat. *lib.9.reſponſor.conſ.142. num.4. Torniola conſ.51.nu.18.* Fabbius Anaa.*conſ 28.num.1. vol.1.* Cacher.*decif. 164.num.13.Marta voto 242. num.13. et tractatu de clauſulis.par.1.clauſ.201.* Rot. *in recent. par.1. tom.2.decif.709 num.6.in fin.et decif.714. num.3.* Surd.*conſ.100 num.6. vol.2. et conſ.323. num 48. vol.3.Illuſtriſſimus* Card.*Tuſc.tom.2.litt.D.concl. 404 Gratian.Forenſ par.3.cap.575. num.36 et 37. Barboſa dict.44.n.1.* Repetet vtique in hoc caſu præcedentia omnia, omneſq; ſubſtitutionum caſus, prout ſuperius eos Teſtator expoſuerat,*ſecundum* Cephal.*conſ 638.num.4. lib.5. Tuſc. vbi ſupra Caſar.Bartias.decif.*Bononiea.*12.num.3. 10.11.et 12.*

16 Cùm nulla præſertim ſit ratio, cùr ad vnum illud tantummodo caput,ad quod referri Aduerſarij contendunt, huiuſmodi dictio referatur,& non ad præcedẽtia omnia.*ſecundum Bar. d.l.1.§.hoc edicto.& in l.ſi idem. 11. §.fin. num.2. ff.de Iuriſd.omn.Iudic.l.fin.§.Titia. in fin. ff.de liberat.legat Cephal.d.conſ.622.num.46.lib.5.*

17 Si enim hoc onere (legata ſoluendi) magis dilectas filias,& primo loco vocatas, & Inſtitutas prægrauauit teſtator. *ad tex.in l.cùm ita. 33.§.in fideicommiſſo ff.de lega.2.tex.in l.qui ſoluendo.60. vbi* Aretin.*ff.de hæredib.* Inſtituend. *tex. in l.Publius.36.§.1.ff.de condit.& demonſtrat.Felin.in cap.cum dilecta.22.§.ordo ſcripturæ.num.4. de reſcriptis. Crauetta. conſ. 161. num. 5. Cephal. conſ.46.num.34.& 37.lib.1.& d.conſ 638. nu.26. & 27.lib.5.*Decian.*conſ.63.num.20.lib.3.Illuſtriſſimus* Mantic.*de coniectur.lib.6.tit.13.nu.11.Magon.decif. Rotæ Lucenſ 2. num.22.* Rota *par.1. diuerſ.decif.640. num.8. Perez de Lara. de anniuerſar.de Cappellan.lib.2.cap.3.num.48.Card. Tuſcus. tom.1.littera A.concluſ.236. num.4.5.& 6.*

18 Ad quas Charitatis, & Amoris Ordo maior,ex nominatione ipſa,arguitur,*Bald.in l.penult.num.3.in 3.oppoſ.C.de verbor.ſign. Euerard.in loco.ab ordine ſub num.7. Marc. Anton. de Amatis. decif 44. num 15. Gratian. Forenſ. par.4. cap.648. num.17.& 18.Surd.conſ.125.num.27.& 29. in fine lib. 1.*

19 Quid vtique mouebit nos æſtimare, minus dilectas,& ſecundo loco nominatas, atque ad ſucceſſionẽ admiſſas, huiuſmodi onere ſubleuatas voluiſſe? *arg.tex.in d.l.publius.36. §.Titia. ff.de condit.& demonſtrat.Signorol.conſ 206.nu.4. & 5.Gratian.Forenſ.par.1.cap.131.num.8. & d.c.*
20 *648 num.17.* Nequè ab huiuſmodi ſillogizandi modo abhorret,*Euerard.d.loco.ab ordine.num.7. & Cephal.conſ.197.nu.18.& 19.& conſ.238.nu. 26.lib.2.*Quo etiam vſus eſt *Dec.conſ.15.num.2. Guido Papa conſ.135.num.2.Aachar.conſ.27. non ſeruato ordine dubiorum num.10.verſ.2 ſic.et conſ. 46.prima facie num.3.Carol.Ruin. conſ 42. num.8. vol.2.Natta.conſ.570.nu.11. & Rota in recentiorib.1.par.decif.460.num.6.Surd.d.conſ.125.nu.16. Caluaccan.decif.26. num.31.par.3.*

Abſurdum profectò eſſet aſſerere;minus dilectas,& quibus iam dotem ſoluerat 8.mil.ducatorum,melioris eſſe conditionis, quàm magis dilectas, ad quas maiorẽ habuiſſe affectionem Teſtator arguitur, & quæ nihil adhuc ex bonis ipſius conſecutæ fuerant, & quas nihilominus grauabat, vt decem millia ducatorum matrimonio locatis filiabus,earumque filijs;il-
21 lis iam vita ſublatis, penderent. Quod argumenti genus ſatis validum; firmumquè, eſſe; coniecturamque appellat potentem, *Crauett. conſ.62.num.7.& 8.& conſ.243.nu.5.in fin.verſ. at eſſet abſurdum ſequitur Illuſtriſſimus Mantic.de coniectur lib.3.tit.19.num.9.circa finem, & decif. 319.nu.4.& 5.Ruin.d.conſ.42. num.8. Rota apud SS.Gregor.XV.Ludouiſ.decif.315.num.7.& decif. 329.nu.8.Gratian.d.cap.648.num.18.Taſcus d.concluſ.235.num.5.& 6.Peregrin.de fideicommiſſ.art. 11.num.46.Sanctarellus variarum reſolut q.67.nu. 12.& ſeq.Cæſar Bartius.decif.12. num.30.*

22 Efficax quippe ſatis eſt argumentum ab abſurdo vitando elicitum, ad diſponentis mentẽ conijciendam. *ad tex. in l.nam abſurdum.7 ff.de bonis libert.tex. in cap dudum. 14. §.conſiderantes quoque vbi gloſ.verbo. abſurdum. de præbend.in 6. Euerard.in loco ab abſurdo.num.1.& ſeq. & conſ. 21.num.9.Maceraten. variar. lib.2.reſolut.32.nu. 12.in fin.verſ.6. efficaciter* Barboſa *in locis communibus argum.loco.2.& in cap.ex ore.18.num.3. de priuileg.Cæſar* Bartius *d.decif.12.nu.32.& 33.*

23 Aſt in dubio illa magis ſequenda interpretatio eſt, quæ fauet ijs, quos Teſtator maiori proſecutus dilectione,conſpicitur, *ad tex. in l. Aurelius Symphorianus.29. §.Titius Teſtamento. in fin.ff.de liberat. legata. Crauett.d.conſ.62.num.8. Gaſpar.Anton.Theſaur.Forenſ.par.2.q.44.num.5. in fin Surd. d.conſ.215.num.27.*

24 Et quidem dubio ſi in facto eſſemus, vt in aperto, omnique ambiguitate ſpoliato verſamur;nimirum,quòd patens, atque expreſſa dicitur

citur eius voluntas, quæ viuis, legitimiſque eruitur ex coniecturis, *et gloſ. inquit in l. Prætor. 20. §. interdum. verbo expreſſam. ff. de noui oper. nuntiat. tex. in l. Imperator. 77. ff. de legat. 1. tex. in l. ſi quis locuples. 57. in fin. ff. de manumiſſ. teſtamẽto. Calcan conſ. 33. num. 7. Theſaur. decif. 248. nu. 3. Diaz in regula 598. Cæſar. Bartius decif. 79. nu. 21. & decif. 121. num. 9. & 10.* illa nobis coniectura amplectenda eſſet, quæ piæ cauſæ fauet. *ad tex. in l. ſunt perſonæ. 43. in fine de re Iudicat. Iaſ. conſ. 95. num. 3. & conſ. 61. num. 6. vol. 1. Signorol. conſ. 175. num. 8. Enerard. conſ. 5. num. 22. faciunt notata per Rotam apud Creſcent. decif. 3. num. 8. 9. & 10. de conſtitut. Tiraq. de pia cauſa. priuil. 148. Gratian. Forenſ. d. cap. 131. num. 2. Genuenſ. in practicabilib.*
26 *eccleſiaſt. q. 446. num. 1.* Et quæ pro anima eſt. Cùm illa terrenis omnibus ſit dilectione anteferenda. *l. ſancimus. 17. C. de ſacroſanct. Eccleſ. cap. cum infirmitas. 13. de pænitent. & remiſſionib. cap. ſolitæ. 6. de maioritat. & obed. can. præcipimus. in princ. 12 q. 1. Anchar. d. conſ. 46. prima facie. nu. 2. Gratian. Forenſ. par. 2. cap. 35. num. 23. Perez de Lara de anniuerſar. & Cappellan. lib. 1. cap. 3. nu. 41. Medices opuſculo. 4. num. 1. cum ſeq. Cardin. Tuſcut. tom. 6. littera P. concluſ. 337.*

27 In actu potiſſimum diſponẽdi de rebus proprijs in ſupremo vitæ ſtatu, quo tempore omnem animi ſui motum, mentemquè totam ad mortem inclinatam Teſtator habuiſſe videtur. *ad tex. in l. hac conſultiſſima. 58. §. at cùm humana fragilitas. C. qui teſtamenta facere poſſunt. Iaſ. conſ. 183. num. 8. lib. 2. Bar. in l. 1. num. 37. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Colla in memorab. verbo. Anima. Illuſtriſſimus Mantica. de coniectur. lib. 6. tit. 3. num. 23.*

Multò magis vtique aſſerendum nũc id erit; pro Anima reſponſionem eſſe debere. Cùm id Teſtatorem voluiſſe verba ipſa demonſtrant.
28 Vt n[illegible]s idcirco videatur, illius contrahire legi. *ad tex. in d. §. diſponat. in auth. de nupt. l. fin. C. de fideicom. tex. in can. Syluester. 10. ubi Gloſſ. 11. q. 1. Gaſpar. Anton. Theſaur. d. q. 44. num. 3. Pater Molina de Iuſt. et iure. tom. 1. diſput. 249. col. fin. in fin. quem ſequitur Pater Sanchez. in ſum. tom. 1. lib. 4. cap. 11. num. 35. Marc. Mantua conſ. 177. num. 19. Viuius. decif. 265. Nauar. man. cap. 25. num. 65. et conſ. 9. num. 6. verſ. at præfata venditio. lib. 3. de empt. et vendit.*

29 Nequè vllibi ex teſtamenti ipſius contextu de contraria hac appareat voluntate. *ad tex. in l. numis. 73. ff. de legat. 3. arg. tex. in d. l. Aurelius.*
,, *29. §. Titius Teſtamento in fin. ibi. Niſi aliud ſen-*
,, *ſiſſe Teſtatorem ab heredibus approbaretur. ff. de liberat. legat.*

Quinimo multò magis firma illa reddatur, ac ſtabilis ex verbis teſtamenti ipſius in omnem euentum mortis Franciſci Antonij filij, & filiorum quoquè eius, legata omnia (pia præſertim) adimplenda fore, dùm voluntatem ſuam explicans Teſtator, inquit: *Perche la mia*
,, *intentione è, che la mia heredità, e beni paſſino, e ſi*
,, *conſeruino nel mio figlio, ſuoi figli legitimi, e natu-*
,, *rali legitimè concetti, e diſcendenti, e poſteri in in-*
,, *finitum, et in perpetuum. ſimilmente legitimi, e na-*
,, *turali, in tanto che eſſi mio figlio figli ſuſtituti de-*
,, *ſcendenti, e poſteri ne ſiano uſufructuarij durante*
,, *loro vita tantum.*

Et filiabus prædictis maritatis, facto caſu mortis Franciſci Antonij ſine filijs, certũ quid vltra dotes iam receptas reliquit, dicens.
Laſcio pro una uice à ciaſchuna dell'altre mie fi-
,, *glie femine, che all'hora ſi ritrouaranno maritate,*
,, *ò uero Vedoue, ducati 10. mil. inſegno d'amoreuo-*
,, *lezza, e trouandoſi alcuna morta con figli, laſcio*
,, *ſimilmente pro una uice alli detti figli di quella,*
,, *che ſi ritrouarà morta altri ducati 10. mil.*

Venari haud igitur poteſt ex verbis hiſce, atque alijs, quę pro ſe tantùm perpendunt Aduerſarij, ita inclinatam ad matrimonio locatas filias, animum habuiſſe Teſtatorem. Vt ſi eis ſucceſſio deferretur, vel earũ filijs; onere ſubleuatas voluiſſet, legata omnia ab eo relicta (ac pia præſertim) ſoluendi. Potiſſimum, quòd eas, earumque filios à conſecutione eorum, quæ pro legatis eroganda erant, exceptos, atq; ſecluſos mandauerat; per verba illa, earum, eo-
,, rumq; ſubſtitutione annexa: *Præter, & excepto*
,, *l'infraſeritti altri legati, é fideicommiſſi, &c.* quæ infra peculiatim perpendemus.

30 Reijcienda itaque huiuſmodi Aduerſariorum interpretatio erit, quæ nec verbis, nec
,, menti aptatur diſponentis, *arg. tex. cum ibi no-*
,, *tat. in d. can. Syluester. 10. ibi. Nec eis liceat here-*
,, *ditatem capientibus, contra authoris ſui proſilire*
,, *iudicium. 11. q. 1. & ex traditis per Crauett. d. conſ. 161. num. 13.*

31 Quòd ea profectò interpretatio aſciſcenda ſit, quæ à ſapientibus reprehendi minimè poſſit. *ad tex. in l. Saluius Ariſto. 6. ff. de legat. præſtãd. Crauett. conſ. 3. num. 23. in fin. ſequitur Surd. decif. 4. num. 14. et conſ. 82. num. 11. et conſ. 203. num. 35. vol. 2.*

32 Nimirum, quòd ſi, nec piæ cauſæ fauore, quæ alioquin latiſſimam interpretationem admittit. *ad tex. in l. ſi quis, ad declinandum. 37. et l. Deo nobis. 42. C. de Epiſcop. & Cleric. cap. cùm eſſes. 10. & cap. cùm tibi. 13. de Teſtamentis. tex. in l.*
,, *prædia. 27. §. affini. ibi; Cùm pleniſſima Teſtatoris er-*
,, *ga affinem voluntas, ab eo quoque manifeſtetur,*
,, *quòd reliqua colonorum eiuſdem poſſeſſionis ad eũ*
,, *pertinere voluerit. cum ſeq. §. §. ff. de fundo. Inſtructo. ſequitur optimè Berous. conſ. 44. nu. 20. & nu. 45. & 46. verſ. non obſtat etiam. vol. 2. Marc. Anton. de Amatis. decif. 44. num 24. verſ. quando legatum eſt factum piæ cauſæ. Cardin. Tuſcut. tom. 6. littera P. concluſ. 335. num. 20. 21. 22. et 23. Baldaxar. Thomai. tract. 10. tit. 2. cap. 201. num. 302.*

33 Rationi conſentaneum æſtimatur, vt interpretetur quiſquam, & extendat Teſtatoris mentem ad ea, quæ ab eius voluntate, & ſenſu extranea eſſe dignoſcuntur. *ſecundum Angel. conſ. 329. num. 2. quem ſequitur* Caroc. *decif. 99. nu. 8. et 9.* Neq; æquitatis ipſa ratio patietur, vt contra propoſitum Teſtatoris, in pios quoq; vſus bona eius expendantur. *arg. l. ſi pignore. 16. ff. de furt. Tuſc. d. littera P. concluſ. 335. n. 22. et 23.*

Quem-

Quemadmodum nequè libertas aduerſus de-
functi volunratem collata, ſubſtinetur. ex tex.
in l.ſi cui purè.31.in fin. ff.ad Senat. conſ. Trebbell.
l.contra voluntatem. 7. C.de teſtamentar manumiſſ.
Cardin.Mantic.de coniectur. d.lib. 6. titul. 3. num.
36. verſ.ita debet. Tuſcus. d. concluſ. 335. à num.
19.

Correſpondebit ne nunc rectè rationis Iu-
35 dicio, vt præter Teſtatoris mentem, & ſen-
ſum (pietatis iura violantes. vt loquitur tex. in
d. l. contra voluntatem. in fin.) Deſtinatam in
pios vſus pecuniam, in profanos, impia mente
conuertamus. ſecundum tex.in d.l.nulli.28. C.de
Epiſcop. & rleric. Cephal. conſil. 64. numer. 15.
lib.5.

36 Cùm alioqui Teſtatoris voluntas ſeruanda
ſit, & ſi planè, à verborum proprietate diſſi-
dendum eſſet. ad tex. in l.3.§.conditio: ibi: Sed me-
,, lius eſt ſenſum magis, quàm verba amplecti. ff.de
,, adimendis legat. d.l.cùm de Lanionis. 18.§.aſinam.
de fundo .uitrum.l.non aliter.67.in princ. vbi ſcri-
bent.de legat.3.Perez.de Lara. de Cappellan.lib.2.
cap.1.num.23.& 24. & d.rap.3. num.49. Sancta-
rell.d.q.66.num.22.23.24.& ſeq. & q.67. per to-
tum.

37 At receptum eſt apud omnes, interpreta-
tionem illam in concurſu ſemper præferri, quæ
eò tendit, vt valeat actus, atque ſubſiſtat teſta-
toris diſpoſitio, non pereat, neque deturbe-
tur. l.quoties in actionibus. 13. ff.de rebus dub.cap.
Abbate Sancti Silvani. 25. §.hæc autem ſenſus. de
verbor. ſignif. Cephal. conſ. 235. num.4. vol.2. &
conſ.539 num.41. vol.4. & conſ.684. num.14. &
15.vol.5.Surd. conſ.450. num. 18. vol.3. Calnar-
can.deciſ.19.par.3.num.81. & 82. Maſcard. de
probat. tom.2. concluſ.1176. num. 18. Gratian. Fo-
renſ.par.5.cap.958.num.31. Sanctarell. d.q.76.nu.
1.2.3.& 4.& ſeq.per tot.

38 Potiſſimùm, quòd nullius rectè ſentientis in
mentem cadere poſſit, eam elegiſſe viam Te-
ſtatorem, qua ſupremum ſuum, de rebus ſuis,
ſubuerreretur iudicium. ex tex in l.3.ff.de mili-
tar.Teſtam.Bar. conſ.152. Et ego Franciſcus. circa.
fin.Card.Mantica.de coniectur.lib.4. tit.5.num.23.
& lib.6.tit.3.num.25. Rota apud Ludouiſ. deciſ.
358.num.5.

39 Quinimò (eſtò aliàs non cenſeatur Teſtator
duplici onere hæredem grauare voluiſſe. ex
tex.in l.Titia.35.§.quin inuita.ff.de legat.2. l.vxo-
rem. 39.§. in teſtamento. ff. de legat.3.) Cranetta.
conſ.32.num.3 Cæſar. Bartins. deciſ.81. num.7. &
40 d. deciſ. 12. num. 35. Eluſorium nè tantùm,
reddatur legatum, ſed ſubſtineatur magis,
quàm pereat Teſtatoris voluntas. l.vel negare.
5. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur Mart.
Mant. conſ.87. num.4. Sanctarellus plenè d. q.67.
Bartius d.deciſ.12. num.29. & num. 33. Præſtat
potiùs, duplicem præſtationem impoſuiſſe
Teſtatorem Indicare, quàm illius contraire
voluntati. tex. eſt in l. qui concubinam. 29. §.
qui hortos. ff.de legat. 3. gloſ. in d. lege. vxorem.
§. in teſtamento. verbo. oneratum. Ruin. conſ.98.
num. 15. vol. 2. Illuſtriſſimus Mantira de conie-
ctur. lib. 3. titulo. 2. num. 13.

41 Deceatque magis extrà proprium ſignifica-
tum Teſtatoris verba interpretari, quàm ne
in vtile legatum fiat. vt Modeſtinus Reſpondet.
in l. Titia cùm teſtamento. 35. §. Lutius Titius. ff.
de legat.2.Bellon.conſ.7. num. 13. Sanctarellus d.q.
67.num.8.& ſeq.

42 Nequè admittitur interpretatio; quòd mi-
nimè cenſeatur Teſtator duplici onere hære-
dem grauare voluiſſe, vbi illa contra defuncti
ſenſum eſſet; in præiudicium Animæ ſuæ, cui
magis fauere voluiſſe cenſendus eſt, quàm hæ-
43 redi. Quòd ordinata charitas à ſe ipſo primo
incipiat. ad tex.in l.præſes.6. vbi gloſ.& Doctor.
C.de ſeruitutib. & aqua.gloſ.in cap.liret.3. verbo.
videamur. de ſupplend. neglig. prælat. Abb. cap.2.
num.5.in 4.notab in fin. de coniug. Leproſ. Felin. in
cap.qualiter.& quando. 17. col.3.num.5 in 3.no-
tab. de Accuſat. Illuſtriſſimus Mantica. de coniect.
lib.6.tit.3. num.23. & 24. Perez de Lara. de anni-
uerſar.lib.1.d.cap.3. num.38. & 39.& ſeq. Seba-
ſtian.Medic.opuſc.4. in fin. num.32. vol. 1.operum
Barboſa aſſiomat.42.num.1.& 3.Nald.in ſum.ver-
bo.Charitas.num.6.

44 Præſertim verò in facto hoc noſtro, ſi dictio
illa aduertatur (Et non aliter) dictioni, (vt ſupra,
& non altrimente) per Teſtatorem adiecta, quæ
orationem reſtringit, & arctat, cui adnectitur,
vt non patiatur illam, interpretationem aliam
recipere, quàm, quæ verbis ipſis, & intentioni
concinit dicentis; nec ſeparatum ab illis ſen-
ſum admittat. ex Bald. ad gloſ. in l. ſi quidem. 9.
num.3.C.de except.Soccin ſen.conſ.251.fol.5. verſ.
poſtremò concludenter. vol.2. Pariſ. conſ.19. num.
15.& ſeq.vol.2.Viuius. deciſ.23. num.2. Petr.Ce-
ned.ſing.65.num.3. Decian. conſ.72. num.35.lib.2.
Cæſar Bartius.deciſ.25.num.69.

45 Quinimò formam diſpoſitioni inurit, omni-
nò, atque præcisè ſeruandam. ad tex. in l. de
his. vbi Bartolo. num. 3. ff. de tranſaction. Ruinus.
conſ.93.num.25.lib.3. Magon. deciſ.Florentina.49.
num.7. & 8. Barboſ. de dictionibus. dict.220. &
clauſul.81.num.2.Cened.d.ſing.65.num.1. & ſeq.
Rota in Peruſina fideicommiſſi.14.Iunij. 1599.co-
ram Litta deciſ.16. num.2. par.2. tom.1. in recent.
Bartius. d. deciſ.25. num.69. & deciſ.79. num.45.
46 & d. deciſ.97. num.3. Atque oſtendit volunta-
tem abeſſe defuncti, ſi aliter fiat, quàm ipſe di-
ſpoſuit. optimè Decianus. conſ 1.num. 32. lib.3.
Rota in Forolinien. cenſus.13. Nouemb.1589. co-
ram Orano. deciſ.43. num.2. in fin. poſt ſecundum
vol.conſ. Farinac. Doctor Marta de clauſulis. 1.
par.clauſ.76.num.9.10.& 11.Bartius. d.deciſ.25.
num.69.& d.deciſ.79.num.45.

47 Non itaque patientur dictiones huiuſce-
modi in caſu hoc noſtro, verba Teſtatoris,
quibus annexa fuere, alienum admittere ſen-
ſum ab his, quæ ipſemet voluit, atque in ſu-
perioribus verbis exprexit; ac veluti for-
mam, præcisè ſeruandam, tradidit. ad tex. in
d.l.in conditionibus.19.vbi gloſ.verbo.regit.de con-
dition. & demonſtration. pluribuſque docet meus
Maranta.conſ.42. num.4.et 5. et ſeq. ac cons.4. nu.

6 in fin. Bartius. d. decis. 25. num. 69. et decis. 79. num. 45.

48 Apertum eſt enim, Negatiuas, atq; prohi-
49 bitiuas dictiones formam indicere. Veluti formam imprimere perſpicuum eſt, ordinem diſpoſitionis ipſius, quem ſeruauit Teſtator. *Euerard. d. loco. ab ordine. num. 6. & num. 10. Rota. in recent. par. 2. tom. 1. deciſ. 167. num. 5. & 9. Barboſa in locis argument. loco.* 82. ſi præſertim cum intentione concinat *Rota apud Seraphin. deciſ. 24. num. 2.*

50 Quemadmodum dictio (non aliter, nec alio modo) formam ita indit, cui adijcitur, diſpoſitioni, *poſt alios, quos ſequitur Rota. par. 1. diuerſ. deciſ 446. num. 5. & in recent. par. 1. tom. 2. deciſ.*
51 *619. num. 2. Barboſ. d. clauſ. 81. num. 8.* Vt actus aliter factus, quàm, quòd per formam deſcriptus fuerat, nullus euadat. *Cenedus. vbi ſupra. num. 4. Marta. d. clauſ 76. num. 8. Barboſ. d. clauſ. 81. num. 9. & num. 11. Bartius. d. deciſ. 26. numer. 69.*

Quorſum enim (dicant quæsò mihi aduerſarij) ſi voluiſſet Teſtator, valere legata eo caſu dumtaxat, ſi ei eſſent Hæredes filiæ in capillo, neq; viris adhuc nuptæ, ob mortem Franciſci filij ſine filijs, verba illa adiecisſet (*come di ſopra, & non altrimente*) ſi ſenſum ſuum completè ſinè illis rectè aperiebat? Quo argumenti genere vtitur quoque *Gratian. Forenſ. par. 4.*
52 *cap. 633. num. 33.* Profectò, quòd verbum, quodlibet in teſtamento, quantumuis minimum; exaudiri debet, ne fruſtrà prolatum videatur. *gloſ in d. cap. ſolitæ 6. verbo. tamquàm. de maioritat. & obedient. Caſtador. deciſ. vnica. num. 1. de Cleric non reſident. Signoral. conſ 21. ſtatuto Ciuitatis. num. 7. verſ. 7. probatur. Rota in recent. par. 2. tom. 2. deciſ. 718. num. 4. Bartius. d. deciſ. 12. numero 29.*

53 Quinimo dictiones illas, & ſyllabbas intelligere nos oporteat, ne vacent à miniſterio, ad quod aſſumptæ fuere. *Bald. poſt gloſ. in l. 1. ff. de eo, quod metus cauſa. Roland. conſ. 39. num 24. 25. & 26. vol. 4. Peregrin. de fideicomiſ. art. 7. num. 17. & ſeq.*

54 Eò ergò adiecta illa, atque aſcripta fuiſſe à Teſtatore concedendum erit, vt ne otioſa forent, ſed operarentur aliquid. *iuxtà tex. in l. ſi quando. 112. ff. de legat. 1. Aymon conſ. 20. num. 9. Calderin. conſ. 6. in fin. qui filij ſint legitimi. Pariſ. conſ 90. num. 33. lib. 2. Bellon. d. conſ. 7. num. 12. Magon. deciſ. Florent. 56. nu. 5. Rota in recent. par. 2. tom. 1. deciſ. 84. num. 3. in fin. Perez de Lara. de aniuerſ. lib. 1. d. cap. 3. num. 27. Creſcent. deciſ 2. num. 3. de conſtit.* Et quidem Teſtator ipſe, vt referret ſe breui ſermone omnibus, quæ in ſuperioribus expoſuerat, neque denuò longam ſeriem prænarratæ diſpoſitionis retexeret, præcedenteſq; ſubſtitutionum caſus, nec fru-
55 ſtrà, retexeret iterum. Neue incaſſùm multiplicarrt entia ſine cauſa. *ſecundum Philoſophi doctrinam à gloſ. quoque penult. receptam in verbo. ſanctorum. in clem. 1. in fin. de ſum Trinit. & fid. Catholic. ad tex. in l. 1. C. de dotis promiſ.* Nequè, quæ paucioribus expendere poterat, per plura incaſſùm faceret. *iuxtà Iuliani ſenſum. in l. cum fundus. 31. §. ſeruum ſuum imprudens. ff. ſi cert. pe-*
57 *tatur.* Iurè, nec ſanè iniurià dictione illa vius eſt (*come di ſopra & non altrimente*) ac per bello ſatis præceptionis compendio ſe expediit ab his omnibus, quæ ſupra contexuerat. *iuxtà tex. in d. l. cùm virum. 16. C. de fideicomiſ.* Vt non ſit, quòd ob id illi vitio dicendi Laconyſmus vertatur. *ad tex. in d. l. quoties. 13. ff. de rebus dub.*

59 Verum enim verò, quia verbum ambiguum, & obſcurum in vna teſtamenti parte, interpretationem recipit per alia, quæ eodemmet in teſtamento, Teſtator edixit. *l. qui filiabus. 17. vbi Bar. ff. de legat. 1. Iaſ. conſ. 142. num. 6. lib. 1. Pariſ. d. conſ. 90 num 32. lib. 2. Clar. §. Teſtamentum. q. 76. num. 5. Emanuel Suarez. in Theſaur. commun. opin. littera. T num. 73. fol. 198. à terg. & fol. 310. tom. 1. communium opin. Fabb. Anna. d. conſ. 28. num. 5. lib. 1. Rota in recent. par. 2. tom. 1. deciſ 122. num. 2. & deciſ 336. num. 7. in fin. & tom. 2. deciſ. 707. nu. 4. Bartius. d. deciſ 12. num. 11. & 12.*

60 Potiſſimùm verò vbi Teſtator in ipſa Teſtamenti textura repetitiuis dictionibus (ſupraſcripta, vt ſupra, alijſq; ſimilibus) vſus fuerit. vt *Alciat. lib. 9. conſ. 162. num. 2. aduertit, & ſequitur Illuſtriſſimus Mantica. de coniectur. lib. 6. tit. 13. num. 10.*

Fac, eſſet nunc ambiguum, exaudiri nè deberet pars hæc Teſtamenti: *Laſcio nel ſudetto caſo, etc.* vt Aduerſarij exiſtimant, àn verò, vt nos contendimus.

61 Eſſet profectò exponenda per ea, quæ ſuperiùs Teſtator exprexit, etiam extrà Teſtamentum. *ſecundum Bar. in l. 2. num 40. ff. de vulgar. et pupillar. ad tex. in l. ſi ſeruus plurium. 53. § fin. de legat. 1. Cephal. conſ 626. num. 18. vol. 1. Aymon. conſ 113. num. 6. Menoch. de præſumpt. lib. 1. q. 28. num. 21. et 22. Sanctarellus d. q. 66. num. 37. 38. et 39.*

At qui, in ſuperioribus Teſtator apertè præfatus eſt, excipere ſe à ſucceſſione bonorum filias vltimo loco ſubſtitutas, earumque filios
„ ab infraſcriptis alijs legatis: dùm dixit: *Prater,*
„ *et excepto l'infraſcritti altri legati, e fideicomiſſi,*
„ *quali voglio, che in detto caſo omninamente, & ad*
„ *vnguem s'oſſeruino, e compliſcano inuiolabilmente.*
Nequè legata alia nominauit, quàm quæ impugnant Aduerſarij ſolui debere, eorumque ceſſiſſe ſolutionis diem. Exaudiendum vtique erit: exceptionem prædictam à Teſtatore factam, de his legatis accipiendam, à quibus excluſiſſe illos in dubium minimè vertitur. Neque in controuerſiam iurè quiſquam interpre-
62 tationem hanc reuocabit. Exceptio nempè excluſio eſt eius, quod inferebatur aliàs per regulam, vel dictum. *l. 2. in princ. ff. de except. tex. in l. nam quod liquidè 4. §. fin. ff. de penu. legat. Peregrin. de fideicommiſſ. d. articul. 7. numero 13.*
63 Vnde ab exceptione declarationem regula recipit. *poſt Dec. regula 1. num 23. et 39. ff. de reg. Iur. ſequitur Rota apud Sanctiſſimum Ludouic. Gregor. XV. deciſ. 509. nu. 3. Rota Florentina apud*

Anton.

Digitized by Google

Anton. Monacum. deciſ.1. num.43.

64 Vt ex qualitate exceptionis, de quo genere regula loquatur, non obſcurè inſeratur, *poſt Beccium in d. l.1.num. 20. ff. de reg. Iur. ſequitur Rota apud Coccin.deciſ.24.num.3.in fin.*

65 Firmetq; exceptio regulam in caſibus non exceptuatis, atq; quid ſub regula comprehendatur, ad oculum, atq; digito veluti demonſtret. *Felinus.plenè in cap. quoniam frequenter.5. num.1. cum ſeq. vt lite non conteſtata. Surd. conſ. 450.num.7.vol.3.* Iacob.*Thoming.deciſ.Lipſien.16. num.9.& 10.Rota apud Ludouiſ.deciſ.257.num.4. mens. Maranta in ſingularib. littera. E. §. exceptio firmat.fol.38.Marta de ſucceſſ.legali tom.1.par.1. q.15.art.2.num.4.Ioann.* Petrus. *Fontanella de pactis nuptialibus. tom.1. clauſul.4. Gloſ. 21. par.2. num.36.*

66 Innuere itaque videtur Teſtator, exceptione prædicta, ſubmouere ſe filias hæredes ſubſtitutas, earumq; filios à ſucceſſione eorum, quæ pro legatis relinquebat; & ſi ſanè, quo ad reliquam hæreditatem eos admitteret. *vt poſt alios, quos refert ſequitur* D.Franciſc. *del Caſtillo Siculus.deciſ.4.num.2.Rota.d.deciſ.336. num.5. in recent.par.2.*

67 Nam exceptio intelligitur facta ab omnibus ſupra ſpecificatis in regula, *vt inquit* Alex.*conſ. 211.ponderatis verbis ſtatuti.num.3.lib.6.*

68 Quinimo exceptionis vis, & efficacia in eo eſt, vt rem, vel caſum exceptum eximat, ſiuè è corpore extrahat regulæ. *ſecundum Bald.in cap. 1.num.13.de capitan.qui cur vendidit. in vſib feudor.ſequitur Surd.conſ.416. num.10. & conſ.449. num.40.vol.3. Afflict. deciſ.298. num.4. Vincent. de Franch. deciſ.278. num. 5. Fontanella. d.Gloſ. 21.num.28. & num.30.*

Secluſas ergo voluit eſſe Teſtator matrimonio locatas filias, earumq; filios, à ſucceſſione eorum, quæ pro legatis impendenda erant, dùm eas, eoſque ab infraſcriptis legatis excepit.

Haud itaque ſubſiſtent, quæ firma ſibi Aduerſarij exiſtimant; per illa verba dumtaxat ab ipſis expenſa. *Laſcio nel ſudetto caſo, &c.*

69 Ita enim fiet, vt pars vna Teſtamenti per aliam ſuppleatur. *ſecundum Vlpiani reſponſum. in l.ſi quis ex argentarijs.6.§.ſi inuitum. vbi etiam Bald.ff.de edendo. l.ſi ſeruus plurium. 52.§.fin. de legat.1.Dec.conſ.15.num.3. Ruin. conſ.128. num.2. & conſ.130.num.4.vol.3.Rota d deciſ.336.num.7. Bartius.d.deciſ.12.num. 11.& 12.*

70 Præſertim cùm id Scripturæ, atque Teſtamenti contextui ſedeat adamuſsim, optimèq; congruat. *iuxtà Papiniani reſponſum. in l.cùm pater.79.§.cùm imperfecta. ff.de legat.2.*

71 Quemadmodum generale Doctoris dictũ, nimiſquè laxum, exauditur pariter, & interpretationẽ recipit ſecundum ea, quæ ipſemet alibi ſerioſiùs eddocuit. *ad tex.in l.hæredes palàm.21.§.ſed et ſi notam ff.de teſtament.argumento tex.in regula generi per ſpeciem.32.de reg.Iur.in 6.* Nauar.*de ſpol.Clericor.§.3.num.3.ad quartum.*

72 Cæteroquin inutilis exceptio eſſet à Teſtatore ſuperioribus adiecta verbis, nihilque operaretur omnino; quod aſſerendum haud eſt. Marc.*Mantua conſ.261. num.7. et 8. Euerard. in loco.ab exceptione ad regulam. num.3. Stephan.* Bertrand. *conſ. 323. quidquid dixerit Ioann. Monach.ſub.num.11.lib.1.Bartius. deciſ.4. num.5.*

73 Quinimo, cùm ſit in diſpoſitione exceptio, de eo, quod ſub diſpoſitione ipſa, non aliàs comprehendebatur, ad illud nihilominus extendetur; tantùm ne inutilis, & ſuperuacanea reddatur. *Menoch. lib.3. præſumpt.115. num.75. ſequitur Oliuer.*Beltramin.*ad deciſ.Sanctiſſimi Gregor.XV.deciſ.158. num.8.*

74 Quam perpenſionem, non ineptam oſtendit, examinata dictio illa. *(L'infraſcritti altri legati)* quæ planè relatiuam cùm ſapiat qualitatem, id operabitur, vt legata omnia, ſicuti in Inferioribus deſcripta fuere, in ſuperioribus quoquè numeraſſe, expreſſiſſe, atque nominaſſe Teſtator videatur. *ad tex. in l. pluribus. 140. in princip. vbi Angel. ff.de verborum obligation. Bar. conſ.7. factum tale eſt Andreas. plenè* Ruinus.*conſ.*101.*num.9. et num.19. verſ. quia ergo. vol.2.ſequitur Menoch. conſ.200. num. 31. lib. 2.Cancer. lib.3. variar. reſolut. cap.21. num.343.* Card.*Tuſcus. tom.2. littera* D. *concluſ.260. Barboſa de diction. dict.162.* Bartius. *d. deciſ.12. numer.12.* Atque ab illorum proinde ſucceſſione filias matrimonio coaptatas, earumque filios excluſiſſe, eoſque omnes ad legatorum ſolutionem damnaſſe ſpeciatim æſtimabitur. Quòd apertè ſatis, lucèque meridiana clariùs oſtendunt verba illa ſequentia, antecedentibus
„ iam dictis annexa. *Quali voglio, che in detto caſo* (ſucceſſionis vtique, vita functo Franciſco Antonio, neque etiam extantibus filiabus non
„ adhuc Nuptis) *omninamente, & ad vugnem l'oſ-*
„ *ſeruino, e compliſcano inuiolabilmente.*

75 Quæ nimirum penetralem, atquè inteſtinum animi ſui ſenſum, qualis fuerit, optimè aperiunt; enixamque eius voluntatem, menriſque deliberatam deliberationem oſtendũt; ne legata huiuſmodi in omnem caſum, ſuo defraudarentur effectu. *ad tex.in l.Baliſta. 32.cum ibi notat. ff.ad Trebbell.* Felin. *in cap.ſi quando. 5. num.14.& 15. in fin. de reſcript. & in cap. ſi cautio.14.num.39. de fide Inſtrum. Socin. ſenior.conſ. 251.col.6.verſ.non omitto, quod talia verba. vol. 2.& conſ.15.viſis prædictis publicis. col.11. verſ. tertius verò.tractatus.vol.1. Vincent.*Anna. *alleg. 127.nu.8. Marta voto.* 82.*nu.9.*Cephal. *conſ.744. num.11.vol.5.*Caluaccan.*deciſ.5. num.27. & 80. par.3.Lanarius.conſ.21.num.5.*

76 Verba autem prægnantia, atque ampla optimum ſatis coniecturis locum faciunt ad mentem diſcernendam diſponentis. *ſecundum Rotam apud Coccin.d.deciſ.24.num.2.*

77 Sicuti verbum illud (*volo*) incitatam oſtendit Teſtatoris mentem, vt legata omnia ab eo relicta ſoluerentur, facto caſu mortis Franciſci Antonij ſine filijs. Summa eſt enim eius virtus, & efficacia. Profectò, quòd radix ſit diſpoſitionum omnium, *vt Bald.voluit.in auth.et*

qui iurat.num.17.C.de bonis author. Iudic.poſſiden. Sitque voluntatis ſubſtantiuum. *vt idem inquit.* Vnde diſpoſitiuè ſe haber; præſertim verò ſi ad ſui eſſe ab alterius voluntate, vel executione minimè dependeat. *vt Labeo exprimit. in l. apud Aufidium.20.ff.de option.legat.gloſ.1.in l.fideicommiſſa. 11.§.fideicommiſſum relictum. ff de legat.3.Soccin.Iunior.conſ.179.num.7.vol.2 plenè Menoch.de arbitrar.lib.2.caſu.496. per tot. ac potiſſimum num.6.Caluaccan.deciſ.18. num.67.par.3. & deciſ.21.n.71. vbi:* deliberationem indicare dicit. *ead.par.Caſanat conſ 33. nu.15. Rota in recent.par.1.tom.1.deciſ 193.ſub num.6. Card Tuſc. tom.2.littera D.concluſ.399. Barboſ.d.436 nu.9. & 10.*

78 Accedente præſertim dictione illa *(omninamente) ſecundum Menoch.d.caſu.496.num.13.Rota in recent.par.1.tom.1.deciſ.300.num.27.* Quæ voluntatem volētem indicat, atq; diſpoſitionem diſponentem oſtendit, *ſecundum Polidor.*Ripam *obſeruat.321.num.5.& 6.*& pra eiſam, ad omnino ita faciendum, vt diſpoſitum fuit. *Tuſcut. tom.2. litt.*D. *concluſ.322. & plenè etiam* Barboſa *dicit.240.*

Cui nimirum perpēſioni, ſi adijeceris dictionem ſequentem *(omninamente, & ad vnguem)* perſpicies non obſcurè, voluiſſe Teſtatorem ſatis præcisè cogere has matrimonio locatas filias, earumq; filios ad legatorum ſolutionem, ſi ad eos hæreditas deferretur.

79 Habent enim dictiones hæ præciſam naturam, ac coarctatiuam (vt ita loquar) & executionem eorum, quæ his dictionibus imperata ſunt, omnimodo faciendam denotant. Cùm voluntatis perpetuitatem ex ſeſe præferant, atq; inuiolabilitatem, indicent voluntaris ſine exceptione vlla contrarij, vel diſpenſatione. *ad tex.in cap.2. de pactis, in 6.l ſi poſſeſſor.23.in princ ff.de petit. hæreditat.gloſ.in clem 1. vbi Cardin. in verbo.omnino.de vita, & honeſtate clericorum. gloſ.in l.grecè. 9.§.illud. ff.de fideiuſſoribus. Pariſ.conſ.38.numer.78.lib 3.*Ruin. *conſ.150.num. 17.lib.2.Menoch.conſ.2. num.28. lib.1. Pater Sanchez. lib.1. de matrimonio. diſput.32. num.6. Loffred.conſ.48.numer.3 Gratus. dict.150. Illuſtriſſimus* Card. *Tuſcus. d. concluſ. 322. Barboſ. d. dict. 240. num.12.*

80 Veluti etiam reſutationem feudi omnino factam, exauditam vult in omnem caſum, & vt perpetuo ſecluſus videatur, qui ita renuntiauit. *Vincent.*Anna.*allegat. 127. num.5. & 6. Tuſc. d.concluſ.322.num 11.*

81 Quod ſuadet etiam dictio illa (inuiolabiliter), *e compliſcano inuiolabilmente)*, quæ incorruptibilirer explicatur, & inuiolabilitatem diſpoſirionis importat. *ſecundum Alberic. in dictionario.verbo.inuiolabiliter & ſequitur Roland. conſ.61.num.34.lib.3.& conſ.69.num 36.lib.4. ad tex.in cap.fin.§.nos his.de pactis.lib.6 tex. in auth. Sacramenta puberum. in princ. C.ſi aduerſus venditor.Berous.conſ.7.num.16.& 17.vol 3.*

Abſolutam itaque fuiſſe Teſtatoris huius noſtri voluntatem, legata omnia (ac pia cum primis) impleri, etiam in caſu, quo ſuccederent ſibi filiæ iam nuptæ, eorumque filij, nemo ſanè (ſi rectum eius fuerit iudicium) in controuerſiam amplius reuocabit ex ſuperioribus perpenſionibus è verbis ipſis Teſtatoris elicitis.

82 Quibus non minorem addit lapidem verbum quoque illud (*quali voglio, che in detto caſo*) quod reſtrictionem operatur ad caſum prædictum ſucceſſionis poſt mortem Franciſci Antonij ſine filijs. de quo tunc verba faciebat Teſtator. *ſecundum Ripam. in l filiusfam. §.diui. num.111.ff.de legat.1.Cephal. d.conſ.529. num.7. vol.4. Crauetta. conſ 98. num.6. & 8. Menoch.d. conſ.117.num.5.& 6.Marius Anton. variar.lib 3. reſolut.39. num.9.* Et quem tunc repetere videbatur, *ſecundum Card. Tuſcum. d.tom.2. concluſ. 284.Bartius. deciſ.6. num.13. & d.deciſ.12. numero.3.*

Neque porrò iuſtum eſt, vt de caſu alio exaudiri verba prædicta poſſint, quàm de quo loquebatur tunc Teſtator, ſi ſcilicet mortuo Franciſco Antonio ſine filijs, nuptæ filiæ, eo-
83 rumque filij ſucceſſionem obtinerent. Vt verborum Intelligentiam ex ſubiecta materia, & cauſis aſſumamus dicendi. *ſecundum tex.in cap. intelligentia verborum.6.cum ibi notatis.de verbor. ſignif. Rota apud Illuſtriſſimum Manticam. deciſ. 59.num.4.apud Sanctiſſimum Ludouiſ.Gregor.XV. deciſ.66.num.8.apud Coccin.deciſ.140. num.11.& deciſ.144.num.14.Sued.deciſ.322.num.29.Giganſ. conſ.48. num 34.*

Addenda demum his omnibus quaſi procoronide verba illa videntur Teſtatoris, quibus legatum rogans ducatorum quinque millium pro pauperibus puellis matrimonio locandis, voluntatem ſuam explicans dixit:

„ *Item in detto caſo: acciò le figlie femine po-*
„ *uere.et honorate,nate di legitimo matrimonio, non*
„ *s'habbiano à diſperare, ò andare raminghe, non ha-*
„ *uendo modo di maritarſi, ò monacharſi; ord.no, e*
„ *faccio per Amor di Dio vn monte, che s'haurà da*
„ *chiamare dal mio nome, e cognome etc.*

Apertè enim his verbis Teſtator, qualis mēs eius, fuerit, oſtendit; velle omninò ſe, vt facto caſu mortis Franciſci Antonij ſine filijs, ad quos affectionem, & propenſam ſatis voluntatem habebat, vt bona ſua in Infinitum transferrentur (vt in ſuperioribus perpendimus) legata omnia, quæ relinquebat, ac cùm primis hæc pia, adimplerentur. Atq; ita proſpicerer, ne dum ſuis, verùm etiam, & pauperibus exteris puellis, ne illæ vel deſperationi ſe committerent, vel etiam honoris, honeſtatiſq; aleam ſubirent: quòd nullus ſupereſſet eis modus, quo ſuæ ipſarum conſulere neceſſitati valerēt. Dùm rationem, qua ad legandum mouebatur
„ reddens: dixit: *Acciò le figlie femine pouere, et*
„ *honorate,* quæ ſanè dictio, vt (*acciochè*) cum cauſam denotet; ab illa vtique diſpoſitio regulabitur, atque dirigetur. *ad tex. in l. Senatus.35. ff.de donation.cauſa mortis.Clement. vt ij, qui.2. de ætat.et qualitat.ordin.vbi Card. Zabar.in princ.*

ad

Digitized by Google

ad tradita per Rotā *apud* SS. L*udouiſ. Gregor.XV. deciſ.544.num.5.Aymon. conſ.227.num.7.& ſeq. Surd.deciſ.329.num.23.Cæſar.Bartius. deciſ.71.nu.* 18.
85 Denotat enim dictio(ita vt) hoc caſu finalē
cauſam, *vt poſt alios optimè adnotat. Cen:d.ſing.* 20.*n.*1 Ac rationē,quare ita diſpoſuit Teſtator
Barboſa.dicit.439. nu.1.& Bart.*d.deciſ.71.nu.19.*
86 Ratio verò,tamquām diſpoſitionis Anima,
illam regit,atq; moderatur:veluti Anima cor-
pus.*ad tex.in l. cum pater.79.§.dulciſſimis.ff.de le-*
87 *gat.*2.Quare,verba quaſi corpus,& ſupecficies
ſunt. Ratio autem diſpoſitionis anima dicituc.
ad tex.in can.præcipimus. 12.*q.*1.*Surd.de aliment. tit.*1.*q.*44.*num.*15.C*æſar.Bartius.d.deciſ.97.nu.35. 36.& 37.& deciſ* 83.*num.*3.
88 Vbicunque igituc expreſſa ceperituc ratio
in aliqua diſpoſitione, debet diſpoſitio ipſa ad
rationis terminos ceſtringi, vel etiam amplia-
ri,ac dilatari,& ſi fortaſſe id verba aliquo mo-
do minimè paterentuc, *vt loquitur Abb.in cap. qui in Inſulis.6.num.3.de regularib. Aymon. d cōſ. 227.num 4.& 5.et conſ.243.num.3.in fin.verſ.fortius extendi debet. Illuſtriſſimus* Mantica *de coniectur.lib 6.tit. 14. num.21.* Rota *in recent.d par.1. tom.1.deciſ.193.num.7.*
89 Alioquin truſtca tot verba effudiſſe Teſta-
torem conceſſerimus,eiuſq; diſpoſitionem ſu-
perfluis,& inanibus, atq; futilibus ſcatere vn-
dequaquè verbis pecmiſerimus; quod ſanè nō
ita ſacræ leges admittunt.*ad tex.in d.l ſi quando.*
90 109. *de legat.*1. Quæ impleri in omnibus eius
ſupremam voluntatem mandant *l.*1.*C.de Sacroſanct.Eccleſ.d aut.de Nuptijs §.diſponat.can. ultima uoluntas.* 13. *q* 2. *Rota aliis referens in recent.*
91 *par.2.tom 2.deciſ* 718.*num.*4. Voluntq; (nec te-
merè) vt nullum vetbum in ſuprema diſponē-
tis voluntate ſit,quod ſuo defraudetur effectu.
ad tex. in l.penult. §.docere ff.ne quis eum, qui in ius uocatus eſt,uì eximat.cap relatum.4.§ cùm igitur.de cleric non reſident.Bald in rub.C.de contrahend empt.num 9 Bartius.d.deciſ. 12.*num.*29.
Admittendum ergo, inde tot repetitis verbis ſuam declaraſſe voluntatem Teſtatorem, vt intelligerent omnes, firmiter ſtatuiſſe ſe,legata ſolui omnia,quæ rogauit, ſequuta morte Francisci Antonij ſine filijs,ſiuè nō adhuc nuptæ,nequè monachatæ,ſibi filiæ ſuccederent;ſiuè nuptæ, earumquè filij.
92 Nulli itaquè licebit diſpoſitiones pij Teſta-
„ toris infingere,vel impia mēte violare, aſſerē-
„ do incertū eſſe legatū,vel fideicomiſſum *ut lo-*
„ *quitur tex.in d.l.nulli.28.in prin.C.de Epiſc.et Cle.*
Parendum igitur eius erit voluntati. Vt ex his,Reſpondendum cenſui: Cenſoris virga nec excuſſa.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerēdæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Quid in hac cauſa demùm factum fuerit, ſatis compertum non habeo; Cùm aliò abire me oportuerit,alijs euocatus officijs extra Ciuitatem.Quæ in ea tamen vigilijs,& laboribus parauerant,vt meo muneri ſatisfacerem, in caſſum abire paſſus non ſum. Proficient fortaſſe aliàs.Viciſſitudini enim res omnes humanæ ſeruiunt. Et ſi quidem illa pluries coram intengerrimo viro. D.Matthæo Patinno Reggio Conſiliario, & primarum cauſarum Tribunalis Fabricæ Reggio Conſultoce, diſcuſſa fuecit,me referente; patrocinante pco Aduerſarijs doctiſſimo, atq; eloquentiſſimo viro Patritio, & cauſarum Patrono Antonio Caracciolo, nunc, ſic eius exigentibus quàm plurimis meritis, Regiæ Cameræ Præſidente.
93 Regebat tamen tunc à ſecretis Tcibunalis
officium Abb.Ioannes Baptiſta Reuiglionus,
poſtmodum Troianæ Eccleſiæ Epiſcopus.
94 Verùm vix exactis ſex menſibus in Epiſco-
pali munece, ab humanis abreptus eſt. Heu
heù,quàm citiſſimè peruolāt res humanæ om-
nes,neq; diù in eodem ſtatu permanēt.Iob.14.
2.Præterit enim figura huius mundi.*ut Apoſtolus admonet Paulus.*1.*ad Corinth.*7.31.*ubi Cornelius à Lapide.verſ.*31.præterit,id eſt decipit, & tranſuerſìm agit,figura,& ſpecies mūdi.Nam
„ *Præterit iſta dies,neſcitur origo ſecundi,*
„ *An labor,an requies,ſic tranſit gloria mundi.*
& vt doctiſſimus Iuſtus Lipſius ſuo ſepulchro inſcribi iuſſit.inquit:
„ *Vis altiore voce me tecum loqui?*
„ H*umana cuncta fumus,umbra,vanitas,*
„ *Et ſcenæ imago,et,verbo vt abſoluam,*Nihil.
Vnde,iuxtà S.Bernardi conſilium. Noli amare præſentia,quæ poſſeſſa onerant, amata inquinant,amiſſa cruciant.Deſpice igitur,quod certò relinquendum eſt;ni tu ipſe deſpiciaris.

SVMMARIVM.

1 R*Eſcriptum ſubreptitium dicit? vbi id tacetur, quod lege mandante exprimi debet.*
*ſiue modum ſiue factum.ſiue etiam cauſa.ex qua.et propter quam factum eſt ſupprimatur.num.*2.
3 *Litis pendentiæ memoria fieri debet in impetratione reſcripti.*
*ita quoq; proceſſus nu.*4. *ac ſententiæ.nu.*5.
*præſertim verò lite conteſtata.num.*6.
*etiā ſi dolosè litis ipſa pēdētia nō ſupprimatur.n.*7.
8 L*ite pendente nemo debet iure ſuo priuari.*
*neq; etiam ſupplicare liceat lite pendente. nu.*9.
10 R*eſcriptum lite pendente impetratum, non facta mentione litis,nil proficit impetranti.*
11 *Subreptio ipſo iure vitiat litteras papæ.*
*ad beneficia potiſſimum,& fauores. num.*12.
*ſecus tamen in reſcriptis Iuſtitiæ, nam exceptionis ope eliduntur. num.*13.
14 R*eſcriptum ſubreptitium euadit, & ſi id taceatur, quod ignorabatur,modo illud tale ſit, quod expreſſū mouere principem potuiſſet, ne cōcederet, multoq; magis,ſi dolosè id fiat num* 15.
16 *Mendax peccator carere debet penitus impetratis. quin imò,& puniri debet. num.*17.
18 *Princeps non cenſetur derogare velle alicuius iuribus,neq; in alterius damnum diſponere.*
19 *Clauſula (citra tertij præiudicium) ſemper exauditur in reſcriptis.*

20 *Reſcripta ſunt ſtricti Iuris, & num. 36.*
& ſtrictè, ac preſſè accipi debent. num. 21.
22 *Indulgentia quæ ius alterius lædit, non valet.*
23 *Diſpenſatio per ambitionẽ extorta, vitioſa euadit, etiam ſi modica taciturnitas fuit, ſi illa expreſſa, mouere Principem potuiſſet. num 24.*
25 *Clauſula (ſi ita eſt, & ſi preces veritate nitantur) ſemper intelligitur in reſcriptis.*
etiam ſi reſcriptum motu proprio concedatur. n. 26.
vnde in reſcripto expreſſa nouam formam non inducit. num 27.
28 *Gratia, & narratiua illius iuſtificãda eſt, alioquin non ſuffragatur.*
etiam ſi narratiua negatiua fuerit. num. 29.
30 *Ablatiui abſoluti (veris exiſtentibus) in vim conditionis reſoluuntur.*
præſertim quoad exercitium Iuriſdictionis. ibid.
31 *Conditione non impleta, nihil debetur ex diſpoſitione conditione affecta.*
32 *Reſcripta ad ea ſe dumtaxat protendunt, quæ expreſſa fuere.*
33 *Reſcriptorum metas tranſgredi non oportet.*
34 *Verba gratiæ ad Inſtantiam partis conceſſæ, ea cõprehendunt dumtaxat, quæ neceſſariò ex vi inſeruntur verborum.*
35 *Verba ad vnum ſuppoſitum reſtricta, non poſſunt duo importare ſuppoſita.*
37 *Reſcripta à ſupplicatis interpretationem admittũt.*
38 *Reſcripta ad perſonas non expreſſas non extenduntur.*
39 *Reſcripti verba, ſecundum quæ loquuntur impleri oportet, neque dilatari, ſicut etiam & mandati.*
40 *Reſcripti verba vbi non competunt, neque reſcriptum ipſum aptabitur.*
41 *Reſcripta Gratiæ facilius ſubreptioni patent, quàm illa iuſtitiæ.*
42 *Clauſula decreti irritantis omnia inficit, ac nulla reddit.*
& formam indicit. num. 43.
quæ ſi prætereatur nulla ſunt omnia. num. 44.
etiam ipſo iure. num. 45.
potiſſimum ſi motu proprio apponatur. 46.
47 *Teſtamentum, quod firmum eſt, reſcindi nõ oportet.*
48 *Legatum pro anima factum pium æſtimatur.*
49 *Legatum in cauſam ſtudij factum, pium dicitur? Quia in publicam vertitur vtilitatem. num. 50.*
potiſſimum ſi in Sacram Theologiam, ac Sacrorum Canonum ſtudium conferatur. num. 51.
52 *Legatum pauperibus relictum, & in honorem Dei pium eſt.*
53 *Legatum in honorem Dei etiam diuiti relictum, nedum pauperi, pium æſtimatur.*
54 *Legatum pro anima diuiti factum pium æſtimatur.*
quia rogatus cenſetur diues legatum in pauperes diſtribuere, vel vt oret pro anima legantis, & ad id cogi poterit. num. 55.
56 *Opinio, quæ pietatem fouet ſequenda.*
57 *Iudex in dubio Iudicium ad pietatem propenſum habere debet.*
58 *Teſtamento ad pias cauſas ſatis eſt ſi Iuris Gentium ſolemnitates intercedant.*
59 *Hæres ſub conditione Inſtitutus, ſi conditioni non pareat, Inſtitutio euaneſcit.*
60 *Conditionis cauſa pendente, quod debetur, peti non poteſt.*
61 *Conditio impleri debet antequam ex ea commodum quæratur.*
62 *Inſtitutus ſub conditione, ſi deficiat conditio, Inſtitutio perit, & pro non inſtituto habetur.*
63 *Filius in legitima grauari non poteſt, quinimo grauamen omne ab ea remouetur, declara. num. 65. & limita.*
64 *Legitimæ niſi in ſpecie filius renunciauerit præiudicaſſe ſibi non videtur ex eo dumtaxat, quòd patris Iudicium agnouerit.*
66 *Filius ſola legitima contentus eſſe debet, nec quicquam aliud ex bonis patris petere poterit, ſi eius Iudicium ſequi noluerit.*
67 *Filius in legitima computare debet fructus omnes, quos ex hæreditate percepit à die mortis patris, ex quo eius Iudicium ſequi noluit.*
68 *Legatorum piorum priuilegium eſt, vt fructus, & vſuræ à die mortis teſtatoris currant.*
69 *Reſtituere quiſque debet, quod mala fide ex bonis alterius detinet.*
70 *Reſtitutio male acceptorum eſt de neceſſitate ſalutis, nec dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.*
71 *Fructus medij temporis fauore piorum legatorum cedunt.*
72 *Subſtitutus ſtatim admittitur, ac conditio defecit Inſtituti.*
73 *Subſtitutio incipit in defectum Inſtitutionis.*
74 *Subſtitutio in fauorem ordinatur teſtatoris.*
75 *Inſtitutus ſub conditione, non poteſt adhire conditione non verificata.*
76 *Subſtitutus ſtatim admittitur, quo Inſtitutus adhire nequiuit. & num. 78.*
77 *In conditionibus tempus attenditur, quo conditio ad effectum producitur.*
79 *Poſthumus naſciturus iurè hæres nuncupari teſtamento poteſt.*
80 *Certa dicitur perſona, quamuis ex poſt facto certificetur.*
81 *Monaſterium conſtruendum, vel Eccleſia, vel Collegium hæres inſtitui, & nuncupari poteſt, quia certus ſemper Deus eſt, cuius intuitu hæc fiunt.*
82 *Caducis non fidendum rebus; vnde aliorum caſus nobis pro doctore eſſe debet.*

ARGVMENTVM.

Subreptitium, vel obreptitium reſcriptum, ex quibus fiat? Et num pium dicatur Legatum pro Studẽtium Collegio erigendo, rogatum? An autem legitimæ filijs debitæ onus adijci poſſit per Patrem? Poſtq; nondum erectum Collegium Hæres nuncupari? Non inutiliter diſſeritur.

RE-

RESPONSIO XIII.

FVerit ne validum reſcriptum per Conſeruatores, ſeù Oeconomos Conſeruatorij S. Mariæ Viſitapoueri nuncupati Ciuitatis Neap. à SS. D. N. Paulo Papa Quinto impetratum, ad commutationem voluntatis, atq; ſupremi Iudicij quondam Doctoris Detij Bernalli (qui Collegium erigendum deſtinauerat pro pauperibus ſtudẽtibus) in pium opus prædictum S. Mariæ Viſitapoueri, pauperum diſpenſarum Puellarum commutatum, ſecũdum ea, quæ Ioſeph Filius in ſupremis ſuis tabulis diſpoſuit. Vel verò ſubreptitium, vel obreptitium indicari debeat? in controuerſiam vocatur per Oeconomum Reuerendæ Fabricæ.

Et ſanè vitioſum obreptione, ac ſubreptione euaſiſſe reſcriptum, & Breue prædictum SS. D. N. iurè me reſpondiſſe putaui.

1 Nempè, quòd ſurreptitium reſcriptum euadit, vbi id tacetur, quod lege mandante exprimi debet. cap. dudum. 14. & cap. ſi motu proprio. 23. vbi gloſ. verbo. modicum. & ibid. Dominicus Fontan. in addit. de præbend. in 6. Rota deciſ. 32. nu. 5. de reſcriptis. in nouiſ. Bellamera deciſ. 697. concluſio extra rotam. num. 4. in fin. Nauar. in man. cap. 22 ſub nu. 86. verſ. ex quib. colligitur. Menoch. de arbitrar. Iudic. lib. 2. caſu. 201. num. 26. Verall. deciſ. 310. num. 3. par. 1. Petrus Gregor. Tholoſ. lib. 1. de reſcript. cap. 49. num. 1. & 2. & cap. 50.

2 Siuè factum, ſiuè modus, quo factum; ſiuè etiam cauſa, ex qua, & propter quam factum eſt ſupprimatur ſecundum gloſ. in verbo. cauſam. per illum tex. in cap. dilectus filius 26. vbi Abb. nu. 4. & Felin. num. 10. de reſcript. Menoch. de arbitrar. Iudic. lib. 2. caſu. 202. num. 29. & 30. Flamin. Pariſ. de confident. benefic q. 40. num. 2. & 3. & num. 28. vbi ampliat in his potiſſimum, quæ neceſſariò aperienda, atq; narranda fuerint.

3 Atqui, legis precepto, memoria omninò fieri debet litis pendentiæ, in Impetratione reſcripti à Principe. ad notata. in cap. cæterum. 3. &
in cap. ad Audientiam noſtram. 11. & plenè per Felin. in cap. ſuper litteris. 20. in 6. regula. num. 12. de
reſcriptis. Rota apud Caualer. deciſ. 92. num. 2. Pe-
4 trus Gregor. d. cap. 49. num. 2. Sicuti etiam pro-
ceſſus. tex. in cap. inter monaſterium. 20 de ſent. &
5 re iudic. Ac ſententiæ. cap. inter dilectos. 6. vbi gl.
verbo. mentio de fide Inſtrum. Felin. d. cap. ſuper litteris. in 7. regula. num. 14. Bellam. deciſ. 46. exceptio de litis pendentia. Cuſtador. deciſ. 18. num. 6. de præbend. Lapus allegat. 69 num. 6. vbi Mandoſ. Afflict. deciſ. 220. num. 13. Rota apud SS. Gregor. XV. deciſ. 243. num. 2. Menoch. d. lib. 2. de Arbitrar. caſu. 202. num. 4. & 5. cum ſeq. Marcheſ. tom. 3. de commiſſ. relaxand. iuram. ad effectum agendi par. 3. §. 3. num. 43. fol. mihi 238. Ricini. in praxi. par. 1. reſolut. 64. num. 1. Petrus. Gregor. vbi ſupra d. cap. 49.
6 num. 2. Lite præſertim conteſtata. Afflict. deciſ.
220. num. 14. Menoch. d. caſu 202. num. 7.

7 Cùm aliàs, ipſa ſola litis pendentia, dolosè quamuis non ſupprimatur, priuilegij, ſiuè reſcripti vires infringare, potis ſit. tex. in cap. fin. vt lite pendente. cap. dudum. 31. de priuil. gloſ. in cap. 2. de decimis. in 6. in verbo. poſſidebant.
8 Portius Imol. lib. 3. regula. 22. in ampliat. Quòd
lite pendente nemo debeat iure ſuo priuari.
9 cap. 1. & 2. vt lit. pend. extrà, & in 6. Nec ſup-
plicare, cauſa pendente, liceat. l. 2. C. vt lite pendent. Ioan. Azor. Inſtit. moral. par. 1. lib. 5 cap. 24. q. 9. in fin. verſ. deinde lite pendente. Petrus Gregor. d. cap. 49. num. 2.

Memoriã igitur cùm nõ fecerint litis in Tri-
bunali Fabricæ pendentis Conſeruatores præ-
10 dicti Sanctæ Mariæ de VViſitapoueri; Subrep-
titium vtique reſcriptum prædictum euaſiſſe, nihilque illis attuliſſe comodi, conſequenter concedendum erit. ad tex. in d. cap. ſuper litteris. vbi ſcribentes omnes. Nauar. conſ. 33. an peccauit. de præbend. lib. 3. ſequitur Gregor. Sayr. deciſ. 77. de præbend. lib. 3. Menoch. d. caſu. 201. num. 27. Rota in recent. par. 2. tom. 2. deciſ. 718. num. 6. & apud SS. Ludouiſ. Gregor. XV. deciſ. 2. num. 5. Maſtrill. deciſ. 253. num. 4. par. 3. Ricius. d. reſolut. 64.

11 Profectò, quòd ſubreptio ipſo iure vitiat litteras Papæ. Gratian. Forenſ. par. 2. cap. 283. n. 21.

12 Præſertim, vbi ad beneficia, & fauores conceſſæ illæ fuerint, & Impetratæ Felin. in cap. ad audientiam. 31. el 2. num. 22. de reſcript. cap. cùm noſtris. 6. de conceſſ. præbend. Crauetta conſ. 68. nu. 2. Nauar. in cap. ſi quando prælud. 1. num. 1. de reſcript. Menoch. d. caſu. 201. num. 2. 3. & 4 Azor. d. lib. 5. cap. 24. q. 4. Monald. conſ. 62. num. 19. vol. 1. Petrus Gregor. Tholoſ. de reſcript. lib. 1. cap. 15. nu. 10. circa fin. & cap. 50 num 1.

13 Et ſi quidem ſecus ſit in reſcriptis Iuſtitiæ, quæ ope dumtaxat exceptionis vitioſa euadũt, ſubreptione, vel obreptione. d. cap. ad audientiam. 31. vbi Gloſſ. fin. de reſcript. Menoch. d. caſu. 201. num. 3. & 4. Creſcent deciſ. 4. nu. 2. de reſcriptis. Rota in recent. par 2. tom. 2. deciſ. 382. num. 2. Petrus Gregor. de reſcript. lib. 2. ad d. cap. ad audientiam. 31. num. 7. in Gloſſ. verbo. in irritum. & lib. 1. d. cap. 49. num. 4. diſputat plenè Ioſeph. Oldradus. de litteris, & mandatis Principum par 1. prælud. 9. vbi centum, & triginta differentias enumerat.

14 Quoniam verò in ſubreptionis vitium impellitur per impetrantem, ſi id quoquè reticeatur, quod ignoratur, ſi veriſimiliter illud concedentis Principis mentem mouere potuiſſet, vt aliter diſponeret, quàm ſupplicatum fuit. tex. in cap conſtitutus. 19. vbi Abb. num. 1. de reſcript. Dictiq; rationem reddit Abb. ibid. dicẽs
„ Quia in conſideranda validitate gratiæ non atten-
„ dimus ad culpam Impetrantis, ſed potius ad inten-
„ tionem concedentis, vt in cap. poſtulaſti. infra. eod
hæc ille. Rocchus de Curte. de Iure Patronat. in verbo. honorificum. q. 22. num. 53. Rebuffus. in praxi benefic. de different. inter reſcripta gratiæ, & Iuſtitiæ. num. 7. & 8. Menoch. d. caſu. 201. num. 27. & d. caſu. 22. num. 11. Crauetta d. conſ. 68. num. 12. vbi ampliat, præſertim ſi de alterius præiudicio agatur. Petr. Gregor. d. c. 49. & c. 50. lib. 1. de reſcr.

In

15 In illud vtiquè multò magis dabunt, qui do-
los è ſuppreſſerint, quod expoſitum, certiſſimò
Pontificem à concedendo retraxiſſet, vel diffi-
ciliorem ſaltim ad dandum feciſſet. ex tex. in d.
cap. poſtulaſti 27. vbi Abb. de reſcrip. tex. in cap. ſi
motu proprio. 23. de præb. in 6. Abb. in d. cap. cæte-
rum. 3 num. 3. & Felin. d. cap. ſuper litteris. regula
6. num. 12. verſ. amplia adhuc. de reſcrips. Bellame-
ra. deciſ. 4. num. 2. Lapus. d. allegat. 89. num. 6. Sta-
phileus. de litteris gratiæ & Iuſtit. tit. de forma im-
petrandi cap. dignitas abſque fructu. num. 5. ſol.
mihi. 79. in minori impreſſ. Romæ. Leobinus. Aure-
lian. de mandatis Apoſtolicis. in refutament. 4. reſo-
lut. num. 42. vol. 14. tract. fol. 15. col. 4. Ant. deciſ.
232. num. 2. lib. 1. Craueti. d. conſ. 68. num. 11. 12. &
ſeq. Capic. deciſ. 32. num. 13. Aluar. Valaſc. conſult.
60. num. 5. Menoch. d. caſu. 201. num. 24. Azor. d. c.
24. q. 4. Rota. in Auximana bonorum. 1. Februarij.
1580. coram Illuſtriſſimo Seraphino. apud Marche-
ſan. tom. 1. de ſignatura gratiæ par. 1. cap. 2. deciſ.
2. num. 1. fol. mihi. 115. quæ eſt etiam in impreſſis.
dicti Seraph. deciſ. 443. Maſcard. tom. 2. de probat.
concluſ. 1216. num. 12.

16 Quòd, profectò mendax præcator carere
debet pœnitùs imperatis, in ſuæ peruerſitatis
pœnam; vt nullum ex illis litteris commodum
conſequatur, vt loquitur tex. in d. cap. ſuper litte-
17 ris. & tex. in l. fin. C. de diuerſ. reſcript. Quinimò
puniri debet, qui ſupprimit, quod tenetur re-
uelare. vt gloſ. inquit. in cap. ad aures. 8. verbo. ſup-
primit. de reſcript. l. 1. cum §. 1. ſequent. ff. de dolo.
Petrus Gregor. d. cap. 50. num. 2.

At qui verò, ſi narratum fuiſſet per Recto-
res Conſeruatorij prædicti, litem ſuper hac re
pendere in Tribunali Fabricæ; difficiliùs vtiq;,
imò potius nullo modo ſupplicatis annuiſſet
18 Pontifex. Cùm intentioni ſeius ſit, & mentis,
iuribus derogare nullius. tex in cap. ſuper eo. 15.
vbi gloſ. verbo. intentionis. de offic. delegati. Gloſſ.
fin. in d. cap. dudum. 31. de priuileg. Neq; in alte-
rius damnum, & præiudicium diſponere Prin-
ceps intelligatur. tex. in l. 2. §. ſi quis à Principe.
ff. ne quid in loco Publico. Menoch. conſ. 119. nu. 14.
vol. 2. Afflict. deciſ. 116. num. 4. Sanctarell. variar.
19 reſol. q. 43. num. 6. Quam ob cauſam ſemper, &
vbique à Pontifice, ſiuè Principe imperratæ
litteræ exaudiuntur (citrà tertij, Iuriſq; alteri
iam quæſiti præiudicium.) tex. in cap. quamuis.
8. de reſcript. in 6. tex. cum gloſ. in cap. audita. 4.
verbo. non intelleximus. de reſtitut. ſpoliator. extrà.
Gloſſ. fin. in cap. olim. 16. vbi Abb. num. 7. de verbo.
ſignificat. Abb. conſ. 29. in final. ib. verb. lib. 1. Card.
conſ. 30. num. 30. & 33. Mcus Maranta. conſ. 35. nu.
6. Gratian. Forenſ. par. 3. cap. 588. num. 6. Rota in re-
cent. par. 2. tom. 1. deciſ. 226. num. 1. & apud Coccin.
deciſ. 327. num. 5. Barboſa. clauſ. 157. nu. 2. & 3.

20 Reſcripta enim ſtricti Iuris ſunt. c. ſignifican-
te. 34. ubi gloſ. magna. in fin. & cap. Rodulphus. 35.
de reſcriptis. Rota in recent. par. 2. tom. 2. deciſ. 546.
21 num. 2. in fin. Vnde ſtrictè, ac preſsè accipi de-
bent, & exaudiri; præſertim verò, quatenus
alium lædant. d. cap. ſuper eo. 15. ubi Abb. num. 2.
de offic. delegat. Gratian. d. cap. 283. num. 18. par. 2.

22 Quòd non valeat Indulgentia, quæ abſorbet
Ius alterius. Vt loquitur gloſ. in d. cap. dudum. 13.
uerbo. tempore illo. de priuileg. per tex. in l. 2. & in
l. reſcripta. 7. C. de precibus Imper. offerendis.

23 Concedendum vltrò erit, atquè fatendum
omnino, vitioſum reſcriptum ipſum propte-
rea euaſiſſe, atquè diſpenſationem per ambi-
tionem extortam magis, quàm impetratam;
proindequè coarctandam. ad tex in cap. 1. & 2.
de filijs presbyterorum. in 6 gloſ. in c. non poteſt. 21.
uerbo. modicum. de præbend. in 6. Menoch. d. caſu.
201. num. 6.

24 Cùm, quòd taciturnitas, quantumuis modi-
ca, diſpenſationem vitiat, atq; inficit. tex. in d.
cap. non poteſt. 21. ubi gloſ. præſertim verò ſi res
ipſa, & ſi modica, mouere Principem potuiſ-
ſet ad denegandàm, vel difficilius diſpenſatio-
nem concedendam. Nauar. d. cap 22. in man. nu.
86. Abb. d. cap. ſuper litteris. num. 5. in fin.

25 Tùm, quòd in reſcriptis, ſubintelligitur ſem-
per clauſula (ſi ita eſt, vel ſi preces veritate ni-
tantur) tex. in cap. ex parte il primo, quod eſt. 2. &
ex parte il 2. quod eſt. 12. in ordine. de reſcript. glo.
in cap. cùm adeò. 17. cod. tit. tex. in l. fin. in princ. C.
de diuerſ. reſcript. Abb. d. cap. ſuper litteris. num. 3.
uerſ. nota in uerbo. de reſcript. Cardin. conſ. 92. nu. 7.
Gonzal. ad reg. 8. gloſ. 9. in annot. num 2. 9. Franci-
ſcus. Monald. conſ. 15. num. 3. & conſ. 53. num. 3.
vol. 2. Maſcard. de probat. concluſ. 1216. num. 3. to-
mo 2. Illuſtriſ. Tuſc. tom. 6. litter. R. reſcriptum ex
falſa cauſa. concluſ. 217. num. 24. & ſeq. ad fin. Pe-
trus. Gregor. d. cap. 50. num. 2. Ioſeph. Oldrad. de lit-
teris, & mandatis Princip. par. 1. prælud. 6. num. 79.
26 cum ſeq. Etiam ſi reſcriptum motu proprio
concedatur. ſecundum Card. conſ. 96. num. 1. verſ.
& ſi dicatur illud procedere. Vnde adiecta re-
ſcripto huiuſcemodi clauſula, nouam formam
non inducit. Bellamer. d. deciſ. 4. num. 1. Melchior
Phæb. deciſ. Luſitan. 41. num. 2. & 3.

28 Quò fit, vt gratia, & narratiua illius iuſtifi-
canda ſit; alioquin non iuſtificata, tamquā ob-
reptitia, nulla redditur, ac nullius ponderis, &
momenti. cap. 2. vbi Ripa. num. 29. et cap. ſi propo-
nente. 42. de reſcript. cap. ſi motu proprio. 23. de præ-
bend. in 6. Cæſar. de Graſſ. deciſ. 58. aliàs 12. de pro-
bat. num. 1. Rota apud Card. Mantica. deciſ. 358. nu.
4. Gonzal. d. gloſ. 9. num. 230. & 231. Maſcard. d.
concluſ. 1216 num. 5. Rota apud Canal. deciſ. 266.
num. 4. Oldrad. d. prælud. 6. num. 68. & prælud. 13.
num. 21. cum ſeq.

29 Etiam ſi negatiua eſſet. Iuſtificanda namq;
adhuc erit. Et imputet ſibi, qui narrando ad id
ſe adegit. Rota apud SS. Ludouiſ. Gregor. XV. de-
ciſ. 13. num. 8. & ſeq. & deciſ. 210. num. 2. & deciſ.
242. per tot. ac deciſ. 314. Maſcard. de probat. tom. 1.
concluſ. 729. num. 3. Maceraten. variarum reſolut.
lib. 1. reſolut. 3. num. 15. & 16. Rota apud Canaler.
d. deciſ. 266. num. 4. & deciſ. 597. num. 6. Oldrad. d.
prælud. 13. d. num 25. & num. 26. & prælud. 14.

30 Nimirum, quòd ablatiui huiuſmodi ab-
ſoluti (veris exiſtentibus: Et ſi præces verita-
te nitantur, & ſimilia) in vim conditionis reſo-
luuntur. ad tex. in l. à Teſtatore. 108. ff. de condit.
& de-

& demonſtrat. Afflict. deciſ. 188. num. 5. & deciſ. 355. num. 3. Maranta. conſ. 31. nu. 3. Nicolaus Eneyard. conſ. 5. num. 18. Cephal. conſ. 96. num. 4. lib. 2. Alnar. Valaſc. d. conſultat. 60. num. 6. Rota deciſ. 189. num. 4. par. 4. diuerſ. Rota apud Ludouiſ. deciſ. 492. num. 7. & 8. Vincent. de Franch deciſ. 25. nu. 1. Phœb. d. deciſ. 41. num. 3. Barboſa clauſul. 154. nu. 3. et nu 6. Quòad exercitium præſertim. *Oldrad. d. prælud. 6. num. 83. et 84.*

31 Conditione autem non impleta, nihil omnino debetur ex diſpoſitione conditione affecta. Cùm nihil interim concedatur, ſed omnia in ſuſpenſo maneant, donec compleatur conditio. *l. cedere diem. 213. §. vbi ſub conditione. ff. de verb ſignif. cap. fin. in fin. de translat. Epiſcopi. cap. vnico. §. fin. in fin. de ſponſalib. lib. 6. Monald. conſ. 16. num. 10. et ſeq. lib. 2. Ferrett. conſ. 289. num. 2. Abb. d. cap. ſuper litteris num. 3. Cæſar. Barbatius deciſ. 90. num. 6. et 7.*

Verùm enim verò, eſtò validum eſſet reſcriptum, ac breue prædictum per Conſeruatores prædictos impetratum; neq; ſubreptionis, obreptioniſq; vitio vllo notaretur, quò quidem ad commutationem legati per Detium Patrē pro Collegio erigendo rogati, in opus prædictum diſperſarum puellarum; quod ſanè piiſſimum, ſummiſquè laudibus concelebrandum facinus æſtimatur, ſecundum quòd Ioſeph Filius iudicauit, & Sanctiſſimo D.N. ſupplicatū fuit.) Quid vtiquè Tribunali nocebit Reuerendæ Fabricæ, eiuſq; Oeconomo, quin ſecundum ſua priuilegia, ac facultates vindicare poſſit intereſſe omne decurſum à die mortis Teſtatoris Detij, ex bonis Ioſephi Filij, eorū, quæ ad Cōſeruatorium prædictum deuenere; Cùm voluntati paritum minimè fuerit Teſtatoris, de quibus nihil omnino expreſſum in ſupplicatione fuit?

32 Aſt ad ea dumtaxat ſe protendunt reſcripta, quæ expreſſa fuere, & de quibus cogitatum fuit. *l. tres fratres. 36 ff. de pactis. gloſ. in d. cap. ſuper eo. 15. verbo. intentionis, et cap. P. et G. 40. de offic. delegat. et cap ſignificante. 34. de reſcript ad tex. in cap. qualiter, et quando. 2. quod eſt. 24. in fin. de accuſat. tex. in cap. licet Heli. 31. de Simon. Cle. Sæpè. 2. §. verùm. de verb. ſign. men Maranta. in ſpecul. 4 par in 9. diſt. Iudiciorum num. 6. Caualcan. deciſ 14 num. 45. par. 1. Rota apud Gregor. 15. deciſ. 34. num. 2.*

33 Non licebit itaque reſcriptorum metas transgredi; verùm illas, ſecūdùm eorum tenorem, & continentiam ſeruari oportebit. *ex tex. cum gloſ fin. in cap. porrò quamuis. 7. in fin. de priuileg. notat Nauar. conſ. 22. conceſſit Sanctiſſimus. num. 3. de priuileg. lib. 5. ſequitur Sayrus. deciſ. 24 de priuileg. lib. 5. Card. Seraphin. deciſ. 357. nu. 6. Gratian. Forenſ par. 3. cap. 467. num. 57. Monald. conſ. 62. num. 18. vol. 1. Petrus Gregor. Tholoſ. de reſcript. lib. 1. cap. 55. num. 8.*

34 Quia profectò gratiæ verba ad inſtantiam partis conceſſæ, ea dumtaxat comprehendūt, quæ neceſſariò ex vi verborum inferuntur. *d. c. non poteſt. 21. de præbend. in 6. Card. d. conſ. 30. nu. 14. & 16. Staphileus. de litteris gratiæ. de modo, & forma impetrandi. num. 12. fol. mihi 97. in minori impreſſ. Romæ. Nauarr. d. conſ. 22. num. 3.*

35 „ Verba enim reſtricta ad vnum ſuppoſitū „ ſolum, ſimul, & ſemel duo ſuppoſita importa- „ re non poſſunt, ſaltim vniuocè, & in eadem „ oratione, *vt probatur in cap. Abbate. §. penult. de* „ *re Iudicat. in 6 loquitur Bellamera. deciſ. 124. n. 2.*

Cùm igitur gratia prædicta, & reſcriptum, de commutatione tantummodo loquantur diſpoſitionis Detij Patris pro Collegio erigēdo pauperum ſtudentium, in opus puellarum diſperſarum à Ioſepho Filio demandatum: protendi non vtiquè poterit ad intereſſe, multò antè gratiæ tempus, Tribunali Fabricæ Sancti Petri acquiſitum.

Firma ergò quò ad illud iura Fabricæ permanebunt (ac in reliquis eſſet gratia exequenda.

Deducitur q; apertiùs, ex quo SS. D.N. preces oblatæ fuere pro ſumma dumtaxat ducatorum. 13746. ac pro illis tantùm gratia con- „ ceſſa, cum clauſula (*& dummodo cōditiones, &c.* „ *aliàs præſens gratia nulla ſit. & Eccleſia, & con-* „ *ſeruatorium prædictum à prædicta ſumma.* 13746. *cadat eo ipſo*) vnde vltra conceſſa prorogari minimè gentium poterit.

36 Quoniam ſunt reſcripta ſtricti Iuris, vt diximus, vt vltrà comprehenſa in eis minimè diſtendantur *d. cap. Rodulphus. 35. & in cap. fin. de reſcript. Bero. conſ. 22. num. 30. lib. 3. Franciſc. Mo-*

37 *nald conſ. 20. num. 17. lib 1.* Quin imò à ſupplicatis interpretationem omnem expectant, atque ſecundum ea diriguntur. *l. 1. vbi Iaſ. C. de diuerſ. reſcript. cap. inter dilectos. 6. §. cæterum. verſ. quamuis. ex forma petitionis. vbi gloſ. & Bald. de fide Inſtrumentor. Maranta d conſ 35. num. 3 Surd. deciſ. 268. num. 15. & conſ. 281. num. 28. lib. 2 Farinac. conſ. 185, num. 68. vol. 2. Rota apud Caualer. deciſ 117. num. 4. & 5.*

38 Et ſicuti ad perſonas non expreſſas non extenduntur, ita neque ad res. *d cap ſignificante. 34. vbi gloſ. in verbo. non de Remenſi & d cap Rodulphus. 35 de reſcript d. cap. P. & G. de offic. de legat. l. 1. in fin. ff. de conſtitut. Princip. Gratian. deciſ. 44. num. 2. Rota apud SS. Ludouiſ. d deciſ. 34. nu. 2.*

39 Nimirum, quòd reſcripti, & mandati verba, ſecundum ea, quæ loquuntur, impleri oporteat, neq; ad caſus alios, quàm expreſſos, extendi. *vt loquitur tex. in cap. cui de non Sacerdotali. 27. de præbend. in 6. Cardin. d. conſ. 30. num. 15.* Vt, nè latum quidem vnguem à verbis, in re-

40 ſcripto expreſſis, diſcedere liceat. Et verba vbi non competunt reſcripti, neq; reſcriptum ipſum aptari debeat, *ſecundum Bald. in d. cap. ſi-*

41 *gnificante. de reſcript. Surd. deciſ. 175. num 2.* Multoque facilius vitio ſubijciantur ſubreptionis, obreptioniſq; reſcripta gratiæ, quàm Iuſtitiæ; vt puta, quòd maioris præiudicij ſint, quàm iſta Iuſtitiæ. *Abb. d. cap ſuper litteris. num. 4. & 5. Menoch. d. caſu. 201. nu. 7. & ſeq. Farinac. conſ. 47. num. 11. in fin. lib. 1. Vrſill. ad Afflict. d. deciſ. 116. num. 1. Petrus Gregor. d. cap. 55. num. 9. de reſcriptis. Sanctarell. variar. reſol. q. 60. nu. 1. & 238.*

Quod

42 Quòd præſertim locum ſibi facit, ſi clauſu-
,, la illa aduertatur paulò antè narrata, decreti
,, irritantis (aliàs præſens gratia nulla ſit, & Ec-
,, cleſia, & Conſeruatorium prædictum à prædicta
,, ſumma cadat eo ipſo) quæ profectò inficit om-
nia in gratia, & reſcripto contenta, eaquè ad
nullitatem redigit, atq; in peſſum trudit. Ga-
briel lib.6.tit.de clauſulis.concluſ.3. in 11. effectu.
num.57.Monald.conſ.73.num.3.vol.2.Rota par.2.
diuerſ deciſ.24.num.5. Gratian. Forenſ. par.3.cap.
517.num.19.Barboſa clauſul.40.num.2.
43 Quin imò formam inducit. gloſ. & tex. in
clem.2.verbo.nullo modo.de ætate, & qualitat.Fe-
lin.in cap.ex parte. 12. num.7. de Conſtit. Gabriel.
d.concluſ.3.in 12.effectu. num.73. Monald.d.conſ.
73.num.2.Rota apud Ludouiſ deciſ.384. num 9. &
apud Card. Mantic. deciſ.286. num.2. Barboſa. d.
clauſ.40.num.32.
44 Vt niſi fiat ſicuti per eam ſtatuitur, in nihilum
redigantur omnia. tex.in l.non dubium.5. & l.fin.
C.de legib. cap.cùm dilecta. 22. de reſcript. Rota.
par.1.diuerſor.deciſ.226.num.1.& 2.& deciſ.149.
num.2.par.2.& d.deciſ.184.num.10. par.4. diuerſ.
45 Card. Mant. deciſ.300. num.2. & 4. Etiam ipſo
iure, nulloque opponente. ſecundum tex.in cap.
penult.de præbend. in 6. Gabriel. d.concluſ.3. num.
58.Barboſ.d.clauſul.40.num.3.
46 Potiſſimùm, quòd clauſula hæc (dcereti irri-
tantis) in reſcripto prædicto à Conſeruatori-
bus obtento, motu proprio Pontificis adiecta
videatur, (cùm contra ſupplicantes ſit, non ve-
rò ad eorum petitionem) vt multò magis eos
afficiat; Put.deciſ.213.lib.2.Rota in recent.par.1.
tom.1.deciſ.228.num.4.
Nec contra nos eſt, quod obijciunt Aduer-
ſarij; Nullum decreto Magnæ Curiæ Vicariæ,
Detij prædicti Iudicium ſupremum declara-
tam fuiſſe, vt elidantur proinde Oeconomi Fa-
bricæ prætenſiones.
47 Præter quàm quòd enim firmum teſtamen-
tum perſiſtit, & ex voluntatis deſtinatione
Teſtatoris; ac ſollemnitatum omnium, Iure
ciuili requiſitarum, interuentu; vt reſcindi il-
lud haud oporteat. ſecundum tex.in l.ſi teſtamen-
tum.10. C.de teſtament.
Nihil tamen omninò legato officit Collegij
erigendi, quod pium eſſe, pietatemque reſpi-
48 cere, ac fouere nemo eſt, qui negauerit. Cùm,
quòd pro Anima rogatum. Alber. de Roſata. in
l.nulli licere. 18. num.24.verſ. & notandum, quòd
relictum.C.de Epiſcop. & Cleric. §.ſi vnum de præ-
dictis.verſ. occaſionem autem in fin. cap.3. in auth.
Vt cùm de appellat.cognoſcitur.collat.8. Abb. in c.
relatum.11.num.7.de teſtam. Tabien. in ſum.verbo.
legatum.2.num.1.in fin.Silueſt. legatum. 4.num.1.
in fin. Armill. eod. num. 44. Euerard. in loco à li-
bertate ad piam cauſam. in fin. num.37. Tiraq. in
præfat.verſ.item relictum pro Anima. fol. mihi.6.
Guid.Papæ deciſ.576. num.3. verſ. ſed an cauſa.
Menoch. lib.4. præſumpt. 115. Aufrer. ad Cappell.
Tholoſ.q.215.num.2.& 3.Card. Tuſcus. tom.5. lit-
tera L.concluſ.106.num.1. & ſeq. & num. 20. &
tom.6.littera P.concluſ.332. num.5. & 10. Marta
de ſucceſſione legali.tom.2.par.4.q.18.art.4.nu.42.
Intrigliol.ſingul.98.num.141. lib.3. Moneta de cõ-
mutat.vltim.vol.cap.4.q.2.num.37.Pater Ioan.Va-
ler.de different.inter vtrumque forum. verbo lega-
tum.different.3.num.1. Michael Craſſ. §.Teſtamen-
tum.q.17. num.1. Cenallos.communium contra co-
mun.par.3.q.814.num.12.Sanctarell. variar.reſol.
q.68.num.9.Baltaxar.Thomaſ.tract.10.tit.1.de pia
cauſa cap.6.num.138.Molfeſ.in ſumm.tom.2.trac.
13.cap.5.num.152.& num.153.
49 Tùm, quòd in cauſam ſtudij factum, vnde
inter pias computabitur cauſas. tex. in id aper-
tus in l.quæ pater.51. ff.familiæ herciſcundæ. arg.
tex. in l. Stichus. 12. ff.de legat.3. meus Maranta.
in ſingularib.verbo.ſtipulatio.ſeù legatum. in 5.fal-
lent.fol.mihi.99.Sebaſtian.Medices.opuſc.4.nu.20.
poſt num.67.vol.2. Sanctarellus variar. reſol.q.16.
num.10.Cæſar Bartius deciſ.25.num.19. Marta.d.
q.18.art.4.num.43.Nempè, quòd in publicam
vtilitatem vertatur.Cancer.lib.3.variar.reſolut.
cap. 20. num.123. Barboſ. de Iure Eccleſiaſtico.
lib.3.cap.27.num.19.Moneta. d.q.2. num.45. Po-
tiſſimùm ſi in Sacræ Theologiæ, ac ſacrorum
canonum ſtudium, conferatur, ac etiam ſacra-
rum legum. Tiraq.in d.præfat.verſ.item relictum
cauſa ſtudij.fol.14.& 15.& fol.19. verſ.quicquid
ad publicam vtilitatem in minori impreſſione Gra-
tian. Forenſ.par.2. cap.255. num. 46. Intrigliol.d.
ſingul.98. num.148. lib.3. Thomaſ. d.tit.1. cap.22.
num.191.Surd.de aliment.tit.7.q.19.num.8. Mol-
feſ.d.cap.5 num.161.& num.173.Marta vbi ſupra.
d.art.4.num.44.45.& ſeq.vſque ad 50. Moneta ad
num.45.
52 Tùm propterea, quod pauperibus relictũ,
& in honorem Dei omnipotentis. l.id quod pau-
peribus.23.C.de Epiſcop.& cleric.& in auth.de Ec-
cleſiaſtic. titul. collat.9. §.ſi quis in nomine magni
Dei.cap.6. Abb. d. cap.relatum. num.7. Armilla. d.
verbo.legatum.num.40.Tiraq. in d.præfat. verſ.itẽ
relicta pauperib.Sebaſt.Medic. d.opuſc.4.num.26.
poſt.67. Tuſcus. d.concluſ.106. num.17. & d.con-
cluſ.332.num.28. & num.32. & 38. & 39. Intri-
gliol.d.ſing.98.num.139.Menoch.d.lib.4.præſumpt.
115.num.20.& 24.Michael Craſſ. d.§.teſtamẽtum.
q.17.num.1. Pater Valerius. verbo. legatum. diffe-
rent.3.num.1. Molfeſ. d.cap.5. num.158. Thomaſ.
dict.tit.1.cap.5.num.115. cum ſeq. Marta.d.art 4.
num.12.Moneta d.q.2.num.30. Vnde propter hãc
vnam cauſam, quicquid pauperi, vel etiam di-
uiti in honorem Dei ſuper omnia Benedicti
donatur, in pias cauſas datum videtur. Vt ijſ-
dem propterea gaudeat priuilegijs, quibus le-
gata pia alia perfrui, certum eſt. Vt deciſum in
ſenatu ſabaudiæ refert Anton.Faber.lib.1.tit.2. C.de
ſacroſanct.Eccleſ.diffin.7. fol.3. & Genuenſ. Epi-
ſcopus Iſernienſ.in practicabilib.Eccleſiaſt.q.446.
54 Vbi tuetur, quòd legatum pro Anima, diui-
ti factum, pium quoque æſtimatur. Tuſcus.d.
concluſ.106.num.20. & 22. & num.25. & d.con-
cluſ.332.num.40.ſimulatione præſertim ceſſan-
te. Nam rogatus cenſetur diues, vel, vt ad
Deum orationes fundat pro legantis Anima;
Vel quoquè, vt legatum ipſum inter pauperes
diſper-

diſpettiatur, vt ipſi Deum exorent Pientiſſimũ
ad ſubleuandam relinquentis animam è pœnis
Purgatorijs.
55 Poterit proinde hac de cauſa Epiſcopus,
multòq; magis Tribunal Fabricæ, diuitem co-
gere, vt legatum prædictum in pauperes di-
ſtribuat.
56 Quam ſanè doctrinam, vti piam, ſatiſque
æquam, & religionem fouentem, amplectendã
eſſe cenſeo. ad tex. in l. sunt personæ. 43. ff. de reli-
gios. et sumpt. funer. sequitur Euerard. d. cons. 5. nu.
57 2a. quicquid alij dixerint. Cùm in dubio, ad
pietatem inclinationem; atq; propenſum iu-
dicium habere Iudex debeat. poſt Bald. cons.
216. in fin. lib. 1. Tuscus d. tom. 6. littera P. conclus.
337. num. 1. et seq. sequitur Sanctarellus variar. re-
sol. q. 69. num 8. in fin. et num 9. Sebaſt. Medices. d.
opusc. 4. num 32. Thomas. d. cap. 5. num. 119. 120. et
seq. et 126.
58 Satis igitur fuerit; Iuris Gentium ſolemni-
tates interceſſiſſe in teſtamento prædicto De-
tij, vt firma eſſe valeant in eo rogata pia lega-
ta. tex. in c. cùm eſſes. 10. et cap. relatum. 11. vbi Co-
nar. num. 9. & in cap. cùm tibi. 13. num. 12. de teſta-
ment. Tiraq. in princ. tract de pia cauſa. poſt præfat.
fol. 21. Clar. §. Teſtamentum. q. 6. num 1. & 2.
Craſſ. d. §. teſtamentum. q. 18. Phœb. deciſ. Luſitan.
75. num. 10. & 11. Boer. deciſ. 93. num. 1. & 5. &
ſeq. Illuſtriſſimus Mantica. de coniectur. lib. 6. tit. 3.
num. 4. & ſeq. Sanctarell. q. 70. num. 1. 2. & ſeq Ro-
ta in Mediolanen. bonorum. 1600. coram Iuſto de-
ciſ. 131. num. 2. poſt primum vol. conſil. Farinac.
Molfeſ. d. cap. 3. num. 175.
Neque nobis officit decretum prædictum
Magnæ Curiæ Vicariæ, quin imò ſatis pro no-
bis eſt. Cùm firma, & illibata legata pia per
Detium relicta dimiſerit: dicens: Verùm Præ-
,, dictus Ioſeph teneatur ad ſolutionem omnium lega
,, torum in dicto Teſtamento contentorum, & citrà
,, præiudicium Montis in eiſdem actis deducti, & eri-
,, gendi in caſibus in dicto teſtamento contentis, cui
,, nullo futuro tempore præſens decretũ officiat. &c.
,, hæc decretum. Vt in dubium proinde reuocari
minimè debeat; teſtamenti nullitatem obie-
ctam, contrà nos, non eſſe, & ſi pro fuerit Ioſe-
pho, quoad hæredis Inſtitutionem.
Verùm, quia Detius prædictus Teſtator, ſub
conditione hæredem nuncupauit Vniuerſalem
Ioſephum filium, ſi ſcilicet legitimam, & bo-
na quoque materna fideicommiſſi vinculo, eri-
gendi Montis, ſupponeret: dicens:
Dico, che ſi non vorrà fare (Ioſeph ſcilicet hæ-
,, res inſtitutus) ò non vorranno fare (alij videlicet
,, filij, fratres Ioſephi, ſi & illi ſupereſſent) queſto
,, per inſtrumento publico, di ſottomittere la loro le-
,, gitima, e dote materna al mio vinculo, e fideicomiſ-
,, ſo, in tali caſu voglio, che detto Gioſeffo, ò più fra-
,, telli reſtino ſolamente heredi in la lora legitima,
,, e doti materne tantùm, e tutta la reſtante mia here-
,, dità, e beni li laſcio al Collegio, ch'Io voglio ſi fac-
,, cia per alleuare ſtudenti, etc.
59 Cùm non paruerit conditioni prædictæ Io-
ſeph; excidiſſe vtique illum ab hæreditate præ-
dicta, & commodo vniuerſalis Inſtitutionis;
affirmandum conſequenter erit. ex tex. in l. ſi
quis ſepulchrum. 12. §. Prætor ait. ff. de religioſ. et
,, ſumptib. funer. Niſi aliquod pro hoc emolumentum
,, ei relictum eſt. Tunc enim ſi non paruerit voluntati
,, defuncti, ab hoc repellitur. Vulpian ibi inquit. et
eſt tex in l. penult. in fin. C. de legatis. Pariſ. conſ. 8.
num. 27. lib. 3. ſequitur Rota apud Sanctiſſimum
Ludouiſ. Gregor. XV. deciſ. 187 num. 10.
60 Quoniam pendente cauſa conditionis, etiã,
quod aliàs debetur, peti minimè poteſt. tex. in
61 l. pecuniam. 36. ff. ſi cert. petatur. Profectò, quòd
impleri priùs conditionem oporteat, quàm ex
ea comodum alicui quæratur. l. qui hæredi. 44.
§. fin. ff. de condit. et demonſtrat. l. Thais. 41. §. Sti-
chus. ff. de fideicomiſſ. libertat. Rota apud Illuſtriſ.
Mantic. deciſ. 257. num. 2. Cæſar Bartius d. deciſ. 90.
62 num. 4. 5. 6. 7. et 8. Vnde ſub conditione Inſtitu-
tus, ſi deficiat conditio, pro non inſtituto ha-
betur. Pariſ. d. conſ. 8. num. 25. Aymon. conſ. 170.
num. 8.
63 Et licet quidem filius grauari per Patrem
haud poſſit in legitima; quin immò appoſitum
omne ab ea grauamen reijciatur. l. quoniam in
priorib. 32. C. de Inoffic teſtam. Gabriel lib. 6. de le-
gitima. concluſ. 1. Carocius deciſ. 70. Afflict. deciſ.
306. num. 1. Michael Craſſus. §. legitima. q. 38. nu. 2.
et q. 39. Cabedo. par. 1. deciſ. 108. num. 2. et num. 6.
et ſeq. Vincent. de Franch. deciſ. 127. num. 6. Card.
Mantic. de coniectur. lib. 7. tit. 10. num. 18. Cæſar
Bartius decis. 103. num. 1. et seq. Didacus Spino in
speculo teſtam. Gloſſ. 28. num. 50. 51. et seq. Gra-
tian. Forens. par. 3. cap. 594. num. 2. et seq. et nu. 12.
Viscont. in communibus. conclus. verbo legitima. fol.
161. Rota apud Caualer. decis. 326. sub. num. 6. et
decis. 388. num. 3. Balthaxar Thomas. tract. 4. tit. 9.
per tot. vbi ampliat et limitationes refert. Rota Ma-
ceraten. apud Marc. Anton. Thomati. decis. 4. num.
10. et seq.
64 Neque filius Patris Iudicium agnoſcendo,
præiudicaſſe ſibi videatur in legitima portio-
ne, vel eius ſupplemento; niſi expreſsè legiti-
mæ nuncium miſerit. tex. in l. ſi quando. 35. §. &
generaliter. C. de Inoffic. teſtam. Afflict. d. deciſ.
306. num. 2. & ſeq. Grammat. d. deciſ. 57. num. 26.
meus Maranta diſput. 10. num. 19. Bartius. d. deciſ.
103. num. 5. 6. & ſeq. Rota in recentior. par. 1. tom.
1. deciſ. 200 num. 5. & deciſ. 206. num. 5. & 6. &
deciſ. 479. num. 8. et deciſ. 653. num. 9. ead. par. tom.
2. et apud Ludouiſ. Gregor. XV. deciſ. 489. num. 21.
et 22. et deciſ. 539. num. 10. et 11. vbi Beltramin.
Gratian. Forenſ. par. 2. cap. 247. num. 28. 29. et ſeq.
et par. 4. cap. 751. num. 18. et ſeq. Rota apud Caua-
ler. deciſ. 326. num. 7. Thomas. d. tract. 4. tit 17. cap.
16. num. 38. cum ſeq. Thomati. d. deciſ. 4 et 8. et de-
ciſ. 50. num. 324.
65 Poterit tamen, hac adiecta cautela, etiam in
legitima grauari. Vt, ſcilicet, ſi à legitima gra-
uamen repellere maluerit (fideicomiſſi fortaſ-
ſe) à tota decidat reſidua hæreditate, ſola le-
gitima contentus: vt poſt alios, quos refert, ſequi-
tur Vincent. de Franch. deciſ. 293. num. 11. Rota in
recent. d. deciſ. 200. num. 6. et d. deciſ. 206. num. 4. et
479. nu.

479.num.8. et 653. num.13. plenè quoquè. Beltramin. ad d.deciſ. Ludouiſ. 489. num.27. quàm ſanè ſententiam poſt Angel. in §. probibemus. in auth.de triente . et ſemiſſ. ſequuti fuere Gabriel.lib.6.tit.de legitima concluſ.1.in 23.limit.num.58.Surd.de aliment.tit.2.q.15.à num.179. ad vſque num.188. et conſ.215 num.16.lib.2 Peregrin.de fideicomiſſ.art. 49.num 42.Ioſeph Ludouic. deciſ. Luceuſ.28.num. 109. et longè poſt hæc viſus Mercurial. Merlin. tract. de legitima. lib.3.tit.2. q.7.et 8. Quia hoc eſt fauor filij. *Craſſ.d.q 38.num.14.et 15. Viſcont. d.verbo.legitima.col.1.Marc' Anton.Thomati.dict. deciſ.4.num 1. et 2.* Contentus porrò cogitur eſſe filius legitima portione , nec quidquam præterea ex patris hæreditate conſequi poterit. *tex.in §.cæterum. cap.5. in auth.vt cùm de appellat.cognoſcit. coll.8.* Sibique imputet filius, qui, cùm Teſtatoris Iudicium in legitima ſequi non cogatur , legis Iudicium ſequi maluit . *ſecundum Anton.Fabrum.lib.3. tit.19. C.de inoffic. teſtam.difinit.9.et difinit.29.num.9.plenè Thomas. d.tit.7.num.331. et nu.343. Rota Maceraten.apud Thomati.d.decis.50.num.326. per tot.*

Iurè igitur reijcitur nunc Conſeruatorium prædictum puellarum , ne fructum conſequatur ex reſcripto prædicto, ita vitiosè obtento. Neq; iniuriâ, agit Fabricæ Oeconomus, vt ex
67 bonis Ioſephi, fructus omnes reſtituat, atq; in legitimâ cõputet , quos iniuſtè ille ex reſiduo hæreditatis paternæ ſibi vſurpauit à die mortis Teſtatoris. *ſecundum tex.in auth.de Eccleſiaſtic.tit.cap.9.§.ſi autem heres . coll.9. Gloſſ.in §.1. in verſ.imminere in fin.in auth.de inceſt.nupt. collat.2.Petrus.Surdus.deciſ.25. num.21.ſequitur Peregrin.d.art.49.num.42.Ioſeph Ludouic.d.deciſ.28. num.105. cum ſeq.* Rota *par.4 diuerſ. collecta per Farinac.deciſ.514.num.7.dc Thomas.d tit.7.nu.36.*

68 Præſertim verò, quòd legatorum, quæ ad pias cauſas deſtinata ſunt, ſingulare Ius eſt , vt fructuum, & vſurarum incrementum à die mortis Teſtatoris pergat . *Tiraq. de piæ cauſa. priuileg.141. Anton.Faber.lib.6. tit.25.* C. *de vſuris.& fruct.ib.legat.defin.3. Gaſpar. Ant.Theſaur. Forenſ lib.4.q.25.num.1. et 5. Marius Giurba. deciſ 97.num.17. et 19. Et declarauit Sacra* Congre*gatio negotijs Fabricæ deputata.in declaration.§.6. quas refert Quarant. verbo* Fabrica *Sancti Petri. fol.mihi. 249.*

69 Regulare quippe eſt , vt qui mala fide quicquam ex bonis accepit alterius , reſtituere cogatur. *ad tex.in cap.grauis. 11. de reſtit. ſpoliator.* Alioquin damnationis æternæ periculum ſubit.
70 Cùm ſit malè acceptorum reſtitutio de neceſſitate ſalutis . Quòd non dimittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. *regula peccatum.4. de reg.Iur.in 6.can. 1.14.q.6.cap.cum tu.5.de vſur. S.Thom.2.2.q.62. art.2. in reſponſ.Pater* Molina *. de Iuſtit.et Iure tom.3.tract.2. diſput. 716. num.2. Petr.Binsfeld.in enchyrid.Theolog.paſtoral.par.3. cap.15.§.1.col.4.fol.mihi. 360.*

Nec ſuffragabitur Ioſepho biennium à Teſtatore executioni Collegij erigendi adiectum, per illa verba :

,, *In tal caſo , leuata prima la legitima , e doti*
,, *materne della reſtante mia facultà ſe ne facci ſubi-*
,, *to infra due anni al più, ò vn anno, ſi ſarà poſſibile ,*
,, *ſe ne facci l'opera del* Colleggio *delli ſtudenti di*
,, *ſopra deſcritto .*

Collegij fauore nẽpè dies ipſa adiecta fuit, nõ verò Ioſephi filij, quẽ à reſiduo hæreditatis (remota legitima, & dotibus Maternis) apertè
71 excluſum voluit Teſtator. Quamobrem, temporis medij fructus , Collegij erigendi lucro cedent . *eſt tex.in l. ita relictum. 44.§. Pegaſius. vbi Bar.ff.de legat.2.l.eum . qui.15.§ quod ſi tempus. ff.de annuis legat. Abb. in cap. nos quidem. 3. num.7.de Teſtament.* Armilla. *verbo. legatum. nu. 53.Hieronym.de* Monte.*q.24.num.5.* Mantic. *de coniectur.lib.7.tit.10.num.10.& num.34.Gratian.* Forenſ.*par.2.cap.358.num.15. & ſeq. & num.19. cum ſeq.& cap.400.num 35.par.3. Cancer. variar. reſolut.lib.3. cap.20. num.17. & ſeq. & nu 29. et 30.Genuenſ.in practicabil. Eccleſ. q.247.Thomati. d.deciſ.4.num.24 25. et 26. Frater Petrus Bell'occhio de caſib. reſeruat. par.2. q.1. num.304. Thoro priuil.101.col.5.in fin.& priuil.163.*

Prætorquàm, quòd etiam, Collegium ipſum purè hæres Inſtitutum fuit in ipſa tota hæreditate (legitima, & dotibus maternis exceptis) facto caſu, quo dictus Ioſeph, ſiuè alij filij, vinculo fideicommiſſi legitimam, & dotes maternas ſupponere renuiſſent. Vt in epilogo teſtamenti totius ipſemet Teſtator ſubiecit dicẽs .

,, *Dico, che è mia volontà, che tutta la mia rob-*
,, *ba , e facultà vadi , e ſia del mio benedetto figlio*
,, *Gioſeppe. ſeù delli più miei figli, e delli figli di det-*
,, *ti miei figli , e loro figli in infinitum . & in perpe-*
,, *tuum . Ma con legge però , che detto mio figlio , ſeù*
,, *miei figli debbano ſottomettere la loro legitima , e*
,, *doti materne allo mio vinculo , e fideicomiſſo vni-*
,, *uerſale, vt ſupra deſcritto .*
,, *Ma ſe per ſorte (il che non eredo) mio figlio ſeù più*
,, *miei figli, che reſtaſſero, non voleſſero ſottomettere*
,, *la loro legitima , e doti materne al ſopradetto mio*
,, *vinculo vniuerſale , e fideicommiſſo ante adhitionẽ*
,, *hæreditatis, in tali caſo (leuato prima la legitima, e*
,, *doti materne) della reſtante mia facultà ſe ne facci*
,, *ſubito infra due anni, ò vno, ſi ſarà poſſibile , ſe ne*
,, *facci l'opera pia del Collegio delli ſtudenti, vt ſupra*
,, *deſcritto .*

Et alibi quoquè cauſam ſubnectens ſuæ vo-
,, luntatis, dixit: *Perche non ſi vorranno ſottomettere*
,, *la loro legitima , e doti materne al detto vinculo, e*
,, *fideicommiſſo, ex nunc, pro tunc, in caſu prædicto ,*
,, *io non ſolo li priuo di tutta la reſtante heredità , &*
,, *inſtituiſco , vt ſupra herede lo* Colleggio *, ſeù loco*
,, *per me di ſopra deſcritto . &c.*

Statim itaque, quòd mortuo Teſtatore voluntati eius non paruit Ioſeph Filius, ſub conditione inſtitutus (ſi legitimam, & dotes maternas fideicommiſſo, & vinculo ſupponeret Col-
72 legij erigendi.) Conditio extitit Collegij ipſius, & in eum hæreditas collata fuit , *ſecundum tex.apertum.in l.cùm proponas.3. C.de hæredib. In-*
73 *ſtituend.* Subſtitutio enim incipit in defectum Inſtitutionis. *l.quandiù.3.ff.de hæredib.Inſtituend.*

Cardin.

47 *Cardin.Mant.de conieƈtur.lib.4 tit.1.nu.14.* Quæ ſanè ſubſtitutio in fauorem ordinatur Teſtatoris, intendentis habere ſcriptum hæredem; *ſecundum Gratian.Forenſ.par.2.cap.288.num.8.*

75 Nequè enim hæreditatem adire potuit Ioſeph filius, conditione non purificata, ſub qua vocatus ad eam fuerat. *ſecundum tex. in l. cùm teſtamento. 37.ff.de hæredib.Inſtituend.facit tex.in l.3.ff de acquirend. hæredit. Rota. in recent.par.2. tom.1.deciſ.122. num.3.*

76 Eo ipſo igitur momento purificata conditio fuit pro Collegio erigendo, quo Ioſeph, contempto defuncti Patris Iudicio, hæreditatem adire nequiuit. *l.cedere diem. 213. ff. de verbor. ſignific.l.hæc venditio.7.ff.de contrahend. emption.*

77 Nimirùm, quòd in conditionibus tempus attenditur, quo conditio ad effectum producitur *Bertrand. conſ.298. num.4. & ſeq. lib.2.cum alijs relatis per Gaſpar. Anton. Theſaur.Forenſ.par.1.q.34.num.22.& 23.& q.82.num.5. lib.2.*

78 Eo ipſo momento itaque, quo ab hæreditate defecit Detij Patris Ioſeph, admiſſum ad eã fuit erigendum Collegium præfatum. *ad tex.in l.cùm prætor.12.in princ.ff.de Iudic.l.maritus.21. C.de procurat.Caluaccan. deciſ.16. num.15.lib.4.*

Nec eſt contrarium, in incertum hæredis inſtitutionem collatam videri, erigendo Collegio, non dum autem erecto, factam, vt Aduerſarij contendunt.

79 Cùm naſcituro quoque poſthumo conferri hæreditas poſſit. Et comodiſſimè naſciturus poſthumus hæres inſtituatur. *l. commodiſſimè.*
80 *10.ff. de liber. & poſthum.* Sufficit autem ſi ex poſt facto inſtituta certificari perſona valeat. *l.quidam relegatus.6.ff.de rebus dub. Doctor. in l. 3.§.incertam. ff.de acquir. poſſeſſ.*

81 Iurè proinde, nec temere Monaſterium, vel conſtruendum Collegium, Eccleſia, vel Cappella, hæredes nuncupantur. Cùm certus ſemper Deus, & vbiquè præſens ſit, cuius intuitu hæc ipſa mandantur. *tex in cap.nos quidem.3.vbi Abb.num.2. & 7. & Couar. num. 12. de teſtam.ad tex. cum gloſ.in verbo. & apertè in fin. in can.quoties cordis. 8.1. q.7. cap. ad audientiam 5.in fin.de Eccleſ. ædificand. l.ſeruus ad cuſtodiam. 17. ff.de aliment.& cibar.legat. Bertrand. conſ.256.num.2. lib.1.Tiraq.de pia cauſa.priuil. 115. Card. Tuſcus. tom.5.littera L.concluſ.46.num.2. & ſeq. Gonzal. ad reg.8.Cancellar. gloſ.5. §.7. num.101. & 102. Caluaccan.d.deciſ.16. num.15. par.4. Gratian.Forenſ.par.2.d.cap.288.num.34.35.& 36. & ſeq.& cap.358.Borrell.in ſum.deciſ.tom.3.tit.22.de legat. num.69.Rota in gutrina. Monaſterij coram Orano. 29.Aprilis.1598.deciſ.126.num.5.poſt 1.volum. conſ.Farinac.Genuenſ.in practicab.q.246. & 247. Barboſ. d.cap. 27. num.20. Thoro. priuileg. 146. Molfeſius. d.tract.13. cap.5. num. 165. Baldaxar Thomas.tract.10.tit.2.cap.14.num.20.*

Facit ergo haud iniuriâ Fabricæ Oeconomus ad nullitatẽ reſcripti dicens. Et ita ex his Reſpondi emũctioris naris expectato iudicio.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Tranſactione lis dirempta fuit per Sacram Congregationem; quòd pio loco potiſſimum, (vt opus eſt cogẽdi diſperſas puellas in præfato conſeruatorio Sanctæ Mariæ de Viſita poueri) legatum conferebatur. Aſt ſententiæ aduerſus Conſeruatorium iam inſtabant. Quare, ne tantum Eccleſiæ Oeconomi haurirent detrimentum, ſalubri Conſilio ad tranſactionem egere. Et conſueta Sacræ Congregationis miſeratione admiſſi ad eam fuere; ſolutis tantùm ter mille ducatis in comodum Fabricæ Sancti Petri. Interim tamen, donec tranſactione litigium ſecaretur, pluries cauſa diſcuſſa fuit coram Regio Conſiliario Ferdinando Brancia virò Patritio, & tunc iuſtis ex cauſis, Regio Conſultore in hac cauſa; nunc verò Regente pro Regno apud Sacram Regiam Catholicam Maieſtatem. Patrocinabatur pro Conſeruatorio Vincentius Corcionus tunc cauſarum Patronus, poſtmodum Regiæ Cameræ Præſidens, & ad Regiam Cancellariam Regendam aſcitus fuiſſet, ni immatura ſatis morte præuentus
82 fuiſſet. Non fidẽdum itaque rebus caducis, ſed pro doctore ſit nobis caſus huius, *vt Diuus Ioannes Chryſoſtomus homil. 43. in cap.20. Actorum Apoſtolorum* de Euthycio puero loquitur, qui, vt Paulum audiret prædicãtẽ, ſomno captus, è tertio cenaculo lapſus, mortuus ſublatus fuit; ſed vitæ illum Paulus reſtituit. *Et ita pro doctore caſus fuit*, inquiẽs. Nam *vt Martialis loquitur,*

„ *Non eſt (crede mihi) ſapientis dicere viuam.*
„ *Sera nimis vita eſt craſtina: Viue hodie.*

Attende igitur (Chriſtiane Lector) his, quæ gẽtilis poeta protulit, lumine nũquã adhuc illuſtratus fidei, vt perſpicias, quàm cautè Chriſtiano viuẽdũ ſit: cũ ſemper inſtet vltima dies. Et Saluatoris voce dicatur. *Matth.24.42. Vigilate ergò, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit.* Et ſubſequitur *Ideo, & vos eſtote parati, quia qua neſcitis hora, filius hominis venturus eſt.* His itaq; intende. Hiſq; te immorari non minimùm cupio. Proficient nãq; ſatis, vt è ſõno euigiles, quo tenebaris fortaſſe, mundi illecebrarum captus pellicidio.

SVMMARIVM.

1 *INtereſſe in legatis pijs, à die mortis currit teſtatoris, licet in profanis, à die currat mora.*
& declaratum fuit à Sacra Congregatione Fabricæ num.7.
& ita ſeruatur ex ſtylo in Tribunali Fabricæ, nu.20.
2 *Mora ipſo Iure contrahitur fauore minoris.*
& etiam fauore Eccleſiæ, & piæ cauſæ, num.3.
3 *Eccleſia minoris iure vtitur.*
4 *Dominium rei legatæ ipſo iure tranſit teſtatore defuncto in Eccleſiam, & piam cauſam.*
hæreditate quoque non adita. num.5.
atque etiam in Dotis legato. nu.6.
8 *Declarationes Sacræ Congregationis Fabricæ legem faciunt, quoad illam, & nu.19.*
9 *Declarationes quoq; Sacri Trid.Concilij interpretum, legem faciunt. ita vt in foro conſcientiæ obligent ſi authenticæ illæ fuerint. num.10. quamuis alij, docti males declarationes has eſſe contenderint.nu.11.*
12 *Deciſiones Sacri Neap. Conſ. legem faciunt in toto Regno.*
13 *Iudexq; inferior cogitur ita iudicare, ſicut idem S.C. iudicauit.*
14 *Deciſiones Sacræ Rot.Rom. communem faciunt opinionem.*
15 *Stylum iudicandi Romanæ Curiæ, alias inferiores Curias ſeruare oportere, docet.*
16 *Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum mater eſt, & magiſtra.*

18 Deciſiones aliarum Rotarum, veluti communes opiniones ſequendæ potiſſimum ſi ex frequentia Iudicandi ſtylus inoluiſſet in aliqua Curia. nu. 19

21 Sententiæ duæ conformes in Tribunali Fabricæ in Iudicatum tranſeunt, & executionem paratam habent.

22 Stylus Curiæ rationabiliter introductus vim legis habet, ſi potiſſimùm firmus, ac ſtabilis fuerit, non varius. num. 23.
etiam contra Iuris communis diſpoſitionem. nu. 24.

25 Hæredes fructus percipientes ex re legata in piam cauſam ſunt in mala fide, & ad reſtitutionem tenentur.

26 Hæredes tardè legata pia ſoluentes minus ſoluere videntur.

27 Soluit qui tardè, minus ſoluit.

28 Hæredes tardè legata implentes pia, non debent commodum percipere ex re legata, quòd in fraudem hoc facere videntur.

29 Hæredes legata pia non ſoluentes infideles æſtimantur.
vnde & peccant, & excomunicari proinde poſſunt. num. 30.

31 Fructus rei legatæ, quæ in ipſa re ſunt, piæ cauſæ fauore ſicuti debentur, ita quoque, & intereſſe.
præſertim ſi pecuniæ inemptionem inueſtiri potuerint. num. 32.

33 Intereſſe, fructus nomine comprehenditur.

34 Pecunia ſecundum ſe, & eſſe ſuum principale nullos parit fructus.
ſecus tamen eſt, vt ſubeſt induſtriæ, quia habet potentiam ad fructificandum, & fructuoſa dicitur. num. 35. et num. 46.

36 Pecuniæ vſusfructus datur, atque proinde legari poteſt, quatenus ſcilicet ſubeſt induſtriæ.

37 Ratio vbi vna viget, idem quoque Ius vigere debet.
ſaltim comprehenſiuè, ſi non extenſiuè. num. 38.

39 Legis ratio idem, quod lex ipſa operatur.

40 Lex eſt omne id, quod ratione conſtat.

41 Lex non ſe extendit amplius, quàm ratio ipſa, qua rogata eſt, patiatur.

42 Idem eſt habere determinationem ex authoritate legis, quàm ex eius ratione.

43 Legis anima, ratio eſt, attendi igitur debet magis ratio, quàm legis materia, & verba.

44 Ratio legis communis lex dicitur ad omnes caſus.

45 Dictio (aut alias) expenditur.

47 Fructus alij naturales, ciuiles, alij, alij vero Induſtriales.

48 Text. in l. qui negotiationem. 59. §. ex duobus. ff. de adminiſtr. tutor. perpenditur.

49 Vſuræ de Iure diuino, Canonico, ac etiam naturali prohibitæ ſunt.
vide rationem num. 56.
vt neque Summus Pontifex ſuper vſurarum perceptione diſpenſare valeat. num. 50.

51 Vſura eſt quicquid accedit ſorti ratione mutui.

52 Intereſſe ex mora rectè exigitur, neque vſura dicitur.

53 Mora actionem tribuit ad petendos fructus, vel intereſſe, potiſſimùm in legatis, & fideicommiſſis.

54 Hæredes, vt commodum percipiant ex dilatione ſoluendi pia legata, eſt contra Ius, & Iuſtitiam.

55 Lucrum quis percipere ex re aliena inuito domino nemo poteſt.

56 Mutuatarius efficitur dominus pecuniæ mutuatæ.
vnde ex hoc capite vſurarum iniuſtitia oritur, & iniquitas.

57 Legatum taxatiuè factũ, re perempta non debetur.

58 Perfectum dicitur, quod ex omnibus ſuis partibus conſtat.

59 Legatum vnum, atque indiuiduum eſt, quamuis ſolutio diuerſis temporibus facienda ſit, ſi in opus certum impendenda pecunia erit.

60 Legatum demonſtratiuè factum cenſetur, ſi res, ex qua pecunia accipienda ſit, deſignetur.

ARGVMENTVM.

Ex quo nàm tempore intereſſe currat in legatis pijs? Et nùm ſanè ex pecunia non ſoluta intereſſe aliquod debeatur ratione moræ? Et quid quoad Tribunal Reuerendæ Fabricæ? Vbi declaratio eiuſdem expenditur, quoad intereſſe legatorum, etiam reſpectu pecuniæ non ſolutę. Nõ abijcienda Reſponſio.

RESPONSIO XIV.

Deberi intereſſe pro legato ducatorum 30. mil. in Cappellam conſtruendam rogato, à die mortis Teſtatoris, ſtante mora hæredis in ſoluendo, Iuris eſſe Reſpondi.

1 Cùm, quòd peculiare eſt in legatis pijs, vt intereſſe à die mortis currat Teſtatoris; & ſi quidem regulare ſit alijs in legatis profanis, à die moræ intereſſe deberi; eodem pœnæ modo, ac ſi vſuræ, & fructus legato ipſi ineſſent. tex. eſt apertus. in auth. de eccleſiaſt. titul. coll. 9. cap. 9. §. ſi autem hæres. Tiraq. de pia cauſa. priuileg. 141. Anton. Faber. lib. 6. tit. 5. C. de vſur. & fructibus legat. definit. 3. Gaſpar Anton. Theſaur. Forenſ. q. 25. num. 1. & 5. lib. 4. Marius Giurba Sicul. deciſ. 97. num. 17. & ſeq. Ioan. Grinell. deciſ. Senatus. Dolani. 149. num. 17. Gratian. Forenſ. par. 4. cap. 688. num. 19. & par. 3. cap. 579. num. 9: & num. 24. Regens Ronitus. pragmat. 1. de legat. pijs. num. 12. Genuenſ. in practicabilibus Eccleſ. q. 129. Sebaſtianus Medices. opuſc. 4. num. 40. tom. 2. operum Ioan. Baptiſta Thoro in ſum. priuilegio piarum cauſarum priuilegio 101. col. 3. verſ. quibus ſic ſtantibus, ad finem vſque, & priuilegio 148. & dixit aliquid priuilegio 47. in fin. ex Brognin. deciſ. Fenizanen. 26. num. 25. lib 3. & deciſ. 27. num. 34. ead. par. 3. Pater Sanchez. conſil. moral. lib. 4. cap. 2. dub. 16. idem Thoro priuil. 264.

Sicuti

2 Sicuti enim fauore minoris, mora irregula-
ris contrahitur ipſo iure, vt intereſſe debea-
tur, & vſuræ à die mortis Teſtatoris. *tex. in*
l. minorum perſonæ. 3. C. in quibus. cauſis in in-
tegr. reſtitut non eſt neceſſ. l. Titia ſeio. 89. §. vſuras.
ff. de legat. 2. Vincent. de Franch. deciſ. 16. per tot. &
deciſ 575. et 583. num. 3. Gaill. practicar. obſeruat.
lib. 2. obſeruat. 120. num. 14. Gratian. d. cap. 579. nu.
11 par. 3. Genuenſ. d q. 129. num. 1.

3 Ita quoque fauore Eccleſiæ, quæ minoris
Iure vritur. vt à pari procedant minor, & Ec-
cleſia. *tex. in cap. 1. vbi gloſ. et in cap. auditis. 3. cum*
ſua gloſ de in Integr. reſtitut. Surd. deciſ. 25. nu. 17.
Gaill. lib. 1. obſeruat. 30. num. 16. Tiraq. d. priuil.
141. Barboſa in locis communibus argumentor lo-
co. 72. Intrigliol. ſingul. 98. num. 117. lib. 3. Gra-
tian. par. 2. cap 240. num. 12. et d. cap. 579. num. 9.
11. et 24. Thoro. d. priuileg. 101. col. 4. et d. priuil.
264.

4 Tùm, quòd rei legatæ Dominium in legata-
rium (Eccleſiam præſertim, & piam cauſam)
ipſo Iure tranſit, Teſtatore defuncto. *tex. in l. à*
Titio. 66. ff. de furt. l. 1. §. vtrum autem. ff. ſi quid in
fraud. patron. l. Titio, et Seio. 34 ff. ad leg. Aquil. l.
ſi tibi homo. 88. §. cùm ſeruus. ff. de legat. 1. l. fin. C.
de Sacroſanct. Eccleſ. Maſcard. de probat. concluſ.
538. num. 7. Pater Molina de Iuſtit. et iur. de con-
tract. tom. 2. diſput. 369. num. 12. Tiraq. priuileg.
107. Giurba. d. deciſ. 97. num. 20. cum alijs ab eo re-
latis. Hieron. à Ceuallos. par. 1. q. 79. Ioan. Baptiſta
Thoro. in ſum. priuil. piarum cauſarum. priuil. 108.
col. fin. fol. 46. et d. priuil. 264. Intrigliol. d. ſing. 98.
nu. 99. Baldaxar Thomas. tract. 10. de pia cauſa tit.
2. cap. 145. nu. 220. Rota apud Card. Seraphin. deciſ.
1394. num. 6. Maria de ſucceſſ. legali. tom. 2. par. 4.
q. 18. art. 4. num. 85. et ſeq. ad fin. Ioan. de la Cruz.
in director. conſcient. par. 1. circa 7. præcept. art. 5.
circa teſtamentum. dub. 16. concluſ. 5. ſub num. 8.
Sanchez. d. lib. 4 conſil. cap. 2. dub. 16. num. 1. et 2. et
ſeq. Nouar. de incert. et malè ablat. priuilegio. 26.

5 Hæreditate quoque non adhita. *Tiraq priui-*
leg. 33. et tractat. le mort. le viff. par. 7. declarat. 5.
num. 7. Cappell. Tholoſ. q. 89. Couarr. in cap. Ray-
nuldus. §. 3. num. 12. de teſtament. Surd. d. deciſ. 25.
num. 17. et 18. et de aliment. tit. 8. priuileg. 12. num.
3. cum ſeq. Graſſ. §. legatum. q. 69. num. 1. et ſeq. Pa-
ter Molin. de Iuſtit. et Iur. tom. 1. diſput. 195. verſ.
legata de Iure communi. Ceuallos. d. q. 79. num. 1.
et ſeq. Giurba. d. deciſ. 97. num. 17. Pater Ioan. Va-
ler. de different. inter vtrumque forum. verbo. lega-
tum. differentia. 8. Cancer. lib. 3. variar. cap. 20. de
legat. num. 17. 18. 19. et 20. Cabedo. deciſ. 109. nu. 3.
par. 1. Mariſcott. lib. 2. variarum reſolutionum cap.
6 *96. num. 5.* Vbi ampliat etiam in legato dotis.
Griuell. d. deciſ. 149. in fin. num. 21. Anton. Gam-
ma deciſ. Luſit. 248. num. 3. Licet contrariam ip-
ſe ſequatur, hâc tamẽ approbat contrà *Gamm.*
Flores de Mena addens ad deciſ. prædictam. Tho-
mas. d. tract. 10. tit. 2. cap. 17. num. 24. et cap. 144.
num. 216. Nouar. d. priuil. 26. num. 3.

7 Tùm quod apertè id quoquè definitum eſt
per declarationes Sacræ Congregationis Illu-
ſtriſſimorum Dominorum Sanctæ Romanæ
Eccleſiæ Cardinalium negotijs Tribunalis Fa-
bricæ per S. D. N. præpoſitorum; *vt eſt videre*
apud Quarant. verbo Fabrica Sancti Petri. §. 6. fol.
„ *249. ibi. Idcircò declaramus, dictos heredes ſeù*
„ *alios grauatos, teneri, et obligatos exiſtere ad fru-*
„ *ctus huiuſmodi legatorum perſoluendos à die mor-*
„ *tis, quos realiter ex re legata, ſeù aliàs relicta per-*
„ *ceperunt, aut percipere potuerint; Si res huiuſmo-*
„ *di ſui natura, aut alias fructifera ſit: hæc ibi.*

8 At certum eſt, Declarationes huiuſmodi,
cùm authoritate Summi, & Vniuerſalis Ec-
cleſiæ Sanctæ Pontificis, à perſonis ab ipſo
Sanctiſſimo Domino deputatis emanarint,
vim legis habere, legemquè in hac re facere,
cùm publicatæ ſint, & vt ſeruẽtur datæ. Quẽ-
admodum legẽ faciunt declarationes eorun-
dem Illuſtriſſimorum DD Sacri Tridentini
Concilij Interpertum, eò quod authoritate
Summi Romanæ Eccleſiæ Præſulis fiant. *Ze-*
rola. in Praxi Epiſ. par. 2. verbo. abſolutio. §. 1. verſ.
ad hoc reſpondendum. Sanchez de matrimonio lib.
8. diſput. 2. num. 10. circa fin. Rodriq. quæſt. regular.
tom. 1. q. 11. art. 2. vbi. In foro quoque conſcien-
tiæ obligare aſſerit, ſi authenticæ illæ fuerint.
Garſ. de benefic. in præfat. et par. 1. cap. 5. num. 138.
Ioan. à Cochier de permutat. benefic. par. 2. cap 30.
col. fin. Homobonus in examin. Eccleſ. tom. 1. tract.
1. cap. 4. q. 29. in fin. Bonacina diſput. 1. q. 1. punct. 8.
num. 4. tom. 2. Pater Diana reſolut. moral. par. 1.
tract. 10. de legib. reſol. 29. in prima ſententia, &
par. 2. tract. 12. de horis canon. reſol. 6. verſ. ad re-
11 *ſponſionem. fol. 5.* Et ſi planè doctrinales reſo-
lutiones, haſce declarationes eſſe alij conten-
derint, *apud eund. etiam. par. 1 tract. 6. de pauper-*
tate religioſa. reſol. 32. in fin. verſ. reſtat modo. fol.
141. optimè Fernard. à Caſtro Palao Theolog. mo-
ral. par. 1. tract. 3. diſp. 5. punct. 3. §. 1. num. 3. &
ſeq. vbi rem totam enucleat optimè poſt alios; idem
Diana d. reſol. 29. verſ at his.

12 Veluti, eò quòd Regiæ Maieſtatis nomine
ferantur Neapolitani Conſilij deciſiones, le-
gem illas facere in vniuerſo Regno, receptum
„ eſt. Quòd nihil maius, nihil ſanctius Imperiali,
„ ſiuè Regali ſit Maieſtate, nec quis tantæ ſuper-
„ biæ faſtigio tumidus, vt regalem ſenſum con-
„ temnat. *vt Imperator loquitur, in l. fin. C. de legi-*
bus. ſequitur Proauus meus Robertus Maranta in
ſpeculo. 6. par. de appellat. num. 252. Afflict. deciſ.
169. num. 9. in fin. & deciſ. 190. num. 7. in fin. & de-
ciſ. 383. num. 8. de Franchis. deciſ. 81. num. 2. & de-
ciſ. 90. num. 5. Amendol. ad eund. deciſ. 254. num. 4.
13 *vbi.* Cogi (inquit) Iudicem Inferiorem, ita iu-
„ dicare, ſicuti idem Sacrum Cõſilium iudica-
„ uit, eo quòd eius ſententia legem faciat. *ita*
quoque Minadons. deciſ. 39. num. 8. Carauita. in ri-
tu. 190. num. 6. notabiliter Anton. Gamma deciſ. Se-
natus Luſit. 228. quem ſequitur Perez de Lara de
cappellan. lib. 1. cap. 10. num. 43. Scaccia de ſent. &
re Iudic. Gloſſ. 14. q. 24. num. 58.

14 Præter quàm, quòd item Sacræ Romanæ
Rotæ deciſiones comunem opinionem faciãt;
propter eorum, qui in ea iudicant, Auditorum
peritiam, & eminentem ſcientiam, atque cau-

15 ſarum experientiam? Quare ſtylum iudicandi
Romanæ Curiæ, alias inferiores Eccleſias, &
Curias ſequi, atque ſeruare oportere, decet,
quòd illa omnium Eccleſiarum Mater ſit, &
16 Magiſtra. *ſecundum tex.in cap.fin. de foro compe-
tent.refert Gomeſ ad regul.Cancellar.in prohem.q.2.
col.9.& 10.verſ.quare pro iſta parte. mihi.fol.11.
à tergo. & fol.12. ſequitur Zerola. in prax. Epiſc.
par.1. verbo. Rotæ Tribunalia vrbis. & Gratian.
deciſ.1.Rotæ Marchiæ.num.25. & Ioſeph Ludouic.
deciſ.Lucenſ.3. num.50. Perez de Lara de cappel-
lan.lib.1.cap.10.num.43. & 44. idem Gratian. Fo-
renſ.par.4.cap.604.num.14.& ſeq. Scaccia d.Gloſ.*
17 *14.q.24.num.3. & ſeq.* At maiorem vim obti-
nent declarationes hæ in tribunali Reueren-
dæ Fabricæ, apud quem legem facere, & rece-
ptum, & abſolutum eſt, cùm pro lege illæ pu-
blicatæ fuerint, & in illo ſeruētur. *vt optimè poſt
alios à Caſtro Palao.d.punct.3.§.1.à nu 4. 5.& 6.*
18 Quemadmodum etiam aliarum Rotarum
deciſiones, veluti comunes opiniones ſequen-
das, quòd earum maior ſit authoriras in praxi.
*ex Imol.in cap. olim.de litis conteſtat.nu. ſequi-
tur Franciſc.Zanett. conſ.32.num.3. idem Ludouic.
d.deciſ.3.num.50.*
19 Præſertim verò, cùm ex iudicandi frequen-
tia, ſtylus in oleuiſſet iam in aliquo Tribunali,
quò ad aliquam cauſam. Sicuti in hac re no-
20 ſtra eſt, in qua in Tribunali Fabricæ ſtylus in
oleuit, fundatus præſertim in declaratione
prædicta, vt à die mortis fructus debeantur, &
vſuræ; & in facto de quo controuertimur per
duas conformes in Tribunali prædicto iudica-
21 tum fuit. Quæ ſanè, ex Bulla Pij Quinti incip.
Et ſi omnium litium. quam refert quoquè *Qua-
ranta dicto.verbo. Fabrica.in fin.fol.250.* rem iu-
dicatam faciunt, & executionem paratam ha-
bent.

Sacrilegij igitur vice æſtimabitur, aduerſus
• ſtylū Tribunalis prædicti, ita ratione fundatū,
22 quidquā attentare. Cùm alioqui ſtylus Curiæ
rationabiliter inductus, vim legis obtineat. *ad
notat.in c.ex litteris.11.vbi poſt alios Barboſ.n.3.
& 4 de Conſtitut.& c.fin. de conſuet. tex.in c.pe-
nult.de confirmat.vtili, vel inutili.tex.in cap.quàm
graue.6. de crimin. falſi. vbi etiam Barboſ. num.3.
Afflict.deciſ.79 num 4.& deciſ.253. num.4.& 5.
Gomeſ.vbi ſupra.in prohem.q.5.in princ fol.20.col.
2.& fol.21.Nauar.conſ.11. N.familiaris. num.2.
lib.1. de temporib. ordinand. Sanchez. de Matrim.
tom.1.lib.3. diſputat.29. num.17. in fin.Zerola.d.
verbo. Rotæ Tribunalia. Card. conſ.30.num. 24.
Caſſador.deciſ.4.num.5. circa med. de Iure Patro-
nat. Ioan. Azor. Inſtitut. moral.par.2.lib 8.cap.7.
q.6.verſ.ſi item Roges in fin. Rota par.1.tom.1.in*
23 *recent.deciſ.393.num.4.* Potiſſimùm, vbi ſtylus
ipſe firmus, ac ſtabilis; non fauè varius, eſſet.
idem Caſſador.deciſ.9. num.16. in fin. & num.17.
24 *de cauſa poſſeſ. & propriet.* Etiam contra Iuris
communis diſpoſitionem. *vt pluries deciſum
fuiſſe refert.Gratian.Forenſ.par.1.cap.191.num.2.
& num.15.& 16. Rota apud SS. Ludouiſ. Gregor.
XV. deciſ.126. num.2. Gamma. deciſ. 16. num.7.
Caluaccan.par.2.deciſ.16.num.29.*

Et eſt præterea admodum rationi conſen-
taneus ſtylus hic in Tribunali Fabricæ indu-
25 ctus, præter ſuprà allatas declarationes. Quo-
niam donec interim demandatum per Teſta-
torem pium opus perficiatur (ſiuè Cappellæ
ſit conſtructio, ſiuè Hoſpitalis, ſiuè Eccleſiæ
ſiuè etiam Monaſterij) ſunt in mala fide hære-
des, fructus ex ipſa re legata percipientes.
Vnde ad reſtitutionem tenentur, & eorū, quos
perceperunt, vel quos percipere potuerunt.
*ad tex. in cap. grauis. 11. cum ibi notat. de reſtit.
ſpoliat.facit optimè tex.in d.l.à Titio. 66.ff.de fur-*
26 *tis.* Tùm etiam, quòd minus ſoluere hæredes
videntur, quàm legatum ſit; vt ex hoc vno, ad
vſuras, & intereſſe ſoluendum adigi poſſint ex
27 mora. Quòd minus vtique ſoluere videatur,
qui tardè ſoluit. *ſecundum Pauli ſenſum, in l.ſoli
dum.85.ff de ſolution.Et verba Vulpian. in l.ſi, cui
ex empto.12. §.fin. ff.de verbor. ſignific. Griuell.d.
deciſ.149.num.18.Perez. de Lara.de anniuerſ.par.
1.cap.18.num.7. Frater Petrus Bell'occhio de caſi-
bus reſeruat.par.2.q.1.num 394.*
28 Nequè deceat ex ſua fraude, & dolo, vt co-
modum referant Hæredes; dum legatorum
ſolutionem differentes, ex legata re interim ſi-
uè etiam pecunia, fructus percipere ſtudent,
contrà quod æquitas, ac naturalis ipſa ſuadet
ratio. *ad tex.in cap.officii.14. §.fin. de teſtament.l.
non ex dolo.13.cum l.ſeq. ff.de dolo malo.faciunt no-
tata per Gratian.Forenſ.par.4.cap.688.num.10.&
22 Barboſ.axiom.76.num.5.*
29 Quamobrem, iurè, nec temerè, Infideles re-
putantur, ſacrilegioque notantur, quaſi egen-
tium necatores; nec credentes iudicium Dei;
„ Quia & fideles de corpore recedentes voto-
„ rum plenitudine, & pauperes conſolatu ali-
„ moniæ, & neceſſaria ſuſtentatione fraudantur,
vt Patres loquuntur in Concilio Varenſi coacti.
30 *can qui oblationes.10.13.q 2.* Vnde mortali ma-
cula inquinati. (*arg.tex.in can.nemo.11.q.3.*) Ec-
cleſiaſticæ non immeritò ſubijciuntur acri-
moniæ per excomunicationem. *can. qui obla-
tiones.9.13. q. 2 vbi Turrecremat. Ioan. Baptiſta
Corrad.reſponſ.caſ.conſc.par.2.caſ.278.& plenius
Lelius Zecchius de caſib. Epiſcopo reſer. caſu.6.
verſ.2.aduertendum. fol.mihi.155. Porretta in ad-
dit.ad Beatum Albertum Magnum in cōpend. Theo-
logicæ veritat. lib.7.cap.4. Bellocchio. d.q.1.num.
395.& 396.& alibi nos etiam.Ioan.Baptiſta Tho-
ro.d.priuil.148.*
31 Quæ ſanè ratio æquè in fructibus viget, qui
in ipſa re legata ſunt, atque in vſuris, & inte-
reſſe pecuniarum, quæ extrinſeca ſunt eiſdem.
32 Potiſſimùm, cùm pecunia in annuorum cen-
ſuum emptionem inueſtiri potuerit, *ſecundum
doctrinam Caſtrenſ.in l.diuortio.8. nu.6.in fin.verſ.
ſed ſi peteret. ff.ſolut. matrim. quem ſequitur Ro-
land.conſ 35.num.5.& num.15.& Surd.deciſ.262.
nu.1.Maſcard.concluſ.934.num.24 tom.2. Gratian.
d.cap.688.num.22. Marius Giurba.deciſ.72.nu.16.
19 & 20.atque optimè ad rem perpendit longè poſt
hac ſcripta viſus. D.Franciſcus del Caſtillo par.1.
deciſ.*

Digitized by Google

decif.29.num.4. et 5. et decif.61. num.23. Scaccia de commerciis §. 1. quaſt. 7. par. 1. num.69. Et omnimodo intereſſe, fructus quoque nomine compræhendatur. *ſecundum gloſ. in l.loci corpus.4.§.an Confeßoria. verbo. non probiberi. ff. ſi ſeruitus vindicetur. optimè Vincent. de Franch. decif.642.num.7.& ſeq ad fin. Card. Tuſc. tom.4. littera.l. concluſ.296 num.10.& 12. Barboſa de appellat. verbor. ſignific. appellat. 120. num. 12. Thoro. d.priuil.101. col.5.*

34 Licet enim pecunia ex ſe ipſa, & ſecundum eſſe ſuum principale, nullos pariat fructus; quòd inuenta porrò ſit ad commutationes faciendas *ſecundum S.Thom. 2.2. q.88. art.1. in reſp. ad fin. can. eiiciens Dominus. 10. §. dicit aliquis. 88. diſt. vbi Archid. Molin. de contract. diſput. 336. num.2. Rota in recent. par. 2. tom.1. decif. 72. num.5.*
35 *in fin. l.1. ff. de contrahenda empt.* Vt ſubeſt tamen induſtriæ, atque potentiam ad fructificandum, habet, fœcunda dicitur, atq; fructuoſa eſt. *ſecundum Caietan. 2.2. q.78. art.2. in reſponſ. ad primum circa ſecundam regulam. & verſ. initium autem inueſtigandæ. & art.1. in reſponſ. ad ſextum quem ſequitur Frater Ludouic. à Beia in reſponſ. caſ. conſcient. par.3 caſ.29. in princ verſ. notandum ſecundo fol mihi. 356. & 357. & eſt etiam doctrina Petri Nauar. lib.3. de reſtitut. cap.2 num.452. & 453. quem ſequitur Leſsius. de iuſt. & iur. lib.2. c. 25. dub 2. num.14. in fin. & antè eos docuit. Abb. in*
„ *cap per veſtras. 7. per illum tex. in fin. ibi:* Vt de
„ *parte honeſti lucri. de donat. inter vir. & vxor. n.6.*
vbi hoc modo acceptam perpendens pecu-
„ niam; notandum dicit, quòd per miniſterium
„ alterius poteſt perueniri ad honeſtum lucrum
pecuniæ. Quod probare etiam videtur optimè, ac perbellè. *tex. in l. qui negotiationem. 59. §. 1. ff. de adminiſtrat. tutor.* vbi ſequentibus Scæ-
„ uola loquitur verbis: *Quòd ſi pecunia manſiſſet*
„ *in rationibus pupilli, præſtandum, quod bona fide*
„ *percepiſſet, aut percipere potuiſſet, ſi fœnori dare, cùm potuiſſet, neglexiſſet. hæc ibi.* Et faciunt non ineptè. *tex. in l.2. & tex. in l. hoc ſenatus conſulto. 5. cum. § ſeq. ff. de vſufruct. earum rerum, quæ vſu conſumuntur.*

36 Quatenus diſponunt, pecuniæ vſumfructum dari, atquè legari iurè poſſe, *l.2. ff. de vſufruct. eorum rerum, quæ vſu conſumuntur. Et aduertit etiam Petr. Nauar. d. num.453. Scaccia. d. Gloß.14. de ſent. & re iudic. q.23. nu.53. meni Mauanta conſ. 60. nu.10.* Patet igitur, quatenus induſtriæ ſubeſt pecunia, fœcundam illam eſſe, & potentiam ad fructificandum habere. Ex hoc itaque, intereſſe ſaltim, vertetur legatarij, apud quem legatæ rei dominium, morte ſecuta Teſtatoris translatum fuit, (vt diximus). Et potuit ei pecunia fructum parere, induſtriæ illam ſubijciendo, vel annuos cenſus emendo. Quam ſententiam tuetur longè poſt hæc ſcripta viſus *idem Doctiſſimus Scaccia de Commercijs. §.1. q. 7. par.1. num.69. & d. q.23. Gloß.14. de ſent. & re Iudic. nu.* 50. vnde lætatus ſum hanc noſtram ſententiam à tanto etiã probari viro perſpiciens.

37 Quò circa, cùm eadem hic vigeat ratio in pecunia; quæ in alijs rebus fructiferis vigere poteſt, idem quoquè Ius in vtriſque vigere debebit. *ad tex. cum ibi notat. in l. illud. 32. vbi gloſ.*
38 *verbo æſtimari. ff. ad leg. Aquil.* Et ſi fortaſſis non extenſiuè; at ſaltim compræhenſiuè. *ad*
„ *tex. in l. bis ſolis. 7. §. cæterum. ibi. de cæteris autem,*
„ *quæ portentoſæ vtilitatis, abiectæque pudicitiæ*
„ *ſunt ſatis etiam tacitè cautum putamus. C. de reuo-*
„ *cand. donat. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. §.7. prohem. num.105. Surd decif.276. num.8 plenè Illuſtriſſimus Card. Tuſc. tom. 6. littera R. concluſ.31. & concluſ.32. à num.8. & ſeq. Barboſa aſsiom. 197. num.3.4. et 5. et 7.*

39 Idem quippè legis ratio operatur, quòd lex
40 ipſa. Cùm lex ſit omne id, quod ratione conſtat, *can. conſuetudo. diſt.1.* legemque ratio commendat; ipſaque ſola eſt, quæ dominatur, & præualet. *vt Andræas loquitur in prælud. feudor.*
41 *num.25. et ibid. q.6. num.48.* Nequè in plus ſe extendere lex poſſit, quàm ratio ſe protendat, quam legis Conditor ad eam probandam, attulit. *vt inquit Pater Aegidius de ConinK. de Sacrament. et cenſ. tom.2. diſput.13. dub. 13. concluſ.9. num.127.*

42 Idemque ſit, habere determinationem ex authoritate legis, vel ex eius ratione. *ad tex.*
„ *in cap. tua nos. 11. in fin. ibi: Quod cùm poſterius*
„ *iuramentum, ratione, et Lateranen. Concilij autho-*
„ *ritate, innetur. de iure Iurand. Genuenſ. in practi-*
43 *cabil. Eccleſ. q.658. num.2.* Nempè, quòd Anima legis eſt ratio. *tex. in l. cùm ratio. 7. ff. de bonis damnatorum.* Ratioque ipſa attendi magis debeat, quàm diſpoſitionis materia, & verba. *Cranetta. conſil.243. numer.3. Marini Anton. variarum lib.3. reſolutione 18. numer.3. in fine.*
44 Ac ratio ipſa legis, dicatur communis lex ad omnes caſus. *vt inquit Aymon. conſil. 190. num.2.*

Et fouere videntur perpenſionem hanc, nec ineptè, verba declarationis prædictæ Sa-
„ cræ Congregationis. ibi: *Si res huiuſmodi ſui na-*
„ *tura, aut alias fructifera ſit.*

45 Dictio enim illa (*aut alias*) quæ (Per alium modum) exponitur *per gloſ. in l.1. § proinde, neque amplioris. in verbo. neque aliàs. ff. de aequa quotidiana. et æſtiu. et l. qui teſtamento. 20. §. Mulier. ff. de teſtament. text. vbi gloſa. verbo. vel alias. in capitulo. 2. de renunciatione. libro. 6. Rota apud Put. deciſione. 170. in finalibus verbis. lib.3. et par.1. diuerſorum deciſione. 254. numer.2. et decif.791. numer. 6. apud Illuſtriſsimum Manticam decif.316. num.2. Gonzal. ad regula. 8. gloſ. 18. numer. 51. Barboſa. dict.16. num.8.* Nedum ſanè rem ex ſe, ſuaque natura fructiferam compræhendet; verùm & illam, quæ alias, alioque modo, quàm naturaliter, fructus parere
46 poteſt. Huiuſmodi autem eſt pecunia; quæ, & ſi non naturaliter; accidentaliter tamen, & vt ſubeſt induſtriæ, fœcunda eſt, atque ad fructus pariendos potentiam habet, vt paulò ſuperiùs ex Caiet. & alijs diximus. Et (probat non inconcinnè Diſtinctio illa Gloſſ.

in l.et ex diuerſo.36.vbi Bar.et alÿ ff.de rè iudicat.
quam ſequuntur Canoniſtæ in d.cap. grauis. 11.*vbi*
Abb.num.3. de reſtitut. ſpoliator. Conar.*lib.*1.*va-*
47 *riar.reſolut.cap.*3.*num.*6. Nempè,quòd fructus,
alij Natueales,alij Ciuiles , alij veeò induſtria-
les ſint:vt ſufficiat,ſi vno ex his modis ees ſeu-
ctus pariat,vel parere poſſit , vt fructifeea dici
valeat . Quod ſuadetue etiam *ex tex. in §.ſi au-*
tem hæres.in auth. de Eccleſ.tit. Dum vteumque
ibi peependit,& fructus ſcilicet,& vſuras .
,, *Si autem diſtulerint*, inquiens , *qui in hoc onerati*
,, *ſunt,huiuſmodi præbere legatum;et fructus, et vſu-*
,, *ræ,et omne legitimum exigatur augumentum, à tē-*
,, *pore mortis eius,qui hoc reliquit. hæc tex.*
Nam fructus ad ees alias referri; vſuras ve-
rò ad pecunias; *poſt Petrum de Bella pertic.in l.*
2.*C.de vſur.et fructib legat.per illum met tex.in fin.*
ibi.'*Et vſuras,et fructus,ſequitur Vincent.de Frāch.*
48 *d.deciſ.*583.*num.*4.*et facit tex.in l.qui negotiatio-*
*nem.*59.*§.ex duobus.ff.de adminiſtrat.Tutor.dum*
ſequentibus Scæuola verbis loquitur: Reſpondi : *Si*
,, *eam pecuniam in ſe vertiſſet , omnium pecuniarum*
,, *vſuras præſtandas. et tex. in d.can. eijciens Domi-*
*nus.§.dicit aliquis.*dum pecuniam ad emendum
tantùm diſpoſitam, dicit ; explicando deindè,
de qua pecunia dictū exaudiatue, ſequitur . *Ex*
pecunia repoſita(inquiens)*nullum fructum capis .*
Vt ſecus propteeea eſſe debeat in pecunia in-
duſtriæ ſuppoſita (vt diximus). Nam ita, po-
tentiam ſaltem habet ad fructificandum . Quæ
ſanè perpenſio abijcienda haud minimè in hac
re mihi videtue,*et facit gloſ.in l.*1.*verbo.actione.*
C.de condit.indebit. dùm vſuram, fructum acci-
dentalem appellat,ad diſtinctionem fructuum
naturalium .
49 Neq; ad rem pertinet,ſi obtunderis,id Iure
Ciuili admitti,quo peemiſſæ videntur vſuræ; at
ſecus iuee Diuino , & Canonico, ac etiam na-
turali.*cap.ſuper eo.*4.*et cap.conſuluit* 10.*de vſur.*
*can.pleriquè.*14.*q.*3.*S.Thom.* 1.2. *q.*99.*art.*5.*plenè*
*Couarr.lib.*3.*variar.reſolut.cap.*1.*nu.*5.*et ſeq.Leſſ.*
*de Iuſtit.lib.*2.*cap.*20.*dub.*4. *num.*24. *& ſeq.*
50 Vt neque per Summum Pontificem ſupee
vſurarum peeceptione,diſpenſari poſſit . *Iaſ.in*
l.cunctos populos . num. 32. *verſ.*2. *quæro numquid*
Papa.C.de Summa Trinit. *& fide Catholic.* Couar.
d.cap. 1 *num.*8.Rota *par.*4. *diuerſ. collecta per Fa-*
*rinac.deciſ.*307. *in Romana Societatis coram Cotta*
*num.*3. Quòd illa etiam naturali Iurè adueeſe-
tue. *vt optimè idem Scaccia de* Commercÿs . *d.§.*1.
*q.*1.*num.*401.*&* 403.*&* 404.*& ſeq.* Reſponde-
tur enim eſſe id quidem abſolutum. Verùm
quando vltea ſortem aliquid exigitur ex pecu-
51 nia,ratione mutui.Vſura nempè eſt quodcun-
que accedit ſorti ratione mutui.*d.can.pleriquè,*
*& can.vſura.*14.*q.*3.*Clar.§.vſura.n.*1.*vbi.*Baiard.
Couar. *d.cap.*1. *num.*1.*et* 2. *lib.*3. *variar. reſolut.*
*Ambroſin.deciſ.*4 *num.*6.*par.*1.*Tolet.lib.*5.*cap.*28.
*num.*1.*Nauar.in comment.de vſur.ſuper can. ſi fæ-*
*neraueris.*14.*q.*3.*num.*6.*in* 5.*notab. et in man.c.*17.
*num.*206.*Leſſius d.cap.*20.*dub.*3. *num.*18. *Rota in*
*recent. par.*2.*d. deciſ.*72.*ſub num.*1.*Illuſtriſſimus*
*Tuſc.tom.*8.*vſura eſt.concluſ.*337.*Petrus.Binsfeld.*
*In Enchyrid.Theolog.Paſtoralis.par.*3.*cap.*21. *§.*3.
*fol.mihi.*395.*Scaccia poſt alios d.§.*1. *q.*1. *nu.*399.
52 At ſecus,ſi eatione inteeeſſe ex mora,exigatur.
*ad tex.in cap.conquæſtus.*8. *de vſur. et in l.curabit.*
5.*C.de action.empti.Bar.in d.l.cunctos populos.nu.*
8.*C.de Summa Trinit.et Fide.Catholic.Conar.d.cap.*
1.*num.*2.*verſ.hinc Iuſtiſſime.* Roland.*d.conſ.*35.*nu.*
1. *et ſeq. Maranta. conſ.* 60. *num.*10. *Illuſtriſſimus*
Card.*Tuſc.* tom. 4. *verbo. fructuum appellatione .*
*concluſ.*484.*in fin.num.*48.*Giurba. d.deciſ.*72.*num.*
16.*& ſeq.ac præſertim . num.*20. Loquens de in-
teeeſſe recompenſatiuo, eatione damni emee-
gentis , vel lucri ceſſantis ex mora . *Tuſc.d.con-*
*cluſ.*337.*num.*76.*Petrus.Binsfeld.d.§.*3.*ſuper ver-*
*bo definitionis.vi,aut cauſa mutui.fol.*397. Ex mo-
ea enim oritue actio ad peteudos fructos , vel
inteeeſſe rei;præſertim in legatis, & fideicom-
miſſis.*ſecundum gloſſ.magnam.in* 2.*caſu.in l.mora.*
32.*ff.de vſuris.ſequitur Surd.conſ.* 101.*num.*15.*&*
16. *vol.*1.*plenè Scaccia de commerc. d. §.*1.*q.*7.
*par.*2. *ampliat.* 8.*num.*1. *& ſeq.*
54 Aſt iuri, inſtitiæque aduerſatur , vt ex dila-
tione ſolutionis commodum percipiant hære-
des ex pecunia,quam apud ſe retinent.Præſer-
tim,quòd,vt in ſuperioeibus diximus,eei lega-
tæ Dominium ſtatim,morte ſecuta Teſtatoeis,
in legatarium(Eccleſiam potiſſimùm,vel piam
55 cauſam)transfertur . Et inuito Domino,lucrū
quis percipere ex re aliena haud poteſt. Quam
eationem perpendit optimè *Conar . d.cap.*1. *nu.*
5.*lib.*3.*variar.*
56 Dum indè præſertim vſuras prohibitas eſſe
dicit ex mutuò , quòd mutuatæ pecuniæ Do-
minium in mutuatarium teansfertur] *ipſo iu-*
re;vt conteà natueæ Ius ſit,ſi ex re non ſua cō-
modum percipiat mutuans . *Illuſtriſſimus Tuſc.*
*tom.*8.*d.concluſ.*337.*num.*15.*& num.*69. *Binsfeld.*
*d.cap.*21.*§.*2 *fol.*394.*Scaccia. d.§.*1.*q.*1. *num.*403.
Nequè ad rem pro Adueeſarijs faceee vide-
batur,quod ipſi obijciebant : Reliquiſſe Teſta-
toeem intra quinquiennium Cappellam con-
ſtruendam ; & ex pecunijs ex monte erigendo
peecipiendis;vt monte non adhuc erecto , ne-
dùm inteeeſſe petitum debeatur , quòd moea
nulla inteeceſſeeit; Verùm & in dubium quoq;
57 reuocetur,nec temerè, an legatum ipſum pe-
ti poſſit,cùm taxatiuè, & determinatè ex mō-
tis pædicti fructibus eſſet pecunia exteahen-
da.*ad tex.cum ibi notat.in l.cùm certus numerus.*5.
cum gloſ.ff.de tritico,vino, vel oleo legato . gloſ.in
l.hactenus. 8.*in verbo. ab eo.in fine. ff.de vſufruct.*
*& faciunt latè perpenſa per Gratian. Forenſ.par.*2.
*cap.*400.
Prætee quàm quòd enim Teſtator intra
quinquennium Cappellam ipſam perfici man-
58 dauit , Vt perfectum exaudiatur, quod omni-
bus ſuis partibus conſtat . *l.*1. *&* 2. *ff.de origin.*
Iuris . Neque enim perfectum dici poteſt,in
quo aliquid adhuc deſideeandum,ſupereſt.*l.pe-*
*nult.*C.*de his quib.vt indign.Gonzal.ad* 8.*reg.Can-*
*cellar.gloſſ.*63.*num.*31.*Rota par.*2.*tom.*2. *in recent.*
*deciſ.*725.*num.*7, *in fin.ſequitur Barboſ. axiomat.*
12.*num.*11. Vt nihil proinde conceſſum videa-
tur

tur hæredi per Teſtatorem ad excuſandam legati ſolutionem, cùm intra quinquennium ipſum, perfecta debuerit eſſe Cappellæ conſtructio. *Marta.voto.29.num.3. & 4.*

Nihilominus, non plura, ſed vnum rogauit legatum ducatorum 30. mil. in Cappellã conſtruendam; & ſi impendi, ac ſolui mandauerit intra quinquennium integram ſummam; ſex mille in annos ſingulos impendendo in opus conſtructionis Cappellæ; vt comodiùs id eſſet hæredibus, opuſque aptiùs conſtrueretur, non vero, quòd omnino aliàs, non fieret opus deſtinatum.

59 Quò fit, vt indiuiduum, atq; vnum legatum ipſum ſit; quemadmodum vnum, atq; indiuiduum eſt opus conſtructionis Cappellæ demandatum. *ex tex.in l.eadem 4. §.cato.ff.de verbor.obligat.* Profectò, quòd omnium annorum vnum eſt legatum. Voluit tamen proſpectum hæredibus eſſe Teſtator, ne vrgerentur ad ſolutionem. *ſecundum Vulpiani ſenſum in l.nec ſemel.12.§.ſed & ſi quot annis. & in l.ſi cum præfinitione.20. §.ſi verò non pro alimentis. & l.firmio Heliodaro.26. §.Pater annua. ff.quando dies legati cedat. Sempronius Aſcia. de terminat. 110. num.4. Ioan.Grinell.Senatus Dolani.deciſ.55.num.20. Iacob.Cancer. variar. lib.3.cap.20. de legat. num.36. Cæſar.Bartius.deciſ.Bononien.79.num.13.& deciſ. 80.num.13.*

60 Neque mons, ex quo pecuniæ extrahendæ erant, taxatiuè, ſiuè conditionaliter deſignatus fuit; ſed demonſtratiuè. Cùm omnino Cappellam conſtruendam mandauerit Teſtator; & ſi demonſtrare voluerit, vnde hæredibus 30.mil. ſinè incomodo rei familiaris contrahenda forent; magis, quàm conditionem inijcere. *ſecundum Iuliani verba.in l.quidam teſtamento.99 ff.de legat.1. & Pauli. in l. Paulo Callinico. 27.§.fin.in fin.ff.de legat.3.& in l Lutius Titius.12. & l.mela. 14.in princ.ff.de aliment.& cibar. legat. Rota. deciſ.2.num.1.& 8.cum ſeq.de teſtament.in antiquis. Felin. cap.ſuper litteris.20.num.4. de reſcriptis.& Abb.ibid.num.6. Pariſ. conſ.4.num.36.vol.4.Rota par.1.diuerſor.deciſ.442.num.3.& deciſ.684. nu.4. & apud Illuſtriſſimum Card.Mantic. deciſ.273.nu. 3.Gigans dè penſionib. q.62.num.19.& ibid. Alexand.de neuo.in conſil.ſuo.plenè Ioan. Garſias de expenſ.& meliorat.cap.4. num 34.& ſeq. Camill. de Curte in diuerſ.Iur.feud. par.1.fol.26. num.39. 40.& 41.Gratian.Forenſ.par.2.cap.288. num.37. & par.4.cap.657.num.31.& 32. Grinellius. d.deciſ.55.num.21.& 22. Vincent. de Franchis. deciſ. 721.num.2.Regens Ronitus. Dominus meus. deciſ. 67.ac præſertim num.22.& dictum fuit in Romana computorum. 10.Aprilis. 1630. coram Merlina.vt etiam refert. Barboſ.nouiſſimè de Iure Eccleſiaſt. lib.3. cap.27. num 83.* Nihil igitur pro hæredibus, huiuſcemodi proficiet exceptio; quin in mora legati prædicti ſoluendi, dici valeant; atque ad intereſſe proinde teneantur à die mortis teſtatoris, iuxta Fabricæ Sancti Petri facultates, & priuileggia. Neque vrgent, quæ ex *Gratian.d.cap.400.*refricant.

Quia nimirum ad caſum hunc noſtrum non adaptantur: hìc enim de legato agitur cappellæ conſtruendæ, ibi verò de ſimplici pecuniæ legato. Vt non rectæ ab vno ad aliud fiat illatio. *ad tex.in l. Papinianus exuli. 21.ff.de minorib.*

Et ita ex his reſpondendum cenſui ſub cenſura, &c.

Ego CAROLVS MARANTA V: I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Pro Fabrica ſententiæ fuere, tàm in prima, quàm in ſecunda inſtantia. Et ſi poſtmodum iterum in diſceptationem negotium deductũ fuerit; & denique, tranſactione diremptum, vt infra reſponſione noſtra 20. latiùs adnotauimus. Exantlatos interim labores ſilentio præterire nolui. Proficient enim, ſi æqui, bonique conſulantur.

SVMMARIVM.

1 Legatum ad vitam factum, cùm contemplata in eo legatarij perſona videatur, in comodum, & vtilitatem legatarij magis, quàm oneris iniuncti cauſa rogatum cenſetur.

2 Legati cauſa, tunc finalis æſtimatur, cùm ceſſante cauſa, & titulus deficit legati.

vel cùm cauſa legandi ipſi coheret legato. num.3.

4 Cauſa coherere legato dicitur, cùm ea ceſſante, legatum quoque ceſſat.

5 Cauſa finalis dicitur, quæ primariò teſtatorẽ mouit.

6 Cauſa dicitur aliquod præteritum, vel inſtans, quo impellimur ad aliquod faciendum.

7 Cauſæ de ratione eſt effectus, ſiue efficacia.

8 Cauſa in actu dici haud poteſt, niſi aliquod efficiat.

9 Cauſa non niſi effectum cauſat, à qua ille dependet.

10 Cauſa ſublata, effectus quoque ſubmouetur, à qua dependet.

præſertim vbi cauſa finalis fuerit, num.11.

12 Legatum non deficit, ſi cauſa deficiat, vbi illa finalis non fuerit.

13 Cauſa principalis, quæ dicatur.

14 Legatum in dubio, legatarij fauore rogatum præſumitur.

15 Legatarij perſona dumtaxat in legato contemplata præſumitur, niſi legati cauſam aliam teſtator expreſſerit.

16 Legatum eſt donatio quædam teſtamentò relicta ab hærede præſtanda.

17 Donari videtur, quod nullo iure cogente cõceditur

18 Legatum ob liberalitatem legantis factum cenſetur, alioquin non erit donatio.

19 Legatum ob liberalitatem cenſetur factum, ſi præcisè legatarij perſona per Teſtatorem contemplata apparet.

20 Coniecturæ locus nullus ſupereſt in eo, quod tempore, aut facto finitum eſt.

21 Voluntatis quæſtio non admittitur, vbi nulla in verbis eſt ambiguitas.

22 Legatum ex perſona legatarij recipit argumentum, vt, quòd ſit teſtatoris confeſſarius.

23 Legatum cuius contemplatione ſcriptum fuerit, non lene præbet argumentum, legantis affectio.

24 Legatum conſanguineo factum ſanguinis attracta magis,

Google

magis, quàm alia ex cauſa rogatum cenſetur.

ſicuti, quod Amico ſtrictioris amicitiæ vinculo aſtricto. num. 25.

26 Amicitia ſanguinis coniunctioni æquatur.

27 Legatum eius fauore ſcriptum videtur, cuius eſt præciſè contemplata perſona.

28 Contemplatione cuius, quod factum eſt, eius in perſonam directò collatum videtur.

29 Illud dicitur in fauorem ordinari alicuius, quod in eius fauorem principaliter fit, non ſecundariò.

30 Quod principaliter intenditur eſt attendendum.

31 Cauſa cuius detur, inſpiciendum, non videtur.

32 Legatum Monacho factum ſub nomine monaſterij, monaſterio quæritur, quamuis interim decedat monachus.

33 Legatum filio factum ſub patris commemoratione, & patriæ poteſtatis, patri quæritur, non filio.

34 Cibaria ſeruis Titii relicta, Domini, non ſeruorum legatum eſt.

35 Sacerdoti legatum prò Miſſis celebrãdis relictum, Sacerdoti quæritur non Eccleſiæ, quia omnino in Eccleſia Sacerdotem operari oportet, nec ex eo portio pro Epiſcopo detrahitur.

36 Legatum confeſſario factum pium æſtimatur, adeo, vt aliis etiam piis legatis anteferatur, atque creditoribus chyrographariis.

37 Legatum ad vitam legatarii, etiam cum onere factum miſſarum, magis perſonæ contemplatione, quàm iniuncti oneris cauſa relictum cenſetur.

38 Pronomen (ſuus ſua ſuum) perſonalitatem denotat.

Dominiumque, erga perſonam, atque peculiarem affectionem ſignat, poſſeſſionemque in eam denotat. num. 39.

Diſpoſitumque comprimit in eam perſonam, atque ſtringit tantùm, vt de alia exaudiri non poſſit. num. 40.

41 Qualitas nominis determinans verbum, diſpoſitionem quoque ad qualitatem illam aſtringit.

42 Dictio, (pro quibus) modum non conditionem importat.

43 Legatum ſub modo factum cenſetur, non ſub conditione ſi priùs emolumentum capiatur, quàm oneri ſatisfiat.

44 Modo non impleto legato adiecto, potiſſimùm ſi caſu id eueniat, non ob id legatum deficit.

ſiue per caſum contingentem in perſonam legatarij id eueniat ſiue in alterius perſonam. num 45.

potiſſimùm ſi modus impulſiuam, non ſanè finalem ad relinquendum cauſam præſtiterit. nu. 46.

47 Non imputatur ſi per implere debentem non ſtet, quin defuncti pareatur voluntati.

vel ſi legatum legatarii fauore ſcriptum appareat. num. 50.

48 Conditioni defectum non videtur; ſi pareri conditioni non poſſit.

49 Voluntas teſtatoris impleri quidem debet, ſi poteſt.

ARGVMENTVM.

Legatum annuum ad vitam factum Sacerdotis pro Sacris faciendis, ſi interim lumine captus ſit Sacerdos, vt ſacris operari non poſſit, an debeatur? Cùm in culpa non ſit, quin iniuncto ſatisfaciat oneri?

RESPONSIO XV.

QVod in hæc verba Iſabella Barilis ſuptemis ſuis tabulis R.D. Gaſpari Thelcſio legatum reliquit.

„ Item eſſa Teſtatrice laſcia, che durante la vita del detto R.D. Gaſparo ſuo Confeſſore li ſiano pagati anni ducati cinque per li quali ſia obligato celebrare vna Meſſa la ſettimana, & ſi voglia ricordare di pregare Dio per l'Anima d'eſſa Teſtatrice.

Haud obſiſtente, quòd ipſe lumine caſſus oculorum ſacris operari non poſſit; Deberi nihilominus, & ſi ſanè reluctantibus Iſabellæ hæredibus, Iuris eſſe reſpondi.

1 Profectò, quòd legatum hoc in vtilitatem, & commodum rogatum fuiſſe videtur legatarij magis, quàm oneris iniuncti ergò. Præciſè enim legatarij perſona contemplata fuit, eiuſque vita perpenſa. Cùm ad vitam ipſius dumtaxat legatum ſoluendum, ſcriptum fuerit, non vltrà. Vt hæc legandi cauſa, nedum impulſiua,

2 verùm & finalis dignoſcatur. Tunc porrò legari cauſa finalis æſtimatur, cùm ceſſante cauſa, & titulus etiam deficit legati. Bald. in l. 1. nu. 12. verſ quarto quando cognoſcitur. C. de falſa cauſa adiecta legato. Decius in cap. cùm ceſſante. 46. num. 14 de appellat. Tiraq. tractat. ceſſante cauſa. limit. 1. num. 34. Illuſtriſſimus Card. Mant. de coniectur. vltimar. volunt. lib. 6. tit. 14. num. 14. Ceſar. Bartius. deciſ. Bononien. 79. num. 4. & 5. & nu. 42. Marta de ſucceſſ. legali tom. 2. par. 4. q. 11. art. 2. num. 17. & ſeq.

3 Vel etiam cùm cauſa legandi ipſi cohæret legato. eſt tex. in l. cùm tale. 71. §. falſam cauſam. ff. de condit. & demonſtrat. Bar. in l. demonſtratio. 17. §. quòd autem. ff. eod. Ioan. Cephal. conſ. 633. nu. 17. vol. 5. idem Mantica. d. tit. 14. num. 15. & de tacit. & ambiguis. tom. 1. lib. 3. tit. 12. num. 27. Iacob. Thoming. deciſ. Lipſienſ 20. num. 48. Card. Tuſcus. tom. 1. littera. C. concluſ 141. num. 7. & 9. Bartius. d. deciſ. 79. num. 36. & num. 47. Marta de ſucceſſ. legali tom. 2. par. 4 q. 4. art. 1. num. 47. & d. q. 11. art. 2. nu. 17. & 19. in fin. & q. 18. art. 11. num. 61. & 62.

4 Coherere verò dicitur legato cauſa, cùm ea ceſſante, legatum quoquè ceſſat, & extinguitur. gloſ. in d. §. falſam cauſam. verbo. non coheret. d. l. cùm tale. Cephal. d. conſ. 633. num. 18. Bar. in l. 1. nu. 4.

1.*num.4.C.de falſa cauſa adiecta legato. Tuſcus.d.*
conclus. 141. num.9. Bartius. d. deciſ.79. num.36.
Marta.d. par.4. q.18. art.11. num.57. & num.61.
& 62.
Quia verò ad vitam dumtaxat D.Gaſparis
perdurare legati ſolutionem, nec vltrà illam
5 progredi, mandauit Teſtatrix. Vitam vtiquè
illius,cauſam legato dediſſe,exiſtimãdum erit;
eamque finalem,non Impulſiuam fuiſſe; quòd
primariò Teſtatricem mouit, non relicturam
aliàs. *tex.in l.ſi pater tuus. 4.C.de Hæredib.Inſti-*
tuend.Barboſ.in l.1.par.1.num.85.ff ſolut. Matrim.
Mantic. d.tit.14. num.17. Pater Sanchez in opere
morali lib.4.cap.2.num.38.& 42. Bartius. *d.deciſ.*
79. num.42.
6 Cauſa nempè, *ſecundum quod Bar.loquitur in*
d.l.demonſtratio.17.§.quod autem.num.2.verſ.cau-
,, *ſa eſt.*dicitur;aliquod præteritum, vel inſtans,
quo impellimur ad aliquid diſponendum. *ſe-*
quitur Franciſcus*.Monald.conſ.18.num.2.lib.1. &*
*conſ.109.num.7.lib 2.*Mantic. *de tacit. d.lib.3.tit.*
12.num.3.Card.Tuſcus.d.tom.1. littera C. *conclus.*
134.num.1.& 12. cum ſeq. & dicta conclus.141.
num.7.& ſeq.poſt meum Marant.in ſpeculo. par.2.
à num.17.cum ſeq. poſt Cardin. *in clement. dudum.*
§.ab olim. col.2. de ſepultur.
7 At qui de ratione cauſæ eſt effectus, ſiuè ef-
8 ficacia.Niſi enim aliquid efficiat,cauſa in actu
dici minimè poteſt.*vt loquitur* Caiet.*in 1.S.Tho.*
q.2.art.3.in corpor.verſ.ad hoc breuiter.& eſt tex.
in l.hæc ſtipulatio.14. §.diuus.ff.vt legatorum no-
9 *mine caueatur*. Quid enim cauſaret cauſa, niſi
effectum ſuum,à qua ille dependet? *arg.tex.in l.*
10 *non cogendum.45.§.fin.ff.de procurator.*Hinc eſt,
quòd ſublata cauſa,effectus quoquè ſubmotus
videtur, à qua pendet, *vt dicitur in lib.de cauſis.*
& eſt tex.in cap.& ſi Chriſtus.26. circa fin. vbi
gloſ.verbo.ceſſante.& verbo.ceſſat. de Iure iurand.
d.cap.cùm ceſſante.60 de appellat.cap. magnæ. 7 de
voto.l.generaliter.41.C.de Epiſcop.& cleric.l.Tu-
tores.40.§.curatores adoleſcentis.ff.de adminiſtrat.
tutor.S.Thom.d.q.2.art.3.in corpor. in ſecunda via.
Tiraq.late.d.tract.ceſſante cauſa.
11 Præſertim verò vbi cauſa finalis fuerit. *gloſ.*
d.cap.& ſi Chriſtus.verbo.ceſſat. Euerard.in loco à
ceſſante ratione. nu.4. Pater Sanchez in opere mo-
rali.tom.1.lib.4.cap.2.num.4. Card. Tuſcus d.tom.
1.littera C. concluſ.137.num.14. Barboſa aſſiom.
40.num.4.& 5. Bartius *plurib.d.deciſ.79. num.4.*
cum ſeq. ac per tot.
Cùm igitur, defecta vita D.Gaſparis legata-
rij, deſinat legatum. Vitam vtique ipſius, quæ
primariò contemplata fuit per Teſtatricem,
legandi cauſam dediſſe, neceſſaria conſecutio-
ne,qui ſapit omnis,vltrò concedet. Alioquin
non deficeret legatum, ſi aliud quidpiam eidẽ
cauſam præbuiſſet.*ad tex in l.1.§.origo verò.vbi*
gloſ.verbo.cauſam.ff.de poſtulando. gloſ.d.cap. &
ſi Chriſtus.verbo.ceſſat.Barboſa. d.aſſiomat.40. nu.
6.Tuſcus.d.tom.1.concluſ.137.num.28. & nu.41.
13 Nam cauſa principalis ea dicitur, quæ ceſſan-
te effectus ceſſat, & quæ ad faciendum diſpo-
nentis determinat animum, non facturi aliàs.

Afflict.deciſ.127. num.2. Alex. conſ.46. viſis ac-
curatè.num.7.vol.1.Cephal.conſ.429.num.17.lib.3.
Nauar *man.cap 23. num.101. verſ.tùm.quia.Gra-*
tian.Forenſ.par.1.cap.96.num.41. & 42. Sanchez
d.cap.4.num.38.& 42.& lib. 3. de matrimonio di-
ſput.39.num.14.& lib.8.diſput 21. num.8. Manti-
ca de tacitis.d.tit 12.num.20.& ſeq. lib.3. Bartius.
d.deciſ.79.num.42.Marta.de ſucceſſ.legali.d.q.11.
art.2.num.18.
14 Et quidem, ſi dubio in facto,legatarij fauo-
re legatum rogatũ præſumitur, *ex Bart.& alijs.*
in l.1.C.de legat.Bald.in l.vltima per illum tex. nu.
6.C.quib.ad libertat.proclamare non licet. Mantica
lib.8.de coniectur.tit.16.num.2.Menoch. conſ.146.
num.9.& num.24.lib.2.Surd.de aliment.tit.5. q.6.
15 *num.1.* Eiuſque dumtaxat contemplata perſo-
na, vbi legati cauſa alia expreſſa non fuit. *poſt*
Bar.in l.Pater filium.36. §.Tuſculanus. in fin.ff.de
legat.3. Card. Mantic. *d.lib.6.tit.14. num.18.& d.*
lib.8.tit.6. num.23. Rota apud Illuſtriſſimum Sera-
phin.deciſ.1149.num.10.Surd.d.tit.5.q.6.num.7.in
1.limitat. de aliment. Gratian. Forenſ. par.4. cap.
614.num.11.
16 Nec abs re quidem. Quòd legatum,ex Mo-
deſtini ſententia; *in l.legatum. 37. de legat.1.* ſit
donatio quædam teſtamento relicta, ab hære-
,, de præſtanda. *vt Imperator addit, Inſtit.de legat.*
,, *1.& Florentini reſponſo.in l.legatum eſt.119.de le-*
,, *gat.1.* legatũ deſcribatur. Delibatio, ſiuè deli-
,, bratio hæreditatis, qua Teſtator,ex eo,quòd
,, vniuerſum hæredis,foret,alicui quid collatum
,, velit. *Pater.Iacob.de Graffijs.in praxi. quinque ca-*
ſuum reſeruat.lib.2.cap.26.num.7.
17 Donari verò videtur, quòd nullo Iure co-
,, gente,conceditur, *vt Papinian.loquitur in l.do-*
,, *nari.29.ff.de donat.* Et propter nullam aliam
,, cauſam facit donans,quàm, vt liberalitatem,
& munificentiam exerceat. *ſecundum Iulian.in*
18 *l.1.ff.eodem.* Cæteroquin ſi aliam ob cau-
ſam legatum æſtimaretur factũ, quàm ob libe-
ralitatem legantis erga legatarium; non planè
donatio,ſed aliud quidpiã iudicaretur eſſe. *vt*
argumẽtatur ſatis ad rem noſtram notabiliter Cor-
neus.conſ.292.num.8.lib.1.quem ſequitur Menoch.
lib.4.præſumpt.110.nu.11. & ſequitur Rota apud
Ludouiſ. deciſ.236. num.3. & 5. Marta d.par.4. q.
18. art.11. num.62.
19 Multò magis vtiquè aſſerendum id erit in
caſu noſtro, in quo apertè, atque præcisè le-
gatarij ipſius perſona per Teſtatricem contẽ-
plata fuit. *arg.tex.in l.penultima.ff.de reb. dub. ſe-*
,, *cundum Iaboleni ſenſum; ibi: Placuit primò eum le-*
,, *gatum eſſe,quem Teſtator legare ſenſiſſet. Et paulò*
,, *poſt in fin.Eum deberi.qui nominatus eſſet. & facit*
quoquè tex.in l.poſt legatum.5.§.amittere.ff.de ijs.
quæ vt indign.auferuntur, & eſt gloſ. notab. ca. fin.
in cap.fin.in fin. de teſtament. in 6 quo etiam argu-
menti genere vſus eſt Anchar an. conſ.185. quæſtio
videtur.num.1. et num.3.
20 Quia in eo, quod tempore, aut pacto fini-
tum eſt, nullus eſt coniecturæ locus. *vt tex.lo-*
quitur in l.continuus. 137. § cum ita.in fin.ff.de
verbor. obligat. ſequitur gloſ.in cap. ad audientiam.

12.ver-

21 „ 12. *verbo.in dubijs.extrà de homicidijs.* Nec vo-
luntatis quæſtio admittatur, vbi nulla in ver-
bis eſt ambiguitas. *ſecundum Paulum in l. ille aut
ille. 25. de legat. 3.*
22 Accedit præterea ad ſententiam hanc no-
ſtram confirmandam. Quòd eſſet D. Gaſpar de
Teſtatrice optimè, benèq; commeritus (vt
puta eius Confeſſarius) vt non vulgariter erga
illum ex hoc vno excita videatur Teſtatrix, vt
ei legatum hoc daret; quód ſua ei Sacramen-
tali confeſſione peccata aperiret, & viciſſim
pœnitens, prætioſiſſimo Chriſti Domini, quaſi
agni immaculati ſanguine. *1. Petri. cap. 1.* ſupra
niuem dealbaretur, *Pſal. 50.* à peccatis abſo-
luta.
23 Nec enim leue, ſed ſatis aptum, donantis ſi-
uè legantis affectio, præbet argumentum ad
dignoſcendum contemplatione cuius legatū
ſcriptum fuerit. *l. donationes in concubinam. 32. §.
ſpecies. ff. de donation. arg. tex. in l. ſi verò non re-
munerandi. 12. §. Papinianus. in fin. ff. mandati. Dec.
conſ. 601. num. 4. in fin.* Lopez *in rubrica de dona-
tionib. inter vir. & vxor. §. 45. num. 3. Menoch. d.
conſ. 146. num. 10. & de præſumpt. lib. 1. præſumpt.
28. num. 12. & ſeq. & lib. 3. præſumpt. 26. num. 16.
& lib. 4 præſumpt. 106. num. 26. & præſumpt. 110.
num. 12. Mantic. d. lib. 8. tit. 6. num. 18. & 19. & lib.
6. tit. 10. num. 13. & tit. 11. num. 2. 3. & ſeq. Surd. d.
q. 6. num. 8. & 9. de aliment. Grammatic. deciſ. 73.
num. 14. Euerard. conſ. 115. num. 7. & 8. Bartius. d.
deciſ. 79. num. 37.*
24 Quemadmodum, quod conſanguineo relin-
quitur, ſanguinis attractu magis datum vide-
tur, quàm alia ex cauſa, & ratione. *gloſ. notab.
et fin. in d. cap. fin. de teſtam. in 6. Couar. in cap. requi-
ſiſti. 15. num. 1. verſ. primum hinc conſtat. de teſta-
ment. Grammat. d. deciſ. 73. nu. 15. Surd. de aliment.
d. tit. 5. q. 6. num. 8. Caroc. deciſ. 120. num. 10. 11. et
12. Surd. deciſ. 322. num. 15. et 16. Menoch. d. lib. 4.
præſumpt. 16 num. 1. cum ſeq. et num. 9. et præſumpt.
115. num. 9. Maſtrill. deciſ. 206. num. 3. et ſeq. par. 3.
Mantic. de coniectur. d. lib. 6. tit. 3. nu. 23. et lib 12.
tit. vltimo. num. 30. Marta voto. 39. num. 7. Alciat.
de præſumpt. regula 1. præſumpt. 28. et in l. 1. §. San-
ctiſſima. num. 8. C. de Sacr. ſanct. Eccleſ. Rota apud
Card. Canaler. deciſ. 212. num. 6. et deciſ. 377. nu. 6.
Bartius. dict. deciſ. 79. num 37. et 38. Pater Iacob. de
Graſſys in praxi. quinque caſuum. lib. 2. cap. 26. nu.
35. Ioan. Baptiſta Thoro in ſum. priuil. piarum cau-
ſarum. priuil. 160.*
25 Et quod relinquitur Amicitiæ vinculo ſtri-
ctioris addicto. *ad tex. in l. lata culpæ. 223. §.
Amicos. vbi gloſ. ff. de verbor. ſignif.* Amicitiæ
ipſius intuitu magis legatum videtur, quàm
26 alia ex cauſa. Quòd Amicitia ſanguinis con-
iunctioni æquetur in omnibus. *tex. in l. nemo*
„ *dubitat. 58. ibi: Qui non eſt frater, ſi fraterna chari-*
„ *tate diligitur. ff. de hæredib. Iuſtituend. vbi gloſ. fi-
nal. Alciat. d. præſumpt. 28. num. 5. Couar. d. cap. re-
quiſiſti. num. 7. Surd. d. q. 6. tit. 5. num. 10. et 11. Ca-
rolus de Graſſis. de effectib. Amicitiæ. effectu. 32.
num. 124. et ſeq.* Illuſtriſſimus Mant. *de coniectur.
lib. 8. tit. 6. nu. 18. Cened. canonicar. quæſtion. q. 17.
num. 5. Ioan. Arnon. in topica. cap. 55. Card. Tuſcus.
tom. 1. littera A. concluſ. 326. num. 1. et 2. Barboſ.
axiom. 26. num. 1.*
27 Quò fit, vt eius fauore legatum ſcriptum
cenſeatur, cuius eſt præcisè contemplata per-
ſona. *ſecundum tex. in d. cap. requiſiſti. 15. §. illud
autem. vbi Doctores, ac præſertim Couar. num. 1. de
teſtam. Alciat. d. regula 1. præſumpt. 28. Lopez d.
rubrica de donat. §. 44. et 45. Thoro d. priuil. 160.
col. 1. Mantica de coniectur. d. lib. 6. tit. 3. num. 24.*
28 Quod enim contemplatione fit alicuius, eius
in perſonam directè collatum videtur, *vt Bal.
inquit, in l. filio familias. 42. in fin. ff. de condit. et
demonſtrat.* Regens *de Ponte conſ. 16. nu. 72. vol. 2.*
29 Illud quippè in fauorem ordinari alicuius di-
citur, quod fit in eius fauorem principaliter,
non ſecundariò, *vt idem Bald. inquit in l. 1. C. de
legat. num. 5. arg. tex. in l. rogaſti me. 11. ff. ſi cer-
tum petatur. Dec. d. conſ. 601. num 4. facit tex. in l. ſi.
quis nec cauſam. 4. vbi plenè Iaſ per 16. fundamen-
ta. ff. eod. ſi cert. petat. ſequitur* Nauar. *conſ. 4 nu. 3.
lib. 3. de iniur. et damno dato.* probans, quod id,
30 quod principaliter intenditur, eſt attenden-
31 dum. Non enim inſpicimus cui detur, ſed cu-
ius cauſa, & contemplatione datur. *vt ex l. ſer-
uo legato. 72. §. ſi Teſtator ff. de legat. 1. ſequitur
Sarmiento. de redditib. Eccleſiaſt. cap. 1. num. 16.* Vt
„ omiſſa interpoſiti, capientis perſona ſpectetur
*vt Modeſtinus loquitur in l. cùm dotem. 57. ff. ad
leg. Falcid.* Ibi enim, ne locum ſibi faciat lex fal-
cidia, non ſanè legatarij, in quem verba diri-
guntur, ſed vxoris fideicommiſſariæ, cui vlti-
matò legatum quæritur, perſona attenditur.
*et ſequitur Bar. et Alex. ibid. l. ſi Pater. §. quid vos.
vbi Bald. ff. de adoption. Sard. deciſ. 176. num. 6.
Aymon conſ. 91. num. 6. Rota in recent. par. 1. tom. 1.
deciſ. 391. ſub. num. 2. in Romana cenſus. 20. mil-
lium. 24. Februarij. 1612. coram Illuſtriſſimo Bono-
nien. poſtmodum Sanctiſſimo D. N. Gregor. XV. Lu-
douiſio. in impreſſis apud ipſum deciſ. 544. num. 4.
Cæſar Bartius deciſ. 110. num. 17. Rota apud Card.
Canaler. deciſ. 27. num. 2.*
32 Qua de cauſa Monacho factum legatum
ſub Monaſterij memoria, & commemoratio-
ne, Monaſterio ipſi quæritur, quoniam eius fa-
uore factum videtur; ſac interim ſatis conceſ-
ſerit Monachus. *ex l. filiofamilias. 42. vbi Bald.
et Soccin. num. 4. ff. de condit. et demonſtrat. idem de
Ponte d. conſ. 16. num. 72. et 73. lib. 2.*
33 Et legatum filio factum ſub Patris comme-
moratione, Patriæque Poteſtatis; Patri magis
factum videri, Africanus ait, ac propterea *Pa-*
34 *trem* ſuo nomine legatum petere. Sicuti Ci-
baria Seruis Titij ſi legentur, Domini eſſe, non
ſeruorum legatum. *d. l. filio familias. 42. et ſequi-
tur Menoch. lib. 3. præſumpt. 28. num. 3.* Mantic. *d.
lib. 8 tit. 16. num. 5. Ponte d. conſ. 16. num. 73. Syl-
ueſt. verbo. legatum. 2. q. 8.*
35 Noſtriſque in terminis, legatum Sacerdoti
relictum pro miſſis celebrandis, perſonæ po-
tiùs contemplatione Sacerdotis, quàm Eccle-
ſiæ ſcriptum iudicatur, vt nulla ob id ex ipſo
portio Epiſcopo competat; quòd omnino in
Eccleſia

Eccleſia Sacra facere Sacerdotem oporteat.
Sacriſque operari,Sacerdoti competat, ratio-
ne ordinis,non verò Eccleſiæ. *Petrus de Vbald.*
de canon.Epiſcop. cap.7. num.57.vol.15. tract.fol.
mihi.265.col.3. ſequitur Rota. *apud Illuſtriſſimum*
*Seraphin.d.deciſ.1149.num.*10 *Gratian.*Forenſ *par.*
4 cap.614.num.11.12.& 13 Reuerendiſſimus Ri-
cius Epiſcopus Vici Equen.deciſ 210.num.2.& ſeq.
par.4.quem etiam ſequitur Thoro priuil. 176. &
ſingul.47.col.3.circa med.

Præciſè ergo contemplatione cùm ſcrip-
tum legatum hoc ſit Perſonæ legatarij: Dum
,, loquitur Teſtatrix: *Laſcio che durante la vita di*
,, *detto Reuerendo D.* Gaſparo *ſuo Confeſſore li ſia-*
,, *no pagati annui ducati cinque.*

Et vtique quæretur, eſtò oneri ſacere ſatis
non poſſit; quòd ſit lumine captus oculorum.
36 Et ſanè, legatum Confeſſario relictum; ita
pium æſtimatur, vt ne dum legatis alijs proſa-
nis in teſtamento rogatis præferatur, verùm
etiam,& ipſis legatis pijs,in ſolutione antepo-
natur, atque creditoribus chyrographarijs.
,, Cùm in honorem Dei, & ſatisfactionem ali-
quam pro peccatis factum cenſeatur. Neque
enim minimi facienda hæc cauſa eſt, qua ad
legandum Confeſſario mota fuit Teſtatrix;
quòd periclitanti Animæ opem tulerit.Nam
,, merces laboris eximij æſtimanda eſt, quòd
,, contemplatione ſalutis, certo modo æſtimari
,, non placuit. *vt Paulus loquitur in l. ſi pater. 35.*
§.fin. ff.de donationib. & tex ſimilis. eod. tit. in l.
,, *Attilius Regulus.27.vbi Papinianus, Poſſe defen-*
,, *di Reſpondit(magiſtro donationem factam) non me-*
,, *ram donationem eſſe;verùm officium magiſtri qua-*
,, *dam mercede remuneratum Regulum; Ideoque non*
,, *videri donationem ſequentis temporis irritam eſſe.*
hæc Papinianus. Et in Senatu Sabaudiæ per doctiſ-
ſimos Iudices perpenſum, atquè deciſum fuiſſe, re-
fert doctiſſimus Anton. *Faber lib.1. tit.2. C.de Sa-*
croſanct. Eccleſ. definit. 38. & ſequitur noniſsimè
Ioan. Baptiſta *Thoro in ſum. priuileg. piarum cauſ.*
priuil.56.inf. & ſingul.2.

Legatum hoc itaque contemplatione ma-
gis factum videtur, quòd eſſet d.D. Gaſpar,
Teſtatricis Confeſſarius, quàm oneris adiun-
cti ergò.
37 Cùm,quòd vbi ad vitam legatur legatarij;
contemplatione eius magis, quàm oneris ad-
iecti cauſa legatum ſcriptum æſtimatur. *gloſ.*
fin.in l.1.vbi Bar.& Bald.num.3. C.*de legat.* Dec.
d.conſ.601.num.6. & num.8. Menoch.d. conſ.146.
num.12. & lib.4.præſumpt.123.num.11. Surd.d.q.
6.tit.5.num.12.Bartius plenè d deciſ.79.
38 Tùm, quòd pronomen illud, (ſuus)*ſuo Con-*
feſſore) perſonalitatem denotat, & quaſi ad
oculum perſonam demonſtrat.*ſecundum* Soccin.
Iunior. *conſ.163. num.10.& 11. lib.2. Rota apud*
Illuſtriſſimum Seraphin.deciſ.1337.num.4. Barbo-
ſa.de dictionib.dict.397.num.3.Tuſcus. tom.2. lit-
tera D. *concluſ.260. num.4.*
39 Atque dominium erga perſonam illã oſten-
dit,peculiaremque proinde affectionem.*ſecun-*
dum Menoch.lib.4.præſumpt.162.num.29. Quòd,
ſcilicet poſſeſſionem in eam denotet. *ad tex.in*
l.2. in §.1. ff.de religioſ.& ſumptib.funer. Card.
*Tuſc. tom.5. littera.*N. *concluſ.59. num.1 Rota in*
recent.par.2.tom.1.deciſ.90.num.2.& apud Ludo-
uiſ. Gregor. XV. *deciſ.115.num.6.* Anton.Angel.
Gratian.de dictionib.dict.264. Surd. deciſ.283.num.
14.Barboſa d.dict.397.num.1.& 2.
40 Eamque ita comprimat, & arctet per di-
ſpoſitionem, vt diſpoſitum ipſum in eam tan-
tùm quadrare ſaciat, ac ſedere, & propter ip-
ſam dumtaxat factum oſtendat, neque in aliud
quidpiã diuagari permittat. Bar. *in l.ſi ita eſſet.*
7.nu.8.& 9.ff.de auro,& argento legato. Gratian.
Forenſ.*par.1.cap.104.num.18.& 19.Ceuallus.præ-*
cticar. quæſt. tom.2. q.727.num.2. Barboſa d.dict.
397.num 4.
41 Qualitas porrò nominis, determinans ver-
bum, limitat quoquè diſpoſitionem ad illam
qualitatem,*ſecundum Bar.in l.ex facto.49.col.2.*
num.1.ff.de vulgar.ſequitur Surd. d.deciſ.176. nu.
7.& d.deciſ.283. num.3.

Cæterùm, adiuuant perpenſionem hanc no-
ſtram verba illa Teſtatricis: (*Per li quali ſia*
,, *obligato celebrare vna Meſſa la ſettimana)* quæ
non planè conditionem legato indicunt; ſed
modum dumtaxat demonſtrant,quo ſe pro le-
gato prædicto gerere deberet legatarius.
42 Quòd profectò dictio illa (pro quibus) *per li*
quali) modum; non ſanè conditionem indicet,
atque inſerat. *l.ſi quis pro redemptione.36.C.de*
donationib.l.pro oneribus. 20. C.de Iure dot. Bar.in
d.l.quibus diebus.§.Termilius ..num. 10. ff.de con-
dit.& demonſtrat. Menoch. *d.conſ.146.num.7. &*
num.21.Cephal.conſ.429.num.103.lib.3.Card.Tu-
*ſcus.tom.2.litter.*D.*concluſ.342.num.5. & nu.20.*
Barboſ. dict.287. num.10. Rota apud Capntaquen.
deciſ.275.num.1. par.2.
43 Quod inde potiſſimũ deducitur,quòd emo-
lumentum prius quæritur, quàm oneri ſatis-
fiat. (Ait nempè Teſtatrix.) *Laſcio, che li ſiano*
,, *pagati ducati cinque, &c. per li quali ſia obligato*
,, *celebrare vna Meſſa la ſettimana*, vt ita non ſub
conditione, ſed ſub modo ſcriptum onus vi-
deatur. *tex.in l.cùm tale.71.§.1.vbi Bart ff.de*
condit.& demonſtrat.idem Bar. d.§. Termilius.nu.
5.cum ſeq.tex.ex Modeſtini reſponſo, ſatis ad rem
apertus,in l.Mænia decedens. 44. ff.de manumiſſis.
Teſtam. Aymon. conſ.59. num.1. Surd. deciſ. 156.
num.6. & de aliment. d.tit.5. q.3. num.19.Gomez.
variar.reſolut.tom.1. tit.12. num.73.Craſſ.§.lega-
tum.q.49.circa fin.Rota par.1.diuerſ. deciſ.39. nu.
1.& apud SS.Gregor.XV. Ludouiſ. deciſ.428. num.
10.Cancer.lib.3.variar.cap.22. num.140. Illuſtriſ-
ſimus Mantic.de coniectur.lib.10.tit.5.num.15.&
16.Gratian.par.1.Forenſ.cap.136.num.16. & 17.
Phœbus deciſ. Luſit.11. num. 14. Gaſpar. Anton.
Theſaur.quæſt. Forenſ. *lib.3.q.9. num.1.& 2.Bar-*
tius.d.deciſ.79.num.20.
44 At qui verò, modo non implero, legato ad-
iecto; quia caſu præſertim, atque fortuna fa-
ctum eſt, nè illum implere poſſet legatarius;
non ob id tamen deficit legatum. *l. ſi fundum*
per fideicommiſſum.94.§.1. aliàs l.ſi Titio. 95. vbi
Bar.

Bar.ff de legat. 1. *d.l.* 1. C.*de legat. Bar.in d.l.quibus diebus.§.Termilius* , *num.* 17. *vbi etiam Soccin. num.* 12.*&* 13. *Craß. d. §.legatum. q.* 58.*Gomeſ.d. cap.*12 *tom.* 1.*num.* 70.*Menoch.d.conſ* 146.*num* 22. *Cephal. d.conſ* 429. *num.* 104. Fab. *Anna conſ.* 21. *num.* 12. *lib.*1. *Surd.de aliment. tit.*8 *priuileg.*24. *num.*9. *Rota apud Creſcent. deciſ.*16.*num.*2.*de reſcript.* vbi extendit id ipſum in conditione. *Aymon.conſ.*59 *num.*4.*Gallett.in* Margarita.*verbo.legatum ſub modo.ſequitur* Nald. *in ſum. verbo. legatum.§.*3.*Bartius.d.deciſ* 79.*num.*26.27. *& ſeq.*

45 Siuè per caſum contingentem in perſonam legatarij id eueniat; ſiuè etiam in alterius perſonam,*vt loquitur* Cyn.*in l.* 1. *num.*6. C.*de Inſtit. & ſubſtit. ſequitur* Menoch. *lib.*4. *præſumpt.* 184. *num.* 1.

46 Potiſſimùm verò, ſi modus impulſiuam diſponenti cauſam ad legandum dedit, non finalem; relicturus nihilominus, etiam abſq; modi adiectione. *Cephal.conſ.*633.*num.* 19. *&* 20.*lib.*5. *Aymon.d.conſ.* 59.*num.*4.*&* 6.*Bartius.vbi ſupra d. deciſ* 79.*num.* 28.*& ſeq.& num.*32.

47 „ Non enim cuiquam imputari debet, ſi per
„ eum non ſtetit parere defuncti voluntati.*vt loquitur.tex.in l.pater filium.*36.*§.Tuſculanus .ff.de legat.*3. Atque modum implere, quem Teſtatrix iniunxit. *Imol.in d.l.ſi fundum.§.Titio. ff.de condit.& demonſtrat.ex regula tex.in cap. imputari.*41.*de reg.Iur.in* 6.*vbi* Dyn *tex. cum gloſ in d.l.* 1.*C.de* Inſtit.*& ſubſtit.tex in l.*1.C.*de his, quæ ſub*
48 *modo.*Cephal.*d.conſ.*429 *num.*90. Quòd non vi-
„ detur defectus conditione, ſi parere conditio-
49 „ ni non poſſit. Implenda eſt enim voluntas, ſi poteſt.*ſecundum verba tex.in l.quę ſub conditione.*8.*§.quotiens hęres.ff.de condit.et demonſtrat.*

50 Præſertim verò vbi legatarij fauore legatum ſcriptum apparet.*tex.in l.*Lucius *Titius.*90. *§.quiſquis. el primo. ff.de legat.* 2. Dec. *conſ.*238. *num.*6.Ferret.*conſ.*289.*num.*7.*vbi in legato conditionali loquitur.* Menoch. *lib.*4. *præſumpt.*123. *nu.* 22.*Gomeſ.d.cap.*12.*num.*73.*Surd.de aliment.d.tit.* 8. *priuileg.*24 *num.*9. *Vaſquius* Illuſt. *controuerſ. tom.*1. *cap.*93. *nu.*25. *Acacius* Ripollen *in l.Titio centum.*71. *§.Titio centum*. 1.*ff.de condit. & demonſtrat.nu.*47.*cum ſeq.& nu.*51.52.53. *&* 58.

Caſu igitur, atque fortuna cùm præpediatur nunc D. Gaſpar hic noſter, modum implere legato iniunctum; quòd lumine caſſus oculorum, Miſſarum ſolemnia perficere minimè poſſit. Non vtique ei imputabitur, quin legatum conſequatur, quod eius fauore rogatum fuit; vt oſtendimus. Valeatque orationibus, atque patientia (quòd lumen Cœli non videat, oculis captus) Teſtatricis ſatisfacere menti;
„ quæ in votis id habuiſſe dignoſcitur, dum inquit: *E ſi voglia ricordare pregare* Dio *per l'Anima d'eſſa* Teſtatrice.

Et ita ex his Reſpondendũ cenſui ſaluo, &c.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Aduocatus, &c.

Deberi D. Gaſpari legatum prædictum iudicatum fuit. Et ita executum per plures annos, quibus viſu orbatus oculorum, in paupertate, ac patientia vixit. Verùm poſtmodum repentina noctu morte obijt nonagenarius, vt mihi eadem die, qua vitalem clauſit auram, retulerat. Non indignum itaque æſtimaui, quin quæ collegeram fragmenta, alijs proponerem prælibanda. Proficient enim in legali, ac morali hac paleſtra verſantibus, ſi ſimilis aliàs caſus euenerit. Nec reſpuenda, & ſtomacho habenda, quòd pauperi ſuperfuerint, hilari ſi recipiantur animo. Et panis abſconditus ſuauior quandoque æſtimatur. *Prouerbiorum.*9. 17.

SVMMARIVM.

1 *SEpulchra, & Cappellæ, conſuetudine receptum eſt, vt prætio diſtrahi poſſint.*
*nõ quidem ratione Iuris funerãdi, vel terræ cimiteriatæ, & benedictæ, ſed loci dignioris tantùm. & ſitus. num.*4.*&* 5.
2 *Sepulturæ cauſa quod aliquid recipiatur ex laudabili conſuetudine permiſſum, recedente præſertim ſcandalo. num.*3.
4 *Sepultura ratione Iuris funerandi, & terræ cimiteriatæ, vel benedictæ ſpiritualitati annexa ſunt, vnde vendi non poſſunt. & num.*13.
*vendi tamen poſſunt ratione ſitus, & loci dignioris, quæ ad ſepulturam non pertinent.nu.*5.*& nu.*12.
6 *Præeminentia loci dignioris, quoad ſitum ſepulchri, prætio vendi poteſt, quæ quidem remotum quid eſt à ſepultura.num* 9.
7 *Calix quamuis conſecratus, quoad materialitatem tamen vendi poteſt, modò non pluris, quòd conſecratus ſit, vendatur.& num* 11. *et num.*24.
8 *Sepultura gratis præſtanda eſt, et vendi non poteſt.*
10 *Creditoribus non poteſt eſſe Ius in ſepulchra, et cappellas debitoris. limita num.* 12. *et amplia. nu.* 13. *et num.*26.*et num.*48.*et* 49.50.
11 *Locus purus ad ſepulchrum extruendum vendi poteſt; ſicuti vendi poteſt terra ad Eccleſiam ædificandam.*
14 *Sacræ res ab hominum ſunt ſemotæ commercio, et ideo vendi non poſſunt, neque creditoribus obligari.*
15 *Sepulchrum, quòad proprietatem, ſacrum iam effectum, nullus habere poteſt, etiam Epiſcopi accedente conſenſu.*
*Vſus tamen eius habere poteſt, et Ius ſepeliendi mortuos ſuos, et prohibendi, nè alieni inferantur in eo.num.*16.*et num* 54. *et* 55.
17 *Cappellarum, et ſepulchrorum conceſſio emptionis, et venditionis nomine non comprehendi poſſunt; abſque enim ſimoniæ labe vendi non poſſunt, fiet autem conceſſio ad vſum deſtinatum tantummodo.num.*18.
19 *Sepulchri, et Cappellæ dominium transferri non poteſt, ſed vſus tantùm eorum concedi.*
*quę tamen conceſſio ſeruatis ſolennitatibus de rebus Eccleſię alienandis, fieri poterit.num.*20.
21 *Sacræ rei dominium nullius in poteſtatem cadit.*
22 *Sepulchrorum, et Cappellarum conceſſio gratis fieri debet, ſponte autem patroni aliquid in Eccleſiam conferre debent, tanquam eleemoſynam, non vti pretium eorum.*

23 *S.pulchrorum materialitas, vt marmores ſunt, columnæ, ſtatuæ, & alia huiuſmodi licitè venduntur, modò non pluris vendantur, quòd in Eccleſia ſint; & quaſi ſacra effecta.*

25 *Sepulchra, & Cappellæ ſpiritualitati ſaltim annexa ſunt.*

& ideo neque vendi, neque obligari poſſunt, neque in illis ius eſſe creditoribus. num. 26. & 27. & num. 56. & 57.

neque in generali bonorum obligatione comprehendentur. num. 28.

29 *Iuspatronatus in generali bonorum obligatione non comprahenditur.*

30 *Ius ſepulchrorum confiſcatum non cenſetur, bonis fiſco applicatis, ſed firmum illud familiæ perſeuerat, & hæredibus.*

31 *Ius patronatus in confiſcatione bonorum non comprehenditur, & contraria ſententia refellitur, & declaratur.*

32 *Ius patronatus eſt ſpiritualitati annexum, & ideo ab hominum commercio alienum.*

34 *Sepulchra, & Cappellæ conſtruentium honoris gratia conſtruuntur ad familiarum; ſplendorem proinde neque vendi, neq; etiam hypothecari poſſunt, vt nullum Ius ſit in eis creditoribus, & num. 35.*

amplia etiam in ſtatuis ſepulchris ſuperpoſitis. num. 38.

36 *Sepulchra alia familiaria, hæreditaria alia.*

38 *Statuæ, ſepulchris ſuper poſitæ, vel alibi honoris ergò erectæ hypothecari creditoribus non poſſunt.*

39 *Iudicis officium manet ad memoriam conſeruandam defunctorum, qui præclara geſſere facinora, aduerſus inſolutes.*

40 *Arma, & inſignia ſepulchris ſuper poſita non poſſunt per hæredes remoueri, vt ſua ibi affigantur, nè defunctorum memoria euaneſcat.*

41 *Familiarum vetuſtas, & ſplendor per ſepulchra, & arma illis infixa conſeruatur, & ideo amoueri non poſſunt.*

42 *Antiquorum memoriam deleri lugubre, & deplorandum æſtimatur, ſed conſeruanda illa erit. num. 52.*

43 *Exemplis anteceſſiorum, maximè excitantur ſuccedentes. & num. 52.*

44 *Virtutum præmia tribui merentibus, conuenit.*

45 *Præcedentium deuotione, & affectu erga res ſacras, excitantur ſubſequentes, magiſque incenduntur.*

46 *Monumenta conſtrui Religionis intereſt propter publicam vtilitatem, ne inſepulta cadauera iaceant.*

47 *Quarta non debetur ex legato pro extruendo ſepulchro.*

49 *Sepulchra, & Cappellæ neque legati Iure in alium trahici poſſunt, niſi quòad Ius ſepeliendi dumtaxat.*

51 *Familiarum dignitatem ſaluam eſſe Reipublicæ non minimè intereſt.*

53 *Decisio Melchioris Phœbi declaratur. & nu. ſequent.*

54 *Sepulchri vſus in humatione conſiſtit cadaueris hominis Chriſtiani; vndè ſi vendatur, ſimoniæ labes admittitur.*

55 *Sepulchra ad id dumtaxat deſtinata ſunt, vt in illis defunctorum corpora condantur.*

56 *Sepulchrum Religioſum per illationem exanimati corporis fit.*

57 *Sepulchra ex duobus conſtant.*

58 *Res compoſita ex ſpirituale, & temporale, vendi non poteſt ex ea parte, qua ſpiritualis eſt, quantumcunque ſpiritualis modica ſit.*

60 *Conſuetudo localis non extenditur vltra conſuetudinis loci diſtrictum, &c.*

ARGVMENTVM.

Argumentum ab ipſo principio petitur.

RESPONSIO XVI.

FVit in Tribunali Fabricæ agitata quæſtio: Nùm poſſet Creditor inſtrumenti, vel etiam Chyrographi vi, generali bonorum omniū hypotheca ſuffulti, aſſiſtendi iurè in Sacellum, ſiuè Cappellam, vel ſepulchrum debitoris experiri, quòd nihil vltrà bonorum ſupereſſet, ex quibus Creditoribus, pijſq; legatis, fieret ſatis? Et ſanè Ego negatiuam ſequendo, dicebam.

1 Quòd licet quidem, ex Conſuetudine ſaltim, receptum ſit, Sepulchra, ſiuè Cappellas pretio diſtrahi poſſe, vt ſeruanda ſit huiuſce-

2 modi Conſuetudo. Quemadmodum, quod aliquid pro ſepultura ipſa percipiatur, ſeruanda laudabilis Conſuetudo eſt. *poſt tex. cum gloſ. fin. ibid. in cap. ad Apoſtolicam. 42. de ſimon. Abb. in cap. abolendæ. 13. num. 7. de ſepultur. per tex. in l. priuilegia. 12. C. de Sacroſanctis Eccleſijs ibi. Salaria etiam, quæ Sacroſanctis Eccleſijs in diuerſis ſpeciebus de Publico hactenus miniſtrata ſunt, iubemus nunc quoque inconcuſſa, et à nullo prorſus imminuta, præſtari. Hæc ibi: Felin. d. cap. ad Apoſtolicam. numero. 2. S. Antoninus in ſum. par. 2. titul. 1. cap. 5. §. 22. Abulenſ. in capit. 23. Geneſ. col. 3. infra etiam allegatum. Syluest. verbo. ſepultura. num. 2. Card. Tuſcus. tom. 7. verbo ſepultura*

K con-

3 concluſ.192.num.7. in fin. & num.9. Recedente
præſertim ſcandalo. Sotus.de Iuſtit. & Iure.lib.
9.q.7.art.1. ad tertium col.2.in fin. verſ. at verò ſi
quis honoratiorem, Eman. Rodriq. quæſt. regulari.
tom.3. quæſt.58. articul.2. Angel. de Gambellion.
de teſtament. gloſſ.8. num. 2. vol.7. tract. fol. mihi
16.Vgolin.de Simon.tabula prima cap.44. §.2.nu-
mer.7. & in fin & num.10 circa finem. verſ. non
itidem.Gratian.deciſ.26.num.14. & 15. & Forenſ.
par.1 cap.110.num 6. cum ſeq. & cap. 210. par.2.
num.11. Oliuer. Beltraminus ad deciſ. Sanctiſſimi
Ludouiſ. Gregor XV. deciſ.145.num.10 Nald in
ſum. verbo. ſepultura.num 8. Garſias. de benefic.
par.5 cap.9.num.133.& 134. & 135. & ſeq.Bo-
nacina tom.1. operum de ſimonia. diſput.1.q.14.§.
6. num.1.

4 Non ſanè ratione iuris funerandi, vel terræ
cemiteriatæ, & benedictæ, quæ ſpiritualitati
ſaltim annexa ſunt. arg. tex. in cap. quanto.3.de
Iudic.S.Thom.2.2.q.100.artic.4 ad tertium.S.An-
tonin.d.capit.5.§.22.Rodoan.de ſimonia.par.1.cap.
5 30. num.6. & ſeq. Sed ratione ſitus dumtaxat,
& loci dignioris, quæ ad ſepulturam ipſam ne-
ceſſaria minima ſunt, neque ſpectant ad eam.
Ioan. Silua. de benefic. par.1. q.7. num.69.in fin.
volum.15 tractat. fol.28. col.3. Sotus de Iuſtit.d.
q.7.artic.1.ad tertium Rodriq d.art.2.q 58 verſ.
at cùm ſæpius.& in ſum. cap.60. num.2. par.2. Ze-
rola.in Praxi Epiſcopali. verbo.ſepultura. notab.2.
par.1. Vgolin.d.§.2.num.12.in 2.q.Perez de Lara.
de Cappellan.lib.1.cap.25.num.17.Ricius in praxi.
par.1.reſolut.39.num.6.

6 Vt iurè poſſit præheminentia huiuſmodi, &
dignitas pretio pendi, & æſtimari; materialiter
7 ſaltim, vt res quædam ſunt. Sicuti venditur
Calix materialiter, ratione materiæ aureæ,
vel argenteæ; modò non pluris, ex quo conſe-
cratus eſt, vendatur. Syluest.verbo.ſepultura.d.q.
2.& verbo.ſimonia. q.12. Armilla eod. §.34. Sot.
d.q.7 art.1. ad tertium Sebaſtianus Medices.de ſe-
pultur.q.15.toto.num.17.& 18. Rodoan. d cap 30.
num.10.& 11.Vgolin.d.§.2.num.12. Nald. d.ver-
bo. ſepultura. num. 8. Lauor. variarum lucubrat.
tit.2.cap.10 num.3. in fin. & nouiſſimè Pater An-
ton. Diana tract. 15. miſcellaneo. reſolut.57. fol.
96. Ioann. de la Cruz in director. conſcientiæ par.
1.in 7 præcept. q 4. de ſimonia. dub.9. num.9. con-
cluſ.2.ſequitur poſt alios nouiſſimè Barboſ.in tract.
de Iure Eccleſiaſtico lib 2.cap.10. num.16. & 18.
& dixerat eadem priùs in tract. de offic. Parochi
cap.26.num. 16 & ſeq.

8 Nec enim ſepultura, quæ gratis præſtanda
eſt, venditur can. quæſta eſt. cum can.ſeq.13.q.2.
d.cap. abolendæ. 13.de ſepulturis. cap.cùm in Ec-
cleſiæ.9.cap.audiuimus. 41. & d.cap. ad Apoſtoli-
9 cam.42.de ſimon. Sed quod remotum, & extra-
neum, atque omninò extrinſecum eſt eidem.
Sot.d.q.2.artic.1.ad tertium.Rodriq. d.q.58. art.2.
Didac. Spino. de teſtament. in gloſ.2. princ. de ele-
ctione ſepulturæ. num.43. Petrus Binsfeld. ad d.tex.
in cap. audiuimus. 41. de ſimonia. q. 1. concluſ. 3.
Gratian.d.cap.110. num.6.& d.cap.210. num.10.
& 12. vbi deciſum refert in vna Teraſonen. ſepul-
turæ.anno.1572. coram Lancellotto. & aliàs quo-
que coram Manzanedo in Calagurritana Sepultu-
turæ.1617.Oliuer. Beltramin. ad d.deciſ.145. Lu-
douiſ.num.10. et deciſum quoquè in Curia Archie-
piſcopali Neapolitana refert Riccius. collectan.
649.in fin.par.3.et d.reſolut.39.num.5. par.1. Gar-
ſias. d. cap.9. num.137. Diana d. reſolutione 57. et
ſequitur nouiſſimè eruditus Iulius Lauor. variarum
lucrubat. tit.2. d.cap.10. num.15. et 17. Bonacina
d.§.6. num.4. declarans ſententiam Suar. num.22.
cap.14.infra allegandi, et nouiſſimè etiam ſequitur
in tract. de Iure Eccleſiaſtico Barboſ. d. lib.2. cap.
10.d num.15. ad vſque 19. et d.tract. de offic. Pa-
rochi d.cap.26.d num.16.

10 Nihilominus, haud ius eſſe poſſe creditori-
bus in ſepulchra, & Cappellas debitorum, hy-
potecaria experiundi, magis è veritate eſſe,
addebam.

11 Cùm quòd, in ſuperioribus tradita exau-
diuntur, vt vendi quidem poſſit purus locus,
& terra ad ſepulcrum extruendum; veluti
vendi poteſt terra ad Eccleſiam ædificandam,
(materialiter) quemadmodum materia ad ca-
licem (vt ſupra dicebamus) ſiuè ex parte antè,
vt loquitur Spino.d.gloſ.2. num.43. arg. tex. in l.ſi
momento.3. C. quæ res pignor. obligar. poſt. à con-
trario ſenſu accepti. Quòd profectò tamquàm
protanæ res habeatur, quæ ſub commercium
cadit hominum. Quemadmodum emit Abra-
ham ab Ephron ſpeluncam duplicem in ſepul-
turam Geneſis.23 S Thom.d q.100.artic.4.ad ter-
tium,et Abulenſ.in eund. cap.23. Geneſ. col.3. Gra-
tian.d cap 210 num.9.Rodoan. de ſimonia mentali.
cap.16.num.14.et 15.vol.15.tract. par.2. fol.mihi.
94.col.3. Suar. tom.1. de religione lib.4. capit. 14.
num.17. et ſeq. Paulus. Layman.in ſum. Theolog.
moral.lib.4 tract.10. cap. vltimo §. 4. de ſimonia.
num.37.tom.2. Bonacin. d.§.6. Ioan. de la Cruz.d.
dub.9 concluſ. 2.

12 Vt poſſit interim ſuper loco hoc empto,
quaſi profano, antequàm ſacer effectus fue-
rit, ius eſſe creditoribus. ad tex. in l.2. §.purus
autem locus. ff. de religioſ & ſumpt. funer & l.
vel quæ. 6. in fin ff.eod. Phanuc. de Inuent. par 6.
num.68.vol.8.tract par.2.fol.299. col.3. Medices
d.q.15.num.18.Rodoan. vbi ſupra. num.15. Lauor.
d.cap.10. num.2. et 3.

13 Secus verò re ſacra effecta, Epiſcopi deſti-
natione. ad tex. in capitulo ad hæc.4. de Religioſ.
domibus. gloſ. in can. Eccleſiaſtico. 14. verbo. ſi
Terram. et gloſ. fin. in can. Clerici.11.§.item quæ-
14 ritur. 13. q.2. Atquè ab hominum ſemota co-
mercio. vt nullo tunc modo, vel diſtrahi pre-
tio, vel obligari Creditoribus, iurè poſſit. tex.
eſt in l.ſi ſepulchrum.4. et l locum quidem. 9. C.de
religioſis, & ſumptibus funer. text. in l. ſi monu-
mento.3. C.quæ res pignori. Turrecremat. in can.
poſtquam.13 q.2. S.Thom. d.art. 4. Abulenſ. in d.
capitul. 23. Geneſ. Syluest. d. verbo.ſepulcrum. q.
2. & verbo. ſimonia. q.12. Armilla. verbo. ſepul-
tura. §. 1. Angel. de Gambellion. de teſtamento.
d.gloſ.

d. gloſ.8. num.2. Ioan. de Silua. de beneſic. par.1. q.6.num.7. in 8.argum. fol.23. vol.15. tract. Phanu. d.par.6.num.68. Medices. *d.num.* 18. *Rodoan.d. cap.16 numero 15.et ſeq. Petrus Sotus.in Iuſtruct. Sacerdot. de ſacramento ordin. lect. 7. col.7. verſ. ſecundum de reliquis.in fin. Vgolin.in d.§.2.nu.12.* Rodoan. *d.cap.30. num.10. et ſeq.Pater Molina.d. diſput.214.d.verſ.eo tamen ipſo. Gonzal. d.gloſ.5. num.36.Zerola d.verbo.ſepultura.nu.2.* Rodriq. *in ſum. d cap 60. num.2.* Binsfeld. *d.cap. audiuimus. concluſ 3.in princ. Garſias. de expenſ. & melioras. cap.8.num.51.verſ.hodie tamen. Ludouic.* Molin.de Hiſpan.*primogen.lib.1.cap 24.num.40.* Riccius *d. reſolut.39 num 1.& ſeq. Suar d.cap.14. num.18.* Ioan.*de la* Cruz. *d.dub.9.*

15 Tùm; quòd nullus quo ad proprietatem ſepulchrum, ſacrum iam effectum, habere poteſt, nec etiam Epiſcopi accedente conſenſu, *ad text. in l.tantum.6. §. ſacræ. ff. de rerum diuiſ. tex. in d. capitulo. ad hæc. 4 cum gloſ. de religioſ. domib. & in cap.cauſam quæ.7.vbi gloſ.fin. de præſcript.*

16 Et ſi planè vſum eius dumtaxat de conſenſu Epiſcopi acquirere valeat, & Ius ſepeliendi mortuos ſuos, & prohibendi ne alieni inferantur in eo. Rota *par. 1.diuerſ. decis.787. num 4.* Nauor.*conſ.1.de ſepultur.num.1. lib.3. Illuſtriſſimus* Card *Tuſc. d.verbo. ſepultura. concluſ.192. num.4. Rota apud Ludouiſ Gregor. XV. d. deciſ. 145.num.1. vbi pluries item deciſum refert* Beltram.*num.5. & dictum fuit in Calaguritana ſepulturæ. 17.* May 1606. *coram Coccino deciſ.291. nu. 1.& 2.* Riccius *in praxi.par.1.reſolut.585. in maiori Impreſſ.num.1.ex Henriquez conſ.70. & d.reſolut.39.num.6. Garſias. de expenſ. d.cap.8. num.51. verſ.Vnde laycus. Gabriel Pereiera longè poſt hæc ſcripta viſus. deciſ.24. num.1. et 5.et 6.* Claudius *Tutius. q.18. de iure Patronat. num. 3.Suar.d.cap. 14. num.22.ſequitur* Barboſ. *d.lib.2. de iure Eccleſ. cap.10 num.18.et d.cap.26. num.1.et 18. de offic. parochi.*

17 Abſit igitur, vt Cappellarum, & Sepulchrorum conceſſio, emptio appelletur, & venditio; cùm illa vendi, abſquè ſimoniæ labe, permiſſum minimè ſit. *d.cap. abolendæ.* præſertim ex parte poſt, *vt loquitur Spino d.gloſ.2.num.43. et ſequitur Gratian. d.cap.110. num.7. et 210.numero 7.* ſiuè ſecundum formalitatem ſuam, poſt, ſcilicet, conſecrationem, *ſecundum S.Thom. d.*

18 *art.4. Abulen d. cap. 23.et alios ſupra relatos.* Verùm ad vſum deſtinatum ſolummodò conceſſio nuncupabitur, *vt Quaranta inquit. in ſum. bullar. verbo. alienatio rerum Eccleſiaſt. num.29.*

19 Nec enim Dominium transfertur, ſed vſus tantùm illorum. *Ancharan.conſ.113.iura quæ loquuntur.num.4. Rodriq. d.cap.60.nu.2.* Riccius.*d. reſol.39.num.5.et 6.*

20 Quare non niſi ſeruatis canonibus de rebus Eccleſiæ alienandis, huiuſmodi conceſſio fieri poterit. Nauar *d. conſil.1. de ſepultur. numer.1.*

21 Quòd ſacræ rei Dominium nullius vnquam in poteſtatem cadat. *l. inter ſtipulantem. 83. §.ſacram.ff.de verbor.obligat. d.l.in tantum. 6.§.ſacræ, ff. de rerum diuiſ. Sayr. deciſ.2. de ſepultur. lib 3.* Riccius. *d.reſolut 39. pertotum ſequitur* Bonacina. *tom.1. de alienat bonorum Eccleſ. diſp.2. q. vnica. punct. 2. num. 120.*

22 Gratis itaque conceſſio ipſa facienda erit, vt ſuſpitio omnis auaritiæ longè, latèque amandetur; vt ſpontè etiam Patroni in Eccleſiam aliquid conferant, quaſi Eleemoſynam largientes, non pretium ſtatuentes. *Armilla d. verbo ſimonia.§.2.et §.36.Rodriquez d.q.58.articulo 2.Ludouic.*Molin. *de* Hiſpan. *primogen. d.capitulo 24 num.40.* Et ita in praxi à peritis ſeruari Notarijs *Reuerendiſſimus refert Genuenſ. in prax. capit.41. de poteſtate magiſtrorum. num.28. et 29. in annotation. apud me impreſſione* Romanæ *anni* 1609. Ioan. *de la* Cruz. *d. dub.9. concluſ. 1. Barboſ.d.cap.10. num.16.*

23 Non improbabitur tamen, quin vendi poſſit ipſa materialitas Sepulcri; marmores ſcilicet, columnæ, & alia his ſimilia; modò non pluris vendantur eò quod in Eccleſia ſint, vel

24 Eccleſiaſtica, ac ſacra quaſi iam effecta. Sicuti nec improbatur, quin vendi poſſit Calix (ſac etiam conſecratus) aliæque ſacræ veſtes; modò tamen non pluris vendantur conſecrationis ergò. Syl*ueſter. d verbo. ſepultura q.2. & verbo.Simonia q.12. Armilla eod.num.34.* Medices. *vbi ſupra d.num. 18.* Rodoan. *d.cap. 30. num.10. et ſeq.et d.cap.16.num.17.et 18.Vgolin. d.§.22. num. 8.et 12.et ſeq.* Binsfeld. *in cap. ad Apoſtolicam.42. quæſt. 1. concluſion 3. colum. 4. verſ ſecundum quando in aliqua re. Sotus lib.9 quæſt. 6 artic.1. col.7.et alij ſupra relati.* Caietan. *ſum. verbo.ſimonia.in prima regula.Suar. d.cap.14. num.17. et ſeq. Layman. d. num.37. Bonacin. d.tom. 1. de ſimonia. diſput. 1. q 4. num.8.11.12. et 13. et d.§.6. per totum.*

25 In hominum ergò commercio ſepulcra huiuſmodi, & Cappellæ cùm non ſint, ex quo ſpiritualitati ſaltim connexa. Syl*ueſt. verbo.ſimonia. q.12.* Armilla *eod. §.34. Lauor. d. cap.10.*

26 *numer. 27.* Nullum Ius in illis creditoribus, quò ea pignoris, vel hypotecæ iure auocent, eſſe poterit. *tex.in d. l.inter ſtipulantem. 83.§.ſacram. de verbor. obligat. text. in d. l. locum. 9. C.*
,, *de religio. & ſumpt. funer. locum quidem religio-*
,, *ſum* (inquiens) *diſtrahi non poſſe, manifeſtum eſt.*
,, *tex.in l.ſi monumento. 3.* C. *quæ res pignori obli-*
,, *gari poſſunt. Si monumento* (dicens) *corpus filiæ*
,, *tuæ intuliſti, religioſum id feciſti, quo facto obli-*
,, *gari à quoquam, prohibente* Iuris *religione, non*
,, *poſſe, dubium non venit.hæc ibi. Franciſcus* Ripa, *reſp.1. num.11. et 12. tit. de interdictis. par.2. reſponſor. fol.mihi.66.*

27 Obligari ergò ſi non poſſunt. Neque pignoris, hypotecæuè iure auocari, vel diſtrahi poterunt. Ioan. *Faber Inſtitut. de rerum diuiſion. §. religioſum autem. num.4. ſequitur Rodoan. d. cap. 16.num.19. in fin. et num.20.* Molina. *d.lib 1.cap. 24.num.40.Garſias.de expenſis, et melioras. d.capitulo.8.num.51.verſ.hodie tamen, et verſ. vnde laycus.* Illuſtriſsimus Cardinalis Mantica. *de tacit. et ambiguis. tom. 51. libro 11. titulo. 5. numero 2.*

Antonius Riccialius Epiſcopus Vmbriaticen virin-
geny perſpicacitate præditus in ſatis docto tract.
de Iure perſonarum extra g'em. Eccleſ. lib. 3 cap. 7.
num. 13. Vt nequè in generali bonorum obli-
29 gatione comprehendi valeant. Quemadmo-
dum nequè Ius Patronatus includitur, poſt
Rocchum, & Lambertin. quos ipſe refert, ſequitur
Doctor Marta. voto. 29. num. 14. 15. & 16. Phanu.
de inuent. par. 6. num. 66. Lanor. d. cap. 10. num. 24.
Thomas Sanchez in opuſculis moralib conſil. lib. 2.
cap. 3 dub 80. num. 13. poſt Abb. Panor in cap. quæ-
rimoniam de Iure patron. & Lambert. lib. 1. par. 2.
q. 5. art. 7.

30 Quo circa bonis conſiſcatis, conſiſcatum
haud cenſebitur Ius ſepulchrorum. Sed fir-
mum illud familiæ, & hæredibus perſeuerabit.
tex in l ſi quis fuerit. 33. ff. de religioſ. & ſumpt.
funer. Molina de Hiſpan. primogen. d. cap. 24 nu.
15. Pater Molina. diſput. 188. verſ. & ſi hæres. in
fin. & d. diſput. 214. verſ. ius ſepulchri, ſiuè fami-
liare. in fin. Gratian. d. deciſ. 26. num. 2 & num. 7.

31 Quemadmodum nequè in conſiſcatione
32 bonorum Ius Patronatus includitur. Quòd
ſit illud ſpiritualitati annexum, atq; alienum
proinde ab hominum commercio, & à laycali
conſequenter iuriſdictione. Giganſ. conſ. 146.
num. 3. & ſeq. & de crimine leſæ Maeſtat. q. 4. nu.
2. Conar. variar. reſolut lib. 2. cap. 18 num. 7. vbi de
communi teſtatur. Franciſc. Leon. in Theſauro fori
Eccleſ. par. 2. cap. 5. num. 32. 33. & ſeq. vſque ad fin.
plenè Farinac. q. 25. num. 151. limit. 11. & nu. 153.
Molina. de Hiſpan. primogen. d. cap. 24. num. 26. et
27 Ioan. Azor. Inſtit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 12. q.
9. Sanchez in opere morali, tom. 1. lib. 2. cap. 19.
Farinac q. 25. num. 151. et ſeq. et de hæreſi q. 190.
num. 24. et ſeq. Garſias. de benefic. par. 5. d. cap 9 nu.
25. et num. 31. Rota in Lucana Iuris patronatus 26.
Aprilis. 1605. coram Dominò Coccino Decano. et
4 Iunij. 1606. coram eodem. et 8 Iunii 1607. coram
eodem apud Farinac. poſt 2. vol. conſ. deciſ. 211. et
241. et apud Viuian. deciſ. 105. 106. et 107. et in
Agaten. Iuris Patronatus. coram Illuſtriſſimo Pam-
philio. 4. Maii. 1602. par. 1. in recent. dec. 53. num. 5.
Pater Sanctarell. de hæreſi. cap. 19. numer. 2. 3. et
4. Barboſ. de offic. et poteſtate. Epiſc. par. 3. alle-
gat. 71. numer. 45 et ad tex in cap. ex litteris. 7. nu-
mer. 10. de Iure Patronatus. et in cap. vergentis. 10.
num. 31. in 7. limit. de Hæretic. Peregrin. de Iure
Fiſci lib. 5. tit. 2. num. 71. Dominus Riccinllus de
Iure perſonarum lib. 5. cap. 32. num. 1. & ſeq. Vi-
uianus de Iure patronatus lib 15. cap. 2. à num. 17.
ad fin. vſque capit. Pater Ferdinand. à Caſtro Pa-
lato. in opere morali tract. 4. diſput. 5. punct. 5. per
totum. & nouiſſimè Angel. Garonus. ad ſtatutum
Mediolani lib. 4 tit. 7. de Iure fiſci. art. 36. à num. 36.
ad vſque. numer. 42. Sanchez in opuſculis morali-
bus. conſil. lib. 2. cap. 3. dub. 87 par. 1.

33 Nequè vis facienda eſt in contraria ſenten-
tia, ac præſertim, quòd deciſum referat in Re-
gia Camera Summariæ. Anna. ſing. 291. Ius Pa-
tronatus conſiſcatum fuiſſe etiam per ſe. Eſt
enim deciſio Laycorum Iudicum. Refert enim
quid factum fuerit, non tamen ſtringit ita de
iure fieri debere. Et prior ſententia magis re-
ceptior eſt, cùm Ius nullum ſit Laycis in re-
bus ſpiritualibus, (vt præcitati docent Doctores)
etiam ij, qui pro affirmatiua ſunt, cum aliquo
tamen temperamento exaudiendi, ſiue ſpiri-
tualitati annexis, quod alibi etiam, Deo fauen-
te, dicemus latius.

34 Accedit præterea, quòd ſepulchra huiuſ-
modi, & Cappellæ, cùm conſtruentium illa
honoris gratia fiant, vt familiarum ſplendor,
& antiquitas, atquè apud poſteros memoria,
& ex his etiam nobilitas perduret, & oſtenda-
35 tur. Ancharan. d. conſ. 113. numer. 4. Vt proinde,
nec iniuria, diſtinctio orta ſit inter familiaria,
& Hæreditaria ſepulchra. iuxta tex. in l. fami-
liaria. 5 ff de religioſ. & ſumptibus funer. Ludouic.
Molin. d. cap. 24. num. 41. Garſias. d. cap. 8. num. 4.
Medic. d. q. 15. num 2. & 3. Pater Molin. d. diſput.
188. & 214. Pereira. d. deciſ. 24 num. 2.

37 Nullum vtiquè Ius in illa erit creditoribus.
Cùm nullo modo diſtrahi poſſint. text. aper-
tus. in l. Aufidius refert. 13. vbi Bartol. & An-
gel. ff. de priuileg. creditorum Angel. de Gambel-
lion. d. tract. de teſtam. gloſ. 9. num. 4. d. vol. 7. tract.
fol. mihi. 16. col. 4. Marta. d. voto. 29. numer. 17.

38 Quemadmodum neque in ſtatuas ſepulchris
ſuperpoſitas, vel alibi quoque, honoris ergo
erectas. d. l. Aufidius. & l. ſtatuas. 7. C. de religioſ.
& ſumpt. funer. Meus Maranta. conſilio. 70. nume-
ro. 7.

39 Vt maneat proptereà Iudicis officium ad
authoritatem, memoriamque conſeruandam
defunctorum, eorumque præſertim, qui præ-
clara geſſere facinora, ad inſolentium auda-
ciam reprimendam. tex. eſt in l. Quintus Mu-
tius. 7. §. Pomponius in teſtamentis. ff. de annuis le-
gatis. Marta. d. voto 29. num. 17. Lanor. d. cap. 10.
num. 18. Anchar. d. conſ. 113. num. 4. 5. & 6. & 7.

40 Ideoque neque hæredibus ipſis ius, faſque
erit; fundatorum armis, inſignibuſque detra-
ctis, ſua inibi affigere. Ne præcendentium de-
functorum memoria è poſterorum mentibus
41 euaneſcat. Atque familiarum vetuſtas, &
ſplendor, qui rebus hiſce conſeruari, & perdu-
rare conſpiciuntur; ſuccedentium audacia, ac
temeritate (ne dicam vanitate) deleri, atque
aboleti contingat. Quod legibus, rationem
vndequaque ſectantibus, inimicum admodum
„ eſſe, probat. tex. in l. 1. §. publicè enim intereſt. ibi:
„ Vt ordinum dignitas familiarumque ſalua ſit. ff. de
ventre inſpiciend. tex. etiam ſatis ad rem noſtram
aptus, & apertus. in l. in fundo. 39. ff. de rei vindi-
„ cat. vbi ſequentibus Celſus loquitur verbis: Finge
„ Pauperem, qui ſi reddere id cogatur, laribus, ſepul-
„ chris auitis carendum habeat; ſufficiet tibi permittẽ
„ tollere ex his rebus, quæ poſſis, dùm ita ne deterior
„ ſit fundus quàm ſi initio non foret ædificatum. hæc
ibi. Satiùs enim iudicat ibi Celſus tollere ex
meliorationibus (ſecundum gloſ. ibid.) bonæ fi-
dei poſſeſſorem, quæ abſque deterioratione
fundi habere poterit, quàm ſi reddere domi-
nus eius cogatur, laribus, auitiſque ſepulchris
carendum ſit ei.

42 „ Satis enim ſuperque lugubre eſt,& deplo-
„ randum , antiquorum memorias,ſic repente
„ ſuccedentium temeritate deperire . Et maio-
„ rum imagines,aut non videre fixas, aut revul-
„ ſas videre. *ut loquitur tex. in l.lex,quæ Tutorem.*
22. §.nec verò domum. C.de adminiſtrat. Tutorum .
Quin imò Iuris ſanctione (,*vt loquitur Valens*
iureconſult.l.legata municipio. 5 in fin. ff.de admi-
„ *niſtrat.rerum ad Ciuit.pertinent.*) Eorum munifi-
„ centia, qui hæc fecerunt , inſcriptione notari
„ oporteat, quàm quod deleri.
43 Profectò,quod ſubſequentes præcedentium
ſuorum exemplis, quàm maximè excitentur *ad*
tex.in cap.magnæ.7. §. quod autem agitur.vbi gloſ.
verbo.agitur.de voto. tex. in can. præcipuè. 11.q.3.
& can.cùm grania.13.q.2. tex.in l apud Iulianum.
„ *9. §.fin. in fin. ibi. Exemplum hoc ſequendum. vbi*
„ *etiam gloſ. fin. in fin. ff. ad Senat. Conſul. Trebell.*
plura congerit notabiliter ad rem. Ioan.Nevizan.in
ſylua nupt. lib. 3. num.5 & 6. vol.6. tract. fol.36.
44 Et virtutum præmia tribui merentibus con-
uenit . *vt loquitur tex. in l.fin.C.de ſtatut.& ima-*
45 *gin.* Vt ſubſequentes ex deuotione, affectuque
erga Diuinum cultum,& res ſacras , ex Maio-
rum recordatione, excitentur magis , magiſq;
incendantur,& afficiantur ad ea ; quod ſequi-
tur . *Genuenſ in praxi. cap. 109. varia dubia circa*
Cappellas. num.2.3. & 4. & nouiſſimus Iulius La-
norius. variarum lucrubationum. de priſco , & re-
centi funerandi more tit.2. cap.18. num. 18. & 19.
& Regens de Ponte decis.11. num.15. verſ.bis ſic
firmatis.
46 Religionis quippè intereſt monumenta cō-
„ ſtrui, & exornari . *vt Vlpian. inquit in l.1. §.in-*
terdum . ff.de mortuo inferendo . & Papinian. d.l.
„ *ſunt perſonæ 43. ibi :* Nam propter publicam vtili-
„ *tatem , ne inſepulta cadauera iacerent. de religioſ.*
et ſumptib. funer. ſequitur Perez. de Lara. d. lib.1.
47 *cap.25. num.6.* Vnde ex legato, pro extruendo
ſepulchro rogato , quarta Epiſcopo ſolui mi-
nimè debet. *Syluest.*(inquit)*verbo.canonica por-*
tio q 4.in 2 fallent. ſequitur Lauorius . d.tit.2.cap.
17. num.99.
48 Qua de cauſa , vel ſepulchra , & Cappellas
huiuſmodi , quòad materialitatem ipſam con-
ſiderauerimus , ad hominum cadauera, Epi-
ſcopi deſtinatione , condenda in Eccleſijs , vel
cemeterijs. *ad tex.in d.cap.ad hæc.de religioſ. do-*
mib. Et ius nullum in illis creditoribus eſſe poſ-
ſe concesſerimus . Quòd ſpiritualitati conne-
xa , ac Deo ſacra, atque ab hominum ſemota
commercio ſint ; vt in ſuperioribus diximus .
49 Vt nequè proinde legati iure, in alium trahi-
ei valeant . *tex.in l.monumenta.14.C.de legat. Pa-*
ter Molin. de Iuſtit. d.diſput.224. verſ. Ius ſepul-
chri.ſiuè familiare. Alter Molina.d.cap.24.num.16.
et ſeq. Nec niſi quòad Ius ſepeliendi dumta-
xat , Epiſcopi accedente conſenſu . *ſecundum*
Medices d.q.15. num.42. et ſupra quoque perpendi-
mus. Ioan de la Cruz.d.dub.9. concluſ.1. Barboſ.d.
cap.10.num.18. et d. cap. 26. num.18. de offic. Pa-
rochi.
50 Vel verò quo ad formalitatem , ſiuè hono-
rem , qui ex loci dignioris ſitu , armorumque
appenſione,& inſignium , atque ſtatuarum af-
fixione conſurgit , in memoriam eorum , qui
illa conſtruxere , & glorioſa geſſere facinora ,
perpenderimus ; & nullum etiam ex hac par-
te ius eſſe poſſe creditoribus,affirmauerimus.
Quòd nullo modo diſtrahi , ſed in honorem
eorum,qui ea poſuere,permanere debeant. *ex*
tex.in d.l.Aufidius. Ancharan. d.conſ. 113. num.4.
et 5.
51 Porrò, quòd Reipublicæ non minimi inter-
ſit, familiarum dignitatem ſaluam eſſe . *ad tex.*
in d.l. 1.§.penult.ff. de ventre. inſpic.ſequitur Illu-
ſtriſſimus Card.Mantic. de coniectur. lib.7. tit.1.nu.
45. Fab. Anna. conſ.52. num. 27. lib.1. Rota apud
Sanctiſſimum Ludouiſ. Gregor. XV. deciſ.63. num.
14. Oſaſc.deciſ.100. num.5.
52 Conſeruanda igitur antiquorum memoria
eſt . Vt ſuccedentes, præcedentium benè,glo-
rioſèque, ac cum virtute geſtorum memoria,
ad eos æmulandos , excitentur magis , magiſ-
que incendantur. Non abolenda itaque per
creditores. Quòd fieret vtique , ſi hypotecæ
iure in illis experiundi ius ipſis ſupereſſet. *et*
perpendit Anchar.d.conſ.113.num.5. et ſeq.
53 Verùm,quia poſt hæc ſcripta ad manus per-
uenere noſtras deciſiones Luſitanæ Melchio-
ris Phœbi, qui *deciſ.*8. Doctiſſimos iudices ſu-
premi illius Senatus iudicaſſe refert, potuiſſe
fieri executionem ſuper vſu tantum ſepulchri,
& Cappellæ ; quòd vſus eorum vendi poſſit
abſquè ſimoniæ labe. Ne ex hoc,his,quæ in ſu-
perioribus diximus præiudicium aliquod fiat,
Reſpondendum his, quæ Phœbus habet puta-
uimus , vt firma noſtra ſententia perſiſtat .
Namque, & ſi planè concesſerimus materiali-
tatem tantum rerum vendi poſſe , quibus ſe-
pulchra , & Cappellæ conſtructæ ſunt , ſicuti
materiam ipſam Calicis , etiam conſecrati ,
vendere poſſumus . Denegauimus tamen ,
54 vſum ſepulchri,qui in humatione conſiſtit ca-
daueris hominis Chriſtiani , pretio pendi poſ-
ſe . Nempè , quòd ſpiritualitati annexa res ſit.
Simoniæ igitur labes contrahetur , ſi ſepulchri
vſus , & effectus (humatio ſcilicet ipſa , atque
contumulatio hominis Chriſtiani) vendatur.
gloſ.fin.in d.can. Clerici. 11. §. item quæritur. 13.
q.2. Syluest.d.verbo.ſepultura. q.2. et ſimonia. d.q.
12. verſ.tertium S.Tho. Armilla.ver.ſepultura.nu.
10. S. Antonin.d.§.12.cap.5.par.2. tit.1. Rodoan.d.
cap.30.num.6. Vgolin.d.§.2.num.7. et num.8. Bins-
feld.d.cap.audiuimus.41.q.1.concluſ.1. et concluſ.
3. Suar.d.cap.14.num.19. et 22. Layman. d.num.36.
et 37. Bonacin.d.§.6.vbi plene . Ioan. de la Cruz. d.
dub.9.concluſ.1. Barboſa d.lib.2.cap.10. num.18. de
Iure Eccleſ.
Tùm,quoque, quòd quæ honoris ergò al-
terius poſita ſunt,in alienos diſtrahi,ne defun-
ctorum memoria depereat , ſit per ſacras le-
ges veritum , vt diximus *ex tex.in d.l.Aufidius.*
55 Tùm prætereà, quòd deſtinata ſunt ad id
dumtaxat ſepulchra , vt in eis defunctorum
corpora condantur, vt apertis loquitur verbis

,, *tex.in allata l.ſi monumento.3.C.quæ res pign.obli-*
,, *gar.poßunt. Si monumento*(inquiens) *corpus Filiæ*
,, *intuliſti,religioſum id feciſti,quo facto, obligari à*
,, *quoquam, prohibente Iuris religione, non poſſe, in*
,, *dubium non venit: hæc tex.*

56 Inde enim fit,vt obligari non poſſit,quia religioſuſ factus locus eſt per illationem exanimati corporis, atque ex hominum ſemotus commercio. *§.religioſum.Inſtit. de rerum diuiſ.l. quanquam. 4. in princ. ff. de aqua pluuia arcend.* Aſt,hic vſus eſt ſepulchri.Non ergò diſtractioni ſuppoſitus.Quippè cùm ſpiritualitati annexus ſit. *Vgolin. d.§.2.num.11.*

57 Licet enim ſepulchrum ex corporale, ſiuè materiale conſtet;& ex ſpirituale, quò ad formalitatem, & vſum eius. Eſt hoc tamen(ſpirituale, ſiuè etiam ſpiritualitati annexum) principale illius: vnde diſtrahi, pretione pendi minimè poteſt,abſquè ſimoniæ labe.vt eſt optima Caietan. doctrina. *in ſum. verbo.ſimonia.in*
58 ,, *d.1.regula. vbi ſic loquitur: Secundò, quod res*
,, *compoſita ex corporali, & ſpirituali, non poteſt*
,, *emi,aut vendi ex ea parte,qua ſpiritualis eſt,quan-*
,, *tumcumquè ſpiritualitas illius minima ſit: hæc ibi: Idem habet Armilla eod. verbo. §.2.in 2.regula. Binsfeld.d.cap.audiuimus q.1.concluſ.1.et 3. et eſt tex.in can. ſi quis obiecerit.7.1.q.3.quē etiam perpendit Bonacina de Simon. q.6. punct. 3. num.1.* & aliud omnino eſt ,quòd ex conſuetudine liceat Epiſcopo, vel alij ſuperiori Eccleſiaſtico cappellas vendere,ſiuè concedere; aliud,quòd illas vendant layci, qui illas non poſſident, nec poſſidere valent; & creditores in illas ius hypotecæ exerceant;*quod perpendit. Garſias.de beneficijs.d.par.5.cap.9.num.138.et* 139.& huic noſtræ adhærentem ſententiæ inueni nouiſſimè *doctiſſimum Dominum,Dominum meum Regentem Scipionem Ronitum conſ.75. vol.2.*

Ius igitur haud eſſe poterit creditoribus in
59 ſepulchra, & cappellas debitorum. Neque negotium propterea nobis faceſſit dicta Senatus Luſitani deciſio. Quia præſertim, (*vt Phœb. refert ibid. num.10.*) in conſuetudine loci fundamentum primarium habere videtur. Non extendenda proindè vltrà conſuetudinis loci diſtrictum *ad tex.in cap.2.in fin.de conſtitut. in 6.*

60 Et ita ex his ſub cenſura, reſpondendum in hac re cenſui.

CAROLVS MARANTA V.I.D.Reuerendæ Fabricæ Aduocatus,&c.

Lis ſententia dirempta minimè fuit. Verùm in hanc partem inclinatum Iudicium. Abſtinuere tamen partes ab incepto, neque vltrà progredi voluere. Non abſtineudum quoque mihi,quin in medium omnia proferrem, æſtimaui. Ex vſu enim quandoque erunt, & ſi ſanè ab inerudito,& inculto prolata ſcriptore. Aſt nouit diligens inueſtigator ex luto aurum elicere. Et ſat, viam demonſtraſſe,fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio ad pias cauſas coram duobus teſtibus rogata firma eſt atque perſiſtit;& ſufficit ſi vnus ex duobus teſtibus ſit proprius diſponentis Parochus.num.2.*

vel etiam vterque laycus, quamuis Parochialis *presbyter non interceſſerit. num.3.*

4 *Differentia inter tex. in cap. cùm eſſes. 10. & cap. relatum.11.de teſtam. & eorum intellectus.*

5 *Teſtamentum etiam ad profana rogatum coram duobus idoneis teſtibus valet, & ſubſtinetur ex æquitate Canonica, modò conſtet de voluntate defuncti.*

neq, presbyteri Parochialis interuentum neceſſarium eſſe. num.6.

etiam ſi Inſtitutio in laycum conferatur perſonam, & legata dumtaxat ad pia.num.7.

quamuis contrarium ſequatur Craßus.num.8.

verùm per Authorem prior ſententia probatur nu.9.

10 *Solemnitates Iuris Ciuilis omnes ſilent in diſpoſitis ad pia.*

& ita ſeruari in Tribunali Fabricæ refert auctor. num.11.vbi etiam Scipio Ronitus Regens,et Cō*ſultor ſecundarum cauſarum Fabricæ laudatur.*

12 Hæredi *voluntatem ſe noſſe legitimam defuncti ſufficere debet, vt ad legata teneatur.*

etiam ſi in conſcientia eidem de voluntate conſtet. num.13.

14 Teſtamentum *coram duobus teſtibus valet ad pias cauſas,ſiue teſtes rogati fuerint,ſiue non rogati.*

ſecus tamen eſt in teſtamentis ad non pias cauſas, etiam de Iure Canon. num.15.

16 *Hæres voluntati reluctans teſtatoris, peccat, et indignum ſe reddit hæreditate relicta. num.77.*

17 H*æres quaſi contrahit cum defuncto de eius voluntate implenda, et ex quaſi contractu obligatus legatarijs adeundo cenſetur.*

18 P*actis non ſtare,in re potiſſimum graui,mortale eſt.*

19 *Hæres voluntatem defuncti non implens,poteſt excommunicari in contumaciam non implementi, et infidelitatis.*

et tam per Eccleſiaſticum, quàm et laycum Iudi*cem compelli poterit, num. 20.*

21 *Teſtamentum inter liberos, quomodocunque de voluntate conſtet defuncti patris, validum aſsimatur.*

eodem modo T*eſtamentum ad pias cauſas. num.22.*

23 *Fia cauſa maioribus fulcitur priuilegijs, quam filij,extra tamen portionem legitimam eis debitam.*

24 *Diſpoſitio ad pias cauſas ſubſiſtetur, et ſine ſcriptura, modò de voluntate cōſtet defuncti per duos teſtes,vel alio modo.*

25 H*æredes iuſſis Teſtatorum diſpoſitionibus parere, leges imperant.*

quin imo cogunt eos. num.26.

27 C*onfeſſorij ſtatur aſſertioni,qua defunctum pia reliquiſſe,atteſtatur.*

potiſſimùm adminiculis ſuffulta. et num.51.

præſertim ſi hæres diſpoſitionem non deneget, ſed probationem inficiet tantùm. num.54.

28 C*onfeſſarii dicto aſſerentis, quem per pœnitentiam emendatum, ſtatur.*

29 Con.

29 *Confeſſarius vicem Dei gerit, quare ſtatur dicto ipſius propter qualitatem facti, in ſecreto manifeſtati.*
etiam ſi de alterius agatur præiudicio. num. 31.
quia, quæ in conſcientia abdita ſunt, alio modo ſciri non poſſunt. num. 30.
animæ fauore præſertim. num. 32.
ac piæ cauſæ. num. 34.
& ad diſponentis voluntatem ſupremam firmandam. num. 33.

35 *Animæ de ſalute vbi agitur, abundantiùs eſt agendum.*

36 *Malè ablata neceſſariò reſtituenda ſunt.*

37 *Confeſſario credendum eſt in ijs, quæ ad ſuum ſpectant officium, præſertim Parocho. num. 38.*

39 *Parochus Iudex eſt animarum, de quo Ius Canonicum plurimùm confidit.*

40 *Parochus eſt perſona publica, & Sacerdos in dignitate conſtitutus, vnde credendum eſt ei in his, quæ ad ſuum ſpectant officium.*

41 *Parochus per Epiſcopum approbatur, & quò ad ætatem, & ſcientiam, & quo ad mores, vnde ei credendum.*
fideique profeſſionem emittere tenetur. num. 42.

43 *Fidei profeſſio ſolemne eſt Iuramentum.*

44 *Officialis dicto ſtatur in his, quæ ad ſuum ſpectant officium propter Iuramentum, quod præſtat.*

45 *Sacerdotibus, & confeſſarijs ſi non ſtaretur in his, quæ ad proprium ſpectant officium, maximum animarum ſaluti detrimentum inferretur.*

46 *Confeſſario aſſerenti pecuniam ſecreto alicui relictam pro malè ablatis, creditur.*

47 *Sacerdos publicum officium gerit in actu confeſſionis.*

48 *Nuntijs creditur in iis, quæ ad ſuum ſpectant officium.*

49 *Iudicis arbitrio remittitur, ſi ſtari debeat dicto officialis in ſuo officio deponenti.*

50 *Confeſſarius pro ſe Iuris habet præſumptionem, quod rectè fungatur officio ſuo.*
probata potiſſimùm bona vita, & qualitate. nu. 52.

53 *Parochi bona vita, & fama probata, operatur, vt ſtetur eius dicto de diſpoſitione pœnitentis ad pia, etiam abſque teſtibus.*

55 *Bonæ vitæ, & famæ probatio in ſpecie minuit probationes ex aduerſo, præſertim ad effectum excludendi falſitatis ſuſpitionem.*
& huic in concurſu ſtandū probationi magis, quàm contrariæ num. 56.
etiam ſi de bona fama deponentes teſtes numero inferiores eſſent. num. 57.
multòque magis, ſi de bona vita, & fama deponentes teſtes plures fuerint. num. 58.

59 *Bonus quilibet Iuris præſumptione præſumitur, & bonæ vitæ, & famæ donec contrarium probetur.*
amplia etiam in carnifice, & quolibet alio in ſuo exercitio. num. 60.

61 *Bona fama eſt innata homini ex origine naturæ, mala autem eſt accidentalis.*

62 *Promotus ad aliquod beneficium præſumitur bonæ famæ, & vitæ, cùm ante promotionem fiat inquiſitio de eius vita, bonitate, & ſufficientia.*

63 *Teſtes examinati ſuper articulis, ſine interrogatoriis per partem datis, plenè probant, quia approbati per eam videntur, etiam ſi fuiſſet vnicus tãtùm teſtis. num. 64.*

65 *Bona fama in ſpecie probata, vincit malam tantùm in genere deductam.*

66 *Scripturæ alicuius multò magis ſtatur poſt eius mortem.*

67 *Mors defectus omnes ſupplet, & vicem obtinet Iuramenti.*

68 *Teſtes familiares, ac famuli producentis, non probant, præſertim verò ad offenſam alterius, et aduerſus piam cauſam. num. 70.*

69 *Famuli conſueuere obedire dominis ſuis per fas, & nefas.*

71 *Teſtes à producente inſtructi nihil pro eo probant.*

72 *Voluntas defuncti ambulatoria dicitur ad ſupremum vſque vitæ halitum.*

73 *Teſtamentum in mortuis confirmatur.*

74 *Fides non facit fidem, in rè præſertim graui.*

75 *Teſtibus, non teſtimoniis Iudicandum.*

76 *Rationi per teſtem allatæ ſtandum eſt in eius dicto, quæ vna teſtis dictum, vel confirmat, vel infirmat.*

ARGVMENTVM.

Legatum pium, vt probetur, atquè exigi valeat, ſufficit duorum teſtimonio eſſe ratum; Et ſi nequè Parochialis Presbyter, nequè etiam ſcriptura interceſſerit. Et nùm Confeſſarij ſtetur dicto, Defunctum ad pias cauſas reliquiſſe aſſerentis? Quiduè ſi is Parochialis Presbyter fuerit? Et cuinam teſtium dicto magis ſtandum ſit, de bona alicuius fama aſſerentium, an verò contrà de mala?

RESPONSIO XVII.

DEberi legata per quondam Marcellum de Tufo ad pias cauſas relicta, atque in probatis eſſe Reuerendæ Fabricæ Oeconomum aduerſus D. Antoniũ de Tufo Fratrem, & hæredem, iurèue illum ad ea ſoluendum cogi, compellique poſſe; Reſpondi.

Quia profectò de diſpoſitione ipſa plenè cõſtat per ſcripturam Reuerendi Ioannis Iacchettæ Primicerij, atque Parochialis Presbyteri Terræ Montis fortis Auellinen. Diœceſis, qui Teſtatoris ipſius in extremis laborantis peccata Sacramentali cõfeſſione excepit. Quę diſpoſitio duobus teſtibus roborata fuit.

1 Manifeſti autem Iuris eſt, diſpoſitionem ad pias cauſas coram duobus teſtibus rogatam, firmam

firmam eſſe.tex. in cap.relatum.11.vbi ſcribent.de teſtam.Conar.ibid.num.8. Alex.conſ.41.num.5.vol. 1.Tiraq.de pia cauſa.in præfat.& priuil.1.Alciat. in l.1.verbo.liber.num.12. C.de Sacroſanct. Eccleſ. Boer deciſ 93.num.1.& ſeq.& num.5.Clar.§.teſtamentum.q 6.num.2.Craſs eod.q.18.num.2. Tabienſ. verbo.Teſtamentum.§.6.Syluestr. teſtamentum. 1.q. 5.verſ.tertium de teſtamento, & verbo. legatum.4. q.8.& 9.Armilla eod.§.7.Pariſ. conſ.32.num.53. vol.2.Emanuel sà.verbo legatum.num.23. Didacus Spino. in ſpeculo teſtam. gloſ.31. princip. num.40. Maſcard.de probat. tom.2. concluſ.1176. num.13. Rota in Romana legati 16.Iunii. 1608.corã Card. Canaler.deciſ 27 num.1.Laurent.Kirchouius. tom. 2.commun. concluſ litt.T. concluſ.80. fol. mihi. 66. Matthæus Brunus conſ 87. num.45. Card. Tuſcus. tom.6.littera P.concluſ.333.num 20.& tom.8. littera I.concluſ.116.num.5.& num.16. & ſeq. Ioan. de la Cruz. in directtor. conſcient. par.1. circa 7. præcept.art.5. circa Teſtamentum cõcluſ.1. Gizzarell.plenè deciſ.46.& deciſ.47.Illuſtriſſimus Card. Mantic.de coniectur.lib.6.tit.3.num.4. & ſeq.Molina de Iuſtit.& iur.tom.1.diſput.134.col.2.verſ.in diſpoſitionib.Gregor.Cabed.deciſ.Luſit. 129. nu.12. par.1.Aluar.Valaſc.tom.1. conſult. 67.nu.2. Pater Paul.Comitolus. reſponſ. moral. lib.7. q.6. num.7. Marta de ſucceſſione legali tom.2. par.4 q.8. art.3. num.2.Paulus Layman.Theolog.moral.tom.1. lib.3. ſect.5.tract.5.cap.2.num.3. coroll.2. Pater Sanctarellus variar.reſolut.q.70. num.1. & ſeq. D.Iacob. Anton.de Mauro. & D.Marcellus de Mauro infrà allegandi. Ioannes Baptiſta Thoro in ſum.priuileg. piar.cauſ.priuil.166.Intrigliol.ſing.98. num.2. lib. 3. Bonacina tom.2. de contractib. diſput. 3. q.17. punct.8.§.2.propoſ.3.num.4. & punct.5. ead. q.17. num 4.Molfeſ.tom.2.ſum.tract.13.cap.5.nu.174. Balthaxar.Thomas.tract.10 tit.2. cap.62. nu.118. & cap.66. num.126. nouiſſimè Pater Alfonſ. de Leone tract.de offic.cappellan. q.5.ſect.5. nu.57.& ſeq.

2 Sufficit verò ſi vnus ex duobus teſtibus ſit proprius diſponentis Presbyter.ſecundùm gloſ.
3 d.cap.relatum.verbo.relictis.in fin.vel etiam, ſi teſtis vterque ſit laycus, eſtò Parochialis Presbyter non interceſſerit. Roman.in auth.ſimiliter.C. ad l.Falcid.num.94. in 34.ſpeciali. Pariſ. conſ.24. num.6.& 8.lib.3.Craſs.d.§.teſtamentum. q.56.Viuius, qui de communi teſtatur deciſ.5. num. 17. Syluestr.d.verbo.teſtamentum.1.q.5. verſ. tertium de teſtamento.Layman.d.cap.2.nu.5. in 2. & 3.dicto.
4 Diuerſimodè enim Summus Pontifex ſtatuit in cap.cùm eſſes.10.eod.tit. atque in d.cap. relatum. Dicto enim cap.cùm eſſes.de omnibus generatim diſpoſitionibus, etiam ad profana, decretalem decernens, cum duobus teſtibus, Parochialis quoque Presbyteri præſentiam deſiderat. in dicto verò cap. relatum. de relictis ad pias cauſas verba faciens, duos tantum teſtes, nulla Parochialis Presbyteri facta memoria, exigit. quod aduertit Roman. d.auth.ſimiliter d. ſpeciali.34. num.95. in fine. Tabien. d. verbo teſtamentum.§.6.Syluestr. eod.d.q.5. verſ. tertium de teſtamento. & verbo, legatum. 4.q.9.Corn.conſ.137. Placet mihi.nu.1.vol.2. Tiraq.in princ.de pia cauſa poſt præfat.Didac.Spino d.gloſ.31.num.39. Genuenſ.in practicab.Eccleſ.q.660. Marta. de ſucceſſion.legali.tom.2.par.4.q.1.art.8.nu.28. & nu.31.

Quinimò docet Butr. d.cap. cùm eſſes. num.3.
5 verſ.non obſtat, quod dicitur. Etiam ad profana factum teſtamentum coram duobus idoneis teſtibus, ſaltim de æquitate canonica ſuſtineri, ſi tamen conſtet de voluntate defuncti; re-
6 quiſitionemque Presbyteri Parochialis ex abundanti eſſe, vt ſcilicet ſi, coram duobus teſtibus validum ſit, rogatum teſtamentum; multò magis vtique valeat, ſi cum illis Parochialis Presbyter accedat.& ſequitur Pater Comitol.d. q.6.num.5.Layman.d.cap.2. num.4. & 5.
7 Fac etiam, hæredis Inſtitutio in Laycã conferatur perſonam, & legata dumtaxat ad pia rogentur, vt (quidquid de hæredis Inſtitutione ſit) firma tamen permaneant legata pia. Alciat. d.l.1.verbo.liber. num.12. C. de Sacr.ſanct. Eccleſ. Tiraq.priuil.2.verſ.contrarium tamen.& priuileg. 80.in fin.Conar.d.cap.relatum. num.3. Didac. Spino.d.gloſ.31.num.43.Surd.deciſ.292. num.2. Tuſc. d.concluſ.116.num.36.Pater Vaſquez. in opuſculis moralib.de teſtament.cap.3.dub.1.num.12.Gamma. deciſ.Luſitan. 380.in princ. Comitol. d.q.6.num.7.
8 Et ſi contrariam ſequatur ſententiam. Craſs.d. q.18. num.6. eamq; magis receptam appellet.
9 Verùm à priori non recedendum eſſe cenſeo; quòd in relictis ad pias cauſas non requiratur neceſſariò hæredis nuncupatio, cùm Iuris Ci-
10 uilis ſolemnitas ſit, quas omnes in relictis ad pias cauſas ceſſare, receptum eſt; & ſufficiat ſi per duos teſtes de voluntate conſtet diſponẽtis, ipſaque eius voluntas in ſui ſubſtantia perfecta ſit, & in ea naturalis iuris, atq; gentium ſolemnitas interceſſerit; quòd lege, etiam diuina, in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.d.cap.relatum. & cap.cùm eſſes. de teſtament.Tabien.verbo legatum.§.8.Syluestr.d.verbo.teſtamentum 1.d.q.5.verſ.tertium de teſtamento.& §. legatum.4.q.10. Pater Valerius. de different. inter vtrumque forum.verbo. legatum. different.9. Vaſquez.d.cap.3.dub.1.num.12.Iacob. Thoming. deciſ. Lipſienſ.4.num.4.5.& ſeq.ac num.7.Cabed.d.deciſ. 129.num.12.par.1.Comitol. d.q.6. num.5. 6. & 7. & q.14.num.4.Molin.d.diſput.134. col.2. Conarr. d.cap relatum num.9.et cap.cùm tibi.13.num.12.de teſtam.Craſs.d.q.18.num.1.& ſeq. Bonacin. d.§.2. propoſ.3.num.4.Layman.d.cap.2.num.2.& 3.Tuſc. d.concluſ.116.num 39.et num.45.et 46. et num.64. Ioan.de la Cruz.vbi ſupra num.1. Mant. d.tit.3. lib. 6.num.4.et ſeq.Surd.d.deciſ.292.num.15 et 16.optimè nouiſſimè D.Iacob. Anton.de Mauro allegat.81. num.1. et ſeq.et D. Marcellus de Mauro filius. allegat.36.num.13.& ſequitur Ioan. Baptiſta Thoro. in compend.deciſion. par.2. verbo Teſtamentum factum ad pias cauſas fol.mihi 695. et nouiſſimè etiam in ſingularib.piarum cauſarum. ſing.50. et d.priuil. 167.Balthaxar.Thomas. d.cap.66. num.126. Molfeſ.d.cap.5.num.174.et 175.Marta de ſucceſs.legal. d.q.8. art.3. num. 2. et ſeq. et nouiſsimè prædictus Pater Alfonſ.de Leone d.q.5.ſect.5. nu.56.& 57.

Quam

Digitized by Google

11 Quam ſententiam paſſim quoque in Tribunali Fabricæ per doctiſſimos eius Iudices, ac Regios Conſultores; potiſſimum verò Doctiſſimum, omnibuſque numeris abſolutiſſimum virum, Regium Conſiliarium Scipionem Rouitum, nunc verò meritiſſimum Regiæ Cancellariæ, & Collateralis Conſilij Regentem, ſecũdarum cauſarum Tribunalis Regium Conſultorem, ſeruari vidi.

12 Sufficere nempè debet hæredi, ſe voluntatem noſſe defuncti, atque de ea ſibi per duos idoneos teſtes in Iudicio conſtare. Quinimò ſat ei eſſe debet, ſi in conſcientia de voluntate defuncti ſit certus. *Gloſ. in cap. fin. per illum tex. in princ. verbo. Monaſterio. de ſucceſſionib. abiotestato. Armilla verbo. legatum. §. 51. in fin. Nauar. man. cap. 17. num. 117. verſ. 24. qui non ſoluit. Corneus d. conſ. 137. num. 2. Anton. Gamma deciſ. Luſitan. 81. num. 4. & d. deciſ. 380. Couar. d. cap. relatum in 1. num. 3. Syluest. d. verbo. teſtamentum. 1. q. 5. verſ. quartum ſecundum Archid. & verbo. legatum. 4. q. 7. 8 & 9. ac 10. Tabien. eod. 2. §. 8. Comitol. d. q. 6. num. 5. Anton Gomez. in l. 3. Tauri. nu. 120. Matthæus Brunus. d. conſ. 87. num. 28. & 30. & num. 39. Craſſ. §. Teſtamentum q. 19. Pater Vaſquez in opuſcul. de teſtam. cap. 2. dub. 3. in fin. nu. 27. & d. cap. 3. dub. 1. nu. 12. Gizzarell. d. deciſ. 47. Tiraquel. priuileg. 2. Melchior. Phœbus. deciſ. Luſitan. 75. num. 10. & 11. Emanuel Rodriquez. in ſum. par. 2. cap. 73. concluſ. 10. num. 11. in fin. Molina d. diſp. 134. col. 3. verſ. quin cum eodem. Cabed. d. deciſ. 129. num. 12. Sanctarell. d. q. 70. num. 2. & q. 69. nu. 5. in fin. & num. 11. nouiſſimè Thorus. in ſum. priuileg. piarum cauſarum priuileg. 10. Bonacin. d. §. 2. propoſ. 3. num 4. & punct. 5. ead q. 17. num. 5. ſecundum priorem ſententiam: Layman. d cap. 2. num. 5. Pater Alfonſ. de Leone. d. q. 5. ſect. 5. num. 54. 55. & ſeq.*

14 Rogati fuerint, nec ne teſtes; cùm ſit hæc quoque Iuris Ciuilis ſolemnitas. *Abb in cap. relatum. 1 num. 3. & Couar. num. 4. Craſſ. d. q. 18. nu. 5. Gizzarell. d. deciſ. 45. nu. 6. & deciſ ſeq. Corneus conſ. 307. videtur prima facie. num. 6. & 7. vol. 3. Maſcard. lib. 3. concluſ. 1360. nu. 3. Tiraq. priuileg. 3. Tuſcur. d. tom. 8. concluſ. 116. num. 2. & 3. & 4. & num. 29. & 63. Ioan de la Cruz vbi ſupra. d. nu. 1. Gratian. Forenſ. par. 1. cap. 93. nu. 8. Iacob de Mauro. d. allegat. 81. num. 5. & plenius allegat. 42. nu. 1. & ſeq. & dictus Marcell de Mauro. d. allegat. 36. num. 3. & num 10. Thorus loco vbi ſupra verbo. Teſtamentum, & d. priuil. 167. Inarigliol. d. ſing. 98. num. 5. Bonacin. d. propoſ. 3. num. 4. Molfeſ. vbi ſupra d. num. 174. et 175. Thomas. d. cap. 66. num. 126. Martad. q. 8. art. 3. num. 6. 7. 8. et ſeq.* Quicquid aliud ſit in teſtamentis ad non pias cauſas, etiã de iure canonum. *vt ſecundum communem dicit Gratian. ibid. num. 1. et ſeq.*

16 Alioquin peccato ſe inficiet hæres, voluntati reluctans Teſtatoris, quæ omnimodis ſeruanda eſt. *can. vltima voluntar. 13. q. 2. tex. in §. ſi vero expreſſim. cap. 2. in fin. in auth. de hæredib. et falcid. collat. 1. Butr. d. cap. cùm eſſes. 10. num. 3. verſ. nam hoc caput non procedit. et num. 4. et 5. de teſtam. Roman. d. auth. ſimiliter. num. 94. in fin. Cephal. conſ. 429. num. 48. 49 et 50. Ioſeph. Ludouic. in concluſ. tit. de hæred. in 78. illat. Tabien. d. verbo legatum. 2. §. 8. Frater Bernardinus de Buſtis. tom 2. ſer. 1. par. 2. §. quando autem. Molin. d. diſp 134. col. 3. in fin. Corneus d. conſ. 137. num. 2. et 3. vol. 2. ſequitur Tiraq. priuileg 2. verſ. hoc autem intellige. 1. circa fin. Comitol. d. q. 14. num. 5. Surd deciſ. 346. num. 25. Layman. d. cap. 2. num 5. Ioan. Baptiſta Thoro. priuil. 101. col. 3. in fin. verſ. quibus ſic ſtantibus.*

17 Tacitum porrò pactum intercedere videtur inter hæredem, & defunctum, de relictis ſuo vltimo Iudicio legatis ſoluendis. Vnde ex quaſi contractu obligatus cenſetur legatarijs. *ſecundum tex. in l. ex maleficijs. 4. §. hæres quoque vbi gloſ. verbo. intelligitur. ff. de action. et obligat. tex. in §. hæres quoque Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contractu naſcuntur Alex. Raudens. variar. reſolut. cap. 62. num. 13. Didac. Spino. gloſ. 28. nu. 68. Bonacina d. q. 17. punct. 7. propoſit. 2. num. 4. Gratianus. Forenſ. par. 4. cap 650. num. 32. quem ſequitur Hodierna ad Surd. deciſ. 149.* Pactis autem non ſtare, & ab ipſis deficere, mortale eſt; in re potiſſimùm graui *ad tex. cum ibi notat. cap. 1 de pac. Abb. in cap. licet. 6. num. 15. de voto. Pater Comitulus. d q. 14. num. 7. verſ. præterea ſi legatum. Card. Tuſcus. d. tom. 6. littera P. concluſ. 3. num. 2. et num.*
19 *11. et concluſ. 4.* Qua de cauſa iurè Eccleſiaſticam ſentient acrimoniam per cenſuras, ob eorũ infidelitatem erga defunctum, qui eis animam ſuã cõmittit. *can. qui oblationes. 9. et 10. vbi Turrecrem. 13. q. 2. Nauar. man. d. cap. 17. num. 68. et num. 117. et cap. 25 num. 65. et conſ. 9. num. 6. de empt. et vendit. lib. 3. Pater Iacob. de Graffiis. lib. 1. deciſ. aurear. cap. 26. num. 13 et in praxi quinque caſuum. lib 2. cap 26. num. 17. et ſeq. Lælius Zecchius. de caſib. Epiſcopo reſeruat. caſu. 6. de legatis ſoluendis. num 6. verſ ſecundo aduertendum in fin. Petr. Binsfeld. receptar. Theologicar. ſent. ſect. 5. membro. 3. concluſ. 12. in fin fol. 1085. Beatus Albertus Magnus. et ibid. Porretta addens. in compend. Theologicæ veritatis lib. 7. cap. 4. Ioan. Baptiſta*
20 *Corrad. par. 2. caſu. 277.* Hac de cauſa itaque omni remedio Pontificali, & Principali compelluntur hæredes ad obſequium ſupremæ defunctorum voluntatis. *l. hæreditas. 53. §. defuncto. ff de petit. hæreditatis. l. nulli. 28. C. de Epiſcop. et Cleric. auth. hoc amplius. C. de fideicomiſ. §. ſi quis ædificationem. cap. 7. et §. ſi quis autem pro redemptione cap. 8. in auth. de Eccleſiaſtic. tit. coll. 9. cap. tua nobis. 17. et cap. Ioannes. 19. de teſtament. Tuſcur. d. tom. 6. littera P. concluſ. 334. num. 3. Molin. d diſput 134. col. 2. in fin. verſ. obſeruat Panormit. Thoro. priuil. 148.*

21 Quemadmodum verò inter liberos conditum teſtamentum, quibuſcunque verbis, vel indicijs, ſiuè ſcripturis confectum inueniatur (de voluntate modò conſtet Patris diſponentis) validum, atque firmum, ac ſtabile eſt. *l. hac conſultiſſima. 21. §. ex imperfecto. C. de teſtament. l. fin. C. famil herciſcund. Corn. d. conſ. 308. lib. 3. Clarus. §. Teſtamentum. q. 8. Craſſ. eod. q. 11. Menoch. lib. 4.*

Menoch. lib.4. præſumpt.7. num. 1. Molina de *Inſtit.diſput.128.Layman d.cap.2.num.2. & 5.& 9.*

22 Ita quoquè, & ad pias cauſas, rogatum elogium;cùm non minus priuilegijs ſuffulta diſpoſitio hæc ſit, quàm quæ inter liberos rogatur. *ſecundum* Abb.*conſ.11.col.1.num 2.circa med.par.1.*Corn.*d.conſ.308 num.6. & ſeq.vol.3. Butr.cap.fin.num.26. verſ. ex hoc habes notabile verbum. de ſucceſſ. ab inteſtat. Couar.d.cap. relatum.primo.nu.12.de teſtament. Facchin. Illuſtr. controuerſ. par.1. lib.4.cap.3.ad tertium dub.fol mihi.473.Gizzarell. d.deciſ.46.num.13.& 14.Boer. deciſ.93. num 3. & 4. & num.8. & ſeq. Thoming. d. deciſ.4. in prima opin. Aluar.Valaſc.tom.1. d.conſult.67. num.7. & ſeq.Sanctorellus. d. q.69. num.2. & ſeq. Card. Tuſcus.d.tom.6.littera P. d.concluſ.334. & d.concluſ.116.num.2.tom.8.& num.31.& 64. & ſeq. Marta de ſucceſſ. legali d.q.8. art.1. num 3.& d.art.3.& art.5.Layman.d.cap.2.num.11.12. & 13.*

23 Quinimo maioribus fulciatur priuilegijs pia cauſa,quàm liberi ipſi,(extra tñ portionem legitimam iure naturæ eis debitam).Cùm fauorabilior eſſe debeat in hoc Deus ipſe ſuper omnia Benedictus,cuius intuitu legata pia rogantur; & anima ipſa diſponentis, quàm filij.*arg. tex.in l.poſtliminium. 19.§.filius quoque.ff.de captiuis.& poſtlim.reuerſ.ſequitur Couar d.cap. relatum.num.10. Illuſtriſſimus* Card. Mantic. *de coniectur.lib 5 tit 15.num 36.* Gallett.*in margarit verbo legatum.§.legatum factum alicui.Tuſcus.d.concluſ 334. num. 1. Thoro. in ſum. priuil. pior. priuil.123. Marta d.q.8. art 5.num.2.& ſeq. Layman.d. cap.2.num.12. in fin. & num.13.*

24 Nequè ſcriptura neceſſari requiraturò, vt firma ſit ad pias cauſas rogata diſpoſitio, cùm ſufficiat ſi de illa per duos teſtes, vel alio etiã modo conſtet.*vt plenè Corn.d.conſ 308. num.6.7. et ſeq.Boer.d deciſ.93. nu.4.Couar. d.cap.relatum. num. 11 Illuſtriſſimus Card. Seraphin. deciſ. 581. num.6. Gennenſ. in practicabilib. Eccleſ. d. q. 660. Mynſinger.cent.5 obſer.23. num.5. Iacob.Thoming. d.deciſ 4 num.4.& ſeq.Gamma.d.deciſ.380.num.1. verſ.nec obſtabit. Pater* Comitul. *d. lib.7. q. 6. per tot.Sanctarell.d.q.70. Maurus pater, & filius. d. allegat.42.et 81.et d. allegat.36.Thoro.priuil.226.* Intrigliol.*d ſing.98.num.6. et 15. et num.52. Ioannes de la Cruz vbi ſupra d.art.5.circa teſtamentum. concluſ.1.Layman.d.cap.2.corollar.1 num.3. et nu. 5.Alfonſ de Leone d.ſect.5. num.56. et 57.*

25 ,, Legeſque Iuſtis diſpoſitionibus Teſtato- ,, rum omnimodò hæredes obedire compellant, *vt Iuſtinus loquitur Imperator in l. quæſtionem ex* ,, *facto.32. alias fin. in fin. C.de fideicommiſſ.* Cùm ,, hanc vnam ſemper habeant intentionem; Di- ,, ſpoſitiones morientium eſſe firmas; niſi relu- ,, ctent legi. *vt tex.inquit. in auth.de iure iurand.à morient.præſtit.in princ.*

Hic verò in facto hoc noſtro, ne dum ſanè per ſcripturam manu Parochi ſcriptam,& per teſtes recognitam, de pia conſtat Marcelli diſpoſitione,ſupremum agentis ſpiritum;verùm etiam,& per plures teſtes. Vt inficias iri haud poſſit per hæredem,quin legata ſoluere tenea-

26 ,, tur defuncti Fratris; Ac cogi modis omni- ,, bus,pro voluntate Teſtatoris,piæ rei proficere ,, re negotio; & pro ſua conſcientia votum im- ,, plere teſtatoris. *vt tex. inquit in l.nulli.78.C.de Epiſc.& cleric.*

27 At confeſſarij ſtatur aſſertioni, Defunctum, qui ſibi ſua confeſſus eſt peccata, pia reliquiſſe legata,aſſerentis; potiſſimum ſi ipſa confeſſarij aſſertio adminiculis ſuffulta fuerit. *ad tex. in l.Theopompus. 15. ff.de dote prælegat. tex. in l. quem hæredi 26. vbi* Bar *ff.de reb. dub. Angel.in l. tale pactum.num.2 ff de pact Lopez.in rubr. de donat.inter vir.& uxor.§.65. num.14. & 15.optimè ad rem* Nauar.*conſ.16.Clericus quidam. de teſtament. lib.3.Peregrin. de fideicommiſ.art.33. nu.58. ſequitur* Iacob.*Cancer.lib.3.variar. reſolut. cap.20. de legat.num.86.vſque ad num.90. Lapus. allegat. 94.num.2.verſ.in contrarium.& num.3 & ſeq.Triuiſan.lib.1.deciſ.3.num.2. & 4. vbi ita deciſum refert. Viuius in comun. opin.litt.C.verbo.*Confeſſio. *ſeù ea,quæ fuerunt dicta.lib.1.comun.opin.fol.194. optimè Layman.d cap.2. num. 5. Ioannes Baptiſta Thor.de priuil.piarum cauſarum. priuil.101.col.3. verſ.eò quia ſumus.*

28 Sicuti ſtatur Confeſſarij dicto,per pœnitentiam emendatum aliquem aſſerentis. *gloſ.fin.in cap.teſtimonium.54. de teſtib gloſ. in can.ipſi Apoſtoli. 37. vbi* Archid. *num 2.2.q.7. idem* Archid. *can in capite ieiunij.58.num.4. diſt.50.* Hoſtienſ.*in ſum.de pœnitent.& remiſſ.§.4 tenetur Sacerdos.nu.53.* Abb.*d.cap. teſtimonium. num.14. & Felin ibid. num.35.& 36.& in cap.1. de exc pt. num.3. verſ. per Sacerdotem Abb conſ.52. paulò poſt init lib.1. meus* Maranta.*conſ.53.num.26. & conſ.144.nu.2. Triuiſ d.deciſ.3.num.2.Barboſ.de offic.et poteſtate. Epiſcop.par.2.alleg.43.num.22.et ſeq.*Frater *Sigiſmũdus à Bonon.Capuccin.de elect.prælator.dub.87. num.7. poſt* Nauar. *in man. cap.27. num.204.idem Barboſ.d.cap.teſtimonium. num.3.*

29 Profectò, quòd gerit Confeſſarius vicem Dei;vnde ſtatur dicto ipſius, propter qualitatem facti;cùm in ſecreto fiat confeſſio, vt Abb. *inquit d.cap.teſtimonium.num 14. tex.in cap.ſi Sacerdos. 2.in fin.de offic.ordinar.*

30 Nequè ea, quæ in abſtruſo conſcientiæ receptaculo abdita ſunt, aliter, quàm per Sacerdotis dictum ſciri poſſint; vt ſtetur propterea

31 aſſertioni eius,etiam ſi de alterius agatur præiudicio. *ſecundum notabilem doctrinam* Calderin. *conſ.2.de teſtib.num.1.verſ.item præſuppono. in fin. et faciunt notata per Lapum d. allegat.94 num.3.et 4.et notata per* Federic.*de Senis.conſ.119. nulli dubium.num.1. verſ.circa quod aduertendum.*

32 Quod ſanè multò magis procedet fauore Animæ diſponentis ipſius. *ad tex.in l ſunt perſonæ 43. ff.de religioſ. et ſumpt. funer.arg. tex.in cap. conſilium.2.de obſeruat.ieiun. gloſ.notab.et final.in cap.vnic.circa fin. de ſcrutin. facit gloſ in cap. tuanos.26.verſ.qualiter tibi conſtiterit.de ſponſalibus, et matrimon.faciunt notata per* Rip.*de remed.ad curand.peſtem.num. 107. 108. et ſeq. et per Thomam. Triuiſ.d.deciſ.3.Couar. d.cap. relatum.1. num.12. in fin. Maſcard.tom.2. d. concluſ.1176. num 2. et*

San-

Digitized by Google

Sanctarell. d.q.69.num.1. & ſeq. Card. Tuſcus. d.
tom.6.littera P.concluſ.337.
33 Ac præſertim ad firmandam diſponentis ſu-
premam voluntatem, cùm in dubio ad vali-
ditatem teſtamenti pronunciandum ſit. eſt tex.
in l.ſi pars iudicantium. 10. ff.de in officioſ. teſta-
34 ment. Potiſſimùm verò piæ cauſæ fauore. Ro
man.d.auth.ſimiliter.in 17.ſpeciali. in fin. num 67.
Maſcard.lib.3. concluſ.1359. num.2. Sanctarell.d.
q.69. num. 8. & 9. ac 10. Tuſcus. d. concluſ. 337.
Thorus.priuil.4. & priuil.187.
Nequè tempus aliud Marcello ſupererat de
rebus ſuis, ad ſalutem potiſſimum animæ ſuæ,
diſponendi. Quippé qui pluribus in via ab ini-
micis adorſus, petitus læthalibus vulneribus,
animam iam agebat.
35 At vbi de animæ agitur ſalute abundantiùs
eſt agendum. eſt tex.in cap.fin.de presbyt.non bap-
tizat. cap.iuuenis. 3. vbi gloſ. de ſponſalib. Ancha-
ran. conſ.179. prima facie num.6. & 7. Tiraquell.
priuil.164.in fin.Barboſa axiomat.26.num.3. & 4.
Inter alia verò, quæ Marcellus diſpoſuit,
quingenta fuere pro malè ablatis reſtituendis.
36 Quæ planè reſtitutio facienda omnino fuerat;
ni ſe certo damnationis periculo exponere
voluiſſet; cùm non remittatur peccatum, niſi
reſtituatur ablatum. tex.in can. 1.14.q.6.regula
peccatum.4. de regul. Iur.in 6. S.Thom. 2 2.q.62.
art.2 in reſponſ.Petrus. Binsfeld.Theolog. paſtoral.
par.3.cap.15.§.3.col.4.fol.360.
37 Credendum ergò Sacerdoti Confeſſario eſt,
de his teſtanti, quæ ad ſuum ſpectant officium.
38 Parocho præſertim, ad tex. in cap.fin. de ſepul-
39 ,, tur.extra. Qui Iudex eſt animarum, & de
,, quo Ius canonicum in hoc plurimum confi-
,, dit. vt loquitur Corneus d.conſ.137.num.1. paulò
poſt princ.d.vol.2.gloſ.in cap.2.verb. Parochiæ.de
vſur.lib.6.vbi Geminian. nu 9. quo ad gloſ 2.verſ.
in ead.gloſ.ibi.Sacerdote.Abb.in cap. dudum.20 nu.
10.de conuerſ. coniugator. & ibid. Barboſ. num.3.
Couar.in cap.cùm tibi num.23. de teſtam. Nauar.d.
conſ.16.Clericus quidam.lib.3. de teſtam. Genuenſ.
d.q.660.num.3.ex Vaſquez.de ſucceſſ. creat. lib.1.
§.24.num.19.Grammatic.conſ.Ciuili.29.ſub nu.10.
Molina.de Iuſtit.& Iur.tom.2.diſput.264. num.13.
Sanchez de matrim.lib.1.diſput.7.num. 10.Layman.
d.cap.2.num.5.
40 Eſt enim Parochus perſona Publica, & Sa-
cerdos in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutus;
Vt credendum ſit ei. in his, quæ ad munus ſuũ
ſpectant. ſecundum Gloſſ. in cap.paſtoralis.28 in
princ. in verbo. exonerare. de offic. delegati. Ma-
ſcard.de probat.tom.1. concluſ.673.num.18. 19.&
20.& concluſ.1161.num.30. Sfort. Oddo.de reiſti-
tut.in integr.par.1.q.37.art.4.num.43. et 44. Fran-
ciſc.de Ponte.conſ.63.num. 18.et 19.lib.1. Monald.
conſ.154.lib.2.num.10. et num.11. vbi ita Venetijs
receptum fuiſſe teſtatur, quod antea dixerat quoq;
Ioan. Andr.in addit.ad ſpeculator.lib.2.par.2.tit.de
Inſtrument.edit.§.nunc dicendum reſtat. in additio-
ne magna. circa fin.verſ. vnde Venetijs ſtatur. Rota
apud Illuſtriſſimum Seraphin. deciſ 1128. num.1.
plures alios refert. Ceuallos de cognit. per violent.
par.2.q.4.num.85. Ioan.Lopez d.rubr. de donat.in-
ter vir.et vxor.§.65.num. 15 et 16. Rota par.1.di-
uerſ deciſ.598. num 4. et par 2. deciſ 340.num.2.
Gratianus Forenſ par.2.cap 293.num.94 et par.3.
cap.468. num. 39. et 40. Rota in Senogallien. præ-
dy.3.Iunij.1581.coram Bubalo deciſ .0 ſub.num.1.
in fin.et in Toletana Primitiarum. 17.Maij. 1595.
coram Corduba. deciſ.106.num.4. in fin. poſt pri-
mum vol conſ Farinac. Thorus d.priuil. 101. verſ.
eò quia in fin.et priuil.218.num.4.in fin.et in com-
pend. deciſ. par.1. verbo. filiatio. col.2. verſ.tertio
adducitur, et col.4.verſ.nec demum.
41 Ad parochiale verò Officium promotus, ab
Epiſcopo approbatur, nedum quòad ætatem,
& doctrinæ ſufficientiam, verùm etiam & quo
ad mores, vitæquè integritatem. iuxtà formam
Sacri Trid. Synod.ſeſſ 24. cap.18. de reformatione.
42 Fideiquè profeſſionem emittere tenetur ad
præſcriptum. d. Sacri Trid. Concilij. et Pii Papæ
Quarti conſtitutionem. Quòd aduertit ſatis aptè
ad rem noſtram Calder. d.conſ.2. num. 2. de teſti-
bus. et Maſcard. adnotat. d. concluſ.673. num.18.
43 Quæ quidem profeſſio ſolemne eſt iuramen-
tum, vt ſequitur Reuerendiſſimus Ricciull. Dominus
mens, de iure perſonarum.extra Eccleſ lib.1.cap. 13.
44 num.23. At Sacramenti cauſa, ſtatur officialis
dicto in his, quæ ad ſuum ſpectant officium.
iuxtà tex.in cap. ad audientiam. 13. circa fin. vbi
gloſ.verbo.iuratus.cum ibi etiam notat.de præſcrip.
et ibid. Barboſ. num.4. Menoch. lib.2. præſumpt.79.
num.1.et ſeq. Pariſ.de reſignat.lib.9. q.22. num.8.
9.10.et 11.
45 Alioquin ſi in his caſibus fides Sacerdoti-
bus (probis præſertim) detraheretur, cùm illi
veri Dei vice in hoc fungantur. ad tex.in d.cap.
ſi Sacerdos.2.in fin.de offic.ordinar. et can. accuſa-
tio.14.in finalib.verbis.2.q.7. multorum contin-
geret animas decipi, atque debito defraudari
conſilio; cùm aliàs ſuis conſulere conſcientijs,
vel non auderent, vel etiam non poſſent, vt in
terminis hiſce noſtris aduertit Petrus Pecchius
de teſtament.coniug.lib.1.cap.21.num 3. dum reſol-
46 uit. Credendum eſſe Sacerdoti dicenti, pecu-
niam ſecreto alicui reſtituendam, ſibi à defun-
cto relictam fuiſſe. et antè eum plenè Berous.q.12.
per tot.præſertim in finalib. verbis. Nauar. d.conſ.
16.in fin Layman.d.cap.2.num.5.
47 ,, Sacerdos nempè (vt Abb.loquitur d. cap.fin.
,, in gloſ.fin. num.5. verſ. ex quo habes, de ſepultur.)
,, gerit officium Publicum in actu confeſſionis,
,, ita vt in cautione, ſeù promiſſione per eum re-
,, cepta, poſſint omnes agere, quorum intereſt,
,, ſicuti, ſi promiſſio fuiſſet recepta per ordina-
,, rium loci, ſeù Notarium, hæc Abb.idem Abb. in
cap.dudum.num 3. & num.10.de conuerſ. coniugat.
& ante eum ibid. Innocent.idem Abb. conſ.63.col.
fin.num. 9.par.2. ſequitur Gramat. conſ.29. Ciuil.
num.10.Maſcard.d.concluſ.1161.num.30.Gabriel.
lib.3.tit de verbor.obligat. concluſ.vnica num.80.
Thorus d.priuil. 101.verſ.eò quia ſumus. in fin.
48 Et quidem ſi ſtatur nuntijs, alioqui vilibus,
in his, quæ ad ſuum ſpectant officium, eiſque
creditur, vt Federic. de Senis loquitur d.conſ.119.
in fin.

Digitized by Google

in fin.num.3. eſt gloſ.in cap. cùm parati.19. verbo.
ſuus nuncius. in fin. de appellat. vbi plenè Barboſ.
ſequitur Rota apud Ludouiſ. deciſ. 426. num.6. Ze-
vol.in praxi.par.1.verbo.nuntij. §.2. Gabriel lib.2.
de citat.concluſ.4.Cæuallos.q.381.Gratian.Forenſ.
par.1.cap.60.num.3.5.& 7.& cap. 502. num.16.
par.3.Farinac.q.56. de teſtib. num.380. Bolognin.
conſ.52. per tot. Non credetur Sacerdoti de eo
49 atteſtati, quod ad ſuum ſpectat officium? In
quo ſanè plurimum Iudicis verſatur arbitriũ.
ſecundum Iaſon.in l.admonendi. in repetit. nu.121.
in fin.ff. de Iure iurand. Gratian. Forenſ.par.4. cap.
50 749. num.3. Et pro Confeſſario ſtat præſump-
tio Iuris, quæ pro liquidiſſima probatione ha-
betur. vt inquit Paramus de origine Sanctæ in-
quiſit.lib.3.q.10.num.154.
51 Potiſſimùm, quòd ſupremam hanc Marcel-
li diſpoſitionem ipſemet Parochus Sacerdos
eodemmet tempore ſtatim, vt ipſemet Mar-
cellus proſerebat, coram teſtibus aperuit. vt
poſt Laurent.de Rodulf.adnotat Geminian. d.cap.2.
num.9.verſ.in ead.gloſ.de vſur. lib.6. & facit gloſ.
in verbo vnus teſtis.cum tex.in d. cap.fin. de ſucceſ-
ſionibus ab inteſtat. Brun. d.conſil. 87. num.33. &
num.53. in fin. & plenè notata per Mauros dictis
eorum allegationibus, qui in facto magis dubio lo-
quuntur, & ſequitur Layman. id peculiariter ad-
uertens.d.cap.2.num.5.dicto.2.
52 Quibus accedit, quòd optimè conſtat per
examinatos plures teſtes de bona vita, & fa-
ma Parochi ipſius; & quòd quotidie ſacra fa-
cere conſueuiſſet; ſolerſq; eſſet, ac diligens in
munere ſuo obeundo, curandaquè animarum
ſalute; ſuiſque ſcripturis fides adhiberetur.
53 Vt ex his qualitatibus, & ſi nulli adeſſent alij
Teſtes, qui de diſpoſitione prædicti Marcelli
deponerent, ſtandum nihilominus eſſet huius
Sacerdotis dicto Berous. d.q.12.num.6.& 7.op-
timè Nauar.d.conſ.16.in fin.Couar. d.cap. cùm tibi
etiam in fin.Caputaquenſ.deciſ.271.par.3. Mantic.
deciſ.6.num.10.& 11.Gratian.Forenſ.par.4. d.cap.
749. num.1.2. & 3. Rota apud Sanctiſſimum Gre-
gor.XV.Ludouiſ.deciſ 351.num.10. Cæſar Bartius.
deciſ.19. num. 30. & 31. optimè ad rem dictus Ge-
nuenſ.in practicabilib. d.q.660. num.3. Lapus.d.al-
legat.94. num. 4. verſ. quid igitur mirandum. vbi
54 Mandoſ.litt.V.Layman. d.cap.2.num.5. Potiſſi-
mùm, quòd Hæres, non quidem diſpoſitionẽ,
ſed probationem denegat, & abnuit, atque
impugnat, vt optimè poſt Corneum, aduertit
doctiſſimus Tiraquel. d.priuileg. 2.d.§.hoc autem
intellige.in fin.Rodriq.quæſt. regular. par.2.q.36.
art.1.in fin.
55 Quæ profectò probatio (quidquid alias ex
aduerſo probare nixus fuerit D.Antonius Hæ-
res Marcelli, vnde defecit ſcrutando ſcruta-
tiones Pſal.63.num.7.) minuit, ac proruit in
contrarium facientes probationes, & indicia.
mens Maranta.conſ.85.num.3.& 4. & conſ.93.nu.
6.in fin.Farinac.conſ.10.num.37. & num.52. lib.1.
Ad hunc præſertim effectum obiectæ falſitatis
excludendæ. Beccius. conſ.78. num. 26. Almontes
Ciazius diſceptat.Crimin.ad reorum defenſam. di-
ſcept. 19. num.32.

56 Vt huic ſtandum probationi magis in con-
curſu ſit, quàm contrariæ de mala fama. Put.
deciſ.2. num.2. lib.2. Rota apud Sanctiſſ. Ludouiſ.
Gregor.XV.deciſ.455.num.4. Rot. in recent.par.2.
57 tom.1. deciſ.444. num.6. in fin. etiam ſi de bona
fama deponentes teſtes numero minores eſ-
ſent.idem Ludouiſ. d.deciſ.455. d.num.4. & deciſ.
498.num.16. Ciazius d.diſcept. 19. per tot.
58 At in facto hoc noſtro, multò magis id pro-
cedit; cùm de bona vita, & fama deponentes
teſtes numerum contrarium deponentium vin-
cant, ac ſuperent. Præterquàm quod item iu-
ris præſumptione fulciuntur, qua quilibet bo-
59 nus præſumitur, ac bonæ famæ, & vitæ, doneo
contrarium plenè probatum fuerit. ex tex.in d.
cap. vnico. vbi gloſ.& concordant. de ſcrutin. Fari-
nac.de indic.& tortur.q.47.num.277. & 283. Ro-
ta apud eund.Gregor.XV.d.deciſ.498.num.16.Me-
rolla Theolog.moral.tom.1.diſput.3.cap.3. nu.260.
verſ. & confirmatur in fin. Ioſeph Ludouic. deciſ.
60 „ Lucenſ.13.n.3.et 4.vbi inquit, quòd: Vnuſquiſ-
„ que (etiam carnifex) & omnis alia perſona de
„ mundo in ſuo exercitio (in dubio) præſumitur
„ bonus, arg.l.meritò.51.ff.pro ſocio. rationemq;
61 „ dicti reddit ex Bald.conſ.402.lib.5.Quoniam
„ bona fama eſt innata, & eſt continuata ex ori-
„ gine, & habitudine Naturæ; ſed mala non eſt
„ continuata, ſed accidentalis. hæc ille. plenè quo-
que Maſcard.de probat.tom.1. concluſ.222.num.1.
& ſeq.vbi num.11. id præſertim procedere (in-
62 quit) in promoto iam ad aliquod Beneficium,
ex quo antè promotionem inquirendum ſit
de vitæ integritate, & bonitate, atque ſufficien-
tia. vt ex Sacro ſancta Trid.Synod.d.cap.18.ſeſſ.24.
de reformat. diximus paulò ante. num.32. plenè etiã
Menoch.de præſumpt.lib.5.præſumpt.1.per tot.
63 Et ſuffragatur his, quæ dicimus, quòd teſtes,
cùm ſint à parte aduerſa producti, & exami-
nati ſuper articulis per ipſam datis, plenè in
omnibus probant aduerſus eam. Nimirùm,
quòd ab ea approbati videntur. Roman.conſil.
104. Pater Reuerende. in fin.num.6. Maranta.conſ.
47.num.5. & conſ.48. num.4. & conſ.19. num.24.
verſ. non obſtat. Rota apud Canaler. deciſ.322. nu.
6.& deciſ.327.ſub.num.1. & deciſ.349. num.2. &
64 ſeq. Etiam ſi fuiſſet vnus tantum teſtis. Vin.de-
ciſ.172.num.9.& deciſ.400 num.21. Ioſeph.Ludo-
uic.deciſ.Peruſ.28.num.6.Sebaſtianus. Medic.deciſ.
27.num.5.Gratian.deciſ.81.num.3. & deciſ 91.nu.
18.Marius Antonin.variar.lib.3. reſolut.5. num.1.
Farinac.de teſtib.q.62.num.226.cum ſeq. Franciſc.
Merlin.deciſ.Lucenſ.12.num.12.Giazius. d.diſcep.
19. num.20.
65 Præterea, qui de bona fama teſtificantur te-
ſtes, in ſpecie, ac peculiatim de illa loquuntur;
qui verò contrà de mala, in genere tantùm, &
de auditu, nec concludenter; vt non immeritò,
(eſtò mala aliqua fama exorta ex hoc fortaſſe
fuiſſet aduerſus hunc noſtrum Sacerdotem)
tollatur illa tamen per bonam in ſpecie pro-
batam. Farinac.& per eum relati.d.q.47.num.184.
& num.185.Rota apud Sanctiſſimum Ludouiſ.Gre-
gor.XV.deciſ.472.num.7.& in Caſalen. irregulari-
tatis.

*ſatis. 29. Nouembris. 1610. coram Sacrato. deciſ.
297.num.4 in fin.poſt vol.2. Conſil. Farinac. & in
Calagurritana integræ portionis. 1590.coram Comi-
tulo deciſ.77.num.4.apud eund.Farinac.poſt 1.vol.
conſil.Ciazius. d.diſcept.19. per tot.*
66 Accedit his quoque, quòd Sacerdos hic, iam
vita exceſſit; vt multò magis eius ſcripto ſtan-
67 dum ſit. Mors nempè defectus omnes ſupplet,
ac vicem obtinet Iuramenti. *poſt Bar. in d.l.
admonendi num.27. & Iaſ.ibid.in repetit.num.124.
de Iure iurand.Cranett. de antiquit. tempor. par. 1.
§.vidimus, & abunde, & vtiliter. num. 35. & 36.
fol.mihi.109 in minor.impreſ. Venetijs. Maſcard.
de probat.tom.1.concluſ.670 num.15. Menoch. lib.
2.præſumpt.51.num.10.in fin.Cenallos. d.q.4.num.
84.par.2 Farinac.de teſtib.q.72.num.129.& deciſ.
123.poſt primum vol. conſ. eiuſdem.Rota apud Ca-
ualer.d.deciſ.312. num. 7. & d.deciſ. 327. ſub nu-
mero 2.*

Nequè vis facienda eſt vlla, ad iura infrin-
genda legatariorum, atque Oeconomi Fabri-
cæ, in teſtibus nouiſſimè per D.Antonium
conuentum, productis, & examinatis.
68 Cùm, quòd illi familiares ſint, ac famuli
producentis; vt nihil proinde præbent. *tex.eſt
in cap.ſi teſtes.2.§.idonei non videntur 4.q.2. & 3.
& tex. in cap. in litteris. 24. vbi ſcribent.de teſtib.*
69 „ *l. penult. ff. eod.* Conſueuere nempè famuli
„ obedire Domino ſuo per fas, & nefas. *vt Bal.
inquit d cap.in litteris num.1. verſ. prætereà fami-
liares plenè Gabriel.lib.1.tit.de teſtib. concluſ. 10.
Maſcard. tom. 3. concluſ. 757. et concluſ. 758.
num.1.Farinac. alios more ſuo cumulans. q.55. de
teſtib. num.122. Rota deciſ.294. poſt 2.vol. conſil.
Farinac. & apud Caualer. deciſ. 492. num. 5. &
deciſ. 520.nu.4.& 5.& poſt 1. volum. conſil.Fa-
rinac.deciſ.125.n.4. Ciazius. diſcept.166. et 180.*
70 Præſertim verò vbi ad offenſam fuerint
producti. *Triniſ.deciſ.53.num.8.lib.2.* Vt ex hoc
ipſo (Iudicis officio, etiam ſi nihil pars oppo-
ſuerit,) repelli teſtes poſſint, quòd ſe familia-
res aſſerant producentis. *Vinius. deciſ.235. nu-
mer.15.* Atque ad piam diſponentis volunta-
tem prouehendam accedant, quod adnota-
uit *Marcellus. de Mauro.d.allegat.36.n.11.et 14.*
71 Tùm, quòd à producente inſtructi fuere, vt
ex ſcriptura inſtructionis manu dicti D.Anto-
nij in actis producta, euidenter patet; vt nihil
proinde pro eo probent. *Maſcard.concluſ.1364.
num.3.lib.3.Farinac.de teſtib.q.67. §.8. num. 283.
et 285. Rota apud Sanctiſſ.Gregor.XV. deciſ.570.
num.1.Ciazius.diſcept.182.*

Nequè item vis facienda contrà nos eſt, vl-
la, ex fidibus ab ipſo D.Antonio productis,
quibus aſſeritur Marcellum prædictum hære-
dem nuncupaſſe D.Antonium eius Fratrem.
(con che haueſſe penſiero dell'Anima ſua.) nulla
prorſus ſacta memoria de legatis pijs. Licet
enim Marcellus nuncupaſſet principiò hære-
dem dictum D.Antonium Fratrem. Acceerſitò
tamen poſtmodùm iterum dicto Confeſſario,
legata pia rogauit, ſicuti teſtes deponunt;
vt nihil proinde id afficiat, quin firma ſint re-
72 licta legata. Ambulatoria eſt enim defuncti
voluntas ad ſupremum vſque vitæ ſpiritum,
vt loquitur Vlpian. in l. 4. ff. de adimend. legat.
73 Teſtamentum verò in mortuis confirma-
tur, *vt Apoſtolus inquit ad Hebreos. 9. eſt tex.in
cap.cùm Martha. 6. §.cæterùm ſicut ſuperius. de
celebrat. Miſſar.*
74 Nequè fides prædictæ, fidem vllam faciunt.
*Rota apud Illuſtriſſimum Card.Seraphin. deciſ.106.
num.3. apud Sanctiſſimum Ludouiſ. Gregor. XV.
deciſ.214. num.2. et deciſ.359. num.4. Rota par.2.
tom.1.in recent.deciſ.318.num.4.* In re præſertim
graui. *Rota par. 1.tomo 1. in recent. deciſ.441. nu-
mer.6.*
75 Nimirum, quòd teſtibus iudicandum ſit,
non teſtimonijs. *cap.tuæ nos. 8.de cohabit. cleri-
cor.et mulier. l.3. §. idem Diuus Adrian. ff.de te-
ſtibus.*

Iuratorum igitur teſtium depoſitioni ſtan-
dum in hac re erit, qui omnes optimè ratio-
nem dicti reddunt; quam ob cauſam confe-
cta fide, legatorum per Marcellum relictorum
non meminere. Non porrò, quòd illa Teſta-
tor non reliquiſſet; ſed quia D.Antonius præ-
dictus de Hæredis nuncupatione dumtaxat,
76 fidem ab ipſis fieri popoſcerat. Standum er-
go erit rationi huic, quæ rectè, probèque con-
uincit. Cùm ea vna ſit, quæ teſtis, vel infirmat,
vel confirmat dictum. *ſecundum Bald. in l. con-
uenticulam. 15.num.5. in fin. C.de Epiſcop. & Cle-
ricor.Grammat.conſ.12.num.12.Farinac. de teſtib.
q.70.in 6.ampliat.num.12. Giazius. diſcept.53. nu.
2.& diſcept. 189. num.2. & diſcept.192. num.70.
71.& 72.*

Haud iniuria itaque, nec temerè cogitur
dictus D. Antonius voluntati parere defun-
cti Fratris ;: quòd firma ;illa ſit, & ſtabilis
77 Cæteroquin, & peccato ſe inficiet, (vt dixi-
mus) indignumque ſe hæreditate ipſa reddet,
*ad tex. in l.fin. quæ eſt. 32. in fin. C.de fideicom-
miſſ. d.cap. licet. 6.in fin. vbi gloſ. fin. de voto.§.ſi
quis autem non implens.cap. 1.& 3. hæc quidem. in
auth.de hæredib.& Falcid. collat.1.*

Et ita ex his reſpondendum cenſui: ſub cen-
ſura, &c.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Aduo-
catus Reuerendæ Fabricæ.

In prima Inſtantia pro Tribunali contra
hæredem Iudicatum fuit. Neque adhuc, vt au-
dio,'in ſecunda inſtantia Iudicium completum
eſt. Quòd ego, alijs extra Ciuitatem detentus
Officijs, Aduocationis muneri pro Tribunali
in Ciuitate incumbere minimè tunc potue-
rim. Verùm per Sacram Illuſtriſſimorum Do-
minorum Cardinalium Congregationem ſe-
quentes litteræ ad Dominum V.I.D.Melchio-
rem Reniglionum à ſecretis, datæ fuere ſub
annum 1624. antequam in Negotio probatio-
nes deducerentur, vt in reſpõſione. Quas qui-
dem hæc referre operæpretium me facturum
duxi.

MOlto Eccellente Signore. Sentirno queſti miei Illuſtriſſimi Signori Cardinali la diſpoſitione di Marcello del Tufo con la diligenza fatta da V. S. e pare ſtrano, che queſta cauſa per mancamento di proue vadi male, maſſime eſſendo ſtato dichiarata la volontà del detto Marcello al Primicerio, e Curato, che in pia cauſa fanno fedi ſufficients. Però vegga di fare meggior diligenza; ſe non, mandi il proceſſo, che ſi ſtudiarà. & à V.S. mi racomando. di Roma le 8. Giugno. 1624.

Al piacer di V.S.

Il Cardinal del Monte.

Aguſtino Braſca Lomacui.

Economo, & pro Segretario.

Negotium denique tranſactione per hæredem cum Fabricæ Oeconomo inita, finem accepit, vt mihi retulit Eques Ioannes Franciſcus Reuiglionus à Secretis dicti Tribunalis.

SVMMARIVM.

1 *CLerici in ſortem ſunt addicti Altiſſimi Dei, ipſeque pars eorum eſt.*
nihil proinde extra Deum habere eos decet, quem elegere nihilque extra ipſum curare num. 2.
3 *Clericos ab omni temporalium rerum ſtrepitu ceſſare conuenit, atque orationi deditos eſſe.*
4 *Clerici inde Chriſti aluntur patrimonió, vt diuinis vacent obſequiis.*
5 *Beneficia propter officium, & ſedulitatem miniſterii Inſtituta ſunt.*
quod etiam apud Gentiles conſtitutum erat. numer. 6.
7 *Eccleſiarum miniſtri habere debent vnde vitam honeſtè tranſigant, atque impendentes humanas ſubleuent neceſſitates.*
8 *Feudorum beneficia pro temporali ſeruitio conſtituta fuere.*
9 *Salarium laborum ſi conuentum fuerit, ex pacto peti poteſt, ſin minus extra ordinario Iudicio.*
10 *Operarius dignus eſt mercede ſua.*
11 *Militare nemo cogitur ſuis ſtipendiis.*
12 *Beneficiorum diſtributio inde impoſita, ne miniſtri Eccleſiæ mendicare cogerentur. & num. 13.*
14 *Beneficium vnum ſi ad victum ſufficiens non fuerit, poteſt aliud ſimplex obtineri.*
15 *Beneficia plura inſufficientia vniuntur, vt faciant vnum ſufficiens.*
Beneficium inſufficiens imperfectè beneficium dicitur.
16 *Beneficia propter miniſtros ſunt, non è contra.*
17 *Altario qui ſeruiunt de Altario viuere debent.*
18 *Os boui trituranti alligari non decet.*
19 *Beneficium ſufficiens, quod nam dicatur.*
20 *Victus nomine, quid comprehendatur.*
21 *Medicina, & valetudinis impendia, victus nomine comprehenduntur.*
22 *Equus ad vehendum ſi neceſſarius fuerit etiam victus nomine includitur.*
23 *Victu in taxando habenda ratio erit qualitatis, ac dignitatis perſonæ, ac temporum qualitatis.*
24 *Beneficium tenue dicitur, quod, & ſi victui ſufficit beneficiarii, neceſſariæq; familiæ, non tamen ad onera alia ſoluenda ſatis eſt.*
25 *Beneficium minus ducentorum florenorum de auro inſufficiens nuncupatur.*
26 *Florenus auri pro ducato de camera accipitur.*
27 *Pauper dicitur Clericus, qui beneficium ad ſui ſufficientem victum non efficax, obtinet.*
28 *Pauper an quis dicatur, vel ſufficiens habeat beneficium, Iudicis arbitrio remittitur.*
29 *Beneficii fructibus in taxandis onerum ratio habenda erit.*
30 *Fructus nomine, detractis omnibus expenſis, & oneribus, exaudiuntur.*
31 *Teſtis de fructibus deponens exaudiri debet de fructibus, expenſis omnibus detractis.*
32 *Beneficii valor computatur detractis omnibus oneribus, etiam Miſſarum, & anniuerſariorum.*
& miniſtrorum, qui neceſſarii ſunt ad diuina celebranda myſteria. num. 33.
34 *Cappellanus quaſi locare videtur operas ſuas promiſſis faciendis, vti famulus.*
35 *Gloſ. ſententia in cap. ſignificatum. 11. de præbend. à Maynardi calumnia vindicatur.*
36 *Clericus Sacerdos, quod acquirit ſibi pro diuinis faciendis cùm illud pro mercede debeatur, poteſt de eo ad libitum diſponere, vti de aliis patrimonialibus, atque teſtari.*
37 *Expenſa pro litibus, & ſalaria pro Aduocatis, & procuratoribus, qui iura tuentur beneficii, ex corpore extrahenda ſunt beneficii, eiuſque fructus minuunt.*
& veluti æs alienum computantur. num. 38.
39 *Expenſæ in Aduocatis erogatæ, quæ inuentarium dictauere, ex hæreditate retrahuntur.*
40 *Expenſæ, quæ in conſeruandis erogantur fructibus, æquè habentur, ac quæ in colligendis iis, facta fuere.*
41 *Mercedes pro famulis, & ancillis veluti æs alienum ex patrimonio extrahuntur defuncti, legitimamque filiis debitam minuunt.*
42 *Merces etiam Iure Diuino operantibus debetur.*
43 *Expenſæ in reparanda domo beneficiali erogatæ, fructus minuunt.*
44 *Beneficiarij laborum in colendis, tuendis, augendiſque Beneficii bonis, in fructuum beneficii computatione, ratio habenda erit.*

45 Co-

45 *Colonus laboris proprij æſtimationem incolendis agris, fructibuſque colligendis ex fructibus percipit.*

46 *Labor in procurandis, percipiendiſque, fructibus pars æſtimatur fructuum.*

47 *Beneficiario pars debetur fructuum tanquam vitæ neceſſaria ſubſtentandæ, & tanquam laborum merces, & ſtipendium.*

48 *Beneficiarius, quod ex patrimonialibus in bonis bonis beneficij impendis, poteſt ſibi ex beneficiorum fructibus retinere, atque conſanguineis iurè dare.*

49 *Beneficiorum fructus ij dicuntur propriè, qui detractis omnibus oneribus in abſentia percipiuntur, non verò qui reſidendo, cùm illi quaſi pro labore merces debeantur. num. 50.*

51 *Diſtributiones quotidianæ, & onera Miſſarum, & anniuerſariorum inter beneficij fructus non computantur, ita, vt neque Beneficij corpus augeant, & prabendæ, cùm propter perſonalem reſidentiam debeantur.*

52 *Tertia pars fructuum, quæ pro diſtributionibus extrahitur ex decreto Concilii, in beneficii corpore non computatur.*

53 *Beneficiarius, qui in penſionem omnium fructuum conſenſit, poteſt penſionarium cogere ad ſoluendā mercedem pro beneficii ſeruitio.*

54 *Impenſa ex fructibus primò extrahenda ſunt.*

55 *Dotanda eſt Eccleſia Patronata, vt habeat Beneficiarius vnde honeſtè ſe alat, & Iura ſoluat Epiſcopalia.*

56 *Negatiua probatur ex reuolutione actorum, atque librorum.*

57 *Scriptum, quod non reperitur in actis, non geſtum præſumitur.*

58 *Fructus exuberantes qui dicit ipſe probare tenetur. etiam probando deductis omnibus oneribus illos excreſcentes eſſe.*

59 *Valorem probare debet, qui ſe fundat in illo.*

60 *Valoris probatio eſt admodum difficilis.*

61 *Teſtes ſuper valore deponentes beneficii, etiam non interrogati cauſam ſcientiæ dare debent.*

62 *Valor non cadit in ſenſum corporis.*
probarique debet per teſtes benè informatos. num. 63.

64 *Imputet ſibi, qui in probando defecit.*

65 *Probationes ſunt veluti vehiculum quodam ad ſententiam.*

66 *Probationibus neglectis nihil Iudicari, quàm perperam poteſt.*

67 *Actore non probante reus abſoluitur.*

68 *Teſtator præſumitur ſe conformare Iuris diſpoſitioni.*

69 *Humanum eſt plus ſperare de facultatibus ſuis, quàm in his ſit.*

70 *Teſtatoris Iudicium Iudicem ſequi oportet, & ordinem per eum deſignatum.*

ARGVMENTVM.

Quod nam ſufficiens dicatur Beneficium ad honeſtam vitæ ſubſtentationem? latè, nec ineptè diſſeritur.

RESPONSIO XVIII.

NObilis quædam Mulier, cùm fatis ſibi concedendum eſſet, rogato elogio, Beneficium quodam Eccleſiaſticum erigendum ſanxit; ſuis bonis omnibus eidem addictis; onere adiecto celebrationis Miſſarum in ſingulos dies per Beneficiarium Rectorem, quem ipſa nuncupauit; cauitque, vt excreſcentibus fructibus Beneficij, Matrimonio quoquè locarentur in ſingulos annos Pauperes Puellæ loci, in quo Beneficium erectum eſt. Teſtatrice vita functa; erectoque Beneficio, captaque poſſeſſione per Beneficiarium, poſt multos annos in Iudicium appellatur apud Tribunal Fabricæ per homines loci prædicti, quòd pauperes puellas nuptui non dederit, neque det, iuxta Teſtatricis ſenſum, atque ſupremam diſpoſitionem. Haud abnuit diſpoſitionem Beneficiarius; ſed fructus non ſupereſſe beneficio, vt nuptui puellas tradere valeat, replicat. Vnde diſceptari contigit: quod nam ſufficiens diceretur beneficium, vt ex ſuper excreſcentibus fructibus voluntati pareretur defunctæ Teſtatricis?

Mihi verò pro Beneficiario reſpondendum eſſe, viſum fuit.

1 Quoniam ſunt Clerici in ſortem altiſſimi Dei addicti; & ipſe Dominus pars eſt eorum, & ſors, *can. cleros. 21. diſt. can. Clericus. & can. duo ſunt genera. 12. q. 1. Sacro ſancta Trid. Synod. cap. 1.*
2 *de reformat. ſeſſ. 22.* Vt nihil propterea extrà Deum habere eos deceat, quem elegere. *d. can. Clericus. 12. q. 1.* nihilque curare oporteat, præter ipſum, quem ſortem ſibi, partemque fecere. Nè, cui aſcripti ſunt, Religionis cultui, decerpatur, quod ad alia confertur officia. *can.*
3 *cui portio. 12. q. 1.* Quare ab omni temporalium rerum ſtrepitu ceſſare eos conuenit, quos Diuino mancipatos obſequio, orationique, ac contemplationi deditos eſſe decet. *d. can. duo ſunt genera. 12. q. 1.* taleſque ſe exhibere, vt ipſi poſſideant Dominum, & ipſi poſſideantur à Domino, *vt S. Hieronymus ad Nepoſian. d. can. clericos, inquit.*

4 Meritò igitur, nec iniuria factum eſt; vt
Chriſti Domini IESV Patrimonio alantur
Clerici, cuius obſequio deputantur; atque
Eccleſiæ ſtipendijs ſubſtentetur, in qua, &
per quam Diuinis aſcribuntur obſequijs.
*capitulo. cùm ſecundum Apoſtolum. 16. de præ-
bend. extrà.* Altarique ſeruientes, altaris obla-
tione ſubſtententur. *vt loquitur Diuus Hiero-
nym. d. can. clericus. in fin. tex. in cap. extirpandæ.*
,, *30. de præbend.* Cùm propter hoc ipſum bene-
ficium eis indulgeamus (*Imperator*, inquit, *Iu-
ſtinianus in l. generaliter. 41. in fin. C. de Epiſcop.*
,, *& Cleric.*) vt alijs omnibus derelictis, omni-
5 potentis miniſterio inhæreant. Propter offi-
cium enim, & ſedulitatem miniſterij inſtitu-
ta ſunt beneficia. *can. cenſeo. 12. q. 2. cap. fin. de
reſcript. in 6. facit tex. in cap. paſtoralis. 53. §. fin.*
,, *in fin. ibi: Et illi prouentus Eccleſiaſtici meritò ſub-*
,, *trahuntur, cui Eccleſiæ comunio denegatur, de ap-
pellat. extrà. Ioan. Selua. de Benefic. par. 4. q. 2. nu.
3. vol. 15. tract. fol. mihi. 99. Petrus Gregor. Tholo-
ſan. de benefic. cap. 5. num. 6. & cap. 6. num. 11. to-*
6 *mo. 2.* Quod etiam apud Gentiles conſtitutum
erat, *vt refert Lælius Zecchius. de Benefic. cap. 1.*
7 *num. 4.* Vt habeant Eccleſiarum Miniſtri, vn-
de vitam honeſtè tranſigant, impendenteſquè
humanas ſubleuent temporales neceſſitates.
*can. Eccleſiaſticis. 12. q. 2. d. cap. cùm ſecundum
Apoſtolum. 16. de præbend. S. Thom. 2. 2. quæſt.
185. artic. 7. in reſponſ. circa med. Innocent. in cap.
fin. de Cleric. non reſident. Silua de beneſic. d. par.
4. quæſt. 2. artic. 3. Petrus Rebuff. in praxi. benefic.
tit. diſpenſatio de non reſidendo. num. 2. Petrus Gre-
gor. d. cap. 5. num. 6. de beneſic. & num. 7.*

8 Sicuti pro temporali ſeruitio conſtituta
fuere Feudorum beneficia in profanis. *capitul.
vnico. de forma fidelitatis. in vſibus feudorum.*

9 Et ſalarium laborum, ex pactione peti po-
teſt, ſi conuentione conſtitutum eſt; ſin mi-
nus, extra ordinario iudicio honeſtè exigi
quoque poterit. *l. 1. ff. de variar. & extra ordi-
nar. cognit. Petrus Gregor. de Beneſic. d. capit. 5. nu-
mer. 6. in fin. Rota in Turritana mercedis. 20. Maij.
1569. coram Illuſtriſsimo Card. Seraphino. deciſ.
74. num. 1. & 2. Gratian. Forenſ. par. 2. cap. 257.
num. 4. & ſeq. Rota. par. 4. diuerſ. collecta per Fa-
rinac. deciſ. 123. 124. 125. 126. 127. & 129. plura
Tiraq. de nobilit. cap. 29.* de ſalario Aduocatis
debito loquens, *num. 21. & ſeq. ac præſertim. nu.
27. 28. & ſeq.*

10 Dignus ſiquidem cenſetur operarius mer-
cede ſua, iuxtà Domini verba, *Matth. 10. & Lu-
cæ. 10.* Operarijs nempè mercedis exhibitio
debetur, *vt Boniſac. VIII. loquitur. in extraua-
gan. ſuper cathedram. §. verùm ne Parochialis. in-
ter extrauagant. comun. de ſepulturis.*

11 Nec quiſquam eſt vnquam, qui ſuis ſtipen-
dijs militare cogatur, *vt Apoſtol. inquit 1. ad
Corinth. 9. tex. in cap. cùm officij. 16. in fin. de præ-
ſcript. & cap. Epiſcopus. 4. de præbend.* Cùm de-
nario fraudari non debeant in vinea Domini
operantes. *vt loquitur Honorius Papa. in capit.
ſuper ſpecula. fin. in fin. de Magiſtris.*

12 Nè qua igitur ex parte diuinus ob id mi-
nueretur cultus, quòd ſtipem ſibi quærere ac-
ctetur ſacris addictus. *vt Trid. Synod. loquitur.
ſeſs. 21. cap. 3. de reformatione.* Congruè omni-
nò, iureque factum eſt, in beneficiorum Ec-
13 cleſiaſticorum diſtributione, vt tantùm quiſ-
que ex Chriſti Domini Patrimonio accipiat,
quantùm ad vitam honeſtè tranſigendam ne-
ceſſe ſibi fuerit. *d. cap. Epiſcopus. 4. vbi gloſ. de
præbend.* ſufficienſque ex hoc poſſideat bene-
ficium. *vt Sacro ſancta Synod. loquitur cap. 17.
ſeſs. 24. de reformat.*

14 Quò fit, vt ſi vnum beneficium ſufficiens
non fuerit pro ſubſtentatione prouiſi; iurè
poſſit in eadem Eccleſia aliud ſimplex obti-
nere beneficium. *gloſ. in cap. dudum. 54. el 2. ver-
bo. intitulatam. circa med. & vſque ad fin. de elect.
cui adſtipulatur Sacr. Trid. Conc. decretum. d. cap.*
,, *17. ſeſs. 24 ibi: Quod quidem ſi ad vitam eius, cui*
,, *confertur honeſtè ſubſtentandam non ſufficiat, li-*
,, *ceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens; dum-*
,, *modo vtrumque perſonalem reſidentiam non re-
quirat, eidem conferre. hæc ibi. ſequitur Rota in Ce-
ſenaten. Canonicatus. 19. February 1590. coram
Siptio. deciſ. 119. num. 9. par. 4. diuerſ. per Farinac.
collecta.*

15 Plura enim beneficiola in ſufficientia coag-
,, mentantur, donec vnum ſufficiens efficiant.
,, Beneficium ſiquidem adeò tenue, quòd non
,, ſufficiat ad ſubſtentandum miniſtrum, non eſt
,, beneficium, niſi imperfectè; quoniam non po-
,, teſt ſana ratione inſtitui, vt vnum ſit in vnius
,, ſtipendium, & proptera de his minimis fit, vt
,, melius fieri poteſt, quouſque miniſter habeat
,, ſufficiens, vndè viuat; quoniam propter Mini-
16 ,, ſtros ſunt beneficia, & non è contra. *verba*
,, *ſunt Illuſtriſsimi Caietan. in ſum. verbo. beneficio-
rum multiplicatio. §. mortale autem. verſ. nec ob-
ſtat. quem ſequitur Leſsius. de Iuſtitia, & Iure lib.
2. cap. 34. dub. 31. num. 169. verſ. quarta quia. San-
chez in conſil. moral. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 66. ſub.
num. 2. in 2. ſententia. & dub. 70.*

Quòd ſanè rationi, quàm maximè conſen-
taneum æſtimatur, *ſecundum Apoſtol. ad Co-*
17 *rinth. 1. cap. 9.* Vt qui in ſacrario operantur,
quæ de ſacrario ſunt, edant; & qui altario ſer-
uiunt, de altario quoquè participent. *can. Sa-
cerdos, & can. ſeq. 1. q. 2. d. cap. cùm ſecundum*
18 *Apoſtolum. 16. de præbend.* Neque deceat os
boui trituranti alligari. *Deuteronom. 23. & d.
cap. 9. 1. ad Corinth. vbi optimè poſt Abulen. in di-
ctum Deuteron. 23. Cornel. à lapide verſ. 7. 9. &
13. tex. d. cap. extirpandæ. 30. de præbend. Petrus
Gregor. d. cap. 5. num. 6. Menoch. de arbitrar. lib. 2.
centur. 6. caſu 520. num. 3. Lælius Zecchius. d. cap.
1. de beneſic. num. 6. Petrus. Binsfeld. in enchyrid.
Theolog. paſtoral. par. 4. de Iuſtitia, & iniuſtitia
quoad Beneſic. capit. 13. concluſ. 1. in fin. & con-
cluſ. 2.*

19 Cæterùm ſufficiens illud vocatur Benefi-
cium, ex quo Beneficiarius, tùm ſe, ſuamque
familiam ſubſtentare valet; tùm etiam iura
Epiſcopalia ſoluere; & ſibi, ſuæque familiæ

victum

victum parare, atque hoſpites ſuſcipere ad-
uentantes. *textus in capitul. de Monachis. 12. tex.
cum gloſ. in d capitul extirpandæ. 30. verbo. ſuffi-
ciens. de præbend. extrà. notatur. in capitul. is, cui.
19. vbi gloſ. verbo ſufficiens. eod. lib. 6. Geminian.
in cap. 1. de præbend. in 6. gloſ. in cap. conquerente. 6.
verbo ſufficientia. in fin. de Cleric. non reſidem. &
in cap. cùm adeò 17. verbo. ſufficientem. de reſcript.
Gloß. in cap. 1. verbo. neceſſitatem. 21. q. 1. gloſ 1. in
cap. ſicut. 8. de conſecrat. Eccleſ. Bellencin. de Chari-
tatiuo. ſubſid. q. 19 num. 2. vol. 15. tract. fol. 291. col.
3. Caputaquen. deciſ. 65. num. 2. par. 1.* Nauar. *de red-
ditib. Eccleſiaſtic. q. 2. mon. 18. & de orat. & horis
canonic. miſcellan. 62.* Hoieda. *de incompatib bene-
fic. par. 1. cap. 19. num. 38. Menoch. de arbitrar. lib. 2.
caſu. 216. num 12. & 13. Gonzalez ad 8. regul. can-
cell. Gloß. 15. in princ. num. 39.* Nichol *Garſias. de
benefic. par. 11. cap. 5. num. 320.* Petrus. *Binsfeld. in
enchyrid. Theolog. paſtoral. par. 4. de Iuſtit. & inin-
ſtit. cleric. in ordin. ad benefic. cap. 13. concluſ. 7 Pa-
ter Molina de Iuſtit. et iur. tract. 2. diſput. 145. col.
5. verſ. tertium eſt.* Ioan. Azor. *Inſtit. moral. par. 2.
lib. 6. cap. 10. q. 9. et cap. 12. q. 4. Barboſa. de offic.
Epiſcopi par. 3. allegat. 62. num. 11. Maſsobrius. de
concurſu ad* Parochial. *requiſit. 7. dub. 14. vbi opti-
mè. idem Barboſ. tract. nouiſsimo de* Iure *Eccleſiaſt.
lib. 3. cap. 17. num. 300.* Iacobus Gordon. *Theolog.
moral. tom. 2. lib. 8. q. 5. cap. 2. num. 14. verſ. denique
metiri oportet. Sanchez. in conſil. moral. tom. 1. lib. 2.
cap. 2. dub. 67. num. 4.*

20 Victus autem nomine id complectitur om-
ne, quo Beneficiarius ad ſe, ſuamque familiam
honeſtè ſubſtentandam, eget; cuiuſmodi ſunt
cibus, veſtitus, habitatio, lectus, aliaque etiam,
quæ ad morbos depellendos, curandosuè ne-
ceſſaria fuerint, ac famuli. *l. verbo victus. 43. vbi
gloſ. et Scribent. ff. de verborum ſignificatione.* Ver-
,, *bo victus, (inquit, Vlpian. ibi.) continetur quæ eſui,
,, potui, cultuique corporis, quæque ad viuendum ho-
,, mini neceſſaria ſunt. Veſtem quoque victus habere
,, vicem Labeo ait Bart. in l. ſi cùm dotem. §. ſin au-
,, tem num. 19. in fin. ff. ſoluto matrimonio. tex. in l. ſi-
,, cut impendia. 51. ff. de vſufruct. Sicut impendia
,, (ſcribit ibi Caius) cibariorum in ſeruum cuius vſu-
21 ,, fructus ad aliquem pertinet; ita et valetudinis
,, impendia ad eum reſpicere, naturà manifeſtum eſt.
Bar. in l. legatis. num. 2. ff. de aliment. et cibar. le-
gat.* Fabbian. *de Monte de empt. et venditione. q. 5.
ſub. num. 30. vol. 5. tract. fol. 480. col. 4. §. circa
quintum. Menoch de arbitrar caſu. 170. num. 28. &
centur. 6 caſu. 520. num. 11. & 12. & lib. 4. præ-
ſumpt. 157. num. 15. & 16. cum ſeq. Camill.* Borrell.
*conſ. 2. num. 19. & conſ. 71. per totum. Ioan. Azor.
d. lib 6. cap. 10. q. 10. verſ. ſi quæras. Gratian.* Fo-
*renſ par. 4. cap. 610. num. 2. & num 10. 11. & ſeq.
Garſias. de expenſ. & meliorat. cap. 3. num. 37. &
ſeq. Gamma. deciſ.* Luſitan. *308. ſub num. 13. plenè*
Surd. *de aliment. tit. 4. q. 1. & 2. & q. 7.* Martin. Co-
*ler. de aliment. lib. 1. cap. 15. num. 53. cum ſeq. Na-
uar. plenè de orat. et hor. canonic. cap. 22. Miſcell. 17.
num. 70. et ſeq.* Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 5. q. 6.
à num. 131. cum ſeq. vſquè ad num. 155. Card. Pa-
leottus de nothis, et ſpur. cap. 47. num. 7.* Reueren-
*diſsimus Campan. in diuerſ. rub. 8 cap. 2. num. 4. Pa-
ter* Anton. *Sanctarellus. variarum reſolutionum.
q. 37.* Barboſ. *de appellatiua verborum ſignifica-
tione appellatione. 271. num. 1. 3. 4. et 5.* Maſsobor.
d. requiſit. 7. dub. 14. num. 9.

22 Tùm etiam equus ad vehendum, ſi neceſ-
ſarius ſibi fuerit, ob loci præſertim diſtan-
tiam, vel perſonæ qualitatem. *Bald. in cap. cùm
adeò. 17. col. fin. numer. 25. verſ. quæro aliquis.* de
reſcript. quem ſequitur. Nauarr. *d. miſcell. 17. num.
70. Surd. de aliment. d. tit. 4. q. 8. numer. 2. et ſeq. Me-
noch. d. præſumpt. 157. num. 28. et 29. Borrell. d.
conſ. 71. num. 22.* Azor. *d. q. 10. verſ familiæ appel-
latione.* Pariſ. *d. lib. 5. quæſt. 6. numer. 147. Paleottus.
d. cap. 47. num 7.*

23 In his verò omnibus ratio habenda erit
qualitatis perſonæ, eiuſque dignitatis, vt diffe-
rentia conſtituatur inter vnam, & aliam per-
ſonam *gloſ. d. cap. extirpandæ. 30. verbo. ſufficiens.
et in d. cap. de multa. 28. verbo. litteras. in fin. de
præbend. concordat tex. in l. fin. in fin. ibi; (*Reſpondi
,, *ex perſonis, cauſiſque) vbi gloſ. ff. de action. &
obligat. tex. in l. plenum. 12. §. equitij. ff. de vſu, et
habitat. gloſ. in d. cap. conquerente. 6. verbo. ſuffi-
cientia de Cleric non reſident. gloſ. d. cap. cùm adeò.
17. verbo. ſufficientem. vbi* Bald. *numer. 25. de re-
ſcript. S. Thom. 2. 2. q. 32. art. 10. ad tertium. gloſ. in
d. cap. Epiſcopus. 4. verbo. neceſſaria. de præbend.
gloſ. in cap. cùm haberet. 5. verbo. ſecundum facul-
tates. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per
adulter.* Nauar. *d. miſcell. 17. num. 70. & ſeq. Ze-
rola verbo. beneficia. par. 1. §. 7. in 8. concluſ. Me-
noch. d. caſu. 216. num. 11. cum ſeq. & d. caſu. 520.
num. 10. & ſeq. & d. præſumpt. 157. num. 18. Hoie-
da. d. cap. 19. num. 23. et ſeq. Surd. d. quæſt. 8. num. 3.
4. & 5. & ſeq.* Molin. *d. diſput. 145. col. 4. & ſeq.*
Gonzal. *ad regul. 8. d. gloſ. 15. num. 39. Ricius. in
praxi. par. 3. reſolut. 473. num. 1. & 2. Garſ. de bene-
fic. par. 11. cap. 5. num. 320. remiſsiuè. Piaſecius in
praxi. par. 2. cap. 5. art. 3. num 84. & ſeq. Gratian.*
Forenſ. *par. 1. cap. 112. num. 1. & ſeq. & par. 3. cap.
586. num. 29. et par. 4. cap. 613. numer. 7. Barboſ. d.
alleg. 62. numer. 11. Maſsobr. d. dub. 14. Gordon. d.
capitul. 2. num. 14. in fin.* temporum quoque ra-
tio habenda erit. *vt poſt alios deducit optimè
Sanchez. d. dub. 67. num. 4. & 5.*

24 Ideoque tenue appellabitur beneficium il-
lud, vt neque Papales ex eo decimæ extra-
hantur, quod illos dumtaxat parit fructus, qui
beneficiarij victui, ſuæque neceſſariæ familiæ
alendæ dumtaxat ſufficiunt; non verò ſuppe-
tunt, vt ex eis Epiſcopalia iura, aliaque, quæ ei
incumbunt, onera ſubleuentur. *tex. in cap ſicut.
,, 2. de ſupplend. negligent. prælat. cap. 1. de præbend.
,, in 6. ibi: Vnde iura Epiſcopalia poſsint ſoluere, &
,, congruam ſubſtentationem habere. gloſ. in d. cap.
cùm adeò. 17. verbo. ſufficientem. de reſcript. d. cap.
de* Monachis. *12. de præbend. Geminian. conſ. 81. in
nomine Indiuiduæ Trinitatis. ſuper primo dubio.
num. 25.* Bellencin. *de* Charitatiu. *ſubſid. quæſt. 30.
num. 3. Ioan.* Maria Bellett. *nunc meritiſsimus Epi-
ſcopus Hiernenſ. diſquiſit. Clerical. tit. de Clerico
debitore. §. 12. num. 21. fol. 460.*

25 Vt intulerit propterea, nec ab re Nicholaus Gimontæus. *tract. de Grat. expectatiuis cap. 5. num. 26 impreſſo poſt tract. Staphil. de Litteris Gratiæ. fol. mihi. 415. in minori impreſſione Romæ.* Minus ſufficiens eſſe Beneficium illud, quod ducētorum Florenorū auri ſummam nō implet.
26 Florenum verò auri, pro ducato de camera accipi dicit. *& ſequitur hanc eandem doctrinam Zerola. in Praxi. par. 1. d. verbo. Beneficium. §. 7. concluſ. 8. Menoch. d. caſu 216. num. 11.*

27 Pauperemque illum appellari Clericum, qui ex redditibus Beneficij, vltrà quàm ſibi ad decentem victum ſufficiat, non vtique percipit. *poſt Bellencin. d. q. 30. num. 3. & 4. ſequitur Quaranta. in ſum verbo. Concilium Prouinciale. num 8.*
28 *in 19. quæſito.* Quod tamen totum Iudicis arbitrio remittitur, *vt poſt Nauar. de redditib. Eccleſiaſt. q. 2. monito. 18. alioſque ſupra relatos Authores. ſequitur Pariſ d. lib. 5. q. 6. num. 536. & ſeq. Card. Tuſc. tom. 6. littera P. concluſ. 160. num. 2. & 4. Binsfeld. d cap. 13. §. 1. concluſ. 7. Piaſec. d cap. 5. art. 3. num. 84. et 85. et ſeq. Menoch. d caſu. 520. nu. 10 et caſu 65. num. 7. Gonzal. ad 8. regul Gloſſ. 1. num. 43 Barboſ. de appellatiua verb ſignific. appellat. 192. num. 4. et d. allegat. 62. num. 11. Maſſobrius. d. requiſit 7. dub. 14 num. 2.*

29 In taxandis igitur Beneficij cuiuſque fructibus, atque redditibus, onera omnia à prin-
30 cipio ſequeſtranda fuerint. Profectò, quòd, fructus nomine, ij exaudiuntur, qui detractis oneribus omnibus, & expenſis (perpetuis præſertim) reliquantur. *l. 1 C. de fructib. et litis expenſ. l. mulier. 73 ff de Iure dot. l. fructus. 7. ff. ſolut. Matrim. vbi plenè Barboſa. num. 6. et ſeq. l. in fundo. 39. ff. de rei vindicat. Rota in Rauennat n. cenſur. 10. Maij. 1600. coram Manzanedo deciſ 88. num. 7. et deciſ 8. num. 6. in impreſſ per Cencium. de cenſibus. par. 1 Gloſ. in cap. quoniam 9. verbo. et expenſis. de vita, et honeſtat. Clericorum. cap. præſenti. fin. §. fin. de offic. ordin. in 6 clement. ſtatuimus 7. vbi gloſ. verba. expenſa. de elect. tex. in clement. 1. §. ſanè. de Iure Patronat. vbi gloſ. verbo. obſeruentur. Gigans. de Penſionib. q. 62. num. 14. et 19. Cephal. conſ. 290. num. 56. lib. 2. Tiraq. de retractu lignagier. §. 15. gloſ. 1. num. 1. 2. et ſeq. Nauar. man cap. 17. num. 25. et cap. 25. num. 104. in fin. Caputaquen deciſ. 328. num. 1. par. 3. Afflict. (de fructibua Fendi loquens.) deciſ. 252. ſub num. 6. Cacheran. deciſ. 83. num. 7. Gabriel. conſ. 80. num. 6. et 7. lib. 2. Lanar. conſ. 22. num. 5 et 7. Duegna. regula 387. Ioan. Silua de Benefic par 3. q. 12 num. 32. verſ. ſed circa iſtum articulum. vol 15. tract fol. 71. col. 4. Pariſ. de confid. Benefic. q 35. num. 33. et ſeq. Garſias de expenſis. et meliorat. cap. 1. num. 12. et 23 et cap. 23. nu. 1. cum ſeq. Rota apud illuſtriſſimum Seraphin. deciſ. 643. num. 1. et 2. et in recent. par. 2. tom 1. deciſ. 444. num. 4. Gonzal ad regul 8. §. 7. procmiali. num. 163. Illuſtriſſimus Tuſc. tom. 4. verbo. fructuum appellatione concluſ 484. num 25 et concluſ. 501. num. 1. et ſeq et ſequitur Ioan. Koppen. deciſ. 44. num. 33. Cæſar Fartiu. deciſ. Bononien. 53. num. 37. Barboſa de appellat. verbor. Iuris ſignifica. appellat. 103. num. 22. Mar. ſc. tt. variarum reſolut. lib. 2. cap. 76. num. 29. et 30. et cap. 108. num. 3. et 12. Melchior Lotterius. de re benefic. par. 1 q. 43. num. 14. Barboſ. tract. de Iure Eccleſiaſt. lib. 3. d. cap. 17. num. 20.*

31 Qua de cauſa teſtis de fructibua deponens, exaudiri vtique debet de fructibus reliquatis, expenſis omnibus detractis. Cùm (vt diximus) fructus dicantur, expenſis ſequeſtratis. *Rota apud Sanctiſſimum Gregor. XV. Ludouiſ. in Neritonen. penſionis. 3. Iulij. et 24. Nouembris. 1606. deciſ. 273. num 3. et deciſ. 277. num. 7.* quam tamen exaudi iuxtà interpretationem *Rotæ. in Hiſpalen. penſionum. 22. Martij. 1613. coram Pirouano. d. par. 2. in recent. d. deciſ 444. nu. 5. Creſcent. deciſ. 2. de probat. Lotterius. d q. 43. num. 14. et 15.*

32 Computabitur itaque Beneficij valor, deductis oneribus, cùm Miſſarum, tùm anniuerſariorum. *tex. in d. cap. præſenti. 9. §. porrò. vbi etiā gloſ. verba. oneribus. de offic. ordinar. in 6. Felin. in cap. ad aures. 8. num. 13. verſ. 12. concluſ. de reſcript. Rota deciſ 60 de conceſſ. præbend. in antiquis.*
33 Tum etiam miniſtrorum, qui neceſſarij fuerint pro miſſis, ac Diuinis faciendis officija. *ex tex. notab in cap. vt quiſque. 3. de vita, et honeſtate clericorum. Felin. d. cap. ad aures. num. 13. Caſſador. deciſ. 19. de præbend. vbi etiam num. 2. deciſum refert in vna Regien. in anno 1521. coram Mario. de Spinoſa Ricius in Praxi. par. 1. reſolut. 163. num. 1. et 3. Perez. de Lara. de cappell. lib. 2. cap. 1. num. 35. et 36. Rota. in Lucana Magiſcolatus. 9 Iunii. 1589. coram Comitula. apud Marcheſan. tom. 1. fol. 613. ſub num. 30. Card. Tuſcus. tom. 2. littera D. concluſ. 511 num. 2. et 3. Barboſa de appellat. verbor ſignif. appellat. 75 Lotterius. lib. 1. q. 31. num. 2. Sanchez. in conſil. moral. d. cap. 2. lib 2. dub. 68. num. 20. in 2. ſententia.*

34 In his enim, quaſi locare videtur operas ſuas Cappellanus electus, veluti Famulus, pro mercede. *vt loquitur gloſ in cap ſignificatum. 11. de præbend. verbo ita quod. circa med. quam ſequitur Geuuenſ. in praxi. cap. 56 num. 2 Horat. Viſcōt.*
35 *in concluſ. Iuris. verbo. Sacerdas. fol. 252.* Et ſi quidem gloſſam carpat *Maynard. deciſ. 1. Senatus Tholoſan. lib. 1.* quaſi ſimoniam fouere illa videatur. Verùm illam ab hac calumnia, ad bonum ſenſum tractam, vindicauimus *ſupra reſponſ. noſtra 5 num. 29. 30 & 31.*

36 Quò fit, vt merces hæc pro ſacris faciendis, vel Diuinis officijs celebrandis, in proprium ipſius Sacerdotis Patrimonium computetur, & cedat; atque de illa, veluti de alijs patrimonialibus bonis, ad libitum diſponere, teſtariq; valeat. *tex. in cap. vnico. §. qui verò. & 5 ſeq. vbi Geminian. num. 4. Anchar. num. 3. & Franch. num. 4. de Cleric non reſident. in 6. & ibid. Barboſa. num. 22.* Porrò quia operarum ratione acquiruntur, & laboris. *S. Thom. 2. 2. q. 185. art. 7. in reſponſ. Couar. cap. cùm in officiis. num. 4. de Teſtament. & lib. 3. variar. reſolut. cap 13. num. 1. Gigans. conſ 144. nu. 5. & num. 19. & 20. in fin. & 21. & num. 31. & 32. Carolus Tappia in auth. ingreſſi. in fin. verbo ideoque nec de bir. num. 50. (. de Sacraſanct. Eccleſ. Pater Molin. de Iuſt. & Iur. diſput. 142. col. 1. verſ. alia ſunt quæ. Gonz. ad regul. 8. cancell. §. 7. proemiali.*

m:ali.num.163.164.& 165.Rodoan. de ſpol.q.10.
num.28 Rot. apud Seraph n deciſ.594 num 6.Ioan.
Azor.Inſtit.moral.par.2.lib.8.cap.3.q.9.& 10. Pa-
ter Ioan.Valer.Carthuſ.de differen. inter vtrumq;
forum.verbo.munera.different.1.num.14.Galleu.in
Margarita caſuum. verbo. fructus. §.diſtributiones
quotidianæ. Nald.ſum.verbo.diſtributiones.§.4. &
verbo fructus.§.7. Gratian. Forenſ.par.2.cap.381.
num.11.Bonacina tom.2.tract.de contract.diſput.3.
q.17.punct.2.propoſit.vnica ſub nu.4.verſ.2. quæ-
ritur.Moneta de diſtribut.quotidian. par.3.q.1.num.
18.& q 4.num.12.Barboſ tract de iure Eccleſ. lib.
3.cap.17.num.31.& 32 & cap.18.num.34. & 35.
Gordon d.q.5.cap.2 num.13.& 14.

37 Atquè etiam ex fructibus Beneficij extra-
hendæ expenſæ illæ erunt, quæ Aduocatis con-
feruntur,& Procuratoribus pro rebus tuendis
Beneficij. Quod enim Aduocatis ſoluitur Sa-
larium, atque Procuratoribus merces, pro
tuendis rebus Beneficij, cùm ex fructibus ipſis
deducendū ſint, redditus, vtique ac fructus,
qui pro Beneficiarij, ſuæque honeſtæ Familiæ
ſubſtentatione neceſſarij fuerint, minuent.
38 Veluti igitur æs alienum computabuntur.*tex.*
in cap vobis enim.23.§.ex qua tamen. vbi etiam glo.
verbo.quid ad cauſas. 12.q.2.Gemin. d.conſ.85.nu.
,, *11.12.& 13.concordat tex.in l ſubſignatum. 39.§.*
,, *bona.ff.de verbor.ſignific.Bona ſcribit (ibi Paulus)*
,, *intelliguntur cuiuſque,quæ,deducto ære alieno, ſu-*
perſunt.& ib.d. Alciat. ſequitur Caſſador. d.deciſ.
19.num.2. de præbend. Gratian. Forenſ. par.1. cap.
94 num.33.& 34.Angel.in l.fin. §.in computatio-
39 *ne ff.de Iure deliberand. num.1.* Dum ait: Quod
expenſæ factæ in Aduocatis dictantibus In-
uentarium, vti ne ceſſatiæ ex hæreditate retra-
huntur, *per illum eund.tex. faciunt notat per Gar-*
ſiam. de expenſ. d.cap. 1. num. 12. Vbi habetur;
40 Quòd expenſæ,quæ fiunt in conſeruandis fru-
gibus, ita deducuntur, ſicuti, quæ in collegen-
dis factæ fuere.*Tuſcu.tom.4.littera E. d.concluſ.*
41 *501.num.35.& ſeq.* Et Merces, quæ famulis,&
Ancillis, ſiuè etiam alijs ſimilibus perſonis de-
betur, veluti æs alienum ex patrimonio dedu-
citur Defuncti; legitimamque filijs debitam
minuit.*Cagnol.in l.Papinian.§.Quarta.num.11.cir-*
ca fin ff de in officioſ.teſtam.tom.1.fol. mihi. 230.
42 Vt quæ iure etiam Diuino non ſit operanti-
,, bus deneganda. *Matth. 20.* Voca operarios,
(inquit ibi Dominus) & redde illis mercedem
ſuam. *clem dudum. 2.§.verùm ne Parochiales. de*
43 *ſepultur.mens Maranta.conſ.34.num.1.* Et fructuū
quantitatem minuunt expenſæ factæ in repara-
tione domus beneficij. *Rota in Paduana Iuris Pa-*
tronat.vltimo Maii. 1591.coram Illuſtriſſimo Se-
raphino.deciſ.530.num. 3.par.4. diuerſ. collecta per
Farinac. & in impreſſis apud eund. Seraphin. deciſ.
952 num.5.
44 Eodemque modo habenda ratio erit labo-
rum Beneficiarij in colendis, tuendis, augen-
45 diſque rebus ipſis Beneficij. Quemadmodum
percipit Colonus laboris proprij æſtimatio-
nem, quem in colendis agris, percipiendiſque
fructibus impendit. Quòd nimirum ex labore
ipſo fructus percipiantur, & veluti pars fru-
46 ctuum labor ipſe æſtimetur, *l.diuortio.8. §.im-*
pendia ff.ſ.lut.matrim. Abb.in cap.ad noſtram.11.
,, *num.8 in fin de reb.Eccleſ.non alienand dicens: Et*
,, *nota, quòd habetur reſpectus ad laborem proprium,*
,, *puta quia erat ruſticus, & perſonaliter extirpauit*
terras: hæc ille.ſequitur Garſias. de expenſ. cap.1.
num.14.& 16.Couar.lib. 1.variar.cap.3.ſub num.3.
Cæſar Bartius.d.deciſ.53.num.37.

Improbus nempè, neque perfunctoriùs la-
bor fuit Beneficiarij huius noſtri in augendis,
recuperandiſque bonis Beneficio relictis, vn-
de neque expenſis pepercit. Computandus
itaque; atque in expenſis ei ferendus erit, nec
gratis profundendus.
47 Beneficiario verò, ne dumtaxat fructuum
debetur pars, tamquam vitæ neceſſaria ſub-
ſtentandæ; verùm etiam & tamquàm laborum
merces,& ſtipendium. Dignus cùm ſit Opera-
tius mercede ſua, vt ſupra diximus.
48 Vt proinde poſſit ex beneficiorum fructi-
bus ſibi retinere, quod ex Patrimonialibus bo-
nis in his impendit, atque etiam conſanguineis
dare. *S.Thom.receptus 2.2. q.185.art.7.ad ſecun-*
dum Couar.d.cap.cum in officiis. num.2. verſ.3. ex
eadem ratione.& d.lib.1.variar. reſolut. cap.3. nu.
3 facit tex. in d.cap. ad noſtram. 11.ibi: Cùm ſibi
,, *fructus percepti ſufficere debent pro labore. vbi*
,, *gloſ.fin.de reb.Eccleſ alienand.plenè Hoieda.d.cap.*
9.lib.1.de in compatibil.beneſic. num.42. & ſeq. ad
fin.Ioan.Azor. d.par.2. lib 8. cap.3. q 2.Molin.di-
ſput.143.col.3.§.pono deinde. & d.diſp. 145. col.2.
§.vt ver. Menoch.d centur.6.caſu.520.num.7.et 8.
Petrus.Binsfeld. d.cap.13. §.1.concluſ.2. Petrus.
Gregor.cap.5.num.6.de Beneſic.Rota par.1.tom.1.
in recent.deciſ.241.num.3.et 4.aliique, quos refert.
Barboſ.d.tract.de iure Eccleſ.d.cap.17.num.26.27.
et 28.
49 Quamobrem beneficiorum fructus ij pro-
priè, ac verè dicentur, qui impoſitis oneri-
bus omnibus, liberè, & in abſentia percipiun-
50 tur. Non igitur fructuum nomine complectan-
tur, qui reſidendo, atque inſeruiendo Beneficij
fiunt. Quòd hi, quaſi pro labore merces, atque
ſeruitio, debeantur.
51 Sicuti neque diſtributiones quotidianæ, atque
anniuerſaria, & onera ſimilia, inter Beneficij
fructus connumerabuntur, neque corpus ipſū
Beneficij, & præbendæ augere æſtimabuntur;
quòd propter perſonalem reſidentiam dentur
plenè Oldrad. quem omnes ſequuntur conſ.118. ex
virtute gratiæ. Felin.in d.cap.ad aures.8.num.14 de
reſcript. Staphileus.de litteris gratiæ in noua forma
expectatiuarum.num.44.et 45.fol.mihi.53 in mino-
ri impreſſ.Romæ.Ioan.Silua de Beneſic. d.par.3. q.
12.num.33.et 34.Gigans.d.conſ.144 num.10.et 11.
Rota in antiquis. deciſ.fin. de præbend. et in nouiſſ.
deciſ.8.alids.134. eod. tit. Puteus. deciſ.464. lib 2.
Mohedan.deciſ. 16.num. 1. de præbend. Verall. de-
ciſ.65.num.2.par.1.Achill de Graſſ.deciſ.401.alids
1.ſuper regula. de valore. Cæſar. de Graſſis. deciſ.
116.alids.5.de præbend.Rota deciſ.230.num.1.par.
1.diuerſ. Rota apud Sanctiſſ. Gregor. XV. deciſ.
540.nu.

Digitized by Google

540.num.2.et 4.Couar.d.lib.3.variar.cap.13 nu.1.
Azor.d.lib.8.cap.3.q.9.Gonzal. d.§.7. proemiali.
num.164.& 165.Ioan.à Chochier. in reg 61. Can-
cell.num 26. Card. Tuſc. tom.2. littera D. concluſ.
511.& 513.Binsfeld.d.par.4.cap.13.concluſ 2.&
3.Nald.d.verbo.fructus.§.9.Pater Anton.Sancta-
rell.variar.reſolut.q.6.num.2.& num.14.15.& 16.
Barboſ.de offic. et poteſtat. Epiſcopi par.2. allegat.
19 num.24 atque de appellatiua verbor. ſignificat.
d appellat.103.num.12.Gordon. d.q.5.cap.2.num.
13.et 14.

52 Quod potiſſimùm proceder, ſi diſtributio-
nes ipſæ in beneficij ipſo corpore minimè cō-
prehendantur,ſicuti tertia pars eſt fructuum ,
quæ de corpore Beneficij extrahitur , iuxtà di-
ſpoſitionem Sacri Trid. Conc. cap.3 ſeſſ.21. de re-
format. vt Diuinis Officijs intereſſentibus di-
ſpertiatur,Cæſar de Graſſ.deciſ.118. aliàs.7. num.
17.& deciſ.120.aliàs. 9. num.1. & 3. de præbend.
Rota apud S.memor. Gregor. XV. Ludouiſ d.deciſ.
540 n.4. Nauar. in man. cap. 25.n.104. vbi docet.

53 Poſſe Beneficiarium , qui in penſione om-
nium fructuum conſenſit, ſolo titulo conten-
tus,ſeruire beneficio, atquè ad mercedem ſui
ſeruitij cogere penſionarium, cui omnes fru-
ctus reſeruati fuere. Quia fructus,illi ſolùm in-
telliguntur,qui reliqui ſunt, deductis omnibus
54 oneribus. vt ſupra diximus.num.27. Et ex fructi-
bus,impenſis primò ſatisfaciendum eſt , vt Pa-
pinian ſcribit. d.l.diuortio. 8. §.impendia. in fin.ff.
ſolut.matrim.faciunt notata per Gigant.d.conſ.144.
num. 18.

Retrahenda ergo primitus erit , (vt ad rem
noſtram tandem vela contrahamus deciden-
di) congruens portio, ſequeſtratis oneribus
omnibus,pro honeſta Beneficiarij huius, ſuæq;
familiæ ſubſtentatione; vt ſi reſiduum,quid fue-
rit,poſtmodum ex fructibus,id totum in mari-
tagio impendatur puellæ in ſingulos annos, vt
Teſtatrix ſanxit.

55 Planè , quia dotanda ita Eccleſia eſt patro-
nata,vt habeat Beneficiarius,vnde decenter ſe,
ſuamque alat familiam neceſſariam , Iuraque
ſoluat Epiſcopalia . cap.1. vbi Geminian. de præ-
bend.in 6.gloſ.in can.quicumque fidelium.27.in glo.
1.in fin. 16.q.7.can nemo Eccleſiam.8.de conſecrat.
diſt.1. cap. cùm ſicut. 8. vbi plenè gloſ.1. de conſe-
crat.Eccleſ. tex.in clem.1. in princ. de iure Patro-
nat.Caſſador.d.deciſ.19. de præbend. Menoch.d.ca-
ſu.216.num.14.de arbitrar. Riccius. in praxi par.1.
d.reſolut. 163. Surd.de aliment. tit.1. q.84.num.7.
Lotterius . d.q.3 10 num.4.

Nequè obſtabunt ab Aduerſarijs deducta ,
de fructuum exuberantia.

Cùm, quòd cōtrarium ex ſcripturis in actis
productis manifeſtè deducitur, tùm ex ſtatu
Beneficij ipſius, in actis quoque relato,ex quo
fructus beneficij vix centum , & ſexdecim du-
catorum monetæ huius Regni . incluſis oneri-
bus,ſummam implere conſpiciuntur.

56 Negatiua autem probatur ex inſpectione ,
& reuolutione actorum; vt ſat eſſe debeat Ad-
uerſarijs, ſi ex actis ipſis ab eis compilatis Be-
neficij fructus exuberantes minimè dignoſcā-
tur, ad apertam Gloſſ doctrinam. in l.iuſtum. 6. in
gloſ 1.C.de edendo , dum probat : per libri inſpe-
ctionem, vel negatiuam , vel rei alicuius affir-
matiuam probari;vt qui non reperitur in libro
deſcriptus,in eo adeſſe negetur , ſequitur Bar.in
l.fin.in 1. notab C.de reb. credit. Cephal. conſ.144.
num.1.lib.1.Imol. conſ.110.in cauſa, quæ vertitur.
num.1. Vantius de nullit.tit. de nullit. ex defectu
mandati .num. 62. fol. mihi. 148. ſequitur Rota in
Zamoren pecuniaria 1.Decembr.1608.coram Cana-
lerio. Apud Marcheſan de commiſſ. nullitatum ſe-
natoria.par.3.§.3.num.11.fol.88.num.1. in fin.quæ
eſt in impreſſis nouiſſimè apud eum. deciſ.35.num.3.
& deciſ.110 num 2.& deciſ.535.num.4. & 5. &
apud Sanctiſſ.Ludouiſ.Gregor.XV. deciſ.13. num.
10.& deciſ.416.num.5. & in recent. par.2. tom.1.
deciſ.445.num.4. Pariſ.de reſignat. lib. 10. q.5.nu.
13.et lib.11 q.14. num 55.et num.67. vbi inquit :

57 „ Quòd omne id, quod in actis ſcriptum non
„ reperitur , præſumitur non actum . ex l.vltima
C.de Iur.et fact.ignorant.

58 At fuerat nihilominus id probandum per
Aduerſarios,atque cōcludenter ; ne dum pro-
fectò fructus exuberantes , & excreſcentes eſ-
ſe,verùm ipſos,ita exuberare, detractis oneri-
bus omnibus . tex.in d.cap.peruenit. 9.§.porrò de
offic.ordin.lib.6. Felin. d.cap. ad aures . num.13.in
12.concluſ.de reſcript.Rota in antiquis.deciſ.60.de
præbend.et in nouiſ. deciſ.16 de præbend. practica-
bilia Rotæ.num.129.quæ ſunt ad calcem tom 2.di-
uerſ.Rota. deciſ.189. num 2. et 298 par.1. diuerſ.
Puteus.d.deciſ.464.lib.2.Creſcent. d.deciſ.2. aliàs.
29.de probat.Rota in recent.d par.2. deciſ.444.nu.
4. apud Caualer. deciſ.383. num.2. Lutterius de re
benefic.lib.1.q.28.nu.81.et ſeq.vbi ita, tentum re-
fert in vna Calagurritana beneficij de Treſpuon-
tei.28.Nouembris.1605.coram Eminentiſſimo Do-
mino Card.Pamphilio ipſo tunc patrocinante .

59 Probare verò valorem debet , qui ſe fundat
in illo.Creſcent.deciſ.4.aliàs.38. de probat.Pariſ.de
reſignat.lib.10.q.2 num 46. et ſeq. et q.3. num.39.
et 40.Garſias.de benefic.tom.1. par.5. cap.3. num.
187.et 188.cum ſeq.et num.218. Ioan. à Cochier d.
reg.61.num.26.idem Lutter.d.lib.1. cap.43.num.1.
et ſeq.

70 Quòd nimirum valoris probatio difficilis
admodum ſit.Rota apud Ludouiſ. d deciſ.277. nu.
5.et deciſ.245 num. 4. et 5. et deciſ.357. num.4. et
61 deciſ.379.num.3.vbi etiam : Quòd teſtes depo-
nentes ſuper valore Beneficij,etiam non inter-
rogati , debent cauſam ſcientiæ reddere ; quia
62 valor non cadit in ſenſum corporis.Rota in re-
63 cent. d deciſ 444 num.4. & debet probari per
teſtes benè Informatos . per Rotam apud Caua-
ler.d.deciſ.383 num.3.

64 Imputent itaque ſibi Aduerſarij , ſi in pro-
batione defecerunt . ad tex.in l. qui accuſare . 4.
„ C.de edendo.cap. inter Monaſterium . 20. §.non ob-
„ ſtante ſententia.ibi: Alioquin eam obijcientibus im-
„ putetur.extra de ſent.et re Iudicat.tex.in clem.vni-
„ ca.§.cæterum.ibi:imputent quidem ſibi . de conceſſ.
præbend.tex.in cap.fin.§.fin.de iure Iurand.

65 Pro-

65 Probationes autem, (quoniam veluti vehi-
culum quodam ſunt ad ſententiam; atque in
his conſiſtat pondus totius litis) ſequitur vt
66 neglectis probationibus, nihil poſſit iudicari,
niſi perperam, *vt Bald. inquit in cap. quia propter.*
num. 23. circa fin. verſ. ſi Deus *non reliquiſſet. de*
elect. quem ſequitur Rota *apud Illuſtriſsimū* Car-
67 *dinal.* Manticum, *deciſ* 68. *num. 9.* Vt abſoluen-
dus proinde conuentus ſit, Actore non pro-
bante, qui conuenit. *cap. cùm Ecclesia Sutrina. 3.*
in fin de cauſa poſſeſſ. & propriet. cap. fin. §. fin. de
Iure iurand. l. Actor. 23. C. *de probat. Barboſa. aſſio-*
mat. 10. num. 2. 3. 4. & 5.

Nequè contraria ſunt, quæ diximus, his, quę
Teſtatrix ſuo in Elogio diſpoſuit; quæ amplè,
oppiparèq; honeſtæ ſè Rectoris, ſuæquè neceſ-
ſariæ familiæ ſubſtentationi, conſuluiſſe puta-
uerat, cùm bona ſua omnia in Eccleſiam con-
68 tulit, hæredemque illam dixit. Vt ita ſe, ſuam-
què diſpoſitionem Iuris quoquè diſpoſitioni
conformem redderet, atque concordem, quod
vndiquè ſemper in teſtamentis præſumendum
eſt. *tex. in l. hæredes mei. 57. §. cum ita. vbi Bar. nu.*
4. ff. ad Trebbell. Clar. *§. Teſtamentum. q. 76. nu. 11.*

69 Humanum quippè quid illi accidit, vt plus
ſperarit in facultatibus ſuis, quàm in his eſſet.
§. in fraudem. Inſtit. quib. ex cauſis. manumitt non
licet.

70 Nihil ergò eſt, quin ſecundum ea, quæ Te-
ſtatrix diſpoſuit, iudicauerimus, vt primò Re-
ctoris ſubſtentationi conſulamus, quem Miſ-
ſarum, & Diuinorum Officiorum, aliaque one-
ra exantlare oportet: deinde verò puellarum
pauperum locationi indulgeamus. *ad tex. no-*
tab. in l. quoties duobus. 40. in princ. ff. de vſufruct.
„ vbi ſequentibus loquitur verbis Iulianus Iu-
„ reconſultus: *Siquidem ita legatum fuerit Titio, &*
„ *Menio: poteſt dici prius Titio, deinde Mænio lega-*
„ *tum datum. hæc ille. & ſequitur Perez de Lara. de*
Cappellan. lib. 2. cap. 3. num. 47. cum ſeq.

Et ita ex his ſub cenſura dictis reſponden-
dum cenſui.

CAROLVS MARANTA V. I. D. Reue-
rendæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Sententia nihilominus pro puellis matri-
monio locandis fuit, quòd ſufficientes benefi-
ciarium percipere fructus ex beneficio, vt etiã
puellas matrimonio locare valeret, Iudicantis
fuit arbitrium. Quæ tamen, meam proferendo
ſententiam, in vnum congeſſeram, ſudario ob-
uoluere haud æſtimaui. Proficiet nempè, acce-
ptum talentum nummularijs ad vſuras dediſ-
ſe. Neque ſterile permanebit. Sat enim erit ſa-
pienti occaſionem dediſſe, vt ſapientior ipſe
euadat. *Prouerb. 1. 5.* Et acris quiſquis ingenij
fuerit, diſpendet omnia, omniaque librabit;
atque æqui, bonique conſulet. Pro præterito
verò tranſactione ſe ab Oeconomi Fabricæ
moleſtijs Beneficiarius exemit.

SVMMARIVM.

1 *VErum vnum eſt.*
2 *Hæreditate non adita, Ius omne teſtamenti ſoluitur.*
limita pia cauſa inſtituta, vel ad pia legatis relictis, & num. 12.
3 *Piæ cauſæ fauore Iuris Ciuilis ſolemnitates ceſſant.*
& ſufficit de voluntate conſtare diſponentis per duos teſtes num. 5. & num. 6.
& quod mors ſecuta fuerit teſtatoris. num. 7.
8 *Facchinæi ſententia, & aliorum eum ſequentium retunditur, & conciliatur. nu. 13.*
teſtamentum morte confirmatur teſtatoris. eod. nu. 8.
9 *Iuris Ciuilis ſolemnitates in teſtamentis ad pias cauſas ne exquirantur ſub anathematis interminatione mandatur per Summos Pontifices.*
10 *Piæ cauſæ Iure Pontificio diiudicandæ ſunt.*
11 *Leges Ciuiles irritum facere haud poſſunt, quin in pijs cauſis Ius canonum ſeruetur.*
13 *Voluntatis defectu, etiam ad pias cauſas relicta, corruunt, non quòd adhita non fuerit hæreditas; etiam nullo hærede inſtituto.*
14 *Voluntas teſtatoris firma adhuc manet (hæredem Eccleſiam aliquam nuncupatam, ſi eius non pareat volutati, hæreditate priuans) ſi ipſe ad vlteriora non perceſſit aliter diſponendo.*
15 *Teſtator tantum voluiſſe dicitur, quantum illius verbis concipitur.*
16 *Hæreditate repudiata per Eccleſiam Inſtitutam Ius ad illam haud acquiritur filio in legitima tantum hærede nuncupato, neque ius aliquod in illum transfunditur, repudiatione.*
17 *Perſona deficiente, cui piè relictum eſt, non tamen deficit legatum. Eodem modo ſi locus deficiat. nu. 22. ratio num. 23. & 24.*
18 *Legatum imperſonale fauore piæ cauſæ ſubſtinetur.*
19 *Legatum incertum pro puellis maritandis, non deficit. ſed ſubſtinetur.*
20 *Perſonæ incertitudo ad pias cauſas non vitiat legatum.*
21 *Finis vltimatus ad pia diſponentis Deus eſt Benedictus, eiuſque honor, animæque ſalus. & nu. 22.*
23 *Deus non mutatur.*
24 *Perſona, vel Eccleſia deficiente, quibus piè relictũ fuerat, legatum non deficit, quia Deus nunquam deficit, cuius intuitu legatum fuit, & proinde capit Eccleſia vniuerſalis.*
25 *Monaſterio hærede Inſtituto, ſi antequam adheat, deſtruatur monaſterium, non perit ex hoc tamen hæredis inſtitutio.*
26 *Dictio, & Pronomen (ipſe) perſonalitatem indicat, vt perſonam nominatam minimè tranſgrediatur.*
27 *Pœnæ adiectio in caſu non implementi, voluntatem enixam teſtatoris fuiſſe, oſtendit.*
atque firmitatem diſpoſitionis indicat, ne deficiat, num. 28. & num. 35.
29 *Verba Geminata enixam indicant diſponentis voluntatem actumque confirmant, cui adijciuntur.*
30 *Actus Geminatus iurato æquiperatur.*
31 *Conuitium iterato alicui dicens, ex iracundia feciſſe*

Google

ciſſe non videtur,ſed deliberato dixiſſe.

32 *Metus quamuis inconſtantem virum cadens non efficit inuoluntarium ſimpliciter, & voluntarium ſecundum quid, ſed contrà, voluntarium ſimpliciter,inuoluntarium ſecundum quid.*

33 *Hæreditatem adiens metu coactus hæres efficitur.*

34 *Actus ſubſequens quid in præcedentibus agens intenderit,manifeſtat.*

35 *Animus ex extrinſecis pateſcit,& declaratur.*

36 *Verba animum oſtendunt proferentis.*

37 *Animus,veluti in ſpeculo facies, ita in verbis contemplatur.*

38 *Animus ex qualitate ſermonis indicatur.*

39 *Quilibet rerum ſuarum eſt moderator, & abriter.*

40 *Teſtatoris voluntas modis omnibus implenda eſt, præſertim ad pias cauſas. num.41.*

41 *Fabrica Sancti Petri ſuccedit in omnibus incertis ad pia relictis.*

42 *Clauſulæ codicillaris effectus.*

43 *Executores Teſtamento dati,hæredū vicem ſubeunt.*

ARGVMENTVM.

Legata ad pias rogata cauſas, nùm ne debeatur hæreditate non adita? Et quid ſi Eccleſia hæres inſtituta hęreditati nuncium miſerit, an illam pro ea, Fabrica Sancti Petri, vì facultatum,& priuilegiorum ſuorum,capere valeat; vel acquiratur filio in legitima hærede inſtituto?

RESPONSIO XIX.

1 DOctor Thomas Curialis rogato elogio, Hęredem ſibi vniuerſalē dicit Eccleſiam Matris Dei Patrū Carmelitarum diſcalciatorum, legitima dumtaxat Inſtitutionis titulo Franciſco vnico Filio relicta; alijs quoque, tùm pijs, tùm etiam profanis nuncupatis legatis. Cauitque, ſi Patres,eius in omnibus non parerent voluntati, eſſet eorum Eccleſia Hæreditate priuata,dicens:

„ *Ordino eſpreſſamente,che li Padri di detto Conuen-*
„ *to debbano oſſeruare puntualmente quanto nel pre-*
„ *ſente teſtamento ſtà diſpoſto;altrimente ſia la detta*
„ *loro Chieſa ipſo iure, ipſoquè facto priuata di det-*
„ *ta mia heredità.*

Teſtatore è medio ſublato, Hæreditatem neque adiuere Patres,imo apertè illi nuncium miſere. Patris ſucceſſionem vniuerſam ad ſe proinde delatam contendit Franciſcus Filius. Aſt contrà Fabricæ Sancti Petri Oeconomus, ſibi in vniuerſam Hæreditatem Ius quæſitum retorquet. Concertationi itaquè fit locus. Quis nam horum præualere debeat? Mihi verò pro munere meo pro Fabrica Reſpondendum, viſum eſt. Quoniam *Ariſtotele, ac Cicerone* teſti-
1 bus: Plus vno, verum eſſe non poteſt.

2 Nam & ſi ſanè Iuris ſit certa regula. Quòd ſi nemo adheat Hæreditatem, omne Ius teſtamenti ſoluitur. *l. ſi nemo. 142. ff. de regul. Iur. l. ſi nemo hæreditatem. 9. ff. de teſtament. tutel. l. eam quam. 14. C. de fideicomiſſ.* Anton. Gomeſ. *alios plenè referens. tom. 1. variar. reſolut. cap. 12. num. 11. Viuius in Theſauro. communium. opin. tom. 1. verbo. Hærede non adheunte. fol. mihi. 318. Guido Papa deciſ. 304.* Oſaſchus. *deciſ. 100. num. 6. Facchinens. Illuſtrium controuer. lib. 6. cap. 82. Iacob. cancer. variar reſolut. par. 3. cap. 2. de inuentario. num. 130. Gratian.* Forenſ. *par. 1. cap. 62. num. 24. plenè Marta de ſucceſſ. legali tom. 2. par. 4. q. 8. art. 4. nu.* 3. hanc ſententiam ſequens, etiam aductſus pia legata. *Genuenſ. in practicabilib. Eccleſ. q. 553. num. 4.*

3 Nihilominus temperatur regula, ne procedat, Pia cauſa inſtituta, vel ad Pias cauſas legatis relictis. Firmum namque perſiſtit, quicquid ad Pias cauſas diſpoſitum reperitur, adheatur
4 nec ne Hæreditas. Quòd Iuris ſit Ciuilis ſolemnitas, quæ faceſſit Piæ cauſæ fauore. Cùm ſufficiat certam diſponentis voluntatem morte firmari eiuſdem, perque duos, vel tres teſtes de illa apparere. *ſecundum tex. in cap. cùm eſſes. 10. & cap. relatum. 11. de teſtament. gloſ. in d. l. eam quam. 14. verbo. traditur in 10. limit.* C. *de fideicomiſſ.* Bar. *in repet. l. 1. in 5. par. q. 4. num. 65. & 66. verſ. 4. quæro.* C. *de ſacro ſanct. Eccleſ. Speculat. lib. 2. par. 2. tit. de Inſtrumentor. edit. §. de vltimarum voluntat. executoribus. incip. nunc verò. aliqua. num. 60. verſ. ſed pone. lapus allegat. 91. vbi latè Mandoſ.* Roman. *in terminis noſtris. conſ. 453. in caſu conſultationis propoſitæ.* Decius. *in d. l. ſi nemo. 142. in 4 fallent. num. 3. de reg. Iur.* Rip. *in l. 1. ſub. num. 66. & in l. 3. num. 28. ff. de legat. 1. Abb. d. cap. relatū. n. 6. in fin.* vbi in ſpecie determinat quæſtionē à nobis propoſitā. *latè Tiraq. priuileg. 33. & 34. Boerius. deciſ. 93. num. 9. & 10. & ſeq. Guido Papa deciſ. 200. num. 6. in fin. & deciſ. 304. vbi latè* Ferrerius. *addens.* Cappella *Tholoſ. vbi Anfrer. deciſ. 89.* Couarr. *in cap.* Raynald. *§. 3. num. 11. de teſtament. Viuius. d. verbo. Hærede non adheunte. num. 5. in* Theſauro *commun. opin. d. fol. 318. ac mordiens. deciſ. 412. num. 13. cum ſeq. lib. 3. Michael Craſſ. verbo. legatum. q. 68. num. 4. & in fin.* vbi ab hac ſentētia nō recedendū aſſerit. Lopez *in rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 65. nu. 19.* Matthæus Brunus. *conſ. 87. num. 34. Sebaſtian. Medices opuſc. 4. num. 26. tom. 2. oper. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 12. Emanuel. Sà in aphoriſmi. verbo legatum. num. 23. Facchineus d. cap. 82. in princ.* & ſi ſanè ipſe contrariæ adhæreat ſententię, quamuis tamen ſub dubio. *Vincent. Caroc. deciſ. 85. num. 1. quem transcripſit Ricius in Praxi. par. 2. reſolut. 380. Armilla. verbo. legatum. §. 40* Ioan. Azor. *Inſtit. moral. par. 2. lib. 9. cap. 10. q. 1. in 2. priuileg. verſ. ſi obijcias.* Pater Molin. *de Inſtit. &* Iure. *tom. 1. tract. 2. diſput. 134. col. [illegible] & diſput. 195. col. 2. §. legata de iure communi vbi* Bar. *ſententiam communi*

calculo

calculo approbatam dicit. Communem quoque contra communem ſequitur Cevallos. q. 107. num. 2. lib. 1. Pater Vaſquez in opuſcul. tit. de teſtam. cap. 8. §. 1. dub. 2. num. 3. Vincent. Fuſar. de fideicommiſſis. q. q. 566. num. 22. & 23. Marius Giurba. deciſ. 97. nu. 13. Horat. Veſcont. in concluſion. Iuris. verbo. legatum licet alicui factum. col. 3. fol. 158. Genuenſ in practicab. Eccleſiaſtic. d. q. 553. num. 3 Pater Paul. Comitul. reſponſ. moral. lib. 7. q. 6. num. 6. & 7. Gratian. d. cap. 62. nu. 23. vbi veriorē hanc opinionē appellat. Intrigliol. ſingul. 98. nu. 2. & ſeq. lib. 3. & num. 34. Balthaxar Thomas. tract. 10. de pia cauſa. tit. 2. cap. 17. num. 24. Marta de ſucceſſ. legali d. q. 8. art. 4. num. 1. & 2. quamuis ipſe pro contraria ſit ſententia, vt ſupra diximus, ſed non rectè. Thor. d. priuil. 145.

6 Quid enim (amabo tè) ad rem ipſam piam, Iuris hanc Ciuilis ſubtilitatem, Hæreditatis adhitionis, ſcrupuloſiùs perſcrutari; cùm ad ipſam firmandam diſponentis ſupremam voluntatem, ſufficiat, ſi de ea per duos teſtes conſtet? ſecundum tex. d. cap. relatum. 11. vbi. Abb. nu. 6. de Teſtament. Couarr. d. cap. Raynaldus. §. 3. nu. 11. in 8. caſu. in fin. Rota. par. 1. diuerſ. deciſ. 553. num. 3. Gamma. deciſ. Luſit. 81. num. 3. & 4. Tiraq. priuil. 2. & priuileg. 3. 9. ſed Corneus. Melchior. Phœb. deciſ. Luſitan. 75. num. 10. & ſeq. Gizarell. deciſ. 47. Cabed. deciſ. 229. num. 12. par. 1. Vaſquez de teſtament. d. cap. 2. dub. 3. in fin. num. 27. & cap. 3. dub. 1. num. 12. Comitol. d. q. 6. num. 6. & 7. & q. 14. num. 4. & 5. Molin. d. diſput. 134. Paulus Layman. Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. ſect. 5. tract. 5. cap. 2. num. 2. & num. 9. corollar. 5. Marta de ſucceſſion. legali. d. q. 8. art. 3. num. 1. & ſeq. aliique paulò antè

7 relati. Atque mors ſequuta fuerit Teſtatoris, vt Bar. ad notat. in d. repet. l. 1. num. 66. C. de Sacroſanct. Eccleſ. ex illo Apoſtoli Pauli, ad Hæbreos. 9.
,, num. 16. vbi enim teſtamentum eſt, mors ne-
,, ceſſe eſt intercedat Teſtatoris. Teſtamentum
,, enim in mortuis confirmatur. Nota (inquiens)
,, quod dicit mortem, non adijcit adhitionem hæredi-
,, tatis. Quæ profectò verba ad rem noſtram notanda admodum ſunt. ſequitur Thoro. d. priuileg. 145.

8 Nequè ſatisfacere videtur ratio, quam validiſſimam pro aduerſa ſua ſententia exiſtimat Facchin. d. cap. 82. in fin. Quòd vtique, & ſi multa decreuerint Summi Romani Pontifices piarum cauſarum fauore, nullus tamen apparet Canon, quo decretum ſit, Hæreditate non adhita legata deberi. Ve ſtandum proinde ſit regulæ in ſuperioribus allatæ. Quòd ſi nemo ex teſtamento adhiuerit hæreditatem, nihil valet, quod in eo ſcriptum eſt.

9 Profectò, quòd vniuerſalis quoquè Sacrorum canonum regula in d. cap. relatum, ſit, ſufficere ſi de relictis ad pias cauſas per duorum, vel trium dictum teſtium conſtet. Quinimo ſub anathematis interminatione prohibet Alexander III. d. cap. cùm eſſes, & d. cap. relatum. ne Iuris Ciuilis ſolemnitates exquirantur in teſtamentis; in relictis præſertim Eccleſijs, vel ad pias cauſas. Ve[illegible]ficiat ſi ea ſecundum decretorum ſtatuta canonum tractentur. Quam ſententiam ſequitur Abb. d. cap. relatum. num. 3. & 4. & ibid. Couar. num. 13. cauſas pias (in-

10 quiens) iure Pontificio diiudicari debere. ſequitur Comit. d. q. 14. num. 5. & plenè Tiraquel. d. priuileg. 2. Pater Vaſquez. d. cap. 3. dub. 1. num. 12. di-
11 ,, cens: Non poſſe leges Ciuiles irritum facere,
,, quod pro piis cauſis Pontifex ſtatuit, cùm pia ope-
,, ra, & legata ſint Tribunalis illius. hæc ille. & faciunt notat. per Iacob. Thoming. deciſ. Lipſienſ. 4. nu. 1. 2. & 3. & num. 7. Molin. d. diſput. 134. Layman. d. cap. 2. num. 3. & 4. aliique à Marta relati. d. art. 4 num. 2. in priori ſententia; eſt enim ipſe nimis rigidus in fauoribus piorum legatorum. verùm, ſibi iam viderit, quàm benè.

12 Afficere haud igitur poteſt, quin debeantur legata pia, ſi adhita non fuerit hæreditas, vel ſcriptus hæres hæreditatem repudiet; cùm ſint hæ Iuris Ciuilis ſolemnitates. vt notabiliter Abb. d. cap. relatum. num. 6. in fin. reſpondit: dicens:
,, Et per prædicta poſſunt decidi infinitæ quæſtiones,
,, & maximè illa quotidiana; nunquid legata ad
,, pias cauſas, non adhita hæreditate debeantur. &
,, maximè ſi hæres repudiet, vel renuntiet hæreditati.
,, Et dicendum quod ſic, quia hæc legata non ſubiace-
,, net ſolemnitati Iuris Ciuilis. vt dixi. hæc Abb. plu-
,, res refert Intrigliol. d. ſing. 98. nu. 34. Couar in cap. Raynald. §. 3. num. 23. & ſeq. Tiraq. priuil. 33. contra Facchin. d. cap. 2. num. 9.

13 Aduerſa itaque Doctorum ſententia tunc ſanè locum ſibi faciet, quando ex alia cauſa, vt putà voluntatis defectu, ipſa teſtantis diſpoſitio corrueret; ſecus verò ſi ex eo dumtaxat, quòd adhita non fuerit hæreditas. vt aduertit Boer. d. deciſ. 93. in fin. num. 11. Phœbus. d. deciſ. 75. num. 10. etiam nullo Inſtituto hærede, vt ſequitur Intrigliol. d. ſing. 98. num. 18. & num. 9. Molina. d. diſput. 134. in fin. verſ. vtrum verò. Layman. d. cap. 2. num. 12. & hanc etiam ſententiam ſequitur. Pater Alfonſus de Leone meus olim condiſcipulus, & auditor Franciſci Antonii Bonainti, tract. de offic. cappellani. q. 5. ſect. 25. præſertim. num. 347. longè poſt hæc ſcripta prælo preſſus.

Qua de cauſa, cùm nullo laboret vitio Teſtatoris huius diſpoſitio, etiam ſecundum Iuris Ciuilis ſolemnitates, quæ omnes quoquè interfuerè: non vtique ex eo ſolùm corruet, quòd inſtituta Hæres Eccleſia Matris Dei, imò potiùs Patres conuentus eiuſdem, Hæreditati vale dixere, neque voluntati paruere defuncti. Nequè item apertum Ius erit Franciſco filio in vniuerſam Hæreditatem. Nec enim Teſtator à voluntate receſſit; quin in pias cauſas tota eius Hæreditas (extracta primitùs Frãciſci filij legitima portione) impenderetur.

14 Nam & ſi quidem Eccleſiam prædictam hæreditate priuauit, vbicunque Patres, eius parere voluntati renuiſſent; non vlteriùs tamen proceſſit diſponendo, vel in Franciſci, vel alterius cuiuslibet commodum. eſt tex. in l. liberto ſuo. 21. §. Lutius Titius. ff. de ann. legat. tex. in l. quidam prædia. 17. ff. de vſufructu legat. Bar. in l. legatum. Ciuitati. 16. num. 4. ff. eod.

15 Tan-

15 Tantùm enim voluiſſe Teſtator dicitur, quantùm illius verbis concipitur. *ad tex. in l. Gallus.29.§.quidam rectè. ff.de liber. & poſthum. Bal.in l.cùm virum.16.num.19.C.de fideicommiſſ.*

16 Nihil igitur Iuris in Franciſcum transfuſum fuis quoad repudiatam Hæreditatem, ad piam cauſam excludendam, ex quo carere Patres, ſinè Eccleſiam Matris Dei voluit Teſtator, ſi eius voluntati non paruiſſet. *tex. in d.l.legatum Ciuitati.16.vbi Bar.num.4. & addent.ad ipſum.& in l.pater filium. 36. §. Tuſculanus. ff.de legat.3. Abb.conſ.27.videtur primo, quòd poſſit. num.1.par. 1.Peregrin.de fideicommiſſ.art.11. num.64.*

Quamobrem, & ſi incerta remanere; Hæredis nuncupatio videatur per renuntiationem à Patribus Conuentus Matris Dei factam; minimè ex hoc tamen vitiata Teſtatoris volun-
17 tas fuit. Nequè enim deficit relictum; & ſi Perſona deficiat, cui relictum eſt, cùm pro pia cauſa diſponitur. Quia nimirum manet reli-
18 ctum imperſonale, quod vti certum ſuſtinetur piæ cauſæ fauore. *tex.in cap. nos quidem. 3. & in cap.cùm tibi. 13. vbi Scribent. de teſtam. l.id quod Pauperibus.24. & l.nulli licere. 28 in princ. C.de Epiſcop. & cleric. Bar. d.l.Pater filium.36. §. Tuſculanus.Petr.Anchar.an.in clementin. quia contingit.2.n.3.de religioſ.domib.Tiraquel.de pia cauſa.in præfat.fol.5. §. & hoc adeò procedit. in fin. verſ.nec tamen defuit.* Detius *in l.cùm tempus. 17. num.3.ff.de regul.Iur.Couar.in cap.tua nobis.nu.5. de teſtament.& cap.*Raynaldus*.§.3.num.23.& ſeq. Gabriel lib.6.tit.de pia cauſa. concluſ.3. facit tex. cum ibi notat.per Bar.in l. quidam teſtamento, 30.de legat.2.* Angel.*in l.* Hæreditas. 53. *§. ſi defuncto. num.3.in gloſ.quæ incipit.in fin. ff de petit.hæredit.*
,, Nec enim vitiatur(inquiens)*illud relictum tam-*
,, *quàm incertum, fauore piæ cauſa. infrà de legat.2.*
19 ,, *quidam teſtamento. Sicut nec relictum incertum*
,, *pro Virginibus maritandis. vt l.filiæ Pater. infrà.*
,, *de legat.3. & de iure dotium. l. cùm poſt. §. gener.* hæc Angelus.*faciũt notat.per* Didac Spino *in ſpeculo teſtamentor.gloſ.5.princ.num.68. vſquè ad fin. per Tiraquel. priuileg. 56. & priuileg.64. Cancer. lib.3.variar.reſolut.cap.20 de legat. num.103. & ſeq. plenè Perez de Lara de anniuerſ. & Cappell. lib.1.cap.10.num.73. & ſeq. & num.84. & ſeq. Barboſ nouiſſimè in tract.de Iure Eccleſiaſtic.lib.3. cap.27.num.82. & ſequitur Pater Alfonſus.de Leone d.tract.de offiic.cappellani,d.q.5.ſect.2. numer.20.*

20 Neque perſonæ incertitudo piam cauſam
21 deturbare potis eſt. Vltimatus porrò finis ad pias cauſas diſponentis, non alius eſſe debet, quàm Deus Omnipotens, Optimus Maximus, ſuper omnia Benedictus, eiuſque honor, & gloria, Animæquè propriæ ſalus. *eſt tex.in cap. iniuſtum.4. de rerum permut. tex. in cap. requiſiſti.*
,, *15.§.nec eſt contrarium,ibi: Quia hoc ille, qui do-*
,, *nat,in redemptionem Animæ ſuæ, non pro commodo*
,, *Sacerdotis, probatur offerre. extra de teſtament. id ipſum habetur in can.Pontifices.12. q.3. argumentu tex.in can.Anima Defunctorum.22.13. q.2. tex.in can.quam ob rem.68.de Pœnit.diſt.1.Franc. Ripa in l.Generaliter.num.170.& 171. & ſeq. C.de reuocand.donat. Afflict. deciſ.244 num.3.Card.Mantic. de coniectur.vltim.volunt. lib 8. titul. 5.ſub num. 20.Genuenſ.in practicabilib. .q 307.num.1. & ſeq. Maſcard.tom.2.de probat.concluſ.1176. num.2. & ſeq.& diximus latè reſponſ.noſtra.9.Pater Comitol. d.lib.7.q.5.num.2. verſ.denique quia magis.Molina d.diſput.134.in princip.Layman.d.cap.2.num.1.*

22 Quamob cauſam, & ſi locus, vel perſona deficiat; vel quia non ſcripta, vel quia repudiet hæreditatem; Deus tamen, qui animarum eſt ſalus, & omne bonum noſtrum, *Exod.33. num.19.* Cuius intuitu legata, & teſtamenta ad
23 ,, pia rogantur, nunquam mutatur. Ego Do-
,, minus (inquit.n.ipſe *Malach.3.6.*) & non mu-
,, tor. Vnde firma ſemper, atquè ſtabilis diſpoſi-
24 tionis cauſa perſeuerat. Quò fit, vt eadem ſtabilitate firma quoque mâneat diſpoſitio. Vt bona profectò, delatamquè Hæreditatem, & ſi hæc, vel illa non accipiat determinata Eccleſia, vel pius locus, determinatique Pauperes; accipiat tamen Dei nomine, Eccleſia vniuerſalis. *eſt tex.apertus, & notabilis. in §.ſi quis autem vnum ſanctorum.cap.6.in auth. de Eccleſ.tit. collat. 9.tex.in d.l.id quod pauperib. & d.l.illud.C.de Sacro ſanct.Eccleſ.Bar.in d.l.Pater Filium.36.§.Tuſculanus.de legat.3.Iacob.de Arena.in l.Deo nobis. num.6. C. de Epiſcop. & Cleric. tex. notab. in cap. exyt.3.§.ad hæc, cùm Fratres. de verb.ſignif. lib.6. Petr.de Vbald.de canon Epiſcop.cap.4.q. 15.princ. num.5.in fin.vol.15.tract.fol.259.Troyl. Maluitia de oblat.Sanctor. par.3. num.3. d.vol.15. tract.fol. 316.Pariſ.conſ.38.num. 27.lib.3.Card.Tuſc.tom.4. littera F.concluſ.467.num.13.* dum ſuſtinet, valere inſtitutionem ſine Hærede ad piam cauſam. *& ibid.num.20.in fin.& num.56. & num.80.* Pater Comitulus.*d.q.14.num.4.* Medices. *d.opuſc. 4.num.4. verſ. caduca.* Maſcard. *de probat. tom. 1. concluſ.347.num.93.& tom.2. concluſ.1176. num. 65.Tiraq.priuil.38.Bald.in l.Hæreditas.34. in fin.*
25 *verſ. vltimo quæro. ff. de Hæredib. Inſtit.* Vbi in quæſtione: verùm ſi Inſtituto Monaſterio Hærede, & antequã adheatur Hæreditas, deſtruatur Monaſterium; nùm deficiat inſtitutio? Ne-
,, gatiuè reſpondet: *Quia id quod relinquitur Mo-*
,, *naſterio, relinquitur Deo Immortali, vnde licet de-*
,, *ſtrueretur Monaſterium, ſaltem caperet Eccleſia*
,, *Romana, quæ repræſentat Deum vbique*: hæc Bald. *& ſequitur Felin.in cap.cùm dilecta.22.col.fin.nu. 22.de Reſcript.Cotta in memorabilib. verbo.abſenti. in fin. Angel.in ſum.verbo votum. 3.num.26.Medices d.opuſc.4.ſub. num.34. verſ. loco pio relictum. Peregrin.de fideicommiſſ.d art.11.num 64.Gratian. Forenſ.par.1. cap.131. num. 15. 16. & num.22. & par.2.cap.255.num.47.& par.4.cap.605. num.32. Nauar.conſ.86.lib.3.de regularib.Rodriquez.queſ. regular.tom.2.q.78.art.5.Tuſcus.tom. vltimo littera S. concluſ.125. num.39.*

Quod planè ad rem noſtram ſatis apertè verba innuere vidẽtur Teſtatoris; quibus, caſu, quo inſtituta Hæres Eccleſia Matris Dei, ſuæ parere renueret voluntati, eam Hæreditate priuans, dixit. [illegible]*mente ſia la detta loro*

Chie-

„ *Chieſa ipſo facto, ipſoquè Iure priuata di detta mia*
„ *heredità*. Non equidem piam diſpoſitionem deficere, Cùm Eccleſiam prædictam ſucceſſione priuauit, ſed fitmam, ſtabilemque perdurare, verùm Eccleſiam prædictam, Patreſquè, eius à ſucceſſione, commodoque hæreditatis extorres dumtaxat eſſe voluit.

26 Dictio porrò illa (ipſorum, ſiuè eorum Eccleſia) *la loro Chieſa*) perſonalitatem indicat; vt nominatam proinde Eccleſiam minimè transgrediatur. *l. ipſe diſpice. 1. C de edendo. Melior tex. in l. reſtituta. 37. §. Pupillus autem ipſe. ff. ad Trebell.* Nulluſque alius à diſpoſitione prædicta ſeclusus videatur, quàm præter Eccleſia prædicta Matris Dei, eiuſque Patres. *Ripa poſt. Iaſ. in l. filiusfamilias. §. diui. num. 111. ff. de legat. 1. Felin. in cap. fin. col. 1. num. 2. verſ. is autem. de offic. delegat. Cattell. Cotta in memorab. verbo. Hæredis appellatione verſ. limita. et verbo. ipſe, pronomen. Menoch conſ. 82. num. 158. vol. 1. Rolan. à Valle conſ. 57. num. 27. lib. 5. et meliùs. conſ. 97. num. 22. lib. 4. Menoch lib 6. præſumpt. 38 num. 32. plura refert Surd. deciſ. 175. num. 1. Melchior Phœbus, deciſ. Luſitan. 4. num. 7. Rota apud Illuſtriſſimum Seraphin. deciſ. 152. num. 1. et deciſ. 1149. num. 3. et num. 13. Rota in recent. par. 1. tom. 2. deciſ. 619. num. 3. Gratian Forenſ par. 1. cap. 104. num. 13. 14. et 15. et cap. 145. num. 5. optimè Barboſ. de diction. dict. 177. num. 3. 4. 5. et ſeq.*

27 Et quidem pœnæ prædictæ adiectio, caſu, quo ab implenda in omnibus Teſtatoris voluntate deficeret Eccleſia inſtituta, vt Hæreditate eſſet ipſo iure, ipſoque facto priuata, multò magis enixam indicat fuiſſe diſponentis ipſius voluntatem ad pias cauſas de rebus ſuis
28 diſponendi. Quodque pœnæ præfatæ adiectione illam omnimodis firmare, atque munire, & quaſi vallare, ac firmiorem, ſtabilioremque reddere voluerit. Quòd apertè probatur ex *tex. in clem. 1. de iure Patronat.* quatenus apparet ibi, per pœnæ adiectionem enixam fuiſſe Pontificis Summi voluntatem, vt inuiolabiliter ſeruarentur ea, de quibus in dicta conſtitutione diſponebat. *faciunt notata per Rotam deciſ. 10. factum tale eſt. num. 1. in fin. et nu. 2. de teſtament. in antiquis, et per Surd. et Doctores ab eo relatos. d. deciſ. 175. num. 2. et 3. et num. 7.*
29 *Gratian. d. cap. 104. num. 15. et 16.* Faciuntque, nec incongruè, quæ de verbis geminatis dicũt Doctores, ad confirmandum actum, cui adijciuntur, vt deturbari nullo modo poſſit; cùm deliberatam, omnimodiſque modis volentem diſponentis voluntatem oſtendant. *ad tex. in l. Balliſta. 32. cum ibi notatis. ff. ad Trebbell. l. cùm ſcimus. 21. C. de Agricol. et cenſit. lib. 11. plenè Barboſa aſiiom. 105. per tot. & aſiiom. 222. num. 49. Rota apud Card. Seraphin. deciſ. 1350. nu. 10. idem Barboſ. aſiiom. 79. num. 2.* Ita vt geminatus actus iurato æquetur. *ſecundum Felin. plurib. in cap. ſi cautio. 14. col. 10. verſ. fallit. vltimo. num. 39. & ſeq. de fide Inſtrumentor. idem Felin. in cap. ſi quando. 5. n. 14. col. 9. verſ geminatio reſcripti. de reſcrip. gloſ. notab. in cap. ſi quis [illegible] 5. verbo. iterare. 2.*

31 *q. 3.* Dùm docet, quòd ſi quis iteratò conuitium alicui dixerit; deliberatò; non ex Iracundia, dixiſſe videtur. *allegat. tex. notab. in l ſi mulier. 22. C. ad Velleian. meus Maranta. conſ. 65. nu. 14. & conſ. 103. num. 7. in fin. Cotta in memorab. verbo. Geminatio verborum. in fin. Aymon. conſ. 105. num. 4. Lanar. conſ. 21. num. 5. Cacheran. d. deciſ. 90. num. 4. et 5. Petra ad Capic. deciſ. 19. verbo. confeſsio geminata. in fin. Frater Ludouic. à Beia. reſponſ caſuum conſcient. par. 4. caſu. 7. colum. 3. verſ. reſpondemus, quod. fol. mihi. 529. Rota in Romana de Zambeccarijs. coram Comitulo. deciſion. 68. num. 3. poſt primum tomum. Conſil. Farinac. vbi plura refert. Fammian. Centolin. addens. Barboſa d. aſiomat. 79. numer. 1. Cæſar Bartius. deciſion. 97. numer. 5. & ante eum Gabriel conſ. 99. num. 2. vol. 2.*

32 Quemadmodum de metu dicitur, quantuncunque graui, & in conſtantem virum cadente; illum non efficere inuoluntarium ſimpliciter, & voluntarium ſecundum quid; ſed voluntarium quidem ſimpliciter, inuoluntarium verò ſecundum quid. Creſcente nempè metu, multò magis augeſcit voluntarium ſimpliciter, ad exequendum id, quod per metum imponebatur, vt excludatur impendens malum per metum comminatum. *eſt tex. in can. meritò. 15. q. 1. vbi gloſ. & tex. in cap. maiores. 3. §. item quæritur. vbi gloſ. verbo. conditionaliter. de Baptiſmo. et tex. in l. ſi Mulier. 21. §. ſi metu coactus. ff. de eo, quod metus cauſa. Si metu coactus*
33 „ *(inquit ibi Paul.) adij* Hæreditatem, *puto me,*
„ *Hæredem effici, quia: quamuis, ſi liberum eßet, no-*
„ *luißem; tamen coactus volui. hæc Paulus. Sanctus Thom. 1. 2. q. 6. art. 4. et in 4. diſt. 29. q. 1. art. 1. et 3. par. quodlibet. 5. q. 5. art. 10. ex Ariſt. 3. ethic. cap. 1. Nauar. in man. prælud. 6. num. 4. Couar. de ſponſalib par. 1. cap. 4. §. 1. num. 12. Ioan. Azor. Inſtit. moral. par. 1. lib. 1. cap. 9. q. 4. et 5. et cap. 10. q. 18. et vltimo Thom. Sanchez. de matrim. tom. 1. lib. 4. diſput. 1. num. 2. 3. & num. 5. Molinus. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 98. num. 5. & 6. Layman ſum. Theolog. moral. tom. 1. tract. 2. cap. 6. num. 7. in 2. aſſert. Ioan. Vincent. Anna. allegat. 77. num. 13. par. 2. Rota apud Seraph. d. deciſ. 1350 num. 9. Card. Tuſc. tom. 8. littera V. concluſ. 280. et 281. præſertim num. 9. Barboſa aſiomat. 230. num. 8. Merolla diſputat. in vniuerſ. Theolog. tomo. 1. diſput. 1. cap. 3. dub. 1. num. 2. et ſeq. Fernand. à Caſtro Palao oper. moral. tom. 1. tract. 2. diſput. 1. punct. 6. num. num. 4. et ſeq.*

35 Pari quoque modo nunc, de diſpoſitione hac, pœnæ adiectione rogata, dicendum erit. Ne dùm profectò pœnæ ipſius adiectionem, voluntatem ad pia diſponendi, minorem effeciſſe in caſu deficentiæ; verùm & auxiſſe, multòque magis illam confirmaſſe; oſtenderèque modis omnibus voluiſſe Teſtatorem ſuam voluntatem, ac diſpoſitionem impleri; indequè ad excludendum præuiſum fortaſſe non implementum, metu pœnæ, veluti calcaribus adigere, atquè impellere Hæredem tétaſſe; clauoque, aſſeue veluti firmare voluiſſe.

Ceteroqnin Hæreditate carendum ſibi eſſet.
34 Snbſequens nempè actus, quem in præceden-
tibns Animum diſponens habuerit, non vulga-
ri demonſtrat inditio. *§. Pauonum. cum ibi notat. Inſtit. de rerum. diuiſ. l. ſed Iulianus. 9. §. proinde. ff. ad Maced. l. ſi ſeruus plurium. 53. §. fin. ff. de legat.*
,, *1 tex. in l. quoniam deſideria. 4. poſt princ. ibi : Ma-*
,, *nifeſtauit, notumque fecit ſine dubio, profeſsione*
,, *certiſsima. C de naturalib. liber.* ex quo tex. aper-
35 tè deducitur animum ex extrinſecis, & factis
declarari. *Aymon. conſ. 101. nu. 11. & conſ. 319. num. 11 Mandoſ. conſ. 76. num. 7. & 8. Cacheran. d. deciſ. 90. num 19. Vin. deciſ. 76. num. 4. & 5. Rota apud Sanctiſs. Gregor. XV. Ludouiſ. deciſ. 169. nu. 7. & deciſ. 401. num 11. & deciſ. 476. Gratian. forenſ. par. 1. cap. 58. num. 25. & 26. Barboſ. aſsiomat. 12 num. 3.*
36 Et verba, qualis internus diſponentis ani-
mi ſenſus fuerit, oſtendunt; cùm notæ ſint earum, quæ ſunt in animo, paſſionum. *ſecundùm Ariſt. 1. peribermen. 1. & eſt text. in l. Labeo. 7. §. id Tubero. ff. de ſuppellectil. legat. cap. ſecundò requiris. 41. de appellat. can. humanæ aures. 11. 22. quæſt. 5. l. argumento. 27. §. margarita. in fin ff de aur. & argen. legat. Barboſ. aſsiomat. 22. num. 2. & 3.*
37 Et veluti in ſpeculo facies, ità in verbis ani-
mus contemplerur. *ſecundùm Crauett. conſil. 35. num. 6. Maſcard. de probat. tom. 5. concluſ. 41. num. 12. 13. & 14. & concluſ. 95. num. 5. vbi ex Bald. in l. ſed & reprobare. in princip. de excuſat. tutor.*
38 Ex qualitate ſermonis, animum hominis
indicari, dicit.

Voluit igitur pœnæ adiectione Teſtator indicare, animi ſui ſenſum fuiſſe, ſe, excepta legitima, naturæ impulſu, legeuè Franciſco filio debita, ad pias cauſas de rebus omnibus diſponere voluiſſe. Vt nullus eidem propterea
39 contraire debeat. Cùm cuilibet res ſuas mo-
derandi, arbitrandiq; libera facultas maneat.
40 *l. in re mandata. C. mandati.* Atquè modis omni-
bus ſeruari debeat Teſtatoris voluntas, quæ legitima eſt. *can. vltima voluntas. 13. quæſt. 2. l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ. §. diſponat. in auth. de nupt.*
41 Præſertim verò, cùm nullum poſthac, tempus
de rebus ſuis diſponendi pro Animæ ſuæ ſalute ſupereſſet Teſtatori; iuxtà Sancti Patris Au-
,, guſtini conſilium. *Dona tibi de tuo, dum tuum eſt,* (inquientis) & refert aptè ad rem hanc noſtram. *Pater Comitulus d. lib. 7. q. 6. num. 1. in 4. argumentatione. & d. q. 14. nu. 5.*
42 Diſpoſitio ergò cùm non deficiat Teſtato-
ris, quòd hæres nuncupata Eccleſia Matris Dei hæreditatem adhire renuit, quin imò ſtabilis, firmaquè maneat, vt diximus. Succedet deniquè in illa Vniuerſalis Eccleſia Romana, atquè pro ea (priuilegiorum, & facultatum, ſuarum vi) Sancti Petri Fabrica, Hæreditatem ſubibit.

Quod apertè quoquè decretum fuiſſe apparet per Eminentiſſimos, Ampliſſimoſq; Patres Sacræ Congregationi Fabricæ Sancti Petri negotijs perfectos. *in declarationibus. §. 4. apud Quarant. verbo. Fabrica. fol. 248.* vbi ſic lo-
,, quuntur Patres. *Declaramus huiuſmodi, quæ à*
,, *principio Perſonis capacibus facta ſunt, ſiuè ex*
,, *poſt facto incapaces ſunt redditæ; non ad Hæredes*
,, *grauatos, ſiuè aliàs obligatos ſpectare; ſeù, vti ca-*
,, *duca ab eis vindicari poſſe; ſed ad Fabricam ipſam,*
,, *nedum in vim inſtitutionis, ſed etiam ſubſtitutio-*
,, *nis, & fideicommiſſi, tamquàm incerta effecta ſpa-*
,, *ctaniſſe, & ſpectare, & ſub priuilegijs ipſius Fa-*
,, *bricæ compræhendi. Pro vt etiam. quæ forte ex qua-*
,, *cunque cauſa à legatarijs ipſis. etiam capacibus re-*
,, *cuſata, & non acceptata fuere; ac recuſantur, &*
,, *non acceptantur.* Hæc declaratio.
42 Quibus omnibus pro coronide, & quaſi an-
gulari lapide vtrumque par etem connectente, Codicilaris clauſula teſtamento adiecta, accedit; quæ ſanè ad voluntatem tendit Teſtatoris conſeruandam; & vt id, quod non valet iure directo, iure ſaltim valeat obliquo. *vt Bal. loquitur in l. fin. num. 13. col. 3. verſ. nunc verò aliqua. C. de fideicommiſſ. et ſequuta fuit Rota in Romana Hæreditatis. de Bonellis. coram SS. D. N. Gregor. XV. Ludouiſ. deciſ. 271. num. 10. Illuſtriſsimus Card. Tuſc. tom. 1. littera C. clauſula Codicillaris. concluſ. 292. num. 43. et 49. Fabbius Turrett. tract. de effect. clauſ. Codic. q. 31. effectu. 18. num. 10. et 11. optimè Gabriel lib. 6. tit. de clauſulis. concluſ. 8. num. 12. et 13. Barboſa. clauſul. 21. num. 2. et ſeq. Intrigliol. ſingul. 98. num. 88. lib. 3.*

Qua de re, & ſi Hæreditatem adire non potuerit Eccleſia Matris Dei, Hæres ſcripta;
43 adhibunt ſaltim illam Executores Teſtamen-
to relicti, qui Hæredis vicem ſubeunt, *iuxtà doctrinam Innocent. approbatam. in cap. cùm tibi. de teſtament. et ſequuta fuit Rota in Leodien. Domus. 1574. coram Robuſterio. par. 1. diuerſ. deciſ. 553. num. 3. et Cappell. Tholoſan. q. 89. et eſt doctrina Bald. in l. precibus. 8. num. 46. verſ. præterea quando. C. de Impuber. et alijs ſubſtit. l. ſi quis ad declinandam. 38. C. de Epiſcop et cleric. Signorol. conſ. 35 in nomine Domini caſus talis eſt. num. 4. Aluar. Valaſc. conſult. 67. num. 4. et 6. et nos etiam diximus. reſponſ. noſtra 4 circa fin.*

Et ita ex his Reſpondendum cenſui ſalua, &c.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Tranſactione cum Oeconomo Fabricæ inita, res ad concordiam redijt, & liti finis datus fuit.

SVMMMRIVM.

1 *TEſtatoris voluntas pro lege ſeruanda. declarat. num. 79.*
2 *Voluntas Defunctorum diſpoſitiones, vt Domina, et Regina regit, atque vt Princeps in illis dominatur.*
3 *Argumentum currit de lege ad Teſtatorem.*
4 *Voluntas legis, et Teſtatoris æquiperantur.*
6 *Morientium ſuprema Iudicia ne ſint caſſa, ſolicitudinem leges gerunt.*

6 Vo-

6 *Voluntas Teſtatoris loco præcepti eſt omnino ſeruanda.*

7 Mentem contrà *Teſtatoris attentandum nihil eſt.*

8 *Pias fidelium voluntates in eorum conſtitutione violare æquum non eſt.*

9 *Teſtator iacturam facere videtur ſi vel in minimo eius voluntas non ſeruetur.*

10 Mortuis *deberi ampliùs non poteſt, quàm, quòd ne caſſa eorum Iudicia ſint.*

11 Teſtatores *quam volunt legem ſuis poſſunt dicere rebus, & pacta quæcumque; atque conditiones adijcere.*

12 *Voluntas eius, qui mandauit quotidie offerri pro defunctis ſubſtinetur.*

vel quotidie de Beata Maria. *num.* 13.

poterit tamen Sacerdos electus, vel deuotione exigente, vel honeſtate, vel die feſto, de Sancto, vel de feria celebrare. num. 14.

ne alioquin retrahantur homines ab Eccleſiis ædificandis, dotandiſq. n. 15.

16 Teſtatoris *prohibitio, ne Epiſcopus ſe ingerat in hoſpitalium viſitatione, aliorumq; piorum locorum ſubſtinetur, modò in fundatione adiecta ſit.*

17 Prohibitio *quoquè ſubſtinetur Teſtatoris, ne Epiſcopus ſe ingerat in legatis piis per eum relictis, neue Epiſcopus ea exequatur, ſi Executores ipſe dederit.*

18 Fabricæ *Sancti* Petri *facultates locum non habent contra teſtatoris voluntatem.*

declara n. 19. & *n.* 56.

19 *Executores piorum legatorum poſſunt cogi, ſi negligentes fuerint, quamuis id vetuerit teſtator, & quamuis ſint exempti. n.* 78.

20 *Voluntas teſtatoris irrationabilis ſequenda nõ eſt, & num.* 80.

21 Leges, *ne locum habeant in ſuo teſtamento, nemo efficere poteſt. & n.* 58.

22 Epiſcopi *ſunt* Patres *pauperum, miſerabiliumque perſonarum.*

23 Defuncti *in purgatorio purgantes inter miſerabiles perſonas computari poſſunt, & quomodo. nu.* 28. 29 & 30.

24 Miſerabiles *inter perſonas computantur infirmi morbo laborantes, & qui impedimento ita detinentur, vt cuilibet rei agendæ impares ſint, & num.* 29.

25 *Miſerabiles, quæ dicantur perſonæ, Iudicis remittitur arbitrio.*

26 *Animæ defunctorum in Purgatorio purgantes, quamuis certæ de eorum ſalute ſint, neque in via, ſed in termino, nec mereri interim, neq; demereri poſſunt. & n.* 86.

27 Animæ *in* Purgatorio *purgantes ſuffragiis indigẽt virorum.*

31 *Pater ne filios egentes ſubleuet, prohibere nemo poteſt, quòd contra Charitatem ſit.*

32 *Peccatum eſt omne, quod eſt contra* Charitatem.

33 *Miſericordiam qui negat neceſſitatem patientibus,* Chriſtum, *qui miſericordia, & veritas eſt, negare videtur.*

34 Proximus *in neceſſitate fouendus, quia proximus, multoque magis filius. num.* 35.

36 Duo *vincula magis ligant.*

37 *Pater, qui egenti filio, vel circa temporalia, vel ſpiritualia ſuccurrere negligit, peccat.*

38 *Epiſcopus curam habere debet ſuorum ſpiritualium filiorum.*

39 *Miſerabiles perſonæ ſub protectione manent Eccleſiæ,* Eccleſiaſticique Iudicis.

40 Iudex *ex officio procedere poteſt in miſerabilium perſonarum cauſis.*

41 *Epiſcopus* Iudex *eſt propriè miſerabilium perſonarum.*

42 *Animæ defunctorum in purgatorio purgantes in extremo ſunt neceſſitate. Eſt ergo eis ſuccurrendum.*

43 Hæredes, *& executores pias morientium diſpoſitiones implere negligentes, vti infideles peccato ſe maculant, & excommunicari merentur.*

cogique poſſunt voluntatem implere defunctorum, fureſque, & latrones dicuntur. num. 44.

Impiique *iurè nuncupantur. n.* 46.

45 Pietatis *iura violantur, cùm contra defunctorum agitur voluntatem.*

47 *Pium eſt opus, voluntatem implere defuncti Teſtatoris.*

48 *Epiſcopus poteſt, imò debet ſe in genere, vt peccatum auertat patrandum, & vbi de materia agitur peccati.*

49 Epiſcoporum *eſt curare, vt rationabiles* Chriſti *oues à contagio reuocentur peccatorum.*

Epiſcopi ſuper intendenses dicuntur. ibid.

50 *Ouium ſanguinem Chriſtus è paſtorum manibus exquiret.*

51 *Hæredum, & executorum graue peccatum eſt, cùm ſuffragia differunt defunctorum.*

52 *Peccatum tantò grauius eſt, quantò notabilius eſt damnum, quod per eum proximo infertur.*

potiſsimum quòad Animam. n. 53.

54 *Animam charitatis ordine plus, quàm corpora noſtra diligere tenemur.*

55 Animam, *quæ lędunt plùs grauant, quàm quæ corpus, quia Anima præfertur cunctis rebus.*

57 *Fabrica executrix deſtinata eſt piorum relictorum omnium.*

vnde poteſt pœnam exigere à negligentibus hæredibus. & n. 59. & *n.* 75.

59 *Hæreditas poſt, quàm adita fuit, patrimonium fit hæredis.*

60 *Fabrica contra defuncti voluntatem facere haud dicitur.*

cùm pia legata impleri curat.

61 Dei *omnipotentis viæ, & cogitationes non ſunt ſicut noſtræ.*

62 Maledictus *homo, qui confidit in homine, & ponit carnem bracchium ſuum.*

63 *Male agunt teſtatores prohibentès Fabricam, ne ſe ingeras in legatis pijs, ab eis relictis.*

64 *Verba exaudiri debent cum effectu. & implicitè executionem continent diſpoſitorum.*

65 *Teſtator, quod reſpondiſset, ſi interrogatus fuiſſet, atque de eo cogitaſſet, lex dicitur.*

66 Lex *ſupplet id, quod ſi cogitaſſet Teſtator dixiſſet, & hoc habet locum in qualibet materia. n.* 67.

68 Veriſimile *non eſt teſtatorem prohibuiſſe Fabricam in eluſionem ſuæ voluntatis.*

69 *Deſideria morientium ex arbitrio colligimus viuentium.*

70 *A voluntate teſtatoris quandoque receditur, materialiter ſaltim ex cauſa.*

71 *Conſtitutio, quæ tendit ad noxam. iurè non ſeruatur.*

72 *Voluntatem teſtatoris non ſeruari inconueniens æſtimatur.*

73 *Diſparitatem, qui dicit, ipſe de ea docere debet.*

74 *Papa dicitur Epiſcopus Epiſcoporum, & ordinarius ordinariorum, totumque mundum pro diœceſi agnoſcit.*

75 *Executionem piarum diſpoſitionum Fabricæ miniſtris demandauit Sum. Roman. Pontifex poſt annum.*

& Epiſcoporum vicem ſubeſt Fabrico in hac parte. num.76.

77 *Diſpoſitio Sacri Trid. Concilÿ de exequendis pÿs diſpoſitionibus, comprahendit Abbates quoque, alioſque quaſi Epiſcopalem Iuriſdictionem habentes.*

78 *Inquiſitores hæreticæ prauitatis exempti non ſunt pro cauſis piorum legatorum, quin à Fabricæ Tribunali cognoſci, & cogi poſſint.*

Refertur deciſio in cauſa Domini Ducis Balneariæ aduerſus ſub Collectorem ſpoliorum.

80 *Voluntas teſtatoris minus legitima ſeruari non debet.*

81 *Animæ defunctorum non ob id in purgatorio detinentur, quòd hæredes negligant reſtitutionem facere, quam ipſi ſuis tabulis decreuere.*

& rationes num. 82. & ſeq.

82 *Culpa vnius alterius pœna eſſe non debet.*

83 *Pœna tenere debet ſuos authores.*

84 *Pęna æterna numquam punitur vnus pro alio.*

85 *Anima gratia Deo grata hæredis vitio ab eius viſione non retardatur.*

86 *Reſtitutio facienda eſt ab eo, qui poteſt.*

87 *Suffragia pro defunctis dùm differuntur eorum quoque celeris retardatur liberatio à pęnis purgatorÿs.*

88 *Purgatorii pęnæ miro modo acerbæ ſunt.*

89 *Fabricæ miniſtri vtile negotium pro defunctis gerunt, cùm eorum pias diſpoſitiones exequi curant.*

90 *Defunctorum animæ ratum habere æſtimantur, quod Fabrica agit, negligentes compellendo hæredes.*

91 *Ratum habere cogi, quis poteſt quod ſibi, et ſuis vtile eſt.*

92 *Fabrica negotiorum geſtorum actione agere poteſt aduerſus negligentes hæredes, quòd defunctorum voluntates implendas curauit.*

93 *Voluntates defunctorum ſuo non defraudari effectu ad Iudicis ſpectat officium.*

94 *Intellectus ad tex. in cap. nos quidem. de teſtamentis.*

95 *Publica eſt vtilitas, defunctorum impleri voluntates.*

96 *Hæredes voluntatem non implentes defunctorum dignis plectuntur pęnis à ſacris legibus.*

97 *Voluntatem, qui non exequitur defuncti, impugnare eam videntur: nullum ergo ex ea commodum percipere debet.*

98 *Vſuræ permitti nullo modo poſſunt, neque Teſtatoris voluntate, neque per ſententiam, neque Summi Pontificis permiſſu.*

99 *Vſuræ iure diuino, ac naturali prohibitæ ſunt.*

100 *Voluntas teſtatoris, ex perſonis, ad quas verba directa fuere, interpretationem admittit.*

101 *Legatum dirigendum eſt ex eo, ad cuius commodum, et vtilitatem ſcriptum fuit.*

102 *Fabrica à negligentibus hæredibus pęnam exigit, vel quintæ, vel medietatis, ſiue intereſſe, vel fructus perceptos.*

103 *Vſura tunc committitur, cùm ex mutuo, vel formali, vel virtuali ſaltim, vltra ſortem principalem, quid exigitur.*

104 *Regula an contractus, ſit vſurarius dignoſcitur, an formaliter, vel materialiter mutuum intercedat.*

quæ regula nullam admittit limitationem. numer. 105.

106 *Fabrica non ex dilatione percipit intereſſe ex hæredibus negligentibus, quaſi ex mutuo, ſed ratione negligentiæ quaſi pœnam.*

107 *Hæres negligens legata pia ſoluere cùm interim exigit ex re legata fructus, in mala fide eſt, vnde reſtituere eos tenetur.*

108 *Vſura eſt, ſi dum differtur legati ſolutio, quid interim interſurÿ nomine exigatur, etiam ex teſtatoris voluntate.*

declara ſi in legatarÿ poteſtate eſt illud exigere, et negligit ob intereſſe, quod percipit. num. 109.

ſecus ſi in poteſtate hæredis eſt quando illud ſoluere veluti, vt interim, cùm ex ſua voluntate differt, intereſſe ſoluat. num. 110.

vel quando poſt interpellationem negligit hæres ſoluere. num. 111.

vel ſi fructus ex re perceperit hæres. num. 128.

112 *Intereſſe ex mora iurè exigi poteſt.*

113 *Pecunia res eſt ex ſe non fructifera, quare nullos fructus parturit.*

114 *Artificiata fructus non parturiunt natura ſua, inter quæ pecunia computatur.*

115 *Pecunia, vt ſubeſt induſtriæ, et quatenus potentiam ad fructificandum habet, fæcunda dicitur.*

116 *Declaratio Sacræ Congregationis Fabricæ expenditur. et num. 125.*

117 *Fructus, alii naturales, alii induſtriales, alii verò Ciuiles ſunt.*

118 *Res fructifera dicitur, ſi vel induſtriales, vel Ciuiles fructus parere poteſt, per locationem ſaltim.*

119 *Fructuum nomine etiam intereſſe venit.*

120 *Cupreſſus, et ſi natura ſua infructiferæ arbores ſunt, fructiferæ tamen dicuntur, ſi voluptatis cauſa poſitæ fuerint, et locari poſſunt.*

121 *Fructuum nomen genericum eſt, et comprahendit omnes fructus etiam Ciuiles.*

122 *Dictio (aut aliàs) expenditur. & num. 124. & 126.*

123 *Fruſtra legis latorem loquutum fuiſſe, aſſerendum non eſt.*

127 *Mo-*

127 *Mora ſua cuilibet eſt nociua.*
129 *Legato conditionaliter facto, conditione non impleta in mora hæres non dicitur ſoluendi.*
130 *Verba legato adiecta, ſi admonitionem importent circa modum faciendi, conditionem non inferunt.*
131 *Conditio futurus dicitur euentus, in quem diſpoſitio ſuſpenditur.*
132 *Conditio ſui natura in futurum proſpicit.*
133 *Teſtator, quos non honorat teſtamento, neque grauare poteſt.*
134 *Legatum in caſsùm per teſtatorem teſtamento ſcriptum fuiſſe, admitti haud debet.*
135 *Qui ſucceſſor emolumentorum eſt, ille onerum ſucceſſor eſſe debet.*
ſicuti contrà. num. 136.
qui commoditatem ex re percipit, eius ſubire onera debet.

ARGVMENTVM.

Teſtatoris prohibitio, qua vetuit, ne Fabrica, ſeù Epiſcopus ſe ingerat in legatis, & diſpoſitionibus ad pia per eum relictis, an ſubſiſtat, data Hæredum, ſeù Executorũ negligentia? Et nùm ex legato pecuniæ relicto exigi poſſint vſuræ, data Hęredum mora? Quiduè ſtantibus Fabricæ Priuilegijs? Et nùm vſura dicatur, ſi relinquat Teſtator certam pecuniæ quãtitatem ad opus aliquod pium, grauetq; Hæredem, interim donec legato ſatisfaciat, certum quid ſingulis annis (intereſſe nomine) pecunię ſoluat?

RESPONSIO XX.

IN Venuſina legatorum Principis, D. Caroli Geſualdi, Duo præcipuè ſunt, quæ aduerſus Fabricæ Sancti Petri Oeconomũ per Miniſtros Excellentiſſimæ Dominæ Principiſſæ Venuſij Hæredis, ſatis fortiter obtunduntur.

Primum. Quòd ſtante eiuſdem Principis prohibitione, ne Fabrica ſe intromittat, non potuit illa, eiuſq; Miniſtri ſe ingerere in executione ſupremæ illius voluntatis.

Alterum verò; Quòd legatum 30. mil. pro Cappella in Eccleſia Domus Profeſſæ Societatis Ieſù Ciuitatis Neapolis, cùm fuerit in pecunia deſtinatum, nihil pro ea interſurij nomine exigere potuerit Fabrica; Quin vſuram redoleat.

1 Et ſanè, quò ad Primum; Difficultatem non
minimam facit Teſtatoris voluntas, quæ pro
lege ſeruanda eſt. *§. diſponat. in auth. de Nuptijs.*
collat. 4. l. 1. C. de Sacr. ſanct. Eccleſ. l. 1. ff. ad leg.
Falcid. §. 1. Inſtit. eod. can. vltima voluntas. vbi
2 *gloſ. 13. q. 2.* Cùm illa veluti Domina, ac Regina,
diſpoſitiones Defunctorum, regat; & dominetur
in illis, vt Princeps. *l. in conditionibus*
primum locum. 19. ff. de condition. & demonſtrat.
l. ex facto. 35. §. cùm hæc ita ſint. verſ. & facit ff.
de hæredib. Inſtit. Rot. in recent. par. 2. tom. 1. deciſ.
336. num. 2. plenè Sanctarell. variar reſolut. q. 66.
num. 1. & ſeq. & num. 7. & per tot.
3 Vt currat proindè iurè argumentum de
lege ad Teſtatorem. *ad tex. in l. ſi ita fuerit ſeruis
duobus. 13. in fin. princ. vbi Bartol. ff. de manumiſſ.
teſtam. plenè Euerard. in loco. à lege ad Teſtatorem.
Dinus in regula, quod ſemel. 21. num. 21. de
regul. Iur. in 6. Arnonus. in topica cap. 35. ſequitur
Rota apud Sanctiſſimum Gregor. XV. Ludouiſ. deciſ.
219. num. 2. Barboſa in locis argument. commu-*
4 *nibus. loco. 60. num. 2.* Quia voluntas legis, &
Teſtatoris æquiparantur. *Euerard. vbi ſupra.*
num. 1. Didac. Spino. in ſpeculo Teſtamentor. gloſ.
30. princ. num. 5.
5 Vnde, nè caſſa ſint iudicia morientium de
ijs, quæ in ſupremis ſuis voluntatibus diſpoſuere,
ſolicitudinem non minimam gerunt leges,
ſacrique canones. *d. l. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ.
tex. in §. ſi quis autem pro redempt. in princ.*
„ *ibi: Et hoc modis omnibus ſecundum Teſtatoris*
„ *voluntatem cap. 8. in auth. de Eccleſ. tit. collat. 9.*
§. exhæredatus. in auth. de Hæred. & Falcid. coll.
1. d. canon. vltima voluntas. 13. q. 2. Cephal. conſ.
*497. num. 55. lib. 4. Gaſpar Anton. Theſaur. Forenſ.
par. 1. quæſt. 34. numer. 5. Viuius. deciſion.*
265.
6 Nimirùm, quòd Teſtatoris voluntas loco
præcepti ſit, omnimodò ſeruandi. *ad tex. in l.*
cùm proponebatur. 66. in fin. ff. de legat. 2. Surd.
deciſ. 232. num. 5. Melchior. Phœbus. deciſ. Luſit.
100. num. 6. & 7.
7 Nihilque contrà Teſtatoris mentem ſit attentandum.
ſecundum Bald. in l. verbis ciuilib.
notab. 6. ff. de vulgar. & pupillar. Borell. conſ. 98.
8 *num. 10.* Piaſque fidelium voluntates in eorum
conſtitutione violare æquum non ſit. *vt ſacroſancta
Trid. Synod. loquitur. c. 9. in princ ſeſſ. 25. de*
9 *reformat.* Iacturã itaq; facere Teſtator dicitur,
cùm, vel in minimo, voluntas eius nõ ſeruatur.
ſecundum Bal. in cap. cùm acceſſiſſent. de conſtit.
quem refert, et ſequitur Phœb. d. deciſ. 100. num. 7.
10 Nequè enim ampliùs deberi poteſt mortuis,
quàm, ne in caſſum abeant, quæ extremum
agentes, diſpoſuere. *d. l. 1. C. de Sacroſanctis. Eccleſ.
gloſ. verbo, voluntatem. in cap. tua nobis. 17. de
teſtament.*

11 Quam volunt itaque legem ſuis bonis di-
cere poſſunt Teſtatores, & pacta quæcunque,
atque conditiones adijcere. *glaſ. d. can. vltima
voluntas. 13. q. 2. can. Eleuterius. 30. 18. q. 2. cap. ve-
rum. 4. de condit. appoſit. Gonzal. ad reg. 8 cancell.
Gloſ. 29. num. 3. Rota apud Card. Seraphin. deciſ.
611. num. 2. & 3. & par. 3. lib 3. diuerſ deciſ. 442.
& par. 4. diuerſ. collecta per Farinac. deciſ. 582. et
apud Cæſarem de Graſſis. deciſ. 165. alias. 2. num. 2.
et 3. de ſepultur. Perez de Lara. de Cappellan. lib. 2.
cap. 1. num. 12. 13. et 14. Surd. conſ. 295 num. 3. vol.
2. Sanctarell. d. q. 66. num. 36. et num 48. Ioan Bap-
tiſta Thoro in ſum. priuil. piarum cauſarum. priuil.
239. cum alijs ab ea relatis.*
12 Quamobrem ſubſtinetur voluntas eius, qui
mandauit quotidie offerri pro defunctis per
Cappellanum electum. *vt Didac. Spino tuetur*
13 *gloſ. 3. princ. num. 54. in fin. et num. 55.* Et eius
qui quotidie ſacra fieri iuſſit de Beata Maria.
14 Et ſi planè poſſit Sacerdos electus, deuotio-
ne id exigente, vel etiam honeſtate, de curren-
ti feria, vel de ſancto, Miſſam facere. *ad tex. in
cap. ſignificatum. 11. de prabend. Nauarr. man. cap.
25. num. 134. in fin. Pater Fraxinella. de obligat.
Sacerdot. ſect. 4. concluſ. 4. §. 4. fol. mihi. 64. Ioan.
Azor. Inſtit. moral. par. 1. lib. 10 cap. 32. q. 4. & 5.
faciunt notat. per Perez de Lara d. cap. 1. lib. 2. nu.
12. et 13. et 14. et 15. Barboſ. de offic. et poteſtate
Epiſcopi. par. 2. allegat. 24. num 32. et d. cap. ſignifi-
catum. num. 1 Pater Fagundez. de quinque pracept.
Eccleſ. pracep. 1. lib. 4. cap. 9. num. 6. et 7.*
15 Nè alioquin ſi contrarium fiat, retrahantur
fideles à pijs rogandis legatis; Eccleſijſque fun-
dandis, conſtruendiſque, vel dotandis. *ſecundum
glaſ. penult. et receptam in cap. cùm dilectus. 28. de
Iure Patronat. et ſequuta fuit pluries Rota par. 3.
lib. 3. diuerſ deciſ. 442 num. 5. et par. 4. etiam diuerſ.
collecta per Farinac. deciſ. 582. et in vulgata Ro-
mana Iuris Patronatus. coram ſacrato. 31. Maij.
1613. qua eſt impreſſa apud Molfeſ. ad conſuetud.
Neapolitanas. par. 2. conſ. 31. num. 21. et deciſum
refert Riccius. in Curia Archiep. Neap. deciſ. 29.
par. 2. et in praxi. variar. reſolut. par. 2. reſolut 302.
Gonzal ad reg. 8. gloſ. 29. num. 2. et 3. Perez de La-
ra. d. cap. 1. num. 14 15. et ſeq. lib. 2.*
16 Subſtinetur propterea Teſtatoris prohibi-
tio, nè Epiſcopus ſe ingerat in viſitatione Ho-
ſpitalium, aliorumque piorum locorum; ſi ta-
lis conditio in fundatione adiecta fuerit. *ad tex.
in d. can. Eleutherius. 18. q. 2. et d. cap. verùm. de
condit. appoſit. et declaraſſe Sacram Congrega tio-
nem Eminentiſſimorũ Patrum Sacri Trident Concilij
interpetrum. ad tex. in cap. 8. ſeſſ. 22. de reformat.
refert Gratian. Fareuſ. par. 3. cap. 481. num. 23. et
faciunt qua notantur per Rotam apud Sanctiſſi-
mum Gregor XV. Ludouiſ. deciſ. 4. num. 2. et deciſ.
219 nu 2. et plenè per Aluar. Valaſc. conſult. 105.
per tot. ac præſertim num. 56. et 57. Surd. deciſ. 149.
num. 23. Card Tuſcus tom. 3. littera. E. concluſ. 293.
num. 35. 36. et 37.* & reſcriptum fuiſſe ad Archie-
piſcopum Meſſanen per Sacram Congregatio-
nem refert. *Carolus de Graſſis de effectib. cleri-
cat. effect. 1. num. 610. fol. mihi. 194.*

17 Ac pari quoquè modo, prohibere Teſtator
poterit, nè Epiſcopus ſe ingerat in legatis per
eum ſuis tabulis ſupremis deſcriptis (pijs præ-
ſertim:) neuè Epiſcopus ea exequatur, potiſſi-
mùm ſi executores ipſe teſtamento dederit.
*ad tex. in d. cap tua nobis. vbi Abb. num 6. Anchar.
num. 4. Couar. num. 6. Bertacchin. de Epiſcop. par. 6.
de authorit. et poteſt. Epiſcopi. circa vltimas volun-
tates. q. 6. num. 12. vol. 2. tract. fol. 189. col. 3. optimè
Signorol. conſ. 204 in quaſtione vertente. num. 3. et
4. et ſeq. Aufrer. ad deciſ. Cappell. Tholoſ. deciſ.
112. num. 2. Rota in Salamantina. Cappellania. 23.
Martij. 1583. coram Illuſtriſsimo Seraphino. deciſ.
611. Perez de Lara. d. cap. 1. num 14. 16. et 19. et
ſeq. Marius Muta. deciſ. 58. nu. 29. plenè Ioan. Petr.
Moneta de commut. vltim. volunt. cap. 10. in 7. con-
cluſ. num. 475. et 476. Bonacin. tom. 2. de contract.
diſput. 3. q. 17. punct. 8. §. 10. num. 2. nouiſsimus.
Ioan. Baptiſta Thoro. in ſum. priuileg. piar. cauſar.
priuil. 127. et 239. Sanchez in conſil. moralib. par. 2.
lib. 4. cap. 1. dub. 55. per tot. et tom. 1. lib. 2. cap. 2.
dub. 32. num. 2.* & in ſpecie, quòd facultates Fa-
bricæ locum non habeant contra Teſtatorum
voluntatem, nequè illæ actionem eidem tri-
buant. *dictum fuit in Romana Fabrica. 26. Aprilis
1602. coram Corduba.*
19 Verùm, enim verò, id ità exaudiendum eſt,
ſi dati executores, ſcriptiue tabulis hæredes
voluntati pareant Defuncti. Alioquin admitti
haud minimè poteſt, quin Epiſcopus, vel qui-
uis alius ſuperior, ad quẽ ſpectat, iurè execu-
tores, Hæredeſquè cogat, compellatiuè vo-
luntati obtemperare defuncti. Cùm ſit hic ca-
20 ſus obmiſſus à Teſtatore. Cæteroquin eſſet
hæc irrationabilis voluntas, proptereaque nõ
21 ſequenda. Cùm nemo efficere demùm poſſit,
quin leges in ſuo Teſtamento locum obti-
neant. *tex. in §. ſi quis autem pro redemptione. in
auth. de Eccleſ. tit. collat. 9. tex. in l. Nulli licere.
28. iuncta authentica licet Teſtator. et l. ſi quis ad
declinandam. 38. C. de Epiſc. et cleric. l. nemo poteſt.
58 ff. de legat. 1. gloſ. in cap. ſi diligenti. 12. in gloſ.
1 paulò poſt princ. de foro compet. tex. in cap. tua
nobis. 17. vbi Abb. Butr. Anchar. Couar. et alij.
de teſtament. Syluest. verbo. Teſtamentum. 2. q. 8.
verſ 4. ſi Teſtator. Rota deciſ. 10. factum tale eſt.
per tot. de teſtam. in antiquir. Abb. conſ. 59. col. 2. nu.
3. ad tertiam dubit. par. 1. Signorol. d. conſ. 204. num.
1. et 2. et ſeq. per tot. Lambertin. de Iure Patronatus
lib 1. par. 1. q. 9. art. 1. num. 46. Bertacchin. de Epi-
ſcopis. d. par. 6. q. 6. num. 12. Sarmiento. lib. 1. ſele-
ctar. cap. 11. num. 10. 11. 12. et 13. Surd. de aliment.
lib. 8. priuil. 9 num. 4. Caluaccan. deciſ. 40. num. 6. et
num. 10 par. 5. Gonzal. gloſ. 5. num. 43. Gratian. d.
cap. 481. num. 24. et 25. et par. 4. cap. 650. num. 31.
Franciſc de Ponte. conſ. 37. num. 7. et 8. lib. 2. Aluar.
Vallaſc. d. conſult. 105. num. 57. et 58. Ioan. Azor.
Inſtitut. moral par. 2. lib. 3. cap. 53. q. 4. verſ. poteſt
Epiſcopus. et verſ. poteſt item Epiſcopus. Perez de
Lara d. cap. 1. num. 4 et 14. 19. 20. 21. et 22. Fran-
ciſc. Lea. in Theſauro. fori Eccleſ. par. 4. cap. 2. num.
46. et 47. Muta. d. deciſ. 58. num. 29. Moneta d. cap.
10. num. 475. Marta de Iuriſd. par. 4. caſu. 88. num.*

14. et

14 & 15. Tuſc. tom. 3. littera. R. concluſ. 293. num.
35. 36. & 37. Barboſ. de offic. Epiſcopi. par. 3. alle-
gat. 82. num. 27. & num. 28. Rota apud Illuſtriſſi-
mum Seraphin. deciſ. 621. num. 6. Thoro. d. priuil.
127. & 239. & priuil. 18. & 102. Bonacin loco ſu-
pra cit. §. 10. num. 2. Baldaxar. Thomaſ. tract. 10.
tit. 2. cap. 64. num. 222. Sanchez d lib. 2. cap. 2. dub.
32. nouiſſimus Ioan. Dominic. Taſſon. in pragmat.
de antefato. verſ. 3. obſer. 3. Tribunali. 38. num. 395.
in fin.

22 Quod & ratio ipſa ſuadet. Nimirùm, quòd
ſunt Epiſcopi pauperum miſerabiliúmquè per-
ſonarum Patres, & protectores. *ſecundum Bald.*
in l. precibus. 8. num. 46. verſ. praeterea quando C. de
Impub. & alijs ſubſtit. can. Epiſcopus. 82. diſt. & can.
licet. 87. diſt. vbi gloſ. tex. in cap. ſuper quibuſdam.
26 in fin. vbi etiam Gloſſ. fin. de verborum ſignifi-
cat. idem Bald in l. ſi quis ad declinandam. in princ.
num. 6. C. de Epiſcop. & Cleric. ſequitur Menoch. de
adipiſcenda poſſeſſ. remed. 4. num. 276. Bertacchin.
de Epiſcop. par. 4. lib. 4 num. 50. q. 15. vol. 2. tract.
fol. 174. Laurent. de Rodulf. de vſur. quaeſt. 213.
num. 19. vol. 16. tract. fol. 136. Tuſc. tom. 3. concluſ.
293. num. 1. & 2. Sylueſt. reſtitutio. 8. q. 5. in princ.
Bald. Nouellus. de dote. par. 5. num. 14. vol. 6. tract.
fol. 158. faciunt notata per Abb. conſ. 54. num. 2. col.
2. verſ. quia hoc caſu competit Epiſcopo. par. 2. Co-
uar. cap. 3. de teſtament. num. 8. in fin. Fuſc. de viſitat.
lib. 2. cap. 13. num 7. Bonacin. d. §. 10. num. 1. Ge-
nuenſ. in praxi. cap. 96. num. 8. impreſſ. Romana an-
ni 1609.

23 Inter miſerabiles verò perſonas, iurè ſanè,
nec iniuria defuncti computari poſſunt; qui in
Purgatorijs pœnis degunt, pro reſiduis pec-
catorum ſuorum purgantes, donec omni ma-
cula, & ruga expurgata, nitidae, ac purae diuinis
praeſententur obtutibus, aeternum beandae.
Lalius Zecch. de caſibus Epiſc. reſeruat. caſu 6. nu.
6. paulò poſt princ. Barboſ. de offic. Epiſcopi par. 3. d.
allegat. 82. ſub num. 15. Genuenſ. d. cap. 96. num. 8.
24 *alijque paulò poſt citandi.* Qui enim morbo, alio-
uè impedimento ita laborant, ac detinentur,
vt cuilibet rei agendae impares ſint, inter mi-
ſerabiles numerantur Perſonas. *ad tex. in l. 2. §.*
ſi quis in iudicio. ff. ſi quis cautionibus. l. morbus.
113. vbi Alciat praeſertim. num. 5. ff. de verb. ſign. l.
1. in princ. C. quando, Imperator inter pupillos. Au-
ctor. de Iure ſingulari de priuileg. miſerabil. perſo-
nar. num. 1. vol. 1. tract. fol. 124. ſequitur plenè Me-
noch. lib. 2. de Arbitrar. cent. 1. caſu. 66. num. 1. &
25 *ſeq.* Vbi Iudicis Arbitrio remiſſum eſſe dicit,
quae miſerabiles dicantur perſonae. *plenè quoq;*
Paſcalis. de viribus Patriae poteſtat. par. 2. cap. 2. d
num. 91. cum ſeq. ad finem. vſque cap. Couar. practi-
car. quaeſt. cap. 6. per tot. praeſertim. num. 3. Felin. in
cap. ſignificantibus. 38. num. 6. & ſeq. de offic. dele-
gat. plenè Marta de iuriſd. par. 2. cap. 21. num. 7.
Tiraq. tract. le mort ſaiſit le viſ. par. 7. declar. , nu.
10. Barboſa de appellatiua verborum ſignificat. ap-
pellat. 152.

26 Aſt Animae in Purgatorijs Pœnis degentes,
& ſi profectò certae ſint de ſua ſalute; in via ta-
men non ſunt ampliùs; vnde nequè mereri, ne-
què demereri poſſunt. Cùm nihil operari va-
leant in ſtatu termini conſtitutae. *Turrecremat.*
in can. qualis hinc quiſquè. num. 4. in 3. concluſ. 25.
diſt. Sotus in 4. diſt. 19. q. 3. art. 3. in 2. concluſ. Illu-
ſtriſſimus Cardin. Bellarmin. controuerſ. tom. 2. lib.
2. de Purgatar. cap. 2. et 3. Petr. Binsfeld. receptar.
Theologicar. ſentent. ſect. 5. membr. 2. concluſ. 10. et
11. fol. 1035. et ſeq. Pater Aegidius de ConinK. di-
ſput. 11. de Purg. dub. 6. concluſ. 2. num 46. et ſeq.
Porretta. in addit. ad Beat. Albertum Magnum. in
compend. Theolog. veritatis. lib. 7. cap. 2. Pater Bar-
tholomaeus à Sancto Fauſto de indulgent. lib. 5. q. 11.
12. et 13.

27 Suffragijs igitur indigent viuorum *ad tex. in*
can. non aeſtimemus. 19. et can. Animae defunctorum
22. vbi Turrecremat. 13. q. 2. Concil. Florent. in lit-
teris vnionis. § item definimus. tom. 3. Conciliorum
fol. mihi 476. col. 2. Sacrum quoquè Tridentin. Con-
cil. ſeſſ. 25. in decreto de Purgatorio. vt dicere iu-
rè poſſint, quae Iob Patientiſſimus. *19. num. 21.*
Et vſurpat ea Sancta Mater Eccleſia in Offi-
„ cio pro Defunctis: *Miſeremini mei, miſeremini*
„ *mei ſaltem vos amici mei, quia manus* Domini teti-
git me. quae explicat ad rem noſtram *Frater Ber-*
nardin. de Buſt. tom. 2. ſermon. 2. par. 3. § fin. in fin.
Albert. Magnus. d. lib. 7. cap. 4.

28 Miſerabiles ergò dicentur Perſonae defun-
ctorum Animae in Purgatorio degentes, quò
ad hoc ſcilicet, quòd nihil operari cùm poſſint,
vt ſe à pœnis illis expediant, auxilio indigent
aliorum, *ſecundum Afflict. deciſ. 257. num. 1. vbi*
Vrſill. num. 2. Idem Afflict. in conſtitut. Inſtrumen-
torum robur. tom. 1. de fide Inſtrumentor. num. 24.
fol. mihi. 255. Guido Papa deciſ 566. facit tex. in d.
„ *l. 1. § fin. ibi: Alijque fortunae iniuria miſerabiles.*
„ *C. quando Imperator inter pupill. & viduas. Me-*
noch. d. caſu. 66. num. 3. Giurba deciſ. 82. num 3. Ge-
nuenſ in praxi. cap 85. de cauſis delegatis. num. 45.
& cap. 96. num. 8. Sylua. Nuptialis. lib. 6. nu. 27.
28. & ſeq. vol. 6. tract. fol. 68. vbi num. 29. ex Al-
29 „ *berico in dictionar. verbo. miſerabiles:* Miſerabi-
„ les dici perſonas (inquit) omnes, quibus Na-
„ tura mouetur ad miſerandum, propter fortu-
„ nae iniuriam, etiam ſi diuites ſunt. *Tuſc. tom. 5.*
litt. M. concluſ. 273. Barboſ. d. appellat. 152. num. 1.
Quae ſanè verba adamuſſim bis, de quibus lo-
quimur, Purgatorij animabus quadrant, ac ſe-
dent. Cùm auxilio deſtitutae proprio, cauſam
ipſae ſuam agere haud poſſint. *vt Layman. in*
Theolog. morali. tom. 1. lib. 3. ſect. 5. tract. 5. cap. 11.
num. 13. in 2. diſt. optimè ad rem noſtram loqui-
tur, *& ſequitur* Bonacina *tract. de reſtitut. diſput.*
1. q. 3. puncto. 4. in 2. propoſit. num. 5. in fin. tom. 2.
30 *oper. fol. mihi. 554. impreſſione noua Lugdun.* Vbi
inter pauperes, Defunctorum animas nume-
rari dicit, quae ſuffragijs indigent ſacrificiorum
in Purgatorijs pœnis degentes. *Barboſ. d. alleg.*
82. num. 15. Layman. locis paulò ante relatis.

31 Nemo verò prohibere poteſt, nè Pater fi-
lios, in neceſſitate potiſſimùm conſtitutos, au-
xilio foueat, & recreet. Nimirùm, quòd contra
32 Charitatem id ſit. Quod autem eſt contra
33 Charitatem, peccatum eſt. Qui autem negat
miſe-

11 Quam volunt itaque legem ſuis bonis di-
cere poſſunt Teſtatores, & pacta quæcunque,
atque conditiones adijcere. *gloſ. d. can. vltima
voluntas. 13. q. 2. can. Eleuterius. 30. 18. q. 2. cap. ve-
rum. 4. de condit. appoſit. Gonzal. ad reg. 8 cancell.
Gloſſ. 29. num. 3. Rota apud Card. Seraphin. deciſ.
611. num. 2. & 3. & par. 3. lib 3. diuerſ deciſ. 442.
& par. 4. diuerſ. collecta per Farinac. deciſ. 582. et
apud Cæſarem de Graſſis. deciſ. 165. alias. 2. num. 2.
et 3. de ſepultur. Perez de Lara. de Cappellan. lib. 2.
cap. 1 num. 12. 13. et 14 Surd. conſ. 295 num. 3. vol.
2. Sanctarell. d. q. 66. num. 36. et num 48. Ioan Bap-
tiſta Thoro in ſum. priuil. piarum cauſarum. priuil.
239. cum alijs ab eo relatis.*

12 Quam ob rem ſubſtinetur voluntas eius, qui
mandauit quotidie offerri pro defunctis per
Cappellanum electum. *vt Didac. Spino tuetur
13 gloſ. 3. princ. num. 54. in fin. et num. 55.* Et eius
qui quotidie ſacra fieri iuſſit de Beata Maria.

14 Et ſi planè poſſit Sacerdos electus, deuotio-
ne id exigente, vel etiam honeſtate, de curren-
ti feria, vel de ſancto, Miſſam facere. *ad tex. in
cap. ſignificatum. 11. de præbend. Nauarr. man. cap.
25. num. 134. in fin. Pater Fraxinella. de obligat.
Sacerdot. ſect. 4. concluſ. 4. §. 4. fol. mihi. 64. Ioan.
Azor. Inſtit. moral. par. 1. lib. 10 cap. 32. q. 4. & 5.
faciunt notat. per Perez de Lara d. cap. 1. lib. 2. nu.
12. et 13. et 14. et 15. Barboſ. de offic. et poteſtate
Epiſcopi. par. 2. allegat. 24. num 32. et d. cap. ſignifi-
catum. num. 1 Pater Fagundez. de quinque præcept.
Eccleſ. præcep. 1. lib. 4 cap. 9. num. 6. et 7.*

15 Nè alioquin ſi contrarium fiat, retrahantur
fideles à pijs rogandis legatis; Eccleſijſque fun-
dandis, conſtruendiſque, vel dotandis. *ſecundum
gloſ. penult. et receptam in cap. cùm dilectus. 28. de
Iure Patronat. et ſequuta fuit pluries Rota par. 3.
lib. 3. diuerſ deciſ. 442 num. 5. et par. 4. etiam diuerſ.
collecta per Farinac. deciſ. 582. et in vulgata Ro-
mana Iuris Patronatus, coram ſacrato, 31. Maij.
1613. quæ eſt impreſſa apud Molfeſ. ad conſuetud.
Neapolitanas. par. 2. conſ. 31. num. 21. et deciſum
refert Riccius. in Curia Archiep. Neap. deciſ. 29.
par. 2. et in praxi. variar. reſolut. par. 2. reſolut 302.
Gonzal ad reg. 8. gloſ. 29. num. 2. et 3. Perez de La-
ra. d. cap. 1. num. 14 15. et ſeq. lib. 2.*

16 Subſtinetur propterea Teſtatoris prohibi-
tio, nè Epiſcopus ſe ingerat in viſitatione Ho-
ſpitalium, aliorumque piorum locorum; ſi ta-
lis conditio in fundatione adiecta fuerit. *ad tex.
in d. can. Eleutherius. 18. q. 2. et d. cap. verùm. de
condit. appoſit. et declaraſſe Sacram Congrega io-
nem Eminentiſſimorũ Patrum Sacri Trident Concilij
interpetrum. ad tex. in cap. 8. ſeſſ. 22. de reformat.
refert Gratian. Forenſ. par. 3. cap. 481. num. 23. et
faciunt quæ notantur per Rotam apud Sanctiſſi-
mum Gregor XV. Ludouiſ. deciſ. 4. num. 2. et deciſ.
219 nu 2. et plenè per Aluar. Valaſc. conſult 105.
per tot. ac præſertim num. 56. et 57. Surd. deciſ. 149.
num. 23. Card Tuſcus tom. 3. littera. E. concluſ. 293.
num. 35. 36. et 37.* & reſcriptum fuiſſe ad Archie-
piſcopum Meſſanen per Sacram Congregatio-
nem refert. *Carolus de Graſſis de effectib. cleri-
cat. effect. 1. num. 610. fol. mihi. 194.*

17 Ac pari quoquè modo, prohibere Teſtator
poterit, nè Epiſcopus ſe ingerat in legatis per
eum ſuis tabulis ſupremis deſcriptis (pijs præ-
ſertim:) neuè Epiſcopus ea exequatur, potiſſi-
mùm ſi executores ipſe teſtamento dederit.
*ad tex. in d. cap. tua nobis. vbi Abb. num 6. Anchar.
num. 4. Couar. num. 6. Bertacchin. de Epiſcop. par. 6.
de authorit. et poteſt. Epiſcopi. circa vltimas volun-
tates. q. 6. num. 12. vol. 2. tract. fol. 189. col. 3. optimè
Signorol. conſ. 204 in quæſtione vertente. num. 3. et
4. et ſeq. Aufrer. ad deciſ. Cappell. Tholoſ. deciſ.
112. num. 2. Rota in Salamantina. Cappellaniæ. 23.
Martij. 1583. coram Illuſtriſſimo Seraphino. deciſ.
611. Perez de Lara. d. cap. 1. num 14. 16. et 19. et
ſeq. Marius Muta. deciſ. 58. nu. 29. plenè Ioan. Petr.
Moneta de commut. vltim. volunt. cap. 10. in 7. con-
cluſ. num. 475. et 476. Bonacin. tom. 2. de contract.
diſput. 3. q. 17. punct. 8. §. 10. num. 2. nouiſſimus.
Ioan. Baptiſta Thoro. in ſum. priuileg. piar. cauſar.
priuil. 127. et 239. Sanchez in conſil. moralib. par. 2.
lib. 4. cap. 1. dub. 55. per tot. et tom. 1. lib. 2. cap. 2.
dub. 32. num. 2.* & in ſpecie, quòd facultates Fa-
bricæ locum non habeant contra Teſtatorum
voluntatem, nequè illæ actionem eidem tri-
buant. *dictum fuit in Romana Fabricæ. 26. Aprilis
1602. coram Corduba.*

19 Verùm, enim verò, id ità exaudiendum eſt,
ſi dati executores, ſcriptiue tabulis hæredes
voluntati pareant Defuncti. Alioquin admitti
haud minimè poteſt, quin Epiſcopus, vel qui-
uis alius ſuperior, ad quẽ ſpectat, iurè execu-
tores, Hæredeſquè cogat, compellatinè vo-
luntati obtemperare defuncti. Cùm ſit hic ca-
20 ſus obmiſſus à Teſtatore. Cæteroquin eſſet
hæc irrationabilis voluntas, proptereaque nõ
21 ſequenda. Cùm nemo efficere demùm poſſit,
quin leges in ſuo Teſtamento locum obti-
neant. *tex. in §. ſi quis autem pro redemptione. in
auth. de Eccleſ. tit. collat. 9. tex. in l. Nulli licere.
28. iuncta authentica licet Teſtator. et l. ſi quis ad
declinandam. 38. C. de Epiſc. et cleric. l. nemo poteſt.
58 ff. de legat. 1. gloſ. in cap. ſi diligenti. 12. in gloſ.
1. paulò poſt princ. de foro compet. tex. in cap. tua
nobis. 17. vbi Abb. Butr. Anchar. Couar. et alij.
de teſtament. Syluest. verbo. Teſtamentum. 2. q 8.
verſ 4. ſi Teſtator. Rota deciſ. 10. factum tale eſt.
per tot. de teſtam. in antiquis. Abb. conſ. 59. col. 2. nu.
3. ad tertiam dubit. par. 1. Signorol. d. conſ. 204. num.
1. et 2. et ſeq. per tot. Lambertin. de Iure Patronatus
lib 1. par. 1. q. 9. art. 1. num. 46. Bertacchin. de Epi-
ſcopis. d. par. 6. q. 6. num. 12. Sarmiento. lib. 1. ſele-
ctar. cap. 11. num. 10. 11. 12. et 13. Surd. de aliment.
lib. 8. priuil. 9 num. 4. Caluaccan. deciſ. 40. num. 6. et
num. 10 par. 5. Gonzal. gloſ. 5. num. 43. Gratian. d.
cap. 481. num. 24. et 25. et par. 4. cap. 650. num. 31.
Franciſc de Ponte. conſ. 37. num. 7. et 8. lib. 2. Aluar.
Vallaſc. d. conſult. 105. num. 57. et 58. Ioan. Azor.
Inſtitut. moral par. 2. lib. 3. cap. 53. q. 4. verſ. poteſt
Epiſcopus. et verſ. poteſt item Epiſcopus. Perez de
Lara d. cap. 1. num. 4 et 14. 19. 20. 21. et 22. Fran-
ciſc. Leo. in Theſauro. fori Eccleſ. par. 4. cap. 2. num.
46. et 47. Muta. d. deciſ. 58. num. 29. Moneta d. cap.
10. num. 475. Marta de Iuriſd. par. 4. caſu. 88. num.*

14. et

14 & 15. Tuſc. tom. 3. littera. R. concluſ. 293. num.
35. 36. & 37. Barboſ. de offic. Epiſcopi. par. 3. alle-
gat. 82. num. 27. & num. 28. Rota apud Illuſtriſſi-
mum Seraphin. deciſ. 611. num. 6. Thoro. d. priuil.
127. & 239. & priuil. 18. & 102. Bonacin. loco ſu-
pra cit. §. 10. num. 2. Baldaxar. Thomaſ. tract. 10.
tit. 2. cap. 64. num. 222. Sanchez d. lib. 2. cap. 2. dub.
32. nouiſſimus. Ioan. Dominic. Taſſon. in pragmat.
de anteſato. verſ. 3. obſer. 3. Tribunali. 38. num. 395.
in fin.
22 Quod & ratio ipſa ſuadet. Nimirùm, quòd
ſunt Epiſcopi pauperum miſerabiliúmquè per-
ſonarum Patres, & protectores. ſecundum Bald.
in l. precibus. 8. num. 46. verſ. præterea quando C. de
Impub. & alijs ſubſtit. can. Epiſcopus. 82. diſt. & can.
licet. 87. diſt. vbi gloſ. tex. in cap. ſuper quibuſdam.
26. in fin. vbi etiam Gloſſ. fin. de verborum ſignifi-
cat. idem Bald. in l. ſi quis ad declinandam. in princ.
num. 6. C. de Epiſcop. & Cleric. ſequitur Menoch. de
adipiſcenda poſſeſſ. remed. 4. num. 276. Bertacchin.
de Epiſcop. par. 4. lib. 4. num. 50. q. 15. vol. 2. tract.
fol. 174. Laurent. de Rodulſ. de vſur. quæſt. 113.
num. 19. vol. 16. tract. fol. 136. Tuſc. tom. 3. concluſ.
293. num. 1. & 2. Sylueſt. reſtitutio. 8. q. 5. in princ.
Bald. Nouellus. de dote par. 5. num. 14. vol. 6. tract.
fol. 158. faciunt notata per Abb. conſ. 54. num. 2. col.
2. verſ. quia hoc caſu competit Epiſcopo. par. 2. Co-
uar. cap. 3. de teſtament. num. 8. in fin. Fuſc. de viſitat.
lib. 2. cap. 13. num 7. Bonacin. d. §. 10. num. 1. Ge-
nuenſ. in praxi. cap. 96. num. 8. impreſſ. Romana an-
ni 1609.
23 Inter miſerabiles verò perſonas, iurè ſanè,
nec iniuria defuncti computari poſſunt; qui in
Purgatorijs pœnis degunt, pro reſiduis pec-
catorum ſuorum purgantes, donec omni ma-
cula, & ruga expurgata, nitidæ, ac puræ diuinis
præſententur obtutibus, æternum beandæ.
Lælius Zecch. de caſibus Epiſc. reſeruat. caſu 6. nu.
6. paulò poſt princ. Barboſ. de offic. Epiſcopi par. 3. d.
allegat. 82. ſub num. 15. Genuenſ. d. cap. 96. num. 8.
24 aliǰque paulò poſt citandi. Qui enim morbo, alio-
uè impedimento ita laborant, ac detinentur,
vt cuilibet rei agendæ impares ſint, inter mi-
ſerabiles numerantur Perſonas. ad tex. in l. 2. §.
ſi quis in iudicio. ff. ſi quis cautionibus. l. morbus.
113. vbi Alciat præſertim. num. 5. ff. de verb. ſign. l.
1. in princ. C. quando, Imperator inter pupillos. Au-
ctor. de Iure ſingulari de priuileg. miſerabil. perſo-
nar. num. 1. vol. 1. tract. fol. 124. ſequitur plenè Me-
noch. lib. 2. de Arbitrar. cent. 1. caſu. 66. num. 1. &
25 ſeq. Vbi Iudicis Arbitrio remiſſum eſſe dicit,
quæ miſerabiles dicantur perſonæ. plenè quoq;
Paſcalis. de viribus Patriæ poteſtat. par. 2. cap. 2. à
num. 91. cum ſeq. ad finem. vſque cap. Couar. practi-
car. quæſt. cap. 6. per tot. præſertim. num. 3. Felin. in
cap. ſignificantibus. 38. num. 6. & ſeq. de offic. dele-
gat. plenè Marta de iuriſd. par. 2. cap. 21. num. 7.
Tiraq. tract. le mort ſaiſit le viſ. par. 7. declat. 7. nu.
10. Barboſa de appellatiua verborum ſignificat. ap-
pellat. 152.
26 Aſt Animæ in Purgatorijs Pœnis degentes,
& ſi profectò certæ ſint de ſua ſalute; in via ta-
men non ſunt ampliùs; vnde neque mereri, ne-
què demereri poſſunt. Cùm nihil operari va-
leant in ſtatu termini conſtitutæ. Turrecremat.
in can. qualis hinc quiſquè. num. 4. in 3. concluſ. 25.
diſt. Sotus in 4. diſt. 19. q. 3. art. 3. in 2. concluſ. Illu-
ſtriſſimus Cardin. Bellarmin. controuerſ. tom. 2. lib.
2. de Purgator. cap. 2. et 3. Petr. Binsfeld. receptar.
Theologicar. ſentent. ſect. 5. membr. 2. concluſ. 10. et
11. fol. 1035. et ſeq. Pater Aegidius de ConinK. di-
ſput. 11. de Purg. dub. 6. concluſ. 2. num 46. et ſeq.
Porretta. in addit. ad Beat. Albertum Magnum. in
compend. Theolog. veritatis. lib. 7. cap. 2. Pater Bar-
tholomæus à Sancto Fauſto de indulgent. lib. 5. q. 11.
12. et 13.
27 Suffragijs igitur indigent viuorum ad tex. in
can. non æſtimemus. 19. et can. Animæ defunctorum
22. vbi Turrecremat. 13. q. 2. Concil. Florent. in lit-
teris vnionis. §. item definimus. tom. 3. Conciliorum
fol. mihi 476. col. 2. Sacrum quoquè Tridentin. Con-
cil. ſeſſ. 25. in decreto de Purgatorio. vt dicere iu-
rè poſſint, quæ Iob Patientiſſimus. 19. num. 21.
Et vſurpat ea Sancta Mater Eccleſia in Offi-
,, cio pro Defunctis: Miſeremini mei, miſeremini
,, mei ſaltem vos amici mei, quia manus Domini teti-
git me. quæ explicat ad rem noſtram Frater Ber-
nardin. de Buſt. tom. 2. ſermon. 2. par. 3. §. fin. in fin.
Albert. Magnus. d. lib. 7. cap. 4.
28 Miſerabiles ergò dicentur Perſonæ defun-
ctorum Animæ in Purgatorio degentes, quò
ad hoc ſcilicet, quòd nihil operari cùm poſſint,
vt ſe à pœnis illis expediant, auxilio indigent
aliorum, ſecundum Afflict. deciſ. 257. num. 1. vbi
Vrſill. num. 2. Idem Afflict. in conſtitut. Inſtrumen-
torum robur. tom. 1. de fide Inſtrumentor. num. 24.
fol. mihi. 255. Guido Papa deciſ 566. facit tex. in d.
,, l. 1. § fin. ibi: Aliǰque fortunæ iniuria miſerabiles.
,, C. quando Imperator inter pupill. & viduas. Me-
noch. d. caſu. 66. num. 3. Giurba deciſ. 82. num 3. Ge-
nuenſ in praxi. cap 85. de cauſis delegatis. num. 45.
& cap. 96. num. 8. Sylua. Nuptialis. lib. 6. nu. 27.
28. & ſeq. vol. 6. tract. fol. 68. vbi num. 29. ex Al-
29 ,, berico in dictionar. verbo. miſerabiles: Miſerabi-
,, les dici perſonas (inquit) omnes, quibus Na-
,, tura mouetur ad miſerandum, propter fortu-
,, næ iniuriam, etiam ſi diuites ſunt. Tuſc. tom. 5.
litt. M. concluſ. 273. Barboſ. d. appellat. 152. num. 1.
Quæ ſanè verba adamuſſim his, de quibus lo-
quimur. Purgatorij animabus quadrant, ac ſe-
dent. Cùm auxilio deſtitutæ proprio, cauſam
ipſæ ſuam agere haud poſſint. vt Layman. in
Theolog. morali. tom. 1. lib. 3. ſect. 5. tract. 5. cap. 11.
num. 13. in 2. diſt. optimè ad rem noſtram loqui-
tur, & ſequitur Bonacina tract. de reſtitut. diſput.
1. q. 3. puncto. 4. in 2. propoſit. num. 5. in fin. tom. 2.
30 oper. fol. mihi. 554. impreſſione noua Lugdun. Vbi
inter pauperes, Defunctorum animas nume-
rari dicit, quæ ſuffragijs indigent ſacrificiorum
in Purgatorijs pœnis degentes. Barboſ. d. alleg.
82. num. 15. Layman. locis paulò ante relatis.
31 Nemo verò prohibere poteſt, nè Pater fi-
lios, in neceſſitate potiſſimùm conſtitutos, au-
xilio foueat, & recreet. Nimirùm, quòd contra
32 Charitatem id fit. Quod autem eſt contra
33 Charitatem, peccatum eſt. Qui autem negat
miſe-

miſericordiam, neceſſitatem patientibus, ipſum Chriſtum negat, qui eſt miſericordia, & veritas, vt Pelagius Papa. loquitur in can. omnis qui gemrbat. 36. §. qui autem negat. 7. q. 1. argumento tex in l. fin. C. de bonis, quæ liber. & l. 1. C. de bonis mater. Bertucchin. de Epiſc. lib. 4. par. 4. q. 15. & ſequitur Thoro. priuil. 104. in fin.

34 Et ſanè, ſi iuuandus eſt proximus, quia proximus (potiſſimùm, in neceſſitate) quoniam mandauit Deus vnicuique de proximo ſuo. Eccleſiaſt. 17. num. 12. Ioannes. Azor. Inſtit. moral. par. 2. lib. 12. cap. 5. q. 2. & 3. S. Thom. in primam ad Thimot. 5. in illud: ſi quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet fidem negauit, & eſt infideli deterior. lect. 5. & in 2. 2. q. 31. art. 3. & q. 32. art 9. & Cornel. à Lapide in eũdem locum Pauli. Paulus Layman. tom. 1 lib. 2. tract. 3. cap. 3. num. 1. & ſeq. & num. 6, & diximus nos ſupra reſponſ. noſtra. 3. num. 42. 43. & ſeq.

35 Multò magis vtiquè auxilio fouendus eſt filius, in extrema præſertim neceſſitate conſtitutus.

36 Quòd duo vincula magis ligant. tex. in auth. itaque. C. communia de ſucceſſion. §. quia igitur verſ. vult autem. in auth. de conſanguineis, & vterin. Fratrib. collat. 6. §. ſed hodie. Inſtit. de adoptionib. Barboſ. aſſionat. 79. num. 1.

37 Vnde peccat Pater, qui egenti filio in neceſſitate, ſiuè quò ad ſpiritualia, ſiuè etiam temporalia, ſuccurrere negligit. can. ſi quis reliquerit. 14. 30. diſt. can. duo iſtu. 31. 23. q. 4. Sanctus Th. 2. 2. q. 26. art. 9. Nauar. man. cap. 14. num. 17. Henriquez in ſum. lib. 11. de matrim. cap. 19. §. 2. & §. 4. Layman. d. cap. 3. num. 6. corollar. 6.

38 Ad Epiſcopum autem ſpiritualium Filiorum ſuorum cura pertinet. Bertucchin. de Epi-
39 ſcop. d. par. 4. q. 15. num. 50. Et miſerabiles Perſonæ ſub protectione manent Eccleſiæ, atque Eccleſiaſtici Iudicis. tex. d. can. licet. 1. vbi gloſ. 87. diſt. d. cap. ſuper quibuſdam. in fin. de verborum ſignificat. Bal. in d. l. ſi quis ad declinandam. num. 6. C. de Epiſc. & cleric. Menoch. d. remed. 4. num. 259. 260. & 76. Felin. d. cap. ſignificantibus. num. 6. verſ. vltrà modernos. Thoro. de officio delegati. Ioan. Nenizanus. in ſilua nupt. d. lib. 6. num. 42. Fuſc. d. c. 13. num. 7. lib. 2. Barboſ. d. cap. ſuper quibuſdam. num. 8. Thor. d. priuil. 104.

40 Quare poteſt Iudex ex officio in cauſis miſerabilium procedere perſonarum. vt ad rem noſtram, alijs relatis, refert Rodriq. regular. quæſt.
41 tom. 2. q. 126. art. 4. verſ. 3 probatur in fin. Et Epiſcopus propriè Iudex eſt miſerabilium. vt Tuſcus inquit tom. 5. litt. M. concluſ. 274. num. 10. Thoro. d. priuil. 239. Thomas. d. tit. 2. tract. 10. num. 222. cap. 64.

42 In extrema verò neceſſitate ſunt Animæ defunctorum in Purgatorijs Pœnis degentes. Succurrendum igitur eſt eis. Lelius Zecchius. d. caſu. 6. num. 6. fol. mihi. 155. Barboſ. d. allegat. 82. num. 15. Layman. vbi ſupra lib. 3. tract. 5. cap. 11. num. 13.

43 Tùm prætereà, quòd hæredes, & executores negligentes, ac differentes legata implere pia à Teſtatoribus piè relicta, & infideliter ſe gerunt erga illos, de quibus benè commeriti ſunt, quique ipſis fidere; & læthali quoque macula turpiter ſe inficiunt; vnde excomunicationis vinculo necti iurè, ſanctèque poſſunt, ac debent. can. oblationes. 9. & 10. vbi Turrecremat. 13. q. 2. Syluest. Teſtamentum 2. q. 9. in fin. verſ. patet 3. Nauar. man. cap. 17 num. 68. in fin. & num. 117. & conſ. 9. de emption. & vendit. num. 6. lib. 3. & conſ. 32. num. 6. in fin. lib. 5. de pænit. & remiſſion. Lelius Zecchius. d. caſu. 6. num. 6. Pater Iacob. de Graffijs lib. 1. deciſ. aurear. cap. 26. num. 13 & 14. Binsfeld. dict. ſect. 5. membr. 3 concluſ 12. in fin. fol. mihi. 1085. Porretta. ad dictum Albertum Magnum d. lib. 7. cap. 4. Lopez in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 65. num. 19. & 28. dixi ſupra reſponſ. 7. num. 8. & 9. Didacus Spino gloſ. 28. num. 7. & 8. & 63. & ſeq. Molfeſ. tom. 2 ſum. tract. 13. cap. 11. num. 31. & 39. Barboſ d. allegat. 82 num. 15. in fin. & num. 16. Bonac. d. tom. 2. de contract diſput. 3. q. 18. punct. 4 num. 1. Layman. d. lib. 3. cap. 11. num. 12. & 13. Sanchez. in conſil. moralib. d. cap. 1. dub. 53. num. 6.

44 Atque etiam cogi mentem, voluntatemquè implere piorum Teſtatorum, quòd ſacrilegi, atquè Fures, & Latrones dicantur. can. clerici. 11. 13. q. 2. Frater Bernardin. de Buſto. tom. 2. ſer. 1. par. 2. §. fin. in fin. verſ ò perditi Hæredes. de Ponte d. conſ. 37. num. 7. & 8. Cenedus q. 31. num. 3. & nu. 7. circa fin. Porretta. d. cap. 4. Sanchez. d. cap. 1. dub. 53. & 54. per tot. atque dub. 55. alios referens.

45 Violantur enim Iura Pietatis, cùm contrà defunctorum agitur voluntatem; per eos præſertim, qui ex bonis eorum comodum percepere. tex. in l. contrà voluntatem. 7. C. de teſtam. manumiſſ. Cephal. d. conſ. 497. num. 48. & 49. lib. 4.

46 Impijque dicuntur Hæredes, qui voluntatem, & ſi imperfectam, ſuorum negligunt Teſtatorũ. ſecundum tex. in l. quidam cùm. 5. §. illo videlicet. vbi Angel. num. 3. C. de neceſſar ſeruis. Hæredibus.
47 Inſtit. Pium contrà, cùm ſit opus voluntatem, mentemque exequi teſtatoris l. 1. C. ad leg. Falcid. Fucchineus Illuſtr. controuerſ par. 2. lib. 13. cap. 63. in fin. verſ. non obſtat tex. Barboſ. de Iure Eccleſ lib 3. cap. 27. num. 24. Thorus. vbi ſupra. priuil. 18. & 102. 104. & 259.

48 At poteſt Epiſcopus, nec iniuriâ, ſe impedire, quinimò debet, vbi de materia agitur peccati (ſiuè patrati, ſiuè etiam patrandi) vt illud arceat. text. vbi Innocent. receptus. num. 3. in cap. nouit. 13. de Iudici. gloſ. in cap ex litteris. 10. verbo. compellas. vbi Abb. num. 10. de ſponſalib. gloſ. fin. circa fin. in cap. cùm ſit generale. 8. de foro competenti. Meus Maranta. in ſpeculo. par. 4. in 11. diſt. num. 1. & num 27. Petrus Matthæi. in addit. ad Guidon. Papu. deciſ. 562. circa fin. verſ. cauſæ verò omnes. Hieronymus de Monte. q. 21. num. 3. & 4. Seg. de aliment d. tit. 8. priuil. 9. ſub. num. 6. Barboſa de officio Epiſcopi. par 3. allegat. 82. num. 17. & num. 26. in fin. & num. 27. Cappell. Tholoſ. deciſ. 379. Genuenſ in praxi. cap. 1. num. 7. verſ. ſed hic quæritur. Ioann Mariu Bellett. diſquiſit. Clericalis tit. de fauore Clericor. reali. §. 2. num. 19. fol. 285.

Pater

Pater Aegidi de ConiuK, diſput. 22. dub. 2. num. 9.
Card. Seraphin d. deciſ. 611. num. 6. Gratian. par. 1.
cap. 154. num. 25 Barboſ. d. cap. nouit. num. 5. de In-
dir. Capit. deciſ. 175. num. 2. & 3. Thomas. d. cap. 64.
num 222. cum relatis per eum.
49 Epiſcoporum porrò eſt, qui ſuper intenden-
tes dicuntur, quòd curam eorum gerere de-
bent, qui ſibi commiſſi ſunt. iuxtà tex. Auguſt.
in can. qui Epiſcopatum. 10 8. q. 1. curare, vt ſibi
commiſſi greges rationabilium Chriſti ouium,
à contagione reuocentur peſtifera mortalis
piaculi; nè ſi ouium aliqua perierit, quòd ipſi
50 eam non requieſierint, neglexerintuè; Vnde
lupi voraci abſorbeatur ore; ſanguinem eius
ab eorum manibus exquirat Iuſtiſſimus, Ocu-
latiſſimuſquè Iudex. Ezechiel. 30. eſt tex. in cap.
irrefragabili. 13. in princ. vbi gloſ 1. de offic. ord. et
in cap. ne religioſi. 24 al'à fin. in princ. de regular.
51 Nequè enim leue peccatum aſtimatur,
quod Hæredes perpetrant, datique teſtamen-
to executores, ſuffragia differendo pro defun-
ctis deſtinata; cùm interim illi grauiſſimis cru-
cientur pœnis in igne Purgatorij. ſecundum S.
Thom 3. par. in ſupplem. q 71. art. 6. ad quartum, &
quodlibet. 6. q. 8. art. 13. & 14. Syluest ſuffragia. q.
1. verſ. & ſi ordinata ſunt. Sotus in 4. diſt 45. q. 2.
art. 4. Graffys d. cap 26. lib. 1 num. 14. & in praxi.
quinque caſuum. reſer. lib 2. cap. 26. num. 17. 18.
19. & ſ. q. Conrad. reſponſ caſuum conſcient. tom. 2.
caſu. 277. Armilla. verbo ſuffragia. §. 2 Lalius Zec-
chius. d. caſu 6. num. 6. verſ. manifeſtandum eſt. fol.
156. Barboſ d. allegat. 82. num. 15. in fin. & num. 16.
Molina de Iuſt. & Iur. tom. 1. tract. 2. diſput. 251.
col. 5. § dubium item eſt fol. mihi. 1007. Porretta.
d. lib. 7. cap 4. Bonacin. d q. 18. punct. 4. num. 1. Pa-
ter Petrus Bell'occhio de caſib. reſeruat. par. 2. q. 1.
num. 394. Ioan. Baptiſta Thoro priuil. 148. Sanchez
d lib. 4 cap. 2. d. dub. 53. num. 6.
52 Tantò verò grauius peccatum eſt, quantò
notabilius eſt damnum, quod proximo infer-
tur. arg. tex. in §. atrox iniuria. Inſtit. de Iniur. re-
fert notabiliter ad rem noſtram. Frater Bernardin.
de Buſtis. d. ſer. 2. par. 3. verſ. ſecunda vtilitas. faciūt
quæ habet Nauar. de circūſtantiis agrauantibus
loquēs man. cap. 6. num. 7. & num. 9 Petrus à So-
to lection. 9. de integritate confeſſionis col. 5. verſ.
Itaque quot (vt ita dicamus) malitiæ mortales. fol.
mihi. 200. & fol. 214. in minori impreſſione Vene-
tijs. Tolet. ſum lib. 3. num. 5. verſ. quintus caſus. vbi
Victorell. addens.
43 Potiſſimùm verò, cùm quòad animam dam-
num ipſum infertur, quam plùs, quàm corpo-
54 ra noſtra diligere tenemur, vt debitus ſerue-
tur Charitatis, ac diligendi modus. ſecundum
S. Thom. 2. 2. q. 26. art. 2. 3. & 4. Nauar. man. cap.
14. num. 23. verſ. quadrageſimo peccat. S. Antonin.
par. 4. ſum. tit. 6. cap. 3 in princ & §. 8. ad ſecundum
Azor. d. lib. 12. par. 2. cap. 4. q. 1. & cap. 5. quæſt. 4.
55 Plùs enim grauant, quæ lædunt animā, quàm
quæ lædunt corpus; quia anima præfertur cū-
ctis rebus. vt C. de Sacroſanct. Eccleſ. l. ſancimus.
in fin. vt inquit Andreas de Iſern. de Capitan. qui
curiam. vendit. verſ. ſimiliter poteſt. nu. 29. circa fin.
in vſibus feudorum. Sebaſtian. Medices opuſ. 4. nu.
1. & ſeq. Barboſa aſſiomat. 26. Nauar. de Incert. &
malè ablat priuil. 3. num. 5. & priuil. 41. num. 5. poſt
Ricium præceptorem in praxi. par. 2. reſol. 416.
56 Licet ergò admiſerimus potuiſſe Principē
D. Carolum ſuprema ſua voluntate Ius dicere
rebus ſuis, quod voluit; ac prohibere, nè Fa-
brica de legatis ab eo piè relictis ſe impedi-
ret, datis ſuo elogio Executoribus. Haud ta-
mē prohibere potuit, quin, data Hæredum,
57 atque executorum notabili negligentia, Fa-
brica executrix deſtinata per Summos Roma-
nos Pontifices piarum diſpoſitionum omniū;
pro ſuo munere curare potuerit, debuerituè,
relicta per eum pia legata debitæ executioni
demandari; atquè iuxta ſua priuilegia, & facul-
tates ab ipſis negligentibus Hæredibus pœ-
58 nam exigere. Cùm nemo poſſit in Teſtamen-
to ſuo cauere, nè leges in eo locum habeant.
vt Pomponius inquit d. l. nemo poteſt. 58 de legat.
1. vt ſuprà diximus. & Rota in Salamantina Cap-
pellaniæ. coram Seraphino. d. deciſ. 611. num. 6. & eſt
tex. apertus in clem. quia contingit. 2. §. in quo. de
,, religioſ. domib. In quo (inquit tex.) ſi fortè commi-
,, ſerint negligentiam, (executores videlicet) vel
,, defectum, Ordinariis locorum iniungimus, vt etiam
,, ſi loca ipſa exemptionis priuilegio munita exiſtant,
,, per ſe ipſos, vel alios, impleant omnia præmiſſa, &
,, ſingula. hæc ibi. Mantica de ſucceſſ. legal. tom. 2. par.
4. q. 15. art. 2. num. 4. Bonacin. d. §. 10. per tot. Lay-
man. dict. lib. 3. cap. 11. tract. 5. num. 13. Thorus. d.
priuil. 239. & priuil. 102. in fin. & diximus. infrà
reſponſ. noſtra 22. nu 51. Sanchez. d. cap. 1. dub. 55.
vbi plenè de hac re. & tom. 1. d. lib. 2. cap. 2. dub. 32.
num. 3. cum ſeq.
59 Nequè pœnam hanc ex defuncti bonis exi-
git Fabrica, ſed ex bonis negligentis Hæredis,
cuius patrimonium facta fuit Hæreditas poſt-
quàm illam adhijt. l. per Procuratorem. 89 ff. de
acquir. hæredit. l. ſed ſi plures. 10. §. filio impuberi.
ff. de vulgar. & pupill. tex. in l. fin. in fin. C. de inof-
fic. teſtam gloſ. in l. 1. §. veteres. verbo. per vnum cir-
cà med. ff. de acquir. poſſeſſ. Rota par. 2. diuerſ. deciſ.
47. num 4 Gratian. Forenſ. par. 4 cap 685. num. 1.
Illuſtriſſimus Cardin. Mantica. de tacitis, & am-
big. tom. 2. lib. 23. tit 25. num. 23. Menc Maranta.
conſ. 92. num. 4. in fin. Rota apud Gregor. XV. Lu-
douiſ deciſ 219. num. 6.
60 Nihil itaquè aduersùs defuncti voluntatem
per Fabricam fit, dùm illam omnimodis exe-
quendam ſatagit vijs. Quapropter. & ſi repu-
lit ipſe Fabricam, eiuſquè miniſtros, nè ſe in
ſua ingererent diſpoſitione ſuprema, ac pia.
Voluit tamen Deus Omnipotens, Optimus,
Maximus, palàm Mundo facere, quàm id malè
61 vetuerit. Et quòd non ſunt viæ eius, viæ no-
ſtræ, nequè cogitationes eius, cogitationes no-
62 ſtræ. vt Iſaiæ. 55. num. 8. habetur. Atque, quòd
verè Maledictus Homo, qui confidit in homi-
ne, & ponit Carnem brachium ſuum, & à Deo
recedit cor eius. Hier. 17 num. 5. Quàmque va-
ni filij hominum ſint, & mendaces in ſtateris,
vt decipiant ipſi de vanitate inidipſum. Pſal.
61. nu.

61. num. 10. id eſt, ſe inuicem fallant in rebus
vanis temporalibus, & caducis, vt Dionyſ. Car-
thuſian. loquitur. ibid. vt in hominibus proinde
ſpes ponenda non ſit, nam vani ſunt, & men-
daces, & ſpem in ſe confidentium fruſtrant.
ſæpiſſimè. vt ex aliquorum ſententia adnotat Agel-
lius. ibid. verſ. 9. permiſit igitur Deus Omnipo-
63 potēs, ac Iuſtiſſimus Index palàm fieri omni-
bus, quòd obliuioni datus fuerit, tamquam
mortuus, à corde; vt nè quidem ipſi eius filij,
& Hæredes, datique teſtamento executores,
quibus adeò fidit, eius meminerint amplius.
Vt nil cogitarint minùs, nihilque cogitent,
neque in corda eorum aſcendat, & aſcende-
rit, quàm de implenda ſuprema eius volunta-
te. Vt actum ſanè pœnitùs de eà eſſet, ac fuiſ-
ſet, ni Fabrica, eiuſquè miniſtri, implendam
eam curaſſent, curarentue. Appendatur ergò
in ſtatera voluntas ipſa Principis D. Caroli iam
defuncti, ſubtilique ſcrutinio trutinetur. Quid
magis ipſe vellet: voluntatem nè eius impleri,
& Fabricam eam implendam curare; vel verò
deſpectui eam haberi, nulloquè vnquam tem-
pore executioni demandandam iri, & Fabricā
de ea implenda, nec cogitare quidem?

Reſpondebit vtiquè, velle ſe ſupremam
ſuam voluntatem impleri magis ex diligentia,
quam adhibet Fabrica; quàm neglectui omni
eam tempore habitam iri. Indè enim diſpoſi-
tionem rogaui (diceret) vt impleretur; & exe-
cutores teſtamento dedi, vt exequerentur. ad
tex. in l. 2. vbi Gloß. & Scribent. C. de condit. inſert.
64 Pariſ. conſ. 8. num. 26. lib. 3. Porrò quia ex Iuris
regulis, exaudiri verba debent cum effectu.
l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quiſque Iuris. tras-
lata in can. hæc autem verba. 17. de Pænit. diſt. 1.
Barboſ. aſſiom. 223. num. 10. Et implicitè ſaltim
volui omne id, per quod peruenitur ad illud
vnum, quod diſpoſui, ſcriptis tabulis Teſta-
menti. ad tex. cum ibi notat. in cap. ex parte. 4. de
ſponſal. Abb. in cap. à nobis. 28. in gloſ. fin. num. 13.
de ſent. excommunic, Barboſa aſſiomat. 89. num. 8. &
ſeq.

65 Pro lege itaquè ſeruandum eſt, quod re-
ſpondiſſet Teſtator, ſi interrogatus fuiſſet, de-
que eo cogitaſſet, tex. cum gloſ. & ibi notatis. in l.
tale pactum. 41. §. fin. ff. de pactis. l. Mulier. 22. §.
decreuiſſe. ff. ad Trebb. tex. in l. Titius teſtamento.
25. §. Lucius Titius. vbi Bar. ff. de liber. & poſthum.
l. 1. §. ſi enim Teſtator. C. communia de legat. Marc.
Mantua. conſ. 177. num. 8. & 9. Soccin. conſ. 26. nu.
7. lib. 3. Decius conſ. 218. ſub num. 8. Cephal. conſ.
530. num. 11. vol. 4. & conſ. 701. num. 9. vol. 5. Bo-
lognin. conſ. 22. num. 1. & 2. Ancharan. conſ. 84.
num. 3. in fin. Nicolaus Euerard. conſ. 21. num. 12.
& conſ. 115. num. 9. Torniola conſ. 108. num. 5. &
8. Surd. conſ. 125. num. 15. vol. 1. Gaſpar Anton.
Theſaur. par. 3. q. 84. num. 4. Mantic. de coniectur. lib.
8. tit. 19. num. 4. Didac. Spino. gloſ. 30. num. 5. Perez
de Lara de anniuerſ. lib. 1. cap. 18. num. 10. & 11. &
cap. 21. ſub. num. 90. circa fin. Rota. par. 4. diuerſ.
deciſ. 506. num. 4. verſ. quibus accedit. & deciſ. 662.
num. 3. Anton, Faber. C. de Sacroſanct. Eccleſ. defi-
nit. 42. num. 13. Genuenſ. in pract. Eccleſ. q. 179. num.
3. Rota in recent. par. 1. tom. 1. deciſ. 10. num. 8.

66 At ſupplet lex id, quod, ſi cogitaſſet Teſta-
tor, dixiſſet vtique, atque diſpoſuiſſet. ſecundum
Caſtrenſ. in auth. niſi rogati. num. 3. C. ad Trebell.
Ancharan. d. conſ. 84. num. 7. ſequitur Rota apud
Sanctiſſ. Gregor. XV. Ludoniſ. deciſ. 301. num. 9.
Cacheran. deciſ. 126. num. 7 gloſ. fin. in fin. in d. l. tale
67 pactum. 41. §. fin. ff. de pactis. Quam, in qualibet
materia locum habere, dicit Cacheran. deciſ. 64.
in fin. num. 7. & ſeq. ac præſertim in vltimis vo-
luntatibus. Perez de Lara de Cappell. d. lib. 1. cap.
68 18. num. 10. et 11. Nequè enim veriſimile eſt,
Teſtatorem prohibuiſſe Fabricam, in eluſio-
nem ſupremæ ſuæ voluntatis. ſecundum Syluest.
verbo. teſtamentum. 2. q. 8. verſ. quintum ſi Teſtator.
69 Deſideria verò morientium ex arbitrio vi-
uentium, non ſine certa ratione colligimus.
ſecundum verba tex. in l. quoniam. 4. C. de Natura-
lib. liber. Signorol. conſ. 175. num. 6. Illuſtriſſimus
Mantica de coniectur. lib. 6. tit. 14. num. 5. Rota par.
70 2. diuerſ. deciſ. 173. num. 4. Nequè nouum eſt,
vt à voluntate Teſtatoris, materialiter ſaltim,
ex cauſa recedatur, arg. tex. in l. 1. ff. vbi Pupil-
lus educari debeat. & l. penult. de confirmat. Tuto-
rum. ſequitur Iacob. Thoming. deciſ. Lipſien. 51. num.
71 5. in fin. Veluti, ex cauſa ſuperuenienti recedi-
tur à conſtitutione, quæ tendit ad noxam, vt
72 Ancharan. inquit. d. conſ. 84. num. 4. Quòd ſatis
inconueniens æſtimetur, Teſtatoris volunta-
tem, nequè materialiter, nequè formaliter ſer-
uari. ſecundum Pariſ. conſ. 90. num. 33. lib. 2. quem
ſequitur Ambroſin. deciſ. 7. num. 20. par. 1. Sanchez
plenè d. lib. 2. cap. 2. d. dub. 32. num. 3. & ſeq. per
totum.

Nec ad rem facit excogitatum per Aduer-
ſarios effugium: Poſſe quidem compelli Exe-
quutores, & Hæredes, cùm negligentes fue-
rint, voluntatem implere defuncti, ſed per Epi-
ſcopum, non verò per Fabricam, quæ ex ipſa
diſponentis voluntate reiecta eſt. Nulla eſt
enim ratio, cur id de Epiſcopo concedatur,
73 negetur autem de Fabrica. Quarè diſparita-
tem ipſi reddant. ad tex. in l. in exceptionibus. 19.
ff. de probat. l. 2. C. quib. ex cauſ. minor.

Ni differentiam facere velint, quò ad hoc
inter Epiſcopum, & Summum Romanum
Pontificem, qui Epiſcopus eſt Epiſcoporum,
74 & Ordinarius Ordinariorum, totumq; Mun-
dum pro Diœceſi recognoſcit. ſecundum Ro-
tam apud Puteum. deciſ. 48. num. 6. & 7. lib. 3. et
apud Sanctiſſimum Ludoniſ. deciſ. 221. num. 9 Abb.
in cap. dilecti filij. 17. num. 9. verſ. et breuiter tradit.
de foro compet.

75 Aſt vices has, pias diſponentium voluntates
exequendi, poſt annum præſertim. ad tex. in c.
nos quidem. 3. cap. ſi Hæredes. 6. cap. tua nobis. 17. et
cap. Ioannes. 19. de teſtam. et cap. 8. ſeſſ. 22. de re-
form. Sacr. Conc. Trid. Fabricæ Miniſtris deman-
76 dauit. Idem itaquè Ius quòad Fabricam eſſe
debebit, vt negligentes cogat Executores, &
Hæredes; quòd ſanè, quòad Epiſcopos, ipſimet
Aduerſarij non abnuunt; ad tradita notabiliter

per

per *Sylueſtr.verbo.Teſtamentum. 2.q.3.in 3.dicto.*
77 Et diſpoſitio Sacri Trid.Concilij,atque etiam Iuris communis, qua facultas fit Epiſcopis pias diſponentium voluntates exequendi, cõprahendit quoquè Abbates, alioſquè quaſi Epiſcopalem Iuriſdictionem habentes; vt nè dùm iure ordinario, verùm etiam Delegato Sedis Apoſtolicæ, procedere poſſint. *Sanchez. de matrimonio par.2.lib 8.diſput.2.num.10 ſequitur Barboſa.d allegat.82.num.30.31. Bonacin. d q. 18.punct.2.num.1.et d.q.17.punct.8.§.10 per tot. Sanchez dict.lib.4.cap 1. dub.54.num.18.in 6.con-*
78 *claſ.et d.lib.2.cap.2.dub.32. d num. 3.* Vt nequè proindè Hæreticę prauitatis Inquiſitores exẽpti dicantur, quin contrà eos poſſint, vel Ordinarij, vel Fabricæ miniſtri procedere ad piorum legatorum implementum, vt declaraſſe Sacram Congregationem, refert *Barboſ. in d. cap.nos quidem. 3. num.8. de Teſtamen. et de offic. Epiſcopi d.allegat.82 num.13.et 14.et ante eum dixerat Reuerendiſſimus Franciſ. Leon. in Theſauro. fori Eccleſ.par.2 cap.2.num.82. in Impreß. Romæ.* faciunt quæ in ſimili notat *Spino* (quòd poſſit Epiſcopus procedere aduerſus teſtamẽtorum executores, pro pijs legatis præſertim, etiam exemptos, compellendo) *in ſpeculo teſtam.Gloß. 28.num.20. et ſeq.* Vnde in anno 1630.in cauſa Illuſtriſſimi Ducis Balneariæ contra R. D. Flauium Serrubum (qui vti ſub collector ſpoliorum R.Cameræ Apoſtolicæ, ad idem Tribunal Cameræ coram Illuſtriſſimo Nuntio cauſam remitti inſtabat, coram Domino Scipione Rouito, Regente nunc Regiam Cancellariam) obtinui; qui cauſam remiſit Iudici primarum cauſarum, qui prouideret ſuper remiſſione petita. & per Regium Conſiliarium D. Chriſtophorum Morales tunc primarum cauſarum Tribunalis Conſultorem Regium; fuit prouiſum: non obſtante remiſſione petita, procedatur in Tribunali Fabricæ. manu Andreæ Trabucchi actuarij, & ita executum.

Nec officit, quòd ſeruanda ſit Teſtatoris voluntas, quæ lex eſt in bonis, de quibus diſpoſuit, vt ſupra diximus.

79 Porrò, quòd ita id quidem admittitur ſi legitima, & rationabilis fuerit, ſecus verò ſi à recta diſcrepet ratione. Diſponat enim (*inquit*
,, *tex.in d.§ diſponat.in auth.de nupt.*) vnuſquiſquè
,, in ſuis, vt dignum eſt, & ſit lex eius voluntas.
In omnibus nempè Teſtatoris voluntatem,
,, quæ legitima eſt, dominari cenſemus. *Impera-*
,, *tor loquitur in l.cùm quæſtio. 25. §.fin. in finalib. verbis.C.de legat. eſt tex.ſatis apertus in l.teſtandi cauſa.13. C.de Teſtament. vbi ſic loquitur gloſ.li-*
,, *cet pecunia tua ſit, in qua Teſtori vis, non ob hoc,*
,, *quocunque modo volueris, teſtandi habes faculta-*
,, *tem, ſed ſecundum formam Iuris ſeruatam, quam*
80 *mutare non potes, nec Iuri publico derogare.* Hæc
,, illa. Quoniam minus legitima defuncti volun-
,, tas defendi non debet. *vt gloſ. loquitur in cap. fraternitatem. 3. verſ. præiudicat. de ſepultur.* Et Teſtatoris voluntas prudens eſſe debet. *vt Vinini inquit deciſ.265. num. 10. & ſeq. & num.14. Conar.d.cap. tua nobis. num.6. Vertutius Garſias de vltimo fin.viuiuſque nr.num 198. vol 1 tract. fol. 35.col.4.1 recent.à Senis. q.131 Caſus talis eſt. Quidam Teſtat.r. num.5.Craſſ.verbo.Teſtamentum q.62 num.1.Card Mant.de coniectur. lib 4.tit. 5 num.21. & d lib.6.tit.6 num.18 & 19. Caualcan.d.deciſ.40 num 11.pars 5. Sanchez.d.dub.55.*

Verùm, nè dùm dignum, ſed indigniſſimum omninò, ac deplorandum æſtimatur, vt à proprijs filijs, & ijs, quibus ipſe admodùm fidit, quibuſuè ſua reliquit bona, negligatur Teſtatoris voluntas, atque deſpectui habeatur, obliuionique detur, in detrimentum præſertim Animæ ipſius diſponentis.

81 Nam, & ſi quidem, cùm reſtitutio facienda eſt malè acceptorum, Animæ in Purgatorio non ob id detineantur, quòd negligentes ſint Hæredes reſtituere, quibus, ſupremis ſuis tabulis Teſtatores reſtitutionem fieri demandauere. *vt communis eſt Theologorum ſententia. poſt S.Thom.quolibet.6.q.8.art.13. Scotus.in 4.d.diſt.45. art.3.col.1. verſ. in introitu ſtatim quæſtionis. & lib.4.de Iuſt.& Iur.q.6.art.1.col fin.verſ.7.prætetrea. Nauar man.d.cap.17.num.68. vbi Victorell. addens fol.mihi.88.idem Nauar. d.conſ.32.per tot. præſertim num.5 lib.5.de pænitent. & remiſſion. Illuſtriſſimus Belarminus. d.lib.2. de purgator. c.16. verſ.verùm hic ſolum. Syueſt.Teſtamentum. 2.q.9.* Didac.*Spino.d.gloſ.28 num.7.& 8. Angles in floribus Theologicarum quæſt. par.2.de ſuffragijs.fol. mihi.288.Petr.Nauar.de reſtit.lib.1.cap.2. nu.23. & lib 4.cap.4.in 12.dubit.num.75.Iacob.de Graf*fijs *par.1.deciſ.aurear.lib.1.cap.26 num.15.Pater Henriq.lib.1.de Pænit.cap.6.§.1.in comentar. litt.* A.*in finalib.verbis.& plenè* Ceued.*quæſt.Canonic. d.q.31. per tot. præſertim. num.6. & 7. & num. 9. idem Canedus ad decretales. collect.40. in cap. in litteris. 5.de* Raptorib.*num.6 Molina. de Iuſt tract. 2.tom.1.diſput.251. col.5. §.dubium item eſt. fol. mihi* 1027. Homobonum.*in exam. Eccleſ.tom. 1.trac. 3.q.63.Barboſ.in reg peccatum. 4. num 7.& 8 de reg.Iur.in 6.& in d.cap.in litteris.5. num.4.extrà. de Raptorib.Lauorius de Iubileo ſiue de Indulgent. par.2.cap.30. num.159. à Sancto Fauſto de Indulg. lib.1 q.38.& 39.Sanchez.in conſil. moralib.par.2. lib.4.cap.1.d dub 53.num.2. in 1.concluſ.*

82 Cùm, quòd non poſſit vnius culpa, & negli-
83 gentia, alterius eſſe pœna, quæ ſuos tenere debet aucthores. *regula non debet quis. 22.de reg. Iur.in 6. vbi S.Antonin. in ſum. par. 1. tit.20. cap.*
84 *vnico* dicens: Quòd pœna æterna nunquam punitur vnus pro alio. Et de hac intelligitur illud *Ezechiel.*18. Filius non portabit iniquitatem Patris, & Pater non portabit iniquitatem Filij. *Barboſa aſsiom.159. num.2. & aſsiomat.181. num.4.& 5.Sanchez. d.dub.53.*

85 Tùm, quòd fieri minimè poteſt, vt Anima, gratia gratum faciente Deo grata, & Amica, Hæredis vitio ab illius retardetur viſione, & fruitione; & plùs proſit Animę hæredis factum extrinſecum; contritione, & dolore peccatorum atquè feruenti erga Deum Amore.

86 Tùm præterea, quòd reſtitutio facienda eſt

ab eo

Digitized by Google

ab eo, qui poteſt. *S. Thom. 2. 2. q. 62. art. fin. vt plenè ante citati authores de hac re.* Animæ verò in Purgatorio degentes nil omnino per ſe poſſunt, in termino, non in via exiſtentes, vt ſupra diximus.

87 Dum tamen ſuffragia pro defunctis differuntur, differri quoque eorum auxilium, atquè pœnarum ſolutionem, certum eſt. *ſecundum S. Thom. d. quodlibet. 6. q. 8. art. 13. Turrecremat. d. can. qui oblationes. 13. q. 2. Syluest. d. verbo. teſtamentum. 2. q. 9. in fin. Armilla. verbo. ſuffragia. §. 2. Angles in florib. de ſuffragijs. d. fol. 288. in princ. Nauar. man. d. cap. 17. num. 68. & d. conſ. 32. de pænit. & remiſſ. Binsfeldius. d. ſect. 5. membr. 3. concluſ. 12. Gallettus in margharita verbo. legatum. §. legata pia non impleta. ſequitur Nald. verbo. legatum. §. 18. Graffiis. d. cap. 26. num. 16. & ſeq. Cæned. d. q. 31. num. 7. verſ. ego tamen pro vera intelligentia. Pater Roas de ſtatu Animarum Purgatorij. cap. 18. col. 2. fol. mihi. 119. & cap. 23. fol. 174. & 175. Beatus Albert. Magnus. d. lib. 7. cap. 4. in fin vbi etiam Porretta. in addit. Bonacina tom 2. de contractib. diſput. 3. q. 17. punct. 8. §. 6. propoſit. 1. num. 4. Lauorius de Iubilæo par. 2. d. cap. 30. nu. 150. à Sancto Fauſto d. lib. 1. de Indulgent. q. 40. Sanchez. d. dub. 53. num. 3. in 2. concluſ. & ſeq.*

88 Cùm autem miro modo acerbæ ſint pœnæ Purgatorij *ex S. Auguſtino relato can. qui in aliud. 25. diſt & can. fin. §. fin. de pænit. diſt. 7. Bellarmin. d. lib. 2. cap. 14. Binsfeld. d. ſect. 5. membr. 2. concluſ. 8. ConinK d. diſput. 10. dub. 3. concluſ. 3. nu. 24. plenè Frater Bernardin. de Buſto. tom. 2. par. 3. ſer. 2. §. fin. iſte autem ignis. & eod. tom. 2. ſer. 1. par. 2. §. fin. tertio quæritur. Beatus Albert. d. lib. 7. cap. 3. d. à Sancto Fauſto de indulgent. lib. 5. q. 3. & 4.*

89 Vtile ſatis vtique negotium pro defunctis gerit Fabrica, cùm negligentes, atque ſocordes excitat hæredes, & executores, vt pia diſponentium exequantur legata, neque diutius relicta differantur ſuffragia, pœnæq; illæ acerbiſſimæ dilatentur, ſed per miſericordiam Dei, vi præſertim expiatorij Sacrificij, minuantur, atquè diluantur.

90 Quod ſanè ratum eos habituros, qui ſapit

91 omnis vltrò concedet. Cæterequin cogi quis poterit ratum habere, quod ſibi, ac ſuis, vel ijs, à quibus beneficia accepit, prodeſt, vel profuit. *ſecundum Bar. in l. quamuis mulier. 21. num. 9. ff. ſoluto matrim. Sanctus Anton. par. 2. ſum. tit. 2. c. 5. §. 1. col. 2. circa med. verſ. & ex quo vtiliter geſtum eſt negotium.*

92 Negotiorum ergò geſtorum actione ſaltim aget Fabrica aduersùs defunctorum bona, quòd eorum implendas curarit neglectas, atquè deſpectas ſupremas voluntates. *ad tex. in l. 3. & tex. in l. ſed an vltrò. 11. §. is autem. & l. cùm*
„ *pecuniam. 45. ff. de negot. geſt. notabilis tex. in l.*
„ *Hæreditas. 53. §. ſi defuncto. ibi: Aut actione nego-*
„ *tiorum geſtorum retenturum. ff. de petit. hæredit. faciunt notata ad rem, per Illuſtriſſimum Tuſc. tom. 5. verbo. negotiorum geſtorum. concluſ. 40. num. 15. 16. & ſeq.* Tantùm abeſt, vt arceri, remouerique debeat, nè ſe in id ingerat Fabrica.

93 Et quidem ad Iudicis ſpectat Officium (Eccleſiaſtici præſertim) Deſunctorum voluntates (pias potiſſimùm) ſuo non defraudari effectu. *tex. cum gloſ. can. Sylueſter. 11. q. 2. d. can. oblationes. vbi* Arcbid. & *Turrecrem. 13. q. 2. cap. tua nobis. 17. vbi gloſ. 1. cap. nos quidem. 3. vbi Innocent.*

94 *verbo. per te. & Barboſ. d. allegat. 82. num. 26.* qui, præceptum Epiſcopis per Summum Pontificem dari: per verba ibi: *per te ædificentur*, & ibi: (*aſſiguentur*) nec temerè, contendit, & *ſequitur d. tract. de Iure Eccleſ. lib. 3. d. cap. 27. num. 40. & num. 22. & 23. cum ſeq. & tex. in cap. ſi hæredes. 6. cap. Ioannes. 19. de teſtam. clem. quia contingit. 2. de religioſ. domib. gloſ. in cap. relatum. 11. verbo. decretorum. vbi Couar. num. 13. de teſtam. tex. in d. l. hæreditas. 53. §. ſi defuncto. in fin. vbi gloſ. verſ. principali. ff. de petit. hæreditat. d. l. nulli. §. quod ſi in vico. C. de Epiſc. & Cleric. tex. in cap ſi quis autem pro redemptione. cap. 8. in d. auth. de Eccleſiaſt. titul. Gloſ. fin. in l. in teſtamento quidam. 27. ff. de condit. & demonſtrat. Angel. d. l. quidam. cùm teſtamentum. 5. §. illo videlicet, num. 4. C. de neceſſ. ſeru. hæred. Inſi. meus Maranta. in ſpeculo. 4. par. in 11. diſt. Iudiciorum. num. 6.* Guido Papa. *deciſ. 576.* Cappell. Tholoſ. *deciſ. 51. & 76. atquè 112. Marta. de Iuriſd. par. 4. caſu. 88. num. 13. & de ſucceſſ. legali d. q. 15. art. 2. num. 1. & ſeq. tex. Sacri Trid. Conc. ſeſſ. 22. cap. 8. de reformat. Ioſeph Ludouic. concluſ. 16. in 80. illatione. Fortunius Garſias de vltimo fine vtriuſque Iuris. num. 198. vol. 1. tract. fol. 135. col. 4. Barboſ. d. allegat. 82. num. 1. et 2. et num. 26. et ſeq. Bonacin. d. q. 18. punct. 2. Thomas. d. tract. 10. tit. 2. cap. 64. num. 222. Sanchez. d. dub. 53. 54. et 55.*

95 Publica nempè vtilitas eſt, Teſtatorum voluntates impleri, nec negligi. *Neuizan. in ſylua. d. lib. 6. num. 19. vol. 7. tract. fol. 77. col. 4. Cephal. conſ. 429. num. 53. lib. 3. Ludouic. d. concluſ. 16. in 81. illatione. Vinius d. deciſ. 265. num. 2. Barboſ. de offic. et poteſt. Epiſc. par. 2. allegat. 29. num. 3.*

Non eſt ergò, quòd conqueratur Excellentiſſima Principiſſa Venuſij, ſi ingerat ſe Fabrica in exequendis pijs legatis per Principem D. Carolum eius Auum relictis; quamuis ſæpè ille, ne Fabrica ſe ingereret, vetuerit. Cùm ita ipſa re ſupina ſe gerat, & geſſerit; datiquè teſtamento executores, in implenda Teſtatoris voluntate, de quo ita bene commeriti fuere; & præter labi ipſi ſiue erint iam ſextū annum, vt nihil in corda eorum aſcenderit, quòd in atrociſſimis Purgatorij Sancti pœnis fortaſſe demoretur adhuc Princeps Teſtator, vt nullum ſuffragiorū ex relictis bonis ſenſerit emo-

96 lumentum, nullumque leuamen. Vt meritò in pœnas dederint, per ſacras leges aduerſus eos, qui ita infideliter ſe geſſere, ſtatutas. *iuxtà tex. in §. ſi autem, qui hoc facere. cap. 8. in auth. de Eccleſiaſt. tit. §. ſi quis autem non implens. in auth. de hæred. et Falcid. cap. 1. d. can. Sylueſter. 11. q. 1. Syluest. verbo. teſtamentum. 2. q. 10. Armilla. verbo, legatum. §. 58. Pater Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum. verbo. legatum. different. 1. num. 3.* latè proſequitur, memorabilia referens exempla, memoriæque mandanda, quinimo & per

time-

pertimeſcenda. de Buſlit. dict. ſerm. 1. par.
2. §. fin. & Lopez in rubrica, de donat. inter
vir. & vxor. §. 69. numero. 19. & 20. et
Pater Roas de ſtatu Animarum Purgatorij. Po-
tiſsimùm. cap. 23. Sanchez. dict. dub. 53. num. 5.
et 6. in 3. et 4 concluſ. et dub. 56.
97 Qui enim Teſtatoris non implet volun-
tatem, impugnare vtiquè eam cenſetur,
Vnde nullum ex ea commodum percipere,
vel ſperare dignus eſt. regula. ex eo non de-
bet. 38. de regul. iur. in 6. cap. ſi hæredes. 6.
de teſtament. Cæphal. dicto. conſil. 497. num. 50.
volum. 4.
98 Quòad ſecundum verò. Difficultatem
facit; quòd vſuræ, nequè Teſtatoris volun-
tate, nequè per ſententiam, nequè Ponti-
ficis Summi diſpenſatione permitti vllo mo-
99 do poſſunt. Cùm illæ iurè diuino, ac Na-
turali prohibitæ ſint. cap. quia in omnibus. 3.
cap. ſuper eo. 4. de vſuris. vbi Biusfeld. quæſt. 3.
cap. conſuluit. 10. de vſur. can. plerique. 14.
quæſt. 3. Ancharan. conſil. 93. Sanctus Thom.
prima ſecundæ quæſt. 99. artic. 5. Couarr lib. 3.
variarum reſolutio. cap. 1. numero. 8. et 9. Bald.
in l. 1. numero. 29. et ſequentib. C. de Summa
Trinit. et fid. Cath. Iaſon. in l. cunctos Populos.
numero. 32. verſic. ſecundo quæro. C. eodem.
Aym. conſil. 89. Rota apud Put. deciſio. 101.
part. prima. in nouiſ. Rota deciſ. 307. part. 4.
diuerſ. Lopez in repetit. cap. per veſtras. de do-
natio. inter vir. et vxor. notab. 6. numero. 8. in
fin. et verſic. et faciunt iſta. et numero. 9. et
ſequent. fol. 335. Barboſ. ad cap. 2. de vſur.
numero. 2. Michael Craſſ. §. Teſtamentum.
quæſt. 62. numero. 3. Caualcan. deciſ. 2. num. 40.
et deciſ. 13. numero. 51. part. 2. Auendan. de
exequend. mandat. regis part. 2. cap. 29. numero.
9. Griuell. Senatus Dolani. deciſ. 149. numero. 1.
et ſequent. Ioſeph Ludouic. deciſ. Lucenſ. 23. num.
10. Roland. à Valle. conſil. 55. à numero. 21.
cum ſequent. ad fin. vſquè. volum. 2. plenè Am-
broſin. deciſ. 4. part. 1. Gratian. forenſ. part 5.
cap. 848. per totum. Illuſtriſſimus Cardin. Tuſc.
volum. 8. et vltimo. verbo. vſura. concluſ. 337.
numero. 1. et ſequent. et numero. 6. et num. 11.
et ſequent. et numero. 54. Gaillus pract. obſeru.
libr. 2. obſeruat. 5. num. 5. Bonacina. tom. 2. de
contract. diſputat. 3. quæſt. 3. punct. 2. propo-
ſit. 3. num. 12.

Verùm perpendendum hoc in facto erit,
legatum 30. mil. per Principem Don Caro-
lum in Cappellam conſtruendam rogatum,
non planè fauore Patrum Societatis Ieſu
ſcriptum fuiſſe; ſed Teſtatoris ipſius, ſuæquè
familiæ. Nequè legatum Patribus ipſis fa-
ctum; nequè pecuniam eiſdem legatam,
vt illam in Fabricam impenderent Cappel-
læ, ſed verba in Hæredem directa fuiſſe,
eiquè mandatum, vt intra quinquennium
Cappellam perficiendam, quinimò perfe-
ctam, curaret; in ſingulos annos ſex mille
ducatorum impendendo.
100 Quò circà interpretanda voluntas fue-
rit Teſtatoris ex perſonis, ad quas verba
directa fuere. ad text. in l. plenum. 12. §. æqui-
tij. ff. de vſu, & habit. l. ſi vno anno. 17. ff. lo-
cati. cap. requiſiſti. 15. de teſtament. gloſſ. in cap.
ſolitæ. 6. §. verùm ſi perſona. de maiorit. &
obedient. Euerard. conſil. 5. numero. 111. Natta.
conſil. 379. numero. 6. volum. 2. Cæphal. conſil.
636. num. 43. volum. 5. Surd. de aliment. titul.
2. quæſt. 1. numero. 38. Rota apud Sanctiſſimum
Gregor. XV. deciſ. 66. numero. 8. Rot. in recent.
part. 2. tom. 1. deciſ. 62. numero. 3. Griuell. de-
ciſ. 149. numero. 13. Mantica de coniectur. lib.
6. titul. 11. numero. 1. & ſeq.
101 Non enim commodum, & vtilitatem
reſpicit legatum prædictum 30. mil. in Cap-
pellam conſtruendam, Patrum Societatis;
ſed honorem, & commodum Teſtatoris,
eiuſque Familiæ, atquè ſplendorem. Secun-
dum hoc ergò dirigendum. ad text. in l. Titio
centum. 70. in princip. ff. de condit. & demon-
ſtrat. Mantic. de coniectur. dict. lib. 6. tit. 14.
num. 14.
102 At qui verò negligens ſcriptus Hæres,
valdèq; reſupinus fuit in implenda Teſtato-
ris voluntate pro Cappella conſtruenda; vt
Fabrica in contumacia illum conſtituerit;
vt pro negligentia, atquè ſocordia iurè
nunc pœnam, iuxtà ſua priuilegia, & facul-
tates, exigat. Verùm quia ſi quintam, vel
medietatem ex capitali 30. mil. legato, exi-
geret; minueretur vtiq; opus ipſum Cappel-
læ conſtruendæ; exigit proinde, nec te-
merè intereſſe, ſiuè fructus, ſi qui ſunt, ca-
pitalis ipſius, vt apud declarationes Emi-
nentiſſimorum Patrum. §. 6. inſuper quia. penes.
Quarantam. verbo. fabrica. fol. 248. legitur.

Nullam igitur vſuram committit Fabrica,
cùm pœnæ nomine intereſſe exigit legatæ pe-
cuniæ in Cappellam conſtruendam. Quia nul-
lum hic intercedit mutuum, nequè formali-
ter, nequè virtualiter. Tunc nempè vſura
committitur, cùm ex mutuò, vel formali,
vel ſaltim virtuali, vltrà ſortem principalem
104 quid exigitur. Ad dignoſcendum porrò
vnoquoquè in contractu an vſuraria ille infi-
ciatur labe, nec nè; attendum erit, an mu-
tuum in eo formaliter, vel virtualiter ſaltim
intercedat; vt ſi interueniat, lucrumquè ex
illo intendatur, in promptu vſura ſit; ſin mi-
105 nùs, non æquè. Quæ ſanè regula firma eſt,
ac certa, nullamquè exceptionem admittit,
vt docet Pater Molina. de Iuſt. & iur. tom. 2.
de contract. diſput. 303. num. 8. Couarr. lib. 3 va-
riar. reſolut. cap. 7. num. 3. verſic. ſecunda ratio
Biusfild. in enchyrid. Theolog. paſtoral. part. 3.
cap. 21. §. 3. fol. mihi. 395. Tuſc. d. concluſ. 337.
num. 26. Maranta. conſil. 113. num. 3. Ioſeph Lu-
douic. dict. deciſ. 23. num. 10. Ioſeph-Seſſe. deciſ.
Aragon. 68. numero. 33. 34. & ſequent. Gail.
dict. lib. 2. obſeruat. 7. numero. 6. & d. obſeruat.
5. Franciſc. Molinus de ritu nuptiarum. libr. 3.
quæſt. 39. num. 52. & num. 64. Griuellius dicta.
deciſ. 149. num. 10. ad text. in cap. conſuluit. 10.

in fin. de vſur. Rota. in Mediolanenſ. Cambiorum.
19.Iunij.1581 corã Aldonbrandino. apud Farinac.
poſt 2.vol.conſ.dec.16.ſub num.4 in fin.& num.8.
& in Romana canditionis indebiti. 19. Ianuary.
1583.coram Sardinali Seraphin.deciſ.24.nu 3.paſt
1.val.canſ.Farin.

106 Nequè .n. dilationẽ vllam concedit Fabrica
hæredi ad legato ſatisfaciendum; vt interim ex
dilatione ipſa lucrum al quod captet; quod
mutuum virtuale eſſet, atquè proindè iniu-
ſta exactio, & vſuraria; vt puta ex mutuo pro-
ueniens; atquè tempus vendere iniuſtè Fabri-
ca cenſeretur. Tuſc.d.concluſ.437.n.16.Binsfeld.
d.cap.ſuper.& queſt 3.concluſ.5.de vſur.

Sed intereſſe exigit Fabrica ex hæredis negli-
107 gentia in implenda defuncti voluntate; cùm
hæres interim re ipſa perfruitus fuerit, ex illa
fructus percipiendo, vel qui ex ea orti fue-
re, vel oriri ſaltim potuere. Vnde in mala
fuit fide exigendi; vt reſtituere proinde cogi
poſſit. ad tex in cap. grauis. 11. de reſtitut. ſpol.
Marta.voto 213.num.4.& 5. Layman.lib.3.tract.
5.d.cap.11.num.13.

108 Quam ob cauſam, quòd nihil pro legato,
interſurij nomine, exigi valeat interim, dùm
eius differtur ſolutio (fac id defunctus ſuis ta-
bulis mandaſſet) nimirum, quòd vſuram ſa-
piat, virtualequè ſaltim mutuum interccede-
re videatur.

109 Ex auditur id profectò, cùm in poteſta-
te eſt legatarij legatum conſequi; at reſupi-
nus perſiſtit, conniuetquè lubens, vt ex
commoditate, atquè dilatione in ſoluendo,
quam hæredi præſtat, lucro, interſurioquè
aliquo interim præfruatur; quod planè mu-
tuum eſt palliatum, ſiuè virtuale, atquè vſu-
ra; quo in caſu ſupra relati Doctores An-
charan. Crauett. Roland. Gaill. obſeruat. 7. nu-
110 mero. 14. & alij loquuntur. At ſecùs erit,
vbi nulla ſit legatario facultas legatum exi-
gendi, ſed in poteſtate reponitur hæredis,
an ſoluere illud ſtatim, nec nè; vt ſi differ-
re maluerit, ſoluat interim intereſſe, vel
fructus ex re legata. Socin. in l. 2. numero. 7.
ad 10. ff. de his quæ pœnæ.nomin. Crauett. dicto.
conſil. 89. Alciat. libr. primo. reſponſ. conſil. 8.
numero. 5. & ſequent. Couarr. dict. cap. 1. num.
9. Binsfeld. dict. capit. ſuper eo. quæſt. 3. con-
cluſ. 4. & 6. Ambraſin. plurib. dict. deciſ. 4.
numero. 18. Ioſeph Ludouic. dict. deciſ. Lucenſ.
23. numero. 10. Grinell. dict. deciſ. 149. numero.
10. & 11. Rota in Romana Saluiani interdicti.
20. Nouembris. 1591. coram Orana. impreſſa
per Farinac. tom. 1. conſil. deciſ. 85. & per Sta-
tilium Pariſic. de Salniano interdict. deciſ. 139.
eadem Rota in Romana fructuum. 18. Decem-
bris. 1615. coram Buratto deciſ. 773. numero. 6.
part. 2. tom. 2. in recent. Rota apud Coccin. de-
ciſ. 67. numero. 19. & 20. Malinu. dict. lib. 3.
quæſt. 39. numero. 53. 54. & ſequent. Caualcan.
dict. deciſ. 16. numero. 16. & 17. part. 4. Gratian.
forenſ. par. 1. cap. 34. numero. 35. & ſequent. &
part. 5. cap. 848. numero. 6. 7. & ſequent.

Nimirùm, quòd nullũ hoc caſu intercedit mu-
tuum, nequè formale, nequè etiam virtuale; vt
nulla quoq; intercedere poſſit vſuraria labes;
quòd nulla cõcedatur interea tẽporis dilatio.

111 Quemadmodũ, nequè locũ habebit aduer-
ſariorum facta obiectio; accedente legatarij
interpellatione. Et quòd, nequè per ipſum
ſtet, quin legatum percipiat; ſed hæres negli-
gens eſt, & reſupinus. Exigi namq; poteſt hoc
112 caſu intereſſe, quod ex mora debetur, vel ip-
ſo iurè, ex lapſu diei; vel per interpellationem.
Crauett.d.conſ.89.n.4. Rota d. Romana Saluiani.
Grinell.d. deciſ.149.n.12.13. & ſeq. Marta. vbi
ſupra d.voto.213.num.4.& 5.

Neq; contra Fabricã facit, quod aduerſus eã
113 acriter obijciunt Aduerſarij. Pecuniã rẽ, ex
ſe, fructiferã non eſſe, atquè proindè, pecunia
cùm deſignata fuerit, ex qua legatũ ſolueretur
30.mil.in opus conſtruendæ Cappellæ, nulli ex
illa fructus deberi poterũt, ex quò illos nõ par-
114 turit. Neq; .n. artificiata fructus parturiunt,
natura ſua. ſecundum Ariſt. 1. Politicor. Pecunia
verò ex artificio conſtat. ad tex. in l. 1. ff. de con-
trahend. empt. Roland. d. conſ. 55. num. 33. volum. 2.
Quicquid igitur ex ea exigitur vſura eſt. Al-
ciat. d. conſ. 8. num. 1. Gratian. d. cap. 848. num. 2.

115 Nàm, & ſi quidẽ pecunia ex ſe ipſa, & ſecũ-
dũ eſſe ſuũ, & vt ſic, fructifera non ſit: At verò
vt ſubeſt induſtriæ, & quatenus potentiam ad
fructificandũ habet, fœcunda dicitur, atq; fru-
ctifera eſt. ſecundum notabilem doctrinam Caietan.
2. 2. quæſt. 78. art. 2. in reſponſ. ad primum, circa ſe-
cundam regulam. & art. 1. in reſponſ. ad 6. quam
ſequitur Frater Ludouic. à Beia in reſponſ. ca-
ſuum conſc. part. 3. caſu. 29. in princip. verſic. no-
tandum ſecundo. fol. mihi. 356. & 357. & eſt doct.
Abb. in cap. per veſtras. 7 num. 6. per illum tex. ibi:
„ Vt de parte honeſti lucri. de donat. inter vir. &
vxor. Petri quoq; Nauarr. de reſtit. cap. 2. nu. 454.
& 453. quem ſequitur Leſſ. de iuſtit. & iur. lib. 2.
cap. 25. dub. 2. nu. 14. in fin. Molin. de iuſtit. tom. 2.
de contract. diſput. 304. ad 3. Abb quoq; in cap. no-
uit. 5. nu. 11. de reb. Eccleſ. non alienand. quatenus
habet; pecuniam retẽtam nil operari. At ſecùs
vbi induſtriæ ſupponitur. & allegat tex. in l. cùm
plures. in fin. ff. de adminiſtrat. Tutor. Sigiſmund.
Scaccia de commerc. §. 1. quæſt. 7. part. 1. nu. 69. &
de ſent. & re iudic. Gloſſ. 14. q. 23. num. 50. & dixi-
mus reſponſ. noſtro 14. in hac ead. cauſa, à num. 34.
cum ſeq.

116 Hac acceptione itaq; cõſideratã pecuniam,
nõ excludunt verba declarationis Sacræ Con-
„ gregationis. d. §. 6. ibi: Si res huiuſmodi ſua natu-
„ ra, aut aliàs fructifera ſit. Dum .n. diſtinctio ad-
hibetur inter rẽ natura ſua, & rẽ aliàs, quàm
per ſuã naturã fructiferã; cõprehendit quoquè
pecuniã. Quæ & ſi, natura ſua, fructifera nõ ſit,
eſt tamẽ aliàs, quàm per naturam ſuã (vt ſub-
eſt ſcilicet induſtriæ) fructifera, ac fructuoſa.

117 Quòd profectò oſtendere non ineptè vi-
detur diſtinctio illa, quàm facit. gloſſ. in
l. ex diuerſo. 36. quam ſequitur Bart. ibidem.
ff. de rei vendicat. & Butr. & Abb. alijquè. in
cap.

cap. prædicto. grauis. 11. numerò. 8. de reſtitutio.
ſpoliat. ſequitur *Rota in recent. par. 1, tom. 1.*
deciſ. 240. numero. 2. fructus , alios ſcili-
cet , naturales , alios induſtriales , alios de-
niquè ciuiles eſſe.

118 Quo fit , vt ſecundum hanc diſtinctio-
nem fructifera dicatur res , & ſi natura ſua
talis non ſit ; ſi , vel induſtriales , vel Ciuiles
fructus parere poſſit, per locationem ſaltim .
ſecundum Bart. in l. final. §. fin. verſic. quan-
doquè ex re. ff. de Iure Fiſci. ſequitur *Vincent.*
de Franch. deciſ. 572. numero. 6. 7. & ſequent.

119 Et intereſſe, fructuum nomine comprehen-
datur. *ſecundum gloſ. notab. in l. loci corpus. 4.*
§. in confeſſoria. verſic. non prohiberi. ff. ſi ſer-
,, *uitus vendicetur*. vbi dicit : *Nota intereſſe pro*
,, *fructu computari*. quam ſequitur *Vincent. de*
Franchis. deciſ. 642. numero. 7. & ſequent. Car
dinal. Tuſc. tom. 4. littera I. concluſ. 296. nu-
mero. 10. & 12. Barboſa de appellatiua verbo-
rum. ſignificat. appellat. 120. num. 2.

120 Vnde Cupreſſus infructuoſus natura ſua
arbores , fructiferas nihilominus appellat.
Paul. in l. competit. 16. ff. quod vi aut clam.
ſi illæ amenitatis cauſa, vnde voluptas per-
cipiatur , poſitæ fuerint ; profectò , quòd
locari poterunt , atquè proindè Ciuiles pro-
ducere fructus . quod ſequitur *Ioann. Azor.*
Iuſtiuntion. moral. part. 3. libr. 10. cap. 6. de
cenſibus. quæſt. 4.

121 Fructuum autem nomen , cùm generi-
cum quid ſit, Ciuiles etiam fructus , ſiuè
etiam induſtriales comprehendet . *ex text.*
in l. diuortio. 8. §. non ſolum. in fin. ff. de ſo-
lut. matrimonio. de Franchis. dicta deciſ. 572.
faciunt notata per *Surd. deciſ. 293. numero.*
15.

Sufficere igitur debebit , vt verba decla-
rationis prædictæ , in pecunia etiam locum
ſibi facere poſſint ; ſi illa aliàs , quàm na-
tura ſua , atquè alio modo , quàm natura-
liter expreſſo , fructifera ſit , vel eſſe poſ-
ſit . *ſecundum Surd. conſil. 162. numero. 18.*
volum. 2. & dicta deciſ. 283. numero. 13. Sicu-
122 ti dictio illa (*aut alias*) oſtendit, quæ (alio
modo) exponitur . *ſecundum text. in l. qui*
teſtamento. 20. §. mulier. ff. de teſtament. gloſ.
in cap. 2. verbo. vel aliàs. de renuntiat. libr. 6.
Bart. in l. 1. numero. 22. ff. de condition. & de-
monſtrat. Puteus. deciſ. 170. in finalib. verbis. lib.
3. Rota part. 1. diuerſ. deciſ. 354. numero. 2. &
deciſ. 791. numero. 6. & apud Cardinal. *Man-*
tica deciſ. 316. numero. 6. Gonzal. ad regul. 8.
gloſ. 8. num. 51. & gloſſ. 49. num. 2. & 3 Barboſa.
dict. 16. num. 2. & ſequentib. & ſequitur *Bo-*
nacin. de cenſuris. in Bulla Cænæ. *tom. 3. diſput. 1.*
q. 17. punct. 1. num 23.

123 Alioquin fruſtrà loquutos fuiſſe in decla-
ratione prædicta ampliſſimos illos Patres ,
non iurè admiſerimus ; quod concedendum
haud eſt. *ad text. in cap. ſi Papa. 10. cum ibi*
notat. de priuilegijs. in 6. Rota apud Caſſador.
deciſ. unica. de Cleric. non reſident. numero. 1.
in fine. Rota deciſ. 33. ſub num. 13. de præbend.
in antiq. Mandoſ conſil. 8. numero. 12. Aym. con-
ſil. 105. numero. 7. & conſ. 135. numero. 14.
Gigans conſ. 135. num. 10.

Vt quid enim (amabo te) diſtinxiſſent
Patres prædicti (alioqui doctiſſimi) inter
rem natura ſua, & rem aliàs, quàm natura
ſua fructiferam ; ni pecuniam , quæ acciden-
taliter (vt ſubeſt ſcilicet induſtriæ) fructife-
ra eſt , atquè induſtrialiter , vnà compre-
hendere voluiſſent.

124 Aſt dictio *aliàs* copulæ adiuncta (*aut, vel*
&) ſemper nouos modos addit , & auget,
vltrà expreſſos. *vt Rota ſequitur apud Cæſar.*
de Graſſis deciſ. 12. aliàs. 1. de electiou. num. 4.
& apud Illuſtriſſimum Cardinal. Tuſc. tom. 2.
litt. D. concluſ. 248.

125 Quod profectò ipſamet res, de qua *in*
dicto. §. 6. declarationis agitur, ſuadere ſatis
apertè videtur. De impendenda enim pecu-
nia in opus conſtruendum , ibi tractatur ,
ſiuè Monaſterium id ſit, ſiuè Hoſpitale, ſiuè
etiam Cappella ; Vt ſi negligentes Hæredes
fuerint in implenda Teſtatoris voluntate ;
nè , ſi quintam , vel medietatem exigeret
Fabrica , Opus ipſum in totum neglectui
dari contingeret , quòd pecunia pro ea de-
ſtinata non ſufficeret ampliùs ; æquumquè
haud ſit, nec iuſtum , incaſſum proinde de-
functorum diſpoſitiones abire , quòd in illis
implendis negligentes, ac reſupini Hæredes
fuerint ; non planè quintam , aut medieta-
tem deduci per Fabricam declarauere ; ſed
fructus , qui per negligentes Hæredes per-
cepti interim fuere , vel percipi potuere, ſi res
huiuſmodi , natura ſua, aut aliàs , fructife-
ra eſſet. Non itaquè excludunt pecuniam ,
quatenus illa ſub induſtria cadit, atquè fru-
ctifera eſt , ſed incluſere eam per dictio-
126 nem (*aut aliàs*) quæ comprehendit om-
nem modum , quo res fructifera eſt , vel
eſſe poteſt . *ſecundum Rotam dict. deciſ. 791.*
num. 6. Non eſt egò , quòd ex hoc effugium
captent Aduerſarij , infructuoſam natura
ſua rem eſſe, pecuniam aſſerentes ; cùm ne-
gligentes, atquè omninò ſecordes ipſi , in
implenda Teſtatoris ſuprema voluntate
127 fuerint. Mora autem ſua cuilibet eſt noci-
ua. *regula. 25. de reg. iur. in 6.*

Et nihilominus ducati 30. mil. in Cappel-
lam impendendi , ex fructibus Montis per-
cipiendi fuerant per Teſtatorem relicti du-
128 catorum 200. mil. At fructus ipſos percepe-
re interim Hæredes . Faceſſat itaquè obie-
cta difficultas lucri ex pecunia , atquè pro-
pterea vſurariæ labis . *ad tradita per Gratian.*
forenſ. part. 4. cap. 688. num. 22. & per Caſtillum.
part. 1. deciſ. 29. num 4. & 5. & deciſ. 61. nu-
mero. 23.

Deſinant igitur calumniari Fabricæ Oeco-
nomos.

Nec tutum quoquè effugium alterum
eorumdem videtur, legatum prædictum 30.

Digitized by Google

mil. in opus Cappellæ, conditionale apparere
,, ex verbis Teſtatoris, dùm inquit: *Douranno*
,, *prima li Patri Geſuiti ſpedire cautele conuenien-*
,, *ti, e ſufficienti, che per neßun tempo poßa eſ-*
,, *ſere leuata, ne che vi ſi poßano ſepelire altri, ſe*
,, *non quelli, che ſaranno diſpoſti da me Teſtatore.*

126 Vt conditione interim non impleta per Patres, in mora fuiſſe haud dici poſſint hæredes, *per regulam non eſt in mora. 60. de reg. iur. in 6.*

Nequè enim verba prædicta ad Patres Societatis directa fuere, vt conditionem importare poſſent, cùm nil illis Princeps D. Carolus relinqueret; ſed ad hæredes ipſos; vt admonitionem quandam, atquè gerendorum conſilium importare magis videantur, non ſanè conditionem. *ad text. in dicta. l. Titio centum. 70. ff. condit. & demonſtr. text. in l. fideicommißa. 11. §. hæc verba. de legat. 3. & l. 3. ff. de legat. 1. Bart conſil. 4. factum tale eſt. quidam Dominicus. numero. 3. libr. 1. Aym. conſil. 59. numer. 1. & conſil. 273. numero. 9. Sanchez de matrimonio. libr. primo. diſputat. 33. numero. 28. & libr. 3. diſputat. 33. numero. 3. & faciunt notata per Garz. de benefic. tom. 3. part. 11. cap. 5. num. 335. Caſar. Bartius. deciſ. Bonon. 79. nu. 8. 9. 10. & 11.*

131 Conditio nempè, *ſecundum Bart. in l. 1. numero. 1. de condition. et demonſtrat.* quem ſequitur *Iaſon. conſil. 162. numero. 15. libr. 2.* & eſt communi calculo recepta finitio. *vt teſtatur Mantica de coniectur. libr. 10. titul. 5. numero. 2.* Futurus quidam dicitur euentus, in quem diſpoſitio ſuſpenditur.

132 Hinc eſt, quòd conditio, ſui natura, in futurum proſpicit. *ad text. in l. cùm ad præſens. 37. ff. ſi certum petat. Ludouic.* Caſanat. *conſ. 35 num. 9.*

At in nullum futurum euentum diſpoſitio hic differebatur per Teſtatorem; cùm omninò quinquennio Cappellam perficiendam deſtinaſſet. Non igitur conditionaliter, ſed per modum admonitionis magis, & conſilij, Hæredibus ipſis, prolata verba prædicta videri debent.

Nam quo pacto (Bonè Deus) conditione aſtringere poterat teſtator Patres prædictos Societatis Ieſù, vt conditione non impleta, legatum eis minimè ſolueretur; ſi nihil il-
133 lis omninò relinquebat? Quos autem non honorabat, nequè etiam grauare poterat. *ad text. in l. ab eo. 9. C. de fideicommiß. Iaſon. conſil. 228. numero. 10. volum. 2.* quem ſequitur *Cæphal. conſil. 17. numero. 15. volum 1. et conſil. 429. numero. 99. volum. 3. Ripa in l. ex facto. in princip. col. fin. numero. 8. verſic. nota quarto. ff. ad Trebell.* dicens: Quòd nemo grauari ampliùs eo poſſit, quàm ſit honoratus. *& in l. cum filiusfamilias. numero. 13. & sequent. de legat. primo. Gomet. variarum reſolut. tom. 1. capit. 12. titul. de legat. numero. 54. Surd. deciſ. 272. numero. 9. in fin. Gratian. forenſ. par. 1. cap. 130. numer. 4. & 5. & ſequentib. & par. 4. cap. 666. numero. 18. Grinell. deciſio. Senatus Dolani. 64. numero. 13. & 14. Rota dicta deciſio. 336. numero. 4. in recent. par. 2. et apud Caualer. deciſ. 454. num. 2. Barboſ. aſſiomat. 108. num. 1.*

134 Ni fortaſſis incaſum. Legatum prædictum rogatum fuiſſe aſſeuerauerimus: Quòd nunquam Patres, non requiſiti, cautelas emitterent, quòd nihil illis acquireretur commodi, & Hæredes nunquam & ipſi Cappellam conſtruendam curarent, nè pecuniarum in illam impendarum commodo ſe interim priuatos redderent. Eliderctur igitur, atquè ſubuerteretur defuncti voluntas.

135 Qui ergò ſucceſſor emolumentorum eſt, ille quoquè onerum ſucceſſor eſſe debet. *l.*
,, *1. §. pro ſecundo.* ibi: *ſed omnes perſonas, qui-*
,, *bus lucrum per hunc ordinem defertur, eas etiam*
,, *grauamen, quod ab initio fuerat complexum,*
,, *omnimodo ſentire.* C. *de caduc. tollend. vbi*
Bald. ſequitur Borell. conſ. 33 num. 63.

136 Veluti contrà, qui commoditatem ex re non percipit, eius ſubire onera, haud quaquam debet. *ad text. in l. quamdiù. 5. C. qui admitti. Ioſeph Ludouic. deciſ. Peruſin. 35. num. 4. in fin.*

Commoditatem igitur cùm tantam percipiat ex re defuncti Principis D. Caroli, Excellentiſſima Principiſſa; eius quoquè lubens ſubeat onera. Aliquin patiatur Fabricam iuſtas negligentiæ ſuæ pœnas exigere. Vt ita quoquè graui ſe piaculo emundet, quòd votis non ſatis fecerit extincti Patris, atquè Aui. Et ita ex his reſpondendum cenſui ſub cenſura, &c.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus, &c.

Eis fuit deniquè per Sacram Eminentiſſimorum Dominorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium negotijs Fabricæ Sancti Petri Præfectorum Congregationem, ad Sanctiſſimum D. N. Vrbanum Papam VIII. re delata, tranſactione dirempta; ſolutis per Excellentiſſimam Principiſſam triginta millium ducatorum in ipſius Fabricæ beneficium, & commodum. Decretum verò in hac cauſa latum per dictos Eminentiſſimos Patres ſequens fuit; quod hic ſubnectere operæ pretium me facturum putaui.

In Venuſina legatorum Piorum Principis D. Fabritij, & D. Caroli.

ILluſtriſſimi Domini Cardinales, etiam de Mandato Sanctiſſimi viuæ vocis oraculo eis facto, declarauerunt eidem Fabricæ in & ſuper dictis legatis, & pijs diſpoſitionibus, iuxtà ſuas Apoſtolicas facultates, Ius cõpetijſſe, & competere, ad illamq; ſpectaſſe, & pertinere;

&

& pro illorum executione non ſolùm iuridicè contrà dictam Excellentiſſimam D. Principiſſam, quo ſupra nomine, licuiſſe procedere; ſed ſuper illis ad hanc infraſcriptam tranſactioné, & compoſitionem R. Fabricam legitimè potuiſſe, & poſſe deuenire, reijecta (tanquam defectu poteſtatis inualida) prohibitione per D. Principem D. Carolũ in eius teſtamẽto adijecta, ne R. Fabrica ſuper pijs legatis Principis ſui Patris, alijſquè per eum relictis, ibi per eũ expreſſis, illius hæredes ob non illorum adimplementum, retardatamq; executionem, poſſet moleſtare.

Carolus Ghetti Oeconomus.

SVMMARIVM.

1 *Gratia vel reſcriptum ſubreptitium vitioſum euadit ſubreptitione.*

2 *Princeps nõ conſueuit concedere, quòd alteri præiudicium infert, & damnum.*

etiam in iure ad rem; vt exprimendum proinde in ſupplicatione ſit. num. 3.

quamuis de modico agatur præiudicio. num. 4.

5 *Verba in conceſſione principis impropriãda magis ſunt, quàm, quòd per eam præiudicium tertio fiat.*

quia per obliuionẽ conceſſio tunc facta præſumitur, non ex voluntate alteri nocendi. num. 6.

7 *Litis motæ, & pendentis ni mentio fiat in ſupplicatione, gratia, & conceſſio ſubreptitia cenſetur.*

lite præſertim conteſtata, num. 8.

multòq; magis cauſa, & lite inſtructa, num. 9.

10 *Lite pendente ſupplicare non licet, niſi mentio fiat de proceſſu, & ſtatu cauſæ.*

11 *Lite pendente nemo iure ſuo priuari debet.*

potiſſimum lata ſẽtentia pro aduerſario, ſi eius ſupplicans non meminerit. num. 12.

multòq; magis ſi duæ conformes, vel res iudicata ſupprimatur. num. 13.

14 *Duo vincula magis ligant.*

15 *Ius pinguius parti acquiritur, per duas conformes ſententias.*

16 *Sententiæ duę conformes in Tribunali Fabricæ executionem habent.*

17 *Papa non facilè, præſumitur, præiudicare velle iuribus Fabricæ Sancti Petri.*

18 *Princeps non præſumitur præiudicare voluiſſe iuribus Cameræ, ſicuti neq; iuri alteri quæſito, niſi de eo fiat expreſſa memoria. num. 19.*

etiam accedente clauſula motus proprij. num. 20.

21 *Gratia nulla, nullum producit effectum.*

22 *Nihil ex nihilo, operatione humana ſequi poteſt.*

23 *Nullum quod eſt, nullum ius tribuit, ac perinde habetur, ac ſi factum non feciſſet.*

24 *Factum infectum fieri non poteſt, neque etiam per diuinam potentiam. num. 36. declara. num. 36. & 37.*

25 *Beneficij erectio à gratia procedens vitioſa, nulla, & inanis euadit. & num. 38.*

26 *Principio quæ ſunt inchoata malo, vix bono peraguntur exitu.*

27 *Principium cuiuſq; rei potiſſima pars eſt.*

28 *Conſequentia nulla, legitimè ducitur ex illegitimo principio.*

29 *Primitiua, qui inficit, deriuatiua vituperat.*

30 *Principium in ſequentia influit.*

31 *Principium, vbi rei alicuius habemus, ibi etiam finem perpendere debemus.*

32 *Origo eſt attendenda negotij, & initium inſpiciẽdum, non finis tantùm.*

potiſſimùm. quando ex initio res ſuum trahit effectum, & finem. num. 33.

34 *Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit.*

35 *Factum legitimè retractari non debet.*

36 *Factum, quod eſt, vt factum non ſit, neque per diuinam poteſtatem fieri poteſt, cùm implicet in obiecto.*

37 *Diui Hieronymi locus expenditur, & declaratur. Cùm omnia poſſit Deus, ſuſcitare Virginem non poteſt poſt ruinam. in can. cum Paulus. 32. §. cùm omnia. 32. q. 5.*

39 *Cauſa impediens, et reſiſtens conualeſcentiæ actus vbi perſeuerat actus, quamuis factus, nullus euadit.*

40 *Actum ab initio non valuiſſe ſufficit.*

41 *Clauſula (vocatis vocandis) non merum, ſed miſtum facit executorem.*

& quod ſit non vocatis vocandis nullum omninò eſt, & inualidum, ac contra formam datam à Principe. num. 42.

& oſtendit reſtrictionem voluntatis principis, noluiſſe alteri præiudicare. num. 59.

& operatur, vt omninò citari debeant, qui fuerant euocandi, & intereſſe habens. num. 61.

43 *Forma permiſſiua ſi non ſeruatur, immediatè ſuccedit forma deſtructiua.*

44 *Clauſula (non obſtantibus priuilegijs quibuſcumq;) non extenditur ad priuilegia miſerationis gratia conceſſa, niſi fiat expreſſa de illis mentio.*

neq; tollit priuilegia fauore piæ cauſæ conceſſa. num. 45.

multòq; minus tollet priuilegia Fabricæ Sancti Petri. num. 46.

neque etiam priuilegia ſpecialiter conceſſa. nu. 48.

neque ad ea, quibus verisimiliter concedens non derogaſſet. num. 49.

neque tollit ius alterius, ſiuè ad rem ſit, ſiuè in re. num. 52. & num. 59.

neque priuilegia publicæ vtilitatis gratia conceſſa. num. 53.

neque extendetur ad priuilegia Vniuerſitati, ſiuè Collegio conceſſa, ſi de perſonis loquatur. n. 54.

neque extenditur gratia vltrà ea, quæ expreſſa in illa ſunt. num. 60.

neque tollit vitium ſubreptitionis. num. 63. & 65.

47 *Regula reuocatoria non comprehendit gratias factas Fabricæ Sancti Petri.*

50 *Generali in conceſſione non comprehenduntur ea, quæ non fuiſſet quis verisimiliter in ſpecie conceſſurus.*

51 *Fabricæ Sancti Petri Priuilegijs Pontificem dero-*

gare velle, vt priuatæ perſonæ grati ſiectur veriſimile non eſt.

55 *Perſonæ nomine, & appellatione non comprehenduntur Vniuerſitas, Collegium, vel locus inanimatus*

56 *Capitulum ſub perſonæ appellatione non comprehenditur, præſertim in materia ſtricta, & odioſa. num. 57.*

58 *Generalis diſpoſitio piam cauſam non comprehendit.*

59 *Gratia cum clauſula (vocatis vocandis) oſtendit Principem noluiſſe per eam iuri tertij derogare.*

61 *Gratia non motu proprio, ſed ad petitionem conceſſa ſubiacet vitio ſubreptitiouis, & extorta præſumitur magis, quàm voluntariè conceſſa.*

63 *Gratia ſubreptitia non ſaluatur per clauſulam, (non obſtantibus.)*

64 *Mendax precator carere iurè debet impetratis.*

ARGVMENTVM.

Vitioſa quomodo gratia reddatur, ſi ea omiſſa fuerint, quæ expreſſa, veriſimiliter à concedendo Principem retraxiſſent, vel difficiliorem ſaltim feciſſent. Et quid ſi narrata non fuerit litis pendentia ſuper re de qua ſupplicatum fuit, vel etiam latę ſententię memoria omiſſa? Multaque de gratia cum clauſula (vocatis vocandis) quiduè operetur clauſula (non obſtantibus Priuilegijs quibuſcunque) & an comprehendat Priuilegia Fabricę Sancti Petri?

RESPONSIO XXI.

VItio haud vacare gratiam per Gregorium ab Sãctiſſimo D.N. Papa Vrbano Octauo extortã magis, quàm obtentam, ſuper erectione Simplicis Beneficij Eccleſiaſtici, de legato ducatorum ſeptingẽtum Patribus Sãctæ Mariæ de Carmelo, Diſcalciatis nuncupatis, Ciuitatis Neapol. per quondam Iſabellam Briſſegnam relicto; illo iam in beneficium Fabricæ Sancti Petri ob renunciationem Patrum prædictorum caducato, iuris eſſe reſpondi.

1 Quippè gratia omnis, ſiuè reſcriptom Principis, quod per ſubreptionem obtinetur, ex quo Principi apertum non eſt, quod eum à concedendo retraxiſſet, vel difficiliorem ſaltim feciſſet, vitioſum euadit, nequè pro impetrante effectum producit, quem ſuo mendacio extorſiſſe putarat. *tex. in cap. ſuper litteris. 20. vbi gloſ. verſ. communi forma. & ibi Abb. nu. 4. 5. & nu. 7. in fin. in gloſ. verbo. litteras. verſ. ex quo poteſ & Felin. col. 5. verſ exprimenda num. 8. tex. in cap. poſtulaſti. 27. de reſcript. extrà. gloſ. fin in cap. dudum. 31. de priuileg. l. 1. ff. de Natalib. reſtituend. Card. conſ. 96. Lapus allegat 89. nu. 2. col. 3. circa med. vbi Mandoſ. lit. C. & num. 6. col. 6. Bellamera deciſ. 4. de reſcript. n. 1. & 2. Caſtador. dec. 3. num. 3. vt lite pendent. & deciſ. 12 num. 14. de præbend. Ludouic. Roman. conſ. 326. in præſenti conſultatione, num. 11. Mandoſ. regul. 32. Canceller. q. 9. num. 8. in fin. & nu. 9. Petr. Gregor. Tholoſan. enarration. ad decretal. tom. 2. tit. de reſcript. lib. 1. c. 50. num. 3. Afflict. deciſ. 116. num. 3. in fin. & num. 4. Vrſill. ibid. nu. 1 Capyc. deciſ. 32. nu. 13. vbi Petra. Lauarius conſ. 15. num. 24. & conſ. 76. num. 7. & 8. Rota par. 1. tom. 1. in recent. deciſ. 418. num. 1. & par. 2 tom. 1. deciſ. 105. num. 1. & deciſ. 739. nu. 1. par. ead. 2 tom. 2. Card. Mantic. deciſ. 214. num. 2. Tuſc. tom. 6. lit. R. Reſcriptum ex falſa cauſa. cõcl. 217. num. 14. 16. 18. & 29. Aluar. Valaſc. conſult. 60. num. 5. Peregrin. deciſ. 98. nu. 6.*

At qui, ſi expreſſum Pontifici fuiſſet, legatũ prædictum ſeptingentum ducatorum, caducarum iam fuiſſe in fauorem Fabricæ Sancti Petri, vi ſuorum priuilegiorum, & facultatum, atquè etiam ſententiarum pro eo latarum, nõ vtiquè conceſſiſſet; vel difficilior ſaltim ad cõcedendum euaſiſſet.

Cùm, quòd in damnum, & præiudicium eſſet alterius, ac præſertim Fabricæ prædictæ. Nec conſueuerit Princeps id concedere, quod alteri præiudicium infert, & damnum. *cap. ſuper eo. 15. vbi gloſ. verſ. intentionis. de affic. delegat. cap. quid per nouale. 21. in fin. de ver. ſignif. extrà. l. 2. §. meritò. & §. ſi quis à Principe. ff. ne quid in loco publico. Zabar. d. conſ. 96. num. 3. Decius d. cap. ſu-*
3 *per eo. num. 12.* vbi ampliat etiam in iure ad rem; cui nequè cenſetur velle Pontifex derogare: vt eius proinde memoria facienda ſit; &
4 ſi de modico agatur præiudicio. *ibid. num. 14. Rota deciſ. 17. & deciſ. 21. num. 5. de præbend. in nouis. & deciſ. 33. num. 5. & num. 11. eod. tit. in antiquis. Lupus d. allegat. 89. num. 7 in fin. & num. 8. Rota in recent par. 1. tom. 1. deciſ. 234 nu 8. & par. 2. tom. 2. deciſ. 664. Lauar. conſ. 72. num. 10. Tuſc. d. concluſ. 217. num. 27. plenè Gonzal. ad reg. 8. Cãcellar. gloſ. 28. num. 1. & ſeq. ad vſquè num. 11. Peregrin. d. deciſ. 98 num. 6. & 7.*

5 Vt Tertij propterea præiudicium effugiatur, Principis verba in conceſſione per eum facta, improprianda magis erunt, quàm quòd alteri damnum inferant.

6 Cùm obliuio potius præſumatur in illo, quàm deliberata voluntas concedendi, ac conſequenter alteri nocendi. *tex. in cap. cùm olim. 12. in fin. princip. de ſenten. et re iudicat. Felin. in cap. cauſam quæ. 18. num. 19. verſ. non obſtante. de reſcript. Rota d. deciſ. 33. num. 16. in finalib. verbis.*

verbis. verſ. ſed quia de præbend. in antiquit. Gonzal d gloſ.28. num.6. verſic. & potius præſumitur Gratian.foreuſ.par.4.cap.730.num.31.& 32.

7 Tùm quòd litis moræ, ac pendentis in Tribunali; atquè proceſſus in eo fabricati taciturnitas, causa fuit, vt facilius, Papa gratiam conceſſerit; vnde euidens ſubreptio commiſsa fuit. notatur in cap. æternum.3. & cap. ad audientiam noſtram.11.de reſcript. tex. apertus in cap. fin. vbi gloſ. vt lite pendente. gloſ. in cap. 2. verbo. poſſidebant. de decimis. in 6. tex. in cap. inter Monaſterium.20 vbi gloſ. de ſent. & re iudicata Felin. d. c. ſuper litteris. in 6. reg. num.12. Rota decis.20. de reſcrip. in antiq. Lapus d. allegat. 89. num. 6. vbi Mandoſ. Abb. con.98. Ieſu Chriſti præſidio, &c. In cauſa, & quæſtione, num.1. & ſeq. par.1. Caſſador. d. decis.3. num.2. & 3. vt lite pendent. Guido. Papa. conſ.134. num.8. verſ. non obſtat ſi Papa. Rota apud Card. Seraphin. deciſ.1403. nu.3. & in recentiorib. par.1. tom.1. deciſ.228. num.2. & par.2. tom.1. deciſ.

29. nu.2. Portius Imola lib.3. reg.22. in 10. ampliat.
8 Afflict. deciſ.220. num.13. & 14. Vbi ampliat
9 lite præſertim conteſtata. Multòq; magis lite, & cauſa inſtructa ſecundum Rotam apud Sanctiſſimum Gregor. XV. deciſ.243. num.2. & 3.

10 Quoniam lite pendente ſupplicare non licet. l. 2. C. vt lit. pendent. niſi fiat mentio de proceſſu, & ſtatu cauſæ. vt Salicet. inquit d. l. 2. nu.2. verſ. in contrarium. quem ſequitur Guido Papa. d. conſ.134. num.8. verſic. & idem dicendum eſt. Lapus d. allegat.89. num.6.

11 Quippe cùm, nemo interim, dùm lis pẽdet, iure ſuo priuari debeat. cap.1. & 2. vt lite pendent. Ioan. Azor. inſtit. moral. par.1. lib.5. cap. 24. q.9. verſ. deinde lite pendente.

12 Multòquè fortiùs id procedet, ſi ſententiæ pro Aduerſario iam latæ memoria in ſupplicatione ſubtracta fuerit; vt ex taciturnitate, ad concedendum Princeps excitus videatur. tex. in cap. inter dilectos. 6. vbi gloſ. verſ. mentio. de fide inſtrumen. Felin. d. cap. ſuper litteris in 7. reg. num.14. Guido Papa conſ. 139. nu.1. Lapus alleg.69. num.6. vbi Mandoſ. Afflict. d. deciſ. 220 num.13. Rota apud S. memor. Gregor. XV. d. deciſ.243. num.2. & diximus nos reſponſ. noſtra 13. num.5. par.1.

13 Quod multò vtiq; magis locum habebit, ſi duarum conformium, & rei iudicatæ taciturnitas, obtinendi gratiam, cauſam dediſſet, ſecundum Felin. d. cap. ſuper litteris num.14. reg.7. vbi Guido Papa d. conſ.134. num.8. in fin. verſ. tum quia tacuit. & conſ.139. Rota apud Illuſtr. Seraphin. deciſ.493. num.3.

14 Duo enim vincula magis ligant, quàm vnũ. cap.1. de tregua. & pace. l. penult. § ſi verò Pater Naturalis. C. de adoption. auth. itaque. C. communia de ſucceſſ. l. diſeretis.10. C. qui teſtam. fac. poſſ. Surd. deciſ.154. num.9.

15 Et pinguius ius parti acquiritur per duas
16 conformes. Potiſſimum, cùm illæ in Tribunali Fabricæ paratam habeant exequutionem, vt eſt definitum per Bullam Pij Quinti. Et ſi omnium litium, cuius meminit quoquè Quaranta in ſum. Bullar. verbo. Fabrica S. Petri. in fin. verſic. item ad fauorem fol.150.

Subreptitia ergo, inanis, & vacua effectu omni, ob prædictorum taciturnitatem, quæ expreſſa, vel retraxiſſent, vel difficiliorem ſaltim ad concedendum Pontificem feciſſent, Gratia Gregorio conceſſa, facta eſt.

17 Haud enim præſumi facilè poteſt, & æſtimari; Principem, Romanæ Eccleſiæ Pontificẽ, abſquè conſenſu, illoq; expreſſo, Fabricæ San-
18 cti Petri iuribus præiudicare voluiſſe. Veluti de Camera; quòd nõ præſumatur ei Princeps præiudicium inferre voluiſſe. poſt Caſtrenſ. cõſ. 84. num.4. lib.2. ſequitur Rota in recent. part.2. tom. 2. deciſ. 555. num. 10. Nequè etiam iuri alteri quæſito præiudicare voluiſſe Princeps cenſetur, niſi de eo aperta memoria in reſcripto fiat. Abb. d. cap. ſuper eo num.1. de offic. delegat. Rota apud Gregor. XV. Ludouiſ. deciſ.150. num.5. Lanar.
20 d conſ.75. num. 10 Franc. de Clapperijs. par.1. cauſ.6. quæſt.2. num.11. Etiam ſi clauſula ad fuerit (motus proprij) Rota par. 1. diuerſ. deciſ. 672. in fin. plenè Barboſ. clauſ.79. num.19.

21 Nulla igitur cùm fuerit Gratia prædicta; effectum parere haud potuit, quem ſua taciturnitate extorquere Gregorius affectauit. ad tex. in l.4. §. condemnatum. ff. de re iudicat. l. quòd dictum.33. ff. de pactis. regul. non præſtat.52. de regul. iur. in 6. Aym. conſ.216. num.12. Cotta in memorab. verbo. actus nullus. Surd. deciſ.40. nu.8. Rota in recent. part.2. tom.2. deciſ.739. num.3.

22 Quid eſt enim, quod ſequi poſſit ex nihilo, ex quo nihil omninò fieri poteſt operatione humana? ſecundum Philoſ. lib.1. de generat. ſequitur Bald. in l. ea quidem.5. nu.1. verſ. ſecundo nota, C. ſi mancipium ita fuerit alien. Farinac. conſ.60. num.90. lib.1. Barboſ. axiom.161.

23 Nequè ius aliquod tribuere poteſt, quod nullum eſt. ſecundum Rot. in recent. par.1. tom.2. deciſ.572 num.9. Cùm perinde habeatur, ac ſi factum minimè fuiſſet. Barboſ axiom.164. nu.3.

Nec obſtabit Gregorij effugium. Per Vicarium Neapolitanum Delegatum, & Executorem Apoſtolicum, pronunciatum iam fuiſſe ad erectionem Beneficij ex legato prædicto 700. illudquè erectum, Gregorio collatum
24 fuiſſe; vt factum proinde, infectum fieri haud minimè poſſit. ad tex. in l. in bello.12. §. factæ. ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. l verùm 32. vbi gloſ. & Dec. num.1. & ſeq. ff. de reg. iur. gloſ. in can. ſi Paulus Apoſtolus 11. verbo. ſuſcitare. 32. quæſt.5. Rot. apud Cardin. Seraphin. deciſ.365. nu.7. Barboſ. axiom.93. num.44.

25 Cùm enim erectio prædicta à principio procedat vitioſo (à gratia videlicet vitio obreptionis infecta,) nequè illa (vt oſtendimus) alicuius ſit momenti; ipſa quoq; erectio, vt manca ſit, & nulla, ac vitioſa, iurè ſequitur. Vix
26 enim bono peraguntur exitu, quæ malo inchoata principio ſunt, vt tex. inquit can. mira-
27 mur.61. diſtinct. & can. principatus. 25. 1. q.1. Et iure quidem meritò; quòd cuiuſq; rei potiſſima pars principium eſt, vt Caius loquitur in l.1.

§.1.

8 §. 1 .ff. de origin. iur. Nulla igitur conſequentia
legitima eſſe poterit ex illegitimo principio ,
& ex radice corrupta. *Bart. q.6. Lapus. num.2.
verſ. ſexto idem probatur.* quem ſequitur *Cardin.
Tuſc.tom.6.littera P. concluſ.705.nu.5.* Quinimò
qui primitiua inficit, deriuatiua vituperat. *vt
Bald.* inquit *in l.fin.nu.4.circa fin.C.de verb. ſign.*
& ſequitur *Molina de Hiſpan.primogen.lib.1.c.2.
num.8.& 9.*

30 Principium nempè influit in ſequentia. *argu-
mento tex.in l.ſi quis ex argentarys. 6.§.ſi initium.
,, ff.de edendo.tex.in l.3. §.ſcio etiam in fin. ibi Pu-
,, tauimus tamen reſtituendum in integrum, initio in-
,, ſpecto.ff.de minorib.Surd.deciſ.64 num.6.& 7.*

31 Vbi itaq; rei principium habemus, ibi eiuſ-
dem finem, vt perpendamus condecens eſt. *ſe-
cundum Bald. in cap.1. num.44. de Conſtitution.*

32 Quia origo eſt attendenda negotij, & ini-
tium inſpiciendum, non finis tantum ; præfer-
33 tim verò, quando res ex initio trahit ſecum
effectum ſuum, & finem. *ſecundum eund. Bald.
in d.l.3.§. Scio autem. ff.de minoribus* ſequitur
*Surd.deciſ.212.num.15. & deciſ. 297. num. 12.
Tuſc.tom.6.littera. P.concluſ. 703. num.14.Gra-
tian.forenſ. par.2. cap.202.num.15. Barboſ.aſſiom.
187.nu.2.*

34 Non igitur temporis tractu firmatur, quod
de iure ab initio non ſubſiſtit. *reg.18.de reg.iur.
35 in 6.* Factum verò legitimè, retractari non de-
bet. *reg.73. eod.Rota deciſ.62.num.1.in fin.& n.3.
de appellat. in nouis.* Secus verò quod illegiti-
mè factum eſt. *regula. quæ contrà iur.64. de reg.
iur.in 6.l.Iubemus.14.§.prædia autem.in fin. C.de
Sacroſanct. Eccleſ.Barboſ.aſſiom.93.nu.19.*

Non ſequitur itaquè; factum pro infecto
haberi non poteſt, ergo ſubſiſtere debet facta
Beneficij erectio per Vicarium Neapolitanũ
Delegatum Apoſtolicum, atquè collatio inde
Gregorio ſequta, firma habenda.

36 Nam & ſi planè neque per diuinam potē-
tiam fieri poſſit, vt quod iam factum eſt, non
factum ſit, iuxtà illud Horat. ode 29. de Ioue
loquentis.

,, *Non tamen irritum*
,, *Quodcumque retrò eſt, efficiet, neq;*
,, *Diffinget, infectumq; reddet,*
,, *Quod fugiens ſemel hora vexit.*

Quòd repugnantiam implicet in obiectio ;
& mendacium eſſet aſſerere, vt quod factum
eſt, factum non ſit; quod ſanè eſſet defectum
in Deo ponere ; non vtiquè potentiam illi cō-
37 cedere . Qua de cauſa illud Diui Hieronymi
ad Euſtochium. *tom.1. epiſt. 22. col. 4. in minori
impreſſ.Romæ fol.mihi 192. relatum in can.ſi Pau-
lus Apoſtolus. 11. §. cùm omnia. 32. quæſt. 5.
,, Cùm omnia poſſit Deus* (inquientis) *ſuſcitare Vir-
,, ginem non poteſt, poſt ruinam. & tex. in l.1. ſeu
,, vnica. in princ. ibi Cùm Virginitas, vel Caſtitas
,, corrupta reſtitui non poſſit. vbi gloſ. verbo. reſtitui.
C.de raptu virgin. & Ouidianũ illud epiſt.5.Oeno-
nis ad Paridem.*

,, *Nulla reparabilis arte*
,, *Læſa pudicitia eſt, deperit illa ſemel.*

*& Gloſ.in verbo. diſpenſare. circa fin.in cap. ſuper
eo. 2. de bigam. & dixit etiam* D. *Baſilius lib.de
vera virginitate, per Leſſium relatus infrà citandũ.
& fuit dictum Ariſtot.lib. 2.moral. cap.2.* Exau-
ditur vtique, vt facere haud poſſit Deus, quòd
quæ à viro, virgo cognita eſt, & corrupta; co-
gnita non fuerit; atq; hoc ſanè modo , virginē
poſt ruinam reparare Deus minime poſſe di-
citur ; quia implicat in obiecto , atq; in ratio-
ne entis; eſſetquè in Deo mendacium ponere,
nō potētiam ſtabilire. Et ſi quidem poſſit Deus
Virginis iam corruptæ , mentem reintegrare
per gratiam , & corpus conſolidare per mira-
culum. *vt inquit S. Thom.in 1.par. quæſt.25. art.
4. & 3.par. quodlibet 5.q.2.art.3.* quem ſequitur
*Cardin. Sancti Xiſti. à Turrecremata. d.can. Pau-
lus num.4. verſic.in oppoſitum. Archid. num.2.
Card. Florent.in cap.1.in princ.nu.22.in 3. oppoſit.
de ſum.Trinit.et fide Cathol.et in clem.1.nu.6.in 1.
oppoſit. de immunit Eccleſ.Cagnol.d.l. verùm.31.n.
2.et 3. de reg. iur. doctiſſimus Tiraquell. de iure
conſtit.par.3.limit.7.à num.6.ad num 11. Leſſ. de
iuſt.et iur.lib.4.cap.2 dub.16.num.116 et 117.Fa-
rinac. in praxi crim. q. 20. in 4. ampliat. num.12.
Decian.tract.crim.par 2.lib.6.cap. 2.num.6. et cap.
5.num.2.* quem ſequitur idem *Farinac.vbi ſupra
Menoch.de arbitrar.caſ.475.num.6.7. et 8. cent.3.
Claud. Bertazol. in addit. ad Conſil. patris. conſ.
553.vol.2.*

38 Non hinc tamen ſequitur (ex quo fieri non
poteſt, nequè per diuinam potentiam, vt factũ
per prædictum D. Vicarium Neapol. phiſicè,
factum non ſit) quin formaliter in validum
fuerit , quod illegitimè per eum factum fuit .
39 Cùm duret ſemper cauſa impediens , & reſi-
ſtens conualeſcentiæ actus. vt loquitur *Bald.
in cap.1.col.fin.nu.20.in fin.de prohibit.feud. alie-
nat.per Feder. in vſib.feudorum.* ſequitur *Mantua.
d.regula. non firmatur.num. 1. de reg. iur. in 6.* Et
40 ſat fuerit, actum ab initio nō valuiſſe. *ad notat.
per Rot.apud Illuſtr.Seraphin. d.deciſ.365. num.7.
et per Peregrin.d.deciſ.98.num 6.et ſeq.*

Quod profectò euidentius probatur ex eo, quòd
41 gratia prædicta Gregorio cōceſſa habet Clau-
ſulam (*vocatis vocãdis,*) quæ id operatur, vt da-
tus Iudex nō merus executor, ſed miſtus euadat;
atquè Iudicium proinde non exequutiuũ ,
ſed ordinarium deſideretur , parte ex aduerſo
citata, atquè cum cauſæ cognitione. *tex.in cap.
exhibitæ nobis. 19. vbi gloſ. verbo. euocandi. et Abb.
in vltimo notab. num.6. de iudic. Felin. in cap. de
cætero.5. num. 10. col.3. verſ. quid de clauſula. de
ſent.et re iudic. Card.conſ 92. fauendo pupillis.n.2.
Rota in nouis deciſ.30. de reſcript. et deciſ. 12. de
offic.delegat.in addit.Papazoni.Caputaquen. deciſ.
286.num.4.par.2.Rota in recent.par.1.tom.2. dec.
624. num. 4. et 5.meus Maranta. conſ.75. num.6.
Gonzal.ad regul. 8.gloſ.2 §.1.in annotation.num.
226.Theſaur.fori Eccleſiaſt.par.2. cap.201.n.140.
Maceratenſ.variar.lib. 1.reſolut.58. nu.1. Tuſcus.
tom.1.litt.C.clauſula vocatis.concluſ.217.num.1.
Marta. de clauſul. par.1. clauſ.196. num.1. et 2.
Mariſcott. variar.lib.2.cap.1.n.80.Gratian forenſ.*

par.2.

par. 3. cap. 596. nu. 30. Reuerendiſſimus Campanil. in diuerſ. rub. 11. cap. 13. num. 208. vſque ad num. 213. Rota apud Illuſtriß. Caualer decis. 2. num. 9. et deciſ. 211. num. 2. et deciſ. 274. num. 1. et ſeq. plenè Barboſ. clauſ. 185. num. 5. de clauſul. et num. 6.

42 Omiſſum itaquè cùm hoc fuerit per D. Vicarium Neap. Delegatum Apoſtolicum; latã vtiquè ſentẽtia, & erectio inde ſecuta, atq; beneficij collatio nulla omninò fuere, & inualida Nõ ſeruata nimirũ forma à Sanctiſſimo D.N. eidem tradita, atquè proinde ſine Iuriſdictione, quæ conditionaliter ei conceſſa fuerat (vocatis ſcilicet vocandis) *vt eſt gloſ. notab. in clem. vnica verbo, repererint. de offic. delegat. cap. cùm dilecta. 22. §. cùm enim. de reſcript. Pariſ. conſ. 41. num. 14. 15. & num. 22. lib. 4.* ſequitur Rota per *Verall. deciſ. 150. par. 1. & in recent par. 1. tom. 2. deciſ. 624. num 1. 2. & 4 & deciſ. 701. num. 5. & apud Card. Seraphin. deciſ. 357 n. 6. Cacheran. deciſ. 142. n. 28. Marta d. claus. 196. n. 4. & 6. Barboſ. d. clauſ. 185. n. 6. 7. 8. & 9.*

43 Nõ ſeruata verò forma permiſſiua, immediatè ſuccedit forma deſtructiua, & actus factus ipſo iure nullus euadit. *vt loquitur Bal. in l. prætor ait. 20. §. ſinè aut. ff. de operis noui nunciat.* quẽ ſequitur Rota *apud Card. Mantic. deciſ. 286. nu. 4.*

Nequè item obſtabit clauſula in Gratiã prædicta adiecta (*Non obſtantibus priuilegijs quibuſcumquè ſuper caducitate legatorum quibusuis perſonis.*)

44 Tùm, quòd clauſula prædicta, non tollit, nequè extenditur ad priuilegia miſerationis gratia conceſſa, niſi de ipſis fiat expreſſa mentio. *ita Cyn. in l. 1. num. 3. in vltimo. quæſito. C. quando Imperat. inter pupill. & vid. quem ſequitur Martin. Laudẽſ. de priuileg. q. 40. vol. 2. tract. fol. mihi. 287. Felin. in cap. nonnulli 28. num. 19. verſ. reſtant enumeranda. de reſcript. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 40. num. 6. in fin.* Moneta. *de commut. vltimar. volunt. cap. 8. concluſ. 5. num. 541. fol. 816. Barboſ. clauſ. 83. num. 19.*

45 Tùm, quod clauſula prædicta, nec tollerẽ videtur priuilegia fauore piæ cauſæ conceſſã, niſi ſpecialis de ijs memoria fiat. *videtur tex. apertus in c. ſi propter tua. 10. ſecundũ vnũ intellectum. de reſcript. in 6. quem perpendit Ludouic.* Ro*man. in l. Si vero. 65. §. de viro. in 24. fallent. nu 46. circa fin ff. ſolut. matrim. Felin. d. cap. nulli. nu. 19. de reſcript.* Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 40 num. 6. et de Arbitrar. lib 2. caſu. 202 num. 39. Molinus de ritu nuptiar. lib. 3. q. 28. num. 6.* Gregor. *à Cabedo. deciſ. Luſitan. 94. num. 1. par. 2.* Monet. *de commut. cap. 7. num. 183. Aym. conſ. 68. num. 6. & ſeq. ad fin.* Barboſ. *d. clauſ. 83. num. 18 & nu. 25.*

46 Multòquè minus tollet priuilegia Fabricæ Sancti Petri, quæ ſi reuocare voluiſſet, expreſſiſſet vtiq; Sãctiſſimus D.N. Cũ Intentionis ſuæ minime eiſdem detrahere fuerit per clauſulã prædictam generalem. *ad tex. in d. cap. ſi propter tua. 10. §. intentionis noſtræ. & dictum fuit per Rotam apud* Caputaquenſ. *in regul. reuocatoriã Adriani ſexti. deciſ. 42. par. 3.*

47 Quod ſi regula reuocatoria non comprehendat gratias factas Fabricæ Sancti Patri. *ſequitur* Barboſ. *de appellatiua verborum Iuris ſignificat. appellat. 198 num. 8.* Neque, Generali hac clauſula (*non obſtantibus*) ablata videntur priuilegia ſpecialiter conceſſa. *vt poſt Dec. conſ. 10. ſequitur Anton. de* Pratis. *de Iuriſd. Epiſc. cap. 8. num. 4. vol. 2. tract. fol. 204.*

49 Tùm deinde, quòd clauſula prædicta nequè extenditur ad ea, quibus veriſimiliter concedẽs nõ detraxiſſet in ſpecie. *ſecũdũ* Roman. *in d. l. ſi verò. §. ſi verò. num. 46. in 24. fallent. in fin. ex regul. 71. de regul. iur. in 6.*

50 Quòd in Generali conceſſione ea minimẽ veniant, quæ quis non fuiſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. *idem Roman. conſ. 498. in caſu quo quæritur. num. 18* Felin. *d. cap. nulli. num. 26. in 12. concluſ.* Aym. *d. conſ. 68 num. 6. Cabedo. d. deciſ. 94. num. 1. Gonzal. ad regul. 8. gloſ. 36. nu. 37. & 40. Barboſ. clauſ. 62. num. 14.*

51 Veriſimile autem haud eſt; Summum Romanum Pontificem, vt gratiam priuatæ faceret perſonæ (vt Gregorius prædictus eſt) præiudicare voluiſſe, Priuilegijs Fabricæ Sancti Petri, quæ totius Orbis caput, & Princeps eſt. *ad notat. per Roman. d. conſ. 498. n. 18. & 436. quod indultum Petri nu. 9.*

52 Tùm præterea, quod clauſula prædicta (*non obſtantibus, ſinè etiam ex certa ſcientia*) non tollit Ius alterius, ſiuè illud ad rem ſit; ſiuè, multòq; magis in re. *Menoch. d. lib. 6. præſumpt. 40. n. 5. & 9. Marcheſan. de commiſſ. appellation. in Romana. Cur. par. 1. cap. 5 num. 296 fol. 224. Marta. de clauſul. par. 1 clauſ 79. n. 9. & n. 23.*

Præſertim verò ſi graue ſit præiudiciũ, quod per eam infertur. Cùm non præſumatur tàm graue damnum tertio inferre Pontifex voluiſſe; Fabricæ præſertim Sancti Petri. *Menoch. d. præſumpt. 40. num. 4. in fin.* Barboſ. *d. clauſ. 83. num. 21.*

53 Quibus quoq; accedit, quod clauſulæ hæ (*non obſtantibus*) & quæuis etiam aliæ derogatoriæ, minimè porriguntur, vt tollant priuilegia publicæ vtilitatis ergò conceſſa, vt ſunt Priuilegia omnia per Summos Ramanos Pontifices Sãcti Petri Fabricæ collata. *eſt tex. apertus, ſingularis reputatus; ſecundum intellectum*
,, *gloſ. 1. in l. Decurionibus. 3.* ibi *non præiudicetur*
,, *quacunq; generalitate Pragmatica. C. de Silentiar. lib. 12. vt aduertit notabiliter Roman. d. conſ. 498. num. 15. & d. conſ 436. num. 21. in fin. ſequitur Felin. d. cap. nulli. num 26. in 12. concluſ. Cabedo. d. deciſ. 94. num. 1. Monet. d. cap. 7. nu. 184. Barboſ. d. clauſ. 83. num. 20.*

54 Cæterũ, cùm clauſula prædicta in facto hoc noſtro de priuilegijs loquatur quibuſcunquè Perſonis conceſſis, non extendetur vtiquè ad priuilegia Vniuerſitati, ſiuè Collegio, vel inani-
55 mato loco donata, ſicuti Fabrica eſt Sancti Petri. Quoniam hæc, Perſonæ nomine, & appellatione minime comprehendũtur. Diſtincta enim fit appellatio perſonæ, à Populo, Collegio, Curia, vel Corpore. per *Vlpian. in l. metus. 9. §. animaduertendum. ff. de eo quod metus cauſa. ſequitur*

quitur Rota per Verall. d. deciſ.42. par.3. plenè.
Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ.37.num. 1. cum
ſeq. & num.19.Rota apud S. mem. Ludouiſ. Gre-
56 gor. XV. deciſ.576. num.6. Loquens de Capi-
tulo,quod Perſonæ appellatione non compre-
hendatur.& Beltramin.ibid. litt. E. eſt etiam de-
ciſ. Rotæ apud Achill. 15. de Procuratoribus.
57 Quod potiſſimùm exaudiri debet in materia
ſtricta, & odioſa,non ſanè ſauorabili. ſecundum
Roman.d.conſ.436 num. 2. cum ſeq. & ſequitur
Sarnen. in reg.de idiomate,q.2 fol.mihi.117.in im-
preſſione minori Lugdunen. Canonizatus à Rota d.
deciſ.42. plenè Tuſc.vol.6.litt.P. perſonæ appella-
tione concluſ.318 per tot.Gonzal.d.gloſ.37.num.
36.& 38 Viuianus de iure patronat.par.2. lib. 8.
cap.4 num.11. Barboſa de appellat.verborum iuris
ſignificat.d.appellat.198.nu. 1.& ſeq. & n.7. & 8.
58 Nequè Generalis diſpoſitio piam cauſam cō-
prehendere valet. vt poſt Crauetta conſ.3.nu.10.
ſequitur Tuſc. tom. 5. litt. M. concluſ. 274.
num.4.
59 Accedit his quoquè, quòd gratia prædicta
Gregorio elargita, facta vtiq; fuit cum clauſu-
la Iuſtitiæ (vocatis vocandis) per quam euiden-
ter oſtenditur, voluntatis Pontificis fuiſſe,per
clauſulam in fine poſtmodum adiectam (non
obſtantibus priuilegiis) ſe iuri alteri quæſito de-
rogare minimè intendiſſe.
60 Qua de re per clauſulam ſæpè dictam(non
obſtantibus)non extendetur gratia vltrà ea,quæ
expreſſa in illa fuere.tex.eſt in clement.1.de præ-
bend.ſequitur Roman.d.conſ.498.num.18.verſic.
61 quinta ratio. Vt omninò vocari debuerit Fa-
brica, quæ principaliter, ac primariò funda-
tum intereſſe in re prædicta habebat; qui ſanè
effectus eſt clauſulæ vocatis vocandis. Marche-
ſan.alios referens par.1. de commiſſ. appellat. ab
execut.breuis.cap.1.num.90.fol. mihi 323. Barboſ.
d.clauſ.185.num.11.12.& 13.
62 Potiſſimùm verò,quòd non motu proprio,
ſed Gregorio inſtante, gratia conceſſa fuit; vt
propterea per importunitatem potiùs extor-
ta,quàm voluntariè conceſſa videatur.ad text.
in l.1. C.de petit.bonor.ſublat.lib.10.notat Roman.
d conſ.436.nu.17.Cabed.d.deciſ.94. num.2. Aym.
conſ.68.num.7.
63 Deniquè, quòd ſubreptitiè obtenta cùm
fuerit gratia prædicta per Gregorium, atquè
propterea vitioſa euaſerit,(vt ab initio oſten-
dimus,) non ſaluabitur à vitio prædicto per
clauſulam (non obſtantibus,) quinimò, & ip-
ſa eodem morbo infecta erit; vt ſicuti nihil
operari poterit,quod Gregorio proficiat gra-
tia impetrata; quòd mendax peccator carere
iurè debeat impetratis, d. cap.ſuper litteris. 20.
de reſcript.pari quoquè modo, & clauſula præ-
fata, (non obſtantibus). ad tex in d. clement.1.
de præbend.Dec. conſ.142.in fin.num.9. ſequitur
Cacheran.deciſ.142.num.17.Put.deciſ.213. lib.2.
faciunt notata per Gabriel. lib.6.tit. de clauſul.
concluſ.3.in fin. num.85. plenè per Marcheſan. d.
par.1.cap.5. de commiſſ. appellat. in Roman. Cur.
num.290. fol.mihi.223. Marta.de clauſul par.2.
65 clauſ.16. Nequè clauſula prædicta vitium di-
mouet.ad tex.in cap.ſi motu proprio.23. circa fin.
vbi gloſ. verbo.taceatur.de præbend.in 6. Aym. d.
conſ.68.num.6.& num.8.& 13. ſequitur Marta.
par.1.clauſ.74.num.10.& clauſ.79.num.26.

Et ita ex his,cenſoris virga haud excuſſa,re-
ſpondendum cenſui.

CAROLVS MARANTA. V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus. &c.

Litis huius palma in Tribunali Fabricæ per Dominos eius Conſultores Oeconomo conceſſa fuit. Verùm in Romana Curia per Gregorium introducta cauſa, pro beneficio iudicatum fuit apud R. P. Burattum cauſæ Ponentem de voto Rotæ. Deciſionem verò hic ſubnectere operæ pretium me duxi facturum.

SVMMARIVM.

1 Summus Pontifex derogare poteſt voluntati teſtatoris.
2 Facultates Fabricæ, & Illuſtriſſimæ Congregationis circa declarationes priuilegiorum eiuſdē, in dubium non reuocantur.
non tamen trahuntur ad ea, in quibus Papa manus appoſuit. num.3.
4 Lis inter alios pendens tertio non afficit, & non eſt facienda mentio de lite inter alios, in gratia obtenta.
neque de ſententia inter alios.num.6.
neque de ſententia nulla.num.7 & iniuſta.nu.10.
5 Lis per renunciationem extinguitur.
7 Sententia ex defectu citationis eſt nulla.
8 Citatio ad ſententiam eſt præcisè neceſſaria.
9 Repudiatio legati omninò requiritur, vt ius quæratur ad illud Fabricæ.
11 Repudiatio debet eſſe ſimplex, non qualificata, vt ius quæratur Fabricæ,antequā ſimpliciter fiat.
12 Subreptio euitatur, ſi id narratur, de quo ſaltim in genere Summus Pontifex cogitare potuit.
13 Derogatio non requiritur in actu de ſui natura præiudiciali.
14 Clauſula (ſine alicuius præiudicio) intelligitur præter expreſſa.
15 Clauſulis ex generalibus non cenſetur derogatum priuilegiis Fabricæ.
limita ſi aliàs conſtet de voluntate Pontificis. numero. 16.
17 Nihil tranſeat facit conſtare de oppoſitione.
18 Datarius eſt organum Papæ, & quod facit,de ordine Summi Pontificis feciſſe cenſetur.

Neapolitana Beneficij. Ven. 27. Iunij 1625. coram R. P. D. Buratto.

ISabella legauit Fratribus Di-
ſcalceatis Carmelitanis duca-
tos 700. cum onere celebrandi
perpetuo pro anima ſua Miſsã
qualibet die ad Altare priuile-
giatum; defuncta Teſtatrice, &
repudiato legato per Fratres,
emanauit ad fauorem Fabricę
S. Petri decretum applicationis d. legati tam-
quam repudiati *eius ſum. n. 3. 4 & 6.*
Sed priusquã fieret incorporatio, Gregorius
obtinuit à Sanctiſſimo D.N. mãdatum de illud
extinguendo, & de erigendo in ſimplex bene-
ficium cum commutatione voluntatis Teſta-
tricis in onus vnius Miſſæ celebrandæ ſingulis
hebdomadis loco vnius Miſſæ quotidianæ, cũ
effectuatione, collatione, & poſſeſſione ſubſe-
quentibus *ſum. ipſius num. 3. & 4.* quod fieri po-
1 terat per Sanctiſſimum, de cuius poteſtate nõ
dubitatur *Clem. quia contingit de relig. dom. Innoc.*
Imol. n. 3. & Abb. nu. 6. in cap. nos quidem. per illum
text. de teſtam. Socin. de oblat. lib. 9. q. pen cum alijs
congeſtis per Moder. tract. cõmut. vlt. volunt. c. 5. in
1. & 2. concl. n. 144. & ſeqq. & Moder. Rom. diſcep.
458. n. 4. tom. 3.
Habito autem recurſu In Signatura, & com-
miſſa mihi cauſa ſubreptionis dictarũ littera-
rũ, & executionis dicti legati vti Prælato Fa-
bricæ de voto Rotæ; dubitaui An legatum
deberetur Fabricæ; & negatiuè fuit reſolu-
tum.
2 Nam, & ſi non reuocẽtur in dubium facul-
tates Fabricæ, & Illuſtriſſimæ Congregationis
circa declarationes priuilegiorum ei à Sum-
mis Pontificibus conceſſorum, nihilominus
3 ſtante dicti legati extinctione, & erectione be-
neficij ſimplicis de mãdato Sanctisſimi D.N. fa-
ctis, & effectuatis, non vidẽtur trahendæ ad ea,
in quibus Papa manus appoſuit.
Non obſtat prætenſa ſubreptio gratiæ Apo-
ſtolicæ, ex quo in ea non fuit facta mentio li-
tis, quæ erat in Ciuitate Neapolis cum Fabri-
ca, nec non decretorum pro eadem Fabrica
obtentorum.
Quia vltra quòd Gregorius fecit mentio-
nem legati, & repudiationis, in quibus cõſiſte-
bat ius principale huius negotij *vt in ſum. n. 3.*
4 lis erat inter Fabricam, & hæredes Iſabellę, &
dictum Monaſterium, de qua Gregorius non
tenebatur facere mentionẽ, cùm tertiũ nõ affi-
ceret. *Ruin. conſ. 61. num. 19. lib. 5. Menoch. de ar-*
bitr. caſ. 202. n. 22. Gabr. in tit. de Iudic. concl. 4. n. 3.
5 & erat extincta per renunciationem factam à
Fratribus *l. poſtquam liti. C. de pact.*
6 Nec de ſententia erat facienda mentio, quia
præter quàm, quòd uiget eadem ratio; quòd
7 emanauit inter alios; ſentẽtia erat nulla ob de-
fectum citationis hæredum, & Monaſterij ad
ſentẽtiã, vt apparet ex inſpectione proceſſus.
l. fin. vbi Bald. num. 5. de reb. cred. Vant. de nullit.
tit. à quo, & quib. mod. num. 12. Rot. decis. 167 nu.
42. par. 1. recent.
8 Quæ tamẽ citatio ſpecifica, eſt præcisè neceſ-
ſaria. *Clem. ſæpe. de verb. ſignif. & ibi gloſ. in verb.*
ad id. Et iniuſtitia eiuſdem ſentẽtiæ reſultat, ex
9 quo non iuſtificatur ex actis, in quibus nõ erat
producta repudiatio facta à Priore Monaſterij,
quæ datur *in ſum. nu. 2.* niſi poſt ſentẽtiã, & ideo
10 cum ſentẽtia eſſet nulla, & iniuſta non erat de
ea facienda mentio *Felin. in cap. ſuper litt. nu. 15.*
& ibi Dec. *num. 36. de reſcript. cum alijs in Min-*
donienſ. Canonicatus 26. Nouembris. 1616. coram
me.
11 Eòq; magis patet iniuſtitia, quia repudiatio
Fratrum non fuit ſimplex, ſed ad certum effe-
ctũ; ibi: E *perciò lo renunciamo, affinche l' heredi*
poſſino adempire la volontà della Teſtatrice con
altro luogo pio. Ideò non poterat declarari lega-
tum eſſe deuolutum tamquam ſimpliciter
repudiatum, ſed potiùs erant interpellãdi Fra-
tras ad faciendam ſimplicem, & puram repu-
diationem.
12 Nec obſtat quòd non ſit facta mentio Iuris
Fabricæ, nec fuerit ei in ſpecie derogatũ. Quia
narrata repudiatione legati, potuit Summus
Pontifex omnium Iurium peritiſſimus, & in
ſpecie ipſius Fabricæ, cùm eſſet in minoribus
vnus ex illuſtriſſ. Cardinalibus Congregatio-
nis Præfectus, ſaltẽ in genere cogitare. Quod
ſufficit ad euitandum ſubreptionem, *Crauett.*
conſ. 79 num. 8. Rot. decis. 38. num. 3. 192. in fin. &
Rot. decis. 210. n. 5. par. 1. recent. et in Ferrarienſ. de
Taſſonis 18. *Iunij* 1621. *coram R. P. D. meo Vbaldo,*
& coram Reuerendiſſimo D. meo Decano decis. 413.
num. 7. & in alijs.
13 Nec videbatur neceſſaria talis derogatio,
ex quo ſumus in actu ſui natura pręiudiciali,
vt eſt erectio. *Seraphin. decis. 762. num. 4.* 1445.
num. 3. & 6. non obſtante clauſula *ſine alicuius*
14 *præiudicio*, Quia intelligitur præter expreſſa.
Seraph. d. decis. 1445. num. 3.
15 Et quicquid ſit an ex clauſulis generalibus, &
prægnantiſsimis ſit ſufficienter derogatum,
etiam priuilegijs Fabricæ, de qua requiritur
ſpecialis mentio. *vt per decis.* Caput. *42. par. 3.*
16 Difficultas ceſſat, ex quo pro parte Fabricę
habita notitia gratiæ Gregorij fuit oppoſitum
relaxationi ſupplicationis in Dataria, vt con-
17 ſtat, ex (*nihil tranſeat*) de quo *in Sum. Gregorij*
num 5. & tamen dicta oppoſitione non obſtã-
te, ſupplicatio fuit relaxata, & expeditæ litte-
ræ, & executæ (vt ſupra dictum eſt) quod vide-
18 tur de ordine Põtificis factum. Cùm Datarius
ſit illius organum. *Put. decis. 340. lib. 3. Verall.*
decis. 32. lib. 1. in manuſcript. Ex quibus non fuit
dubitatum de voluntate Papæ, non obſtante
præiudicio Fabricæ.
Et ita vtraquè parte informante. &c.

SVM.

SVMMMRIVM.

1 PEccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablaſum.

2 Reſtitutio omninò neceſſaria eſt, cùm quis per acceptionem iniquam praximum læſit. quod peccatum eſt contra Iuſtitiam.

3 Dei oculi mundi ſunt, & reſpicere ad iniquitatem non poßunt.

4 Præfatione mens dignoſcitur, & illuſtratur diſponentis.

5 Præcedentia ex conſequentibus declarantur.

ſicuti ex præmiſſis ſ.quentia declarationem admittunt. num. 6.

7 Principij ex ordine finem interpresamur.

8 Præcedentia in ſequentibus influunt, eaque declarant.

9 Talia ſunt ſubiecta, qualia prædicata demonſtant.

10 Præfationibus finalis diſpoſitionis decerpitur ratio.

11 Dictio ideò eſt cauſalis, & ſignificat ob cauſam.

12 Cauſa eſt quid præteritum, vel inſtans, quo impellimur ad faciendum.

13 Deus Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis.

14 Legatum pro exoneratione conſcientiæ atq; pro malè ablatis pium eſt, imò multò magis quàm pia alia lagata ſimplicia. eum hæc vt fiant neceſſitas ſit. num. 15.

& vim confeßati debiti ſortiuntur legata hæc pro exoneratione conſcientiæ facta, etiam parte abſente. num. 16.

& irreuocabilia perſeuerant. 17.

18 Deus non longè eſt ab vnoquoq; noſtrum, in quo viuimimus, mouemur, & ſumus.

& omnia implet. num. 19.

& vbiq; eſt per eßentiam, præſentiam, et potentiam. num. 20.

21 Legata per exoneratione conſcientiæ. & pro malè ablatis legitimam filijs debitam diminuunt.

nec reuocantur per ſuperuenientiam liberorum. num. 22.

nam ſunt legata neceßaria, non voluntaria. num. 23.

neq; caßa fiunt teſtamento reuocato; vt poſſint cogi hæredes ea ſoluere. num. 24.

neq; probationem aliam deſiderent. num. 25.

26 Deus ſcrutatur renes, & corda.

25 Quæ in conſcientia abdita ſunt. teſtium probationibus ſubijcere velle, durum æſtimatur, & inhumanum.

27 Salutis ſuæ immemor nemo præſumitur, vt in ſupremo vitæ ſpiritu mentiri velle æſtimetur.

28 Hæredes ius non habent, teſtatoris confeſſionem pro exoneratione conſcientiæ factam, impugnare.

29 Teſtatoris voluntas lex eſt.

30 Teſtamentum morte confirmatur teſtatoris.

31 Confeſſio in vltima voluntate facta in his, quæ à poteſtate dependent confitentis, plenè probat. & num. 34.

limita. num. 32. & 33.

amplia, præſertim de æquitate Canonica. num. 34.

vel ſi ſacramento firmata fuerit, vel in præſentia partis facta. num. 35.

36 Legata pro exoneratione conſcientiæ, æs alienum in bonis teſtatoris æſtimantur. & alijs.

legatis præferuntur. num 79.

Et neque corruunt, rupto teſtamento poſthumi præteritione. num. 37.

38 Incertorum reſtitutio Chriſto Domino facienda eſt, diſpertiendo ea pauperibus.

39 Ieſus Chriſtus eſt hæres vniuerſalis omnium incertorum. & num. 67.

40 Incerta reſtituere debens epiſcopum requirere non tenetur. ratio affertur. num. 41. & cautela.

41 Limita, ſi teſtator in teſtamento pro exoneratione conſcientiæ reliquiſſet, quia poteſt Epiſcopus ea exequenda curare. num. 42.

etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus. num. 43.

44 Epiſcopi pauperum patres ſunt, atq; orphanorum defenſores & procuratores.

45 Reſtitutionem fieri malè acceptorum intereſt obligati, cùm abſq; peccato retineri illa minimè poſſint.

ita quoq; è re eſt epiſcoporum, vt pauperibus conſulatur, reſtitutionem fieri incertorum. numero. 46.

47 Epiſcopi diſtributores ſunt bonorum ſpiritalium Eccleſiæ.

48 Relicta pro malè ablatis, & exoneratione conſcientiæ ſpiritualium bonorum naturam ſortiuntur.

eorum diſtributio ad epiſcopos pertinet. num. 49.

50 Epiſcopi executores ſunt piarum defunctorum diſpoſitionum, quamuis vetuiſſet id teſtator in ſua diſpoſitione. num. 51.

& eorum eſt curare, vt malè ablata in pauperes diſtribuantur. num. 56.

nam ſi eis animæ hominum concreditæ ſunt, multò magis bonorum temporalium eis cura demandata eſt. num. 57.

52 Legatorum piorum cognitio ad Eccleſiaſticas pertinet Iudices.

etiam ad non pia, quia pium eſt, defunctorum voluntates impleri num 53.

quod multò magis in relictis pro malè ablatis procedit, cùm ſint ea de Chriſti Domini patrimonio. num. 54.

55 Pauperes coniunctionem quandam cùm Epiſcopis habent, & ad eorum protectionem pertinent.

58 Reſtitutio malè acceptorum de neceſſitate ſalutis fieri debet.

non quidem neceſſitate medij, ſed neceſſitate præcepti. num. 59.

60 Reſtitutio debet fieri ei, à quo contrà iuſtitiam acceptum quid eſt.

Domino vero non apparente, poſt diligentem indaginem nec eius hæredibus pauperibus reſtitutio facienda erit. num. 61.

62 Incertorum reſtitutio pauperibus fieri debet, non ſanè iure diuino, vel naturali, ſed tantùm poſitiuo; neque ius vllum in illa eſt pauperibus. ſed

ſufficit

Digitized by Google

ſufficit ſi Chriſto Domino fiat, vel alijs pijs operibus.
multòq; magis ſi Summi Pontificis authoritate reſtitutio fiat. num. 64.
65 *Summus Pontifex vti Chriſti Vicarius poteſt bona omnia incerta vti melius ſibi videbitur, diſtribuere.*
potiſſimùm malè ablata incerta. nu. 66. in quibus liberam habet poteſtatem, ſicut Chriſtus Dominus. nu. 81.
vnde poteſt illorū diſtributionē ab alijs ſecularibus principibus ſubtrahere, ſtatuendo illa in pios vſus. num. 67.
& compoſitiones ſuper his admittere. num. 68.
69 *Epiſcopus poteſt malè ablata incerta in Eccleſiarum reparationem applicare, modò illa Sūmus Pontifex non applicuerit.*
70 *Pauperibus expedit Eccleſias ædificari, in quibus eleemoſynas recipiunt.*
71 *Legata pia pauperibus relicta non poteſt Epiſcopus in alios vſus conuertere.*
72 *Nomina ad id inuenta, vt demonſtrent voluntem dicentis.*
73 *Diſpoſitio quibuſcumq; verbis fiat ſufficit, modò de voluntatis intentione liqueat.*
74 *Lis vt pēdere dicatur à citatione incipere debet, legitimè emanata, atq; exequta.*
neq; officit tertio non citato. num. 75.
76 *Res inter alios acta alijs non præiudicat.*
77 *Iudex laicus incompetens eſt, vt de ſpiritualibus, vel ſpiritualitati annexis iudicet.*
78 *Litis pendentia coram incompetente iudice non poteſt induci.*
79 *Malè acceptorum reſtitutio vt fiat, neceſſitas eſt, non libera voluntas reſtituentis.*
80 *Dare nihil dicitur, qui neceſſitate vrgente dat.*
82 *Incerta omnia, & prò malè ablatis in Fabricā S. Petri deſtinata ſunt Pij V. Conſtitutione.*
83 *Iure ſuo qui vtitur, nulli iniuriam facit.*
84 *Eccleſia S. Petri eſt prima omniū Eccleſiarū orbis; ſicuti primus, & caput omnium Apoſtolorum eſt S. Petrus.*
85 *Nefas eſt de Pontificis Sūmi poteſtate dubium refricare.*
86 *Papa omnia poteſt, vt Deus, excepto peccato.*
87 *Entium multiplicatio ſine cauſa fruſtra eſt.*

ARGVMENTVM.

De Legato pro Exoneratione Conſciētiæ, ac pro malè ablatis relicto. Atq; de malè acceptorum reſtitutione. In certa verò quibus reſtituēda ſint: Quouè iure pauperibus debeantur; & num pauperibus ius aliquod ſit in huiuſmodi incertis. Quiduè quoad ea poſſit Epiſcopus? Et num potuerit iurè Summus Pontifex ea Fabricæ addicere Sancti Petri: Quoduè in ea ius ſit Fabricæ prædictæ? late diſcutitur.

RESPONSIO XXII.

AD diſcutiendam piam quondam N. ſupremam diſpoſitionem, quæ ſequentibus verbis ſcripta legitur.

„ *E perche eſſo teſtatore è ſtato tanti anni al Mondo, & è paſſato per diuerſi intrichi, e non ſtà ſicuro d'alcune reſtitutioni, che forſi voleſſe fare: per queſto graua detta ſua herede à depoſitare in banco ducati 50. mil. per erigerſene vn Monte per l'Anime del Purgatorio, e per maritaggio di pouere.*

Supponendum, atquè prælibandū puto, manifeſtè his verbis inferri legatū hoc pro exoneratione rogatum videri, & eſſe conſcientiæ Teſtatoris. Oratione enim huiuſmodi veluti ſillogiſmo quodā vſus videtur Teſtator ad reſtitutionē inferente pro exoneratione cōſciētiæ: Dū maiori, minori, & conſequētia, reſtitutionē ipsā perbellè cōcludit, & infert. Et maior quidem hypotheca, eſſe videtur.

E perche eſſo teſtatore è ſtato tant'anni al Mondo, & è paſſato per diuerſi intrichi. Minor verò.

E non ſtà ſicuro d'alcune reſtitutioni che forſi voleſſe fare.

Ac denidue conſequentia.

Per queſto graua detta ſua herede à depoſitare in bancho ducati. 50. mil. per erigerſene vn Monte.

1 Quia enim certa, & indubia eſt conſcientiæ, ac iuris regula, *ex S. Patre Auguſtino in epiſtol. 54 ad Macedonianum, relato à Gratiano. can. 1. 14. quaſt. 6.* „ Nō remitti peccatum niſi reſtituatur ablatum. *reg. peccatum. 4. de reg. iur. in 6. cap. cùm tu. 5. extrà de vſur. cap. ſicut dignum. 6. §. cos. vbi gloſ. verbo. reſtituere. de homicid. extrà. S. Thom. 2. 2. q. 62. ar. 2. S. Anton. in ſum. par. 1. tit. 20. de reg. iur. d. reg. peccatum. Binsfeld. in enchirid. theolog. paſtoralis. 3. par. de decem præceptis. c. 15. de reſtitutione. §. 1. fol. 360. verſ. deinde reſtituere. Bonac. tom. 2. oper. de reſtit. diſput. 1. q. 1. punct. 2. num. 3. Paulus Layman. Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 2. c. 2. nu. 1. Card Tuſc. tom. 1. littera A. concluſ. 31. n. 3. & to. 5. lit. M. concluſ. 23. n. 1. & tom. 7. lit. R. concluſ. 303. num. 1.*

Cùm præmiſiſſet Teſtator, toto ſe vitæ ſuæ tempore diuerſis inuolutum negotijs, ambagibuſq; atq; rerum, & bonorum inuolucris diſtentum; vnde ambiguus, ancepſq; ſatis ſuperquè redebatur, an in omnibus iuſta fuiſſet ſtatera; noſſetquè mendaces eſſe filios hominū in ſtateris, vt decipiant ipſi de vanitate inidipſum. *pſalm. 61.* Nequè tempus aliud ſupereſſe ſibi conſpiceret, mox mox iam animam acturus, quo æternitati cōſuleret. Atq; quòad reſtitutionem eorum, quæ iniuſtè acceperat, teſti-

moniũ reddẽte ſibi cõſciẽtia ſua. *ſecũdũ Apoſt. ad Roman 2.nu.15. & c.9.n.1. & 2.ad Corinth.1. n.12.* & obmurmurãte, atq; oblatrãte ſyndereſi, ſcrupulum de ijs ſibi fieret. Iurè, rectèq; nec iniuria ad reſtitutionẽ eorũ intulit. Quare incertus de perſonis, certus de rè reſtituenda legatũ rogauit. 50.mil. Pro Mõte; & pro pauperibus puellis nuptui tradẽdis, & pro ſacris offerendis, ad animas expiandas in Purgatorio detentas; vt ita reſtitutione facta, ſuorum peccatũ miſeretur omnipotẽs, ac Pientiſſimus Deus

2 Eſt nẽpè omninò neceſſaria reſtitutio, cũ quis per acceptionẽ iniquã proximũ læſit. *Exod. 22. Tobiæ. 2.21. Matth. 18.* Redde, quod debes. *ad Roman 13.n.7.* reddite omnibus debita. Vnde cõtrà iuſtitiam fit, quod ſanè peccatũ eſt. *S.Thom. 2.2.d q.62.ar.2.S.Antonin.2.par. ſum.tit.2. cap.1. in prin. Couar.d.reg.peccatũ.in 2.par.relection. n.2. Binsfel.loco cit. Bonac.d.pun.n.3. & 5.Laym. d.c.2. n.2. Nouar.de incertis, et malè ablat. prælu.vn.n.4.*

Nullo igitur pacto in dubiũ reuocare nos oportet: inde teſtatorẽ, Montẽ hũc 50.mil. rogaſſe, vt cõſciẽtiã, reſtitutione aliqua grauatã, exoneraret. Seq; omni deſpoſito põdere, liberũ atq; peccatis abſolutũ. Diuinis præſentaret

3 obtutibus iudicandum. Quòd ſciret. ſcriptũ de
,, eo eſſe *Habacub.1.nu.13. Mundi ſunt oculi tui ne*
,, *videas malũ, & reſpicere ad iniquitatẽ non poteris.* Quia nimirũ, cum ſibi omnis iniquitas diſpliceat, videre, ideſt probare, quæ mala ſunt non poteſt, atq; iniuſta. *vt Pater Ribera ibid. explicat.*

4 Et profectò ex præfatione Mens deprehenditur diſponẽtis, quæ ex præfatione, quãuis obſcura, illuſtratur. *l.fin.ff.de hæred. inſt.* Marama. *conſ.46.n.6 Cephal.conſ.664 nu.12.lib.5.Oſac.dec. 23.nu.31. & dec.59.nu.5 & 100.nu.9.Menoch.lib. 6.præſump.2.n.12.* Rota *par.1.tom.1.in recent.dec. 221.nu.3.Gratian.forenſ.par.5.c.924.nu.22.23. & 24.Perez de Lara de anniuerſ. & Cappell.lib.1. c. 10.n.53.Barboſ.axiom 192.num.2. & 3.*

5 Sicuti verò ex conſequentibus præcedentia declarãtur. *l.ſi ſeruum plurium.53.§.fin.ff.delegat. 1.facit tex.in l fin §.cui dulcia.ff de tritico. vino. & oleo legato.l.cũ quis à muliere.10.§. cum enim affectio, C.de naturalib.liber. Roman. conſ.5. viſo. pacto.num.2. Marcus Mantua conſ.261. num.18. Cranett.conſ.159.num.4. Put.deciſ.177.num.2. in fin.lib.1.Gigans conſ.135.num 9.*

6 Itã planè ex præcedentibus, & præmiſſis ſequentia, atquè conſecutiua pateſcunt. *d.l.ſi ſeruus plurium.§.fin.in fin. l.Fulcinius.7.§. quid ſit autem latitare. ff.quib.ex cauſ.in poſſeß.eatur. Socin.conſ.15.num.17. volum.1. Afflict.deciſ.119.*

7 *num.5.* Et ex ordine Principij, finem interpretamur. *ſecundum Bald. in l. quamuis.15. num.1. C. de fideicomm.* ſequitur *Cranett.conſ 9 num. 32.*

8 Quia præcedentia influunt in ſequentibus. *ſecundum Bart.in l. quiſquis.93.num.1. ff. de legat. 3.* quem ſequitur *Socin.conſ.83.num.16. vol.2.* Eaquè declarant. *ſecundum Surd.deciſ.212.n.16 & deciſ.288.num.3. Oſaſc. deciſ.147.num.16. & deciſ.167 num.8.*

Quoniam autem præmiſit teſtator: Ex pluribus negotijs peregrinationis ſuæ tempore in infelici hoc præſentis vitæ curriculo geſtis, nõ leue ſibi ad reſtitutionem malè acceptorũ, ſcrupulum ingenerari; vt verba illa in minori,
,, ſyllogiſmi propoſiti oſtendunt: *E non ſtà ſicu-*
,, *ro d'alcune reſtitutioni, che forſi voleſſe fare.* Indequè ad mõtem intulerit ducatorum 50. mil. pro ſuffragijs Animarum in Purgatorio retententarum, atquè pro nuptijs pauperum puella-
,, rum. *Per queſto graua detta ſua herede* (Interẽs.) Quæ vtiquè reliquit, cùm Montem erigendũ mandeuit, ad exonerationem profectò ſuæ cõſcientiæ, reſtitutione aliqua grauatæ, conſecutione neceſſaria, reliquiſſe, infertur. Vt quid enim (quæſo tè) exordio vſus fuiſſet teſtator
,, prædicto. *E perche eſſo teſtatore è ſtato tanti an-*
,, *ni al mondo, & è paſſato per diuerſi intrichi, e non*
,, *ſta ſicura d'alcune reſtitutioni, che forſe voleſſe fare?* Niſi, vt ſe ſcrupulis angi, quòad reſtitutionem malè acceptorum, oſtenderet.

9 Talia nempè ſubiecta præſumuntur, qualia prædicata demonſtrant. *l.3. vbi Bart. ff.de fundo, inſtructo. inſtrum.leg.d l.fin.§.cui dulcia. ff.de tritico, vino, & oleo legato.l.ſi vno anno.17. ff. locati.l.ſi maritus.12. quæ eſt 2. C. de Donat. inter vir. & vxor Andræas de Iſern.in cap 1.num.7.vbi Liparulus. qui ſucceſſores teneantur. Bellamera deciſ.543.num.6. Aym.conſ.9. num 32. & conſ.25. num.30. & conſ 35.num.16.Surd.conſ 430. nu.15. & conſ.450.num 15.lib.3. et deciſ. 149. num.18. Tuſcus tom 7 littera S. concluſ.716.num.1.et ſeq. Barboſ.axiom.212.*

,, Aſt prædicatum erigendi Montis, fuit: *Perche*
,, *è ſtato tanti anni al Mondo, et è paſſato per diuerſi*
,, *intrichi, et non ſtà ſicuro d'alcune reſtitutioni, che*
,, *forſe voleſſe fare.* Subiectum ergò demandati Montis erigendi, in executionem fuit reſtitutionum, quæ facere fortè certis quibuſdam perſonis intendebat, de quibus certus adhuc, atquè ſecurus non erat; quæ ſanè de erigendo monte prædicabat.

In exonerationem igitur conſcientiæ Teſtatoris facta montis erectio huius, certa vtiq; atquè ad hominem quaſi demonſtratio, & ex præmiſſis conſecutiua illatio oſtendit. Vt verendum non ſit; legatum hoc 50.mil. pro malè ablatis reſtituendis, de quibus non leuis teſtatori ſcrupulus fiebat, & ingenerabatur, rogatum ab eo fuiſſe.

10 Ex præfationibus namq; finalis diſpoſitionis ratio decerpitur. *d.l.fin.vbi Bart. num.3. de hæredib. inſtituend. Roman. conſ.16. num.4. & 6. Mandoſ.ad reg 29. Cancellar.q.2.num.4. Cephal. conſ.664. num.12 lib.5.Caſſador. deciſ.10. num.5. de præbend. Menoch.d.lib.6. præſumpt.2. num. 13. Oſaſc.deciſ.52 num.10.et deciſ.59.num.5.Gratian. deciſ 6 num.29. Mantic de tacit.et ambig. d. lib.3. tit.12.nu.30.Cardin.Tuſcus tom.6.littera P.concl. 892.Barboſ.d. axiom. 192 n.1. Cæſar. Bartius deciſ. Bononienſ.25.num.23.et deciſ 29.n.18.et deciſ.94. num.17.et deciſ.96.num.2.Ioan. Petrus Moneta de comm.vltim.volun.cap.4.q.2.num.22.*

Quòd aperto ſatis iudicio patefacit cauſalis

ipſa

„ ipſa legati Mõtis erigẽdi (Ideò:) *Per queſto gra-*
„ *na detta ſua herede à depoſitare in bancho ducati*
50.mil.per erigerſene vn Monte, vt ex cauſa ſcili-
„ cet præcedentium, & præmiſſarũ. *Perche è ſtato*
„ *tanti anni al Mondo, & è paſſata per diuerſi intri-*
„ *chi, e non ſtà ſicuro d'alcuna reſtitutioni, che forſi*
„ *voleſſe fare*: Concluſionem intulerit ad Montẽ
erigendũ. *ad tex. in l. demonſtratio. 17. §. quòd autẽ.*
vbi Bar. n. 9. ff. de condit. & demonſtrat. l. Mulieris.
13. §. res abeſſe. ff. de verb. ſign. ſ. l. & ideo. 2. ff. de
legat. præſtand. Tuſc. tom. 2. litt. D. cõcluſ. 289. Rota
in recent. par. 2. tom. 1. dec. 39. n. 1. & apud Gregor.
XV. dec. 2. nu. 3. Barboſ. de dictionib. dict. 144. nu. 2.
12 Cauſa nempè, *vt Bar.* inquit *in d. l. demonſtra*
tio. §. quòd autem. n. 2. eſt quid perſentiũ, vel in-
ſtans, quo impellimur, vt aliquid diſponamus.
ad tex. in l. 1. §. ſexũ. vbi gloſ. verb. cauſam. ff. de po-
ſtul. Mãtic. de tacitis, & ambiguis. d. tit. 12. num 3.
Indè ergò ad diſponendum, atq; Montẽ hũc
„ 50. mil. rogandum, impulſus teſtator fuit: *Per-*
che è ſtato tanti anni al Mondo, & è paſſato per di-
uerſi intrichi, e non ſtà ſicuro d'alcune reſtitutio-
ni, che forſi voleſſe fare. vt reſtitutione manda-
ta, onecatam in hac re ſcrupulis conſcientiam
deponeret. Deumq; ſibi conciliaret, ſuocũquè
13 peccatorum miſereretur Pater miſericordia-
rũ, & Deus totius conſolationis *2. ad Corinth.*
1. & S. Anton. d. par. 2. ſum. tit. 2. cap. 1. §. 25. circa
fin. verſ. ſeptem namq; reſtituuntur homini.

His ita præmiſſis.

14 DIco Primo, legatum pro exoneratione
cõſcientiæ, atq; pro malè ablatis incer-
tis; cùm quid, ſcilicet pauperibus in eam cau-
ſam diſtribuendum relinquitur, & ad pias fa-
ctum dici, atquè piarũ cauſarum fauoribus, ſi-
cuti cætera pia legata gaudere, ac frui. Quini-
15 mò multò magis, quàm illa, quę ſimpliciter ad
pias cauſas relicta fuere. Cùm abſoluta neceſ-
ſitas ſit, vt hæc debita reſtituantur. Alioqnin
nõ relictis huiuſmodi malè ablatis, æternũ in-
currunt damnationis periculum, ea retinens;
quòd in mortali decedat. *Bart. in l. 1. in repetitia-*
ne. num. 36. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Speculat. lib. 2.
partic. 2. de Inſtrumentorum. ed:t. §. de vltimarum
voluntat. execut. incipit. nunc verò aliqua. num. 52.
verſ. ſciat quod inter. in finalibus verbis. vbi Alex.
addcn. Iaſon. conſ. 110. Ego in præſenti. num. 7. vol.
1. Ruinus conſ. conſ. 21. num. 9. volum. 2. Tiraquell.
de pia cauſa. in præfat. fol. 19. verſ. item relictum
pro incertis, & malè ablatis. Loffred. conſ. 46. num.
39. Iacob. Cancer. variar. reſolut. lib 3. cap. 20. num.
103. Syluestr. legatum 4. q. 2. Tabien. cod. 2. num. 2.
Armill. eod. §. 45. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præ-
ſumpt. 115. num. 28. Gratian. forenſ. par. 2. cap 329.
num. 13. Marta de ſucceſſion. legali. tom. 2. par 4. q.
18 art. 4. num. 39. & ſeq. Gabriel Vaſquez. in opuſ.
tis. de teſtam. cap. 8. §. 5. dub. 1. num 97. verſ. quinto
quod relinquitur Paul. Comitul. reſponſ. moral. lib.
7. de teſtam. q. 4. num. 3. Pater Ioan. Valerus de dif-
ferent. inter vtrumq. forum. verbo. legatum. differẽt.
3. in fin. Moneta. de com. vlt. volunt. d. c. 4. quæſt. 2.
num. 52. Molfeſ. in ſum. Theolog. moral. tract. 13. c. 5.
tit. de legat. num. 172. Bonacin. tom. 2. de contract.
diſput. 3. q. 17. punct. 8. §. 2. in 1. propoſ. verſ. idem
cenſeo. Intrigliol. ſing. 98. num. 154. lib. 3. Ioan.
Baptiſta Thoro. in ſum. priuil. piar. cauſ. priu. 112.
col. fin. et priuil. 250. nouiſſimè etiam Ioan. Maria
Nouar. in tract. de incertis, & malè ablat. priuil. 1.
n. 11. et 12. Baldaſſar. Thomas. tract. 10. tit. 1. c. 11.
num. 158 159. & 100.
16 Tantæquè eſſe potentiæ legatum hoc, pro
malè ablatis, & exoneratione conſcientiæ fa-
ctum, vt vim ſortiatur confeſſati debiti, parte
etiam abſente; ac ſi illa præſẽte factum fuiſſet;
17 Indeq; irreuocabile perſeuerare; cùm præſẽs
ſit Deus omnipotẽs, qui nuſquã abeſſe poteſt.
18 Nec .n. ipſe longè eſt ab vno quoq; noſtrũ, in
quo viuimus, mouemur, & ſumus, *vt Apoſtol.*
19 *Doctor gẽtiũ Paulus loquitur actor. 17. n. 28.* Quiuè
omnia implet. Cœlũ, & terrã, ego impleo dicit
20 *Dñs. Hieremiæ. 23.* Quiq; vbiq; eſt; per eſſẽtiã,
pſentiã, & potentiã. *S. Th. 1. p. q. 8. per tot. optimè*
Dionyſ. *Carthuſ. in eũdẽ locũ Pauli in actis Apoſt.*
Angel. in l. cũ quis decedens. 35. §. eodie illis. in ſuis
reportat. ibid. ff. de legat. 3. Bal. in l. illud. 17. nu. 1.
C. *de Sacroſ. Eccleſ. necnon Marãta. in ſpeculo. 6. par.*
in 5 actu tit. de cõfeſſ. n. 16. in 4 lim. Gabriel lib. 1.
de cõfeſſit. cõcl. 1 in 18 lim. num. 68 Iyn. latè in l.
generaliter. 13. C. de non numerat. pecun. Afflict.
deciſ. 164. num 5. Franc. Marc. deciſ. 46. par. 1. Cat-
ta in memoral. b. verb. apices iuris. circa med. f. mihi
28. & verbo. Abſenti poteſt acquiri. fol. 5 & ver-
bo. Confeſſio poteſt reuocari. in fin. verſ. imò plus in
vltimis voluntatib. fol. mihi. 130. Arnon. comment.
74. fol. mihi. 260. in impreſſione Veneta anni. 1571.
Tiraquell. priuileg. 117. Carocius. deciſ. 7. in 8 prin.
& deciſ 9 num 4 Decianus. tract. crimin tom. 1 lib.
2. cap. 17. num. 3. Viuius deciſ 412. num. 24 lib. 3.
M*aſcard. de probat. tom. 1 concl. 359. num 13. &*
num. 25. & 26. & num. 36. & tom. 2. concl. 1177.
num. 68. Cagnol. in l. Papinianus. §. quarta. num. 11.
ff. de inoff. teſt. tom 1. fol. mihi. 230 Anton. *Faber. in*
ſuo C. lib. 4. tit. 24 de vſur. et mor. diffinit. 36. præſer-
tim. n. 10 vbi in pulchro facto deciſũ à Senatu
refert; reuocare haud potuiſſe defunctã. vſura-
rũ reſtitutionẽ, pro exoneratione cõſciẽtiæ fa-
ctã *Genueſ. in practicab. Eccleſiaſt. q. 169. Io: Steph.*
Durãti. q. 26. Senat. Tholoſ. Sebaſt. Medices *opuſc. 4.*
anima cũctis rebus. etc. n. 15. notab. 10. in fin. fol mi-
bi. 246. in minori impreſſ. Thor. d. priui. 250. M*ãcin.*
de iuram. p. 4. effect. 211. n. 3. et 4. et tract. de cõfeſſ.
c. 8. n. 32. 33. et ſeq. Nouar. priuil 47. n. 5. & ſeq.
21 Ità vt legitimã filijs debitã diminuãt. *Cagnol.*
d. §. quarta. n. 11. Tuſc. to. 5. lit. L. cõcl. 144. et lit. M.
concl. 23. n. 6. Medices *opuſc. 4 nu. 67. Caroc. d. dec.*
7. nu. 4. & 5. Peregrin. deciſ. Patauin. 85 num. 7. Tu-
ſcus. tom. 5 lit. L. concl. 144. nu. 3. Thor d. priuil. 112.
col. fin. Cotta. in memorial. verbo. Anima. Tiraquell.
in l. ſi vnquam verbo Donatione largitus. nu. 85. C.
de reuocand. donat. Merlin. *de legit. lib. 2. tit. 1. q. 10.*
num. 14. Baldaſſar. Thomas tract. 4. tit. 13. num.
15. & d. tit. 1. cap. 11. num. 160 tract. 10. Nouar.
eodem. tractat. de incertis, & malè ablat. priuileg.
5. num. 3. & ſequent. & priuileg 6. num. 8. & 9.

Nequè per ſuperuenientiam liberorum reuo-
centur, ad limitationem. auth. ex cauſa. C. de li-
23 ber. præterit. Quòd ſint legata neceſſariò facta,
non ſanè voluntaria. Guilelm. de Benedict. in cap.
Raynutius in 2. par. verbo. ſi abſquè liberis. 1. num.
27. verſic. præterea facit. & num. 28. & 29. Ma-
ſcard. tom. 3. concluſ. 1286. num. 155. Caroc. dict.
deciſ. 7. priuil. 2. & priuil. 3. Ioſeph Ludouic. cõcluſ.
24 17. illat. 71. Nouar. d. priuil. 2. n. 1. Neq; etiã re-
uocato teſtamẽto caſſa huiuſmodi reddantur
legata; vt poſſit proinde Epiſcopus, multóquè
magis Tribunal Fabricæ, cogere hæredes ad
huiuſmodi ſoluenda relicta, & conſeſſata debi-
ta Eccleſiaſtica. vt optimè dicit Arnonus. d. cõ-
ment. 74. in fin. verſ. ex prædictis ego. fol. 269. Ca-
roc. d. priuil. 8. deciſ. 7. num. 12. Franciſc. Marcus
deciſ. Senatus Delphinal. 460. nu. 2. par. 1. Genuenſ.
in practicabilib. Eccleſ. quæſt. 484. Intrigl. d. ſing.
98. num 66. Tiraquell. priuileg. 68. in fin. Medic. d.
opuſ. 4. num. 66. nouiſſimè Nouar. priuil. 56. num. 9.
& ſeq. Thomas. d. cap. 11. tract. 50. tit. 1. num. 159.
25 Nequè probationẽ ãliam deſiderẽt, qua ad-
ſtruatur verè teſtatorẽ reſtitutioni huiuſmodi
obnoxiũ fuiſſe. Quòd ſatis durũ videatur, & in
humanũ; ea, quæ in cõſciẽtia hominũ ſunt ab-
26 dita, quæuè nemo alius ſcire poteſt, niſi ſolus
Deus, qui ſcrutatur renes, & corda. Apocalipſ.
2. n 23. & in occulto fiũt; teſtiũ probationibus
ſubijcere velle; quòd aduertit, nec ab rè Caroc.
d deciſ. 7. num. 13. & d. deciſ. 90. nu. 4. & ſeq. quic-
quid aliàs poſt Merlin. & alios per eum relatos. d.
q. 10. n. 15. ſequitur Thomas. d. tit. 13. n. 17. Ni ſor-
taſſis fraus detegeretur cõfitẽtis. & ſeq. tur hãc
eãdẽ ſñtẽtiã nouiſſimè lõgè ſatis poſt hæc no-
ſtra ſcripta ꝓlo ꝓlꝰ Noua. prin. 24. n. 1. et 3. et ſeq.
27 Alioquin impiũ ſatis ſuperq; eſſet, vt neq; in
animũ ſedere cuiuſquam poſſit, ꝙ ita ſuæ quis
immemor ſalutis eſſe velit, vt in extremis agẽs
ſupremũq; trahens ſpiritũ, in diminutionẽ ſui
patrimonij, animæq; ſuæ æternũ interitũ, men-
tiri velle, præſumatur. Cùm ſatiùs illi eſſet, ſi
nihil omninò redderet, vt perpẽdit Surd. de alim.
tit. 8. priuil. 30. n. 7. Doctor Marta. de iuriſdict. par.
4. caſu. 88. nu. 18. cum ſeq. Maſcard. d. concluſ. 359.
num. 28. & 29.
28 Neq; ius ſit vllũ hæredibus ad oppugnandã
diſponẽtis volũtatẽ, qui viuẽs adhuc, & ſciẽs,
ac prudens, quod ſibi in cõſcientia ſcrupulum
ingenerabat, ne damnationi obnoxius fieret
æternæ, aperire maluit, quàm reticere. Vnde
malè acceptorũ reſtitutionẽ imperauit, de re-
bus ſuis pro ſuo libito voluntatis diſponendo.
29 vbi lex voluntas æſtimatur, & pro lege eã re-
uereri tenentur hæredes. §. diſponat. in auth. de
nupt. collat. 9. can. vltima voluntas. vbi gloſ. 13. q. 2.
facit gloſ. in l. 1. verbo. errore. verſ. & alia ratione.
C. de falſ. cauſa adiecta legato, quã comendat, &
ſequitur Caroc. d. deciſ. 90. num. 7. Rota apud Cæ-
ſarem de Graſſ. dec. 2. de ſepultur. nu. 2. & aduertit
Petr. Pecchius. de teſtament. coniugum. lib. 1. cap. 21.
n. 4. & faciunt notata per Genuenſ. in practicabilib.
Eccleſ. q. 168. Tuſc. tom. 2. litt. C. confeſſio in teſta-
mento. concl. 639. n. 22. & n. 30. 37. 38. & 39. Ma-
ſcard. tom. 1. d. concluſ. 359. n. 13. et n. 24. Mancin. de
confeſſ. c. 4. n. 26. & ſeq. & d. c. 8. num. 39.
30 Confirmato potiſſimũ, teſtamento morte ſe-
cuta teſtatoris. iuxtà tex. Apoſt. ad Hebræos. 9.
n. 16. & in c. cũ Martha. 6. de celebrat. Miſſar. l. 1.
de teſtam. & adnotat Frederic. de Senis. q. 150 ex
taſtamento. S. Thom. 2. 2. q. 185. art. 8. ad 3. in fin.
Rota par. 1. diuerſ. deciſ. 47. num. 6. in fin.
31 Cõfeſſio verò in ſuprema facta volũtate, ho-
minis de rebus ſuis diſponẽtis, quãdo nullum
aliud ſupereſſe tẽpus poteſt; in his, præſertim
quæ à poteſtate pẽdent profitẽtis (in ſua nãq;
adhuc poteſtate eſt, vel cõfiteri, vel nõ cõfiteri
ſe debitorẽ) plenè probat. Quò fit, vt, q̃a con-
feſſus eſt, iurè id feciſſe cenſendus ſit. ſecundùm
Bar. d. l. cùm quis decedens. 35. §. codicillis. nu. 6. de
legat. 3. Maranta. d. act. n. 5. de cõfeſſ. limit. 5. nu. 17.
Boer. conſ. 25. n. 6. Gabriel. d. cõcluſ. 1. de cõfeſſ. in 6.
limit. n. 52. & limit. 20. n. 70. Maſcard. tom. 1. cõcl.
359. n. 2. ſequitur Surd. tit. 8. d. priuil. 30. nu. 11. de
aliment. Caroc. d. dec. 90. n. 10. Mancin. de iuram.
d. par. 4. effect. 211. & de confeſſ. d. c. 8. per tot.
32 Vt aduerſa ſẽtentia Doctorũ, tũc ſanè admit-
tatur, cùm in materia fuerimus ſtatuti ꝓhibẽ-
tis diſponere, & præſũptio vrgeat, teſtatorem,
vt ſtatuto fraudẽ faceret, diſpoſitionis ſeriem
(exonerationis cõſciẽtiæ ſub imagine, & inuo
lucro) tegere voluiſſe, vt idẽ aduertit Pecch. eod.
tract. lib. 4. c. 17. n. 2. Thomas. d. tit. 13. n. 16. Tuſcus.
tom. 5. littera L. d. concluſ. 144. nu. 3. & 4. & lit. M.
concluſ. 23. num. 8. & 9.
33 Vel etiã, cùm morte non ſubſecuta, priorem
volũtatẽ ſecũdis cõfectis tabulis, cãcellauerit
teſtator. ſecundũ Mariũ Mutã, & relatos per eum.
deciſ. 58. n. 4. Genuenſ. in practic. eccleſiaſt. q. 484.
n. 2. latè Mancin. d. c. 8. de confeſſ.
34 Et ſi mutari minimè poſſe tueatur. Arnonus. d.
commen. 74. in fin. de æquitate præſertim cano-
nica, quæ ſequenda in hoc eſt. ad tex. in c. nouit.
13. vbi Innoc. de iudic. Maranta. d. tit. de conf. in 7.
limit. n. 19. Afflict. d. dec. 164 n. 5. Gabriel. d. concl.
1. de conf. n. 46. & 47. in 4. limit. Mancin. d. c. 8. nu.
33. & nos paulo antè num. 24.
35 Quòd difficultate omni ſemota, etiã aduerſæ
partis Aſſeclæ concedũt, ſi ſacramenti religio-
ne firmata cõfeſſio fuerit, vel partis in præſẽtia
prolata. tex. in d. l. cùm quis decedẽs. 35. §. in codi-
cillis. Cotta d. verbo. apices iuris. verſ. & hæc indu-
bitanter procedunt. fol. 29. Surd. d. priuil. 30. nu. 11.
Muta. d. deciſ. 58. n. 3. & 4. Ioannes Stephan. Du-
ranti. q. 26. Senatus Tholoſani. Auendanus. de exe-
quend. mandant. regis. par. 2. c. 29. n. 12. Caroc. d. de-
ciſ. 90. nu. 12. Gabriel. d. concluſ. 1. in 3. limit. num.
41. Maſcard. d. concluſ 359. num. 8. & ſeq. Mancin.
de iurament. d. par. 4. effect. 211. num. 2. & ſeq. &
d. cap. 8. de confeſſ. num. 37.
36 Nimirùm, quòd ſit hoc legatũ, debitũ, & æs
alienũ in bonis teſtatoris; vt nullam propterea
diminutionem admittat; quamuis Patrimonij
vires pro alijs relictis legatis minimè ſuppete-
rẽt. Frederic. de Senis conſ. 250. n. 2. Petr. de Vbald.
de canon. Epiſcop. cap. 7. §. nunc deſcendamus. n. 12.
& 13. vol. 15. tract. fol. 262. col. 4. ſequitur Surd.
d. tit.

d.tit.8.de alimen.priuil.30.n.2.& ſeq.& n.4.et 5.
Guglielm.de Benedict.d.c.Raynutius.verb. ſi abſq;
liberis. 1.nu.29.Marius Anton.variar lib.1.reſolut.
vlti.caſu.58.verſ.ſed quidquid ſit de iurè communi.
Tuſc. d.litt.L.concl.144.n.4.& lit.M.cōcl.23.n.3.
& num.6.& ſeq.Nouar.priuil.2.num.1.& ſeq.
37 Vnde, neq; etiā poſthumi præteritione,& ſi
ignorāter facta,corruere poterūt legata huiuſ-
modi pro exoneratione cōſciētiæ rogata;quia
ex cauſa omninò neceſſaria fiūt, vt poſt alios
ſequitur *Gaill.practicar.obſeru.lib.2.obſeru.* 113.
n.5.Caroc.d.dec.7.n.3.priuil.2.Tiraq.priuil.68. &
69.Medices.d.opiſc.4.n.66. & 67.Maſcard concl.
1178.*num.6.Menoch.lib.4.præſ.32.n.23. &* 24.
38 Dico ſecundo incertorū reſtitutionem, poſt
diligentē,nec leuē,ac perſunctoriā indaginem,
vtrùm nè verus reſtituendæ rei Dominus inue-
niatur;ſi nuſquā ille appareat;Ieſū Chriſto Do-
39 mino Deo noſtro,qui hæres vniuerſalis incer-
torum omniū eſt.ſecundū quod *Paul.Apoſt.ad*
,, *Hebræos* 1. 2.inquit:*Quē cōſtituit heredē vniuerſo*
,, *rū,vbi optimè Corn.à Lapide. verſ.2.& notatur in*
*can. quo iurè. diſt.*8.faciendā eſſe, diſpertiendo
ea, vel pauperibus , vel in pios vſus alios,pro
anima eius,cui reſtitutio debebatur. *eſt tex. in*
c.ſicut dignū. 6.§.eos.vbi gloſ.de homicid.c.cùm tu.
5.de vſur.cap.cùm ſit.16. de Iudeis.Abb.Butr. &
cæteri.in d.capitulis.S.Tho 2 2.*q.62.ar.5.ad 3.&*
in 4.diſt.15.q.1.ar.5.ad 4.q.Syluest.verbo.reſtitu-
tio.8.q.2.Tabien.eod.q.18.n.19. Angel.eod.2.n.11.
Armilla eod. §.20. Nauar.man.cap.17. num.29.
verſ.quarto quando eſt.& nu.92. & in c.nouit.de
iudic.notab.3.nu.8 Geminian.conſ. 20. Frater Ber-
nardinus de Buſto. in roſario ſermonum. lib 1 ſer-
mon. 19.in 4. par.ſerm. §.ſecundo quæritur in 3 q.
Couar.regul.peccatum.par.3.§.1.nu.2. Petrus Na-
uar.lib.4.de reſtit.cap.1.num.40. & 74. Tolet.lib.
5.cap.23.num.4 Rodriq.ſum.par.2.cap.40. num.8.
concluſ.8.Sot. de iuſt lib.4.q.7.art.1.ad 3. Gregor.
Sayr. claui regia. lib.10.tract.5.cap.2. num.1. &
ſeq. Azor. Inſtit.moral.par.3.lib.4. cap.26.quæſt.
1.Leſsius. de iuſtit.lib.2.cap.14.dub.6. num.31.32.
& 33.Pater Vaſquez in opiſc.de reſtit. cap.5. §.4.
dub.1.num.6. Petr.Binsfeld.d.cap.cùm tu. de vſur.
q.6. concluſ.3. & in enchyrid. Theol paſtor.par.3.
cap.18.§.1. Anton. Fernandez in examin.Theolog.
moral. par.1.cap.12.§.4. num. 1. Bonaciu.tom.2.
tract.de reſtit.diſput.1.q.2.punct.2.propoſit.2. nu.
13.& plenius.q.3.punct.4. num. 3. & ſeq.Layman
d.tract.2.cap.9.num.2.& ſeq.
40 Haud verò oportet, vt reſtituere debens,
Epiſcopum requirat, quoad erogationem ip-
ſam pauperibus, vel pijs alijs locis faciendam;
ſed poterit illam per ſe ipſum facere,modo id
optimè,atquè pauperibus , non ſanè conſan-
guineis fiat, vel amicis , qui pauperes non vti-
què fuerint. *vt poſt Archid. in cap. 2. verbo.li-*
berè. de teſtament. in 6. & Gemin. ibidem. §.ſanè.
num. 8. & Boich. d. cap. cùm ſit. de Iudæis. nu.8.
cum communi contra Hoſtienſ & Abb. Calderin.
conſ.5. an valeat ſtatutum. de conſtitut. & conſil.
13. Teſtator reliquit. de teſtament. niſi tamen
quatuor concurrentibus, ſecundum *Syluest.*
reſtitutio.8.q.5.Tabien d. quæſt 18. Petr.de Vbald.
d cap.7.§.2.incidenter.num.16.17. & 18. Nauar.
d cap 17.num.92.& conſ. 18. circa bullas. num.7.
de pœnit.& remiſs. lib.5.de Buſto.d.ſerm.29.in 3.
quæſt.per tot. Petr. Nauarr. d cap.2.num.81. &
Rodriquez d.cap.40 part.2 num.8. Sayr.d cap.2.
dub.4.num.17. Azor. d.cap.26. quæſt.2. verſic. ſi
roges an aliquando. Tolet.d.cap 23 num.4. Molin.
de iuſtit. tom.3 tract.2.diſput.747. num.3. verſic.
quòd verò attinet. vbi de communi teſtatur Anton.
Fernand.dict. cap.12.§.4. num 2. Genuenſ in man.
paſtor.cap.71.num.3.Reginald. in praxi fori pœnit.
lib. 10. cap.14.sect.1.num. 199. & 200. Binsfeld.
d.concluſ.3.in fin.et concluſ.4. Bonacin. d. punct.4.
num.4.
41 Quòd nullus ſit textus , nullaquè vrgens
ratio, quæ malè ablatorum reſtitutionem , vbi
Dominus non apparuerit, per Epiſcopum, vel
eo perquiſito,fieri debere,conuincat. Et ſi ſa-
nè vbi illa magni momenti fuerit, operæ pre-
tium,nec ab re facturum, reſtituere debētem,
ſi Epiſcopum,vel peritum alium confeſſarium
conſuluerit.
Nequè id de neceſſitate requiri ſalutis:Cùm
ſufficiat prudenter reſtitutionem fieri.*Syluest.*
reſtitutio.8 q.5.Sotus d.q.7.art. 1.ad 3. verſ ex quo
ſequitur Lælius Zecchius. de caſib. Epiſcopo reſer.
caſu.7.num.1.et ſeq..Leſſius d.cap. 14.dub.6.in fin.
num.47.Molin.d.diſput.797 num. 3.Binsfeld.d.con-
cluſ 4.et 5.Gordon.Theolog. moral.tom.1.lib.5.q. 5.
cap.9.num.23.
42 At non ita erit, rogato per teſtatorem
elogio, quo pro conſcientiæ exoneratione ,
atquè incertorum reſtitutione, pauperibus,
vel in pios vſus alios diſpertienda quædam
mandauerit. Nam procedet hoc caſu Epiſco-
pus;& iuris còmmunis diſpoſitione,tùm ciui-
lis,tùm ſacrorum canonum.*l.hæreditas.53.§. ſi*
defuncto.in fin. ff. de petit. hæredit.§.ſi quis autem
pro redemptione.c.8.et §.ſi quis ædificationem c.7.
in auth.de Eccleſiaſt.titul.coll.9.tex. in l.oſſa.8. de
religioſ.et ſumpt.funer.tex.in cap nos quidem.3.c.ſi
hæredes.6.c.tua nobis.17 vbi gloſ.1.et cap.Ioannes.
19.extra de teſtament. clem.1. de teſtam. Et iurè
nouiſſimo Sacroſanctæ Tridentinæ Synodi.
ſeſſ.22.cap.9. de reformatione. Etiam tanquam
43 Sedis Apoſtolicæ delegatus, vti piarum di-
ſpoſitionum omnium executor. *Cappella Tholo.*
q. 135. et Rota par. 1. diuerſ. dec.736.n.5.et apud
Illuſt Seraph.dec.61 1.n. 7.Genuenſ.in manuali pa-
ſtor.d.c.71.n 6.Barboſ de offic.Epiſcopi.par.3.alle-
gat.82.num.2. Bonacina. infrà citandus. idem Bar-
boſ.tract de iurè Eccleſiaſt. lib.3. cap.17. num.32.
et 33.
44 Quòd planè rationi admodū cōſētaneū æſti-
matur,vt q̄a pauperū Patres sūt Epiſcopi,atq;
orphanorū defenſores, & procuratores , eorū
vtiq; indigētiæ (vt puta filiorū) ſubleuationē p
taliū rerū diſtributionē, curent;quiſq; tamē in
ſuo ꝓprio loco,& Dioceſi.*can.Epiſc.1.82. diſt.*
can.licet.can.defenſionis ac can.licet 1. & can.di-
uinæ. 87.diſtinct.can. Epiſcopus.88.diſt.Bald. in l.
præcibus. num.46. C.de Impuber. & alijs ſubſtitut.

facit tex. in l. Iudicis. 10. in fin. ibi : *Nec deerit Antiſtitum Chriſtianæ religioſis cura laudabilis.* C.*de Epiſcop.audient. Ioan. Bertacchin. de Epiſcop. par.4.lib.4 quæſt.15 num.50.& quæſt 43.num.83. vol.2.tract fol 174. Syllueſt.ver.reſtitutio.8. quæſt. 5. in princip.Couarr.cap.3. de teſtament. num 8. in fin. Fuſc.de viſitat.lib.2.cap.13.num.7. Menoch.de adipiſcend.poſſeſſ. remed.4. num.258.260. & ſeq. Genuenſ. in man. paſtor. cap.52.per tot. Barboſ. de iure Eccleſiaſtic. lib. 1.cap.11. §.1. num.86. Ioan.* Baptiſta *Thoro. priuil.*204.

45 Et ſicuti intereſt obligati, reſtitutionem fieri malè per eum acceptorum, cùm retineri illa abſq; æterni interitus periculo minimè poſſint; quòd nõ dimittatur peccatũ, niſi reſtituatur ablatum. *vt ſupra num* 2. diximus.

46 Ità quoq; è re etit Epiſcoporũ, vt pauperibus conſulatur, quibus reſtitutio fieri debet incertorum. *Abb.d.cap.cùm ſit.16.nu.5.de Iudeis. Fuſc.d cap.13 num.7.Genuenſ.in praxi.cap.85.de cauſis delegat. num.25. in annotationib. & in man. paſtor.d.cap.52.cum ſeq plurib.& d.cap.71.*

47 Præterea, diſtributores cùm ſint Epiſcopi bonorum ſpiritualiũ, ac temporaliũ Eccleſiæ, & quaſi Oeconomi domus Dei, & Chriſti, quæ eſt Eccleſia. Sic nos exiſtimet homo
„ (*Apoſtol.* inquit 1. *ad Corinth.4.*) vt Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei. vbi ex Greco, diſpenſator, Oecocomus eſt, qui domus curam habet, & in ea omnia regit, diſtribuit, ordinat, quin & donat. *vt Cornel. à Lapide.ibid.aduertit.* Atquè naturam quandam ſpiritualium bonorum ſortiantur relicta huiuſmodi pro malè ablatis, & exoneratione conſcientiæ; quod in vſus ſint deputata pauperũ, atq; de Patrimonio ſacta Chriſti. Ad illos vtiquè, vti pauperum Patres, & Defenſores, eorum diſtributio pertinebit. *Sylueſtr.d.verbo. reſtitutio. 8. quæſt.5. in fin.* optimè *Sayr. d. cap.2. tract.5.dub.4.num.15. in fin. Afflict. in conſtitut. inſtrument. robur. tom.1.de fide inſtrum.nu. 23. & 24.Bonacin.d.diſput.3.q.18. punct.2.num.1. de contract.*

50 Poſtremò, quòd ſi in omnibus pijs diſpoſitionibus eſt per locorum Epiſcopos procedẽdum, vt ſecundum defuncti volũtatem vniuerſa procedant. *vt ait tex.d.cap.tua nobis. 17. de teſtament. d. §. ſi quis autem pro redemptione. in auth.de Eccleſiaſt. tit. Tiraquell. priuileg. 149. &*
150. vbi etiam nouiſſimi addentes *Riccius. &*
51 *Thoſus.Intrigliol.ſing 98.num.122.& ſeq.* Eſtò id
in ſupremis ſuis tabulis vetuiſſet Teſtator. *d.c. tua nobis.& d §.ſi quis autẽ.* text. *apertus in auth. de Eccleſiaſt.tit.cap 8.§.ſi quis autem pro redempt.*
„ ibi: *licet præcipuè à Teſtatoribus, aut donatoribus*
„ *interdictum ſit eis, habere in hoc aliquod participiũ. Couarr.d.cap.tua nobis. num.6. cum ſeq.Franciſ.de Ponte conſ.37.n.6.& 7.lib.2.Marta, de ſucceſſion. legali tom.2. part.4.quæſt. 15.art.2.nu.4.& diximus nos plurib.reſponſ.noſtra.20.à num. 15.Bonac. de contract.d.diſput.3.q.17.punct.8. §.10. num. 1. verſ. hinc ſequitur.Barboſ de iure Eccleſ.lib.3. d. c. 27.num.42.Thorus. plenè cùm relatis ab eo. priuil. 239.& priuileg.102.col.2. in fin.*

52 Ac piorum legatorum omnium, & ad pias cauſas cognitio ſit Iudici Eccleſiaſtico demãdata. *d.l.hæreditas. 35.§. ſi defuncto.in fin. d.§.ſi quis autem pro redemptione. & §. ſi quis ædificationem. cap.ad noſtram.2. alias.20. de iure iurand. cap. cùm in Diœceſi. 15. de vſur. text.* Sacri *Trid.* Concil.*ſeſſ.22.cap 8. de reformat.* vbi; vt etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati in hoc procedant, demandatur eiſdem. *Gemin. d. conſ. 20.num.1.& ſeq.* Guido *Papa. deciſ 576. num. 3. Couarr. cap. relatum.in 1. num.13. de teſtament. Pecch. de teſtament.coniugum.lib.1.cap.22.num.2. Cænedus quæſtion. canonic.quæſt.14. num.1.& 2. Marta.de iuriſdit.part.2.cap.10.num.12.& ſeq.& par.4.cap.88.num.13. & 14. & de ſucceſſ. legali. d.q.15 art.2. num.1. & ſeq. Cappella Tholoſ. deciſ. 51.& deciſ.78.& deciſ.112.* vbi extendit, etiam
53 ad non pia legata. Quòd pium ſit defunctorũ
voluntates executioni debitæ demandari; ex officio tamen, non ad partis inſtantiam. *vt notat ibidem Aufrer.& plenè Franciſ.de Põte d.conſ.37. num.7.8.& 9.et ſeq. volum.2. meus Maranta. in ſpeculo 4.par.in 11.diſtinct.iudic.nu 6.*Bald.*nouell. de dot.par.5.nu.14.volum 5 tract.fol.157.*Cæned. *vbi ſupra d.num.2.et nu.8.*Bonacin. *d.§.10. per tot. et d.q.18.punct.2.*Barboſ.*de iure Eccleſ d. cap.27. num.22.et ſeq. et num.24.Baldaxar.Thomas.tract. 10.tit.2.cap.64.num.221.et diximus nos.d.reſponſ. noſtra 20.à num.19. cum ſeq,et num.22.*

54 Multò magis vtiq; id Epiſcopis licebit, atq; ad eos ſpectabit in ijs, quæ pro malè ablatis, & conſcientiæ exoneratione relicta ſunt. Quòd hæc æs alienum ſint in bonis defuncti (vt ſupra diximus) Pauperibuſq; debita, vt puta de Chriſti Domini Patrimonio effecta. *can.aurum. 67.12.q.2 d. can. Epiſcopus.82.diſt. & d.can.licet*
55 *87.diſtinct.* Quòdq; pauperes habent quandam
coniunctionem, cùm Epiſcopis, & ad eorum pertinent protectionem. *vt loquitur Petr. de Vbald. de.can.Epiſcop.cap.5.§.præterea Imperatores.num.11.vol.15 tract.fol.mihi.261. et cap.7.§. item quæ.num.34.fol 264.Thomas. d. cap.64.num. 122.Genuenſ in man.paſtor. cap. 18. præſertim num.3.*

56 Eorum igitur erit, curare, vt hæc ipſa pauperibus, quibus debentur, fideliter, verèquè diſpertiãtur *Frederic. de Senis. conſ.33. quem ſequitur Surd de aliment.tit.1.q.93. num.21. et 22. Couarr.cap.3.num.8. de teſtamen. Bonac.vbi ſupra. d.§.10.et d.diſput.1.q.3 punct.4 num.4. et nu.22.*

57 Si enim Animæ hominum pretioſiores, illis
„ concreditæ ſunt; multò magis oportet eos,
„ curam de pecunijs agere; ita vt (eorum pote-
„ ſtate) indigentibus omnia diſpenſentur, & cũ
„ timore, & omni ſolicitudine miniſtrentur, vt
ex canonibus Apoſtolorum habetur *can. præcipimus. 12.q.1.apud Gratian.in decretó.*

58 Dico tertio reſtitutionem fieri malè acceptorum de neceſſitate eſſe ſalutis æternæ. Quia conſeruare iuſtitiam eſt de neceſſitate ſalutis. Sed ſecundùm æqualitatem iuſtitiæ commutatiuæ eſt, quòd reddatur cuiquè, quòd ſuum

eſt,

Digitized by Google

eſt,& per iteratam exhibitionem eius rei, quæ
ablata eſt, æqualitas reparetur, per iniuſti-
tiam deturbata.Reſtituere ergò id,quòd abla-
tum eſt,de neceſſitate erit ſalutis æternæ.*S.Th.*
d.q.62.art.2.S.Antonin.2.par.tit.2.cap.6. in princ.
Frater Bernardinus de Buſto d.ſerm.29. in 4.par.
ſer.§.circa quam diſtinctionem.Ioan.de la Cruiz in
derector. conſcient. par.1. in 7. præcept.q.7. art.2.
59 *num.1.concluſ.1.* Quod tamen exaudiendum
eſt, non quidem de neceſſitate medij, ſed de
neceſſitate præcepti; vt in voto quidem ſem-
per neceſſaria ſit reſtitutio;in re verò non niſi,
,, quatenus fieri poſſit.*ſecundum S.Auguſtin.in d.*
epiſt.54. ad Maced.d. can.1. 14. q. 6. ſi res aliena
,, (inquientē) *propter quā peccatum eſt,reddi poſſit,*
,, *et non redditur,pænitētia non agitur,ſed ſimulatur;*
,, *ſi autem veraciter agitur,non remittitur peccatum,*
,, *niſi reſtituatur ablatum; ſi(vt dixi) reſtitui poſſit.*
,, hæc Auguſtin.et *tex d.cap ſicut dignum. 6.§. eos*
,, *qui,ibi: ſi habent in facultatibus.de homicid ſequi-*
tur S.Thom.d.ar.2.ad primum,et ar.8.ad ſecundum
plenè Pater Turrianus. tom. 2. de iuſtit. diſput. 9.
dub.2.num.11. 12.et 13. Binsfeld.d.cap.15. par. 3.
in enchirid.Theologiæ paſtoral.d.par.3.cap.15.§.1.
Bonacin. de reſtitut.diſput.1.q.1. punct.2. num. 3.
Layman d.tract.2.cap.2.per tot. Nouar. d.prælud.
de incert.et malè ablat.num.4.Pater Iacob.Gordon.
Theol.moral.tom.1.d.lib.5.de reſtit.q.1.cap.1.nu.3.
et 4.

60 Verùm reſtitutio hæc fieri debet ei, à quo
acceptum eſt, ſi inueniri vtiquè poſſit; quia
adæquatio iuſtitiæ, per inæqualitatem acce-
ptorū violata,ei fieri debet, qui minus habet,
quàm quod ſuum eſt.*cap.ea te.22.in princ. de iu-*
re iurand.d.cap.ſicut dignum.6. §. eos inſuper.de
homicid.S.Thom.d.q.62.ar.5.S.Anton.d.reg.pecca-
tum.circa med. verſ eſt autem reſtituendum. par.1.
et par.2.d.tit.2.cap.1.§.25.in 6. deceptione. Petr.
de Vbald.d.cap.7.num.13.Anton. Fernand.*d.c.12.*
§.4.num.1.Binsfeld.Theolog.paſtor d.par.3. §.18.
§.1.Bonacin.d.diſput.1. q.4.punct.1.num.1. et ſeq.
Layman.d.tract.2.de reſtitut.cap.1.Gordon.d.lib.1.
q.6.cap.1.num.1.et 2.

61 Quòd ſi poſt diligentem indaginem [ad in-
ueniendum Dominum rei malè acceptæ, nō is
appareat, neq; hæredes eius;erit tunc faciēda
reſtitutio omni meliori modo,in beneficium
animæ eius,cuius reſtituenda res eſt, per elee-
moſynas pauperibus elargiendas; vt illi orent
pro eo;vel in alia pia opera; vt ſi corporaliter
Domino prodeſſe non poſſunt, proſint ſaltem
ſpiritualiter. *S.Thom.vbi* Caiet.*d.ar.5.ad tertium.*
S.Anton.d.reg.peccatum.Sayr.d.lib.10.tit.5.cap.2.
num.1.et 2.de Buſto vbi ſupra in 3.q. Binsfeld.Fer-
nandez.Bonacina. locis paulò ante citatis Gordon.
d.lib.5.q.5.cap.9.num.22.et ſeq.

62 Non eſt tamen,neq; naturali, neque diuino
iurè ſancitum, vt pauperibus reſtitutio huiuſ-
modi fiat. Neque pauperibus ipſis ius aliquod
acquiſitum videtur ad huiuſmodi reſtitutionē
petendā;ſed humano,ac poſitiuo tantum iurè
inductū,vt pauperibus illa fiat;quoniam vide-
tur hæc via ſalubris,atq; animæ proficua eius,
cui facienda eſſet reſtitutio,ſi ſciretur,vt com-
munis eſt omnium ſententia.*Sot.de iuſtit.lib.4.q.*
7.ar.1.ad 3. Couarr.reg.peccatum par.2. relect. in
princ.num.6 et 7.et par.3.§.1.num 3.cum ſeq.Sayr.
d.lib.10.tit.5.cap.2 dub.3. num.10.11. et 12. Ioan.
Azor.d.par.3.lib 4.c 26.q.1. verſ. verùm difficul-
tas.et q.3.Tolet.lib.5.cap.23 nu.4. verſ.deficientib.
autem.Leſſ.de iuſtit.lib.2.c. 14. dub.6. num.37.38.
et 39.Vaſquez in opuſc.de reſtit d.dub.1.§.4.nu.6.
et 7.cum ſeq.Bonac.de reſtit d.diſput.1. q.3. punct.
4.propoſit.4.num.9.Layman.d.c.9.tract.2.nu.1.2.
et ſeq.Gordon.d.q.5.c.9.num.23.

63 Sufficit nempè, vbi acceptæ rei Dominus
non inuenitur, ſi ea Domino Deo, ac Ieſu
Chriſto Domino noſtro, qui hæres eſt vniuer-
ſalis incertorum omnium (vt diximus) redda-
tur; vel in alijs operibus pijs,præter etiā pau-
peres,impendatur. *Nauarr.d.c.17.nu.92. et 93.*
Tolet.d.lib.5.c.23.n.4. Leſſius d.dub.6.n.36.et 37.
et n.40.Azor.d.c.26.q.3. ver.quæres,an in hac ma
teria.Anton.Fernand.d.c.12.§.4.n.1.Bonac.d.pūct.
4.propoſ.2.n.3.et 5.Gordon.vbi ſup.d.c.9.q.5.n.22.
23.et 24.

64 Quod potiſſimum firmiùs fiet, ſi in id Pōti-
,, ficis Summi authoritas acceſſerit. Nimirùm
,, quoniam Romanus Pontifex ſupremus eſt
,, Princeps in ſpiritualibus, & eius eſt de tem-
poralibus ſuorum ſubditorū diſponere, prout
,, expedit ad bonum ſpirituale.*vt Leſſ.loquitur d.*
65 *dub.6.num.40.* Quo circà vti Summus Chriſti
Domini Vicarius in terris, cui bona omnia in-
certorum acquiruntur, poterit ea, vt ſibi me-
liùs videbitur diſtribuere.*ſecundum Nauarr. de*
ſpol.clericor.§.3.nu.8.et de indulg.notab.29. Præ-
66 ſertim verò malè ablata incerta. Quoniā libe-
ram in his multò magis adminiſtrationē obti-
net.*ſecundum Lapum allegat 106.num.2.*

67 Quamobrem poterit horum bonorum di-
ſtributionem,alijs Principibus;etiam ſeculari-
ſubtrahere, ſibiq; illam peculiari lege retinere
ſtatuendo, vt in pios diſpertiantur vſus *Leſſius*
d.dub.6.n.40.Bonacin.alios referens.d.q.3.punct.4.
num.22.

68 Compoſitionesquè ſuper his,etiam per cō-
miſſarios ad id deſtinatos,admittere,reſiduūq;
ipſis debentibus relaxare. *Sot. d.q.7. ar.1. ad 3.*
Couar.d.reg.peccatum.par.2.§. 1.n.3.in fin.Nauar.
d.c.17.nu.93.in fin.et d.notab 29.de Indulg. Azor.
d.c.26.quæſt.3.Andreas Victorell.ad Tolet.d.c.23.
verſic ſuper incertis.Sayr.d.cap.2. dub.3. num.12.
et dub. 8. num. 23. Lapus.d.allegat.106. S. Anton.
d.par.2.tit.2. cap 6. in fin.verſic.quæritur etiam.
Bonacina d.q.3.punct.4 propoſ.4. num.21. et 22.
Genuenſ.in man paſtor.d.c.71.n.3. verſ.ſed an epi-
ſcopus. de epiſcopo loquens, vt multò magis
id in Summo Romanæ Eccleſiæ Pontifice ad-
mittendum omninò ſit. *Gordon. d. cap.9.q.5.*
num.23.

69 Dico quarto. Poſſe Epiſcopum huiuſmodi
malè ablata incerta, vel pro exoneratione
conſcientiæ relicta (modò ea Summus Ro-
manus Pontifex alicui pio operi nō applicue-
rit)pauperibus relictis,in Eccleſiæ,vel Mona-

ſterij

ſterij reparationem ea impendere.
70 Expedit.n. pauperibus quoq; ipſis, Eccleſias
reparari, in quibus oblationes recipiuntur; ad
pauperum ipſorũ alimoniam. vt Petr. de Vbald.
(inquit) d.cap.7.§.item quæ. num.34.Gemin.cap.
2.§.ſanè.num.9.de teſtam.n. in 6.Butr. d. cap. cùm
ſit.num.9.de Iudæis.Frederic.de Senis.d.conſ.33.et
d.conſ.282.Sylueſt. d. reſtitutio. 8. q 7. Et ſi ſanè
contrarium ſequi videatur Petr. d. cap.7. num.
35.ex tex.in clem. quia contingit.de religioſ.domib.
71 Verùm id exauditur in legatis relictis paupe-
ribus per Teſtatorem, vt meritò non poſſit ea
Epiſcopus in alios, etiam pios vſus, irrequiſito
Summo Romano Pontifice conuertere. At
ſecùs erit in his relictis pro malè ablatis in-
certis, quæ æs alienum ſunt in bonis diſponen-
tis. Quam ſententiam poſt Syluestr.d. q. 7. in
fin. et alios.ſequitur Nauar d.cap.17.nu.93.verſ.
addimus etiam. Ioan Iacob. à Canibus de executo-
rib.vltimar.volunt.par 2.§.quæro tertio quid agere
debet Epiſcopus.n.17.19.et 20.volu.7.tract.fol.91.
col.4. Bonacin.d punct.4.num.22.

His ita dictis, atq; ſuppoſitis; infero nunc, &.

Primò, quòd cùm ex ſupranarrata diſpoſi-
tione, ita in ſuperioribus noſtris ſuppoſitis de-
clarata, atq; intellecta; manifeſtè appareat, le-
gatum hoc 50. mil. pro exoneratione regatum
fuiſſe conſcientię Teſtatoris, atquè pro foris
72 factis reſtituendis. Quorsùm enim nomina
(Tubero, inquit apud Celſum in l.labeo ait.7.§. id
Tubero.ff.de ſuppell. legat.) niſi vt demonſtrent
73 voluntatem dicentis? Sufficit autem quibus-
cunq; verbis diſpoſitio fiat; modò per ea vo-
luntatis intentio liqueat. ſecũdum text.in l. quo-
niam indignum.15.§.nec enim intereſt.C.de teſtam.
Aymon.conſ.120.num.4. Vt inuertibile ob id, &
ſtabile, firmumquè perſiſtat quod geſtum eſt,
nullaquè alia probatione egeat, atquè ad pias
proinde cauſas factum, iudicetur; (vt noſtro
primo dicto probauimus.) Cùm ſat fuerit te-
ſtatorem diſpoſuiſſe pro ſuæ conſcientiæ exo-
neratione. Iudicis vtiquè Eccleſiaſtici iudicio,
atquè examini illud ſubijcietur, vt ſecundò di-
cto deduximus. Non itaquè iudicium effuge-
re poterint teſtatoris hæredes Tribunalis Fa-
bricæ, (quod Eccleſiaſticum eſſe, inficias nul-
lus iurè ibi) quin ea exequatur, quæ ſuprema-
diſpoſitione teſtator edixit, cùm ſuum hoc ſit,
ſupremas ad pias cauſas, atq; pro exoneratio-
ne conſcientiæ, rogatas diſpoſitiones exequē-
das curare.

Qua de cauſa, nec obſtabunt, quæ obijciunt
Aduerſarij de litis pendentia in Regio Nea-
politano Conſilio.

74 Quoniam iudicium, & lis, vt pendeat, à ci-
tatione initium ducere debet legitimè ema-
nata, atquè executa; alioquin pendere iudiciũ
nuſquam dicetur. clem.2. vbi gloſ.et Card. requi-
ſita omnia cummerant.num.5.vt lite pendente.Guido
Papa decis.489.num.3.et 4. Afflict.decis.85.nu.4.
Maranta.in ſpeculo.5 par.tit.iudicium, lis, Inſtan-
tia.nu 64.et 65.Minſynger.ſingular.obſeruat.cen-
tur.4.obſeruat.26.nu.2.et ſeq.Rota apud Coccin.de-
ciſ.89.num.12.Gregor.Cabed.deciſ.Luſit.121.nu. 1.
et num.14.et 16. par.1. Card.Tuſc.tom.5.litt.L. litis
pendentia, ex quibus inducatur.concluſ.380.num.3.
et 5.Rota in recent.par.1.tom.2.deciſ.500.num.9.
vbi etiam, quòd per minus validam citationē
lis pendere minimè dicatur Rota in eiſd. recent.
part.2.tom.1.deciſ.156.num.1.et deciſ.736.num.1.
ead.par.tom.2.

75 Et (eſtò inter partes ipſas, quoad hæredi-
tatem capeſſendam aliqua penderet lis in di-
cto Sacro Conſilio) non tamen officere illa
poſſet Fabricæ Sancti Petri, quæ tertia eſt ab
76 illis. Res enim inter alios acta, alijs non prę-
iudicat. cap.inter dilectos.6. circa fin. §. Porrò ſi
litigium eſſet. de fide inſtrumentor. cap. cùm ſuper.
17.in fin.et cap.penult.cum ibi notat.de ſent.et re
iudic.Surd.deciſ.209.num 9. Muta d deciſ.58. n.4.
in fin.Cabedo.d.deciſ.120.nu.4. Barboſ.aſſiom.199.
num.11.

Deindè, nequè cognitio hæc iudicis eſt ſæ-
cularis. Nimirùm quòd legata huiuſmodi pro
malè ablatis, & exoneratione cõſcientiæ, Deo
debita ſunt, vnde ſpiritualium bonorum natu-
ram ſortiuntur, vt ſecundo dicto probauimus.
77 Incompetens verò Laycus Iudex eſt, vt de
ſpiritualibus, vel ſpiritualitati ſaltim annexis,
cognoſcat. c.quanto.3. vbi gloſſ.de iudic. cap.cùm
laycis.fin.in princ.de reb.eccleſ.alienand. vbi Abb.
num.5.tex.in cap. tuam.3. de ordine cognit. faciunt
notata per Abb.in cap.ſignificantibus.penult.nu. 3.
de noui oper. nuntiat.plenè Oſaſcus deciſ.32.num.2.
et ſeq.ac num.6.Tuſc.tom.4 littera.I. Iudex ſecula-
ris non habet iuriſdictionem. concluſ.450. num.9.
Ioan.Maria Bellet.diſquiſit. clerical.tit. de fauore
clericor.reali.§.2.num.2.et ſeq. ac num. 15. plenè
Franciſ. Ripa. in cap. decernimus.num.8. in primo.
notab. cum ſeq. de iudic. Vincent. de Franch.deciſ.
189.num.3. Maranta.in ſpeculo.4 par.in 11. diſtin.
iudicior.nu.3. Cened.d.q.14. vbi plenè. Carolus. de
Graſſis.de effect.clericat.effect.1.n.398.399.400.
et ſeq.optimè Vantius de nullitat.tit 9 de nullit.ex
defectu iuriſdict.num.54.per tot.mihi fol 80. col. 2.
in minori impreſſione Venetijs. Gaill. pract. lib.1.
obſeruatio. 38. per tot. Farinac. q. 8.num. 18. 19.
et 20.

78 Litis verò pendentia coram incompetente
Iudice induci haud minimè poteſt. tex. d.clem.
2.vbi gloſ.et Card.vt lite pendente. Guido Papa. d.
deciſ.488. num.2.Minſynger.d.obſeruat.26.num.2.
Vt ceſſet proinde retritata obiectio aduerſus
Oeconomum.

Infero ſecundo. Quòd, & ſi planè poſſit, &
debeat, qui ad malè acceptorum reſtitutionē
tenetur, poſtquam eorum Dominus neſcitur,
ea in pauperes diſtribuere, vel in alios pios
vſus; nec requiſito quidem Epiſcopo; quòd id
nulla vrgēti ratione, nulloquè iure ſolidè pro-
betur, vt ſecundo noſtro dicto fundauimus.
Nequè ius vllum certum, ac ſtabile in his, pau-
peribus, vel diuino, vel naturali iure quæſitum
ſit, vt tertio dicto ſolidauimus.
79 Cùm tamen liberum non ſit in his incertis,
& pro exoneratione conſcientiæ, diſponentis
arbi-

arbitrium ; ſed neceſſitate excitum ; cùm neceſſariò malè ablatorum reſtitutio fieri debeat, vt contractum, per eorum acceptionem, vel iniuſtam rerentionem, peccatum, remitti valeat ; quod non condonatur aliàs, niſi reſtituatur ablatum, vel in voto, ſi reſtitutio fieri non poſſit ; vel re, vbi fieri poſſit, vt ſuperiori diſcurſu diximus ; qnòd ſint hæc alienum æs
80 in bonis Teſtaroris, nihilquè dare dicarur, qui neceſſitate vrgente donat. *l. rem legatum. 18. ff. de adimend. legat. Afflict. deciſ. 315. nu. 9. optimè Rota apud SS. Gregor. XV. Ludouiſ. deciſ. 326. num. 3. 4. & 5. ac 6. & deciſ. 240. num. 12. 13. & 14. Barboſ. aſſiom. 138. num. 1. Nouar. d. priuileg. 2.*

Nihil vtiqnè officiet, quin Pontificis Summi poteſtate, in alienos à defuncti arbitrio vſns, diſpenſari valeant. Cùm liberam, & omninò ſolutam in his omnibus, pro ſua voluntate, poteſtatem obtineat, ſicuti Chriſtus Dominus noſter, qni verus, ac vnus horum omnium Dominus eſt; cuins ille Vicarius eſt, viceſquè in rerris gerit. *ſecundum tex. in cap. 1. de homicid. in 6. c. quanto. 3. & cap. licet. 4. de translat. Epiſcopi Nauar. de Indulgent notab. 29. num. 3. & num. 12. Lapus. d. allegat. 106. num. 2. Gordon. d. cap. 9. num. 23. quaſt. 5. cum alijs ſupra per nos relatis. num. 68.*

82 Quamobrem, cùm Pontificis Summi determinatione, ſint huiuſmodi incerta omnia, ac pro malè ablatis, & exoneratione conſcientię, in Sancti Petri Fabricam deſtinata, atquè addicta, vt poſt Pij Quinti Conſtitutionem, Sacra quoqnè Congregatio declarauit. *in declaration. §. 5. in fin. apud Quarant. Fabrica Sancti Petri.* ſequentibus verbis
,, *Prout etiam eidem Fabricæ cõ-*
,, *petunt omnia alia pia legata incerta, & maximè*
,, *pro malè ablatis relicta, ità, vt etiam ab ordinarijs*
,, *locorum. ſi fortè ad eos peruenerint, vindicari va-*
,, *leant, iuxtà priuilegia prædicta.* Hæc ibi.

Nullus vtiquè inficias ire iurè poterit, poſſe, nec iniuriâ, Fabricæ prædictæ Oeconomum, ad vindicationem agere ducatorum 50. mil. pro Monte erigendo à Teſtatore hoc, in exonerationem ſuæ conſcientiæ, demãdato. Quòd ſua proſeqnatur Oeconomus, non ſanè Teſtatoris. Iurequè ſuo vtatur, non alieno. vt nulli proinde iniuriam faciat. *ad tex. in l. 3. §. quod ait prætor. ff de incend. ruin. naufrag. cum ibid. notat. Barboſ. aſſiom 135. num. 8.*

83 Infero tertio. Quòd ſi poteſt Epiſcopus relicta huiuſmodi incerta, & pro exoneratione conſcientiæ, vbi illa Eccleſiæ, vel Monaſterij reparationi vſui fuerint; pauperibus relictis, atquè defuncti voluntate minimè penſa, in reparationem prædictam conuertere; vt ſupra quarto noſtro dicto probauimus.

Multò magis id vtiquè poterit Snmmus, ac ſupremus in Terris, ac vice Deus Romanus Pontifex, qui, hæc ipſa in conſtructionem de-
84 mandauit Eccleſiæ Sancti Petri. Quæ Prima eſt Eccleſiarum omnium, nedum Vrbis, ſed Orbis; Sicuti Primus, ac Princeps, & Caput ille eſt Senatus Apoſtolici, vnde Cephas à Domino nuncupari meruit, quod interpretatur Petrus. *Ioan. 1. num. 42. Nauar. de Indulgent. d. not. 29. & Dionyſius Carthuſ. optimè in eund. locum Ioan art. 6. col. 4. littera H. Michael Palatius in eund. locum Ioan. enarration. 53. Pater Sebaſtian. Barradius. commentar. in euangelic. hiſtor. tom. 2. lib. 2. cap. 18. verſ. & duxit eum ad Ieſum.*

85 Nefas proinde, ac ſacrilegij inſtar erit, de Pontificis Summi poteſtate dubinm refricare; & aduerſus ea, quę ipſe ſtatuit, obmuſſitare. *ad tex. in l. 2. C. de crimin. ſacrileg. text. in l. ſacrilegij. 5. C. de diuerſ. reſcript. gloſ. 1. in cap. cum te. 4. de ætat. & qualit. Gaill. lib. 1. pract. obſeruat. 14. nu 6. Perez de Lara de Cappell. libr. 2. cap. 4. num. 3.*
,, Quia Papa omnia poteſt, vt Deus, excepto
,, peccato. vt inquit *Guido Papa conſ. 134. num. 4. verſ. etiam breuiter Papa.* Et ex hoc multò magis diruit quod de litis pendentia in Neapolitano Conſilio initio obijciebatur.

Quid enim (amabò te) de litis pendentia diſputare; ſi certum, ac definitum eſt, vt difficultatem nullam proinde admittat, ex poteſtate, quæ ſuprema eſt in Summo Romano Pontifice, addicta legata huiuſmodi eſſe, ac fuiſſe, in conſtructionem Fabricæ Sancti Petri, eaquè iurè vindicare poſſe Oeconomum Fabricæ à
87 qnocunq; ad quem illa peruenere? Fruſtrà eſt igitur entium multiplicatio ſine cauſa. *ſecũdum Philoſophũ. 1. Phiſicorum. ſequitur gloſ. in clemẽt. 1. in princ. verbo. vnigenitum. in fin. & §. fin. verbo. litterarum. circa med. de ſum. Trinit. & fide Cathol. l. 1. C. de dot. promiſſ.* Faceſſant ergo oppugnationes omnes, earumq; Authores. Ni Deum, ac Sanctum Petrum, Cœli clanigerum, vltorẽ ſentire maluerint.

Et ita ex his, ſub cenſura, reſpondendum duxi.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus. &c.

SVMMARIVM.

1 *Verba ſunt eorum, quæ ſunt in anima paſſionum notæ.*
2 *Sermo propter hoc nobis eſt datus, vt propè forent mutuæ voluntatis indicia.*
3 *Verba mentis vſui ſeruitioq; data nobis à natura ſunt.*
4 *Verba menti ſuppoſita ſunt, non contrà mens verbis.*
& inſtituta ſunt verba, vt per ea quiſq; cogitationes ſuas in alterius notionem proferat. numero. 5.
6 *Anima. ſicuti præfertur corpori, ita mens, & ſententia verbis.*
7 *Teſtatoris à mente aberrare nefas æſtimatur, ſed illa primariò inſpici debet.*
8 *Mens eſt radix verborum, ac prima ſubſtantia.*
vnde ſub iugo mentis verba conſtant tanquam ſub proprio originali. num. 9.

potiſſi-

Digitized by Google

potiſſimum, vbi ex verbis mens non leuiter, ſed fundatè elicitur. num. 10.

11 *In Conſecturanda diſponentis mente ſæpisſimè fallimur.*

12 *Mente quid diſponens prætendat facilè ex verbis eruitur.*

13 *Teſtimonium maius mentis noſtræ non aliud eſt, quàm verborum inſpecta qualitas.*

14 *Quicquid ob aliquam cauſam fit, à cauſa ipſa regitur, & firmatur, à qua pendet.*

15 *Legatum ob cauſam, determinatur ſecundum ſibi annexam cauſam.*

16 *Cauſatum à cauſa, ſicuti dictum à ratione moderatur & perficitur.*

& cauſatum ſuæ cauſæ naturam ſequitur, num. 17.

18 *Cauſa in cauſatum influit; & cauſatum à cauſa vires recipit, & influentiam.*

neque in cauſato virtutis plus eſſe poſſit, quàm procedit ab influendi potentia cauſæ. num. 19.

20 *Effectus à producente cauſa commenſuratur.*

effectus enim reſpondet cauſæ, à qua producitur num. 21. & maior ea eſſe non debet. num. 48.

22 *Effectus ſine cauſa eſſe non poteſt.*

23 *Effectus à præcedente, ac producente cauſa denominatur.*

& à cauſa effectus cognoſcitur. num. 50.

24 *Dictio (Et quia, ſiuè & quoniam) cauſalis eſt & finalem indicat cauſam.*

& rem procerto ponit. num. 25.

potiſſimum ſecundum ſubiectam materiam, & vbi cauſa eſt neceſſaria. num. 26.

27 *Reſtitutio omninò fieri debet eorum, quæ malè accepta ſunt, vt peccatum dimittatur.*

28 *Reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis, ſicuti mandatorum decalogi obſeruantia. & contrarium aſſerere hæreticum eſt.*

alioquin in ſtatu damnationis eſt non reſtituens. num. 29.

nec peccatum dimittitur, quod per ablationem admiſſum eſt. num. 82.

30 *Furtum quid eſt.*

31 *Voluntas hominis, veluti in ſpeculo facies, ita in verbis contemplatur.*

32 *Voces ſigna ſunt affectuum animæ.*

33 *Sanæ quiſq; mentis præſumit.*

& qui contradicere voluerit, probare te nebitur. num. 34.

quod procedit etiam in eo, qui antea mente laborauit, ſi verba, & ſuprema eius diſpoſitio ſanæ mentis homini conueniant. num. 35.

36 *Teſtator in ſupremo vitæ ſpiritu seriò loqui præſumitur, cùm de animæ ſalute agatur.*

37 *Locus Eccleſiaſt. in quocunq; loco ceciderit lignum, ſiuè ad auſtrum, ſiuè ad aquilonem, ibi erit, expenditur.*

38 *Teſtator quilibet prudens præſumitur, & veluti à prudente viro facta eius diſpoſitio exaudiri debet.*

39 *Verba in teſtamentis internum diſponẽtis animi ſenſum oſtendunt.*

vnde ſuperuacanei, ac fruſtratoriè prolata fuiſſe æſtimanda haud minimè ſunt. num. 40.

41 *Præfationes ſicuti cauſam finalem diſpoſitionis demonſtrant.*

ita quoq; internum diſponentis animi ſenſum indicant. num. 42.

43 *Diſpoſitionis vna pars cum altera coniungitur.*

44 *Dictio (& propterea, ſiuè & ideò) eſt illatiua præcedentium, & diſpoſitionem coniungit. Et cauſam finalem demonſtrat. num. 46.*

45 *Dictio (& ſic) eſt illatiua præcedentium.*

47 *Diſpoſitio ad terminos reſtringitur cauſæ, neque vltrà diuagatur.*

49 *Proportio cauſæ eſt proportio cauſati.*

51 *Cauſa diſpoſitioni cohærens, finalis æſtimatur, non impulſiua.*

vel ſi per ſe infert in effectum. num. 52.

53 *Cauſa autem cohærere dicitur, quando ex ipſa cauſa effectus pendet.*

54 *Legati cauſa à præfatione colligitur, non impulſiua, ſed finalis.*

55 *Cauſæ generalitas totam diſpoſitionem comprehendit. vnde ex illa finalis cauſa dignoſcitur.*

ſiuè etiam ſi in fauorem piæ cauſæ rogetur, & in remiſsionem peccatorum. num. 56.

57 *Præfationes dant nomen contractui, quia eius finalem cauſam demonſtrant.*

ita etiam legato. num. 58.

59 *Cauſa finalis in diſpoſitionem influit.*

eamq; regit, & moderatur, cuius eſt ſubſtantia, & actus, ac primum principium intentionis diſponentis. num. 60.

61 *Diſpoſitio eatenus ampliatur, & extenditur, quatenus ratio, & cauſa exigit, & exquirit.*

62 *Interpretatio deſumitur ex cauſa diſpoſitionis.*

& ad illam recurſus habetur in dubio ad interpretandam teſtatoris mentem. num. 63.

& ex finali diſpoſitionis cauſa, & ratione qualis mens fuerit teſtatoris quoad totam diſpoſitionem dignoſcitur. num. 64.

65 *Talis quiſq; in mẽte præſumitur, qualis per diſpoſitionis cauſam, & rationem oſtenditur.*

66 *Regula eſt generalis, vt qualibet diſpoſitio, à ſua cauſa, & ratione normam accipiat.*

67 *Ratio vbi expreſſa eſt in diſpoſitione, non debemus aliam ab illa quærere.*

68 *Verba interpretationem ex ſubiecta materia, & ex cauſis dicendi, admittunt.*

quod extende in quacunq; materia. num. 69.

70 *Reſtitutio facienda eſt ijs, à quibus acceptum eſt iniuſtè, & num. 74.*

71 *Reſtitutio eſt actus commutatiuæ iuſtitiæ, quo cuiq; redditur, quod ab eo acceptum, vel ablatum eſt contra iuſtitiam; & in recompenſatione conſiſtit rei ad rem num. 72.*

73 *Reſtituere eſt iteratò aliquem ſtatuere in poſſeſſionem, vel dominium rei ſuæ.*

75 *Pars vna teſtamenti per aliam declaratur, ſiuè præcedentem, ſiuè ſubſequentem.*

Quia connexio eſſe videtur inter præcedentia, & ſequentia teſtamenti, vt ſe ſe mutuo declarent. num. 76.

declara

declara potiſſimùm ſi expreſſa, atque determinata, non sanè obſcura fierint præcedentia, vel sequentia.num.77.

78 *Actus ſubsequens in executionem præmiſſorum factus præſumitur.*

79 *Confeſsio incerta nihil operatur.*

limita fauore animæ, & contra confitentem. num. 80.

& quando confeſsio emanauit à poteſtate confitentis, qui nulla neceſsitate ad confitendum tenebatur.num 81.

confirmata potiſsimum morte ſubsecuta confitētis. num. 83.

*& errore ceſſante num.*84.

85 *Conscientiæ abſtruſa nemo nouit, niſi ſpiritus hominis,qui eſt in* homine.

86 *Confeſsio in uitæ diſcrimine facta, vera præsumitur. Etiam ſine cauſa facta num.*91.

multumq; operatur ad malam fidem confitentis oſtendendam. num 87.

88 *Nemo præsumitur immemor ſalutis æternæ, potiſſimum in mortis articulo.*

89 *Fraus non præſumitur regulariter in ſupremis morientium voluntibus.*

*potiſsimum ſi nulla in contrarium vigeat ſuſpitio,neque de alterius agatur praiudicio. numero.*90.

92 *Fabrica habet fundatum ius ſuper omnibus legatis incertis,& pro malè ablatis.*

93 *Confeſsio in extremis facta condemnationem nō oparatur.*

94 *Confeſſus non ſtatim pro condemnato habetur, ſed requiritur sententia.*

95 *Fiscus in bonis delinquentis ius nullum habet ante sententiam.*

96 *Reſtitutio incertorum etiam ab officialibus iuſtitiæ,pauperibus facienda eſt,non fiſco.*

97 *Exaudi eū incerti ſunt, à quibus extorta fuere*

98 *Lis dubia poteſt tranſactione ſopiri.*

Sequitur in materia præcedentis reſponſionis.

RESPONSIO. XXIII.

EX motiuis per Dominū meum Antoniū Matiam Coratium Aduocatū Reuerendæ Fabricæ apud Sacram Congregationē in eo verti difficultatis vniuerſæ cardo videtur, vt ad hyppoteſin quęſtio reducatur.

An per verba, ſcilicet Teſtatoris, verè ad incertorum, & pro,malè ablatis, & ad exonerationis cōſciētiæ reſtitutionē, inferatur? Potiſſimùm quòd obſcura,& dubbia confeſſio ipſa videatur. Vnde præter ea, quæ ſuperiori reſponſione in medium attulimus. in hoc vno totis ipſis neruis inſiſtendum eſſe denuò videtur, vt reſtitutionem incertorum ex verbis Teſtatoris verè,certòquè inferri oſtendamus. Quamobrem dico.

1 Verba eſſe earum, quæ ſunt in anima paſ-
onum,notas. *ſecundum Ariſt.1.periherm.1.tex.*
in l.Labeo.7.§.id Tubero. ff.de ſuppellect. legat.So-
cin.conſ.144 num.72.volum.3.
2 Propter hoc nempè datus eſt nobis ſermo
(Plato aiebat in Thimeo,) vt propè forēt mutuæ
voluntatis indicia. Verba namquè mētis vſui,
3 ſeruitioq; data ſunt nobis à Natura. *ſecundum*
tex.in can. humanæ aures.11. 22.q.5. cap.ſecundò
requiris.41.de appellat. l.argumento.27.§. marga-
4 *rita.in fin.ff.de auro, & argento legat.* Vnde non
mens verbis,ſed contrà, verba menti ſuppoſi-
ta ſunt ab authore rerum omnium Altiſſimo
Deo.*cap.intelligentia dictorum.6.de verbor ſigni-*
ficat.Abb.in cap.nam concupiſcentiam.4 num.3.de
conſtit. Guido Papa conſ.235 num.2. Ioan. Lupus
tract.de libert.Eccleſ par.1 q.8.nu. 5.volum. tract.
plenè Barboſ.aſſiom.222.nu.3.
5 Inſtituta nimirum verba ſunt, vt per ea,
quiſq; in alterius notionem cogitationes ſuas
proferat.
6 Quare ſicuti animus præfertur corpori, ita
ſanè ſententia, ac mens verbis. *ſecundum gloſ.*
verbo.rei.d.c.intelligentia dictorū. ex Sancto Patre
Auguſt.in Enchyridon relato. can.it autem menti-
tur.4.22.q.2.
,, Non igitur ſtatim debemus intelligere, vt
,, verba prima facie ſonare videntur, maximè
,, vbi ambigua ſunt; ſed debemus recurrere ad
,, mentem loquentis.*vt eadem gloſ loquitur,verbo*
,, *ex cauſis.d.cap.intelligentia dictorum.* Nefas ergò
7 æſtimabitur à mente aberrare Teſtatoris;cùm
illa primariò inſpici debeat,& attendi.*l.in con-*
ditionibus primum locum. 19. ff. de condit. & de-
monſtrat.meus Maranta.conſ.46. num.13. Roland.
conſ.34.num.27. lib.4. Eſt enim mens radix ver-
borum,& ſubſtantia prima.
9 Sub iugo igitur mentis verba conſtant, tā-
quam ſub proprio originali. *vt Menoch.* inquit.
tom.2.de præſumpt.lib.6.præſumpt.35. num. 8. &
num.10.Roland.conſ 99.num.49.& 50.lib 4.
10 Quod totum tunc præſertim locum ſibi facit,
cùm mens ipſa, & pœnitiſſimā teſtantis, di-
ſponentiſq; intentio, ex verbis diſpoſitionis
elicitur,non futiliter, ac leuiter, ſed fundatè.
11 Cùm ſœpiſſimè aliàs accidat,vt in coniectanda
teſtatoris mente fallamur. *ſecundum Viuium.*
12 *decis.284.per tot.* Faciliquè negotio, quid per
13 verba,mente prætendat diſponens, eruitur.
Nec enim maius aliud mentis eſt teſtimoniū,
quàm qualitas inſpecta verborum. *vt ex Caſ-*
*ſiodoro in liber.variarum.*inquit *Bald. in l.genera-*
liter.13.num.1.C.de non numerat.pecun. & in l.ad
recognoſcendas.10.C.de ingenuis manumiſ. ſequi-
tur *Socin.iun.conſ 73.num.10.volum.3.Viuius.de-*
*ciſ.503 num. 10.lib.3.*M*enoch.d.lib.6.preſumpt.35.*
num.6.Gigans conſ.135.num.17.Mantic. de coniec-
tur.lib.3.tit.5.num.3.

Qua de cauſa cùm teſtator hic noſter legatum ad Montem pro ſacris faciēdis, ad animas in Purgatorio detentas à reliquijs,& pœnis peccatorum expiandas; atquè pro pauperibus puellis matrimonio locandis, rogauerit

ex

ex quò non ſatis ſecurus eſſet, de nonnullis, quæ reſtituere fortè debebat. Pro reſtitutione vtiquè malè acceptorum, atquè ad ſuam exonerandam conſcientiam, obmurmurantemq; ſedandam ſynderesim, legatum ipſum demandaſſe; vt aperta ſatis eius innuere verba videtur, iudicandus erit. Ait nempè expreſſis verbis.

„ *E perche eſſo Teſtatore è ſtato tanti anni al*
„ *Mondo, & è paſſato per diuerſi intrichi, e non ſtà*
„ *ſicuro d'alcune reſtitutioni, che forſi voleſſe fare;*
„ *per queſto graua detta ſua herede à pagare ducati*
„ *50. mil. e quelli depoſitare in bancho per farſene*
„ *vn Monte per l'Anime del Purgatorio, e per mari-*
„ *taggio di ponere: Che con queſta opera haurà N.S.*
„ *miſericordia delli peccati cõmeſſi per me Teſtatore.*

14 Quidquid autem ob aliquam cauſam fit, ſecundum cauſam ipſam determinatur, ac regitur, à qua pendet. *ſecundum tex. in l. Seio amico.*
15 „ 10. *vbi Bart. in ſum. dicens: Quod legatum ob*
„ *cauſam determinatur, ſecundum cauſam ſibi annexam ff. de annuis legat. idem dicit Bald. in l. 1. nu. 2. C. de legat. Benintend. deciſ. vlt. num. 8. Mantica. lib. 6. tit. 14 num. 13. Surd. conſ. 150. num. 61. lib. 1. Caſanate. conſ 44 num 37.*

16 Profectò, quòd cauſatum à cauſa, ſicuti dictum à ratione, moderatur, ac perficitur. *text. in l. cùm Pater. 79. §. dulciſſimis. ff. de legat. 2. Rip. in l. ex facto. §. ex facto. num. 15. verſ. quid tenendum. ff. ad Trebell. Socin. d. conſ. 73. num. 30. vol. 1.*
17 Et cauſatum ſuæ cauſæ naturam ſequitur. *can. principatus. 25. 1. q. 1. l. fin. C. de natural. liber. Menoch. lib. 1. præſumpt. 39. num. 12. Card. Tuſc. tom. 1. lettera C. concluſ. 138. num. 10. Barboſ. aſſiom. 40. num. 27. & 28.*

„ Cùm itaquè fuerit legati cauſa: *Perche eſſo te-*
„ *ſtatore è ſtato tãti anni al Mondo, & è paſſato per*
„ *diuerſi intrichi, e non ſtà ſicuro d'alcune reſtitutio-*
„ *tutioni, che forſi voleſſe fare.* Ab hac vtiquè cauſa legatum ipſum 50. mil. moderabitur, ac dirigetur.

18 Nimirum quòd cauſa in cauſatum influit, & cauſatum à cauſa vires recipit, & influẽtiam. *arg. text. in cap. licet ex quadam. 47. §. ſtatuimus.*
„ *ibi: Cùm ſatis videatur abſurdum, illos admitti,*
19 „ *quorum authores repelluntur. extrà de teſtib.*
„ Nec in cauſato virtutis plùs eſſe poſſit, quàm
„ procedat ab influendi potentia cauſæ. *vt Bald.*
20 *loquitur in l. 1. num 3 ff de ſenatorib.* Vt commẽſurari proinde effectus debeat à cauſa producente. *ſecundum tex. in l. ita autem. 5. in princip. ff. de adminiſtrat. & peric. Tutorum. Marc. Mantua. conſ. 152. num. 14. & conſ. 281. nu. 4. Barboſ. aſſiom. 80. num 1.*

21 Quia effectus reſpondet cauſæ, à qua producitur. *ſecundum S. Thom. in 4. diſt. 28. q. 1. ar. in*
22 *reſponſ. verſ. ſed contrà.* Cùm effectus ſine cauſa eſſe non poſſit. *ad tex. in l. licet. 42. §. ea obligatio. de procuratorib. Mantua. d. conſ. 281. num. 4. &*
23 *conſ. 236. num. 4.* Quò fit etiam, vt effectus à cauſa præcedente, ac producente denominetur. *ſecundum Bald. in l. 1. num. 4. C. de teſtament. tutela. ſequitur Iacob. Thoming. deciſ. Lipſienſ. 20. num. 47.* Non vtiquè ambingendum pro reſtitutione malè acceptorum legatum hoc 50. m. relictum fuiſſe, ſicuti ſua indicat cauſa.

24 Cauſalis enim ipſa legati: *E perche eſſo Teſtatore &c.* (& quoniam, ſiuè & quia) quæ ſui natura habet, vt finalem indicet cauſam. *cap. quia propter. 42. vbi Car. in 1. notab. de elect. gloſ. 1. in fin. in cap. verùm. 4. vbi idem Card. num. 1. de condit. appoſit. Cardinal.* Mantica. *de tacit. & ambig. tom. 1. lib. 3. tit. 12. num. 33. Cardin.* Tuſc. *tom. 2. lit. D. concluſ. 352. Barboſ. dict. 314. num. 1. & 2. & dict. 332.* Et rem pro certo ponat. *vt Bart.* inquit *in l. demonſtratio. 17. §. quòd autem. num. 8.*
26 *ff. de condit. & demonſtrat.* Potiſſimùm verò ſecundum ſubiectam materiam; cùm nimirùm cauſa eſt neceſſaria; ſicuti in caſu, de quo nunc agitur. *Tiraquell. in tract. ceſſante cauſa. limit. 1. num. 82. 83. & 84. Menoch. lib. 4. præſumpt. 24. n. 13.* Cranett. *cõſ. 193. n. 21. Barboſ. de diction. vbi ſupra.* Non ſanè, aliud, quàm hoc vnum inferre videtur; reſtitutionem, ſcilicet malè acceptorum.
27 Quoniam omninò reſtitutio fieri debet eorũ, quæ malè accepta fuere, vt peccatorum remiſſio obtineri valeat per detinẽtem ea. Alioquin non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur
28 ablatum. *reg. peccatum. 4. de reg. iur. in 6.* Et ſicuti
„ mandatorum Decalogi obſeruatio eſt neceſ-
„ ſaria ad ſalutem; ita & reſtitutio malè detem-
„ ptorum; cuius contrarium aſſerere manifeſta
„ eſt hæreſis, *vt* inquit *Pater Molina. de iuſtit. & iur. tom. 3. tract. 2. de reſtit. diſput. 716. num. 2.*
29 Quoniam interim donec reſtitutio fiat, in ſtatu damnationis eſt, qui rem alterius iniuſtè detinet, aut diutiùs, quàm debet, contra Domini
30 voluntatem retardat. Quòd ſanè furtum eſt. *l. 1. ff. de furt. l. ſi quis ſeruo. 20. §. nobis itaquè. C. de furtis. S. Thom. 1. 2. quæſt. 94. art. 5. ad 2. Binſfeld. in enchyrid. Theol. paſtoral. par. 3. de decem. præcep. c. 15. de reſtit. §. 1. in fin. verſ. deinde reſtituere. Bonacin. tom. 2. oper. de reſtit. diſput. 1. q. 1. punct. 2. num. 3. & 5. Paulus Layman. Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 2. cap. 2. Ioan. de la Cruz in director. cõſcient. par. 1. 7 præcept. quæſt. 7. art. 2. concluſ. 1. n. 1. Pater Iacob. Gordon. Theolog. moral. tom. 1. lib. 1. q. 6. c. 1. num. 3. & 4.*

Nequè enim mentem ſuam aptiùs, concinniùſq; aperire potuiſſe videtur teſtator, quàm quòd fecit per verba prænarrata, quibus ſe; inde legatum 50. mil. pro Monte erigendo ſcripſiſſe profeſſus eſt; Quia ex decurſu per tot annos in hac præſenti vita, ſecurus non redebatur de reſtitutionibus, quas facere volebat.

31 Et ſanè hominis voluntas, veluti in ſpeculo facies, ita in verbis contemplatur. *ſecundum Bald. conſ. 102. omnis poteſtas. col. 3. circa med. nu. 6.*
32 *in fin. vol. 3. Cranetta. conſ. 20. num. 2.* Quippè quòd voces ſigna ſunt affectuum Animæ. *ſecũ-*
„ *dum Ariſt. 1. periherm. 1.* dicentem: *Ea igitur, quæ*
„ *in voce verſantur ſigna ſunt affectuũ, quæ in Anima ſunt. Menoch. d. lib. 6. præſumpt. 35. nu. 16. & 18. Gigans. d. conſ. 135. num. 17. Barboſa. alios cumulans d. aſſiom. 222. num. 2.*

Quarè,

Quare, vel à mente alienum Teſtatorem
hunc noſtrum nuncupauerimus, quòd verbis à
rè ſatis alienis, & diſſitis, rem ſeriam deſcribe-
re maluerit, quàm ſimplici oratione de rebus
ſuis diſponere, ſuamq; aperire ſententiam;
33 Quod ſanè, & naturali, atq; iuris præsũptio-
nibus aduerſatur, quibus ſanæ quiſq; mentis
34 præſumitur magis, quàm illa captus; vt qui
contrà obniti voluerit, probandi onere præ-
matur. Cùm natura ſanæ mentis homines
producat. *arg. tex. cum ibi notat. in cap. vnico. de
ſcrutinio cap. fin. vbi gloſ. & Doctor. in clement. 1.
de homicid. text. in l. Codicillos. 5. vbi gloſſ. fin. &
Bald C. de codicill. Pariſ. conſ. 88 nu. 18. lib. 3. Vin.
deciſ. 377. num. 11. & 12. lib. 2 Ioſeph. Ludouic. de-
ciſ. Peruſ. 1. num 10. Sebaſtian. Medices deciſ. Rotæ
Marchiæ. 27. per tot. Gramat. deciſ. 73. num. 21. &
num. 23. & 24. Maranta. conſ. 19 num. 18. in fine.
plenè Mantica. de coniectur. lib. 2. tit. 5. num. 2. &
ſequentib. Menoch. lib. 6 præſumpt. 45. nu. 18. & 19.
Tuſcus. to. 4. litt. F. furor, & dementia, concluſ. 541.
Maſcard. de probat. tom. 2. concluſ. 1049. num. 14.
& num. 25. Rota coram Card. Caualer. deciſ. 366.
num. 3. & coram Coccino deciſ. 484. num. 4. & par.
2. diuerſ deciſ. 107. nu. 3. & 4 Ioan. Baptiſta Thoro
in compend. deciſ. par. 1. verbo furioſus. fol. 247.*

35 Quod in eo etiam potiſſimùm viget, qui an-
tea mente laborare viſus fuerat, ſi verba, fa-
ctaquè diſpoſitio ſanæ mentis homini conue-
niant. *Gramat. d. deciſ. 73. num. 36. in fin. & num.
37. & ſequent. Mantic. d. tit. 5. num 7. Ioſeph Ludo-
uic. d. deciſ. 1. num. 11. Menoch. d. præſumpt. 45. num.
20. Maſcard. tom. 1. concluſ. 39. num. 6. & ſeq. Mo-
lin. de Hiſpan. primogen. lib. 2. cap. 9. num. 30. Rota
apud Caualer. d. deciſ. 366. & deciſ. 621.*

Vel verò veritatis, ac ſobrietatis verba lo-
quutũ fuiſſe Teſtatorem (vt verbis vtar Apo-
36 ſtoli Pauli; *Actor. 26.*) conceſſerimus. Et omni-
nò firmum intẽtum noſtrum apparebit; quòd
in re ſatis graui, ac ſeriò; cùm de ſalute agere-
tur Animæ propriæ, in ſupremo vitæ ſtatu,
(quando nullum aliud ſupererat tempus, ſed
iam iam præ foribus inſtabat æternum; vel
pœnarum, ac lamentationis, & luctus, & væ;
vel conſolationis, & lætitiæ, vbi ſi ceciderit li-
37 „ gnum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in
„ quocunquè loco ceciderit, ibi erit; *vt Eccle-
ſiaſt. 11. num. 3.* loquitur. Quod ſanè de caſu ho-
minis per mortem exaudiri docet *gloſſ. ordin.
eod. loco*, vbicumquè ceciderit homo per mor-
tem, & exitum à præſenti vita, ſiuè ad calidam
partem Auſtri Charitatis Sancti Spiritus; ſiuè
ad frigidam Aquilonis, (à qua ſecundũ *Ierem.
1.* omne malum pandetur; infidelitatis ſcilicet,
& perfidiæ) ibi erit, atquè immutabiliter per-
manebit. *vt Lyran. ibidem explicat, (& ſequitur
Sixtus Senen. in Bibliotec. Sanct. tom. 2. annotat.
214. ex Hieronymo, & Olimpiod. & eodem
modo Suar. tom. 4. in 3. par.* Diui *Thom. diſput. 45.
ſect. 2. de purgat. nu. 38. ex D. Gregor. lib. 12. moral.
cap. 4. & lib. 8. cap. 8. in fin. ſuper verbis illis Iob.
nec aſpiciet me viſus hominis. Card. Bellarmin. tom.
2. lib. 2. de purgat. cap. 2. in 3. loco. & tom. 4. lib. 6. de
amiſſione gratiæ. cap. 2. col. 6. in fin. littera* D.) ver-
bis loquutus fuerit prædictis, quæ reſtitutionẽ
inſerrent malè acceptorum, quæ omnimodis
per eũ fieri debebat, ni ad Aquilonarem par-
tem frigore rigidam infidelitatis, & perfidiæ
(*vt gloſſ. interlinearis ibid. explicat*) cadere vo-
luiſſet. Vnde incertus de perſonis, de rebus ve-
rò certus, ad montem intulit pro ſuffragijs
animarum in Purgatorio purgantium,
atquè pro pauperibus puellis matrimonio lo-
candis, prudenti ſatis, ac laudabili vſus conſi-
lio. Nec abre; quòd prudens quiſquè Teſta-
38 tor præſumitur, vt veluti à prudente viro fa-
cta, eius diſpoſitio exaudiri debeat. *ſecundum
text. in id ſatis apertum. in l. Lucius Titius. 85. in fin.
„ ibi: Nam prudens conſilium Teſtatoris debet ani-
maduerti. ff. de hæredib. inſtit.* quem perpendit
*Bald. in l. penult. num. 2. C. de Impub. & alijs ſub-
ſtit.* & ſequitur *Mantic. de coniectur. d. lib. 6. tit.
14. num. 14. Menoch. d. præſumpt. 45. num 21.*

Vt quid enim (me herclè) ſi legatum non
pro malè acceptorũ, atquè incertorum reſti-
tutione rogabatur; verba præmittere legato
„ ipſi voluiſſet teſtator. *E perche è ſtato tãti anni al
„ mondo, & è paſſato per diuerſi intrichi è non ſtà
„ ſicuro d'alcune reſtitutioni, che forſi vol ſe fare*:
39 Niſi vt internum, atquè inteſtinum illis, animi
ſui ſenſum aperiret; ſic pro malè acceptorum,
atquè incertorum reſtitutione legatum roga-
40 re præfatum. Neq; fruſtratoriè illa, ſuperfluè
inaniter, aq; futiliter prolata viderentur, ſed
operatẽtur id, ad quod aſſumpta fuere? *ad tex.
in cap. ſi Papa. 10. cum ibi not. de priuil. in 6. l. ſi
quando. 12 ff. de legat 1. Guido Papa conſ. 140 nu.
7. Maranta. d conſ. 46. num 9. Pariſ. conſ. 90. nu. 33.
lib. 2. Gigans d. conſ. 135 num. 135. num 10. Card.
Mantic. de coniectur. lib. 5. tit. 8. num. 5. Menoch. lib.
4. præſumpt. 175. num. 15. Card Tuſcus. tom. 7. lit. S.
concluſ. 195. num. 1. & ſeq. & num. 7. & tom 8. lit.
V. concluſ. 85. num. 4. & num. 35. Barboſa alios
referens. d. aſſiom 222. num. 11. 12. 13. & num. 19.
Cæſar. Bartius. deciſ. Bononien. 12. num. 29. & 30.*

41 At præfationes quẽadmodum finalẽ diſpo-
ſitionis cauſã indicant. *l. fin. vbi Bart. & Doctor.
ff. de hæred. inſt. Bald. in l. noſtrã. 30. n. 1. verſ. iudic.
C. de teſtam ordinand. Cephal. conſ. 644 n. 12. vol.
5. Io. de Amic. conſ. 21. n. 3. et 5. Crauett conſ. 292.
n. 21. Farinac. conſ. 229. n. 2. lib. 3. Rota par. 1. diuerſ.
dec. 457. n. 1. et dec. 300. n. 4. per Farinac. poſt to. 2.
conſ. Menoch. lib. 4. præſũp. 24. n. 5. Iacob Thoming.
dec. 26. n. 17. Card. Mantic. de tacit. et amb. to. 1. lib.
3. tit. 12. n. 30 Barboſ. aſſiom. 192. nu. 1. et 2. Cæſar.
Bart. dec. 25. n. 23. et dec. 29. n. 18. et dec. 94. n. 17.
et deciſ. 96. num. 2.*

42 Ità æquè mẽtẽ demõſtrãt; internũq; Animi
ſensũ diſponẽtis aperiũt. *d. l. fin. vbi Bar.* alijquè
paulò antè relati Doctores. *Maſcard. to. 2. concl.
1047. n. 1. Barboſ. vbi ſupra. Bartius. d. deciſ. 94. nu.
num. 17. et d. deciſ. 96. num. 2.*

Propterea igitur hæredẽ grauauit ad legatũ
exoluẽdũ ducatorũ 50. mil. pro mõte erigẽdo;
quia ſecurus nõ erat de reſtitutionib. quibuſdã,
„ quas facere fortaſſis volebat. E *per queſto*

„ *grana* (inquiens) *detta ſua berede à depoſitare du.*
43 *cati 50.mil.* Ve ita diſpoſitionis vna pars cum
altera coniungeretur. Sicuti dictio illa (& pro-
44 pterea) *& per queſto* demonſtrat: cùm illati-
ua ſit præcedentium, coniungatq; diſpoſitio-
nes its, vt altera ab altera pendere videatur. *l.*
2. in fin. ff. de vſur. cap. quia propter. 42. de elect.
Rota in Fauentina bonorum coram Illuſtriſſimo Se-
raph. deciſ. 883. num. 7. & in Foro liuiene. fideicō-
miſſi coram Aldobrandino poſtmodum Clement. 8.
in par. 1. diuerſ. deciſ. 568. num. 4. loquens in di-
45 ctione (& ſic) quæ eſt illatiua ex præcedētibus.
Barboſ. de dictionibus dict. 293. num 3. dict. 144.
Rota *apud Gregor. XV. deciſ. 2. num. 3. & par. 2.*
tom. 1. in recent. deciſ. 29. num. 1. Cæſar. Bart. deciſ.
1 28. *num. 9. &* 10. fieretquè vna integra oratio,
qua veluti ſyllogiſmo quodam (vt in præcedē-
tibus ſcriptis diximus) animi ſui ſēſum, diſpo-
ſitionisquè cauſam aperiret: ſe vtiquè reſtitu-
tioni obnoxium eſſe malè acceptorum incer-
torum; ſcribendiquè legati prædicti aſſertam
cauſam, finalem fuiſſe, non impulſiuam, aperi-
46 ret; vt illatio ipſa oſtendit, qua legatum intulit
50. mil. (& ideò, ſiuè, & propterea) *& per que-*
ſto grana detta ſua berede. ſecundum Aym. d. conſ.
192. num. 21. verſ. tertio arguitur, quem ſequitur
Rota in recentior. par. 1. tom. 1. deciſ. 453. num. 2.
„ *tex. in cap. 1. in princip. verſ.* Et *propterea nos, qui*
„ *voluntarios labores appetimus. de veſtis ſpoliat. in*
6. optimè Roland. conſ. 15. num. 5. lib. 3. Anton.
Angel. Gratus de dictionibus. dict. 189. Barboſ. d.
dict. 144. nu. 3. Tuſcus. tom. 2. littera D. *concluſ. 289.*
num. 3. Bartius. d. deciſ. 128. num. 9. & 10.

Diſpoſitionis itaquè huiuſce cauſa, prænar-
rata dubietas fuit, quinimò ſerupulus, ac ſyn-
dereſis reſtitutionis, quæ Teſtatorem ange-
bat, conſcientiamquè morſibus lancinabat aſ-
47 ſiduis. Ad terminos igitur cauſæ ipſius reſtrin-
gi, ac cogi diſpoſitio ipſa debebit, vt vltrà ſuæ
cauſæ latitudinē diuagari minimè valeat; vt nè
48 effectus maior ſit cauſa, à qua profluit; & pē-
deat, ſed intrà eam concludatur. & maneat. *ad*
tex. in l. in agris. 16. cum ibi not. ff. de acquir. rerum.
Dominio. Rota apud Card. Mantic deciſ. 232. nu. 9.
& deciſ. 267. num. 4. & par. 1. tom. 2. recent. deciſ.
690. n. 9. Barboſ. d. aſſiom. 40. num. 29. Cæſar. Bar-
tius d. deciſ. 25. num. 94.
49 Proportio nāquæ cauſæ ꝓportio eſt cauſati.
vt Bal. inquit in rub. ff. de ver. diuiſ. in fin. n. 33. Rot.
50 *in recēt. p. 1. dec. 453. n. 2. in fin.* Et ex cauſa effe-
ctus cognoſcitur. *ſecundū Bal. d. l. noſtrā. 30 n. 1.*
verſ. iudic. C. de teſtam. ordinand. ex tex. in l. cācel-
lauerat. 2. ff. de his, quæ in teſtam. delēt. Io. de Amic.
d. conſ. 21. n. 2. Barboſ. d. aſſiom. 40. num. 26. & ſeq.
& aſſiōm. 80.

Et planè, quòd finalis, non impulſiua diſpoſi-
tionis prædictæ cauſa dubietas fuerit, quam de
reſtitutionibus (incertis quidē perſonis faciē-
dis) teſtator habebat; inde præſertim dilu-
51 cidiùs elicitur, quòd cauſa ipſa diſpoſitio-
ni cohæret, atq; cōnectitur. *ſecūdū Bal. in d. l. de-*
mōſtratio. 17. §. quòd autē o. 13. in ſolut. de cōdit. &
demonſt. Alex. cōſ. 46. accurate ſub n. 7. lib. 1. Cæph.
conſ. 633 num. 17 vol. 5. Mantic. de coniectur. lib. 6.
tit. 14. num. 15. & de tacit. & ambig. d. lib. 3. tit. 12.
num 26. & 27. Rota in recent. par. 2. tom. 1. deciſ.
479 num. 2. Cæſar. Bart. d. deciſ. 25. num. 24. & nu.
75. & deciſ. 79. nu. 35. 36. & nu. 47. Marta de ſuc-
ceſſ. legal. tom. 2. par. 4. q. 18. art. 11. num. 61. & 62.
52 Atquè per ſe infert in effectum. *vt Tiraquell.*
inquit *in tract. ceſſante cauſa. in 1. limit. num. 28.*
Bartius. d. deciſ. 79. num. 42.
53 Cohærere autem ob id dicitur, quia ex ipſa
cauſa effectus pendet: *ſecundū Thoming. d. deciſ.*
20. num. 48. & 49. Tiraquell. d. limit. 1. num. 46.
54 Tùm quia ex præfatione legati cauſa ipſa col-
ligitur; non ſanè impulſiua, ſed finalis. *Tiraquell.*
d. limit. 1. nu. 64. Crauett. d. conſ. 192. n. 21. Cæphal.
conſ. 664. num. 12. lib. 5. Barboſ. d. aſſiom. 192. ſub.
num. 1. Bart. ſupra per nos relatus. num. 41. & d. de-
ciſ. 25. num. 89.
55 Tùm, quòd generalitas ipſa cauſæ totā di-
ſpoſitionem, atq; legatum reſpicit, & ad illud
generaliter influit. *vt idem notat Crauett. d. conſ.*
192. num. 21. verſ. quinto illa dicitur.
56 Tùm poſtremò, quòd in fauorē ſit piæ cauſæ,
vt anima è fæcibus ſubleuaretur peccatorū, at-
què per pœnitētiā, eius miſeretur Pientiſſimus
Dominus, vt ipſemet Teſtator in votis habuit,
„ atq; verbis expreſſit, dicens. (*Che cō queſta ope-*
„ *ra bauerà* N. S. *miſericordia delli peccati commeſ-*
„ *ſi per me Teſtatore) ſecundum Tiraquell. d. limit.*
1. num. 41. & num. 58. Maſcard. de probat. tom. 2.
concluſ. 1176. num. 57. Marta de ſucceſſ. legal. to. 2.
par. 4. q. 15. art. 1. num. 20. Cancer. lib. 3. cap. 20. nu.
183. & 184. Tuſcus. tom. 1. littera. C. *concluſ. 202.*
num. 41. Barboſa. d. aſſiom. 40. num. 16. Cæſar. *Bar-*
tius. d. dec. 25 num. 19. Baldaxar. *Thomai. tract. 10.*
tit. 2. cap. 193. num. 294. Rota apud S. memor. Gre-
gor. XV. deciſ. 545. num. 6.
57 Sicuti verò præfationes nomen dant cōtra-
ctui; vt inquit *Ioan. de Amic. d. conſ. 21. num. 4. &*
conſ. 142. num. 1. quia finalem eius cauſam indi-
cant, *Barboſ. d. aſſiom. 192. per tot.*
58 Ita planè, & legato huic præmiſſa per Teſta-
torem præfatio (*Che non ſtà ſicuro d'alcune re-*
ſtitutioni che forſi voleſſe fare) nomen quoquè
dabit, vt pro reſtitutione ſit malè acceptorū.
ſecundum Mantic. d. lib. 3. tit. 12. de tacit. & ambig.
num. 30.
59 At qui finalis cauſa in diſpoſitionem ipſam
influere dicitur. *Rota par. 1. diuerſ. deciſ.*
60 *486. num. 4.* illamquè regit, & moderatur;
cùm ſit ſubſtantia, & actus eiuſdem, atquè
primum principium intentionis diſponen-
tis. *ſecundum Menoch. dict. libr. 4. dict. præ-*
ſumption. 24. numero. 3. & 4. Tiraquell. dict.
limitat. 1. numero. 5. & 6. Cæphal. conſil. 664.
numero. 13. lib. 5. Aluar. Valaſc. *conſult. 60.*
61 *numero. 8.* Vt propterea eatenus amplietur,
extendatur, ac dilatetur diſpoſitio, quate-
nus ratio, & cauſa eius exigere, atquè ex-
quirere videtur. Crauetta. *conſil. 243. numero.*
3. in fin. & num. 4. Maſtrill. deciſ. 266. num. 24.
par. 3.
62 Ex illa ergò congrua interpretatio ad men-
tem

tem dignoſcendam Teſtatoris,quòad emiſſam
diſpoſitionem,iurè,nec iniuria, deſumentur ad
tex.in d.l.fin.ff. de hæredib. inſtituend. Crauett.d.
conſ 243.num.4.
63 Ad illam igitur recurſus haberi debebit,vbi
in dubium Teſtatoris voluntas, & quid ipſe
ſenſerit, reuocabitur ex Alex.conſ.48. num. 10.
lib.6.alids conſ.46.viſi accuratè.num.7. lib. 1.ſe-
quitur Rota apud Illuſtriß.Mantic.deciſ.59.nu.6.
64 Profectò,quòd ex finali diſponẽtis ratione, &
cauſa,mens eius,qualis fuerit, quòad totã di-
diſpoſitionem ipſam, facili deprehenditur ne-
65 gotio. Cùm talis vnuſquisq; in mente præſu-
matur,qualis per diſpoſitionis cauſam, & ra-
tionem oſtenditur.ad tex.ſatis apertum. in l.ſcire
etiam oportet. 15.§.ſed & ſi maximè.ff.de excuſat.
,, Tutor.Sed & ſi maximè(inquit ibi Modeſtinus)
,, verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens
legislatoris aliud vult.hæc ille.ſequitur Bald.cõſ.
2.verba ſtatuti.ſub nu.2.lib.1.Card. Mant. de con-
iectur.lib.6.tit.14.num.9. & de tacit. & ambig.d.
lib.3.tit.12.num.5.& 6. Card.Tuſc.tom.6. litt. R.
66 concluſ.31. Baboſ.aſſiom.197.num.8.& 9. Quin-
imò generalis præſcribitur regula, vt quæuis
diſpoſitio ex ſua cauſa, & ratione normam
accipiat, & ad limites rationis ipſius amplie-
tur,& reſtringatur,vt inquit notabiliter Abb. in
cap. quia in inſulis.6. de regularibus. numero. 3.
quem ſequitur idem Mantica d.tit. 14.numer.8.
de coniectur. & de tacit. d.tit.12. num.6. Tu-
ſcus. d. littera R. concluſ.33. Barboſ. d.aſſiom.
197.num.13.
67 ,, Expreſſam itaquè à teſtatore cùm habea-
,, mus diſpoſitionis huiuſce cauſam; cur ad aliã
,, quærendam laboremus, conſentaneum non
eſt.vt inquit Rota in recent.par.2.tom.1.deciſ.166.
num.7.in Albiganen. confidentiæ. coram Reueren-
diſſimo Lugdunen.

Inficias ergò ire nemo poterit; Teſtatorem
legatum hoc,50.mil. eò ſanxiſſe, vt quæ malè
acceperat,reſtitueret; incertus planè,cuinam
hominum indiuidualiter ea deberet, vt qui nõ
rectè meminiſſet, à quo præcisè, indiuiduali-
terq; illa accepiſſet; Eßendo paßato per diuerſi
intrichi; certus verò de reſtitutionibus ipſis fa-
ciendis,in genere, & in vniuerſum. Quòd ſa-
tis erat,vt conſcientiam de eis ſibi faceret.

Hanc enim,& non aliam (meo quidem, li-
cet exili indicio) admittere interpretationem
verba illa videntur Teſtatoris: E non ſtà ſicuro
d'alcune reſtitutioni,che forſi voleße fare. vt refe-
rantur non quidem ad reſtitutionem, quæ cer-
tò fieri debebat, vt peccatorũ remiſſionẽ cõ-
ſequi potuiſſet; ſed ad perſonas, quibus reſti-
tuendum omninò erat, ſi verè eorum memi-
niſſet Teſtator.
68 Nequè planè nouum eſt,vt ex ſubiecta ma-
teria,atq; ex cauſis dicendi interpretationem
verba admittant.arg.tex.in l.ſi vno anno.17. vbi
Bart.ff.locati.l.item veniũt.22.§.aptanda.ff.de pe-
tit.heredit.Abb.in cap.nam concupiſcentiam.4.n.3.
de conſtit.Gozad.conſ.30.n.16.Crauett.cõſ.9.n.22.
Arnonus in Topica.c.56.Card.Mant.d.dec.59. n.4.
Surd.deciſ.322.nu.29.Card.Tuſcus. tom.8. littera
V. concluſ.95. Barboſ.dict. aſſiom. 222. num. 8.
69 Quod locum habere inquit Alber.in d.l.ſi vno
anno.2.in quacunquè materia.& in quibuſcũq;
ſcripturis.ſiuè contractibus,atq; etiam in vlti-
mis voluntatib.& ſequitur Gigans. conſ. 48. nu-
mer. 24.
70 At qui, ſi ſciuiſſet Teſtator,à quibus præci-
sè bona illa accepiſſet, eis vtiq; iurè naturali,
atq; diuino,ſiuè etiam humano reſtituere de-
buiſſet, non verò pauperibus, ſiuè operibus
71 pijs alijs. Cùm enim reſtitutio ſit commutati-
uæ iuſtitiæ actus, quo cuiq; redditur, quod ab
eo acceptum, vel ablatum eſt cõtrà iuſtitiam.
ex S.Thom.2.2.q.62.art.1.2.& 3.Sot.de iuſtit.lib.
4. quæſt 6.art 1.Nauar.man.cap.17.num.6.Couar.
regula peccatum par.2.relect.in init.num.1.Anton.
Fernand. in medulla caſuum.par.1.cap.12.§.1.n.1.
Tolet.lib.5.cap 17.num.1.& 2.Leß.de iuſtit.lib.2.
cap.7 dub.4.& 5.Petr.Binsfeld.in enchirid. Theo-
log.Paſtoralis.par.3.de decem præcept. de reſtitut.
cap.15.§.1.Bonacin.dict.diſput.1. q 1. propoſit.1.
Layman.d.lib.3.tract.2.cap.1.de reſtitut.Gordon.d.
lib.5.de reſtit.quæſt.6.cap 1. num.1. & 2.
72 Taliſquè iuſtitiæ actus in compenſatione
conſiſtat rei ad rem; quia reſtituere eſt certò
73 aliquem ſtatuere in poſſeſſionem, vel dominiũ
rei ſuæ.vt idem S.Thom.vbi ſupra inquit, alijquè
relati. nequè fieri poſſit huiuſmodi recompen-
ſatio, niſi ei, qui minùs habet, quàm, quod
74 ſuum eſt. S.Thom. d. quæſt.62.art. 5. Ei vtiquè
debet fieri reſtitutio, à quo acceptum eſt, &
non alij; niſi cauſa aliqua id impediat. Alio-
quin non liberabitur, qui reſtituere debet,& ſi
pauperibus dederit.tex.eſt in cap.ſicut dignum.
6. §. eos. de homicid. cap. cùm tu. 5. de vſur. S.
Thom.d.art.5. Nauar.d.cap.17. num.28. & 29.
Couarr. vbi ſupra. num.6. Gemin.conſil.20. Leß.
lib.2. cap.14. dub. 6. num. 31. Molin. de iuſtitut.
tom. 3. tractat. 2. diſput.741. num.1.Sayr.in claui
reg.lib.10. tract.5. cap.2.dub.5.num.20. Vaſquez
in opuſc.tract.de reſtitution.cap.5.§.40.dub.1. n.2.
Binsfeld.d.3.par.cap.18.§.1.Fernandez.d.cap.12.
§.4.Bonacin.d.diſput.1.quæſt.4.punct.1.num.1.Lay-
man.d.tract.2.cap.9.num.3 Gordon.d.quæſt.6. cap.
1.numero.1. & 2. & dict. libr.5.quæſt.1. cap.1.
num.2.
,, Qua de rè, Cùm dicat Teſtator; (E non
,, ſtà ſicuro d'alcune reſtitutioni, che forſi voleße
fare:) verba ipſa ad perſonas referenda erunt,
non vtiquè ad reſtitutionem ipſam, certò om-
ninò,faciendam. Quòd planè verba præceden-
,, tia manifeſtè indicant. E perche è ſtato tanti an-
,, ni al mondo,et è paßato per diuerſi intrichi. vnde
,, intulit deinde. E non ſtà ſicuro d'alcune reſtitutio-
,, ni,che forſi voleße fare; Per queſto grauà detta ſua
,, herede à diſpoſitare ducati.50.mil.
75 Nequè enim nouum eſt,vt pars vna diſpoſi-
tionis,& teſtamẽti per aliã,ſiuè ſequentẽ, ſiuè
præcedentẽ, declaretur ſecundũ Vlpiani dicta.in
l.ſi quis ex Argentarijs.6.§.ſi initium. vbi Bald.ff.
de edendo. l. ſi ſeruus plurium.52.§. fin. de leg.
1. Dec. conſil.15.num.3.volum.1.Ruin.conſ.128.

num. 2. & conſ. 130 num. 4. volum. 3. Gozadin. d.
conſ. 30. num. 18. Fabb. Anna conſ. 22. num. 8. lib. 1.
76 Conexio nimirùm non modica eſſe videtur
inter præcedētia, & ſequentia diſpoſitionis, vt
ſe ſe mutuò declarēt, ſpecificent, atq; adiuuēt.
vt ex gloß notab. in c. cā te. 7. in verbo. fidē Chriſti.
de reſcript. Influunt .n. præcedentia ad ſequētia
tex. in l. auia. 76. ff de condit. & demonſtrat. l. talis
ſcriptura. 30 ff. de legat. 1. Marant. dict. conſ. 46.
num 7. Roman. conſ. 5. viſo puncto. n 2. & conſ. 503.
diligenter inſpectis. nu. 3. Gozadin. d. conſ. 30 n. 19.
& conſ. 82. n. 13. Cornazan. dec. 160. n. 3. & 4. Rota.
par. 1. diuerſ. deciſ. 253. n. 10. Puteus. dec. 177. nu. 2.
77 *lib. 1. Surd. dec. 288. nu. 30.* Quod præſertim locū
habet, cùm expreſſa, atq; determinata, neq; ob-
ſcura fuerint præcedentia. *vt per illum tex. poſt*
Cyn. dicit Bald. in l. legatorum petitio. 34. §. qui plu-
res. in fin. ff. de legat. 2. facit tex. quem ipſe allegat.
in l. ſi cùm fundum. 126. vbi gloß. verbo. inferiore.
ff. de verb. ſignif. ſequitur Rota. par. 2. diuerſ. deciſ.
,, *125. num. 38. Surd. d. deciſ. 288. num. 35.* Vtriuſquè
,, nempè iuris argumenta nos docent ea, quæ in
,, principio ad medium, & ad finē; illa verò quæ
,, in medio ad finē, atq; principiū referri. *vt tex.*
loquitur in d. cap. 2. requiris. 45. de appellationibus.

Inde enim prætatus eſt teſtator, ſe per va-
rios caſus, per tot diſcrimina rerum tranſiſſe,
vnde dubius, ancepsq; reddebatur de reſtitu-
tionibus quibuſdā, quas facere volebat; vt ad
perfectæ deniquè orationis concluſionem de-
ueniret, dubiumq; omne è ſua depelleret con-
,, ſcientia concludens, atq; inferens: *E per queſto*
,, *graua detta ſua herede à pagare ducati 50. mil. e*
,, *quelli depoſitare in publico Banco.* Atq; ex con-
cluſione hac, finaliq; diſpoſitione præcedentē
orationis prædictæ, atq; orationis firmaret di-
ſcursū; Atq; propter quid præcedentē ratio-
nem illam: *(E perche eſſo teſtatore è ſtato tanti anni*
,, *al mondo, & è paſſato per diuerſi intrichi, e non ſtà*
,, *ſicuro d'alcune reſtitutioni che forſi voleſſe fare)*
præmiſſiſſet; ex ſubſequenti concluſione, atq;
78 diſpoſitione declararet. Subſequens nempè
actus in executionem præſumitur factus ante-
cedentium; atq; præmiſſorū. *ſecundū tex. in §. pa-*
nonum. inſtit. de rer. diuis. & tex. in l. ſi qui. 34. C. de
adult. l. 2. C. de acquirend. poſſeß. Alciat. de præſūp.
reg. 2 præſumpt. 24. n. 1. Menoch. lib. 6. præſumpt. 35.
n. 23. & de arbitr. caſu. 161. n. 19 Rota par. 1 diuerſ.
deciſ. 230. nu. 1. Crauetta conſ. 106. nu. 10. Maſcard.
de probat. concluſ. 519. nu 2. to. 2. & concluſ. 1239.
n. 8. tom. 3. Surd. d. deciſ. 288. nu. 33. Grinell. Senatus
Dolani. deciſ. 12. num. 21. Gratian. forenſ. par. 1.
cap 58. num. 25. & ſeq. Rot. par. 2. tom. 1. in re-
cent. deciſ. 365. ſub num. 1. in fin. Barboſ. axiom. 12.
num. 3. Rota apud Card. Seraphin. deciſ. 1089. num.
2. & apud Cardin. Caualer. deciſ. 58. num. 4. & de-
ciſ. 98. num. 5.
79 Non itaquè incerta argui poterit huiuſmo-
di confeſſio per teſtatorem verbis prænarra-
tis facta; vt tanquam talis (vti aduerſarij exi-
ſtimant) operari nihil valeat. *l. certum. 6. ff. de*
confeſſis. cap. cùm ad ſedem. 15. de reſtit. ſpoliat. cap.
in præſentia. 8. de probat. Anchar. conſ. 157. prima.
facie num. 3. Crauett. conſ. 157. num. 9. Rota *par. 1.*
diuerſ. dec. 121. n. 18. et deciſ. 685. nu. 3. quæ eſt etiā
in impreß. per Seraphin. deciſ. 587. Rota apud Fa-
rinac. poſt primum volum. conſil. deciſ. 88 num. 3.
et par. 4. diuerſ deciſ. 701. num. 4. apud Cardinal.
Mantic. deciſ. 205. nu. 2. Mancin. de confeſſion. cap. 1.
num. 11. et 12.

Præterquàm quòd enim, incertitudo, non
ſuper reſtituendum cadat, ſed ſuper perſonas,
quib. reſtitutio ipſa fieri debuiſſet, (vt iam di-
ximus) vt multò fortiùs, ex hoc vno, iura inſur-
gant Oeconomi Reuerendæ Fabricæ vi ſuo-
rum priuilegiorum, & facultatum, quòad ma-
lè ablata incerta.

Nihilominus tamen, eſtò dubia huiuſmo-
di eſſet confeſſio; vt contrà claram illam,
atquè apertam, per ſupradicta huc vſquè, oſtē-
dimus, & ad incertorum reſtitutionem inſe-
80 rentem: Contrà confitentem tamen inter-
pretanda eſſet, fauore Animæ, *vt in terminis*
noſtris Anchar. oſtendit. conſil. 179. num. 6. dicens:
,, Quia vbi de Animæ ſalute quæritur, abun-
,, dantiùs eſt agendum. *cap. fin. de presbitero*
non Baptiz. miniſtrante. cap. iuuenis. 4. de ſponſa-
libus. cùm ibi notat. Menoch. lib. 5. præſumpt. 2.
numero. 42. et 46. optimè Caualcan. *deciſ. 1. nu-*
mero. 102. 103. 105. et numero. 110. et deciſ. 29.
numero. 16. par. 2. Tiraquell. priuileg. 94. in fin. et
priuileg. 148. et 116. Mancin. de confeſſion. cap.
2. numero. 23. Nouar. de incert. et malè ablat. pri-
uileg. 51. num. 8. et 9.
81 Verùm quia emanauit hæc confeſſio à po-
teſtate confitentis, qui nulla, ad id aperien-
dum, & confitendum, neceſſitate alia adige-
batur, niſi, vt animæ ſuæ ſaluti conſuleret, atq;
vt, quod perperam acceperat, reſtituendo,
remiſſionem conſequi potuiſſet peccatorum
82 ſuorum, quam, aliàs reſtitutione nō facta, nullo
modo obtinere valuiſſet. *per reg. S. Patris Aug.*
in can. ſi res aliena. 14. q. 6. et reg. peccatū. 4. de reg.
iur. in 6. S. Tho. d. q. 62. ar. 2. Io. de la Cruz. *vbi ſup.*
83 *et Gozd. d. lib. 5. q. 1. c. 1. n. 3.* Aduerſus ipsū vtiq;
operabitur, cōfirmata potiſſimùm morte. Ac-
cedentes, præſertim, quòd in alterius cuiuſquā
detrimentum minimè vergat. *ſecundū Gugliel.*
de Bened. in c. Raynutius. par. 2. verb. ſi ſine liberis.
1. n. 27. 28. et 29. et in verbo. mortuo Teſtatore. 1.
num 185. et 187. ad Gloß. ſingul. in l. 1. verbo. apud
indices. ff. de interrogat. action. Maſcard. de probat.
tom. 1. concluſ. 359. Surd. de aliment. tit 8. priuileg.
30. num. 11. et deciſ. 250. num. 5. in fin. et num. 6.
Caroc. *deciſ. 90. num. 9. et 10. Tuſc. tom. 2. lit.* C.
concluſ. 639. num. 10. 11. et 12. Anton. Faber lib. 4.
C. *de probat. tit. 14. diffinit. 45. num. 4.* Rota *in recēt.*
par. 1. tom. 1. deciſ. 168. nu. 6. Franc. Marc. dec. 461.
par. 1. Marta de ſucceſs. legal. tom. 2. par. 4. q. 4. ar. 2.
num. 17. Nouar. de incertis, et malè ablat. priuil. 47.
num. 5. cum ſeq. ad fin. et priuil. 38. num. 3.
84 Neq; error in hoc, pſūptione aliqua cōprehē
di poteſt, data potiſſimùm certa, ſubſtantiali,
,, atq; rationabili cauſa: (*Perche è ſtato tanti anni*
,, *al mondo, & è paſſato per diuerſi intrichi.*) *ſecundū*
Abb. in c. ſi cautio. 14. nu. 2. de fide inſtrumentor.

Et

Digitized by Google

85 Et quis (amabo tè) ſcire potuiſſet, quæ in
ipſa diſponẽtis cõſcientia abdita, atq; abſtruſa
erãt, quàm ipſemet diſponẽs? Quis .n. hominũ
ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis,
qui eſt in homine? *vt Apoſtol. Paul. loquitur. 1.*
86 *ad Corinth. 2.* Aſt confeſſio in vitæ diſcrimine
emanata, vera, atq; ſincera præſumitur; potiſ-
ſimùm ad exonerationẽ conſcientię facta. *Ca-
rocius plene d. dec. 90. n. 4. & ſeq. & n. 7. Anton.
Monach. dec. Lucenſ. 31. n. 58. Mãcin. de confeſſ. c. 8.
à n. 32. ad fin. vſq; capit. Balthaxar. Thomas. d. tract.
10. tit. 2. c. 19. n. 52. Nouar. d. priu. 47. n. 5. 6. 7. et 8.
& d. priuil. 38. num. 3. Marta. d. art. 2. n. 17.*
87 Quinimò multũ, ac ſupra modũ operatur ad
oſtendendã malam fidẽ confitentis. *vt Rota lo-
quitur in recent. par. 1. tom. 2. dec. 169. n. 6. Maſcar.
d. concl. 359. n. 8. & n. 24. Tuſc. d. concl. 639. nu. 22.
& n. 37. & ſeq. Menoch. d. lib. 5. præſ. 2. n. 46. Sebaſt.
Medicei. opuſc. 4. n. 15. notab. 10. in fin. f. mihi 246.*
88 Nullus eſt .n. qui tũc tẽporis ſalutis æternæ,
diuiniq; timoris, atquè iudicij immemor adeò
præſumatur, vt ſine cauſa mentiri velle in ani-
mæ ſuæ æternũ interitũ, atq; Patrimonij, quod
relinquebat diminutionem, iurè æſtimetur. *ad
tex. in l. vlt. ad fin. C. ad l. Iul. repetundar. canoniza-*
89 *tũ in can. ſancimus. 25. 1. q. 7.* Nequè (ex regula
generali) in vltimis voluntatibus fraus præſu-
matur. *ex tex. in l. ex hoc edicto. 9. §. alienare. ff. de
alienat. iud. mutandi cauſa facta. Card. Mant. de
coniectur. lib. 10. tit. 4. n. 1. Maſcard. d. concluſ. 359.*
90 *n. 4. & nu. 28. & 29.* Potiſſimùm verò in facto
hoc noſtro; cùm nulla in contrariũ vigeat pręſ-
ſumptio, nullaq; probatio; quinimò pro illa
multa faciant, ex his, quæ in facto ſupponun-
tur; neq; de alterius agatur præiudicio (vt iam
diximus) *ſecundum Mantic. d. tit. 4. lib. 10. n. 3. &
ſeq. Gugliel. de Benedict. vbi ſupra d. n. 28. & 29.
& 186. & 187. Mancin. d. c. 8. nu. 38. & Caroc. d.
deciſ. 90.*
91 Quinimò (his concurrentibus) & ſi nulla
alia adiecta ſit cauſa, & confeſſio ab eo fiat, qui
in extremis laborans, ſupremũ trahit ſpiritum,
firma nihilominus, atquè ſtabilis perſeuerat.
Quia præſumitur tunc dicere veritatem. *ſecũ-
dum Bald. in c. litteras. n. 12. de præſumpt. Abb. d.
c. ſi cautio. 14. n. 2. de fide inſtrum. Menoch. latè lib.
5. præſumpt. 5. per tot. præſertim nu. 15. & 17. Man-
cin. d. c. 8. n. 42. Nouar. d. priuil. 47. n. 3. & 4. Caroc.
d. deciſ. 90. num. 12. 13. & 14.*

Vnde nec obſtabit, quod pro Aduerſarijs re-
plicabatur (quatenus huiuſmodi admitteretur
confeſſio) partes eſſe debere Regij Fiſci, cùm
fuerit Teſtator Regis miniſter, & in officio
delinquendo, foris facta huiuſmodi admiſerit.

Præter quàm quòd enim (vt in prioribus
quoq; noſtris ſcriptis plenè oſtendimus) fuerit
legatum hoc 50. mil. pro malè ablatis incertis;
vt propterea res quædam ſpiritualis effecta
92 fuerit. Vt multò magis hinc partes inſurgant
Oeconomi Fabricæ, qui fundatum habẽt ius
in relictis omnibus incertis, & pro malè abla-
tis, & exoneratione conſcientiæ; quòd Chriſto
Domino incertorum omnium hæredi debea-
tur, & pro eo pauperibus, vt prioribus noſtris
ſcriptis latè deduximus.
93 Neq; tamen confeſſio ad hunc effectũ ema-
uit, vt condemnationẽ operari poſſet. *Surd. dec.
250. n. 5. & 6.* Neq; etiã ſit talis, vnde cõdẽna-
tio ſequi valeat. Neq; .n. confeſſus, ſtatim vt
94 cõdẽnatus habetur, ſed ſententia, & condẽna-
tio, vt ſequatur neceſſe eſt, atq; deſideratur. *vt
optimè per Peregrin. de iure fiſci lib. 4. tit. 5. de cri-
minib. quæ morte extinguntur. n. 14. & alij mox in-
frà citandi.*
95 Neq; ius ſit fiſco vllum fundatũ, antè cõdẽ-
nationẽ, & ſententiã in bonis delinquentis. *vt
eſt tex. in c. 1. de homicid. in 6. c. ſi fælicis. 5. de pœ-
nis eod. lib. c. cùm ſecundũ. 19. de hæretic. in 6. cùm
ibi notat. Bar. ad l. fin. n. 3. ff. de iniur. & in l. vnica.
C. de pœnis fiſcalib. lib. 10. l. vni. C. ad l. Iul. maieſt.
Nauar. conſ. 27. n. 5. lib. 5. de ſent. excommun. & in
man. c. 17. n. 30. & c. 23. n. 66. & c. 25. n. 118. & de
orat. & horis canonic. c. 21. n. 47. & 49. & n. 54. &
conſ. 92. n. 3. de Simon. d. lib. 5. atq; latini conſ. 4. de
iniur. & damno dato. & in Gloſſ. 3. ſum. de pœnit.
diſt. 5. n. 22. & 23. S. Thom. 2. 2. q. 62. ar. 3. Gloſſ. fin.
& recepta in can. Fraternitas tua. 12. q. 2. Couar. in
d. reg. peccatum. par. 2. relect. §. 2. n. 6. Molin. de iu-
ſtit. & iur. tom. 1. diſput. 88. Ioan. Salas. de legib.
tract. 14. diſput. 15. ſect. 2. nu. 25. Grat. forenſ. par. 1.
c. 132. n. 14. & par. 2. c. 440. Sanctarell. variat. reſol.
q. 4. n. 22. & 49. & q. 27. n. 9. Bonac. de contract. di-
ſput. 3. q. 8. punct. vlt. §. 1. n. 23. & §. 3. n. 1. & ſeq.
Angel. Steph. Garon. ad Conſtitut. Mediol. lib. 4. tit.
7. ar. 36. n. 62. de iure. & priuil. fiſc. Pater Diana in
reſolutionib. moralib. par. 2. tract. 10. de legib. reſol.
23. Fernand. à Caſtro Palao tom. 1. oper moral. de
pœnis hæretic. tract. 4. diſput. 5. punct. 18. n. 2. & 4.*
96 Nihilominus, neq; reſtitutio ipſa fiſco fieri
deberet; ſed pauperibus, qui in id vocãtur tã-
quam ad Chriſti Domini patrimoniũ ſuffecti.
„ *per tex. in c. cùm ſit 16. de Iudæis. ibi: Donec in vſus
„ pauperum Chriſtianorum, ſecundum prouidentiam
„ Diœceſani Epiſcopi conuertantur.* hęc ibi. quod tũc
97 ſanè exauditur, cùm certi non ſunt ij, à quibus
bona extorta fuere. *vt gloſ. explicat. fin. d. c. cùm
ſit.* Quia ſi certi eſſent, quibus dãnum illatũ eſt,
eis vtiq; reſtitutio fieri deberet, nõ verò Chri-
ſti pauperibus. *vt ex S. Tho. d. q. 62. ar. 5. & alijs
ſupra diximus.* Etiam in damnum fiſci. *vt Ma-
ſcard. inquit d. concl. 359. n. 24.* Qui ſanè in bonis
delinquentis ſuccederet, non verò in bonis
creditorum.

Succedet itaq; iurè, nec iniuriã Fabrica S.
Petri in his incertis, vi applicationis eidem fa-
ctæ per Summos Romanos Põtifice, vt etiam
ſupra in alijs ſcriptis oſtendimus.
98 Non diffiteor tamen, optimũ, iuſtiſſimumq;
videri Domini mei Coratij conſilium; poſſe
cauſam hanc compoſitione ſopiri. *ad tex. vbi
doctor. in l. 2. C. de tranſact.*

Et ita ex his reſpondendum cenſui ſub cẽ-
ſura. &c.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

SVMMARIVM.

1 IVdicium, vbi ceptum ibi terminari ſebet. limita in tertij præiudicium, & iuriſdictionis alterius, num. 19.

2 Iudex in cauſa propria nemo eſſe debet. declara num. 26.

3 Piorum legatorum executio mixti fori eſt. magis tamẽ ad Eccleſiaſticos, quã ad laicos Iudices eorum cognitio ſpectat. num. 4. exauditur tamen fauore piarum cauſarum, vt miſti ſit fori eorum executio in odium exequi eas debentium. num. 15.
non verò in odium Tribunalis Fabricæ. num. 16. & 18.

5 Pia legata implere renuentes, vel differentes, veluti pauperum necatores, at infedeles Eccleſiaſticis ſupponuntur cenſuris.

6 Epiſcopus competens eſt iudex pro dote pauperi puellæ relicta.
ſicuti pro legatis pro malè acceptorum reſtitutione. num. 7.

8 Epiſcopi omnium piarum diſpoſitionum ſunt executores, etiam tanquàm Sedis Apoſtolicæ delegati ex decreto Sacri Trident. Concil.
an verò cumulatiuè, vel priuatiuè, quòad laicos Iudices mens Sacri Tridentini Concilij ſit, diſcutitur. num. 9.
quòad alios tamen Iudices Eccleſiaſticos inferiores Epiſcopis cumulatiuè procedit num. 10.

11 Decreta Sacri Tridentini Concilij omnes vbiq; afficiunt, quòd Concilium conditum fuit interuentu Principum omnium totius orbis.
& nouum proinde ius, quòad omnes conficiunt. num. 12.

13 Tribunal Fabricæ Sancti Petri in locum ſucceſſit Epiſcoporum quoad executionem piorũ legatorum.
& fuit erectum cum Regis beneplacito.

17 Quod fauore inductum eſt, non debet in odium retorqueri.

20 Diſparitatis ratio vbi non affertur, idem ius ſtatuendum erit.

21 Tribunal Fabricæ non dicitur Iudex in propria cauſa.
alioquin in caſſum eſſet erectum. & num. 28.

22 Petitio principij quid.

23 Potentia illa inanis eſt, quæ nunquam reducitur ad actum.

24 Inanis eſt actio, quàm inopia debitoris excludit.

25 Habitus denominatur ab actu, vt remoto actu, habitus quoq. remoueatur.

27 Cauſa propria ea dicitur, cuius emolumentum, & damnum ad aliquem ſuo nomine pertinet.

29 Iudices Cameræ Apoſtolicæ, vel Regiæ non in propria cauſa iudicare dicuntur.

30 Iudicis eſt cognoſcere, an ſua ſit iuriſdict. nec nẽ. præſertim vbi nullum ex hoc emolumentum, vel damnum Iudex conſequitur num. 31.

32 Dubia in Tribunali Fabricæ per Commiſſarios Fabricæ deciduntur, etiam ex Regis beneplacito.

33 Locus Apoſtoli nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum, affertur.
Verum eiuſdem loci germana explicatio redditur. num. 34. & num. 44.

35 Iuſtus in principio orationis accuſator eſt ſui.

36 Reſtitutio redditionem importat illius rei, quæ iniuſtè ablata eſt.

37 Facere ſine Deo nihil poſſumus.

38 Stultus non decet, vt melioris ſit conditionis, quàm peritus, & ſapiens.

39 Scire nemo infallibiliter poteſt ſe in gratia Dei eſſe.
atque de numero prædeſtinatorum abſq; diuina reuelatione; ratio affertur. num. 41.
vt contrarium aſſerere hæreticum ſit, hæreſi luterana, num. 40.
per coniecturas tamen, & ſigna aſſequi id poſſumus. nu. 42. & loca ſacræ Scripturæ referuntur.

34 Locus Salomonis prouerbiorum. 20. quis poteſt dicere mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato, explicatur ſecundum Bedam.

45 Legatum pro malè ablatis relictum, & exoneratione conſcientiæ, niſi probetur malè ablatum, legatum remanet purum, & ſimplex; declaratur tamen dictum. num. 46.

47 Teſtator compelli an poſſit per confeſſionem teſtamento factam de male ablatis, ſi vita functus minimè fuerit.
facit tam talis confeſſio ſuſpitionem. num. 49. ſiuè præſumptionem. num. 71. declaratur aliter eſſe; ſi nedum confeſſus teſtator fuerit, verùm & diſpoſuerit ſuper malè ablatis, & eorum reſtitutione. num. 50.
accedente potiſſimùm acceptatione per notarium facta. num. 51.
conciliantur diſcordantes ſententiæ. num. 53.

48 Voluntas hominis ambulatoria eſt ad ſupremũ vſq; vitæ ſpiritum.

52 Contrahi quoq; poteſt in actu vltimæ voluntatis.

54 Conſcientiæ, quæ ſunt abdita, teſtium probationibus ſubijcere velle, ſatis durum eſt.

55 Diſpoſitiones pij teſtatoris improba mente violare velle nefas æſtimatur. & num. 60.

56 Fides habenda eſt teſtatori pro Animæ ſuæ ſalute relinquenti.
in articulo mortis, præſertim, & pugna pro peccatis, & aduerſario noſtro. num. 57.
& vbi teſtator nulla ad id neceſſitate adigebatur, niſi, vt animæ ſuæ ſaluti conſuleret. num. 61.

58 Homo peccatorum ſuorum meliùs reminiſcit. in mortis articulo.
neque præſumitur tunc mentiri. num. 59.

62 Confeſſio in extremis pro exoneratione conſcientiæ firma remanet ad obtinendum peccatorum remiſſionem.
neque filij prætentione, etiam ignoranter facta reuocatur. num. 63.

64 Malè ablata non tàm dari, quàm reddi videntur.

65 Confeſſio inter viuos ad condemnationem proficit, & nulla ab ea maior eſt probatio.

multòq;

Digitized by Google

multòq; magis in vltima voluntate emiſſa, accedentibus potiſſimùm adminiculis.66.
multòq, fortius ſi habet diſpoſitionem annexam. num.113.
Ad oſtendendam, præſertim malam fidem confitentis.num.67.
vt ab hærede reuocari minimè poſſit. num. 68.
& multò minùs per tertium.num.69.
nam confeſſio ſi defunctum afficit, multò magis hæredem afficere debet.num.70.
72 Mortui ad inquietem reuocandi non ſunt, & quieſcere ſepulti ſinendi ſunt.
73 Iure qui ſuo vtitur nemini facit iniuriam.
74 Damnum infert, qui id facit, quod facere ius nō habet.
75 Damnum quod quis ſua culpa ſentit, alteri non imputatur.
neque imputatur damnum quod alteri ſequitur, dum ſuo quis iure vtitur.num.76.
neque vim facit, qui ſuo iure vtitur.num.77.
78 Dictio (fortè) dubietatem denotat, factumque, cui adijcitur, dubium reddit.
79 Sermo diminutus non patefacit dicentis animū, quare integer orationis periodus examinari debet.
80 Conſcientia dubia, & erronea operans peccat, et certo ſe animæ periculo exponit, dubio præſertim exiſtente practico, & non ſpeculatiuo.
81 Præcedentia qualis in ſequentibus mens fuerit diſponentis, declarant.
atq; præparatoria ſequentium præcedentia appellantur.
& forma, vel quaſi ſunt eorum, quæ ſequuntur. num. 81.
82 Verbum nullum, nullaq; clauſula ſine effectu operandi debet eſſe in teſtamentis.
præſertim ſi verba exaudiuntur ſecundum naturam rei deducta.num.83.
84 Verba pro lata ante omnia perpendenda ſunt, nam magnum habent pondus ad intelligendū quid diſponatur.
85 loquela hominis, animum indicat eius.
86 Ratio eſt, quæ limitat, atque reſtringit dictum, ſiuè diſpoſitum ad terminos rationis ipſius.
87 Ratio, quæ generalior eſt, quàm dictum, ipſummet dictum explicat.
88 Intellectus ad tex.in l.cum pater.79.§.dulciſſimis.de legat.2.
89 Dictum, & diſpoſitio eatenus extenditur, & dilatatur, quatenus eius ratio permittit.
præſertim, vbi ratio diſpoſitiuè ponitur. num.90.
91 Ratio de per ſe ſtare non poteſt, cùm ſui natura habeat, vt ante, vel poſt prolatum confirmet.
92 Dubitans probabiliter ne faciat aliquid, & facit nihilominus, in re præſertim graui, mortaliter peccat,
quia contra conſcientiam dubiam facit niſi dubiā deponat conſcientiam. num. 97.
93 Effectus talis eſt, qualis eſt ſua cauſa productiua.
neque poteſt effectus ſuæ productiuæ cauſæ terminos egredi, cum proportio cauſæ ſit proportio cauſati.num.94.
95 Cauſa facti, factum ipſum reſtringit, ſicuti cauſa verbi reſtringit verbum.
96 Bona fide poſſidens poteſt rem retinere.
declara, num.97.
98 Dubius de aliqua re reſtituenda, vel ſpeculatiuè, vel practicè dubius eſt; & ſi practicè dubius, rem reſtituere tenetur.
99 Poſſidentis conditio melior eſt in pari cauſa. & quomodo exaudiatur.
& debet bona fides præcedere.num.100.
101 Malè fidei poſſeſſor non poteſt rem tuta conſcientia retinere
102 Concluſio orationis præcedentia coarctat ad terminos conſequentiæ, atque vnam partem ab alia dependere oſtendit.
103 Conſequentia præcedentibus reſpondere debēt, & idem in ſequentibus concluſum videtur, quod in præcedentibus ſtatutum fuerat.
104 Sequentia, quid per præmiſſa prætenſum fuerat oſtendunt.
105 Sequela iure ducitur à poſitione conſequentis ad poſitionem ſui antecedentis.
106 Verba mentem inducant diſponentis.
facta tamen id efficaciùs operantur. num.107.
108 facta potentiora, atque efficaciora ſunt, quàm verba.
109 Homines ſæpè dicunt aliud, quàm velint, rarò autem faciunt id, quod non ſentiunt.
110 Voluntas teſtatoris lex eſt in his, quæ legibus non aduerſantur.
in dubio præſertim, & fauore animæ, & prò malè ablatorum reſtitutione.num.111.
multòq; magis id procedit, ſi factis voluntatem declarauit.num.112.
114 Papa omnimodam habet poteſtatem in his omnibus, quæ Chriſto Domino vti incerta debentur.
115 Non licet de factis Summi Romani Pontificis iudicare.
poſſumus tamen de voluntate diſſerere eiuſdem, voluerit, nec ne aliquid. num.116.
117 Subreptio, vel obreptio Breuis coram datis in illa executoribus cognoſci debet.
118 Summi Pontificis Romani poteſtatem denegās, vti hæreticus coarguitur.
119 Dubius in fide infidelis habetur.
120 Dubitandum nullo modo eſt de ſuprema Summi Pontificis poteſtate Chriſti Vicarij Orbiſq; totius Monarchæ.
121 Luterus in hoc totus eſt, vt Pontificis Summi poteſtatem deneget.
122 Portæ inferi, neq; inferni moſtra præualere poterunt aduerſus Summi Romani Pontificis poteſtatem, & Eccleſiam Chriſti ſponſam, quam ipſe regit Vicarius eius, ac vice Deus in terris.
123 Recurrentes ad Cancellarias aduerſus Breue Apoſtolicum in cenſuras in Bulla in cœna Domini dant.

Se-

Sequitur quoque præcedentis reſponſionis materia.

RESPONSIO. XXIV.

Plura ſatis ſunt, quæ per Aduerſarios contra Reuerendæ Fabricæ Sancti Petri Tribunal concrepantibus effunduntur buccis; vt non mirùm ſi lingua eorum tranſiuit in terram, quando in Cœlum os ponere veriti non fuere. Vnde & ſi planè ex alijs ſcriptis pro dicto Tribunali, eiusq; Oeconomo, ſemèl, iterùmq; datis, omnia nunc iacta retundi iacula poſſint: Nè tamen ſurda ea præteriiſſe aure, & victori (vt vetus eſt adagium) herbam dediſſe videamur, ſequentibus eorum diſijcere viſum eſt tela.

Principiò verò illud nobis obijciunt. Excedere iuriſdictionis ſuæ limites Reueredum
1 Tribunal. Cùm, quòd piorum legatorum executio mixti fori ſit, vt cepta lite pro executione Montis ſuffragiorum in Sacro Neapolitano Conſilio, apud illud compleri quoquè debeat. *ad vulgatam regulam text. in l. vbi ceptum. 30. ff. de indic. cap. propoſuiſti. 19. extrà de for. cõpet.* Tùm, quòd ſi in Tribunali cognoſceretur; ſit nec nè pro malè ablatis incertis, & exone-
2 ratione conſcientiæ legatum hoc 50. mil. rogatum; eſſet vtique Iudex in cauſa propria; quod fieri minimè decet *ex tex. in l. 1. C. ne quis in ſua cauſa*. Verùm, neutrùm horum contrà nos eſt.

3 Non primum. Quoniam, & ſi planè mixti eſſe fori piorum legatorum executionem receptum ſit. apud iuris interpretes. *ex tex. in l. hæreditas. 53. §. ſi defuncto. in fin. ff. de petit. hæredit.* vbi ſequentibus, verbis loquitur Papinianus:
„ *Quamuis enim ſtrictò iure nulla teneantur actione*
„ *hæredes ad monumentum faciendum; tamen Prin-*
„ *cipali, vel Pontificali authoritate compelluntur ad*
„ *obſequium ſupremæ voluntatis.* Principali (*gloſ.*
„ *ob id inquit*) ideſt Principis, vel Papæ, ſiuè Epi-
„ ſcopi authoritate, *& eſt text. in §. ſi quis ædificationem. cap. 3. in auth. de Eccleſ. tit. collat. 9. vbi Im-*
„ *perator. ſi quis ædificationem* (inquit) *venerabilis*
„ *Oratorij, aut Xenodochij in nouiſſima voluntate fie-*
„ *ri diſpoſuerit, Oratorium quidem intrà quinquè an-*
„ *nos compleri iubemus prouidentia locorum Epiſco-*
„ *pi, & Ciuilis iudicij.* hæc ibi. *tex. in cap. exijt. 3. §. ad quæ legata ſoluenda. de ver. ſignif. lib. 6. ibi: etiã*
„ *Prælati, & ſeculares. vbi gloſella in annotationibus.*
„ *Nota (ait) quòd Iudex ſecularis interponit ſe cir-*
„ *cà legata pia. tex. ad rem non ineptus. in l. oſſa 8. in princ. ibi, ſeù permiſſum Pontificalem, ſeù iuſſionem Principis. ff. de religioſ. & ſump. funer. Bald. d. §. ſi defuncto. num. 1. Angel. num. 3. cum alijs relatis per Tiraquell. priuil. 149. in fin. Armilla. verbo. legatũ. §. 57. Regens de Ponte conſ. 37. n. 31. lib. 2. Georg. Cabed. deciſ. 78. num. 1. par. 1. Ioan. Bertacchin. de Epiſcop. lib. 4. par. 6. q. 8. num. 17. volum. 2. tract. fol. 189. col. 4. Petrus Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 9. num. 3. Card. Tuſc. tom. 4. lit. F. concluſ. 467. num. 59. in fin. Marta. de iuriſd. par. 2. cap. 10. num. 14. & de ſucceſſion. legali. tom. 2. par. 4. q. 15. art. 2. nu. 1. & ſeq. Barboſ. tract. nouiſſ. de iure Eccleſ. lib. 3. cap. 27. num. 22. & ſeq.*

4 Nihilominus, cùm res ſint huiuſmodi, quæ ad Religionem ſpectant, ad Epiſcopos magis, quàm ad laicos pertinere Iudices, aduerſa, nec iniuriâ, recipit ſententia. *Gloſſ. optima in d. l. hæreditas. §. ſi defuncto. verbo. principali:* ſequẽtibus
„ loquẽs verbis: *Et ſic nota, quòd ad Epiſcopum hoc*
„ *ſpectat, ſicuti & alia, quæ ad religionem ſpectãt. vt C. de Epiſcop. & Cleric. l. nulli. §. quòd*
„ *ſi in vico.* hæc gloſſ. *Eſt. tex. ſatis apertus in §. ſi quis autem pro redemptione. cap. 8. d. auth. de Eccleſiaſt. tit.* dum ſequentibus, & ſanè aureis ad rem noſtram Imperator loquitur verbis: *Præ-*
„ *cipimus* (inquiens) *Sanctiſſimum Epiſcopum Ci-*
„ *uitatis, in qua teſtator habuit domicilium, præcipe-*
„ *re eaſdem res, & eius Ciuitati pauperibus erogare.*
„ Et paulò infra. *etiam ſic iubemus, res ad hoc reli-*
„ *ctas locorum Epiſcopos, & eius Oeconomos acci-*
„ *pere, & huiuſmodi pium opus implere. In omnibus*
„ *enim talibus pijs voluntatibus Sanctiſſimos loco-*
„ *rum Epiſcopos volumus prouidere, vt ſecundum*
„ *defuncti voluntatem vniuerſa procedant, licet præ-*
„ *cipuè à teſtatoribus, aut donatoribus interdictum*
„ *ſit eis habere ad hoc aliquod participium.* hæc ille. Quid dilucidiùs igitur, verbis hiſce deſiderari vlquam poteſt? *& probat quoq; text. in cap. tua nobis. 17. vbi gloſ. 1. de teſtament. text. in cap. nos quidem. 3. in cap. ſi hæredes. 6. in cap. Ioannes. 19. eodem. tit. Clemen. quia contingit. 2. de religioſ. domib. text. in can. qui oblationes. 13. q. 2. vbi Archid.*
5 *& Turrecremet.* Ibi enim. Pia legata implere renuentes, vel differentes, veluti pauperum necatores, & in fideles, Eccleſiaſticis ſupponi cenſuris, & ab Eccleſia ipſa reijci Cartaginenſe, atq; Varenſe decreuere Concilia. *eſt etiam text. in canon. Syluest. vbi gloſ. 11. q. 1. probat gloſ.*
„ *in cap. relatum. 11. verbo. decretorum. de teſtament.*
„ dicens: *Nota; cauſas vltimæ voluntatis defuncto-*
„ *rum ad Eccleſiaſticum Iudicem pertinere:* hæc ibi. *& Conar. ibid. num. 13. & Innocent. per tex. ibidem in verbo. per tè, in d. cap. nos quidem. 3. de teſta-*
„ *ment.* vbi ſic loquitur: *Defenſio teſtamentorum*
„ *ad Epiſcopum pertinet; maximè verò ad pias cau-*
„ *ſas. eſt etiam gloſ. fin. in l. in teſtamento quidam. 27. ff. de condit. & demonſtrat. Angel. in l. quidam cùm teſtamentum. 5. § illo videlicet. num. 4. C. de neceſſ. ſeruis hæred. inſtit.* vbi ſequẽtibus loqtur.
„ *Executio autem voluntatis piæ non eſt dubium,*
„ *quòd pertinet ad Epiſcopum, tàm de iurè canonico, quàm ciuili.* hæc ille *meus Maranta. in ſpecul. 4. par. in 11. diſt. iudic. num. 6. Bald. nouell. de dote. par.*
6 *5. num. 14. volum. 5. tract. fol. 157.* Dum determinat, pro dote pauperi puellæ relicta, poſſe Epiſcopum, vt executorem piarum diſpoſitionum omnium; iurè adiri *Ioan. Bertacch. de Epiſ. lib. 4. par. 6. num. 1. volum. 2. tract. fol. 189. Afflict.*

in

in Conſtit.Regni inſtrument.robur. tom.1. de fide in-
ſtrumen.num.23.& 24.Tiraquell.priuil.149.Guida
Papa deciſ.576.Cappella Tholoſana. deciſ. 51. &
78 atq; 112.Menoch.de adipiſc.poſſ.remed.4. num.
256.257.& ſeq.Card. Tuſc tom.3. lit.E. concluſ.
257.num.1.7.& 9. Iacob.Sbrozius.de offic.Vica-
rij.lib.2.q.49.& 50. ac ſeq.Surd de aliment. tit. 8.
priuil 9.num.3.& 4. Genuenſ.in praxi.in cap. 85.
de cauſis delegatis.num.24.25.& 26.in annotatio-
nibus. Marta.de iuriſdit.d.par.2.cap.10. num.12.
7 Potiſſimùm in legatis pro reſtitutione illicitè
acceptorum.num.34.& par.4. caſu.88. num.13.
& 14.& de ſucceſs.legali. d.q.15.art.2.per tot.
Franc.de Ponte d.conſ.37 num.7.8.& 9.Barboſ.de
offic.& poteſt.Epiſcopi par. 3.allegat.82.n.13. &
14 & d.cap.27.nu.22.& 23.ac ſeq.d. lib.3. de iure
Eccleſ.Sanchez.in conſ.moralib.par.2.cap.1.dub.53.
nu.6. in 4.concluſ.Scipio Rouitus, vir alioqui Do-
ctiſſimus, Regius Conciliarius, et Cauſarum Fabricæ
Regiæ Conſultor in ſecundis inſtantijs l. nunc verò
Regiæ Cancellariæ meritiſſimus Regens Pragmat.1.
tit.de legatis pijs.n.12 fol.358.vbi ſic loquitur Et
,, de iure communi omnia legata pia ſunt exequenda
,, per Epiſcopum loci.vt in § ſi quis autem pro redē-
,, ptione.in auth.de Eccleſ.tit.hæc ille. eſt quoq; tex.
Sacr.Trid.Concil ſeſſ.22.cap.8.de reform.diſponēs:
8 Epiſcopos etiam tanquàm Sedis Apoſtolicæ
delegatos omnium piarum diſpoſitionum, tàm
in vltima voluntate, quàm inter viuos exequu-
tores eſſe. Vnde nedùm quidem iure ordina-
rio, verùm etiam & iure delegato Sedis Apo-
ſtolicæ, procedere poterit. Barboſ.d. allegat.82.
num.31.Ioannes Baptiſta Thoro in ſum priuil.piar.
cauſar.priuil.259. & hanc ſententiam abſolutè
ad Epiſcopos ſpectare ſequitur, ac tuetur Di-
dacus Spino vir aliqui doctiſſimus. in ſpeculo te-
ſtament.Gloſſ.28.num.34. licet cum carpat San-
chez.in conſ.moralib.par.2.lib 4 cap.1. dub.54.n.5.
licet ipſe toto illo dubio ſit etiam pro nobis.
9 Vt quatenus fortaſsè in dubium reuocaretur,
cumulatiuè nè, an priuatiuè quoad laicos Iu-
dices mens fuerit ſacro ſanctæ Synodus diſpo-
nendi in hac re; licet quoad alios Epiſcopis in-
feriores, ex conſuetudine, vt de ijs cognoſcant
facultatem habentes; cumulatiuè quidem, nō
priuatiuè exaudiri Sacra declarauit Congre-
11 gatio Eminentiſſimorum Cardinalium Con-
cilij interpretum. Potiſſimùm, quòd Sacri hu-
ius Concilij decreta omnes vbiq; afficiāt; cùm
Concilium ipſum conditum fuerit totius Or-
bis Principum interuentu, & conſenſu, qui, vel
per ſe ipſos, vel per proprios Oratores inter-
12 fuere: Vnde nouum ius cōficiunt quoad om-
nes; vt ab omnibus ſeruari proinde inuiolabi-
liter debeant; vt notabiliter ſatis aduertit
Reuerendiſſimus Epiſcopus Thelesin. in Theſauro
fori Eccleſ.par.1.cap 9.num.26.in impreſſ.Romana
& ſequitur hanc ſententiam Sanchez. d. dub.54.
num.18.
13 Præter quàm quòd item Tribunal ipſum
Fabricæ Sancti Petri, quod in locum ſucceſſit
Epiſcoporum, quòad exequutionem piarum
diſpoſitionum omnium, ſiuè inter viuos, ſiuè in
ſiuè in vltima voluntate, iuxta ſua priuilegia, &
facultates, per Summorum Romanorum Pō-
14 tiſicum conſtitutiones eidem conceſſa, cum
aſſenſu erectum fuit Sacræ Regiæ Maieſtatis
anno 1540. atquè præciſa expreſſione in Re-
gio beneplacito, vt commiſſiones cauſarum
non poſſint fieri in præiudicium Fabricæ, vbi
agitur de eius intereſſe, vt deductum fuit in pro-
ceſſu.fol.32. & meminit Dominus Regens Rouitus
d.pragm.1.de legatis pijs.nu.2.Ioan.Baptiſta Thoro
priuil.102.in fin.verſ.nihilominus tamen.& priuil.
159.etiam in fin.poſt Quarant.in ſum. verbo Fabri-
ca Sancti Petri. quem etiam ſequitur Reuerend.
Riccius Epiſcopus Vici Equen.in praxi.par.2.reſo-
lut.374 cum alijs ſequent.Sanchez. toto.d dub.54.
nouiſſimè etiam Ioann.Dominic. Taſſon. in pragmat.
de Anteſato.verſ.3.obſeru.3.Tribunali.38.nu.395.
Nulla igitur ſubeſſe in hoc poterit difficul-
tas Aduerſarijs ad Tribunalis diffugiendam
iuriſditionem.
15 Verùm enim verò (fac mixti ſit fori piorū
legatorum; ac diſpoſitionum executio, quòd
planè nos haud abnuimus) id quidem fauore
exaudietur piarum ipſarum diſpoſitionum; in
odium exequi eas debentium, & negligētium;
vt piæ diſponentium voluntates deſiderato
minimè defraudentur effectu. Vterquè enim
Iudex temporalem in laicos iuriſdictionem
obtinet. vt Bald.inquit in d.l.hæreditas. §.ſi de-
functo.num.1.Tiraquell.d.priuileg.149. Surd.de
16 aliment.tit.8.d.priuileg.9.num.3.& 4. Non verò
17 in odium Tribunalis. Ne quod fauore indu-
ctum eſt in odium retorqueatur, quòd nulla
ratio, aut æquitatis benignitas patitur. vt Mo-
deſtinus loquitur in l.nulla iuris. 24. ff. de legib. l.
quod fauore.6.C.eod.regula quod ob gratiam.61.de
reg.iur.in 6. Surd.deciſ.196.num.5. Marta. de iu-
riſdict. par.2. cap.10. num.7. Barboſ. axiom.96.
num.1.
18 Nequè ex generali illa fortaſſis diſpoſitione
in d.l.hæreditas.53.§.ſi defuncto. Ius debet alte-
rius lædi, vt cum incomodo, & præiudicio fiat
Tribunalis.ad tex in l.2.§.meritò ait, & §.ſi quis
à Prencipe.ff.ne quid in loco publico.l ſi quis ſepul-
,, crum.12. ibi: Ne vicinus magnum patiatur detri-
,, mentum ff.de religioſ.& ſump.funer.Cranett.conſ.
33.num.8.
19 Nec obſtat aſſumptum. ex l. vbi ceptum. 30.
ff.de indic. Illud enim exauditur reſpectu par-
tium, non autem vbi præiudicium inferretur
iuriſdictioni alterius.vt inquit Bald.in cap.ad hoc
de allodijs.col.2 num.5.verſ.adde ſi conſuetudo. in
vſib.feudor.ſequitur Felin.in cap.ex tenore.16.nu.
18.in 4.fallent.in fin.de reſcript. vbi etiam limi-
tat vndecim modis. Bernardin. Diaz. reg. 382.
Gabriel lib.2.tit.de indic.concluſ.1.nu.26.Philipp.
Port.lib.3. reg.22. in 8. limit. Intrigliol.deciſ.49.
num.24.Afflict.deciſ.354.num.3.& 4 Card.Tuſc.
tom.4.littera.I.concluſ.487.per tot. præſertim. nu.
14.& 26.Barboſ.axiom.132.num.1. & num.2. vbi
cum alijs, ac Tuſc.concluſionem limitat vndecim
modis.
Non obſtat præterea ſecūdum aduerſario-

rum obiectum,de iuriſdictionis exceſſu; quòd
ſi in Tribunali ageretur, eſſet illud Iudex in
cauſa propria.

Tùm, quòd in omnibus alijs legatis hoc idẽ
vigeret aſſumptum, cùm in ijs intereſſe quoq;
vertatur Tribunalis eiuſdem. At nulla diſpari-
20 tis eſt ratio, cur in hoc dumtaxat legato velint
Aduerſarij Tribunal in propria cauſa iudica-
re, & non in alijs; vt ſi eadem in hoc, atquè in
alijs vigeat ratio, idem omninò ius in omni-
bus æquè ſtatuatur. *ad tex. in l. 3. in princip. ibi.*
„ *Nec ratio diuerſitatis reddi poteſt. ff. de iniuſto ru*
„ *pto teſtamento. l. à Titio 108. in fin. ibi. Cur non idẽ*
„ *in dote promiſſa reſpondeatur, ratio reddi non po*
teſt. ff de verb. obligat. vbi gloſſ. l. illud. 32. ff ad le-
gem Aquil. plenè Barboſa alios more ſuo referens
21 *aſſiom. 197. num. 3. et 4.* Cæterò quin eſſet Tri-
bunal incaſsùm erectum; nũquam enim de le-
gatis cognoſcere poſſet, quòd in illis de eius
commodo agatur, & Iudex eſſet in propria
22 cauſa. Aſt hoc petitio eſt principij. *ſecundum*
Dialecticos. et ſequitur Rota apud Card. Seraphin.
deciſ. 1438. num. 10. in fin.

23 Inanis autem; & fruſtra eſt illa potentia, quæ
nunquam in actum deducitur. *ſecundum Philoſ.*
et probat tex in l. 3 ff. quando dies legati cedat. l. nõ
oportet. 53. ff. de legat. 2. arg. tex. in cap. olim 16.
quod eſt. 2. vbi gloſſ. verbo. inanis. de reſtit. ſpoliat.
24 quatenus probat inanem eſſe actionem illam,
quam inopia perimit, & excludit debitoris.
Surd. conſ. 37. nu. 2. lib. 3. Barboſa aſsiom. 184. nu. 1.
25 Habitus verò denominatur ab actu, vt remo-
to actu, remoueatur habitus, qui alias fruſtra-
neus eſſet. *ſecundum Bald. in proœm. digeſtorum.*
num 5. in 4. notab.

26 Tùm, quòd Iudices; Neq; (vt perperam
Aduerſarij ſupponunt) ſibi ipſis lucra refe-
runt, ſed Fabricæ Sancti Petri: vnde non in
propria, ſed omninò aliena cauſa ius dicunt; vt
omnis proinde longè ablegetur ſuſpitio; quòd
ſibi ipſis de iure reſpondeant. In re enim prio-
„ pria (*inquit tex. in d. l. 1. alids vnica. C. ne quis in*
„ *ſua cauſa*) iniquum admodum eſt alicui licen-
„ tiam tribuere ſententiæ.

27 Aſt palàm eſt (*Vlpian. loquitur in l. 1. §. in pro-*
„ *pria. ff. quando appelland. ſit*) eam propriam eſſe
„ cauſam, cuius emolumentum, & damnum ad
„ aliquẽ ſuo nomine pertinet. *et ſequitur Grãm.*
28 *deciſ. 73. num. 17.* Hic verò, nequè damnum,
nequè emolumentum ſuo nomine ad Iudices
pertinet Tribunalis. Vt nõ in propria propte-
rea cauſa, ſed omninò aliena iudicent. *vt in d. l.*
1. C. ne quis in ſua cauſa. exaudit gloſſ. in l. ſi quis
ex aliena. 5. §. æſtimare ff. de iudic. vbi Bart.

29 Quemadmodum. nequè in propria cauſa
iudicant Iudices Regiæ Cameræ, atquè etiam
Cameræ Apoſtolicæ, quia non ſibi ipſis, ſed
Regi, ac Summo Pontifici, eiuſq; Cameræ lu-
cra ferunt. Vt de Auditore Cameræ Apoſtoli-
cæ inquit *gloſſ. in clem. 2. §. eo tamen. verbo. came-*
rarium de elect. ſequitur Marin. Freccia de ſubfeud.
lib. 1. tit. de officio Magni Camerarij. n. 18. et ſeq. fol.
mihi. 31. col. 2. eſt tex. in l. proximè. 3. §. ſentẽtia Im-
peratoris. ff. de his, quæ in teſtam. delent. quem al-
legat Bald. conſ. 267. ad euidentiam præmitt. ſub nu.
12. verſ. ſed reſpondeo. lib. 1. ſequitur Tuſc. tom. 4.
littera. I concluſ. 403. num. 15.

30 Tùm preterea, quòd iudicis eſt cognoſcere,
„ an ſua ſit iuriſdictio, nec ne. Prætoris enim eſt
„ æſtimare, an ſua ſit iuriſdictio (*Vlpian. inquit*)
in d. l ſi quis ex aliena. 5. de iudic. & in l. 2. §. ſed ſi
„ *dubitetur ibi: Ipſe Prætor debet cauſa cognita in-*
tueri. ff. eod. Canoniſtæ. in cap. cæterum. 5. de iudic
tex. in cap. ſuper litteris. 20. vbi Scribent de reſcrip.
cap. cùm perſonæ. 7. de priuil. in 6. Lapus allegat. 58.
Prælatus Eccleſiæ. num. 3. Rota deciſ. 24. alids. 153.
num. 2. de appellat. in nouis. Gaillus lib. 1. obſeruat.
34. num. 1. & obſeruat. 48. nu. 11. Marius Antonin.
variar lib. 1. reſolut. 48. num. 5. & reſolut. 137. n. 5.
Card. Tuſcus. d. concluſ. 403. num. 17. Præſertim
verò, vbi nullum ex hoc cõmodum, vel emo-
lumẽtum Iudex ipſe conſequitur. *vt gloſſ. in-*
quit. in l. de iure. 47. in verbo. Prouinciæ. ff. ad mu-
nicipal. quam ſingularem appellat *Bar. in d. l. ſi*
quis ex aliena. 5. num. 1. de iudic.

32 Tùm poſtremò. quòd eſt hoc plenè dilutum
in Tribunali Fabricæ per Regiæ Maieſtatis
beneplacitum, quo decisum eſt, vt dubia per
Commiſſarios Fabricæ decidantur.

Neutrum igitur horum obiectorum per
Aduerſarios contra nos pugnat.

Verùm ad alia diuertamus diſijcienda ia-
cula. Obijciunt præterea nobis: Quòd lega-
tum 50. mil. pro Monte erigendo per Teſtato-
rem relictum, ad exonerationem rogatum vi-
deri conſcientiæ, atquè ad incertorum, ac ma-
lè acceptorum reſtitutionem, aſſeruerimus; ve
tus eſſet Fabricæ Oeconomo ad illud vindi-
candum vi ſuorũ priuilegiorum, & facultatũ.
„ Probant autem id contra nos Primò. *Quòd*
„ *verba legati* (aientes) *quæ adducit Oeconomus ad*
„ *ſuam prætentionem probandam, talia ſunt, quæ qui-*
„ *libet vir probus non modo poteſt, ſed non aliàs dice-*
„ *re debet. Quis enim, etiam Sanctus, abſquè diuina*
„ *reuelatione dicere poteſt, Ego ſum ſecurus. quòd nõ*
„ 33 *teneor ad aliquam reſtitutionem; Vnde dicebat*
„ *Apoſtolus: Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in*
„ *hoc iuſtificatus ſum; ideſt non ſum ſecurus.* Sic .n.
„ ipſi argutè ſatis aduerſum nos philoſophãtur.
Cùm autem ita perſpicacis, & illuſtrati inge-
nij ſint, vt nos in tenebris, & allucinatos pro-
clament, miror, quòd pro nobis firmiſſimum
iacientes lapidem, & in illum impingẽtes, neq;
ſic quidem euigilarint, vt videre tandem po-
tuerint foueam, in quam fodientes inciderent.
iuxtà illud *pſalm. 7. 16. lacum aperuit, et effudit*
eum, incidit in foueam. quam fodit.

Si enim, nec etiam Sanctus abſquè diuina
reuelatione dicere poteſt: Ego ſum ſecurus,
quòd non teneor ad aliquam reſtitutionem.
Nequè Teſtator hic noſter diuina inſtructus
fuit reuelatione, ſe ad reſtitutionem non tene-
ri. Certò certius vtiq; ad aliquam illum tene-
ri reſtitutionem inferendum erit; ſecundum
Aduerſarios ipſos. Cæteròquin diuinam pro-
palare reuelationem debebit, ſe ad reſtitutio-
nem

Digitized by Google

nem non teneri. vt Aduerſarij contendunt. *ad tex.in l.2.ff.de probat.l.actor.23.C.eod. cap. vlt. §. ſanè. de iure iurand.*

At Teſtator, vt oſtenderet ſe non ad aliquã, ſed ad multas teneri reſtitutiones, cũ conſcius ſibi eſſet factorum ſuorum, quæ in vita geſſerat, obmurmuraure ſibi conſcientia, atquè ex ſynderesi dubius redderetur quòad perſonas, quib. reſtituere dedebat; apertis verbis, quare legatum rogaret 50.mil. pro Monte ſuffragio-
,, rum, teſtatari voluit, dicens: *E perche eſſo Te-*
,, *ſtatore è ſtato tanti anni al Mondo, & è paſſato per*
,, *diuerſi intrichi, e non ſtà ſicuro d'alcune reſtitu-*
,, *tioni, che forſi voleſſe fare: Per queſto grana detta*
,, *ſua herede à depoſitare in Bancho ducati* 50.*mil.*

Præter quàm quòd, ſi nemo, etiam Sanctus, non poteſt dicere abſquè diuina reuelatione: Ego ſum ſecurus, quod non teneor ad aliquam reſtitutionẽ, vt Aduerſarij ipſi nouè, ac pbellè ſatis, acriq; Iudicio docent: Nemo etiã poterit ſe aſſerere, nõ fornicatũ fuiſſe, nõ homicidium perpetraſſe, non in alia dediſſe crimina, in quæ incidunt, qui ambulant poſt vias ſuas, & deſideria praua, quorum Deus venter eſt, & gloria in confeſſionem ipſorum, qui terrena ſapiunt. *vt Apoſtol.* inquit *ad Philippenſ. 3. nu.* 18. Cùm nulla differentiæ ratio afferri poſſit, cur de reſtitutione dumtaxat exaudiri ſcita prædicta Aduerſariorum propoſitio debeat, & non de alijs criminibus.

34 Et apertè mendacij conuinceretur Apoſtolus in allata ſententia per Aduerſarios. Nihil mihi conſcius ſum. Nam quo ſanè pacto nihil ſibi cõſcius eſſe poterat; ſi ſaltim (vt Aduerſarij noſtri volunt) ſecurus eſſe nõ poterat; ſe ad aliquam reſtitutionem non teneri? Ni fortaſſis, quòd ad tertium Cœlum raptus, diuina quoad hoc reuelatione certior factus fuiſ-
35 ſet. At iuſtus in principio orationis Accuſator eſt ſui. *vt Salomon* inquit *prouerb.* 18.*num.*17. Et ipſemet Apoſtol. pro ſe ipſo rationem reddens in Concilio apud Fœlicem Præſidem:
,, *In hoc, & ipſe ſtudio* (inquit) *ſine offendiculo cõ-*
,, *ſcientiam habere apud Deum, & apud homines ſẽ-*
per. Actor. 20. 16. & in Concilio, aliàs quoquè aſſidente Principe Sacerdotum Anania. *actor.*
,, 32. *Viri Fratres* (inquit) Ego *omni conſcientia*
,, *bona conuerſatus ſum ante* Deum, *vſquè in hodier-*
num diem. Debuerat enim ſe ſaltim de aliqua reſtitutione accuſare. Vnde de bona conſcien-
,, tia non iurè ſe iactabat? Nam qui in vno of-
,, fendit, factus eſt omniũ reus. vt Iacob. ait Apoſtolus in ſua canon. *cap.* 2. *num.* 10. Quod ſanè, quàm à veritate alienum, & abberrans ſit, Aduerſarij ipſi, ſanæ mentis effecti, eſſe vltrò fatebuntur, ipſiq; Iudices ſunto.

Ille igitur, qui nihil abſtulit, nullum violentus oppreſſit, teſtimonium ſibi reddente conſciẽtia ſua, noſſe optimè poteſt, quòd reſtituere nihil debeat.

36 Reſtitutio namquè redditionem importat illius rei, quæ iniuſtè ablata *eſt. ſecundũ S. Tho.* 2.2.*q.*62.*art.*2. Vt ſi nihil ablatum ſit; nihil vtiq; reſtituendum ſuperſit. *Nauar. in man. cap.*17. *num.*69. *in fin. verſ. ſecundo, quòd reſtitutio.*

Sicuti ſi fornicatus non fuerit, nequè homicidium perpetrarit, vel quid ſimile aliud egerit, gratias Deo agens, quòd eius gratia, & au-
37 xilio fretus, ſine quo nihil facere poſſumus. *Ioan.* 15. dicere vtiq; poterit, ſe fornicatum non fuiſſe, nequè homicidium perpetraſſe. Alioquin in certo fluctuaremus ſemper: & peioris eſſent cõditionis ſancti, & qui ſine offendiculo, & in conſcientia bona ſtudent placere Deo, quàm ſint iniqui, qui conſcientiæ morſibus lancinantur aſſiduis. Quod planè à veri-
38 tatè alienum omninò eſt. Non enim decet, vt ſtultus melioris, quàm peritus cõditionis exiſtat, & ſapiens, *vt loquitur tex. in cap. cum qui.* 18. *de præbend. in 6. vbi etiam Gloß. & l.3.§.1.ff. de donat. inter virum, & vxor. Gloß. in cap. ſi verè.* 34. *verbo. reportare. de ſentent. excom. Rota decis.* 66.*num.*4.*in fin. poſt* 1.*volum. conſil. Farinae.*

39 Nam, & ſi profectò, nemo abſquè diuina reuelatione ſcire infallibiliter, ac certò poſſit ſe in gratia Dei eſſe, atquè de numero prædeſtinatorum, & vſquè in finem perſeueraturum.
40 Vt contrarium aſſerere hæreticum ſit hæreſi Luterana, à Martino Luthero huius peſtiferæ hæreſis authore inuenta, & inuecta, qui aſſerebat; Omnem hominem iuſtum, certitudine fidei ſcire ſe eſſe in gratia, & iuſtificatum; vt eũ ſuoſquè ſequaces inſectatur, Doctiſſimus Pater Alfonſus à Caſtro *de hæretic. verbo. certitudo. lib.* 4.*fol. mihi.* 198. *in minori impreß. Parisijs. & latius lib.*7. *verbo. gratia in* 3. *hæreſi. fol. mihi.* 411. ſequitur *Tiber. Decian. tom.* 1. *tract. crimin. lib.* 5. *c.*17.*col.*25.*in fin. verſ. item qui credunt. fol. mihi.* 357. *Ioſeph Angles. in floribus. tom.*2. *par.*2. *diſ.* 26.*quæſt.*4.*concluſ.*1. *Illuſtriſsimus* Cardin. Bellarminus, *hæreticorum omnium inſectator acerrimus. infrà allegandus.*

41 Quoniam principium gratiæ, & obiectum eius eſt ipſemet Deus, qui propter ſui excellentiã eſt nobis ignotus; nequè certitudo poſſit per nos haberi de aliquo, niſi cognoſci poſſit per proprium principium. *ſecundum S. Thomam.* 1.2.*q.*112.*art.*5.

42 Per coniecturas tamen, & ſigna id aſſequi poſſumus, non autem certitudinaliter, iuxtà
,, illud *Eccleſiaſt.*9.*in princip.* Sunt iuſti, & ſapiẽ-
,, tes, & opera eorum in manu Dei, & tamen
,, neſcit homo, vtrum Amore, an odio dignus
,, ſit, ſed omnia in futurum ſeruantur incerta. &
,, *Iob* 9. *num.* 20. Si iuſtificare me voluero, os
,, meum condemnabit me, ſi innocentem oſten-
,, dero, prauum me comprobabit, & *ibid. nu.* 25.
,, Verebar omnia opera mea, ſciens, quòd non
,, parceres delinquenti. *S. Thomas. d. art.* 5. *Nam ſi-*
,, *cuti nemo pius* (ſacro ſancta inquit Tridenc.
,, Synod. *ſeß.6. cap.9.*) *de Dei miſericordia, de Chriſti*
,, *merito, de ſacramentorum virtute, & efficacia du-*
,, *bitare debet; ſic quilibet dùm ſe ipſum, ſuamq. pro-*
,, *priam infirmitatem, & indiſpoſitionem reſpicit, de*
,, *ſua gratia formidare, ac timere poteſt; cùm nullus*
,, *ſcire valeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſ-*

ſe

Digitized by Google

ſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſequutum. hæc illa. *Et cap. 12. et 13. ibid. et can. 15. et 16. S. Auguſtin. relatus can. corripiuntur. 19. in fin. 24. q. 3.*
43 *et ſecundum Salomonem prouerb. 20. num. 9.* Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum, purus ſũ à peccato? vbi notãter *venerabilis Beda* aduertit: Salomonem non dixiſſe, neminem eſſe mũdum corde, & purum à peccato, ſed neminem poſſe dicere, mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato. Niſi enim poſſent homines per Gratiam Dei mundum cor habere, non diceret. *Dauid pſalm. 50.* Cor mundum crea in me Deus. Quod proſequitur *Illuſtr. Card. Bellarmin. tom. 4. controuerſ. de iuſtificat. lib. 3. cap. 4.* vbi toto libro de hac re controuertitur. *Sotus de natura, & gratia latè lib. 3. c. 10. & 11. Nauar. in c. nouit de iud. notab. 2. n. 5. Petr. Binsfeld. recep. tar ſentent. Theologic. ſect. 3. memb. 14. concl. 4. 6. & 7. et ſeq. fol. 653. et ſequen. & ſect. 4. membr. 4. concluſ. 21 fol. 915. Pater Martinus Becanus in ſumm. par. 2. tract. 4 de iuſtificat. cap. 2. q. 11. Ioſeph Angleſ in Flor. d. par. 2. diſt. 26. q. 4. per tot. Sixtus Senens. in Bibliotheca Sancta tom. 3. annotat. 210. in illud Ioan. 14. Et alium Paracletum dabit vobis fol. mihi. 366. & ſeq. Iacob. Menoch. conſ 82. à nu. 58. cum ſeq. & num 69. & 70. vol. 1.* quem ſequitur *Barboſ. in remiſſion. ad dict. cap. 9. Sacri Concil. et Cardinal. Bellarmin. ibid. cap. 22.*

44 Allatus itaq; Apoſtoli locus. *1. ad Corinth. 4.* Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum, aliter (quàm nouè per Aduerſarios contra communem Patrum ſenſum) exauditur.

Propoſitum quippè Apoſtoli erat deterrere Corintios à iudicijs temerarijs, quibus vnus alium, aut iuſtum, aut peccatorem iudicabat, ſed iudicium de noſtra iuſtitia Deo eſſe relinquendum: Vnde inquit: *Mihi autem pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die, ſed neq; me ipſum iudico, nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum, qui autem iudicat me dominus eſt.* Atquè infert dicens: *Itaquè nolite ante tempus iudicare, quòad vſquè veniat Dominus. Nihil* (inquit) *mihi conſcius ſum)* ideſt non habeo alicuius peccati mortalis conſcientiam ſecundum illud *Iob. 28.* Nequè repræhendit me cor meum in omni vita mea. *Sed non in hoc iuſtificatus ſum.* hoc eſt: non ſufficit hoc, quod me iuſtum pronunciem; quia poſſunt aliqua peccata in me latere, quæ ignoto. *ſecundum pſalm. 18.* Delicta quis intelligit. *vt explicat S. Thom. in dicta epiſtol. Paul. 1. ad Corint. 4. lect. 1. et d. art. 5. q. 112. in corpor. in fin. Gloſ. ordinaria ibid. et Guilliaudin. num. 5. Sà in annotationib. ad eund. locum. nu. 4. Titelman. in elucidation. in eund. locum. Theolophilact. ibid. Angles d. diſt. 26. q. 4. concluſ. 4.* & eſt communis Patrum ſenſus, *vt latè per Bellarm. d. lib. 3. de iuſtificat. cap. 5. Becan. d. cap. 2. q. 11. num. 7. dicens: Non ideò iuſtus ſum, quia bonam conſcientiam habeo: fortaſſis Dominus videt aliquid in mea conſcientia, quod ego ibi non video.* hæc ille. *et plenè Cornel. à Lapide in eund. locum Pauli ver. 4. et 5.*

Nihil itaquè contra nos Apoſtoli locus ab Aduerſarijs nouè expenſus.

Probant ſecundo contra nos: Legatum hoc hoc 50. mil. non eſſe pro malè ablatis incertis; eo fundamento: Quod ſi Teſtator expreſsè le-
45 get pro malè ablatis, ſeù reſtitutione: niſi aliter quàm ex confeſſione Teſtatoris probetur, fuerit verè ablatum, vel debitum; non iudicatur de illo tanquam delegato pro malè ablatis, & reſtitutione, ſed vti puro, & ſimplici legato. *allegant Bar. in l. qui vxori. ff. de auro, et argent. legat. Abb. in cap. cùm ſit. de Iudeis. nu. 6. cum alijs multis. tex. in l. Lutius Titius teſtamento. 90. §. quiſquis mihi ff. de legat. 2. Anton. Gamma decis. Luſit. 293 Card. Tuſc. tom. 2. littera. C. concluſ. 639. præſertim. num 5. et num. 13. Camill. Borrell. in ſum. omn. deciſ. tom. 2. tit. 3 num. 350. Hodier. ad Surd. deciſ. 250 num. 4. et 5. Mancin. de confeſſion. cap. 8. num. 32.*

Verùm, ſi rectè aduertantur, quæ per Doctores, prædictis locis afferuntur, ſatis diuerſa apperebunt eſſe ab his, quæ in facto hoc noſtro proponuntur.

46 Et ſanè Doctores, *vt in l. ſi quis decedens. 35. §. codicillis. ff. de legat. 3. et Bald. in l. 1. in repetit. C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. in 9. q. num. 64. Cyn. in l. Generaliter. 13 in 18. q. num. 15. C. de non numerat pecunia. Abb. in cap. cùm dilectus. aliàs fin. de ſucceſſionib ab inteſtato. num 19. Butr. ibid. nu 31. alijq; per eos relati,* loquũtur in eo, qui in extremis agens multa reliquit pro incertis, & malè ablatis; conualeſcens verò, eaq; non reddens, in iudicium vocetur. Nùm quidem poſſit vi confeſſionis prædictæ ad confeſſata ſoluendũ, cogi? Et licet varia in hoc ſit Doctorum de-
47 ciſio. Negatiuè nonnullis dicetibus; haud poſſe Teſtatorem compelli per confeſſionem prædictam; Cùm illa probationem minimè inducat, ſed adminiculum dumtaxat faciat, *ſecundum Bald. in d. l. 1. per tex. in cap. cùm dilectus. fin. ibi: Non tanquam ſufficienter probantes, ſed tanquam vehementer adminiculantes probationem. de ſucceſſ. ab inteſtato* Et conſequenter reuocari poſſe confeſſionem huiuſmodi, vt puta in vl-
48 tima voluntate emiſſam, quæ ad extremũ vſq; vitæ ſpiritum, trãſitoria, ſiuè ambulatoria eſt. *vt loquitur tex. in l. 4 ff. de adimend. legat. Surd. conſ. 169. per tot. præſertim. num. 4. vol. 2. et deciſ. 127. num. 6. et 7. et ſeq et num. 14. Maſcard. plenè tom. 1. concluſ. 359. de confeſſ. facta in teſtamento. Marius Muta deciſ. 58. nu. 4 Reuerendiſſimus Genuenſ. in practicab. Eccleſ q. 169. num. 2. et q. 484. plenè Tuſcus d. concluſ. 639. Nauar. de incertis, et malè ablat. priuil. 56. à num. 1.* Et ſi firma perſiſtat ſuſpitio tali ex confeſſione ingeſta. *vt Bald. inquit d. l. 1. num. 64.*

Satis autem diuerſum eſt id, ab eo, quod in facto hoc noſtro, nunc accidit; In quo nedum
50 planè cõfeſſus Teſtator fuit, ſatis apertis verbis, ad reſtitutionem ſe teneri, non nullorum malè acceptorum pro ſuæ conſcientiæ exoneratione, & leuamine; verùm & diſpoſuit quoq; ſuam grauando hæredem ad ſolutionẽ 50. mil.

pro

pro Monte erigendo ſuffragiorum, vt ita
ſuorum miſereretur peccatorum Benigniſſi-
mus Deus. Quam diſtinctionem optimè
comprobat Henric. Boich cap. ex parte. 3.
de confeſſis. per totum longa ſerie. præſertim
verò numero. 17. et ſequentib. quæ eſt etiam
de mente Butr. d. cap. final. numero. 26. &
27. de ſucceſſ. ab inteſtat. & eam amplectitur
Rota part. 1. diuerſ. dec. 681. nu. 11. Surd. dict.
conſil. 169. numero. 5. et deciſ. 250. numero. 1.
et 2. vbi optimè Hodierna addent num. 6.
51 Accedente potiſſimùm acceptatione
confeſſionis ipſius per Notarium, qui te-
ſtamentum ſtipulatus fuit. Sortitur enim
hoc modo vim confeſſionis inter viuos. &
irreuocabilis perſeuerat. vt poſt Bart. in d.
l. cùm quis decedens. 37. §. in Codicillis. num.
5 de legat. 3. et in dicta. l. generaliter. 13. nu-
mero. 5. verſic. quandoquè emanat ſuper eo,
quod pendet. C. de non numerat. pecun. ſequitur
& probat Abb. dict. cap. fin. numero. 19. qui
etiam in cap. cùm ſit. 16. de Iudæis. numero. 6.
pro ſe ab Aduerſarijs relatus, remittit ſe ad
hæc dicta in hoc. cap. final. et Butr. ibidem.
numero. 31. Vbi obiectioni ſuperius allatæ;
quòd ſit ambulatoria defuncti voluntas, vt
à ſuperuiuente teſtatore reuocari poſſit;
Reſpondetur; vt hoc procedat, ſtantibus ſa-
nè terminis diſpoſitionis, & vltimæ volun-
25 tatis; ſecùs verò ſi in vim tranſeat contra-
ctus inter viuos. Cùm in actu quoquè vlti-
mæ voluntatis contrahi poſſit. vt Cyn. in-
quit d. l. generaliter. in 12. quæſt. n. 13. Surd. d.
deciſ. 127. numero. 14. 15. et 16. et deciſ. 250.
numero. 7. Arnon. comment. 74. fol. 136. Ma-
ſcard. dict. concluſ. 359. num. 2. & ſequent. Ro-
ta. in Romana locorum Montis Pietatis. coram
Illuſtriſſimo Seraphin. deciſ. 417. numero. 2. Gra-
tian. forenſ. par. 1. cap. 116. numero. 46. 47. et
ſequent. & cap. 586. num. 7. par 3. Genuenſ. in
practicabilib. Eccleſiaſtic. quæſt. 169. Muta. di-
cta deciſ. 58. numero. 2. et 3. Tuſcus. dict. con-
cluſ. 639. Viſcontus in concluſ. iur. confeſſio fa-
cta per Teſtatorem. fol. 38. Nouar. de incert. et
malè ablat. priuileg. 28. et 29. et d. priuileg. 46.
num. 9. et ſeq.
53 Et nihilominus diuerſum ſatis eſt. Cogi
quem ex confeſſione in extremis quidem fa-
cta; at poſt quàm conualuit, & adhuc viuit,
vellequè eum, pro quo confeſſio facta fuit,
ex eademmet confeſſione (vitalem dum
adhuc trahit auram confitens, eamquè, per-
durante adhuc libero arbitrio, reuocare po-
teſt, vel per errorem factam oſtendere) ad
ſoluendum adigere, vt primeuæ ſententiæ
Authores docent: Atquè agere legata-
rium, ex confeſſione in teſtamento facta,
nec tacita cauſa, qua ad confitendum mo-
tus fuit, morte ſubſequuta confirmato iam
teſtamento, atquè voluntaria diſpoſitione,
confeſſione vallata. vt Cyn. aduertit. dict. l.
„ generaliter. quæſt. 9. numero. 12. vbi nihil eſt
„ ampliùs, quod hominibus debeatur, quàm
„ quod ſupremæ voluntatis, poſt quàm iam
„ aliud velle non poſſunt, liber ſit ſtylus, & li-
„ citum, quod iterum non redit arbitrium.
„ vt verbis vtar Imperatoris. in l. prima. C. de
Sacr. Sanct. Eccleſ. quod aduertit notabiliter
Surd. de aliment. libr. 8. priuileg. 30. numero. 11.
Tuſc. d. concluſ. 639. num. 31.
54 Alioquin ſatis durum eſſet, quæ in con-
ſcientia ſunt hominum abdita; & cuius eſt
inſerutabile cor. ſecundum Ierem. 17. num. 9.
quæuè in occultò, vt plurimùm fiunt; te-
ſtium probationi ſubijcere velle. vt ex Ca-
roc. deciſ. 7. numero. 13. in prioribus noſtris
ſcriptis diximus. & ſequitur Nouar. priuileg.
24. numero. 3. de incert. et malè ablat. At nefas
omninò eſt, diſpoſitiones pij Teſtatoris
improba mente violare. vt tex. inquit in
l. nulli licere. 28. in princip. C. de Epiſcop. et
Cleric. Quòd fides præſtanda ſit Teſtatori,
ſic relinquenti pro ſalute Animæ ſuæ. ſecun-
dum Federic. de Senis conſ. 250. ex teſtamento
condito. numero. 3. quem ſequitur Surd. dict.
priuileg. 30. numero. 10. Alciat de præſumptio.
reg. 3. præſumpt. 1. numero. 13. et ſequent. vo-
lum. 5. tract. fol. 137. col. 4. Menoch. libr. 5.
præſumpt. 2. numero. 45. Genuenſ. in practica-
bilib. Eccleſiaſtic. dicta. quæſt. 168. numero. 3.
in fin. Anton. Faber. libr. 4. titul. 24. C. de
57 „ vſur. et mora. definit. 36. In articulo præ-
„ ſertim mortis, & in pugna cum peccatis,
„ & Aduerſario noſtro, vt Bart. inquit dict. l.
„ prima. C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. numero. 37.
58 „ verſic. item tenetur quis procurare. Vbi ho-
„ mo meliùs peccatorum ſuorum reminiſci-
tur. vt loquitur Cyn. in dict. l. Generaliter in
7. quæſt. numero. 10. Mancinus de confeſſion.
cap. 8. numero. 42. Caroc. deciſ. 90. per tot. præ-
ſertim numero. 7. Nouar. priuileg. 38 numero. 3.
59 Nequè præſumitur tunc mentiri. ad tex. in
c. Parochiano. quod eſt. fin. de ſepultur. ſequitur
Felin. in dict. cap. ſi cautio. 14. numero. 27. in 2.
fallent. verſ. indubitanter admitto. de fide inſtru-
mentor. quem ſequutus eſt Rota in Maceraten.
affictus. 19. Decembris 1596. coram Lotta. vt re-
fert Gratian. dict. cap. 116. num. 52.
60 Impiumq; ſit deturbare piam diſponentis
voluntatem, qui legauit ob cauſam, ob quam
remiſſionem conſequutus eſt peccatorum,
dum viueret. vt loquitur Freder. dict. conſil.
150. numero 1. eumquè ſequitur Surd. d. pri-
uileg. 30. nu. 4. Cæteroquin euidens damnatio-
nis æternæ periculum incurreret; cùm non
dimittatur peccatũ, niſi reſtituatur ablatum.
reg. peccatum. 4. de reg. iur. in 6. vt aliàs diximus.
61 Neq; neceſſitate alia adigebatur teſtator,
ita confiteri, quàm vt animæ ſuæ ſaluti con-
ſuleret. Et in ſua manebat poteſtate de-
bitum confiteri, nec nè; nequè fraus vlla
in ipſa inuoluebatur confeſſione; nequè item
de alterius agebatur præiudicio: ſed id dum-
taxat perquirebat diſponens, vt prægraua-
tã malè acceptorum graui pondere Animã,
quo in peſſum facilè iuiſſet, reſtitutione corũ

ſubleuaret. *ſecundum S. Thom. 2.2.q. 62. art.fin*
in corp.Gloſ.in l.1.in verbo.apud Iudices. ff.de in-
terrogat. action.Felin.optimè.d.cap.ſi cautio.14.n.9.
in 5. fallent. & in num.13. fallent. 8. de fide Inſtru-
ment. Tuſc.d.concluſ.639. num.10.11.20. & 21.
& 22.& 37. Marius Antonin. variar.lib.2. reſol.
57.num.45.Caroc.d decis.90.num.9.& 10. quod
facere vtiq; omninò debebat, vt infra etiam
perpendemus;.
62 Firma igitur, atq; ſtabilis confeſſio redditur
huiuſmodi. *poſt Bart.d.l.ſi quis decedens. §. codi-*
cillis.num.6.Surd. d.priuileg.30.num.11.Felin.d.
cap.ſi cautio.num.29. in 4.fallent.Gennenſ.d.quæſt.
169.num.3.Carocius.d.deciſ.90.nu.4. & 7.& ſeq.
Auendan.de exequend.mandatis Regis.par.2.c.29.
num.12.Ioan.Stephan.Duranti.q.26.Senatus. Tha-
loſani.Maſcard tom.2 concluſ.1176.num.68.Man-
cin.de confeſſio.cap. 8.num.34.& ſeq. Nonar. vbi
ſupra d.priuil.24.& 28.29.47. & 56.& d.priuil.
63 *38.n.3.* Vt neq; filij præteritione, etiã ignorã-
ter facta (quæ ſcilicet ſuſcepiſſe teſtator igno-
rabat) infirmetur, ad limitationem *tex.in auth.*
ex cauſa.C.de liber.præterit.Tiraq.de pia cauſa.pri-
64 *uil.68.* Quia malè ablata non tàm dari, quàm
reddi videntur. *Gennenſ.in practicab. q.483.Ca-*
roc.d.deciſ.7.num 3.priuileg.2. Cotta *in memorabil.*
verbo. Anima.in princ. Menoch.lib.4.præſump.32.
nu.23.& præſumpt 89 n.125. Gaill.pract.abſeruat.
lib.2.obſeruat.113.nu.5.& diximus ſupra.reſponſ.
noſtra 1.num.14.hac ead par.
65 Si enim inter viuos emiſſa confeſſio proficit
ad condemnationem, cum nulla maior proba-
tio inueniri poſſit, proprij oris confeſſione. *d.l.*
generaliter.123. C de non numerat pecunia. c.quo-
niam per confeſſionem.21.de priuileg.Io. de Amic.
conſ.21.num.1.Marſil.ſingul.201.nu.2.Card.Tuſc.
d.tom.2.lit.C.concluſ.634.& concluſ.645.Man-
cinus de confeſſion.cap.1.num.2.et ſeq.Marius An-
tonin.variar.reſolut.lib.1.reſolut.36.nu.4.& reſol.
66 *57.num.44.lib.2.Barboſ.aſſiom.49.num.1.* Profi-
ciet vtiquè multò magis in vltima voluntate
emiſſa, tot præſertim vallata ſolemnitatibus.
ſecundum Cyn.d.l.Generaliter.quæſt.7.num.10. &
quæſt.12.num.15. Afflict. deciſ.168. num. 2. &
ſequent. Gramat.deciſ.34.num.37.Mancinus d. cap.
8.num.33. & num.38.
67 Potiſſimùm verò ad oſtendendam confiten-
tis malam fidem in rebus, pro quibus faſſus eſt
Tuſc. d.concluſ.639.nu.37.38. & 39. Rota. in re-
68 *cent. par.1.tom.1.deciſ.169.num.6.* Vnde in irri-
tum reuocari per Hæredem minimè poterit.
Farinac. quæſt.81. in 7. ampliat.num.17. Man-
cinus.de confeſſionib.cap.4.nu.26.& d.cap.8.n.39.
69 Multòq; minùs per tertium, cui ius nullum
eſt Teſtatoris oppugnandi voluntatem.
70 Nimirùm, quòd, ſi defunctum Confeſſio af-
ficit, multò fortiùs hæredem efficere debebit.
Roland.conſ.82.num.38.& 40.volum.2.Signorol.
conſ. 33. num. 4. in fin. Auendan. dict. cap. 29.
numero. 12. verſic. nam, & ſi ex confeſſione. Tu-
ſcus.d.concluſ.639.numero 39.Surd.d.conſ.169.
numero. 1. Pecchius.de teſtament.coniugum. lib. 4.
cap.17.num.2.

71 Verùm (admiſerimus) nullò pacto plenè
probare huiuſmodi confeſſionem, vt Aduerſa-
rij volunt; cuius paulò antè contrarium iam
oſtendimus. At præſumptionem ſaltim facere
inficias ire Aduerſarij haud poterũt, iuxtà tra-
dita *per Bald.& alios ſupra relatos, per tex. d.cap.*
fin.de ſucceſſ.ab inteſtat. Admittendus proindè
Oeconomus erit ad ipſa ſoris facta, malèquè
ablata probandum, de quibus dubiam ſaltim
habuiſſe conſcientiam teſtatorem, nec Aduer-
ſarij ipſi negant. Aſt oblatrant hinc ipſi ad-
uerſus Oeconomum, & clamores voceſquè
ad ſydera vſq; attollunt: Quòd alterius obla-
ceret famã; mortuorumq; oſſa è dealbatis ef-
fodiat tumulis, ac quieſcentia ad inquietem
72 corpora reuocet, & in iudicium iteratò ap-
pellet, ac laceſſet, nec quieſcere ſepultos ſinat,
vt tex. inquit in *l.nemo.3.C.de Epiſcop.Aud.* Vn-
de dira aduerſus eum imprecantur, quin non
enecent, dilacerent, atquè in fruſtra diſcer-
pant.
73 At ſuo vtitur iurè Oeconomus; Neminiq;
ob id iniuriam facit *ad tex. in l.iniuriarum.13. ff.*
de iniurijs.Card.Tuſcus. tom.4. litt.I. concluſ. 162.
74 *Barboſ.aſſiom.135.num.8.* Nemo verò damnum
infert, niſi, qui id fecerit, quod facere ius non
habet. *l.nemo damnum.194.de reg.iur.vbi gloſſ. et*
Cagnol.tex.in l.ſcientiam.46. §. qui cùm aliter.ff.
ad leg.Aquil.
75 Damnum autem, quod quis ſua culpa ſentit,
alteri non imputatur. notat *gloſſ.in l.ſi rem. 29.*
§. 1. verſic. amiſſa fuerit.ff.de euict. Vincent.de
76 *Franch. deciſ.112. num.6.* Sicuti, nec imputa-
tur damnum, quod alteri ſequitur, dùm ſuo
quis iurè vtitur *eſt tex. in l.1.§. ydem.2. ff.de*
77 *Aqua pluu.arcenda.* Nec videtur vim facere
qui iure vtitur ſuo. *l. factum 198. §. non vide-*
tur. l.nullus videtur. 56.ff. de reg. iur. cap. cùm
Eccleſia Vulterrana.41. de elect. Molin. de inſtit.
& iure. tom.3. diſput. 727. num.3. verſic. poteſt
verò id.Cæpolla. de ſeruit, vrban. prædior. cap.
62. de feneſtra. num.2. in 3. fallent. volum. 4.
tractat. fol. 172.& capit. 39. numero.3. Gaill.
practicarum. obſeruation. libr. 2. abſeruation. 39.
numero. 11.& 12. Maſcard. tomo. 1. concluſione.
621. numero. 4. Surdus. conſil. 300. numero. 21.
& 22. libr. 2. Gonzal. ad regul. 8.gloſſ. 45. §.
3. numero. 18. Franciſc. *Marc. deciſ.478.num. 7.*
par.1.
Probant præterea contrà nos Aduerſa-
rij, non eſſe legatum hoc pro malè ablatis
incertis; & ſi longo diſcurſu, at in eo fun-
damentum habente, quod ambiguis lo-
quutus fuerit verbis Taſtator; perpendunt-
78 què dictionem illam (fortè) *Che forſi voleſ-*
ſe fare; (quòd ambiguitatem denotat, fa-
ctumquè cui adijcitur dubium reddit. *ad*
textum. in l. prima.vbi gloſſ. ff. de rei vendicat.
capit.ex parte. 5. vbi gloſſ. verſic. niſi forte. de
celebrat.miſſar. cap. ſi forte. 11. de election.in
6. Felin. cap. accedens il primo. num.10. vt lite
non conteſt. Cened.ſing.36.num.1.Tuſcus.d.tom.2.
littera D. concluſ.281.Barboſ. dict.127. num. 2.)
remq;

Digitized by Google

remq; noſtram ſatis dubiam facere aſſerunt ;
cur aſſeramus, eſſe legatum hoc pro reſtitu-
tione malè ablatorum.

Verùm dimidiatè ipſi verba perpenſi fuere
Teſtatoris, vt non mirùm, ſi dimidiatum quoq;
79 mentis eius obtinuere ſenſum. At tota oratio,
ſermoniſquè integer periodus examinari de-
ber, vt mens dignoſci valeat dicentis, eiuſquè
venari ſenſus. Cùm aliàs imperfecta oratio
ſenſum minimè reddat. Quadere ex ſequenti-
bus, præcedentibus, & adiunctis ſupplenda
oratio erit, vt loquentis integer carpatur ani-
mi ſenſus. *tex. in l. cùm Pater filios. 79. §. cùm im-
perfecta. vbi Imol. & ſcribent ff. de legat. 2. l. ver-
bum volo. 10. de fideicommiſſ. optimus tex. in l. Me-
nia. 44. ff. de manumiſſ. teſtam. Roman. conſ. 170.
num. 4. Capra conſ. 67. n. 4. Surd. deciſ. 202. nu. 16.
plenè Mantic. de coniectur. lib. 6. tit. 13. num. 1.
& ſeq.*

Vnica igitur, non ſanè cathegorica, ac ſim-
plici, ſed hypotheca, ſiuè compoſita oratione,
vt aduertit Caſanate conſ. 47. num. 88. internum
animi ſui ſenſum aperiens Teſtator, ad reſtitu-
tionem ſe teneri incertorum, ac malè ablato-
rum ſpontè ſua faſſus eſt, non vi, aut alterius
aſtu; Atq; ex præmiſſis per eum, reſtitutionis
intulit conſequentiam, vtq; id apud omnes
palàm fieret, voluntate certa voluit, atq; ex-
preſſit.

Poſtquā. n. in ipſo teſtamēto, quæ particula-
rib. perſonis, à quibus ſe aliqua abſtuliſſe me-
minerat, reddi iuſſiſſet (vt etiā cerdoni ſerica-
rū veterū caligarū aureū reſtitui mandarit) qa
tamē de reſtitutionib. faciendis adhuc ſibi cō-
ſciētia grauiter obmurmurabat; neq; memo-
ria de perticularibus perſonis, quibus reſti-
80 tuēdū eſſet, ſibi ſuccurreret; Et cū erronea de
reſtitutionibus cōſcientia, ac dubbia hinc de-
migrandū ſibi haud eſſet, nì ſe certò æterni in-
territus periculo exponere voluiſſet dubio
exiſtente practico, & non ſpeculatiuo. *vt plenè
Sanchez de matrimonio. diſputat. 41. numero. 6. &
libr. 1. oper. moral. cap. 10. in 1. quæſt numero. 2.
& ſequent. et cap. 11. Merolla diſputat. 3. cap. 2.
dub. 1. & dub. 3. alijq; infra referendi. num. 99. Fer-
nand. à Caſtro Palao. in opere moral. tom 1. diſp. 3.
pun. 1. n. 4. & 5. Iacob. Gordon. Theolog. moral. lib. 1.
q. 9. c. 3. à n. 12. & ſeq. et c. 4. per tot.*

Iurè, ac prudēti ſatis cōſilio, incertorū om-
niū reſtitutionem, relicto erigēdo ſuffragiorū
Monte, concluſit, rem omnem manifeſtis ape-
„ riens verbis: dicens: *E perche eſſo Teſtatore
„ è ſtato tanti anni al Mondo, & è paſſato per diuerſi
„ intrichi, e non ſtà ſicuro d'alcune reſtitutioni, che
„ forſi volcſſe fare, per queſto graua detta ſua herede
„ à pagare ducati* 50. *mil. e quelli depoſitare in bāco,
„ per farſene vn Monte per l'Anime del Purgatorio,
„ e per maritagio di pouere, che con queſta opera
„ haurà N. S. miſericordia delli peccati commeſſi per
„ me Teſtatore.* Quibus planè verbis, non obſcu-
rè, ſed apertè ſatis oſtendit, ad reſtitutionem
ſe teneri incertorum; dubiumq; teddi quoad
perſonas, quibus reſtituere debebat. Nequè
enim verba prædicta dubietatem vllam reſti-
tutionis admittunt, ſed perſonarum, quibus
illa facienda erat, & quarum memoria Te-
ſtatori non ſuppetebat; *Eſſendo paſſato per
diuerſi intrichi.* Illis enim, quorum memoriam
certam habuit reſtitutionis; certè quoquè re-
ſtitui mandauit. Verùm quia conſcientiæ ſcru-
pulus de reſtitutionibus non adhuc quieuerat,
neq; ſteterat, quinimò acriter recrudeſcebat,
vnde intulit (vnam rem cum altera coniungēs)
„ *Et perche eſſo Teſtatore è ſtato tanti anni al Mon-
„ do, & è paſſato per diuerſi intrichi, e non ſtà ſicuro
„ d'alcuno reſtitutioni, che forſi volcſſe fare.* inde re-
ctè, vt ſe ab omni ſcrupulo liberaret, omnium
incertorum reſtitutionem mandauit, inferens:
„ *Per queſto graua detta ſua herede à depoſitare du-
„ cati* 50. *mil.*

Præcedentia nempè, qualis in ſequentibus
mens fuerit diſponentis, declarant. *l. ſi ſeruus
plurium. 53. §. fin. de legat.* 1. & diximus in ſupe-
81 rioribus noſtris ſcriptis. Et præparatoria ſe-
quentium, præcedentia appellantur, vt putà,
quia forma, vel quaſi, ſunt eorum, quæ ſequun-
tur. vt *Bald.* inquit *in l. per retentionem. 4 num. 2.
verſ. ſolue dicta in præcedentib. C. de vſur.* ſequi-
tur *Marc. Mant. conſ. 272 num.* 10. Si enim per-
ſonarum meminiſſet Teſtator, illis vtiquè, &
non alijs, nequè pauperibus, vel Eccleſijs, reſti-
tutio fieri debuiſſet (vt in ſuperioribus ſcriptis
diximus.) Verùm quia de ijs dubius omninò
fuit, meritò, montem rogauit erigendum pro
ſuffragijs in Purgatorio degentium; atq; pau-
perum puellarum coniugio locandarum.
Alioquin, vt quid tot verba profundiſſet Te-
ſtator, vt legatū hoc rogaret 50. m. Nō vtiq; vt
inaniter plata forēt. Operabūtur itaq; id, ad q
aſſūpta fuere. Profectò, quòd nè dū clauſulę (vt
82 „ *Bal. loquitur in rub. C. de cōtrahēda empt. q. 9.
„ n. 9.*) ſed ne minimū ſanè verbū debet eſſe ſine
„ virtute aliquid operādi. Præſertim autē ſi ver-
83 ba intelligātur sm̄ naturā rei deductæ. *sm̄ Ma-
rāt. cōſ 46. n. 9. Marc. Māt. cōſ. 38. n. 1. & cōſ. 276. n.*
84 *12. Barboſ. aſſiom. 222. n. 11.* Vnde aiebat *Bal. cōſ.
„ 112. verba teſtameti. in fi. vol. 1.* Quòd verba pro-
„ lata, sūt, ante omnia conſideranda; Nā magnū
„ pondus habent ad intelligendū quid diſpona-
„ tur. Cùm nullū ſit maius mentis noſtrę teſtimo
„ niū, quàm qualitas inſpecta verborū. *ſecundū
eundē Bal. in d. l. generaliter. poſt princ. C. de non nu-
merat. pecun.* & ſequitur *Marian. Socin. cōſ. 73. n 9.
& 10. vol. 3. idē Bal. in l. ad recognoſcendā. C. de
85 ingenu. manumiſſ.* Loquela enim hominis animū
indicat eius. *ſecundum eūdem Bald. in l. ſed & re-
probari. ff. de excuſ. tutor.* ſequitur *Surd. conſ 471.
n. 35. vol. 4.* Vt argumētati fuere milites ad pru
nas ſedentes, Petrūq; tentantes, vtrū ex diſci-
pulis eſſet Ieſu; verè tu (aientes) ex illis es; nam
& loquela tua manifeſtū te facit *Math. 26. n. 73.*
qa ex modo locutionis innoteſcebat illum eſ-
ſe Galilæum. *vt Dionyſ. Carthuſ. ibid. art. 42. col.
fin.* aduertit. & *Maldonat. ibid. verſ. 73.*

Quaſi enim rationē ex dictis omnibus verbis
conflauit teſtator, dum legatū rogauit 50. mil.

Digitized by Google

quo ſe pro reſtitutione relinquere malè accep-
torum oſtenderet: dùm ex præmiſſa ratione :
,, *E perche eſſo Teſtatore è ſtatò tanti anni al Mon-*
,, *do, & è paſſato per diuerſi intricbi, e non ſtà ſicuro*
,, *d'alcune reſtitutioni, che forſi voleſſe fare.* ad di-
,, ſpoſitionem intulit montis erigendi. *Per que-*
,, *ſto* (inquiens) *graua detta ſua berede à pagare,*
,, *ducati 50.mil.*
86 Ratio nempè eſt, quæ limitat, atq; reſtringit
dictum, ſiuè diſpoſitum ad terminos rationis
ipſius. *ſecundum Bar. receptum. in l. Pater filium.*
36. §. fundum. n. 2. de legat. 3. eſt tex. in l. cancellaue-
rat. 2. ff. de bis, quæ in teſtam. delentur. facit. optimè
,, *tex. in clem. 1. in fin. ibi;* Cùm in conceſſione gratia.
depræben. Abb. in c ſi. n. 10. de reſcript. Bertacchin.
in repertor. par. 5. verba cuiuſcumq; diſpoſitionis.
Aymon conſ. 243. n. 3. & 4. Rota par. 1. diuerſ. dec.
698. n. 3. & in recentior. par. 1. to. 1. deciſ. 10. n. 2. &
deciſ. 193. n. 7. & apud Creſcent. dec. 3. n. 2. de Pro-
curat. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 12. nu. 5.
& ſeq. Surd. conſ. 67. num. 20. & ſeq. vol. 1. Barboſ.
aſſiom. 197. num. 11.
Quoniam verò ratio propter quam legatũ
,, rogauit Teſtator 50, mil. fuit: *Perche è ſtato tãti*
,, *anni al Mondo, & è paſſato per diuerſi intricbi, è*
,, *non ſtà ſicuro d'alcuno reſtitutioni, che forſi voleſ-*
,, *ſe fare.* Reſtringēda vtiqui erit diſpoſitio ipſa:
,, *Per queſto graua detta ſua berede à pagare ducati*
50. mil. ad terminos rationis ipſius, vt pro malè
,, acceptorum reſtitutione facta videatur. *E non*
,, *ſtà ſecuro d'alcune reſtitutioni, che forſi voleſſe*
fare.
87 Ratio porrò, quæ generalior eſt, quàm
dictum, ipſummet dictum explicat, & enu-
cleat. *vt eſt tex. in l. cùm Pater filios. 79. §. dul-*
88 *ciſſimis. ff. de legat. 2.* Ratio ſiquidem, qua dul-
ciſſimis fratribus ſuis bona materna adijcie-
bat ibi Teſtator, ea vna erat, non alia: Nè
quàm ſcilicet, cum eis, filius eius ſuper bonis
controuerſiam ſuſciperet. Vnde diſpoſitio
ipſamet, qua fratrum fauore diſpoſuit ex ter-
minis rationis allatæ interpretationem reci-
pit, nè litem cum filio haberent. *vt Bart. docet*
in d. l. Pater filium. 36. §. fundum. num. 3. ſequitur
Mantica. de coniectur. libr. 6. tit. 12. num. 21. Ro-
ta in recent. par. 1. tom. 1. deciſ. 300. num. 16. &
24. Aymon conſ. 243. num. 4. Surd. de aliment.
tit. 2. quæſt. 1. num. 27.
89 Eatenùs nempè dictum, & diſpoſitio ex-
tenditur, ac dilatatur, quatenus eius ratio
permittit. *vt Bald.* inquit *in l. quod dictum. 33.*
per illum tex. in princ. ff. de pactis. ſequitur *Caſa-*
nate. conſ. 54. num. 21. Gamma deciſ. Luſit. 370.
90 *num. 3. in fin.* Præſertim verò, vbi ratio diſpoſi-
tiuè ponitur, (vt in facto hoc noſtro) non
enunciatiuè tantùm. *ſecundum Rotam d. deciſ.*
91 *300. num. 24.* Nempè, quia ratio de per ſe ſtare
non poteſt, cùm ſui natura habeat, vt antè,
vel pòſt prolatum confirmet. *ſecundum Rotam*
ead. deciſ. 300. num. 20.
Quoniam igitur diſpoſitionis huiuſce no-
,, ſtræ ratio fuit: *Perche eſſo Teſtatore è ſtatu tanti*
,, *anni al Mondo, &c. è non ſtà ſicuro, &c.* Diſpo-
,, ſitio vtiquè illa: *Per queſto graua detta ſua bere-*
de, &c. erit vt rationem confirmet; reſtituen-
da; ſcilicet ea eſſe, quæ malè acceperat, de qui-
bus dubiam ſatis conſcientiam habebat. Alio-
quin grande peccatum non effugiſſet, ſi ſatis
agitatam habens conſcientiam de reſtitutioni-
,, bus, eo quòd (*eſſendo paſſato per diuerſi intri-*
chi) dum viuens in hac miſerabili vita, laqueis,
& tentationibus plena, diuerſis ſe acquirendi
inuolucris inuoluerat, non facta reſtitutione,
hinc demigrare paſſus fuiſſet.
92 Qui enim probabiliter dubitat, ne faciat
aliquid, & facit nihilominus; in re præſertim
graui, mortaliter peccat. *ad tex. in cap. dubius in-*
fide. 1. de hæretic. extrà. quia contrà conſcientiã
dubiam facit. *S. Thom. par. 3. quodlibet. 3. q. 6.*
art. 13. cap per tuas. 1. de ſimon. Caiet. in ſum. con-
ſcientia licet erronea. fol. mihi. 74. S. Anton. in ſum.
par. 1. tit. 3. cap. 10. §. 2. verſ. tertius actus. Nauar.
conſ. 2. num. 2. lib. 3. de reliq. & venerat. Sanctor. et
in can. ſi quis poſitus. de pænit. diſt. 7. num. 14. &
in cap. cùm contingat. remed. 2. num. 17. de reſcript.
Couar. lib. 1. var. reſolut. cap. 1. num. 1. Pater Paul.
Layman. in ſum. Theolog. moralis. tom. 1. tract. 1.
cap. 5. §. 1. Sanchez in oper. morali. par. 1. lib. 1.
cap. 10. nu. 2. & 50. Bonacin. tom. 2. de peccatis. di-
ſput. 2. q. 4. punct. 7. propoſ. vnica. num. 3. & ſeq. Me-
rolla diſput. 3. de conſcientia. cap. 1. dub. 3. à nu. 30.
cum ſeq. per tot. Fernand. à Caſtro Palao. diſput. 3.
pun. 1. n. 4. et 5. Gord. d. lib. 1. q. 9. c. 3. nu. 12. & c. 4.
93 At qui, talis cenſetur effectus, qualis eſt ſua
cauſa productiua, *vt Card.* inquit *in cap. cùm*
dilectus. 19. num. 6. verſic. nota argumentum à cau-
ſa. de accuſat. ſequitur Tiraquell. tract. ceſſante
cauſa. par. 1. num. 149. faciunt plenè notata per
Bald. conſ. 344. ſuper eò, quod quæritur, paulò
poſt *princ. libr 1.* Productiua autem legati huius
cauſa fuit, quia ſecurus non erat Teſtator,
,, *d'alcune reſtitutioni, che forſe voleſſe fare:*) Effe-
ctus vtiq; eiuſdem (diſpoſitio legati 50. mil.
pro Monte ſuffragiorum) pro reſtitutione erit
eorum, de quibus dubiam habebat conſcien-
94 tiam. Ne alioquin effectus ſuæ productiuæ
cauſæ terminos egredi videretur. Cùm aliàs
proportio cauſæ ſit proportio cauſati. *vt Bal.*
loquitur in rub. ff. de rerum diuiſ. in fin. num. 33.
quem ſequitur *Rota in recent. par. 1. deciſ. 453.*
num. 2. & Cæſar Bartius. deciſ. 70. n. 16. Omninò
autē malè acceptorũ reſtitutio fieri debebat;
ni euidens dãnationis ſuæ periculũ facere te-
ſtator voluiſſet. Non igitur ſecundum cauſæ
proportionem procederet effectus (legatum
videlicet 50. mil. pro Monte ſuffragiorum ro-
gatum) ſi non pro malè acceptorum reſtitu-
tutione; ſed liberaliter (vt Aduerſarij noſtri
cõtendunt) rogatũ fuiſſet. Vt quid enim (cedo
mihi) ſi ita nõ eſſet, cauſã, & rationem, quare
legatum hoc rogaret, præmiſiſſet Teſtator?
,, *E perche eſſo Teſtatore è ſtato tanti anni al Mondo*
&c. Proportioni ergo cauſæ, vt corriſpũdeat
effectus; admittendũ omninò erit, inde legatum
ſanxiſſe teſtatorem, vt quæ malè acceperat,
ignotis ijs, à quibus ea abſtulerat, reſtitueret
tandem.

tandem, vel ſaltim in ſupremo vitæ ſuæ ſtatu.
95 Vt ita cauſa facti, factum ipſum reſtringeret,
ſicuti cauſa verbi reſtringit verbum. vt Bald.
loquitur in dict. l. cancellauerat. in fin. verſ. nota,
quòd cauſa. ff. de his, quæ in teſtament. delen-
tur.

Nequè ad rem facit contrà Oeconomum,
quod Aduerſarij ſuum proſequẽtes iudicium,
96 obijciunt. Negari ſaltim haud poſſe, & ſi
dubium de reſtitutionibus appellarit ſe Teſta-
tor; illum tamen vti bona fide poſſidentem,
iurè retinere ſibi ea potuiſſe. ad notata per gloſ.
fin. & receptam. in cap. fin. vbi Felin. nu. 9. alijq;
Scribentes. de præſcriptionib. & infrà citandi Do-
ctores.

97 Exauditur id porrò, quandò dubiam con-
ſcientiam depoſuiſſet Teſtator. ad tex in cap.
98 per tuas litteras. 35. in fin. extra de ſimon. Et
dubium ipſum ſpeculatiuum, & in genere,
non verò practicum, & in particulari fuiſſet.
vt inquit Couar. in reg. poſſeſſor. par. 2. in relect.
§. 7 num. 4. verſ. Anton. autem de Butr. & Na-
uar. man prælud. 9. num. 9. Emanuel Rodriquez in
ſum. par. 1. cap. 71. concluſ 3. num. 4. & cap. 242.
concluſ. 4. num. 4. Pater Sanchez. de matrim. tom.
1. lib. 2. diſput. 41. quæſt. 2. num. 10. 12. & ſeq. &
lib. 1. oper. moral. cap. 10. q. 1. præſertim. num. 7. &
ſeq. q. 10. & 11. & cap. 11. num. 8. & ſeq. Pater
Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 13. cap. 9. ſect. 1.
num 81. Bonacin. d. q. 4. punct. 7. num. 1. & 2. ac
ſequen. & de reſtitut. in gener. diſput. 1. q. 2. punct. 2.
propoſit. 2. num. 11. & ſeq. & §. incidens. per tot.
Pater Layman. d. tract. 1. cap. 5. § 2. num. 8. & n. 21.
& 22. Merolla d. diſput. 3. c. 1. dub. 2. num 22. &
23. & ſeq. & cap. 2. dub. 2. num. 12. & ſeq. Fer-
nandez à Caſtro Palao in oper. moral. to. 1. d. diſput.
3. de conſcient. dubia. punct. 1. num 6. et Pater Iacob.
99 Gordon. d. lib. 1. q. 9. c. 4. Tũc nempè in pari cau-
ſa melior poſſidentis conditio eſſet. ad reg. in
100 pari. 65. de reg. iur. in 6. Atq; etiam bona fides
præceſſiſſet. ſecũdũ gloſ. 1. circa med. can. 1. 14. q. 6.
ſequitur Abb d. c. fin. n. 3. et n. 29. & Felin n. 8. et 9.
per eundẽ tex. de præſcrip. alijq; paulò antè re-
lati Authores. Fernand. à Caſtro Palao. in oper.
moral. to. 1. d. diſput. 3. de conſcient. dub. punct. 2.
num. 4.

101 Cæteròquin quo pacto malæ fidei Poſſeſ-
ſor tuta poteſt conſcientia retinere, quod ab
initio malo titulo obtinuit? ad reg. poſſeſſor. 2. de
reg. iur. in 6. et tex. in can. ſi virgo. 34. q. 1. vbi Aug.
„ in lib. de fide, & operibus. Tandiù (inquit) quiſq;
„ bonæ fidei poſſeſſor rectiſſimè dicitur, quandiù ſe
„ poſſidere ignorat alienum. Cùm verò ſciuerit, nec
„ ab aliena poſſeſſione receſſerit, tunc malæ fidei poſ-
„ ſeſſor perhibetur, tunc iuſtè iniuſtus, poſſeſſor vo-
cabitur. hæc apud Auguſtin.

Tantũ verò abeſt in facto hoc noſtro, vt du-
biã de reſtitutionibus cõſcientiã dimiſerit te-
ſtator: vt illã multò magis confirmarit, diſpo-
nendo, atq; mandando ſolutionem. 50. m.: Per
queſto (inquiens) grana dritta ſua herede à pagare.
102 Illatio .n. hæc, & cõcluſio orationis, præce-
dentẽ ſermonem cogit, atq; coarcta ad termi-
nos conſequentiæ ipſius, atq; vnam partem:
„ Per per queſto grana detta ſua herede à pagare: ab
„ alia pendere oſtendit (Perche è ſtato tanti anni
„ al Mondo. et è paſſato per diuerſi intrichi, e non ſtà
„ ſicuro, d'alcune reſtitutioni, che forſi voleſſe fare. (
Ruin. conſ. 102. num. 11. & 12. volum. 2. ſequitur
Rota par. 1. diuerſ. decíſ. 568. nu. 4. & apud Illuſtr.
Seraphin. deciſ 883 num. 7.
103 Vt ità ſequentia Præcedentibus correſpon-
„ deant, & idem in ſequentibus concluſum vi-
deatur, quod in præcedẽtibus ſtatutum fuerat.
vt loquitur Marc. Mantua. conſ. 121. an. 128. Se-
104 quentia namquè, quid per præmiſſa præten-
ſum fuerit, oſtendunt. ad tex. in l. ſed Iulianus. 9.
§. præterea. ff. ad Senat. Conſ. Maced. Cranetta cõſ.
105 149. nu. 4. Duciturq; iurè ſequela à poſitio-
ne conſequentis, ad poſitionem ſui antecedẽn-
tis neceſſarij. ad tex. in l. ad rem mobilẽ. 56. & l. ad
legatũ. 62. ff. de procurat. Cæſar Bartius. d. dec. 70.
num. 19. Barboſ. in locis. argumentandi. loco. 8.
& 23.
106 Quòd, ſi verba mẽtem indicant diſponẽtis,
& qualis illa fuerit aperiũt. l. Labeo. 7. §. id Tube-
107 ro. ff de ſuppell. legat. cùm concordant. Efficaciùs
id multò magis facta operantur. l. Paulus reſpõ-
dit. 5. ff. rem ratam haberi. Pariſ conſ 92. num. 26.
lib. 1.
108 Cùm potentiora, validioraq; facta ſint, quàm
verba. cap. dilecti filij. 52. vbi gloſ. verſ. facto pro-
nocare. de Appellat. tex. in c. cùm inter. 13. §. fin. in
„ fin. ibi: Veritate geſtorum ſermonibus prævalente.
vbi etiam Gloſſ. de ſentent. & re iudic. l. 1. ac tot. tit.
C. plus valere, quod agitur. S. Thom. 2. 2. q. 93. art. 1.
in corpor. Anchar. conſ. 302. materia de qua quæri-
tur. num. 1. & 2. Repertorium Inquiſitorum. verbo.
facto. fol. mihi. 339. Farinac. de hæretic. quæſt.
187. §. 1. num. 16. Mariſcott. variar. reſol. lib. 2.
cap. 33. num. 22. Rota apud Sanctiſsimum Ludouiſ.
deciſ. 163. num. 4. & 11. apud Coccin. deciſ. 437.
num. 7. Cornazanus. d. deciſ. 160. num. 6. Iacob.
Thoming. deciſ 44. num. 17. Gratian. Forenſ par. 1.
cap. 181. num. 9. & 10. & par. 3. c. 594. num. 19.
& 20. Barboſ. aſsiomat. 27. num. 1. & 3. Rota in
Pampilonea de Ianzi. 14. Decembris 1598. coram
Litta apud Tiber. Saluſtium in praxi. lib. 3. fol. mihi.
109 342. Sæpè enim dicunt homines aliud, quàm
velint; rarò autem faciunt contrà id, quod sẽ-
tiunt. Nenizan. in ſilua. lib. 6. num. 16. volum. 6.
tract. fol. 77. col. 3. Crotus in l. non ſolùm. §. morte.
num. 100. in fin. ff. de oper. noui nunciat. quem ſe-
quitur Rota apud Ludouiſ. deciſ. 247. nume-
ro. 18.

At, ſi verbis dumtaxat ad reſtitutionem
ſe teneri malè acceptorum declaraſſet Teſta-
tor, eius vtiquè ſtandum fuiſſet declarationi;
quòd lex ſit eius voluntas, in his, quæ legibus
non aduerſantur. §. diſponat auth. de nupt. coll. 9.
can. vltima voluntas. 13. q. 2. Surd. deciſ. 193. nu. 5.
111 & deciſ. 346. num. 25. Præſertim verò in du-
bio, ac fauore Animæ, & pro malè ablatorum
reſtitutione. ad tex. in l. ſunt perſonæ. 43. ff. de
religioſ. & ſumpt. funer. Nouar. de incert. priuil.
51. num. 8.

Digitized by Google

112 Multò magis vtiq; eius nunc ſtandum le-
gi erit, ac declarationi, quandò, nè dùm verbis,
verùm etiam factis animum propalauit ſuum;
legatum rogando 50. mil. Se ad reſtitutionem
teneri malè acceptorum indicans. Quàm
perpenſionem optimè firmat. *Cynus d. l. gene-
raliter in 8. q. num. 11.* dum quærens an confeſ-
113 ſio in vltima voluntate emiſſa obligationem
„ pariat? Diſtinguendo Reſpondet dicens: *Aut*
„ *confeſſio emiſſa habet diſpoſitionem annexam, aut*
„ *non; ſi habet expreſsè annexam diſpoſitionem, ver-*
„ *bi gratia: Confiteor, quòd tali debeo decem, quæ*
„ *ſibi reddi volo: In caſu iſto nemo dubitat, quin obli-*
„ *gationem indueat, vt ff. de legat. 2. l. Lucius, §. quis*
quis. & ff. de liberat. legata. l. Aurelius. §. vltimo.
hæc Cyn.

Nihil eſt ergò, quòd inficias ampliùs eant
Aduerſarij, quin vltrò victi annuant; pro reſti-
tutione rogatum fuiſſe legatum hoc Montis
ſuffragiorum, & exoneratione conſcientiæ
Teſtatoris; vt ad Fabricam Sancti Petri, tàm
Pium, tàmq; religioſum, ac ſanctum, laudi-
buſquè concelebrandum opus, iurè ſpectare
concedant. Quod ſanè faciliùs admittent, ſi
ad difficultates omnes amouendas, peculiare
Sanctiſſimi D. N. Vrbani Octaui diploma,
quòad legati huius applicationem, perpende-
114 rint. Omnimoda enim, & abſoluta pote-
ſtas eſt Summi Romani Pontificis, in hæc om-
nia, quæ Chriſto Domino, vti incerta, de-
bentur. Ipſe enim vniuerſalis diſpenſator,
atq; adminiſtrator eſt bonorum Chriſti, cuius
eſt Vicarius, viceſq; gerit in terris. *text. in cap.*
licet 2. de præbend in 6 clement. 1. §. fin. vt lite pē-
dent gloſs in cap. ſi gratioſæ. 5. verbo. à Romano Pō-
tifice. de reſcript. in 6 gloſs. in can. ſerpens. 47. verſ.
quod Deo. de pænit. diſt. 1. cap. vnic. §. porrò, cùm
donatio. vt Eccleſiaſt. benefic. ſine dimin. conferan-
tur, cap. quantò. 3. paulò poſt princip. de translat.
epiſc. Durant. in procemio. 6. decret. num. 2. ſequitur
Felin. cap. 1. num. 6. circa fin. cum ſequen. de conſtit.
Cardin. Turrecremat. in ſumm. de Eccleſia lib. 2.
cap. 12. col. 5. in 11. plenitudine poteſtatis. fol. mihi.
168. *plenè Nauar. de ſpolijs. Clericor. §. 3. num. 1.*
verſ. ſecundo facit. & num. 3. ad 3. & §. 9. num. 4.
Gordonus. d. lib. 5. q. 5. de reſtitut. cap. 9. num. 23.
Barboſ. de iure eccleſ. lib. 1. cap. 2. numero. 97.
& 98.

115 Non licebit igitur nobis de factis Ponti-
tificis iudicare. *vt Bald.* inquit *in cap. dudùm il*
ſecondo. alias. 54. de elect nu. 71. verſ. dicit Inno-
cent. & alij plures, quos refert. *Barboſ. de iure Ec-*
cleſ. d. cap. 2. num. num 99.

116 Et ſi planè permittatur de voluntate diſse-
rere Pōtificis; voluerit, nec nè id, de quo quæ-
ſtio agitur, *vt Andreas Gaill. loquitur lib. 1. ob-*
ſernat. 14. num. 6. Rota apud Illuſtriſſimum Mant.
deciſ. 292. num. 6. & dictum fuit in Colonien. Mo-
naſterij Canon. Regular. B. Mariæ Nouarien. 21.
Iuny 1628. coram Vbaldo. in manu ſcript. deciſ. 5.
in fin.

Quamobrem, vel de voluntate diſputare
Pontificis contendunt nunc Aduerſarij, & id
ſatis inane eſt, cùm de ea manifeſtè conſtet ex
diplo nate. Piſcatoris annulo ſignato, atq; effi-
caciſſimis litteris ad Illuſtriſſimum Dominum
Nuntium Apoſtolicum Neap. reſidentem da-
117 tis. Quòd ſi de ſubreptione, vel obreptione
breuis dicere voluerint, quod ipſis non vtiquè
denegatur. *ad tex. in cap. ſuper litteris. 20. de re-*
ſcript. Id coram executoribus Eccleſiaſticis,
ab ipſo Sanctiſſimo D. N. deputatis, ſactitan-
dum per eos erit. *Azor. inſtit. moral par. 1. lib. 5.*
cap. 14. q. 4. ſequitur *Pater Duard. in Bullam Cœnæ*
lib. 2. can. 13. q. 5. num. 3.

Vel verò de poteſtate addubitant Pōtificis,
vt putent iurè ipſis licuiſſe apud incōpetentes
iudices agere, ac voluntati contraire dicti Sū-
118 mi Pontificis. Aſt aduertant, ſi in hoc ſtete-
rint, ſe hæreſis non minimi coargui, quòd ſu-
premam Pontificis Summi denegent poteſta-
tem, vel dubij ſaltim circà illam ſint; quod qui-
dem in hæreſim propēdet; cùm dubius in fide,
119 Infidelis habeatur, *tex. d. cap. 1. de hæretic.* Ne-
120 què de poteſtate ambigendum ſit Supremi
Chriſti Vicarij, orbiſq; totius Monarchæ. *clem.*
1. & 2. de magiſtr. Lapus allegat. 106. num 2. Rota
apud Illuſtriſſimum Seraphin. deciſ. 1043. num. 1.
Card. à Turrecremat de authorit. Papæ q. 21. poſt
S. Thomam. contra error. Græcor. cap. 73.

121 Cùm impijſſimo igitur Luthero ſentire vi-
debuntur, qui in hoc totus eſt, vt Pontificis
huius ſupremi poteſtatem, authoritatemq; de-
ijciat, atq; proſternat; & ita ablato Capite, atq;
Paſtore, omnia poſtmodum pro voluntate ſibi
libeant; quòd norit; ius ei ſummum eſſe in ſce-
lera, ac ſceleratiſſimos quoſquè, deploratoſq;
ac profligatos homines proſequendos. Adeò
namq; Papæ odium imbibit Lutherus (*Alfon-*
ſus. inquit *à Caſtro* aduerſus hæreſes pugnās *lib.*
„ *12. in princip. verbo. Papa. fol. mihi. 177.*) vt etiam
„ ſi incineres redactus fuierit, ad Papā inſectan-
„ dum reuiuiſcat.

122 Sed inſana fuerit rabie. Nequè enim hære-
bi moſtra, nec portæ inferi præualebūt aduer-
ſus eum; Et Eccleſiam Chriſti Sponſam, quam
regit, cuiq; in terris Vice Deus præeſt, *Matth.*
16. num. 19. quod apertè de hæreticis explicat
Hieronym. *& refert Sd eod. loco. nu. 52. & Diuus*
Thom. in catena Euangel. eod. loco. & eodem modo
Beda; Card. *Bellarmin. tom. 1. de Romano Pontifice*
lib. 1. cap 19. in 5. prærogatiua. Illuſtrium cōtronerſ.
& ſequitur Pater Ioannes Maldonatus. in eod. lo-
co. num. 18. verbo. non præualebunt. & aptiùs Pater
Barradius tom 2. enarrationum in Euangelia. lib. 10.
cap. 23. verſ. Aliter portæ inferi. fol. mihi. 1175.
vbi apertè de Summo Romano Pontifice ex-
plicat, quod portæ inferi non præualebunt ad-
uerſus Petram, ſcilicet aduerſus Romanum
Pontificem. Semper enim Eccleſia ſummum
habuit, habebitq; Pontificem, à quo Chriſti
vice gubernetur. hæc ille.

123 Agnoſcant igitur, ſe, præter alias cenſuras,
in illam dediſſe, quæ eſt in Bulla Cœnæ Domi-
ni, quòd aduerſus Romani Pontificis diploma
ad laicas cancellarias recurſum habuere.

Reſi-

Reſipiſcant ergò, & ad cor redeant, ac pœnitentiam agant, rogétq; Pientiſſimum Deum, ſi fortè remittatur eis hæc cogitatio cordis eorum; vt verbis vtar Principis Apoſtolorum *act.8.*

Et ita ex his, ſub cenſura dictis, Aduerſariorum oppoſitionibus reſpondendum cenſui. Quæ tamen iudicio Sanctæ Matris Eccleſiæ ſubiicio, ac correptioni.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Legatum hoc pro reſtitutione malè ablatorum fuiſſe, atq; prò exoneratione conſcientiæ, nè dùm per Sacram Congregationem, verùm etiam, & per diploma Sanctiſſimi D. N. declaratum fuit. Ac tandem tranſactione, ita iubente eodem Sanctiſſimo, liti finis datus fuit. Paratis itaq; (quiſquis hęc noſtra legens) vtere; erunt enim vſui quandoq;, Deoq; optimo, terq; maximo grates pro me, ac mecum age.

SVMMARIVM.

1 POſſidentis melior eſt conditio in pari cauſa.

2 Deus, cuius natura Bonitas, cuius voluntas Potentia, cuius opus miſericordia eſt,

In ſe ipſo fœliciſſimus eſt, & nullius eget. numero. 3.

Secundum bonitatem ſuam, qua ſummum bonum eſt, ac ſui metipſius communicatiuum, ac diffuſiuum, ſeque in tempore alijs communicare diſpoſuit. num. 4.

5 Deus in principio creauit Cœlum, & Terram, & ſexto die de limo terræ hominem produxit, inſpirauitq; in faciem eius ſpiraculum vitæ, animamquè ei indidit, ad ſimilitudinem, & imaginem ſuam creauit eum.

Omniaq; ſub pedibus eius ſubijecit.

6 Homo Diaboli inuidia diuinis mandatis inobediens factus eſt, ligni vetiti pomum guſtando.

Vnde ſe, ſuamq; poſteritatem morti addixit, à ſummo fœlicitatis in abiſſum deiectus malorum.

7 Communia omnia erant in initio.

8 Communio diſcordias generare ſolet.

9 Naturale vitium eſt, negligi quod commune eſt.

10 Diuiſio rerum ex communi hominum condicto facta, vt magis proficuè ſtatus hominum conſeruaretur.

Nam quilibet quod ſuum eſt libens operatur.

11 Natura per peccatum deprauata eſt.

12 Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum.

Cupiditas habendi, vnum in alterum inſurgere ſtimulauit; & opes irritamenta malorum.

Vt alter alterius in mortem machinetur. num. 13.

13 Meum, ac tuum frigidum verbum, quicquid malorum eſt in vitam inuehit, ſecundũ Chryſoſtomum.

14 Bella, & ſeruitutes ex cupiditate habendi ortæ; ac mala omnia multiplicata ſunt ſuper terram.

15 Iuſtitiam contrà peccatur occupando, & accipiendo id quod alienum eſt.

Suum cuiq; quod reddatur, tùm naturalis, tùm humana, tùm etiam diuina lex ſuadet.

16 Iuſtitia communis eſt virtus, qua ſuum cuiquè conſeruatur.

17 Placere debet alteri in alterum, quod ſibi fieri vult.

18 Iuſtitiæ ratio exquirit, vt per æqualitatem redditionis, acceptionis inæqualitas compẽſetur, & quod deerat reſarciatur.

19 Reſtitutio eſt iteratò aliquem in dominium, & poſſeſſionem rei ſuæ ponere.

20 Reſtitutio malè acceptorum eſt de neceſſitate ſalutis, ſicuti de neceſſitate ſalutis eſt obſeruãtia præceptorum decalogi.

21 Reſtitutionem non eſſe de neceſſitate ſalutis aſſerere, hæreticum eſt.

22 Iuſtitiam conſeruare eſt de neceſſitate ſalutis.

ſicuti de neceſſitate ſalutis eſt, vt nemini voluntariè noceamus, neq; ei iniuriam faciamus.

23 Peccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.

24 Mors peccatoris non eſt volũtatis Domini Dei; ſed magis, vt conuertatur, & viuat.

25 Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum.

25 Reſtitutio malè acceptorũ incertorũ Deo fieri debet, quia ipſe vnus, verus, ac proprius, & vniuerſalis rerum omnium Dominus eſt.

27 Dominus Ieſus Chriſtus eſt vniuerſalis hæres omnium incertorum.

28 Dominium omnium creaturarum eſt proprium Dei, homo autem quantum ad vſum dumtaxat externarum rerum dominium obtinet.

29 Eccleſia aurum habet, non vt ſeruet, ſed vt eroget, & ſubueniat in neceſſitatibus.

30 Pauperum ita cura eſt Domino Deo, vt, quod illis tribuitur, ſibi datum æſtimet.

31 Reſtitutio malè acceptorum ei facienda eſt, à quo accepta illa fuere, vel per furtum, vel rapinam, vel alio quocunq; modo contra iuſtitiam, & voluntatem domini.

32 Compenſatio, quæ per æqualitatem rei ad rem facienda eſt, ei fieri debet, qui minus habet, quàm quod ſuum eſt.

Quia adequatio, quæ per actum commutatiuæ iuſtitiæ fit, non poteſt fieri, niſi ei, qui minus habet, quàm quod ſuum eſt, & in quo eſt læſus num. 33.

34 Dominus rei ablatæ ſi non appareat, eius hæredibus reſtitutio facienda eſt.

Quòd ſi, neq; hæredes inueniantur, in animæ eius commodum diſtribuenda erit pauperibus, qui hæredum loco habebuntur. num. 35.

Vel in alios pios vſus num. 36.

Non facta vero diligenti inquiſitione ad rei dominum

minum inuenlendum, quamuis pauperibus diſtribusio facta ſit, non liberatur, qui reſtituere debebat, ſi apparrat poſtmodum dominus. num. 37.

38 Epiſcopi in locum ſucceſſere Apoſtolorum.

Eorumq; Vicarij appellantur. num. 39.

40 Epiſcopi diſpensatores ſunt bonorum Chriſti, & Eccleſiæ ſuæ Sanctæ. quiſq; in ſua diœceſi, tàm ſpiritualium, quàm temporalium.

41 Epiſcopi ſunt medij inter Deum, & Populum, ſicuti diſpenſator medius eſt inter dominum, & familiam.

Et diſpenſare eos oportet ſecundum paternam eorum prudentiam inter parperes bona eccleſiarum. num. 42.

43 Dominium verum bonorum Eccleſiæ apud Chriſtum Dominum eſt, diſpenſatio verò apud pralatos, & Eccleſiam.

Diuerſimodè tamen quòad Eccleſiam, & Summum Pontificem, & quòad alios prælatos, & beneficiarios. num 44.

45 Epiſcopus non diſtribuens in pauperes bona Eccleſiæ, in vanum nomen tenet Epiſcopi, & latroni æquiperatur.

46 Epiſcopi gloria eſt pauperum opibus prouidere; ignominia verò proprijs ſtrudere diuitijs.

47 Parentum eſt theſaurizare filijs.

48 Pontifex Summus ſucceſſor eſt Petri, & Chriſti Vicarius, Deiq; vicet, non puri hominis gerit in terris.

Vnumq; & idem tribunal facit cum Chriſto, ſicuti Epiſcopus cum Vicario. num. 49.

Vnde à Summo Pontifice factum, à Deo factum æſtimatur. num 50.

Sicuti à Vicario factum, ab Epiſcopo factum cenſetur. num. 51.

52 Deo ſicuti nemo dicere poteſt Deo; Cur ita facis? ſic nec Summo Pontifici eius Vicario.

53 Summus Pontifex ſupremam habet poteſtatem in omnibus, quæ ſunt Ieſu Chriſti, eiuſq; Eccleſiæ Sanctæ.

Potiſſimùm in malè ablatis incertis, in quibus liberam habet adminiſtrationem num. 54.

Vnde poterit vnius Eccleſiæ bona, alteri, ſi ita ſibi videbitur, applicare. num. 55.

56 Malè ablata Epiſcopus diſtribuere tenetur in pauperes, vel in alios pios vſus, nec aliam in eis poteſtatem nanciſcitur. & num. 67. & 70.

57 Pauperum nomine piâ opera omnia comprebenduntur.

58 Malè ablata incerta in proprios vſus Epiſcopus accipere minimè poteſt, alioquin furtum facit, & ad reſtitutionem tenetur. num. 60.

59 Eleemoſynarum diſtributor ſi illas ſibi accipiat, nec pauperibus diſpertiatur, furtum facit.

61 Præceptum de reſtituendo, licet ſecundum externam verborum formam affirmatiuum eſſe videatur, implicat tamen in ſe negatiuum præceptum.

62 Malè ablata incerta quamuis Epiſcopis, vel eorũ Eccleſijs relinquantur, non tamen eorum naturã perdunt, quin incerta ſint, et in pauperes diſpertienda.

63 Pauperum nomine Epiſcopus venit. vnde pauperibus inſtitutis, poteſt Epiſcopus eorum nomine in poſſeſſionem mitti bonorum relictorum.

64 Malè ablata incerta, neque diuino, neq; naturalè iure, ſed tantùm humano pauperibus debentur, vnde nullum ius in illis ipſi obtinent.

Sed tantùm Deo quæruntur, & Chriſto Domino noſtro. num. 65.

Optimum tamen eſt Sanctæ Matris Eccleſiæ conſilium, vt in pauperes ea diſpertiatur, vel in alia pia opera, vt pro dominis oretur. num. 66.

68 Clerici quicquid habent pauperum eſt.

69 Pauperes ius habent in redditibus Eccleſiaſticis, vt debitam ſubſtentationem accipere poſſint.

Quod hoc onere illi Clericis dentur, vt ſuperflua pauperibus dent. 70.

Alioquin peccant. ibid.

71 Malè ablata reſtituere habens, neceſſariò Epiſcopum requirere non tenetur, vt ea diſtribuat; ſed poteſt ex ſe ipſo id facere.

72 Epiſcopus poteſt abſolutionem eorum, qui malè ablata detinent, & non reſtituunt, ſibi retinere; & præcipere, ne aliter eorum diſtributio fiat, quàm eorum adhibito conſilio.

73 Epiſcoporum decreta non ſunt temerè carpenda, neque damnanda.

44 Malè ablata incerta in beneficium Fabricæ Sancti Petri per Summum Pontificem deputata fuere.

75 Summo Romano Pontifici nullus contradicere poteſt, nec dicere, cur ita facis?

76 Præceptis Apoſtolicis non duramente reſiſtendum, ſed ijs promptè parendum eſt.

77 Præſcriptio nulla aduerſus Fabricam pro Epiſcopis eſſe poteſt pro malè ablatis incertis, nec etiã immemorabilis.

78 Præſcriptio ſine poſſeſſione haud procedit.

79 Peccandi libertas nullo vnquam, quamuis longiſſimo tempore, præſcribi poteſt.

80 Peccata tantò ſunt grauiora, quantò diutius infælicem animam detinent alligatam.

81 Diabolus ab initio peccat.

82 Poſſeſſor malæ fidei vllo tempore non præſcribit.

83 Peccator nullo vinculo, vel conſuetudine defendi poteſt in suo peccato.

84 Malè ablata incerta diſtribuendi poteſtatem Epiſcopi à Summo Romano Pontifice recognoſcunt.

Vnde in præſcriptibilis hæc poteſtas eſt. num. 85.

86 Facultatis, quæ ſunt in perſcriptilia perſeuerant.

Potiſſimùm, quæ meræ, & abſolutæ facultatis ſunt, & à nullo præcedente titulo pendent. num. 87.

88 Papa ob ſupremam ſuam poteſtatem totam mundi orbitam pro diœceſi agnoſcit, & cùm omnibus alijs ordinarijs in iuriſdictione concurrit, ordinarius ipſe ordinariorum, & Pater patrum.

89 Papa nulli facit iniuriam, cùm ſua vtitur iuriſdictione, & poteſtate.

90 Papa ſemper vtitur pallio, quod plenitudinem poteſtatis indicat, in miſſarum ſolemnijs; cæteri verò Archiepiſcopi in ſuis Eccleſijs, & certis diebus.

Quia ille in plenitudinem poteſtatis, iſti in partem ſolicitudinis aſſumpti ſunt. num. 91.

92 Papa

92 *Papa non vtitur incurno paſtorali, ſiuè lituo , vt cæteri Epiſcopi quia iſti limitatam ab ipſo poteſtatem accipiunt, ille verò illimitatam, à Chriſto Domino.*

93 *Papa licet electionem à Cardinalibus, obtineat poteſtatem tamen immediatè à Chriſto recipit.*

94 *Matthæi locus 16. et tibi dabo claues regni Cœlorum, expenditur.*

ARGVMENTVM.

Num malè ablatorum perceptionem ab Epiſcopis impedire poſſit Fabrica; vel verò præſcribere illam aduerſus eam potuerint Epiſcopi, etiam immemorabili tempore?

RESPONSIO XXV.

COnquæruntur Regni totius Epiſcopi, & magnis Cœlum complent clamoribus aduerſus Fabricæ Sancti Petri Oeconomũ, quòd agere ad exactionem tenetur relictorum pro malè ablatis incertis; ſequè in antiquiſſima, ac immemorabili pœnè poſſeſſione ea exigẽ-
1 di profitentes, vt in pari ſaltim cauſa, eorum
(vt puta poſſidentium) inſurgere iura debeant.
ad reg. tex. In pari. 65. de reg. iur. in 6. quamobrẽ
à ceptis deſiſtere debere Oeconomum contendunt. Verùm nos, qui pro munere, Oeconomi iura tuemur, & iniuſtam eorum quærelam, & illegitimam aſſertam poſſeſſionem, quãuis immemorabilẽ; affirmamus. Vnde rem paulò altiùs exordiendo, ſupponendum cenſuimus pro Oeconomo reſpondendo.
2 Deum Optimum Maximum, cuius natura
,, bonitas, cuius voluntas potentia, cuius opus
,, miſericordia eſt, vt, diuus loquitur Leo. *ſerm. 2.*
3 *de natiuit. Domini, paulò poſt princ.* Cùm in ſe ipſo
ſummè fœlicisſimus ſit, ac beatisſimus, & nullius egeat. 2. *Mach.* 14. 35. vt ſecundùm bonitatẽ
4 ſuam, qua ſummum eſt bonum, cuius natura
eſt, vt ſui ipſius communicatiuum. ac diffunſiuũ
ſit. *ſecundum Diu. Dyoniſ. de diuinis nominib. cap. 4. quem ſequitur Sanct. Thom. 1 par. q. 5. ar. 4.* ſe in alios diffunderet, & communicaret; ab æterno diſpoſuiſſe, ſe alijs in tempore communicare, eoſquè incomprehenſibilis bonitatis ſuæ,
5 atquè benignitatis participes efficere. Vnde
in principio creauit Deus Cœlum, & terram, productiſq; de nihilo creaturis alijs: ſexta die de limo terræ hominem efformauit; confictoq; ex eo humano corpore *Geneſ. 2. 7.* inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ; inditaquè ei ſpirituali Anima, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam creauit illum, Faciamus (inquiens) hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. *Geneſ. 1. 26. Eccleſiaſt. 17. 1.* ſubijcienſq; omnia ſub pedibus eius *pſal. 8.* in Paradiſo voluptatis collocauit, vt operaretur, & cuſtodiret illum. *Geneſ. 2. 15.* eumq; rerum ſublunarium omniũ Dominum propoſuit, vt dominaretur, ac præeſſet piſcibus Maris, & volatilibus Cœli, & be-
,, ſtijs, vniuerſęq; terræ, omniq; reptili, quod mo-
,, uetur in terra. *Geneſ. 1.* poſuitquè timorem il-
,, lius, ſuper omnem carnem, & dominatus eſt
,, beſtiarum, & volatilium; creauitq; ex ipſo ad-
,, iutorium ſimile ſibi, conſilium, & linguam, &
,, oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi;
,, & diſciplina intellectus repleuit illos. Creauit
,, illis ſcientiam ſpiritus; ſenſu impleuit cor illo-
,, rum, & mala, & bona oſtendit illis.
,, Poſuit oculum ſuum ſuper corda illorum,
,, oſtendere illis magnalia operum ſuorum; vt
,, nomen ſanctificationis collaudent, & gloriam
,, in mirabilibus illius, vt magnialia enarrent
,, operum eius. vt *Eccleſiaſt. 17.* habetur.
6 Verùm quia inuidia diaboli (*vt Sapient. 2. in fin. ſcriptum eſt*) inobediens diuinis mandatis factus homo, ligni vetiti pomum guſtando *Geneſ. 3.* ſe ſuamquè poſteritatem omnem morti addixit; atquè è ſummo fœcilitatis in abiſſum deiectus malorum, ac Paradiso pulſus, ad hæc iam deputatus eſt; vt operaretur terrã, de qua ſumptus fuerat, & in laboribus commederet ex ea cunctis diebus vitæ ſuæ, atquè in ſudore vultus ſui veſceretur pane ſuo, donec reuerteretur in terram, de qua ſumptus fuerat. *Ge-*
7 *neſ. 3.* Quã ob cauſam, licet ſanè in initio, omnia fuiſſent communia; quia tamen auctis gentibus, multiplicatiſquè hominibus, ac malis ſuper terram accretis: cùm ex rerum ipſa comunione, quæ diſcordias generare ſolet. *can.*
8 *1. vbi gloſ. 71. diſt. l. cùm pater. 75. §. dulciſsimis. in*
fin. ff. de legat. 2. innumera gignerentur incom-
9 moda, & lites, & rixæ orirentur. Quòd naturale vitium ſit, negligi, quod commune poſſidetur. vt Imperatores loquũtur Theodoſius & Valentianus in *l. 2. §. naturale. C. quando, & quibus quarta pars debeatur lib. 10.* Facta eſt iurè gentium, ex communi hominum condicto, rerũ ipſarum diuiſio; vt vnuſquiſq; operaretur, & cuſtodiret, quod ſuum eſt. *can. 1. diſt. 8.* neuè, quod commune negligeretur; ac magis proficuus ſtatus hominum conſeruaretur, dum vnuſquiſquè re ſua contentus. quod ſuum eſt libens operatur. *vt poſt Ariſt. 2. polit. 4.* inquit *S. Thom. 1. 2. q. 66. art. 2.* quem latè ſequitur *Molina d. iuſtit. & iur. tom. 1. tract. 2. diſput. 20.*
11 Aſt nihilominus, deprauata natura per peccatum, & conſuetudinem peſſimè viuendi, ac ſecundum carnem, & ſanguinem, non verò ſe-
12 cundum ſpiritum, & rationem. Caro enim
concupiſcit aduerſus ſpiritum, *vt Apoſt.* inquit *ad Galat. 5. 21.* Cùm rerum diuiſione nihil proficiente, homines in peius abirent quotidiè, nequè ſe à malis temperarent vllo modo, & vnus cupiditate habendi, alterius bona inuaderet, ac diriperet.

,, Nec

,, *Nec tantùm ſegetes, alimentaq; debita, diues*
,, *Poſcebatur humus,ſed itum eſt inuiſcera terræ,*
,, *Quaſq; recondiderat,ſtygijſq; admouerat vmbris,*
,, *Effodiuntur opes,irritamenta malorum ,*
,, *Iamq; nocens ferrum,ferroq; nocentius aurum*
,, *Prodiderat. Prodit bellum,quod pugnat vtroq; ,*
,, *Sanguineaq; manu crepitantia concutit arma.*

Vt *Ouid.* inquit *metamorphos. 1. fab. 3.* Atq;
13 alter alterius in mortem machinaretur peſſimè; & per meum, ac tuum, frigidum illud verbum, & quicquid malorum eſt in vitam noſtrã inuehens, innumeraquè gignens bella. Vt Diuus loquitur Chriſoſtomus. *tom. 3. in oratio-*
14 *ne de S. Philogonio. paulò poſt initium.* Bella ipſa, vnde & captiuitates ortæ, magis, magiſquè inſurgerent. *ſecundum tex. can. ius gentium. 9. diſt. 1. vbi gloſ. & gloſ. & tex. in can. cùm redemptor. 65. 12. q. 2. et can. dilectiſſimis. 2. §. communis enim. 12. q. 1.* Malaq; omnia multiplicarentur ſuper terram. ſiquidem

,, *Viuitur ex rapto; non hoſpes ab hoſpite tutus;*
,, *Non ſocer à Genero; Fratrum quoq; gratia rara eſt.*
,, *Imminet exitio vir coniugis, illa Mariti ,*
,, *Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ.*
,, *Filius ante diem Patrios inquirit in annos.*
,, *Victa iacet Pietas, & virgo cæde madentes*
,, *Vltima Cæleſtium terras Aſtræa reliquit.*

Ouid. eod. loco loquitur *Fabula. 3. in fin.*

15 Et contra iuſtitiam peccaretur occupãdo, & accipiendo id, quod alienum eſt. Suaderetq; tùm naturalis lex per diſtinctionem ipſam rerum iam factam communi hominum cõdicto;
,, tùm etiam lex humana, atq; Diuina: (*Exod. 22.*
,, *Tobiæ. 2. 21. Reddite eum Dominis ſuis: Matth. 18.*
,, *29.* Redde, *quod debes. & Matth. 22. 21.* Reddite
,, ergo, *quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt* Dei Deo.
,, *& ad Roman. 13. 7. Reddite ergo omnibus debita.*
16 Vt ſecundum iuſtitiam, quæ communis eſt virtus, ſuum cuiquè conſeruaretur. *l. iuſtitia. 10. ff. de iuſt. & iur. can. ius naturale. 1. diſt. & cap.*
17 *ex ore. 17. in princip. de priuileg.* Atq; placeret alteri in alterum, quod ſibi fieri vellet. *1. diſtin. in ſumma. cap. dilecti filij. 13. de maior. & obed. vbi gloſſ. verbo. nolles.* ſequentes refert verſus.

Quod tibi vis fieri, mihi fac, quod non, mihi noli.
Sic potes in terris viuere iure Poli.

18 Exquirebat omninò iuſtitiæ ipſa ratio, vt per æqualitatem redditionis; acceptionis inæqua-
19 litas compenſaretur. Et ei, qui minùs habebat, per reſtitionem (quæ eſt iteratò aliquem in dominium, vel poſſeſſionem rei ſuæ ponere) id quod deerat compenſaretur. *ſecundum S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1. 2. & 3. Leſſius. de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 7. dub. 5. num. 19.*

Verùm enim verò, quia multoties accidit, vt ex varietate accipiendi; à quo quis acce-
20 perit, memoria non retineat. Sitquè de neceſſitate ſalutis malè acceptorum reſtitutio, ſicuti eſt de neceſſitate ſalutis obſeruantia præceptorum decalogi; inter quæ: Non furtum fa-
21 cies, ſeptimo numeratur loco. *Exod. 20.* in ſecunda tabula præceptorum, vt contrarium aſſerere hæreticum ſit; vt inquit Pater Molina. *de iuſt. & iur. tom. 3. tract. 2 de reſtit. diſput. 716. num. 2. Turrian. in Sanct. Thom. 2. 2. tom. 2. diſput. 9. dub. 2. num. 2. & ſeq. Leſſ. d. lib 2. cap. 8. dub. 10. nu.*
22 *47.* Nimirùm, quòd conſeruare iuſtitiam, eſt de neceſſita ſalutis. *vt S. Thom. ait d. quæſt. 62. art. 2.* & neceſſarium ſit ad ſalutem, vt nemini volũtariè noceamus, aut iniuriam inferamus vt loquitur *Leſſ. d. cap. 7. dub. 10. num. 47. verſic. prior pars. Bonacin. tom. 2. de reſtit. diſput. 1. q. 1. punct. 2. num. 3. in 2. propoſit. Petrus Binsfeld. in enchyrid. Theolog. paſtor. 3. par. de decem præcept. cap. 15. de reſtitut. §. 1. Paul. Layman. Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 2. cap. 2. & diximus nos reſponſ. noſtra 23. num. 28. & ſeq.* Nequè propterea reſtitutio fieri poſſit ei, à quo acceptum fuit, quòd ignoretur, & certus is minimè ſit, nequè poſſit, qui malè accipit, apud ſe illud ſi-
23 bi retinere; Quòd id contrà iuſtitiam ſit. Vt propterea non dimittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. *ſecundum S. Auguſtin. in epiſtol. ad Macedonianum. 54. relatum can. 1. 14 q. 6. & in regula peccatũ. 4. de reg. iur. in 6. & S Thom.*
24 *d. q. 62. art. 2.* Nequè voluntatis Domini ſic mors peccatoris, ſed magis, vt conuertatur, & viuat. *Ezechiel. 33.* Quoniam Deus mortem
25 non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. *Sapient. 1. 13.*

Sequebatur omninò, cùm nullus alius eſſet, qui iurè acciperet ablata prædicta; vt Deo
26 ipſi, qui verus, vnus, ac proprius, & vniuerſalis rerũ omnium Dominus eſt. (Domini enim eſt terra, & plenitudo eius. *pſalm. 23.* Ac Domi-
27 no noſtro Ieſù Chiſto, qui hæres eſt vniuerſalis incertorum omnium. *ſecundum illud Apoſtol.*
,, *ad Hebræos. 1. quem conſtituit hæredem vniuerſorum.*) reſtitutio ipſa fieret. *Nauar. man. cap. 17. num. 29. verſic. quarto quando, & in cap. nouit. de iudic. not. 3. num. 8. & de indulgent. not. 29. num. 2. & de reddit. eccleſiaſt. q. 1. monit. 21. num. 3. & 4. & monit. 40. & 48. nu. 8. verſ. ſeptimo, quòd.* Atq;
28 in eius patrimonio reſtituta ipſa numerarentur. Quia Dominium omnium creaturarum eſt proprium Dei; homo, quantum ad vſum dumtaxat, externarum rerum dominium obtinet. *S. Thom. 2. 2. q. 66. art. 1. Ioan. Azor. inſtit.*
29 *moral. par. 1. lib. 12. cap. 16. q. 9.* Vt ea poſtmodũ
,, pauperibus diſtribuerentur. Aurum enim Ec-
,, cleſia habet, non vt ſeruet, ſed, vt eroget, & ſubueniat in neceſſitatibus. *can. aurum. 67. 12. q. 2. tex. cum gloſſ. verb. de cauſis. in cap. 2. de præſcript. tex. auth. peregrinos omnes. C. communia de ſucceſſionibus. text. Sacr. Sanct. Trid. Synod. ſeſſ. 25. cap. 1. de reformat.*

30 Ita enim pauperum cura eſt Domino, vt
,, quod illis tribuitur, ſibi datum æſtimet. *Quod*
,, *vni ex his minimis meis feciſtis* (inquiens) *mihi*
,, *feciſtis. Matth. 25. 40.* Iſti enim ſunt corpus meũ
,, myſticum, & caro mea, & tam grata habeo
,, bona eis facta, ac meæ perſonæ eſſent exhibi-
,, ta, dummodò ex charitate, & propter me fa-
,, cta ſint eis. *vt Dyoniſ. Carthus. ibid. loquitur ar.*
40 col.

40.*col.fin.* & optimè *Nauar.man.d.cap.17.nu.29.*
verſ.quarto quando. & de redditib.d.q.1. mon.21.
nu.5.& monit.48.num.9.
31 His ita ſuppoſitis: Ad rem noſtram inferens
Dico 1. Malè acceptorum reſtitutionem ei fa-
ciendam eſſe, à quo accepta illa fuerit, vel per
furtum, vel per rapinam; vel alio quocunque
modo, contrà Iuſtitiam, vel voluntatem Domi-
ni. *cap. ſicut dignum. 6 §. eos inſuper. de homicid. cap.*
ſicut dignum. 5. de vſur. cap. cum te. 22. de iur. iurand.
32 Quia compenſatio, quæ per æqualitatem rei
ad rem facienda eſt, ei fieri debet, qui minùs
habet, quàm quod ſuum eſt. *Sanct. Thom. d. q. 62.*
ar. 5. & in 4. diſt. 15. q. 1. ar. 5. ad 4. q. gloſ. penult.
circa med. d. reg. peccatum. 4. vbi Couar. par. 2. in re-
lect. in initio. num. 6. & S. Anton. ibid. circa med.
verſ. eſt autem reſtituendum. par. 1. ſum. et par. 2. tit.
2. cap. 1. §. 25. in 6. deceptione. Nauar. man. dict. cap.
17. num. 28. et 29. Pater Molina diſput. 74 num. 1.
Leſs d. lib. 2. cap. 7. dub. 5. nu. 19. Vaſq. in opuſc. tract.
de reſtit. cap. 5. §. 4. dub. 1. num. 2. Binsfeld. in en-
chyrid. Theologiæ paſtoralis. par. 3. de decem pracep.
d. cap. 15. per tot. fol. mihi. 349 et ſeq. Alioquin
non liberabitur reſtituere debens. *ſecundum*
gloſ. in d. reg. peccatum. circa med. per tex. in l. iani-
33 *to. 12. C. de ſolut.* Profectò; quòd adæquatio, quæ
per actum commutatiuæ Iuſtitiæ fit, reddendo
cuiquè, quod ſuum eſt, non poteſt fieri, niſi ei,
qui minus habet quàm, quod ſuum eſt, & in eo
eſt læſus. *S. Thom. d. q. 62. ar. 5. & art. 6. ad primum,*
& ad tertium Leſs d. cap. 7. dub. 5. num. 19. Gregor.
Sayr. in claui regia. lib. 10. tract. 5. cap. 2. num. 3. in
fin. & dub. 5. num. 20 Bonacin. d. diſput. 1. quæſt. 3.
punct. 4. num. 2. Layman. d. tract. 2. cap. 1. & cap. 9.
Pater Iacob. Gordon. Theolog. moral. tom. 1. lib. 5.
quæſt. 1. cap. 1. num. 3. & 4. & quæſt. 6. cap. 1. nu. 1.
& 2.
34 Dico ſecundo, quòd vbi, qui dominus abla-
tæ rei eſt, nõ reperitur, facienda reſtitutio erit
eius hæredibus. *tex. in d. cap. ſicut dignum; §. eod.*
tex. d. cap. cùm tu. 5. de vſur. vbi Scribent. & Petr.
Binsfeld. q. 6. concluſ. 1. & 2. tex. in cap. cùm ſit. 16.
de Iudæis. S. Thom. d. art. 5. ad 3. Abb. conſ. 34. col.
fin. in princip. verſic. nam faciunt in hoc fidem.
par. 1.
35 Quòd ſi poſt diligentem inquiſitionem, nequè
Dominus ipſe, nequè ſui hæredes apparere
potuerint, reſtituenda res erit in animæ com-
modum, & vtilitatem Domini, cuius erat; di-
ſpenſando eam pauperibus, qui in hoc hæredũ
loco habentur. *vt Laurent. Rodulfus.* inquis. *tract.*
de vſur. quæſt. 113. num. 28. in fin. volum. 16. tract.
36 *fol. 136.* vel in alios pios vſus. *S. Thom. d. art. 5.*
ad 3. Geminian. conſ. 20. Nauar. man. d. cap. 17. nu.
28. Sayr. d. lib. 10. tract. 5. cap. 2. num. 5. & num. 4.
dub. 1. Binsfeld. d. q. 6. concluſ. 3. Azor par. 3. lib. 4.
cap. 26. quæſt. 1. & quæſt. 3. Leſs. d. lib. 2. cap. 14. dub.
6. n. 32. & 33. Molin. d. diſput. 746. num. 1. Vaſq.
d. cap. 5. §. 4. dub. 6. num. 31. & 33. Reginald. in pra-
xi fori Pœnit. tom. 1. lib. 10. cap. 14 num. 194. &
197. Bonacin. d. q. 3. punct. 4 num. 3. & 5. Layman.
vbi ſupra. Gordon. d. lib. 5. q. 5. cap. 9. num. 22. & 23.
& diximus nos reſponſ. noſtra. 22. num. 60. & 61.

37 Non præmiſſa autem diligenti inquiſitione
ad rei dominum inueſtigandum, quamuis pau-
peribus, vel pios in alios vſus, res ipſa diſper-
tiatur, nõ liberabitur, q reſtituere debebit, qa
onus non remittitur. *vt gloſ.* loquitur *d. reg. pec-*
,, *catum. circa med.* Et quia ipſemet debitor per
,, malam acceptionem, tali ſe addixit oneri, po-
,, nendo alium in paupertate. Non enim eſt dã-
,, dum pauperibus, nequè ædificanda ſunt Mo-
,, naſteria, aut hoſpitalia, extantibus damnum
,, paſſis, de bonis eorum, ſine eorum voluntate.
vt Caiet. loquitur. *d. quæſt. 62. ar. 5. ad 3 ſequuntur*
Sayr. d. cap. 2. dub. 5. num. 10. Binsfeld. d. cap. cùm
tu. quæſt. 7. concluſ. 1. 4. & 5. Vaſq. d. dub. 1. nu. 2.
Molin. d. diſput. 744. nu. 4. Reginald. d. cap. 14. num.
194.
38 Dico, tertio Epiſcopos, qui in locum ſuc-
ceſſere Apoſtolorum. *can. in nouo. 2. § ipſis quo-*
que decedentibus. 21. diſt. can. quorum vices. 68. diſt.
39 & quorum Vicarij appellantur. *in cap. vnico. §.*
per frontis. de ſacra vnctione. Bellencin. de charita-
tiuo ſubſidio. quæſt. 66. n. 11. vol. 15 tract. fol. 400.
col. 1. Troyol. Malnet. de Canonizatione Sanctor.
dub. 2 num. 3. volum. 15. tract. fol. 419. Gratian. fo-
renſ. par. 3. cap. 590. num. 16. Faſc. de viſit. lib. 1. c. 2.
40 *num. 12. & cap. 4. num. 5.* Diſpenſatores conſtitu-
tos fuiſſe (mediatè quidem per Eccleſiam, &
Summum Pontificem, vnumquenq; eorum
in ſua Diœceſi) bonorum Chriſti Domini, &
Eccleſiæ Sanctæ ſuæ, cùm ſpiritualium, tùm
temporalium. iuxtà illud Apoſtoli 1. *ad Co-*
,, *rinth. 4.* Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros
41 Chriſti, & diſpenſatores myſteriorũ Dei. Sunt
enim Epiſcopi medij inter Deum, & Populum;
ſicuti diſpenſator medius eſt inter dominum
& familiam. *vt gloſ. ordinaria Nicolai Lyrani.*
eod. loco loquitur. & ſequitur *S. Thom. eod. loco*
lect. 1. Cornel. à Lapide ibid. verſ. primo. Concilium
,, *Antiochenum in can. Epiſcopus. 23. 12. quæſt. 1.*
,, *Epiſcopus* (inquiens) *Eccleſiaſticarum rerũ habet*
,, *poteſtatẽ, ad diſpẽſandum erga omnes, qui indigent,*
,, *cum ſumma reuerentia & timore Dei.* hæc ibi. quæ
habentur etiam ex Cõcilio Martini Papæ. *can.*
Epiſcopus. 5. 10 quæſt. 2. et tex. in can. Epiſcopus. 1.
§. quia ergo. 14. quæſt. 1. Innocent. in cap. cùm ſuper.
4. num. 4. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. Fredericus. de
Senis. conſ. 33. nunquid ille. num. 2. Nauar. man. d.
cap. 17. num. 28. circa med. & de reddit. Eccleſ. q. 1.
monit. 21. num. 8. in 8. ratione. & monit. 40. num. 6.
verſ. quinto quod ratio. & num. 8. & tract. de In-
dulgent. notab. 29. num. 1. & diximus nos reſponſ.
noſtra. 20. num. 22.
42 Diſpenſare igitur eos oportet, & diſtribue-
re ſecundum paternam eorum prudentiam
inter pauperes, & indigentes bona ipſa Eccle-
ſiarum, quinimò magis Dei, & Domini noſtri
Ieſù Chriſti, apud quem ſolùm, verum rema-
net dictorum bonorum dominium (vt ſupra
dicebamus) apud Eccleſiam verò, eiuſq; Præ-
latos adminiſtratio, & diſtributio. *ſecundum*
Innocent. d. cap. ſuper. num. 4.
43 Diuerſimodè tamen. Apud Eccleſiam qui-
dem, & Summum Pontificem vniuerſalis, &
imme-

furtumq; committant, contrà voluntatem
Dominorum illa conuertendo; iuxta difini-
tionem furti à Paulo traditam *in l. 1. ff. de furt.*
quod probare apertè ſatis videtur *tex, in can.
ſicut ij. 6. §. neque enim. 47. diſt.* dùm ibi dicit 1
„ *Eſurientium panis eſt quem tu detines, nudorum*
„ *indumentum eſt, quod tu recludis. & tex. in dict.
can. Epiſcopus. 6. 10. q. 2. & can. Epiſcopus Eccle-
ſiarum. 27. 12. q. 1. Ioan. Iacob. à Canibus. de
executoribus vltimarum voluntat. par 2. §. quæro
tertio. num. 17. cum ſeq. volum. 7. tract. fol. 92. Na
uar de reddit. 1. q. 1. monit. 48. num 9. Binsfeld. in
enchyrid. Theolog. moral par. 4. de iuſtit. & iniuſt.
in ordine ad benefic. cap. 13. §. 1. concluſ. 3.*

59 Sicuti furtum facit eleemoſynarum diſtri-
butor alicuius Principis, ſi illas, pauperibus
derelictis, in proprias vſurparit vtilitates, neq;
ſecundũ Dñi volũtatẽ pauperibus diſtribue-
rit. *in d. can. gloria Epiſcopi. §. amico raperc. 12. q.
2. ad tex. in l. ſi pignore. 56. ff. de furt. tex. in
can. ſicut ij. 8. §. neque enim. 47. diſtinct. Ia-
cob. à Canib. dict. §. quæro tertio. num. 17. verſic.
ſecundo quia.*

60 Quamobrem tenebuntur Epiſcopi ſic malè
accepta, & ipſi reſtituere, vel pauperibus (vt
eorum perquirit munus) diſpertiendo, vel in
alios pios vſus erogando. Cùm reſtitutio ne-
ceſſaria ſit ad ſalutem, vt ſupra dicebamus.
Quia conſeruare iuſtitiam eſt de neceſſitate
61 ſalutis. Et præceptum de reſtituendo, licet
ſecundum externam verborum formam affir-
matiuum eſſe videatur, implicat tamen in ſe
negatiuum præceptum; vt ſcilicet nõ detineã-
tur res alterius contra Domini voluntatem.
*ſecundum S. Thom. d. q. 62. art. 8. ad 1. ſequitur latè
diſputando. Pater Turrian. d. diſput. 9. dub. 2. num. 8.
& 9. Binsfeld in enchyrid. par. 3. de 10. præcept.
cap. 15. de reſtitut. §. 1. col. 4. Bonacin. d. diſput. 1.
q. 1. in 2. propoſit. punct. 2. num. 4. Layman. d. tract.
2. c. 2. n. 1. et 2. Gord d. lib 5. q. 1. c. 1. n. 3. & 4.*

62 Neque excuſari Epiſcopos, quin incerta
huiuſmodi in pauperes, pioſq; vſus alios di-
ſtribuant, quòd videlicet, diſponentes, vt plu-
rimum, ipſis Epiſcopis, vel eorum Eccleſijs, ea
relinquant. Nimirum, quòd ex hoc propriam
minimè perdunt naturam, quin incerta ſint,
atque pro malè ablatis; Epiſcopis verò relin-
quantur, vt ea, tamquam Patres, pauperibus
63 diſpertiantur. Namq; pauperum nomine Epi-
ſcopus venit. Vnde eſt, quòd pauperibus hære-
dibus inſtituris, poteſt, & debet Epiſcopus eo-
rum nomine in poſſeſſionem mitti relictorum
bonorum; ſicuti Præter pro filio, & Procura-
tor pro domino. *ad tex. in d. l. ſiquis ad declinan-
dum. 38 vbi Bald. num. 6. C de Epiſ & Cleric. Me-
noch. d. remed. 4. de adipiſcend. poſſeſ num. 259. 260.
261. & 276. Ioan. Baptiſt. Thoro in ſum. piarum
cauſarum. priuileg. 104. & 259. in fin.*

Inſero ſecundo, quòd quamuis incertorum
Reſtitutio, vbi ſcilicet incertus eſt Dominus,
pauperibus fieri debeat, in vtilitatem Animæ
eius, qui dominus eſt, & neſcitur, vt ſupra dixi-
mus ſecundo dicto.

64 Nullum tamen ex hoc ius eſt pauperibus
peculiariter quæſitum, iure naturali, vel diui-
no, vt illa ſibi habeant; ſed humano iure dum-
taxat; vt communis eſt omnium ſententia.
*Frederic. de Sen. d. conſ. 33. num. 2. in fin. & num. 3.
Sot. de iuſt. & iure. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 3. col. 15. in
reſponſ. Nauar. man. d. c. 17. num. 92. & 93. Couar.
reg. peccatum par. 1. relect. in princ. n. 6. et 7. & par.
3. §. 1. num. 3. cum ſeq. Ioan. Azor. d. par. 3. lib. 4.
c. 26. q. 1. verſ. verùm difficultas. & q. 3. Leſſ. d. c.
14. dub. 2. num. 36. & 37. & cap. 15. dub. 1. num.
3. & 5. Sayr. d. lib. 10. tract. 5. cap. 2. dub. 3. num.
10. 11. 12. Vaſquez de reſtit. dub. 1. §. 4. num. 6. &
ſequentib. Bonacin. d. diſputat. 1. quæſt. 3. punct. 4.
num. 8. & 9. Layman. d. tract. 2. cap. 9. num. 1. &
2. Gordon. dicto. libr. 5 quæſt. 5. cap. 9. numero.
23.*

Alioquin omninò pauperib. ipſis debetẽtur,
65 nec in aliud pium opus impendi poſſent. At in
nullum horum determinatè deputata ſunt,
quàm quod Deo quærantur, & Chriſto Ieſu
Domino (vt ſupra dicebamus) in vtilitatem
expendenda Animæ eius, qui eorum eſt Do-
minus. Etſi putarit, nec abrè ſancta Mater Ec-
66 cleſia de ſalute ſollicita filiorum, optimum
eſſe conſilium, ſi pauperibus ea diſpertirentur,
in eorum ſubſtentationem, vel in alia quęcũq;
pia opera impenderentur; quaſi hæc videatur
tacita dominorum voluntas, vt oretur pro ip-
ſis; vt ſi corporaliter domino prodeſſe non
poſſunt, proſint tamen ſpiritualiter. *Syluest. re-
ſtitutio. 8. q. 3. Nauar. d. cap. 17. num. 29. verſ. quar-
to quando. & num. 93. verſ. addimus etiam. Vaſq.
d. §. 4. dub. 1. num. 9. Leſſ. d. cap. 14. dub. 6. num. 37.
& 39. in fin. ex tex. in d. cap. cùm tu. 5. de vſur. &
d. c. ſicut dignũ. 6. §. eos. de homicid. Sayr. d. c. 2. dub.
3. n. 13. Gord. d. lib. 5. q. 5. c. 9. n. 22. 23. & 24.*

67 Quamobrem ſequitur, multò minùs ius eſſe
poſſe Epiſcopis, vt incerta hæc ſibi, ſuiſq; vſi-
bus applicent, cùm nullo iure, neque diuino,
neque naturali, neque etiam humano, ea ipſis
debeantur; ſed eorum dumtaxat meri ſint di-
ſpenſatores, vti Patres, & Paſtores Gregum,
& rationabilium Chriſti ouium; ipſis, eorumq;
curæ, ac diligentiæ commiſſarum, quarum vti-
litatem quærere tenentur. *Ezecchiel. 34.* Et ſa-
68 nè, ſi quicquid habent Clerici, pauperum eſt
(vt Hieronym. Damoſo ſcribens inquit, rela-
tus *can. quoniam quicquid. vltimo. 16. q. 1.* multò
magis vtique id, quod in ipſorum pauperum
vſum deputatum eſt lege humana (vt di-
cebamus) eorum eſſe debebit, illudque
Epiſcopi eiſdem diſpertiri, non verò ſibi ip-
ſis accipere; vt ne alioquin (vt diximus) fur-
tum faciant. *Nauar. de reddit. dict. can. quo-
niam quicquid. quæſt. 1. monit. 21. num. 6. in 6. &
vltima ratione.*

69 Et præterea, ſi plus iuris eſt pauperibus
in alijs Eccleſiaſticis redditibus, vt debi-
tam ex illis ſubſtentationem accipere poſ-
ſint, quàm in hæc incerta, & pro malè
ablatis relicta, eſſe poſſit. *vt Nauarr. in-
quit d. cap. 17. num. 93. verſic. addimus etiam.*

„ Quinimò malè adinuenta, malæquè conſue-
„ tudines, nequè ex longo tempore, nequè ex
„ longa conſuetudine confirmantur, vt Impe-
rator loquitur, *in auth. vt nulli iudic. liceat. §. 1.
collat. 9.* Alioquin ſceleſtiſſimi quiq;, & per-
diti homines, atq; fures, & qui in profundum
deuenerunt malorum, peccandi conſuetu-
dine fœliciores euaderent: & qui ab initio
81 Diabolus peccat. 1. *Ioann.* 3. 8. omnium
Sanctiſſimus æſtimaretur, quòd peccandi
conſuetudinem præſcripſiſſent. At numquid
iniquus eſt Deus, qui infert iram? ſecundum
hominem dico? Abſit. vt verbis loquar Apoſt.
ad Roman. 3.
Nõ igitur præſcripſere Epiſcopi ius exigẽdi
incerta huiuſmodi pro malè ablatis, & in pro-
prios conuertendi vſus: quòd id peccatum
82 ſit, ac contrà iuſtitiã. Malæ autẽ fidei poſſeſſor
vllo tẽpore non præſcribit. *reg. poſſeſſor. 2. de reg.*
83 *iur. in 6.* Nullũ verò vinculũ, neq; conſuetudo,
vel ſententia poteſt peccatorẽ in ſuo peccato
defendere, propter Animæ periculum. *vt
Gaill.* inquit *practicar. obſer. lib. 1. obſer. 112. nu. 3.*
84 Neq; itẽ ſecundũ. Nimirùm, quòd poteſtatẽ
hãc diſpertiẽdi bona Eccleſiæ inter pauperes,
atq; pios in vſus alios (vt in ſuperioribus oſtẽ-
dimus. tertio noſtro dicto) non à ſeipſis habẽt,
ſed à Summo Romano Pontifice recognoſcũt;
85 vt nullo vnquam tempore, quamuis longiſſi-
mo, & immemorabili, quidquam de ſuprema
huius Pontificis poteſtate præſcribere poſſint;
abſq; Pontificis ipſius ſcientia, & patientia.
vt docet Innocent. communiter receptus. *in
cap. bonæ. il ſecondo. quod eſt. 4. num. 1. in fin. verſ.
quidam etiam requirunt. de poſtulat. Prælatorum.*
ſequitur *Gonzal. ad regul. 8. cancellar. §. 2. in
proœm. num. 13. Rota par. 1. in recent. deciſ. 221.
num. 3. in fin. & num. 4. cum ſeq.*
86 Ea vero, quæ facultatis ſunt, & à libera pen-
dent concedentis poteſtate, præſcribi minimè
gentium poſſunt. Vt nullo pro in vnquam
pacto aduerſus ea, conſuetudinis, quamuis in-
ueteratæ authoritas, inſurgere valeat. *tex. cum
gloſ. in l. viam publicam. 2. ff. de via publica. gloſ.
in cap. vt priuilegia. 24. verbo. ſemel in anno. in fin.
extrà de priuileg. Abb. in cap. ad noſtram. 5. num.
11. de confirmat. vtili. vel inutil. Ripa in l. quomi-
nus. ff. de fluminib. n. 132. Gabriel lib. 5. de præſcrip.
cõcl. 10. n. 1. Portius Imol. lib. 3. reg. 33. n. 1. Balb. de
præſcrip. in 4. p. 5. p. prin. q. 1. mihi f. 494. Rota p. 1.
diuerſ. dec. 778. n. 5. & in recent. p. 2. to. 2. dec. 536.
n. 4. apud SS. Ludou, dec. 162. nu. 10. vbi Beltramin.
n. 16. Gratian. forenſ. p. 4. c. 745. n. 83. Maccrat. var.*
87 *lib. 1. reſol. 81. n. 9.* Potiſſimùm verò, ſi res me-
rè facultatiua eſſet, nequè titulus alius, præ-
ceſſiſſet, cuius intuitu, & poſſediſſe, & præ-
ſcripſiſſe ſe dicere valeat obijciens. *ſecundum*
latè tradita per *Menoch. lib. 6. præſumpt. 67. &
Brunor. à Sole in propoſition. iur. verbo. præſcriptio.
6. & verbo. voluntati liberè. & per Rotã apud Illu-
ſtriſſimum Seraphin. deciſ. 323. num. 2. & 3. per*
88 *Beltram. d. deciſ. 162. num. 16. in fin.* Tùm præte-
rea, quòd ſupremus Mũdi vniuerſi Monarcha,
& vice Deus in terris, Pontifex Maximus, ob
ſupremam, & abſolutam, quam à Chriſto Do-
mino obtinet poteſtatem, quæ nullis eſt limi-
tibus coarctata, atq; anguſtiata, totam mundi
Orbitam pro Diœceſi recognoſcit, vnde cum
Ordinarijs omnibus in iuriſdictione, & admi-
niſtratione rerum Chriſti, cuius eſt Vicarius,
& Eccleſiæ Sanctæ ſuæ, Ordinarius ipſe Ordi-
nariorum, & Pater Patrum, concurrit. Quade-
re nulli facit iniuriam, ſi ſua vtitur poteſtate
& iuriſdictione. *cap. 2. & cap. ſi à ſede. 31. de
præbend. in 6. optimè Ioann. Monach. vbi etiam
Probuſ. num. 1. in cap. ſi eo tempore. 45. de elect. lib.
6. Bald. in cap. 1. num. 1. de his qui feud. dare poſſunt.
in vſib. feudor. Turre Cremat. in ſum. de Eccleſia.
lib. 2. cap. 52. Archid. in cap. cùm de beneficio. nu.
2. circa finem. verſ. nec meritis. de præbend. in
in 6. Nauar.* in terminis noſtris loquens de
malè ablatis. *de Indulgen notab. 29. per tot. Caſ-
ſador. deciſ. 3. num. 24. de præbend. Puteus. deciſ. 48.
num. 6. & 8. lib. 3. Rota apud Sanctiſſimum Ludou.
Gregor. XV. deciſ. 221. num. 9. Barboſ. & alij apud
ipſum d. tract. de iure Eccleſ. cap. 2. nu. 15. & 16.*
90 Hinc eſt, quòd Pallio, quod ſanè plenitudi-
nem indicat poteſtatis, ſemper, & vbiq; in
miſſarum ſollemnijs vtitur Summus Pontifex,
cæteri verò Archiepiſcopi in ſuis Eccleſijs, &
certis dumtaxat diebus. Quia, vt ille in pleni-
91 tudinem poteſtatis, ita iſti in partem ſollicitu-
dinis aſſumuntur. *cap. 1. & 4. de auth. et vſu. pal-
lij. can. decreto. 10. circa fin. 2. q. 6. S. Anton. in ſum.*
92 *3. par. tit. 23. cap. 3. §. 2. in 2. priuileg.* Nequè Pa-
ſtorali (incuruo ſcilicet baculo, ſiuè lituo) vt
cæteri Epiſcopi, vtitur. Quòd iſti ab ipſo limi-
tatam accipiunt poteſtatem, ipſe verò illimita-
tã, & abſolutã à Chriſto Domino. *ut tex.* in quit;
*cũ gloſ. fin. in fin. in c. vnic. §. fin. in fin. de ſacra vn-
ctione. Troil. Maluet. de Canoniz. Sanctor. dub. 2. n.
38. vol. 15. tract. fol. 419. Archid. d. c. cùm de bene-
ficio. n. 2. circa fin. Rota p. 1. in recent. dec. 221. n. 5.*
93 *in fi.* Nã, & ſi quidẽ electionẽ Papa à Cardina-
libus eligẽtibus obtineat, at verò, electione ip-
ſa perfecta, poteſtatẽ immediatè à Chriſto re
cipit. *Auguſt. Triumph. de poteſt. Eccleſ. q. 1. ar. 4. in
reſpõſ. verſ. ſed ſi loquamur. et ar. 5. per tot. Henriq.
in ſum lib. 6. c. 5. §. 6. & lib. 10. c. 24. §. 1. circa med.
Card. Bellarm. cõtrouerſ lib. 1. de* Romano *Pontifice
cap. 12. col. 1. in fin. verſic. nos verò priore modo.
& col. 17. verſic. reſpondeo moriente Pontifice. &
lib. 2. cap. 17. in 3. ſententia. tom. 1. Ioan. Azor. par.
2. lib. 4. cap. 2. q. 14. Barboſ. de offic. & poteſtat.
epiſc. par. 3. allegat. 50. num. 1. & d. tract. de iure Ec-
cleſiaſt. lib. 1. d. cap. 2. num. 75. & 76. Melchior
Lotterius. de re benefic. lib. 1. q. 22. n. 20. 21. & ſeq.*
94 Sic enim ipſe Petro loquitur *Matth. 16.* Et
„ tibi dabo claues Regni Cœlorũ. Tibi (inquit)
dabo. Ego, ſcilicet, non alius. Claues, ſupremã
videlicet poteſtatem: quam per claues accipi
concors Patrum, & Theologorum eſt ſenten-
tia. *S. Thom. in ſupplem. q. 17. art. 1. & ſeq. Abulen.
in S. Matth. d. cap. 16. tom. 4. q. 72. & 73.* poſt alios,
quos refert, docet *P. Azor. d. lib. 4. c. 19. col. 2.
verſ. tertio illi argumentantur. Illuſtr. Bellar. d. c. 12.*

R 2 *lib. 1.*

Digitized by Google

lib. 1. de Romano Pōtifice, & P. Maldonatus plenè hoc eod. loco. n. 19. & Pater Barradius to. 4. lib. 10. cap. 13. fol. mihi. 1175. Dyoniſ. Carthuſ. d. cap. 16. art. 29. col. 3. in fin.

Attendant ergò Aduerſarij, & obſtupeſcāt, & ſuperponant digitum ori ſuo. vt Iob verbis loquar. 21. 5. ac glorificent Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus. *Matth. 9. 8.* ſequè Apoſtolicis præceptis conforment. *vt text. loquitur d. can. præceptis Apoſtolicis. 12. diſt.* ſinantquè Oeconomum Fabricæ ſuis perfrui priuilegijs.

Et ita ex his reſpondendum cenſui ſub cenſura.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

SVMMARIVM.

1 *PRæſcriptio, vt iure concludat, quæ requirantur.*
2 *Præſcriptio nulla procedit data ex aduerſo contrarij poſſeſſione.*
3 *Præſcribit nullo tempore malæ fidei poſſeſſor.*
4 *Præſcriptio, nec nouit currere data mala fide preſcribere intendentis. & nu. 9.*
Et ſi ante completam præſcriptionem mala fides ſuperuenıat. ibid.
5 *Præſcriptionem impedit ſcientia poſſeſſionis aduerſarij.*
6 *Bona fides inuincibilem perquirit ignorantiam, vel ſaltim probabilem; nec ſufficit craſſa, & affettata.*
7 *Mala fides arguitur ex actis clandeſtinè factis.*
Item ex extrinſecis mala ipſa fides arguitur. num. 8.
9 *Bona fides adeſſe non poteſt, vbi mala demoratur.*
10 *Bona fides præſumitur ex temporis curſu.*
Quod exaudi vbi dubia res eſt, nec de mala fide apparet. 11.
12 *Contrariorum eſt mutuò ſe à ſubiecto expellere, vt vno eorum poſito tollatur alterum.*
13 *Contraria inuicem in eodem ſubiecto ſe compati haud poſſunt.*
14 *Deus an poſſit actum repugnantem in eſſe producere.*
15 *Princeps eſt ſupra ius, & poteſt conditam legem abrogare.*
16 *Pauperum nomine Eccleſia quoque comprehenditur.*
17 *Pontifici Summo plenius ius eſt applicandi incerta in beneficium Fabricæ Sancti Petri, quàm ſit Epiſcopis applicandi ea in beneficiū ſuarum Eccleſiarum.*
18 *Papa ſuper omnes Epiſcopos eſt, atquè Epiſcoporum Epiſcopus.*
19 *Bona fides excuſat à reſtitutione eorum, quæ impenſa fuere.*
Limita à tempore quo mala fides ſuperuenit. num. 20.
21 *Præſcriptio allegata non ſuffragatur niſi eius requiſita probentur.*

ARGVMENTVM.

Præſcribi nè potuerit exigendi ius malè ablata incerta, Cippo Metropolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ relicta; per Procuratores Eccleſiæ prædictæ aduerſus Fabricæ Sācti Petri Oeconomum?

RESPONSIO. XXVI.

QVæ in facti notula data mihi fuere per Oeconomum Fabricæ, maturè perpenſis, omnem Procuratorum Metrapolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ vim, atquè conatum, ad proruenda Fabricæ S. Petri iura, in eo verſari potiſſimùm perſpexi, quòd in antiquiſſima, & penè immemorabili poſſeſſione ſe iactent eſſe, malè ablata, incerta, Cippo relicta Eccleſiæ Metropolitanæ, exigendi.

Verùm, quia Oeconomus præter priuilegia, & facultates per Summos Romanos Pontifices ipſi Fabricæ indulta, antiquiſſimam quoquè oſtendit exigendi poſſeſſionem per continuatas temporum exactiones malè ablatorum Cippo eodem relictorum, atquè ſententias à Sacra Congregatione ptolatas; mirum certè eſt, quomodo præſctiptionis clipeo muniri ſe poſſe Procuratores prædicti putent.

1 Et ſanè cùm tria, vel potius quatuor requirantur, vt præſcriptio iurè concludat. Iuſtus videlicet titulus; bona fides; temporis curſus; ac rei traditio, vel quid ſimile loco eius intercedat; addunt alij, ſcientiam, atquè Aduerſarij patientiam. *cap. vigilanti. 5. cap. ſi diligenti. 17. & cap. fin. de præſcpt. extra. cap. primo. eodem. tit. in 6. l. 2. & l. diutina. 4. l. longi temporis. 7. C. de præſcript. long. tempor. Viuius decıſ. 130. numero. 9. Villalolbus. in communib. opinion. lib. 1. verbo. præſcriptio ſeruitutis. num. 240. verſ. noto, quod ſcientia. & numero. 244. fol. 150. & 153. Ioannes Koppen. decıſ. 57. numero. 3. par. 1. aliiq; ab eo relati. Brunor. à Sole in propoſit. sur. verbo. præſcriptio. 6.*

Ac nequè bonam fidem, nequè continuatam temporis poſſeſſionē Procuratores prædicti probent. Quo pacto præſumptæ innitantur præſcriptioni, mirandum planè eſt.

Namq;

Namquè quòad continuatã temporis poſ-
ſeſſionem malè ablata exigendi, obſtat nõ mi-
nimi eis; .Quòd Tribunalis Fabricæ Miniſtri
ſemper continuatis ſucceſſiuis temporibus ,
ſcientibus, nec contradicentibus Procuratori-
bus prædictis, imò nec contradicere valẽtibus,
ea exigere.

2 Vt nullam proindè præſcriptionem in me-
dium afferre valeant, quæ eis ſuffragetur data
ex aduerſo contrarij poſſeſſione: *gloſ.fin. in d.
cap. 1. de præſcript in 6. Couar.in reg. poßeßor.de
reg.iur.in 6.par.2.relect.§.3.num.7. verſ. hinc fal-
ſum.in fi 1. Gambarus.alios referens. de offic.legati
lib.3.n.317. Put.d.c.436.lib.2.Rota in recent par.
1.decis.254.num.3.& coram Sanctiſſimo Ludouiſ.
D. N. deciſ 51.nu.3.& 4. Aluar. Valaſcus. con
ſultat. 125.num.5. & 6. Rota Maceraten. apud
Marc.Anton.Thimati deciſ.14.num.52.*

Quò verò ad bonam fidem: cùm ex ijs, quæ
in facto ſupponuntur; Mala eorum fides ma-
nifeſtis indicijs arguatur, cur præſcripſiſſe ſe
3 velint, rationi admodum aduerſatur. Nimi-
rùm, quòd malæ fidei poſſeſſor vllo tempore
non præſcribit.*reg.poßeßor.2.de reg.iur.in 6.cap.
fin.vbi Scribent de præſcript.Aym.conſ.146. nu. 1.
& ſeq.Couar.lib. 1.variar. reſolut.cap.9.nu.5.Ma-
ſcard.de probat.tom.2. concl.1000. & cõcl.1001.
Verall.deciſ.24.n 5.& dec 363.n.1.par 2. Rota in
recent.par. 1.dec.197.n.4 & par.2.tom 1.dec.164.
n.3.Gratian forenſ par.1.c.3.nu.26.& c.52. n.12.
& c.78.n.41.& par.2.c.339.n.27. Franciſ. Balb.
de præſcript.in 2.p. 3 p.q.1.n.1.& q.6.n.1. Barboſ.
d.c.fi.de præſcript.n.3. et 4 Rota in Romana præteſi
ſpolij.2.Iulij 1614.cora Card. Veroſpio. in poſthu.
per Farinac.tom.2.dec.150. num.5.*

4 Quin imò, neq; incipere nouit præſcriptio ,
data mala fide præſcribere intendentis.*d.c.1. de
præſcript.in 6.* Cæphal.*conſ.40.nu.20.& 21.lib.1.*
Ioãnes Koppen.*d.dec.57.n.21.* etiã ſi ante cõple-
tam præſcriptionem, alienæ rei ſcientia ſuper-
ueniat. *Rota apud Verall.d.dec.363.num.2.*

5 Arguitur verò Procuratorũ mala fides. Cùm,
quòd ſcientiam habuere certã de facultatibus
Fabricæ, atq; miniſtrorũ eius exactionibus, &
inhibitionibus Tribunalis, vt hoc vnũ ſatis eſ-
ſe poſſit, & debeat ad præſcriptionẽ, ex mala
fide deturbandã.*ad tex.in l.fi.vbi Bar.C.vnde vi.
Aym.d.cõſ.146.n.1.Caputaq; d.dec.24.nu.1.cum
ſeq.& dec.363.n.1.& dec.365.p.2.Rota in recent.
p.1.dec.221.n.7.Gratian.d.c.399.n.27.*Fãc.*Marc.
dec.435.n.2.p.1.* Koppen.*d.dec.57.n.23. Maſcard.
d.cõcluſ.M.per tot.& MI.Rota in Romana Vineæ.
20.Februarij 1589.corã Comitulo. in impreſſis no-
uiſſimè per Poſtium de Manutentione. deciſ. 66.
num.8.*

6 Ad producendã nẽpè bonã fidẽ, inuincibilis
requiritur ignorãtia, vel ſaltim probabilis; vt
nec ſufficiat craſſa, & effectata. vt inquit *Bonac.
tom.2.tract.de reſtit.diſp.1.q.2. puncto 1. in princ.
nu.1.vbi alios refert.Balb.d.2.par.3.par.d.q.1.n.3.
& q.2.3.& 4.*

7 Tùm, quòd Procuratores ipſi ob Tribunalis
Miniſtrorum metum, ac prohibitionem, quas
fecere exactiones omnes, clàm, & ſub pallio
fecere, vt miniſtros ipſos hoc lateret; vt multò
hinc magis, ſatisq; apertè mala fides adſtrua-
tur, & inſurgat. *ſecundum gloſ.in l. ſi quis ſub cõ-
ditione.7.ff.de conditionib.Inſtit.Menoch.de arbitr.
lib.2. cent.3.caſu.225.n.18.Rota in d.Romana Vi-
neæ coram Comitulo.d.nu.9.*

8 Rectè enim ex extrinſecis, (cùm ſit aliàs bo-
na, vel mala fides res, quæ in animo deliteat
hominis, vnde etiam Iudicis arbitrio remit-
titur. *ſecundum Menoch.d.caſu.225. num.*) mala
ipſa fides colligitur. *Menoch.lib.3.præſumpt.130.
num.47.* Koppen. *d.deciſ.57.num.22.*

Procuratorum itaq; patefacta mala fide;
præſcriptio omnis eorum, temporis, & ſi ſanè
longiſſimi, proruit atq; in caſſum abit. Quip-
9 pè cùm illa abſq; bona fide, ſtare minimè poſ-
ſit. Quæ vtiquè adeſſe nequaquam poteſt, vbi
Aduerſaria eius, mala fides, adfuerit. *d. cap.fin.
de præſcript.d.reg.Poßeßor.vbi Couar.d.par.2. re-
lect.§.8.num.4.Port.Imol.lib.3.reg.46. in 1.limit.
verſ.ſed contraria.Crauett.de antiq. tempor.4.par.
princ.num.19. cum ſequentib. fol. mihi. 248. in mi-
nori impreß.Menoch.de recuperand. poßeß. remed.
15.num.417.Surd deciſ 148.nu.6.Minſynger. cen-
tur.4.obſeruat.6.num.4. Koppen.d.deciſ.57.nu.13.
& 24.Valaſcus.d.conſult. 125. num.5. & 6. Illu-
ſtriſſimus Tuſc.tom.1.litt. B. concluſ.100.bona fi-
des quando præſumatur. nu. 19. Carolus de Graſſis
de effectib.Clericat. effect.9. num.461. fol. mihi.
284. Maſcard.tom.3. concluſ.1213. n.4.10. Bapt.*
Coſta.*to.2.oper.de rè integra.diſt.44.n.2.et to.1. de
facti ſcient.& ignor.cent.2.diſt.60.num.9.*

10 Nec proficit effugium. Præſumi bonam fi-
dem ex temporis curſu.*ex gloß.d. c.ſi diligenti.
17.vbi Abb.num.14.& alij, de præſcript.* Couar.*d.
reg. poßeßor.§.8.nu.2.& ſeq. Maſcard. d. concluſ.
1213. num.43.44. & ſequent. Menoch. lib.3. præ-
ſumpt.130.*Koppen. *d. dec.57.n.14.& ſeq.*

11 Exauditur id profectò, vbi dubia res eſt,
neq; aliàs de mala fidè apparet. *Alciat. reg. 3.
præſumpt.6.num.1. Crauett.de antiquit.tempor.d.4.
par.nu.21.fol.249.Balb.d.2.par.3.par.q.2.Maſcar.
d.concluſ.1213. num.56.Menoch.d.lib.3.præſumpt.
130.num.14.Auchar.conſ.310. tres Domini. n.18.*
Koppen.*d.deciſ.57.num.19.& 20.Valaſcus.dicta.
conſult. 125.num.10.11.& 12.*

12 Contrariorum nempè eſt, mutuò ſe expel-
lere à ſubiecto; vt vno poſito, tollatur al-
terum, cùm ſibi inuicem pugnent. *tex. in l.
hæc verba, ille, aut ille. 124. ff. de verb. ſignif.
Surd. deciſ. 92. num.11. & deciſ 34 num. 10. &
conſil.211.num.16. volum.2. Barboſ.axiomat.58.
num. 3.*

13 At mala fides affuit. Bona igitur, vt exu-
larit, viſus eſt. Cùm inuicem ſe compati in
eodem ſubiecto minimè valeant. *text. in cap.
maiores. 3.§.ſed adhuc.in fin. de Baptiſmo.arg.tex.
in can.reſuſcitatus. 35. de pœnitent.diſtinct. prima.
& gloß. in l. final. in verbo. diremptio. in fin.
ff.de diuort.* quatenus inquit; quòd poſito
vno de contrarijs, tollitur, & reliquum.
tex. in l. vbi repugnantia. 149. ff. de reg. iur. vbi

14 „ *Dec. num. 3. inquit*; Nequè Deum ipſum
„ poſſe actum repugnantem in eſſe pruducere;
quòd ſit hoc defectum in Deo omnipotente
ponere;non potentiam concedere. *vt diximus*
Reſponſ. noſtra 21. num.27. & 28.

Verùm enim verò,quid (amabo quæſo te)
præſcripſiſſe ſe iactant Metropolitanæ Procu-
ratores Eccleſiæ Neapolitanæ? Ius ne exigen-
di malè ipſa ablata, & in vſus proprios con-
uertendi, vel verò in pauperes illa diſpertien-
di? Vt ſi primum conceſſerint, ex ſe ipſis reij-
ciantur. Cùm ius nullum aliud ſit Epiſcopo in
hæc malè ablata incerta, niſi;vt in pauperes il-
la diſtribuat. Alioquin furti tenebitur. *ad tex.*
in l. 1. ff. de furt. Si verò altero inniti volue-
rint; obſtabit illis; quòd nullum cùm ſit ius
pauperibus in hæc malè ablata incerta, nequè
Diuino, nequè Naturali, ſed humano dumta-
xat iure conſtitutum, vt in pauperes diuidan-
tur; & Summus Romanus Pontifex in com-
moditatem Fabricæ Sancti Petri applicauerit;
Nullum poteſt eſſe ius,quod aduerſus Pontifi-
cis Summi poteſtatem acquirere potuerint,
vel Epiſcopi, vel Neapolitanæ Eccleſiæ Pro-
curatores. *Abb. in cap. ad audientiam. col. fin. de*
præſump. Carol. *de Graſſis alios referens. de excep-*
15 *tionib. except. 1. num. 28.* Eſt enim Pontifex ſu-
pra ius. *ad tex. in l. digna vox. 4. C. de legib.* Vt
potuerit conſtitutionem,qua cautum eſt (bo-
na hæc in pauperes diuidi) abrogare, eaq; Sā-
16 cti Petri Fabricæ addicere. Præter quàm
quòd pauperum nomine, Eccleſia quoquè
comprehendatur, quod ſuperiori noſtra Re-
ſponſione latius deduximus. Et ſanè argumen-
tum hoc (meo quidem iudicio) ita conuincit,
vt effugium nullum eſſe poſſe videatur. A quo
non longè abijſſe quoq; viſus eſt doctiſſimus
Couar. in reg. peccatum. de regul. iur. in 6. relect.
par. 3. §. 1 num. 3.

Quòd ſi inſtare vlteriùs voluerint. Appli-
cata ab Illuſtriſſimo Archiepiſco malè hæc
ablata fuiſſe in commodum Metropolitanæ
Eccleſiæ,vt hoc præſcripſiſſe ſe iactent Procu-
ratores.

17 Reſpondebit Oeconomus. Plenius ius; ple-
nioremq;, atquè ampliorem poteſtatem eſſe
Pontifici Summo, Vice Deo in Terris, vt in-
certa hæc in beneficium addicat Fabricæ S.
Petri,quàm ſit Epiſcopis, vt in vtilitem appli-
cent ſuarum Eccleſiarū. Et ſi ſucceſſent Oeco-
nomo, quòd ea vendicet, vt applicationem
per Pontificem Summum factam pro Sancti
Petri Fabrica Sarctatectam, atquè firmam ſer-
ſeruet; ſuccenſere illis iurè, multòq; magis,
iuſtiùſquè debebit Oeconomus,quòd peruer-
tere nitantur Pontificis Summi applicationē.
18 Cùm ſuprà omnes Epiſcopos ille ſit, atquè
Epiſcoporum Epiſcopus. Ni fortasſis cùm ſu-
prema Mundi totius Monarchæ poteſtate
contendere velint; Vt multò hinc magis Sa-
crilegij coarguantur. *ad tex. in l. 2. C. de crimine*
ſacrileg. gloſſ. in cap. eam te. 4. de ætate, et qua-
litat.

Nec item obſtabit aliud Procuratorum
effugium; de bona fide, quoad exactum ad hāc
19 vſquè diem, nè ad reſtitutuendum illud cogi
valeant; cùm bona fide, in vſus Eccleſiæ ne-
ceſſarios, impenderint. *ad tex. in l. bonæ fidei. 48.*
ff. de acquir rerum. dominio. Franc. de Ponte. conſ.
98. num. 7. lib. 2. Rota deciſ. 11. num. 1. & ſeq. in
impreſſis per Cencium de cenſib.

Præter quàm quòd enim in mala fide eos
fuiſſe manifeſtè patuit ex ſupra iam dictis;ni-
20 hilominus tamē,ab hinc triennium(quo tem-
pore, nouiter decreto Sacræ Congregationis,
edicta publicata fuere, vt à malè ablatorum
incertorum exactione omninò abſtinerent)
eos in mala fide apertè fuiſſe, lippis etiam pa-
tet. & tenſoribus; vt ſuffragari eis allegata bo-
na fides valeat haud minimè. *d. l. bonæ fidei. 48.*
Verùm (ſac exigendi allegata præſcriptio ſuf-
fragari eis aliquomodo in præteritum poſſet)
21 nequè tamen neceſſaria, ad præſcriptionem
legitimam inducendam, probant; vt decidere
eos iurè ex hoc vno meritò ab omnibus de-
beant. *ſecundum Franch. d. cap. 1. in princ. de præ-*
ſcript. in 6. Rota apud Illuſtriſſimum Seraphin. de-
ciſ. 422 num. 6.

Et ita ex his reſpondendum cenſui ſub cen-
ſura.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ
Fabricæ Aduocatus.

SVMMARIVM.

1 *MAlè ablata incerta non inde dicuntur, quòd*
incerta perſonæ, incertæue Eccleſiæ re-
linquantur ſed quòd poſt diligentem indagi-
nem, incertus adhuc eorum, cui debentur, domi-
nus eſt.
2 *Incertorum reſtitutio Domino facienda eſt,*
vbi ille certus eſt, non verò pauperibus, vel pijs
alijs operibus.
3 *Incerta ſemper talia perſeuerant, quandiù eo-*
rum neſcitur dominus, quamuis certæ perſo-
næ, vel certo pio loco relinquantur; neque ex
hoc naturam, quin incerta ſint, mutant.
4 *Nominis mutatio rei eſſentiam, & naturam*
non mutat.
5 *Res ab eſſentia ſua, ſiue forma ſubſtantiali æſti-*
mari, ac iudicari debent, non ab extrinſeca
qualitate, vel denominatione.
6 *Malè ablata incerta relinquens pauperibus,*
vbi dominus ſcitur, vel ſciri poteſt, non libe-
ratur.
Pauperibus enim dandum non eſt, neque ædifi-
canda Monaſteria, aut hoſpitalia, extantibus
damnum paſſis. num. 7.
8 *Malè ablatorum reſtitutio legatum nō dicitur,*
ſed debiti ſolutio.
9 *Beneficium non impendit, qui debitum præ-*
ſtat.
10 *Teſtator, qui incerta debet, poteſt poſtquàm*
Dominus non inuenitur, cui voluerit pio ope-
ri,

ri, vel pauperibus, vel Eccleſiæ, ea relinquere, pro animabus eorum, quibus ea deberentur, ſi ſcirentur.

11 *Incerta, ſue Eccleſiæ Cippo relinquūtur, quaſi incertorum capſulæ relinquuntur, non quòd Eccleſiæ ſimpliciter acquirantur; vnde non ſuam ob hoc mutant naturam, quin ſemper incerta ſint.*

12 *Interpretatio ſumenda eſt ex communi loquēdi vſu relinquentium.*

13 *Voluntas teſtantium ex verbis intelligi, & exaudiri debet.*

præſertim vbi verba clara ſunt.

14 *Verbis ſeruiendum eſt in interpretanda diſpoſitione quacunq; , ex quibus mens dignoſcitur.*

15 *Verba diſponentis inania eſſe debere, aſſerendum non vtique eſt.*

16 *Interpretatio aliena à verbis diſponentis ſumenda haud eſt.*

17 *Malè ablata incerta poteſt Summus Pontifex, bonorom omnium Eccleſiæ abſolutus diſtributor, in Fabricam applicare Eccleſiæ Sancti Petri.*

18 *Summus Pontifex poteſt compoſitiones inire cum ijs, qui incerta debent, & pro malè ablatis incertis.*

19 *Malè ablata incerta, quòd pauperibus debeantur, lege humana conſtitutum eſt.*

20 *Summus Pontifex etiam abſq; cauſa vnius Eccleſiæ bona alteri applicare Eccleſiæ poteſt.*

21 *Iniuriam nemini facit, qui iurè ſuo vtitur. vnde nemini iniuriam facit Summus Pontifex, cum malè ablata incerta in Fabricam Sancti Petri applicat.*

ARGVMENTVM.

Incerta nè dicantur malè ablata, certo loco, certiſquè pauperibus, vel certo pio operi, vel Eccleſiæ relicta? Et num iurè agat in ea, ſuarum facultatum, & priuilegiorum vi, Fabricæ Oeconomus Sancti Petri.

RESPONSIO XXVII.

TVtum non vtiquè eſſe videtur effugium, quod per Procuratores Metropolitanç Eccleſiæ Neapolitanæ de relictis pro malè ablatis incertis, Cippo Eccleſiæ prodictç, nouè quæritur, & obijcitur. Dùm, ex quo, certo loco, certæq; Eccleſiæ relicta ſunt; incerta ampliùs haud eſſe, neuè in incerto vltrà vagari, exiſtimant; ſeque liberos ob id eſſe ab onere volunt illa reſtituendi; ceſſareque putant Fabricæ Sancti Petri facultates, quæ incerta perſequitur. Quòd hæc incerta non eſſe, certæ deſtinata Eccleſiæ, firmo contendant pectore.

1 Haud namquè inde malè ablata, incerta ſunt, aut eſſe incerta dicuntur, quòd incertæ perſonæ, vel incertæ Eccleſiæ, ſiuè incertis pauperibus deſtinantur, vt Procuratores ipſi rectè ſe iudicare exiſtimant; ſed quia poſt diligentem indaginem, incertus adhuc Dominus eſt, cui hæc ipſa debentur. *ad tex. in cap. cùm tu. 5. verbo. his non ſuperſtitibus. vbi gloſ. & Abb. num. 4. & 14. & Scribent. de vſur. S. Thom. vbi Caiet. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 3. Angel. verbo reſtitutio. 2. num. 21. Sylueſt. eod. 8. q. 1. Tabien. eod. q. 18. num. 19. Armill. eod. num. 20. Sot. de iuſt. lib. 4. quæſt. 7. art. 1. ad 3. col. 14. verſ. de illo verò, qui ignotus. Nauar. man. cap. 17. num. 92. Couar. regula peccatum. par. 3. relection. §. 1. num. 3. Ioan. Azor. moral. par. 3. lib. 4. cap. 26. q. 1. Molina de iuſtit. tom. 1. diſput. 53. col. fin. in fin. verſ. iam verò bona, & tom. 3. diſput. 744. nu. 1. Reginald. in praxi fori pœnitent. to. 1. lib. 10. cap. 14. in princip. Vaſquez in opuſcul. tit. de reſtit. cap. 5. §. 4. dub. 1. num. 6. Roman. conſ. 164. hæc quinquaginta. num. 2. Carocius deciſ. 7. num. 11. Bonacina. tract. de reſtit. tom. 2. diſput. 1. q. 3. punct. 4. num. 1. Paul. Layman. Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 2. cap. 9. Gordon. Theol. moral. tom. 1. lib. 5. q. 5. cap. 9. num. 22. & 23. & diximus. reſponſ. 25. num. 35.*

2 Certus enim ſi Dominus eſſet, à quo malè res illæ ablatæ fuiſſent; ei vtiq; eiuſq; hæredibus reſtituendæ forent, non verò pauperibus, alijsuè pijs locis, & operibus dandæ. *tex. in cap. ſicut dignum 6. §. eos inſuper. de homicid. d. c. cùm tu. de vſur tex. in cap. ea te. 22. de iureiurād. S. Thom & Caiet d. art. 5. ad 3.* & latè ſupra citati Doctores, & nos in ſuperioribus noſtris ſcriptis pro hac re diximus. *reſponſ. 25. nu. 34. 35. & 36.*

3 Quò circà (eſtò certæ Eccleſiæ, vel certo operi pio, certiſq; pauperibus, ita malè ablatæ res, vbi earum neſcitur Dominus, qui neq; poſt diligentem appareat indaginem, nequè eius hæredes, per illas debentem relinquantur) non ex hoc tamen incertorum amittent nomen, quòd adhuc certus eorum neſcitur Dominus. Quare ſub malè ablatorum nomine, & natura perſeuerabunt, atq; aſcripta permanebunt. Ex quo enim, ex eo nomen ſortiuntur, & naturam, quòd incertus eorum ſic Dominus, nequè requiſitus poſt diligentem appareat indaginem: ex deſtinatione poſtmodum per illa debentium facta, vel certo loco, vel pio operi, vel certæ quoq; Eccleſiæ; non vtiquè mutabunt, vel ammittent, vt ex incertitudine naturali, ad accidentariam reuocentur certitudinem; & incerta, quæ erant; loci deſtinatione, vel perſonarum, per reſtituere debentem facta, certa euadant. *eſt tex. in id ſatis apertus. in l. ad recognoſcendas. 10. vbi Bald. C. de ingen. manumiſſ.* ibi enim habetur. Quòd

4 nominis mutatio, rei eſſentiam, & naturam nō mutat

5 mutat,ſed eadem illa perſeutrat. Cùm res ab eſſentia ſua, ſiuè forma ſubſtantiali iudicari, & æſtimari debeat, non ab extriuſeca qualitate, & denominatione. *ſecundum tex.in l. non codicillum.14. vbi Iaſ.num. 3.C. de teſtam. Crauett. conſ.214.num.4. & 5.* Neque rerum ſubſtantiã mutet non neceſſaria verborum multiplicatio. *vt Paul.* inquit *l pediculis.34. §.Labeo. ff.de auro,& arg.legat. Illuſtriſſimus Mant. de tacit. & ambig.tom.2. lib.13. tit.72.num.14 Cardin. Tuſcus. tom.3. littera F. concluſ. 413. num.2. Barboſ.aſſiomat.100.num.1. vbi alios plures refert.*

Non itaquè fieri poteſt, vt pro malè ablatis incertis relicta,ex quo eorum Dominus neſcitur,ex eo dumtaxat,quòd Cippo Maioris Eccleſiæ Neapolitanæ deſtinata fuere per illa debentes,incerta eſſe omninò diſinant.

6 Quippè,quòd; vel certus Dominus erat,cui illa debebantur. Et onus remiſſum minimè eſt reſtituendi; ſed auctum, cùm non pronidè ſoluerit, verum prætereundo dominum. *ſecundũ tex. in d. cap. ea te. 22. in princ. de iure iurand. facit tex. in l. eius,qui in prouincia. 41. vbi gloſ. & Bart. ff. ſi certum petatur.* quatenus habet; quòd ſoluens alijs,quàm vero creditori, non liberatur. *optimè Surd.deciſ. 60.num.1.& deciſ. 229. num.1. Gratian. diſcept. forenſ. par. 1.*
7 *cap.194.nu.17.* Nec enim eſt dandum pauperibus,neque ædificanda ſunt Monaſteria, aut hoſpitalia; extantibus damnum paſſis, de bonis eorum,ſine eorum voluntate. *vt Gaiet.* inquit *d.art.5. ad 3.& ſupra citati authores in initio.num.1.*

Vel verò incertus erat omninò dominus bonorum illorum; Et incertitudinem mutare ſnam, quò id ipſum Dominum haud potuere ex eo dumtaxat, quòd per illa debentem cer-
8 tæ ſunt deſtinatæ Eccleſiæ. Nec enim legatum nuncupari poterit huiuſmodi relictum, ex quo certæ factum ſit Eccleſiæ: Cùm debiti ſit ſolutio,non ſanè libera, neque ſpontanea dona-
9 tio. Quia non impendit beneficium, qui debitum præſtat. *Ioan. de Anania d. cap. cum tu. 5. col. 3. in gloſ. in verbo. ſuperſtitibus. num.3. verſ. adde prædictis. Bald. de vſur.* & ſequitur *ibid. Petr. Binsfeld.q.7.concluſ.6. in fin. Roman. d.conſ.164. hac quingenta.num.4. & conſ.199. præſens ſtatuti articula. num.8. Maceraten. variar. lib.1. reſolut. vltim. caſu. 58. verſ. ſed quid ſit de iure. Sylueſt. verbo. Canonica portio. num.6. verſ. ſeptimo vtrùm debeatur. Card. Tuſcus.tom.5. littera M. concluſ.23.num.3. & ſeq. Maſcard. de probat.vol.3.concluſ.1280.nu.155. Ioan. Baptiſta Coſta de facti ſcient.& ingnorãt. centur. 2. aut ſciebat,aut ignorabat.diſt.2.n.26. & ſeq. tom.1. oper. Nouar. de incertis, & malè ablat.priuil.2.num.1.& ſeq.*

Tantùm verò abeſt,vt verum ſit, quod pro ſe plurimi Procuratores faciunt Metropolinæ Eccleſiæ Neapolitanæ; relicta huiuſmodi Cippo deſtinata Metropolitanæ Eccleſiæ, certæ videri Eccleſiæ relicta, ceſſareq; proinde in-
10 certa eſſe. Potiſſimùm, quòd potuit Teſtator poſt diligentem certi inueniendi Domini indaginem,cui magis voluerat operi pio,vel Eccleſiæ ea relinquere, ſibiq; magis viſis pauperibus diſtribuere pro eorum Anima, quibus illa debebantur. ſi inueniri, ac ſciri potuiſſent. *Syluest.verbo. reſtitutio.8 quæſt.5. & 6. Nauar. man.cap.17.num.92. Molin. tom.3.diſput.747. nu. 3. & 4. Azor.par.3.lib.4.cap 26.q.2. Vaſquez de reſtitut.cap.5.§.4 dub.1.in fin. nu.12.& 13. Sayr. in claui regia.lib.10.tract.5.cap.2.dub.4. num. 19. cum alijs per nos etiam relatis d.reſponſ.noſtra. 22. num.40.*

Vt magis,magiſq; inſurgat ex hoc, incerta hæc ipſa relicta perſeuerare, atq; perſiſtere.
11 Non enim ita Cippo maioris Eccleſiæ prædictæ per Teſtatores relinquuntur, vt Eccleſiæ ipſi acquiſita ſint; ſed quòd velint (Cippo) vti incertorum capſulæ ea relinquere; à Confeſſarijs edocti,atquè ſynderesi excitante extimulati, non remitti peccatum, niſi reſtituatur, quod ablatum eſt,*ad reg.peccatum.4.de reg. iur. in 6.*

Neque Cippus hic per Neapolitanos Archiepiſcopos alium in finem repoſitus apparet,quàm,quòd incertorum, atquè diſpoſitorũ pro malè ablatis,ſit Capſula.

Non itaq; ſuam naturam mutabunt, quin incerta ſint,eò,quòd Cippo deſtinentur; ſicuti nec mutarent ſi abſq; Cippi memoria, pro malè ablatis incertis relicta fuiſſent.
12 Sumenda eſt igitur interpretatio ex communi loquendi vſu hæc ipſa relinquentium, qui ea ipſa (Cippo) deſtinant vti incertorum capſulæ,non quòd planè Eccleſiæ, cui illa affixa eſt,relinquere velint. *ad tex.in l.ſi ſeruus plurium.53.§.fin.cum ibi.notat de legat.1.l.liberorum. 50. §.quod autem Caſſius.de legat.3. Illuſtriſſimus Mant.de coniectur.lib 3.tit.8 num.1.& ſeq. ac per tot. Gonzal. ad 8. regul.Gloſ 11.num.68.& 69. Gratian.forenſ.par.1.cap.78.num.29. Barboſ.aſſiomat.222.num.7.*

Quod profectò verba ipſa huiuſmodi rogantium legata,clarè apertèq; oſtendunt; cùm relinquant ſub hac formula. *Item al Ceppo del Areiueſcouato ducati,&c. pro malè ablatis incer-*
13 *tis.* Teſtantium ergò voluntas ex verbis ipſis exaudiri, & intelligi debebit, vti verba ipſa ſonant. Potiſſimùm vbi illa clara ſunt,& aperta. *Mantica de coniectur.d.lib.3.tit.4. num.4. Chacheran.deciſ.126.num.11. Polidor. Ripa obſeruat.*
14 *121.num.5.* Cùm præſertim in interpretanda diſpoſitione quacunquè, diſponentis verbis inſeruiendum ſit,ex quibus mens ipſa concipitur. *ſecundum tex.in l.1.§.ſi quis nauem. circa fin. ibi. In re igitur dubia, meliùs eſt verbis edicti ſeruire.ff. de exercitator.act.l.non aliter.67. de legat. 3. Roland.conſ.61.num.30.volum.3 Maceraten.d. caſu.58.reſolut.vlt. lib.1.verſ.& licet primo aſpectu.Genuenſ.in practicabilib.Eccleſiaſt.q.399.n.2. in fin.*

Quid enim eſt (ædepol) ſi Eccleſiæ acquiſita ea vellent Teſtatores; quòd Cippo ea;non

verò

verò Eccleſiæ relinquant. Niſi, vt internum Animi eorum ſenſum aperiant, ſe ipſos ea, depoſiti iure, vti incerta, Cippo (incertorum vtiquè capſulæ) relinquere, diſpertienda, iuxta Sanctæ Matris Eccleſiæ mentem, atq; Ponti-
15 ficis Summi deſtinationem? Alioquin inania hæc eſſent verba, atquè facilia; quòd ſanè dicendũ, aſſerendumq; minimè eſt; cùm fruſtrà prolata videri non debeant. *l. ſi quando. 112. in princip. vbi gloſ verbo. fruſtrà, de legat. 1. Marant. conſ. 45. num. 9. Guido Pap. conſ. 140 num 7. in fin. Alciat. lib. 9. reſponſ. conſ. 103. num. 12. Aymon. conſ. 135. nu. 24. Pariſ. conſ. 90 nu. 33. lib. 2. Afflict. deciſ. 44. num. 19. Mantic. de coniectur. lib. 5. tit 8. num. 5. Cæſar Bartius. deciſ. Bononienſ. 12 nu. 29. & 30. Barboſ. d. aſſiom. at. 222. num. 11.*

16 Non itaquè alienã nos conuenit à teſtantium mente, & verbis interpretationem ſumere. *ad tex. in l. nulli. 28. in princip. C. de Epiſcop. & Cleric.*

Nihil ergò eorum eſt, quæ pro ſe plurimi Procuratores prædicti faciunt, quin, Cippo mala hæc ablata relicta, incerta perſeuerent; atquè poſſit illa proinde, vt reliqua omnia, pro
17 ſuæ plenitudine poteſtatis Summus Romanus Pontifex, bonorum omnium Eccleſiæ abſolutus diſtributor, in Fabricam applicare, atquè addicere Eccleſiæ Sancti Petri, in communem totius Chriſtiani orbis commodum, & vtilitatem, atquè Almæ Vrbis ornatum, & ſplendorem. *Panormit. in cap. conſtitutus 6. nu. 12. & 13. de religioſ. domib. Lapus allegat 105 nu. 2. Nauar. de ſpolijs clericor. §. 9. num. 2. & in man. d. cap. 17. num. 93. verſ. per quem reſoluo. Azor. d. cap. 26. q. 3. Molin. tom. 3. diſput. 748. num. 1.*

18 Siquidem, ſi valet Summus Pontifex, vti Summus diſtributor bonorum Eccleſiaſticorum, & Dei, ac Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex iuſta Eccleſiæ cauſa, compoſitiones cùm ijs inire, qui incerta hæc debẽt, vt omnes præcitati paulò antè Doctores, abſquè ſcrupulo vllo admittunt. *Nauar. Azor. Molin. et Vaſquez d. §. 4. dub. 1. num. 9. ac Reginald. d. lib. 10. cap. 14. num. 195. & num. 201. & alij. Bonacina. d. q. 3. punct. 4. num 21. & diximus d. reſponſ. noſtra, 22. num. 64. & ſeq.* Multò magis vtiquè poterit hæc eadem incerta, poſtquàm incertorum Cippo, ac capſulæ deſtinata fuere, in Fabricam attribuere Eccleſiæ S. Petri?

19 Porrò quòd, vt pauperibus, vel in aliud piũ opus incerta hæc impendantur, lege, ac permiſſione ipſius Summi Monarchæ Romani Pontificis, factum eſt. *Panormit. conſ. 34. num. 4. ad 4. col. fin, circa fin par. 1. Sot. d. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 3. col. 15. verſ. ad hoc primum Reſpondeo. Couar. d. reg. peccatum. par. 2. in princip. relect. num 6. & 7. Azor. d. cap. 26. q 3. Vaſquez d dub. 1. num. 9. Reginald. d. cap. 14. num. 196. & 201. Bonacin. d. q. 3. punct. 4. num. 9. & noſ. d. reſponſ. noſtra, 22. nu. 40. & 41.*

20 At quidem poteſt Summus Pontifex, etiam abſq; cauſa vnius Eccleſiæ bona, alteri cõferre, & applicare Eccleſiæ. *ad tex. in element. quia contingit. de religioſ. domib. Abb d. cap conſtitutus. num. 12. Nauar d. cap. 17 nu. 93 in fin in man.* Poterit igitur, & hæc in proſecutionem addicere Fabricæ Sancti Petri.

21 Nequè iniuriam ob id Summus Pontifex Metropolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ facit. Suo enim iure vtitur. Nulli ergò iniuriã facit, *l. nullus. 56. l. factum 198. §. non videtur. ff. regul. iur. c. 20. niſi ſpecialis. 3. in fin. vbi gloſſ & Abb. n. 8. de authoritate, & vſu pallij. Gonzal. gloſſ. 45. de menſib. & alternatiua §. 3. nu. 18 ad regul 8. Cancellar. Maceraten variar. reſolut. lib. 3. reſolut. 11. nu. 2. Molina de Iuſtit. & iur. d. tom. 3. diſput 727. num. 4. & 5. Surd. conſ. 374. num. 17. volum. 3. Sanchez in opere morali. tom. 2. lib. 7. cap. 16. num 54. & lib 3 de matrim. diſput. 18 num 29.*

Diiectis itaquè omnibus, quæ contra Fabricæ Oeconomum per Procuratores prefatos obijciuntur, ſuccedet vtiq; certa pro ipſo Oeconomo victoria; vt iuxtà ſuas facultates, & priuilegia, incerta omnia pro malè ablatis incertis relicta, pro Fabrica præfata vindicare valeat.

Et ita ex his ſub cenſura dictis reſpondendum cenſeo.

CAROLVS MARANTA V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Lis tandem, poſt multam, longamq; in ſacra Congregatione diſceptationẽ, vt parti ex aduerſo gratũ quid faceret, pro Fabricæ Oeconomo completa fuit. vnde decretum Sacræ Congregationis hic ſubnectere, nec grauabor.

Mercurij 10. Septembris 1625. in Congregatione Generali.

Neapoli. &c. In cauſa legatorum pro malè ablatis. DD. approbarunt, & confirmarunt edictum, aliàs de voto Reuerendiſſimi Domini Caualerij, & approbatione, ac iuſſu Sacræ Congregationis emanatum, & in Ciuitate Neapolitana impreſſum, & publicatum, ſub die 11. Februarij. 2523. illudq; denuò, quatenus opus ſit imprimi, publicari, ac exequi mandarunt. Non tamen quoad ea legata, quæ vel certis Eccleſijs, vel nominatis perſonis pro reſtitutione iniuſtè ablatorum, euſdem Eccleſijs, vel perſonis à Teſtatoribus, qui antea illorum bona adminiſtraſſent, vel illorum aliàs conſtaret eſſe debitores, non pro malè ablatis in genere relinqui contingerit.

Carolus de Ghettis Oeconomus.

S V M M A R I V M.

1 *Legatum, quod in nullam piam cauſam relictum eſt, profanum dicitur.*
2 *Legatum ad pias cauſas, quod nam dicatur.*
3 *Definitio cui non competit, neq; definitum conuenire poteſt.*
4 *Definitio conuerti debet cum definito.*

5 *Le-*

5 *Legatis in profanis ius nullum eſt Oeconomo Reuerendæ Fabricæ Sancti Petri.& nu.27.*

6 *Qui actione caret repelli poteſt, & debet. Etiam Iudicis officio nu.7.*

8 *Legatum conditionale conditione pendente non debetur.*

9 *Conditio operatur, vt antequam exiſtat, nihil debeatur;quoniam ſuſpendit actum, & diſpoſitionem.*

10 *Conditionem impleri non ſufficit, niſi hoc etiam Iudici liqueat, ac parti, in iudicium deductum.*

11 *Conditionem impletam eſſe probari debet per eum,qui ſe in implemento fundat, per duos ſaltim teſtes.*

12 *Conditionis natura eſt,vt,interim omnem ceſſare faciat obligationem.*

13 *Debitor ſub conditione interim conditione pendente debitor verè dici haud poteſt.*

14 *Legatum niſi petatur poteſt hæres interim illud ſibi retinere.& nu.27.*

15 *Rei ſuæ quilibet moderator prolibito eſt.*

16 *Nemo præſumitur velle iactare ſuum, neq; reſupinus quis præſumitur in ſoluendo, quod non debet.*

17 *Danationis coniectura vbi excludi poteſt,magis excludenda eſt,quàm includenda, nec præſumenda donatio.*

18 *Reſtituere nemo cogi poteſt, quod iure poſſidet, & num.21.*

19 *Reſtitutio fieri debet cùm quid accipitur, vel detinetur iniuſtè, ac contra domini voluntatem.*

20 *Reſtitutio eſt actus commutatiuæ Iuſtitiæ.*

22 *Iniuſtitia conſiſtit in inæqualitate rei ad rem, ſicuti contrà Iuſtitia inæqualitate conſiſtit.*

23 *Reſtitutio vnde dicatur.*

24 *Scienti,& conſentienti nulla fit iniuria.*

25 *Voluntatem contrà defuncti in his,quæ legibus non contradicunt, nefas eſt contrairè, & obluctari.*

26 *Secretum, quod teſtator voluit eſſe,nõ eſt propalandum.*

28 *Fruſtra id fieri tentatur,cuius euentus nil profuturus eſt.*

29 *Factum iniuſtè Iudex corrigere debet.*

ARGVMENTVM.

Pium quòd nàm dicatur Legatum? Et nùm conditionale Legatum, conditione pendente, debeatur? Et an demandata diſpoſitione in ſecreto aurium;poſſit Executor cogi ad manifeſtandam perſonam, quæ ita aurium ſecreto commiſſa per Teſtatorem fuerat.

RESPONSIO XXVIII.

NVllum ius Reuerendæ Fabricæ Sancti Petri Oeconomo eſſe reſpondi ad legatũ per V.I.D. Iuliũ Cherubini Ciuitatis Roſſani in anno 1623.in hæc ſequẽtia verba rogatum.

„ *Item ad aures incarica al* „ *detto Signor Archidiacono ſuo* „ *Fratello, è Signora Beatrice ſua Moglie, che* „ *reſtituiſcano ducati trecento cinque à quello, che* „ *ad aures loro hà detto, che cè li haueua impreſtati, li quali diſſe ad eſſo Teſtatore, che li le paghi,* „ *quãdo eſſo le li domandarà; che perciò ha giuaicato, che l haueſſe di denari di eſſo Teſtatore; non* „ *hauendoli domandato ſino al preſente. vt in proceſſu fol.2.& 4.*

Quippè, quod legatum prædictum omninò profanum, non pium eſt. vnde nec cogi poterũt dicti D. Archidiaconus, & Beatrix Teſtatoris vxor, ad propalandum perſonam præfatam, fauore cuius legatum rogatum fuit, ſecretò eiſdem à Teſtatore reuelatam, vt idem Reuerendæ Fabricæ Oeconomus contrà prætendit.

1 Et ſanè profanum dici legatum prædictum, non pium, inde manifeſtè conuincitur. Quòd in nullam piam cauſam; vel quæ pietatem reſpiciat, neq; pietatis intuitu rogatum ſit.

2 Nam legatum ad pias causas dicitur, quod relinquitur pro honore Dei, vel Sãctis, vel pro ſalute Animæ, vel in aliud quodcunquè pium opus. *Gloſſ. in auth. ſimiliter. verbo cauſas. C. ad legem falcid. Sylueſt. verb. legatum. 4. nu. 1. in fin. Tabien. eod. 2. num. 1. in fin. Armilla. eod. nu. 44. in fin. Abb. in cap. relatum. 11. nu. 7. de Teſtamẽtis. latè Speculator. lib. 2. partic. 2. de inſtrum. edition. in § de vltimarum voluntatum Executoribus. incipit. nunc vero aliqua. num. 61. verſ. & ſcias, quod inter. Bertacchin. in repertor. verbo legatum pium. verſ. legatum pium dicitur fauorabile. mihi fol. 184. in minori impreſſ. et in tract. de Epiſcop. par. 4. num. 82. vol. 4. tract. antiquorũ. Rip. in l. fin. q. 51. num. 170. C. de reuocand. donat. Tiraquel. in præfat. de pia cauſa. Guido Papa deciſ. 576. num. 3. verſ. ſed an cauſa. Pariſ. conſ. 24. num. 7. lib. 3. Euerardus in loco à libertate ad piã causam in fin. num. 37. Lælius Zecchius. de caſibus Epiſcop. reſer. caſ. 5. n. 2. Pater Comit. lib. 7. reſp. moral. q. 4. num. 3. & q. 16. num. 4. Card. Tuſcus. tom. 5. litera. L. concluſ. 106. per tot. Sanchez de matrim. lib. 1. diſput. 4. num. 9. Pater Ioan. Valerus. de differen. inter vtrumq; forum. verbo legatum. different. 3. num. 1. Aufrer. ad Cappell. Tholoſ. q. 215. n. 2. & 3. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 115. per tot. Vaſquez. in Opuſculis moralib. tit. de teſtamentis. §. 5. de legati. dub. 1. n. 97. verſ. ſed videndum. Bonacin. tom. 2. oper. de contract. diſput. 3. q. 17. punct. 8. §. 2. num. 1. Baldaxar de Tomas. tract. 10. de pia cauſa. tit. 1. cap. 6. num. 138. Molfeſ. in ſum. tom. 2. tract. 13. cap. 5. de legatis pijs. num. 152. Sanctarellus variarum*

*rum.reſolat.q.68.nu.*1.*& per tot.*

At propter nullam dictorum cauſam , ob
quam legatum pium dicitur, præſens legatum
ducatorum terceutum,& quinque,rogat um
eſt.

Ergò non pium,Ergò proſanum.

3 Cui enim non competit definitio , neque
definitũ conuenire poteſt. *ad tex. in l.* 2.*§. ap-
pellata.vbi Doctor.ff.ſi certum petatur.l.*1.*§. do-
lum.ff de dolo.vbi Bar.& in l.ſi quis ſeruo.* 20. *in*
2.*notabili.num.*2.C.*de furt.Gratian. forenſ.par.*
2.*cap.*291.*num.* 10. *Marcus Mantua.conſ.*1 *nu.*
4 7 *Claud.Tutius.q.*18.*de Iure patron.nu.*2. Nàm
definitio conuerti debet cum definitio *ſecũ-
dum Philoſoph.et gloſ.in l.fin.in verbo.præſentiã.
ff. de verbor.ſignific.ad tex. in l.omnis definitio.*
203.*ff.de regul.iur.Bar.in l.*1.*num.*1.*ff de teſtam.
&* 27.*q.* 2. *in princ. §.* 2. *an poſſint ab inuicem
diſcendere. optimè Euerard in loco à definitione.
Flaminius.Paris.de reſignat. benefic. lib.* 1. *q.* 1.
*num.*33.*& num.*60.*& de confident. benefic.q.*47.
*num.*4. Rota *in recentioribus.par.*1. *tom.* 2. *deciſ.*
509.*n* 5. *Barboſ.d aſſiom.*67.*n.*1.

Sed in nullo huic legato definitio conuenit ,
nequè aptatur piorum legatorum;cùm in nul-
lam , quæ piam reſpiciat cauſam rogatum vi-
deatur.

Ergò nec definitum eidem conueuiet,apta-
biturquè.

Ergò non pium.Ergò proſanum.

5 Nullum igitur quòad illud , Reuerendæ Fa-
bricæ Ius eſſe poterit Oeconomo . vt replica-
6 re iure eidem,nec iniuriâ Teſtatoris huiuſce
noſtri hæredes poſſint,quod Vulpianus ait *in l.*
„ *loci corpus.*4.*§.competit.in fin. ff.ſi ſeruit. vendi-
cetur.* Quòad te (inquiens) liberas ædes ha-
beo. *& ſequitur Caualcan. deciſ.* 16.*num.*5.
*lib.*4.

7 Atquè proinde Iudicis quoquè officio ſub-
mouendus, quòd ſine actione experiatur ad-
uerſus hæredes hos. *ſecundum Bart. n.* 10.*&
Doctor.alios in.l.vbi pactum.*40. C. *de tranſact.
l.ſi pupilli tui.*6. *§. videamus. in fin. ff. de negot.
geſtis Aymon.conſ.*191.*nu.*1.*Rota apud SS.D.N.
Ludouiſ.deciſ.*119.*num.*6. *Ioſeph. Ludouic. deciſ.
Peruſin.*71.*num.*18.*Viuius.deciſ.*41.*nu.* 2. *Rota
par.*1.*in.recent.tom.*2.*deciſ.*617.*ſub.n.*1 *circa fin.
& in Cornetana Bonorũ* 1589. *coram Comitulo
deciſ.*71.*n.*1.*poſt* 1.*vol.conſ.Farinac.*

8 Præterea eſt legatum hoc ducatorum ter-
centũ,& quinque,conditionale;Quatenus ſci-
licet;perſona illa, cui relictum eſt , ipſas pecu-
„ nias petierit:quod apertè ex verbis ipſis legati
„ deducitur. *Liquali diſſe adeſſo Teſtatore , che li
lepagbi quando eſſo li ledomandarà.* vt ſi nihil in-
terim petierit,nihil vtiq; ei debeatur.

9 Id nempè conditio operatur , vt nihil antè
quàm exiſtat debeatur . Quoniam ſuſpendit
actum, & diſpoſitionem. *l. cedere diem.* 213. *§.
vbi ſub conditione. ff. de verborum ſignific. tex.
apertus in l. non omnis.* 19. *ff.ſi certum petatur.
l.hoc iure vtimur* 10. *ff. de verborum obligat. l.
vnica.§.ſi autem aliquid ſub conditione.*C.*de Ca-
ducis tollen.§.ſub conditine,& §. conditiones. in-
ſtit. de verbor. oblig. cap. fin. in fin. de tranſlat.
Epiſcop. cap. vnico §. fin. in fine. de ſponſalib.
lib.*6.*cap.verum* 4 *de condit.appoſit.Abb.conſ* 27.
videtur 1.*num.*1. *lib.*1.*Crauetta. conſ.*101.*nu.*1.
Oltrad.conſ. 175. *Thema talis eſt.Titius impre-
trauit.num.*1.*Decius.conſ.*421.*num.*6.*Pariſ.conſ.*
19.*num.*45.*& num.*156.*vol.*2.*& conſ.*8. *nu.* 22.
*cum ſeq.vol.*3.*Flamin.Paris.de reſignat. benefic.
lib.*1.*q.*3.*num.*8.*cum ſeq.Rota par.*1.*diuerſ. deciſ.*
47.*nu.*7. *Iacob.Thomingius.deciſ. lipſien.* 10. *nu.*
4.*&* 5.*Monaldus.plurib.conſ.*16.*n.*10.11.*&* 13.
*vol.*2.*Ferett.conſ.*289.*nu.*2.*Caſar.Bartius.deciſ.*
90.*nu.*4.5.*&* 6.

10 Vt propterea, nec ſufficiat conditionem im-
pleri,ac purificatam fuiſſe,niſi hoc idem Iudici
liqueat , ac parti , in iudicium deductum . *ſe-
cundum Bald.in l.cùm teſtamento.*4.*num.*6.*in
fin.*C.*de teſtam.manumiſſione.allegat.tex. quem*
„ *reputat ſingularem in d.l.hoc iure vtimur* 10.*ibi:*
„ *Non anteà quicquam peti poſſe,quam exploratũ
ſit.ff.de verb.obligat.ſequitur Alex. in l.vltima.
§.*1.*num.*5.*verſ.præterea ſtatutum.ff.de vulgari,
& pupillari.Decius.d conſ.*421. *num.*6. *Camill.
Borellus conſ.*98.*num.*7. *Gozadin.conſ.*1. *num.* 4.

11 Probeturq; per eum , qui ſe fundat in imple-
mento,per duos ſaltim teſtes . Quoniam eſt
hoc fundamentum intentionis ſuæ. *Menoch. de
præſ.lib.*2.*præſ.*50.*n.*33.*Paris.d.q.*3.*nu.*40. *&* 41.
*Monald.d.conſ.*16.*num.*14.*&* 15.*Bertrand.conſ.*
298.*num.*4.5.*&* 6. *vol.*2.*Bartius deciſ.*121.*n.*49.

Nihil igitur cùm petitum ſit, permutuantẽ.

12 Nihil vtiq; debebitur per hæredes mutuata-
rij. Quia Natura conditionis eſt, vt interim
13 omnem ceſſare faciat obligationem. *vt inquit
Gozadin.d.conſ.*1.*num.*40. Et debitor ſub con-
ditione, propriè debitor minimè dicatur, con-
ditione pendente. *Monald.d. conſ.* 16.*num.*13.
*Surdus optimè deciſ.*283.*n.*1. *& ſeq. Bartitus d.
deciſ.*90.*num.*4.*& per tot.*

14 Licitum eſt ergo ipſis, donec petitum fuerit
legatũ,retinere ſibi illud,vel quòd donaſſe inte-
15 rim præſumatur mutuans, ꝙ ſibi debetur non
petens. Quilibet enim rei ſuæ Moderator eſt ,
& Arbiter.*l.in re mandata* 21.C.*mandat.*& in
ſua ſit poteſtate petere, vel non petere . Vel
etiã quòd iuſtè, nec iniuriâ præſumere poſſũt
hætedes (veluti verè id præſumpſit Teſtator)
mutuantem ex alia cauſa (occulta fortaſſe
mutuatario)ad totidem debitorem eidem fuiſ-
ſe, atq; proinde honeſto quodam modo, mutui
ſub imagine,reſtitutionem ducatorum tercen-
tum quinque feciſſe;vt idem met Teſtator ani-
„ mum ſuum explanans expoſuit,dicens : *Che
„ però hà giudicato , che l' haueſſe di denari di eſſo
Teſtatore,non hauendoli domandato ſino al pre-
ſente.*

16 Cæteroquin nemo præſumitur velle iactare
„ ſuum. Qui enim ſoluit; nunquam ita reſupinus
eſt (*Paulus inquit iureconſultus. in l. cùm de in*
17 „ *debito.*25.*§. qui enim ſoluit. ff. de probat.*) vt
facilè ſuas pecunias iactet . Proindequè iurè
ſancitum eſt; vt quandiù alia, quàm donatio-
nis

nis coniectura ſumi poſſit,illa magis,quàm do-
natio attendatur.ad tex.in l.eleganter. 24.§.qui
reproboſ.ff.de pignorat. act l.ſi eùm aureum.50.
ff.de ſolut.latè Menoch.de Arbitrar.lib.2. cent.1.
caſ.1.88. num.1.cum ſeq. Barboſ. in l. quæ dotis.
34.num.17. verſ. his ita explicatis. ff.ſolut. ma-
trim. Auguſt. Barboſa aſſiomat. 77. num. 3.
& 4.

18 Vt quid igitur ad reſtitutionem coguntur
hæredes dictorum ducatorum tercentum , &
quinquè,ſi illos vti ſibi debitos ; & proprios ,
iurè poſſident?

19 Et ſanè reſtitutio fieri debet , cùm quid ac-
cipitur,vel retinetur iniuſtè , & contra Domi-
20 ni voluntatem.ſecundum S. Thom. 2. 2. q.62.
art.1,2.& 3. Eſt namq; Reſtitutio Commuta-
tiuæ Iuſtitiæ actus , quo cuiq; redditur quod
ab eo acceptum,vel ablatum eſt iniuſtè.poſt S.
Thom.d.q.62.ar.1.2.& 3 Tabien. reſtitutio.nu.
1.Angel.eod.1.num.1.Armilla.eod. num. 1.& 2.
Couar.regula peccatum.par.2. in princ. num. 1.
Sotus de iuſt.& iur.lib.4.q.6.ar. 1. Nauar. in
man.cap.17.num.6.Toletus.in ſum.lib.5.cap. 17.
Leſſius.de iuſtit. lib. 2.cap. 7. dub. 4. & 5. Ioan.
Azor.inſtit.moral.par.3.lib.4 cap.1.q.3 4.& 5.
Bonacin.tom.2.de reſtit.diſput.1.q.1.n.1.Petrus.
Binsfeld.in Enchyrid.paſtoral.Theolog.par3.de
decem præceptis.cap.15.§.1.col.4. verſ. Actus iu-
ſtitiæ fol.mihi.360.Anton. Fernandez. in exam.
Teolog.moral.par.1.cap.12.§.1.num.1.

21 At nihil hic iniuſtè , vel contra Domini vo-
luntatem retinetur,vel acceptum eſt . Cum
pecunia prædicta data ſit , vt tunc quidem re-
ſtituatur,cum petita fuerit . Nihilq; interim
petitum ſit.

Nihil ergò interea debebitur.Nullaquè fa-
cienda erit reſtitutio . Quia nihil contra volū-
22 tatem domini retinetur. Vnde nulla commit-
titur iniuſtitia, quæ in inæqualitate cōſiſtit rei
ad rem , ſicuti iuſtitia inæqualitate conſiſtit
eiuſdem.ſecundum S.Thom. d.ar.1. 2.& 3.Leſ-
ſius d.cap.7.dub.4.et 5.Couar.d.num.1.Sarmien-
23 to lib.2.Selectarum.cap.10.num.3.verſ.not om-
miſſis.Bonac.d.q.1.num.8.& 9.Proindeq; dica-
tur Reſtitutio,iterato aliquem ſtatuere in poſ-
ſeſſionem,vel Dominum rei ſuę . S.Thom. d.
art.1.Syluest.verbo.reſtitutio.1.num.1.Leſſius d.
dub.4. Siue etiam reparatio inæqualitatis exi-
24 ſtentis in rebus.vt inquit S.Thom.in 4. diſt. 15.
q.1.in reſponſ.Binsfeld. vbi ſupra.d.cap. 15.§. 1.
col.4.Fernand.d.cap.12.§.2.nu.1. & ſeq. Scié ti
vero,& conſentienti non fit iniuria,nequè do-
lus.regul.a ſcienti.27.de regulis iuris in 6.

Quare ex his tandem ſequitur minimè te-
neri,nequè cogi poſſe dictos D.Archidiaconū,
& Beatricem ad perſonam propalandum ſe-
25 creto aurium ipſis à Teſtatore commiſſam .
Cùm,quòd id teſtator voluit eſſe ſecretum. Vt
proinde,contra ipſius voluntatem,in his , quæ
contrà ius non ſunt,execrandum , atq; exoſum
legibus ſit,attentare aliquid. l. nulli licere. 28.
C.de Epiſcop.& cleric. §. diſponat. in auth. de
Nuptijs in præfat.coll.4.et §.1.in auth.de hæred.
& falcid.collat.1.Inde enim ad aures eis reue-
lauit,vt alijs non propalarent, atq; in aliorum
notionem minimè vnquam gentium deduce-
rent;potiſſimùm ob famam eius,cui reſtituen-
dum mandauit, cùm ſuppoſuerit , illum inde
dediſſe,quòd ab eo aliàs iniuſtè acceperat (vt
ſupra perpenſum eſt;) quæ ſanè læderetur , ſi
perſona ipſa ſciretur , vt proinde occultū eſſe
voluerit.vt eſt aperta doctrina gloſ.in cap.ſtatu-
tum. 11.§. aſſeſſorem.in verbo relinquatur . de
„ reſcript.lib.6. Cùm enim hoc conſcientiæ re-
„ linquatur ipſius (inquit ibi gloſ.) ergo ſolus
Deus hic, & nullus alius iudex , vel cognitor .
Et loquitur latè Philipp. Franc.& Anchar. ibid.
Menoch.de arbitrar.lib.1.q. 7.num.8. Et eſt nō
ab ſimilis quoq; gloſ.in clem.1.§.præcipimus.in
verbo. oneramus. de iure Patronatus. fecit tex.
in l.Theopompus.15. cū ibi notat. ff. de dote præ-
legata.ſequitur in terminis Anchar.conſ.436. in
his dubijs. nu.4.verſ.ex prædicta proxima ratio-
ne, & eum ſequitur Petrus Pecchius.de teſtam.
coniugum.lib.1.cap.21.num.2. Nauar. conſ. 16.
Clericus quidam n.3.lib.3.de teſtam.Card.Tuſc.
tom.7.littera.S.concluſ.93. & 94.

Tùm etiam (fac eſſe reuelarent) nihil tamē
ex hoc cummodi Reuerendę Fabricę Oeco-
nomus conſequeretur . Cùm non ſit hoc lega-
tum pium,neq; in aliquod pium opus deman-
datum;nequè interim debitum,donec petatur,
vt ſupra probauimus.Vnde nihil ad ipſum hoc
27 noſſe.Nimirum,quòd non petente perſona ,
cuius fauore legatum ſcriptum eſt:hæredum
illud commodo cedit,non Oeconomi . ad tex.
in l.ſi quis Titio decem.22.ff.de legat. 2.ſequitur
idem Anchar.d.conſ.436.in his dubijs.n.4.& 5.&
Idem Pecchius d.cap.21.num.2. Calder. conſ. 21.
An ſi legatur alicui.de teſtam.quod eſt eiuſdē Pe-
tri de Ancharano, ſequitur Octauianus Zuccar.
Rota Lucen.deciſ.31.crimin.n.7.

28 Fruſtrà itaquè id fieri tentatur, cuius euen-
tus nil profuturus eſt.l.aliquando 13.§.fin ff. ad
Senatus.Conſult.Velleian.l.cùm hæres inſtitutus
52.ff. de acquir.hæred. cum alijs relatis per Surd.
deciſ.184.nu.8.

Iniuſta ergò omnis eſt moleſtia,quę per Oe-
conomum hære dibus his, pro legato prædicto
profano,atquè conditionali infertur.Iure ergò
29 ab illa, vt ceſſet iubebit Iudex.ad tex.in l. Me-
dicus.3.in fin.ff. de var. & extra ordinar. cogni-
tion.

Et ita ex his reſpondi.Sub cenſura.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reueren-
dæ Fabricæ Aduocatus.

Fuerunt liberati hæredes , & ſilentium Oe-
conomo impoſitum pęnes actuarium Trabuc-
cum . Regente officio à ſecretis Tribunalis
Viro ſatis pio , & in negotijs eiuſdem verſato
V.I.D.Melchiorre Reuigliono. voluit autem
me conſultore negotium diffinire . vt ex his
effecit?

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Legatum ex qualitate perſonæ, cui relictum eſt diſcernitur.*

2 *Legatum indefinitè relictum, annuũ intrepretari debet.*

3 *Lgatum ſacerdoti, vel templo relictum annuum æſtimatur.*

4 *Legatum ambiguum ex loco, & conſuetudine legantis, & perſona, cui legatur interpretationẽ recepit.*

5 *Donatio ex perſona, quæ donat, & cui donatur interpretationem admittit.*

6 *Legatum habitationis vxori ab viro relictũ, exauditur ſecundum qualitatem, & conditionẽ vxoris, cui relinquitur.*

7 Cappella perpetua dicitur, vnde legatum Cappellæ relictum perpetuum dicitur.

8 *Mens teſtatoris, & voluntas, interpretationem recepit ex perſona, ad quam verba directa fuere.*

9 *Legatum pro Miſſis dicitur legatum generis, vt tam currentes, quàm annuas, & anniuerſaria comprehendat.*

10 *Genus ſub ſe omnes ſuas includit ſpecies, & de pluribus differentibus ſpecie prædicatur ibid.*

11 *Legato in genere relicto ſatisfit per vnam ex ſpeciebus ſub genere comprehenſis.*

12 *Legato in genere relicto, atq; proinde incerto, electio eſt hæredis.*

13 *Species in ſuo genere ſaluatur, quod perire non poteſt.*

14 *Expreſſum dicitur, quod ſub Genere comprehenditur.*

15 *Generalis diſpoſitio idem operatur, quòd ſpecierum peculiaris enumeratio, & n. 17.*

16 *Genus verè, & propriè repræſentatur in qualibet ſpecie.*

18 *Generalis diſpoſitio caſus omnes includit in ſua latititudine comprehenſos, & ſi in vno maior ſit ratio, quàm in alio.*

19 *Voluntatem defuncti ambiguam interpretari hæredis eſt.*

potiſſimum vbi de tertij præiudicio non agitur. num. 20.

vel ſi facultas exequẽdi remiſſa fuerit voluntati alterius. num. 21.

22 *In arbitrarijs nemo damandus eſt.*

23 *Miſſarum ſuffragia ſimul multiplicata offerri, magis proficit animabus in purgatorio purgãtibus quòad eorum accelerandam libertatem, quàm ſi ſucceſſiuo continuentur tempore per plures annos, & dies.*

quòad meritum tamen, & maiorem Dei gloriam plus valẽt ſi ſucceſſiuo continuentur tẽpore. n. 26.

neuter tamen horum modorum Miſſas deſtinandi, condemnandus eſt. num. 28.

24 *Sacrificium ex operato plus valet in opere, & exercitio, quàm in propoſito, & deſtinatione, & in actu ſignato oblatum.*

25 *Sacrificia donec actu offerantur non proficiunt ad liberationem animarum à pœnis purgatorij.*

27 *Anniuerſaria cur inſtituerit Eccleſia.*

29 *Legatorum diſtinctio, diſtinctam teſtatoris mentem fuiſſe arguit.*

30 *Scripturarum diuerſitas, & ſummarum, obligationum quoq; diuerſitatem innuit.*

31 *Diſcretiua loquutio, rerum quoq; diuerſitatem indicat.*

32 *Teſtatorem fruſtrà quid geſſiße æſtimandum non eſt.*

33 *Aſſerentis eſt probare, quod aſſerit, non excipientis.*

34 *Legati interpretatio aſſumẽda eſt ex sũma relicta, & ex perſona, cui relictum fuit.*

35 *Fauendum ei potius eſt, qui de damno vitando agit, quàm ei, qui de lucro captando contendit.*

ARGVMENTVM.

Legatum Cappellæ relictum cum onere celebrandi Miſſas, an perpetuum intelligatur, vel verò, vt tot Miſſę tantùm celebrentur, ad rationem deſtinatæ pecuniæ? Et quid magis animæ teſtatoris expediat ſi vna vice ſucceſſiuè pluries pro ea offeratur, vel ſi in ſingulos annos in perpetuum? non inutilis reſponſio.

RESPONSIO. XXIX.

REgius Conſiliarius Ioannes Baptiſta Melior, in ſuo vltimo, quod condidit elogio, inter cętera reliquit, vt ſtatim ſequuta morte, bis centies ſacra pro eius anima fierent, arbitrio, ac diſpoſitione Reuerend. Patris Franciſci eius filij Regularis in Religione RR. Patrum Clericorum Minorum. Ac vt quingenta jmpenderuntur in extructionem Cappellæ in Eccleſia Sãctæ Mariæ Gratiarum huius Ciuitatis. Ac deniq; quingenta alia eidem Cappellæ pro Miſſis, ſequentibus verbis reliquit; dicens: *Item laſcia alla ſua Cappellæ di S. Maria della Gratia ducati 500. per tante Meſſe.*

Morte ſequuta Teſtatoris legatis fecere ſatis hæredes filij, atq; pro dictis quingẽtis ceſſerũt Patribus dictæ Eccleſiæ S. Mariæ annuũ cẽsuũ ducat. triginta ex maiori sũma ſuper domo, & bãco SS. Annũtiatæ huius Ciuitatis, onere adiecto, vt ter in ſingulas Hebdomadas ſacris operari ꝑ anima teſtatoris in ꝑdicta Cappella Patres prædictos oporteat, rogato publico inſtrumẽto ſub die 11. Sept. ann. 1626. fol. 9.

lib. 1. de Romano Pōtifice, & P. Maldonatus. plenè hoc eod. loco. n. 19. & Pater Barradius to. 4. lib. 10. cap. 13. fol. mihi. 1175. Dyoniſ. Carthuſ. d. cap. 16. art. 29. col. 3. in fin.

Attendant ergò Aduerſarij, & obſtupeſcāt, & ſuperponant digitum ori ſuo. vt Iob verbis loquar. 21. 5. ac glorificent Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus. *Matth. 9. 8.* ſequè Apoſtolicis præceptis conforment. *vt text. loquitur d. can. præceptis Apoſtolicis. 12. diſt.* ſinantque Oeconomum Fabricæ ſuis perfrui priuilegijs.

Et ita ex his reſpondendum cenſui ſub cenſura.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

SVMMARIVM.

1 *PRæſcriptio, vt iure concludat, quæ requirantur.*
2 *Præſcriptio nulla procedit data ex aduerſo contrarij poſſeſſione.*
3 *Præſcribit nullo tempore malæ fidei poſſeſſor.*
4 *Præſcriptio, nec nouit currere data mala fide præſcribere intendentis. & nu. 9.*
Et ſi ante completam præſcriptionem mala fides ſuperueniat, ibid.
5 *Præſcriptionem impedit ſcientia poſſeſſionis aduerſarij.*
6 *Bona fides inuincibilem perquirit ignorantiam, vel ſaltim probabilem; nec ſufficit craſſa, & affettata.*
7 *Mala fides arguitur ex actis clandeſtinè factis.*
Item ex extrinſecis mala ipſa fides arguitur. num. 8.
9 *Bona fides adeſſe non poteſt, vbi mala demoratur.*
10 *Bona fides præſumitur ex temporis curſu.*
Quod exaudi vbi dubia res eſt, nec de mala fide apparet. 11.
12 *Contrariorum eſt mutuò ſe à ſubiecto expellere, vt vno eorum poſito tollatur alterum.*
13 *Contraria inuicem in eodem ſubiecto ſe compati haud poſſunt.*
14 *Deus an poſſit actum repugnantem in eſſe producere.*
15 *Princeps eſt ſupra ius, & poteſt conditam legem abrogare.*
16 *Pauperum nomine Eccleſia quoque comprehenditur.*
17 *Pontifici Summo plenius ius eſt applicandi incerta in beneficium Fabricæ Sancti Petri, quàm ſit Epiſcopis applicandi ea in beneficiū ſuarum Eccleſiarum.*
18 *Papa ſuper omnes Epiſcopos eſt, atquè Epiſcoporum Epiſcopus.*
19 *Bona fides excuſat à reſtitutione eorum, quæ impenſa fuere.*
Limita à tempore quo mala fides ſuperuenit. num. 20.
21 *Præſcriptio allegata non ſuffragatur niſi eius requiſita probentur.*

ARGVMENTVM.

Præſcribi nè potuerit exigendi ius malè ablata incerta, Cippo Metropolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ relicta; per Procuratores Eccleſiæ prædictæ aduerſus Fabricæ Sācti Petri Oeconomum?

RESPONSIO. XXVI.

QVæ in facti notula data mihi fuere per Oeconomum Fabricæ, maturè perpenſis, omnem Procuratorum Metrapolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ vim, atquè conatum, ad proruenda Fabricæ S. Petri iura, in eo verſari potiſſimùm perſpexi, quòd in antiquiſſima, & penè immemorabili poſſeſsione ſe iactent eſſe, malè ablata, incerta, Cippo relicta Eccleſiæ Metropolitanæ, exigendi.

Verùm, quia Oeconomus præter priuilegia, & facultates per Summos Romanos Pontifices ipſi Fabricæ indulta, antiquiſſimam quoquè oſtendit exigendi poſſeſsionem per continuatas temporum exactiones malè ablatorum Cippo eodem relictorum, atquè ſententias à Sacra Congregatione prolatas; mirum certè eſt, quomodo præſcriptionis clipeo muniri ſe poſſe Procuratores prædicti putent.

1 Et ſanè cùm tria, vel potius quatuor requirantur, vt præſcriptio iurè concludat. Iuſtus videlicet titulus; bona fides; temporis curſus; ac rei traditio, vel quid ſimile loco eius intercedat; addunt alij, ſcientiam, atquè Aduerſarij patientiam. *cap. vigilanti. 5. cap. ſi diligenti. 17. & cap. fin. de præſcpt. extra. cap. primo. eodem. tit. in 6. l. 2. & l. diutina. 4. l. longi temporis. 7. C. de præſcript. long. tempor. Viuius deciſ. 130. numero. 9. Villalolbus. in communib. opinion. lib. 1. verbo. præſcriptio ſeruitutis. num. 240. verſ. nota, quod ſcientia. & numero. 244. fol. 150. & 153. Ioannes Koppen. deciſ. 57. numero. 3. par. 1. aliiq; ab eo relati. Brunor. à Sole in propoſit. ſur. verbo. præſcriptio. 6.*

Ac nequè bonam fidem, nequè continuatam temporis poſſeſſionē Procuratores prædicti probent. Quo pacto præſumptæ innitantur præſcriptioni, mirandum planè eſt.

Namq;

Namquè quòad continuatã temporis poſ-
ſeſſionem malè ablata exigendi, obſtat nõ mi-
nimi eis; Quòd Tribunalis Fabricæ Miniſtri
ſemper continuatis ſucceſſiuis temporibus,
ſcientibus, nec contradicentibus Procuratori-
bus prædictis, imò nec contradicere valẽtibus,
ea exigere.

2 Vt nullam proindè præſcriptionem in me-
dium afferre valeant, quæ eis ſuffragetur data
ex aduerſo contrarij poſſeſſione: *gloſſ. fin. in d.
cap. 1. de præſcript in 6. Couar. in reg. poſſeſſor. de
reg. iur. in 6. par. 2. relect. §. 3. num. 7. verſ. hinc fal-
ſum. in fi. Gambarus. alios referens. de offic. legati
lib. 3. n. 317. Put. d. c. 436. lib. 2. Rota in recent par.
1. decſ. 154. num. 3. & coram Sanctiſſimo Ludouiſ.
D. N. deciſ 51. nu. 3. & 4. Aluar. Valaſcus. con-
ſultat. 125. num. 5. & 6. Rota Maceraten. apud
Marc. Anton. Thmati deciſ. 14. num. 52.*

Quò verò ad bonam fidem: cùm ex ijs, quæ
in facto ſupponuntur; Mala eorum fides ma-
nifeſtis indicijs arguatur, cur præſcripſiſſe ſe
3 velint, rationi admodum aduerſatur. Nimi-
rùm, quòd male fidei poſſeſſor vllo tempore
non præſcribit. *reg. poſſeſſor. 2. de reg. iur. in 6. cap.
fin. vbi Scribent de præſcript. Aym. conſ. 146. nu. 1.
& ſeq. Couar. lib. 1. variar. reſolut. cap. 9. nu. 5. Ma-
ſcard. de probat. tom. 2. concl. 1000. & cõcl. 1001.
Verall. deciſ. 24. n 5. & dec 363. n. 1. par 2. Rota in
recent. par. 1. dec. 197. n. 4 & par. 2. tom 1. dec. 164.
n. 3. Gratian forenſ par. 1. c. 3. nu. 26. & c. 52. n. 12.
& c. 78. n. 43. & par. 1. c. 339. n. 27. Franciſ. Balb.
de præſcript. in 2. p. 3 p. q. 1. n. 1. & q. 6. n. 1. Barboſ.
d. c. ſi. de præſcript. n. 3. et 4 Rota in Romana prætẽſi
ſpolij. 2. Iulij 1614. coram Card. Veroſpio. in poſthu.
per Farinac. tom. 2. dec. 150. num. 5.*

4 Quin imò, neq; incipere nouit præſcriptio,
data mala fide præſcribere intendentis. *d. c. 1. de
præſcript. in 6. Caphal. conſ. 40. nu. 20. & 21. lib. 1.*
Ioãnes *Koppen. d. dec. 57. n. 21.* etiã ſi ante cõple-
tam præſcriptionem, alienæ rei ſcientia ſuper-
ueniat. *Rota apud Verall. d. dec. 363. num. 2.*

5 Arguitur verò Procuratorũ mala fides. Cùm,
quòd ſcientiam habuere certã de facultatibus
Fabricæ, atq; miniſtrorũ eius exactionibus, &
inhibitionibus Tribunalis, vt hoc vnũ ſatis eſ-
ſe poſſit, & debeat ad præſcriptionẽ, ex mala
fide deturbandã. *ad tex. in l. fi. vbi Bar. C. vnde vi.
Aym. d. cõſ. 146. n. 1. Caputaq; d. dec. 24. nu. 1. cum
ſeq. & dec. 363. n. 1. & dec. 365. p. 2. Rota in recent.
p. 1. dec. 221. n. 7. Gratian. d. c. 399. n. 27. Fãc. Marc.
dec. 435. n. 2. p. 1. Koppen. d. dec. 57. n. 23. Maſcard.
d. cõcluſ. M. per tot. & MI. Rota in Romana Vineæ.
20. Februarij 1589. corã Comitulo. in impreſſis no-
uiſſimè per Poſtium de Manutentione. deciſ. 66.
num. 8.*

6 Ad producendã nẽpè bonã fidẽ, inuincibilis
requiritur ignorãtia, vel ſaltim probabilis; vt
nec ſufficiat craſſa, & effectata. vt inquit *Bonac.
tom. 2. tract. de reſtit. diſp. 1. q. 2. puncto 1. in princ.
nu. 1. vbi alios refert. Balb. d. 2. par. 3. par. d. q. 1. n. 3.
& q. 2. 3. & 4.*

7 Tùm, quòd Procuratores ipſi ob Tribunalis
Miniſtrorum metum, ac prohibitionem, quas
fecere exactiones omnes, clàm, & ſub pallio
fecere, vt miniſtros ipſos hoc lateret; vt multò
hinc magis, ſatiſq; apertè mala fides adſtrua-
tur, & inſurgat. *ſecundum gloſſ. in l. ſi quis ſub cõ-
ditione. 7. ff. de conditionib. Inſtit. Menoch. de arbitr.
lib. 2. cent. 3. caſu. 225. n. 18. Rota in d. Romana Vi-
nea coram Comitulo. d. nu. 9.*

8 Rectè enim ex extrinſecis, (cùm ſit aliàs bo-
na, vel mala fides res, quæ in animo deliteat
hominis, vnde etiam Iudicis arbitrio remit-
titur. *ſecundum Menoch. d. caſu. 225. num.*) mala
ipſa fides colligitur. *Menoch. lib. 3. præſumpt. 130.
num. 47. Koppen. d. deciſ. 57. num. 22.*

Procuratorum itaq; patefacta mala fide;
præſcriptio omnis eorum, temporis, & ſi ſanè
longiſſimi, proruit atq; in caſſum abit. Quip-
9 pè cùm illa abſq; bona fide, ſtare minimè poſ-
ſit. Quæ vtiquè adeſſe nequaquam poteſt, vbi
Aduerſaria eius, mala fides, adfuerit. *d. cap. fin.
de præſcript. d. reg. Poſſeſſor. vbi Couar. d. par. 2. re-
lect. §. 8. num. 4. Port. Imol. lib. 3. reg. 46. in 1. limit.
verſ. ſed contraria. Crauett. de antiq. tempor. 4. par.
princ. num. 19. cum ſequentib. fol. mihi. 248. in mi-
nori impreſſ. Menoch. de recuperand. poſſeſſ. remed.
15. num. 417. Surd deciſ 148. nu. 6. Minſynger. cen-
tur. 4. obſeruat. 6. num. 4. Koppen. d. deciſ. 57. nu. 13.
& 24. Valaſcus. d. conſult. 125. num 5. & 6. Illu-
ſtriſſimus Tuſc. tom. 1. litt. B. concluſ. 100. bona fi-
des quando præſumatur. nu. 19. Carolus de Graſſis
de effectib. Clericat. effect. 9. num. 461. fol. mihi.
284. Maſcard. tom. 3. concluſ. 1213. n. 4. 10. Bapt.
Coſt. to. 2. oper. de rè integra. diſt. 44. n. 2. et to. 1. de
facti ſcient. & ignor. cent. 2. diſt. 60. num. 9.*

10 Nec proficit effugium. Præſumi bonam fi-
dem ex temporis curſu. *ex gloſſ. d. c. ſi diligenti.
17. vbi Abb. num. 14. & alij, de præſcript.* Couar. *d.
reg. poſſeſſor. §. 8. nu. 2. & ſeq. Maſcard. d. concluſ.
1213. num 43. 44. & ſequent. Menoch. lib. 3. præ-
ſumpt. 130.* Koppen. *d. dec. 57. n. 14. & ſeq.*

11 Exauditur id profectò, vbi dubia res eſt,
neq; aliàs de mala fidè appatet. *Alciat. reg. 3.
præſumpt. 6. num. 1. Crauett. de antiquit. tempor. d. 4.
par. nu. 21. fol. 249. Balb. d. 2. par. 3. par. q. 2. Maſcar.
d. concluſ. 1213. num. 56. Menoch. d. lib. 3. præſumpt.
130 num. 14. Anchar. conſ. 310. tres Domini. n. 18.*
Koppen. *d. deciſ. 57. num. 19. & 20. Valaſcus. dicta.
conſult. 125. num. 10. 11. & 12.*

12 Contrariorum nempè eſt, mutuò ſe expel-
lere à ſubiecto; vt vno poſito, tollatur al-
terum, cùm ſibi inuicem pugnent. *tex. in l.
hec verba, ille, aut ille. 124. ff. de verb. ſignif.
Surd. deciſ. 91. num. 11. & deciſ. 24 num. 10. &
conſil. 211. num. 16. volum. 2. Barboſ. aſsiomat. 58.
num. 3.*

13 At mala fides affuit. Bona igitur, vt exu-
larit, vſus eſt. Cùm inuicem ſe compati in
eodem ſubiecto minimè valeant. *text. in cap.
maiores. 3. §. ſed adhuc. in fin. de Baptiſmo. arg. tex.
in can. reſuſcitatus. 35. de pænitent. diſtinct. prima.
& gloſſ. in l. final. in verbo. diremptio. in fin.
ff. de diuort.* quatenus inquit; quòd poſito
vno de contrarijs, tollitur, & reliquum.
tex. in l. vbi repugnantia. 149. ff. de reg. iur. vbi

14 „ *Dec. num. 3. inquit*; Nequè Deum ipſum
„ poſſe actum repugnantem in eſſe pruducere;
quòd ſit hoc defectum in Deo omnipotente
ponere; non porentiam concedere. *vt diximus
Reſponſ. noſtra 21. num. 27. & 28.*

Verùm enim verò, quid (amabo quæſo te)
præſcripſiſſe ſe iactant Metropolitanæ Procu-
ratores Eccleſiæ Neapolitanæ? Ius ne exigen-
di malè ipſa ablata, & in vſus proprios con-
uertendi, vel verò in pauperes illa diſpertien-
di? Vt ſi primum conceſſerint, ex ſe ipſis reij-
ciantur. Cùm ius nullum aliud ſit Epiſcopo in
hæc malè ablata incerta, niſi; vt in pauperes il-
la diſtribuat. Aliinquin furti tenebitur. *ad tex.
in l. 1. ff. de furt.* Si verò altero inniti volue-
rint; obſtabit illis; quòd nullum cùm ſit ius
pauperibus in hæc malè ablata incerta, nequè
Diuino, nequè Natnrali, ſed humano dumta-
xat inre conſtitutum, vt in pauperes diuidan-
tur; & Summus Romanus Pontifex in com-
moditatem Fabricæ Sancti Petri applicauerit;
Nullum poteſt eſſe ius, quod aduerſus Ponrifi-
cis Summi poteſtatem acquirere potuerint,
vel Epiſcopi, vel Neapolitanæ Eccleſiæ Pro-
curatores. *Abb. in cap. ad audientiam. col. fin. de
præſump.* Carol. *de Graſſis alios referens. de excep-*
15 *tionib. except. 1. num. 28.* Eſt enim Pontifex ſu-
pra ius. *ad tex. in l. digna vox. 4. C. de legib.* Vt
potuerit conſtitutionem, qua cautum eſt (bo-
na hæc in pauperes diuidi) abrogare, eaq; Sã-
16 cti Petri Fabricæ addicere. Præter quàm
quòd pauperum nomine, Eccleſia quoquè
comprehendatur, quod ſuperiori noſtra Re-
ſponſione latius deduximus. Et ſanè argumen-
tum hoc (meo quidem iudicio) ita conuincit,
vt effugium nullum eſſe poſſe videatur. A quo
non longè abijſſe quoq; viſus eſt doctiſſimus
*Couar. in reg. peccatum. de regul. iur. in 6. relect.
par. 3. §. 1. num. 3.*

Quòd ſi inſtare vlteriùs voluerint. Appli-
cata ab Illuſtriſſimo Archiepiſco malè hæc
ablata fuiſſe in commodum Metropolitanæ
Eccleſiæ, vt hoc præſcripſiſſe ſe iactent Procu-
ratores.

17 Reſpondebit Oeconomus. Plenius ius; ple-
nioremq;, atquè ampliorem poteſtatem eſſe
Pontifici Summo, Vice Deo in Terris, vt in-
certa hæc in beneficium addicat Fabricæ S.
Petri, quàm ſit Epiſcopis, vt in vtilitem appli-
cent ſuarum Eccleſiarũ. Et ſi ſucceſſent Oeco-
nomo, quòd ea vendicer, vt applicationem
per Pontificem Summum factam pro Sancti
Petri Fabrica Sarctatectam, atquè firmam ſer-
ſeruet; ſuccenſere illis iurè, multòq; magis,
iuſtiùſquè debebit Oeconomus, quòd peruer-
tere nitantur Pontificis Summi applicationẽ.
18 Cùm ſuprà omnes Epiſcopos ille ſit, atquè
Epiſcoporum Epiſcopus. Ni fortaſſis cùm ſu-
prema Mundi totius Monarchæ poteſtate
contendere velint; Vt multò hinc magis Sa-
crilegij coarguantur. *ad tex. in l. 2. C. de crimine
ſacrileg. gloſ. in cap. eam te. 4. de ætate, et qua-
litat.*

Nec item obſtabit aliud Procuratorum
effugium; de bona fide, quoad exactum ad hãc
19 vſquè diem, nè ad reſtitutuendnm illud cogi
valeant; cùm bona fide, in vſus Eccleſiæ ne-
ceſſarios, impenderint. *ad tex. in l. bonæ fidei. 48.
ff. de arquir rerum. dominio. Franc. de Ponte. conſ.
98. num. 7. lib. 2. Rota decif. 11. num. 1. & ſeq. in
impreſſis per Cencium de cenſib.*

Præter quàm quòd enim in mala fide eos
fuiſſe manifeſtè patuit ex ſupra iam dictis; ni-
20 hilominus tamẽ, ab hinc triennium (quo tem-
pore, nouiter decreto Sacræ Congregationis,
edicta publicata fuere, vt à malè ablatorum
incertorum exactione omninò abſtinerent)
eos in mala fide apertè fuiſſe, lippis etiam pa-
tet, & tenſoribus; vt ſuffragari eis allegata bo-
na fides valeat haud miuimè. *d. l. bonæ fidei.* 48.
Verùm (ſac exigendi allegata præſcriptio ſuf-
fragari eis aliquomodo in præteritum poſſet)
21 nequè tamen neceſſaria, ad præſcriptionem
legitimam inducendam, probant; vt decidere
eos iurè ex hoc vno meritò ab omnibus de-
beant. *ſecundum Franch. d. cap. 1. in princ. de præ-
ſcript. in 6. Rota apud Illuſtriſſimum Seraphin. de-
ciſ. 422. num. 6.*

Et ita ex his reſpondendum cenſui ſub cen-
ſura.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ
Fabricæ Aduocatus.

SVMMARIVM.

1 *MAlè ablata incerta non inde dicuntur, quòd
incertæ perſonæ, incertæue Eccleſiæ re-
linquantur ſed quòd poſt diligentem indagi-
nem, incertus adhuc eorum, cui debentur, domi-
nus eſt.*

2 *Incertorum reſtitutio Domino facienda eſt,
vbi ille certus eſt, non verò pauperibus, vel pijs
alijs operibus.*

3 *Incerta ſemper talia perſeuerant, quandiù eo-
rum neſcitur dominus, quamuis certæ perſo-
næ, vel certo pio loco relinquantur; neque ex
hoc naturam, quin incerta ſint, mutant.*

4 *Nominis mutatio rei eſſentiam, & naturam
non mutat.*

5 *Res ab eſſentia ſua, ſiue forma ſubſtantiali æſti-
mari, ac iudicari debent, non ab extrinſeca
qualitate, vel denominatione.*

6 *Malè ablata incerta relinquens pauperibus,
vbi dominus ſcitur, vel ſciri poteſt, non libe-
ratur.*

*Pauperibus enim dandum non eſt, neque ædifi-
canda Monaſteria, aut hoſpitalia, extantibus
damnum paſſis. num. 7.*

8 *Malè ablatorum reſtitutio legatum nõ dicitur,
ſed debiti ſolutio.*

9 *Beneficium non impendit, qui debitum præ-
ſtat.*

10 *Teſtator, qui incerta debet, poteſt poſtquàm,
Dominus non inuenitur, cui voluerit pio ope-
ri,*

ri,vel pauperibus,vel Eccleſiæ, ea relinquere, pro animabus eorum,quibus ea deberentur, ſi ſcirentur.

11 *Incerta, ſiue Eccleſiæ Cippo relinquũtur, quaſi incertorum capſulæ relinquuntur, non quòd Eccleſiæ ſimpliciter acquirantur; vnde non ſuam ob hoc mutant naturam,quin ſemper incerta ſint.*

12 *Interpretatio ſumenda eſt ex communi loquẽdi vſu relinquentium.*

13 *Voluntas teſtantium ex verbis intelligi, & exaudiri debet.*

præſertim, vbi verba clara ſunt.

14 *Verbis ſeruiendum eſt in interpretanda diſpoſitione quacunq;, ex quibus mens dignoſcitur.*

15 *Verba diſponentis inania eſſe debere, aſſerendum non vtique eſt.*

16 *Interpretatio aliena à verbis diſponentis ſumenda haud eſt.*

17 *Malè ablata incerta poteſt Summus Pontifex, bonorom omnium Eccleſiæ abſolutus diſtributor, in Fabricam applicare Eccleſiæ Sancti Petri.*

18 *Summus Pontifex poteſt compoſitiones inire cum ijs,qui incerta debent, & pro malè ablatis incertis.*

19 *Malè ablata incerta, quòd pauperibus debeantur,lege humana conſtitutum eſt.*

20 *Summus Pontifex etiam abſq; cauſa vnius Eccleſiæ bona alteri applicare Eccleſiæ poteſt.*

21 *Iniuriam nemini facit,qui iurè ſuo vtitur. vnde nemini iniuriam facit Summus Pontifex, cum malè ablata incerta in Fabricam Sancti Petri applicat.*

ARGVMENTVM.

Incerta nè dicantur malè ablata, certo loco, certiſquè pauperibus, vel certo pio operi, vel Eccleſiæ relicta? Et num iurè agat in ea, ſuarum facultatum, & priuilegiorum vi, Fabricæ Oeconomus Sancti Petri.

RESPONSIO XXVII.

TVtum non vtiquè eſſe videtur effugium, quod per Procuratores Metropolitanę Eccleſiæ Neapolitanæ de relictis pro malè ablatis incertis, Cippo Eccleſiæ prodictę, nouè quæritur, & obijcitur. Dùm, ex quo, certo loco, certæq; Eccleſiæ relicta ſunt; incerta ampliùs haud eſſe, neuè in incerto vltrà vagari, exiſtimant; ſequè liberos ob id eſſe ab onere volunt illa reſtituendi; ceſſarequè putant Fabricæ Sancti Petri facultates, quæ incerta perſequitur. Quòd hæc incerta non eſſe, certæ deſtinata Eccleſiæ, firmo contendant pectore.

1 Haud namquè inde malè ablata, incerta ſunt, aut eſſe incerta dicuntur, quòd incertæ perſonæ, vel incertæ Eccleſiæ, ſiuè incertis pauperibus deſtinantur, vt Procuratores ipſi rectè ſe iudicare exiſtimant; ſed quia poſt diligentem indaginem, incertus adhuc Dominus eſt, cui hæc ipſa debentur. *ad tex. in cap. cum tu. 5. verbo. his non ſuperſtitibus. vbi gloß. & Aba. num.4. & 14. & Scribent. de vſur. S.Thom. vbi Caiet. 2.2. q.62. art.5. ad 3. Angel. verbo reſtitutio.2. num.21. Sylueſt. eod. 8. q. 1. Tabien. eod. q. 18. num.19. Armill. eod. num.20. Sot. de iuſt. lib.4. quæſt.7. art.1. ad 3. col. 14. verſ. de illo verò, qui ignotus. Nauar. man. cap.17. num. 92. Couar. regula peccatum. par.3. relectiõ. §.1. num.3. Ioan. Azor. moral. par.3. lib.4. cap.26. q.1. Molina de iuſtit. tom.1. diſput.53. col. fin. in fin. verſ. iam verò bona, & tom.3. diſput.744. nu.1. Reginald. in praxi fori pœnitent. to.1. lib. 10. cap. 14. in princip. Vaſquez in opuſcul. tit. de reſtit. cap.5. §.4. dub.1. num.6. Roman. conſ.164. hæc quinquaginta. num.2. Carocius deciſ.7. num.11. Bonacina. tract. de reſtit. tom.2. diſput.1. q.3. punct.4. num.1. Paul. Layman. Theolog. moral. tom.1. lib.3. tract.2. cap.9. Gordon. Theol. moral. tom.1. lib.5. q.5. cap.9. num.22. & 23. & diximus. reſponſ.25. num.35.*

2 Certus enim ſi Dominus eſſet, à quo malè res illæ ablatæ fuiſſent; ei vtiq; eiuſq; hæredibus reſtituendæ forent, non verò pauperibus, alijſuè pijs locis, & operibus dandæ. *tex. in cap. ſicut dignum.6. §. eos inſuper. de homicid. d. c. cùm tu. de vſur. tex. in cap. ea te. 22. de iureiurãd.* S.*Thom &* Caiet. *d. art. 5. ad* 3. & latè ſupra citati Doctores, & nos in ſuperioribus noſtris ſcriptis pro hac re diximus. *reſponſ.25. nu. 34. 35. & 36.*

3 Quò circà (eſtò certæ Eccleſiæ, vel certo operi pio, certiſq; pauperibus, ita malè ablatæ res, vbi earum neſcitur Dominus, qui neq; poſt diligentem appareat indaginem, neque eius hæredes, per illas debentem relinquantur) non ex hoc tamen incertorum amittent nomen, quòd adhuc certus eorum neſcitur Dominus. Quare ſub malè ablatorum nomine, & natura perſeuerabunt, atq; aſcripta permanebunt. Ex quo enim, ex eo nomen ſortiuntur, & naturam, quòd incertus eorum ſit Dominus, neque requiſitus poſt diligentem appareat indaginem: ex deſtinatione poſtmodum per illa debentium facta, vel certo loco, vel pio operi, vel certæ quoq; Eccleſiæ; non vtiquè mutabunt, vel ammittent, vt ex incertitudine naturali, ad accidentariam reuocentur certitudinem; & incerta, quæ erant; loci deſtinatione, vel perſonarum, per reſtituere debentem facta, certa euadant. *eſt tex. in id ſatis apertus. in l. ad recognoſcendas. 10. vbi Bald.*

4 *C. de ingen. manumiß.* ibi enim habetur. Quòd nominis mutatio, rei eſſentiam, & naturam nõ

mutat

5 mutat,ſed eadem illa perſeuerat. Cùm res ab
eſſentia ſua, ſiuè forma ſubſtantiali iudicari, &
æſtimari debeat, non ab extriuſeca qualitate,
& denominatione. *ſecundum tex.in l. non codi-
cillum.14. vbi Iaſ.num. 3.C. de teſtam. Crauett.
conſ.214.num.4. & 5.* Nequè rerum ſubſtantiã
muter non neceſſaria verborum multiplica-
tio. *vt Paul.* inquit *l pediculis.34. §.Labeo.ff.de
auro,& arg.legat. Illuſtriſſimus Mant. de tacit.
& ambig.tom.2. lib.13. tit.72.num.14. Cardin.
Tuſcus.tom.3. littera F.concluſ.413. num.2.
Barboſ.aſſiomat.100.num.1. vbi alios plures re-
refert.*

Non itaquè fieri poteſt, vt pro malè ablatis
incertis relicta,ex quo eorum Dominus neſci-
tur,ex eo dumtaxat,quòd Cippo Maioris Ec-
cleſiæ Neapolitanæ deſtinata fuere per illa
debentes,incerta eſſe omninò diſinant.

6 Quippè,quòd; vel certus Dominus erat,cui
illa debebantur. Et onus remiſſum minimè eſt
reſtituendi; ſed auctum, cùm non prouidè ſo-
luerit, verum prætereundo dominum. *ſecundũ
tex.in d.cap.ea te. 22.in princ. de iure iurand.
facit tex.in l. eius,qui in prouincia. 41. vbi gloſ.
& Bart.ff.ſi certum petatur.* quatenus habet;
quòd ſoluens alijs,quàm vero creditori, non
liberatur. *optimè Surd.deciſ.60.num.1.& deciſ.
229. num.1. Gratian. diſcept. forenſ. par. 1.*
7 „ *cap.194.nu.17.* Nec enim eſt dandum pau-
„ peribus,nequè ædificanda ſunt Monaſteria,
„ aut hoſpitalia; extantibus damnum paſſis, de
„ bonis eorum,ſine eorum voluntate. *vt Caiet.*
„ inquit *d.art.5. ad 3. & ſupra citati authores in
initio.num.1.*

Vel verò incertus erat omninò dominus
bonorum illorum; Et incertitudinem mutare
ſuam, quòd ipſum Dominum haud potuere
ex eo dumtaxat, quòd per illa debentem cer-
8 tæ ſunt deſtinatæ Eccleſiæ. Nec enim legatum
nuncupari poterit huiuſmodi relictum, ex quo
certæ factum ſit Eccleſiæ: Cùm debiti ſit ſo-
lutio,non ſanè libera, nequè ſpontanea dona-
9 tio. Quia non impendit beneficium, qui de-
bitum præſtat. *Ioan. de Anania d.cap.cum tu.
5.col.3. in gloſ. in verbo. ſuperſtitibus. num.3.
verſ. adde prædictis. Bald. de vſur.* & ſequitur
*ibid.Petr. Binsfeld.q.7.concluſ.6. in fin. Roman.
d.conſ.164. hæc quingenta.num.4. & conſ.199.
præſens ſtatuti articula. num.8. Maceraten.
variar. lib.1. reſolut. vltim. caſu. 58. verſ. ſed
quid ſit de iure. Syluest. verbo. Canonica portio.
num.6.verſ.ſeptimo vtrùm debeatur.Card. Tu-
ſcus.tom.5. littera M. concluſ.23.num.3. & ſeq.
Maſcard. de probat.vol.3.concluſ.1280.nu.155.
Ioan.Baptiſta Coſta de facti ſcient.& ingnorãt.
centur. 2. aut ſciebat,aut ignorabat.diſt.2.n.26.
& ſeq.tom.1. oper. Nouar. de incertis, & malè
ablat.priuil.2.num.1.& ſeq.*

Tantùm verò abeſt,vt verum ſit, quod pro
ſe plurimi Procuratores faciunt Metropolinæ
Eccleſiæ Neapolitanæ; relicta huiuſmodi Cip-
po deſtinata Metropolitanæ Eccleſiæ, certæ
videri Eccleſiæ relicta, ceſſareq; proinde in-
10 certa eſſe. Potiſſimùm, quòd potuit Teſtator
poſt diligentem certi inueniendi Domini in-
daginem,cui magis voluerat operi pio,vel Ec-
cleſiæ ea relinquere, ſibiq; magis viſis paupe-
ribus diſtribuere pro eorum Anima, quibus
illa debebantur. ſi inueniri, ac ſciri potuiſſent.
*Syluest.verbo. reſtitutio.8 quæst.5. & 6. Nauar.
man.cap.17.num.92. Molin. tom.3.diſput.747. nu.
3. & 4. Azor.par.3.lib.4.cap 26.q.2. Vaſquez de
reſtitut.cap.5.§.4 dub.1.in fin. nu.12.& 13. Sayr.
in claui regia.lib.10.tract.5.cap.2.dub.4. num. 19.
cum alijs per nos etiam relatis d.reſponſ.noſtra. 22.
num.40.*

Vt magis,magiſq; inſurgat ex hoc, incerta
hæc ipſa relicta perſeuerare, atq; perſiſtere.
11 Non enim ita Cippo maioris Eccleſiæ prædi-
ctæ per Teſtatores relinquuntur, vt Eccleſiæ
ipſi acquiſita ſint; ſed quòd velint (Cippo) vti
incertorum capſulæ ea relinquere; à Confeſſa-
rijs edocti, atquè ſyndereſi excitante extimu-
lati, non remitti peccatum, niſi reſtituatur,
quod ablatum eſt, *ad reg.peccatum.4.de reg. iur.
in 6.*

Nequè Cippus hic per Neapolitanos Ar-
chiepiſcopos alium in finem repoſitus appa-
ret,quàm,quòd incertorum, atquè diſpoſitorũ
pro malè ablatis,ſit Capſula.

Non itaq; ſuam naturam mutabunt, quin
incerta ſint,eò,quòd Cippo deſtinentur; ſicu-
ti nec mutarent ſi abſq; Cippi memoria, pro
malè ablatis incertis relicta fuiſſent.

12 Sumenda eſt igitur interpretatio ex com-
muni loquendi vſu hæc ipſa relinquentium,
qui ea ipſa (Cippo) deſtinant vti incertorum
capſulæ,non quòd planè Eccleſiæ, cui illa affi-
xa eſt,relinquere velint. *ad tex.in l.ſi ſeruus plu-
rium.53.§.fin.cum ibi.notat de legat.1.l.liberorum.
50. §.quod autem Caſſius.de legat.3. Illuſtriſſimus
Mant.de coniectur.lib 3.tit.8 num.1. & ſeq. ac per
tot. Gonzal. ad 8. regul.Gloſ 11.num.68. & 69.
Gratian.forenſ.par.1.cap.78 num.29. Barboſ.aſſio-
mat.222.num.7.*

Quod profectò verba ipſa huiuſmodi ro-
gantium legata,clarè apertèq; oſtendunt; cùm
relinquant ſub hac formula. *Item al Ceppo del
Arciueſcouato ducati,&c. pro malè ablatis incer-
13 tis.* Teſtantium ergò voluntas ex verbis ipſis
exaudiri, & intelligi debebit, vti verba ipſa
ſonant. Potiſſimùm vbi illa clara ſunt,& aper-
ta. *Mantica de coniectur.d.lib.3.tit.4. num.4. Cha-
cheran.deciſ.126.num.11. Polidor. Ripa obſeruat.
14 121.num.5.* Cùm præſertim in interpretanda
diſpoſitione quacunquè, diſponentis verbis
inſeruiendum ſit,ex quibus mens ipſa concipi-
tur. *ſecundum tex.in l.1.§.ſi quis nauem. circa fin.*
„ *ibi. In re igitur dubia, meliùs eſt verbis edicti ſer-
uire.ff. de exercitator.act.l.non aliter.67. de legat.
3. Roland.conſ.61.num.30.volum.3 Maceraten.d.
caſu.58.reſolut.vlt. lib.1.verſ.& licet primo aſpe-
ctu.Genuenſ.in practicabilib.Eccleſiaſt.q.399.n.2.
in fin.*

Quid enim eſt (ædepol) ſi Eccleſiæ acquiſi-
ta ea vellent Teſtatores; quòd Cippo ea; non
verò

verò Eccleſiæ relinquant. Niſi, vt internum Animi eorum ſenſum aperiant, ſe ipſos ea, depoſiti iure, vti incerta, Cippo (incertorum vtiquè capſulæ) relinquere, diſpertienda, iuxta Sanctę Matris Eccleſiæ mentem, atq; Ponti-
15 ficis Summi deſtinationem? Alioquin inania hæc eſſent verba, atquè futilia; quòd ſanè dicendũ, aſſerendumq; minimè eſt; cùm fruſtrà prolata videri non debeant. *l. ſi quando. 112. in princip. vbi gloſ verbo. fruſtrà. de legat. 1. Marant. conſ. 45. num. 9. Guido Pap. conſ. 140 num 7. in fin. Alciat. lib. 9. reſponſ. conſ. 103. num. 12. Aymon. conſ. 135. nu. 24. Pariſ. conſ. 90 nu. 33. lib. 2. Afflict. deciſ. 43. num. 19. Mantie. de coniectur. lib. 5. tit 8. num. 5. Cæſar Bartius. deciſ. Bononienſ. 12 nu. 29. & 30. Barboſ. d axiom. 2. 223. num. 11.*

16 Non itaquè alienã nos conuenit à teſtantium mente, & verbis interpretationem ſumere. *ad tex. in l. nulli. 28. in princip. C. de Epiſcop. & Cleric.*

Nihil ergò eorum eſt, quæ pro ſe plurimi Procuratores prædicti faciunt, quin, Cippo mala hæc ablata relicta, incerta perſeuerent; atquè poſſit illa proinde, vt reliqua omnia, pro
17 ſuæ plenitudine poteſtatis Summus Romanus Pontifex, bonorum omnium Eccleſiæ abſolutus diſtributor, in Fabricam applicare, atquè addicere Eccleſiæ Sancti Petri, in commune totius Chriſtiani orbis commodum, & vtilitatem, atquè Almæ Vrbis ornatum, & ſplendorem. *Panormit. in cap. conſtitutus 6. nu. 12. & 13. de religioſ. domib. Lapus allegat 105 nu. 2. Nauar. de ſpolijs clericor. §. 9. num. 2. & in man. d. cap. 17. num. 93. verſ. per quem reſoluo. Azor. d. cap. 26. q. 3. Molin. tom. 3. diſput 748. num. 1.*

18 Siquidem, ſi valet Summus Pontifex, vti Summus diſtributor bonorum Eccleſiaſticorum, & Dei, ac Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex iuſta Eccleſiæ cauſa, compoſitiones cum ijs inire, qui incerta hæc debẽt, vt omnes præcitati paulò antè Doctores, abſquè ſcrupulo vllo admittunt. *Nauar. Azor. Molin. et Vaſquez d. §. 4. dub. 1. num. 9. ac Reginald. d. lib. 10. cap. 14. num. 195. & num. 201. & alij. Bonacina. d. q. 3. punct. 4. num 21. & diximus d. reſponſ. noſtra. 22. num. 64. & ſeq.* Multò magis vtiquè poterit hæc eadem incerta, poſtquàm incertorum Cippo, ac capſulæ deſtinata fuere, in Fabricam attribuere Eccleſiæ S. Petri?

19 Porrò quòd, vt pauperibus, vel in aliud piũ opus incerta hæc impendantur, lege, ac permiſſione ipſius Summi Monarchæ Romani Pontificis, factum eſt. *Panormit. conſ. 34. num. 4. ad 4. col. fin, circa fin par. 1. Sot. d. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 3. col. 15. verſ. ad hoc primum Reſpondeo. Couar. d. reg. peccatum. par. 2. in princip. relect. num 6. & 7. Azor. d. cap. 26. q 3. Vaſquez d dub. 1. num. 9. Reginald. d. cap. 14. num. 196. & 201. Bonacin. d. q. 3. punct. 4. num. 9. & nos d. reſponſ. noſtra. 22. nu. 40. & 41.*

20 At quidem poteſt Summus Pontifex, etiam abſq; cauſa vnius Eccleſiæ bona, alteri cõferre, & applicare Eccleſiæ. *ad tex. in element. quia contingit. de religioſ. domib. Abb d. cap conſtitutus. num. 12. Nauar d. cap. 17 nu. 93 in fin in man.* Poterit igitur, & hæc in proſecutionem addicere Fabribæ Sancti Petri.

21 Neque iniuriam ob id Summus Pontifex Metropolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ facit. Suo enim iure vtitur. Nulli ergò iniuriã facit, *l. nullus. 56. l factum 198. §. non videtur ff. regul. iur. cap. niſi ſpecialis. 3. in fin. vbi gloſſ & Abb. n. 8. de authoritate, & vſu pallij. Gonzal. gloſſ. 45. de menſib. & alternatiuis §. 3. nu. 18 ad regul 8. Cancellar. Maceraten variar. reſolut. lib. 3. reſolut. 12. nu. 2. Molina de Iuſtit & iur. d. tom. 3. diſput 727. num. 4. & 5. Surd. conſ. 374. num. 17. volum. 3. Sanchez in opere morali. tom. 2. lib. 7. cap. 16. num. 54. & lib 3 de matrim. diſput. 18 num. 29.*

Diiectis itaquè omnibus, quæ contra Fabricæ Oeconomum per Procuratores pręfatos obijciuntur, ſuccedet vtiq; certa pro ipſo Oeconomo victoria; vt iuxtà ſuas facultates, & priuilegia, incerta omnia pro malè ablatis incertis relicta, pro Fabrica præfata vindicare valeat.

Et ita ex his ſub cenſura dictis reſpondendum cenſeo.

CAROLVS MARANTA V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Lis tandem, poſt multam, longamq; in ſacra Congregatione diſceptationẽ, vt parti ex aduerſo gratũ quid faceret, pro Fabricæ Oeconomo completa fuit. vnde decretum Sacræ Congregationis hic ſubnectere, nec grauabor.

Mercurij 10. Septembris 1625. in Congregatione Generali.

Neapoli. &c. In cauſa legatorum pro malè ablatis. DD. approbarunt, & confirmarunt edictum, aliàs de voto Reuerendiſſimi Domini Canalerij, & approbatione, ac iuſſu Sacræ Congregationis emanatum, & in Ciuitate Neapolitana impreſſum, & publicatum, ſub die 11. Februarij. 1523. illudq; denuò, quatenus opus ſit imprimi, publicari, ac exequi mandarunt. Non tamen quòad ea legata, quæ vel certis Eccleſijs, vel nominatis perſonis pro reſtitutione iniuſtè ablatorum. euſdem Eccleſijs, vel perſonis à Teſtatoribus, qui antea illorum bona adminiſtraſſent, vel illorum aliàs conſtaret eſſe debitores, non pro malè ablatis in genere relinqui contingerit.

Carolus de Ghettis Oeconomus.

SVMMARIVM.

1 *Legatum, quod in nullam piam cauſam relictum eſt, profanum dicitur.*
2 *Legatum ad pias cauſas, quod nam dicatur.*
3 *Diffinitio cui non competit, neq; definitum conuenire poteſt.*
4 *Definitio conuerti debet cum definitio.*

5 *Le-*

5 *Legatis in profanis ius nullum eſt Oeconomo Reuerendæ Fabricæ Sancti Petri.& nu.27.*
6 *Qui actione caret repelli poteſt, & debet. Etiam Iudicis officio nu.7.*
8 *Legatum conditionale conditione pendente non debetur.*
9 *Conditio operatur, vt antequam exiſtat, nihil debeatur; quoniam ſuſpendit actum, & diſpoſitionem.*
10 *Conditionem impleri non ſufficit, niſi hoc etiam Iudici liqueat, ac parti, in iudicium deductum.*
11 *Conditionem impletam eſſe probari debet per eum, qui ſe in implemento fundat, per duos ſaltim teſtes.*
12 *Conditionis natura eſt, vt, interim omnem ceſſare faciat obligationem.*
13 *Debitor ſub conditione interim conditione pendente debitor verè dici haud poteſt.*
14 *Legatum niſi petatur poteſt hæres interim illud ſibi retinere.& nu.27.*
15 *Rei ſuæ quilibet moderator prolibito eſt.*
16 *Nemo præſumitur velle iactare ſuum, neq; reſupinus quis præſumitur in ſoluendo, quod non debet.*
17 *Donationis coniectura vbi excludi poteſt, magis excludenda eſt, quàm includenda, nec præſumenda donatio.*
18 *Reſtituere nemo cogi poteſt, quod iure poſſidet, & num.21.*
19 *Reſtitutio fieri debet cùm quid accipitur, vel detinetur iniuſtè, ac contra domini voluntatem.*
20 *Reſtitutio eſt actus commutatiuæ Iuſtitiæ.*
22 *Iniuſtitia conſiſtit in inæqualitate rei ad rem, ſicuti contrà Iuſtitia inæqualitate conſiſtit.*
23 *Reſtitutio vnde dicatur.*
24 *Scienti, & conſentienti nulla ſit iniuria.*
25 *Voluntatem contrà defuncti in his, quæ legibus non contradicunt, nefas eſt contrairè, & obluctari.*
26 *Secretum, quod teſtator voluit eſſe, nõ eſt propalandum.*
28 *Fruſtra id fieri tentatur, cuius euentus nil profuturus eſt.*
29 *Factum iniuſtè Iudex corrigere debet.*

ARGVMENTVM.

Pium quòd nàm dicatur Legatum? Et nùm conditionale Legatum, conditione pendente, debeatur? Et an demandata diſpoſitione in ſecreto aurium; poſſit Executor cogi ad manifeſtandam perſonam, quæ ita aurium ſecreto commiſſa per Teſtatorem fuerat.

RESPONSIO XXVIII.

NVllum ius Reuerendæ Fabricæ Sancti Petri Oeconomo eſſe reſpondi ad legatũ per V.I.D. Iuliũ Cherubini Ciuitatis Roſſani in anno 1623. in hæc ſequẽtia verba rogatum.

„ *Item ad aures incarica al*
„ *detto Signor Archidiacono ſuo*
„ *Fratello, è Signora Beatrice ſua Moglie, che*
„ *reſtituiſcano ducati trecento cinque à quello, che*
„ *ad aures loro hà detto, che eè li haueua impreſta-*
„ *ti, li quali diſſe ad eſſo Teſtatore, che li lepaghi,*
„ *quãdo eſſo le lidomandarà; che perciò ha giudica-*
„ *to, che l haueſſe di denari di eſſo Teſtatore; non*
„ *hauendoli domandato ſino al preſente. vt in pro-*
„ *ceſſu fol.2.& 4.*

Quippè, quod legatum prædictum omninò profanum, non pium eſt. vnde nec cogi poterũt dicti D. Archidiaconus, & Beatrix Teſtatoris vxor, ad propalandum perſonam præfatam, fauore cuius legatum rogatum fuit, ſecretò eiſdem à Teſtatore reuelatam, vt idem Reuerendæ Fabricæ Oeconomus contrà prætendit.

1 Et ſanè profanum dici legatum prædictum, non pium, inde manifeſtè conuincitur. Quòd in nullam piam cauſam; vel quæ pietatem reſpiciat, neq; pietatis intuitu rogatum ſit.

2 Nam legatum ad pias cauſas dicitur, quod relinquitur pro honore Dei, vel Sãctis, vel pro ſalute Animæ, vel in aliud quodcunquè pium opus. *Gloſſ.in auth. ſimiliter.verbo cauſas.C.ad legem falcid.Syluestr.verb.legatum.4.nu.1. in fin. Tabien.eod.2.num.1.in fin. Armilla.eod. nu. 44. in fin. Abb.in cap.relatum.11.nu.7.de Teſtamẽtis.latè Speculator. lib. 2. partic. 2. de inſtrum. edition.in §.de vltimarum voluntatum Executoribus. incipit. nunc vero aliqua. num. 61. verſ. & ſcias, quod inter.Bertacchin.in repertor.verbo legatum pium.verſ. legatum pium dicitur fauorabile.mihi fol.184.in minori impreſſ.et in tract. de Episcop.par.4.num.82.vol.4.tract.antiquorũ. Rip.in l.fin.q.51.num.170. C.de reuocand. donat. Tiraquel. in præfat. de pia cauſa. Guido Papa deciſ.576.num.3.verſ.ſed an cauſa.Pariſ.conſ.24. num.7.lib. 3. Euerardus in loco à libertate ad piã cauſam in fin.num.37.Lælius Zeccbius. de caſibus Episcop.reſer.caſ.5. n.2.Pater Comit.lib. 7. reſp. moral.q.4.num 3.& q.16. num. 4. Card. Tuſcus. tom.5.litera.L.concluſ. 106.per tot. Sanchez de matrim.lib.1.diſput.4.num.9.Pater Ioan. Valerus.de differen.inter vtrumq; forum.verbo.legatum.different.3.num 1.Aufrer. ad Cappell. Tholoſ.q.215.n.2. & 3. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 115. per tot. Vaſquez. in Opuſculis moralib.tit.de teſtamentis.§.5.de legati.dub.1. n. 97.verſ.ſed videndum. Bonacin.tom.2. oper. de contract.diſput.2.q.17.punct.8.§.2.num. 1. Baldaxar.de Tomas.tract.10.de pia cauſa.tit. 1.cap. 6.num.138.Molfeſ.in ſum.tom. 2. tract. 13.cap. 5.de legatis pijs.num.152. Sanctarellus variarum*

rum.reſolut.q.68.nu.1.& per tot.

At propter nullam dictorum cauſam, ob quam legatum pium dicitur, præſens legatum ducatorum tercentum, & quinque, rogatum eſt.

Ergò non pium, Ergò profanum.

3 Cui enim non competit definitio, neque definitũ conuenire poteſt. *ad tex. in l. 2. §. appellata. vbi Doctor. ff. ſi certum petatur. l. 1. §. dolum. ff. de dolo. vbi Bar. & in l. ſi quis ſeruo. 20. in 2. notabili. num. 2. C. de furt. Gratian. forenſ. par. 2. cap. 291. num. 10. Marcus Mantua. conſ. 1. nu.*
4 *7 Claud. Tutius. q. 18. de Iure patron. nu. 2.* Nàm definitio conuerti debet cum definitio *ſecũdum Philoſoph. et gloſ. in l. fin. in verbo. præſentiã. ff. de verbor. ſignific. ad tex. in l. omnis definitio. 203. ff. de regul. iur. Bar. in l. 1. num. 1. ff. de teſtam. & 27. q. 2. in princ. §. 2. an poſſint ab inuicem diſcendere. optimè Euerard in loco à definitione. Flaminius. Paris. de reſignat. benefic. lib. 1. q. 1. num. 33. & num. 60. & de confident. benefic. q. 47. num. 4. Rota in recentioribus. par. 1. tom. 2. deciſ. 509. n. 5. Barboſ. d. axiom. 67. n. 1.*

Sed in nullo huic legato definitio conuenit, nequè aptatur piorum legatorum; cùm in nullam, quæ piam reſpiciat cauſam rogatum videatur.

Ergò nec definitum eidem conueniet, aptabiturquè.

Ergò non pium. Ergò profanum.

5 Nullum igitur quòad illud, Reuerendæ Fabricæ Ius eſſe poterit Oeconomo. vt replica-
6 re iure eidem, nec iniuriâ Teſtatoris huiuſce noſtri hæredes poſſint, quod Vulpianus ait *in l.*
„ *loci corpus. 4. §. competit. in fin. ff. ſi ſeruit. vendicetur.* Quòad te (inquiens) liberas ædes habeo. *& ſequitur Caualcan. deciſ. 16. num. 5. lib. 4.*

7 Atquè proinde Iudicis quoquè officio ſubmouendus, quòd ſine actione experiatur aduerſus hæredes hos. *ſecundum Bart. n. 10. & Doctor. alios in. l. vbi pactum. 40. C. de tranſact. l. ſi pupilli tui. 6. §. videamus. in fin. ff. de negot. geſtis Aymon. conſ. 191. nu. 1. Rota apud SS. D. N. Ludouiſ. deciſ. 119. num. 6. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſin. 71. num. 18. Vſuius. deciſ. 41. nu. 2. Rota par. 1. in recent. tom. 2. deciſ. 617. ſub. n. 1. circa fin. & in Cornetana Bonorũ 1589. coram Comitulo deciſ. 71. n. 1. poſt 1. vol. conſ. Farinac.*

8 Præterea eſt legatum hoc ducatorum tercentũ, & quinque, conditionale; Quatenus ſcilicet; perſona illa, cui relictum eſt, ipſas pecu-
„ nias petierit: quòd apertè ex verbis ipſis legati
„ deducitur. *Liquali diſſe adeſſo Teſtatore, che li lepaghi quando eſſo li ledomandarà.* vt ſi nihil interim petierit, nihil vtiq; ei debeatur.

9 Id nempè conditio operatur, vt nihil antè quàm exiſtat debeatur. Quoniam ſuſpendit actum, & diſpoſitionem. *l. cedere diem. 213. §. vbi ſub conditione. ff. de verborum ſignific. tex. apertus in l. non omnis. 19. ff. ſi certum petatur. l. hoc iure vtimur 10. ff. de verborum obligat. l. vnica. §. ſi autem aliquid ſub conditione. C. de Caducis tollen. §. ſub conditione, & §. conditiones. inſtit. de verbor. oblig. cap. fin. in fin. de tranſlat. Epiſcop. cap. vnico §. fin. in fine. de ſponſalib. lib. 6. cap. verum 4 de condit. appoſit. Abb. conſ. 27. videtur 1. num. 1. lib. 1. Crauetta. conſ. 101. nu. 1. Oltrad. conſ. 175. Thema talis eſt. Titius impetrauit. num. 1. Decius. conſ. 421. num. 6. Pariſ. conſ. 19. num. 45. & num. 156. vol. 2. & conſ. 8. nu. 22. cum ſeq. vol. 3. Flamin. Paris. de reſignat. benefic. lib. 1. q. 3. num. 8. cum ſeq. Rota par. 1. diuerſ. deciſ. 47. nu. 7. Iacob. Thomingius. deciſ. lipſien. 10. nu. 4. & 5. Monaldus. pluribus. conſ. 16. n. 10. 11. & 13. vol. 2. Ferett. conſ. 289. nu. 2. Cæſar. Bartius. deciſ. 90. nu. 4. 5. & 6.*

10 Vt propterea, nec ſufficiat conditionem impleri, ac purificatam fuiſſe, niſi hoc idem Iudici liqueat, ac parti, in iudicium deductum. *ſecundum Bald. in l. cum teſtamento. 4. num. 6. in fin. C. de teſtam. manumiſſione. allegat. tex. quem*
„ *reputat ſingularem in d. l. hoc iure vtimur 10. ibi:*
„ *Non anteà quicquam peti poſſe, quam exploratũ ſit. ff. de verb. obligat. ſequitur Alex. in l. vltima. §. 1. num. 5. verſ. præterea ſtatutum. ff. de vulgari, & pupillari. Decius. d. conſ. 421. num. 6. Camill. Borellus conſ. 98. num. 7. Gozadin. conſ. 1. num. 4.*
11 Probeturq; per eum, qui ſe fundat in implemento, per duos ſaltim teſtes. Quoniam eſt hoc fundamentum intentionis ſuæ. *Menoch. de præſ. lib. 2. præſ. 50. n. 33. Paris. d. q. 3. nu. 40. & 41. Monald. d. conſ. 16. num. 14. & 15. Bertrand. conſ. 298. num. 4. 5. & 6. vol. 2. Bartius deciſ. 121. n. 49.*

Nihil igitur cùm petitum ſit, permutuantẽ.
12 Nihil vtiq; debebitur per hæredes mutuatarij. Quia Natura conditionis eſt, vt interim
13 omnem ceſſare faciat obligationem. *vt inquit Gozadin. d. conſ. 1. num. 40.* Et debitor ſub conditione, propriè debitor minimè dicatur, conditione pendente. *Monald. d. conſ. 16. num. 13. Surdus optimè deciſ. 283. n. 1. & ſeq. Bartius d. deciſ. 90. num. 4. & per tot.*

14 Licitum eſt ergo ipſis, donec petitum fuerit legatũ, retinere ſibi illud, vel quòd donaſſe inte-
15 rim præſumatur mutuans, quod ſibi debetur non petens. Quilibet enim rei ſuæ Moderator eſt, & Arbiter. *l. in re mandata 21. C. mandat.* & in ſua ſit poteſtate petere, vel non petere. Vel etiã quòd iuſtè, nec iniuriâ præſumere poſſũt hæredes (veluti verè id præſumpſit Teſtator) mutuantem ex alia cauſa (occulta fortaſſe mutuatario) ad totidem debitorem eidem fuiſſe, atq; proinde honeſto quodam modo, mutui ſub imagine, reſtitutionem ducatorum tercentum quinque feciſſe; vt idem met Teſtator ani-
„ mum ſuum explanans expoſuit, dicens: *Che*
„ *però hà giudicato, che l'haueſſe di denari di eſſo Teſtatore, non hauendoli domandato ſino al preſente.*

16 Cæteroquin nemo præſumitur velle iactare
„ ſuum. Qui enim ſoluit; nunquam ita reſupinus eſt (*Paulus inquit iureconſultus. in l. cum de in*
17 „ *debito. 25. §. qui enim ſoluit. ff. de probat.*) vt facilè ſuas pecunias iactet. Proindequè iurè ſancitum eſt; vt quandiù alia, quàm donatio-

nis

SVMMARIVM.

1 Legatum ex qualitate perſonæ, cui relictum eſt diſcernitur.
2 Legatum indefinitè relictum, annuũ intrepretari debet.
3 Lgatum ſacerdoti, vel templo relictum annuum æſtimatur.
4 Legatum ambiguum ex loco, & conſuetudine legantis, & perſonæ, cui legatur interpretationẽ recipit.
5 Donatio ex perſona, quæ donat, & cui donatur interpretationem admittit.
6 Legatum habitationis vxori ab viro relictũ, exauditur ſecundum qualitatem, & conditionẽ vxoris, cui relinquitur.
7 Cappella perpetua dicitur, vnde legatum Cappellæ relictum perpetuum dicitur.
8 Mens teſtatoris, & voluntas, interpretationem recepit ex perſona, ad quam verba directa fuere.
9 Legatum pro Miſſis dicitur legatum generis, vt tam currentes, quàm annuas, & anniuerſaria comprehendat.
10 Genus ſub ſe omnes ſuas includit ſpecies, & de pluribus differentibus ſpecie prædicatur ibid.
11 Legato in genere relicto ſatisfit per vnam ex ſpeciebus ſub genere comprehenſis.
12 Legato in genere relicto, atq; proinde incerto, electio eſt hæredis.
13 Species in ſuo genere ſaluatur, quod perire non poteſt.
14 Expreſſum dicitur, quod ſub Genere comprehenditur.
15 Generalis diſpoſitio idem operatur, quòd ſpecierum peculiaris enumeratio, & n. 17.
16 Genus verè, & propriè repræſentatur in qualibet ſpecie.
18 Generalis diſpoſitio caſus omnes includit in ſua latititudine comprehenſos, & ſi in vno maior ſit ratio, quàm in alio.
19 Voluntatem defuncti ambiguam interpretari hæredis eſt.
potiſſimùm vbi de tertij præiudicio non agitur. num. 20.
vel ſi facultas exequẽdi remiſſa fuerit voluntati alterius. num. 21.
22 In arbitrarijs nemo damandus eſt.
23 Miſſarum ſuffragia ſimul multiplicata offerri, magis proficit animabus in purgatorio purgãtibus quòad eorum accelerandam libertatem, quàm ſi ſucceſſiuo continuentur tempore per plures annos, & dies.
quòad meritum tamen, & maiorem Dei gloriam plus valẽt ſi ſucceſſiuo continuentur tẽpore. n. 26.
neuter tamen horum modorum Miſſas deſtinandi, condemnandus eſt. num. 28.
24 Sacrificium ex operato plus valet in opere, & exercitio, quàm in propoſito, & deſtinatione, & in actu ſignato oblatum.
25 Sacrificia donec actu offerantur non proficiunt ad liberationem animarum à pœnis purgatorij.
27 Anniuerſaria cur inſtituerit Eccleſia.
29 Legatorum diſtinctio, diſtinctam teſtatoris mentem fuiſſe arguit.
30 Scripturarum diuerſitas, & ſummarum, obligationum quoq; diuerſitatem innuit.
31 Diſcretiua loquutio, rerum quoq; diuerſitatem indicat.
32 Teſtatorem fruſtrà quid geſſiſſe æſtimandum non eſt.
33 Aſſerentis eſt probare, quod aſſerit, non excipientis.
34 Legati interpretatio aſſumẽda eſt ex sũma relicta, & ex perſona, cui relictum fuit.
35 Fauendum ei potius eſt, qui de damno vitando agit, quàm ei, qui de lucro captando contendit.

ARGVMENTVM.

Legatum Cappellæ relictum cum onere celebrandi Miſſas, an perpetuum intelligatur, vel verò, vt tot Miſſæ tantùm celebrentur, ad rationem deſtinatæ pecuniæ? Et quid magis animæ teſtatoris expediat ſi vna vice ſucceſſiuè pluries pro ea offeratur, vel ſi in ſingulos annos in perpetuum? non inutilis reſponſio.

RESPONSIO. XXIX.

REgius Conſiliarius Ioannes Baptiſta Melior, in ſuo vltimo, quod condidit elogio, inter cętera reliquit, vt ſtatim ſequuta morte, bis centies ſacra pro eius anima fierent, arbitrio, ac diſpoſitione Reuerend. Patris Franciſci eius filij Regularis in Religione RR. Patrum Clericorum Minorum. Ac vt quingenta impenderentur in extructionem Cappellæ in Eccleſia Sãctæ Mariæ Gratiarum huius Ciuitatis. Ac deniq; quingenta alia eidem Cappellæ pro Miſſis, ſequentibus verbis reliquit;
„ dicens: *Item laſcia alla ſua Cappella di S. Maria*
„ *della Gratia ducati 500. per tante Meſſe.*

Morte ſequuta Teſtatoris legatis fecere ſatis hæredes filij, atq; pro dictis quingẽtis ceſſerũt Patribus dictæ Eccleſiæ S. Mariæ annuũ cẽsuũ ducat. triginta ex maiori sũma ſuper domo, & bãco SS. Annũtiatæ huius Ciuitatis, onere adiecto, vt ter in ſingulas Hebdomadas ſacris operari ꝓ anima teſtatoris in p̃dicta Cappella Patres prædictos oporteat, rogato publico inſtrumẽto ſub die 11. Sept. ann. 1626. fol. 9.

Verùm in iudiciũ appellãtur heredes prædicti
per Oeconomũ Fabricæ Sancti Petri in Tribu-
nali Fabricæ eiuſdem: Quòd ſatisfactum per
eos minimè ſit voluntati Teſtatoris Patris per
ceſſionem prædictam annuorum introituum,
neque per Miſſas annuas per eos in ſingulas
Hebdomadas deſtinatas; ſed ſoluere eos opor
tuerit ſemel quingenta, pro quinq; mille Miſ-
ſis ſucceſſiuo ordine celebrandis. Vnde Quæ-
ſtioni ſit locus: ſatisfecerint, nec ne Hæredes
Teſtatoris patris menti, ac voluntati per aſsi-
gnationẽ prædictã, & Miſſas ter in Hebdoma-
de faciendas, demandatas?

Et ſanè ſatisfeciſſe teſtatoris voluntati, ex
ſequentibus aſſerendum, reſpondi.

Nimirùm, quòd legatũ hoc quingentorum
pro tot Miſsis, non planè hæredibus directum,
neq; Patribus Eccleſiæ prædictæ, neq; ſimplici
ter quingenta pro tot Miſsis relicta, ſed quin-
genta Cappellæ aſcripta pro tot Miſsis fuere.
Item laſcia (inquiens) *alla ſua Cappella di S. Ma-
ria della Gratia ducati* 500. *per tante meſſe.*

1 Vt ex qualitate perſonæ, cui legatũ rogatum
eſt, diſcernere nos oporteat, an ſimplex, vel
annuum legatũ pro Sacris Deo Altisſimo of
ferendis Teſtator ſanxerit. *tex. expreſſus in l. cũ
quidam.* 23. *ff de annuis legatis.* vbi docet optimè
„ *Bar. nu.* 3. ſequentibus loquens verbis: *Ad iſtam
„ legem Reſpondeo quòd iuris Conſultus iſtam inter
„ pretationẽ facit ex qualitate perſonæ relinquentis,
„ & eius, cui relinquebatur. Iuſſit enim dari Decurio-
„ nibus: Et ſic ex qualitate perſonæ præſumitur, quòd
„ non valuerit dari ſemel.* hæc Bar. ad amuſſim ad
rem noſtram aptata. *& eſt tex. in l. cùm erat.* 24.
ſequenti. eod. tit. Decian. conſ. 45. *num.* 61 *vol.* 1. &
meliùs in terminis ad rẽ noſtrã de legato inde-
2 fini è relicto, quòd annuũ interpretari debeat.
conſ. 184. *vol.* 3. *& ſequitur hanc eandem ſententiam,
poſt eundem Decian. Illuſtriſſimus Card. Mant. de
coniect. vltim. volunt. lib.* 6. *tit.* 11. *nu.* 19. *verſ. item
legatum. Rota apud Card. Canaler. deciſ.* 17. *num.* 2.
Menoch. de præſumpt. lib. 4. *præſumpt.* 115. *num.* 2.
& eſt tex. optimus ad hanc rem, de legato ſacer-
doti, vel templo relicto, quòd annuum æſtima-
ri debeat. *in l. annua.* 20. *§. Attitia ff. de ann. legat.
ſequitur Perez de Lara. de Cappellan. lib.* 1. *cap.* 3.
num. 13. 14. *& ſeq. Natta conſ.* 379. *num.* 5. *vol.* 2.
& ſeq quem ſequitur. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucenſ.
23. *num.* 1. *ſeq Ioan. Baptiſta Thoro in ſum priuileg.
piar. cauſ. priuileg* 30 *in princip. Sanct ar. llus. va-
riar. reſolut. q.* 68. *ſub num.* 6. *Card. Tuſc. tom* 5. *lit.
L. concl.* 129 *n.* 3. *& ſeq. Cæſar Bartius. dec. Bonon.*
73. *nu.* 15. *& ſeq.*

4 Quemadmodum receptum eſt etiam, ambi-
guum legatum ex loco, & conſuetudine legan-
tis, & perſona, cui legatur, interpretationem
„ admittere. *ad tex. in l. Titia teſtamento.* 40. *§. Seia
„ teſtamento: ibi Quæſitum eſt cùm in eo templo non
„ niſi, aut ærea, aut argentea ſint dona &c. ff. de au-
„ ro, & argento legatis. vbi gloſ. verbo. argentea*:
Ex dignitate, & qualitate perſonæ interpretari
legata (inquit) *& eſt tex. quem ipſamet gloſ. af-
fert. in l. ſi ſeruus plurium.* 53. *§. final. ibi. Legatarij
dignitas. vbi gloſ. verbo. conſuetudo. ff. de legat.* 1.
*tex. in l. penult. in princip. ff. de alimentis, & ciba-
rijs legatis. Alex. conſ* 169. *viſo themate, & ſcri-
ptura n.* 6. *vol.* 5. *ſequitur Mant. d. tit.* 11. *n.* 2. *latè
Menoch. de præſump. lib.* 1 *q.* 28. *n* 50. *& lib.* 4. *præ-
ſumpt.* 106. *n.* 6. *& ſeq. Franciſc. Stephanus Senatus
Aquenſ. dec.* 63. *nu.* 7. *Rota apud Illuſtr. Card. Ca-
naler. deciſ.* 413. *num.* 2. *Bonacin. tom.* 2. *apet. de con-
tractib. diſput.* 3. *q.* 17. *punct.* 7. *propoſ.* 2. *nu.* 6. *verſ.
tertio examinandam eſſe. Surd. conſ* 34 *num.* 43. *&
conſ.* 131. *num.* 24. *&* 25. *lib* 1. *Gratian. forenſ. part.*
5. *cap.* 834. *num.* 9. *Rota Maceraten. apud Marc.
Antun. Thomati. deciſ.* 91. *num.*

Eſt doctrina Innocent. *in c. paſtoralis.* 7 *per il-
lum tex. num.* 5. *de donationibus* quatenus habet
5 donationem ex perſona, quæ donat, & cui do-
natur, interpretationẽ recipere. *ſequitur Abb.
ibid. num.* 9 *in finalibus verbis Simon de Pretis. cõſ.*
517. *nu.* 34 *&* 35. *& lib* 1. *de interpretat. vltim.
vol. interpret.* 1. *dub.* 3 *& ſeq. Petrus Pecchius de
teſtamentis coniugum lib* 5. *cap.* 26. *num.* 2. *dicens:*
6 legatum habitationis ab viro vxori decretum,
interpretationem accipere ex qualitate, &
conditione vxoris, cui habitatio relicta eſt. *ſe-
quitur Menoch. lib.* 4 *d. præſumpt.* 106. *n.* 7 *& præ-
ſumpt.* 129. *num.* 4 *& pluribus Ioannes Lopez in
rubrica. de donat. inter virum. & vxor. §.* 11.
num. 14.

7 At qui verò legatum hoc quingentorum, re-
lictũ eſt Cappellæ, quæ ſanè perpetua eſt. Erit
vtiquè perpetuum legatum, ſicut & Cappella
ipſa perennis, non temporalis eſt.

8 Nequè enim nouum eſt interpretari nos
diſponentis mentem, ac voluntatem, ex perſo-
nis, ad quas Teſtatoris ipſius verba directa
fuere. *vt eſt tex in l. plenum.* 12. *§. equitij. ff. de
vſu. & habitatione. l. ſi vno anno.* 17. *ff. locati. cap.
requiſiſti.* 15. *vbi plenè Scribentes. de teſtamentis
gloſ. in cap ſulita.* 6. *§. verùm ſi perſonam. de maio-
rit. & obed. Nicolaus Euerard. conſ.* 5. *num.* 11.
Menoch. d præſumpt. 106 *num.* 8. *& ſeq. & præ-
ſumpt.* 78. *num.* 40. *eod. libro Natta d. conſ.* 379.
num. 6. *Surd. de alimentis. tit.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 38.
plenè dictus Illuſtriſſimus Mantica. d. lib. 6. *tit.*
11. *num.* 1. *& ſeq. Rota in recentior. par.* 2. *tom.* 1.
deciſ. 61. *num.* 3. *& apud Sanctiſſimum Ludouiſ.
Gregor. XV. deciſ.* 66. *num* 8. *Pater Sanchez in
opere morali. tom.* 2. *lib.* 7 *cap.* 17. *ſub num* 4. *verſ.
ſecundo quia, & cap.* 26. *ſub num.* 28. *verſ. tan-
dem quia. Sanctarellus dict. quæſt.* 68. *ſub num.* 6.
in fin.

9 Prætereà legatum hoc quingentorum Cap-
pellæ relictum pro tot Miſsis; quatenus qui-
dem Miſſas reſpicit; generis legatum eſt,
vt tàm Miſſas currentes, quàm etiam an-
nuas. & annuerſaria cõprehẽdat. Genus nẽpè
10 ſuas omnes ſub ſe includit ſpecies, de quibus
prædicatur Genus .n. de pluribus ſpecie diffe-
rentibus prædicatur. *ſecundum Ariſt.* 1. *Topica-
rum. c.* 4. *l. omnes* 3. *vbi Angel. C. de præſcript.* 30.
vel 40. *annor. l. ſi duo.* 52. *in fin. ff. de adminiſtrat.
tutorum. Bald. in cap.* 1. *§. noui verò. num.* 2. *verſic.
item nota in gloſ. per quot fiat inueſtitura in*

vſibus

vſibus feudorum. Surd. conſil.358.num.79.lib.3.
& deciſ.255.num.20. & deciſ.276. num.9. Ma
ceraten. variar. lib.2. reſolut. 33. num.2. Cardin.
Tuſc. tom.4. littera. G. concluſ.40. num.17. Bar-
boſa.aſſiomat.107.num.29. Gratien. forenſ. par. 5.
cap.862.num.36.Marta de ſucceſſion.legali.tom.2.
par.4.quæſt.18.art.3.num.55.Camillus Borrell. in
ſum.omnium deciſ.tom.2.tit.14.num 45.55. & ſeq.
11 Satisfactum eſt igitur menti, ac diſpoſitioni
Teſtatoris, per vnam ſpeciem ſub genere cō
prehenſam, hæredum electione executioni
demandatam, per tres Miſſas in ſingulas Heb-
domadas faciendas. ad tex. apertum in hac re.
vbi. Bar.num.2.& ſeq. in l.legata generaliter. 37.
tex.in l. vnum ex familia. 69.§. itaquè, ſi cùm for-
tè. vbi gloſſ. in verbo.vni. ff. de legat.2. tex. in l.ſi
quis à filio.32. §.primo. ff. de legat. 1. quatenus
12 habent; quòd cùm incertum eſt, de qua re
magis ſenſerit Teſtator per legatum generis.
Borrell.d.tit.14. num. 56. hęredis tunc electio
eſt.ſequitur Aluarus Valaſcus concluſ.110.nu.8.
Surd.conſ.247.num.1.& 2.& n.14. & 19. vol.2.
13 Nam ſpecies in ſuo genere ſaluatur, quod pe-
rire minimè poteſt. ad tex. in l. in ratione legis
falcidiæ. 30. §.incertæ autem rei. ff. ad legem falc.
Surd. de alim.tit.4.q.16.n.17. Barb.d. aſſiom. 107.
n.30.& 33. Borrellus d. tit.14. nu.57. 58.& ſeq.
Ceſſare proinde debet Oeconomi obiectio,
quòd contrà voluntatem Teſtatoris fecerint
hæredes, Miſſas ter in Hebdomade faciendas
deſtinando, pro quingentis Cappellæ relictis
pro tot Miſsis.
14 Profectò, quòd expreſsū dicitur id, quod ſub
genere comprehēditur. ad tex. in l.fin. vbi Gloſ.
verbo.ſpecialiter. C.quòd cū eo. l.Lutius Titius.45.
ff.de vulgar. Barboſ.aſſiom. 89.n.7. Cùm idē om-
ninò generalis operetur diſpoſitio, quod ſpecie-
rum peculiaris enumeratio. ad tex.in l.ſi duo.52
ff.de adminiſtrat.Tutor. ſequitur Ripa. in l.1.num.
50.in 1.concluſ.ff.de vulgari.& pupillar. Caputa-
quen.deciſ.295.num.1.par.2.Marta d.art.3. nu.55.
16 & 56. Nam genus verè, & propriè repræsē-
tatur in qualibet ſpecie; cùm data ſpecie, con-
ſequenter genus quoq; detur; quoniam in ge-
nere ſpecies comprehenditur, &, continetur.
ex tex. cum gloſſ. ibidem. in l. ſi quid earum. 45.
§. interemptum.ff.de legat.3.Decius.in l. 1.num.6.
ff.de reg.iur. Surd. conſ.121. num. 3. volum. 1.
Mantica de tacit.& ambig. tom.1. libr.1. titul.4.
num.5. Tuſcus tom.4. littera G. concluſ.29. Bar-
boſa d.aſſiom.107.n.30.Borrell.d.tit.14.n.58. 59.
17 & 60. Et idē operetur generalis diſpoſitio in
ſuo genere, atquè ſpecialis in ſua ſpecie. l. ſi
eborus. 77. ff.de legatis. 3.Aymon.conſ.162.nu.2.
Quarè idem eſt omninò; ac ſi teſtator ipſe
Miſſas ter in Hebdomade faciendas expreſ-
ſiſſet, cùm Miſſas in genere fieri mandauit pro
quingentis Cappellæ relictis pro tot Miſsis. ad
tradita per Socin. ſen.in l. Gallus. §.forſan. ſub n.6.
verſ.habebat etiam. ff.de liber.& poſth. quē ſequitur
Rota par. 2.to.1. in recent. deciſ. 439.ſub. nu. 2.
18 Quòd ſanè generalis diſpoſitio caſus omnes
includat in ſua generis latitudine comprehen-
ſos, & ſi fortaſsis maior ſit ratio in vno, atquè
in alio. vt plenè Tiraquell. de retract. lignagier. §.
1. Gloſſ. 14. num. 101. & ſeq. Barboſ.d. aſſiomat.
107. num.30. Aymon.conſ.92.num.4. vbi quoq;
ampliat, etiam ſi nulla ſubeſſet cauſa, reſtrin-
gendi diſpoſitionis laſſitudinem, ad vnum ma-
gis, quàm ad alium caſum.
19 Cæterùm hæredis eſt, ambiguam defuncti
voluntatem interpretari. atquè declarare. d. l.
ſi quis à filio.32.§.ſi quis plures.de legat. 1. Dynus
in reg.in obſcuriris.30.n.12. de reg iur. Signorolus.
conſ.175.in quæſtione præſentibus introducta.nu.7.
20 Quòd potiſſimùm procedit, vbi de tertij præ-
iudicio minimè agitur. Gabriel. lib.6. tit.de reg.
iur.concl.3.n.75.& ſeq. & ſequitur plenè Illuſt.
21 Card.Mant.de coniect.lib.3.tit.1.n.24.& ſeq. Atq;
etiam quando facultas exequēdi, remiſſa eſt in
voluntatē alterius; ſicuti in facto hoc noſtro,
quo Miſſarū executionē teſtator in voluntatē
Patris Franciſci eius filij reijecit. vt limitat
optimè Gabriel.d.conſ.3.n. 78. ad regul. qui facit
per alium.72. de regul.iur.in 6.Card. Tuſc. tom.3.
littera. E. concl.537.nu.1. & ſeq. ſequitur Molfeſ.
in ſum.tom.2.tract.13.c.11.de offic. executor.n.36.
Nō igitur, citrà iniuriā, in iudiciū vocari po-
tuere hæredes ꝑ legato quingētorū; ꝙ obſcu-
rā teſtatoris mentē in genere ꝑpoſitā, pro tot
Miſsis; illi magis ad annuas ꝑ ſacerdotes ter in
Hebdomade faciēdas, interpretati fuere, quàm
22 ꝑ quinq; mille ſucceſsiuè offerēdis. Cū in ar-
bitrarijs coarguēdus nemo ſit, cur nō hoc ma-
gis, quā aliud ſecutus fuerit. Quoniā p̄ſumitur
iuſta ex cauſa ductus, feciſſe. ad tex. in l.3.§.1. vbi
etiā Gloſ. verbo.bonū. ff.de receptis arbitris. et gloſ.
in c.ſtatutū.11.§.aſſeſſorē. in verbo. relinquatur. de
reſcriptis.in 6. et notata per Bar.in l.1.in fin. n.18.
de leg.2. Caſtr. cōſ.299.viſa inquiſitione.ſub n.4. in
fin.vol.2.Menoch.de arbit.lib.1.q.7.& ſeq. Farin.
de delictis.q.17.n.27.ampliat.11.Frāc.Merlin.dec.
Lucēſ.9.n.5.& dec.13.n.7.Aym.cōſ.78.n.8.Couar.
lib.2.variar.reſol.c.12.n.3.Rota apud Caualer.dec.
103.n.6.apud S.memor.Gregor.XV.dec.106. nu.2.
Triniſan.dec.23.nu.16. par.2. Rota Marchiæ apud
Thomati dec.14.num.25.26.& 27.
Nec refert, quòd obijcit Oecenomus; expe-
diēs magis fuiſſe pro anima defūcti teſtatoris,
ſi tot Miſſæ, quinq; mille ſcilicet, ꝑ relictis qn-
gētis, celebratæ fuiſsēt, vt eò citiùs à pęnis Pur
gatorijs liberata ad cœleſtē patriā euolaſſet, vi
expiatorij ſacrificij; vt nō ſint proinde obau-
diēdi hæredes, quòd ter in Hebdomade offer-
23 ri, ſtatuerint. Nàm, & ſi quidē proficiat magis
animabus in Purgatorio degētibus, & ꝑ reſi-
duis peccatorū ſuorū purgātibus, quòad earū
accelerādā libertatē à pęnis prædictis, ex ope-
re operato; atquè ad citiùs Dei Benedicti, So-
le ſplēdidius vultum contemplandū; ſi Miſſa-
rum Suffragia ſimul multiplicata, offeran-
tur; quàm ſi ſucceſsiuo continuentur tem-
pore per plures dies, menſes, & annos. Quòd
24 profectò ex operato plus valeat Sacrificium
in opere, & exercitio, quàm in propoſito, &
deſtinatione, ſiuè in actu ſignato, oblatum;

25 Cùm interim donec actu, & in exercitio ſiāt
ſacrificia; animæ à pœnis prædictis. ex opera-
to minimè liberentur. ſecundum S. Thom. quod-
libet. 6. q. 8. art. 13. & in 4. ſent. diſt. 45. q. 2. art. 2.
in 2. quæſt ad 4. Sanctus Antonin. poſt Petr. à
Palude. in ſumm. par. 1. tit. 10. cap. 2. in fin. ver-
ſic. item cùm quæritur. & Cardinal. à Turrecre-
mata. in can. qui oblationes. 13. quæſt 2. Nauar.
in man. cap. 17. num. 68. Sylueſter verbo. ſuffra
gium quæſt. 8. Armilla. eodem. §. 2. Tabien. eod.
num. 2. optimè Beatus Albertus Magnus in com
pendio Theologicæ veritatis. lib. 7. cap. 4. in fin. vbi
nota Perrettæ. Petrus Binsfeldius. in lib. receptar.
in Theologia ſententiarum. ſect. 5. membro. 3. con-
cluſione. 11. fol. mihi. 1082. Ioann. Baptiſtæ
Corrad. reſponſ. caſuum. conſcient. par. 1. quæſt.
189. littera D verſic. quod ergo hanc. fol. 361.
Cenedus quæſtionum Canonicarum quæſt. 31. n. 15.
Thoro priuileg. 199. in fin. Gallett. in margarita
caſuum verbo legatum §. legata pia non imple-
ta. ſequitur Nald. verbo. legatum. numero. 18.
in ſumm. Pater Roſs de ſtatu animarum. purga-
tor. capit. 18. colum. 2. fol. mihi. 114. & capit.
23. fol. 174. Bonacin. tom. 2. oper. de contract.
diſputatione. 3. quæſtione 17. punct. 8. §. 6. pro-
poſ. primæ. numero. 4 Lazar.. de Iubil. part. 2.
capit. 30. numero. 150. Anton. Fernand. in exam.
Theologiæ moral. part. 3 capit. 5. §. 9. numero. 4.
Stephan. Fagundez. de quinquè præcept. Eccleſ.
præcept. 1. lib. 3. cap. 10. num. 1.

26 Quòad meritum tamen inſtituentis, &
propter maiorem Dei gloriam, quæ indè
inſurgit; ac etiam meritum multitudinis, &
commodum eius, plùs valent ſucceſſiuè con-
27 tinuata ſuffragia. Vt proinde, (nec ab rè)
anniuerſaria inſtituerit Sancta Mater Eccleſia.
vt poſt Paludan. in 4 diſtinct. 45. ſequitur S. An-
tonin. in ſumm. dict. part. 1. titul. 10. cap. 2 §. 5.
in fin. verſic. item cùm quæritur. Cardin. à Turre-
cremata can. quia aliq. 24. 13. quæſt. 2. Sylueſter.
dict. quæſt. 8. Gabriel. Biel. in can. Miſſæ. lect.
58. verſic. ſed hic incidit fal. 116. Frater Paulus
Fraxinella. de Sacerdotum obligationibus ad Miſ-
ſas Celebrandas ſect 4. concl. 4. §. 6 n. 1. & 2. Bin-
ſfeld. concluſ. 11. ſequitur optimè Cenedus d.
q. 31. num. 16. Anton. Fernand. d. cap. 5. §. 2. n. 6.

28 Neuter tamen horum modorum condem-
nandus erit. Quia (vt idem S. Antonin. loqui-
,, tur vbi ſupra) fieri poteſt bona intentione; &
,, anniuerſariorum; vt Deus clariùs videatur per
,, opus magis ſibi honorificum: Et multitudo Miſſa-
,, rum ſimul dicendarum. vt Deus citiùs miſeriatur,
,, nè diutius torqueatur. hęc S. Antonin ex Palu
dan. & ſequitur Turrecremat. ibid. & Pater Fra-
xinella vbi ſupra d. concluſ. 4. §. 6. num 2. in fin.

Non itaquè reprehendendi hæredes, quòd
ſuum eorum arbitrium pro Teſtatoris mente
ad maiorem Dei gloriam, & honorem, & cla-
riorem Dei ipſius Summi, Optimiq; Maximi
viſionem, reſpectu Animæ Teſtatoris incli-
nauere, cùm legatum pro tot Miſſis quingen-
torum Cappellæ relictum, pro tribus Miſſis
in ſingulas Hebdomadas in perpetuum fa-
ciendis, interpretati fuere. Cùm præſertim
quo ad continuata, & multiplicata ſuffragia
ad liberationem accelerandam è pœnis (&
ſi planè acerbiſſimis) Purgatorij, iam ſibi con-
ſuluiſſet teſtator, bis centies offerri ſtatim
morte ſecuta, iubendo. Vt non iniurià arbi-
29 trati fuerint hæredes per diſtinctionem lega-
torum, diſtinctam quoquè in his mentem
habuiſſe; & quòad Miſſas ſemel Multiplica-
tas; & quòad continuatas in ſingulas Heb-
domadas in perpetuum. ad text. in l. in teſtamen-
to. 27. ff. de conditionibus. & demonſtrat. & text.
in l. cùm teſtamento 25. ff. de rebus dub. Mantic.
de coniectur. lib. 3. tit. 2. ſequitur Genueuſ. in pra-
xi. cap. 72. de oblationib. num. 17. in addition. im-
30 preſſione Romana. anni 1609. Quēadmodū ſcri-
pturarū diuerſitas, & ſummarū obligationum
quoq; diuerſitatem oſtendit. ad tex. in l. ſi is, qui
ducenta. 14. in princ. vbi gloſſ. ff. de rebus dub. Iaſ.
conſ. 87. num. 2 & 3. lib. 3. Aymon conſ. 282. nu. 10.
Menoch. de Arbitrar. caſu. 213. num. 11. Maſcard.
31 de probat. tom. . concluſ. 394. num. 27. Et diſcreti-
ua loquutio. rerum quoq; diuerſitatem indi-
cat. ſecundū Rotam apud Ludouiſ. deciſ. 434 n. 6.
32 Alioquin fruſtrà diſtinxiſſe Teſtatorem vnum
ab altero legatum, nec immeritò aſſeuerauc-
rimus. contrà regulam Bald. in rubr. C. de contra-
henda. empt. n. 9. quam ſequitur Rota apud Ludou.
d. deciſ. 434 num. 6.

Neq; poteſt iurè inferre Fabricæ Oecono-
mus quingentorum ſummam pro tot Miſſis
Cappellę per Teſtatorem relictam, pro quin-
quemille Miſſis reliquiſſe, & non magis pro
tot Miſſis in ſingulas Hebdomadas in perpe-
tuum faciendis, ſicuti per Hæredes exequutū
fuit; Cùm hoc eius aſſumptum ex verbis lega-
ti deduci haud minimè poſsit, vt putà cùm ſit
legatum Generis pro tot Miſsis, comprehen-
dens omnes Miſſarum ſpecies, ſiuè currentes,
33 ſiuè etiā annuas, & Anniuerſaria. Vt ipſi pro-
inde Oeconomo aſſerenti, hoc ipſum eius aſ-
ſumptum, probandi onus maneat, non verò
excipientibus hæredibus; quòd aſſerentis ſit
probandi neceſsitas, non excipientis. text. in l.
2. & l. quoties. 18 in fin et l. veriùs. 20. ff. de prob.
tex. in l. 2. C. eod. et tex. in l. qui accuſare. 4. C. de edēd.
l. Lutius Titius. 22 in fi. ff. de legat. 2. c. vlt. §. fanè.
de inreiur Thomas de Thomaſettis in floribus legū.
reg. 10. & facilit notata per Alciat. reg. 1 præſump.
28 n. 7 8. & 9. vol 5. tract. f. mihi. 128. Illuſt. Tuſc.
lib. 1. litt. A concl. 117. n. 2. et ſeq. et to. 6. litt. P.
concl. 768. n. 1. et ſeq. Rota. apud Caualer. dec. 130.
n. 5. et dec. 94. n. 4. Cened. q. 14. n. 5. Rota Maceraten.
apud Thomati dec 53. n. 12. Rota in Melphitten. iu-
ris patronat. 27. May. 1619. corā Vbald. circa. fin. in
manuſcript. In dubio ergò res cùm ſit; & hęredū
ſententia, qui pmiſsis in ſingulas Hebdoma-
das in ppetuū faciēdis, ambiguā fortaſſe teſta-
34 toris mentem interpretati fuere; poti ſſimùm,
quòd pro ſumma relicta, & qualitate perſo-
næ, ſiue magis loci, cui relictum fuerat, inter-
pretatio aſſumenda erat. vt per Genueuſ. in
pract. cabilib. Eccleſiaſticis. q. 400. n. 3. Sāctarell. d.
quæſt. 68.

queſt.68. ſubnum.6. in fin. haud erronea per Doctores Theologos æſtimatur (vt oſtendimus): atquè hæredes ipſi de damno effugiendo agant,Oeconomus autem de lucrum captando; hæredibus vtiquè ipſis fauendum erit potiùs,quàm Oeconomo; *vt eſt tex.in l. & ſi quis. 13.§.ſed ſi adhita.in fin. ibi: Melius eſt legatarium non lucrari,quam emptorem damno affici.ff. de Religioſ.& ſumpt.funer.Aymon.conſ.33.nu.24. in fin Rota apud Ludouiſ.deciſ.439.num.9.& deciſ.492.num.11.& 12.& in Romana Societatis. 1612.coram Canalerio deciſ.367.num.6.in fin.poſt 2. vol.conſ.Farinac. quæ eſt 220. in impreſſis per eum num.6. in fin.Gratian.forenſ.par.4. cap. 786. num.18.& regula.11.cum ſint partium iura obſcura Reo fauendum eſt potiùs,quàm actori.de regulis iuris in 6.Tuſcus d.littera A. concluſ.117. nu.40. & ſeq. & nu.53. cum ſeq.* Atquè,quod ipſi geſſere,ratum omninò, ac firmum habendum . Quod ſequitur etiam *Bonacina d.q. 17. punct.7. propoſit. 2.ſub num.6.verſ.ex quo ſequitur.* vbi in terminis hanc noſtram ſequitur ſententiam, nec minimi lætatus ſum , cùm multò poſt hæc ſcripta , eam perpendi à tantò viro probari.

Et ita ex his ſubcenſura dictis reſpondendum cenſui.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Res deniq; (quòd dubia Oeconomo viſa fuerit,nequè aduerſum ſe ſententiam referre aueret; hæredeſq; cum illo litigium exercere , nec amarent, tranſactione , centum quinquaginta ſponsè ſolutis) compoſita fuit;cùm , qui tranſactionem egit, ſatis ætate iuuenis eſſet , timeretq; ſibi. Verùm , non multò poſt,completis annis,naturę debitum ſoluit. Annotata proinde dilabi minimè sũ paſſus, erũt enim ea quandoq; legentibus proficua. Et talentum, quod ſudario non obuoluimus, terræq; nec ſuffodimus lucrum quandoq; multiplicatum nobis allaturum, ſupremi donatoris benignitate ſperamus. Tu interim, qui hæc lectitas ab Pictiſſimo Seruatore Chriſto peccatorum mihi veniam concedi tuis, ex Charitate , pro fuſis præcibus,exora.

SVMMARIVM.

1 *LEgitima veluti alienum æs in bonis præmortui filij habetur, & legatis etiam pijs præfertur.*

2 *Legata ad pias cauſas legitimam iure naturæ debitam non minuunt.*

3 *Legitima eſt cauſa pia, quinimò omni pia cauſa, & Eccleſia fauorabilior.*

4 *Pater in bonis filij Clerici ,ſiuè Patrimonialibus quomodocunq; quæſitis poſt Clericatũ,ſiuè beneficialibus ius nullum obtinet, nequè etiam vſumfructum.*

5 *Legitima in bonis filij debetur patri, & ſiquidem non iure naturæ,at tamen iure Ciuili commiſerationis ratione, quòd filio pater orbetur, & nu.10.vbi pluribus probatur.*

6 *Legitimam parentibus non deberi in bonis præmortui filij nulla eſt ratio,quæ ſuadeat ,nullũ ius, quod diſponat.*

7 *Lex quod non dicit , nequè nos aſſerere oportet.*

8 *Argumentum à non diſponente lege tractum, validum æſtimatur.*

9 *Erubeſcimus cum ſine lege loquimur.*

11 *Hic,dictio declaratiua dicitur.*

12 *Tamen,dictio eſt reſtrictiua.*

13 *Parentes in bonis filiorum, etiam Clericorum ſi prætereantur, agere poterunt querela pro legitima portione , vel eius ſupplemento.*

14 *Clericis probibitum eſt teſtari de bonis ab Eccleſia acquiſitis, multòq; magis Epiſcopis.*

15 *Teſtandi facultatem obtinens à Papa,Epiſcopus, vel Clericus,intelligitur ſecundum Iuris formam,& ſeruato debito bonorum ſubſidio, quibus competit.*

16 *Teſtari ſi per ſtatutum permittatur filio famlias, intelligitur ſine præiudicio vſusfructus, quē in bonis pater babet.*

17 *Pater filijs turbato naturæ ordine ſuccedit. debetur tamen ei legitima per filium præmortuum & num.18.*

18 *Regulam qui pro ſe babet , fundatam intentionẽ babere dicitur,vt in aduerſarium excipientem onus transfundat probandi.*

19 *Regulæ ſtandum erit, donec per legẽ,vel authoritatem probetur exceptio.*

20 *Legitima ſicuti debetur filio Clerico in bonis patris,ita,& patri in bonis filij Clerici.*

æquipollentium eadem eſt virtus , & efficacia ibid.

21 *Pater & filius ſunt correlatiui, & mutuò ſe ſe reſpiciunt,vnde ad imparia iudicari non debebunt.*

22 *Aequalitas in ſucceſſionibus ſeruanda eſt.*

23 *Pater cæteris paribus maiori eſt afficiendus honore, quàm filius ,etiam iure diuino,honora patrem tuum.*

24 *Liberto , & filio ſemper boneſta perſona Patris & patroni videri debet.*

25 *Honor parẽtibus dibitus non in externa tantùm reuerentia conſiſtit, verùm,& in ſubuentione in eorum neceſſitatibus.*

26 *Locus Matthæi 15.honora Patrem,& Matrem expenditur per Diuum Hieronymum.*

27 *Eccleſiaſticos multò magis decet pietatis officijs inſiſtere.*

28 *Virtutem poſuere dij ſudore parandam.*

ARGVMENTVM.

Debeatur ne legitima Patri in bonis filij Epiſcopi prędecedentis, ſi ille teſtandi facultatem à Summo Pontifice obtineat.

RESPONSIO XXX.

REuereudiſſimus Frater Ioannes
Antonins Bouius, meritiſſimus
Melphitenſ. Eccleſiæ Epiſco-
pus, facultatem obtinuit à San-
ctiſſimo D.N. Paulo Papa V.
ad certam vſquè ſummam di-
ſponendi. Vnde in extremis
agens, Patre hærede dicto, non nulla piè lega-
uit. Egit dèin ſuo tempore Reuerendæ Fabri-
cæ Oeconomus ad piorum Legatorum ſatis-
factionem. Pater, quòd hæreditas non omni-
bus ſufficiat, legitimam in bonis filij Epiſcopi
1 præmortui; quòd illa, veluti alienum æs in
hæreditate filij, primitùs extrahenda ſit, quàm
pijs legatis ſatisfieri valeat *Gloſ. in auth. ſimi-
liter. vbi etiam doct. C. ad leg. falcid. Maranta de
multiplic. alienatione. num. 231. & conſ. 140. nu. 5.
Oſaſcus. conſ. 76. num. 17. & num. 9. & 10. Merlin.
de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 10. num. 1. & ſeq.*
2 Legata enim ad pias cauſas, legitimam pa-
rentibus debitam tollere nuſquam poſſunt,
vel minuere. *auth. ſi qua mulier. vbi gloſ. verbo.
liberos, & Doctor. C. de Sacro Sanct. Eccleſ. deciſum
in Senatu Aurclianenſ. Arreſto. 12. Februarij.
1583. refert Annæus Robertus rerum indicatarum
cap. t. Tuſcus. tom. 5. littera L. concluſ. 182. num.
14 et concluſione. 185. numero. 2. Paſcalis. de
virib. patriæ poteſt. par. 2. cap. 4. num. 2. Viſcontus
in ſuis concluſ. iuris verbo legitima. col. 3. circa fin.
verſ. quæ filij legitima. fol. 162. Merlin. d. q. 10. nu.
2. & 3. idem Tuſcus. tom. 6. littera P. concluſ. 335.
num. 2. 3. & 4. & num. 14. Didacus Spino in Speco-
lo teſtam. Gloſſ. 28. nu. 50. & 51. & ſeq.* in quibus
optimè, & eruditè, doctèq; vt aſſolet.
3 Quia legitima, ne dum cauſam piam in ſe
continet; verùm, quacunquè pia cauſa; &
quacunquè Eccleſia fauorabilior eſt. vt ex
Auguſtino. *de vita clericor. ſerm. 52. ad Fratres
in heremo. relato. can. fin. 17. q. 4.* ſequitur etiam
*Rota apud SS. D. N. Ludouiſ. Gregor. XV. deciſ.
539. num. 6. & 7. & ante eum Tiraq. de pia cauſa
priuileg. 84. in fin. Merlin. d. q. 10. num. 2. in fin. San-
chez. de matrim. tom. 1. lib. 6. diſput. 36. nu. 6. Spinn
d. Gloſſ. 28 num. 60. & ſeq.*
4 Aſt in dubium res reuocatur. Quòd pater
in bonis filij Clerici, ſiuè patrimonialibus,
quomodocunq; quæſitis, poſt tamen clerica-
tũ, ſiuè etiã (idq; multò magis) in beneficiali-
bus; ius nullũ obtinet; vt in illis ab vſufructu
quoq; excludatur, vt eſt Doctorum commu-
nis ſententia. *per tex. in cap. quia nos. 9. vbi ſcri-
bentes. & latè Couar. de teſtam. Auth. præsbiteros.
poſt l. 33. C. de Epiſcopis, & Cleric. Molin. de
Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 19. num. 25. & 26.
Pater Molin. è Societate Ieſu. de iuſtitia. & iure.
tom. 1. tract. 2. diſp. 138. col. 2. verſ. licet clericatus.
Afflictus. deciſ. 241. num. 1. & 2. Gratian. forenſ.
p. 2. c. 365. n. 6. & ſeq. Melchior Phœbus. deciſ. Luſit.
88. num. 2. Rota apud Caualer. deciſ. 442. num. 8.
Paſchal. de virib. patr. poteſt. par. 1. cap. 3. numero.
104.*
5 Deberi tamen, his non obſtantibus, legiti-
mam Patri, Reſpondi. Et ſi quidem non iure
naturæ, vt quibuſdam viſum eſt. *ex tex. in l. cùm
ratio. 7. ff. de bonis damnator.* At verò iure poſiti-
uo, ratione miſerationis, & pietatis; quòd pro-
fectò Pater filio orbetur. *ſecundum Papinianum
in l. ſcripto herede. 6. in fin. ff. vnde liberi. l. nam
etſi parentibus. 15. ff. de inofficioſ. teſtam. l. iurè ſuc-
curſum. 7. ff. de iure dot. gloſſ. in can. prædicator. 66.
verbo. parentibus. 16. q. 1. Abb. conſ. 59. in 1. dubio.
par. 1. Michael Craſſus. in verbo. legitima. q. 2. in
Theſauro. commun. concluſ. tom. 1. fol. 433. à terg.
Peregrin. de fideicommiſſ. art. 49. num. 44. Annæus
Rober. d. cap. 1. col. penult. & vlt. Tuſcus. d. concluſ.
185. num. 7. Merlin. lib. 1. tit. 2. q. 12. nu. 13. Anton.
Gomet. variar. reſolut. lib. 1. cap. 4. nu. 7. in reſponſ.
ad argumenta. Peregrinus poſt hæc ſcripta viſus de-
ciſ. Patauin, 84. nu. 1. & 2. Molfeſ. in ſum. tom. 2.
tract. 13. cap. 4. num. 75.* ſequitur *Bonacin. tom. 2.
de contract. diſput. 3. quæſt. 17. punct. 8. §. 7.
num. 2.*
6 Cùm, quòd nulla eſt ratio, quæ id non ſua-
deat; nullumq; ius eſt, quod legitimam Paren-
tibus in bonis filij Clerici præmortui non de-
beri diſponat. Vt ſi lex non dicit, neq; nos aſ-
ſerere deceat: *ad tex. in can. conſoluiſti. 18. §. &
quod Sanctorum Patrum. 2. q. 5. tex. in cap. 2. ibi:
,, (cùm nuſquam reperiatur cautum in iure) ne Sede
vacante. l. diſſidentis. 5. C. de repud. Nauar. de
orat. & horis. canon. cap. 5. num. 8. & tract. de vſu-
ris. q. 23. num. 117. l. item apud Labeonem. 15. §. ait
prætor. verſ. hoc edictum. ff. de iniur. Sanchez de ma-
8 trim. tom. 1. lib. 6. d. diſput. 36. num. 2.* Quod planè
argumentum ſatis validum æſtimatur; Quia
erubeſcimus, cũ ſine lege loquimur. *ad tex. in
,, l. illam. 19. circa med. ibi: (Quòd nulla conſtitutio
,, ſuper huiuſmodi collatione poſita eſſet) C. de colla-
tion. apertè caſſador. deciſ. 7. nu. 17. de cauſa poſſeſ.
& propriet. Peguera deciſ. 1. num. 1. in fin. Cardin.
Tuſcus. tom. 3. littera. E. concluſ. 331. Barboſa. aſ-
ſiomat. 83. num. 1. Surd. deciſ. 224. num. 4.*
10 Tùm quòd apertè id diſponit *tex. in d. Auth.
presbyteros. C. de Epiſcopis. & Cleric. & in corpo-
re vnde ſumitur. in auth. de Sanctiſſimis Epiſcopis.
collat. 9. cap. 19. §. presbiteros.* Ita enim loquitur
,, textus: *Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos,
,, Cantores, & Lectores (quos omnes clericos appella-
,, mus) res quolibet modo ad Dominium eorum ve-
,, nientes, habere in ſua poteſtate præcipimus, ad ſi-
,, militudinem Caſtrenſium peculiorum, & donare
,, cui volunt ſecundum leges, & in his teſtari, licèt*
ſub

,, *ſub parentum poteſtate ſint; ſic tamen, vt horum*
,, *filij, aut his non extantibus, parentes eorum, legiti-*
,, *mam ferant partem.* hæc text. *facit optimè tex. in cap. 1. §. fin. de teſtament. in 6.* vbi Bonifacius Octauus: filium non poſſe Matrem portionem legitima in teſtamento defraudare, reſpondet *eſt etiam tex. in d. cap quia nos. 9. vbi Scribent.* & ibi etiam latè *Couar. num. 7. de teſtament. Bald. in d. auth. presbyteros. in 1. notab. C. de Epiſcop. &*
,, *Cleric.* qui ſic loquitur: *Nota, quòd licet ſit per-*
,, *miſſum Clericis facere teſtamentum, nō tamen poſ-*
,, *ſunt auferre legitimam parenti, vel filio. Ita etiam Salicet. in auth. ex cauſa. C. de liberis præteritis num. 18. verſ. ditebat autem* Iacob. *Butricar.* vbi in terminis noſtræ quæſtionis, ad intellectum dictę *auth. presbyteros,* ſequentibus loqui-
,, tur verbis: *Et tex. illum intelligo, vt legum cor-*
,, *rectio euitetur, &c. Nam primo vult, quòd (text.*
,, *ſcilicet in d. auth. presbyteros) secundum leges te-*
,, *ſtentur, ſecundo limitando, & declarando, quod di-*
,, *xerat ſubiungit, ſic tamen vt parentes, vel filij le-*
11 ,, *gitimam ferant. Vnde pondera verbum (ſic)*
,, *quod eſt declaratiuum: Et illud (tamen) quod eſt*
12 ,, *eſt adiunctum, eſt reſtrictiuum: Et illud (quod)*
,, *eſt modulatiuum; ſeu modi adiectiuum: Et illud*
,, *verbum (ferant) quod ſequitur; Non enim dicit pe-*
,, *tant, vel aduocent, ſed ferant, quod intelligitur in*
,, *illo teſtamento, vt omnia ſimul iuncta probant. Qua-*
,, *ſi dicat; quòd ſic teſtentur ſecundum leges, quòd pa-*
,, *rentes in eo, vel ex eo teſtamento legitimam ferant:*
,, *quaſi dicat, quòd ſi non fecerint; Quia eos non in-*
,, *ſtituerint in legitima; iuris remedia locum habebūt.*
,, *Hæc autem remedia ſunt, quia vel teſtamentum*
,, *nullum dicent, vel querelam intentabunt; vel ſi*
,, *quid iure inſtitutionis relinquent, ad ſupplementum*
,, *agent. Et iſte, vt puto, eſt verè intellectus in illo*
,, *tex. cum de nullo remedio nouo diſponat, & rema-*
,, *nent antiqua remedia.* hæc Salic.

13 Aget itaquè Pater aduerſus filij, quamuis Clerici, teſtamentum, vel querela, vel conditione ſaltem ex *d. lege in auth. Presbyteros. (vt gloſſ. inquit ibid. in verbo. ferant.)* ad legitimam portionem ſibi in eius bonis debitam, vel ſaltem ad ſupplementum. *tex. vbi etiam Gloſſ. in verbo. alijs perſonis. in l. omnimodò. 3. C. de inofficioſ. teſtament. Michael. Graſſus. d. verbo. legitima. q. 34. fol. 441. in Theſauro. tom. 1. Facchineus Illuſtrium controuerſ. iur. lib. 75. præſertim. in fin. in terminis Melchior Phœbus. d. deciſ. 88. num. 6. & 7. Viſcont. d. verbo. legitima.*

14 Nam et ſi quidem Clericis (multòq; magis Epiſcopis) ſit iure prohibitum de bonis teſtari ab Eccleſia acquiſitis. *tex. in d. c. quia nos. in fi. vbi omnes. de teſtam.* Quia tamen licuit Reuerēdiſſimo huic Epiſcopo per facultatē à Sāctiſſi-
15 mo D.N. Papa ſibi factā, teſtari; facultas vtiq; ipſa exaudietur, ſecundum formam iuris, ac citrà præiudicium legitimæ portionis parentibus debitæ. *eſt tex. apertus. in l. ſi quando. 35. C. de inofficioſ. teſtament.* Facultas enim ibi facta per Principem, quòd teſtari quis poſſit, exauditur, vt habeat legitimam, & conſuetam teſtandi factionem. *Bart. in l. 1. C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. num. 53. & ſeq. Rota par. 1. diuerſor. dec. 47. num. 4. 5. & 6. Cardinal. Tuſcus. tom. 8. litt. T. concluſ. 145. n. 7. & ſeq. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 7. num. 39. quod ſequitur Arias Pinellus. de bonis maternis. C. in l. 1. par. 1. num. 44.* dicens:
16 ,, Quod ſi per ſtatutum permittatur filiofa-
,, milias teſtari, intelligitur ſine præiudicio vſusfructus, quem Pater habet in aduentitijs.

Exaudietur itaq; facultas ipſa à Sanctiſſimo Domino N. conceſſa Reuerendiſſimo Epiſcopo, ſecundum formam iuris, reſeruata legitima portione parenti debitą. Nàm, & ſi ordi-
17 ne turbato mortalitatis pater filijs ſuccedat; non minùs tamen parentibus, quàm liberis piè relinqui debet, vt Papinian. loquitur. *in d. l. nā etſi parentibus. 15. in principio. ff. de inoffic. teſtam. ſequitur idem Annæus Robert. rerum. iudicatarum. d. cap. 1. col. 2. in fin. in terminis.* & de facultate teſtandi conceſſa per Principem ei, qui aliàs teſtari non poterat; quòd intelligatur ſeruatis ſollemnitatibus teſtamentorum. *Anaſtaſius Germonius Tarantaſiæ Archiepiſcopus meritiſſimus tract. de indultis. §. quod tu Romanam. num. 21. cum ſeq. tom. 1. fol. mihi. 402. & ſequuta plenè fuit Rota. in Romana. legitimæ. coram Illuſtriſſimo Sacrato. 10. Martij 1617. deciſ. 57. num. 1. & ſeq. in impreſſis per Merlinum. tract. de legitima.*

18 Qui enim pro ſe regulam habet, fundatum ius, atq; fundatam intentionem ſuam habere dicitur, adeò quidem, vt in Aduerſarium onus transferat regulæ exceptionem probandi. *Rota apud Sanctiſſimum Gregor. XV. deciſ. 182. nu. 1. & in vna Romana Vineæ coram Sacrato. 17 Februarij 1611. deciſ. 3. num. 8. in impreſſis Per Zacchiam poſt Galleſium. de obligat. Camer. cad. Rota apud Verall. deciſ. 367. num. 2. & 3. par. 2. & apud Coccinum. deciſ. 381. num. 2. Nauar. conſ. 13. Cum mortuus. num. 4. in fin. lib. 1. de elect. Barboſ. aſſiomat. 198. num. 2. Caned. quæſtion. canonicar. q. 14. ſub num. 1.*

Aſt pater hic pro ſe regulam habet, quòd parentibus in bonis filij prædecedentis legitima portio debeatur, vt communis eſt Doctor. ſententia. *per Graſſum verbo. legitima. q. 5. in Theſauro. fol. 434. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 49. nu. 43. & 44. Gaſpar. Anton. Theſaur. forenſ. quæſtion. lib. 4. q. 58. n. 5. Bertrand. conſ. 20. n. 1. & ſeq. vol. 2.*

19 Regulæ ergò ſtandum erit. *l. ab ea parte. 5. ff. probation. gloſſ. in l. omnis definitio. 203. ff. de reg. iur.* Tantiſper nempè regulæ inſiſtendum erit, donec per legem, vel authoritatem, exceptio expreſsè probetur. *vt ex Beccio. conſ. 93. nu. 12. inquit Surd. deciſ. 322. num. 40. & 41. ad tex. in cap. 2. in fin. de reſtitut. ſpoliat. in 6. Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 28. num. 6. vbi addentes. Viuius deciſ. 135. Nauar. conſ. 3. num. 1. lib. 3. de ſepultur. plenè Franciſc. Ripa in l. generaliter num. 170. C. de reuocandis donat. Hieronym. de Federicis. reſolut. crimin. 2. num. 5. poſt 2. volum. conſil. Farinac. Barboſ. d. aſſiomat. 198. num. 1. & num. 3.* & in terminis noſtris de legitima, eodem modo argumentata fuit Rota *in d. Romana legitimæ coram Sacrato. deciſ. 57. num. 23.*

20 Sicuti

20 Sicuti verò exceptum minimè in filio Cle-
rico eſt, ne legitimam in bonis parentis, etiam
Clerici ſortiatur; quia nimirum nullibi hoc ex-
preſſum reperitur; ita æquè nec exceptum erit
ne patri debeatur legitima in bonis filij, quã-
uis Clerici, vel Epiſcopi. *argumento tex. in l. fin.
§. fin. in fin. vbi Gloß. etiam fin. ff. mandati.* Quòd
æquipollentium eadem ſit virtus, & efficacia,
idemq; iudicium. *Barboſ. aſſiom. 14. num. 1.* Qui-
nimò filiorum, atq; parentum legitima pari
penduntur trutina per Imperatorem *in auth.
de hæredib. & falcid. §. primum itaquè. in proœm.
collat. 1. facit tex. in auth. nouiſſima. C. de inoffic. te-
ſtament. Ioan. de Imol. conſ. 114. in cauſa, quæ ver-
titur. num. 11. ſequitur Card. Tuſcus. d. concluſ.
185. num. 5. Rota par. 1 diuerſ. decis. 668. num. 2.
& 3. & apud Card. Seraphin. deciſ. 1331. num. 15.
Capye. deciſ. 211. num. 5. Peregrin. d. deciſ. 84. nu. 1.
& 2.*

21 Pater autẽ, & filius correlatiui termini ſunt,
& inuicem, ac mutuò ſe reſpiciunt. Ad impa-
ria itaq; iudicari haud debebunt, in his potiſſi-
mùm, in quibus eadem omninò ratio viget.
*Surd. optimè deciſ. 52. num. 5. Gratian. deciſ. 6. nu. 1.
in addition. ad num. 9. Merlin. d. q. 12. lib. 1. tit. 2.*
22 *num. 14.* Quòd ſit in ſucceſſionibus æqualitas
ſeruanda. *l. ſi ab eo. 21. C. de legitim. hæredib.* Cæ-
23 teriſq; paribus, ſit pater maiori afficiendus
honore, quàm filius, etiã iure diuino, quo præ-
ceptum eſt; honorem parentibus deberi. *Ho-
nora* (inquit Deus. 4. *Decalogi* præcepto; quod
eſt primum ſecundæ tabulæ. *Exod. 20.*) *Patrem
tuum, & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terrã.*
24 Atq; ex Vlpiani reſponſo *in l. liberto. 9. ff. de
obſeq. à libert. & liberis parentib. præſtand.* liber-
to, & filio ſemper honeſta, & ſancta perſona
Patris, & patroni videri debebit. ſequitur *Gra-
tian. forenſ. par. 4. cap. 702. nu. 7.*

25 Honor verò hic parentibus debitus, nè dùm
ſanè in externa reuerentia conſiſtit, verùm, &
in ſubuentione in eorum neceſſitatibus, vt cõ-
munis eſt omnium expoſitio, atq; doctrina in
26 4. *Decalogi* præceptum. Et explicat Diuus
Hieronym. in illud *Matthæi. 15.* Honora patrẽ
& matrem, &c. Vos autem dicitis quicunquè
dixerit patri, vel matri, munus quodcunquè eſt
ex me tibi proderit, & non honorificabit patrẽ
,, ſuum, & matrem ſuam. *Honor* (inquiens) *in ſcri-
,, pturis, non tantùm in ſalutationibus, & officijs de-
,, ferendis, quantùm in eleemoſynis, ac munerum obla-
,, tione ſentitur. Honora* (*inquit Apoſtolus*) *viduas,
quæ verè viduæ ſunt. Hic honor, donum intelligi-
tur.* hæc Hieronym.

Non itaq; poterunt filij, Parentes eis ſuper-
ſtites, portione legitima defraudare, eò dum-
27 taxat, quòd Eccleſiaſtici ſint. Quinimò mul-
tò magis pietatis opera, actuſquè exercere eos
decet; (quod religioſi ſint) erga parentes præ-
ſertim, à quibus tanta in eos collata fuere be-
neficia. *ad tex. in cap. cùm in officijs. 7. de teſta-
ment.*

Et ita ex his, cenſoris haud repulſa virga, re-
ſpondendum cenſui.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Deberi legitimam Parenti ſuperſtiti in bonis Epiſcopi filij prædefuncti deciſum fuit. Erunt itaq; proficua legentibus, quæ parantmus, ſi momi oculis non aſpiciantur. Quiſquis verò cauillari ea in animo habuerit, quòd ei hæc minùs arrideant, meliora experiatur; ſic fiet, vt proprio ſudore ediſcat, aliena non carpere, dùm fortaſſe putat, poſſe quem abſq; labore improbo, ſummiſq; vigilijs in aliorum peruoluendis ſcriptis, ad deſtinatam ſciendi arcem pertingere.

28 *Virtutem* (nempè) *poſuere dij ſudore parandam.* vt Heſiodus inquit.

SVMMARIVM.

1 *ONus qui ſentit; ſentire quoq; debet oneri adiunctum emolumentum.*

2 *Altari qui ſeruit, de altari viuere debet. & num. 11.*

3 *Ditari nemo debet cum alterius iactura.*

4 *Eccleſia cultrix eſt iuſtitiæ.*

5 *Sacerdos non poteſt aliquod accipere, vt pretium Sacrificij.*

neq; etiam paciſci, vt accipiat, alioquin ſimonia eſt. num. 7.

6 *Donum Dei pretio æſtimari non poteſt.*

8 *Simonia eſt ſpiritualia pro temporalibus vendere.*

9 *Sacerdos poteſt non in pretium Sacrificij, ſed pro eleemoſyna in congruam ſubſtentationem aliquid accipere, tanquam ſtipendium neceſſitatis pro labore.*

Stante potiſſimùm obligatione pro certo loco, vel pro certo, & definito tempore. n. 10.

11 *Sacerdoti ſacris operanti ex iuſtitia debetur ſubſtentatio.*

12 *Merces operario ex iuſtitia debetur.*

13 *Sacerdos quaſi locare operas ſuas videtur ad Sacrificandum non ſanè prò Sacrificio, ſed locat ſuam libertatem pro ſubſtentatione ſecundariò, non primariò.*

14 *Sacrificia, vt offerantur prodeſt teſtatori, vt à pœnis purgatorij liberetur; vnde prodeſt ei, quòd Sacerdoti per eleemoſynam ſatisfiat.*

Quia labor ſine mercede, & fructu eſſe non debet.

15 *Interpretationem proficuam* Animæ *teſtatoris, & piæ cauſæ ſequi magis tenemur, quàm aduerſam ei.*

16 *Interpretatio Teſtatoris menti conformior ſequenda.*

17 *Verba mentem, & animum indicant loquentis.*

18 *Legata à teſtatore inde rogantur, vt legatario acquirantur.*

19 Con-

19 *Conſequens qui vult, antecedens etiam voluiſſe videtur, & contrà.*
20 *Conſequens ſuccedit ad neceſſarium antecedens.*
21 *Eleemoſyna videtur correſpectiuus actus legati pro ſacris faciendis.*
22 *Actus correſpectiui ſunt, quorum vnus alterius gratia ſit.*
23 *Nemo ſuis ſtipendijs militare cogi poteſt.*
24 *Diuerſitas rerum diuerſitatem arguit legatorũ, & diſpoſitionum.*
25 *Hæres in tota hæreditate poteſt eſſe legatarius in re particulari, illamq; conſequi debet ſine onere, ſi nullum in illa ſit onus iniunctũ, quãuis in hæreditate, ſit onus datum.*
Nequè tenetur rem legatam compenſare cum onere num. 16.
27 *Legatarius in legato cauſam habet lucratiuam, non oneroſam.*
28 *Legatum ita interpretari debet, vt vtilitatem afferat legatario, non verò damnũ, alioquin nullum æſtimabitur.*
29 *Legatario magis fauendum in legato eſt, quàm hæredi.*
30 *Legatarius in legato magis dilectus à teſtatore videtur, quàm hæres.*
31 *Legatum eſt donatio maiorem afferrens vtilitatem, quàm inſtitutio; & diſtinctus eſt legati titulus ab hæredis inſtitutione. ibid.*
32 *Legatum quod eſt lucrum, mercedis loco conſtitui non poteſt.*
33 *Merces non venit appellatione emolumenti, vel lucri.*
Quia merces vti æs alienũ in bonis habetur teſtatoris n. 34.
35 *Bona dicuntur deducto ære alieno.*
36 *Pietas eſt, voluntati parere teſtatoris.*

ARGVMENTVM.

Si idem Monaſterium hæres reliquatur, & legatarius, cum onere tamen Miſſarum, an ex hęreditate extrahenda ſit cõſueta eleemoſyna pro ſacris faciendis, vel imputandum legatum pro eleemoſyna? nõ inutilis diſcuſſio, ac reſponſio.

RESPONSIO. XXXI.

ADmodum Reuerendus Rutilius Gallacinus Canonicus Cathedralis Eccleſiæ Neapolitanæ, in ſupremis ſuis tabulis hæredem nuncupat Monaſterium Matris Dei Patrum Carmelitarum Diſcalciatorum; ac non nulla alia piè legat, præſertim verò, quòd ædificetur domus nouitiatus. Iure legati Monaſterio prædicto omnes ſuos libros relinquit, inhibetq; eorum alienationem, ſed vt perpetuò pro Patrum ſtudio perſiſtant. Relinquit item, vt Monaſterium ipſum ſingulis diebus pro eius Anima ſemel incruentum offerat Sacrificium. Quia totũ legata patrimoniũ abſumunt, pręſertim vero ędificium pro domo nouitiatus conſtruendum. In dubium reuocari contingit nunc per Patres, nũm ne Monaſterium pro onere Sacrificij in ſingulos dies faciendi, extrahere ex tota hęreditate conſuetam eleemoſinam offerenti debitam; vel verò legatum librorum in onus Sacrificij computare debeat.

Mihi verò extrahendam eſſe conſuetã hanc Eleemoſinam pro ſacris faciẽdis, ex tota hæreditate, rationi ſatis conſonum viſum eſt reſpondere.

1 Cùm, quòd abſolutum eſt, vt qui ſentit onus ferat quoq; oneri adiunctum emolumentum. *ad regul. qui ſentit. 55. de regul. iur. in 6. can. Eccleſiaſticus. 64. 12. q. 2. Gloſ. in cap. 1. verbo. conſolationum. de ſepultur. extrà. l. ſecundũ naturam. 10. ff. de regul. iuris; quam regulã exornat pluribus Nicolaus Antonius Gizarellus dec. 38. p tot. Phœbus. dec. 100. n. 11. Card. Tuſc. tom. 5. litt. O. concl. 144. Barboſ. aſſiom. 169. nu. 3. & nos alibi.*
2 Tùm, quod iuſtum eſt, vt qui altari ſeruit, de ipſo quoq; viuat altari. *tex. in can. clericus. 5. 11. q. 1. cap. cùm ſecundùm Apoſtolum. 16. & cap. extirpandæ. 30. de præbend.* Nec enim Iuſtitiæ ratio patitur, vt cum alterius iactura quis ditetur. *regula locupletari. 48. de regul. iur. in. 6. l. nam hoc natura. 14. ff. de condit. indebit. Tuſc. tom. 5. littera L. concluſ. 438. Barboſ. aſſiom. 139. Rota. par. 2. in recent. tom. 1. deciſ. 524 ſub num. 4.* Pręſer-
4 tim verò Eccleſia, quę cultrix eſt iuſtitię, vt inquit Marius Antoninus. *variar. lib. 1 reſolut. 23. num. 3. & lib. 2. reſolut. 41. num. 13. Guttierez. Canon. quæſt. lib. 1. cap. 29. nu. 3. Carocius. deciſ. 99. nu. 2.*
5 Tùm etiam, quòd, & ſiquidem accipere nihil omninò poſſit ſacerdos, vt pretiũ, & mer-
6 cedem ſacrificij; quod ſimonia eſſet, cùm, pretio donũ Dei æſtimari minimè poſſit, vt *actor.* 8. Summus Eccleſiæ Dei vertex Petrus loqui-
7 tur. Vnde neq; paciſci poterunt ſacerdotes pro Miſſis celebrandis, vt aliquid ipſis detur, tanquàm pretium ſacrificij; quod eſſet ſpiritualia pro temporalibus vendere, atq; proinde ſimoniacum, & prohibitum. *ad latè tradita poſt Innocent. per Imol. in cap. ſignificatum. 11. nu. 12. & ibi etiam Panormit. & Ioan. Andr. de præben. & Ripa in l. nemo poteſt. col. penult. n. 125. ff. de legat. 1. & in l. ex facto. in princ. col. fin. nu. 9. ff. ad Trebbell. ſequitur. Gaſpar. Anton. Theſaur. Forenſ. lib. 1 q. 86. nu. 1. & Gratian. Forenſ. par. 2. cap. 350. num. 30. & 31. Pater Paulus Fraxinella de obligat. ſacerdot. ſect. 3. prænot. 1. §. 5. præſertim num. 4. Perez. de Lara de Cappell. & Cappellan. lib. 1. cap. 15. n. 7. Surdus conſ. 295. nu. 2. & num. 7. lib. 2. Guttierez. d. cap. 29. num. 2. & ſeq. per tot.*

9 Poteſt

9 Poteſt tamen ſacerdos pro congrua ſua ſubſtentatione, conſueram recipere Eleemoſynam; non ſanè in pretium ſacrificij, quod neſas eſſet, atq; omninò execrandum, ſed tanquàm ſtipendum neceſſitatis pro labore. *ſecundum S.Thom.2.2.q.100.art.1.& 2.ad 2. vbi Caiet. & in ſum.verbo.ſimonia.in.4. reg. Henriquez. in ſum.lib.9.de ſacrificio Miſſa.cap. 22. §. 1. Aegidius de Conink.de Sacrament.q.83.art.1.dub.11.*
10 *num.197.* Præſertim verò ſi pro certo loco ſacris operandi, vel certo, ac præfinito tempore, obligatio intercedat; cum ſtipes pro ipſo labore accipiatur *plenè Guttier. d.c.29. n.3. & ſeq.Cened.q.Can. q.27.n.1.2.& 3.Biſfild.in cap. ſuam nobis.29.q 2.concluſ.2.& cap. ad Apoſtolicam 42.q.1.concluſ.4.& concluſ.6.de Simon. Toletus.in ſum.lib.5.cap.88.num.2. Iacob. de Graſſijs deciſ.aurear.lib.2.cap.96.num.32. 34.& 35. Anton. Fernandez.in ſum Theolog.moral.ſiue medulla caſuum.par.3.cap. 14.de ſim.§. 1. nu. 18. Bonacin. tom.1. de Sacram.Eucariſt diſp. 4. q. vlt.punct.8.num.1.Fraxinella de obligat. ſacerdotum d.ſect.3.pranot.1.§.3.& §.5. Faguldez.de quinq. Eccleſ.præcept.lib.4.par.1.cap.8.num.2.& ſeq.Barboſ.de offic.Epiſc par.2.allegat.24. nu. 2. Homobon. in exam Eccleſ. tom. 1. tract. 4. cap. 113.q.116.nouiſſimè pralo euſſus D. Frāc.à Ripa de Simon.par.1.art.2.n.11.13. & ſeq. & nos plenè reſponſione noſtra 5.à n.31.cum ſeq.*
11 Quò circa debetur hæc ſubſtētatio ſacerdoti ſacrificanti ex iuſtitia, cū altari deſeruiat, vt ex altari quoquè viuat. *d. c.cū ſecundum Apoſtolum 16. & cap. extirpanda. 30. de prabend.*
12 Sicuti ex iuſtitia debetur merces operanti. *Matthei.10 & Luca.10.cap.1.extrà de ſepultur. Clem.dudùm.2.§. verùm de ſepultur. Maranta. conſ.34.nu.1.Leſſius.de iuſtitia,& iur.lib.2. cap. 35.dub.8.num.47.Rodriquez. in ſum. par. 1. cap. 251.concluſ.4.Anton.Fernandez.d.§.1.cap.14. n. 19.& 21.Fagundez.d.cap.8.num.2.Bonacin. vbi ſpra d.punct 8.num.1.Fraxinella d.pranot.1. §. 5.num.3.Barboſ.d.alleg.24.nu.2. & d.cap.ſignificatum.num.20.D.Franc. Ripa d. art.2. num. 15. 17.& 18.& nos d. reſponſ.noſtra.5.nu.36.*
13 Nam videtur quaſi locare operas ſuas ſacerdos ad ſacrificandum. *ſecundum gloſ. in d. cap.ſignificatū 11.verſ.ita quod.in fin de praben.* Quoniam, & ſi non locet operas pro ipſo ſacrificio, (quod eſſet Simonia) locat tamen libertatem ſuam pro congra ſubſtentatione ſecundariò, non primariò, quod licitè fit *ſecundū Caiet. d. verbo Simonia in. ſum. in 5. reg. verſ. primum eſt.Leſſ.d.cap.35.dub.8.nu.45.& nu.53. & diximus etiam latè in reſponſione noſtra 5. n. 27.28.& 29.& 30.Ripa d.art.2.n. 13.15.& ſeq. Guttier.d.cap.29.nu.6.7.& ſeq.& n.10.& nos d. reſponſ. 5. nu.40.*
14 Tùm præterea, quòd è re Teſtatoris ſit, vt ſacra fiant pro eius anima; vt illa vi, & efficacia expiatorij ſacrificij è pœnis purgatorijs liberetur, & ad Paradiſi gaudia quantòcitiùs transuolet lætabunda. conſonāt, quæ habet ad rem hanc *Rota par. 2.tom.2.in recent.deciſ.773.nu. 7.* Quod vtiquè non fieret, ſi cōſuetam Eleemoſynam non acciperet Monaſterium; quòd laborem non ſubirent eius Monachi, dicta Eleemoſina non ſoluta, cùm ſine mercede, & fractu labor eſſe minimè debeat. *Auth. de Iudicibus. cap.9.§.nè autem in princ. collat. 6. tex.in can. ibi adiuncti 49.vbi Gloſſ. verbo. laborum. 7. q. 1. & can.charitatem tuam 43.in fin. vbi Gloſſ.verbo.ſtipendum.& can.quicunquè.63. 12. q. 2. facit tex.in l.Seio Amico.10.in prin.ff.de annuis legat.*
„ *& l.cum duobus.52.§. ſi in coeunda. ibi: Pretium*
„ *enim opera, & artis eſt velamentum.ff.pro ſocio. Ioan. Azor.inſtit.moral.par.2.lib.9.cap.13. q. 4. in 11.cauſa. Gratian.forenſ.par.4. cap. 614. nu. 11.& 12.*
15 Hanc igitur ſequi inrerpretationem cogimur magis, quàm aduerſam huic. Profectò, quod hæc, & Animę Teſtatoris, & piæ cauſæ magis faueat, magiſq; neceſſaria ſit. *Tiraq.de priu. pia cauſa. priuileg.148.& 165.in.fin.Grat. Forēſ. d. cap.350.n.22.& 23.& c.131. n.2.par.1. D.Franciſcus del Caſtillo par.1.deciſ. 62. nu.13. Perez. de Lara. de Capell.lib. 1.cap. 3. num. 41. Medices opuſc.4.num.65.Intrigliol.ſing.98.num. 119.& 120.lib.3.Baltaxar.de Thomaſ.tract.10.*
16 *de pia cauſa tit.2.cap.23.num.56.& ſeq.* Nequè etiam aliena à Teſtatoris voluntate interpretatio videtur huiuſmodi, ſed illi multò magis conſormis, & conſentanea, quòd legatum hoc rogauit; vt in ſingulos dies pro anima ſacra fierent, atquè effectiuè, ac realiter ſacrificaretur.
17 Verba nempè quid in animo, ea proſerens habuerit, palam demonſtrant. *ad tex.in l. Labeo.7. §.id tubero.ff.de ſuppell legata. cap. intelligentia dictorum. 6. vbi gloſſ.in verbo rei. de verbor. ſignificat. & probat apertè tex.in.l. 1. §. ſi enim*
18 „ *Teſtator.C.communia delegatis.Si.n.teſtator*
„ (inquit ibi Iuſtinianus Imperator) *ideo legata*
„ *& fideicōmiſſa dereliquit, vt omninò perſona ab*
„ *eo bonorata ea pracipiant.* hæc ibi. *Barboſa aſſiom.222.n.2. de Thomaſio d. cap. 23.in 6. limit. num.62.*

Quare, Cùm voluerit, præceperitq; Teſtator ſacra fieri in ſingulos dies, pro eius Anima; & annexum ſir ipſi legato onus eleemoſynæ conſuetæ pro ſacrificante Presbytero; cui fortaſſis oneri nō fieret ſatis, ſi honeſta ſubſtētatio non daretur; quòd id onus ſacrificandi non aliàs ſubiret monaſterium; ſequitur omninò, voluiſſe vtiq; Teſtatorē ex ipſa hæreditate extrahi eleemoſynam prædictam, pro exequutione rogati per eum legati; ad apertam iuris
19 regulam, atq; etiam topicorum, quod Antecedens voluiſſe videtur, qui vult conſequens. *ad tex.in l.ad rem mobilem. 56. & l.ad legatum. 62.ff.de procuratoribus l.illud.76.ff.de acquir.hareditate.optimè* Crauetta. *conſ.186.num. 7. cum alijs notat.per.Surd.deciſ.70. num.5. Ioan. Bapt. Coſta conſ.9.nu.19.Perez. de Lara de cappellan. lib.1.cap.12.num.7.Rota par.2 tom.2. recent. deciſ.682.ſub.nu.5.* Sicuti contrà; Neceſſarium conſequens voluiſſe etiam videtur, qui appetit
20 antecedēs. Quia eius ſequela eſt, vt inquit *tex. in l.*

in l. quicunq.5. ſ.pen.in fi. ff.de inſtitoria.action. Surd.dec.194.n.6. Rota apud Coccin.dec.267.nu. & 8.& deciſ.319.n.5.Barboſ. aſſiom.30.n.3.

Admittetur itaq; talis extractio eleemoſinæ pro ſacris faciendis,tamquam annexa, & inſeparabilis ab ipſo legato, & conformis volun-
21 tati,& diſpoſitioni Teſtatoris . Cùm correſpectiuus actus ad legatū celebrationis miſſa-
22 rum eleemoſynæ extractio videatur. Nimirùm, quòd vnus alterius gratia factus appareat,alioquin factus minimè fuiſſet. ad tex.in l. etiam ſi 30. ſ.ex cauſa.ff.de minoribus.optimè tex.in l. 1. ſ. quæ oneranda. ff. quarum rerum actio. cum alijs notatis per Tiraq.in l. ſi vnquam verbo. donotione largitus num.118. C. de reuocand. donation. Aymon.conſ.230 num.2 & pleniùs Menocb. conſ.156.num. 15. lib. 2. & ſequitur.Gratian. d. cap.350.num.24. & 25. idem Gratian. deciſ. 60. num.2.in addition.ad numerum 9. Rota apud Caualer.deciſ.64.nu.1. & 3. & in Romana nullitatis cenſus 1597.coram Corduba.deciſ. 115. nu. 4. poſt.1.vol.conſ.Farin. Nō ſanè ꝙ ꝓtiū ſacrificij altiſſimo Deo offerēdi videatur,ſed honeſta ſubſtentatio Miniſtrorum. Cùm alioqui nemo ſuis militare ſtipendijs cogi poſſit . vt Apoſtolus inquit 1. ad Corinth. 9. num. 7. & ſequitur tex. in cap.cum ex officij 16.in fin. de præſcript. Guttier.d.cap.29 num.3.Fagund.d.cap. 8. num.2. & 3. ſequiturquè notabiliter d.Ripa d.art.2.n. 16.

Nec ad rem facit, quòd obijcitur ; legatum librorū in recompenſationem cedere debere oneris miſſarum.

Præter quàm quòd enim legatum librorum
24 diſtinctum eſt ab onere miſſarum; vt ex diuerſitate rerum , diuerſitas quoquè argui debeat legatorū,ac diſpoſitionum ad tex.in l. quoties. 2.ff.de legat. l.ſi idem codicilli.7. vbi notat. Doctor.C.de codicillis.Surd.dec.88.n.21.Rota in recēt.par.2.tom.1.dec.438.nu.4. & apud S.memor. Gregor.XV.deciſ.555.n.8.Barboſ aſſiom.74.n.1. Cæſar Bartius.deciſ.2.nu.40.Rota in Piſtorien. Beneficij.11. Maij 1618.corā Buracto deciſ.16. num.11.apud.Vitian.in praxi iuris patronat.

25 Tamet ſi etenim Monaſterium in tota hæreditate ſit hęres; eſt nihilominus in legato librorum legatarius. Vnde legatum ipſum conſequi debet ex hæreditate vti legatarius, non vti hæres;ac proinde abſq; onere, cum nullum ſit ei iniuſtum onus per teſtatorem in legato, in ordine præſertim miſſarum : vt argumentatur
26 etiam Ioann. Bapt. Coſta d.conſ.9. num. 4. poſt Alex.conſ.9.viſit dicto Themate.in fin. num.16. vol.2.& ſequitur Couar.in cap.filius noſter nu.2. in fin. verſ.hac tamen ſententia de teſtam. Nul-
27 lam itaq; facere debebit compenſationem . Quippè cùm legatarius cauſam lucratiuam habeat in re legata, non onerosā. tex.cum ibi notat.in l.ſi hæreditatem.32. ff. mandati Cephal. conſ.376.num.6.lib.3.Menocb. lib. 4.præſumpt. 39.num.2. Marta de ſucceſſion.legali tom. 2. par. 4.q.18.art.12.n.79.

Alioquin nullum ex legato hoc librorum commodum conſequeretur moneſterium. le-
28 gatum verò ita interpretari debet , vtilitatē vt legatario afferat, non planè damnum;alioquin nullum æſtimabitur.tex.in l.ſi quando.112. in principio.ff.de legat.1.l.quotiens 13.ff.de rebus dubijs.arg.tex in l.legatum.37.ff.de legat. 2. tex. in l.1.ſ.cum non aliter.C.cōmunia de legatis. latè per Illuſtriſſimum Card. Mant.de coniectur. lib. 10.tit.1 num.6.Phœbus deciſ.100.nu.18. Rota apud Coccinum deciſ. 24. num. 5. Surd. conſ. 493.n.1.cū ſeq. lib. 4.Menocb. qui ita argumētatur ad rem noſtram.conſ.162.num. 26. quem ſequitur.Ambroſin.deciſ. 11. num. 8.par. 1. Euerard.conſ.115.nu.6.Marta d.ar.12.n 79.& 80.

29 Fauendum itaq; in hoc magis Monaſterio ,
30 vti legatario,quàm vti hæredi.Cùm in legato, vti legatarius magis à Teſtatore dilectum cenſeatur,quàm vti hæres.ad tex.in l. Publius Meuius.36.ſ.Titia codicillis.& l.ſi quis eum. 37. in fin. Quoniam magis legatarium (Paulus ibi loquitur) aliquod commodum Teſtator in hoc ſeruo,quàm hæredem habere voluiſſet.ff.de condit.et demoſtrat.l.ſi quis Titio.22. ff.de legat.2. Mantica de coniectur.lib. 6.tit.1. nu. 39. Gratian.deciſ.153.num.22. Ambroſin.deciſ.6.num.5. par. 1. Coſta d.conſ.9.num 8.idem Gratian. Forenſ par. 1.cap.136.num.46.& par.4.cap.700. num.16. & par.3.cap.565.num.11.& par.5.cap.922. nu. 29. Natta conſ.626.nu.27.lib.3. ſequitur Surd. conſ. 236.num.55.vol.2.& conſ.319.nu.18.lib.3. Cæſar.Bartius.deciſ.Bononien.80.n.18.

31 Legatum porrò donatio eſt maiorem afferens vtilitatem, quàm inſtitutio,ſecundum Iuliani ſenſum in l.ſi hæreditatem.32.ff.mandati.ſ. 1. vbi Gloſſ.in verbo.donatio.in fin.inſtitut. de legat.Gratian.d cap.922. num.29. Et diſtinctus omninò ſit legati titulus ab hæredis inſtitutione.ad tex.in l.legatum 119. in princ. ff.de legat. 1.Alciat.lib.9.reſponſ.conſ.113. in princ. Roland. conſ.9.n.18.lib.4.Rota Maceraten.apud Thomati.deciſ.23.nu.32.

32 Ac denique legatum hoc librorum, cum ſit lucrum , mercedis loco haud conſtitui poterit
33 pro miſſis celebrādis . Quoniam nec includitur merces,appellatione,atq; emolumenti nomine,vel lucri.ex tex.cum gloſ.in element. ſtatutum. 7.de elect. Lanarius. conſ.22.nu. 5.cū ſeq.

34 Vnde detrahetur merces, vti æs alienum ex bonis hęreditatis ; quòd bona dicantur , ære deducto alieno.l.ſubſignatum.39.ſ.bona.ff.de verb ſignificat.l.mulier bona.73. in fin.ff.de iure dot.Cagnol.in.l. Papinianus ſ. quarta num. 11. verſ. hinc eſt. ff. de inoffic. teſtam.Duegna reg. 387.Aluar.Valaſc.conſult.83.nu.14.& 15.Barboſ.de appellat.verbor.ſignific.appellat.35.nu.17. Rota d.deciſ.524.ſub.nu.4.par.2.recent. idē Barboſ.in d.Clem.ſtatutum.n.4.

Detrahetur itaq; ex hæreditate conſueta Eleemoſyna pro Miſſis celebrandis,atq; pare-
36 bitur piæ diſponentis voluntati, in omnibus ; vt pietas ſit,eius paruiſſe voluntati.ad tex.in l. 1.C.ad legem falcid.

Et ita ex his cenſoris virgæ addictis , reſpondendum cenſui.

CA-

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Extractam deinde fuiſſe conſuetam eleemoſynam pro ſacris in ſingulos dies offerendis, vt Teſtator edixerat, ex tota hæreditate ſecluſo legato librorum, vt per me in his ſcriptis reſponſum fuerat, percepi. Nè memoria quę congeſſeram exciderent, hic ſubnectere è re inſtituta alienũ non putaui. conſulat æqui boniq; lector, Deumq; Pientiſſimum, vt mei miſereatur, precetur, quod obnixe obſecro.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris lex eſt in omnibus, quæ ipſe ſupremum agens ſpiritũ de rebus ſuis diſpoſuit.*

2 *Hominibus nihil magis debetur, poſt quàm hinc demigrarint, niſi vt firmæ, ac ſtabiles eorum ſint voluntates.*

3 *Leges nil magis curæ habent, quàm vt ſeruētur rationabiles hominum voluntates in ijs, quæ in vltimis diſpoſuere.*

Et hanc leges habent intentionem, diſpoſitiones morientium eſſe firmas. n. 5.

4 *Voluntates violare pias morientium, æquum non eſt, quin magis iniquum.*

6 *Legem violare in his, quæ in commune bonum ipſa ſtatuit, peccatum eſt.*

7 *Legi qui reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.*

8 *Legi contraire, quam rebus ſuis dixit moriens, illicitum omninò eſt.*

9 *Legis voluntas, & Teſtatoris æquantur.*

10 *Argumentum à lege ad Teſtatorem currit.*

11 *Mentem contrà Teſtatoris attentantum nihil eſt.*

12 *Quilibet in rebus ſuis eſt moderator, & arbiter.*

13 *Teſtatores legem, quàm volunt poſſunt rebus ſuis dicere, modò illæ rationabiles ſint; & pacta ac conditiones quaſcunq; illis adijcere.*

14 *Voluntatem liberam hominibus in ſupremo eorum vitæ ſtatu de rebus eorũ diſponendi, adimere, iniquum eſt.*

15 *Voluntas eius ſuprema, qui in erectione pij loci, vel piæ cauſa, prohibuit ne epiſcopus ſe ingereret, ſubſtinetur; vbi declaratur Sãchez doctrina contrarium aſſerentis.*

ne alioqui fideles à fundandis retrahantur Eccleſijs, vel pijs Legatis rogandis. n. 16.

17 *Exequutores ſecundò dati per teſtatorem, in defectum priorum non exequentium, ſubſtinentur.*

18 *Voluntas Teſtatoris eſt in forma ſpecifica ad implẽda, & ei contraire Fabrica Sancti Petri haud poteſt.*

alioquin quicquid contra voluntatem fit Teſtatoris nullum eſt, atquè in caſſum corruit. num. 19.

20 *Voluntates impleri defunctorũ maximè è republica eſt.*

21 *Epiſcopus, vel Fabrica ſe non ingerunt in exequenda defuncti voluntate, etiam negligentibus prioribus executoribus, ſi in eorum defectum dati per teſtatorem ſint ſecundi.*

22 *Fabrica Sancti Petri ſe non ingerere poteſt in exequendis defunctorum voluntatibus, non data executorum negligentia, & num. 24. & 26.*

Quia de nullo eius interim intereſſe agitur. vnde ſine actione experitur, vt remoueri proinde debeat, etiam Iudicis officio. n. 28.

23 *Tunc, dictio, extremitatem denotat tẽporis, quo eſt aliquid faciendum.*

Tex. in cap. nos quidem. 3. de teſtam. explicatur. ibid.

25 *Exequutores teſtamentarij, legitimis præferuntur, veluti etiam Tutores.*

27 *Iudicium à ſequeſtro incipere haud debet.*

29 *Fabricæ Sancti Petri miniſtri ſe peccato inficiūt, ſi contrà Teſtatorum leges faciant, abſque cauſa.*

30 *Iniuriæ inde naſci non debent, vnde iuria naſcuntur,*

31 *Legem quod contrà fit, peccatum eſt.*

32 *Fabrica Sancti Petri ius non habet ex ſe voluntates deſtruere defunctorum.*

Sicuti neq. id poſſunt Epiſcopi. n. 33.

Quòd executores ſint piarum morientium volũtatum, non deſtructores. ibid.

34 *Lex, nequè Princeps contrà defunctorum voluntates venire iurèpoteſt, ſi illæ legibus non obluctentur,*

35 *Fabricæ Sancti Petri portiones, & intereſſe non acquiruntur niſi conditionaliter, poſtquàm legata executioni demandari fecerint eius miniſtri, ex Pij Quinti Conſtitutione.*

36 *Conditionis eſt, ius omne in futurum ſuſpendere, atq; in tempus impletæ conditionis differre, vt nihil anteà debeatur.*

38 *Dictiones (Si, & poſtquàm) conditionem important. præſertim dictio (Poſtquàm) quæ operatur, vt effectus nullo modo præcedere poſſit.*

ARGVMENTVM.

Nùm datis primis, & ſecundis executoribus per Teſtatorem, poſſit Fabrica non expectata vtrorũq; negligentia, ius habere, vt priores in iudicium interpellet? Et num ſanè, antequàm ipſa voluntatem impleri Defuncti Teſtatoris curauerit, poſſit in puellarum locationes viris faciendas ex demandata Teſtatoris diſpoſitione, ob non factas fortaſſe locationes per matrimonia ſecuta, ius habere, vt dotes illis diſtribuendas, ſibi acquirat? ad interpre-

terpretationẽ Conſtitutionis Pij Papæ Quinti(Exigit)& declarationum eiuſdem Fabricæ.

RESPONSIO. XXXII.

DIdacus de Ortiz Valaſquez Hiſpanus Neapoli ſupremum trahens ſpiritum, hærede ſibi vſufructnaria dicta Virgilia de Iulijs vxore; legem ſupremis ſnis tabulis ſanxit; vt vita functa Virgilia, in eius bonis omnibus ſucceſsionis ius ſubiret Cappella teſtatoris ipſius ſub inuocatione Sãctæ Mariæ de Carmelo, intus Venerabilẽ Eccleſiam S. Mariæ de Solitudine, aliàs della Solidad, huius Ciuitatis. Atquè, vt Oeconomi Eccleſiæ præfatæ ex reſiduis bonis ſuæ hæreditatis, ęre alieno omni ſoluto, & legatis alijs teſtamento nuncupatis, impletis; Montem erigerent, cuius ex fructibus ſingulis annis die feſto Cappellæ, qui octano Septembris coincidit, pnellas tot ex natione Hiſpana, ex iis, quæ in Conſeruatorio dictæ Eccleſiæ cuſtodiuntur, honeſtis ortas parentibus, nuptui uiris traderent, quot ex fructibus Montis honeſtè viris locari poſſent, cuiquè ipſarum ſexaginta ducatorum dote ſoluta. Hiſpanis verò deficientibus puellis, Italæ, eiſdem qualitatibus prędıtæ, pariter ſufficerentur. Cauitquè inſuper, ſi negligere opus iniunctum Oeconomos contigeret eoſdem; ſubingrederentur, vt curarent deficientium negligentiam Oeconomi Regalis quoquè Eccleſiæ Sancti Iacobi Hiſpanorum, intermiſſaſquè puellarum locationes per antecedentes exequutores, ipſi implendas ſatagerent: ſequentibus diſpones verbis.

„ *E con patto eſpreſſo, che quatenus li dettl Mae-*
„ *ſtri pro tempore della detta Caſa Santa della Soli-*
„ *dad. mancaſſero d'eſſigereli maritagi predetti, e*
„ *quelli effettuare per la detta Feſtiuità delli 8. di*
„ *Settembre di ciaſcuno anno, del modo contenuto,*
„ *vt ſupra, il che non credo; In tale caſo voglio, che*
„ *per eſſecutione di detti maritagi poſſano ſubentrare*
„ *à compirli li Signori Maeſtri pro tempore della*
„ *Caſa Santa di Santo Giacomo delli Spagnuoli, alli*
„ *quali, in detto caſo di mancamento, concedo ampla*
„ *poteſtà di quelli complire del modo, e forma, como*
„ *hò diſpoſto di ſopra.*

In indicium vocantur nunc Oeconomi prefati Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Solitudinis apud Tribunal Fabricæ Sancti Petri, ad docendum de legatorum implemẽto iuxtà teſtatoris prefati legem teſtamento datam. Ipſi autem minimè in hoc teneri reſpondent. Quare de duobus dubitari contigit.

Primùm, ſit ne ius Tribunali Fabricæ in iudicium vocare Oeconomos præfatos, eorum prius negligentia non probata; atquè nùm præuenire poſſit Oeconomos Eccleſiæ Sancti Iacobi Hiſpanorum, executores ſupremis elogijs per teſtatorem datos, negligentia accedente priorum Sanctę Mariæ de Solidad?

Secundùm, nùm poſſit Fabrica, iuxtà ſua priuilegia, & facultates (ſac Sanctæ Mariæ Oeconomi negligentes fuerint) puellarum nuptui tradendarum dotes ſibi accipere, pro annis, quibus deſuncti volnntati factum minimè ſatis fuit?

Et quidem quòad primum, vt reſponſum demus congruum, ſupponendum cenſeo.

1 Teſtatoris voluntatem legem eſſe, in ijs omnibus, quæ ipſe ſupremum agens ſpiritum ſuis ſcripſit tabulis. Diſponat itaq; in ſuis vnuſquiſq; vt dignũ eſt, & ſi lex eius volũtas Imperator inquit *in auth. de nupt. collat. 4. in princ. §. di-*
2 „ *ſponat. Nihil eſt enim* (Imperator loquitur,
„ dicti rationem reddens *in l. 1. C. de Sacroſanct.*
„ *Eccleſ.) quòd magis hominibus debeatur, quàm, vt*
„ *ſupremæ voluntatis, poſtquàm iam aliud velle non*
„ *poſſunt, liber ſit ſtylus, & licitum, quod iterum non*
redit arbitrij, & eſt tex. in §. 1. inſtitut. de lege falcid. tex. in can. vltima voluntas, vbi plenè Gloſſ. 13. quæſt. 2.

3 Qua propter, nil magis curæ legibus, earũq; cõditoribus eſſe videtur, quàm, quòd firmę ſint
„ rationabiles morientium voluntates. Nullo valente citrà illorum voluntatẽ, nec ſi ſactã impetret formam; nec ſi quiſpiã aliud omniũ aliquid aliter diſponere malit. vt idem ait Im-
„ perator *d. §. diſponat. & §. ſi quis autem pro re-*
„ *demptione. in princ. ibi: Et hoc modis omnibus ſecũ-*
„ *dum teſtatoris voluntatem. cap. 8. in auth. de Eccleſiaſtic. titul. collat. 9. & §. ex heredatus in auth. de heredib. & falcid. collat. 1. tex. in d. l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.*

4 Neq; .n. pias fideliũ voluntates in eorũ cõſtitutione violare, æquũ eſt: ſacroſancta loquitur Triden. Synodus *c. 9. in prin. ſeſſ. 25. de reform.*

5 „ Quinimò ſemper hanc vnam leges habent
„ intentionem, diſpoſitiones morientium eſſe firmas. *vt inquit tex. in auth. de iureiurand. à moriente præſtit. in princ. collat. 5.*

6 Quò fit, vt ſicuti à lege diſcedere in iis, quæ in commune bonum proportionata æqualitate ipſa ſtatuit, illicitũ eſt omninò, vt nè à peccato quidem immunes euadant, qui legem violant. *S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. tex. in cap. 1. de conſtitution. vbi ſcribent. atquè ibid. Barboſ. alios referenſ. num. 5. Abb. in cap. nam concupiſcentiam. num. 2. eod. Sylueſter. verbo lex, q. 8. eodemq; loco alij Summantes. Nauarr. man. cap. 23. nu. 48. Couarr. regul. peccatum. par. 2. §. 5. num. 3. & ſequent. de regul. iur. in 6. Tolet. inſtruction ſacerd. lib. 8. cap. 18. Ioan. Azor. inſtit. moral. par. 1. libr. 5. cap. 6. Salas de legibus. diſput. 10. ſect. 1. num. 6. Molin. de iuſtit. & iure tom. 1. tract. 2. diſputat. 27. Guttierez. canonic. quæſt. lib. 1. cap. 7. numer. 20.* Quia profectò, qui legi reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. *ad Roman. 13. tex. in can. qui reſiſtit. 95. 11. quæſt. 3. Viuius decif. 106. numer. 1. & 6. 7. & 8. Molin. dicta. diſputatione. 27.*

& diximus nos ſupra reſponſion. noſtra. 7. num. 3. & 4.

8 Ita Planè illicitum erit ab illa reſilire lege, quàm rationabiliter teſtator iuſſit, de rebus ſuis diſponens. textus. in can. Syluester. cum ibi notatis per Gloſſ. 11, quæſtion. 1. l. final. C. de fideicommiſſ. Nauarr. man. capit. 25. numer. 35. & conſil. 9. numero. 6. verſicul. at præfata venditio. libr. 3. de emption. & vendition. Marc. Mantua. conſil. 177. numer. 19. Molin. dicto. tomo. primo. diſputation. 251. col. 2. verſic. dubium tamen eſt. Viuius. deciſ. 265. numer. 1. et ſequent. Doctor. Martinus Carillo. in Bullam defunctorum. part. 2. capit. 14. numero. 16. Rota apud Cardin. Caualer. deciſ. 471. numero. 1. et diximus. dict. reſponſ. noſtra. 7. numero. 5. Didacus Spino in Speculo. teſtament. Gloſſ. 28. num. 7.

9 Porrò quia æquantur in ſimul legis voluntas, & teſtatoris. Vt non abre, à lege ad teſtatorem currat iurè argumentum. ad text. in l. ſi ita fuerit. 13. in fin. princip. vbi Bart. ff. de manumiſſ. teſtament. Dynus. in regul. Quod ſemel. 21. numero. 21. de regul. iur. in 6. Euerardus in loco. à lege ad teſtatorem. Didacus Spino in ſpeculo teſtament. Gloſſ. 30. princip. num. 5. Viuius. dict. deciſio. 265. numero. 7. Rota apud Sanct. memor. Gregor. XV. deciſ. 219. num. 2. Barboſ. in locis argument. loco 60. num. 2.

11 Nihil igitur aduerſus teſtantis mentem attentandum erit. ſecundum Bald. in l. verbis ciuilibus. notab. 6. ff. de vulgar. et pupillar. Borrell. conſil. 98. numero. 10. Spino dict. Gloſſ. 28. num. 5. et ſeq.

His ita ſuppoſitis.

Dico, quòd lex cùm ſit teſtatoris voluntas in rebus ſuis; atquè in eis quiſquè ex ſuæ voluntatis libito ſit moderator, eaſquè vti libet arbitrari valeat. l. in re mandata. 21. C. mandat. cum alijs per Barboſ. aſſiomat. 199. numero. primo.

13 Poterunt vtiquè teſtatores de rebus ſuis diſponentes, quàm volunt legem in ijs ſtatuere; ac pacta quæcunquè, & conditiones adijcere, rationabiles modò illæ fuerint, nequè à proportionata legum diſpoſitione diſſideant; vt ita non iniurià, quin iurè maximo ſubſtineantur. can. Eleuterius. 30. 18. quæſt. 2. capit. verùm. 4. cum ſua materia, et ibi notat. de condition. appoſit. l. in traditionibus. 49. ff. de pact. Ancharan. conſil. 197. ſubtiliter, et ad plenum. numer. 6. Aymon. conſ. 174. num. 4. Rota in Salamantina Cappellaniæ. 23. Martij. 1583. coram Cardinal. Seraphin. deciſ. 611. num. 2. et 3. et part. 3. libr. 3. diuerſ. deciſ. 442. et part. 4. diuerſ. per Farinac. collect. deciſ. 582. Gonzal. ad regul. 8. Gloſſ. 29. numer. 3. plenè Guttierez. practic. quæſtion. part. 3. quæſt. 11. numero. 21. et ſequent. et numero 25. Perez de Lara. de Cappellan. libr. 2. capit. 1. numero. 11. 12. et ſequent. Rota apud Caſar. de Graſſis deciſ. 165. aliàs 2. numer. 2. et 3. de ſepultur. Ioann. Baptiſta Thoro. in ſumm. priuileg. piarum cauſarum priuileg. 239. Sanctarell. variar. reſolut. quæſt. 66. numer. 36. et 48. et diximus nos reſponſione noſtra. 10. numer. 11. Sanchez. in conſilijs moralibus. tom. 1. libr. 2. cap. 2. dub. 32. num. 2.

14 Alioquin, ſatis durum eſſet, quinimò iniquum, ingenuis hominibus in ipſo ſupremo eorum vitæ halitu, quando non iam aliud velle poterunt. ad textum. in l. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ. de rebus ſuis diſponendi liberam voluntatem adimere; ſecundum Caium Iure Conſultum in l. 2. in fin. ff. ſi à parente quis manumiſſus ſit. Lara d. cap. 1. num. 14.

15 Hinc planè fit, vt ſubſtineatur defuncti voluntas, qua in loci alicuius pij erectione, alteriuſuè piæ diſpoſitionis rogitu, nè Epiſcopus, vel quiuis alius ſe ingerat, cauit; vt declaraſſe Sacram Congregationem Eminentiſſimorum Patrum Sacri Tridentini Concilij interpretum, refert Gratian. forenſ. par. 3. cap. 481. n. 23. et in vna Lucana Societatis Sanctæ Crucis apud Barboſ. in remiſſionibus. ad cap. 8. Sacri Concil. ſeſſion 22. de reformat num 2. et Cardinal. Bellarmin. ibid. et fuit latè dictum in Romana iuris patronatus. 31. Maij 1613. coram Cardinal. Sacrato, quam refert Molfeſius. ad Conſuetud. Neapolit. tom 2. conſ. 31. num. 21. et ſequent. et ſequuta etiam fuit Rota in Abulen. iuris viſitandi. 28. Iunij. 1610. coram Illuſtriſſimo. Bononien. tom. 1. par. 2. deciſ. 30. num. 2. et ſequent. poſtmodum Gregor. XV. fælicis memor. quæ eſt in impreſſis apud eum. deciſ. 4. num. 2. Et fuit aliàs etiam declaratum per Sanctam Sedem Apoſtolicam ad Archiepiſcopũ Meſſanen. vt refert Carol. de Graſſis. de effectibus Clericat. effect. 1. num. 610. fol. mihi. 194. Cardinal. Tuſcus. tom. 3. littera. E. concluſ. 293. num. 35. 36. et 37. Valaſc. conſultat. 105. num. 56. et 57. Et ſi quidem contrarium tueatur. Sanchez. d. dub. 32. num. 3. et ſequent. Verùm exaudiendus erit, quandò omninò prohibuiſſet, nòn datis alijs executoribus, iuxta per eum tradita, præſertim num. 6. et tom. 2. libr. 4. capit. 1. dub. 55. præſertim nu. 3. in 2. concluſ.

16 Nequè inutili hoc ratione fit. Nè alioqui retrahantur fideles à fundandis Eccleſijs, vel piis legatis rogandis, ſi intellexerint ſuas peruerti voluntates, poſtquàm hinc demigrauere. Gloſſ. penult. et recepta. in capit. cùm dilect. nu. 28. de iure patronat. Rota d. par. 3. diuerſ. deciſ. 442. num. 5. et in d. Romana iuris patronatus per Molfeſ. d. conſ. 31. num. 23. Riccius deciſ. 29. num. 4. et ſequent. par. 2. et in praxi variar. reſolut. par. 2. reſolut. 302. num. 7. et ſequent. Franciſc. Marc. deciſ. Senat. Delfinal. 1133. num. 3. par. 1. et nos. d. reſponſ. noſtra 20. num. 15. Spino in ſpeculo teſtament. d. Gloſſ. 28. num. 26. in fin.

17 Cùm mandauerit itaquè teſtator hic noſter, vt deficientibus Oeconomis, ſiuè Eccleſiæ Gubernatoribus Sanctæ Mariæ de Solitudine ab eius ſuprema implẽda volũtate, ius illã exequẽdi ad regalis Eccleſiæ S. Iacobi Hiſpanorũ Oeconomos deuolueretur, ſatiſq; rationabilis, & iuſta hæc ſit eius voluntas, neq; legibus obluctẽ-

obluctetur, ſeruanda vtiquè erit, ac ſarcta in omnibus, & recta habenda, non ſanè infirmanda. *text. in capit. ſecundo. vbi Gloß. penultima. verbo. exprexerit. de teſtament. in 6. Clement. vnica. vbi Gloß. verbo. obtenta. in fin. eodem. titul. text. in dicta authen. de iureiurand. à morient. præſtit. in principin. Bald. in l. precicibus. numero. 44. C. de impuber. & alijs ſubſtitution. Abb. conſil. 59. ſub numer. 3. ad ſecundum dubium part. prima. Brunor. à Sole. in propoſitionibus. inr. verbo. executor. 1. circa fin. Rota in recent. part. prima. tomo. 1. deciſ. 460. numero. 4. & part. 2. tom. 1. deciſ. 254. num 2. Molin. de iuſtit. dicta diſputatione. 251. col. 4. littera. C. verſic. dubium praetereaeſt. Sanchez. dict. dub. 32. ſub numero. 6. & dub. 55. num. 3.*

18 Nequè prohibere poterit Fabrica, quin illa in omnibus impleatur ſicuti ipſe ſanxit teſtator. Cùm alioqui ſit illa in forma ſpecifica implenda, vti lex; cunctaquè ſecundum voluntem defuncti ſine altercatione proſequi debeant; vt Gregorius loquitur Tertus. *in cap. nos quidem. 3. de teſtament. & Clemens. V. in Concilio Viennenſ. in Clement. Quia contingit. 2. in princip. de religioſ. domib. facit. tex. in l. legatum Ciuitati. 16. de vſufruct. legat. ſequitur Berons. conſ. 5. num. 46. volum. 1. Viuius. dict. deciſ. 265. num. 4. Couarr. in capit. tua noi. num. 6. de teſtament. quem ſequitur Sanchez. dict. libr. 2. cap. 2. dub. 32. num. 6. in fin. Spino d. Gloß. 28. num. 4. 5. & ſequent. Rota apud S. memor. Gregor. XV. deciſ. 179. num. 1. & 2. & ibidem. Beltramin. Landerch. Imolen. conſ. 171. ſub num. 1.*

19 Cæteròquin quicquid contrà eius attentabitur voluntatem viribus non ſubſiſtet, atquè nullum, & irritum erit, & incaſſum ibit. Quia profectò coutrà formam à teſtatore traditam fit, ſicuti quod coutrà formam à lege datam attentatur, nullum euadit *plenè Calcanens conſ. 8. col. 11. numer. 26. 27. 28. 29. & 30. quem ſequitur. Cranetta d. conſ. 174. num. 3. Viuius. d. deciſ. 265. num. 4.*

20 Nequè enim minimi è republica eſt, voluntates impleri defunctorum, vti eas ſuis elogijs deſcripſere; ſecundum Paulum. *in l. vel negare. 5. ff. quemadmodum. teſtament. aperiantur.*
„ *Publicè enim expedit* (inquit ipſe) *ſuprema homi-*
„ *num indicia exitum habere. ſequitur Philipp. Franc. dict. capit. 2. §. final. num. 3. in 4. notab. de teſtament. in 6. Ioann. Nenizan. in ſylua nupt. libr. 6. numero. 19. volum. 7. tractat. fol. mihi. 77. Cephal. conſil. 429. numero. 53. volum. 3. Ioſeph. Ludouic. concluſ. 16. in 81. illatione. fol. mihi. 46. col. 4. Vinius. dict. deciſ. 265. num. 2. Barboſ. de offic. Epiſcop. part. 2. allegat. 29. num. 2. & de iure Eccleſiaſtic. libr. 3. capit. 27. num. 27. Martin. Carrill. in Bullam defunctor. d. cap. 14. part. 2. num. 32.*

21 Haud igitur poterit Fabrica ſe interim ingerere, vt in iudicium vocet Oeconomos Sanctæ Mariæ Solitudinis, dùm ex defuncti diſpoſitione, atquè aperta eius voluntate, & lege, ſuperſunt adhuc Oeconomi Regalis Eccleſiæ Sancti Iacobi Hiſpanorum, quibus relictorum executionem imperauit, facto caſu, quòd eius primò dati executores ab illa implenda deficerent. *eſt aperta doctrina Franchi d. cap. 2. §. final. in 6. notab. numero. 4.* dùm de Epiſcopis verba faciens, ſequentibus ſatur.

„ *Quòd licet Epiſcopus poſſit ſupplere negligen-*
„ *tiam executoris, vt dicto. capit. Ioannes, &*
„ *capit. tua. & capit. nos quidem. eodem. titul. ta-*
„ *men hoc non procedit, quando ſupereſt alter, qui*
„ *velit, & poſſit exequi, Epiſcopus ſe non intro-*
„ *mittit; licet alij ſint, negligentes, ſeù nolunt,*
„ *vel non poßunt exequi. Non ergo ſuccedit Epi-*
„ *ſcopus in locum nolentium, vel morientium, ſeù*
„ *non potentium exequi; nec in locum talium po-*
„ *teſt alios ſubrogare, ſecundum Ioann. Andr. &*
„ *in dict. l. nulli in fin. Imò inter executores circa*
„ *eorum officium habet locum ius accreſcendi, niſi*
„ *teſtator expreſſè prohibuerit. vt in text.* hæc Franc. ſequitur *Molina diſputatione. 251. loco vbi ſupra. Barboſ. de iure Eccleſiaſt. d. capit. 27. numero. 41. libr. 3. alius quoquè refert. Sanchez. in conſil. moralib. dict. lib. 4. capit. 1. dub. 55. nu. 7. 8. & ſequent. Cardin. Bellarmin. in obſeruation. ad dict. cap. 8. Sacr. Concil. Trid.*

Quòd autem de Epiſcopo dicitur, hoc ipſũ de Fabrica exaudiendum erit; quoniam poſt annum ipſa Epiſcoporum locum ſubijt, vt etiã alibi ſupra nos diximus, potiſſimùm reſponſione ante dicta noſtra 20.

Nequè aduerſantur hæc ex Franco, & alijs, his, quæ pro Fabrica in declarationibus in anno 1598. ab Ampliſſimis Patribus eidem Fabricæ Præfectis ad declarationem Conſtitutionis Pij Papæ Quinti: Exigit. dicta fuere. In quibus, vt eſt apud *Quarant. in ſum. Bullar. verbor Fabrica Sancti Petri. fol. mihi. 247. & ſequent.*

22 Semper hæredum, ſiuè executorum ab Teſtatore relictorum ſocordia; & negligentia expectatur, vt Fabrica, eiuſquè miniſtri locum ſibi inuenire poſſint ad illa exequenda, quæ reliquerunt ipſi; & vt ea exitum non haberent, hæredum, executorumq; effecit negligentia.

Quòd conforme eſt etiam iuris communis, & Sacrorum Canonum diſpoſitioni. *d. cap. nos quidem. 3. cap. tua nobis. 17. & cap. Ioannes. 19. de teſtament.* Quibus data hæredum, vel executorum negligentia in defunctorum voluntate exequenda, ius ea implendi ad Epiſcopum deuoluitur, non ſanè antè. Quòd æquè diſpoſuit Ciuiſe ius. *in l. nulli. 28. C. de Epiſcop. &* Cleric. & aduertere non inaccuratè *Ancharan. conſ. 45. per Cõſtitutiones Synodales. Calderin. cõſ. 5. an valeat ſtatutũ. de cõſtit. et cõſ. 13. teſtator reliquit. de teſtam. ſequitur Card. Tuſc. tit. 3. litt. E. concluſion. 193. numer. 1. 5. & numero. 16. Franciſc. Leo. in Theſaur. fori Eccleſiaſtic. part. 4. capit. 2. num. 46. & 47. Barboſ. in d. cap. nos quidem. num. 7. de teſtam. & de offic. & poteſt. Epiſc. par. 3. allegat. 82. num. 26. & dict. tract. de iure Eccleſiaſtic. d. capit. 27. numero. 40. & 41. Sanchez. dict. lib. 4. capit. 1. in conſil. moralib. dub. 54. numero. 8. 9. 10.*

& ſeq in 4.concluſ.Spino d.Gloſ.28. à num. 5.

23 Et adiuuat perpentionem hanc, expenſa dictio illa *in tex. in d. cap. nos quidem (Tunc per te ædificetur)* quæ ſanè temporis extremitatem indicat; Vt tunc planè exequi Epiſcopus incipiat, cùm negligentes hæredes fuerint. *text. in l. 4. §. fin. vbi Gloſ. & Bart. ff. de cōndit. & demonſtrat.* Conditionem enim operatur. *l. in ſubſtitutione. 31. in fin. vbi Gloſ. ff. de vulgar. & pupillarum. Franciſc. Ripa in cap. cùm Eccleſia Sutrina. num. 33. de cauſa poſſeſ. & propriet. & in rubrica. ff. ſoluto matrim. num. 40. Iacob. Berrett. conſ. 63. num.6. Surd. conſ.236. num. 13. volum.2. & deciſ. 207. num. 16. Brunor. à Sole in propoſit. iur. verba. dictio tunc. Cardin. Tuſcus tom. 2. littera D. concluſ. 393. num. 1. & 9. et nu. 16. Barboſa de dictionibus. dict. 354. & 409. numero. 1. Gonzalez ad 8. regul. Gloſ. 65. numero. 2. 3. 4. & 5. Pariſ. de reſignat. lib. 11. quæſt. 2. numera. 15. Rota in Salamantina beneficij. 20. Iunij. 1605. coram Manzanedo. par.2. tom. 1. in recent. deciſio. 144. numer. 7. Idem Barboſa. de iure Eccleſiaſt. dict. cap. 27. num 40. & 41. & d.cap. nos quidem. Sanchez. d.dub.54 num.8. & ſeq.*

24 Cùm igitur poſt deſtinatorum executorum negligentiam veniat Fabrica, vt illos ſocordiæ coarguat, atquè ad exequendum compellat, quæ teſtator ſuis faciendo tabulis iuſſit: Eorum non data negligentia; Haud vtiquè ius Fabricę erit, eiuſquè Oeconomo aduerſus datos teſtamento exequutores agendi, coſquè ad iudicium euocandi. Præfectò, quòd illi teſtamentarij Exequutores ſunt; Fabrica verò, & Epiſcopi, legitimi. At præferun-

25 tur tuſtamentarij, legitimis: quemadmodum, & tutores. *vt poſt Caſtrenſ conſil.167. numero.3. volum. 1. ſequitur* Cardinal. *Tuſcus. dicto. concluſioue. 293. numero. 13. & 48. Spino d.cta Gloſ. 28. numero. 2. 3. & ſequent.* & declaratum quoquè fuit per Sacram Congregationem; Epiſcopum, non, niſi data hæredum, vel exequutorum negligentia ad exequendas pias deſunctorum voluntates, deuenire poſſe. *ad text. Sacri Trident. Concil. c 8. ſeſſ. 22. de reformat. quam refert Gratian. forenſ.*

26 *d.cap.481. num.23. & 24.* Et dictum fuit etiam aduerſus Fabricam; ipſam venirè haud poſſe, contrà defuncti voluntatem, non data priùs hæredum, vel exequutorum negligentia. *in Romama* Fabricæ *26. Aprilis 1602. caram Corduba. ſequitur Cardin. Tuſcus. d. concluſ.293. num.37. & concordat diſpoaſitioni. tex. d. cap. nos quidem. de teſtament. Spino d. Gloſ. 28. num. 5. & ſeq. facit Rota apud* Cardin. *Seraphin. deciſ. 611. num.6. & 7.*

Iniuſtè igitur, & iniuriâ facit Fabricæ Oeconomus, ſi à moleſtijs non deſiſtat, atquè datum ſequeſtrum non reuocet, quod Eccleſiæ

27 præfatæ redditibus, dixit. Et quòd à ſequeſtro iudicium nun iurè incipir. *text. in l. vnica. C. de probibit. ſequeſtr. & tot tit. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct. Rota apud S. memor.* Gregor. *XV. deciſ. 118. num. 1. & ſequent. cap. 2. vbi Gloſ. verbo ſequeſtrari. & ibid. Abb. num. 7. de ſequeſtrat. poſſ. & fruct. Rota apud Cardinal. Canaler. deciſ. 324. num. 1.*

28 Et, quòd ius cùm nullum ſit Fabricæ (vt iam diximus) exequutorum negligentia non data; nullum quoquè eius vertitur intereſſe. Vt iurè iudicis quoq; officio repelli debeat, ſine actione experiens. *Bart. in l. vbi pactum. num 7. & 8. C. de tranſact. l. ſi pupilli. 6. §. videamus. ff. de negot. geſt. Aymon. conſ. 191. num 6. Viuius. deciſ. 41. num. 2. Cardin. Tuſcus. tom. 1. littera. A. concl. 117. num. 28. Rota par. 1. tom. 2. deciſ. 617. num. 1. circa fin. & in Cornetana bonor. 1589. coram Comitulo. deciſ. 71. num. 1. poſt 1. volom. conſil. Farinac.*

29 Alioquin (vt ſupra ſuppoſuimus in initio) peccato ſe inficient Fabricæ Miniſtri, contrà teſtatoris legem, ſupremo ſuo Elogio rebus ſuis dictam, facientes. Ac contra leges quoq; omnes, tàm ciuiles, quàm Canonicas, quæ ſeruari omninò in extremis diſponentium præcipiunt voluntates, quæ contrà leges non ſūt.
,, *Nulli enim licentiam concedimus* (Iuſtinianus lo-
,, quitur Imperator. ad A. Mennam Præfect.
,, Prætor. *in l. ambiguitates. 24. in fin. C. de teſtam.)*
,, *per eam occaſionem teſtatoris voluntatem ſubuer-*
,, *tere, vel minuere. l. 1. ff. ſi quis omiſſa cauſ teſtam.*
,, *l. ſi patroni filius. 55. §. quod ſi prior. ff. ad Trebel-*
,, *leian.* Cur enim non videatur indignus, (Papi-
,, niani ſunt verba) vt qui deſtituit ſupremas
,, defuncti preces, conſequatur aliquid ex vo-
,, lunrate? *tex. in cap nos quidem. 3. ibi: Et cuncta*
,, *ſecundùm voluntatem defuncti ſine altercatione*
,, *conſtruere. & cap. tua nos. 17. ibi: Vt ſecundum*
,, *defuncti voluntatem vniuerſa procedant. de teſta-*
,, *ment. extrà. Diuus Gregor. in can. ad mouere. 14.*
,, *16. quæſt. 1.* Admonere te volumus (inquit)
,, ne piæ defunctorū volūtates, tua (quòd abſit)
,, remiſſione caſſentur. *& can. vlt. volunt. 13. q. 2. optimè Spina d. Gloſ. 28. n. 5. 6. & 7.* Nè alioq in-

30 de naſcūtur iniuriæ, vnde iura naſcūtur. vt Innoc. III. loquitur *c. qualiter, & quādo. 18. de ac-*

31 *cuſat.* Quòd autem contrà legem ſit peccatum eſt. *cap. nam concupiſcentiam. 4. de conſtitut.*

Quòad ſecundum verò propoſitum dubium, quòd, cùm legem ſanxerit teſtator, vt non factis maritagus in ſingulos annos per Oeconomos Sanctæ Mariæ de Solitudine, ius illa exequendi, eo modo, quo ipſe deſtinarat, ad Oeconomos deuolueretur Regalis Eccleſiæ Sancti Iacobi Hiſpanorum, quibus pleniſſimam illa exequendi facultatem tribuit; non vtiquè poterit Fabrica ius vllum ſortiri interim, vt ſibi, nō facta fortaſſe maritagia, applicet.

32 Cùm, quòd (vt iam diximus) non poteſt Fabrica defunctorum proruere voluntates; cùm non hoc ſibi per Summorum Pontificum priuilegia conccdatur; nequè id iura mandent; ſed vt illas exequi, & per negligentes, ſocordeſq; hæredes, vel executores derelictas, ſeruare faciat. *d. c. nos quidem. 3.*

cap. ſi

Digitized by Google

cap. ſi hæredes. 6. cap. tua nobis. 17. & cap. Ioannes. 19. de teſtam. d. can. admonere. 14. 16. quæſt. 1. & can. vltima voluntas. 13. quæſt. 2. tex. in l. nulli licere. 28. C. de epiſcop. & cleric. & in auth. de hæredib. & falcid. collat. 1. §. ſi quis autem. Vbi Imperator. *Modis omnibus* (inquit) *quod præceptum eſt per teſtantem adimpleatur. tex. Sac. Trident. Concil. d. cap. 8. & cap. 9. ſeſſ. 22. de reformat. d. Clement. quia contingit. de religioſ. domib. Spino d. Gloſſ. 28. num. 5. & ſeq.*

33 Quemadmodum, nequè ex præfatis iuribus id poſſunt Epiſcopi, quorum in locum (vt diximus) poſt annū ipſa ſucceſſit Fabrica. Quòd profectò, vt executores ſint piarum diſponentium voluntatum, illis conceditur; non veró

34 deſtructores. Quinimò nequè lex, nequè *P*rinceps contrà defunctorum voluntates ſupremis ſuis elogijs exaratas, ſi legibus illæ non repugnent, vt contrà eas ſint, venire abſquè cauſa poſſunt, *tex. in d. auth. de iureiurand. à*
„ *morient. præſtitit. in ipſo initio. collat. 5. Semper hanc*
„ *vnam habemus intentionem* (Iuſtinianus. ibi lo-
„ quitur) *diſpoſitiones morientium eſſe firmas, niſi*
„ *reſultent legi, & apertè contrariæ ſint ijs, quæ illi placent. text. in l. ſi teſtamentum. 10. cum ibi notat. C. de teſtament. Socin. iunior. conſ. 12. num. 9. lib. 4. Berous. conſ. 49. num. 2. & ſeq. volum. 2. Capolla. conſ. 49. ciuil. nu. 18. 19. & ſeq. Viuius. d. dec. 265. num. 1.*

35 Tùm, quòd portiones, & intereſſe legatorum ipſi Fabricæ non planè ſimpliciter per Pij Papæ Quinti Conſtitutionem (Exigit) in anno 1596. conceduntur; verùm ſub conditione:
„ *Si, et poſtquàm iuxtà tenorē priuilegiorum, & fa-*
„ *cultatum ſibi conceſſarum, legata huiuſmodi exe-*
„ *cutioni debitæ demandari fecerint.* hęc ibi.

36 Conditionis autem ea vis eſt, & natura, vt ius omne ſub illa conceſſum, in futurum ſuſpendat, atquè in tempus vſquè differat implendæ cōditionis; vt nihil antè debeatur, neq; quæratur eidem, quàm conditio impletá fuerit. *§. ſub conditione. & §. conditiones. inſtit. de verborum. obligat. l. itaq; 39. ff. ſi certum petat. l. cadere diem. 213. §. vbi ſub conditione. ff. de verborum. ſignificat. l. vnica. §. ſi autem aliquid ſub conditione. C. de caducis tollend. cap. fin. in fin. de tranſlation. epiſc. d. cap. verùm. 4. de condition. appoſit. cap. vnic. §. fin. in fin. de ſponſalib. in 6. Rota par. 1. diuerſ. deciſ. 47. num. 7. Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 1. quæſt. 3. nu. 8. & ſeq. Iacob. Thoming. deciſ. Lipſien. 10. num. 5. Brunor. à Sole. in propoſition. iur. verbo conditio. 3. Barboſ. axiomat. 48. num. 2.*

47 Abſolutum verò eſt, dictiones illas (*Si, & poſtquàm*) conditionem importare diſpoſitioni, cui adijciuntur. *tex. in l. Titio. 22. ff. quando dies legati cadat. notatur in l. 1. C. de his, quæ ſub modo. Gloſſ. in d. cap. verùm. 4. verbo. conditione. in fin. de cōditionib. appoſit. Bart. in l. 1. nu. 3. & 7. de condition. & demonſtrationibus. Socin. in l. quibus diebus. 40. §. Termilius. num. 3. ff. eod. Rota par. 1. tom. 1. in recent. deciſ. 46. num. 2. Griuellius deciſ. Senatus.* Dolani. 114. *num. 30. Gigas conſ. 53. num. 1. & 2. & conſ 168. num. 1. & 2.* vbi etiam

38 dicit, dictionem poſtquàm operari, vt diſpoſitionis affectus nullo modo præcedere poſſit; cùm alioqui ſequi debeat factum. Quia nimirùm omne anterius excludit tempus. vt nihil antea quæri poſſit. *ad tex. in l. Aemilius. 39. ff. de minorib. ſequitur Pariſ. conſ 31. num. 83. lib. 1. Barboſ de dictionib. dict. 272. num. 2. 3. & 4. & dict. 364. num. 1.*

Sub conditione itaquè cùm Fabrica ſuffecta fuerit tàm in primo, quàm in ſecundo caſu, neq; illa purificata adhuc ſit; & quòd in caſu negligentiæ priorum executorum, ſecundi dati ſint ſcriptis tabulis per teſtatorem; & quòd omninò mandauit per priores executores intermiſſum legatum puellarum matrimonio locandarum, per ſecundos impleri datos executores; vt exitum habere debeat defuncti voluntas per ſecundos datos executores, nec poſſit Fabrica ſibi non impleta maritagia vindicare. Cæteroquin impleta, & inexecuta remanebit diſponētis voluntas, pro illa ſaltim parte non impletorum maritagiorum, quæ ſibi Fabrica vindicabit. At non iſthæc voluntas eſt Sacrorum Canonum, & legum; *Diſponat teſtator in ſuis, vt vult* (inquientes) *& ſit lex eius voluntas.* Non prorumpenda igitur.

Et ita ex his, cenſoris, Ariſtarchiq; ſuppoſitis virgæ, reſpondendum cenſui.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Cùm litium flammas extinguere amarent Oeconomi Eccleſiæ Solitudinis, quòd ipſi defuncti voluntati paruiſſent, cedere liti putauere, atq; rationes reddere factorum maritagiorum. Interim quæ parauèram, ad creditum mihi talentum, ad menſam proponere è rè exiſtimaui: erit enim, qui cum vſuris illa expendet, ſi boni ea conſulet, nec Momi toruis aſpiciat oculis.

SVMMARIVM

1 *Sacerdoti ſacris operanti, merces, & ſi non debetur, quaſi pretium ſacrificij, quod ſimonia eſſet, debetur tamen, vt ſtipendium ſubſtentationis ex iuſtitia.*
Quia Dignus eſt operarius mercede, ac cibo ſuo.
2 *Gratis dandum, quod gratis accepimus.*
3 *Sacerdos locare videtur operas ſuas ad ſacra faciendum.*
non planè primariò ad id, quod ſpirituale eſt, ſed ſecundariò ac per accidens, propter adiunctum vinculū ſeruiēdi in ſingulos dies, et quia priuat ſe ſua libertate. n. 4.
5 *Sacerdos, qui accepta ſtipe ad ſacra offerenda, non celebrat, & peccat, & ad reſtitutionem tenetur.*

6 *Miſſarum ſatisfactionem, poſt acceptū ſtipēdium notabiliter differre, peccatum eſt.*

7 *Conueniens cum ſacerdote pro Miſſis celebrandis ad congruam eleemoſynam, ex iuſtitia ad illam tenetur ſoluendam, vt poſſit etiā cogi per vtrumq; iudicem.*

etiam per cenſuras Eccleſiaſticas.

8 *Donans de euictione non tenetur rei donatæ. ne liberalitatis ſuæ donans pœnam patiatur.*

limita primo ſi expreſſè donans teneri de euictione cauit. nu. 9.

ſecundo ſi donatio non ſit ex liberalitate, ſed ex cauſa oneroſa, præſertim ſpirituali. num. 10. & 16.

nam ſatis diuerſum eſt non teneri ex liberalitate,

& non teneri ex cauſa oneroſa. n. 12.

limita tertio vbi in dolo donans fuit. n. 13.

quarto ſi per ſtipulationem donatio facta fuit ex cauſa oneroſa n. 14.

quinto ſtante bona fide donatarij, & mala donātis num. 15.

11 *Donatio remuneratoria propriè donatio non eſt, ſed quædam quaſi permutatio.*

12 *Operanti merces ex iuſtitia debetur.*

Voca operarios, & redde illis mercedē ſuam Dominus dicit Matth. 20. 8. & n. 20.

17 *Damnum, vt quis ex obſequio, & famulatu hauriat, neque naturalis, neque æquitatis ratio patitur.*

cum nemo ex ſuo officio dānum extrahere debeat num. 18.

19 *Onus qui ſentit, commodum quoq; percipere iuſtum eſt.*

ARGVMENTVM.

De iuſta ſtipe, & eleemoſyna ſacerdoti ſacris operanti ex iuſtitia debita, & nùm donans, & quando de euictione teneatur rei donatæ? & quid ſi ex cauſa oneroſa datum fuerit?

RESPONSIO XXXIII.

CVm de anno 1619. Vincentia Serſalis vidua Terræ Maydæ Neocaſtren diœceſis in Altari maiori Eccleſiæ Sancti Nicolai de Latinis, tres cappellanias ad nutum amouibiles pro tribus Cappellanis, qui per turnum ſingulis diebus ſacra offerent myſteria pro Anima eius, datis ſexcentum in tot bonis, & annuis cenſibus, erexiſſet; erectionēq; Epiſcopali aſſenſu roboraſſet; atq; etiam Cappellanos ab Epiſcopo approbandos nominaſſet; ſecuta Epiſcopi approbatione, illi per plures annos ſacris operantes, nihil mercedis hucuſquè ex aſſignatis bonis, atquè cenſibus annuis percepere. Vnde inſtant aduerſus Vincentiam fundatricem pro congruenti laborum mercede. Illa ſe non teneri replicat; quòd bona aſſignata euicta fuere, & in potentiorū deuenere manus, & ipſa in inſtrumento aſſignationis bonorum, ſe de euictione haud teneri corporū aſſignatorum debere, expreſsè cauit. In difficultatem proinde vertitur: Agant nè iure Cappellani, Vincentiam pro congruenti mercede laborum in iudiciū appellantes apud Tribunali Fabricæ Sancti Petri? Et planè iurè illos
1 agere reſpondendum cenſeo. Quia Profectò, & ſi non debetur ſacerdoti ſacris operanti merces, quaſi pretium pro ſacrificio, quod ſanè ſimoniacum eſſet, cum gratis dādum ab illis ſit,
2 quod gratis acceperunt. *Matthæi.* 10. *Gratis accepiſtis, gratis date.* debetur tamen ei ſtipendium ſuſtentationis ex iuſtitia. Dignus, eſt enim operarius mercede ſua, ſiue cibo ſuo, vt Dominus, ac Magiſter noſter Dominus Ieſus Chriſtus loquitur. *Matth.* 10. *& Lucæ* 10. *& eſt tex. in cap. 1. de ſepultur. Clem. dudum. 2. §. verùm de ſepultur. extrauagant. ſuper Cathedrā 2. §. verùm de ſepultur. inter communes. Gloſſ. in can. iudices. 23. §. hoc ipſum. in verbo. in ſumptum 1 q. 1. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 2. & ibid. Caiet. & in ſum. verbo ſimonia. in 4. regul. idem. S. Thom. in 1. ad Corinth. 9. lect. 2. in fin Dominic. à Soto. de iuſtit. & iur. lib. 9. q. 6. art. 1. Syluest. verbo ſimonia q. 8. princip. & q. 9. verſ. tertio pro celebratione Miſſæ. Henriq. in ſum. lib. 9. de Miſſæ ſacrific. cap. 22. §. 1. Petrus Bruſſeldius. in cap. ad Apoſtolicam. 42 q. 1. concluſ. 3. & in cap. audiuimus. 41. q. 1. concluſ. 4. de Simon. Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 35. dub. 8. nu. 47. Rodriq. in ſum. par. 1. cap. 251. concluſ. 4. Aegid. de Contr. de Sacram. q. 83 art. 1. dub. 11. num. 197. Ludouic. à Beia reſponſ. casuum conſcien. par. 1. caſ. 12. Pater Iacob. de Graffiis deciſ. aur. lib. 2. cap. 96. num. 32. & ſeq. Fr. Paul. Fraxinellus. de ſacerdotis obligat. ſect. 3. prænot 1. num. 2. & 3. §. 1. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſ. par. 2. allegat. 24 num. 2. Paul. Fagundez. de quinq. præcept. Eccleſ. pr cept. 1. lib. 4. cap. 8. num. 2. & ſeq. Bonacin. de Sacram. Euchariſt. diſput. 4. q. vlt. punct. 8. num 1. & 2. Paulus Laym. Theolog. moral. tom. 2. tract. 10. de Simon. cap. 8 §. 2. n. 13. lib. 4. Pater Iacob. Gordon. Theolog. moral. tom. 2. lib. 8. q. 7. de ſim. c. 5. in 2. q. num. 14.*

3 Videtur enim quaſi locare operas ſuas ſacerdos ad ſacra faciendum. *vt Gloſſ. loquitur. in cap. ſignificatum 11. in verbo. ita quod. in fin. de præbend. quam ſequitur Genuenſ. in practi. cap. mihi 56. de* Cappellano *infirmo num. 2. impreſſione Romana anni 1609. Horat. Viſcont. in concluſ.*
4 *iuriſ. verbo ſacerdos. fol. 252.* Non ſanè primariò ac per ſe, ad id, quod eſt ſpirituale, ad ſacrificium videlicet; ſed per accidens, ac ſecundariò; propter adiunctum vinculum ſeruiendi in ſingulos dies; vnde priuat ſe libertate ſua. *ſecūdum Caiet. in ſum. d. reg. 4. Abb. in d. cap. ſignificatum*

catum.num.8. Butrius.nu. 12. Hoſtienſ.in ſum.
de ſimonia.num. 4. §. qualiter committatur. col.
2.circa med.verſ.& ſunt hæc in arg. Syluestr. d. q.
8.& q.9.Armill.eod.§.2.num.5.in 6.reg.Sot.d.q.
6.art.1.Tolet.lib.5.ſum.cap.88.num.2. verſ.dico
3. & verſ. dico: 4. Anton Fernandez. in exam.
Theolog moral.par.3.cap.14.§.1.num.18. & 19.
Graff.d. cap 96.num.33.34.& 35. Cœned. quæ-
ſtion.Canonicar.q.27.nu.1. & ſeq. Fraxinell. d.
ſect.3.prænot.1.§.3.& §.5.num.5. Binsfeld. cap.
ſuam nobis.29.q.2.concluſ. 2. & cap. audiuimus.
41.q.1.concluſ.2.in fin.& d.cap. ad Apoſtolicam.
42 qu.concluſ.4.& 6.de Simon.Bonacin.de Simō.
diſput.1.q.4.punct.2.& 3 Laym.d. §. 2. num. 13.
14.& 15.Gordon d.q.3.cap. 11. num. 33. Homo-
bon.in examin.Eccleſ.tom.1. tract. 4. cap. 13. q.
116.Fagundez. vbi ſupra. Sanchez. lib. 2.conſil.
moral.cap.3.dub.10 & 11.tom.1.
5 Quàm ob cauſam , ſicuti contrà iuſtitiam
facit ſacerdos,qui accepta ſtipe, ac congruēti
eleemoſyna , & ſubſtentatione , à celebrando
deficit;vt prætérquàm,quòd mortali ſe macu-
la inficiare ; teneatur nihilominus ad damnum
reſarciendum,vel per ſe , vel per alium ſacer-
dotem celebrando , vel acceptas reſtituendo
pecunias pro ſua ſubſtentatione, ei,à quo illas
accepit: Quia nimirùm contrà pactum iuſtitiæ
fraudat alium re debita magni valoris , & fructu
6 integro Miſſæ. Quinimò ipſam miſſarum ſatiſ-
factionem notabiliter differre, poſt acceptam
ſtipem,peccatum eſt. Sylueſt verbo.Miſſa.1.q.
10.in fin.Nauar.man.cap. 13. num. 110. & cap.
25.num.29 Henriq.d.cap.22.§.2.in tex. & in
Gloſ.Didacus.Spino in ſpeculo teſtam.gloſ.3.prin.
de cappella.num 6. Anton. Fernand.d.§.9.num.
4.Gallecta in Margarita caſ.verbo.Miſſa §.10.
miſſas celebrare.Nald.in ſum. verbo.miſſa num.
12.Fraxinel.d.ſect.3.præno.1.§.1.num. 2 & §.
2.Barboſ.d. alleg.24.num.6. Fagundez. d. lib.4.
cap.10.num 1.& ſeq.Bonacin.d.q. vltim. de Eu-
chariſt.punct.7.§.5.num.1.& 2.& §. 2. num. 6.
Layman.d. §.2.num. 14.& 15. Anton. Diana
tom. 1. tract. de celebrat. miſſar. reſol. 25. fol.
mihi 33.
7 Ita planè poſt obligationem initam cum
Eccleſiæ miniſtris de congrua eleemoſyna, &
ſubſtentatione ad ſacra celebranda myſteria
atq; diuina recitanda officia , ex Iuſtitia elee-
moſynam ſoluere tenetur , qui ita conuenit ,
vt per vtrumquè iudicem laicum ſcilicet , &
Eccleſiaſticum ; multòquè magis per Eccleſia-
ſticum per cenſuras compelli poſſit. ad ſtandū
pactis.ad tex.in d.cap.ſignificatū 11 de præbend.
quatenus habet teneri ſacerdotem ſtare pactis
de ſacris quotidie feciendis; vt ex vtraq; parte
vim obtineat. ad regul.non licet actori.32.de re-
gul.iur.in 6.facit tex.Sacri Trid.Concil.ſeſſ.25.
c.4.de refor.Henriq c.21.§.4 et c.22.§.2.in prin.
lib.9.Leſſius. d.dub.8. num. 47. Cœned. d. q.27.
nu.2. & 3.Binsfeld.d.cap.ſuam nobis.q.2.concluſ.
3.& 4. Homobon.d. cap. 13. q. 116. Fagund. vbi
ſupra,Bonacin.d.q.vlt.punct.8.num.2. Layman.
d.§.2.cap.8.num.3.circa fin.Sanchez. d. dub.11.
num.12.lib.2.conſ.moral.cap.3.
Nec obſtat nobis.quod ſatis firmum pro ad-
uerſarijs obiectum æſtimatur; Quòd nimirùm
Vincentia expreſsè ſe de euictione teneri haud
8 debere.proteſtata fuit. Prætèr quàm quòd iu-
ris cenſuræ, atq; etiam æquitatis ratione, do-
nans.cum ex liberalitate faciat,vt ſua donet ,
de euictione minimè tenetur; ne alioqui libe-
ralitatis ſuæ donator pœnam patiatur. vt Mo-
deſtinus loquitur. in l.ad res donatas. 62.ff.de
Edilit.edict.eſt tex.in l. Ariſto.18. §. fin. ff. de
donation.l.2.in fin. C.de euict.plenè Gozadin.cōſ.
60.à num.1.& per tot. Card.Tuſcus.tom.3. litte-
ra E. concluſ.366.num.1. & ſeq.
9 Cùm,quòd regula (Non teneri donatorem
de euictione)locum non habet ſi expreſsè do-
nans cauit de ea teneri debere;vt in facto hoc
noſtro,in quo donans apertè proteſtata fuit;Che
,, detti cenſi non l'hà ceduti,nè donati ad altri,e nō
,, vuole eſſere tenuta de euictione illorum, præter-
,, quàm ex dato,& facto ſuo. Vt teneatur proin-
de de euictione,quæ ex facto ſuo,præcedentis.
ſcilicet alieni æris, obuenit. iuxtà text. in d. l.
2.C.de euiction.vbi Gloſſ.Alberic.Bald.& Salic.
Boer. deciſ 67.in princip. Anton. Gomeſ. tom.2.
variar.reſolut. cap. 2. num.35.col.5.in 2.limit.
apertè Gozadin. d. conſ.60. num.7. vbi ſtrictè in
terminis noſtris loquitur. Molina de iuſtit. &
iur.tom.2. de contract.diſput.252.num.10.in fin.
Barboſ.de offic.& poteſtat.epiſcop.par.2. allegat.
20.num.16. Reuerendiſſimus Campanalis Epi-
ſcopus Iſernien. in ſuo iuris diuerſ.rubric.8. cap.
4. num. 4 in fin. Cardinal. Mantica de tacit.
& ambig.tom.2.lib.13.tit.4. num.21. Beltrami-
nus addens ad deciſ. S. memor.Gregor. XV. Lu-
douiſ.340.num.13. Gratian.forenſ par.4. c.637.
num 47.& ſeq.Card.Tuſcus. d.tom.4. littera E.
d.concluſ.366.nu.11. & 19. Regens Franciſcus
de Ponte conſ.27 num.5. lib.1.
10 Tùm etiam ſi donatio, non ſanè ex liberali-
tate,ſed ex cauſa procedat onerosa præſertim
ſpirituali,ſicuti hæc fuit, quæ in ſtipendium
ceſſit,ac cedit diurni ſeruitij per tres Cappel-
lanos in ſacris quotidie ſaciendis pro donantis
Anima, exhibendi. arg.tex.in l.1.C.de iure dot.
& tex. in l.ſed et ſi lege.28.§.conſulit. in fin.ff.de
petit.hæreditat. Rebuff. ad Galliæ Conſtit. tract.
vt beneſic.ante vacant.art.2.Gloſſ.vltim.§.item
Rex.fol.mihi 355. quem ſequitur Cabed. deciſ.
Luſit.119.nu.13. & eum ſequitur Regens Mar-
chio Carolus Tapia in deciſ.Supremi Ital. Sena-
tus.6. num. 23. & 24. de donatione remunera-
11 toria loquentes. Quòd in illa euictio locum
ſibi faciat, cùm non ſit propriè donatio; ſed
quædam quaſi permutatio,vt Vlpianus loqui-
tur in d. l.ſed & ſi lege.28. §. conſuluit. Gratian.
d. cap.657.num.52. & 53. & poſt eum Marius
Catelli de donat.inter patrem,& fil.tract.1. di-
ſcurſu.2.particula.13.num.21.& num.64. Tuſc.
d.littera E. concluſ.366 num.5. Molin. d. iuſtit.
& iur.tom.2.de contract.d.diſput.252. num. 10.
Aluar.Valaſcus. de partitionib.cap.37.num.3 &
ſeq.Barboſ.d.allegat.20.num.17.18.& 19. Rota
apud

apud Cardinal.Seraphin. de donatione ob cauſã loquens, quod teneatur donans, de euictione. *decif 534.num.3.*

12 Tùm præterea, quòd ſatis dinerſum eſt; Nõ teneri donantem de euictione donatario, qui in ſe lucratiuam habet cauſam; & proindè non teneri Vincentiam donantem ex alijs bonis ſuis dare, vt in futurum Cappellani ab ea deſtinati habeant, vnde congruam ſubſtentationem pro ſacris quotidie faciendis deſumere valeant. Aliud verò non teneri eam, de propriò, pro annis, quibus ſacris operati fuere Cappellani, congruam ſtipem ſoluere, quæ exiuſtitia illis debetur operantibus. *Voca operarios* (inquit Dominus *Matthæi.20.8.*) *& redde illis mercedem ſuam.* & ſupra nos etiam diximus. Cæteroquin in dolo eſſe videbitur pro annis prædictis iam præteritis. Nec ſuffragabitur ei exceptio, quòd pro donatione, redditoria, ſinè euictio locum minimè habeat. vt apertis ſatis verbis Vlpianus docet *in d.l.Ariſto.18.§.fin.in fin. vbi Gloſ. & Scribent. ac præſertim Paul. de Caſtro. de donat. & ſequitur optimè Gomeſ.d.cap.2.num.35. col.3. circa med. verſ. nec obſtat, quòd tunc videtur eſſe in dolo, & text. d.l.2.vbi Bald. & Salicet. C.de euictio. Tuſcus.d.*
14 *concluſ.366. num.* 19. Præſertim cùm donatio hæc, quinimò potius datio ex cauſa celebrationis Miſſarum (vt dictum fuit in principio) facta per ſtipulationem fuerit, *vt poſt Gozadin. d.conſ.60.nu.5 ſequitur Card.Tuſc.d.concluſ.366. num.9.*

15 Accedente quoq; quòd in bona fide Cappellani fuere, qui quotidie ſacris operati ſunt per ſex, & ampliùs annos; vt iurè nunc ad intereſſe agere valeant aduerſus donantem Vincentiam, quæ miſſarum commodum apud Deum excepit. vt perpendit optimè ad rem noſtram idem Regens de Ponte. *dict. conſ.27. num.8.& 9.*

16 Duæ nempè hic obligationes perpenduntur, quæ Vincentiam afficinnt, vt ad euictionẽ teneatur. Vna videlicet in futurum, cùm pro ſacris Deo altiſſimo quotidie offerendis Eccleſiæ Sancti Nicolai dederit, vt ad implendã promiſſionem teneatur, iuxtà diſtinctionem, quam refert. *Lambert.lib.1.par.1.q.5. art.7. ſub num.13. & art.* 8. & eam refert nouiſſimè *Pater Alphonſus de Leone.tract. de offic. Cappellan. quæſt.5.ſection.24.num.333.& ſeq.* Altera verò pro præterito Cappellanis, qui ſacris operati fuere, ad eorum congruam ſubſtentarionem, vt perpendit optimè idem de Ponte. *d.conſ.27.*
17 *num.9.* Nequè enim æquitatis, ac naturalis etiam ratio patitur, vt illi ex eorum aſſiduo famulatu in ſacris offerendis, damnum nunc hauriant, congrua ſi eis denegetur ſub ſubſtentatio. *ad regul.non debet aliquis.22. de regul. iur.*
18 *in 6.* Cùm alioqui nemo ex ſuo officio damnũ haurire debeat. *l.ſed ſi quis ex ſignatoribus.7.ff. quemadmodùm teſtam. aperiantur. Gloſ. in cap.2.*
19 *verbo diſpendium.de fideiuſſor.* Quinimò iuſtum omninò eſt, ac ſãctum, vt qui onus exãtlauit, commodum quoq; percipiat. *regul. qui ſentit.*
20 *55. de regul. iur. in 6.* Et ex iuſtitia laboranti merces debeatur, iuxtà domini ſententiam *Matthæi.20.8.* Voca operarias (inquientis) & redde illis mercedẽ ſuã. *can.charitatẽ.42.vbi glo. fin. & can. quicunq; 63. 12.q.2. & can. ibi aduenati. 49. vbi Gloſ. verbo.laborem.7.q.1. §. nè autem.cap.9. in auth.de indicibus. collat.6. Rota Maceraten. apud Thomati.deciſ.14. nu.12.*

Et ita ex his reſpondendum cenſui, cenſoris lima ex petita, nedum expectata.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Ex his, fuit per Tribunal Reuerend. Fabricæ Sancti Petri Commiſſum in partibus Commiſſario, quòd Vincentiam iuris, factiq; remedijs opportunis ad ſoluẽdum Cappellanis deſtinatis congruentẽ eleemoſynam pro annis, quibus ſacris operati fuere, compellat. Salua tamen prouiſione quòad caput; an de euictione teneatur corporum aſſignatorum pro tribus Cappellanis, cùm ex ſua cauſa, æris ſcilicet alieni, euictio euenerit aſſignatorum corporum. Interim propoſita ne perirent, pretiũ operæ me facturum putaui.

S V M M A R I V M.

1 *Fideicõmiſſum ad certam quãtitatem dictum, non ad certum corpus, quamuis vnde quantitas accipi deberet poſtmodum oſtenſum ſit, demõſtratiuè magis, quàm taxatiuè rogatum videri, & num.*11.
2 *Pecunia ex ſe, infructuoſa eſt.*
3 *Peccunia fideicommiſſo ſuppoſita, vtiq; exauditur, vt in emptionem illa vertatur.*
4 *Pecunia non niſi ad emendum diſpoſita eſt.*
5 *Verba exaudiri debent iuxtà rei naturam in diſpoſitionem, ſiue in contractum deducta; & ſecundum qualitatem perſonarũ, ad quas diſpoſitio refertur.*
6 *Demoſtratiuè fideicommiſſum rogatum cenſetur, ſi à quantitate, non à corpore incipiat.*
neq; vnico orationis periedo vſus fuerit teſtator. num.7.
ſicuti etiam in dubio demoſtratiuè magis, quàm taxatiuè rogatum videri, cenſendum eſt, num.8.
vel ſi non ab initio periodi corporis meminit, ſed poſt orationem perfectam.nu.10.
9 *Teſtator quod non dixit, cùm id in ſua maneret poteſtate, nec voluiſſe præſumendus eſt.*

A R G V M E N T V M.

Quãdo legatũ demoſtratiuè, vel textatiuè factum dicatur?

RE-

RESPONSIO. XXXIV.

DIſceptatum fuit in Tribunali Fabricę ex diſpoſitione quond. Alexādri Bellocchi; eſſet nè demonſtratiuè, vel verò taxatiuè dictum fideicommiſsū ſuper termille ducatis per eum ex tota ſua hæreditate exemptis: quorū vſufructuarij eſſent Ioannes Vencentius filius, eiusq; filij, filiorumq; filij in infinitum.

Is enim dicto vniuerſali hærede Ioanne Vincentio filio, ei tamen vinculum fideicommiſſi ſequentibus iniiecit verbis.

,, *Quale* (Ioannes Vincentius ſcilicet) *voglio*
,, *che ſoceeda à tutti li miei beni, vt ſupra; accet-*
,, *tuati tremilia docati, de quali vuole che detto*
,, *Gio. Vincenzo ſuo filio, & herede ne ſia vſufru-*
,, *ctuario tantum, è dopò la morte di eſſo Gio. Vin-*
,, *cenzo, ne ſiano è debbano eſſere vſufruttuarij*
,, *tantum ſimilmente di detti ducati tremila li figli*
,, *di eſſo Gio. Vincenzo, è li figli de detti figli, è loro*
,, *diſcendenti in finitum, è coſi ſi debba oſſeruare.*
,, *Delli quali docati tremila dice eſſo Teſtatore,*
,, *che ne ſono in compra docati 2300. vuole che ſino*
,, *alla ſumma delli docati trimila ſi debbano racco-*
,, *gliere dalli danari ſi deuono eſſigere, è ſimilmente*
,, *conuertirſi in compra; delle quale compre facte*
,, *è faciēde vuole eſſo teſtatore, che detto Gio. Vin-*
,, *cenzo ne ſia vſufruttuario tantū, e coſi ſi debba*
,, *oſſeruare nelli poſteri.*

Textatiuam haud fuiſſe Alexandri diſpoſitionem prædictam, ſic verbis (vt ſupra relatis) ſupremis ſuis tabulis exaratam; ſed demōſtrationis gratia ducatos biſmille trecentum; in emptionem iā verſos, deſignatos fuiſſe, magis quàm in certum corpus deſtinatos, iuxtà Teſtatoris mentem, & iuris cenſuram reſpondēdum cenſui.

1 Profectò, quòd teſtator, qui hæredem vni-
uerſalem Ioannem Vincentium filium in om-
nibus ſuis bonis dixit, ipſe in termille dumta-
xat, ne heres eſſet, sed fideicommiſſarius, atquè
vſufructuarius, voluit. Fideicommiſſum itaquè
ad certam quantitatem, non ſanè ad certum
corpus reſtrictum demandauit. Vt conuerte-
rentur quidem in emptionē exceptæ pecuniæ,
atquè ex eorum fructibus, annuiſq; redditibus
vti fruiq; valerent tàm Ioannes Vincentius fi-
lius; quàm eius quoquè filij in infinitum poſt
patrum ſuprema funera, non verò quod con-
uerſæ iam in emptionem, vti certum corpus
ſemper firmæ ſtarent. Demonſtrare etenim
potiùs hæredi vniuerſali Teſtator voluit, vnde
ex aureis termille annuos perciperet reddi-
tus, quàm quòd conditionem fideicommiſſo
ſe iniiecisse ſignificaret. Cùm alioqui purè ter-
mille ex tota hæreditate extaxiſſet; quos non
vti hæredem, ſed vti vſufructuarium habere
Ioannem Vincentium deſtinauit: vt eo demum
vita functo, in ſuis illi ſtarent liberis. Vt optimè
Iulianus loquitur. *in l. quidam teſtamento. 99.*
ff. de legat. 1. & eiſdem pœnè verbis Paulus. in
,, *l. Paula Callinico. 27. § fin. de legat. 3. Placuit*
,, *Imperatori* (inquit is) *non videri eius fideicom-*
,, *miſſum; ſed demonſtratum vnde accipere poſſet,*
& ideò hæredem Seueri hæc præſtare debere. hæc
illæ. *& l. Lutius Titius. 12. ff. de aliment. & cibar.*
legat. l. ex eo vino. 13. ff. de trit. vino & oleo legat.
l. ſi quis argumentum. 35. §. ſi uerò reditum. C. de
donation. vbi Cyn. num. 2. verſ. ſecundo quæritur
& ibid. Ioan. Faber. num. 14. l. fideicommiſſa. 11.
§ ſi rem ff. de legat. 3. Bart in d. l. Lutius Titius.
12. num. 3. ff. de aliment. & cibar. legat. Paul. de
Caſtr. conſ. 338. Quia exceptiones. num. 3. verſ.
quæritur igitur ſubſequenter. par. 1. Felin. in c.
ad audientiam. 31. nu. 7. in 6. concluſ. de reſcript.
Alciat. lib. 9. reſponſ. conſ. 187. ſi teſtamentum
habet. num. 6. Marc. An. on. Eugen. conſ. 94. n. 22.
23. & 24. vol. 1. plenè Surd. de aliment. tit. 4. q.
26. num. 2. & ſeq. Iacob Barretta. conſ. 316. num.
1. in princ. Vincent. de Franch. deciſ. 721. qui ita
in S. Cōſilio deciſum fuiſſe refert. *Ioan. Griuell.*
deciſ. Senatus Dolani. 55. num. 21. Rota deciſ. 11.
de teſtam. in antiquiſ. plenè Gratian. forens. par.
2. cap. 256. vbi caſus omnes diſtinguit à *nu: 20.*
ad fin. & ſq. & par. 5. cap. 988. nu. 19. & ſeq. ad fin.
Garſias de expens. & meliorat. cap. 4. num. 34. Si-
mon. de Pretis de interpretat. vltim. vol. lib. 5.
dub. vlt. num. 32. fol mihi 572. Horatius Viſcont.
in ſuis iuris concluſ. verbo legatum quando dica-
tur factum. fol. 159. Card. *Mantica de coniectur.*
vltim. vol. lib. 9. tit. 3. num. 20. ſequitur nouiſſimè
Dominus Regens Scipio Rouitus. deciſ. 57. num. 1.
Beltectus diſquiſition. Cleric. tit. de Clerico debi-
tore. §. 9. num. 10. verſ. tertio verò. in penſionis
materia loquens.

Nequè in dubium voluntas hæc Teſtatoris ita verbis exarata, vertēda vllo modo videtur, vt per aduerſarios prætenditur; apertè nempè quantitas ducatorum termelle ex toto hæreditatis corpore excepta fuit, vt in emptionem illa verteretur, vnde ex fructibus vſum hauriret Vincentius, & poſt impletum fati ſui tempus, eius filij, filiorumq; nati in infinitum.

,, *Dalli quali* (inquiens) *vole che lo detto Gio.*
,, *Vincenzo suo figlio, & herede ne ſia vſufruttua-*
,, *rio tantùm.*

2 Non quòd planè, de pecunia ipſa (quæ ex ſe
infructuoſa eſt. *l. 1. ff. de contrahend. empt. can.*
eijciens dominus. 10. §. dicet aliquis. 88. diſt. vbi
Archid. S. Thom 2. 2. q. 88. art. 1. in reſponſ. ad fin.
Molin. de Iuſt. tom. 2. de contractib. diſput. 336.
num. 2. Rota par. 2. tom. 1. in recent. deciſ. 72. nu.
3 *5. in fin*) vſufructuarius eſſet; ſed quod in em-
ptionem illa (vt expreſſit) verteretur, atq; ita
ex fructibus vti fruiq; Ioanni Vincentio, eiuſq;
4 filijs, filiorumq; filijs in infinitum liceret. Cùm
alioqui pecunia non ſit diſpoſita, niſi ad emen-
dum. *vt S. Chryſoſtomo d. can. eijciens. d. §. dicet*
aliquis. loquitur.

5 Verba quippè iuxta rei naturam in diſpoſi-
tionem, ſiuè in contractum deductę, ac ſecun-
dum qualitatem perſonarum ad quas diſpoſi-
tio

tio refertur, exaudienda veniunt. *ad tex. in l. plenum. 12. §. equitij. ff. de vſu, & habit. Bald. in rub. C. de contrahend. empt. nu. 9. & conſ. 434. col. 2. in princ. vol. 1. Tiraq. in l. ſi vnquam. verbo. reuertātur n. 36. & 37. C. de reuocād. donat. Euerard. conſ. 5. num. 11. Rota apud Card. Mantic. decis. 4. nu. 1. & apud. S. memor. Gregor. XV. decis. 66 num. 8. & deciſ. 511. num. 4. & 5. quæ eſt etiam in impreſſis. par. 1. tom. 1. in recent. deciſ. 301 num. 5. Card. Mantic. de coniect. lib. 6. tit. 11. num. 17.*

Non itaq; corpus, ſed quantitatem ex tota
hæreditate exemit Teſtator, vt fideicommiſſo
ſubiecta eſſet; vnde non taxandi gratia, ſed de-
6 monſtrandi cauſa corpus ducatorum biſmille
tercentum indicauit. A quātitate enim, non
à corpore fideicommiſſo initium dedit, cùm
illum rogauit: *Eccettuati tremila docati* (aiens)
*delli quali vole, che detto Gio. Vincezo ſuo figlio
& herede ne ſia vſufructuario tantùm.* vt opti-
mè adnotarunt *Bellect. d. §. 9. num. 11. verſ. cognoſcitur autem, & dictus Dominus Rouitus d. deciſ. 57 num. 11. alijquè ab illis enumerati Doctores.*

7 Neq; vnico orationis periodo vſus eſt Teſtator, ſed duplici. Vt omninò oſtenderet, demōſtraſſe ſe dumtaxat corpus ducatorum biſmille tercentum, non ſanè taxaſſe. Cùm omninò in emptionem pecuniæ vertendæ eſſent; vt plenè ſupra citati per nos doctores, & Dominus Rouitus *deciſ. præfata* 57. præſertim *d. n.* 11. aduertunt.

Quod ſi adhuc dubiā, cōtendere velint, voluntatem eſſe defuncti teſtatoris, an demōſtrationis gratia, vel taxationis, emptionis meminiſſet ducatorum 2300.

8 Reſpondebimus nos, in hoc caſu dubio (vt ipſi contendunt aduerſarij) demonſtratiuè emptionem in mediū attuliſſe teſtatorem videri, non ſanè taxatiuè. Quippè qui termille tantū ex hæreditate exceperat vniuerſa. Quòd ita in dubio verba exaudiri debeāt teſtatoris, qui ſuis nato, nepotibuſq; per fideicommiſſum in infinitum rogatum, proſpicere intendebat. *ſecundum Bart. in l. centurio. col. 10. in princ. verſ. ſed quod dixi. num. 31. ff. de vulgar. & pupillar. Berous. conſ. 17. num. 16. & 17. vol. 1. Rota par. 1. diuerſ. deciſ. 484. num. 4. Gratian. plenè d. cap. 256 num. 20. & ſeq. & par. 4. cap. 657. nu. 31. & 32. Rota apud Card. Seraph. deciſ. 1058. nu. 2. & 3. apud Card. Manticam. deciſ. 273. num. 3.* Præterquàm, quòd dubietas omnis abluitur ex verbis ipſis, quibus loqutus eſt teſtator *Delli quali docati 3. mil. dice eſſo teſtatore, che ni ſono in compra docati* 2300. Demōſtre profectò voluit teſtator emptionem iam factam, non quòd taxare corpus voluerit. Cùm voluntatis eius fuerit; eſſe quidem hæredem vniuerſalem Ioānem Vincentiū in omnibus eius bonis, excep-
9 tis tamē termille, in quibus ſucceſſoribus proſpicere intendibat. Cæteròquin ſi taxatiuè emtionem deſignare voluiſſet, cùm id in ſua maneret poteſtate, dixiſſet vtiq; vt quod nō dixit, nec voluiſſe præſumatur. *ex tex. in l. vnica. §. fin. autem ad deficientis. C. de caducis tollend. cap. ad audientiam 12. de decimis extrà cap. inter corporalia. 2. §. unde ſi circa. de tranſlat. prælator.* Rota *in recent. par. 2. tom. 1. deciſ. 336. nu. 5. apud Card. Caualer. decis. 65. nu. 4. & deciſ. 340. nu. 5. Mantica de coniectur. lib. 3. tit. 19. num. 4. Perez de Lara de anniuerſ. lib. 1. cap. 18. nu. 10. & 11. Surd. conſ. 125. num. 15. vol. 1. Nicolaus. Euerard. conſ. 21. nu. 12. Rota in Tullen. Monaſterij. 1597 coram Penia deciſ. 112. n. 8. in fin. poſt 1. vol. conſil. Farinac.*

10 Neq; emptionem ducatorum biſmille tercentum ab initio rogati fideicommiſſi in mediū adduxit teſtator, ſed poſt expletum fideicommiſſi periodum in ducatis termille, vt non vulgari demōſtraret indicio, emptionis meminiſſe, vt indicaret illam in ducatis biſmille tercentū iam factam, nequè grauaretur in hoc hæres, ad aliam faciendam pro dicta ſumma emptionē, ſed quod reſiduum erat ſuppleret ad ſummam ipſam termille ducatorum. *Vuole* (inquiens) (poſtquàm emptionem biſmille tercentum oſtendit) *che ſino alla ſumma delli docati 3. mil. ſi debbano raccogliere dalli danari ſi deueno eſſigere, è ſimilmente conuertirſi in compra.* Non equidem ex oſtentione, & indicatione hac, fideicommiſſi naturam, quod ſimpliciter in ducatis termille rogauerat, immutare voluit. *vt aduertunt Caſtrenſ. d. conſ. 338. num. 3. Berretta. d. conſ. 116. nu. 5. Alciat. d. conſ. 187. n. 6. Gratian. d. cap. 256. num. 24. & d. cap. 988. num. 22. 23. & 24. Rouit. d. deciſ. 57. num. 1. & 11. & ſeq.*

11 Sicuti, ſi nihil reſiduum eſſet: quod exigendū foret, non propterea, euaneſcere debere rogatum fideicommiſſum in ducatis termille, aſſerendum nobis eſſet. *Quoniam Veriſimilius eſſe* (Iulianus reſpondit *d. l. quidam teſtamento. 99. in fin. princip. de legat 1.*) *patrem familias demonſtrare potiùs heredibus voluiſſe, vnde aureos quadringentos ſine incōmodo rei familiaris contrahere poſſent* (hæredes vtiquè teſtamento dicti) *quàm conditionem fideicommiſſo inijeciſſe; quòd initio pure datum eſſet.* eodemquè, modo Paulus *in d. l. Paula Callinico 27. §. fin. de legat. 3.*

Nihil eſt ergò quod in cōtrouerſiā vertatur amplius, demōſtratationis gratia biſmille tercentum per teſtatorem indicatos fuiſſe. Vt ex his, Emunctionis naris iudicio non reiecto, quin ex petito magis, reſpondendum cenſeo.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Odorata difficultate per aduerſarios; timētes ſibi certum iudicium partes; tranſactione negotium dirimi curauere. Quòd et factum eſt. Tuum nunc erit iudicium (Amice lector) an è re dixerimus tua, quòd ſi accidit. Datori bonorum omniū gratias meū age. Qui ſit Benedictus in ſecula.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Legatum pro alimentis eſt annuum, & unoquoq; cedit anno, & quoad præſtationē, & quoad actionem.*

atq; proinde perpetuũ, præſertim ſi corpori factũ eſt, quod non moritur. n. 2.

3 *Conuentus fluctualibus comparatur aquis, quæ ſibi inuicem ſuccedunt, quamuis non eadē ſemper fluentes ſint.*

ſicuti & Ciuitas.

4 *Legatum Eccleſiæ relictum etiam poſt centum annos debetur.*

quæ ſententia, & æquitati magis eſt congrua, & piæ cauſæ fauet, ac ſenſui Sanctæ Matris Eccleſiæ correſpondet. nu. 5.

6 *Legatum, quòd nullam diem adiectam, nullamq; conditionem aſcriptã, habet, purũ, ac ſimplex dicitur atq; cenſitur.*

7 *Teſtator, quòd nõ dixit, nec voluiſſe aſſerendus erit.*

ut nequè nos quoquè dicere oporteat. n. 8.

ut qui dixiſſe, vel diſpoſuiſſe cõtendere voluerit, probare debebat. n. 9.

10 *Immutandum non eſt, quod certam, & abſolutam voluntate teſtatoris determinationem habuit.*

11 *Voluntas teſtatoris lex eſt ijs, qui ex rebus eius commodum conſequuntur.*

& quicquid contrà voluntatem ſit defuncti illicitum eſt, atq; piaculo obnoxium, ut etiam excõmunicari poſſit obluctans, modò, quod diſpoſitũ eſt legibus non obluctetur. nu. 12.

13 *Legatum in caſu neceſſitatis relictum non debetur, niſi neceſſitate exigente.*

relictum verò de omnibus neceſſarijs debebitur etiam non exiſtente neceſſitate. n. 14.

15 *Legatum pro alimentis relictum debebitur etiã non exiſtente neceſſitate.*

16 *Legatum de omnibus neceſſarijs ſatis laxũ extimatur, & comprehendit omnia, quæ ad vitã neceſſaria ſunt.*

Quia comprehendit omnia, quæ ad vitam hominis tranſigendam neceſſaria ſunt. nu. 17.

18 *Omne, qui dicit nihil excludit.*

19 *Legatum pium non caducatur, ex quo incapaci relictum fuit.*

Ratio. nu. 20. & 22.

20 *Finis ad pia diſponentis Deus Benedictus eſt, & animæ ſalus.*

21 *Eleemoſyna omnia nobis munda reduntur.*

22 *Legatum pium non deficit, quamuis locus deficiat, cui relictum eſt.*

unde accipiet illud Eccleſia vniuerſalis, num. 24.

23 *Deus non mutatur.*

25 *Capuccini incapaces ſunt bonorum immobilium, & annuorum redditüum; vel quæ annuã præſtationem ſapiunt.*

etiam ſi indirectè alteri fieret, ut illis daret. num. 28.

non autem quotidianarum eleemoſynarum. num. 26.

ſicuti neq; legati temporalis. nu. 27.

28 *Capuccinorum Regula eſt in altiſſima paupertate fundata.*

29 *Legatum pro Eccleſia, vel diuino cultu Capucinis factum, ſubſtinetur,*

Quia Eccleſiæ nõ ſunt eorum, ſed Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.

30 *Priuilegia Fabricæ, cùm ſint ſatis nota, & omnibus obuia, cauillari haud poſſunt per negantes illa.*

ſtante potiſſimùm quod ſecundũ illa paſſim iudicatur in Tribunali Fabricæ. n. 31.

32 *Conſultores Regij Tribunalis Fabricæ ſunt viri docti, & per Regni proregem dantur ne grauamen inſeratur Regiæ Maeſtatis ſubiectis.*

33 *Legatum Fratribus Sancti Franciſci de obſeruantia, ut eleemoſyna ipſis continuatim detur, uti incapacibus factum, Fabricæ Sancti Petri debetur.*

34 *Legata incapacibus facta Summus Romanus Pontifex in Fabricã Sancti Petri deſtinauit.*

Quoniam liberam in his ille habet poteſtatem.

35 *Rotæ Romanæ ſententia communem facit opinionem.*

36 *Sapientis eſt mutare conſilium in meliùs.*

37 *Tex. in cap. cxijt. 3. de verbor. ſignificat. in 6. declaratur.*

38 *Præſtatio certa, & ſecura ad naturam accedit prouentuum.*

39 *Error, rei veritatem non mutat.*

40 *Sententia ex falſa cauſa lata nulla eſt.*

ſicuti ſententia in tolerabilem errorem continens nulla eſt, etiam ſi excommunicationis fuerit. num. 41.

42 *Sententia Iudicis rationabiliter lata præſumitur, unde excuſatur, qui ſecundùm illam operatur.*

ARGVMENTVM.

Legatum victus, & viſtitus, & de omni eo, quod neceſſarium fuerit Patribus Capuccinis certi loci rogatum, an purum, vel conditionale dicatur, vel verò annuum æſtimari debeat? Et nũ nè incapaces eo Patres prædicti ſint? Et, an poſſit Fabricæ Sancti Petri Oeconomus illud ſibi vindicare vi ſuorũ priuilegiorum, & facultatum? Num verò centum annorum ſpatio Eccleſiæ, vel pio loco relictum legatum poſt illud tempus extinguatur; latè diſcutitur.

RE-

tio refertur, exaudienda veniunt. *ad tex. in l. plenum.12.§.equitij.ff.de vſu, & habit. Bald. in rub.C.de contrahend.empt.nu.9.& conſ.434.col. 2.in princ.vol. 1. Tiraq. in l.ſi vnquam.verbo. reuertãtur n.36.& 37.C.de reuocãd.donat.Euerard. conſ. 5. num.11. Rota apud Card. Mantic. decis.4 nu.1.& apud. S.memor.Gregor. XV. decis.66 num.8.& decis. 511. num. 4.& 5. quæ eſt etiam in impreſſis. par.1. tom.1.in recent. decis. 301.num. 5.Card.Mantic.de coniect.lib.6.tit.11. num.17.*

Non itaq; corpus, ſed quantitatem ex tota hæreditate exemit Teſtator, vt fideicommiſſo ſubiecta eſſet; vnde non taxandi gratia, ſed de-
6 monſtrandi cauſa corpus ducatorum biſmille tercentum indicauit. A quãtitate enim, non à corpore fideicommiſſo initium dedit, cùm illum rogauit: *Eccettuati tremila docati* (aiens) *delli quali vole, che detto Gio. Vincezo ſuo figlio & herede ne ſia vſufructuario tantùm*. vt optimè adnotarunt *Belleſ.d.§.9.num.11. verſ. cognoſcitur autem, & dictus Dominus Rouitus d. decis.57 num.11. alijquè ab illis enumerati Doctores.*

7 Neq; vnico orationis periodo vſus eſt Teſtator, ſed duplici. Vt omninò oſtenderet, demõſtraſſe ſe dumtaxat corpus ducatorum biſmille tercentum, non ſanè taxaſſe. Cùm omninò in emptionem pecuniæ vertendæ eſſent; vt plenè ſupra citati per nos doctores, & Dominus Rouitus *decis.præfata 57.*præſertim *d.n.11.* aduertunt.

Quod ſi adhuc dubiã, cõtendere velint, voluntatem eſſe defuncti teſtatoris, an demõſtrationis gratia, vel taxationis, emptionis meminiſſet ducatorum.2300.

8 Reſpondebimus nos, in hoc caſu dubio (vt ipſi contendunt aduerſarij) demonſtratiuè emptionem in mediũ attuliſſe teſtatorem videri, non ſanè taxatiuè. Quippè qui termille tantũ ex hæreditate exceperat vniuerſa. Quòd ita in dubio verba exaudiri debeãt teſtatoris, qui ſuis nato, nepotibuſq; per fideicommiſſum in infinitum rogatum, proſpicere intendebat. *ſecundum Bart. in l. centurio. col. 10. in princ. verſ. ſed quod dixi. num.31.ff.de vulgar. & pupillar. Berous.conſ.17.num.16.& 17. vol. 1. Rota par.1.diuerſ.decis.484.num. 4. Gratian. plenè d. cap.256.num.20.& ſeq.& par.4.cap.657.nu. 31. & 32.Rota apud Card.Seraph.decis. 1058. nu. 2. & 3.apud Card. Manticam. decis. 273. num. 3.* Præterquàm, quòd dubietas omnis abluitur ex verbis ipſis, quibus loqutus eſt teſtator *Delli quali docati 3.mil.dice eſſo teſtatore, che ni ſono in compra docati* 2300. Demõſtre profectò voluit teſtator emptionem iam factam, non quòd taxare corpus voluerit. Cùm voluntatis eius fuerit; eſſe quidem hæredem vniuerſalem Ioãnem Vincentiũ in omnibus eius bonis, excep-
9 tis tamẽ termille, in quibus ſucceſſoribus proſpicere intendibat. Cæteròquin ſi taxatiuè emtionem deſignare voluiſſet, cùm id in ſua maneret poteſtate, dixiſſet vtiq; vt quod nõ dixit, nec voluiſſe præſumatur. *ex tex. in l. vnica.§.ſin. autem ad deficientis.C.de caducis tollend. cap. ad audientiam 12.de decimis extrà cap. inter corporalia.2.§.vnde ſi circa.de translat.prælator. Rota in recent.par.2.tom.1.decis.336.nu.5. apud Card. Caualer.decis.65.nu.4.& decis. 340.nu. 5. Mantica de coniectur.lib.3.tit.19. num.4. Perez. de Lara de anniuerſ.lib.1.cap.18.nu.10.& 11.Surd. conſ. 125. num. 15. vol. 1. Nicolaus. Euerard. conſ.21.nu.12.Rota in Tullen.Monaſterij.1597 coram Penia decis.112.n.8.in fin.poſt 1. vol. conſil. Farinac.*

10 Neq; emptionem ducatorum bismille tercentum ab initio rogati fideicommiſſi in mediũ adduxit teſtator, ſed poſt expletum fideicommiſſi periodum in ducatis termille, vt non vulgari demõſtraret indicio, emptionis meminiſſe, vt indicaret illam in ducatis biſmille tercentũ iam factam, nequè grauaretur in hoc hæres, ad aliam faciendam pro dicta ſumma emptionẽ, ſed quod reſiduum erat ſuppleret ad ſummam ipſam termille ducatorum. *Vuole* (inquiens) (poſtquàm emptionem bismille tercentum oſtendit) *che ſino alla ſumma delli docati 3. mil. ſi debbano raccogliere dalli danari ſi deueno eſſigere, è ſimilmente conuertirſi in compra*. Non equidem ex oſtentione, & indicatione hac, fideicommiſſi naturam, quod ſimpliciter in ducatis termille rogauerat, immutare voluit. *vt aduertunt Caſtrenſ.d.conſ.338.num.3. Berretta. d.conſ.116.nu.5. Alciat.d.conſ.187.n.6. Gratian. d.cap.256.num.24.& d cap.988.num. 22.23.& 24.Rouit.d.decis.57.num1.& 11.& ſeq.*

11 Sicuti, ſi nihil reſiduum eſſet: quod exigendũ foret, non propterea, euaneſcere debere rogatum fideicommiſſum in ducatis termille, aſſerendum nobis eſſet. *Quoniam Veriſimilius eſſe* (Iulianus reſpondit *d. l. quidam teſtamento. 99.in fin.princip. de legat 1.*) *patrem familias demonſtrare potiùs hæredibus voluiſſe, vnde aureos quadringentos ſine incõmodo rei familiaris contrahere poſſent* (hæredes vtiquè teſtamento dicti) *quàm conditionem fideicommiſſo inijeciſſe; quòd initio pure datum eſſet.* eodemquè, modo Paulus *in d. l. Paula Callinico 27. §. fin. de legat.3.*

Nihil eſt ergò quod in cõtrouerſiã vertatur amplius, demõſtratationis gratia bismille tercentum per teſtatorem indicatos fuiſſe. Vt ex his, Emunctionis naris iudicio non reiecto, quin ex petito magis, reſpondendum cenſeo.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Odorata difficultate per aduerſarios; timẽtes ſibi certum iudicium partes; tranſactione negotium dirimi curauere. Quòd et factum eſt. Tuum nunc erit iudicium (Amice lector) an è re dixerimus tua, quòd ſi accidit. Datori bonorum omniũ gratias meũ age. Qui ſit Benedictus in ſecula.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *LEgatum pro alimentis eſt annuum, & vnoquoq; cedit anno, & quoad præſtationē, & quoad actionem.*
atq; proinde perpetuū, præſertim ſi corpori factū eſt, quod non moritur. n. 2.
3 *Conuentus fluctualibus comparatur aquis, quæ ſibi inuicem ſuccedunt, quamuis non eadē ſemper fluentes ſint.*
ſicuti & Ciuitas.
4 *Legatum Eccleſiæ relictum etiam poſt centum annos debetur.*
quæ ſententia, & æquitati magis eſt congrua, & piæ cauſæ fauet, ac ſenſui Sanctæ Matris Eccleſiæ correſpondet. nu. 5.
6 *Legatum, quòd nullam diem adiectam, nullamq; conditionem aſcriptā, habet, purū, ac ſimplex dicitur atq; cenſetur.*
7 *Teſtator, quòd nō dixit, nec voluiſſe aſſerendus erit.*
vt neque nos quoque dicere oporteat. n. 8.
vt qui dixiſſe, vel diſpoſuiſſe cōtendere voluerit, probare debebat. n. 9.
10 *Immutandum non eſt, quod certam, & abſolutam voluntate teſtatoris determinationem habuit.*
11 *Voluntas teſtatoris lex eſt ijs, qui ex rebus eius commodum conſequuntur.*
& quicquid contrà voluntatem ſit defuncti illicitum eſt, atq; piaculo obnoxium, vt etiam excōmunicari poſſit obluctans, modò, quod diſpoſitū eſt legibus non obluctetur. nu. 12.
13 *Legatum in caſu neceſſitatis relictum non debetur, niſi neceſſitate exigente.*
relictum verò de omnibus neceſſarijs debebitur etiam non exiſtente neceſſitate. n. 14.
15 *Legatum pro alimentis relictum debebitur etiā non exiſtente neceſſitate.*
16 *Legatum de omnibus neceſſarijs ſatis laxū extimatur, & comprehendit omnia, quæ ad vitā neceſſaria ſunt.*
Quia comprehendit omnia, quæ ad vitam hominis tranſigendam neceſſaria ſunt. nu. 17.
18 *Omne, qui dicit nihil excuidit.*
19 *Legatum pium non caducatur, ex quo incapaci relictum fuit.*
Ratio. nu. 20. & 22.
20 *Finis ad pia diſponentis Deus Benedictus eſt, & animæ ſalus.*
21 *Eleemoſyna omnia nobis munda reduntur.*
22 *Legatum pium non deficit, quamuis locus deficiat, cui relictum eſt.*
vnde accipiet illud Eccleſia vniuerſalis, num. 24.
23 *Deus non mutatur.*
25 *Capuccini incapaces ſunt bonorum immobilium, & annuorum redditnum; vel quæ annuā præſtationem ſapiunt.*
etiam ſi indirectè alteri fieret, vt illis daret. num. 28.
non autem quotidianarum eleemoſynarum. num. 26.
ſicuti neq; legati temporalis. nu. 27.
28 *Capuccinorum Regula eſt in altiſſima paupertate fundata.*
29 *Legatum pro Eccleſia, vel diuino cultu Capuccinis factum, ſubſtinetur,*
Quia Eccleſiæ nō ſunt eorum, ſed Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.
30 *Priuilegia Fabricæ, cùm ſint ſatis nota, & omnibus obuia, cauillari haud poſſunt per negantes illa.*
Stante potiſſimùm quod ſecundū illa paſſim iudicatur in Tribunali Fabricæ. n. 31.
32 *Conſultores Regij Tribunalis Fabricæ ſunt viri docti, & per Regni proregem dantur ne grauamen inſeratur Regiæ Maeſtatis ſubiectis.*
33 *Legatum Fratribus Sancti Franciſci de obſeruantia, vt eleemoſyna ipſis continuatim detur, vti incapacibus factum, Fabricæ Sancti Petri debetur.*
34 *Legata incapacibus facta Summus Romanus Pontifex in Fabricā Sancti Petri deſtinauit.*
Quoniam liberam in his ille habet poteſtatem.
35 *Rotæ Romanæ ſententia communem facit opinionem.*
36 *Sapientis eſt mutare conſilium in meliùs.*
37 *Tex. in cap. exijt. 3. de verbor. ſignificat. in 6. declaratur.*
38 *Præſtatio certa, & ſecura ad naturam accedit prouentuum.*
39 *Error, rei veritatem non mutat.*
40 *Sententia ex falſa cauſa lata nulla eſt.*
ſicuti ſententia intolerabilem errorem continens nulla eſt, etiam ſi excommunicationis fuerit. num. 41.
42 *Sententia Iudicis rationabiliter lata præſumitur, vnde excuſatur, qui ſecundùm illam operatur.*

ARGVMENTVM.

Legatum victus, & viſtitus, & de omni eo, quod neceſſarium fuerit Patribus Capuccinis certi loci rogatum, an purum, vel conditionale dicatur, vel verò annuum æſtimari debeat? Et nū nè incapaces eo Patres prædicti ſint? Et, an poſſit Fabricæ Sancti Petri Oeconomus illud ſibi vindicare vi ſuorū priuilegiorum, & facultatum? Nùm verò centum annorum ſpatio Eccleſiæ, vel pio loco relictum legatum poſt illud tempus extinguatur; latè diſcutitur.

RE-

RESPONSIO. XXXV.

IN dubium reuocatur per Procuratores, & Aduocatos Illuſtriſimi Principis Scaleæ; Vtrum ne legatum per Illuſtriſſimã quondam D.Catherinam Pignatellam Principiſſam, & Matrem dicti Domini Principis, Patribus Capucinis Terræ Meſurachæ olim teſtamento ſcriptum; Perpetuum, & abſolutum, an verò temporale atq; conditionale fuerit.

Verba autem legati ſequẽtia ſunt, vt in proceſſu fol. 13. à ter. in fin.

,, *Item che gl' Illuſtriſſimi Signori heredi hab-*
,, *biano da mantenere lo Monaſterio de li Patri*
,, *Capuccini d'ogni coſa, che haueranno Miſtieri;*
,, *acciò che detti Patri li ſiano all'incontinuo in*
,, *orationi; tanto di vitto, come di veſtiti neceſſarij*
,, *per eſſere detto luogo di Meſuraca ſterile.*
,, *Che ſi habbia da finire lo Monaſterio tanto*
,, *della intempiatura, come d'ogni altra coſa neceſ-*
,, *ſaria.*

Et quidem, licet ipſi, & temporale fuiſſe, & conditionale, quatenus ſcilicet, neceſſitatem habuirint Patres, firmo contendant pectore.

Nos tamen, & perpetuum illud eſſe, & purum, atq; abſolotum, non planè conditionale, ex ſequentibus adſtruimus. Et profectò quòad primum perpetuum illud eſſe contendimus.

1 Nam pro alimentis relictum eſt Patrum Capuccinorum. Eſt igitur annuũ, vt vnoquoq; cedat anno, & quòad præſtationem, & quòad actionem. *tex. in l. in annos ſingulos. 11. ff. de annuis legat. l. cùm in annos. 10. ff. quando dies legati cedat. Natta conſ. 548. num. 5. Surd. deciſ. 120. nu. 13. & ſeq. & deciſ. 273. n. 10. & de aliment. tit. 9. q. 6. num. 3. & ſeq. Pilidorus Ripa ſingular. ob ſeruationum obſer. 361. num. 4. 5. & ſeq. Gaſpar. Anton. Theſaur. forenſ. quaſtion. lib. 1. q. 44. n. 2. Intrigliol. lib. 3. ſingul. 97. n. 28.*

2 Ac conſequenter perpetuum. Quia Cor-
3 pori factum, quod non moritur. Quippè qui Conuentus fluctialibus comparetur aquis, quę ſibi inuicem ſuccedunt, quamuis non eædem ſemper fluentes ſint. Veluti, & Ciuitas per Ciues in ea permanentes, vt ſemper Ciuitas perſiſtat, quamuis particulares perſonæ deficiant, & moriantur. *Sylueſt. in ſum. verbo. interdictum 2. q. 9. num. 10. Henriquez. in ſum. lib. 13. cap. 24. §. 2. ad tex in l. tutor petitus. 31. §. quæ tutoribus. ff. de excuſat. tutor. notatur per Doctores in cap. fin. in fin. de teſtam. in 6. plenè Surdus de aliment. tit. 5. q. 6. num. 16. & ſeq. Gratian. Forenſ. diſcep. par. 1. cap. 131. n. 7. & ſeq.*

4 Ita vt etiam poſt centum annos perdurare legatum Eccleſiæ, vel ciuitati relictum, magis communis, atq; recepta Doctorum admittat ſententia. *vt ſequitur Surd. d. q. 6. nu. 16. & ſeq. Cotta in memorabilib. verbo perpetuum. Abb. in cap. fin. de teſtam. nu. 5. in fin. Viuius in theſauro comun. opinion. tom. 1. verbo legatum fol. mihi. 399. Emanuel. Suarez. ibid. eod. verbo legatum num. 40. fol. 405. Couar. lib. 1. variar. reſul. cap. 9. num. 10. Caiuacan. par. 3. deciſ. 26. num. 23. Gratian. deciſ.* Rota *Marchiæ. 22. num. 4. cum ſeq. ad fin.* quam ſententiam ſequitur in eadem cauſa, qua Gratian. in eadem Rota Marchiæ *Marcus Anton. de Amatis. deciſ. 54. num. 1. & ſeq. idem Gratian. Forenſ. diſcept. d. cap. 131. per tot. quicquid dixerit Gaſpar. Anton. Theſaur. quaſtion. Forenſ. d. lib. 1. q. 86. nu. 4. alijq. relati per Marc. Anton. de Amat. d. deciſ. 54. n. 2.*

5 Eſt enim prior ſententia, & æquitati magis congrua piæ cauſæ fauore, magiſq; ſenſui correſpondens Sanctæ Matris Eccleſiæ, quæ pro defunctis relicta anniuerſaria, etiam poſt centum annos proſequitur, *vt poſt Tiraq. de priuileg. piæ cauſæ priuil. 90. ſequuntur Reuerendiſſimus Epiſcopus Vici Equen. in additionib. ibid. & Ioan. Baptiſta Thoro. alijq; per eos relati. Intrigliol. d. par. 3. ſing. 98. n. 86.*

6 Quòad ſecundum verò, abſolutum, ac purum non verò conditionale eſſe legatum prædictum affirmandum cenſeo; quòd ita ex verbis appareat legati. Cùm nulla in illis, vel dies adiecta, vel conditio aſcripta videatur, ſed ſimpliciter onus hæredibus iniunctum:

,, *Che habbiano da mantenere lo Monaſterio del-*
,, *li Patri Capuccini d' ogni coſa che haueranno*
,, *miſtieri, tanto di vitto, come di veſtiti neceſſarij.*

7 *Ceſar Bartius deciſ. 71. num. 19.* Vt quod teſtatrix non dixit, nec voluiſſe aſſerendum ſit. *ad*
8 *tex. in l. vnic. §. ſi autem ad deficientis. C. de caducis tollend.* Vt neq; nos quoquè dicere deceat ad eius peruertendam voluntatem, quæ conſulto ita diſpoſuit. *l. diffidentis. 5. C. de repud. can. conſuluiſti. 18. §. & quod Sanctorum. 2. q. 5.*
,, *cap. 2. ibi. Cùm nuſquam reperiatur cautum nè Sede vacante. Surd. deciſ. 47. nu. 5. & deciſ. 195. num. 4. & deciſ. 239. num. 3. Rota in recent. par. 2. tom. 2. deciſ. 660 num. 5.*

9 Vt qui dixiſſe, vel diſpoſuiſſe teſtatorem cõtendere voluerit, id adſtruere cogatur. *Surd. d. deciſ. 195. n. 4.*

10 Non itaq; immutandum, quod certam, atq; abſolutam ex voluntate, ac mente Teſtatricis determinationem habuit *ad tex. in l. minimè. 22. ff. de legib. Regens Carolus Tappia deciſ. Sacri Regij Conſilij. 19. num. 9. in fin.*

11 Lex eſt namq; diſponentis voluntas ijs, qui ex rebus eius commodum conſequuntur, omninò ſeruanda. *ad tex. in §. diſponat in auth. de nupt. collat. 4. can. vltima voluntas. 13. q. 2. §. 1. inſtitut. ad legem Aquil. l. 1. ff. eod.*

12 Vt illicitum omninò ſit, piaculoquè obnoxium, quidquid cõtra legem à teſtatore rebus ſuis dictam ab his, qui ex rebus eius hæreditatem agnoſcunt, intentatur; modò id, quod ipſe diſpoſuit, legibus nõ obluctetur *can. Syluester. cum ibi notat. per Gloſſ. & ſcribent. 11. q. 1. l. fi. C. de fideicõmiſſis.* Vt à communi fideliũ cõſortio

per

per excommunicationis ſententiam extorres fieri valeant. *can. oblationes. 9. & 10. 13. q. 2. can. decimæ. 58. 16. quæſt. 1. cap. licet. 6. vbi Gloſ. verbo. priuandum. & ibid. Abb. num. 5. de voto. Marcus Mantua. conſ. 177. nu. 19. Viuius dec. 265. per tot. Nauar. conſ. 9 n. 6. verſ. & præfata venditio de empt. & vend.. lib. 3. & man. c. 25. n. 65. Lopez in rubr. de donat. in virum, & vxor §. 65. nu. 19. et 20. Didacus Spino de teſtam. gloſ. 28. n. 7. 8. & n. 63. 64. & 65. idem Nauar. man. cap. 17. nu. 68. et nu. 117. Genedut canonicar. quæſtionum. q. 31. n. 3. & 7. verſ. Ego tamen, circa fin. Petrus Binſfeld. receptar. ſent. Theologic ſect. 5. membr. 3. concluſ. 12. in fin. mihi fol. 1085. Iacob. de Graffijs deciſ. aurear. lib. 1. cap. 28. num. 13. Lælius Zecchius de caſib. Epiſcopo reſeruat. caſu. 6. nu. 8. & nos alibi suprà. & nouiſſimè Pater Alfonſus de Leone. tract. de offic. Cappell. q. 5. ſect. 5 num. 55. & ſeq.*

13 Satis autem aliud, atq; diuerſum eſt; legatum rogati in caſu neceſſitatis; vt non debeatur, niſi neceſsitate exigente. *vt dictum fuit in Fauentina bonorum. 27. Iunij 1609. coram Ludouiſio. Gregor. XV. deciſ. 443. nu. 10.* quod per aduerſarios perpenditur.

14 Aliud sanè eſt; rogari legatum (vt in facto hoc noſtro) vt de omnibus neceſſarijs, tàm victus, quàm veſtitus, Conuentui prouideatur Patrum Capuccinorum, qui ex eleemoſynis dietim viuunt, nec proprii quidquam habere poſſunt, neq; etiam quoad vitæ neceſſaria. *Clement. exiui. §. porrò eum dictus Sāctus. & §. proinde, cum vir ſanctus. vbi Gloſ & Card. de verb ſignif. c. exijt. 3. §. cæterũ. et §. ſi tamen & §. ita tamẽ. eod. tit. lib. 6. & in extrauag. quia quorundam. 5. Io. 22. §. quod autem dicitur. & §. ex quo ſequitur eod. tit.* Quod porrò legatũ, cùm pro alimentis rogatũ ſit, debebitur etiã non exiſtẽte neceſſitate. *vt poſt Surd. de alim. tit. 5. q. 1. n. 42. & q. 5. ad fin. Bald. conſ. 235. vol. 1. Ioan. Bapt. Coſta de ratione ratæ q. 16. n. 14. tom. 2. oper.*

16 Et præterea ſatis laxũ, amplumq; legatũ hoc dicitur. Cõprehendit nimirũ omnia, quæ ad vitã traducẽdã neceſſaria fuerint, cuiuſmodi sũt cibus, veſtitus, habitatio, lectus; aliaq; etiã, quę ad morbos depellendos, curandoſq; neceſſaria fuerint, ac famulus. *l. verbo victus. 43. vbi Gloſ. et Scribẽtes. ff. de verb. ſignif. l. ſicut impẽdia. 51. ff. vſu fruct. Bar. in l. ſi cũ dotẽ. §. ſi autẽ. n. 9. in fin. ff. ſolut. matrim. & in l. legatis. num. 2. ff. de aliment. & cibar. legat. Fabbian. de Monte. de empt. & vendit. q. 5. ſub nu. 30, vol. 5. tract. fol. mihi. 480. Menoch. de arbitrar. caſu. 170. n. 28. & caſu. 520. n. 11. et 12. centur. 6. & lib. 4. de præſumpt. præſump. 157. nu. 15. & ſeq. Camillus Borrell. conſ. 2. num. 19. & conſ. 71. per tot. vbi plenè Gratian. forenſ. diſceptat. par. 4. c. 610. num. 2. & nu. 10. 11. & ſeq. Ioan. Azor. inſtit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 10. quæſt. 10. verſic. ſi quæras. Garſias de expenſ. et meliorationib. cap. 3. num. 37. Anton. Gamma. deciſ. Luſit. 308. num. 13. Surd. de aliment. tit. 4 quæſt. 1. & 2. et q. 7. Martin. Coler. de aliment. lib. 1. cap. 15. nu 53. cum ſeq. Nauarr. de orat. & horis canonic. cap. 22. miſcellan. 17. num. 70. cum ſeq. Pariſ. de reſignat. benefic. libr. 5. q. 6. à n. 131. ad vſq; n. 155.* Reuerend. *Campanil. in diuerſ. iur. canonic. rubr. 8. cap. 2. nu. 4. Pater Antonius Sanctarellus variar. reſolut. q. 37.*

17 Omnia nempè comprehendit teſtatrix, quæ ad vitam hominis tranſigendam neceſſaria
,, ſunt, cùm dixerit: *Ogni coſa, che haueranno me-*
,, *ſtieri, tanto di vitto, como di veſtiti neceſſarij.* Vt nihil omninò eorum excluſerit, quæ neceſſaria
18 ſunt. Quia profectò, qui omne dicit, nihil non comprehenſum dimittit. *ſecundum Vlpianum in l. Iulianus. 66. ff. de legat. 3. l. à procuratore. 13. vbi Gloſ. C. mandat. l pediculis. 34. §. labeo ff. de auro, & argento. legat. tex. in cap. ſolitæ. 6. §. nos autem. vbi Gloſ. in fin. de maiorit. & obed. tex in can. ſi Romanorum. 1. §. dicendo. vbi etiam Gloſ. 19. diſtinct. optimus tex. Diui Pauli ad Hebræos. 2.* vbi in illud *pſalmi. 8.* Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. *In*
,, *eo enim* (inquit) *quòd omnia ſubiecit, nihil dimiſit*
,, *non ſubiectum ei. Bald. in rub. C. qui accuſar. non poßunt. num. 10. in fin. verſ. item dictio. Oſaſcus. dec. 94. num. 19 Gramat. deciſ. 4. num. 2.* Surd. *de alim. tit. 3. quæſt. 4. num. 9. Maſcard. de probat. tom. 1. concluſ. 148. num. 9. Rota apud Card. Seraphin. deciſ. 584. num. 2. apud Sanctæ memor. Gregor. XV. dec. 315. num. 11. et 12. Triuiſan. dec. 65. num. 7. lib. 1. Rota in Burgen. iuriſdictionis. 1593. corã Seraph. dec. 93. n. 1. in fin. poſt 1. vol. conſil. Farinac.*

19 Nec ad rem pertinet, quod pro ſe ſatis firmum aduerſarij putant, ad iura Fabricę infringenda; eſſe incapaces Patres Capuccinos legati huiuſmodi, quod perpetuũ eſſe adſtruimus; atq; propterea caducatum illud fuiſſe pro hæredibus; cùm legatarijs minimè debeatur.

20 Cùm enim finis ad pia diſponentis, non alius ſit, neq; eſſe debeat, quàm Deus Optimus Maximus ſuper omnia ſẽper Benedictus, eiuſquè honor, & gloria, animæquè propriæ ſalus per remiſſionem peccatorum, & culparũ.

21 Quia nimirũ per eleemoſynam omnia nobis munda redduntur; iuxtà illud Domini, & Sal-
,, uatoris noſtri Chriſti Ieſù *Luc. 11. 41. Date elee-*
,, *moſynã, et ecce omnia munda ſunt verbis. et Daniel.*
,, *4. 24. Peccata tua eleemoſynis redime. et apud To-*
,, *biam. 4. 11. Quoniam eleemoſyna à morte liberat, et*
,, *nõ patitur animam ire in tenebras. eſt tex. in c. iniu-*
,, *ſtũ. 4. de rerũ permutat. c. requiſiſti. 15. §. nec eſt cõ-*
,, *trarium ibi: Quia hoc ille, qui donat, in redemptione*
,, *animæ ſuæ, non pro cõmodo Sacerdotis probatur offerre. extrà de teſtament. tex. in can. Pontifices. 12. q. 3. argumento etiam tex. in can. Animæ defunctorũ 22. 13. q. 2. tex. in can. quamobrem. 68. de pœnitent. diſt. 1. Franciſ. Ripa in l. Generaliter. n. 170. et 171, cum ſeq. C. de reuocand. donation. Afflict. dec. 244. num. 3. Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 8. tit. 5. ſub num. 20. Genuenſ. in practicabil. Eccleſiaſtic. quæſt. 307. num. 1. et ſequent. Maſcard. tom. 2. concluſ. 1176. num. 2. ſeq. Pater Comitulus lib. 7. reſponſorum moral. quæſt. 5. nu. 2. verſ. deniq; quia magis. Ioan. Baptiſta Coſta de ratione ratæ. d. quæſt. 16. num. 14. Intriglio. d. ſingul. 97. num. 39. Baldaxar. de Thomas. tract. 10. titul. 2. cap. 189. num. 281. et cap. 193. num. 294.*

22 Hinc fit, quòd ſiuè locus, ſiue perſona defi-
ciat, cui relictum eſt, atquè piè legatum; non
ex hoc tamen Deus omnipotens, qui anima-
rum ſalus eſt, & omne bonum noſtrum. *Exodi.*
33. 19. cuiuſquè intuitu pia legata rogantur;
23 deficit vnquam, aut mutatur. Ego Deus (in-
quit *Malachiæ. 3. 6.*) & non mutor. Vnde firma
ſemper atquè ſtabilis diſpoſitionis cauſa per-
24 ſeuerat: Vt ſi non capiat hic, aut ille locus;
hæc aut illa perſona, vel Eccleſia; accipiat
tamen Dei nomine Eccleſia vniuerſalis. *tex.*
eſt notabilit. in §. ſi quis autem vnum Sanctorum.
capit. 6. in auth. de Eccleſiaſticis. titul. collat. 9.
l. id quod pauperibus. 24. & l. illud. C. de Sa-
cro Sanct. Eccleſ. text. in capit. exÿt. 3. §. ad hæc
cùm fratres. de verbor. ſignificat. in 6. Bart. in l.
pater filium. 36. §. Tuſculanus. de legat. 3. Iacob.
de Area in l. Deo nobis. num. 6. C. de Epiſcop. &
Cleric. Petr. de Vbald. de Canonic. Epiſcop. cap.
4 quæſt. 15. in princip. numero. 5. in fin. volum.
15. tract. fol. mihi. 259. Troylus Maluitius de
oblationibus Sanctor. par. 3. num. 3. dicto vo-
lum. 15. tract. fol. 316. Pariſ. conſil. 38 num. 27.
lib. 3. Bald. in l. hæreditas. 34. in fin. verſic. vltimo
quæro. ff. de hæredib. inſtituend. ſequitur Fælin. in
cap. cùm dilecta. 22. col. fin. num. 22. de reſcript.
Cotta in memorabilib. verbo. Abſenti. in fin. Peregr.
de fideicommiſſis. artic. 11. num. 64. Gratian forenſ.
part. 1. cap 131. nu. 15. & 16. & num 22. Nauar.
conſ. 86. lib. 3 de regularib. Rodriq. quæſtion. regu-
lar. tom. 2. quæſt. 78. art. 5. Maſcard. de probat. tom.
1. concluſ 347. num. 93. & tom. 2. concluſ. 1176.
nu. 65. Tiraq. de pia cauſa d. priuileg. 38. Anchar.
conſ. 197. in fin. num. 9. ſequitur Card. Tuſcut. tom.
4. littera F. concluſ. 467. num. 13. & 20. 56. &
num. 80. & tom. 5. littera. L. concluſ. 109. num. 24.
& concluſ. 110. & ſequutus fuit in his terminis
noſtræ quæſtionis Ioannes Baptiſta Thoro in ſum.
priuileg. piarum cauſar. priuileg. 268. alids penult.
in fin fol. mihi. 154.

25 Nec præterea contrarium eſt nobis aliud
partis effugium. Eſſe quidem incapaces Pa-
tres Capuccinos bonorum immobilium, atq;
annuorũ redditũ, ex diſpoſitione ſuarũ regu-
larum. *iuxtà tradita in Clement. exiui. 1. de verbor.*
ſignificat. & tex. in cap. exÿt. 3. eod. tit. in 6. &
decretum Sacri Trid. Concil. ſeß. 25. cap. 3. de
26 *regularibus.* Non autem eleemoſynarum pro
victu quotidiano, quæ dietim, vti pauperes ex-
cipiunt victum emendicãtes, quod eorum re-
gulæ, & profeſſioni proprium eſt. Vt, cùm
ſit legatum hoc pro victu, & veſtitu, eius in-
capaces haud ſint Capuccini. Vt ceſſet proin-
de Fabricæ Oeconomi aſſumptum de fratrum
incapacitate.

27 Procederet profectò iurè effugiũ, ſi tẽporale
legatũ fuiſſet, non ꝑpetuũ, atq; annuũ, vt initio
28 oſtẽdimus. Cùm .n. eorũ regula in altiſſima ſit
paupertate fundata, vt victum ex quotidiana
emẽdicatione quærere eos oporteat. *Gratian.*
forẽſ. par. 2. c. 202. n. 17. et ſeq. Sac. Trid. Concil. ſeß.
25. d. c. 3. de refor. regul. Incapaces vtiq; ipſi ſunt
omniũ relictorũ, quæ vel annuã præſtationem,
vel etiam menſtruam, certò exiturã, cõtinent;
etiam ſi indirectò alteri fiant perſonæ, quæ
poſtmodum fratribus præſatis illa tribuant.
vt ſecuta fuit Rota in Romana fideicommiſſi de
Porta. 27. Iunÿ 1612. coram Cardinali *Canale-*
rio deciſ. 212. in impreſſis. num. 6. verſ. ſupererat le-
gatum panis. In qua ſanè deciſione (ab aduer-
ſarijs pro ſe allata, non rectè tamen expenſa) di-
ctum fuit incapaces fuiſſe Patres Capuccinos
legati eiſdem à Thoma de Parta relicti, ſcuti
vnius panis, & dimidij ſcuti vini in menſes ſin-
gulos; quatenus verò eius capaces minimè
Patres eſſent, illud reliquerat Confraternitati
laicorũ ſub inuocatione Sanctæ Martæ Terræ
Prolezze, cum onere, vt legatum præfatum Pa-
tribus ipſi in ſingulos menſes ſoluerent, atquè
diſtribuerent. Et tamẽ in Rota tentum fuit in-
capaces illo Patres fuiſſe, atquè intrare pro-
inde facultates Fabricæ ad legatum vendicã-
dum, quod incapacibus relictum fuerat; Vt
multò magis concedendum, nũc ſit, incapaces
illos huius eſſe relicti, quod tam amplum, atq;
laxũ eſt (*di ogni coſa, che haueranno meſtieri, tanto*
di vitto, como di veſtiti neceſſarÿ.) *argumẽto auth.*
multò magis. C. de Sacro Sanctis Eccleſ. Et ſi pla-
29 nè ſuſtineatur, quoad illam partem, quæ tẽ-
poralis eſt; *dell'intempiatura come d'ogni altra*
coſa neceſſaria (vtiq; ꝓ Eccleſiȩ ædificio;) cùm
illud diuinum cultum reſpiciat, & Eccleſiæ,
quæ in dominio remanet Sãctæ Romanæ Ec-
cleſiæ, nõ Patrũ, iuxtà determinationẽ Clemẽt.
V. *in d Clement. exiui. & in c. exÿt. 3. §. ſed conſtãs*
eſt. de verbor. ſignific. in 6. Bald. in auth. ingreſſi. col.
8. n. 19. verſ. ex quibus præmiſſis. C. de Sacro Sanct.
Eccleſ. Federicus de Senis. conſ. 12. nu. 4. Abb. conſ.
63. vt veritas huius quæſtionis. col. 2. num. 4. par. 2.
Io. Bapt. Thor. de priuil. piar. cauſ. priuil. 268. verſ.
licet autem ex aduerſo. fol. mihi. 152. P. Portell. ad
dub. reg. verb. legatũ. in additionib. n. 3. in fin. Hiero-
nym. Rodriq. reſol. regular. reſol. 88. num. 10.

30 Quam ob cauſam, nec proficiet aliud ad-
uerſariorum effugium, quo in dubium reuoca-
re contendunt Fabricæ Priuilegia, quoad
hanc legatorum incapacibus relictorum ap-
plicationem; vt debuerit Fabricæ Oecono-
mus priuilegia ipſa edere; atquè non facta
editione prædicta per eos petita; ad nullita-
tem ſe putent iurè dixiſſe latorum pro eo de-
cretorum.

Cùm enim ſint priuilegia Fabricæ, ac piarum
cauſarum ſatis omnibus nota, atq; obuia; &
Sacræ Congregationis declarationes S. D. N.
Papæ mandato ad Fabricæ negotia deputatæ,
ꝑlo etiã impreſſæ, & apud *Quarãt. in ſum. Bullar.*
verb. Fabrica S. Petri, et apud Rener. Ricciũ Epiſc.
Vici in praxi par. 2. reſol. 377. & apud alios quoq;
ſcriptores ex recẽtiorib. & in bullario nouo Romano
per Cherubinũ ex Conſt. Pÿ V. & aliorũ Summorũ
Põtificũ. Nõ admittẽdũ vtiq; tale effugiũ, ſatis
friuolũ, & captioſũ. Quòd perpenſũ in ſimili
fuit *in Romana Societatũ. 29. Ianuarÿ* 1601. *corã*
Card. Millino. dec. 138. n. 2. apud Fariu. poſt. 1. vol.
conſ. et in Brixien. locationis 10. Decembris 1594.
coram

coram Pegna.in recentiorib.tom. 1.par.1. deciſ. 30.
n.5.& tradita per Benintend.deciſ.3. n.9. in fin. &
per Guttierez. canonicarum.quæſtion.lib. 1.cap.8.
31 Potiſſimùm verò, cùm paſſim iuxtà priuile-
gia prędicta,& facultates Fabricæ. atq; decla-
rationes præſatas,in Tribunali Fabricæ in oc-
currentibus caſibus iudicetur per Dominos
Regios Conſultores eiuſdem Tribunalis. Qui
32 ſanè ſemper Viri ex Regijs Conſiliarijs,atquè
etiam Regiæ Cameræ Præſidentibus,Regiãq;
Cãcellariam Regentibus omni virtute, ac do-
ctrina conſpicui per Excellentiſſimos Domi-
nos Regni Proreges aſſumũtur,ne Regię Mae-
ſtatis ſubiectis grauamen inſeratur, ſicuti me-
minit Dominus Regens Scipio Rouitus, Vir
doctiſſimus, in commentarijs ad Regias Re-
33 gni Pragmaticas. *tit.de legat.pijs.Prag.1.num.1.*
& iudicatum quoq; in ſimili teſtatur. *Ioan. Ba-
ptiſta Thoro. ſingular. 45.* vbi compoſitionem
habitam fuiſſe cum Fabricæ miniſtris dicit.
Qnamuis legatum,in ſuo caſu, ſatis aliter fue-
rit,quàm in facto hoc noſtro. Ibi enim deman-
dauerat Teſtator hæredi, vt eleemoſynas Pa-
tribus Sãcti Franiciſci de Obſeruantia conti-
nuatim daret; & tamen legatum illud vti inca-
pacibus relictum æſtimatum fuit,atquè proin-
de aptum, vt compoſitione extingueretur.
43 Nequè in dubium reuocari poteſt, ex ſu-
prema ſua poteſtate potuiſſe vtiq; Summum
Romanum Pontificem hæc ipſa incapacibus
relicta, in Fabricæ Sancti Petri commodum
deſtinare. Quoniam liberam in his Eccleſiæ
rebus poteſtatem obtinet. *can. cuncta per mun-
dum.1.q.9. Clement. paſtoralis.2. in fin. §. nos
tamen. de ſentent. & re iudic. Rota par.2. tom.1.
in recent. deciſ.11.ſub num.7.*
Nequè ad rem pertinet,quod obijciunt no-
uiſsimè de decreto anno 1603. lato per Tri-
bunal ipſum Fabricæ ex voto Regij tunc Con-
ſultoris Domini de Ponte, quo pro præterito
abſolutus fuit Princeps hæres teſtatricis, &
mandatum, quòd in futurum adimpleat ſerua-
ta forma legati. *in proceſſu.fol.21.*
Quid enim mirum ſi potuerint tunc illo
tempore Iudices errare, atquè capaces fuiſſe
patres legati præfati pro victu, & veſtitu æſti-
mare;vt meliore poſtmodum ſuccedente ſen-
35 tentia à Sacra Romana Rota probata, quæ
pro communi æſtimatur, propter eorum, qui
in illa iudicant peritiam;vbi vberrimus eſt fons
Canoniſtarum. *Imol. in cap.olim.num.13. verſic.
non obſtat etiam. de lite conteſtat. Gomez. ad regu-
las Cancellar. in proœmio.quæſt.2.col.8.verſ.quar-
to pro iſta opinione. Zerola in praxi Epiſcop. par 1.
verbo Rota Tribunalia. allegat Afflict. deciſ. 383.
num.8. Triuiſan.in præfatione.lib.1.deciſ. num.4.
Perez de Lara de anniuerſar. & cappellan. lib.1.
cap.10.num.43.44.& 45. Bernardin. Græuæus ad
Cameram Imperialem tom. 1.in proœm. concluſ.2.à
num.26. cum ſeq.*
36 Quòd ſapientis ſit mutare conſilium in me-
liùs. *can.magnæ.10.22.q.3.cap.|qualiter. & quãdo.
18. vbi Gloſ. verbo.corrigere.de accuſat. l.non nun-
quã 8. vbi Gloſ. verbo.mutantis.ff.de collat.bon.* Et
nihil mirũ eſt,quòd detegatur hodie, quod an-
tè nõ fuerat cognitũ. *ad tex.in l.vnica. §.ſed neq;
ex multitudine.C.de veter. iur.enuclean. Caſſador.
dec.9.ſub num. 16. de cauſa poſſeſſ. & proprietat.*
Vt potuerit vtiq; Fabricæ Oeconomus inſta-
re: declarari;legatum prædictum incapacibus
factum,atq; ad Fabricã, vi ſuorum priuilegio-
rum,& facultatum ſpectare.
37 Quid ni .n. fieri potuit, vt tunc Dñus de Põ-
te Conſultor errare potuerit in verbis *tex. in
d.c.exiijt.3.§.ſed Conſtans eſt.de verbor. ſignificat.
in 6.* dùm ſequẽtibus loquitur verbis Nicolaus
„ tertius Pontifex maximus: *Ex quibus verbis ſa-
„ tis claret ex regula ad victũ,et veſtitũ, diuinũ cul-
„ tum,& ſapientiale ſtudium,neceſſarium rerum vſũ
„ fratribus eſſe conceſſum* hæc ibi.
Exaudiũtur profectò verba prædicta, de tem-
porali rerũ vſu,atq; victu, & veſtitu, alijſquè
rebus ad ſtudiũ neceſſarijs, pro quibus quoti-
dianas dietim eleemoſynas excipere poſſunt;
non autẽ de pręſtatione annua ſecura,& certa
38 pro victus, & veſtitu. Alioquin præſtatio hæc
certa, & ſecura ad naturã, & formam accedit
prouẽtuum,qui ſunt omninò ex regula fratri-
bus interdicti. *iuxtà verba Clement. V. in d. Cle-
ment.exiui. §. licet verò non ſolùm.de verb. ſignif.*
Nequè Patres Capuccini incapaces aliàs ex
regula, & profeſsione; capaces fieri potuere
decreto Conſultoris Fabricæ,quod ex mala,&
erronea intellectione legati,quòad temporali-
tatem,vel perpetuitatem,proceſsit. Error au-
39 tem,rei Veritatem haud mutat. *l.aſſumptio. 6.
in prin.ff.ad municipal.l.illicitas.6.ff.de offic.præſid.
Gloſ.in c.cùm inter. 13.in fin.verb.veritate. de ſent.
& re iudicat.*
40 Et quemadmodum ſententia ex falſa cauſa
lata,nulla eſt. *l.2.C.quando prouocar.non eſt neceſ-
ſe Gloſſ.fin.in c.plerumq; 4. de donat. inter virum,
& vxorem. Rota apud Cardin. Canaler.deciſ.280.
41 num.3.* Et ſententia etiam excommunicatio-
nis intolerabilem continens errorem,nulla eſt.
Gloſſ.in cap.dilectus.13.de exceſſib.prælator. Ita
quoquè,& hoc decretum.
Et demũ nullum ex hac re effugium eſſe po-
terit Principi,quin Fabrica aduerſus eũ iurè,
nec iniurià agat Vel .n. nõ ſoluit legatũ annuũ
Patribus Capuccinis pro præterito Princeps,
iuxtà formam legati, & certa iura ſunt Fabri-
cę pro annis,quibus non ſoluit, vt ea ſibi ven-
dicet vi ſuorum priuilegiorum,& facultatum.
Vel verò ſoluit, & diſpoſitioni paruit Matris
piè legantis; & poſtquàm id deduxerit, ac de
42 ſolutione docuerit, cùm pro ſe decretum ha-
beat pro præterito, vnde iurè excuſari poteſt;
cùm decretum rationabile magis præſuma-
tur,quàm contrà. *ad tex.in cap.in præſentia. 6. de
ſententia, & re iudicat. cap. inter eos. 13. §.quam-
uis fortè. eodem tit. Rota in Romana retractus do-
mus. 13. Iulij. 1583. coram Card. Mantica deciſ.
78.num.5.in impreſſis.* Vtiq; nulla pro pręterito
moleſtia affici poterit. Vendicabit tamen le-
gatum omne Oeconomus veluti incapacibus

factum; & in hac parte tranſactione poterit ſe à moleſtijs redimre, nec in futurum vexationẽ vllam vnquam ampliùs percipiet.

Et ita ex his, cenſoris limæ ſubiectis, reſpondendum cenſui.

CAROLVS MARANTA. V. I. D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

Vſquè adhuc ſub Iudice lis eſt, quòd diffugiat Princeps Iudicium ſententia dirimi, quàm contra ſe futuram certò timet.

ARGVMENTVM.

Legatum in alterius arbitrium relictum, non ita exauditur, vt illius ſit dominus, ſed vt eius in pias canſas diſtributor fiat, ad quas diſpoſuiſſe teſtator videtur in alterius arbitriũ illud demandando. Et aliter faciens peccat, & criminis eſt reus. Executor quis dicatur?

SVMMARIVM.

1 *Pias ad cauſas diſpoſuiſſe videtur, qui in alterius arbitrium diſpertiendum aliquid remiſit, quòd non diſpoſitionis ſabſtantiam, ſed modum in alterius arbitrium, voluntatemquè dimiſerit. & num. 5.*

Quia non aliter quiſquè bonus vir æſtimare poterit, quàm, quòd magis diſponentis animæ proficit. num. 2.

3 *Diſpoſitio teſtatoris, ex verbis quibus loquutus eſt, diſpenditur.*

ex verbis internus animi loquentis ſenſus habetur. ibid.

4 *Verba non aliò tendunt, quàm, vt animi abſtruſas in praecordijs paſſiones in apertum deducant.*

6 *Mentem ex verbis carpere debemus diſponentis teſtatoris.*

7 *Teſtator non aliud voluiſſe præſumitur, quàm quòd dixit, nequè dixiſſe, quàm, quòd mente agitauit.*

8 *Teſtator, quòd non dixit, cum id in ſua eſſet poteſtate; nec voluiſſe videtur; nam ſi voluiſſet, dixiſſet vtiq;*

9 *Teſtator id voluiſſe dumtaxat præſumitur, quòd verbis concepit.*

10 *Teſtatorem fruſtra loquutum fuiſſe, aſſerere haud debemus.*

11 *Diſtributor, non legatarius is dicitur, qui ex relicto nullum percipit commodum, niſi ſolam diſtributionem ſortitur, ac nudum miniſterium.*

12 *Executor dicitur, qui nudum executionis officium recipit, nullum inde excipiendo commodum.*

13 *Diſtributor electus ad diſtribuendum aliquid, ſi contra defuncti faciat voluntatem, & peccat, & pœna ſe dignum reddit, vt excommunicari poſſit, tanquam teſtatori infidelis. nu. 14.*

& ſacrilegi furti ſe nota inuſſerit. ibid.

15 *Executor non poteſt contrà mentem facere teſtatoris, quinimò eam ad vnguem, & præcisè ſeruare debet.*

16 *Legatum incertum remanet, vbi certi non ſunt, quibus illud debetur.*

vnde ſuccedit Fabrica Sancti Petri, cui incerta omnia debentur.

17 *Furtum facit, qui rem ſibi nullo iure debitam, contrà domini retinet voluntatem.*

RESPONSIO XXXVI.

Cornelius Mancuſius de Caſali Caſularum Cuſentinæ Diœceſis anno 1631. inter alia, quæ ſupremis ſuis tabulis, elogium condens, diſpoſuit; ſequentibus verbis datis teſtamento hæredibus iniunxit.

" *Item laſſa, ordina, & eſpreſſamente comanda,*
" *che detti ſuoi heredi habiano da pagare, e conſigna-*
" *re al R.D. Settimio Aceto docati correnti milli, e*
" *cinquecẽto di danari; de quali detto R. D. Settimio*
" *ne habbia da diſponere, e fare tutto quello, che*
" *piacerà à detto D. Settimio; quia ſic ſibi ipſi pla-*
" *cuit, & placet &c.*

Vita functo teſtatore, D. Septimius dictos mille quingentũ dono dat, ac cedit in beneficiũ Illuſt. Archiepiſc. Cuſentinen. Verũ id Fabricæ Oeconomo, ꝙ putat defũcti haud paruiſſe volũtati D. Septimiũ, illũq; executorẽ, nõ dominũ legati videri, non admodum arridet. Vnde, vt meam aperiam ſententiam, expoſcor.

Executorẽ proinde, non verò legati Dominũ Septimium relictum fuiſſe exiſtimo, atquè videri illum rogatum, mille quingentum in pias cauſa, ſicuti ſibi meliùs placuiſſet, diſtribuere. Vt non paruerit propterea Defuncti voluntati, quòd illa Domino Archiepiſcopo dono dedit, ac ceſſit; iurèue agere nunc Fabricæ Oeconomum piam defuncti voluntatem impleri curantem.

1 Et planè firma eſt Doctorum ſententia (*ad tex. in cap. cùm tibi. 13. extrà de teſtamentis.*) ad pias cauſas diſpoſuiſſe videri eum, qui in alterius arbitriũ diſpertiẽdũ aliqd remiſiſſet ſupremis ſuis tabulis; ꝙ nõ diſpoſitionis ſubſtantiã, ſed modũ in alterius voluntatem, arbitriumq; dimiſerit. *ad tex. in l. fideicommiſſaria. 46. verbo. quanquàm autem, vbi etiam Gloſſ. ff. de fideicom. libert. Bart. in l. centeſimus. §. fin. num. 7. verſ. quæro eum in vlt. volunt. ff. de verbor. ſignificat. Anchar. cõſ. 436. in his dubijs. n. 1. & 2.* doctrina eſt originaria Innocent. *in cap. cùm tibi. verbo. alterius.*

" dicens: *Ideò credimus hunc reputari teſta-*
" *tum decedere; quia per hæc verba extremam*
" *voluntatem meam committo diſpoſitioni talis in-*

telligitur

Digitized by Google

„ *telligitur voluiſſe ; quòd omnia ſua pauperi-*
„ *bus , & in pias cauſas expenderentur.* hæc
ille, quem ſequuntur *Ioannes Andreas. ibidem.*
In Gloſ.2.verb. Innocent.verò.Abb. num. 4. Imol.
num.14. Conar. *num.9.Bartol. in l. 1. num. 64.C.*
de Sacroſanct. Eccleſ.& ibid. Bald.nu.6.verſ.aux id
hoc quaro,& ibid. Alciat. verbo. liber. num. 12. in
fin.tom.3.oper. Bald. in l.& in epiſtola.22. ſub nu.
1. C. de fideicommiſ. vbi referens Innocent. in d.
cap. cùm tibi : ſequentib. loquitur: Innocent. autem
„ (inquiens) *non intelligit dict.cap. cùm tibi, quòd*
„ *teſtamentum fuerit factum nun,ſed verbis expreſ-*
„ *ſis per hæc verba , extremam voluntatem meam*
„ *committo voluntati Tity: nam per hæc verba vide-*
„ *tur inſtituiſſe Titium non pro ſe, nec in fauorem*
„ *ſuum,ſed tanquam diſtributorem , vt distribuat in-*
„ *ter pauperes,& ad alios pios vſus. Demum more*
„ *ſuo ponit aliam opinionem,& dicit quòd iſte Titius*
„ *non videtur inſtitutus hæres , ſed nudus Commiſſa-*
„ *rius.*hæc Bald. quem ſequitur *Ioan. Firmanus. de*
„ *Epiſcopis. par.4.q.31.n.90.* dicens : *Quid ſi lega-*
„ *tum fuit arbitrio tertij relictũ,nõ expreſſo ad quid.*
„ *Reſpondeo quòd in dubio debet bonus vir arbitrari,*
„ *quòd valet tale legatum, nec dicitur captatorum.c.*
cùm tibi, de teſtam. hæc Firman. *& num.91. vol,*
13.tract.par.2. fol.341.col.3. Sylueſter. verbo.le-
gatum.4. quæſt. 10. Guilelm. de Benedict. in cap.
Raynutius.verbo. condit.n.1.num.8.verſ.pro cuius
lattori intelligentia.Socin. in l.verùm.§ cùm quidã.
num.4.de reb. dub. Gabriel. l.b.6. tit. de pia cauſa
concluſ. 3.num. 2. Abb. conſ.59.num. 1. par. 1. Si-
mon de Petris de interpretat. vltimar. volunt. lib.
1. ſolut. 10.num. 4. & ſequent. & lib.4. dub. 10.
num.126. & 127. Tuſcus. tom.2. littera.C. concl.
742.num.47.Iul.Clar.§.teſtamentum.quæſt.6.nu.6.
Sebaſtian. Medices.opuſc.4.nu.3. verſ primo quòd
ſi quis. Naldus. in ſumm. verbo. legatum. num.6.
Baldaxar de Thomas.tract. 10.tit.2.cap. 168. num.
259.Petrus Pecchius de teſtament. coniug. lib. 1.
cap.27.num. 6.Surd.conſ. 380. num.45. volum.2.
Gennenſ. in practicabilib.Eccleſiaſt.quæſt.446. nu.
7. Paulus. Layman. theolog. moral. tom. 1. lib.3.
ſect.5.tract.5.cap.2.num. 7.idem Tuſcus.tom.5.litt
L. concluſ.106. num. 13. & 14.& 15. Molfeſ. in
ſum.tom.2.tract. 13.cap.5.num.157.in fin.

2 Nequè profectò aliter quiſquè bonus vir
æſtimare poterit , quàm, quòd magis animæ
proficit relinquentis.*ad tex. in d.l. fideicommiſ-*
ſaria.46. Abb.d.conſ.59.num. 1. & conſ.110.nu. 1.
par.2. Clarus.d.q.6.num.6.Imol.d.cap.cùm tibi. nu.
14.& ibid.Conar.num. 12. verſ.non obſtat.Bertac-
chin.d.tract.de epiſcop.q.31.par.4.num.90. & 91.
Tiraquell. de pia cauſa priuileg.64.Facchin.Illuſtr.
controuerſ.lib.5. cap.59. ad intellectum tex. in d.l.
fideicommiſſaria. Valaſcus. conſult.68. nu. 4. Ca-
ualcan.decíſ.40.num. 14.par.5.Barboſ.tract.nouiſſ.
de iure Eccleſ.lib.3.cap.27.num.72.

3 Diſpoſitio nempè teſtatoris ex verbis , qui-
bus locutus eſt, ex quibus internus loquentis ,
& in præcordijs abſtruſus animus venatur ,
quid per verba ipſa importet, diſpenditur ,
4 Nequè enim aliò verba tendunt,quàm vt ani-
mi paſſiones,& cordis deſideria aperiant, atq;
in apertum deducant. *ſecundum Ariſtotel. 1. pe-*
rihermen. l.labeo. 6. §. id Tubero. ff. de ſuppellett.
legat.l.nepos proculo. 125. vbi Gloſ.ff. de verbor.
ſignificat.cap. intellegentia ſermonis.6. & cap.in
ijs.15. de verbor.ſignificat.Cardin. Mantica de cõ-
iectur.lib.3. tit.3.num.1.Surd. conſ.89. num.6. lib.
1.Stephan. durantes Tholoſat.quæſt.2. col.3. Bar-
boſ.axiom.222.num.2.

5 Quam ob cauſam, cùm dixit teſtator , ſolui
R. D. Siptimio Aceto ducatos mille quingen-
„ tũ; *de quali ne habbia à diſporre, e fare tutto quel-*
lo,che piacerà ad eſſo . Non vtiq; æſtimandus
erit voluiſſe illos Domno Siptimio do-
no dare ; ſed vt illos ex ſuo arbitratu in pias
piſpenderet cauſas pro ipſius relinquentis
anima. Cæteroquin , vt quid,ſi dono illas ei-
dem dabat,ita loquutus fuit,ſi poterat ſimpli-
citer eidem illos relinquere ? Eò propterea
ita loquutus teſtator æſtimandus erit; ne ali-
ter de illis diſponeret, quàm,quòd in vtilitatẽ
6 animæ ſuæ proficeret. Vt ita ex verbis mentẽ
carpamus diſponentis teſtatoris. *ad tex. in l.ſci-*
re etiam oportet. 15.§.aliud. ff. de excuſationibus.
tutor. l. in conditionib. primum locum.19. ff. de
condit. demonſtrat.d.l.labeo.6.§.id Tubero. ff.de
ſuppellect. legat.Pariſ.conſ.13.num. 11. volum. 3.
7 Nequè enim aliud quidquam voluiſſe teſtator
præſumitur, quàm,quod dixit, nequè dixiſſe,
quàm,quod mente agitauit,vt ex Diuo Baſilio
loquitur *Petrus Gregor. Sytagmat.* iuris *lib. 24.*
cap. 1.num. 1. in fin.tom.2.
8 . Alioquin , Vt quid non dixit;cùm in ſua id
eſſet poteſtate ?
Niſi profectò ꝙ noluit, vt dono illos accipe-
ret ; Verùm in pios diſpenderet vſus. *ad tex.in*
„ *l.vnica.in fin. §. ſin autem ad deficientis.ibi: Nam*
„ *ſi contrarium voluiſſet , nulla erat difficultas con-*
„ *iunctim diſponere.* C.*de caducis tollend.ex.in cap.*
inter corporalia.2.§.vnde ſi circa.de trãslat.prælat.
vbi Summus Pontifex ſequentibus loquitur :
„ *Vnde ſi circa tranſlationem idem voluiſſet fieri ,*
„ *quod de ceſſione dixerat.& de tranſlatione, poterat*
exprexiſſe . ſequitur Gloſ. in cap. 1. §. ſi quis Ec-
cleſiaſticus.verbo.officij.de ſentent. & re iudic.lib.
5.Pariſ.conſ.38.num.22.& conſ.56.num.7. lib. 3.
Surd.conſ.518.num.9.lib.4.Alexand.conſ.46.pon-
deratis verbis.num.6.verſic. quarto quia.in fin.vol.
2. Marc. Mantua conſ.177. num. 10. Marius Mu-
ta deciſ.Sicil, 58.num.17. Rota apud. Caualer.de-
ciſ.65.num.4.& deciſ.340.num.5.
9 Quinimò, id voluiſſe dumtaxat teſtator præ-
ſumitur,quod verbis concepit.*ad tex.in l. Gal-*
lus.29. §. quidam rectè. in fin. ibi: Vt eo caſu va-
leat,qui ex verbis concipi poſſit.ff.de liber. & po-
ſthum.Bald.in l. cùm virum. C. de fideicommiſſis.
Aemil. Ferrettus. reſponſ. 10.num.2.
10 Ni fortaſſis,fruſtra cum loquutũ fuiſſe, aſſe-
uerare voluerimus. *ad tex.in l.3.in princ. ff. de*
iur.iurand.l. ſi quando. 109.ff.de legat.1.l. fin. ff.
ne quid in loco public.cap.ſi Papa. 10. de priuileg.
in 6. Barboſa.d.axiomat.222.num.11.
11 Quibus omnibus accedit,quòd,cùm nullum
commodum relicti,ſit in D. Septimium colla-

 tum,

Digitized by Google

„ tũ, verùm dũtaxat, vt de illis, *ne habbia à diſpor-*
„ *re, e fare tutto quello, che piacerà à detto D. Sitti-*
mio; non vtiquè legatarius cenſebitur, ſed nu-
dus miniſter, & executor merus, vt illud diſper-
tiatur in id, quod ſibi à teſtatore ſecretò de-
mandatum fortaſsè fuit; vel quòd in vtilitatẽ,
& commodum cedit animæ teſtatoris.

12 Executor nempè dicitur, qui nudum exe-
quutionis officium recipit, nullum inde exci-
piendo commodum. *ad tex. in l. executorem. 8.*
C. de executione rei iudic. vbi Bald. & Bart. in l.
cùm quidam. 24. num. 11. ff. de legat. 2. ſequitur
Abb. d. conſ. 59. in fin. num. 4. par. 1. eſt. tex. in l. Lu-
cius Titius. 90. §. à tè peto ff. de legatis. 2. & dictũ
fuit apud S. memor. Gregor. XV. deciſ. 544. num. 2.
& ſequent. vbi plenè Beltramin. num. 42. & in Ro-
mana cenſus. 3. Martij: 1617. coram Coccino Deca-
no. deciſ. 425. num. 3. in poſthum. tom. 2.

13 Quoniam verò diſtributionem non fecit D.
Septimius, nudus miniſter, & merus datus exe-
cutor: ſed dono pecunias Illuſtr. Dño Archie-
piſcopo dedit; contrà defuncti vtiquè volun-
tatem peccauit, & ſe ipſum criminis reum
fecit; Vt poſſit etiam pœna iurè, nequè iniurià
plecti; excommunicationiſq; fune ligari; Vt
pœna docente diſcat quantum deliquerit. iux-
tà verba Innocentij III. *in cap. niſi ſpecialis. 3.*
14 *de offic. legat.* Quòd infidelem ergà teſtatorem
ſe exhibuerit, cui ille fidit; vt ſacrilegi furti ſe
quoq; nota fœdarit. *ad tex. in can. clerici. 11.*
13. q. 2. & tex. in can. oblationes. 9. & 10. vbi Tur-
recrem. d. 13. q. 2. Sylueſter. verbo. Teſtamentum. 2.
queſt. 9. Nauar. man. cap. 17. num. 68. in fin. & num.
117. & conſ. 9. lib. 3. de empt. & vendit. num. 6. &
conſ. 32. nu. 6. in fin. lib 5. de pœnit. & remiß. Spino
in ſpeculo teſtam. Gloſ. 28. num. 7. 8. & num. 63.
& ſeq. Molſeſ. tom. 2. ſum. d. tract. 13. cap. 11. num.
31. & 39. Barboſ. de epiſcop. par. 3. allegat. 81. n. 15.
in fin. & nu. 16. Paul. Layman. tom. 1. lib. 3. cap. 11.
num. 12. & 13. Bonacin. tom. 2. de contract. diſput. 3.
q. 8. punct. 4. nu. 1. Sanchez in conſ. moralib. par. 2.
15 *lib. 4. cap. 1. dub. 53. num. 6.* Nequè enim execu-
tor contrà mentem facere poteſt teſtatoris,
quinimò illam præcisè ſeruare debet. *Lan-*
derch. Imolen. conſ. 171. ſub num. 1. Rota apud S.
memor. Gregor. XV. deciſ. 179 nu. 1. vbi Beltramin.
lit. A.

16 Atqui verò legatum hoc incertum rema-
net, quòd certum non ſit, quibus illud debea-
tur: Succedet vtiq; Fabrica Sancti Petri iuxtà
ſua priuilegia, & facultates, cui incerta omnia
debentur, vt ſibi illud accipiat; cogatquè, nec
iniurià tàm dictum illuſtriſſimum D. Archie-
piſcopum, vt acceptum reſtituat, quàm alios
17 debitores, vt debitum ſoluant. Quòd à furto
excuſari Dominus Archiepiſcopus minimè
poſſit, ſi contrà defuncti Domini voluntatem,
rem ſibi nullo iurè debitam, retinere præſum-
pſerit. *ad tex. in l. 1. ff. de furt. l. ſi quis ſeruo. 20.*
§. nobis itaq; ff. eod. Gloſ. in cap. dudum. 54. verbo
furtum. extrà de elect. S. Thom. 2. 2. q. 94. art. 5. ad
2. Caſſador, deciſ. 6. num. 1. de præbend. Card. Tu-
ſcus. tom. 4. littera. F. concl. 552. num. 9. & 14.

Atquè ita ex his, meliùs ſentientis cenſuræ ſubiectis, reſpondendum eſſe cenſui.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Reuerendæ Fabricæ Aduocatus.

His habitis, proceſſit Febrica aduerſus tàm dictum Illuſtriſſimũm D. Archiepiſcopum, quàm alios debitores, vt Oeconomo ſoluerẽt relictam quantitem mille quingentum, vti incertam, & in pias diſpẽdendam cauſas. Verùm ſub Iudice lis eſt adhuc; & tranſactione facili factu finem habebit.

SVMMARIVM.

1 L*Egato pio per legatarium repudiato, ſtatim ad illud ius quæritur Fabrica Sancti Petri, vt non poſſit iterum, re non adhuc integra, legatarius reuerti. & num. 3.*

2 *Remittentibus actiones ſuas, non datur regreſſus.*

4 *Legati pij dominium ſtatim in Eccleſiam, vel* Fabricam *transfunditur.*

5 *Dominium ſolo momento tranſfertur.*

6 *Ius ſemel quæſitum, non poteſt facto alterius abſq; facto eius, cui quæſitum eſt, ab eo auocari, & alteri addici & num. 7.*

8 *Id quod noſtrũ eſt abſq; facto noſtro à nobis tolli non poteſt.*

præſertim ſi ius irreuocabiliter nobis quæſitum eſt. nu. 8.

ſiue expreſsè, ſiue tacitè renunciatio fiat. num. 9.

10 *Ius quæſitum ad rem per refutationem extinguitur, & nõ datur ad illud regreſſus, rè præſertim non integra.*

etiam, & multò magis ex nouo contractu. num. 12.

11 *Eccleſia poteſt iuri non dum quæſito, & legato renunciare, etiam abſq; ſolemnitatibus extrauagantis Pauli. 2.*

13 *Alteri per alterum nõ debet iniqua conditio inferri.*

potiſſimùm à priuatis in odium iuris publici

14 *Nemo poteſt conſilium ſum in alterius iniuriã mutare.*

15 *Legatum perpetuum pro Miſſis celebrandis, nõ poteſt acceptari non ſeruatis ijs, quæ in decreto Sacræ Congregationis præcipiuntur, præſertim poſt refutationem, & ius quæſitum alteri. num. 16.*

ARGVMENTVM.

Legato ſemel repudiato per legatarios, iuri, per repudiationem, Fabricæ Sã-

cti

ĉti Petri quæſito, an ius iterum ad illud eſſe poſſit legatarijs, vt illud ſibi ipſis etiam in præiudicium Fabricæ vendicent? Et quid accedente hęredum conſenſu?

RESPONSIO. XXXVII.

IN extremis ægens quondam Leonardus Ametranus, rogato elogio ſub die 8. Maij 1628. piè legat Eccleſiæ Sancti Nicolai de Tolentino Ordinis Reformatorum Diſcalceatorũ Sancti Aguſtini in Suburbio Plagæ Ciuitatis Neapolis annuos quinquaginta ducatos; onere adiecto, vt in ſingulos dies pro eius anima incruentum ſacrificium offerant Fratres; atq; ita ſatis cõcedit. Verùm poſt eius ſuprema funera, quòd relicta quinquaginta congruam ſubſtentationẽ non impleant ſacerdotis, qui in ſingulos dies ſacris operetur, atquè quòd ſint Fratres pluribus grauati oneribus Miſſarum, vt ſatis in iũcto oneri facere minimè poſſint; relicto eiſdẽ legato nuncium expreſsè mittere è re ſatiùs eorum, putauere Patres. Hoc cognito per Oeconomum Fabricæ, ſibiquè iam ius quæſitum ad legatum prædictum vi ſuorum priuilegiorũ & facultatum agneſcens, ad illud agit; atquè pecunijs, à Sacro Pietatis Mõte debitis, ſequeſtrum inijcit. Hæredes intereà Leonardi, quòd ægrè, ac cum ſtomacho ferãt legatum Fabricę Sancti Petri quæri ex Patrum refutatione: ſub die 8. Nouembris 1631. conuentionem præfatis cum Patribus ineunt; ita nè Fabricæ legatũ quæratur, atquè adiectis ad capitale ducatorũ mille, aliis biſcentum, annuam ſummã explentibus ducatorum ſexſaginta annorum, vt in ſingulos dies ſacra faciant pro teſtatoris anima, conueniunt. Oeconomus contrà, fieri hoc haud poſſe poſt ius ſibi ad legatum præfactum apertum, & quæſitum, replicat. Et planè iurè, nec temerè id eum aſſerere exiſtimarim.

1 Quòd profectò, cùm primùm nuncium legato miſerunt Patres Sancti Nicolai de Tolentino, eo ipſo momento temporis ius Fabricæ ad illud apertũ fuit; vt non potuerint proinde poſtmodũ, re non adhuc integra, ad illud iterum reuerti, obſiſtente eis renunciatione

2 iam facta, & emiſſa. Remittentibus .n. actiones ſuas, non eſt regreſſus dandus, Vlpianus loquitur. *in l. quæritur 13. §. ſi venditor. ff. de ædilitio edicto. l. fin. in fin. C. de remiſſion. pignor. tex. in cap. quàm periculoſum 8. vbi Gloſſ. not. ab. 7. q. 1. cap. ex tranſmiſſa. 3. de renunciat. Aymon. conſ. 74. num. 7. & conſ. 114. num. 10. Surd. deciſ. 235. num. 13. & conſ. 133. num. 1. lib. 1. Vinius deciſ. 316. num. 2. Card. Tuſcus tom. 6. littera R. cõcluſ. 157. num. 1. Barboſ. aſſiomat. 9. num. 3. & aſſiomat. 135. num. 12. Tiraq. de retract. lignagier. §. 1. Gloſſ. 9. num. 121. Franciſ. Beccius. conſ. 34. num. 12. & num. 37. lib. 1. Marius. Antoninus. variarũ reſolut. lib. 1. reſolut. 104. num. 14. in fin. Gratian. Forenſ. par. 5. cap. 960. num. 4. dictum fuit in Eſina bonorum. 23. Iunij 1614. coram Veroſpio. par. 1. tom. 2. in recent. deciſ. 635 n. 3.*

3 Hinc nempè ſequitur, quod legatum hoc, cum ſtatim, poſtquàm per legatarios acceptatum minimè fuit, ad Fabricam ipſam Sancti Patri deuolutum fuerit, nè dum ſanè iure inſtitutionis, verum, & ſubſtitutionis, vt habetur in declarationibus. *apud Quarant. in ſum. Bullar.*
» *verbo Fabrica Sancti Petri. §. 4. fol. mihi* 248.
» ſequentibus verbis: *Pro vt etiam, quæ fortè ex*
» *quacunquè cauſa à legatarijs ipſis, etiam capaci-*
» *bus, recuſata, & non acceptata fuerunt; ac recuſã-*
» *tur, & non acceptantur, ad Fabricam ipſam, nè*
dùm in vim inſtitutionis, ſed etiam ſubſtitutionis, & fideicommiſſi ſpectauiſſe, & ſpectare. hæc ibi.

4 Atquè propterea fuerit in Fabricam pręſatam ſtatim poſt renunciationem, & refutationem legati, ne dum ſanè ius, verùm, & dominium translatum. Quòd in Eccleſiam, ac piam cauſam ſtatim dominium ex legato transfundatur. *l. à Titio. 66. ff. de furt. l. 1. §. verum autem. ff. ſi quid in fraud. patron. l. Titio, & Seio. 34. ff. ad legem Aquil. l. ſi tibi homo. 88. §. cum ſeruus. ff. de legat. 1. l. fin. C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Card. Tuſ*cus tom. 2. littera D. concluſ. 602. num. 54. & 61. & tom. 3. littera E. concluſ. 7. num. 4. Tiraq. de pia cauſa priuil. 107. & in l. ſi vnicam verbo. reuertatur num. 338. C. de reuocan. donat. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 61. num. 9. Maſcard. de probat. tom. 1. concluſ. 538. num. 7. Card. Mantic. de coniectur. lib. 7. tit. 10. num. 30. Hieronym. Ceuallos. comun. concluſ. q. 79. Marius Giurba deciſ. 97. n. 29. idem Surd. deciſ. 25. num. 18. Menoch. de arbitrar. caſu. 256. n. 28. & 29.*

5 Dominium nempè ſolo momento transfertur. *l. 2. ff. de rebus eorum. Rota in Romana cenſus de odeſcalchiſ. 22. Aprilis. 1613. coram. Card. Caualer. deciſ. 243. n. 3.*

6 Non potuit vtiq; poſtmodum, poſt acquiſitum ius, & translatum dominium in Fabricam illud ab ea auocari, & Patribus per hæredes teſtatoris, abſquè eiuſdem Fabricæ facto, iterũ addici, ad regulam. *tex. in l. venditor. 14. §. ſi cõſtat. ff. communia prædiorum.*

7 Nequè iuri Fabricæ iam quæſito, facto dumtaxat hæredum, & Patrum, qui eidem nuncium dederant, ex cauſa ſic rationabili, & aperta, præiudicium fieri potuit. *l. id, quod noſtrum 11. ff. de regul. iur.* Potiſſimùm cùm irreuocabiliter ius Fabricæ quæſitum fuerit per Patrum renũciationem, ex Summorum Pontificum Conſtitutionibus. *vt poſt Gloſſ. in d. l. fin. in fin. ff. de pactis. per eund. tex. aduertit Thomas de Thomaſettis. in florib. legum reg. 239. & reg. 280. ſequitur Barboſ. d. aſſiom. 135. num. 1. & 12. & aſſiom.*

163.

163.*num.2. in fin. Alexand.conſ.135.num.18.lib.*
4.ad regul. mutare 33. de regul. iur. in. 6. Card.
Tuſcus tom.4 littera I.concluſ.624.Gratian.Fo-
9 *renſ. par.3. cap.590. num.* 4. Siue expreſsè ſiuè
tacitè renunciatio fiat. *Barboſ. d. aſsiom. 135.*
num.12.

10 Cæterum,cùm ius, quod per legatum præ-
fatum Patribus, eorumquè Conuentui quære-
batur, iam fuerit quoad eos per renunciatio-
nem extinctum, & Fabricæ etiam in vim Inſti-
tutionis,ſiuè ſubſtitutionis, vel fideicommiſſi
deuolutum, vt diximus, non vtiquè potuit,
quòad eos,re nō ampliùs integra, iterùm reui-
uiſcere.*ad tex.in l. qui res. 98. §.auream. ff. de ſo-*
lut.l.ſi pro parte. 10.§. idem quærit.ff. de in rem
verſo.l.qui liberatus. 12.ff.de adoptionib. tex. opti-
„ *mus ad rem noſtram in l.fin. ibi. Rebus in ſuo ſtatu*
„ *manentibus.C.de repudiand.vel abſtinend.hæredit.*
Afflict.in cap.1.§.qui etiam. verſ. & ratio deci-
dendi Epiſcopum, vel Abbat. vel Abbatiſſam.feud.
dare non poſſe.in vſibus feudorum. Ancharan. conſ.
220.hæc eſt quæſtio iam vulgaris.num.3. verſic.ex
quibus prima facie. Sociu.iun.conſ.110.num.7.vol.
2.Cæſar. Bartius.deciſ.Bononien.70.num.67. plenè
Molfeſ.ad Conſuetud.*Neapol.,tom.1. tit. de renun-*
ciatione.q.6.nu.4. & ſeq. vbi plenè diſtinguit in-
ter ceſſionem, & renūciationem,ſiuè repudia-
tionem. *Vincent. de Franch.deciſ.14.num.18. 19.*
20. & 22.

Accedit his quoquè,quòd tàm hæredes,
quàm etiam Patres non veniunt ex ſimplici
legato teſtatoris, cui nuncium miſerunt, ex
quo in ſufficiens æſtimarunt illud ad onus in
ſingulos dies ſacris operandi,atquè propterea
11 onerosum Eccleſiæ; (quod facere potuerunt,
etiam abſquè ſolemnitatibus extrauagantis
Pauli 2. de rebus Eccleſiæ nō alienādis, ex tra-
ditis per *Alexand.in l.legatum.n.2.& 3.de legat.*
1.Molina de iuſtitia.& iure.tom.2. diſput.468. nu.
11. quem ſequitur Quaranta in ſum. verbo. aliena-
tio.nu.23.in fin.in 8.ampliat.fol.mihi. 21.de Frāch.
d. deciſ.14. num. 18. vbi plures cumulat Viſcont.
addens.Zerula in praxi Epiſcop. 1. part.verbo.lega-
tum.§.13.Riccius in praxi.par.1.reſol.82.Gratian.
forenſ.par.2.cap.202. num. 37. & 40. Rota apud
Cardin.*Seraphin.deciſ.1198.num.2. & 3.* & con-
cinit cum declarationibus Sacræ Cōgregatio-
nis negotijs Fabricæ per Sanctiſſimum D. N.
præfectæ ſupra per nos allatis, quatenus ha-
bent poſt renunciationem per legatarios factā
acquiri ius Fabricæ in vim inſtitutionis, ſub-
ſtitutionis,vel fideicommiſſi; vt poſſit proinde
ſimpliciter renunciatio per Eccleſias legata-
rias fieri;) ſed ex noua conuētione additis biſ-
cētum ad primum legatum; vt non potuerint
12 propterea præiudicium inferre iuribus Fabri-
cæ iàm quæſitis, ex eorum renunciatione, ex
13 hac noua conuentione, per quàm non debet
alteri per alterum iniqua conditio inferri, vt
Papinianus loquitur *in l.non debet alteri.75.de*
*regul.iur.ff.*Potiſſimùm à priuatis, in odium iu-
ris publici,quod eſt fauore Fabricæ Sancti Pe-
tri. *vt Decius ibidem.aduertit.n.2.et* Caguol.*nu.1.*
Barboſ.aſſiom.22.num.5.Paulus Fuſcus. ſingul.58.
littera A. Cardin.Tuſcus.tom.1. littera A concluſ.
313. num. 1. regula non debet aliquis. 22. de regul.
iur.in 6. Nauarr.conſ.6.num.5.lib.2.de iure iurād.
14 & nemo poteſt cōſilium ſuum in alterius iniu-
riam mutare *l.nemo poteſt. 76.ff.de regul.iur.&*
d.regula.mutare.33.de regul.iur.in 6.

15 Præterquàm, quòd, nequè poterant Patres
ex decreto nouiſſimo Sacræ Congregationis
de mandato Sanctiſſimi, de celebratione Miſ-
ſarum, legatum hoc perpetuum pro ſacris fa-
ciendis in ſingulos dies, admittere, non ſerua-
tis ijs,quæ in dicto decreto habentur;multòq;
16 magis poſt ius quæſitum Fabricæ Sācti Petrj,
poſt eorum legati refutationem, ad quod re-
uerti haud poterant,ſemel facta renunciatio-
ne, vt initio diximus.

Atquè ita ex his,cenſoris limæ ſubiectis, re-
ſpondendum cenſeo.

CAROLVS MARANTA V.I. D. Reueren-
dæ Fabricæ Aduocatus.

SVMMARIVM.

1 *Fabrica Sancti Petri priuilegia locum habet*
in legatis pijs prouenientibus ex diſpoſitioni-
bus,tàm ex cauſa in vltima voluntate,quàm
inter viuos,liberaliter tamen prouenientibus,
& amore Dei,ac fauore animæ, non tamen ex
obligationibus procedentibus ex cauſa one-
roſa.
2 *Tranſactio, quæ finiendarum litium gratia in-*
troducta eſt, oneroſam cauſam habet,non li-
beralitatis.
potiſſimùm ſi illa Summi Pontificis authoritate
confirmata fuerit.n.3.
4 *Declaratio Sacræ* Congregationis Fabricæ *aſ-*
fertur.
& expenditur n.5.& nu.7.& 12.
6 *Legatum eſt donatio quædam à teſtatore relicta*
ab hærede præſtanda.
7 *Liberalitas à neceſſitate excluditur, & ſupe-*
ratur.
8 *Pactis inter partes initis ſtandum eſt; nec ali-*
ter fieri debet, quàm,quòd conuentum fuit.
9 *Obligationes à contractu pendent præcedenti,*
vnde actio oritur, quæ obligationis filia dici-
tur.
10 *Dictio(non autem)plus habet potentiæ ad ne-*
gandum,& remouendum, quàm præcedens af-
firmatiua ad concedendum.
11 *Exceptio excluſio eſt eius,quod per priora infe-*
rebatur, nequè ſuperuacaneè appoſita videri
debet.num.13.
14 *Exceptio facta intelligitur ab omnibus in re-*
gula ſpecificatis.
15 *Exceptionis vis,& efficacia in eo eſt, vt caſum*
exceptum eximat, & à corpore extrahat re-
gulæ.
16 *Iuridictione carens fruſtrà ius dicere tentat,&*
immunè ei non paretur.

&

& iurè datur aduerſus eum ad ſuperiorem recurſus.num.17.

18 *Appellatio iure conceditur à Iudice grauante, vbi grauam. reparabile non eſt à diffinitiua, vel vim diffinitiui habente.*

19 *Appellatio eſt ad maiorem Iudicem prouocatio ratione grauaminis illati, vel inferendi.*

ARGVMENTVM.

An Fabricæ Sancti Petri priuilegia, & facultates locum ſibi faciant, vbi matrimonio pauperes puellæ locari debent, non ex cauſa diſpoſitionis inter viuos, vel in vltima voluntate, quæ ex liberalitate dependeat diſponentis; ſed ex cauſa tranſactionis, vel alia oneroſa? Vbi declarantur Fabricæ priuilegia.

RESPONSIO. XXXVIII.

LIs cum orta fuiſſet inter Patres Venerabilis Monaſterij Sanctæ Mariæ Miraculorum nuncupatæ, Congregationis Caſſinen, & homines Ciuitatis Andriæ ſuper nullitate vnionis prædictæ Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Miraculorum; fuit tandem in anno 1583. ad concordiam deuentum inter partes prælatas, ac inter cætera conuentum, quòd Patres Monaſterij prædicti tres honeſtæ vitæ Virgines prædictæ Ciuitatis Andriæ orphanas, & pauperes; vel genitorem inopem, impotentem, & inutilem habentes eiuſdem Vniuerſitatis arbitrio eligendas ſingulis annis, vno die per Abbatem declarando, & deſignãdo, matrimonio collocare tenerẽtur; & ſi puellæ eiuſmodi, plures, quàm tres extiterint, præuia Spiritus Sancti Miſſæ celebratione, ſorte eligendæ ſint, & illis tribus, ſuper quas cec derit ſors, dos ducatorum triginta monetæ huius Regni pro qualibet illarum aſſignari debeat in contanti ſoluenda, cum debitis cautelis, & obligationibus, vt in inſtrumento concerdiæ. *fol.1.& 2.*

Quod per Sanctiſſimum Gregor. XIII. in anno 1584. Apoſtolica authoritate anno Pontificatus ſui 13. confirmatum, ac roboratum fuit. *fol.2.à terg. & ſeq.*

Stante concordia prædicta in anno 1609. Monaſterium prædictum coactũ fuit per Tribunal R. Fabricæ Sancti Petri Neapol. reſidens ad depoſitandum in publico bãco Neap. ducatos ducentum ſeptuaginta in partem maioris ſũmæ, pro maritagijs non factis, iuxtà formam concordiæ prædictæ *fol.1.*

Verùm per Patres Monaſterij præfati habitus fuit recurſus ad Sacrum Collegium Emenentiſſimorum Dominorum Cardinalium dictæ Fabricæ præfectorum, & cauſa commiſſa R.P. D. Iocobo Caualerio, vni ex deputatis ipſius Fabricæ, per quem fuit prouiſum; ducatos ducentum ſeptuaginta depoſitatos, fore, & eſſe reſtituendos dictis Patribus; & expeditæ prouiſiones ſub die 30. menſis Nouẽbris 1611. *fol.7. & 8.*

Poſtmodum ſub die 28. Februarij. 1630. iterum in iudicium appellantur dicti R. Patres per dictum Tribunal Fabricæ ad faciendum depoſitum annatarum decurſarum pro maritagijs prædictis, vel ad docendum de legitimo adimplemento. *fol.11.*

Et ſub die 22. Nouembris 1633. fuit decretũ venerabile Monaſterium fore, & eſſe condemnandum ad faciendum depoſitum in publico banco annatarum decurſarum annnorum ducatorum nonaginta ab anno 1652. liquidatas vsq; in præſens in ducatis mille octingentum nonaginta *fol.20.*

Et cùm prætendat fortaſsè Fabrica ſibi applicare annatas ꝑdictas decurſas, & adſit intereſſe tàm Monaſterij prædicti, quàm etiam Puellarum matrimonio locandarum ſingulis annis, nullo pocto Fabrica prædicta ſe ingerere poteſt in cauſa prædicta, cùm excedat ſuæ facultatis vires.

1 Nempè ꝙ Fabrica facultatẽ habet in omnibus pijs legatis, & diſpoſitionibus, tàm ex cauſa in vltima voluntate, quàm inter viuos, liberaliter procedentibus, & amore Dei, ac fauore animæ; non verò ex obligationibus procedentibus ex cauſa oneroſa, vt iſtehæc eſt cauſa tranſactionis, dependens à litè orta iuſta ex cauſa, tàm inter Patres Monaſterij prædicti, quã homines Vniuerſitatis Andriæ, *vt habetur ex conſtit. Iulij 2. qua incipit. liquet omnibus, in Bullar. nouo Romano tom.1. conſtit.23. §.12. fol. mihi 438. & ex conſtitut. Clemet.7. admonet nos quaeſt.3. §.8. fol.563. tom.1. & ex Conſtitut. Pij Quinti exigit. 97. §.1. in fin. tom.2. in Bullar. fol. 298. & ex declarationibus Almi Collegij præſati apud Quarant. verbo Fabrica Sancti Petri fol. mihi 247.*

2 Tranſactio .n. oneroſam causã annexã habet, quòd finiendarum litium ergo introducta eſt. *l. fratris. 10. vbi gloſſ. verbo nullus. C. de tranſact. Gloſſ. in l.1. verb. maximum. ff. de iure iur. tex. in cap. 1. vbi etiam Gloſſ. de litis conteſtat. in 6. plenè Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ. 38. num. 38. & ſeq. Rota apud Caualerium deciſ. 407. in princ. Rota apud Ludouiſ. Gregor. XV. felic. memor. de-*
3 *ciſ. 286. nu. 5. & 6.* Summi Pontificis præſertim authoritate confirmata. *ad tex. in l. cauſas 16. C. de tranſact.* quæ etiam ſucceſſoribus præiudicat. *cap. veniens. 8. in fin vbi Gloſſ. verbo, com firmatam. Et doctor. ibid. de tranſact. Abb. conſ. 56. num.2. lib.1. Rot. in Burgen. quindenniorum 2. Ianuarij 1616. coram Andrea par. 1. poſthumar.*

mar.deciſ.730.num.9. & in Algaren. diſmembrationis 14.Nouembris 1616.coram Remboldo tom.2.poſthum.deciſ.332.n.1.& 2.

4 In terminis autem noſtris aperta eſt Sacri
Collegij declaratio apud *Quarant.vbi ſupra §.*
5.quæ ſic ſe habet.

„ *Similiter annua pia legata pro pauperibus*
„ *puellis nuptui tradendis,quæ amore Dei,ſeu aliàs*
„ *ratione animæ , non autem affectu ſanginis, aut*
„ *remunerationis ſeruitiorum facta erunt* . hæc
ibi .

5 Comprehendit itaq; declaratio,vt locum
habeant priuilegia Fabricæ ad compellendum
obligatos,eas quidem puellarum pauperum
matrimonio locationes,quæ ex pijs legatis,ac
conſequenter ex liberalitate pendent relinquentis,
non ex neceſſitate . Cùm legatum donatio
ſit quædam (non neceſſitas) à teſtatore
relicta,ab hærede præſtanda, iuxtà Modeſtini
ſentẽtiam.*in l.legatũ 37.ff.de legat.2.& in inſtitutionibus de legat. §.2.*

7 Atquè quæ amore Dei, & ratione animæ ;
non verò cauſa ſanginis, vel ex cauſa remunerationis
ſeruitiorum fiunt ; cùm in his magis
debitum eſſe videatur,quàm liberalitas,quæ à
neceſſitate ſuperatur, & excluditur. *l.vnum ex familia.69.§.ſi falcidia.de legat.2.l.rem legatam 38.ff. de adimend.legat.Rot.apud S.memor. Gregor.XV.deciſ.397.num.2.* vt multò minùs cõprehendat
has matrimonio locandarum puellarum
pauperum Ciuitatis Andreæ obligationes
per Patres Monaſterij prædicti Sanctæ
Mariæ Miraculorum ſingulis annis faciendas;
cùm ab obligatione,& trãſactione,Sedis Apoſtolicæ
confirmatione roborata , dependeant,
vt nullo modo aliter fieri poſſit, quàm , quòd
8 conuentum fuit , ſed pactis initis ſtandum ſit.
9 *cap.1.de pactis,& l.1.ff.eod.*Quia profectò obligationes
hæ , à contractu pendent præcedenti,vnde
actio conſequenter datur puellis præfatis,quæ
obligationis filia dicitur.*l.licet.42. §. ea obligatio.vbi Bart.ff.de Procurator. Federic. de Senis conſ.218. num. 1. Rota Maceraten.apud Thomati deciſ.14.n.4.& 5.*

10 Exceptio namquè , quàm declaratio facit
per dictionem(*non autem*) (quæ plus habet potentię
ad negandum,& remouendum, quàm
præcedens affirmatiua ad concedendũ . *Gloſſ. in cap.cùm dilectus.8.verbo.à ſuſpenſis. circa medium. de conſuet. & in Clem. vt ij. 2. verbo. nullo modo.de ætate , & qualitate. Gloſſ.in l. hoc genus.105.ff. de condit. & demonſtr. Dec. in cap. nam.concupiſcentiam in 1.lectur.in 3.not.n.5. de conſtitut.Nauar.conſ.40.peto.1.num 9.lib.5. de pænit.& remiſſionib.Perez.de Lara de Cappellã. lib.2.cap.4.num.114.Aymon.conſ.146.nu.4.Hieronym.de* Federic.*reſol.Crimin.51.num.2.poſt 2. vol.conſil.Farinac.)*

11 Excluſio eſt eius,quòd inferebatur per priora
dicta(*ſimiliter annua pia legata*)*ad tex.in l.2.in princ.ff.de except.l.nam,quòd liquido.4. §. fin.ff.de penu.legat.Peregr.de fideicom.art.7.nu.*
12 13. Vt omninò exceptæ, & à cognitione Fabricæ
exemptæ videantur,eæ puellarum matrimonio
locandarum obligationes , quæ non
ex pijs legatis,neq; amore Dei,nequè occaſione
animæ dependent:ſed alia ex cauſa oneroſa,
13 vt in caſu hoc noſtro eſt.Alioquin eſſet exceptio
ipſa ſuperuacanea;ac fruſtrà loqui viderentur
tanti Patres in declaratione prædicta , *contra tex.in.c.ſi Papa.10.cum.ibi notat.de priuileg.*
14 *in 6.* At exceptio facta intelligitur ab omnibus
in regula ſpecificatis , *vt Alex.* inquit *in conſ.*
15 *211.ponderatis verbis ſtatuti. num. 3. lib. 6.* Et
exceptionis vis,& efficacia in eo eſt,vt rem ,
& caſum exceptum eximat.ſiue è corpore extrahat
regulæ.*ſecundum Bald.in cap.1.num. 13. de capit.qui cur. vendidit in vſib. feud. ſequitur Surd.conſ.416.num.10.& conſ.449 num.40.vol. 3.Affl.deciſ.298.nu.4.Vinc.de Franch.deciſ.278. num.5.*

16 Iuriſdictione itaq; caret Fabrica in his caſibus
à ſuis facultatibus,& priuilegijs exceptis.
Fruſtrà igitur ius dicere tentat, & patres citare,vt
impunè eiſdem non pareatur *ad tex. in c.*
17 *2.in fin. de conſtitutionib. in 6.* Vt ſi deſiſtere
noluerit iurè ad dictum Sacrum Collegium
recurſus haberi valeat, ſicut aliàs factum fuit;
iuxtà præfatam Clement. 7. conſtitutionem in
erectione Collegij præfati §.12.

18 Quia nimirum vbicumq; grauamen per iudicem
parti infertur , quod per appellationem
à diffinitiua,vel diffinitiui vim habente,reparabile
non eſt. *iuxta tex. in cap. cauſæ omnes. 20.*
19 *Sacri Trid.*Concil.*ſeſſ.25.*Iurè , nec iniurià appellatio
conceditur, quæ ad maiorẽ Iudicẽ eſt
prouocatio ratione grauaminis illati, vel inferẽdi.iuxtà
definitionem *à Bart.*traditam *in l.1.in princ.ff.de appellat. quàm ſequitur Abb. in rub. extrà de appellat.& Philipp.ibid.& Bald.in rub. C.eod.tit.& meus Maranta.in ſpeculo.6.par. in 2.actu princ.de appellat.num.1. Gratian. forenſ. par.1.cap. 76.nu.9 & ſeq.Rota Maceraten. apud Thomati deciſ.8.n.20.& ſeq.*

Et ita ex his meliùs,rectiùſq; ſentientis iudicio,limæq;
ſubiectis,reſpondendum cenſeo.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Aduocatus.

Sub Iudice adhuc lis pendet ; ſed ex his, quæ aliàs Sacra Congregatio in hac facti ſpecie declarauit , ſatis apertè determinatio educi poteſt.Quæ paraueram proinde propoſuiſſe haud iniucundum tibi futurum (Amice Lector)putaui . Cùm è re tua eſſe poterint , ſi par caſus acciderit aliàs, quòd viciſſitudini res omnes ſub ſole ſeruiant;& addere facile ſit inuentis.

Quoniam verò apprimè facit ad rem noſtrã; hic ſubuectere, operæ pretium viſum eſt mihi , informationem datam in anno 1609. per Illuſtrem Dominum Torquatum Florauantem R. P. D. Caualerio tunc Rotæ Auditori , & Fabricę Sancti Petri Iudici,& ponenti;poſtmodum Sanctæ R.E.Cardinali, ſuper eadem vexatione tunc per Tribunal Fabricæ Patribus data.

data. Erunt enim, quæ in illa habentur non iniucunda, nec inutilia.

SVMMARIVM.

1 *Fabricæ priuilegia; & facultates non comprehendunt contractus inter particulares perſonas, præſertim per viam trāſactionis initos, ſed legata, & teſtamenta.*
2 *Neque ubi culpa non intercedit, ſed eſt impedimentum exterius.*
3 *Legatum ſufficit, quòd ceptum ſit adimpleri, ne intrent priuilegia Fabricæ.*
4 *Legatum quando eſt ceptum exequi, licet poſtmodum per multos annos ceſſatum fuerit ab implemento, Fabrica manus apponere non poteſt.*
5 *Priuilegia Fabricæ non intrant confirmata tranſactione per Sedem Apoſtolicam ex certa ſcientia.*
6 *Concordias initas inter Capitulum, & Epiſcopū Sacra Congregatio declarauit per Sacrum Concilium non eſſe ſublatas.*
7 *Confirmatio ex certa ſcientia, quando dicatur.*
8 *Contractus Princeps ſeruare tenetur.*

Andrien Pecuniaria.

Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini. Annis præteritis per Sedem Apoſtolicam Congregationi Caſſinen fuit vnita Eccleſia ſub inuocatione Sanctæ Mariæ de Miraculis in Lamis nuncupata, ſita propè, & extra mœnia Ciuitatis Andriæ, & poſt iſtam vnionem Congregatio prædicta Monachos tranſmiſit, & in dicta Eccleſia fabricare cœpit Monaſterium pro vſu, & habitatione Monachorum.

Huiuſmodi vnioni Ciuitas Andriæ ſe oppoſuit, & ſuper illius prætenſa nullitate cauſam committi obtinuit Domino Archiepiſcopo Tranen.

Lite huiuſmodi indeciſa coram eo pendens inter tunc Abbatem, & Monachos d. Monaſterij ex vna, & Ciuitatem Andriæ partibus ex altera medio, & interuentu Illuſtriſsimi Domini Ducis Andriæ fuit deuentum ad concordiam, & tranſactionem, in qua inter alia continetur, quòd dicti Abbas, & Monachi tres honeſtæ vitæ puellas Virgines d. Ciuitatis orphanas, & pauperes, vel genitorem inopem, impotentem, & inutilem habentes, eiuſdem Ciuitatis arbitrio eligendas ſingulis annis vno die p dictū Abbatē declarādas, & deſignādas matrimonio collocare, & pro dote cuiuslibet earum ducatos 30. monetæ Regni conſignare tenerentur, & promiſerunt cum conditione, quòd dictis puellis, vel illarū aliqua ſine filiis, vel illarum filijs intra 18. earum ætatis annū ſine filiis morien, dos huiuſmodi ad dictū Monaſterium deuolueretur, vt illa alteri puellæ ſimillimæ qualitatis cum prædicta conditione aſsignetur; & hoc vltra prædictum numerum triū puellarū ſingulis annis maritādis. Excepto tamen futuro triennio, quo durante Abbas, & Conuentus, vt dicti Monaſterij fabricam, aliaquè incumbentia onera faciliùs ſuſtinere poſſent, duas tantùm puellas ſingulis annis dicti triennii matrimonio collocare tenerentur, & aliàs, vt in inſtrumento publico deſuper celebrato penès R. P. D. meum Ponentem dimiſſo.

Tranſactionē huiuſmodi felic. recor. Greg. XIII. ex certa ſcientia cum expreſsione tenoris illius, confirmauit, & approbauit, & obſeruari mandauit, cum decreto irritanti, vt ſimiliter conſtat inſtrumento publico penès eundem Reuerend. Ponentem.

Domini Abbas, & Monachi, iuxtà formam tranſactionis prædictæ puellas dotarunt, & matrimonio collocarūt, vt probatur ex fide d. Ciuitatis, ſimiliter dimiſſa penès eumdem Reuerend. R. D. Ponentem.

Verùm, quia in tribus annis puellæ ob defectum maritorum nuptui tradi non potuerunt, Ideò Abbas, & Monachi in eorum libris ad id ſpecialiter formatis, creditrices ſēper fecerūt puellas orphanas d. Ciuitatis in dotibus ad dictam rationem duc. 30. pro qualibet, vt paret ex partitis legitime extractis, dimiſsis penès d. D. Ponentem.

De anno prædicto Commiſſarius Fabricæ Sancti Petri in Regno Neapolitan commorās nulliter, & de facto procedens, dictas pecunias depoſitatas exegit; & pro parte puellarum fuit habitus recurſus ad Illuſtriſsimos Dominos meos, qui cauſam hanc commiſerunt, R. P. D. meo Ponenti, & ſupplicatum ordinari, vt dictæ dotes reſtituantur, nec ſuper illis etiā in futurum moleſtia inferatur.

1 Quod quidē fieri debet, quia facultates, & priuilegia Fabricæ procedunt in contractibus ad eam pertinētibus, & cōprehendunt legata incerta facta in teſtamentis, & codicillis, & exequutioni non demandata, non autem contractus inter particulares perſonas, præſertim per viam tranſactionis initos, & celebratos, & conſequenter diſpoſitio dictorum priuilegiorum in huiuſmodi caſu adaptari non poteſt.

Accedit, quòd iſtæ puellæ in dotatæ remanerent, & tranſactio locum nō haberet, eſſetq; præiudicium irreparabile iſtis pauperrimis puellis, indeq; ſcandalum orir etur.

2 Nec poſſunt intrare priuilegia prædicta prætextu, quòd iſtæ puellæ per triennium in circa matrimonio collocatæ non fuerint, quia vt dixi id nō euenit culpa, & negligentia Monaſterij, ſed ſolùm ob defectum maritorum, quibus inuentis ſtatim dotes conſignatæ fuiſſent, & conſignabuntur, cum reſtitutæ fuerint dictæ pecuniæ.

Imò ex parte Monaſterii fuit ſatisfactum tranſactioni, & adimpletum mediante depoſito dotium, & ſic ceſſat omnis negligentia;

Et

3 Et ad effectũ, vt priuilegia huiuſmodi nõ intrẽt
ſuffieit, quòd legatum ceptum ſit adimpleri,
vt in terminis, imò fortioribus, ſcilieet, quãdo
4 eſt ceptum exequi legatum factum in teſtamẽ-
to, & poſtea per multos annos ceſſatum, & ad
impletum non fuerit, fabrica manus appone-
re non poſſit *fuit deciſum in Rota in Sutrina*
Monaſterij coram R. P. D. Orano die 29. Aprilis
1598.

Et quotidie in Vrbe apud multas Eeeleſias,
& loca pia ſeruatur. Nam quolibet anno viſi-
tantur puellæ, & illis dotes aſſignantur, quæ ſe-
cundum occaſiones maritorum ſoluuntur.
5 Præterea dicta priuilegia eò minùs intrant
ex quo tranſactio per Sedem Apoſtolieam ex
certa ſeientia confirmata fuit. Et Saera Con-
6 gregatio Coneilij, & Rota pluries reſoluerunt
cõcordias inter Capitulum, & Epiſcopos ini-
tas per d. Coneilium non eſſe ſublatas, illaſquè
7 ſernãdas eſſe. Et cõfirmationem diei ex certa
ſcientia, & cum cauſæ cognitione, quando te-
nor cõcordiæ ſaltim effectualiter inſertus eſt,
nee eſt neceſſe exprimere verba formalia, ſed
ſuffieit exprimere ſubſtantialia. Vt in ſpecie
fuit deciſum *coram R. P. D. Bubalo bonæ me: in*
Burgen Iuriſdictionis 5. Ianuary 1589. & aliàs
ſæpiùs. Multò magis ſeruari debet tranſactio
iſta inita inter ſeculares, ſeilieet Ciuitatem, &
Monaſterium.
8 Vltimo hoe modo tollerentur contractus
quos Princeps ſeruare tenetur *Cæphal. conſ. 23.*
num. 51. Socin. iun. conſ. 126. num. 19. lib. 3. & fuit
dictum coram Illuſtriſſimo D. Seraphino in Ciuita-
tis Caſtelli Caſtri Montani 10. Maij 1572.

Quare.

Turqnatus Florauantes.

SVMMARIVM.

1 *Veritatis ea eſt præſtantia, vt rebus cunctis ſuperior habeatur.*
2 *Viritate nihil fortiùs.*
Eiq; omnia cedunt nu. 3.
4 *Veritatis quidquid eſt, totum à Deo eſt.*
5 *Deus ſumma, & prima veritas.*
6 *Veritatem amare nos decet.*
7 *Veritas Iuſtitiæ mater.*
Eamquè tueri, atquè pro ea ſtare nos opertet. num. 8.
9 *Vera omnia in vnum conſonant.*
10 *Amicis exiſtentibus duobus, magis amica Veritas.*
11 *Subreptione reſcriptum notatur ſi litis pendentiæ memoria non fiat in eo.*
Limita ſi nullum ex hoc præiudicium fiat alteri, quòd nullum ei eſſet ius n. 12.
etiàm ſi de futuro præiudicium eſſe poſſet, ſi non ſit de præſenti in aliquo iure bono fundatum num. 13.
etiamſi expreſſa litis pendentia tardius Princeps conceſſiſſet, vel difficiliùs. n. 14.
vel ſi nulliter fuerit lis inſtituta. n. 30.
15 *Reſcriptum non omnia tacita, quibus expreſſis non fuiſſet fortaſsè obtentum, ſubreptitium reddunt.*
16 *Subreptionem ad arguendum, perpendendum eſt tempus gratiæ, & impetrationis, non verò præteritum, neq; futurum.*
17 *Beneficij impretatio facta de ſimplici, non inde ſubreptitia euadit, quòd aliquando curatum fuerit, ſi impetrationis tempore non ſit curatũ actu, licet ſit habitu, & in potentia.*
18 *Iudicem impetrans aduerſus aliquem, quem mihi credebam obnoxium, nihil proficit, ſi impetrationis tempore talis non erat, licet ex poſt facto fiat.*
19 *Reſcriptum ad futuras actiones non proficit.*
20 *Rei primò in eſſe debet, quàm quòd de ea agatur.*
21 *Subreptio non omnis vitiat reſcriptum, ſed quæ dolo admittitur.*
22 *Gratiam non omnis omiſſio ſubreptitiam reddit, ſed illa, quæ ex iuris diſpoſitione exprimi debet.*
23 *Agendo ante diem nemo audiri debet, cum malè agat.*
& emanata inde citatio nulla eſt n. 24.
25 *Quæcumque gerimus, niſi legitimo ex principio originem trahant, inanem noſtrum actum efficiunt.*
26 *Nullum, quod eſt, nullum producere valet effectum.*
27 *Non entis nullæ partes, nullæquè dari poſſunt qualitates.*
28 *Quod caret ſubſtantia, caret, & accidentibus.*
29 *Accidens ſine ſubſtantia eſſe minimè poteſt.*
31 *Reſcriptum ſubreptione minimè notatur, ſi rei iudicatæ, quæ ex ſententia nulla proceſſit, memoria non fiat.*
32 *Sententia nulla in iudicatum, nunquam tranſit.*
33 *Iudicium idem eſt de ſententia nulla, atq; de ea, quæ non eſt.*
34 *Gratia ſubreptitia haud dicitur, ſi qualitatem reticeat impetrans de iure non conſideratã.*
neq; oporteat omnium meminiſſe, ſed eorum, quæ à iure enumerata reperiuntur. n. 35.
36 *Citatio inualida nil operatur.*
quare nequè arctat citatum ad comparendum num. 37.
38 *Veriſimile haud eſt, Pontificem moueri potuiſſe ad denegendam gratiam, ſi litis pendentis nulliter inſtituta, memoria facta fuiſſet.*
39 *Reſcriptum ſecundũ nõ faciẽs memoriam primi, ſubreptitium redditur. limita ſi ſecũdum ſit diuerſum à primò. n. 40.*
41 *Nouum dicitur, quod nunquam antea fuerat.*
42 *Noua Griatia dicitut, quæ aliquid aliud addit primæ.*
43 *Qualitas noua, ſiue nouum accidens enti ſuperadditum, ipſum in noua ſpecie conſtituit.*
44 *Speciem variat omnis additio, vel ſubtractio in formis.*
45 *Qualitas noua, ſiue noua conuentio addita facit nouam conceſſionem eſſe.*

46 *Inue-*

46 *Inueſtituræ noua forma, & qualitas addita facit feudũ eſſe nouũ, licet fuerit per priùs antiquũ*
47 *Reſcriptum, quod contra ius aliquid concedit facit illud tranſire in priuilegium.*
48 *A diuerſis non rectè infertur de vno ad aliud, ne dùm remotiuè, ſed nequè poſitiuè.*
49 *Culpæ coargui minimè poteſt, qui lege permittente aliquid facit.*
50 *Negligens haud dicitur, qui lege permittente ceſſat.*
51 *Mora tunc contrahitur, cùm quis in culpa eſt faciendi, vel ſoluendi.*
52 *Mora minimè perpendi poteſt dilatione pendẽte ad ſoluendum. & num. 53.*
54 *Beneficium à Pontifice conceſſum decet eſſe manſurum.*
& laxã admittit interpretationẽ, etiã in præiudiciũ tertij, ſi gratiæ verba hoc importãt. n. 55.
56 *Clauſulæ generales in inſtrumentis à notarijs apponi conſuetæ non nimis magni fiunt. vide rationem. num. 65.*
57 *Clauſulæ particulares reſcriptorũ non videntur fruſtrà aſcriptæ, ſed vt ſuũ operẽtur effectũ.*
58 *Reſcriptis nihil ſuperfluum eſſe, iudicandum eſt, vt magis proinde iuris correptio tolertur, quàm quòd illa ſuperfluis ſcateant.*
59 *Iudices non poſſunt à reſcriptorum verbis neq; latum vnguem diſcedere.*
60 *Signatura, quæ cum miſterio apponit clauſulas, ſuperfluis non vtitur.*
61 *Dataria, vel Cancellaria, vel Signatura quod facit, Papa ipſe facere videtur.*
62 *Clauſulæ in reſcriptis legem faciunt, & de voluntate Pontificis emanare videntur. nu. 66.*
63 *Stylus Romanæ Curiæ, qui nouum ius facit, diſpoſitioni iuris communis præualet.*
extende etiam ad ſtylum Cancellariæ. num. 64.
Quia quæ fiunt in Cancellaria in Cõſiſtorio Papæ fieri videntur. num. 67.
68 *Datarius dicitur organum mentis, & vocis Papæ, ſicuti alij officiales eiuſdem, vt quod illi faciunt Papa facere videatur.*
69 *In mora ſoluendi non dicitur fuiſſe, qui iuſtam litigandi cauſam habuit.*
70 *Legatum ad pias cauſas indebitè ſolutum, non repetitur.*
71 *In mora ſoluendi eſſe minimè dicitur, qui poteſt exceptione ſe tueri.*
72 *Excipienti facilius ſuccurritur, quàm agenti.*
Quia temporalia ad agendum ſunt, perpetua ad excipiendum fiunt. ibid.
73 *Exceptio, quæ intentionis excluſio eſt, defenſionis ſpecies agnoſcitur.*
74 *Excommunicatus, & ſi ab agendo repellatur; Non tamen ab excipiendo.*
75 *Moroſus dici non poteſt, qui facto præpeditur aduerſarij.*
76 *Conditione pendente, hæres ad ſoluendum cogi minimè poteſt.*
77 *Conditio eſt legati ſuſpenſio, & differt illud in diem vſquè exiſtentis conditionis.*
78 *Conditio nihil interim certi ponit, dùm in ſuſpenſo diſpoſitio eſt.*
79 *Creditor haud dicitur interim, cui ſub conditione debetur.*
80 *Conditionem impleri oportet, priuſquàm ex legato commodum acquiratur.*
81 *Conditionalem actum ad ſubuertendum, ſufficit, vel in minimo conditioni non pareri.*
82 *Dictio* (Purche) (dummodò) *ad vtrumlibet referri poteſt, vt cõditionẽ importet, et modũ.*
verùm quando conditionem inſerat. n. 83. ſi commodum reſpiciat diſponentis.
vel ſi ſit adiecta ei, quod implendũ eſt, antequàm quæratur emolumentum. num. 84.
vel ſi diſpoſitiuis adiecta ſit. num. 85.
præſertim in dubio. num. 86.
vel ſi iungatur actui imperfecto. nu. 87.
88 *Legatũ quãtũs modale ſit, tamẽ implẽdus eſt modus legato iniũctus, et cautio præſtanda de illo implendo, antequàm legatum ſolui debeat.*
89 *Dictio* (dummodò) *operatur, vt ſemper implẽdum ſit illud, quòd ſub ea diſponitur.*
alioquin actus nullus, & inualidus, atq; inefficax remaneret, & diſpoſitio. num. 90.

ARGVMENTVM.

Subreptium, quando dicatur reſcriptum ob non factam litis pendentis memoriam? Et quando moroſus quis dicatur in legatis ſoluendis, ſi iuſtam habuit differendi cauſam, vel dilatio ſit eidem conceſſa per Principem ad ſoluendum? Et nùm dictio dummodò conditionem, vel modum importet, & quando? Non inutilis Reſponſio, nec inconcinna.

RESPONSIO. XXXIX.

1 VEritatis ea sẽper, & vbiq; vis eſt, in omnibus, atquè præſtantia, vt rebus ipſis cunctis ſuperior habeatur, nequè quibuſcunquè aduerſis mutari vnquã valeat, atq;
2 peſſundari. *can. veritate. 5. cũ ſeq. 8. diſt.* Nihil eſt .n. veritate fortiùs, nihilq; valẽtius. Quoniã for
3 tior, ꝑ omnibus. *Esdræ lib. 3. c. 4. n. 31.* Vnde ipſi cedũt omnia. *can cõſuetudo. 9. diſt. 8. tex. in l. illicitas. 6. §. veritas. ff. de off. præſid. Fred. de Sen. cõſ. 252. Reuerẽd. P. in prin. meus Marãt. cõſ. 34. n. 1. Rolãd à Valle. cõſ. 11. n. 2. lib. 3. Iacob. Thomin. dec. Lipſien. 20. n. 55. Barboſ. aſſiom. 224. num. 5. in fin.*
4 Quicquid nẽpè veritatis eſt, totũ à Deo eſt, *vt S. Tho.* (inqt) *1. p. q. 16. ar. 5. ad 3.* Cũ nedũ in ipſo
5 ſit veritas, ſed ſit sũma, & prima Veritas. *vt idẽ S. Tho.* loquitur *d. art. 5. in corpor.* & *Ioannis. 14. 6.* Infallibilis ipſa veritas verbum Patris: *Ego ſum*

Digitized by Google

via (inquit) Veritas, & vita. & ſequitur can. conſuetudinem. 6. d. diſt. 8.

6 Amare igitur nos decet veritatem. tex. in l. cũ
ita. 62. citrà fin. ff. de condit. & demonſtrat. Quòd
7 ipſa iuſtitiæ Mater ſit, vt Bald. inquit, in l. liber-
8 tini ff. de ſtatu homin. Eamq; ob id tueri, atquè
pro ea ſtare nos oporteat. ad tex. in l. puniri. 3.
cum Gloß. in verbo. iudices. C. ſi contrà ius, vel vti-
9 lit. public. l. fin. ff. de appellat. Nam vera omnia
in vnum conſonant. ſecundum Ariſtot. 2. ethicor.
Quarè duobus exiſtentibus amicis, Socrate, &
10 Platone, Magis amica veritas, vt idem ibidem
Ariſtoteles loquitur & ſequitur Marian. Socin.
conſ. 8. viſis diligenter. in princ. lib. 1. Barboſ. dict.
aſſiomat. 224. num. 2.

Et ſi igitur plurimum Tribunali debeam Reuerendæ Fabricæ, cogunt me tamen iura Domini Caroli Maiorani, vt pro veritate, & pro Carolo Carolus aduerſus eiuſdem Fabricæ Oeconomum nunc reſpondeam.

11 Non itaq; primò nocere poterit eidem Domino Carolo ad ſubreptionem, vel diplomatum obreptionem à Sancta Sede Apoſtolica obtentorum, obiecta exceptio litis pendentiæ in ſupplicatione haud expreſsæ.

12 Nullũ .n. ex hoc Fabricæ præiudiciũ ingeneratum fuit; cùm nullũ adhuc ius in legato quęſitũ eſſet, cuius ſoluẽdi nõ dũ ceſſerat dies. Vnde in nulla cõſtitutus adimplendi mora Carolus fuerat. Nulla igitur in ſupplicatione litis pẽdentiæ memoria fieri debuit; cùm in nullo ex his, quæ à Põtifice petebãtur præiudiciũ Tribunali fieret. doctrina eſt notabilis Bellam. dec. 748. col. 2. in 2. caſu. verſ. aut loquimur. n. 3. per doctrinã Innoc. in c. ſignificãte. 69. in princ. verbo. reuocarent. de appell. vbi ſequẽtibus loquitur In-
,, noc. Nõ .n. prohibẽdi sũt lite pẽdente, etiã noua fa-
,, cere ſine præiudicio iuris aduerſarij; ſufficit .n. quòd
,, aduerſarij nõ interſit. allegat pro hoc tex in l. loci. 4. §. in confeſſoria, & §. ſequẽti ff. ſi ſeruitus vendicetur. Et ſanè in §. in confeſſoria: ſic loquitur
,, tex. (libuit .n. eius verba hic referre) Sed videa-
,, mus, qui poſſũt eſſe fructus ſeruitutis; & eſt veriùs
,, id demũ fructus nomine cõputandũ, ſi quid interſit agenti, ſeruitutem non prohiberi. In tex. verò ſe-
,, quent. in §. ſi fundus ſequẽtibus loquitur Vl-
,, pianus: Sed in æſtimationẽ id, quod intereſt veniet;
,, ſcilicet, quod eius intereſt, qui experitur. hæc tex. Hanc eandẽ Innoc. & Bellameræ ſentẽtiã ſequitur Felin. in c. 1 nu. 15. in 6 fallent. verſ. & ad hoc vide. de reſcrip. Rationẽ autẽ dicti infert idẽ Bellamera ibid. col. 2. circa med. verſ. ratio huius
,, ſecũdi dicti, dicẽs: Quia omnia talia edicta probi-
,, bẽtia impetrationẽ reſcripti lite pẽdente, intelligun-
,, tur ſi partis interſit. l. 2. §. vlt. ff. ſi quis in ius vocat.
,, non ierit. l. 1. §. 1. cum ſimilib. ff. quod quiſq; iuris.

13 At inſtabit Oeconomus; eſſe ſaltim de futuro ius Fabricæ. Vt non facta proinde memoria litis pendentiæ ſuper eo, ſubreptitium reſcriptum euaſerit.

Verùm Reſpondebit Bellamera ibid. circa fin.
,, Quod talia futura, quæ ſe habẽt ad eſſe, et non eſſe,
,, ac merè contingentia, non sũt ponderanda, quia non
,, habent ſpem de præſenti in aliquo iure bono funda-
,, tã. l. ſciendũ. 15. §. penul. ff. qui ſatiſdar. cogãtur, vbi
,, Gloß. in verbo. poſſit. ſubdit Non inſpici, quod eue-
,, nire poteſt, ſed quod præſens. l. 1. ff. de in litẽ iurand. l. Iulianus. 17. ff. ex quibus cauſis.

14 Nec itẽ (fac eſſe, quòd ſi de litis pẽdẽtia mentio facta fuiſſet, tardiùs, vel difficiliùs ſaltim Põtifex dilationẽ ad ſoluẽdũ Carolo conceſſiſſet) breue ſubreptitium euaſiſſet, quòd illius memoria facta minimè fuit.

15 ,, Quia nõ omnia tacita, quibus expreſſis re-
,, ſcriptũ nõ fuiſſet obtentũ, ſubreptitiũ illud red
,, dũt. vt eſt caſus de litis conteſtat. c. 1. lib. 6. vt lo-
,, quitur Thomas Faſtiolus dub. 64. nu. 3. quẽ ſequitur Menoch. de arbitr. caſu. 202. num. 22.

16 Ad ſubreptionẽ autẽ arguendã, perpẽdendum eſt tẽpus ipſũ gratiæ, & impetrationis, nõ verò præteritum, neq; futurum. Rota apud Card. Seraphin. deciſ. 936. num. 1.

17 Quemadmodũ nè pili quidem officit ad inficiendũ vitio ſubreptionis, vel obreptionis reſcriptũ; quod in impetratione expreſſio fiat ſimplicis Beneficij, tacito quòd de præterito aliquãdo curatũ fuerit, & Parochiale. Cùm ſat fuerit ſi impetrationis tẽpore ob populi carẽtiã ſimplex euaſerit. Nàm, & ſi porrò habitu ſaltim Curatũ nuncupari poſſit; actu tamẽ, & in exercitio ſimplex eſt, atq; in ſimplicis naturã per-
trãſijt. Gl. in c. licet canon. 14. verb. Parochialis. de elect. in 6. & ibid. Barboſ. n. 16. Rota apud eund. Seraphin. d. dec 936. n. 2. et ita reſpondiſſe Rotã in vna Conchen. Beneficij. 11. Maij. 11. 1609. corã Cardin. Sacrato. ſe patrocinãte refert Ill. D. meus Ricciullus Epiſc. Vmbraticen. nũc S. Inquiſitionis Miniſter Generalis in hoc Regno. tract. de iure perſonarum extrà gremium. lib. 1. cap. 14. nu. 2. & 3. Rota apud Card. Canaler. deciſ. 164. num. 3.

18 Nec refert quidquã, impetraſſe mè Iudicẽ aduerſũ tè, quẽ obnoxiũ mihi credebam, ſi verè nil quidquã impetrationis tempore mihi deberes; quãuis ex poſt facto præſentationis videlicet tẽpore reſcripti, obnoxius mihi repe-
19 riaris. Cùm ne terũtij quidquã proficiat ad futuras actiones impetratũ reſcriptũ. tex. eſt cùm Gloſ. in c. quia nonnulli. 43. aliàs fin. de reſcrip. Speculator. lib. 2. par. 1. de reſcripti præſtatione §. ratione autem cauſa. n. 16. & 21.

20 Sanè quoniã id, de quo agẽdũ eſt, primũ quidẽ in rerũ natura eſſe debet, quàm de eo agatur. l. quidã referũt. 14. §. 1. ff. de iure codicillorum. Gloſ. in d. c. quia nõnulli. 43. verb. ad futuras de reſcrip. gloſ. in c. ad diſcutiẽdum. 13. verb. accuſari. de deſponſat. impub. l. diuus. 25. ff. de militar. teſtamen. Farinac. de inquiſit. q. 3. n. 1. in fin. ver. ratio autem.

21 Nec quæuis ſubreptio vitiũ reſcripto inurit; ſed quæ dolo admittitur. c. ſuper litteris. 20. de reſcrip. Bellam. dec. 4. Rot. apud Seraph. d. dec. 936. n. 3.

22 Neq; omiſſio quælibet gratiã ſubreptitiã reddit; ſed illa dũtaxat, quæ ex iuris diſpoſitione exprimi debet Verall. dec. 310. n. 3. p. 1. Caſſad. dec. 10. ſub n. 1. de præb. ad gl. in clem. 1. verb. non alteri de præb.

23 At qui verò antè diem agendo, audiri nemo debeat; cùm malè agat, qui ante diei agit aduẽtum,

Digitized by Google

tũ.l.1.§.fin.ff.quãdo dies vſusfructus legati cedat.
34 Ante diẽ cùm egeeit Fabricæ Oeconomus.
Emanata inde vtiquè citatio nullius roboris,
ac momẽti ſuit; vt quicquid inde poſtea pro-
ceſſit, in nihilum euanuerit.
25 „ Plunè quoniã quæcunq; gerimus, niſi le-
„ gitimo ex principio originem trahant, ina-
nem noſtrum actum efficiunt, vt Paulus inquit
in l.quæcunq; gerimus.10.ff.de action.& obligat.
meus Maranta in aureo ſpeculo.in proœm. nu.4.
26 Quòd verò nullum eſt, nullũ producere valet
27 effectũ; Cùm non entis nullæ partes, nullæquè
dari poſſint qualitates.*l.ſi ſeruũ.4.§.1.ff.de act.*
empt.l.eius qui.41.§.quòd ſi ſtipulatus.ff.ſi cert.
petat.Dec.conſ.348.n.5.verſ.vlt.nõ obſtat. Barb.
aſſiom.162.nu.1.& aſſiomat.164.num.1.
28 Quòd autem caret ſubſtantia, carere quoq;
neceſſe eſt, & accidentibus. *l.lex quæ vectigali.*
31.ff.de pignorib.Bal.in l.cùm oportet.6.n.18.in fin.
C.de bonis quæ liber.Afflict.in c.1. quæ ſit 1.cauſa
bẽfic.amittend.in vſib.feudor.Gloß.3.num.57.
29 Quppè cùm accidens ſine ſubſtantia, quæ
illud ſubſtentat, eſſe minimè poſſit.*ſecundum*
Philoſ.& eſt tex. in l.2. ff.de vſufruct. Schenard.
conſ.42.num.14.par.1.Barboſ.aſſiomat.5.num.1.
30 Meminiſſe itaq; haud oportuit litis pendẽ-
tiæ nulliter inſtitutæ, & proceſſus nulli. Illius
igitue taciturnitas ſubreptionem minimè pe-
perit. *ſecundum Innocent. quem ſequitur* Felin. *in*
cap.cæterum.3.nu.2.verſ.limitu.3.de reſcript. idem
Feliu.in cap.ex tenore.16.nu.2.de reſcript.Afflict.
deciſ.366.num.10.
31 Veluti (Ecce tibi) ſubreptione notari re-
ſcriptum minimè poteſt, quòd memoriam nõ
fecerit eei iudicatæ, ſi lata ſententia nulla fuit.
32 Cùm nullo vnquam tempore in iudicatum
tranſiee illa potuerit. *Felin.d.cap.ſuper litteris.*
20.num.15. de reſcript. Afflict. *d.cap.1. quæ ſit 1.*
cauſa beneſic.amitteud.gloß.3. nu.15. Rota diuer-
ſorum.par.1.deciſ.644.nu.1. quæ eſt etiam in im-
preſſis *apud Illuſtriſſimum Seraphin.deciſ.493. nu.*
4.facit deciſ.Creſcent.8.de reſcript. in princ. & fuit
dictum in Miudonien Canonicatus 26. *Nouembris*
1516.coram Buratto.tom.1.in Poſthum. deciſ.783.
num.2, Rota *deciſ.297.num.5.& deciſ.366.n.11.*
33 *poſt 2.volum.conſ.Farinac.* Idem nempè, ac vnũ
iudicium eſt de ſententia nulla, & inualida,
atq; de ea, quæ non extat. *Gratian. forenſ.par.5.*
34 *cap.850.num.15.* Subeeptitia veeò Gratia im-
petrata dici haud quaquàm poteſt, ſi impeteãs
qualitatem reticeat, de iure nullo pacto conſi-
deratam.*Verall.deciſ.224.par.3.*
45 Neq; omniũ, quæ Pontificem difficiliorẽ red-
dere ad cõcedẽdũ poſſunt, meminiſſe oportet.
poſt Felin.d.c.ſuper litteris.col.5.& 6.et Abb.ibid.
col.ante penult.ad Gloß.ibid.in verbo. litteras. de
reſcript. Mandellius*.conſ.404.n.5.* Sed ea dũtaxat
apeeire ſufficiat, quæ in ipſis iuris codicibus
enarrata reperiuntur. *vt Mohedan.* inquit *deciſ.*
36 *335. aliàs.7.de reſcript.* Inualidã autẽ citationẽ
nil operari *ex Gloß.fin.in l.accuſatoribus.4. C.de*
accuſat. peobat alijs eelatis Felin.*in d.c.ex teno-*
re.16.n.5.ver.quòd citatio inualida de reſcrip. Rota
37 *apud Card.Mantic.dec.2.n.5.& dec.8.n.1.* Vnde
nec aectat citari ad cõparendũ, ſi in ipſo cita-
tionis veſtibulo, iniuſtitiã, atq; inualiditatẽ inſi-
nuet, quãuis aliquo caſu iuſtificari valeat; niſi
fortaſſis admodũ circũſpectus eſſet Iudex, qui
eã relaxauit, atq; vir frugi, & honeſtus. *ex In-*
noc.in c.præterea.2. n.3. de dilationib. Natta conſ.
556.n 4.lib.3.et ſequitur nouiſſimus Nicolaus Ca-
luolus cõm.cõcl.ad praxim iudiciariã.§.citatio.cõ-
38 *cluſ.4.n.8.& 9.* Veeiſimile igitur haud eſſe vi-
detur, moueri potuiſſe Pontificẽ, vel ad dene-
gandã, vel ad difficiliùs petitã gratiã Carolo
concedendã, dilationis ad ſoluendũ rationabi-
libus ex cauſis; ſi litis pẽdentiæ nulliter ꝑ Oe-
conomũ intentatæ, quinimò, & ꝑmatueẽ, antè
.ſ. tẽpus faciẽdæ ſolutionis, mẽtio in reſcripto
facta fuiſſet; vt dictus *Bellamer. d. dec.748.* in fi-
„ nalibus verbis loquitue, *Quia* (inquiẽs) *non eſt*
„ *veriſimile Papã poſſe moueri ad denegandũ ex tali*
„ *lite, ſine aliqua rationabili cauſa motu; nec etiã ex*
„ *non iure, ſeu non intereſſe alterius.* hæc ille.
Faceſſat eegò per Oeconomũ de ſubreptio-
ne aſſumpta obiectio ob non expreſſam per
Caeolum litis pendentiam.
Nec vrgebit ſecũdo aduerſus eũdẽ, Oeconomi
39 obictio: Subreptitiũ videei ſaltim ſecundũ ee-
ſcriptũ pee Caroliũ impetratum non facta me-
moria primi, in quo octo menſiũ dilatio eidem
ad ſoluendum cõcedebatur, abſquè vlterioris
prorogationis ſpè.
40 Etenim, .n. verò. Cùm fuerit hæc ſecũda gra-
tia, noua petitio, nouũ negotiũ, noua ees, & à
priori nõ dependẽs, eius meminiſſe nõ vtiquè
oportuit; vt optimè ad limitationẽ *tex. in c.fin.*
de filijs præsbyter.lib.6. diſtinguẽdo docet Moli-
na de Hiſpan.primog.lib.4.c.3.nu.40.& 41.cũ ſeq.
& ſequitur alter Molina è Societ. Ieſù de iuſtit. et
iur.lib.3.d ſp.650.n.4.P.Sanchez de matrim. lib.8.
diſp.23.n.5.& n.11.et 12.Creſcẽt.dec.7.de reſcript.
41 *n.1.* Nouũ autẽ dicitue; ꝙ nũquã antea fuerat.
ſecundũ Gloß.Ioan.And. in c.generaliter.13. verb.
de nouo.de elect.in 6.ex tex.in c.auaritiæ.6 eod.tit.
42 *et lib.* Noua item gratia nuncupatur, quæ ali-
quid aliud addit primæuæ. *ſecundum Rotam per*
Creſcent.d.dec.7 aliàs.11.n.1.de reſcript.
43 At noua qualitas, ſiuè nouũ accidens enti ſu-
per additũ, ipſũ in noua ſpecie cõſtituit, & al-
terius facit eſſe naturæ. *Natta, qui alios refert*
cõſ.23. n.26.vol.1.ſequitur Cacher.dec.23.nu.26.
Nã ſecundũ Ariſt.*8.metaphiſ.tex.10.to.3.* quẽ ſe-
44 quitur S.*Tho.3.par.q.62.ar.2.in 3.argum.* omnis
additio, & ſubtractio in formis variat ſpeciem.
45 Quemadmodũ additio, ſiuè noua cõuẽtio, vel
noua qualitas conceſſionẽ facit eſſe nouã. & à
priori diuersã.*arg.tex. in l.ius ciuile.6.ff.de iuſtit.*
et iur.Rota p.2.diuerſ dec.160.n.9.& in recẽt.p.1.
to.2 dec.969.n.4. Cabed.*dec.120.nu.15.par.1.*
46 Atq; noua forma, & qualitas inueſtituræ ad-
dita, nouũ cõſtituit feudũ, eſtò antiquũ ꝑ prius
fuerit.*Cacher.alios referens.d.dec.23.nu.21.et 22.*
Maſtrill.dec.56.n.19.cũ ſeq.par.1.Affli.dec.195.
n.5.Rota Verall.dec.16.n.4.p.2. ſequitur Borrell. in
ſum.omn.dec.tom.2.tit.34.de feudis.n.672.

 47 Hinc

Digitized by Google

47 Hinc fit, quòd reſcriptum, quòd contra ius
aliquid concedit, mutat naturam, vt non iam
amplius reſcriptum, ſed priuilegium dici, ac
nuncupari debeat. argum. tex. in can. priuilegium
3. diſt. Gloſſ. in cap. 1. in verbo. noſcatur. in fin. de
conſtit. in 6.
48 Non oportuit igitur in hoc ſecundo prioris
meminiſſe reſcripti, cũ diuerſũ hoc ab illo fue-
rit; vt nõ rectè ab vno ad aliud nunc inferatur.
per tex. in l. inter ſtipulãtẽ 83. §. Sacram. ibi: ſed hæc
, diſſimilia sũt. ff. de verb. oblig. nedũ q dẽ remotiuè,
ſed neq; poſitiuè, vt loquitur gloſ. 1. per illũ text.
in l. naturaliter. 12. §. nihil commune. vbi Iaſ. nu. 22.
ff. de acquirend. poſſeſſ.
Nec tertiũ faciet obiectũ, q̃ de mora obtun-
dit Oeconomus aduerſus Carolũ, vt ex hoc v-
no ſaltim putet ius ſibi eſſe. Præterquàm, quòd
equidẽ à SS. D. N. Paulo ſibi cõceſſa dilatione,
in mora interim fuiſſe Carolũ ſoluẽdi nemo ſa
nę mẽtis admittere valeat, quòd culpę coargui
49 minimè poſſit, q lege pmittẽte q dquã facit. l.
Gracchus. 4. C. ad l. Iul. de adult. reg. l. nemo dãnũ.
194 ff. de reg. iur. reg. quod quis mãdato. 24. de reg.
50 iur. in 6. Neq; negligẽs eſſe dicatur, q lege ceſ-
ſat permittẽte. Alciat. inquit cõſ. 32. nu. 20. lib. 6.
51 reſponſ. Aſt mora tũc ſanè contrahitur, cùm in
culpa quis vertitur ſoluẽdi, vel faciendi. l. mora.
32. ff. de vſur. Cagn. in l. quod à tè. n. 7. ff. ſi cert. pet.
Verùm, dilatione pẽdẽte per SS. Dñm Carolo
facta, in nulla fuit ille ſoluẽdi culpa; nullã igitur
52 cõtraxit morã, q̃ ppẽdi minimè poteſt dilatio-
ne currẽte, quę ad ſoluẽdũ data ei fuit. l. lecta.
40. §. ſed, cùm fortis. verſ. neque .n. in mora eſt. ff. ſi
cert. pet. Rot. apud S. mem. Greg. XV. dec. 204. n. 25.
& dec. 573. nu. 6. Carol. de Graſſis de exceptionib.
except. 32. num. 125.
53 Nihilominus tñ (ſi ac in aliquã incidiſſet morã)
illa tñ Carolo officere haud poſſet, gratiosè ſi-
bi per Pontificẽ remiſſa. Sic nẽpè in gratia ille
, fatur: Decernẽtes tè propterea in aliquã pœnã, tàm à
,, D. Alphonſo forſan, quàm à iure, vel ab homine
,,, quomodolibet inflictã, minimè incurrere, neq; in-
,, curriſſe dici, aut cenſeri poſſe.
54 Decet autẽ conceſſũ à Principe beneficium
eſſe manſurũ. reg. decet cõceſſũ. 16. de reg. iur. in 6.
55 Quod laxã admittit interpretationẽ, etiam in
tertij præiudiciũ, vbi gratiæ verba hoc ipſum
important, vt in caſu noſtro. vt per Dec. cõſ. 113.
viſo tenore. n. 6. ſequitur Card. Tuſc. to. 1. litt. B. cõcl.
49. n. 11. & Barboſ. aſſiom. 36. num. 3.
Sed inſtat Oeconomus: Eſſe has clauſulas ge-
rales ex ſtylo Curiæ, ſiue Datariæ, vel Cãcella-
riæ apponi cõſuetas, atq; non ſatis proinde at-
56 tendendas, vel magni faciendas. Quemadmo-
dũ Generales in inſtrumẽtis adiectæ clauſulæ,
ex cõſuetudine magis Notariorũ, quàm ex par
tiũ contrahentiũ volũtate ſcriptas videri; atq;
non adeò æſtimandas, vt magnũ quid operari
valeãt docet Bar. in l. 1. in 6. q. in fi. ff. de iure codi-
cillor. ſequitur Cacheran. dec. 112. nu. 15. & Iacob.
Cancer. variar. reſol. lib. 3. cap. 15. num. 159.
Verùm in caſſum hæc per Oeconomum ef-
funduntur.

Vel enim Generales has eſſe clauſulas con-
cedet Oeconomus, & de ſtylo conſuetas ap-
poni. Vel particulares.
57 Si hoc ſecundum concedet, vt verè partila-
res eſſe oſtẽdunt facili negotio verba ipſa gra-
,, tiæ, quæ ſic ſe habent: Non obſtantibus volunta-
,, te dicti Alphonſi, quàm in, & quòad hoc dumtaxat
,, ſufficiẽter, & expreſſè cõmutauimus; alijſq; præmiſ-
,, ſis, & conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtoli-
cis &c. Non vtiq; fruſtrà illas aſcriptas fuiſſe
annuet. Cùm eò appoſitæ cenſeantur; vt ſuum
operarẽtur effectũ, neq; ſupuacaneę forẽt. tex.
in c. 1. de reſcript. extrà. c. ſi Papa. 10. de priuil. in 6.
Bellon. conſ. 7. n. 12. Gonzal. ad reg 8. gloſ. 30. n. 15.
Maceraten. variar. reſol. lib. 1 reſolut. 9. num. 4.
58 Et alioqui iuris correptio magis toleretur,
quàm quòd verborũ ſuperfluitas in reſcriptis
arguatur Aym. cõſ. 92. n. 5. & conſ. 105. n. 7. Rota
dec. 121. n. 25. p. 1. diuerſ. Vt ſublata proinde po-
95 teſtas Iudicibus videatur, ne latũ quidẽ vnguẽ
à verbis ipſis reſcriptorũ diſcedẽdi. vt Gloſ. do-
cet. in l. pedius. 7. §. in ſeruũ. ff. de recipt. arbitris. quã
ſequitur Surd. dec. 175. n. 2.
60 Quia profectò Signatura, quæ cum myſterio
apponit clauſulas, ſuperfluis non vtitur, alioqn
fruſtra mẽbranas occuparet, vt loquitur Caſ-
ſadorus. dec. 3. n. 4. vt lite pendem. & deciſ. 3. n. 31.
61 de præbend. Vnde, quod Signatura, vel Can-
cellaria, ſiue etiam facit Dataria, Papa ipſe fa-
cere videtur, quamuis per alios faciat. vt dictũ
fuit in Conchen Beneficij. 14. Novemb. 1611. coram
Damaſceno. dec. 387. n. 6. tom. 1. poſthum.
62 Si verò primũ. Cùm legẽ in hoc faciant hu-
iuſmodi clauſulæ; quòd Tribunalis ſtylus legẽ
faciat; ſeruandæ vtiq; omnimodò erunt. cap. ex
litteris. 11. de conſtitutionib. c. venerabilis. 8. quod
eſt penult. de confirm. vtili, vel inutil. c. quàm graue.
6. de crimin falſi. Card. cõſ. 30. n. 24. Guid. Pap. dec.
198 nu. 2. Reg. Carol. Tapia. dec. Sac. Concil. 52. nu.
2. Rota in Ianuen Pecuniaria 16. Martij 1612. co-
rã Vbaldo. deciſ. 393. n. 4. in recẽt. par. 1. tom. 1. quæ
eſt etiã in impreſſis apud Farin. poſt 2. vol. cõſ. dec.
363. ſub nu. 3. Cencd. q. 32. n. 7. verbis etiã accedit.
Io. Azor. inſtit. moral. par. 2. lib. 8. c. 7. q. 6. ver. ſi itẽ
roges. in fin. Reg. Scipio Ronit. dec. 27 num. 4.
63 Quinimò Romanæ Curiæ ſtylus aduerſus
etiã iuris cõmunis diſpoſitionem præualet; q̃
nouum ius conſtituat; vt alijs relatis ſequitur
Gratian. forenſ. par. 1. cap. 191. nu. 15. & nu. 16.
64 Quod, ad ſtylũ Cancellariæ extenditur. ſecũ-
dum Card. in clem. ſæpè. §. ei quia de verbor. ſignif.
Gonzal. ad regul. 8. gloſ. 6. n. 210. Garſias de benef.
par. 1. cap. 5. num. 87.
65 Nec refert, quod de generalibus clauſulis p
Notarios apponi cõſuetis aſſumebatur. Non
par .n. in vtroq; eſt ratio. In cõtractibus nẽpè
cõtrahẽtiũ attẽditur volũtas, nõ autẽ notario-
rũ cõſuetudo clauſulas deſcribẽdi; vt nihil illæ
ppterea aduerſus cõtrahẽtiũ mentẽ, & ſenſũ
operari valeant. l. cõtractus. 24. §. ſed hæc ita. ff. de
reg. iur. reg. contractus. 85. de reg. iur. in 6. Couar. in
relect. de teſtam. in rub. p. 2. n. 14. Rot. apud Cardin.
Seraph. dec. 787. num. 2. & in recent. par. 1. tom. 2.
deciſ. 669. num. 4.

66 Satis

66 Satis verò aliter eſt in clauſulis de ſtylo, vel Datariæ, vel Cancellariæ, ſiue etiam Signaturę aſcribi conſuetis. Cùm illæ à voluntate emanarint Summorum Pontificum, & de eorumdem voluntate, & conſenſu apponi videantur. *Rota decis. 50. de reſcript. in antiquis. & deciſ. 9. vbi Papazon. & deciſ. 28. eod. tit. in nouis.*

67 Cùm ea, quæ fiunt in Cancellaria, in Conſiſtorio Papæ fieri videantur. *Gomeſ. ad regul. Cancell. de triennal. poſſeſſor. q. 7. col. 2. verſ. prætereà iſtam opinionem. Rota in d. Conchen. Beneficij coram Damaſceno. deciſ. 387. n. 6. in poſthum. tom. 1.*

68 Et Datarius organum dicitur mentis, & vocis Papæ, ſicuti alij officiales eiuſdem; vt quod illi faciunt, Papa ipſe facere videatur. *Gonzal. ad d. regul. 7. Gloſſ. 63. num. 60. Rota apud Card. Caualer. deciſ. 285. n. 1.* Verùm enim verò, eſto nulla data Carolo dilatio eſſet ad ſoluendum: Neq; ſic tamen in mora conſtitui poterit per Oeconomum, vt agere proinde ipſe ad intereſſe minimè valeat.

69 Qui enim fieri poteſt, vt in mora ſoluendi fuiſſe Carolus dici valeat; qui iuſtam litem agendi cauſam habuit, ſuper tota hæreditate lite ſibi dicta, atq; denunciata. *Gloſſ. in l. quod tè 5. verbo. detrimentum. ff. ſi certum petatur l. qui ſine dolo. 63. vbi Decius. num. 2. ff. de regul. iur. Vincent. de Franch. deciſ. 583. num. 7. & ſeq. Rota apud Card. Mantic. deciſ. 78. num. 5. Card. Tuſcus tom. 5. littera. M. concluſ. 376. num. 20. & ſeq Nouar. par. 2. quæſt. forenſ. q. 86. n. 14.*

Neque enim interim ſoluiſſe debebat, vt poſtmodum ſolutum indebitè repeteret. Qui-
70 nimò nec repeteret. Cùm ad pias cauſas legatum, etiam indebitè ſolutum minimè repetatur Gentium. *tex. in §. fin. inſtitution de obligat. quæ ex quaſi contract. naſcuntur. tex. in l. cùm 11. 32. §. ſi in ea opinione. & §. ſi mulier. ff. de condit. indebit. Matthæus de Matthæſilais. ſingul. 41. Pronus meus Robertus Maranta conſ. 93. num. 16. Tiraquell. de pia cauſa. priuileg. 77. & priuil. 125. Roman. conſ. 428. in terminis propoſitæ quæſtionis. num. 2. Calderin. conſ. 19. verſ. ad ſecundum dico de teſtament. Marta voto. 3. num. 6. Sebaſtian. Medic. opuſcul. 4. ſub num. 10. verſ. quinto conditio. Muta deciſ. 28. num. 10. & 11. & diximus ſupra reſponſione noſtra. 11. in fin.*

71 In mora autem ſoluendi haud eſſe videtur, qui poteſt exceptione aliqua ſe tueri, ne ſoluat. *regul. non eſt in mora. 60. de regul. iur. in 6. tex. in d. l. lecta. 40. §. ſed, cùm fortis, verſ. neque enim in mora eſt. ff. ſi cert. petatur. d. l. quod tè. 5. vbi Scribent. ff. eod. l. ſi quis ſolutioni. 24. ff. de vſur. Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 3. caſu. 220. num. 46. & 48. cum ſeq. Surd. deciſ. 179. num. 15. Verall. deciſ. 108. num. 10. par. 2. Gratian. forenſ. par. 1. cap. 42. num. 25.*

72 Faciliùs autē excipienti ſuccurritur, quàm agenti. Quoniam quæ ad agendum temporalia, ſunt ad excipiendum perpetua. *l. purè 5. §. fin. ff. de doli mali except. Gloß. in cap. ſi autem. 9. verbo. excuſari. vbi* Felin. *num. 6. de reſcript. Lancellott. de attentis. par. 3. cap. 23. num. 85. & num. 86.*

73 Exceptio nempè, quæ intentionis eſt excluſio, defenſionis eſt ſpecies. *l. 2. ff. de exceptionib. cap. cùm inter. 5. ibi: legitima defenſio. eod. tit.*

74 Quò fit, vt licet quidem ab agendo excommunicationis fune legatus repellatur. *cap. intelleximus. 7. de iudic.* ab excipiendo tamen minimè reijciatur. Nè actore impugnante, reo defenſionis copia denegetur. *d. cap. cùm inter. 5. de except. Gloß. fin. in fin. d. cap. intelleximus. Carolus. de Graſſis. de exceptionib. except. 4. num. 51. & ſeq.*

75 Moroſus igitur haud nuncupabitur, qui facto præpeditur aduerſarij, quò minùs impleat, quæ implere eum oportebat *Bart. in l. ampliùs num. 8. in fin. ff. rem ratam haberi. Gonzal. ad regul. 8. in proœm. n. 41. Verall. d. deciſ. 108. n. 6. par. 2.*

Neque hac vna dumtaxat exceptione, ad moram ſequeſtrandam, vtitur, tueturquè ſe Carolus; verùm etiam, quòd fuerit legatum quingentorum Patribus Sanctæ Mariæ de Carmelo Ciuitatis Salerni ſcriptum, ſub conditione relictum. Sequentibus enim teſtator loquutus fuit.

,, *Item laſcio alla Chieſa di Santa Maria del Car-*
,, *mine di Salerno ducati 500. purche ſotterrino lo*
,, *mio corpo in detta Chieſa.*

76 Conditione autem pendente, nullo modo interim ad relictum ſoluendum heres tenetur. *l. qui hæredi. 44. §. fin. l. qui ſub conditione. 110. ff. de cōdit. & demonſt. Gloß. in c. verùm. 4. verbo. cōditione. de condit. appoſit. Abb. conſ. 27. par. prima. num. 1.*

77 Nempè, quòd illud conditio in diem vſquè differat implementi; cùm ſit conditio legati quædam ſuſpenſio. *Bart. in l. 1. nu. 1. ff. de condit. & demonſtrat. & conſ. 4. num. 3. par. 2. Molin. de Hiſpan. primogen. lib. 2. cap. 12. num. 4. Maſtrill. deciſ. 78. num. 7. par. 1.*

78 Vt nihil omninò certi interim, dū in ſuſpenſo diſpoſitio eſt, cōditio ponat. *l. ſi quis ſub conditione. 8. ff. ſi quis omiſſa cauſ. teſtament. Rota apud Cardin. Mantic. deciſ. 244. num. 4.*

79 Quam ob cauſam, creditor haud dicetur is, cui ſub conditione quidquam debetur; ſed tūc demum, cùm conditio extiterit, vt Vlpianus loquitur *in l. is, cui. 42. ff. de action. & obligation.*

80 Oportet igitur impleri conditionem, priuſquam ex legato commodum acquiritur legatario *dict. l. qui hæredi. 44. de condition. & demonſtrat. l. Thais. 41. §. Stichus. ff. de fideicommiſſar. libert. Rota apud Mantic. deciſ. 257. num. 2.*

81 Vt ad ſubuertendum actum conditione vllatum, ſat fuerit, ſi vel in minimo conditioni non pareatur. *Mantica. d. deciſ. 257. num. 4.*

82 Et planè, licet quidem dictio illa (*Purche ſotterrino il mio corpo*) quæ latinè reddi poteſt (dummodò hument, vel ſepulturæ mandent corpus meum) ad vtrumlibet referri valeat, vt & modū, & cōditionē inſerat. *tex. eſt in l. cùm ab eo. 41. ff. de cōtrah. empt. l. dūmodò. 2. de procurator. Rota apud Cardin. Mantic. dec. 256. num. 2.*

Hoc tamen caſu, cõditionem potiùs, quàm
modum importabit. Mãdauit equidem Teſta-
tor, qui diem clauſit extremum in Ciuitate
Neapolis, ſuum cadauer in Eccleſia Sanctæ
Mariæ de Carmelo huius Ciuitatis depoſiti
loco reponi; relictis tamẽ dictis ducatis quin-
gentum Patribus de Carmelo Ciuitatis Saler-
ni, dummodò eius corpus in dicta humarent
Eccleſia.

83 Reſpicit itaq; legatum hoc non planè lega-
tariorum commodum, ſed honorem, & vtili-
tatem diſponentis, qui in ea in Eccleſia cor-
pus ſuum humari iuſſit, ob deuotionem, & af-
fectum erga illam. Quare conditionale, non
ſanè modale nuncupabitur. *tex. in l. Titio cen-
tum. 70. in princ. ff. de condit. & demonſt. Aymon.
conſ. 59. num. 4. Cardin. Mantic. de coniectur. vltim.
volunt. lib. 6. tit. 14. num. 14. Molin. de inſtit. & iur.
tract. 2. tom. 1. diſput. 208. col. 4. verſ. quando mo-
dus diſpoſitioni eſt appoſitus.*

84 Deindè, cùm ſit dictio (*dummodò*) adiecta ei,
quod implendum venit antè, quàm quæratur
emolumentum, cõditionem referet, non mo-
dum. *ita ex d. l. Thais. 41. §. Stichum. ff. de fideicõ-
miſſar. libert. Aymon conſ. 10. num. 14. Surd. deciſ.
209. num. 4. Barboſ. de dictionib. dict. 95. num. 3.*

85 Prætcrea eſt dictio præfata (*dummodò*) (*Pur-
che*) diſpoſitiuis adiecta; quamobrem condi-
tionem ſapiet, & importabit, non planè modũ.
Rota par. 1. diuerſ. deciſ. 38. & apud Cardin. *Seraph.
deciſ. 1017. num. 4. Barboſ. d. dict. 95. num. 6.*

Cùm enim dictio hæc (*dummodo*) adijciatur,
vt diſpoſitio vim habere incipiat, ac ſuum ſor-
tiatur effectum; magis tunc conditionem, quã
86 modum indicit. In dubio præſertim, quò con-
ditio præſumenda potius eſt, quàm modus.
*l. à teſtatore. 108. ff. de condit. & demonſtrat. docet
Pater Molina. de inſtit. & iur. d. diſput. 208. col. 2.
in fin. verſ. quando autem verbum.* quamuis ab eo
diſcordare videatur alter Molina *de Hiſpan.
primogen. lib. 2. cap. 15. num. 30.*

87 Cæterùm, cùm iungatur dictio (*dummodò*)
actui imperfecto, perficiendo tamen ex poſt
facto, vt hic in caſu hoc noſtro, (*Purche ſotter-
rino il corpo mio*) conditionem vtiquè, non pla-
nè modum inferet. *Aymon. d. conſ. 10. num. 14.
Molin. de Hiſpan. primogen. d. cap. 15. nu. 29. Pater
Molin. d. diſput. 208. col. 2. verſ. iuxtà diſcrimen
primum Sanchez. de matrim. lib. 3. diſput. 83. nu. 2.
Barboſ. d. dict. 95. num. 4.*

88 Verùm (vt intactum nihil relinquamus) fac
modale fuerit legatum hoc. Nec ita quidem
moræ redargui poterit Carolus: Cùm ſaltim,
vt legatum conſequerentur, atquè quingento-
rum ſolutionem; cautionem præſtare debuiſ-
ſent Patres de modo, legato adiecto, implẽdo.
*l. ſi tibi. 19. ff. de legat. 3. Molin. de Hiſpan. primog.
lib. 2. cap. 12. num. 23. quem ſequitur alter Molina.
d. diſput. 208. col. 4. ib princip. verſ. quando aliquid
ſub modo. Acatius Repollen. de condit. & demon-
ſtrat. in rubr. cap. 4. num. 6.*

89 Semper enim implenda ſunt ea, quibus di-
ctio huiuſmodi (*dummodò*) adiecta fuerit, ſiuè
90 modum inferat, ſiuè conditionem. Cætero-
quin actus nullus, & inualidus remaneret, atq;
effectu fruſtratus, quem diſponens optauerat.
Eatenus enim reliquit, quatenus id fieret,
quod ſcripto edixerat elogio. *Barboſ. alios refe-
rens. d. dict. 95. num. 8.*

In mora ergò ſoluẽdi, cùm nullo pacto fue-
rit Carolus; & ex dilatione ſibi à Sanctiſſimo
D. N. data; & iuſtis ex cauſis excipiendi ad-
aduerſus legatarios ob litigia ſibi in tota hæ-
reditate dicta; & quòd demum fuerit legatum
conditione præpeditum, ne interim ad ſoluen-
dum cogi potuiſſet; Nihil reſidui eſt, quòd ei
officere poſſit. Vt receptui propterea per
Oeconomum canendum ſit.

Atq; ita ex his cenſoris virgæ ſubiectis, re-
ſpondendum cenſui.

CAROLVS MARANTA V. I. D. Aduocatus,

SVMMARIVM.

1 *Legatum intereſſe, & fructus, ſiue etiam
vſuræ, ſatis inter ſe diuerſa perpendun-
tur.*

*& vſuræ ad pecuniam, fructus verò ad rem refe-
runtur. n. 2.*

3 *Vſuræ, vt quæ extrinſecæ ſint rei, à die moræ,
fructus verò vti intrinſeci à die mortis, vel ad-
itæ debentur hæreditatis.*

4 *Intereſſe intrinſecum, & extrinſecum rei, inter
ſe diuerſa ſunt.*

5 *Intereſſe extrinſecum, cum in pecunia perpẽda-
tur, non debetur, niſi vbi mora intercedit.*

*nequè par eſt ratio intereſſe, & fructuum, quòd
his lex faueat, non æque illis. n. 6.*

7 *Intereſſe vbicunquè debetur, propter moram
inſurgit.*

8 *Pactum, quòd intereſſe etiam ceſſante mora de-
beatur improbatur.*

9 *Tempus à teſtatore præfixum ad legata ſoluen-
dum, ſeruari debet.*

10 *Hæres intra annum in mora non dicitur eſſe
legata ſoluendi.*

*vnde nullum intra annum intereſſe debetur.
num. 11.*

12 *Mora non ei currit, qui legitima ſe poteſt exce-
ptione tueri, ne ſoluat.*

13 *Moroſus non dicitur, qui ex lege dilationem ha-
bet ad ſoluendũ, non interueniente præſertim
interpellatione.*

14 *Pœnam ferre non debet; lege qui facit permit-
tente.*

15 *Intereſſe moræ eſt pœna, quod ſemper ſupponit
moram.*

16 *Mora eſt culpa, ſeu delictum culpabile in ſoluẽ-
do debitum.*

17 *Mora ſi non præceſſit, ac conſequenter culpa,
pœna non currit, ac cõſecutiuè intereſſe. et 18.
& 19.*

18 *Pœna non debetur vbi culpa non præceſſit.
& 19.*

20 *Culpa*

20 *Culpa, & pœna ſunt duo inuicem connexa, atq; ad ſe inuicem correſpectiua.*

21 *Annus, intra quem hæredes legatis facere ſatis debent, hæredum ipſorum fauore eſt à lege inductus.*

22 *Hæredi debet tantùm temporis ſpatium concedi, vt intra illud ſoluere valeat; nec debet ſtatim cum ſacco currere.*

vnde in mora interim conſtitui haud poterit. num. 23.

24 *Fauore, quod inductum eſt alicuius, eius in odium retorqueri minimè debet.*

Quod nulla iuris ratio, nullaquè æquitatis benignitas patitur. n. 25.

26 *Tempore, qui ſoluere debet, ſatis eſt ſi in vltima temporis parte ſoluat.*

27 *Tempore à teſtatore dato ad ſoluendum, ſufficit ſi in nouiſſima diei, vel temporis quis parte ſoluerit, ne mora coargui valeat, neq; ad intereſſe teneatur.*

Quod idem dicendum erit in tempore hæredi ad ſoluendum conceſſo n. 28.

29 *Diſparitatem qui obtundit, ipſe eius cauſam deducere tenetur.*

30 *Teſtatoris voluntas non maiorem vim habet, atq; lex ipſa, cùm lex ſit voluntas ipſa teſtatoris.*

31 *Voluntas legis, & teſtatoris æquiparantur.*

32 *Argumentum rectè dicitur à lege ad teſtatorē, & è contrà.*

33 *Diſparitas vbi nulla eſt, idem ius firmandum erit.*

34 *Anni tempus intra, quod legatis facere ſatis hæredes tenentur, nedum eorum fauore datus cēſetur, verùm, & ad eorum coarguendã ſocordiam:*

non itaq; curret de momento ad momentum neq; ignoranti & impedito. n. 35.

36 *Epiſcopi tunc demum exequendi voluntates defunctorum ius habent, ſi annus, hæredibus, & executoribus datus lapſus fuerit.*

Cui interpretationi concinunt declarationes Fabricæ diſponentes, ac declarantes, quãdo ius Fabricæ incipiat eſſe. n. 37.

38 *Fabricæ nullum ius competit, ſi hæredes intra tempus diſpoſitum, vel poſt illud, antequam Oeconomus per citationem illos negligentiæ conuincerit, ſatisfecerint.*

39 *Bulla Pij Quinti (Exigit) affertur, & expenditur.*

40 *Fabricæ Deputatorũ facultas pro portionibus, vel Quintæ, vel medietatis exigendæ, conditionalis eſt, ex dicta Pij Quinti Conſtitutione.*

41 *Conditio actus omnes, quibus adijcitur ſuſpendit in tempus vſquè implementi, atquè differt.*

42 *Dictiones (ſi, & poſtquam) conditionem inferunt diſpoſitioni, cui annexæ fuerint.*

43 *Dictio poſtquam, operatur, vt effectus diſpoſitionis non præcedat, ſed ſequatur factum.*

& excludit omne tempus anterius n. 44.

iuncta potiſſimùm verbo futuri temporis. n. 45.

46 *Mora irregularis non ſuffragatur Oeconomo Fabricæ, ſed regularis requiritur per diei aduentum, & interpellationem.*

47 *Interpellatio omninò requiritur, cùm venit quiſpiam ad negligentiam coarguendam alterius.*

48 *Mora non conuincitur interim pendente facto, quod exquiritur per teſtatoris diſpoſitionem.*

nec antea agi poteſt n. 51.

49 *Factum qui debet, in tempore illud præſtare tenetur.*

50 *Homo non niſi in tempore operari poteſt.*

52 *Soluere, qui promiſit, cum aliquo temporis temperamento intelligitur.*

& contrarium iniquum æſtimatur. n. 53.

54 *Mutuum dans, non poteſt ſtatim rem mutuatam repetere, ſed tenetur expectare aliquod tempus, intra quod re mutuata perfrui valeat mutuatarius.*

55 *Vino vendito, quod in dolijs erat, videri hoc quoq; actum, vt tempore competenti dolia expediantur ad nouam vindemiam.*

56 *Obligationibus facti, poſt moram, non verò antè, ad intereſſe obligatio ſuccedit.*

57 *Legatis in annuis tempus ad momentum currit.*

58 *Legatum annuum à die mortis debetur.*

& principio debetur anni. nu. 59.

limita in pecunia, & in legato quantitatis, num. 60.

ſecundo ſi contrarium appareat de mente teſtatoris. num. 61.

tertio ſi non ab initio legatum annuum fuerit, ſed ex poſt facto. num. 62.

63 *Negligentiæ nemo redargui poteſt intra tempus faciendi.*

64 *Mens conijcitur teſtatoris ex perſona, ad quàm verba directa fuere.*

65 *Declarationum Fabricæ alius locus expenditur, & num. 70.*

66 *Hæres fructus legatæ rei interim percipiens in mala fide eſt.*

vnde reſtituere illos tenetur nu. 67.

68 *Peccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.*

69 *Mens loquentis ex præcedentibus, & ſequentibus percipitur.*

71 *Fraude, & ex dolo ſuo lucrum quiſquam referre haud debet.*

72 *Extentio facienda minimè eſt de vno ad aliud, vbi diſtincta, & à ſe inuicem diſſita illa ſunt.*

73 *Lex, quod non dicit, nequè nos dicere oportet.*

ARGVMENTVM.

In mora, an dicatur eſſe ſoluendi hæres, qui in vltimo anni tempore ſoluit; & nùm fabrica ad intereſſe

anni

anni totius agere valeat? Et quæ diſtinctio inter fructus rei legatæ, & intereſſe illius? Multaquè ad ornatum, & intellectum declarationum Fabricæ. Non iniucunda Reſponſio.

RESPONSIO. XL.

QVia ſemel cepi, loquar; vt verbis, vtar Sãcti Patriatchæ Abrahæ Geneſ. 18. 27.

Non itaq; teneri Carolum Maioranam, ad annatam ſoluendam (vt Oeconomus Fabricæ putat) ducatorom ter mille per quond. Alphonſum Bologninum pro honeſtè puellis mattimonio locandis, relictorum: Cùm ipſe hæres intta annum, certo ſtatuto annuo cenſu, legato fecerit ſatis, reſpõdendum magis è veritate cenſeo.

Quod, vt adſtruam ſupponendum puto.

1 Differentiam non modicam intercedere inter vſuras, ſiuè intereſſe legatorum, & fructus eorundem. tot. tit. C. de vſur. & fruct. legat. vt vſuræ ad pecuniam referantur, fructus verò ad rem; vt poſt Petr. à Bellapertica in l. 2. C. de vſur. & fruct. legat. ſequitur Vinc. de Franch. deciſ. 583. nu. 4. Anton. Monach. deciſ. Bononien. 11. num. 66.

3 Et vſuræ, vt quæ in re ipſa nõ sũt, à die moræ debeantur; fructus verò, quòd ab ipſa nõ proueniant re, vel à die mortis teſtatoris, vel adhitæ ſaltim hæreditatis: ſecundùm varias in hoc Doctorum ſententias, vt per Salicet. in l. legatis. 4 nu. 3. C. de vſur. & fruct. legat. Burrell. conſ. 22. num. 12. cum ſeq. latè Marius Giurb. alios more ſuo plena referens manu. deciſ 97. Iacob. Cancer. variar. reſolut lib. 3. cap. 20. de legat. num. 17. cum ſeq. Anton. Faber in ſuo Cod. lib. 6. tit. 26. de vſur. & fruct. legat. diffinit. 1.

4 Aliud eſt enim intrinſecum, aliud verò extrinſecum rei intereſſe. Vt intrinſecum in ijs rebus omnibus cadat, quę ex ſe fructus, pariũt.

5 Extrinſecum verò in pecunia perpendatur. Quod ſanè debetur, vbi mora commiſſa eſt. l. numiſ. 3. vbi Gloſ. verbo æſtimatio. ff. de in litem iurand. l. 3. §. fin. ff. de eo, quod certo loco. Surd. dec. 260. num. 18. Quam diſtinctionem ſequi quoq; videtur Gaſpar. Rodriq. de annuis reddit. lib. 3. q. 7. nu. 91. cum ſeq. & nu. 98. & 99.

6 Non igitur par eſt ratio fructuum, atq; vſurarum, ſiue intereſſe. Nequè intendit lex æquè fauere vſuris, ſicuti fructibus; vt idem Rodricus inquit. d. q. 7. num. 99.

Hoc ſuppoſito. Sic nunc argumentor.

7 Intereſſe vbicunquè debetur, propter moram inſurgit, d. l. numiſ. 3. cum ſua Gloſ. verbo. æſtimatio. ff. de in litem iurand. l. vinum. 22. vbi Doctor. l. lecta. 40. §. ſed cùm fortis. ff. ſi cert. petat.

8 & de reb. credit. Adeò quidem, vt improbetur pactum, quòd etiam ceſſante mora intereſſe debeatur. Crauet. conſ. 320. nu. 2. Surd. d. deciſ. 260. nu. 18. Franciſ. Molin. de pact. nuptialib. lib. 3. q. 39. num. 20. Ioann. Grinell. deciſ. Senatus Dolani. 140. num. 17. Marcus Anton. de Amat. deciſ. Rotæ Marchiæ. 24. num. 4. in fin. Rota apud Cardin. Seraphin. deciſ. 1427. nu. 2. & in Romana multiplici 30000. 24. Febrarij. 1616. coram Pirouano in poſthumis. tom. 2. deciſ. 222. num. 3. Cardinal. Mantic. de tacit. & ambiguis. tom. 2. lib. 14. tit. 34. num. 3.

9 At intra annum (niſi aliàs tempus certum ſolutioni teſtator præfixerit, quod ſeruari debet. ad tex. in §. diſponat, in auth. de nuptijs colla. 9.)

10 in mora legata ſoluendi hæres haud dicitur eſſe. tex. in cap. 3. de teſtamen. vbi Gloſ. & Scribent. tex. in auth. hoc amplias. C. de fideicomm. vbi Gloſ. tex. in §. illud. cap. 4. in auth. de hæredib. & falcid. collat. 1.

11 Nullum ergo intra annum debebitur intereſſe.

12 Et quidem, ſi retinetur mora ne currat ei, quãuis ſolutionis labatur dies, qui legitima ſe poteſt exceptione tueri, ne ſoluat. tex. in l. ſciendum. 21. ff. de vſur. tex. in l. quod tè. 5. in fin. ibi: ſed ſi aliqua iuſta cauſa ſit. ff. ſi certum petatur. Iaſon. in l. 2. num. 19. C. de iure emphit. regula non eſt in mora. 60. de regul. iur. in 6. Cagnol. in l. non intelligitur mora. 89. num. 1. ff. de regul. iur. Crauett. dict. conſ. 320. num. 2. Menoch. de arbitrar. cent. 3. lib. 3. caſu. 220 num. 48. Verall. deciſ. 108. num. 10. par. 2. Gratian. forenſ par. 1. cap. 42. nu. 25. Marc. Ant. de Amat. d. deciſ. 24 nu. 5. Rota in d. Romana multiplici. coram Pirouano. d. deciſ. 222. ſub num. 5. in fin.

13 Cur vtiq; non retinebitur ei, nè moroſus dicatur, qui ex lege dilationem habet, nè ſoluat; nulla præſertim interpellatione ad ſoluendum facta? l. nulla intelligitur. 89. vbi Cagnol. ff. de reg. iur. in d. l. quod tè num. 35. ſi cert. petatur. Anton. Faber d. diffinit. 1. num. 2. C. de vſur. & fruct. legat. Mantic. d. tit. 34 nu. 3.

14 Vt quid igitur pœnam ferat, lege qui facit permittente. l. Gracchus. 4. C. ad leg. Iul. de adult. l. nemo damnum. 194. vbi Cagnol. ff. de regul. iur. Anchar. conſ. 352. Monaſterium Sancti Michaelis. nu. 3. in fin. Barboſ. axiom. 181. n. 8. Card. Tuſc. tom. 6. litt. P. concluſ. 208.

15 Intereſſe autem moræ pœna eſt; quòd porrò ſemper illud antecedentem moram ſupponat, vt locum ſibi faciat. meus Maranta conſ. 41. num. 5. Crauetta. conſ. 87. num. 5. & d. conſ. 220. nu. 2. & 3. Surd. d. deciſ. 260. num. 18. & deciſ. 262. nu. 5. & num. 7. Ioann. Koppen. deciſ. 2. num. 15. in fin. Rota d. deciſ. 222. coram Pirouano. num. 3.

16 Mora verò eſt culpa, ſiue delictum culpabile in ſoluendo debitum, vt Cagnol. deſcribit. in d. l. quòd tè. num. 7. ſi certum petat. Hippolit. Bonacoſſ. in Theſaur. comm. opinion. verbo. mora conſtituit fol. mihi. 472. Marc. Mantua conſ. 77. num. 13. Rota Lucenſ. per Octauian. Zuccarum. deciſ. 51. num. 84.

17 At

17 At nulla interim præceſſit mora, quia nulla
culpa, nequè culpabile dilectum in ſoluendo
debitum (anno non dùm elapſo) admiſſum
eſt..

18 Nulla ergo debetur pœna. *argumento tex. in
d.l.lecta.40.§.ſed cùm ſortis petitio.ſi certum peta-
tur.*quo argumenti genere vtitur. *Oldrad. conſ.
232 num.1.in fin. Mantica.d.tit.34. num.3. & tit.
35.num.12.*

19 Ergò nullum debebitur, vel exigi poterit
intereſſe. Quia profectò nulla debetur pœna,
vbi nulla præceſſit culpa. *l.aliud eſt fraus.131.
& l.ſi qua pœna.144. ff. de verbor. ſignificat.l.
ſancimus.22.C.de pœnis. cap.quæ ſicut. 2. in fin.
de his,quæ fiunt à maior. par.cap.*Crauett. *conſ.
4. num.* 23. atquè hoc pacto argumentatur
quoquè *Pariſ. conſ.*110. *num.25. & 26.lib.*1.
Vincent.de Franch.deciſ.23.num.5.

20 Culpa porrò, & pœna duo ſuo ſunt interſe
inuicem connexa, atquè ad ſe inuicem corre-
ſpectiua.*ex S.Thom.2.2.queſt.*108.*art.4.ſequi-
tur Menoch.conſ.82,num.106lib.1.*

21 ;Et planè, ſi hæredum fauore eſt à lege indul-
tus annus, intra quem ipſi legatis facere ſatis
debeant, nè ſocordiç interim arguantur, quod
ſanè in dubio præſumendum eſt. *tex. in l. cùm
tempus.17. ff.de regul.iur. vbi* Cagnol. *num.* 2. *l.*
„ *eum,qui Kalendis.* 41. *§. fin. in fin. ibi: Ex quo*
„ *appareat diei dilationem pro reo eſſe,non pro ſti-
pulatore. ff. de verbor. obligat. Iacob. Cancer. d.
cap.20.de legat.num.28.*

22 Debet enim, nec iniuria, hæredi tantùm
temporis concedi ſpatium intra quod, & de-
liberare, & ſoluere poſſit, vt non ſtatim cum
ſacco currere, ſed, cum aliquo temporis ſol-
uere temperamento poſſit, ſeq; ad ſoluendum
præparare; vt ſunt verba Pauli Iuris Conſulti,
*in l.quod dicimus,105.ff.de ſolution. tex. in §. fin.
inſtitut.de inutilib.ſtipulat.*

23 Quam ob cauſam in mora interim conſtitui
haud poterit, vt *docet Alex.in l.eum,qui iurauit.
30.§.1.num.5.in fin.verſ.in inſtrumentis autem
de iure iurand. quem ſequitur Bertacchin. in re-
pertor.verbo mora committitur.col.4. n.* 40.

24 Vt quid nunc vtiq; eius in odium retorque-
tur per Oeconomum, quod eius fauore con-
ceſſum eſt? contrà regulam. *quod ob gratiam 61.
de regul.iur.in 6.l.quod fauore 6.C.de legib.*

25 Quod ſanè nulla iuris ratio, nullaquæ æqui-
tatis benignitas patitur. vt Modeſtinus loqui-
tur. *in l.nulla iuris.24.ff.de legib.*

26 At, qui tempore debet, ſat eſt equidem, ſi in
vltima temporis parte ſoluat. *tex. in l.qui hoc
anno 42.ff.de verb.obligat.*

27 Quod ſi verò teſtator certum, à ſe adiectum
tempus dixerit, intra quod legata ſolui debeãt,
ſufficit hæredi (quod ſanè inficias haud ibit
Oeconomus) ſi in nouiſſima diei, vel temporis
parte ſoluerit, vt in tempore ſoluiſſe dicatur,
neq; moræ coargui valeat, vt nullum proinde
intereſſe debeatur *tex.in d.l.eum, qui Kalendis.
41.§.fin.* vbi Vlpianus ſequentibus loquitur.
Ex quo apparet (inquiens) *diei adiectionem
pro reo eſſe,non pro ſtipulatore. & l.ſequenti.42.
Qui hoc anno. ff. de verborum obligat. vbi Pom-
ponius.Qui hoc anno*(inquit) *aut hoc menſe dari
ſtipulatus ſit,niſi omnibus partibus anni,vel mẽ-
ſis præteritis,non rectè petebat.*hæc Pomponius.
*& tex.in l.eum,qui.138.eod.tit vbi Bart.in ſum-
mar.promiſſio facta in nundinis* (inquit) *intelli-
gitur die vltima nundinarum.*

28 Vt quid quæſo (cedo mihi nunc Oecono-
mus) non idem in tempore à iure præfinito aſ-
29 ſentietur? Alioquin diſparitatis det cauſam.
*ad tex in l in exceptionib.19.ff.de probationib.l.2.
C.ex quibus cauſ.maior.*

30 Haud nempe teſtatoris voluntas maiorem
obtinet vim, in ijs, quæ ſuo ex arbitrio implẽ-
„ da mandauit, quàm lex ipſa habeat. Diſponat
„ ſiquidem vnuſquiſquè in ſuis vt dignum eſt, &
ſit lex eius voluntas. *tex.* ait *in §. diſponat. in
auth. de nupt.collat.*4. & lege 12. tabularum
patria voce cautum erat, *Vti quiſq; legaſſit rei
ſuæ,ita ius eſto.tex.in §. 1. inſtitut.de lege fal-
cid.& l.1.ff.ad leg.falcid. tex. in can. vltima vo-
luntas.13.q.2.*

31 Aequiperantur equidem legis voluntas, &
teſtatoris. *Didac. Spino in ſpeculo teſtam. Gloſſ.*
32 30.*princ. num.* 5. Quamobrem, rectè ducitur
argumentum à lege ad teſtatorem, atq; è con-
trà. *Dinus.in reg.quod ſemel. 21. de regul. iur. in
6 num.21. Hondedeus. conſ.57. num. 15. vol. 1.*
Rota *aqud S.memor.Gregor.XV. deciſ.219. nu.
2.Barboſ. in locis commmnibus argum. loco. 60.
num.2.*

33 Nulla igitur ſi eſt diuerſitas, nullaq; diſpari-
tas, idem ius in vtroq; firmetur. *ad Gloſſ.fin. cũ
ibi notat.in cap.translato.3.de conſtitut.cap.inter
corporalia 2. §. vnde cùm non ſit. de translat.
Epiſ.cap.inter cæteras.4.in fin.de reſcript.l.illud.
32.ff.ad.leg.Aquil. l. illud. 17. C. de Sacroſanct.
Eccleſ.*

Sufficiat ergo Oeconomo, quòd in nouiſſi-
mo anni tempore, legato fecerit ſatis Carolus,
certo annuo cenſu in ſingulos annos conſtitu-
to pro matrimonio locandis puellis, vt nullum
proinde intereſſe debeatur pro anni tempore,
quod à lege obtinet.

34 Planè quoniam eſt hoc anni tempus, nèdum
hæredibus à lege conceſſum (vt diximus) eorũ
fauore, verùm; & ad ipſorum coarguendam,
conuingendamq; ſocordiam & negligentiam;
ſi intra illius latitudinem, neq; ſic legatis fece-
rint ſatis. *Abb.conſ. 40. venio ad 1. dubium col.3.
in 2.q.n.3. circa fin. verſ. ſed his non obſtantibus.
& nu.5.par.1.*

35 Non itaquè de momento ad momentum
curret, ita vt ignoranti, & impedito currere
36 minimè poſſit. Expreſsè namquè Canonis cõ-
ditor Gregorius Papa. *cap.3.de teſtam.* negligẽ-
tiam potiſſimùm hæredum perpendit, ſi intrà
annum non ſatisfecerint, vt tunc demum lo-
cus ſit Epiſcopis per ſe defunctorum diſpoſi-
tiones exequi, non sanè antè; vt optimè aduer-
tit. *Imol.d.cap.3.num. 13. quem ſequitur. Couar.
ibid.num.3.& 4. Molin. de Iuſt. & iur. tract. 2.
tom.1.*

tom.1.diſput.251.col.2. verſ. quando à teſtatore. Barboſ.de offic.& poſt eſt Epiſc.par. 3. allegat. 82.n.24. & 25.& in tract. nouiſſimo de iure Eccleſiaſtic.lib.3.cap.27.de legatis adpias cauſ. n. 25.& ſeq.Pater Diana reſol.moral.par. 1. tract. 2. reſolut. 98.Grabriel Pereira.de manu Regia par.1.cap.16.n.5.

37 Quàm interpretationem, nec reijcere viſi ſunt Ampliſſimi Patres Sacræ Congregationis Tribanali Fabricæ Sanctiſſimi D. N. mandato Præfecti,in declarationibus ad Bullã Pij Quinti Exigit.ſub annum.Domini 1596.

Ipſi nempè Patres,§. 1. *Quoniam iuxtà Priuilegia,vt eſt apud Quarant.in ſum.Bullar.verbo Fabrica Sancti Petri.fol.mihi.247.* Quando ius Fabricæ incipiat eſſe declarantes, ſic rem
„ omnem ſequentibus aperiunt. *Quoniam iuxta*
„ *priuilegia(* aientes *)eidem Fabricæ conceſſa,de*
„ *legatis,hæreditatibus, & Pijs diſpoſitionibus ce-*
„ *teris,ad fauorem piorum locorum,Eccleſiarum,*
„ *& Eccleſiaſticarum perſonarum pro vna vice,*
„ *& ſine onere,aut cum eo relictis, & factis; Quæ*
„ *intra annũ ab hæredibus,ſeu aliàs grauatis rea-*
„ *liter adimpleta non fuerunt vſq; ad triennium,*
„ *computandum à die mortis, quinta pars tantùm*
„ *ad ipſam Fabricam ſpectat. lapſo verò triennio,*
„ *ſi adhuc adimpleta non ſint, medietas debetur*
„ hæc illi.

Perpendenda itaquè erunt, ac ſanctuarij
„ pondere trutinanda verba illa: *Quæ intra annũ*
„ *ab hæredibus, ſeù aliàs grauatis realiter adimplata non fuerunt.* Quibus, vt ius Fabricæ, vel ad quintam, ſeu etiam ad medietatem quæſitũ eſſe dicatur,nedum planè anni lapſum; verùm etiam,& vltrà illud,hæredum negligentiam, & ſocordiam prependunt Ampliſſi Patres.

38 Vt nihil iuris interim eſſe poſſit Fabricæ, ſi vel intra illum, illiuſquè durante latitudine;vel poſt illum etiam, antequàm tamen hæredes negligentiæ coarguerit, conuinceritq; Tribunalis Oeconomus,per citationẽ ſaltim,legato ſatisfecerint. per ea quæ latè probat in ſimili facto *Roman. conſ. 228.pro plena diſcuſſione. num.10.*

39 Quòd manifeſtiùs oſtendunt Bullæ ipſius Pij Quinti verba d.conſtitutione Exigit. *quàm poſt Bullar.refert quoq; Quarant.vbi ſupra*. ibi nẽpè Summus Pontifex,nè dumtaxat hæredum negligentiam præexigit,& auaritiam in ſoluendo relicta legata,verùm etiam, & Fabricæ miniſtrorum diligentiam in curando neglettam defunctorum voluntatem impleri.Sic enim loquitur Summus Pontifex Pius.

„ *Ipſaquè legata hæredum auritia, ſeù alias,*
„ *per triennium retrò actum executioni debitæ*
„ *demandata non fuerint: Volentes,&c. de Apo-*
„ *ſtolicæ poteſtatis plenitudine deputatis, & Col-*
„ *legio huiusmodi; Si, & poſtquàm iuxta tenorem*
„ *Priuilegiorum,& facultatum ſibi conceſſarum,*
„ *legata huiusmodi executioni debitæ demandari*
„ *fecerint.* hactenus Sum.Pontifex

40 Conditionalis porrò eſt deputatorum facultas proportionibus Fabricę applicandis.Si videlicte, *& poſtquàm legata exequutioni debitæ demandari fecerint.* Vt nullum ius antea Fabricæ quæſitum videatur. *Ad tex.in l.cedere diem. 213. ff. de verbor. ſignificat. Decius. conſ. 421. n.6.Guido Papa conſ.86.n.1.Hieronym.de Monte q.24.n.1.*

41 Conditionis autem eſt,actus omnes,omneſquè contractus,quibus adiecta fuerit, ſuſpendere,atquè in tempus vſq; implemẽti differrè. *§.ſi ſub conditione.& §.conditiones.inſtitutionib. de verbor.obligat.l.itaq; 39.ff.ſi cert.petat.Iocob. Thoming.deciſ.Lypſien.10.n.5.Regens Rouit. deciſ.53.n.1.*

42 Abſolutũ verò eſt, dictiones illas*(ſi,& poſtquàm)*conditionem operari diſpoſitionis, cui annexæ fuere. *l.ſi Titio 22.ff. quand.dies legat. cedat.notatur in l.1.C.de his,quæ ſub modo.Bart. in l.1.nu.3. & 7.ff.de condit.& demonſtra.Socin. in l.quibus diebus 40.§. Termilius.nu. 3. ff. eod. Griuellius Senatus Dolani.deciſ.114.nu.30.Gloſſ. in cap.verùm 4.verb. conditione.in fin.de condit. appoſit.Rota in recent.par.2.tom.1.deciſ.46.num. 2.Gigaſ.conſ.53.num.1.& 2.& conſ. 168. num.1.*
43 *& 2.*vbi etiam dicit: Dictionem *(poſtquàm)* operari,quòd effectus diſpoſitionis non præ-
44 cedat, verùm ſequatur factum; Quia nimirùm excludit omne tempus anterius;ita vt non facto implemento legatorum ex diligentia Oeconomi,nihil petere ille poſſit.*Pariſ.conſ.31.n. 82.lib 1 allegat.tex.in l.Aemilius.39.ff.de minorib.Barboſ.de dictionib.dict.364.n.1.& dict.272.* potiſſimum verò iuncta verbo futuri temporis.*Heronym.di Monte d.q.24.num.1. quem etiã ſequitur Barboſ.d.dict.272.num.2.in fin.*

46 Non itaquè ſat eſſe poterit Oeconomo ad ius Fabricæ fundandum,irregularis mora, quæ ipſo iure, & abſquè interpellatione committitur;ſed regularis exquiratur, quæ per diei aduentum,atquè poſt interpellationem fit. *l.mora 32.ff.de vſur.Bart.in l.curabit. 5.vbi etiam Cagnol.num.27.C.de actionib. empt. Menoch. d. caſu.220.nu.5.cum ſeq.de arbitar.Verall.d.deciſ. 108.n.2.& 3.par.2.*

47 Quoniam interpellatio omninò perquiritur, vbi venit quiſpiam propter alterius negligẽtiam.*doctrina eſt Archidia.in can.propter Eccleſiaſticas.num.4.18.diſt. & Innocent. in cap. extirpandæ.30.nu.2. de præbend.ſequitur Bald.in auth. hoc ampl.us. num. 16. C. de fideicommiſſ. Bernardin. Diaz. regul. 474 Gratian. Forenſ. par.2.cap.316.num. 20. Card. Mantic. d.tit. 34. num.3.*

Verùm enim verò in facto hoc noſtro, eſt
48 aliud quidpiam, quod omninò Oeconomum repellit.Quòd in nulla mora nec fuerit, nequè potuerit eſſe Carolus; Quia profectò teſtator factum præcepit ſequentibus loquens.

„ *Item laſcio, che detto mio herede ſpenda in*
„ *Maritagio di tante pouere Zite honorate à ſua*
„ *elettione docati tremila, dico l' entrate di detti*
„ *docati 3.ogni anno, aſſegnando, per detto effetto*
„ *corpo certo.*

Expendendæ itaq; prius vires erant hæreditatis

tatis: atquè cenſus annuus conſtituendus certumquè deſignandum corpus ad hoc, vt puellæ nuptui tradi potuiſſent; quod quidem ſtatim à morte teſtatoris fieri minimè poterat; nequè in ipſo momento, quo diem clanſit extremū, ſed in tempore faciendum fuerat, quod nimirùm factū requirebatur, vt exequutioni voluntas traderetur diſponentis.

49 Factum verò qui debet, in tempore illud
50 prçſtare tenetur, non in memento, neq; equidem homo, niſi in tempore operari poteſt *tex. in l. continuus. 137. §. cum ita ſtipulatus. ff. de verbor. obligat.*

51 Haud igitur antea, quàm tempus præterijſſet, quo factum præſtari debebar, agi poterat *l. ſi ita ſtipulatus. 15. ff. de verbor. obligat. Abb. conſ. 59. col. 2. verſic. venio ad 3. dubium num. 3. par. 1. & conſ. 110. n. 2. verſ. nec obſtat conſtitutio Synodalis par. 2.*

52 Veluti in eo, qui ſoluere promiſit; cum aliquo temporis temperamento exaudiendum vtiq; eſt, nec enim cum ſacco ſtatim adhire debebit. vt Paulus reſpondet *in d. l. quòd dicimus. 105. ff. de ſolut. per quem tex. notat. Bart. in l. quoties.*
53 59. *num. 2. ff. de verbor. obligat.* iniquum æſtimari, quòd eòmet puncto, quo quis obligatur, in mora conſtituatur faciendi; *quem ſequitur Menoch. conſ. 134. num. 25. lib. 2. Ioan. Monachus deciſ. Rotæ Bononien. 40. punct. 7. num. 15. idem_ Bart. in d. l. ita ſtipulatus num. 40. 43. & 51. ff. de verbor. oblig. Card. Mantica. de tacit. & ambig. tom. 2. lib. 14. d. tit. 34. num. 8. Dominus Regens Scipio Rouitus conſ. 68. n. 12. vol. 1.*

54 Atquè de mutuū dāte dicitur, non ſtatim eum rem mutuatam repetere poſſe, ſed expectare_ teneri aliquod tempus, quò mutuata re perfrui valeat mutuatarius. *Capic. deciſ. 116. num. 2. vbi Petra addenſ. Ioan. Salas de cōtract. de empt. & vendit. cap. 1. num. 2. verſ. ſed contrà.*

55 Eodemq; modo, vendito vino, quod in dolijs repoſitum erat, hoc videri quoquè actum, vt tempore competenti dolia expediantur, ad nouam vindemiam. *Gloſſ. in cap. cum dilecti filij. 6. verbo. plena. de donation. tex. in l. 1. §. ſi dolia. & §. ſeq. ff. de periculo, & commodò rei vendit.*

Nullo igitur pacto ad intereſſe pro prçtenſa annata aduerſus Carolum per Oeconomum_ agi poterit, cùm ad factum obligatus, in tempore illud præſtiterit. Satis nempè abſoluta iu-
56 ris eſt regula, quòd in obligationibus facti, poſt moram, non vtiq; ante, ad intereſſe obligatio ſuccedit. *l. ſtipulationes non diuenduntur 72. verſ. celſus tamen. vbi Gloſſ. ff. de verborum_ obligat. & ibid. Bart. q. 5. l. ſi quis ab alio. 13. §. fin. ff. de re iudicat. meus Maranta. d. conſ. 41. num. 4. & 6. Viuius deciſ. 41. num. 4. Ruin. conſ. 132. num. 1. lib. 1. Rota apud Sanctæ memor. Gregor. XV. deciſ. 241. num. 2. & apud Cardin. Caualer. deciſ. 605. num. 1. Card. Mantica. d. lib. 14 tit. 34. n. 2. de tacit. & ambig. tom. 2.*

57 Nec ad rem pertinet, quòd in legatis annuis
58 tempus ad momentum currat. *l. 1. C. quando dies legati cedat.* Vt à die mortis annuum debea-
59 tur legatum. *l. nec ſemel. 12. ff. eod.* Quinimò principio debeatur cuiuslibet anni. *l. in ſingulos annos. 8. ff. de annuis legat. Molin. de Hiſpan. primogen. lib. 2. cap. 15. n. 73. Vincent. de Franch. deciſ. 155. n. 2. & ſeq. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucēs. 23. nu. 1.*

60 Cùm, quòd non procedit aſſumptum in pecunia, & legato quantitatis, quamuis locis pijs, & Eccleſijs relicta eſſet pecunia, ſiue quantitas, vt poſt alios quos refert ſequitur. *Gratianus Forens. par. 4. cap. 688. n. 19. 20. & ſeq.*

61 Tùm, quòd non habet locum vbi aliter de voluntate appareat defuncti, ne initio legatum ſoluatur anni, quòd ſanè hæredi teſtator conſultū voluit, ne ſtatim teneretur; vt ſatìs apertè verba demonſtrant Vlpiani. *in d. l. nec ſemel.*
„ 12. *in fin. princip.* qui ſic ibidem fatur. *ſed, & ſi*
„ *quot annis ſit legatum, mihi videtur etiam in hoc*
„ *initium cuiuſq; anni ſpectandum: Niſi fortè eui-*
„ *dens ſit voluntas teſtatoris in annuas penſiones*
„ *ideo diuidentis, quoniam nō legatario conſultum,*
„ *ſed hæredi proſpectū voluit, ne vrgeretur, adſo-*
„ *lutionem.* hæc Vlpianus.

62 Tùm quoq; quod hoc legatum non ab initio annuum fuit à teſtatore relictum; ſed quòd per hæredem certo dato corpore annuum_ fieret, ad matrimonio pauperios locandas mulieres. Quamobrem factum requirabatur, atq; conſequenter tempus intrà quod factum fieri, & exequi potuiſſet, vt in ſuperioribus perpendimus. Haud itaq; potuit intrà tempus faciendi, negligentiæ hæres coargui. *ad tex. in l. quicquid aſtringendæ. 99. §. fin. ff. de verbo. obligation.* vbi obligatus aliquid facere intra_ tempus, nō niſi præterito tēpore, negligentiæ coargui poteſt, ſi non fecerit, minimè autē intrà temporis ipſius latitudinem.

Ideò nempè legatum verbis illis rogauit teſtator, hæredē alloquens, *ſpenda ogni anno, aſſignando corpo certo.* vt paululùm ei reſpirare_ liceret, neq; ſtatim vrgeretur, vt diximus; ſed eſſet ei intra latitudinem anni à lege ſibi conceſſi, aliquo pacto conſultum quòad aſſigna-
64 tionem faciendam. Vt ex perſona, ad quam_ verba per teſtatorem directa fuere, non leuis fiat conijciendi materies, quo ſe animo diſponens habuerit. *ad tex. in l. plenū. 12. §. æquitij. ff. de vſu. & habitat. l. ſi vno anno. 17. ff. locati. cap. requiſiſti. 15. de teſtam. Euerar. conſ. 5. num. 11. Mantica. de coniectur. lib. 6. tit. 11. num. 1. & ſeq. Rota apud Sanct. memor. Gregor. XV. Ludouiſ. deciſ. 66. num. 8. & in recent. par. 2. tom. 1. deciſ. 62. n. 3. Griuellius deciſ. 149. n. 13.*

65 Nec aduerſabitur expenſus locus per Oeconomum declarationum Ampliſſimorum_ Patrum, *§. 6. inſuper quia &c. verſ. id circo decla-*
„ *ramus dictos hæredes, ſeu aliàs grauatos teneri,*
„ *ſeu obligatos exiſtere ad fructus huiuſmodi le-*
„ *gatorum perſoluendos, à die mortis.*

Præter quàm, quòd enim declaratio præfata de fructibus loquitur, vt aliter eſſe de intereſſe debeat; quod extrinſecum quid eſt, vt fructus
intrin-

intrinſecum quid ſunt rei, vt in initio ſoppoſuimus; & verba ipſa declarationum rectè expenſa innuunt. *Teneri* (inquientia), *& obligatos
„ exiſtere ad fructus huiuſmodi legatorum per-
„ ſoluendos à die mortis, quos realiter ex re legata,
„ ſeu aliàs relicta perceperunt, ſi res huiuſmodi ſua
„ natura, aut aliàs fructifera ſit.*

De fructibus itaq; rei intrinſecis loqountur Ampliſſimi Patres, quod nos haud abnuimus;
66 nec abſq; ratione. Cùm in mala fide illos, interim legata non ſoluentes, percipiant, vt reſti-
67 tuere propterea illos oporteat. *ad tex. in cap. grauis. 11. cum ibi per ſcribent. notat. de reſtitut. ſpoliat. & facit tex. in can. 1. 14. q. 6. & reg. pec-*
68 *catum. 4. de regul. iur. in 6.* quatenus habent non dimitti peccatum, niſi reſtituatur, quod iniuſtè ablatum eſt. *S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2.*

Nihilominus tamen, ſi antecedentia diſpoſi-
69 tionis, ſiue declarationis verba attendantur, vt fieri opus eſt, vt ex præcedentibus, & ſequẽtibus, loquentis mens haberi poſſit, & ſenſus. *ad tex. in l. ſi quis ex argentarijs. 6. §. ſi initium vbi Bald. ff. de edend. l. ſi ſeruus plurium 12. §. fin. ff. de legat. 1. l. auia. 76. ff. de condit. & demonſtrat. l. talis ſcriptura. 30. de legat. 1. Gloſſ. in cap. eam tè. 7. in verbo. fidem Chriſti. de reſcript.* ſatis euidenter habebitur, alio in caſu ſatis à noſtro diſſito, ac diſiuncto, Dominos præfatos
70 loqui. De ijs nempè hæredibus, ſiuè grauatis verba faciunt Ampliſſimi Patres, qui eò, nec iotrà, nec poſt triennium legatis faciunt ſatis, vt interim rerum legatarum fructibus vtantur, per fruãturq; Vt rectè, nec iniurià decreuerint, eos ad fructus cogi reſtituendos, quos realiter ex re perceperunt, vel percipere potuerunt,
71 ſi res verè frugifera eſſet. Iuſtum cùm haud minimè ſit, vt ex ſua fraude, & dolo lucrum quis referat. *tex. in c. officij. 14. §. fin. de teſtam. l. nè ex dolo. 13. cũ l. ſeq. ff. de dolo malo. l. 1. ff. de natal. lib. reſtituend. cap. audiuimus. 3. in fin. vbi Gloſſ. de colluſ. detegenda. cap aduerſus. 7. §. cæterum. de immunit. Eccleſ. Cardin. Tuſc. tom. 4. littera. F. concluſ. 474. Barboſ. axiom. 102. num. 1.*
72 Diſtincta igitur cum ſint capita declarationum, & diuerſum ſit in vno, atquè in alio diſpoſitum, non erit de vno ad aliud extenſio facienda, neq; pœna in vna diſpoſitionis parte dicta, ad aliam protendenda. *ad regul. odia. 15. de regul. iur. in 6. Gabriel. commun. concluſ. tit. de clauſul. concluſ. 1 num. 21. Barnab. Cornazan. deciſ. Lucenſ. 1. nu. 78. ad 82. Rota par. 4. diuerſ. per Farinac. collecta deciſ. 865. num. 6. & in Gerunden. Canonicatus. anno. 1587. coram Comitulo. deciſ. 51. nu. 3. poſt 1. volum. conſ. Farinac.* Vt ſuccedat, nec iniurià regula. *l. de pretio. 10. ff. de publican.*
73 *in rem action.* Quòd id, quod lex, vel diſpoſitio non dicit, neq; nos dicere oporteat. *l. diſſidentis. 5. C. de repud. Cap. illa. 2. ne Sede vacant. Nauarr. conſ. 6. num. 11. lib. 3. de donation. Tuſc. tom. 2. littera. D. concluſ. 517. num. 30. Sanchez. de matrim. tom. 2. lib. 6 diſput. 36. ſub num. 2.*

Atq; ita ex his, quæ liberter Ariſtarchi iudicio, limæquè ſupponimus; nequè cenſuram abnuimus, reſpondendum cenſui.

CAROLVS MARANTA V.I.D. Aduocatus,

Negorium hoc, longam poſt diſcuſſionem; quòd durum eſſet contrà ſtymul calcitrare. *Actorum. 9. 5.* tranſactione finem vidit. Ex dictis tamen prudens lector rectum percipiet iudicium. Varius enim euentus eſt belli. *2. Regum. 11. 25.* Et incertus litium exitus eſt. Satius proinde Carolo viſum fuit partem dare, nè totum penderet.

SVMMARIVM.

1 *Regula Sancti Franciſci vna eſt omnibus eius ſequacibus.*

2 *Priuilegia omnia, etiam viuæ vocis oraculo cõtra Regulæ puritatem, abrogata fuerunt per Breuæ Sanctiſſ. D.N. Vrbani Papæ Octaui.*

3 *Diſpenſatio nulla admittenda erit contra præcepta Regulæ.*

4 *Fratres omnes Sancti Franciſci, abſquè diſtinctione vlla, ad regulæ obſeruantiam tenentur.*

5 *Fratres minores capaces ſunt relictorum pro vna vice, tàm in pecunia, quàm in ſpecie, vt illa, vel in Fabricam, vel in Fratrum neceſſitates expendantur.*

ſunt verò incapaces ſucceſſionum, ſiue mobilium, ſiue immobilium. nu. 6.

limita ſi legatum ſit exceſſiuum, vt paupertati repugnet. n. 7.

8 *Fratres minores per ſeipſos nihil poſſunt in iudicio experiri.*

neq; extrà iudicium. n. 9.

quia nullam obtinent proprietatem. n. 10.

ſed tantùm vſum facti. n. 11.

12 *Fratres minores in altiſſima paupertate fundati, ſunt incapaces, & mendicantes ex regula. & n. 92. & 93.*

poſſunt tamẽ per Syndicum laicum in iudicio eſſe nu. 13.

modò nomine Fratrum non petat. n. 14.

15 *Fabrica Sancti Petri in locum ſucceſſit Epiſcoporum, quòad pia legata, piaſquè diſpoſitiones.*

ſed euoluto anno. n. 16.

17 *Fabrica poſt annum, Quintam exigit, poſt verò triennium medietatem.*

18 *Fabrica priuilegia poſt annum intrant.*

19 *Fabrica non aliter ius intrat, vel ad Quintam, vel ad medietatem, niſi poſtquàm pias diſponentium voluntates exequutioni demandari fecerit.*

20 *Dictiones ſi, & poſtquàm, conditionem operantur.*

21 *Dictio poſtquàm, operatur vt effectus non præcedat*

cedat, ſed ſequatur factum.

& excludit omne tempus anterius. n. 22.

23 *Teſtator grauare poteſt hæredem, vt etiam ante lapſum anni legata ſoluere debeat.*

Quia lex eſt eius voluntas. n. 24.

15 *Rem ſuam poteſt teſtator ſuo arbitratu moderari.*

26 *Rerum ſuarum alienationem ingenuis hominibus liberam non eſſe, iniquum eſt.*

27 *Legatum annuum, etiam Fratribus minoribus relictum ad ea, quæ diuinum cultum concernunt, ſubſtinetur.*

Quia non Fratrum commoditatem continet, ſed diuinum reſpicit cultum. n. 28.

29 *Eccleſiæ Fratrum Minorum in dominio ſunt Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

30 *Legatum frumenti, vini, & olei, & ceræ pro luminibus Fratibus Minoribus relictum in his, quæ concernunt diuinum cultum, ſubſtinetur.*

31 *Legatum Monacho ex Ordine Minorum pro libris, & ſtudio Sacræ Thologiæ relictum, firmum æſtimatur.*

quamuis annuum fuerit, & ad vitam Monachi, num. 32.

33 *Incapacitas eſt penès Fratres Minores, non penès Eccleſias eorum.*

34 *Eccleſias ſumptuoſas, & paramenta poſſunt habere Fratres Minores ex conſtitutione Leonis X. propter honorem cultus diuini.*

Quia Fratres cuſtodiam tantùm bonorum prædictorum obtinent. n. 35.

& probibitio eſt penès Fratres, non penès Eccleſias. n. 36.

non poterit tamen Fratrum Syndecus, eorum nomine legata huiuſmodi in iudicio petere, ſed nomine Eccleſiæ. n. 36.

38 *Legata Eccleſijs facta Fratrum Minorum, non poſſunt illi in Fratrum vertere commodum.*

39 *Legatum annuum Eccleſijs indirectè factum, vt ex illo Fratrum commoditati conſulatur, inualidum euadit.*

40 *Redditus annuos habere Fratribus Minoribus eſt probibitum, & n. 92. & n. 96.*

41 *Piæ decedentium voluntates ſeruari debent.*

42 *Voluntates cõmutare teſtatorum in alios vſus, quàm ipſi reliquerunt, ad ſolum ſpectat Romanum Pontificem.*

43 *Fratribus Minoribus per quæſtum publicum incerta mendicitas victum tribuere debet.*

44 *Fabrica tranſactionem cum hæredibus inire haud poteſt, ſiue intrà, ſiue poſt annum pro legatis annuis Eccleſijs Fratrum Minorum relictis, quòad eorum proprietatem.*

45 *Fabrica venit ad curandum, pias diſponentium impleri voluntates.*

46 *Defunctis nil magis aliud debetur, quàm quòd ſeruentur, quæ diſpoſuere.*

47 *Fabrica tranſigere haud poteſt ſi dubium in re non intrat legata, aut iuſta tranſigendi cauſa.*

48 *Fabrica venit ad coarguendam hæredum, vel executorum negligentiam, quare non poteſt venire niſi poſt annum. & n. 56.*

49 *Declarationum Fabricæ locus expenditur.*

50 *Dictio (intrà) tempori adiecta, vltimum includit temporis diem.*

51 *Tex. in cap. nos quidem. 3. de teſtam. expenditur.*

52 *Dictio (tunc) temporis extremitatem denotat.*

atq; conditionem indicit.

53 *Fabrica intra annum ſe non ingerit, & num. 56.*

niſi tamen ceſſerit dies implemento à teſtatore dictus. nu. 57.

anno verò exacto poterit hæredes ad implendum defunctorum voluntates cogere. n. 54.

55 *Fructus legatorum non impletorum exigit fabrica, elapſo anno.*

58 *Hæres adeundo purè obligatur ex quaſi contractu, non in diem, neq; ſub conditione, de implẽda defuncti voluntate.*

quare ſtatim cogi poterit adueniente die. num. 59.

60 *Dies obligationi dictus expectãdus erit per Fabricam.*

61 *Ante diem agendo, in vtiliter quis agit.*

62 *Fratres Minores, tàm de familia, quàm Reformati incapaces ſunt legatorum annuorum pro miſſis, & anniuerſarijs celebrandis.*

quia æſtimatur legatum annuorum redditutum, quorum ſunt incapaces, & n. 97.

ac tollere videtur Fratrum mendicitatem nu. 63.

64 *Legatum annuum repugnat Regulæ Fratrum Minorum.*

contrarium huius ſubſtinet Petrus à Palude nu. 55.

verùm eius ſententia nunc non admittitur. nu. 70.

66 *Quotidianas eleemoſynas pro miſſis poſſũt Fratres accipere.*

67 *ſyndici conuentuum poſſunt miſſarum, & officiorum ſtipendia in iudicio petere. & n. 71.*

non tamen Fratres per sè n. 68.

poterunt tamen iudicis implorare officium. nu. 69.

at non hodie per nouas conſtitutiones. num. 70. & 73.

poſſunt tamen ſpontè ab hæredibus data recipere. nu. 74. & 80.

72 *Fratres Sancti Franciſci pro nulla rè temporali in iudicio eſſe poſſunt.*

poſſunt tamẽ iudicibus legatorum exiſtentiã denunciare n. 75.

76 *Epiſcopi pauperum protectores ſunt.*

& executores piarum diſpoſitionum omnium. num. 78.

79 *Fratres minores poſſunt legata petere bono modo, & ex charitate, vt eis dentur.*

verùm non hodie ex nouis conſtitutionibus.

81 *Legata in pecunia etiam ſponte oblata per ſe ipſos Fratres Minores accipere non poſſunt.*

bene verùm per eorum Syndicos n. 82. & n. 110.

83 *Hæredes naturali obligatione tenentur legata Fratribus Minoribus relicta ſoluere.& num. 111.*

vel ſi in conſcientia ſoluere teneantur, cùm incapaces eos illorũ agnoſcant,bipartita ſentẽtia eſt.relatiuè n.115.

84 *Hæredes tenentur pias diſponentium volũtates implere,& n.112.*

alioquin peccant,vt excomunicari valeant.

quòd infideliter erga defunctum ſe gerant.

85 *Legatorum proprietatem poſſunt vendere Fratres Minores remanente apud eos onere miſſarum,conſultis tamen hæredibus, & loci Epiſcopo.*

ſed non hodie ex nouis conſtitutionibus. num. 86.

87 *Fabrica Sancti Petri, poſt Fratrum renunciationem legatorum,poteſt ea ſibi vendicare, poſt annum,vti incerta.*

declarationum diſpoſitio in hoc refertur. n.88.

89 *Præſtationes annuas iã decurſas, & non ſolutas poteſt Fabrica ſibi applicare.*

90 *Fratres minores poſsũt legata annua ſine onere illis relicta,vendere quoad proprietatem; & pretium in vſus Fabricæ, & ſacriſtiæ conuertere.*

vt aſſirmat Sorbus.nu.91. cui reſpondetur. n.95.
eſt negatiua tamen receptior n.92.
declaratur.n.98.

93 *Fratres Prædicatores ſunt mẽdicantes ex cõſtitutionibus,non ex regula.*

94 *Mendicantes alij ex regula, alij ex cõſtitutionibus dicuntur,& inter ſe differunt.*

99 *Legatorum annuorum etiam ſine onere relictorum proprietatem in iudicio petere haud poſſunt Fratres minores.*

nec etiam per eorum Syndicum.

etiamſi illorum annuas præſtationes exigere cepiſſent.

100 *Antecedenti deſtructo, & conſequens etiam corruit.*

101 *Vẽdita rei legata proprietate (vbi id licet Fratribus) poſſunt poſtmodum eorum pretium in vſus Fratrum conuertere; ſicuti licet eis quotidianas eleemosynas in vſus Fratrum diſtrahere.n.102.*

103 *Fratribus Sancti Frãciſci compoſitiones facere licet cum hæredibus ſuper annuis legatis eis relictis.*

104 *Præſtationes annuas poſſunt Fratres iudicialiter exigere per eorum Syndicos in vim Martinianæ conſtitutionis.*

non tamen id hodie poterunt poſt decretum nouiſſimum Sacræ Congregationis n. 106.

106 *Teſtatores licitè diſponere poſſunt, vt legata Fratribus relicta,in caſu incapacitatis ad eorũ reuertantur hæredes.*

107 *Fratres minores tenentur ſe proteſtari incapaces eſſe legatorum annuorum.*

poſſunt tamẽ annuas præſtationes bono modo, & ex charitate tanquàm mendici petere, & accipere, vt declarat Diuus Bonauentura num. 108.

109 *Fratres Minores incapaces haud ſunt eorum, quæ illis ſpontè, & eleemoſynaliter dantur.*

non poſſunt tamẽ illas in pecunia per ſe recipere, ſed per Syndicos.n.110.

113 *Finis vltimatus piè diſponentium eſt Deus, cuius gloria quæritur ex diſpoſitione.*

vel peccatorum remiſſio.n.114.

116 *Legata Fratribus Minoribus relicta,cùm eorũ illi incapaces ſint, poteſt Fabrica ſibi vindicare.*

ſimiliter annuas præſtationes decurſas,et minimè ſolutas.num.117.

118 *Legatorum annuorum ad modicum tempus, incapaces non videntur eſſe Fratres minores.*

Quia legatum vnum cenſetur,ſed in diuerſas, ſiue plures præſtationes diuiſum.n.119.

niſi in modo relinquendi, vel in exceſſu fraus arguatur.num.120.

121 *Legatum annuum ad tempus relictum, cum onere miſſarum, vel ſine illo, ſi pro aliquibus annis ſolutum minimè fuerit, vel oneri non ſatisfactum, intrat Fabrica vi ſuorum priuilegiorum,& facultatum.*

Sequentia proponuntur diſcutienda Dubia in Sacra Congregatione negotijs Fratrum Minorum præpoſita.

RESPONSIO. XLI.

DVBIVM I.

Articulus I.

AN Fratres Minores tàm de familia, quàm reformati ſint capaces legatorum, quæ vnica ſolutione, ſeu præſtatione adimplentur, tàm in pecunia numerata, quàm alijs ſpeciebus?

1 Quoniam vna eſt regula Sancti Patris Franciſci; & priuilegia omnia, etiam viuæ vocis
2 oraculo cõtra regulæ puritatem pœnitus abrogata fuerunt per Breue Sanctiſſimi D. N.
3 Vrbani Papæ Octaui; nullaq; diſpenſatio cõtra præcepta regulæ ſit admittenda, vt in nouiſſimis ordinationibus in Generali Congragatione factis hoc anno 1628. decretum fuit.
4 Nulla vtiq; facienda erit diſtinctio; cùm omnes, & ſinguli Fratres ad regulæ obſeruãtiam ſecundum ſuam puritatem teneantur.

5 Dico capaces eſſe Fratres Minores, tàm in pecunia,quàm in alia ſpecie,pro vna vice; modò pecunia in fabricam,vel in alias Fratrum neceſſitates expendatur, iuxtà formam, & facultatem illis,tùm per regulam; tùm per Sũ-

morum

morum Pontificum declarationes permiſſam,
tex.in cap.exijt.qui ſeminat.3.§. *Ad hæc quia fra-*
6 *trib. de verbor.ſignificat. lib. 6.* Ipſi enim inca-
paces ſucceſſionũ ſunt,ſiue ad immobilia,ſiue
ad mobilia ſe extendant. *clement. exiui.§.quia*
igitur,vbi Gloß.magna.verſ.ſecundo quæro,non ve-
rò legatorum.de verbor.ſignificat.Frideric. de Se-
nis conſ.12.Fratres prædicatores.nu.3.

Niſi admodum exceſſiuum legatum eſſet,vt
omninò paupertati repugnaret. *d.clemen.exiui.*
§.cupientes.nec liceat eis. Tabien. verbo. legatum.
1.§.4. plenè Sanchez. in opere morali tom.2. lib. 7.
cap.26 num.9. & num.11. Frater Hieronym. Ro-
driquez in reſolut. regular.reſolut. 88.*n.*17.& 18.
*Rota in Rom.cõputor.*10.*Aprilis* 1630.*corã Mer-*
*lino dec,*365. *in prima concluſ.in nouiß.diuerſor.*

Articulus II.

An poſſint eadem legata in iudicio, vel ex-
trà exigere per ſe ipſos, vel per ſyndicũ Apo-
licum.

8 Per ſe ipſos,neq; in iudicio;quòd pro nulla rè
temporali poſſunt in iudicio experiri; *d.clemẽt.*
exiui.§.verùm etiam. verſ.cùmq; dicti Ordinis pro-
9 *feßores.* Neq; extrà exigere poſſunt, quòd nul-
lum ius, nullamq; proprietatem obtineant in
10 ijs, quæ ipſis etiam ad neceſſitates ſuſtenan-
11 das temporales dantur, ſed tantùm nudum
vſum, ſiuè vſum facti, non ſanè nudi,ſed iuris,
ſiue facti iuſti,& liciti.*d.clem. exiui. §.porrò cùm*
dictus ſanctus. & § proindè cùm vir ſanctus. vbi
Gloß,& Card.d.cap.exijt.§. cæterum. & §.ſi ta-
men; & §.ita tamen.de verbor.ſignif.lib.6. & ex-
plicatur in extrauag. Quia quorundam.5. & Ioan-
nis.22. §. quod autem dicitur, & ex quo ſequitur
eod.tit.

12 Cùm ſint fundati in altiſſima paupertate;
13 ſintquè ex regula Mendicantes. Sed per Syn-
dicum;& in iudicio per ſyndicum laicum,qui
14 neq; fratrum nomine petat. *Illuſtriſſimus Card.*
Tuſcus tom.4.littera F. concluſ.467. num.15. &
19.& 41.& 75.& 76. Ioan. Azor. inſtitut. mo-
ralium par.1.lib.12.cap.23.q.1. & ſeq.& cap.24.
q.6.& 8.Sanchez d.cap.26.num.58. Nauar. de
regular. comment. 1. num.15.

Articulus III.

An Fabricæ Sancti Petri liceat in huiuſmodi
legatis ſe ingerere infra annum,ex quo dies le-
gati ceſſit?

Articulus IV.

Et quid elapſo anno?

15 Dico,Fabricam Sancti Petri in locum ſuc-
ceſſiſſe Epiſcoporum quò ad pia legata,piaſq;
diſponentium voluntates implendas; ac pro-
pterea,ſicuti implendi pias diſponentium vo-
luntates,ex diſpoſitione. *tex. in cap.nos quidem.*
3.de teſtam. euoluto anno (data implere debẽ-
tium hæredum, vel executorum negligentia)
ad Epiſcopos facultas defertur;ita quoquè, &
16 poſt annum ad Fabricam deuoluetur. Vnde
17 ſecundum temporis lapſum, vel ſanè anni ad
Quintam; vel medietatis triennio exacto, fa-
cultas ad Fabricam deriuatur, vt poſt Conſti-
tutionem Pij Papæ Quinti editam anno 1569.
*quæ incipit, exigit. 97. in Bullar. tom.2. fol.*298.
Eminentiſſimi Patres,negotijs Fabricæ præfe-
„ cti, declarauere. §. 1. ibi: *Quæ intra annum ab*
„ *hæredibus ſeù aliàs grauatis realiter adimpleta nõ*
fuere Quarant.in ſum. Bullar.verbo.Fabrica Sancti
Petri.fol.mihi 247.

18 Intrat igitur Fabrica elapſo anno per ſuas
facultates,ſuaq; priuilegia; & ad curandum,
vt neglectæ piè diſponentium voluntates exe-
cutioni demandentur; & vt illis executis, vel
Quintam, vel medietatem iuxtà temporis la-
pſum,ex quo fatis conceſſit teſtator; vel etiam
intereſſe pro ſe exigat, iuxta dictorum Emi-
nentiſſimorum declarationes.*§.2.& ſeq.*

19 Neq; enim aliter ius eſt Fabricæ, vel Quin-
tam,vel medietatem, vel verò intereſſe exi-
gendi; niſi poſtquàm impleri diſponentium
voluntates, executioniquè debitæ demandari
fecerint eiuſdem Fabricæ miniſtri, atquè effe-
ctu ſecuto curauerint;vt Pianæ Conſtitutionis
præfatæ. §. 1.*in fine* verba Sonant. *Si, & poſt-*
„ *quàm* (inquientia) *iuxta tenorem priuilegiorum,*
„ *& facultatum ſibi conceßarum legata huiuſmodi*
20 „ *executioni debitæ demandari fecerint.* Dictio-
nes nempè illæ (*ſi, & poſtquàm*) conditionem
operantur.*l.ſi Titio.22. ff. quando dies legati ce-*
dat.l.1.C.de his quæ ſub modo.Bart.in l. 1. num.3.
& 7.ff.de condit.& demonſtrat. Socin.in l. quibus
diebus.§.Termilius.num.3.ff.eod. Gloß.in cap. ve-
rùm. 4. verbo conditione. in fin. de condit. appoſit.
Hieronym. Giganſ. conſ. 53. num.1. & 2. & conſ.
21 168.*n.*1.& 2. vbi addit;dictionem (*Poſtquam*)
operari,ne effectus diſpoſitionis præcedat, ſed
ſequatur factum;mirirùm quia excludit omne
tempus anterius; vt non ante quæratur legati,
22 vel diſpoſitionis commodum,quàm impletum
ſit id, quod ſub dictione (*ſi, & poſtquàm*) im-
plendum erat. *ad tex. in l. Aemilius. 39. ff. de*
de minorib.Pariſ.conſ.31.num.83.lib.1. Rota in re-
cent.par.2.tom.1.deciſ.46.num.2.

Primitùs ergò curare debebunt Fabricæ
miniſtri, vel elapſo iam anno, vel die legato
adiecta,vt executioni demandentur neglectæ
diſponentium voluntates, quàm commodum
pro ipſa,vel quintæ, vel medietatis, conſequi
valeant.

23 Nequè enim repugnat, quin ante lapſum
anni, adiecta certa die, grauare hæredem, vel
aliàs exequutorem poſſit teſtator, cùm lex ſit
24 eius voluntas. *§. diſponat.in auth. de nuptijs col-*
25 *lat.9.* & poteſt teſtator rem, quæ ſua eſt, ſuo
arbitratu moderari.*l.in re mandata.21. C.man-*
dati. l.in traditionibus.49.ff.de pact. l.dudum. 14.
26 C.*de contrahend. empt.* (Quia iniquum eſt) *Caius*

Digitized by Google

loquitur Iure Conſultus. in l. non vſquè adeò. 2. ff. ſi à parente quis menumiſſimus fuerit) ingenuis hominibus non eſſe liberam rerum ſuarum alienationem.

DVBIVM II.

Articulus primus.

AN valeat legatum annui redditus factum Fabricæ, ſacriſtiæ, vel Eccleſiæ Fratrum Minorum, tàm de familia, quàm ex reformatione

27 Valere cenſeo legatum huiuſmodi, nimirùm, quòd legatum annuum etiam Fratribus Minoribus relictum pro his, quæ diuinum cultum concernunt, tenet, firmumquè
28 perſeuerat. Planè quia, non Fratrum commoditatem, ſed ipſum diuinum cultum reſpicit. *Bald. in auth. ingreſſi. col. 8. num. 19. verſ. ex quibus præmiſſis. C. de Sacro ſanct. Eccleſ.*

Nequè Conſtitutio Clement. V. *in clement. exiui* prohibet quin Eccleſijs Fratrum
29 Minorum legari valeat; cùm illæ in dominio ſint, & proprietate Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. Quocirca, firmum eſt legatum annuum fru-
30 menti, vini, olei, ceræ pro luminibus, ſiue etiam pecuniæ pro paramentis Eccleſiæ, & miniſtrorum ad ſacra facienda, & vt cultus diuinus circa tantùm Sacramentum, eo, quo decet modo, fiat. *Frederic. de Senis. d. conſ. 12. nu. 4. plenè Abb. conſ. 63. & veritas huius quæſtionis. col. 2. num. 4. par. 2. ſequitur Marcus Antonius Cucchius inſtitut. maior. lib. 3. tit. 1. num. 36. 37. 38. & 39. & nouiſſimè Thorus in ſum. priuileg. piarum cauſar. priuileg. 268. fol. mihi. 152. verſ. licet autem ex aduerſo. & in ſingularibus. piar. cauſ. ſing. 45. Sanchez lib. 7. c. 26. n. 42. tom. 2. ſum. & nouiſſimè Rota in Romana computorum.* 10 *Aprilis. 1630. coram Merlino deciſ. 365. n. 27. & ſeq. in 3. concluſ. in nouiſſimis diuerſor.*

31 Quemadmodùm valet legatum Monacho ex Minorum Ordine relictum pro libris, & ſtudio Theologiæ, & ſi annuũ fuerit, atquè ad
32 vitam Monachi; quòd pietatem ſapiat legatum huiuſmodi, nequè Fratrum paupertati deroget *Gloſſ. in element. dudum. 2. §. verùm ne Parochiales, verbo indirectè de ſepultur. Sylueſter. verbo legatum. 2. q. 3. num. 4. Tabien. legatum 1. §. 5. plenè Abb. d. conſ. 63. Nauar. conſ. 9. vtrum annuus. lib. 3. de teſtament. tom. 1. Frater Hieronymus Rodriquez in reſolutionib. regularib. reſol. 88. num. 8. & 9. ac 10. quicquid dicat Portell. verbo teſtamentum num. 8. & verbo legatum. num. 3. contra quem ipſe ſtat cum Rodrico.* Incapacitas autem eſt penès Fratres, non verò penès Eccleſiam, & ſi contrarium velit *Bald. in d. auth. ingreſſi. col. 7. num. 17.* at planè refellitur. *per Rodriq quæſt. regular. tom. 3. q. 67. art. 8. & tom. 2. q. 72 art. 5. Tuſcus d. concluſ. 467. num. 6. & 69. 70. & 71 & num. 83 & tom. 5. littera M. concluſ. 190. num. 1. Cucchius d. tit. 1. nu.*
34 *35. & 39.* & conceſſum fuit per Leonem X. Fratribus Minorib. (quicquid aliàs diſpoſitum fuiſſet. *in d. clem. exiui. §. item quod Eccleſias*) vt poſſint ſumptuoſas habere Eccleſias, & paramenta propter honorem cultus diuini; vt eam conſtitutionem refert *Rodriq. d. tom. 3. q. 4.*
35 *art. 1. & quæſt. 25. art. 1.* Nec quidquam ex huiuſmodi legato Fratrum commoditati accedit, cùm tantùm cuſtodes ſint bonorum prædictorum pro diuino cultu deputatorum. *Sorbus in compend. verbo. legata. in ſuis annotationib. §. Fredericus tamen prædicto conſ. fol. mihi. 399. Rodriq. tom 2 quæſt 126. art. 5. Sanchez. d. c. 26. num. 41. & 42. Azor. d. cap. 23. quæſt. 15.* & ſi tandem dubium ſe oſtendat, an capaces ſint relicti huiuſmodi. quòd indiſtinctè ipſis prohibita ſint legata rerùm immobilium annuatim
36 debitarum. Verùm exauditur, quòd prohibita ſint Fratribus, qui in altiſſima paupertate Deo ſeruire debent; non ſanè Eccleſijs, quæ in dominio ſunt Romanę Eccleſiæ, & ex his legatis, non vtiquè Fratrum commoditas, ſed cultus diuini fauor excipitur, atquè ita ſequitur *Pater Portell. ad dubia regularia. verbo. legatum in additionib. num. 3. in fin. Hieronym. Rodriq. d. reſolut. 88 num. 20. Thor. d. priuileg. 268. verſic. licet autem ex aduerſo.*

Articulus ſecundus.

An Fratribus liceat huiuſmodi legata in iudicio exigere per eorum procuratores, vel ſyndicos Apoſtolicos?

37 Cùm nihil iuris quòad huiuſmodi legata ſit Fratribus; ſed ius omne penès Eccleſias reſideat, quæ in proprietate ſunt, & Dominio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, vtiquè nihil ipſi, eorũq; ſyndici in iudicio Fratrum nomine petere poterunt; petent tamen Eccleſiæ nomine, cui pro cultu diuino habere non prohibetur, vt ex citatis paulò ante Doctoribus diximus. Fratres verò poſt exactum, bonorum cuſtodes erunt. *Portell. d. verbo. legatum. n. 3. in fin.*

Articulus tertius.

An liceat eiſdem erogare prædicta legata in vſus Fratrum; an verò illa omninò conuerti debeant in vſus à teſtatore præſcriptos?

38 Non licere id facere certum eſt. Et quòd (vt diximus) nihil ex huiuſmodi legatis Fratribus accedere debeat. Alioquin ſi ideò legata
39 rogarentur, vt Fratrum commodiori viuendi modo conſuleretur, legata inualida redderentur, quòd in fraudem fierent. Nàm annuos
40 habere redditus, eſt ipſis omninò, vetitum. *d. clem. exiui. §. cumq; annui, & reſpondit Rota in Romana fideicommiſſi de Porta. 27. Iunij. 1612 coram Card. Caualer. deciſ. 212. num. 6. verſ. ſupereſt. Portell. d. verbo. legatum num. 3. Thor. d. priuil. 268. verſ. Ratione verò eadem ſententia fol. 153.*

41 Atq;

41 Atq; etiam, quòd ſeruari debeant piæ de-
cedentium voluntates. *l. 1. C. de Sacro ſanct. Ec-
cleſ. can. vltima voluntas. 13. q. 2. d. cap. nos qui-
dem. 3. de teſtamentis.*
42 Et commutare decedentium volũtates (res
ab eis relictas in extraneos ab eorum mente
vſus impendendo) ad ſolum Summum Roma-
num Pontificem ſpectat. *d. clem. dudùm de ſepul-*
43 *tur.* Ipſiſquè Fratribus per quæſtum publicum
tribuere victum ſoleat incerta mendicitas. vt
Gregorius X. loquitur in Generali Concilio
Lugdunen. *cap. vnico. §. confirmatos autem. de re-
ligioſ. domib. lib. 6.*

Articulus quartus.

An Fabricæ Sancti Petri liceat infra annum ſe ingerere in proprietate horum legatorum pro Fabrica, vel ſacriſtia, tranſigendo cum hæredibus, aut aliàs de eadem proprietate diſponendo?

Articulus quintus.

Et quid tranſacto anno?

Cùm firma eſſe huiuſmodi legata probaue-
rimus, vtiquè nullam proficere pro Fabrica
Sancti Petri cùm hæredibus defuncti pro reli-
cta proprietate tranſactionem; conſequenter
concedendum erit. Cùm nullum quæratur
quòad proprietatem legatorum huiuſmodi
Fabricæ ius, ſac lapſum fuerit anni tempus à
45 morte teſtatoris. Quòd veniat Fabrica (vt di-
ximus) ad curandum effectiuum implemen-
46 tum voluntatum decedentium teſtatorum,
quibus nihil ampliùs per leges debetur, quàm,
quòd ſeruentur, quæ diſpoſuere, cùm aliud
ampliùs velle non poſſint. *d. l. 1. C. de Sacro*
47 *ſanct. Eccleſ.* Nequè vllum inuoluitur proba-
bile dubiũ, aut iuſta trãſigendi cauſa, vt nõ in-
trent propterea priuilegia Fabricæ. *vt dictum
fuit in dicta Romana fideicommiſſ. apud* Caualer.
d. deciſ. 212. num. 1. & 2.
48 Tùm præterea, quòd venit fabrica ad coar-
guendam ſocordium hæredum, ſeu aliàs graua-
torum, vel etiam executorum cunctabundam
negligentiam in implendas pias diſponentium
voluntates; vnde eatenus eius iura inſurgunt,
quatenus intra annum impletæ non fuerint di-
49 ſponentium voluntates, non antè. Quæ intra
„ annum (*patres prædicti Ampliſſimi. §. 1. prædicto*
„ *in declarationibus loquuntur.*) ab hæredibus, ſeù
„ alias grauatis realiter adimpleta non fuerint,
„ vſquè ad triennium computandum à die
50 „ mortis &c. Dictio nempè illa (*intra*) tem-
pori adiecta (*quæ intra annum*) vltimum inclu-
dit anni diem. *vt poſt Bart. in l. 1. num. 2. ff. de offic.
præfecti vrbi. qui allegat tex. in l. 1. §. ſi infra cente-
ſimum. ff. de ſucceſſor. edicto. ſequitur* Cened. *ſing.*
54. *numer. 3. eſt tex. in cap. 1. §. ita ſtatuimus. de
reſtitut. ſpoliat. lib. 6. vbi Gloſſ. verbo proponitur.
text. in cap. præterea. 40. de appellat. extra.* Card.
Tuſcus. tom. 2. littera D. *concluſ. 299. num. 3. Surd.
deciſ. 177. num. 6. & ſeq. ad fin. Rota in Imolen.
Canonicatus. coram* Cantuccio. 21. *Aprilis* 1578.
par. 2. diuerſ. deciſ. 75. num. 20. 21. & num. 34.
51 facit optimè *text. in d. c. nos quidem. 3. de teſtam.*
Quatenus habet: Epiſcopum, qui venit ob ne-
gligentiam hæredum ad diſponentium implen-
dam voluntatem. Poſt annum venire, non ſanè
„ intrà illud. *Quod ſi intrà prædictum tempus* (an-
„ ni ſcilicet) *tecum implere neglexerit, tunc per te*
52 „ *ædificetur.* Perpendenda ſiquidem eſt dictio
illa (*tunc*) quæ temporis extremitatem deno-
tat, atquè conditionem indicit; vt tunc porrò
poſſit per ſe Epiſcopus ædificationem curare,
quando hęres intrà annum adimplere negle-
xerit. *tex. in l. ſi ijs legatum. 40. §. 1. ff. de condit. &
demonſtrat. Surd. deciſ. 207. num. 16. 17. & 18.
plenè Gonzal. ad regul 8. Gloſſ. 65. num. 2. Rota
in recent. par. 2 tom. 1. deciſ. 144. num. 7. & in ter-
minis d. tex. in cap. nos quidem Couar. num. 5. Bar-
boſa num. 7. & de offic. epiſc. par. 3. allegat. 82. nu.
15. & 18. & num. 24. & tract. nouiſſ. de iure
Eccleſiaſtic. lib. 39. cap. 27. num. 25. & ſeq.*
53 Vnde, nequè intra annum ſe ingerere Fa-
brica in huiuſcemodi legatis poterit; quòd non
adhuc ius ſibi quæſitum fuerit. Nequè poſt an-
num ad tranſigendum pro proprietate, quia
firmum remanet legatum quòad Eccleſias le-
gatarias.
54 Poterit tamen exacto anno aduerſus hære-
des iudicio agerere, vt voluntatem impleant
pij teſtatoris, ſi impleta adhuc non fuerit in-
trà eum, vt ex declarationibus plenè habe-
tur.

Articulus ſextus.

An liceat eidem Fabricæ Sancti Petri ſe
55 immiſcere in præſtationibus, ſeù fructibus
eorundem legatorum ab anno decurſis, & non
ſolutis.

Licere vtiquè cenſeo. Quia eius in hoc
facultas aperta eſt in declarationibus prædi-
„ ctis. *§. 2. annua verò &c.* ibi: *Cum onere cele-*
„ *brationis Miſſarum, diuinorum officiorum, eroga-*
„ *tione eleemoſynarum, aut ſimilium in perpetuum,*
„ *aut ad certum tempus relinquantur; & hæredum,*
„ *ſeù aliorum, qui ad id quomodolibet obligati erant,*
„ *aut tenebantur auaritia, pro præterito adimpleta*
„ *cum effectu non ſint; tunc redditus, & relicta hu-*
„ *iuſmodi decurſa, & realiter non ſoluta, Fabricæ de-*
„ *beantur in futurum vero decurrenda ipſis legata-*
„ *rijs &c.* hæc illæ.

Articulus ſeptimus.

Et quid infra annum ex quo ceſſit dies vlti-
mæ præſtationis?

56 Si quidem quæſitum intelligis, infra annnm
à die mortis teſtatoris; Fabricam non poſſe
exiſtimo. Quia (vt in ſuperioribus iam diximus)
cùm veniat fabrica ad coarguendam
negligentium hæredum ſocordiam, quæ non
niſi exacto cognoſcitur anno, expectari vtiq;
debebitur annus ipſe.
57 Si verò infra annum ex quo ceſſit dies ſo-
lutionis à teſtare præſtitutus, & vtiquè poſſe
puto. Profectò, quòd ſtatim ex quo ceſſit
dies compelli poteſt executor, ſiuè hæres, vt
58 legatis ſatisſaciat relictis. Quoniam obliga-
tur hæres adeundo ex quaſi contractu, non in
diem, nequè ſub conditione, ſed purè, vt vo-
luntati pareat defuncti, ſoluẽdo ex eius bonis,
quod legatarijs ſoluendum ſanxit; nam quaſi
contrahit hæres cum legatarijs adeundo.
59 Quare ſtatim cogi poterit adueniente die.
*§. hæres. vbi gloſſ. final. cum alijs ab ead. allegatis
inſtitut. de obligat. quæ ex quaſi contractu naſcun-
tur. Barboſa d. allegat.* 82. *num.* 20.
60 Si autem intra annum (exaudis) à die vlti-
mæ præſtationis. dico expectandam eſſe dictã
61 obligationi diem; alioquin ante diem agendo
inutiliter, & in caſſum agis. *l. 1. §. dies. ff. quando
dies vſufructus legati cedal.*

DVBIVM III.

Articulus primus.

An Fratres Minores tàm de familia, quàm
reformati ſint capaces legatorum annuo-
rum, quæ fiunt adiecto onere perpetuæ ce-
lebrationis Miſſarum.
62 Non eſſe huiuſmodi legatorum annuorum
pro Miſſis, & anniuerſarijs capaces Fratres
prædictos *poſt Nauar. conſil.* 8. *quadam teſta-
trices. lib. 3. de teſtament. tom. 1. & alios quos
refert ſequitur Pater Sanchez dicto cap. 26.
lib. 7. num. 43. & 44. Sorbus. verbo. legata. §. ex
quibus colliges. fol. mihi. 399. & nouiſſimè Rota in
Romana cõputorũ.* 10. *Aprilis* 1634 *corã Merli-
no. dec. 365. n. 15. in 2. cõcl. in nouiſſimis diuerſor.*
63 Quia id legatum verè eſt annuorum red-
ditum, & in perpetuum, tollitquè omninò fra-
trum mendicitatem, cùm in victu, & veſtitu
eorum ſit expendendum; vnde reputabitur
legatum annuum pro victu, & veſtitu; quod
eorum ſanè regulæ repugnat.
56 Verùm Petrus à Palude quẽ refert *Syluest.
legatum. 2. q. 3. num. 4. verſ. tertium Petrus &c.
& Tabien legatum. 1. §. 5.* capaces eſſe Fratres
prædictos legatorum annuorum, etiam per-
petuorum pro Miſſarum, diuinorumq; officio-
rum celebratione, docet. Profectò, quòd ſicuti
quotidianas recipere eleemoſynas poſſunt, vt
ſacris operentur, ita quoquè, & anniuerſaria
66 perpetua. Nequè enim mirum videri debet, vt
ſicuti dùm in humanis agebat teſtator vitalem
trahens auram, quotidie Fratribus eleemoſy-
nas elargiri poterat, vt pro eo, vel alijs ſacra
offerrent; non valeat moriens ſuis hæredibus
legem dicere, vt quotidie, vel in annos ſingulos
data Fratribus competẽti eleemoſyna, Miſſas,
vel diuina officia ab illis excipiant, & hãc tue-
tur ſententiam *Rodriq. tom. 2. q. 126. art. 4. p tot.*
vbi rationibus ex aduerſo à *Nauarr. d. conſ.* 8.
adductis plenè reſpondet. *et Frater Hieronym.
Rodriq. d. reſolut. 88. num. 10. circa fin. §. tandem
quod talis. & §. nequè obſtat fundamentum, &
num. 19.*
67 Potiſſimùm, quod ex Gregorij XIII. Conſti-
tutione, quàm refert idem *Rodriq. vbi ſupra
verſ. ad primum enim concedo.* poſſint Syndici
Conuentum, Miſſarum, ac diuinorum officio-
rum ſtipendia, etiam in iudicio petere. *Reuerẽ-
diſſimus Dominus meus Anton. Ricciullus Epi-
ſcopus Vmbraticen. Sanctiſſima Inquiſitionis
Miniſter. tract. de iure perſonarum extra gre-
68 mium Eccleſ. lib. 8. cap. 9. num. 27.* Non tamen
poterunt Fratres in iudicio per ſe adeſſe; vt
69 legata huiuſmodi conſequantur. Et ſi ſanè iu-
dicis implorate officium valeant, vt ipſis lega-
ta huiuſmodi ſoluantur, & voluutati pareatur
piè diſponentis.
70 At hodie inanis eſt quæſtio, cùm aperte diſ-
poſitum ſit per nouiſſimas ordinationes in
Cõgtegatione Generali factas hoc anno 1628.
„ *in princ. §. Et Quoniam: Vt ſuperiores locorum
„ &c. ac etiam Prouinciales declarare, & proteſta-
„ ri debeant; ſe nolle amplius legata perpetua, ipſis
„ à teſtatoribus relicta, exigere, & de facto am-
„ plius non exigant. Imò ea, quantum in ipſis eſt,
„ eo modo quo poſſunt reſignent, et reſpuant.* hæc
ibi. *& ſecuta fuit Rota in d. Romana computo-
rum. num. 20. 21. & ſeq.*

Articulus ſecundus.

An ijdem poſſint pro his legatis in iudicio
experiri, agendo, aut iudicis officium implo-
rando?
71 Dixi potuiſſe per Syndicos prò his legatis
in iudicio agere, non per ſe ipſos; at per ſe iu-
72 dicis officium implorando. Cùm alioqui dicti
Ordinis Profeſſores pro nulla re temporali
poſſint in iudicio experiri. vt Clemen. 5. loquitur.
*d. clem. exiui. §. verùm etiam. verſ. cumq; di-
cti, et ſequitur Rodriq. d. q. 126. ar 4. in reſponſ. ad
1. & in fin. §. Quinto infertur. Syluest. d. legatum
2. q. 3. n. 4. verſ. prædicta limita.*
73 Verùm hodie poſt ordinationem prædictã
nouiſſimam, nequè per ſe, nequè per Syndicos
petere legata huiuſmodi poterunt etiam iu-
74 dicis officium implorando. Poterunt tamen
recipere ſi ſponte ipſis ab hæredibus, vel aliàs
grauatis dentur. *d. §. & quoniam, & §. Cùm
annuos redditus* & ita Decretum pluries in ca-
pitulis Generalibus eorundem Fratrum Mi-
nor. vt poſt alios refert idẽ. *Thor. d. priuil.* 268.
verſ. decernitur. ac præcipitur. fol. 152. *& Frater
Hieronym. Rodriq. d. reſolut.* 88. *n.* 19.

Ar-

Articulus tertius.

An ſaltem poſſint ſimpliciter denunciare
iudici, ſeu ordinario exiſtentiam eorundem le-
gatorum.
75 Si, vt diximus, poſſent per Syndicos etiam
in iudicio petere, & per ſe iudicis officio; pote-
runt multò magis vtiquè iudici denunciando,
76 vel ordinario. Qui ſanè pauperum protector
78 eſt, & executor piarum diſpoſitionum om-
nium *d. cap. nos quidem. 3. de teſtam. tex. Sacri
Trid. Concil. ſeſſ. 22. cap. 8. de reformat.* vnde ex
officio heredes, vt ſoluant tenetur compellere.
*Panor. d. cap. nos quidem. num. 5. Rodriq. d. q. 126.
art. 4. verſ. ſecundo probatur. Pater Molina de
iuſtit. & iur. tom. 1. tract. 2. diſput. 251. col. 4. §.
illud hoc loco obſerua. fol. mihi 1006. Sanchez. d.
lib. 7. cap. 26. n. 62.*

Articulus quartus.

79 An poſſint Fratres illa petere bono (vt aiunt)
modo, & ex charitate extra iudicium.
Licuiſſet vtiquè, niſi in ordinationibus præ-
dictis nouiſſimis, vt omninò à ſe abdicent, &
de facto amplius non exigant, ordinatum fuiſ-
ſet.

Articulus quintus.

An illa poſſint accipere à ſponte offerenti-
bus, celebrando Miſſas ad rationem pecuniæ
acceptæ.
Poſſe vtiq; in dubium reuocari minimè po-
teſt. Cum Eleemoſynas quotidianas pro Miſ-
ſis celebrandis, vel diuinis dicendis officijs
prohibitum haud inueniatur. Imò apertis ver-
bis in dictis nouiſſimis ordinationibus id ipſis
„ conceditur. *d. §. cùm annuos redditus. Si tamen
„ facta iſta proteſtatione* (inquientes) *hæres ex
„ ſua libera voluntate voluerit dare eleemoſynas
„ illas, & committere Fratribus dicta officia, &
„ Miſſas; tunc Fratres tuta conſcientia poſſunt
„ eleemoſynas huiuſmodi recipere.* hæc ibi. Dicun-
tur enim hoc modo ex laborerio viuere, quod
ipſis prohibitum haud eſt, imò magis ex regu-
la conceſſum. *Thorus. d. priuil. 168. in princ. col.
1. & 2. & 3.*

Articulus ſextus.

An poſſint illa ſponte oblata accipere per
ſe ipſos, an verò per Syndicum Apoſtoli-
cum.
81 Si in pecunia offerantur, nuſquam licitum
erit Fratribus Minoribus pecunias per ſe ipſos
accipere. *d. clem. exiui §. verùm etiam*; itaq; per
Syndicos hoc facere debebunt *Sorb. in compēd.
verbo. procuratores*, ac præſertim ex ſtatuto ap-
probato inter Martinianas conſtitutiones. *§.
idem Martinus fol. 491.*

Articulus ſeptimus.

An hæredes, quantum eſt in ſe teneantur
naturali obligatione illa Fratribus, etiam non
petentibus, ſoluere.
Et ſi quidem quòad Fratres, cùm illa ha-
bere per ſe non poſſint, nulla legata prædicta
dici valeāt. Aſt tenetur hæres voluntatem im-
plere defuncti, alioquin peccato ſe inficit, vt
etiam excommunicatione ligari poſſit; quòd
infideliter erga defunctum ſe gerat. *can. obla-
tiones. 17. quæſt. 4.* cùm ex ſola defuncti volun-
tate naturalis inſurgat hæredi obligatio. *Ar-
milla verbo. hæreditatas. §. 14. Couar. in cap.
cùm eſſes. num. 4. & 5. & num. 9. verſ. tertium
quod. de teſtament. Rodriquez d. quæſt. 126.
artic. 4. Sanchez dicto cap. 26. num. 48. & 49.
Nauarr. dicto. conſ. 8. nu. 9 de teſtament. Con-
ſulens in conſ. addito ad Federic. de Senis. d. conſ.
12. quod incipit. Domine cariſſime. in reſponſ. ad
ſecundum, Spino de teſtament. Gloſſ. 28. num. 7.
& num. 63. cum ſeq. Molſeſ. tract. 13. ſum. tom.
2. cap. 11. num. 31. & num. 39. & diximus nos ſu-
pra reſponſ. noſtra. 20. num. 43. Hieronym. Ro-
driquez. dicta reſolut. 88. num. 21. verſic. his ta-
men non obſtantibus. Pater Alfonſus. de Leone
de offic. cappellan quæſt. 5. ſect. 5. num. 56. & 57.
& ſeq.*

Articulus octauus.

An Fratres poſſint horum legatorum pro-
85 prietatem vendere, & pretium erogare in
vſum fabricæ, vel ſacriſtiæ.
Potuiſſe id facere pro præterito puto; non
ſanè per ſe ipſos, ſed per ſyndicos Apoſtoli-
cos, requiſitis. & conſentientibus hæredibus,
ſiue executoribus, atquè etiam loci Epiſcopos
remanente tamen onere Miſſarum; ac diuino-
rum officiorum, vel ad tempus, vel in per-
petuum, iuxtà mentem teſtatorum. *ad text. in
dicto capit. exijt. §. ad hæc quia fratribus. de
verbor. ſignificat. in 6.* atquè etiam attenta
Conſtitutione Leonis X. in anno 1529. quam
refert *Rodriquez tom. 2. quæſt. 125. artic 9. &
tradita per eundem eadem. quæſt. artic. 10. &
quæſt. 126. artic. 1. & 6.* & probari mihi non
obſcurè videtur ex verbis dictarum nouiſſi-
marum ordinationum. *dicto. §. & quoniam.
„ in fine. ſi quæ verò legata* (inquientes) *quòad
„ capitale fuerint extincta, remanente apud fra-
„ tres obligatione celebrandi Miſſas in perpe-
„ tuum, fiat recurſus ad Summum Pontificem,
„ vt ipſe pro ſua benignitate ſuper hoc de opportu-
„ no remedio prouideat.* hæc ibi. Induunt itquè
verba prædicta potuiſſe extingui capitalia
lega-

legatorum prò miſſis faciendis relicta, rema-
nente obligatione in perpetuum penès Fra-
86 tres. Hodie verò, cùm debeant nuncium
omninò mittete legatis prædictis; & de fa-
cto amplius illa non exigere, vtiquè non po-
terint.

Articulus nonus.

An liceat Fabricæ Sancti Petri ptoprieta-
tem eorum legatorum cum onete Miſſarum
87 ſibi vendicare, tàm elapſo anno, quàm
ante?

Diximus in ſuperiotibus ius Fabricæ non
niſi elapſo anno intrate: vnde ante lapſum
eiuſdem non licebit eidem ſe in legatis ptæ-
dictis ingerere. Verùm exacto anno, cùm
iam nunc (ob renunciationem legatorũ præ-
dictorum, quàm facere omninò tenentur Fra-
tres Minores) incerta omninò illa remaneant,
vtiquè intrare ius Fabricæ, atquè licere ei-
dem eadem ſibi vindicare ambigendum haud
88 eſſe exiſtimo. Aperta enim ſatis ſuperquè
ſunt verba declarationum Illuſtriſſimorum
Dominorum eidem Fabricæ præfectorum.
" §.4 *Si autem* (inquientium) *ipſi legatarÿ*,
" *quibus à principio reditus, & bona huiuſmodi*
" *relicta ſunt, ex inſtituto, & obſeruantia regulæ*
" *talium relictorum incapaces erant; aut à princi-*
" *pio quidem capaces exiſtebant; ſed propter re-*
" *gulæ mutationem incapaces effecti ſunt. &c.*
" *Declaramus huiuſmodi, quæ à principio perſonis*
" *incapacibus facta ſunt, ſiue ex poſt facto inca-*
" *paces ſunt redditi, non ad hæredes grauatos, ſeu*
" *aliàs obligatos ſpectare, ſeù vti caduca ab eis vin-*
" *dicari poſſe; ſed ad Fabricam ipſam; nedum in*
" *vim inſtitutionis, ſed etiam ſubſtitutionis, &*
" *fideicommiſſi, tanquam incerta effecta ſpectauiſ-*
" *ſe, & ſpectare; & ſub priuilegÿs ipſius Fabricæ*
" *comprehendi. Prout etiam, quæ fortè ex qua-*
" *cunquè cauſa à legatarÿs ipſis etiam capacibus*
" *recuſata, & non acceptata fuerunt, ac recuſan-*
" *tur, & non acceptantur.* hæc illi, & facit appri-
" mè Rota *in d. Romana fideicommiſſi apud Ca-*
ualer. d. deciſ. 122. num. 4. & 5.

Articulus decimus.

An eidem Fabticæ liceat ſibi vindicare
89 annuas præſtationes decurſas, & non ſolutas,
tàm ante annum, quàm poſt?

Elapſo anno, cùm ius Fabricæ quæratur,
vtiquè licebit ſibi vindicate annuas præſtatio-
nes non ſolutas, à die mortis teſtatoris. vt
dictis declarationibus habetut. §. 2. *annua*
verò pia &c.

DVBIVM IV.

Articulus primus.

AN Ftattes Minores, tàm obſeruantes,
quàm reformati ſint capaces legatotum
90 annuorum ſine aliquo onere ad effectum il-
lorum proprietatem vendendi, & pretium
conuertendi in vſus Fabricæ, & Sacriſtiæ?

91 Et ſi quidem *Sorbus in compend. verbo. le-*
gata. col. 3. § ſi verò aliquid fol. mihi. 398. ad text.
in d. c. exÿt. §. ad hæc quia, dicat, quòd ſi ſine
modo illicito Fratribus annui redditus relin-
quantur, poſſint illi per eos vendi.

92 Nihilominus, cùm *in clem. exiui. §. cùq; an-*
nui. omnino incapaces annuorum redditum
Fratres Minores reddantur, quòd mendican-
tes ſint ex regula, non ſanè ex Conſtitutioni-
93 nibus, vt Prædicatores ſunt; vtiquè huiuſ-
modi legatorum eos incapaces eſſe, aſſeren-
dum cenſeo. Quòd ſequitur. *Duegna. in d. reg.*
381. *ampliat.* 7. *&* 8. *& limit.* 1. *verſ. quod ve-*
rum eſt. Cardin. *Tuſcus d. concluſ.* 467. *num.* 4.
& 5. *tom.* 4. *& concluſ.* 190. *littera M. num.*
tom. 5. *Abb. in cap. nimis graue.* 17. *num.* 2. *de*
exceſſib. prælat. Frederic. de Senis d. conſ. 12.
num. 4. *& ſequenti conſil.* Domine mi cariſſimè.
Tabien. d. verbo legatum. 1. §. 4. *Nauar plenè*
d. conſ. 8. *ac præſertim. num.* 5. *&* 6. *de teſtam.*
Azor. d. lib. 12. *cap.* 23. *quæſt* 10. *Nicolaus Bel-*
lon. conſ. 23. *num.* 9. *Rota in* Romana *hæredita-*
tis. 5. *Maÿ.* 1593. *coram Illuſtriſſimo Mantica*
94 *deciſ.* 225. dum eodem modo diſtingnit inter
mendicantes ex regula, & ex conſtitutioni-
bus. *Rodriquez. d. quæſt.* 125. *art.* 1. *& ſequi-*
tur eius compendiator Frater Hieronymus Ro-
driquez reſolut. 88. *num* 1. *& num.* 21. *contra*
Portell. in addit. verbo. legatum. num. 1. *facit*
text. Sacri Trident. Concil. *ſeſſ,* 25. *cap.* 3. *de*
reformat. regular. dum concedit mendicanti-
bus habendi mobilia in communi, exceptis
Capuccinis, & Minoribus de obſeruantia.

95 Nec ad rem facit *tex. in d. cap. exÿt. §. ad hæc*
à Sorbo allegatus, nam loquitur de poſſeſſio-
nibus licito modo telictis. At de annuis reddi-
96 tibus eſt text. expreſsè prohibens Fratribus
annuos redditus poſſidete. *d. clement. exiui. §.*
cumquè annui. qui ſanè textus indiffetenter, &
indiſtinctè de annuis redditibus Fratribus præ-
dictis ptohibitis loquitur, Sorbus verò prædi-
ctus. *eodem loco. §. ſequenti. ſi verò aliquid an-*
nuum. abſtinere Ftatres debere dicit, ſi ali-
quid annuum non petpetuum, ſed ad certum
tempus, non modicum fuerit telictum. & Cõ-
97 ſtitutio Clement. VII. quæ *incipit. nupter pro*
parte, quam refert Rodriquez. d. quæſt. 126.
art. vltim. omninò incapaces huiuſmodi lega-
torum eos decidit eſſe iure communi. & patet
etiam ex decreto nouiſſimo in ordinationibus
ptædictis. *§. cùm annuos redditus ſequitur quoq;*
plenè

plenè Sanchez d. lib. 7. cap. 26. num. 33. 34. &
98 „ *num.* 44. Vbi inquit, quòd ſi legaretur Fra-
„ tribus Minoribus annuus cenſus, quem poſſidebat teſtator, dùm in humanis agebat; eſſent vtiquè illius legati capaces Fratres prædicti, poſſentq; illum vendere, & vendicaret ſibi hoc in legato diſpoſitio. *d. cap. exijt. §. ad hæc quia Fratribus.* & ita concordat, & exandire videtur doctrinam dicti Sorbi. *d. §. ſi verò aliquid.*

Articulus ſecundus.

99 An ad hunc effectum poſſint eandem proprietatem in iudicio petere per ſyndicum Apoſtolicum?

Et quid ſi ceperint illorum annuas præſtationes accipere?

Cùm hoc ſecundũ ex primo illo ſequatur, an capaces ſint, &c. deſtructo antecedẽti, & cõſe-
100 quens etiam deſtruetur. *l. 1. §. huius rei ff. de offic. eius. l. veteres. 4. ff. de itiner. actuq; priuat. Eucrard. in topic. loco. ab antecedenti deſtructo. fol. mihi. 807. Tuſcus. to. 2. littera C. concluſ. 757. num. 66. Rota apud Card. Mantic. dec. 15. nu. 5. & deciſ. 199. num. 9. Barboſ. aſſiomat. 30. numer. 2.* Quare, cùm non eis liceat huiuſmodi annua lagata habere, nequè ea exigere in iudicio licebit. *arg. d. clem. exiui. §. quia igitur in ſucceſſionibus. & §. ex talibus autem aſſiſtentijs.*

Articulus tertius.

An poſſint poſtea conuertere pretium ipſius proprietatis in vſus fratuum.

101 Si liceret eis huiuſmodi habere legata, eaq; diſtrahere; vtiq; liceret eis diſtractorum pretium in fratrum vſus impendere. *ad text. in d. cap. exijt. §. ad hæc quia Fratribus.* ſicut li-
102 cet ipſis quotidianas eleemoſynas in vſus Fratrum diſtrahere. *Hieronym. Rodriquez. d. reſolut. 88. num. 17. & 18.*

Articulus quartus.

An ijdem Fratres poſſint facere aliquam
103 compoſitionem ſuper huiuſmodi annuis legatis?

Licet iure communi id ipſis non liceat; ex Conſtitutione tamen prædicta nuper pro parte Clement. VII. poterunt ſinguli Miniſtri, Prouinciales, vel Guardiani, cum aliquibus diſcretis Fratribus locorum, quibus legata facta ſunt, mediantibus procuratoribus, & ſyndicis eorundum locorum, compoſitiones facere cum hæredibus, vel aliàs grauatis. *vt refert Rodriquez. tom. 2. d. q. 126. art. 6. ſequitur Sanchez. d. lib. 7. cap. 26. num. 56. & ſequitur Portell. d. verbo legatum. nu. 2. in addit. & eum refert nouiſſimè Pater Alfonſus de Leone de offic. cappellan. quæſt. 5. ſect. vltima. num. 499. Pater Hieronymus Rodriq. d. reſolut. 88. num. 21.*

Articulus quintus.

104 An poſſint exigere iudicialiter annuas præſtationes eorundem legatorum in vim Martinianæ?

Profectò id poſſe ſyndicos, ſiuè procuratores Apoſtolicos deputatos in vim Martinianæ putò; cùm illi, non ſanè Fratrum, ſed Romanæ Eccleſiæ nomine, cui bona prædicta acquiruntur, procedant; niſi aliàs teſtatores ad ſe, ſuoſq;
105 hæredes reuerti legata huiuſmodi diſpoſuiſſent in caſu incapacitatis. *vt plenè per Sorbum in compend. verbo procuratores. §. 3. & ſeq. & in ſuis annotationibus. præſertim verſ. cuius ſyndici munus &c. fol. 490. & ſeq.*

Articulus ſextus.

Et quid poſt vltimum Decretum Sacræ Cõgregationis hac de re editum?

106 Non poſſe ex vi decreti præfati exiſtimo.
„ Nimirùm, quòd in illo habetur: *Superiores de-*
„ *bere declarare, & ſe proteſtari nolle amplius le-*
„ *gata perpetua. ipſis à teſtatoribus relicta, exi-*
„ *gere, & de facto amplius non exigant; imò ea,*
„ *quantum in ipſis eſt, eo modo, quo poſſunt, reſi-*
„ *gnent, & reſpuant.* hæc ibi.

Articulus ſeptimus.

An Fratres teneantur proteſtari ſe eſſe incapaces eorundem legatorum?

107 Teneri vtiq; ex decreto nouiſſimo, ſiue ordinationibus præfatis nouiſſimis in Sacra Cõgregatione Sancitis. *§. Cùm annuos redditus.* euidẽter apparet. Et anteà declaratum fuerat in duobus Capitulis Generalibus vno Burgis. in anno 1523. altero Aſſiſcij in anno 1526. celebratis. *vt poſt Cordub. in declarat. regulæ refert Sanchez d. lib. 7. cap. 26. num. 49. in fin.*

Articulus octauus.

An poſſint illorum præſtantiones extra iudicium petere bono modo, & ex charitate?

108 Nõ prohibetur eis, quin ex charitate poſſint ab hæredibus, vel aliàs grauatis, illas petere; non ſanè tanquam debitum, ſed ex gratia tanquam mendici; vt patet apertè ex verbis. Diui Bonauenturæ in decreto prædicto no-
„ uiſſimo inſertis. ibi: *Cùm non ex iure, ſed ex*
„ *gratia ſolùm talem eleemoſynam recipiamus, vel*
„ *exigamus. & paulò poſt. Ita quòd quandocunq;*
„ *nollent amplius iſta dare, nihil peteremus ab eis*
„ *quaſi ex debito, ſed more mendicorum recurre-*

remus

„ *venus ad domum Clementis Domini, pro quoti-*
„ *diana eleemoſyna,quando illi placeret;ſed quan-*
„ *do plus nollet, diſcedimus vacui, gratias agentes*
„ *de dato, & non murmurantes de negato.* hæc ille.
109 Non enim ex dicto *§.cumq; annui.Clem.exiui.* Incapaces ſunt eorum, quæ illis ſponte, & eleemoſynaliter dātur;ſicuti, neq; aliam quācunq; eleemoſynam, ne recipiant, incapaces ſunt.*Sanchez.d.cap.26.n.49. Hieronym. Rodriq. d.reſolut.*88.*num.*18.19.*&* 21.

Articulus nonus.

An poſſint illa à ſponte dantibus accipere per ſe ipſos, vel per ſyndicum Apoſtolicum?
110 Cùm ex regula ſint omninò inhabiles ad pecuniam accipiendam; vtiq; ſi illis ea in pecunia,etiam à ſponte dantibus,offerantur, accipere per ſe ipſos minimè poterunt. *d.cap.exijt §. cæterum cùm in eadem regula,de verb.ſignif. in* 6. *& d.clem.exiui. §.porrò cùm dictus Sactus vſq; ad §. proinde.* Accipient igitur per ſyndicos Apoſtolicos. *vt plenè per Sorbum in compend.d.verbo.procuratores. &c.*

Articulus decimus.

An hæredes teneantur illa ſoluere in foro conſcientiæ?
111 Abſolutè non eximi hæredes, vel aliàs grauatos ab obligatione ſoluendi huiuſmodi pia
112 legata, certum eſt. Quia abſolutum eſt,eos teneri implere pias diſponentium voluntates, quas certò, legatariorum incapacitas,nullo vnquam deſtruit modo. Porrò, quòd relin-
113 quens vltimatum finem habet ad Deū,cuius gloriam quærit ex relicto, vel etiam peccato-
114 rum remiſſionem per legatariorum orationes, ſacrificia, vel ſanctorum interceſſiones. *Frederic. de Senis.d conſ.*12. *& in conſ.illi adiūcto Domine mi cariſſime in reſponſ.ad* 2.*Nauar. d.conſ.*8. *num.*9. *Sanchez.d.lib.*7. *cap.*26. *nu.*43. *in fin. & num.*49.
115 Verùm an in conſcientia teneantur hæredes ea Fratribus ſoluere legatarijs; cùm eorū incapaces exiſtant? Bipartita eſt Doctorum ſententia; affirmantium quorundam, negantium aliorum,quam vti probabiliorē ſequitur *Sanchez.d.cap.*26.*num.*49.*Hieronym. Rodriq.d. reſol.*88. *num.*19. qui in conſcientia teneri hæredes dicunt.

Articulus XI.

An Fabrica Sancti Petri ius habeat ſibi vēdicandi horum legatorum proprietatem, tàm elapſo anno,quàm antea?
116 Cùm incerta euadant huiuſmodi legata incapacibus relicta, vel etiam capacibus, poſt eorundem renunciationem; vtiquè ius eſſe Fabricæ illorum ſibi vendicandi proprietatem vi ſuorum priuilegiorum, & facultatum, nullus inficias ibit; cùm apertè id definitum ſit in declarationib. Eminentiſſimorū Dominorū,vt in ſuperioribus eas retulimus. *§.*2. *&* 4. *& dictis fuit.dict.deciſ.*122.*apud Caualer.*

Articulus XII.

Et quid de annuis præſtationibus decurſis, & non ſolutis?
117 Vtiq; ius quoq; eſſe præſtationes huiuſmodi exigendi Fabricæ poſt annum, ſatis in ſuperioribus quæſitis abundè deduximus, vt nihil nunc vltrà addendum ſuperſit.

Articulus XIII.

118 An hæc omnia procedant etiam in legatis annuis ad modicum tempus?
119 Legatum annuum ad modicum tempus,vnū cenſeri in plures diuiſum præſtationes receptum eſt; ac propterea illius incapaces Fra-
120 tres non eſſe;ni ex modo relinquendi, vel ex ſui exceſſu, ex accidenti incapaces reddantur. *vt per Sorbum d.verbo. legata in annotationib. §.ſi verò aliquid annum non perpetuum.Freder. de Senis.d.conſ.*12.*& conſ.ſeq.Sanchez d. cap.*26. *n.*35.36.*& ſeq.Portellus verbo legatū.in prin.n.* 2.*Hieron. Rodriq.d.reſolut.*88.*nu.*25.*circa fin. Rota in d.Rom.computor. apud Merlini dec.*365. *in prima concluſ.num.*9.*& ſeq.*
121 Si verò legatum hoc non perpetuum, onus habeat annexum Miſſarum,vel diuinorum officiorum, vel etiam ſine illo, & alioquo tempore ſolutum non fuerit. Intrare ius Fabricæ pro illo tempore,quo ſolutum non fuerit poſt annuum à die mortis teſtatoris; & præſtationes prædictas poſſe ſibi Fabricam vindicare priuilegiorum ſuorum,& facultatum vi, apertè ſatis decretum fuiſſe patet in declarationibus præfatis.*§.annua verò pia*, & nos alibi diximus, quæ hic non repetimus, ne palinodiam canere videamur.

Et ita ex his,meliùs ſentientis cenſuræ, limæq; ſubiectis,reſpondendū,cenſui, vt ei morem gererem,qui potuit hoc mihi imponere.

CAROLUS MARANTA V.I.D. Neapolitanus Aduocatus.

Cùm autem maximam habuiſſent, querimoniam Fratres apud Sacram Congregationem negotijs Fabricæ ꝑpoſitā, de miniſtris eiuſdē, quòd legata omnia pro Sacris faciendis, ac diuinis officijs celebrandis Minoritis relicta,ſtāte eorum incapacitate; atq; propterea incerta effecta, pro fabrica illa exigerent; ac etiam cum hæredibus, alijſq; grauatis cōpoſitiones, etiam capitalia extinguendo, haberent; ipſiq; Fratres Minores penuria temporum currentium, quomodo viuerent nullo pacto inueni-

rent.

rent. Aſſererentq; non eſſe ipſis vetitum; quin ab hæredibus, alijſq; grauatis, ſponte illa ſoluere volentibus pro Miſſarum, diuinorumq; officiorum celebratione, iuxtà defunctorum teſtatorum voluntatem, poſſent illa recipere, atq; oneri ſatisfacere adiuncto; & in hoc miniſterio, quaſi locare operas ſuas pro mercede, ac ſtipe congruenti, quòd ex regula, nedũ vetitũ; verùm permiſſum ipſis videatur. Quia ex laborerio viuere poſſunt, ac debent. Contrà verò Fabricæ miniſtris reſpondentibus. Quòd nullum ius amplius poſt Fratrum incapacitatem remanet hæredibus legata huiuſmodi retinendi, & in alium vſum ſoluẽdi, erogãdiq;. Cùm verò ius ſit ad illa in vim inſtitutionis, vel ſubſtitutionis, vel etiam fideicommiſſi Fabricæ quæſitum; non poſſe, nec potuiſſe hæredes (etiam eorum ſponte) legata huiuſmodi Fratribus ſoluere, in præiudicium iuriũ Fabricæ quæſitorũ. Abſolutum eſt enim, horũ relictorum dominium penès Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eſſe, qui hæres eſt omnium incertorum, atq; propterea ſub diſpoſitione Summi Romani Pontificis illa remanere (quod nos alibi in ſuperioribus noſtris reſponſionibus latè deduximus, & aſtuimus) illaquè Fabricæ Sancti Petri applicuerit Summus Romanus Pontifex; nihil vtiq; remanere hæredibus, ſinè aliàs grauatis, niſi vt ea Fabricæ ſoluant.

Sacra Congregatio, vt neceſſitatibus conſuleret dictorum Fratrum prouidit, & decreuit, vt infrà.

Decretum Sacræ Congregationis Fabricæ Principis Apoſtolorum de Vrbæ ſuper legatis relictis Patribus Minoribus de Obſeruantia Sancti Franciſci.

CVm ſæpius fuerit habitus recurſus ad Sacram Congregationem Ven. Fabricæ Sancti Petri ſuper annuis legatis factis, ſeu faciendis ad fauorem Fratrum Sancti Franciſci Minorum de Obſeruantia cum onere Miſſarum, ſeu Officiorum, ſiue gratis, ſiue alio modo.

Prætendente Venerabili Fabrica S. Petri ad illam ſpectare propter dictorum Fratrum incapacitatem huiuſmodi legatorum.

Dictis autem Fatribus allegantibus poſſe annua legata huiuſmodi recipete tuta conſcientia, quatenus hæres ex ſua libera voluntate voluerit dare eleemoſynam, & committere Fratribus dictas Miſſas, & Officia iuxtà ſententiam S. Bonauenturæ, & decreta Sacræ Congregationis à S. D. N. Fratrum Minorum de Obſeruantia S. Franciſci Ciſmontanæ familiæ conſultationibus prępoſitæ ſub die 4. Iunij 1618. publicata.

Eadem Sacra Congregatio pro oportuna præmiſſorum pronißione (facta priùs relatione Sanctiſſimn D. N. Vrbano Papæ VIII. ac de illius expreſso ordine, & mandato) decreuit in futurum ſuper huiuſmodi legatis obſeruari, vt infrà.

Quòd huiuſmodi legata per debitores, vel hæredes non extinguantur, vel reducantur per compoſitionem cum miniſtris Fabricæ faciendam, vel alio quouis modo; ſed illorum capitale, ſiue ſors principalis, vel proprietas abſquè aliqua diminutione conſeruetur ſemper, & perpetuò ad effectum, vt in vſus Romano Pontifici pro tempore exiſtenti benè viſos poſſint applicari; ita tamen, vt quamdiù applicationem ſpecialem authoritate Apoſtolica fieri non contigerit, hæredes, vel debitores poſſint liberè, ſi velint, dictis Frattibus dare dicta annua legata per eoſdem Fratres recipienda in eleemoſynam, non autem per eos exigenda; & quòd quæuis extinctio, reductio, ſeu diminutio capitalis, ſeu proprietatis abſq; ſpeciali Romani Pontificis permiſſione facta, eò ipſo nulla ſit, nec debitoribus, aut alijs quibuſcunquè ſuffragetur.

Quòdq; Commiſſarij, alijq; miniſtri Ven. Fabricæ ſuper huiuſmodi capitale, ſeu proprietate ſupradicta ſe de cætero non inttomittant, nec dictos hæredes, ſeu debitores aliqno modo moleſtent, niſi ad effectnm reinueſtiendi in caſu reinueſtimenti, ſeu prouidendi, vt conſeruentur, vt ſupra; aut aliàs in executione applicationis auctoritate Apoſtolica factæ, vel faciendæ.

Et quòd nolentibus dictis hæredibus, vel debitoribus dare ſupradictis Fratribus prædictas eleemoſynas, ſeu annuas præſtationes, ſeu legata, vt ſupra ſoluere; vel illa; ſeu illas non ſoluentibus; tunc & eo caſu, lapſis duobns annis à die obitus Teſtatorũ, ſi fuerit maturatũ legatũ, vel à die maturatæ illius ſolutionis, eadẽ Fabrica, & illius Commiſſarij, & miniſtri id totum, quod ſolutum non fuerit pro præterito, pro rata tamen in qua fuerit, vt ſupra, elapſum biennium, vel vltrà, poſſit, & valeat annuas prꝑſtationes huiuſmodi exigere, exigiquè facere ad ſui beneficium iuxta ſuas facultates, & priuilegia; ſaluo ſemper capitali, ſeu proprietate, vt ſupra, ad effectum, quòd hæredes, vel debitores (dummodo de eis per Roman. Pont. pro temptore exiſtentem aliter non fuerit diſpoſitum;) nec prædicta legata in alios vſus eius authoritate applicata fuerint, & applicari contingerit, poſſint, ſi velint, quandocunq; futuris temporibus, & ſic deinceps, in perpetunm dare dictis Fratribus dicta annua legata in eleemoſynam, vt ſuprà, nec Fabrica eoſdẽ hæredes, ſeu debitores moleſtare poſſit, & valeat, toties, & quoties caſus cõtingerit; niſi pro præterito; & tunc in illis terminis tantùm, poſt quotum maturationem fuerit elapſum biennium, vel vltrà, vt ſupra; ſalua ſemper erectione bonorum, & applicatione legatorum e

ſeu

ſeu quorumcumq; bonorum, & redditum, ac Iurium eiſdem, beneficijs, ſeu alijs vſibus pijs authoritate Apoſtolica facta, vel in poſterum quãdocunq;, & quomodocunq; faciendа;& exequutione litterarum Apoſtolicarum deſuper expeditarum, ſeu expediendarum. Ita vt prædicta decreta ad illas nequaquam ſe extendant, ſed illa ſemper firma, & illeſa remaneant. ac ſuos plenarios, & integros effectus ſortiri debeant. Ita quod nequè Fabrica, neque hæredes, vel debitores prædicti vllo modo illas impedire, retractare, vel controuertere valeant; & ſaluis ſemper Sedis Apoſtolicæ authoritate, ac facultatibus competentibus dictæ Sacræ Congregationi Venerabilis Fabricæ.

Prohibuit tamen eadem Sacræ Congregatio Fratribus ſupradictis ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ne audeant, ſeu præſumant, nec quilibet eorum audeat, ſeu præſumat per ſe, nec per alios ſindicos, miniſtros, ſeu procuratores tàm ſeculares, quàm regulares, dictas annuas præſtationes, ſeù legata, nec iudicialiter, tàm coram quocumquè Iudice Eccleſiaſtico, quàm Seculari, ordinario, vel delegato, nec aliàs, niſi iuxtà formam dicti decreti Congregationis Fratrum Minorum de Obſeruãntia S. Franciſci Ciſmonatæ Familiæ à Sanctiſſimo D. N. deputatæ, ab hæredibus, ſeù quibusuis alijs eorum debitoribus petere, minusuè dictis hæredibus, ſeu debitoribus facere aliquas recepturas pro dictis annuis præſtationibs, niſi pro rata, & pecunia, ſeu eleemoſynis ſupradictis cũ effectu, ac verè, & realiter eiſdem Fratribus data, vel ſoluta, ſeu datis, vel ſolutis; nec ſub alia data, niſi ſub ea, quæ verè fuerit iiſdem Fratribus, aut alijs pro eis facta realis ſatisfactio. Et inſuper ne prouiſos Apoſtolicos, pro tempore de beneficijs, quibus legata ſupradicta fuerint applicata, vel eorum procuratores, & miniſtros ſuper erectione dd. legatorum directè, vel indirectè impedire, vel moleſtare quouis quæſito colore, vel prætextu audeant, vel præſumant. In quorum fidem. Datum Romæ ex Collegio eiuſdem Sac. Congregationis die 14. Februarij 1633.

Dominicus Cardinalis Ginnaſius.

Ità eſt Carolus de Ghettis eiuſdem Sacr. Congregat. Oeconomus, in fidem, gratis.

Omnipotenti Deo, terq; Maximo, ãc Beatiſſimo laus, atq; peremnis Gloria. Beatæq; Mariæ ſemper Virgini.

RERVM VERBORVM, ATQVE SENTENTIARVM OMNIVM,

QVAE HAC PRIORI RESPONSIONVM PARTE COMPREHENDVNTVR, LOCVPLES; NEQVE INORDINATA SYNOPSIS.

A

Ablatiui abſoluti.

Ablatiui abſoluti (veris exiſtentibus) in vim conditionis reſoluitur, reſponſ.13.num.30. fol.92.

Præſertim quoad exercitium iuriſdictionis, ibid.

Abſurdum.

Abſurdum æſtimatur, ſi plus tacitum, quam expreſſum valeat, reſponſ.3.num.15. fol.16.

Abbuſus abbuti.

Abuti quis re, quomodo dicatur; vbi ex ſacris etiam litteris probatur, reſp.6.n.63. fol.46.

Accidens.

Accidens ſine ſubiecto eſſe minimè poteſt, reſp. 39. n.29. fol.243.

Actio, Agens, Actor.

Inanis eſt actio, quam inopia debitoris excludit, reſponſ.24 n.24. fol.178.

Qui actione caret repelli poteſt, & debet, reſp. 28. nu.6. fol.203.

Etiam Iudicis officio n 7.

Actiones omnes humanæ propter finem ſunt, reſp 9. nu.4. fol.60.

Agendo ante diē nemo audiri debet, cùm malè agat, reſponſ 39.n.23. fol.242.

Et emanata inde citatio nulla eſt, num. 24. fol. 243.

Agens omne, propter finem operatur, reſponſ 9.nu.2. fol.60.

Actore non probante, reus abſoluitur, reſponſ. 18. nu.67. fol.129.

Ante diem agendo, inutiliter quis agit, reſponſ.41. num.61 fol.258.

Actus.

Actum ab initio non valuiſſe ſufficit, reſponſ. 21. nu.40 fol.152.

Actus agentium, potiſſimùm in dubijs, trahendus eſt ſemper in cauſam magis agenti proficuam, reſp. 9.nu.48. fol.64.

Actus bonus tantò melior, ſublimiorq; euadit, quantò finis, ad quem refertur, melior, ſublimiorque fuerit, reſponſ.9.n.9. fol.61.

Actus correſpectiui ſunt, quorū vnus alterius gratiâ fit, reſp.31.n.22. fol.215.

Actus contra formam datam factus, nullus euadit, reſponſ.12.n.51. fol.86.

Actus geminatus iurato æquiparatur. reſponſ.19. num.30. fol.133.

Actuum humanorum laus ex fine, non ex principio carpitur. reſp.9.n.11. fol.61.

Actus omnis humanus in genere morum à fine ſpecificatur reſp 9.n.7. fol.60.

Actus per finalem cauſam magis, quàm per impulſiuam dignoſcitur. reſp 9.n.58 fol.65.

Actus ſubſequens in executionem præmiſſorum factus præſumitur. reſp.23.n.78 fol.172.

Actus ſubſequens quid in præcedentibus agens intenderit, manifeſtat. reſp.19.n.34. fol.133.

Adulterium.

Adulterij accuſari non poteſt concubina, vel ſponſa; ſolùm autem vxor. reſp.6.n. 59 fol.46.

Affectio, Affectus, Affinis.

Affectio, & Charitas teſtatoris conſecturas præbent ad illius interpretandam voluntatem. reſpon.4.n.97. fol.29.

Affectus quo Deus *ab animabus poſt hanc vitam deſideratur, immenſus eſt reſp.4.n.29 fol.23.*

Affines ſunt viri, & vxoris cognati; & per nuptias inuicem copulantur reſp.8 n.81. fol.57.

Agnati.

Agnati, vel cognati diuerſimodè nuncupantur, & coniunguntur, ab affinibus. reſp.8 n.7. fol.57.

Agnati enim per virilem ſexum coniunguntur; Cognati *verò per fœminini ſexus perſonas. ibid.*

Alienum.

Alienum retinere ita mortale eſt, ſicuti accipere. reſp.5.n.62. fol.37.

Alimenta.

Alimenta legata multiplicationem non admittunt. reſp.7.n.57. fol.54.

Alter.

Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri. reſp.37.n.13. fol.236.

Potiſſimùm à priuatis in odium iuris publici. ibidem.

I N D E X.

Altare.

Altari qui ſeruit, de Altari viuere debet. reſp. 31. n.2. fol.213. & n.11. fol.214.

Altario qui ſeruit de altario viuere debet. reſp. 5. n.32. fol.34.

Altario qui ſeruiunt, de altario viuere debent. reſpon. 18. n.17. fol.124.

Amor, Amare, Amicus, Amicitia.

Amor maior arguitur erga primos nominatos. reſpon. 12. n. 18. fol. 83.

Amare nihil poſt Deum firmiùs nos oportet, animanoſtra, quæ ad imaginem Dei creata eſt. reſpon. 9. n.44. fol.63.

Vnde, qui poſt Deum aliquam aliam creaturam firmius diligit, quàm animam ſuam; vel etiam corpus proprium firmiùs, quàm animã alterius, peccat. ibid. nu. 45.

Amare non ſufficit quod oportet, niſi & debitum diligendi ordinem ſeruemus. reſp. 9. num.46. folio 63.

Amicis exiſtentibus duobus, magis amica veritas. reſp. 39. n. 10. fol 242.

Amicitia ſanguinis coniunctioni æquatur. reſp. 15. nu. 26. fol. 106.

Anima. Animus.

Anima cunctis rebus præferenda eſt. reſp. 3. nu. 25. fol. 16. & reſp. 4. n. 67. fol. 27.

In vltima voluntate præſertim. ibid. num. 26. reſp. 3.

Vt etiam filijs præferatur. n. 27. ibid.

Animam charitatis ordine plus, quàm corpora noſtra diligere tenemur. reſponſ. 20. num. 54. folio 141.

Animam quæ lædunt plus grauant, quàm quæ corpus; quia anima præfertur cunctis rebus. reſpon 20. n. 55. fol. 141.

Anima gratia Deo grata, hæredis vitio ab eius viſione beatifica non retardatur. reſp. 20. num. 85. fol. 143.

Animæ fauore, piaque cauſa, latior ſemper interpretatio ſequenda. reſp. 9 n. 36 fol. 63.

Anima rationali nil pretioſius in cunctis viſibilibus inuenitur. reſp 9. n. 37. fol. 63.

Et proinde terrenis omnibus anteferenda. nu. 38. ibid.

Animam cura tui ipſius in quantum potes, Menander aiebat. reſp 9. n. 39. fol. 63.

Animæ detrimentum ſi quis faciat, nihil ei proſunt reliqua. reſp. 9. n. 40 fol. 63.

Animæ nihil prodeſt magis, quàm ſi Dei cauſa ſuprema diſpoſitio rogetur. reſponſ. 9. num. 41. fol. 63.

Animæ de ſalute vbi agitur abundantiùs eſt agendum. reſp. 4. n. 57. fol. 26.

Et id ſequendum, quod tutiùs pro anima erit, & quod pietatem ſouet. ibid. n. 58.

Animarum ſalutem, & opibus, & etiam corporibus noſtris præferre debemus. reſpon. 10. nu. 41. fol. 74.

Anima eſt altioris ordinis, quàm corpus, cum ſecundum illam diuinæ ſimus conſortes naturæ, æternæque beatitudinis capaces. reſpon. 10. num. 42. fol. 74.

Animæ de ſalute vbi agitur, abundantiùs eſt agendum. reſp. 9. n. 35 fol. 63. & reſp. 17. num. 35. fol. 119.

Anima ſicut carbo ignitus gratia præſente habetur, ea verò deperdita, ſicut carbo extinctus. reſpon. 6. n. 10. fol. 42.

Anima ſicuti præfertur corpori, ita mens, & ſententia verbis. reſp. 23. n. 6. fol. 167.

Anima rationali nihil pretioſius inueniri in humanis poteſt. reſp. 7. n. 6. fol. 50.

Animus.

Animus verbis declaratur, reſp. 3, n. 63. fol. 20.

Siue etiam ex extrinſecis, & factis. num. 64 ibidem.

Et ex ſequentibus, qualis in præcedentibus animus fuerit, oſtenditur. n. 65. ibid.

Multoque magis factis, quàm verbis pateſcit. nu. 66. ibid.

Nam facta ad animum declarandum potentiora ſunt verbis nu. 67. ibid.

Animus ex extrinſecis pateſcit, & declaratur. reſpon. 19. n. 35 fol. 133.

Animus, veluti in ſpeculo facies, ita in verbis contemplatur. reſp. 19. n. 37. fol. 34.

Animus ex qualitate ſermonis indicatur. reſp. 19. nu. 38. fol. 134.

Animæ defunctorum, & in Purgatorio exiſtentes.

Animæ defunctorum in charitate, viuorum ſuffragijs iuuantur. reſponſ. 7. n. 30. fol. 52.

Animæ defunctorum in Purgatorio purgantes in extrema ſunt neceſſitate.

Eſt ergo eis ſuccurrendum. reſpon 20. num. 42. fol. 140.

Animæ defunctorum non ob id in Purgatorio detinentur, quòd hæredes negligant reſtitutionem facere, quam ipſi ſuis tabulis decreuere. reſp. 20. nu 81. fol. 143.

Et rationes. n. 82 & ſeq. ibid.

Animæ defunctorum in Purgatorio purgantes, quamuis certæ de eorum ſalute ſint; neque in via ſed in termino, nec mereri interim. neq; demereri poſſunt. reſp. 20. n. 26. fol. 139. & nu. 86. ibid fol. 143.

Animæ in Purgatorio ſuffragijs iuuantur viuorum, quod de fide eſt. reſponſ. 4. num. 41. folio 24.

Ratio affertur. n. 42. fol. 25.

Animæ, quæ in Purgatorio ſunt, in charitate Chriſti *deceſſerunt. reſp. 7. n. 27. fol. 52.*

Animæ in Purgatorio certam habent ſpem ſummi boni acquirendi. reſpons. 4. numer. 31. folio 24.

Et paſſiones ſuas perfectè domitas habent. nu. 32. ibidem.

Animæ in purgatorio, cùm non in via amplius ſint, ſed quaſi in termino, neque mereri amplius, neque demereri poſſunt. reſpons. 4. num. 60. folio 26.

INDEX.

Animabus in Purgatorio proſunt ſuffragia viuorum; ac cùm primis ſummè propitiatorium ſacrificium. reſpons. 4. nu. 61. fol. 26.

Siuè indulgentiæ. ibid n. 62.

Animæ in Purgatorio igne potiſſimùm purgantur. reſpons 7. n. 23. fol. 52.

Animæ in Purgatorio purgantes ſuffragijs indigent viuorum. reſpons. 20. n. 27. fol. 139.

Animæ è Purgatorij pœnis tantò citius liberãtur, quantò plura pro eis fiunt ſuffragia. reſpons. 7. nu. 34. fol. 53.

Animabus Purgatorij eò meliùs profuerimus, quò frequentiùs pro illis ſacrificia offerri curauerimus reſpons. 7. n. 31. fol. 52.

Præſertim verò ſi ipſi ſacrificia fieri, teſtamento reliquere. n. 33. ibid.

Annus, Anniuerſaria.

Annus, intra quem hæredes legatis facere ſatis debent; hæredum ipſorum fauore eſt à lege inductus. reſpons. 40. nu. 21. fol. 249.

Anni tempus, intra quod legatis facere ſatis hæredes tenentur, nedum eorum fauore datus cenſetur, verùm & ad eorum coarguendam ſocordiam. reſpons. 40. n. 34. fol. 249

Non itaq; currit de momento ad momentum, neq; ignoranti, & impedito nu. 35.

Anniuerſaria cur inſtituerit Eccleſia? reſpons. 29. nu. 27. fol. 208.

Antiquorum memoria.

Antiquorum memoriam deleri lugubre, & deplorandum æſtimatur; ſed conſeruanda illa erit. reſpons. 16. n. 42. fol. 113. & nu. 52.

A diuerſis non rectè infertur de vno ad aliud, nedum remotiuè, ſed neque poſitiuè. reſpons. 39. nu. 48. fol. 144.

A priuatione ad habitum, non datur regreſſus. reſpons. 11. n. 11. fol. 79.

Antecedente deſtructo, & conſequens etiam corruit. reſpons. 41. n. 100. fol. 203.

Appellatio, appellare.

Appellatio iure conceditur à Iudice grauante, vbi grauamen reparabile non eſt à diffinitiua, vel vim diffinitiui habente. reſpons. 38. numer. 18. fol. 238.

Appellatio eſt ad maiorem Iudicem prouocatio rationæ grauaminis illati, vel inferendi. reſp. 38. nu. 19. fol. 238.

Appellatio non datur à mero executore. reſpon. 11. nu. 16. fol. 79.

Niſi exceſſus intercederet in exequendo. n. 17. ibid.

Appellationis cauſa coram Iudice à quo proponi debent, non coram ad quem. reſpons. 11. num. 4. fol. 78.

Appellationis ab interloquutoria quæ ſit lex, vt validè fiat. reſpons. 11. n. 2. fol. 78.

Appellari ab interloquutoria in genere non ſufficit; verùm ſunt ſingulatim cauſa exponenda grauaminum, propter quæ appellatur. reſpons. 11. n. 3. fol. 78.

Appellare non licet à commiſſione facta nuncio de exequendo. reſpons. 11. numer. 18. fol. 79.

Appellatione ab interloquutoria non ſuſpenditur iuriſdictio Iudicis à quo, ante inhibitionem Iudicis ad quem. reſpons. 11. numer. 6. folio 78.

Alioquin attentata non ſequuntur. num. 7. ibid.

Arbitrium, Arbitrari.

Arbitrium, non liberum, ſed vt viro bono, ac regulatum cenſetur relictum, in vltimis voluntatibus præſertim. reſpons. 10. num. 33. & 34. fol. 74.

Vel ſi tempus dumtaxat ſolutionis, non legata ipſa, eorumq; ſubſtantia, in arbitrium relicta hæredis fuerit. nu. 35. ibid.

Arbitrium ubi refrenatum relinquitur, illud in fauorem animæ teſtatoris propendere debet. reſpons. 10. nu. 43. fol. 75.

In arbitrarijs nemo damnandus eſt. reſpons. 29. num. 22. fol. 207.

Arbitrarijs cuius arbitrium exquiritur, aliud haud debet, quàm quod æquum eſt. reſpons. 10. num. 37. fol. 74.

Arma, & inſignia.

Arma, & inſignia ſepulchris ſuperpoſita non poſſunt per hæredes remoueri, vt ſua ibi affigãtur, ne defunctorum memoria euaneſcat. reſpons. 16. nu. 40. fol. 112.

Argumentum.

Argumentum rectè ducitur à vi, & efficacia iuramenti, ad votum. reſpons. 1. n. 70. fol. 8.

Argumentum à pia cauſa ad dotem validum. reſpons. 3. n. 29. fol. 17.

Argumentum à non diſponente lege tractum, validum æſtimatur. reſpons. 30. n. 8. fol. 210.

Argumẽtum rectè ducitur à lege ad teſtatorem; & è contra reſpons. 40. n. 32. fol. 249.

Argumẽtum à lege ad teſtatorem currit. reſp. 32. nu. 10. fol. 218. & reſp. 20. n. 3. fol. 137.

Argumentum de libertate ad cauſam piam valet. reſpons. 9. in allegat Pini. n. 13. fol. 68.

Argumentum ab ordine nominationis ad ordinem charitatis valet. reſpons. 12. n. 20. fol. 83.

Argumentum ab abſurdo validum ad coniecturãdum. reſpons. 12. n. 21. & 22. fol. 83.

Artificiata.

Artificiata fructus non pariunt, natura ſua; inter quæ pecunia computatur. reſpons. 20. num. 114. fol. 146.

Aſſerens.

Aſſerentis eſt probare quod aſſerit, non excipientis. reſpons. 29. nu. 33. fol. 208.

Attentata.

Attentatorum reuocationi poſt decem annos non eſt locus. reſpons. 11. num. 10. fol. 78.

Imò neq; poſt biennium, ſi interim ſiluit, ibid. num.11.fol.79.

Neque etiam poſt deſertionem appellationis, ſaltem per viam attentatorum, numer.12. ibidem.

Multòq; minus poſt decennium, ſtante renunciatione appellationis, etiam tacita, numer. 13. ibid.

Auctor.

Auctor fuit Tribunalis fabricæ coadiutor, reſp.2. num.21.fol.11.

Et Aduocatus, n.34 ibid.fol.12.

B.

Bartolus.

Bartoli doctrina in l.ſed ſi plures. 10.§.in arrogato ff.de pupill ſubſtitut. expenditur, & declaratur, reſpons.8.num.13 fol.57.

Bellum.

Bella, & ſeruitutes ex cupiditate habendi orta; ac ſic, mala omnia multiplicata ſunt ſuper terram, reſpons.25.n.14.fol.190.

Beneficium, beneficiarius.

Beneficium à Pontifice conceſſum decet eſſe manſurum, reſpons.39.n.54 fol.244

Et laxam admittit interpretationem, etiam in praiudicium tertij, ſi gratia verba hoc important, num.55.

Beneficij impetratio facta de ſimplici, non inde ſubreptitia euadit, quòd aliquando curatum fuerit, ſi impetrationis tempore non ſit curatum actu, licet ſit habitu, & in potentia. reſpons.39. num.17 fol.242.

Beneficia plura inſufficientia vniuntur, vt faciāt vnum ſufficiens. reſpons.18.n.15.fol.124.

Beneficium inſufficiens, imperfectè beneficium dicitur. reſpons.18.n 15.fol.124.

Beneficia propter Miniſtros ſunt, non è contrà. reſpons.18.nu.16.fol.124.

Beneficium tenue dicitur, quod etſi victui ſufficit beneficiarij, neceſſariaq; familiæ, non tamen ad onera alia ſubleuanda, ſatis eſt. reſpons.18.nu. 24.fol.125.

Beneficium minus ducentorum ſlorenorum de auro, inſufficiens nuncupatur. reſpons.18.num 25. fol.126.

Beneficium vnum, ſi ad victum ſufficiens non fuerit, poteſt aliud ſimplex obtineri. reſpons 18.n. 14.fol.124

Beneficium ſufficiens quodnam dicatur? reſpon.18. num.19.fol.124.

Beneficia propter officium, & ſedulitatem miniſterij inſtituta ſunt, reſpons. 18. numer.5.fol. 124.

Quod etiam apud Gentiles conſtitutum erat. num.6.ibid.

Beneficij erectio à gratia procedens vitioſa, nulla, & inanis euadit. reſpons.21. n.25.fol.151.

Beneficij fructibus in taxandis, onerū ratio habēda erit reſpons.18 n.29.fol.126.

Beneficiorum diſtributio inde impoſita, ne Miniſtri Eccleſiæ mendicare cogerentur. reſpons.18. num.12.& 13.fol.124.

Beneficij ualor computatur detractis omnibus oneribus, etiam miſſarum, & anniuerſarioru m. reſpons.18.nu.32 fol.126.

Et Miniſtrorum, qui neceſſarij ſunt ad diuina celebranda myſteria. nu.33 ibid.

Beneficiorum fructus ij dicuntur propriè, qui, detractis omnibus oneribus, in abſentia percipiūtur, non verò qui reſidendo; cùm illi quaſi pro labore merces, debeantur. reſpons. 18. num. 49. fol.127 & num.50.

Beneficium non impendit, qui debitum præſtat reſpons.27.nu.9 fol.200.

Beneficiarius, qui in penſionem omnium fructuū conſenſit, poteſt penſionarium cogere ad ſoluendam mercedem pro beneficij ſeruitio. reſpon.18. nu.53.fol.128.

Beneficiario pars debetur fructuum, tanquam vitæ neceſſaria ſubſtinendæ, et tanquam laborum merces, & ſtipendium. reſpons.18.num.47.folio 127.

Beneficiarius quod ex patrimonialibus in bonis beneficij impendit, poteſt ſibi ex beneficiorum fructibus retinere, atq; conſanguineis iurè dare. reſpons.18.nu.48 fol 127.

Beneficiarij laborum, in colendis, tuendis, augendiſq; beneficij bonis, in fructuum computatione ratio habenda erit. reſpons. 18. numer.44.fol. 127.

Bona.

Bona dicuntur deducto ære alieno. reſpons.31.nu 35.fol.215.

Bona Eccleſiarum vendi poſſunt pro captiuis redimendis. reſpons.3.n.56.fol.19.

Bona fama.

Bona fama eſt innata homini ex origine naturæ, mala autem eſt accidentalis. reſpons.17.nu.61. fol.120.

Bona fama in ſpecie probata vincit malam tantùm in genere deductam. reſpons. 17. num.65. fol.120.

Bona vita, & fama.

Bona vita, & famæ probatio in ſpecie minuit probationes ex aduerſo; præſertim ad effectum excludendi falſitatis ſuſpitionem. reſpons.17.nu. 55.fol.120

Et huic in concurſu ſtandum probationi magis, quàm contrariæ. ibid.nu.56.

Etiam ſi de bona fama deponentes teſtes numero inferiores eſſent. ibidem. numer. 57.

Bona fides.

Bona fide poſſidens poteſt rem retinere. reſponſ.24. nu.96.fol 185.declara n.97.

Bona fides adeſſe non poteſt, vbi mala demoratur, reſpons 26.n.9.fol.197.

Bona fides præſumitur ex temporis curſu. reſpons. 26.num.10.fol.197.

Quod

I N D E X.

Quod exaudi, vbi dubia eſt res, nec de mala fide apparet. n. 11.

Bona fides excuſat à reſtitutione eorum, quæ impenſa fuere. reſpons. 26. n. 19. fol. 198.

Limita à tempore, quo mala fides ſuperuenit, num. 20.

Bona fides inuincibilem perquirit ignorãtiam, vel ſaltim probabilem; nec ſufficit craſſa, et affectata. reſpons. 26. num. 6 fol. 197.

Bonus.

Bonus quilibet iuris præſumptione præſumitur, & bona vita, & fama, donec contrarium probetur. reſpons. 17. n. 59. fol. 120.

Amplia etiam in carnifice, & quolibet alio in ſuo exercitio. ibid. n. 60.

Bulla.

Bulla Pij V. (exigit) affertur, & expenditur. reſpons. 40. n. 39 fol. 250.

C.

Caduca.

CAducis non fidendum rebus. vnde aliorum caſus nobis pro Doctore eſſe debet. reſpons. 13. n. 82. fol. 97.

Charitas.

Charitas eſt vinculum vniens membra Chriſti, et extenditur etiam ad mortuos. reſpons. 4. nu. 42. fol. 25.

Charitas vita corporis non finitur, ſed perdurat poſt hanc vitam. reſpons. 4. n. 43. fol. 25.

Charitas vinculum eſt vniens membra myſtici corporis, & ſe extendit tàm ad viuos, quam ad mortuos in charitate Chriſti. reſpons. 7. num. 28. fol 52.

Charitatem maiorem, cæteris paribus, quiſque ad ſuos debet, quàm erga extraneos. reſpons. 3. n. 41. fol. 17.

Et charitatis ordo id expoſcit, ibid. num. 42. fol. 18.

Charitas ordinata à ſe primò incipit, & à ſuis. reſpons. 3. num. 45. fol. 18. & nu. 49. ibid. et reſp. 12. n. 42. fol. 85.

Charitatis etiam ordine interpretationem in benigniorem partem accipere debemus fauore animæ. reſpons. 10. n. 39. fol. 74.

Charitatis ordine, potius aliorum animas, quàm corpora noſtra diligere debemus. reſpons. 10. num. 40. fol. 74.

Charitas quomodò ordinetur, iuxtà illud Cantic. 2. Ordinauit in me charitatem. reſpons. 9. num. 47. fol. 64.

Calix.

Calix, quamuis conſecratus, quoad materialitatem tamen vendi poteſt; modò non pluris, quòd conſecratus ſit, vendatur. reſpons. 16. nu. 7. fol. 110. & nu. 11. & 24. ibid.

Canonicus.

Canonicus, qui ad matutinas, ſiuè diurnas horas accedit ad chorũ propter diſtributiones quotidianas principaliter, peccat; ſecus verò ſi principaliter propter Deum. ſecundariò propter diſtributiones. reſpons. 9. num. 25. fol. 62.

Cappella, Cappellanus.

Cappella perpetua dicitur; vnde legatum Cappellæ relictum perpetuum æſtimatur. reſpons. 29. nu. 7. fol. 206.

Cappellanus quaſi locare operas ſuas videtur pro miſſis faciendis, vti famulus. reſpons. 18. nu. 34 fol. 126.

Cappellarum, & ſepulchrorum conceſſio, emptionis, & venditionis nomine comprehendi poſſunt. reſpons. 16. nu. 17. fol. 111.

Abſque enim ſimoniæ labe vendi non poſſunt; fiet autem conceſſio ad vſum deſtinatum tantummodò. nu. 18. ibid.

Capitulum.

Capitulum ſub perſonæ appellatione, non comprehenditur. reſpons. 21. n. 56. fol. 154.

Præſertim in materia ſtricta & odioſa, nu. 57. ibid.

Capuccini.

Capuccini incapaces ſunt bonorum immobilium & annuorum redditũum, vel quæ annuam præſtationem ſapiunt reſpons. 35. n. 25. fol 231.

Etiam ſi indirectè aliter fieret, vt illis daret. num. 28.

Non autem quotidianarum eleemosynarum, num. 26.

Sicuti, neque legati temporalis. nu. 27.

Capuccinorum regula eſt in altiſſima paupertate fundata. reſpons. 35. n. 28. fol. 230.

Carcer, carceratus.

Carceribus detruſos ſoluere, ac liberare opus eſt pium. reſpons. 3. nu. 52. fol. 19.

Carceribus recluſos veloci curſu debet iudex expedire. reſpons. 3. n. 57 fol. 19.

Carcerati, maximè verò egentes, inter miſerabiles numerantur perſonas. reſpons. 3. num. 53. folio 19.

Siuè pro priuato debito carceribus detineantur. num. 54. ibid. ſiuè pro maleficio. n. 55.

Caro.

Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. reſpons. 25. n. 12. fol. 189.

Cauſa, cauſarum.

Cauſa dicitur aliquod præteritum. vel inſtans, quo impellimur ad aliquid faciendum. reſpons. 15. num 6 fol. 105.

Cauſæ de ratione eſt effectus, ſiuè efficacia. reſp. 15. num. 7. fol. 105.

Cauſa in actu dici haud poteſt, niſi aliquod efficiat reſpons. 15. num. 8. fol. 105.

Cauſa non niſi effectum cauſat, à qua ille dependet, ibid. num. 9.

Cauſa ſublata, effectus quoque ſubmouetur, à qua dependet, reſpons. 15. n 10. fol. 165.

Præſertim vbi cauſa finalis fuerit. ibid. n. 11.

I N D E X.

Cauſa, quæ diſponentem mouit, ipſa diſpoſitionem dirigit, reſtringit, atq; dilatat. Vnumquodque enim à ſua cauſa regitur, et firmatur. reſponſ.9. n.55.fol.64.

Cauſæ duæ vbi ſimul concurrunt, illa præfertur, quæ immediatè cauſat, quia potentiùs afficit. reſponſ.9.n.56.fol.64

Cauſa vbi magis abundat, ex ea parte effectus quoque exuberat. reſponſ. ix. num. 71. folio 66.

Causa principalis quæ dicatur. reſponſ.15.num.13. fol.105.

Cauſa propria ea dicitur, cuius emolumentum, & damnum ad aliquem ſuo nomine pertinet. reſponſ.24.n.27.fol.178.

Cauſa, quæ pietatem fouet, & animæ ſalutem, finalis æſtimatur. reſponſ.4 n.40 fol.27.

Cauſa finalis fons eſt, & origo cauſarum omnium. reſponſ.4.n.71 fol.27.

Et ex cauſa finali voluntatis elicitur interpretatio. ibid.n.72.

Cauſa finalis diſpoſitionem regit, moderatur, atque gubernat. reſponſ.4.n 73 fol.27.

Vt quærendum non ſit amplius. ibidem num.75.

Cauſa reſpiciens commodũ, & intereſſe teſtatoris, finalis dicitur ibid.n.76.

Cauſa, quæ teſtatorem ad legandum mouit, inſpici debet. reſponſ 5.n.95.fol.39.

Cauſa naturalis accidentariam vincit, & ſuperat. reſponſ.3.n.10.fol.16.

Cauſa donandi non ſequuta, repetitio competit. reſponſ.5.n.56 fol.37.

Cauſa quæcunque pia diſpoſitioni adiecta, impulſiua æſtimatur, non finalis, niſi aliud teſtatorem voluiſſe, oſtendatur. reſponſ.9. in allegat. Pini. num 9.fol.68.

Cauſa primaria, & originalis in vnaquaq; diſpoſitione attendenda. reſponſ.9. n.54.fol.64.

Cauſa impediens, et reſiſtens conualeſcentiæ actus, vbi perſeuerat actus, quamuis factus, nullius euadit. reſponſ.21.n.39.fol.152.

Cauſa principalis actiuum, & impulſiua, ſiuè ſine qua non, differunt inter ſe. reſponſ.9.numer.23. fol.61.

Causa ſine qua non, non ſemper principalis cauſa diſpoſitionis dicitur. reſponſ.9 n.24 fol.62.

Cauſa diſpoſitioni cohærens, finalis æſtimatur, non impulſiua. reſponſ.23.n.51.fol.170.

Vel ſi per ſe infert in effectum. n.52.

Cauſa autem cohærens dicitur, quando ex ipſa cauſa effectus pendet. n.53.

Cauſa, quæ magis præponderat diſpicienda eſt ad mentem cognoſcendam diſponentis. reſponſ.5.nu. 101.fol.40.

Cauſa determinat id, propter quod aliquid fit. reſponſ.5.n.102.fol.40.

Cauſa propter quam quis legauit, vbi ambigua eſt, trahenda, magis eſt intuitu Dei, & animæ commodo legatum ſcriptum fuiſſe. reſponſ.9. nu. 52.fol.64.

Cauſa eſt quid præteritum, vel inſtans, quo impellimur ad faciendum. reſponſ.22.n.12.fol.159.

Cauſæ generalitas totam diſpoſitionem comprehẽdit. ũnde ex illa finalis cauſa dignoſcitur. reſpon. 23.num. 55.fol.170. ſiue etiam ſi in fauorem piæ cauſæ rogetur, & in remiſſionem peccatorum num.56.

Cauſa cohærere legato dicitur, cum eo ceſſante legatum quoque ceſſat. reſponſ.15. n.4.fol.104.

Cauſa in cauſatum influit, & cauſatum à cauſa vires recipit, & influentiam. reſponſ.23. nu.18. fol.168.

Neq; in cauſato virtutis plus eſſe poteſt, quàm procedat ab influendi potentia cauſæ. n.19.

Cauſa, qua moueri quis poteſt ad diſponendum, duplex, impulſiua, & finalis. reſponſ.9. num.15. fol.61.

Cauſa ceſſante ceſſat effectus, omniſque diſpoſitio; quod exaudi de finali. reſponſ.9.n. 22.fol.81.

Cauſa cuius detur inſpiciendum videtur. reſponſ. 15.nu.31.fol.106.

Cauſa facti, factum ipſum reſtringit; ſicuti cauſa verbi reſtringit verbum. reſponſ. 24. num. 95. fol.185.

Cauſa finalis ea dicitur, quæ ita voluntariè diſponentis animum mouet, vt ſi ea non eſſet, non diſponeret. reſponſ.9.n.16.fol 61.

Impulſiua verò, quæ ad diſponendum præparatum animum propellit, & incitat. ibid.n.17.

Cauſa finalis verè, & propriè causa dicitur; impulſiua verò abuſiuè, & impropriè. reſpons.9. n.18. fol.61.

Cauſa finalis dicitur, quæ primariò teſtatorem mouit reſponſ.15.n.5.fol.105.

Cauſa finalis, quæ fuerit legati; cuius commodum, & vtilitatem reſpiciat legatum, inſpicitur. reſponſ.5.num.8.fol.33.

Præſertim ſi cauſa fuerit pia. n.9.ibid.

Cauſa finalis fons eſt, & origo, ſiuè principium, à quo reguntur omnia, atque diriguntur. reſpo.9. num.19 fol.61.

Cauſa finalis per ſe ipsam, alterius auxilio non expectato, diſpoſitionis effectum producit. reſp.9. num.21.fol.61.

Cauſa finalis, inter omnes alias, primas obtinet. ibidem.num.22.

Cauſa finalis in diſpoſitionem influit. reſponſ. 23. num.59.fol.170.

Eamque regit, & moderatur, cuius eſt ſubſtãtia, & actus, ac primum principium intentionis diſponentis. n.60.

Cauſa finalis in concurſu attendenda magis eſt, atque perpendenda. reſponſ.53.fol.64. & nu.60. fol.65.

Cauſa finalis eſt, quæ influit in effectum. reſponſ.9. in allegat. Pini.n.22.fol.69.

Cauſa finalis quæ dicatur. reſponſ.5.num.103.folio 40.

Cauſa pia, & fauorabilis præſumitur finalis. reſpo. 9.in allegat. Pini.n.15.fol.68.

Cauſa impulſiua deficiente, non ex hoc tamen finalis ceſſat. reſponſ.9. num.62. fol.65. & num.66. fol.66.

Proportio cauſæ eſt proportio cauſati. reſponſ. 23. num.49.fol.170.

Cau-

I N D E X.

Cauſatum à cauſa, ſicuti dictum à ratione moderatur, & perficitur. reſponſ 23. n. 16. fol. 168.
Et cauſatum ſua cauſa naturam ſequitur. num. 17.

Certum.

Certa dicitur perſona, quamuis ex poſt facto certificetur. reſponſ 13. n. 80. fol 97.

Cælorum Regnum.

Cœlorum in Regnum nihil coinquinatum ingredi poteſt. reſponſ. 4. n. 17. fol. 23.

Cibaria.

Cibaria ſeruis Titij relicta, domini, non ſeruorum legatum eſt. reſponſ. 15. n. 34. fol. 106.

Chriſtus.

Chriſtus, qui in ſacrificio offertur, infiniti eſt meriti; at miniſter offerens, vt miniſter, eſt meriti finiti. reſponſ. 7. n. 62. fol. 55.

Citatio.

Citatio inualida nil operaturr. reſponſ. 39. nu. 36. fol. 233.
Quare neque arctat citatum ad comparẽdum. num. 37.
Citatio ad ſententiam eſt praciſè neceſſaria. deciſ. Rota. n. 8. reſponſ. 21. fol. 155.

Clericus, Clerici.

Clerici inde Chriſti aluntur patrimonio, vt diuinis vacent obſequijs. reſponſ. 18. num. 4. fol. 124.
Clericus in ſubdiaconatus ordine implicitè ſolemne votum caſtitatis emittit. reſponſ. 6. numer. 69. fol. 47.
Clerici in ſortem ſunt addicti altiſſimi Dei, ipſeq; pars eorum eſt. reſponſ. 18. n. 1. fol. 123.
Nihil proinde extrà Deum habere eos decet, quem elegere, nihilq; extrà ipſum curare. nu. 2. ibid.
Clericos ab omni temporalium rerum ſtrepitu ceſſare conuenit, atque orationioni deditos eſſe. reſpon. 18. num. 3. fol. 123.
Clerici quicquid habent, pauperum eſt. reſponſ. 25. num. 68. fol. 193.
Clericis prohibitum eſt teſtari de bonis ab Eccleſia acquiſitis, multòq; magis Epiſcopis. reſponſ. 30. n. 14. fol. 21.
Clericus ſacerdos, quod acquirit ſibi pro diuinis faciendis, cùm illud pro mercede debeatur, poteſt de eo ad libitum diſponere, vt de alijs patrimonialibus, atq; teſtari. reſponſ. 18. n. 36. fol. 126.

Clauſula clauſulæ.

Clauſula abdicatiua intelligitur ſecundum ſubiectam materiam reſponſ. 2. n. 27. fol. 12.
Quod procedit in quibuſcumq; ſcripturis, et contractibus, & etiam in vltimis voluntatibus, nu. 28. ibid.
Clauſula decreti irritantis omnia inficit, ac nulla redit. reſponſ. 13. n. 42. fol. 94.
Et formam indicit. num. 43. ibid.
Qua ſi prætereatur, nulla ſunt omnia. n. 44.
Etiam ipſo iure. num. 45.
Potiſſimum ſi motu proprio apponatur. n. 46.
Clauſulæ generales in inſtrumentis à Notarijs apponi conſueta, non nimis magnifiunt. reſp. 39. nu. 56. fol. 244.
Vide rationem num. 65. ibid.
Clauſulæ particulares reſcriptorum non videntur fruſtra aſcripta, ſed, vt ſuum operentur effectum. reſponſ. 39. num. 57. fol. 244.
Clauſulis ex generalibus non cenſetur derogatum priuilegijs Fabrica deciſ. Rota. n. 15. reſponſ. 21. fol. 155.
Limita, ſi aliàs conſtet de voluntate Pontificis. num. 16. ibid.
Clauſula (citra tertij præiudicium) ſemper exauditur in reſcriptis. reſponſ. 13. n. 19. fol. 92.
Clauſulæ in reſcriptis legem faciunt, & de voluntate Pontificis emanare videntur. reſponſ. 39. nu. 62. fol. 244. & num. 66. fol. 245.
Clauſula (non obſtãtibus priuilegijs quibuſcumq.) non extenditur ad priuilegia miſerationis gratia conceſſa niſi ſiat expreſſa de illis mentio. reſponſ 21. num. 44 fol. 153.
Neque tollit priuilegia fauore piæ cauſæ conceſſa. nu. 45. ibid.
Multòq; minus tollet priuilegia Fabricæ S. Petri. num. 46.
Neque etiam priuilegia ſpecialiter conceſſa. num. 48.
Neque ad ea, quibus veriſimiliter concedens non derogaſſet. n. 49.
Neque tollit ius alterius ſiuè ad rem ſit, ſiuè in re. n 52. fol. 153. & n. 59. ibid fol. 154.
Neque priuilegia publica vtilitatis gratia conceſſa. n. 53. fol. 153.
Neque extendetur ad priuilegia Vniuerſitati, ſiuè Collegio conceſſa, ſi de perſonis loquatur. nu. 54. ibid.
Neq; extenditur gratia vltra ea, quæ expreſſa in illa ſunt. n 60 fol. 154.
Neque tollit vitium ſubreptionis. num. 63. & 65. fol. 154.
Clauſula (ſine alicuius præiudicio) itelligitur præter expreſſa, deciſ. Rotæ. num. 14. reſponſ. 21. folio 155.
Clauſula codicillaris effectus. reſponſ. 19. num. 42. fol. 134.
Clauſula (omnia, & ſingula) quid importet? reſpon. 10. n. 58. fol. 76.
Clauſula (ſi ita eſt, & ſi preces veritate nitantur) ſemper intelligitur in reſcriptis. reſponſ. 13. nu. 25. fol. 92.
Etiam, ſi reſcriptum motu proprio concedatur. num. 26. ibid.
Vnde in reſcripto expreſſa, nouam formam non inducit. num. 27. ibid.
Clauſula (vocatis vocandis) non merum, ſed mixtum facit exequutorem. reſponſ. 21. numer. 41. fol. 152.
Et quod ſit, non vocatis vocandis, nullum omninò eſt, & inualidum, ac contra formam datam à Principe. n. 42. ibid fol. 153.
Et oſtendit reſtrictionem voluntatis Principis, noluiſſe alteri præiudicare. num. 59. ibidem. fol. 154.
Et operatur, ut omninò citari debeant, qui fuerant vocandi, & intereſſe habebant. num. 61. ibid.

Con-

I N D E X.

Conditio.

Conditio futurus dicitur euentus, in quem diſpoſitio ſuſpenditur. reſponſ. 20. n. 131 fol. 148.

Conditio ſui natura in futurum reſpicit. reſponſ. 20. n. 132. fol 148.

Conditionis eſt ius omne in futurum ſuſpendere, atq; in tempus impletæ conditionis differre, vt nihil antea debeatur reſponſ. 32. n. 36. fol. 221.

Conditio operatur, vt antequam exiſtat, nihil debeatur, quoniam ſuſpendit actum, & diſpoſitionem. reſponſ. 28. n 9 fol. 203.

Conditionem impleri non ſufficit, niſi hoc etiam iudici liqueat, ac parti, in iudicium deductum reſponſ. 28. num 10. fol. 203.

Conditionem impletam eſſe probari debet per eum, qui ſe in implemento fundat, per duos ſaltim teſtes. reſponſ. 28. n. 11 fol. 203.

Conditionis natura eſt, vt interim omnem ceſſare faciat obligationem. reſponſ. 28 n 12. fol. 203.

Conditione pendente, hæres ad ſoluendum cogi minimè poteſt. reſponſ. 39. n. 76 fol 245.

Conditio eſt legati ſuſpeſio, & differt illud in diem vſque exiſtentis conditionis. reſponſ. 39. nu. 77. fol. 245.

Conditio nihil interim certi ponit, dùm in ſuſpenſo diſpoſitio eſt. reſpon. 39. n. 78. fol. 245.

Conditio legato adiecta, ſi facto deficiat legatarÿ, legatum deperit, nec debetur. reſponſ. 5. num. 20. fol. 34.

Conditione potiſſimùm poteſtatiua exiſtente. n. 21. ibid.

Vnde imputare ſibi debet legatarius ſi culpa ſua damnum hauriat ibid. n. 22.

Conditionis cauſa pendente, quod debetur, peti non poteſt. reſponſ. 13. n. 60. fol. 95.

Conditio impleri debet antequam ex ea commodum quæratur. reſponſ. 13. n. 61. fol. 95.

Conditionem impleri oportet, priuſquàm ex legato commodum acquiratur. reſponſ. 39. nu 80. f. 245.

Conditionalem actum ad ſubuertendum, ſufficit, vel in minimo conditioni non pareri. reſpon. 39. num. 81. fol. 245.

Conditio diſpoſitionem differt in tempus purificatæ conditionis reſponſ. 5. n. 18. fol. 34.

Atque formam inducit neceſſariò ſeruandam ibid num. 19

Conditioni defectum non videtur, ſi pareri conditioni non poſſit. reſponſ. 15. n. 48. fol. 108.

Conditione non impleta, nihil debetur ex diſpoſitione conditione affecta. reſponſ. 13. numer. 31. fol. 93.

In conditionibus tempus attenditur, quo conditio ad effectum producitur. reſponſ. 13. n 77. fol. 97.

Conditio actus omnes, quibus adÿeitur, ſuſpendit in tempus vſque implementi, atque differt. reſponſ. 40. num. 41 fol. 250.

Conditio in vim modi tranſit fauore libertatis. reſpons. 9 in allegat. Pini n. 12 fol. 68.

Coactio.

Coactiones difficiles habere ſolent exitus. reſpon. 6. num. 36 fol. 44.

Coactioni frenus imponi debet, ſi obdurati ſponſi conſpiciantur, ne matrimonium perficiant. reſp. 6. n. 40. fol. 45.

Coactio debet eſſe cauſatiua, non præcisè. reſpon. 6. num. 41. fol. 45.

Concilium Tridentinum.

Concilium Tridentinum nihil innouauit quòad ſponsalia. reſpons. 6. n. 92. fol. 48.

Concordia.

Concordias motas inter Capitulum, & Epiſcopum Sacra Congregatio declarauit, per Sacrum Concilium non eſſe ſublatas. in informat. Fiorauantes. reſponſ. 38. n. 6. fol. 340.

Colonus.

Colonus laboris proprÿ æſtimationem in colendis agris, fructibuſq; colligendis, ex fructibus percipit. reſponſ. 18. n. 45. fol. 127.

Confeſſio, confeſſus, confeſſarius.

Confeſſio pro exoneratione conſcientiæ facta plenè probat. Quia non quid gratuitum, ſed rei debita reſtitutio videtur. reſponſ. 1. num. 12. 13. & 17. fol. 4. & 5.

Vt neque per ſuperuenientiam liberorum reuocetur ibid. num. 14.

Confeſſio in extremis facta, condemnationem non operatur. reſponſ. 23. n. 93. fol 173.

Confeſſio inter viuos ad condemnationem proficit; & nulla, ab ea, maior eſt probatio. reſponſ. 24. n. 65. fol. 192.

Multòq; magis in vltima voluntate emiſſa, accedentibus potiſſimùm adminiculis. n. 66.

Multòq. fortius ſi habet diſpoſitionem annuam num. 113. fol. 186.

Ad oſtendendam præſertim malam fidem confitentis, n. 67 fol. 182.

Vt ab hærede reuocari minimè poſſit. n. 68.

Multòq; minus per tertium, num. 69.

Nam confeſſio ſi defunctum afficit, multò magis hæredem afficere debet. n. 70.

Confeſſio in vitæ diſcrimine facta, vera præſumitur reſpons. 23. n 86 fol 173.

Etiam ſine cauſa facta. n. 91. ibid. fol. 173.

Multumq; operatur ad malam fidem confitentis oſtendendam. n. 87. fol. 173.

Confeſſio incerta nihil operatur. reſponſ. 23. nu. 79. fol. 172

Limita fauore piæ animæ, & contra confitentem num. 80.

Et quando confeſſio emanauit à poteſtate confitentis, qui nulla neceſſitate ad confitendum tenebatur, num 81.

Confirmata potiſſimùm morte ſubſequuta confitentis, num. 83.

Et errore ceſſante, num. 84.

Confesſio in vltima voluntate facta in his, quæ à poteſtate dependent confitentis, plenè probat, reſpons. 22. n. 31. fol. 160. & n. 34. fol 161.

Limita num 32. & 33 ibid. fol. 160.

Amplia præſertim de æquitate canonica. n. 34. ibid.

Vel ſi Sacramento firmata fuerit; vel in præſentia partis facta n. 35.

Confesſio in extremis pro exoneratione conſcientiæ firma remanet ad obtinendum peccatorum remisſionem. reſpons. 24. n. 62. fol. 182.

Neque filÿ præteritione, etiam ignoranter facta reuocatur. n. 63.

Con-

I N D E X.

Confeſſus non ſtatim pro condemnato habetur, ſed requiritur ſententia reſpons.23.n.94.fol.173.

Confeſſarius pro ſe iuris habet præſumptionem, quòd rectè fungatur officio ſuo. reſpons. 17. nu. 50.fol.120.

Probata potiſſimùm bona vita, & qualitate. ibid num.52.

Confeſſarij ſtatur aſſertioni, qua defunctum piè reliquiſſe atteſtatur. reſpons.17.n.27. fol.118.

Potiſſimùm adminiculis ſuffultæ, ibid. & nu. 51.fol. 120.

Præſertim ſi hæres diſpoſitionem non deneget; ſed probationem inficietur tantùm. ibid.n. 54.

Confeſſarij dicto aſſerentis, quem per pœnitentiam emendatum, ſtatur reſpons.17.n.28.fol. 118.

Confeſſarius vicem Dei gerit, quare ſtatur dicto ipſius, propter qualitatem facti in ſecreto manifeſtati. reſpons.17.n.29.fol.118.

Etiam ſi de alterius agatur præiudicio.nu. 31.

Quia quæ in conſcientia abdita ſunt, alio modo ſciri non poſſunt. nu.30.ibid.

Animæ fauore præſertim.nu.32.

Ac pia cauſa.num.34.fol.119.

Et ad diſponentis voluntatem ſupremam firmandam nu.33.ibid.

Confeſſario aſſerenti pecuniam ſecretò alicui relictam pro malè ablatis, creditur. reſpons.17. nu. 45.fol.119.

Confeſſario credendum eſt in ijs, quæ ad ſuum ſpectant officium. reſpons.17.n.37 fol.119.

Præſertim Parocho.nu.38 ibid.

Confirmatio.

Confirmatio ex certa ſcientia quando dicatur. reſpons.38 in informat. Florauantes.n.7.fol.240.

Coniectura.

Coniectura illa in dubio ſequenda eſt, quæ pro pia eſt cauſa, & quæ pro anima eſt. reſpons. 12. nu. 25.& 26.fol.84.

Potiſſimùm in ſupremis morientium voluntatibus; quando diſponens omnem animi ſui motum, & mentem ad mortem inclinatam habet. ibid.num 27.

Multòq; magis, vbi teſtatorem id voluiſſe apparet ibid nu.28.& 29.

Coniectura illa in dubio aſſumenda, quæ diſponentis intentioni congruit magis. reſpon.9. num.49. fol.64.

Coniecturæ locus nullus ſupereſt in eo, quod tempore, aut facto finitum eſt. reſpons.15. num.20. fol.105.

Coniecturæ ceſſant in re aperta, & non dubia. reſpons.3.nu.13.fol.16.

Coniecturæ locum non habent in eo, quod certum eſt. reſpons.3.nu.20.fol 16.

Sanguinis coniectura non ita potens eſt, vt piam ſuperet cauſam. reſpons. 3. numer. 17. fol.16.

Coniugium.

Coniugium animorum copulatio à mutuo conſenſu pendet. reſpons.6.nu.80.fol.47.

Alioquin procreatio periclitaretur.numer.81. ibid.

Coniugium legitimum fuit inter S. Ioſeph, et Beatiſſimam Virginem. reſpons.6. nu.53.fol.46. & & num.75.ibid.fol.47. & eſt de fide. num. 54. ibid.

Coniux.

Coniux ſi alteri abſolutè, & abſque cauſa debitum denegat, peccat. reſpons.6.nu.86.fol.48.

Conſanguineus.

Conſanguineis, pauperibus præſertim quòd ſuccurratur, naturæ, pietatis, ac charitatis ratio ſuadet. reſpons.3.nu.40.fol.17.

Conſcientia.

Conſcientia dubia, & erronea operans peccat, & certo ſe animæ periculo exponit, dubio præſertim exiſtente practico, & non ſpeculatiuo. reſpons.24. nu.80.fol.183.

In conſcientia quæ abdita ſunt, teſtium probationibus ſubijcere velle, durum æſtimatur, & inhumanum. reſpons.22 nu.25.fol.160. & n.26.

Conſcientia abſtruſa nemo nouit, niſi ſpiritus hominis, qui eſt in homine. reſpons. 23. num.85. fol.173.

Conſcientia quæ ſunt abdita, teſtium probationibus ſubijcere velle, ſatis durum eſt. reſpons. 24. nu.54.fol.181.

Conſequentia, Conſequens.

Conſequentia præcedentibus reſpondere debent: & idem in ſequentibus concluſum videtur, quod in præcedentibus ſtatutum fuerat. reſpons.24.n. 103.fol.185.

Conſequentia nulla legitimè ducitur ex illegitimo principio. reſpons.21.n.28.fol. 152.

Conſequens qui vult, antecedens quoque voluiſſe videtur, & contrà. reſpons.31.nu.19.fol.214.

Conſequens ſuccedit ad neceſſarium antecedens. reſpons.31. nu.20.fol.214.

Conſtitutio.

Conſtitutio, quæ tendit ad noxam, iurè non ſeruatur reſpons.20.nu.71.fol.142.

Communio, Communicatio.

Communio diſcordias generare ſolet. reſpons. 25. num.8 fol.189.

Communicatio eſt inter membra corporis Chriſti, ſiuè viua ſint, ſiuè ex hac vita exceſſerint. reſp. 4.nu.44.fol.25.

Communia omnia erant in initio. reſpons.25.nu.7. fol.189.

Compenſatio.

Compenſatio, quæ per æqualitatem rei ad rem facienda eſt, ei fieri debet, qui minus habet, quàm quod ſuum eſt. reſpons.25.n.32 fol.191.

Quia adæquatio, quæ per actum commutatiuæ iuſtitiæ fit, non poteſt fieri, niſi ei, qui minus habet, quàm quòd ſuum eſt, & in quo eſt læſus. reſpons.25.n.33 fol 191.

Compenſatio ex coniecturata mente teſtatoris, & in debito voluntario inducitur. reſpons. 5. n.94 fol.39.& nu.99.fol.40.

Præſertim ſi legatum debito æquiualeat.n.95. ibid.

Concluſio.

Concluſio orationis præcedentia coarctat ad terminos conſequentiæ, atq; vnam partem ab alia pendere oſtendit. reſpons. 24.n.102.fol.185.

Con-

INDEX.

Conſenſus.

Conſenſus eſt de eſſentia aliorum contractuum, ſicut & matrimonij, reſponſ 6.n.78.fol.47.

Conſenſus in matrimonium legitimus eſſe debet, reſp.6 nu.67 fol.47.

Alioquin voti impedimentum non obſtaret, ibid.n.68.

Conſenſus in matrimonium non debet eſſe explicitus in copulam, ſed implicitus ſufficit, reſponſ.6. nu.73.fol.47.

Conſuetudo.

Conſuetudo Eccleſiæ recepta, vt pro ſubſtentatione recipiat Sacerdos congruam eleemoſynam, improbanda haud eſt: eſſetq; ei contradicere temerarium, reſp.5.n 41.fol.35.

Conſuetudo localis non extenditur vltrà conſuetudinis loci diſtrictum, reſponſ. 16. num. 60. fol.114.

Conſuetudo in facto fundamentum habet, atque proinde probanda, reſp.2 n.7.fol.11.

Et debet probari in ſpecie caſus, qui in controuerſiam ducitur, ibid n.8.

Conſuetudo eſt ſtricti iuris, reſponſ.2. num. 9. folio 11.

Conſuetudo quantum habet de actu, tantum habet de potentia, reſp.2 n.10. fol. 11.

Conſuetudo exigendi Quartam ex omnibus legatis pijs probari debet, non minori 40. annorum ſpatio reſp.2 n.11.fol.11.

Vel ſaltim 30., vt longa dicatur. ibidem num.12.

Vel decem annorum ad minimùm. num. 13. ibidem.

Conſuetudo non poteſt dici introducta per duos tãtum actus. reſp.2 n. 14.fol 11.

Quæ non Iudicis facto, ſed tacito populi conſenſu introducitur. ibid.n.15.

Præſertim aduerſus Tribunal Fabricæ. n.16. ibidem.

Conſuetudinem allegans ipſe probare debet. reſp.2. nu 17.fol.11.

Conſuetudo Neapolitana (ſi qua moriens) nihil diſponit de prouenientibus ab affinibus, ſed tantum de prouenientibus ab agnatis, & cognatis. reſp 8 nu.9.fol 57.

Vnde ſub diſpoſitione iuris communis illa remanent. ibid nu. 12.

Conſuetudo Neapolitana (ſi qua moriens) refrenatum concedit mulieribus arbitrium ad diſponendum reſp. 8.n.1.fol.56.

Conſultor.

Conſultores Regij Tribunalis Fabricæ ſunt viri docti, & per Regni Proregem dantur, nè grauamen inferatur Regiæ Maieſtatis ſubditis. reſponſ.35.nu.32.fol.231.

Contemplatio.

Contemplatione cuius quid factum eſt, eius in perſonam directè collatum videtur reſponſ.15.nu. 28.fol.106.

Contractus Contrahere.

Contractus Principis ſeruare tenetur. reſponſ. 38. in informat Florauantes nu.8.fol 240.

Contrahi quoque poteſt in actu vltima voluntatis. reſpon. 24 n.52.fol.181.

Contrariorum.

Contrariorum eſt mutuò ſe à ſubiecto expellere, vt vno eorum poſito, tollatur alterum. reſponſ. 26.n.12.fol.197.

Contraria inuicem in eodem ſubiecto ſe compati haud poſſunt. reſponſ.26 n.13.fol.197.

Conueniens.

Conueniens cum Sacerdote pro Miſſis celebrandis ad congruam eleemoſynam, ex iuſtitia ad illã tenetur ſoluendam, vt poſſit etiam cogi per vtrumque Iudicem, reſp.33 num.7 fol.223.

Etiam per cenſuras Eccleſiaſticas. ibid.

Conuentus.

Conuentus fluctualibus comparatur aquis, quæ ſibi inuicem ſuccedunt, quamuis non eadem ſemper fluentes ſint. reſponſ.35 n.3.fol.228.

Sicuti & Ciuitas. ibidem.

Conuitium.

Conuitium iteratò alicui dicens, ex iracundia feciſſe non videtur, ſed deliberatè dixiſſe. reſp.19. nu.31 fol.133.

Copula.

Copula carnalis nullo modo inter ſponſos de futuro cohoneſtari poteſt. reſp 6.n.23.fol.43.

Neque inter virum, & mulierem ante matrimonium. ibid.n.83.fol.47.

Creditor.

Creditor haud dicitur interim, cui ſub conditione debetur. reſp.39.nu.97.fol.245.

Creditoribus non poteſt eſſe ius in Cappellas, *& ſepulchra debitoris. reſponſ.16.num.10.fol.110.*

Limita. nu 12. ibid.

Amplia nu.13. & nu.26.fol.111. & nu.48.49. & 50.fol.113.

Culpa.

Culpa dimiſſa ſæpè remanet pœna aliqua perſoluenda. reſp.4.n.18.fol 23.

Culpa deleta per contritionem, non ſtatim tollitur ex toto reatus pœnæ, reſp.4 nu.19. fol.23.

Culpa, & pœna ſunt duo inuicem connexa, atque ad ſe inuicem correſpectiua. reſponſ.40. nu.20. fol.249.

Culpa vnius alterius pœna eſſe non debet. reſponſ. 20.nu 82.fol.143.

Culpæ coargui minimè poteſt, qui lege permittente aliquid facit. reſp.39 n.49.fol.244.

Cupiditas.

Cupiditas habendi, vnum in alterum inſurgere ſtimulauit. reſp.25.n.12.fol.189.

Et opes irritamenta malorum.

Vt alter alterius in mortem machinetur. nu. 13.fol.190.

D.

DEVS non mutatur. reſponſ. 35. num. 23. fol.230.

Deus finis eſt vltimus cuius, & per affirmationẽ, rerum omnium. reſp.9.n.14.fol.61.

Deus ſumma & prima veritas. reſponſ.39.num.5. fol. 241.

Deus, cuius natura bonitas, cuius voluntas potentia,

INDEX.

tia, cuius opus miſericordia eſt. reſp.25.num.2. fol.189.

In ſe ipſo fœliciſſimus eſt, & nullius eget. num.3.

Secundum bonitatem ſuam, qua ſummum bonum eſt, ac ſuimet ipſius communicatiuum, ac diffuſiuum, ſe in tempore alijs communicare diſpoſuit. nu.4.

Deus in principio creauit Cœlum, & Terram, & ſexto die de limo terræ hominem produxit; inſpirauitq; in faciem eius ſpiraculum vitæ; animamq; ei indidit, ad ſimilitudinem, & imaginē ſuam creauit eum. reſp.25.n.5.fol.189.

Omniaque ſub pedibus eius ſubijecit. ibid.

Deus non longè eſt ab vnoquoque noſtrum; in quo viuimus, mouemur, & ſumus. reſp.22.num.18. fol.159.

Et omnia implet. n.19.

Et vbique eſt per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. nu.20.

Deus ſcrutatur renes, & corda. reſp.22.num.26. fol.160.

Deus manet in æternum. reſp.9.n.67.fol 66.

Deus ſolus ſcrutator eſt cordium, reſp.10.num.18. fol.72.

Deo ſicuti nemo dicere poteſt: Cur ita facis? ſic, nec Summo Pontifici, eius Vicario. reſponſ.25.n.52. fol.192.

Deus ſicut nullum bonum irremuneratū, ità nullum malum impunitum dimittit. reſpon.4.n.24. fol.23.

Neque iuſtitiæ eius congruit. ibid.n.25.

Deus pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis. reſp 22.n.13.fol.159.

Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. reſp.25.n.25.fol.190.

Dei omnipotentis viæ, & cogitationes non ſunt ſicut noſtræ. reſp.20.n 61.fol.141.

Deus an poſſit actum repugnantem in eſſe producere? reſp.26.n.14 fol.198.

Deus ſuper omnia diligendus, vti finis ſupernaturalis, & ſupremus omnium. reſp.9.n.42.fol.63.

Deus non mutatur. reſp.19.n.23.fol.132.

Dei oculi mundi ſunt, & reſpicere ad iniquitatem non poſſunt reſp.22.n 3.fol.158.

Diabolus.

Diabolus ab initio peccat. reſp.25.nu.81.fol.195.

Dictio.

Dictio (pur che, dummodo) ad vtrumlibet referri poteſt, vt conditionem importet, & modum. reſp.39.n.82.fol.245.

Verum quando conditionem inferat. num.83. fol.246. Si commodum reſpiciat diſponentis.

Vel ſi ſit adiecta ei, quod implendum eſt, antequàm quæratur emolumentum, n.84.

Vel ſi diſpoſitiuis adiecta ſit. n.85.

Præſertim in dubio. n.86.

Vel ſi iungatur actui imperfecto. n.87.

Dictio (dummodò) operatur, vt ſemper implendū ſit illud, quod ſub ea diſponitur. reſponſ.39.n.89. fol.246.

Alioquin actus nullus, & inualidus, atque inefficax remaneret, & diſpoſitio. n.90.

Dictio (& propterea, ſiue, & ideo) eſt illatiua præcedentium, & diſpoſitiones coniungit. reſp. 23.nu.44.fol.170.

Et cauſam finalem demonſtrat. n.46.

Dictio (& ſic) eſt illatiua præcedentium reſp. 23. nu.45.fol.170.

Dictio (Et quia, ſiue, & quoniam) cauſalis eſt, & finalem indicat cauſam. reſponſ.25.n.24.f.168.

Et rem pro certo ponit nu 25.

Potiſſimùm ſecundum ſubiectam materiam, & vbi cauſa eſt neceſſaria nu.26.

Dictio (aut aliàs) expenditur. reſp.20.nu.122.fol. 147.& nu.124.& 126.

Dictio (fortè) dubietatem denotat, factumque, cui adijcitur, dubium reddit. reſponſ. 24. num. 78. fol.182.

Dictio (ideo) eſt cauſalis, & ſignificat ob cauſam. reſpon.22.n.11.fol.158.

Dictio (ideo, ſiue idcirco) cauſalitatem ſignificat. reſpon.9.in allegat. Pini.nu.11.fol.68.

Dictio (intrà) tempori adiecta, vltimum includit temporis diem. reſpon.41.n.50 fol.257.

Dictio (l'infraſcritti altri legati) quid importet. reſp.12.n.74.fol.87.

Dictio, & pronomen (ipſe) perſonalitatem indicat; vt perſonam nominatam minimè tranſgrediatur. reſp.19.n.26.fol.133.

Dictio (itaut) cauſam denotat, atque finalem cauſam. reſp.12.n.84.fol.88.& n.85.fol.89.

Dictio (inuiolabiliter) quid importet? reſponſ.12. n.81.fol.88.

Dictio (non aliter) quid importet. reſp.10. nu.60. fol.76.

Et habet præciſam naturam, formamq. indicit. ibid.nu.61.

Dictio (non aliter) eſt reſtrictiua. reſp.12.n.44 fol.85.

Et formam indicit ibid.n.45.

Et oſtendit voluntatem abeſſe defuncti, ſi cōtrà fiat. ibid n.46.& 47.

Dictiones negatiuæ, & prohibitiuæ formam inducunt reſp.11.n.48.fol.86.

Dictio (non aliter, nec alio modo) formā denotat. reſp.12.n.50 fol.86.

Dictio (pro quibus) modum, non conditionem importat. reſp.15.n.41 fol.107.

Dictio (onninamente) quid importet? reſp.12.n.78. fol.88.

Dictio (ad vnguem) ibid.nu.78.

Dictio (non autem) plus habet potentiæ ad negandum, & remouendum; quàm præcedens affirmatiua ad concedendum. reſp.38.n.10.fol.238.

Dictio (ſic) declaratiua dicitur. reſp.30. num.11. fol.211.

Dictio (tamen) eſt reſtrictiua. reſponſ. 30.n.12. fol.211.

Dictio (aut aliàs) expenditur. reſponſ.14. nu.45. fol.101.

Dictiones (ſi, & poſtquàm) conditionem importāt. reſp.32.nu.37 fol.221.

Præſertim verò dictio (poſtquàm) quæ operatur, vt effectus nullo modo præcedere poſſit. numer.38.

Co-

I N D E X.

Cupreſſus.

Cupreſſus, & ſi natura ſua infructiferæ arbores ſunt, fructiferæ tamen dicuntur, ſi voluntatis cauſa poſitæ fuerint; & locari poſſunt. reſp.20. num.120.fol.147.

Damnum.

Damnum infert, qui id facit, quod facere ius non habet. reſpons.24.num.74 fol.182.

Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, alteri non imputatur. reſp.24.nu 75.fol.182.

Neque imputatur damnum, quod alteri ſequitur dum ſuo quis iure vtitur. num.76.

Neque vim facit, qui ſuo iure vtitur, num.77.

Damnum, vt quis ex obſequio, & famulatu hauriat neq; naturalis, neq; æquitatis ratio patitur, reſp.33.nu.17. fol 224.

Cum nemo ex ſuo officio damnum extrahere debeat. num.18.

Dare. Datum.

Dare nihil dicitur, qui neceſſitate vrgente dat. reſponſ.22.nu.80 fol.165.

Datum ob cauſam, cauſa non ſequuta, reſtitui debet. reſp 5.num 55.fol.36.

Dataria Datarius.

Dataria, vel Cancellaria, vel Signatura quod facit, Papa ipſe facere videtur. reſponſ. 39. nu.61. fol.244.

Datarius eſt organum Papæ; & quod facit, de ordine Summi Pontificis feciſſe cenſetur. deciſ. Rotæ num.18. reſponſ.21.fol.155.

Datarius dicitur organum mentis & vocis Papæ, ſicuti alij Officiales eiuſdem. vt quod illi faciùt, Papa facere videatur. reſp.39.n.68. fol.245.

Debitor.

Debitor ſub conditione, interim conditione pendente, debitor verè dici haud poteſt. reſp. 28.num.13. fol.203.

Deciſio.

Deciſio Melchioris Phœbi declaratur. reſp. 16. nu. 53.& num. ſeq. fol.113.

Deciſiones Sacri Regij Neapoletani Conſilij legem faciunt in toto Regno reſp.14.n.12.fol.99.

Vnde

Iudex inferior cogitur iudicare ſicut idem Sacrum Conſilium iudicauit. ibid. n.13.

Deciſiones Sacræ Rotæ Romanæ communem faciùt opinionem. reſp 14.n.14.fol 99.

Deciſiones aliarum Rotarum, veluti cõmunes opiniones ſequendæ. reſp.14.n.17.fol.100.

Potiſſimùm ſi ex frequentia iudicandi ſtylus inoleuiſſet in aliqua Curia. ibid. nu.19.

Declaratio

Declaratio Sacræ Congregationis Fabricæ affertur. reſp.38.n.4 fol.238. & expenditur, nu.5.7. & 12. ibidem.

Declaratio Sacræ Congregationis Fabricæ expenditur. reſp.20. n.116.fol.146.& n.125.fol.147.

Declarationum Fabricæ locus expenditur. reſp.41. nu.49 fol.257.

Declarationum Fabricæ alius locus expenditur. reſp.40.n.65.fol.251.& n.70.fol.252.

Declarationes Sacræ Congregationis Fabricæ legẽ faciunt quoad illam. reſp.14.n.8 fol.99.& n.17. fol.100.

Declarationes S.T.C. Interpretum legem faciunt. reſp.14.n.9.fol. 99.

Ita vt in foro conſcientiæ obligent, ſi authenticæ illæ fuerint. n.10. ibid.

Quamuis alij doctrinales declarationes has eſſe contenderint. n.11. ibid

Decretum.

Decreta S.C.T. omnes vbiq. afficiunt; quòd Concilium conditum fuit Principum omnium totius Orbis interueniant. reſp.34.n.11.fol.177.

Vt notum proinde ius quoad omnes conficiant. num 12.

Decretum contra iuſtitiam viribus nõ ſubſiſtit. reſponſ.5. n.60.fol.37.

Decretum interlocutorium quodnam dicatur. reſp. 11.nu.1.fol.78.

Definitio.

Definitio cui non competit, neque definitum conuenire poteſt. reſp.28 n.3.fol.203.

Definitio conuerti debet cum definito. reſp.28.n.4 fol.203.

Defuncti.

Defuncti in Purgatorio purgantes inter miſerabiles perſonas numerari poſſunt. reſp.20. num.23. fol. 139.

Et quomodo. n.28.29 & 30. ibid. Vide, Animæ defunctorum.

Defuncti in charitate, non deficiunt eſſe membra myſtici corporis reſp.7.n.29 fol.52.

Defunctorum animæ ratum habere æſtimantur, quod Fabrica agit negligentes compellendo hæredes. reſp.20.n.90.fol.144.

Demonſtratio demonſtratiuè.

Demonſtratiuè fideicommiſſum rogatum cenſetur, ſi à quantitate non à corpore incipiat. reſpon.34 n.6.fol.226.

Neq; vnico orationis periodo vſus fuerit teſtator num.7.

Sicuti etiam in dubio demonſtratiuè magis, quàm taxatiuè rogatum videri, cenſendum eſt. num.8.

Vel ſi non ab initio periodi, corporis meminit, teſtator. ſed poſt orationem perfectam n.10.

Derogatio.

Derogatio non requiritur in actu de ſui natura præiudiciali. deciſ Rotæ n.13.reſp.21.fol.155.

Deſiderium.

Deſideria morientium ex arbitrio colligimus viuentium. reſp. 20 n 69 fol. 142.

Deus.

Deus bonorum omnium auctor; qui dat omnibus affluenter, & non improperat. reſp.1.nu.1.fol.1.

Deus intima cordis nouit hominum. reſp.1. nu. 27. fol.5.

Et omnia nuda & aperta ſunt oculis eius. ibid.

Deus in Sanctis honoratur. reſp.1.n.33. fol.6.

Dictio Dictiones.

Dictiones (ſi, & poſtquàm) conditionem inferunt diſpoſitioni, cui annexæ fuerint. reſp.40. nu.42. fol.250.& reſp.41.n.20.fol.255.

Dictio (poſtquàm) operatur, vt effectus diſpoſitionis non præcedat, ſed ſequatur factum. reſp. 40. n.43.fol.250.& reſp.41.n.21.fol.255.

Et

Digitized by Google

Et excludit omne tempus anterius.nu.44. & à reſponſ.41.n.21.

Iuncta potiſſimum verbo futuri temporis. nu. 45. reſp.40.

Dictio (Tunc) extremitatem denotat temporis,quo eſt aliquid faciendum. reſp. 32.nu. 23.fol. 220. & reſponſ.41.n 52.f.257.

Atque conditionem indicit.ibid.

Dictio(vt ſupra) eſt relatiua antecedentium cum omnibus qualitatibus.reſp. 12.n. 15.fol. 83.

Præſertim vbi nulla viget ratio, cur contrà dicatur.ibid.n.16.

Dictum.

Dictum,& diſpoſitio eatenus extenditur , & dilatatur,quatenus eius ratio permittit.reſp. 24 nu. 89.fol.184.

Præſertim vbi ratio diſpoſitiuè ponitur. n.90.

Dies.

Dies obligationi dictus expectandus erit per ſabricam.reſp.41.n.60.f.258.

Differentia.

Differentia inter tex in cap.cùm eſſet 10.& cap.relatum 11.de teſtament.& eorum intellectus. reſponſ 17.nu.4.fol.116.

Diſparitas.

Diſparitas vbi nulla eſt, idem ius firmandum erit. reſp.40.n 33 fol.249.

Diſparitatis ratio vbi non affertur, idem ius ſtatuendum erit.reſp.24.n 20.fol 178.

Diſparitatem,qui obtundit, ipſe eius cauſam deducere tenetur.reſp 40 nu.29.fol.249.

Diſparitatem,qui dicit,ipſe de ea docere debet.reſp. 20. n.73.fol.142.

Diſpenſatio.

Diſpenſatio per ambitionem extorta,vitioſa euadit reſp. 13.n.23.fol.92.

Etiam ſi modica taciturnitas fuit.ſi illa expreſſa mouere Principem potuiſſet.ibid.n.24.

Diſpenſatio nulla admittenda erit contra præcepta Regulæ Sancti Franciſci.reſp.41.n. 3.f.254.

Diſpoſitio.

Diſpoſitio teſtatoris ex verbis,quibus loquutus eſt, diſpenditur.reſp.36.n 3.fol.233.

Quia ex verbis internus animi loquentis ſenſus habetur.ibid.

Diſpoſitio ad pias cauſas coram duobus teſtibus rogata firma eſt,atque perſiſtit.reſp.17. nu. 1.fol. 115.

Et ſufficit ſi vnus ex duobus teſtibus ,ſit proprius diſponentis Parochus.ibid.n.2.fol. 116.

Vel etiam vterq; laicus,quamuis Parochialis Presbyter non intereeſſerit.n 3.ibid.

Diſpoſitio ad terminos reſtringitur cauſa, neq; vltrà diuagatur.reſp.23.n 47.fol.170.

Diſpoſitio in aliquem Sanctorum facta nõ perit,ſed acquiritur eorum Eccleſijs.reſp.4.n.83 fol.28.

Diſpoſitio in aliquem collata contemplatione alterius,primo deficiente non caducatur , remanente eo,cuius contemplatione facta fuit.reſp.9.nu.65. fol.66.

Diſpoſitio eatenus ampliatur, & extenditur,quatenus ratio,& cauſa exigit,& exquirit. reſp.23. n.61.f.170.

Diſpoſitio eius,qui bona ſua in alterius reliquit cõſcientia,vti pia ſuſtinetur, cum grauatus videatur ea in pia conferre opera.reſp.4. n. 64.f.26.

Nec aliter quiſque bonus vir arbitrari poſſe æſtimatur.ibid.n 65.fol.27.

Diſpoſitio ſecunda indicat receſſum fuiſſe à priori. reſp.7.nu.54.fol.54.Si in eandem cauſam ſecunda tendat n.55.ibid.

Diſpoſitio ſi purè rogata fuerit,& executio dumtaxat in arbitrium demandata alterius, debet ille ſtatim voluntati parere defuncti teſtatoris.reſp. 10.n.36.fol.74.

Diſpoſitio quibuſcunque verbis fiat,ſufficit, modò de voluntatis intentione liqueat.reſp.22.n.73 f.164

Diſpoſitio à ratione regitur, ampliatur , atque reſtringitur.reſp.12. n.88.f.89.

Diſpoſitio dubia teſtatoris trahẽda eſt magis ad caſum neceſſarium,& proficuũ ei reſp.9.n.50.f.64.

Diſpoſitio ad pias cauſas ſubſiſtetur,etiã ſine ſcriptura;modò de voluntate conſtet defuncti per duos teſtes,vel alio modo.reſp.17.n.24.f.118.

Diſpoſitionis vna pars cum altera coniungitur.reſp. 23.n 43.fol.170.

Diſpoſitiones pÿ teſtatoris infringere nulli licet.reſponſ.4.n.15 fol.22.

Diſpoſitio à cauſa dirigitur , & à ratione propter, quam fit.reſp.12.n.84.fol 88.

Diſpoſitiones pÿ teſtatoris improba mente violare velle,nefas æſtimatur.reſp.24.n 55.& n.60 f.181

Diſpoſitio teſtatoris, quæ legibus non contrariatur, pro lege ſeruanda.reſp.4.n. 49.f.25.

Diſpoſitio teſtatoris dubia coniecturis interpratãda reſp.10. n.1 f 71.

Et coniecturis qualis eius mens fuerit eruendum, & n.12.ibid.f.72.

Diſpoſitiones teſtatorum violare nulli omnino licet, neq; illis impia mente contradicere.reſp.12.n.91. fol.89.

Diſpoſitio teſtatoris præſertim in dubio. vt animæ fauore rogata videatur,trahenda eſt reſp. 9. nu. 33 fol 63.

Diſpoſitio Sac.Trid Conc. de exequendis pÿs diſpoſitionibus,comprehendit Abbates quoque, alioſq; quaſi Epiſcopalem Iuriſdictionem habentes.reſp. 20.n.77.f.142.

Diſtributiones quotidianæ.

Diſtributiones quotidianæ , & onera miſſarum,& anniuerſariorum inter beneficÿ fructus non cõputantur , itaut neque beneficÿ corpus augeant, & præbendæ;cùm propter perſonalem reſidentiã debeantur.reſp.18 n 51.f. 127.

Diſtributor.

Diſtributor electus ad diſtribuendum aliquid,ſi cõtrà defuncti faciat voluntatem:& peccat,& pœnæ ſe dignum reddit , vt excommunicari poſſit, tanquàm teſtatori infidelis.reſp.36.n. 13.f.234. & n.14.

Atque ſacrilegi furti ſe nota inuxerit. ibid.

Diſtributor bonorum teſtatoris in vſus pios , perquirere debet pauperes teſtatori ſanguine iunctos:illoſq; alijs præferre reſp.3.n.46.f.18.

Diſtributor bonorum inter pauperes , ordinem ſeruare tenetur.reſp.3.n.50.f.19.vide verbo. Ordo.

I N D E X.

Diſtributor, non legatarius is dicitur, qui ex relicto nullum percipit commodum; niſi ſolam diſtributionem ſortitur, ac nudum miniſterium. reſp.36. nu.11.f.233.

Ditari.

Ditari nemo debet cum alterius iactura. reſp.31.nu. 3.fol.213.

Diuerſitas.

Diuerſitas rerum, ex diſſimili rerum compoſitione, ac forma arguitur. reſp 7 n.48.fol 54.

Diuerſitas nominum, effectuum quoque diuerſitatem indicat reſp 7 n.49 f.54.

Diuerſitas temporum diuerſitatem quoque indicat ſummarum, & obligationum. reſp.7.n.50.f.54

Diuerſitas oppoſitionum, diuerſitatem arguit ſubiectorum. reſp 7.n.51.f.54

Diuerſitas rerum diuerſitatem arguit legatorum, & diſpoſitionum reſp.31.n.24.f.215.

Legandi diuerſitas, diuerſa quoque voluiſſe teſtatorem legata fore, indicat. reſp.7.n.17.f.51.

Diuiſio.

Diuiſio rerum ex communi hominū condicto facta fuit; vt magis proficuè ſtatus humanū conſeruaretur. reſp.25.n.10 f.189.

Nam quilibet quod ſuum eſt libens operatur. ibid.

Doctor.

Doctoris generale dictum interpretationem accipit ab ijs, quæ ſpecialiùs alibi dixit. reſp.12 n.71.f.87

Dolus.

Dolus & ſcelus abeſſe debet in aliorum interpretãdis ſupremis voluntatibus. reſp.10. n.44.f.75.

Dominus Ieſus Chriſtus.

Dominus Ieſus Chriſtus eſt vniuerſalis hæres omnium incertorum. reſp.25.n.27.fol.190.

Dominus.

Dominus rei ablatæ ſi non appareat, eius hæredibus reſtitutio facienda eſt. reſp 25 n.34.f.191.

Quòd ſi neque hæredes inueniantur, in anima eius commodum diſtribuẽda erit pauperibus, qui hæredum loco habebuntur. n.35.

Vel in alios pios vſus n.36.

Non facta verò diligenti inquiſitione ad rei dominum inueniendum, quamuis pauperibus diſtributio facta ſit, non liberatur, qui reſtituere debebat; ſi appareat poſtmodum Dominus. n.37.

Dominium.

Dominium omnium creaturarum eſt proprium Dei; homo autem quantùm ad vſum dumtaxat externarum rerum dominium obtinet. reſp.25. n 28.fol.190

Dominium verum bonorum Eccleſiæ apud Chriſtū Dominum eſt; diſpenſatio verò apud Prælatos, et Eccleſiam reſp 25.n 43 f 191.

Diuerſimodè tamen quoad Eccleſiam, & Summū Pontificem, & quòad alios Prælatos, & beneficiarios n.44.

Dominium ſolo monitu transfertur. reſp. 37.n.5. fol.235.

Dominium rei legatæ ipſo iure tranſit, teſtatore defuncto, in Eccleſiam, & piam cauſam. reſp. 14. n.4.fol.99.

Hæreditate quoque non adhita n.5.ibid.

Atque etiam in dotis legato.n.6, ibid.

Donans, Donare, Donata.

Donans de euictione non tenetur rei donatæ. reſp. 33.n.8.f.223.

Ne liberalitatis ſuæ donans pœnam patiatur. ibid.

Limita primò ſi expreſsè donans teneri de euictione cauit. n 9.

Secūdò, ſi donatio nõ ſit ex liberalitate, ſed ex cauſa onerosa, pſertim ſpirituali. n.10. et n.16.f.224.

Nam ſatis diuerſum eſt, nõ teneri ex liberalitate, & non teneri ex cauſa oneroſa. n.12 fol. 224.

Limita tertiò, vbi in dolo donans fuit. n.13.

Quartò, ſi per ſtipulationem donatio facta fuit ex cauſa oneroſa. n.14.

Quintò, ſtante bona fide donatarij, & mala donãtis. n.15.

Donare non videtur, qui neceſſitate facit. reſp. 5.nu. 98.fol.40.

Donata ſponſæ ab viri conſanguineis, contemplatione viri donata cenſentur, vt ornatior magis, atq; lepidior videatur. reſp.8 n.17.f 58.

Potiſſimum ſi conſuetudo vigeat donandi, vt neceſſitas videatur, non libera voluntas. n. 18.ibid.

Vel ſi dubium ſit factum, neque coniectura in vnã magis, quàm in aliam partem inclinent. n. 19.ib.

Donatio.

Donatio omnium bonorum piæ cauſæ fauore ſubſiſtetur. reſp.prima.n.9 f.4.

Donatio remuneratoria propriè donatio non eſt, ſed quædam quaſi permutatio. reſp.33.n.11.f.223.

Donatio ex perſona, quæ donat, & cui donatur, interpretationem admittit. reſp.29.n.5.f.206.

Donationis coniectura vbi excludi poteſt, magis excludenda eſt, quàm includenda; nec præſumenda donatio. reſp.28.n.17.f.203.

Donari videtur, quod nullo iure cogente conceditur. reſp.15.n.17 f.105.

Donum.

Donum Dei pretio æſtimari non poteſt. reſp. 31.n.6. fol.213.

Dotatio, Dotare.

Dotanda eſt Eccleſia patronata, vt habeat Beneficiarius, unde honeſtè ſe alat, & iura ſoluat Epiſcopalia. reſp.18 n.55.f.128.

Dos.

Dotis cauſa, pia dicitur. reſp.3.n.28.f.16.

Si pauperes potiſſimùm puellæ in matrimonium collocentur. ibid n.30 f 17.

Pro Dote ſemper in odioſis, & dubijs reſpondendum eſt. reſp.6.n.99.f.49.

Dubium, Dubitans.

Dubia in Tribunali Fabricæ per Cõmiſſarios Fabricæ deciduntur, etiam ex Regis beneplacito. reſponſ.24 n.32.f.178.

Dubitans probabiliter, ne faciat aliquid, & facit nihilominus, in re præſertim graui, mortaliter peccat. reſp.24.n 92.f.184.

Quia contrà conſcientiam dubiam facit, niſi dubiũ deponat conſcientiam n.97 f.185.

Dubius in fide, infidelis habetur. reſp.24.n.119.f.186

Dubius de aliqua re reſtituenda, vel ſpeculatiuè, vel practicè dubius eſt; & ſi practicè dubius, rem reſtituere tenetur. reſp.24 n.98.f.185.

Dubitandum nullo modo eſt de ſuprema Summi Pontificis poteſtate, Chriſti Vicarij, orbiſq; totius Mo-

I N D E X.

Monarchæ.reſp.24.n.120.f.186.

Duo vincula.

Duo vincula magis ligant.reſp.20.num.36 f.140.& reſp.21.n.14.f.151.

Eccleſia,Eccleſiaſtici.

Eccleſia Sancti Petri,eſt prima omnium Eccleſiarum orbis,ſicut primus,& caput omnium Apoſtolorum eſt S.Petrus reſp.22.n.84.f.165.

Eccleſia cultrix eſt iuſtitiæ.reſp.31.n.4.f.213.

Eccleſia conſtruenda,hæres inſtituta,ſi illa cõſtrui non potuerit,inſtitutio non ob id vitiatur,cum Deus,cuius intuitu facta fuit,nunquam deficiat. reſp.9.n.69.f.66.

Et fructus medij temporis Eccleſiæ lucro cedunt, non venientium ab inteſtato.n.70. ibid.

Eccleſia aurũ habet,non vt ſeruet,ſed vt eroget,& ſubueniat in neceſſitatibus.reſp.25.n.29.f. 190.

Eccleſiarum miniſtri habere debent , vnde vitam honeſtè tranſigant ; atque impendentes humanas ſubleuent neceſſitates.reſp.18 n.67.f.124.

Eccleſia minoris iure vtitur.reſp.14.n.3.f.99.

Eccleſia poteſt iuri nondum quæſito & legato renũciare,etiam abſque ſolemnitatibus extrauagant. Pauli ſecundi.reſp.37.n.11.f.236.

Eccleſiæ Fratum Minorum in dominio ſunt Sãctæ Romanæ Eccleſiæ.reſp 41.n.29.f.256.

Eccleſias ſumptuoſas,& paramenta,poſſunt habere Fratres Minores,ex Cõſtitutione Leonis X.propter honorem cultus diuini.reſp.41.n.34.f.256

Quia Fratres cuſtodiam tantùm bonorum prædictorum obtinent n 35.

Et prohibitio eſt pœnes Fratres, non pœnes Eccleſias.n.36.

Non poterit tamen Fratrum Syndicus, eorum nomine,legata huiuſmodi in iudicio petere ; ſed nomine Eccleſiæ.n.37.

Eccleſiaſticos multòmagis decet pietatis officijs inſiſtere .reſp.30.n.27 f.212.

Effectus.

Effectus à producẽte cauſa cõmẽſuratur.R.23 n 20.

Effectus enim reſpondet cauſæ , à qua producitur. n.21 f.168.

Et maior ea eſſe non debet.n.48.ibid fol.170.

Effectus eſt,qualis eſt ſua cauſa productiua.reſp.24. n.93.f.184.

Neque poteſt effectus ſuæ productiuæ cauſæ terminos egredi , cùm proportio cauſæ ſit proportio cauſati n.94.

Effectus ſine cauſa eſſe nõ poteſt.reſp.23.n.22.f.168

Effectus à præcedente,atque à producente cauſa denominatur.reſp.13.n.23.f.168.

Et à cauſa effectus cognoſcitur. ibid.n.50.f.170.

Eleemoſyna.

Eleemoſyna eſt meritoria pro ut in ea ſeruatur etiã ordo charitatis,ſecundum quam, propinquioribus magis tenemur,cæteris paribus , quàm alijs reſp. 3.n.43.f.18.

Et contrarium faciens contrà charitatis ordinem peccat.ibid.n.44.

Eleemoſyna omnia nobis munda redduntur.reſp.35 n.21.f.229.

Eleemosyna videtur correſpectiuus actus legati pro ſacris faciendis.reſp.31.n.21.f.215.

Eleemoſynas quotidianas pro Miſſis poſſunt Fratres Minores accipere.reſp.45.n.68.f. 258.

Eleemoſynarum diſtributor,ſi illas ſibi accipiat,nec pauperibus dispertiatur,furtum facit.reſp.25.n. 59.f.193

Ens,Entia.

Entia non ſunt multiplicanda ſine cauſa . reſp. 12. n 55.f.86.

Entium multiplicatio ſine causa fruſtrà eſt.reſp.22 n.87.f.165.

Epiſcopus.

Epiſcopus competens eſt Iudex pro dote pauperi puellæ relicta.reſp 24 n.6.f.176.

Sicuti pro legatis pro malè acceptorum reſtitutione n.7.f.177.

Epiſcopi omnium piarum diſpoſitionum ,ſunt executores,etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati ex decreto Sac.Trid.Conc.resp.24 n.8.f 177.

An verò cumulatiuè, vel priuatiuè , quòad laicos Iudices mens Sac.Trid.Conc.ſit,diſcutitur. n.9.

Quoad alios tamen Iudices Eccleſiaſticos, inferiores Epiſcopis,cumulatiuè procedit n.10.

Epiſcopus poteſt malè ablata incerta in Eccleſiarũ reparationem applicare ; modò illa Summus Põtifex non applicuerit.reſp.12.n 69 f.163.

Epiſcopi refrenatum habent arbitriũ,quòad quartã ex pijs exigendam legatis.reſp.2.n.1.f.10.

Epiſcopo alleganti conſuetudinem exigendi quartã ex omnibus legatis,incumbit onus illam probandi.resp.2.n.6 f.11.

Epiſcopus eſt executor omnium piarum diſpoſitionum reſp.2.n.18.f.11.& reſp.3.n.48 f.18.

Declara intrà annũ tantùm,nõ poſt illum, cũ ſuccedat Tribunal Fabricæ S.Petri.n.20.& 21. ib.

Vbi deciſiones referuntur.n.26.f.12.ibid.

Et imputet ſibi Epiſcopus negligentiam in non exigendo.n.21.

Epiſcopi executoris officium, gratis præſtare tenetur.reſp.2.n.22.f.12.

Epiſcopus nihil poteſt prætẽdere ſub prætextu quòd ſit executor piarum diſpoſitionũ.in informatione Aſcanij Apoſtorelli poſt.reſp.2.n 2.f.13.

Epiſcoporũ officium ceſſat , quoad executionẽ legatorum piorũ ſtantibus priuilegijs Fabricæ.in informatione Aſcanij Apoſtorelli poſt 2 reſp.n.3.f 13

Episcopi in locum ſucceſſere Apoſtolorum. reſp. 25. n.38.f 191.

Eorumque Vicarij appellantur.n.39.

Epiſcopi diſpẽſatores sũt bonorũ Chriſti,et Eccleſiæ ſuæ ſanctæ.quiq; in ſua diœceſi, tàm ſpiritualiũ, quàm temporalium.reſp 25.n.40.f. 191.

Epiſcopi tunc demum exequendi voluntates defunctorũ ius habent ſi annus,hæredibus, & executoribus datus,lapſus fuerit reſp.40 n.36.f.249.

Cui interpetrationi concinunt declarationes Fabricæ disponentes,ac declarantes,quando ius Fabricæ incipiat eſſe.n.37.f.250.

Episcopi sub anathemate prohibentes ne ſponſi, & ſponsæ inuicẽ congreſſum habeant, ante quã matrimoniũ cõpleant,rectè faciunt.resp.6.n.15.f.43

Et declarauit Sacra Congregatio n.19.ibid.

Id quoq; curare debẽt puellarum parẽtes, alioquin peccant propter mala,quæ inde ſequũtur.ib.n.17.

Roberti Marantæ optimũ Conſiliũ in hoc.n.18 ib.

Episcopus poteſt,imò debet se ingerere,ut peccatum

I N D E X.

auertat patrandum, & vbi de materia agitur peccati.reſp.20.n.48.fol.140.

Epiſcoporum eſt, curare, vt rationabiles Chriſti oues à contagio reuocentur peccatorum. reſp.20. nu.49.fol.141.

Epiſcopi ſuperintendentes dicuntur.Ibid.

Epiſcopus vel ſabrica ſe non ingerunt in exequenda defuncti voluntate, etiam negligētibus Prioribus exequutoribus; ſi in eorum defectum dati per teſtatorem ſint ſecūdi.reſp.32.n.21.f.219.

Epiſcopus non diſtribuens in pauperes bona Eccleſiæ in vanum nomen tenet Epiſcopi, & latroni æquiperatur.reſp.25 n.45.fol.192.

Epiſcopi gloria eſt pauperum opibus prouidere, ignominia verò proprijs ſtudere diuitijs.reſp.25. nu.45 fol.192.

Epiſcopi executores ſunt piarum defunctorum diſpoſitionum.reſp.22.n.50.fol.162.

Quamuis vetuiſſet id teſtator in ſua diſpoſitione. num.51.

Et eorum eſt, curare, vt malè ablata in pauperes diſtribuantur.n.56.

Nam ſi eis animæ hominum concreditæ ſunt; multomagis bonorum temporalium eis cura demandata eſt.nu.57.

Epiſcopus curam habere debet ſuorum ſpiritualiū filiorum.reſp.20 n.38 fol.140.

Epiſcopus poteſt abſolutionem eorū. qui malè ablata detinent, & non reſtituunt, ſibi retinere, & præcipere, nè aliter eorum diſtributio fiat; quàm eorum adhibito conſilio.reſp.25.n.72.fol. 194.

Epiſcoporum decreta non ſunt temerè carpenda, neque damnanda.reſp.25.n.73.fol. 194.

Epiſcopus eſt legitimus piarum diſpoſitionum omnium executor.reſp.3 n.48.fol.18.

Epiſcopus pater eſt, & patronus Eccleſiarum ſibi ſubiectarum.reſp.5.n.90.fol.39

Epiſcopus Iudex eſt propriè miſerabilium perſonarum reſp.20.n.41.fol.140.

Epiſcopi ſunt medij inter Deum, & populum, ſicuti diſpenſator medius eſt inter Dominum, & familiam.reſp.25.n 41.fol.191.

Et diſpenſare eos oportet ſecundum paternam eorum prudentiam inter pauperes, bona Eccleſiarum.nu 42.

Epiſcopi pauperum ſunt patres, atque Orphanorum defenſores, & procuratores reſp.22.n 44.fol.161.

Epiſcopi pauperū protectores sūt.reſp.45.n 76.f.159

Et exequutores piarum diſpoſitionū omniū. n. 78.

Epiſcopi diſtributores ſunt bonorum ſpiritualium Eccleſiæ.reſp 22.n.47.fol.162.

Epiſcopi ſunt patres pauperum, miſerabiliumquè perſonarum reſp.20.n.22.fol.139.

Epiſcopi ſpeculatores ſunt, & vigilias cuſtodire debent ſuper gregem ſuum.reſp.6.n. 14.fol.43.

Aequalitas.

Aequalitas in ſucceſſionibus ſeruanda eſt. reſp.30. n.22.fol.212.

Aequipollens.

Aequipollentium eadem eſt virtus, & efficacia. reſponſ.30.n.20.fol.212.

Equus.

Equus ad vehendum, ſi neceſſarius fuerit, etiam victus nomine comprahenditur, & includitur.reſp. 18.n.22 fol.122.

Error.

Error, rei veritatem non mutat.reſp.35.n.39 f.231

Erubeſcimus.

Erubeſcimus cum ſine lege loquimur.reſp. 30.nu.9. fol.210.

Exceptio.

Exceptio limitatiuè venit ad regulam, eamq; in exceptuatis comprimit, atq; reſtringit.reſp.10.n.24 fol.73.

Exceptionis vis in eo eſt, vt exceptum caſum eximat à regula.reſp.10.n.25 fol.73.

Exceptio eſt contra regulam, eamq; impugnat.reſp. 10.n 26.fol.73.

Exceptio operatur, vt quod alias ſub verbis regulæ comprahēdebatur, exceptionis virtute tollatur. reſp.10 n.27 f.73.

Exceptio debet eſſe de regula, vt ſub excepto ſcilicet genere regulæ, exceptus caſus comprahendatur. reſp.10.n.28.& 29 fol.73.

Alioquin fruſtrà fieret exceptio.n.30. ibid.

Exceptio excluſio eſt eius, quod alias inferebatur. reſp.12 n.62.fol 86.

Exceptio facta intelligitur ab omnibus qualitatibus in regula ſpecificatis.reſp.12 n. 67. fol.87.

Exceptionis qualitas, de quo genere regula loquatur aperit.reſp.12 n.64 fol 87.

Exceptio firmat regulam in non exceptuatis. reſp. 12 n.65.fol.87.

Exceptione, teſtator videtur ſubmouere hæredes ab ijs, à quibus eos excepit.reſp.12.n. 66.f.87.

Exceptionis efficacia eſt eximere caſum exceptuatum à corpore regulæ reſp.12 n.68 f.87.

Exceptio excluſio eſt eius, quod per priora inferebatur.reſp.38.n 11.fol.238.

Neq; ſuperuacanè appoſita videri debet. n.13.

Exceptio facta intelligitur ab omnibus in regula ſpecificatis reſp.38.n.14.f.238.

Exceptionis vis, & efficacia in eo eſt. vt caſum exceptum eximat, & à corpore extrahat regulæ. reſp.38 n 15.fol 238.

Exceptio à teſtatore in teſtamento facta. non debet fruſtrà æſtimari poſita, ſed vt aliquid operaretur.reſp.12 nu.72.fol.87.

Exceptio in diſpoſitione poſita de eo, quod alias in illa non comprehendebatur, ne fruſtrà, & ſuperuacaneè poſita æſtimetur, ad illud quoque extendetur.reſp.12.n.73.fol 87.

Excipienti faciliùs ſuccurritur, quàm agenti. reſp. 39.n.72.f.245.

Vnde quæ temporalia ſunt ad agendum, perpetua ad excipiendum fiunt.ibid.

Exceptio, quæ intētionis excluſio eſt, defenſionis ſpecies agnoſcitur.reſp.39 n.73 fol.245.

Excommunicatus.

Excommunicatus, etſi ab agendo repellatur, non tamen ab excipiendo.reſp.39 n.74.fol.245.

Executor.

Executor datus ad diſtribuendum bona inter pauperes familiæ teſtatoris, ſi nulli extent pauperes eius familiæ; poteſt iurè inter pauperes ſui ipſius executoris diſtribuere.reſp.3.n.47.fol.18.

Exe-

INDEX.

Executor dicitur, qui nudum executionis officium recipit. nullum inde excipiendo commodum reſp.36. nu.12.fol.234.

Executor non poteſt contrà mentem facere teſtatoris. quinimò eam ad vnguem, & præcisè ſeruare debet. reſponſ.36 n.15.fol.234.

Exequutor relictus ad exequendum, intelligitur vita durante, non poſt eius ſuprema funera. reſponſ.10. n.56.fol 76.

Executores piorum legatorum poßunt cogi ſi negligẽtes fuerint, quamuis id vetuerit teſtator. & quamuis ſint exempti.reſponſ.20.n.19.fol.138. & n.78. ibid fol.143.

Executores ſecundò dati per teſtatorem in defectum priorum non exequentium, ſubſtinentur. reſponſ.32. n.17 fol.218.

Executores hæredis vicem ſubeunt. reſponſ. 4.num.91. fol.29.

Executores teſtamento dati, hæredum vicem ſubeunt. reſponſ.19.n.43 fol. 134.

Executores teſtamentarij legitimis præferuntur, velut etiam tutores.reſponſ.32.n.25.fol.220.

Executio.

Executionem piarum diſpoſitionum fabricæ miniſtris demandauit Summus Pontifex, poſt annum.reſp.20. n.75 fol.142.

Et Epiſcoporum vicem ſubit Fabrica in hac parte. n.76.ibid.

Exemplum.

Exemplis anteceßorum maximè excitantur ſuccedentes.reſponſ.16.n.43 fol.113.& n.52.

Expenſæ.

Expenſæ pro litibus, & ſalaria pro Aduocatis. & Procuratoribus. qui iura tuentur beneficij, ex corpore extrahendæ ſunt beneficij, eiuſq. fructus minuunt. reſponſ.18.n.37.fol.127.

Et veluti æs alienum computantur n.38.ibid.

Expenſæ in Aduocatis erogatæ, qui inuentarium dictauere, ex hæreditate retrahuntur.reſponſ.18.num. 39.fol.127.

Expenſæ, quæ in conſeruandis erogantur fructibus, æque habentur, ac quæ in colligendis ijs, factæ fuere.reſponſ.18.n.40.fol.127.

Expenſæ in reparanda domo beneficiali erogatæ, fructus minuunt. reſponſ 18.n.43.fol.127.

Expreſſum.

Expreßum dicitur, quod ſub genere comprehenditur. reſponſ.29.n.14.fol.207.

Extenſio.

Extenſio facienda minimè eſt de vno ad aliud, vbi diſtincta, & à ſe inuicem diſſita illa ſunt. reſponſ 40. n.72.fol.252.

F.

Fabbius Maranta.

F*Abbius Maranta Epiſcopus Caluenſ. Authoris Patruus, deciſiones Curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ concinnauit, dùm in illa Conſultor aſſideret. reſponſ 6.n.20 fol.43.*

Fabrica S. Petri.

Fabrica à negligentibus hæredibus pœnam exigit, vel quintæ, vel medietatis, ſiuè intereſſe, vel fructus perceptos.reſponſ.20.num.102 fol.145.

Fabricæ S. Petri miniſtri ſe peccato inſtituunt, ſi contra teſtatorum leges faciant, abſque cauſa. reſponſ.32. nu 29 fol.220.

Fabricæ deputatorũ facultas pro portionibus, vel quintæ, vel medietatis exigenda, conditionalis eſt, ex dicta Pij V. Conſtitutione. reſponſ 40. numer.40. fol.250.

Fabrica negotiorum geſtorum actione agere poteſt aduerſus negligentes hæredes. quòd defunctorum voluntates implendas non curarint.reſponſ.20. n. 92. fol.144.

Fabricæ miniſtri, vtile negatium pro defunctis gerunt, cùm eorum pias diſpoſitiones exequi curant.reſp.20 n.89 fol.144.

Fabrica intra annum ſe non ingerit. reſponſ.41. nu.53. fol.257. & n.56 fol.258.

Niſi tamen ceßerit dies implementi à teſtatore dictus.n.57.

Anno verò exacto.poterit hæredes ad implendum defunctorum voluntates, cogere.n.54.fol.257.

Fabrica non ex dilatione percipit intereſſe ab hæredibus negligentibus, quaſi ex mutuo: ſed ratione negligentiæ quaſi pœnam. reſponſ.20 n.106 fol.146.

Fabricæ S. Petri facultates locum non habent contra teſtatoris voluntatem. reſponſ.20.n.18.fol.138.

Declara n.19.ibid & n.56 ibid fol.141.

Fabrica executrix deſtinata eſt piorum relictorum omnium.reſponſ 20 n.57 fol.141.

Vnde poteſt pœnam exigere à negligentibus hæredibus.ibid n 59 & 75.fol.142.

Fabricæ S. Petri priuilegijs Pontificem derogare velle. vt priuatæ perſonæ gratificetur, veriſimile non eſt reſponſ.21.n.51 fol.153.

Fabrica contra defuncti voluntatem facere haud dicitur, cùm pia legata impleri curat.reſponſ.20.nu.60. fol.141.

Fabrica S. Petri in locum ſucceſſit Epiſcoporum, quòad pia legata, piaſq; diſpoſitiones. reſpon.41. num.15.fol.255.

Sed euoluto anno.n.16.

Fabrica poſt annum Quintã exigit: poſt verò triẽnium medietatem.reſp 41.n.17.fol.255.

Fabricæ priuilegia poſt annum intrant. reſp. 41. num.18.fol.255.

Fabrica non aliter ius intrat, vel ad Quintam, vel ad medietatem, niſi poſtquàm pias diſponentium voluntates exequutioni demandari fecerit.reſp.41.n 19.fol.255.

Fabrica S. Petri ius non habet ex ſe voluntates deſtruere defunctorum reſp.32.n.32.fol.220.

Sicuti neq; id poſſunt Epiſcopi n.33 fol.221.

Quòd exequutores ſint piarum morientium voluntatum, non deſtructores.ibid.

Fabrica tranſactionem cum hæredibus inire haud poteſt. ſiuè intra, ſiuè poſt annũ pro legatis annuis Fratrum Minorum Eccleſijs relictis, quò ad eorum proprietatem.reſp.41.n 44.fol.257.

Fabrica venit ad curandum, pias diſponentium impleri voluntates.reſp.41 n.45.fol.257.

Fabrica tranſigere haud poteſt legata, ſi dubium in re non intrat, aut iuſta tranſigendi cauſa. reſp.41.n.47.fol.257.

Digitized by Google

Fabrica venit ad coarguendam hæredum, vel exequutorum negligentiam. reſp.41.n.48. fol.257.

Quare non poteſt venire, niſi poſt annum. ibid. & nu.56.fol.258.

Fabrica S.Petri poſt Fratrum renunciationem legatorum, poteſt ea ſibi vendicare poſt annum, vti incerta. reſp.41.n.87.fol.260.

Declarationum diſpoſitio in hoc refertur.n.88.

Fabrica poteſt ſibi applicare præſtationes annuas iam decurſas, & nō ſolutas ex legatis pijs reſp.41.n.89 fol.260.

Fabricæ S.Petri ius acquiritur vbi legatarius oneri miſſarum non ſatisfacit. reſp.5.n.58.fol.37.

Fabrica S.Petri priuileggia locum habent in legatis pijs prouenientibus ex diſpoſitionibus, tàm ex cauſa in vltima voluntate, quàm inter viuos, liberaliter tamen prouenientibus, & amore Dei, ac fauore animæ, non tamen ex obligationibus, procedentibus ex cauſa oneroſa, reſp.38.n.1. fol.237.

Fabrica S.Petri portiones, & intereſſe non acquiruntur, niſi conditionaliter; poſtquàm legata exequutioni demandari fecerint eius Miniſtri, ex Pij V.Conſtitut. reſp.32.n.35. fol.221.

Fabrica priuilegia, & facultates non comprehendunt contractus inter particulares perſonas, præſertim per viam tranſactionis initos, ſed legata. & teſtamenta. reſp.38. in informat. Floravantes n.1.fol.239.

Neque vbi culpa non intercedit, ſed eſt impedimentum exterius.n.2.ibid.

Fabrica Sancti Petri ſe non ingerere poteſt in exequendis defunctorum voluntatibus, non data exequutorum negligentia. reſp.32.nu.22.fol. 219 & n.24.& 26.fol.220.

Quia de nullo eius interim intereſſe agitur; vnde ſine actione experitur, vt remoueri proinde debeat, etiam Iudicis officio.n.28.ibid.

Fabricæ nullum ius competit, ſi hæredes intrà tēpus diſpoſitum, vel poſt illud (ante quam Oeconomus per citationem illos negligentiæ conuicerit) ſatisfecerint. reſp 40.n.38.fol.250.

Fabrica Sancti Petri ſuccedit in omnibus incertis ad pia relictis. reſp.19.n.41.fol.134.

Fabrica habet fundatum ius ſuper omnibus legatis incertis, & pro malè ablatis. reſp.23. nu.92. fol.173.

Facultates fabricæ.

Facultates Fabricæ, & Illuſtriſ. Congregationis circa declarationes priuilegiorum eiuſdem in dubium non reuocantur. deciſ.Rotæ.n.2.reſponſ 21.fol.155.

Non tamen trahuntur ad ea, in quibus Papa manus appoſuit.nu.3.ibid.

Facultatis quæ ſunt impræſcriptibilia perſeuerant. reſponſ.25.n.86 fol.195.

Potiſſimùm, quæ mera, & abſoluta facultatis ſunt, & à nullo præcedente titulo pendent. numer. 87. fol.195.

Facere, Factum.

Facere ſine Deo nihil poſſumus. reſponſ. 24. num.37. fol.179.

Facere nec poſſe dicimur, quod contrà bonos mores ſit. reſponſ.5.n.86.fol.37.

Factum legitimè retractari non debet. reſponſ.21.num. 35.fol.152.

Factum quod eſt, vt factum non ſit, neque per diuinam potentiam fieri poteſt, cùm implicet in obiecto. reſponſ.21.n 36.fol.152.

Factum infectum fieri non poteſt. reſponſ.21. num.34. fol.151.

Neque etiam per diuinam potentiam. num. 36. fol.152.

Declara tamen.num. 36. & 37.ibid.

Factum qui debet, in tempore illud præſtare tenetur. reſpons.40.n.49 fol.251.

Factum iniuſtè Iudex corrigere debet. reſp.28.num.29. fol.204.

Facta potentiora, atq; efficaciora ſunt, quàm verba. reſp.24.n.108.fol.185.

Facta ad animum declarandum potentiora ſunt verbis. reſp.3.n.67 fol.20.

Fieri non dicitur, quod cum peccato fit. reſp.5.num.67. fol.37.

Facchineus.

Facchinei ſententia, & aliorum eum ſequentium, retunditur. reſp.19.n.8.fol.131.

Et conciliatur.n.13.ibid.

Familia famuli.

Familiarum dignitatem ſaluam eſſe, Reipublicæ non minimi intereſt. reſp.16.n.51.fol.113.

Familiarum vetuſtas, & ſplendor per ſepulchra, & arma illis infixa, conſeruatur, & ideo amoueri non poſſunt. reſponſ.16.n.41.fol.112.

Famuli conſueuere obedire dominis ſuis per fas, & nefas. reſponſ.17.n.69.fol.121.

Fauor, fauere.

Fauore quod inductum eſt alicuius, eius in odium retorqueri minimè debet. reſponſ.40.n.24 fol.249.

Quod nulla iuris ratio, nullaq. æquitatis benignitas patitur, n.25.

Fauendum ei potius eſt, qui de damno vitando agit, quàm ei, qui de lucro captando contendit. reſpon.29. n.35.fol.209.

Feudum.

Feudorum beneficia pro temporali ſeruitio instituta fuere. reſpons.18 n.8 fol.124.

Feudi refutatio omninò facta, intelligitur perpetuò, & in omnem cauſam. reſponſ.12.n.80 fol.88.

Fides.

Fides habenda eſt teſtatori pro animæ ſuæ ſalute relinquenti reſponſ 24. n.56.fol.181.

In articulo mortis præſertim, & pugna pro peccatis, & aduerſario noſtro, n.57.

Et vbi teſtator nulla ad id neceſſitate adigebatur, niſi, vt animæ ſuæ saluti conſuleret.n.61.

Fidem fallere graue eſt. reſponſ.1.n.40.fol.6.

Fides etiam hoſti ſeruanda. reſponſ. 1.n.42.fol.6.

Fides non facit fidem, in re præſertim graui. reſp.17. n.74 fol.121.

Fidei. Profeſſio.

Fidei profeſſionem emittere tenetur Parochus. reſp.17. nu.42 fol.119.

Fidei profeſſio ſolemne eſt iuramentum. ibidem. num.43.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſo grauatus poteſt bona diſtrahere, vt ſe, vel filium e carceris ſoluat ſqualore. reſp.3.n.59. fol.19.

Fi-

I N D E X.

Fideicommiſſum ad certam quantitatem dictum, non ad certum corpus, quamuis, unde quantitas accipi deberet poſtmodum oſtenſum ſit; demonſtratiuè magis, quàm taxatiuè, rogatum videri. reſponſ. 34. n. 1. fol. 225. & n. 11. ibid. fol. 226.

Filius, filiusfamilias.

[Fil]iusfamilias, quamuis minor, fideiubens, vt pater è carceribus eximatur, non reſtituitur, quoniam pietatis opus exercuit. reſponſ. 3. n. 60 fol. 19.

Filius in legitima grauari non poteſt, quinimò grauamen omne ab ea remouetur. reſponſ. 13. n. 63. fol. 95.
Declara n. 65. & limita ibid.

Filius, ſi hæres vniuerſalis inſtituatur, pater verò in re certa tantùm, & vſufructuarius; videtur, noluiſſe teſtatorem patri quæri vſumfructum in tota hæreditate. reſponſ 8. n. 22 fol. 58.

Filius ſola legitima contentus eſſe debet, nec quidquam aliud ex bonis patris petere poterit, ſi eius iudicium ſequi noluerit. reſponſ. 13. n. 66. fol. 96.

Filius in legitima computare debet fructus omnes, quos ex hæreditate percepit à die mortis patris, ex quo eius iudicium ſequi noluit. reſponſ. 13. n. 67. fol. 96.

Filio ſub patris poteſtate degenti donata, contemplatione patris donata cenſentur, vnde patri acquiruntur. reſponſ. 8. n. 14. fol. 57.

Finis.

Finis ad pia diſponentis Deus Benedictus eſt, & animæ ſalus. reſponſ. 35. n. 20. fol. 229.

Fine ceſſante, ceſſare debet id, quod ad finem illum conſequendum legatum fuerat. reſpon. 9. in alleg. Patris Pini. nu. 1. fol. 67. Declara num. 22. ibid. fol. 69.

Finis dicitur cauſa cauſarũ in intentione, & cauſarum effectus in executione. reſponſ 9. n. 5. fol. 60.

Finis dicitur primum principium intentionis. reſponſ. 9. in alleg. Patris Pini. n. 2. fol. 67.

Finis in omni operatione ſpectandus eſt. reſponſ. 9. n. 31. fol. 63.

Finis cuiuſq; de rebus ſuis diſponentis, is præſumi fuiſſe debet, qui eſt animæ eius magis proficuus. reſponſ. 9. n. 32. fol. 63.

Finis principalior, atq; optimus omnium, Deus eſt. reſponſ. 9. n. 13. fol. 61.

Finis regulat ea, quæ ad ipſum ordinantur, & ab eo naturam ſortiuntur. reſponſ. 9 n 10. fol. 61.

Finis vltimatus ad pia diſponentis, Deus eſt Benedictus, eiuſq; honor, animæq. ſalus. reſponſ. 19. nu. 21. fol. 132. & n. 22.

Finis vltimatus piè diſponentium eſt Deus, cuius gloria quæritur ex diſpoſitione. reſp 41. n. 113. fol. 262.
Vel peccatorum remiſſio. n. 114.

Fiſcus.

Fiſcus in bonis delinquentis ius nullum habet ante ſententiam. reſp. 23. n. 95. fol. 173.

Florenus.

Florenus auri pro ducato de Camera accipitur. reſp. 18. nu. 26. fol. 125.

Forma.

Formam induccit ordo, quem teſtator ſeruauit. reſp. 12. nu. 49. fol. 86,
Præſertim ſi intentioni concinat diſponentis. ibid.
Forma permiſſiua ſi non ſeruatur, immediatè ſuccedit forma deſtructiua. reſp. 21. n. 43. fol. 158.

Forma rei mutata, ſubſtantia quoq; perimitur. reſp. 7. nu. 52. fol. 54.

Frater.

Frater mariti leuir appellatur, & affinitate tantùm fratris vxori coniungitur. reſp. 8. n 6. fol. 57.

Fratres minores.

Fratres Minores in altiſſima paupertate fundati, ſunt incapaces bonorum. reſp. 41. n. 12. fol. 255.
Et incapaces ex regula. ibid. & num. 92. & 93. fol. 260.
Poſſunt tamen per Syndicum laicum in iudicio eſſe. num. 13. fol. 255.
Modò tamen nomine Fratrum non petat. n. 14.

Fratres omnes S. Franciſci, abſque diſtinctione vlla, ad regulæ obſeruantiam tenentur. reſponſ. 41. nu. 4. fol. 254.

Fratres Minores capaces ſunt relictorum pro vna vice, tàm in pecunia, quàm in ſpecie, vt illa vel in fabricam, vel in Fratrum neceſſitates expendatur. reſpons. 41. nu. 5. fol 254.
Sunt verò incapaces ſucceſſionum, ſiuè mobilium, ſiuè immobilium. num. 6. fol 255.
Limita ſi legatum ſit exceſſiuum, vt paupertati repugnet. num. 7.

Fratres Minores per ſe ipſos nihil poſſunt in iudicio experiri reſponſ. 41. n. 8. fol. 255.
Neque extra iudicium. num. 9.
Quia nullam obtinent proprietatem. num. 10.
Sed tantùm vſum facti. num 11.

Fratres Minores tenentur ſe proteſtari, incapaces eſſe legatorum annuorum. reſponſ. 41. n. 107. fol. 261.
Poſſunt tamen annuas præſtationes bono modo, & ex charitate, tanquam mendici petere, & accipere, vt declarat Diuus Bonauentura. nu. 168.

Fratres Minores incapaces haud ſunt eorum, quæ illis ſpontè, & eleemoſynaliter dantur. reſpons. 41. num. 109. fol. 262.
Non poſſunt tamen illas in pecunia per ſe recipere, ſed per ſyndicos n. 110.

Fratres Minores poſſunt legata annua ſine onere illis relicta vendere quòad proprietatem, & pretium in vſus fabricæ, & ſacriſtiæ conuertere. reſponſ. 41. n. 90. fol. 260.
Vt affirmat Sorbus. n. 91, cui reſpondetur. n 95.
Eſt negatiua tamen receptior. num. 92.
Declaratur. num. 98. fol. 261.

Fratres S. Franciſci pro nulla re temporali in iudicio eſſe poſſunt. reſponſ. 41. n. 72. fol. 258.
Poſſunt tamen iudicibus legatorum exiſtentiam denunciare. n. 75 fol. 259.

Fratres Minores, tàm de familia, quàm reformati incapaces ſunt legatorum annuorum pro miſſis, & anniuerſarijs celebrandis. reſponſ. 41 nu. 62. fol. 258.
Quia æſtimatur legatum annuorum redditnum, quorum ſunt incapaces. ibid. & nu. 97 fol. 260.
Ac tollere videtur Fratrum mendicitatem. n. 63.

Fratres Minores poſſunt legata petere bono modo, & ex charitate, vt eis dentur. reſponſ. 41. n. 79. fol. 259
Verùm non hodie ex nouis conſtitutionibus. ibid.

Fratribus Minoribus per quæſtum publicum incerta mendicitas, victum tribuere debet. reſponſ. 41. n. 43. fol. 257.

Fratribus S. Franciſci compoſitiones facere licet cum ha-

I N D E X.

Conſenſus.

Conſenſus eſt de eſſentia aliorum contractuum, ſicut & matrimonij, reſponſ 6.n.78.fol.47.

Conſenſus in matrimonium legitimus eſſe debet, reſp.6 nu.67 fol.47.

Alioquin voti impedimentum non obſtaret, ibid.n.68.

Conſenſus in matrimonium non debet eſſe explicitus in copulam, ſed implicitus ſufficit, reſponſ.6. nu.73.fol.47.

Conſuetudo.

Conſuetudo Eccleſiæ recepta, vt pro ſubſtentatione recipiat Sacerdos congruam eleemoſynam, improbanda haud eſt: eſſetq; ei contradicere temerarium, reſp.5.n 41.fol.35.

Conſuetudo localis non extenditur vltrà conſuetudinis loci diſtrictum, reſponſ. 16. num. 60. fol.114.

Conſuetudo in facto fundamentum habet, atque proinde probanda, reſp.2 n.7.fol.11.

Et debet probari in ſpecie caſus, qui in controuerſiam ducitur, ibid n.8.

Conſuetudo eſt ſtricti iuris, reſponſ.2. num. 9. folio 11.

Conſuetudo quantum habet de actu, tantum habet de potentia, reſp.2 n.10. fol. 11.

Conſuetudo exigendi Quartam ex omnibus legatis pijs probari debet, non minori 40. annorum ſpatio reſp.2 n.11.fol.11.

Vel ſaltim 30., vt longa dicatur. ibidem num.12.

Vel decem annorum ad minimùm. num. 13. ibidem.

Conſuetudo non poteſt dici introducta per duos tãtum actus. reſp.2.n.14.fol 11.

Quæ non Iudicis facto, ſed tacito populi conſenſu introducitur. ibid.n.15.

Præſertim aduerſus Tribunal Fabricæ. n.16. ibidem.

Conſuetudinem allegans ipſe probare debet. reſp.2. nu 17.fol.11.

Conſuetudo Neapolitana (ſi qua moriens) nihil diſponit de prouenientibus ab affinibus, ſed tantum de prouenientibus ab agnatis, & cognatis. reſp 8 nu.9.fol 57.

Vnde ſub diſpoſitione iuris communis illa remanent. ibid nu.12.

Conſuetudo Neapolitana (ſi qua moriens) refrenatum concedit mulieribus arbitrium ad diſponendum reſp.8.n.1.fol.56.

Conſultor.

Conſultores Regij Tribunalis Fabricæ ſunt viri docti, & per Regni Proregem dantur, nè grauamen inferatur Regiæ Maieſtatis ſubditis. reſponſ.35.nu.32.fol.231.

Contemplatio.

Contemplatione cuius quid factum eſt, eius in perſonam directè collatum videtur reſponſ.15.nu. 28.fol.106.

Contractus Contrahere.

Contractus Princeps ſeruare tenetur reſponſ. 38. in informat Florauantes nu.8.fol 240.

Contrahi quoque poteſt in actu vltima voluntatis. reſpon.24 n.52.fol.181.

Contrariorum.

Contrariorum eſt mutuò ſe à ſubiecto expellere, vt vno eorum poſito, tollatur alterum. reſponſ. 26.n.12.fol.197.

Contraria inuicem in eodem ſubiecto ſe compati haud poſſunt. reſponſ.26 n.13.fol.197.

Conueniens.

Conueniens cum Sacerdote pro Miſſis celebrandis ad congruam eleemoſynam, ex iuſtitia ad illã tenetur ſoluendam, vt poſſit etiam cogi per vtrumque Iudicem, reſp.33 num.7 fol.223.

Etiam per cenſuras Eccleſiaſticas ibid.

Conuentus.

Conuentus fluctualibus comparatur aquis, quæ ſibi inuicem ſuccedunt, quamuis non eædem ſemper fluentes ſint. reſponſ.35 n.3.fol.228.

Sicuti & Ciuitas ibidem.

Conuitium.

Conuitium iteratò alicui dicens, ex iracundia feciſſe non videtur, ſed deliberatè dixiſſe. reſp.19. nu.31 fol.133.

Copula.

Copula carnalis nullo modo inter ſponſos de futuro cohoneſtari poteſt. reſp 6.n.23.fol.43.

Neque inter virum, & mulierem ante matrimonium. ibid.n.83.fol.47.

Creditor.

Creditor haud dicitur interim, cui ſub conditione debetur. reſp.39.nu.97.fol.245.

Creditoribus non poteſt eſſe ius in Cappellas, & ſepulchra debitoris. reſponſ.16.num.10.fol.110.

Limita.nu 12 ibid.

Amplia nu.13.& nu.26.fol.111, & nu.48.49. & 50.fol.113.

Culpa.

Culpa dimiſſa ſæpè remanet pœna aliqua perſoluenda. reſp.4.n.18.fol 23.

Culpa deleta per contritionem, non ſtatim tollitur ex toto reatus pœnæ, reſp.4 nu.19. fol.23.

Culpa, & pœna ſunt duo inuicem connexa, atque ad ſe inuicem correſpectiua. reſponſ.40. nu.20. fol.249.

Culpa vnius alterius pœna eſſe non debet. reſponſ. 20.nu 82.fol.143.

Culpa coargui minimè poteſt, qui lege permittente aliquid facit. reſp.39 n.49.fol.244.

Cupiditas.

Cupiditas habendi, vnum in alterum inſurgere ſtimulauit. reſp.25.n.12.fol.189.

Et opes irritamenta malorum.

Vt alter alterius in mortem machinetur, nu. 13.fol.190.

D.

DEVS non mutatur. reſponſ. 35. num. 23. fol.230.

Deus finis eſt vltimus cuius, & per affirmationẽ, rerum omnium. reſp.9.n.14.fol.61.

Deus ſumma & prima veritas. reſponſ.39.num.5. fol. 241.

Deus, cuius natura bonitas, cuius voluntas potentia,

I N D E X.

tia, cuius opus miſericordia eſt. reſp.25.num.2. fol.189.

In ſe ipſo fœlicißimus eſt, & nullius eget. num.3.

Secundum bonitatem ſuam, qua ſummum bonum eſt, ac ſuimet ipſius communicatiuum, ac diffuſiuum, ſe in tempore alijs communicare diſpoſuit. nu.4.

Deus in principio creauit Cœlum, & Terram, & ſexto die de limo terræ hominem produxit; inſpirauitq; in faciem eius ſpiraculum vitæ; animamq; ei indidit, ad ſimilitudinem, & imaginē ſuam creauit eum. reſp.25.n.5.fol.189.

Omniaque ſub pedibus eius ſubijecit. ibid.

Deus non longè eſt ab vnoquoque noſtrum; in quo viuimus, mouemur, & ſumus. reſp.22.num.18. fol.159.

Et omnia implet. n.19.

Et vbique eſt per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. nu.20.

Deus ſcrutatur renes, & corda. reſp.22.num.26. fol.160.

Deus manet in æternum. reſp.9.n.67.fol 66.

Deus ſolus ſcrutator eſt cordium, reſp.10.num.18. fol.72.

Deo ſicuti nemo dicere poteſt: Cur ita facis? ſic, nec Summo Pontifici, eius Vicario. reſponſ.25.n.52. fol.192.

Deus ſicut nullum bonum irremuneratū, ità nullum malum impunitum dimittit. reſpon.4.n.24. fol.23.

Neque iuſtitiæ eius congruit. ibid.n.25.

Deus pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis. reſp 22.n.13.fol.159.

Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. reſp.25.n.25.fol.190.

Dei omnipotentis viæ, & cogitationes non ſunt ſicut noſtræ. reſp.20.n 61.fol.141.

Deus an poſſit actum repugnantem in eſſe producere? reſp.26.n.14.fol.198.

Deus ſuper omnia diligendus, vti finis ſupernaturalis, & ſupremus omnium. reſp.9.n.42.fol.63.

Deus non mutatur. reſp.19.n.23.fol.132.

Dei oculi mundi ſunt, & reſpicere ad iniquitatem non poßunt reſp.22.n 3.fol.158.

Diabolus.

Diabolus ab initio peccat. reſp.25.nu.81.fol.195.

Dictio.

Dictio (pur che, dummodo) ad vtrumlibet referri poteſt, vt conditionem importet, & modum. reſp.39.n.82.fol.245.

Verùm quando conditionem inferat. num.83. fol.246. Si commodum reſpiciat diſponentis.

Vel ſi ſit adiecta ei, quod implendum eſt, antequàm quæratur emolumentum, n.84.

Vel ſi diſpoſitiuis adijcꝭta ſit. n.85.

Præſertim in dubio. n.86.

Vel ſi iungatur actui imperfecto. n.87.

Dictio (dummodò) operatur, vt ſemper implendū ſit illud, quod ſub ea diſponitur. reſponſ.39.n.89. fol.246.

Alioquin actus nullus, & inualidus, atque ineſſicax remaneret, & diſpoſitio. n.90.

Dictio (& propterea, ſiue, & ideo) eſt illatiua præcedentium, & diſpoſitiones coniungit. reſp. 23.nu.44.fol.170.

Et cauſam finalem demonſtrat. n 46.

Dictio (& ſic) eſt illatiua præcedentium reſp.23. nu.45.fol.170.

Dictio (Et quia, ſiue, & quoniam) cauſalis eſt, & finalem indicat cauſam. reſponſ.25.n.24.f.168.

Et rem pro certo ponit nu 25.

Potiſſimùm ſecundum ſubiectam materiam, & vbi cauſa eſt neceſſaria nu.26.

Dictio (aut aliàs) expenditur. reſp.20.nu.122.fol. 147.& nu.124.& 126.

Dictio (fortè) dubietatem denotat, factumque, cui adijcitur, dubium reddit. reſponſ.24.num.78. fol.182.

Dictio (ideo) eſt cauſalis, & ſignificat ob cauſam. reſpon.22.n.11.fol.158.

Dictio (ideo, ſiue idcirco) cauſalitatem ſignificat. reſpon.9.in allegat. Pini.nu.11.fol.68.

Dictio (intrà) tempori adiecta, vltimum includit temporis diem. reſpon 41.n.50 fol.257.

Dictio (l'infraſcritti altri legati) quid importet. reſp.12.n.74 fol.87.

Dictio, & pronomen (ipſe) perſonalitatem indicat; vt perſonam nominatam minimè tranſgrediatur. reſp.19.n.26.fol.133.

Dictio (ita ut) cauſam denotat, atque finalem cauſam. reſp.12.n.84.fol.88.& n.85.fol.89.

Dictio (inuiolabiliter) quid importet? reſponſ.12. n.81.fol.88.

Dictio (non aliter) quid importet. reſp.10.nu.60. fol.76.

Et habet præciſam naturam, formamq. indicit. ibid.nu.61.

Dictio (non aliter) eſt reſtrictiua. reſp.12.n.44. fol.85.

Et formam indicit. ibid.n.45.

Et oſtendit voluntatem abeſſe defuncti, ſi cōtrà fiat. ibid n.46.& 47.

Dictiones negatiuæ, & prohibitiuæ formam inducunt reſp.11.n.48.fol.86.

Dictio (non aliter, nec alio modo) formā denotat. reſp.12.n.50 fol.86.

Dictio (pro quibus) modum, non conditionem importat. reſp.15.n.42 fol.107.

Dictio (omninamente) quid importet? reſp.12.n.78. fol.88.

Dictio (ad vnguem) ibid.nu.78.

Dictio (non autem) plus habet potentiæ ad negandum, & remouendum; quàm præcedens affirmatiua ad concedendum. reſp.38.n.10.fol.238.

Dictio (ſic) declaratiua dicitur. reſp.30.num.11. fol.211.

Dictio (tamen) eſt reſtrictiua. reſponſ.30.n.12. fol.211.

Dictio (aut aliàs) expenditur. reſponſ.14.nu.45. fol.101.

Dictiones (ſi, & poſtquàm) conditionem importāt. reſp.32.nu.37.fol.221.

Præſertim verò dictio (poſtquàm) quæ operatur, vt effectus nullo modo præcedere poſſit. numer.38.

Co-

Digitized by Google

I N D E X.

Cupreſſus.

Cupreſſus, & ſi natura ſua infructifera arbores ſunt, fructifera tamen dicuntur, ſi voluntatis cauſa poſitæ fuerint; & locari poſſunt. reſp.20. num.120.fol.147.

Damnum.

Damnum infert, qui id facit, quod facere ius non habet. reſponſ.24.num.74 fol.182.

Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, alteri non imputatur. reſp.24.nu 75.fol.182.

Neque imputatur damnum, quod alteri ſequitur dum ſuo quis iure vtitur.num.76.

Neque vim facit, qui ſuo iure vtitur, num.77.

Damnum, vt quis ex obſequio, & famulatu hauriat neq; naturalis, neq; æquitatis ratio patitur, reſp.33.nu.17 fol 224.

Cum nemo ex ſuo officio damnum extrahere debeat.num.18.

Dare. Datum.

Dare nihil dicitur, qui neceſſitate vrgente dat. reſponſ.22.nu.80 fol.165.

Datum ob cauſam, cauſa non ſequuta, reſtitui debet.reſp 5.num 55.fol.36.

Dataria Datarius.

Dataria, vel Cancellaria, vel Signatura quod facit, Papa ipſe facere videtur. reſponſ. 39. nu.61. fol.244.

Datarius eſt organum Papæ; & quod facit, de ordine Summi Pontificis feciſſe cenſetur. deciſ.Rotæ num.18.reſponſ.21.fol.155.

Datarius dicitur organum mentis & vocis Papæ, ſicuti alij Officiales eiuſdem, vt quod illi faciũt, Papa facere videatur.reſp.39.n.68. fol.245.

Debitor.

Debitor ſub conditione, interim conditione pendente, debitor verè dici haud poteſt.reſp. 28.num.13. fol.203.

Deciſio.

Deciſio Melchioris Phœbi declaratur. reſp. 16. nu. 53.& num.ſeq.fol.113.

Deciſiones Sacri Regij Neapoletani Conſilij legem faciunt in toto Regno reſp.14.n.12.fol.99.

Vnde

Iudex inferior cogitur iudicare ſicut idem Sacrum Conſilium iudicauit.ibid.n.13.

Deciſiones Sacræ Rotæ Romanæ communem faciũt opinionem.reſp 14.n.14.fol 99.

Deciſiones aliarum Rotarum, veluti cõmunes opiniones ſequendæ. reſp.14.n.17.fol.100.

Potiſſimùm ſi ex frequentia iudicandi ſtylus inoleuiſſet in aliqua Curia.ibid.nu,19.

Declaratio

Declaratio Sacræ Congregationis Fabricæ affertur.reſp 38.n.4 fol.238. & expenditur,nu.5.7. & 12.ibidem.

Declaratio Sacræ Congregationis Fabricæ expenditur reſp.20.n.116.fol.146.& n.125.fol.147.

Declarationum Fabricæ locus expenditur.reſp.41. nu.49 fol.257.

Declarationum Fabricæ alius locus expenditur. reſp.40.n.65.fol.251.& n.70.fol.252.

Declarationes Sacræ Congregationis Fabricæ legẽ faciunt quoad illam.reſp.14.n.8 fol.99.& n.17. fol.100.

Declarationes S.T.C.Interpretum legem faciunt. reſp.14.n.9.fol.99.

Ita vt in foro conſcientiæ obligent, ſi authenticæ illæ fuerint. n.10.ibid.

Quamuis alij doctrinales declarationes has eſſe contenderint.n.11.ibid

Decretum.

Decreta S.C.T.omnes vbiq. afficiunt; quòd Concilium conditum fuit Principum omnium totius Orbis interueniant.reſp.34.n.11.fol.177.

Vt notum proinde ius quoad omnes conficiant. num 12.

Decretum contra iuſtitiam viribus nõ ſubſiſtit. reſponſ.5. n.60.fol.37.

Decretum interlocutorium quodnam dicatur. reſp. 11.nu.1.fol.78.

Definitio.

Definitio cui non competit, neque definitum conuenire poteſt. reſp.28 n.3.fol.203.

Definitio conuerti debet cum definito. reſp.28.n.4 fol.203.

Defuncti.

Defuncti in Purgatorio purgantes inter miſerabiles perſonas numerari poſſunt.reſp.20. num.23. fol. 139.

Et quomodo.n.28.29 & 30.ibid. Vide; Animæ defunctorum.

Defuncti in charitate, non deficiunt eſſe membra myſtici corporis.reſp.7.n.29 fol.52.

Defunctorum animæ ratum habere æſtimantur, quod Fabrica agit negligentes compellendo hæredes.reſp.20.n.90.fol.144.

Demonſtratio demonſtratiuè.

Demonſtratiuè fideicommiſſum rogatum cenſetur, ſi à quantitate non à corpore incipiat.reſpon.34 n.6.fol.226.

Neq; vnico orationis periodo vſus fuerit teſtator num.7.

Sicuti etiam in dubio demonſtratiuè magis, quàm taxatiuè rogatum videri, cenſendum eſt. num.8.

Vel ſi non ab initio periodi, corporis meminit, teſtator, ſed poſt orationem perfectam n.10.

Derogatio.

Derogatio non requiritur in actu de ſui natura præiudiciali.deciſ Rotæ.n.13.reſp.21.fol.155.

Deſiderium.

Deſideria morientium ex arbitrio colligimus viuentium.reſp.20 n 69 fol.142.

Deus.

Deus bonorum omnium auctor; qui dat omnibus affluenter, & non improperat.reſp.1.nu.1.fol.1.

Deus intima cordis nouit hominum. reſp.1. nu.27. fol.5.

Et omnia nuda & aperta ſunt oculis eius.ibid.

Deus in Sanctis honoratur.reſp.1.n.33.fol.6.

Dictio Dictiones.

Dictiones (ſi, & poſtquàm) conditionem inferunt diſpoſitioni, cui annexæ fuerint. reſp.40. nu.42. fol.250.& reſp.41.n.20.fol.255.

Dictio (poſtquàm) operatur, vt effectus diſpoſitionis non præcedat, ſed ſequatur factum. reſp. 40. n.43.fol.250.& reſp.41.n.21.fol.255.

Et

Et excludit omne tempus anterius.nu.44. & d.reſponſ.41.n.21.

Iuncta potiſſimum verbo futuri temporis. nu. 45. reſp.40.

Dictio (Tunc) extremitatem denotat temporis, quo eſt aliquid faciendum. reſp. 32.nu. 23.fol. 220. & reſponſ.41.n 52.f.257.

Atque conditionem indicit.ibid.

Dictio (vt ſupra) eſt relatiua antecedentium cum omnibus qualitatibus.reſp. 12.n. 15.fol. 83.

Præſertim vbi nulla viget ratio, cur contrà dicatur.ibid.n.16.

Dictum.

Dictum, & diſpoſitio eatenus extenditur, & dilatatur, quatenus eius ratio permittit.reſp. 24. nu. 89.fol. 184.

Præſertim vbi ratio diſpoſitiuè ponitur. n.90.

Dies.

Dies obligationi dictus expectandus erit per fabricam.reſp.41.n.60.f.258.

Differentia.

Differentia inter tex in cap.cùm eſſet 10.& cap.relatum 11.de teſtament.& eorum intellectus. reſponſ 17.nu.4.fol.116.

Diſparitas.

Diſparitas vbi nulla eſt, idem ius firmandum erit. reſp.40.n 33.fol.249.

Diſparitatis ratio vbi non affertur, idem ius ſtatuendum erit.reſp.24.n 20.fol.178.

Diſparitatem, qui obtendit, ipſe eius cauſam deducere tenetur.reſp 40 nu.29.fol.249.

Diſparitatem, qui dicit, ipſe de ea docere debet.reſp. 20.n.73.fol.142.

Diſpenſatio.

Diſpenſatio per ambitionem extorta, vitioſa euadit reſp.13.n.23.fol.92.

Etiam ſi modica taciturnitas fuit, ſi illa expreſſa mouere Principem potuiſſet.ibid n.24.

Diſpenſatio nulla admittenda erit contra præcepta Regulæ Sancti Franciſci.reſp.41.n. 3.f.254.

Diſpoſitio.

Diſpoſitio teſtatoris ex verbis, quibus loquutus eſt, dependitur.reſp.36.n 3.fol.233.

Quia ex verbis internus animi loquentis ſenſus habetur.ibid.

Diſpoſitio ad pias cauſas coram duobus teſtibus rogata firma eſt, atque perſiſtit.reſp.17. nu. 1.fol. 115.

Et ſufficit ſi vnus ex duobus teſtibus, ſit proprius diſponentis Parochus.ibid.n.2.fol. 116.

Vel etiam vterq; laicus, quamuis Parochialis Presbyter non interceſſerit.n 3.ibid.

Diſpoſitio ad terminos reſtringitur cauſæ, neq; vltrà diuagatur.reſp.23.n 47.fol.170.

Diſpoſitio in aliquem Sanctorum facta nõ perit, ſed acquiritur eorum Eccleſijs.reſp.4.n.83 fol.28.

Diſpoſitio in aliquem collata contemplatione alterius, primo deficiente non caducatur, remanente eo, cuius contemplatione facta fuit.reſp.9.nu.65. fol.66.

Diſpoſitio eatenus ampliatur, & extenditur, quatenus ratio, & cauſa exigit, & exquirit. reſp.23. n.61.f.170.

Diſpoſitio eius, qui bona ſua in alterius reliquit cõſcientia, vti pia ſuſtinetur, cum grauatus videatur ea in pia conferre opera.reſp.4. n. 64.f.26.

Nec aliter quiſque bonus vir arbitrari poſſe æſtimatur.ibid.n 65.fol.27.

Diſpoſitio ſecunda indicat receſſum fuiſſe à priori. reſp.7.nu.54.fol.54. Si in eandem cauſam ſecunda tendat n.55.ibid.

Diſpoſitio ſi purè rogata fuerit, & executio dumtaxat in arbitrium demandata alterius, debet ille ſtatim voluntati parere defuncti teſtatoris.reſp. 10.n.36.fol.74.

Diſpoſitio quibuſcunque verbis fiat, ſufficit, modò de voluntatis intentione liqueat.reſp.22.n.73 f.164

Diſpoſitio à ratione regitur, ampliatur, atque reſtringitur.reſp. 12. n.88.f.89.

Diſpoſitio dubia teſtatoris trahẽda eſt magis ad caſum neceſſarium, & proficuũ ei.reſp.9.n.50.f.64.

Diſpoſitio ad pias cauſas ſubſtinetur, etiã ſine ſcripturæ, modò de voluntate conſtet defuncti per duos teſtes, vel alio modo.reſp.17.n.24.f.118.

Diſpoſitionis vna pars cum altera coniungitur.reſp. 23.n 43.fol.170.

Diſpoſitiones pij teſtatoris infringere nulli licet.reſponſ.4.n.15 fol.22.

Diſpoſitio à cauſa dirigitur, & à ratione propter, quam fit.reſp.12.n.84.fol 88.

Diſpoſitiones pij teſtatoris improba mente violare velle, nefas æſtimatur.reſp.24.n 55.& n.60 f.181

Diſpoſitio teſtatoris, quæ legibus non contrariatur, pro lege ſeruanda.reſp.4.n. 49.f.25.

Diſpoſitio teſtatoris dubia coniecturis interpratãda reſp.10.n.1 f 71.

Et coniecturis qualis eius mens fuerit eruendum, & n.12.ibid.f.72.

Diſpoſitiones teſtatorum violare nulli omnino licet, neq; illis impia mente contradicere.reſp.12.n.91. fol.89.

Diſpoſitio teſtatoris præſertim in dubio. vt animæ fauore rogata videatur, trahenda eſt reſp. 9. nu. 33 fol 63.

Diſpoſitio Sac.Trid. Conc. de exequendis pijs diſpoſitionibus, comprehendit Abbates quoque, alioſq; quaſi Epiſcopalem Iuriſdictionem habentes.reſp. 20.n.77.f.142.

Diſtributiones quotidianæ.

Diſtributiones quotidianæ, & onera miſſarum, & anniuerſariorum inter beneficij fructus non cõputantur, itaut neque beneficij corpus augeant, & præbenda; cùm propter perſonalem reſidentiã debeantur.reſp.18.n 51.f. 127.

Diſtributor.

Diſtributor electus ad diſtribuendum aliquid, ſi cõtrà defuncti faciat voluntatem; & peccat, & pœna ſe dignum reddit, vt excommunicari poſſit, tanquàm teſtatori infidelis.reſp.36.n. 13.f.234. & n.14.

Atque ſacrilegi furti ſe nota inuxerit. ibid.

Diſtributor bonorum teſtatoris in vſus pios, perquirere debet pauperes teſtatori ſanguine iunctos, illoſq; alijs præferre reſp.3.n.46.f.18.

Diſtributor bonorum inter pauperes, ordinem ſeruare tenetur.reſp.3.n.50.f.19.vide verbo. Ordo.

I N D E X.

Diſtributor, non legatarius is dicitur, qui ex relicto nullum percipit commodum; niſi ſolam diſtributionem ſortitur, ac nudum miniſterium. reſp. 36. nu. 11. f. 233.

Ditari.

Ditari nemo debet cum alterius iactura. reſp. 31. nu. 3. fol. 213.

Diuerſitas.

Diuerſitas rerum, ex diſſimili rerum compoſitione, ac forma arguitur. reſp 7 n. 48. fol 54.

Diuerſitas nominum, effectuum quoque diuerſitatem indicat reſp 7 n. 49. f. 54.

Diuerſitas temporum diuerſitatem quoque indicat ſummarum, & obligationum. reſp. 7. n. 50. f. 54.

Diuerſitas oppoſitionum, diuerſitatem arguit ſubiectorum. reſp. 7. n. 51. f. 54.

Diuerſitas rerum diuerſitatem arguit legatorum, & diſpoſitionum reſp. 31. n. 24. f. 215.

Legandi diuerſitas, diuerſa quoque voluiſſe teſtatorem legata fore, indicat. reſp. 7. n. 17. f. 51.

Diuiſio.

Diuiſio rerum ex communi hominũ condicto facta fuit; vt magis proficuè ſtatus huminũ conſeruaretur. reſp. 25. n. 10 f. 189.

Nam quilibet, quod ſuum eſt libens operatur. ibid.

Doctor.

Doctoris generale dictum interpretationem accipit ab ijs, quæ ſpecialiùs alibi dixit. reſp. 12 n. 71. f. 87

Dolus.

Dolus. & ſcelus abeſſe debet in aliorum interpretãdis ſupremis voluntatibus. reſp. 10. n. 44. f. 75.

Dominus Ieſus Chriſtus.

Dominus Ieſus Chriſtus eſt vniuerſalis hæres omnium incertorum. reſp. 25. n. 27. fol. 190.

Dominus.

Dominus rei ablatæ ſi non appareat, eius hæredibus reſtitutio facienda eſt. reſp 25 n. 34. f. 191.

Quòd ſi neque hæredes inueniantur, in anima eius commodum diſtribuẽda erit pauperibus, qui hæredum loco habebuntur. n 35.

Vel in alios pios vſus n. 36.

Non facta verò diligenti inquiſitione ad rei dominum inueniendum, quamuis pauperibus diſtributio facta ſit, non liberatur, qui reſtituere debebat; ſi appareat poſtmodum Dominus. n. 37.

Dominium.

Dominium omnium creaturarum eſt proprium Dei; homo autem quantùm ad vſum dumtaxat externarum rerum dominium obtinet. reſp. 25. n 28. fol. 190

Dominium verum bonorum Eccleſia apud Chriſtũ Dominum eſt; diſpenſatio verò apud Prælatos, et Eccleſiam reſp 25. n 42 f 191.

Diuerſimodè tamen quoad Eccleſiam, & Summũ Pontificem, & quòad alios Prælatos, & beneficiarios n. 44.

Dominium ſolo momento transfertur. reſp. 37. n. 5. fol. 235.

Dominium rei legatæ ipſo iure tranſit, teſtatore defuncto, in Eccleſiam, & piam cauſam. reſp. 14. n. 4. fol. 99.

Hæreditate quoque non adbita n. 5. ibid.

Atque etiam in dotis legato n. 6. ibid.

Donans, Donare, Donata.

Donans de euictione non tenetur rei donatæ. reſp. 33. n. 8. f. 223.

Ne liberalitatis ſuæ donans pœnam patiatur. ibid.

Limita primò ſi expreſsè donans teneri de euictione cauit. n 9.

Secũdò, ſi donatio nõ ſit ex liberalitate, ſed ex cauſa oneroſa, pſertim ſpirituali. n. 10. et n. 16. f. 224.

Nam ſatis diuerſum eſt, nõ teneri ex liberalitate, & non teneri ex cauſa oneroſa. n. 12 fol. 224.

Limita tertiò, vbi in dolo donans fuit. n. 13.

Quartò, ſi per ſtipulationem donatio facta fuit ex cauſa oneroſa. n. 14.

Quintò, ſtante bona fide donatarij, & male donãtis. n. 15.

Donare non videtur, qui neceſſitate facit. reſp. 5. nu. 98. fol. 40.

Donata ſponſæ ab viri conſanguineis, contemplatione viri donata cenſentur, vt ornatior magis, atq; lepidior videatur. reſp. 8 n. 17. f 58.

Potiſſimum ſi conſuetudo vigeat donandi, vt neceſſitas videatur, non libera voluntas. n. 18. ibid.

Vel ſi dubium ſit factum, neque coniectura in vnã magis, quàm in aliam partem inclinent. n. 19. ib.

Donatio.

Donatio omnium bonorum piæ cauſæ fauore ſubſtinetur. reſp. prima. n. 9 f. 4.

Donatio remuneratoria propriè donatio non eſt, ſed quadam quaſi permutatio. reſp. 33. n. 11. f. 223.

Donatio ex perſona, quæ donat, & eius donatur, interpretationem admittit. reſp. 29. n. 5. f. 206.

Donationis coniectura vbi excludi poteſt, magis excludenda eſt, quàm includenda; nec præſumenda donatio. reſp. 28. n 17. f. 203.

Donari videtur, quod nullo iure cogente conceditur. reſp. 15. n. 17 f. 105.

Donum.

Donum Dei pretio æſtimari non poteſt. reſp. 31. n. 6. fol. 213.

Dotatio, Dotare.

Dotanda eſt Eccleſia patronata, vt habeat Beneficiarius, vnde honeſtè ſe alat, & iura ſoluat Epiſcopalia. reſp. 18 n. 55. f. 128.

Dos.

Dotis cauſa, pia dicitur. reſp. 3. n. 28. f. 16.

Si pauperes potiſſimum puellæ in matrimonium collocentur. ibid n. 30 f 17.

Pro Dote ſemper in odioſis, & dubijs reſpondendum eſt. reſp. 6. n. 99. f. 49.

Dubium, Dubitans.

Dubia in Tribunali Fabricæ per Cõmiſſarios Fabricæ deciduntur, etiam ex Regis beneplacito. reſponſ. 24 n. 32. f. 178.

Dubitans probabiliter, ne faciat aliquid, & facit nihilominus in re præſertim graui, mortaliter peccat. reſp. 24. n 92. f. 184.

Quia contrà conſcientiam dubiam facit, niſi dubiã deponat conſcientiam n. 97 f. 185.

Dubius in fide, infidelis habetur. reſp. 24. n. 119. f. 186

Dubius de aliqua re reſtituenda, vel ſpeculatiuè, vel practicè dubius eſt; & ſi practicè dubius, rem reſtituere tenetur. reſp. 24 n. 98. f. 185.

Dubitandum nullo modo eſt de ſuprema Summi Pontificis poteſtate, Chriſti Vicarij, orbiſq; totius

Mo-

Monarcha.reſp.24.n.120.f.186.

Duo vincula.

Duo vincula magis ligant.reſp.20.num.36.f.140.& reſp.21.n.14.f.151.

Eccleſia, Eccleſiaſtici.

Eccleſia Sancti Petri,eſt prima omnium Eccleſiarum orbis,ſicut primus,& caput omnium Apoſtolorum eſt S.Petrus reſp.22.n.84.f.165,

Eccleſia cultrix eſt iuſtitiæ.reſp.31.n.4.f.213.

Eccleſia conſtruenda,hæres inſtituta,ſi illa cōſtrui non potuerit,inſtitutio non ob id vitiatur,cum Deus,cuius intuitu facta fuit,nunquam deficiat. reſp.9.n.69.f.66.

Et fructus medij temporis Eccleſiæ lucro cedunt, non venientium ab inteſtato.n.70. ibid.

Eccleſia aurū habet,non vt ſeruet,ſed vt eroget,& ſubueniat in neceſſitatibus.reſp.25.n.29.f.190.

Eccleſiarum miniſtri habere debent, vnde vitam honeſtè tranſigant; atque impendentes humanas ſubleuent neceſſitates.reſp.18 n.67.f.124.

Eccleſia minoris iure vtitur.reſp.14.n.3.f.99.

Eccleſia poteſt iuri nondum quæſito & legato renūciare,etiam abſque ſolemnitatibus extrauagant. Pauli ſecundi.reſp.37.n.11.f.236.

Eccleſiæ Fratum Minorum in dominio ſunt Sāctæ Romanæ Eccleſiæ.reſp 41.n.29 f.256.

Eccleſias ſumptuoſas,& paramenta,poſſunt habere Fratres Minores,ex Cōſtitutione Leonis X.propter honorem cultus diuini.reſp.41.n.34.f.256

Quia Fratres cuſtodiam tantùm bonorum prædictorum obtinent n 35.

Et prohibitio eſt pœnes Fratres, non pœnes Eccleſias.n.36.

Non poterit tamen Fratrum Syndicus, eorum nomine,legata huiuſmodi in iudicio petere; ſed nomine Eccleſiæ.n.37.

Eccleſiaſticos multòmagis decet pietatis officijs inſiſtere.reſp.30.n.27 f.212.

Effectus.

Effectus à producēte cauſa cōmēſuratur.R.23 n 20.

Effectus enim reſpondet cauſæ, à qua producitur. n.21 f.168.

Et maior ea eſſe non debet.n.48.ibid fol.170.

Effectus eſt,qualis eſt ſua cauſa productiua.reſp.24. n.93.f.184.

Neque poteſt effectus ſuæ productiuæ cauſæ terminos egredi, cùm proportio cauſæ ſit proportio cauſati n.94.

Effectus ſine cauſa eſſe nō poteſt.reſp.23.n.22.f.168

Effectus à præcedente,atque à producente cauſa denominatur.reſp.13.n.23.f.168.

Et à cauſa effectus cognoſcitur. ibid.n.50.f.170.

Eleemoſyna.

Eleemoſyna eſt meritoria pro ut in ea ſeruatur etiā ordo charitatis,ſecundum quam, propinquioribus magis tenemur,cæteris paribus, quàm alijs reſp. 3.n.43.f.18.

Et contrarium faciens contrà charitatis ordinem peccat.ibid n.44.

Eleemoſyna omnia nobis munda redduntur.reſp.35 n.21.f.229.

Eleemosyna videtur correſpectiuus actus legati pro ſacris faciendis.reſp.31.n.21.f.215.

Eleemoſynas quotidianas pro Miſſis poſſunt Fratres Minores accipere.reſp.45.n.68.f.258.

Eleemoſynarum diſtributor,ſi illas ſibi accipiat,nec pauperibus diſpertiatur furtum facit.reſp.25.n. 59.f.193

Ens, Entia.

Entia non ſunt multiplicanda ſine cauſa. reſp.12. n 55.f.86.

Entium multiplicatio ſine cauſa fruſtrà eſt.reſp.22 n.87.f.165.

Epiſcopus.

Epiſcopus competens eſt Iudex pro dote pauperi puellæ relicta.reſp 24.n.6.f.176.

Sicuti pro legatis pro malè acceptorum reſtitutione n.7.f.177.

Epiſcopi omnium piarum diſpoſitionum, ſunt executores,etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati ex decreto Sac.Trid.Conc.reſp.24 n.8.f 177.

An verò cumulatiuè, vel priuatiuè, quòad laicos Iudices mens Sac.Trid.Conc.ſit,diſcutitur.n.9.

Quoad alios tamen Iudices Eccleſiaſticos, inferiores Epiſcopis,cumulatiuè procedit n.10.

Epiſcopus poteſt malè ablata incerta in Eccleſiarū reparationem applicare; modò illa Summus Pōtifex non applicuerit.reſp.12.n 69 f.163.

Epiſcopi refrenatum habent arbitriū,quòad quartā ex pijs exigendam legatis.reſp.2.n.1.f.10.

Epiſcopo alleganti conſuetudinem exigendi quartā ex omnibus legatis,incumbit onus illam probandi.reſp.2.n.6 f.11.

Epiſcopus eſt executor omnium piarum diſpoſitionum reſp.2.n.18.f.11.& reſp.3.n.48 f.18.

Declara intrà annū tantùm,nō poſt illum, cū ſuccedat Tribunal Fabricæ S.Petri.n.20.& 21.ib.

Vbi deciſiones referuntur.n.26.f.12.ibid.

Et imputet ſibi Epiſcopus negligentiam in non exigendo.n.21.

Epiſcopi executoris officium, gratis præſtare tenētur.reſp.2.n.22.f.12.

Epiſcopus nihil poteſt prætēdere ſub prætextu quòd ſit executor piarum diſpoſitionū,in informatione Aſcanij Apoſtorelli poſt.reſp.2.n 2.f.13.

Epiſcoporū officium ceſſat, quoad executionē legatorum piorū ſtantibus priuilegijs Fabricæ.in informatione Aſcanij Apoſtorelli poſt 2 reſp.n.3.f 13

Episcopi in locum ſucceſſere Apoſtolorum. reſp. 25. n.38.f 191.

Eorumquè Vicarij appellantur.n.39.

Epiſcopi diſpēſatores ſūt bonorū Chriſti,et Eccleſiæ ſuæ ſanctæ.quiq; in ſua diœceſi, tàm ſpiritualiū, quàm temporalium.reſp 25.n.40.f. 191.

Epiſcopi tunc demum exequendi voluntates defunctorū ius habent ſi annus,hæredibus, & executoribus datus,lapſus fuerit reſp.40 n.36.f.249.

Cui interpretationi concinunt declarationes Fabricæ diſponentes,ac declarantes,quando ius Fabricæ incipiat eſſe.n.37.f.250.

Episcopi ſub anathemate prohibentes ne ſponſi, & ſponſa inuicē congreſſum habeant, ante quā matrimoniū cōpleant,rectè faciunt.reſp.6.n.15.f.43

Et declarauit Sacra Congregatio n.19.ibid.

Id quoq; curare debēt puellarum parētes, alioquin peccant propter mala,quæ inde ſequūtur.ib.n.17.

Roberti Marantæ optimū Conſiliū in hoc.n.18 ib.

Episcopus poteſt,imò debet ſe ingerere,ut peccatum

I N D E X.

auertat patrandum, & vbi de materia agitur peccati.reſp.20.n.48.fol.140.

Epiſcoporum eſt, curare, vt rationabiles Chriſti *oues à contagio reuocentur peccatorum. reſp.20. nu.49.fol.141.*

Epiſcopi ſuperintendentes dicuntur.Ibid.

Epiſcopus vel ſabrica ſe non ingerunt in exequenda defuncti voluntate, etiam negligētibus Prioribus exequutoribus; ſi in eorum defectum dati per teſtatorem ſint ſeclidi.reſp.32.n.21.f.219.

Epiſcopus non diſtribuens in pauperes bona Eccleſiæ in vanum nomen tenet Epiſcopi, & latroni æquiperatur.reſp.25 n.45.fol.192.

Epiſcopi gloria eſt pauperum opibus prouidere, ignominia verò proprijs ſtudere diuitijs.reſp.25. nu.45 fol.192.

Epiſcopi executores ſunt piarum defunctorum diſpoſitionum.reſp.22.n.50.fol.162.

Quamuis vetuiſſet id teſtator in ſua diſpoſitione. num.51.

Et eorum eſt, curare, vt malè ablata in pauperes diſtribuantur.n.56.

Nam ſi eis animæ hominum concredita ſunt;multomagis bonorum temporalium eis cura demandata eſt.nu.57.

Epiſcopus curam habere debet ſuorum ſpiritualiū filiorum.reſp.20 n.38.fol.140.

Epiſcopus poteſt abſolutionem eorū. qui malè ablata detinent,& non reſtituunt, ſibi retinere, & præcipere,nè aliter eorum diſtributio fiat; quàm eorum adhibito conſilio.reſp.25.n.72.fol.194.

Epiſcoporum decreta non ſunt temerè carpenda, neque damnanda.reſp.25.n.73.fol.194.

Epiſcopus eſt legitimus piarum diſpoſitionum omnium executor.reſp.3 n.48.fol.18.

Epiſcopus pater eſt, & patronus Eccleſiarum ſibi ſubiectarum reſp.5.n.90.fol.39

Epiſcopus Iudex eſt propriè miſerabilium perſonarum reſp.20.n.41.fol.140.

Epiſcopi ſunt medij inter Deum, & populum,ſicuti diſpenſator medius eſt inter Dominum,& familiam.reſp.25.n 41.fol.191.

Et diſpenſare eos oportet ſecundum paternam eorum prudentiam inter pauperes, bona Eccleſiarum.nu 42.

Epiſcopi pauperum ſunt patres,atque Orphanorum defenſores,& procuratores reſp.22.n 44.fol.161.

Epiſcopi pauperū protectores ſūt.reſp.45.n.76.f.159

Et exequutores piarum diſpoſitionū omniū. n.78.

Epiſcopi diſtributores ſunt bonorum ſpiritualium Eccleſiæ. reſp 22.n.47.fol.162.

Epiſcopi ſunt patres pauperum, miſerabiliumquè perſonarum.reſp.20.n.22.fo.139.

Epiſcopi ſpeculatores ſunt,& vigilias cuſtodire debent ſuper gregem ſuum.reſp.6.n.14.fol.43.

Aequalitas.

Aequalitas in ſucceſſionibus ſeruanda eſt. reſp.30. n.22.fol.212.

Aequipollens.

Aequipollentium eadem eſt virtus, & efficacia. reſponſ.30.n.20.fol.212.

Equus.

Equus ad vehendum,ſi neceſſarius fuerit,etiam victus nomine comprahenditur,& includitur.reſp. 18.n.22 fol.122.

Error.

Error,rei veritatem non mutat.reſp.35.n.39 f.231

Erubeſcimus.

Erubeſcimus cum ſine lege loquimur.reſp. 30.nu.9. fol.210.

Exceptio.

Exceptio limitatiuè venit ad regulam,eamq;in exceptuatis comprimit,atq;reſtringit.reſp.10.n.24 fol.73.

Exceptionis vis in eo eſt, vt exceptum caſum eximat à regula.reſp.10.n.25 fol.73.

Exceptio eſt contra regulam,eamq;impugnat.reſp. 10.n 26.fol.73.

Exceptio operatur,vt quod alias ſub verbis regulæ comprahēdebatur, exceptionis virtute tollatur. reſp.10 n.27 f.73.

Exceptio debet eſſe de regula,vt ſub excepto ſcilicet genere regulæ, exceptus caſus comprahendatur. reſp.10.n.28.& 29 fol.73.

Alioquin fruſtrà fieret exceptio.n.30. ibid.

Exceptio excluſio eſt eius, quod alias inferebatur. reſp.12 n.62.fol.86.

Exceptio facta intelligitur ab omnibus qualitatibus in regula ſpecificatis.reſp.12 n. 67. fol.87.

Exceptionis qualitas, de quo genere regula loquatur aperit.reſp.12 n.64 fol 87.

Exceptio firmat regulam in non exceptuatis. reſp. 12 n.65 fol.87.

Exceptione,teſtator videtur ſubmouere hæredes ab ijs,à quibus eos excepit.reſp.12.n. 66.f.87.

Exceptionis efficacia eſt eximere caſum exceptuatum à corpore regulæ reſp.12 n.68 f.87.

Exceptio excluſio eſt eius,quod per priora inferebatur.reſp.38.n 11 fol.238.

N q;ſuperuacanè appoſita videri debet. n.13.

Exceptio facta intelligitur ab omnibus in regula ſpecificatis reſp.38.n.14.f.238.

Exceptionis vis,& efficacia in eo eſt. vt caſum exceptum eximat, & à corpore extrahat regulæ. reſp.38 n 15.fol 238.

Exceptio à teſtatore in teſtamento facta. non debet fruſtrà æſtimari poſita, ſed vt aliquid operaretur.reſp.12 nu.72.fol 87.

Exceptio in diſpoſitione poſita de eo, quod alias in illa non comprehendebatur, ne fruſtrà, & ſuperuacaneè poſita æſtimetur, ad illud quoque extendetur.reſp.12.n.73 fol 87.

Excipienti faciliùs ſuccurritur, quàm agenti. reſp. 39.n.72.f.245.

Vnde quæ temporalia ſunt ad agendum, perpetua ad excipiendum fiunt.ibid.

Exceptio,quæ intētionis excluſio eſt, diſſenſionis ſpecies agnoſcitur.reſp.39 n.73 fol.245.

Excommunicatus.

Excommunicatus,etſi ab agendo repellatur,non tamen ab excipiendo.reſp.39 n.74.fol.245.

Executor.

Executor datus ad diſtribuendum bona inter pauperes familiæ teſtatoris,ſi nulli extent pauperes eius familiæ;poteſt iurè inter pauperes ſui ipſius executoris diſtribuere.reſp.3.n.47.fol.18.

Exe-

I N D E X.

Executor dicitur, qui nudum executionis officium recipit. nullum inde excipiendo commodum reſp.36. nu.12.fol.234.

Executor non poteſt contrà mentem facere teſtatoris. quinimò eam ad vnguem, & præciſè ſeruare debet. reſponſ.36 n.15.fol.234.

Exequutor relictus ad exequendum, intelligitur vita durante, non poſt eius ſuprema functu. reſponſ.10. n.56 fol 76.

Executores piorum legatorum poſſunt cogi ſi negligentes fuerint. quamuis id vetuerit teſtator. & quamuis ſint exempti.reſponſ.20.n.19.fol.138. & n.78. ibid fol.143.

Executores ſecundò dati per teſtatorem in defectum priorum non exequentium, ſubſtinentur. reſponſ.32. n.17 fol.218.

Executores hæredis vicem ſubeunt. reſponſ. 4.num.91. fol.29.

Executores teſtamento dati, hæredum vicem ſubeunt. reſp nſ.19.n.43 fol.134.

Executores teſtamentarij legitimis præferuntur, velut etiam tutores.reſponſ.32.n.25.fol.220.

Executio.

Executionem piarum diſpoſitionum fabricæ miniſtris demandauit Summus Pontifex, poſt annum.reſp.20. n.75 f.l.142.

Et Epiſcoporum vicem ſubit Fabrica in hac parte. n.76.ibid.

Exemplum.

Exemplis anteceſſorum maximè excitantur ſuccedentes.reſponſ.16.n.43.fol.113.& n.52.

Expenſæ.

Expenſæ pro litibus, & ſalaria pro Aduocatis. & Procuratoribus qui iura tuentur beneficij, ex corpore extrahendæ ſunt beneficij, eiuſq. fructus minuunt: reſponſ.18.n.37.fol.127.

Et veluti æs alienum computantur n.38.ibid.

Expenſæ in Aduocatis erogatæ, qui inuentarium dictauere, ex hæreditate retrahuntur.reſponſ.18.num. 39.fol.127.

Expenſæ, quæ in conſeruandis erogantur fructibus, æque habentur, ac quæ in colligendis ijs, factæ fuere.reſponſ.18.n.40.fol.127.

Expenſæ in reparanda domo beneficiali erogatæ, fructus minuunt. reſponſ 18.n.43 fol.127.

Expreſſum.

Expreſſum dicitur, quod ſub genere comprehenditur. reſponſ.29.n.14.fol.207.

Extenſio.

Extenſio facienda minimè eſt de vno ad aliud, vbi diſtincta, & à ſe inuicem diſſita illa ſunt. reſponſ.40. n.72.fol.252.

F.

Fabbius Maranta.

FAbbius Maranta Epiſcopus Caluenſ. Authoris Patruus, deciſiones Curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ concinnauit, dùm in illa Conſultor aſſideret. reſponſ 6.n.20 fol.43.

Fabrica S. Petri.

Fabrica à negligentibus hæredibus pœnam exigit, vel quintæ, vel medietatis, ſiuè intereſſe, vel fructus perceptos.reſponſ.20.num.102 fol.145.

Fabricæ S.Petri miniſtri ſe peccato inſtituunt, ſi contra teſtatorum leges faciant, abſque cauſa. reſponſ.32. nu 29 fol.220.

Fabricæ deputatorū facultas pro portionibus, vel quintæ, vel medietatis exigendæ, conditionalis eſt, ex dicta Pij V. Conſtitutione. reſponſ 40. numer.40. fol.250.

Fabrica negotiorum geſtorum actione agere poteſt aduerſus negligentes hæredes, quòd defunctorum voluntates implendas non curarint. reſponſ.20. n. 92. fol.144.

Fabricæ miniſtri, vtile negotium pro defunctis gerunt, cùm eorum pias diſpoſitiones exequi curant.reſp.20 n.89 fol.141.

Fabrica intra annum ſe non ingerit. reſponſ.41. nu.53. fol.257. & n.56 fol.258.

Niſi tamen ceſſerit dies implementi à teſtatore dictus.n.57.

Anno verò exacto.poterit hæredes ad implendum defunctorum voluntates, cogere.n.54.fol.257.

Fabrica non ex dilatione percipit intereſſe ab hæredibus negligentibus, quaſi ex mutuo: ſed ratione negligentiæ quaſi pœnam. reſponſ.20 n.106 fol.146.

Fabricæ S. Petri facultates locum non habent contra teſtatoris voluntatem reſponſ.20.n.18.fol.138.

Declara n.19.ibid & n.56 ibid fol.141.

Fabrica executrix deſtinata eſt piorum relictorum omnium.reſponſ 20 n.57 fol. 141.

Vnde poteſt pœnam exigere à negligentibus hæredibus.ibid n 59 & 75.fol.142.

Fabricæ S Petri priuilegijs Pontificem derogare velle, vt priuatæ perſonæ gratificetur, veriſimile non eſt reſponſ.21.n.51 fol.153.

Fabrica contra defuncti voluntatem facere haud dicitur, cùm pia legata impleri curat.reſponſ.20.nu.60. fol.141.

Fabrica S. Petri in locum ſucceſſit Epiſcoporum, quoàd pia legata, piaſq; diſpoſitiones. reſpon.41. num.15.fol.255.

Sed euoluto anno.n.16.

Fabrica poſt annum Quintā exigit; poſt verò triennium medietatem.reſp 41.n.17.fol.255.

Fabricæ priuilegia poſt annum intrant. reſp. 41. num.18.fol.255.

Fabrica non aliter ius intrat, vel ad Quintam, vel ad medietatem, niſi poſtquàm pias diſponentium voluntates exequutionis demandari fecerit.reſp.41.n 19.fol.255.

Fabrica S. Petri ius non habet ex ſe voluntates deſtruere defunctorum reſp.32.n.32.fol.220.

Sicuti neq; id poſſunt Epiſcopi n.33 fol.221.

Quòd exequutores ſint piarum morientium voluntatum, non deſtructores.ibid.

Fabrica tranſactionem cum hæredibus inire haud poteſt ſiuè intra, ſiuè poſt annū pro legatis annuis Fratrum Minorum Eccleſijs relictis, quò ad eorum proprietatem.reſp.41.n 44.fol.257.

Fabrica venit ad curandum, pias diſponentium impleri voluntates.reſp.41 n.45.fol.257.

Fabrica tranſigere haud poteſt legata, ſi dubium in re non intrat, aut iuſta tranſigendi cauſa. reſp.41.n.47.fol.257.

Fabrica venit ad coarguendam hæredum, vel exequutorum negligentiam.reſp.41.n.48. ſol.257.

Quare non poteſt venire,niſi poſt annum.ibid. & nu.56.ſol.258.

Fabrica S.Petri poſt Fratrum renunciationem legatorum,poteſt ea ſibi vendicare poſt annum, uti incerta.reſp.41.n.87.ſol.260.

Declarationum diſpoſitio in hoc refertur.n.88.

Fabrica poteſt ſibi applicare præſtationes annuas iam decurſas, & nõ ſolutas ex legatis pÿs reſp.41.n.89 ſol.260.

Fabrica S.Petri ius acquiritur vbi legatarius oneri miſſarum non ſatisfacit.reſp.5.n.58.ſol.37.

Fabrica S.Petri priuileggia locum habent in legatis pÿs prouenientibus ex diſpoſitionibus,tàm ex cauſa in vltima voluntate,quàm inter viuos, liberaliter tamen prouenientibus,& amore Dei,ac fauore animæ,non tamen ex obligationibus,procedentibus ex cauſa oneroſa,reſp.38.n.1. ſol.237.

Fabricæ S.Petri portiones, & intereſſe non acquiruntur, niſi conditionaliter; poſtquàm legata exequutioni demandari fecerint eius Miniſtri, ex Pÿ V.Conſtitut.reſp.32.n.35. ſol.221.

Fabrica priuilegia, & facultates non comprehendunt contractus inter particulares perſonas, præſertim per viam tranſactionis initos, ſed legata. & teſtamenta. reſp.38. in informat. Flo-rauantes n.1.ſol.239.

Neque vbi culpa non intercedit, ſed eſt impedimentum exterius.n.2.ibid.

Fabrica Sancti Petri ſe non ingerere poteſt in exequendis defunctorum voluntatibus, non data exequutorum negligentia. reſp.32.nu.22.ſol. 219 & n.24.& 26.ſol.220.

Quia de nullo eius interim intereſſe agitur; vnde ſine actione experitur, vt remoueri proinde debeat,etiam Iudicis officio.n.28.ibid.

Fabrica nullum ius competit, ſi hæredes intrà tẽpus diſpoſitum, vel poſt illud (ante quam Oeconomus per citationem illos negligentiæ conuicerit) ſatisfecerint.reſp.40.n.38.ſol.250.

Fabrica Sancti Petri ſuccedit in omnibus incertis ad pia relictis.reſp.19.n.41.ſol.134.

Fabrica habet fundatum ius ſuper omnibus legatis incertis, & pro malè ablatis. reſp.23. nu.92. ſol.173.

Faculteates fabricæ.

Facultates Fabricæ, & Illuſtriſſ. Congregationis circa declarationes priuilegiarum eiuſdem in dubium non reuocantur.deciſ.Rotæ.n.2.reſponſ 21.ſol.155.

Non tamen trahuntur ad ea, in quibus Papa manus appoſuit.nu.3.ibid.

Facultatis quæ ſunt impræſcriptibilia perſeuerant. reſponſ.25.n.86 ſol.195.

Potiſſimùm, quæ meræ, & abſolutæ facultatis ſunt, & à nulla præcedente titulo pendent. numer. 87. ſol.195.

Facere, Factum.

Facere ſine Deo nihil poſſumus. reſponſ. 24. num.37. ſol. 179.

Facere nec poſſe dicimur, quod contrà bonos mores ſit. reſponſ.5.n.86.ſol.37.

Factum legitimè retractari non debet.reſponſ.21.num. 35.ſol.152.

Factum quod eſt, ut factum non ſit, neque per diuinam potentiam fieri poteſt, cùm implicet in obiecta. reſponſ.21.n 36.ſol.152.

Factum infectum fieri non poteſt.reſponſ.21. num.34. ſol.151.

Neque etiam per diuinam potentiam. num. 36. ſal.152.

Declarata tamen.num. 36. & 37.ibid.

Factum qui debet,in tempore illud præſtare tenetur.reſpons.40.n.49 ſal.251.

Factum iniuſtè iudex corrigere debet.reſp.28.num.29. ſal.204.

Facta potentiora,atq; efficaciora ſunt, quàm verba. reſp.24.n.108.ſol.185.

Facta ad animum declarandum potentiora ſunt verbis. reſp.3.n.67.ſol.20.

Fieri non dicitur, quod cum peccato ſit.reſp.5.num.67. ſol.37.

Facchineus.

Facchinei ſententia, & aliarum eum ſequentium, retunditur.reſp.19.n.8.ſol.131.

Et conciliatur.n.13.ibid.

Familia famuli.

Familiarum dignitatem ſaluam eſſe, Reipublicæ non minimi intereſt. reſp.16.n.51.ſol.113.

Familiarum vetuſtas, & ſplendor per ſepulchra, & arma illis infixa, conſeruatur, & ideo amoueri non poſſunt.reſponſ.16.n.41.ſal.112.

Famuli conſueuere obedire dominis ſuis per fas, & nefas.reſponſ.17.n.69.ſol.121.

Fauor, fauere.

Fauore quod inductum eſt al[damaged]uius, eius in odium retorqueri minimè debet. reſponſ.40.n.24 ſal.249.

Quod nulla iuris ratio, nullaq. æquitatis benignitas patitur, n.25.

Fauendum ei potius eſt, qui de damno vicando agit, quàm ei, qui de lucro captando contendit.reſpon.29. n.35.ſol.209.

Feudum.

Feudarum beneficia pro temporali ſeruitio inſtituta fuere.reſpons.18.n.8 ſal.124.

Feudi refutatio omninò facta, intelligitur perpetuò, & in omnem cauſam. reſpanſ.12.n.80 ſal.88.

Fides.

Fides habenda eſt teſtatori pro animæ ſuæ ſalute relinquenti reſponſ 24. n.56.ſol.181.

In articula mortis præſertim, & pugna pro peccatis, & aduerſario noſtra,n.57.

Et vbi teſtator nulla ad id neceſſitate adigebatur, niſi, vt animæ ſuæ ſaluti conſuleret.n.61.

Fidem fallere graue eſt.reſponſ.1.n.40.ſol.6.

Fides etiam hoſti ſeruanda.reſponſ. 1.n.42.ſol.6.

Fides non facit fidem, in re præſertim graui. reſp.17. n.74 ſol.121.

Fidei Profeſſio.

Fidei profeſſionem emittere tenetur Parochus.reſp.17. nu.42 ſol.119.

Fidei profeſſio ſolemne eſt iuramentum. ibidem num.43.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſo grauatus poteſt bona diſtrahere, vt ſe, vel filium e carceris ſaluat ſquallore. reſp.3.n.59. ſol.19. Fi.

I N D E X.

Fideicommiſſum ad certam quantitatem dictum, non ad certum corpus, quamuis, vnde quantitas accipi deberet poſtmodum oſtenſum ſit; demonſtratiuè magis, quàm taxatiuè, rogatum videri. reſponſ. 34. n. 1. fol. 225. & n. 11. ibid. fol. 226.

Filius, filiusfamilias.

Filiusfamilias, quamuis minor, fideiubens, vt pater è carceribus eximatur, non reſtituitur, quoniam pietatis opus exercuit. reſponſ. 3. n. 60 fol. 19.

Filius in legitima grauari non poteſt, quinimò grauamen omne ab ea remouetur. reſponſ. 13. n. 63. fol. 95.
Declara. n. 65. & limita ibid.

Filius, ſi hæres vniuerſalis inſtituatur, pater verò in re certa tantùm, & vſufructuarius; videtur, noluiſſe teſtatorem patri quæri vſumfructum in tota hæreditate. reſponſ. 8. n. 22 fol. 58.

Filius ſola legitima contentus eſſe debet, nec quidquam aliud ex bonis patris petere poterit, ſi eius iudicium ſequi noluerit. reſponſ. 13. n. 66. fol. 96.

Filius in legitima computare debet fructus omnes, quos ex hæreditate percepit à die mortis patris, ex quo eius iudicium ſequi noluit. reſponſ. 13. n. 67. fol. 96.

Filio ſub patris poteſtate degenti donata, contemplatione patris donata cenſentur, vnde patri acquiruntur. reſponſ. 8. n. 14. fol. 57.

Finis.

Finis ad pia diſponentis Deus Benedictus eſt, & animæ ſalus. reſponſ. 35. n. 20. fol. 229.

Fine ceſſante, ceſſare debet id, quod ad finem illum conſequendum legatum fuerat. reſpon. 9. in alleg. Patris Pini. nu. 1. fol. 67. Declara num. 22. ibid. fol. 69.

Finis dicitur cauſa cauſarũ in intentione, & cauſarum effectus in executione. reſponſ. 9. n. 5. fol. 60.

Finis dicitur primum principium intentionis. reſponſ. 9. in alleg. Patris Pini. n. 2. fol. 67.

Finis in omni operatione ſpectandus eſt. reſponſ. 9. n. 31. fol. 63.

Finis cuiuſq; de rebus ſuis diſponentis, is præſumi fuiſſe debet, qui eſt animæ eius magis proficuus. reſponſ. 9. n. 32. fol. 63.

Finis principalior, atq; optimus omnium, Deus eſt. reſponſ. 9. n. 13. fol. 61.

Finis regulat ea, quæ ad ipſum ordinantur, & ab eo naturam ſortiuntur. reſponſ. 9 n 10. fol. 61.

Finis vltimatus ad pia diſponentis, Deus eſt Benedictus, eiuſq; honor, animæq. ſalus. reſponſ. 19. nu. 21. fol. 132. & n. 22.

Finis vltimatus piè diſponentium eſt Deus, cuius gloria quæritur ex diſpoſitione. reſp 41. n. 113. fol. 262.
Vel peccatorum remiſſio. n. 114.

Fiſcus.

Fiſcus in bonis delinquentis ius nullum habet ante ſententiam. reſp. 23. n. 95. fol. 173.

Florenus.

Florenus auri pro ducato de Camera accipitur. reſp. 18. nu. 26. fol. 125.

Forma.

Formam inducit ordo, quem teſtator ſeruauit. reſp. 12. nu. 49. fol. 86,
Præſertim ſi intentioni conciuat diſponentis. ibid.

Forma permiſſiua ſi non ſeruatur, immediatè ſuccedit forma deſtructiua. reſp. 21. n. 43. fol. 158.

Forma rei mutata, ſubſtantia quoq; perimitur. reſp. 7. nu. 52. fol. 54.

Frater.

Frater mariti leuir appellatur, & affinitate tantùm fratris vxori coniungitur. reſp. 8. n 6. fol. 57.

Fratres minores.

Fratres Minores in altiſſima paupertate fundati, ſunt incapaces bonorum. reſp. 41. n. 12. fol. 255.
Et incapaces ex regula. ibid. & num. 92. & 93. fol. 260.
Poſſunt tamen per Syndicum laicum in iudicio eſſe. num. 13. fol. 255.
Modò tamen nomine Fratrum non petat. n. 14.

Fratres omnes S. Franciſci, abſque diſtinctione vlla, ad regulæ obſeruantiam tenentur. reſponſ. 41. nu. 4. fol. 254.

Fratres Minores capaces ſunt relictorum pro vna vice, tàm in pecunia, quàm in ſpecie, vt illa vel in fabricam, vel in Fratrum neceſſitates expendatur. reſpons. 41. nu. 5. fol 254.
Sunt verò incapaces ſucceſſionum, ſiuè mobilium, ſiuè immobilium. num. 6. fol 255.
Limita ſi legatum ſit exceſſiuum, vt paupertati repugnet. num. 7.

Fratres Minores per ſe ipſos nihil poſſunt in iudicio experiri reſponſ. 41. n. 8. fol. 255.
Neque extra iudicium. num. 9.
Quia nullam obtinent proprietatem. num. 10.
Sed tantùm vſum facti. num 11.

Fratres Minores tenentur ſe proteſtari, incapaces eſſe legatorum annuorum. reſponſ. 41. n. 107. fol. 261.
Poſſunt tamen annuas præſtationes bono modo, & ex charitate, tanquam mendici petere, & accipere, vt declarat Diuus Bonauentura. nu. 168.

Fratres Minores incapaces haud ſunt eorum, quæ illis ſponte, & eleemoſynaliter dantur. reſpons. 41. num. 109. fol. 262.
Non poſſunt tamen illas in pecunia per ſe recipere. ſed per ſyndicos n. 110.

Fratres Minores poſſunt legata annua ſine onere illis relicta vendere quoad proprietatem, & pretium in vſus fabricæ, & ſacriſtiæ conuertere. reſponſ. 41. n. 90. fol. 260.
Vt affirmat Sorbus. n. 91, cui reſpondetur. n 95.
Eſt negatiua tamen receptior. num. 92.
Declaratur. num. 98. fol. 261.

Fratres S. Franciſci pro nulla re temporali in iudicio eſſe poſſunt. reſponſ. 41. n. 72. fol. 258.
Poſſunt tamen iudicibus legatorum exiſtentiam denunciare. n. 75 fol. 259.

Fratres Minores, tàm de familia, quàm reformati incapaces ſunt legatorum annuorum pro miſſis, & anniuerſarijs celebrandis. reſponſ. 41. nu. 72. fol. 258.
Quia æſtimatur legatum annuorum redditum, quorum ſunt incapaces. ibid. & nu. 97 fol. 260.
Ac tollere videtur Fratrum mendicitatem. n. 63.

Fratres Minores poſſunt legata petere bono modo, & ex charitate, vt eis dentur. reſponſ. 41. n. 79. fol. 259
Verùm non hodie ex nouis conſtitutionibus. ibid.

Fratribus Minoribus per quæſtum publicum incertam mendicitas, victum tribuere debet. reſponſ. 41. n. 43. fol. 257.

Fratribus S. Franciſci compoſitiones facere licet cum

ba-

Digitized by Google

I N D E X.

hæredibus ſuper annuis legatis eis relictis. reſp.41. num.103.fol.261.

Fratres Prædicatores.

Fratres Prædicatores ſunt mendicantes ex conſtitutionibus, non ex regula. reſponſ.41.nu.93.fol.260.

Fraus.

Fraus non præſumitur regulariter in ſupremis morientium voluntatibus. reſponſ.23. n.89.fol.173.

Potiſſimùm ſi nulla in contrarium vigeat ſuſpitio, neque de alterius agatur præiudicio. nu.90.

Fraude, & ex dolo ſuo lucrum quiſque referre haud debet. reſponſ 40.n 71.fol.252.

Fructus.

Fructus exuberantes qui dicit.ipſe probare tenetur.reſponſ.18 nu.58.fol.128. Etiam probando,deductis omnibus oneribus illos exereſcentes eſſe.ibid.

Fructus alij naturales, ciuiles alij, alij verò induſtriales. reſpons.14.n.47.fol.102. & reſponſ.20.n.117. fol.146.

Fructus,detractis omnibus expenſis,& oneribus,exaudiuntur.reſponſ.18.nu 30.fol.126.

Fructus legatorum non impletorum exigit fabrica, exacto anno.reſponſ.41.n.55.fol.257.

Fructus medij temporis fauore piorum legatorum cedunt.reſponſ.13 n.71.fol 96.

Fructus nomine etiam intereſſe venit.reſponſ.20.num. 119 fol.147.

Fructuum nomen genericum eſt, & comprehendit omnes fructus, etiam ciuiles. reſponſ.20. numer.121. fol.147.

Fructus rei legatæ, qui in ipſa re ſunt,piæ cauſæ fauore,ſicuti debentur,ita quoq. & intereſſe.reſponſ.14. nu.31.fol.100.

Præſertim ſi pecuniæ in emptionem inueſtiri potuerint.num.32.ibid.

Fruſtrà.

Fruſtrà fiunt per plura. quæ paucioribus dici poſſunt. reſponſ.12.n.56.fol.86.

Fruſtrà id fieri tentatur, cuius euentus nil profuturus eſt reſpons.28.n.28.fol.204.

Fruſtrà Legiſlatorem loquutum fuiſſe,aſſerendum non eſt.reſponſ 20.n.123.fol.147.

Fruſtrà quid fieri per teſtatorem admitti haud debet. reſponſ.5.n.104.fol.40.

Furtum.

Furtum eſt quicquid contrà voluntatem domini accipitur. reſponſ.5.n.61.fol.37.

Furtum facit, qui rem ſibi nullo iure debitam, contrà domini retinet voluntatem. reſponſ. 36. numer.17. fol.234.

Furtum quid eſt. reſponſ.23.n.30.fol.168.

G.

Generalis diſpoſitio.

GEneralis diſpoſitio idem operatur, quod ſpecierũ peculiaris enumeratio.reſp.29. nu.15.fol.207. & num.17.

Generalis diſpoſitio caſus omnes includit in ſua latitudine comprehenſos, etſi in vno ſit maior ratio, quàm in alio. reſponſ.29. nu. 18.fol.207.

Generalis diſpoſitio piam cauſam non comprehendit. reſpons.21.nu.53.fol.154.

Generali in conceſſione non comprehenduntur ea, quæ non fuiſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. reſponſ.21.n.50.fol.153.

Genus.

Genus verè, & propriè repræſentatur in qualibet ſpecie.reſponſ.29.num.1 fol.207.

Genus ſub ſe omnes ſuas includit ſpecies. reſponſ.29. num.10 fol.206. & de pluribus differentibus ſpecie prædicatur.ibid.

Gloſſa.

Gloſſ.ſententia in cap. ſignificatum de præb.explicatur,& ab iniuria vindicatur Maynard in dec Tholoſan.reſponſ.5 n.40 fol.35. & reſponſ.18.num.35. fol.126.

Gratia diuina.

Gratia diuina ſuper omnia æſtimanda. quæ anima eſt pulchritudo, qua ſine deformis efficitur. reſponſ.6. nu 9 fol.42.

Gratia lux,& vita animæ dicitur,& fons, & origo virtutum omnium,& quæ nos formoſos, & gratioſos facit.reſponſ.6 n.11.fol.43.

Gratia diuina conſortes naturæ efficimur, & in filios Dei adoptamur, & hæredes euadimus Regni cœleſtis.reſponſ.6. n.12.fol.43.

Et per eam à peccatis iuſtificamur.ibid.n.13.

Gratia.

Gratia cum clauſula(vocatis vocandis)oſtendit Principem noluiſſe per eam iuri tertij derogare.reſponſ. 21.nu.58.fol.154.

Gratia non motu proprio, ſed ad petitionem conceſſa, ſubiacet vitia ſubreptionis, & extorta præſumitur magis, quàm voluntariè conceſſa. reſponſ.21.n.63. fol.154.

Gratia ſubreptitia non ſaluatur per clauſulam(non obſtantibus) reſponſ.21.n.53 fol.154.

Gratia, & narratiua illius iuſtificanda eſt, alioquin non ſuffragatur reſponſ.13. n.28.fol.92.

Etiam ſi narratiua negatiua fuerit. numer. 29. ibid.

Gratiam non omnis omiſſio ſubreptitiam reddit, ſed illa, quæ ex iuris diſpoſitione exprimi debet. reſponſ. 39.n.22 fol.242.

Gratia ſubreptitia haud dicitur,ſi qualitatem reticeat impetrans de iure non conſideratam. reſponſ.39. nu. 34.fol.243

Neque oporteat omnium meminiſſe,ſed eorum, quæ à iure enumerata reperiuntur.num.35.

Gratia.vel reſcriptum ſubreptitium, vitioſum euadit ſubreptione.reſponſ.21.n.1.fol.150.

Gratis.

Gratis dandum, quod gratis accepimus.reſponſ.33.nu. 2 fol.222.

H.

Habitus.

HAbitus denominatur ab actu, vt remota actu, habitus quoque remoueatur.reſponſ.24.nu.25. fol.178.

Hæres, Hæreditas.

Hæres adeundo.purè obligatur ex quaſi contractu,non in diem, neque ſub conditione,de implenda defuncti voluntate.reſponſ.41.n.58.fol.258.

Qua-

I N D E X.

Quare ſtatim cogi poterit aduenienie die. n. 59.

Hæres tenetur vota realia deſuncti implere, reſponſ. 1. n. 58. fol. 7.

Sicuti & aliud eiuſdem æs alienum. ibid. n. 59.

Hæres, adbita hæreditate, deſuncti vota non reddens, violatæ Religionis reus habetur. reſp. 1. n. 63 fol. 8.

Atque hæreditate indignum ſe reddit, vt ea ſpoliari mereatur. ibid n. 64.

Quinimo creſcente contumacia cenſuris ligari. nu. 65. ibid.

Hæres tenetur conſcientiam, animamq. exonerare deſuncti. reſp. 1. n. 66. d fol. 8.

Hæredes naturali obligatione tenentur legata Fratribus Minoribus relicta ſoluere. reſp. 41. n. 83. f. 259. & n. 111. fol 262.

Vel ſi in conſcientia ſoluere teneantur, cùm incapaces eos illorum agnoſcant, bipartita ſententia eſt. ibid. relatiuè n. 115. fol. 262.

Hæredes tenentur pias diſponentium voluntates implere. reſp 41. n. 84. fol 259. & num. 112. fol. 262.

Alioquin peccant, vt excommunicari valeant, quòd infideliter erga deſunctum ſe gerant. ibid.

Hæredes tardè legata implentes pia, non debent commodum percipere ex re legata, quòd in fraudem hoc facere videantur. reſponſ. 14 n 28. fol. 100.

Hæredes legata pia non ſoluentes, infideles æſtimantur. reſp. 14. n. 29 fol. 100.

Vnde peccant, & excommunicari proinde poſſunt. ibid. n. 30.

Hærdes, & executores piat morientium diſpoſitiones implere negligentes, vti infideles peccato ſe maculant & excommunicari merentur. reſp. 20. nu. 43 fol. 140.

Cogiq; poſſunt voluntatem implere deſunctorũ, fureſq; & latrones dicuntur. ibid. n. 44.

Impijq; iurè nuncupantur. n. 46. ibid.

H*æres adeundo obligat ſe de ſeruanda deſuncti voluntate reſp. 7. n. 13. fol. 51.*

H*æres voluntati reluctans teſtatoris peccat, & indignum ſe reddit hæreditate relicta. reſponſ. 17. n. 15 fol. 117. & n 77. fol. 121.*

H*æres quaſi contrahit cum deſuncto de eius voluntate implenda; & ex quaſi contractu obligatus legatarijs adheundo cenſetur. reſponſ. 17. num. 17. flo. 117.*

H*æres in tota hæreditate, poteſt eſſe legatarius in re particulari, illamq; conſequi debet ſine onere, ſi nullum in illa ſit onus iniunctum, quamuis in hæreditate datum ſit onus. reſponſ. 31. num 25. fol 215.*

Neque tenetur rem legatam compenſare cum onere. num. 26.

H*æredi debet tantum temporis ſpatium concedi, vt intra illud ſoluere valeat; nec debet ſtatim cum ſacco currere. reſp. 40. n. 22. fol. 249.*

Vnde in mora interim conſtitui haud poterit. nu. 23.

H*æres intrà annum in mora non dicitur eſſe, legata ſoluendi. reſp. 40. n. 10. fol. 248.*

Vnde nullum intra annum intereſſe debetur. num. 11.

H*æres fructus legata rei interim percipiens, in mala fide eſt. reſp. 40. n. 66. fol. 252.*

Vnde reſtituere illos tenetur. nu. 67.

H*æres negligens legata pia ſoluere, cùm interim exigit ex re legata fructus, in mala fide eſt, vnde reſtituere illos tenetur. reſp. 20. n. 107. f. 146.*

Hæres teſtatoris voluntatem non implens, indignũ ſe hæreditate facit. reſp. 20. n. 49. fol. 75.

Quemadmodum, qui teſtatorem, vel patrem à captiuitate non liberauit. n 30. ibid.

Hæres voluntatem deſuncti non implens, poteſt excommunicari in contumaciam non implementi, & infidelitatis. reſp. 17. n. 19. fol. 117.

Et tàm per Eccleſiaſticum, quàm etiam laicum Iudicem compelli poterit n. 20. ibid.

Hæres ſub conditione inſtitutus, ſi conditioni non pareat, inſtitutio euaneſcit. reſp. 13. n. 59. fol. 95.

Hæredes fructus percipientes ex re legata in piam cauſam ſunt in mala fide, & ad reſtitutionem tenentur reſponſ. 14. n. 25 fol. 100.

H*æredes tardè legata pia ſoluentes minus ſoluere videntur. reſponſ. 14. n. 26. fol. 100.*

H*æres, vel executor peccat, rationabilem deſuncti voluntatem non implens. reſp. 7 n. 8. f. 50.*

Ita vt excommunicari quoq, poſſit. nu. 9. ibidem fol. 51.

Quia infert notabile damnum deſuncto, propter ſuffragia, quæ retardantur. n. 10. ibid.

H*æredes iuſtis teſtatorum diſpoſitionibus parere imperant leges. reſponſ. 17. nu. 25. fol. 118.*

Quinimò cogunt eos. n 26. ibid.

H*ærede voluntatem ſe noſſe legitimam deſuncti ſufficere debet vt ad legata teneatur. reſponſ. 17. n. 12. fol 117.*

Etiam ſi in conſcientia eidem de voluntate conſtet. n. 13. ibid.

H*æres ſemel, amplius hæres eſſe deſinere non poteſt. reſp. 10. n. 21. fol. 73.*

H*æredum, & executorum graue peccatum eſt, cùm ſuffragia differuntur deſunctorum. reſponſ. 20. n. 51. fol. 141.*

H*æredes ius non habent, confeſſionem teſtatoris pro exoneratione conſcientiæ factam, impugnare. reſponſ. 22. n. 28 f. 160.*

H*æredes voluntatem non implentes deſunctorum, dignis plectuntur pœnis à ſacris legibus. reſponſ. 20 n. 96. fol. 144.*

H*æredes, vt commodum percipiant ex dilatione ſoluendi pia legata, contrà ius eſt, & iuſtitiam. reſponſ. 14. n. 54. fol. 102.*

H*æreditas, poſtquam adhita fuit, patrimonium fit hæredis reſp. 20 n. 59. fol. 141.*

H*æreditate repudiata per Eccleſiam inſtitutam, ius ad illam haud acquiritur filio in legitima tantùm hæredi nuncupato, neq. ius aliquod in illum transfunditur, repudiatione. reſponſ. 19. n. 16. fol. 132.*

H*æreditatem adhiens metu coactus, hæres efficitur. reſp. 19. n 33. fol 133.*

H*æreditate non adhita ius omne teſtamenti ſoluitur reſp. 19. n. 2 fol. 130.*

Limita pia cauſa inſtituta, vel ad pia legatis relictis ibid. n. 12. fol. 131.

S. Hieronymus.

S. Hieronymus Eccleſiæ ſanctæ lumen, & Doctor

Elui.

Google

Eluidium hæreticum inſectatur. reſp.6. num.57. fol.46.

D.Hieronymi locus expenditur, & declaratur; cum omnia poſſit Deus, ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam, in can. cum Paulus 11.§. cùm omnia 32.q.5. reſp.21.n 37. fol.152.

Homo.

Homo propter Deum *creatus eſt. reſp.9.n.43. fol.63.*

Homo diaboli inuidia, diuinis mandatis inobediens factus eſt, ligni vetiti pomum guſtando reſp.25. nu.6 fol.189.

Vnde ſe, ſuamq. poſteritatem morti addixit; à ſummo fœlicitatis in abiſſum deiectus malorum. ibid.

Homo peccatorum ſuorum melius reminiſcitur in mortis articulo. reſp.24.n.58 fol.181.

Neq. præſumitur tunc mentiri. n.59.

Homo nonniſi in tempore operari poteſt reſponſ.40. n.50. fol.251.

Hominis eſt, ratione vtentis, propter finem operari. reſp.9 num 1. fol 60.

Homines ſæpè dicunt aliud, quàm velint, raro autē faciunt id, quod non ſentiunt. reſp.24. num.109. fol 185.

Hominibus nihil magis debetur, quàm quòd ſupremæ eorum voluntates perſiſtant. reſp. 4. num.4. fol.22. & reſp.7.n.7. fol.50.

Hominibus nihil magis debetur, poſtquàm hinc demigrauerint, niſi vt firmæ, ac ſtabiles eorum ſint voluntates. reſp.32.n 2. fol.217.

Humanum.

Humanū eſt, plus ſperare de facultatibus ſuis, quàm in his ſit. reſp.18.n.69 fol.129.

Honor.

Honor parentibus debitus non in externa tantùm reuerentia conſiſtit: verùm & in ſubuentione in eorum neceſſitatibus. reſp.30.n.25 fol.212.

I.

Ieſus Chriſtus.

IESVS *Chriſtus eſt hæres vniuerſalis omnium incertorum. reſp.22. n. 39. fol. 161. Vide, Dominus Ieſus Chriſtus.*

Ignis Purgatorij.

Ignis Purgatorij, eſſentialiter idem eſt cum illo inferni. reſp 7.n.24. fol.52.

Ignis Purgatorij licet non ſit æternus, miro tamē modo grauis eſt. reſp.7.n.25. fol.52. & reſponſ.4 n.37. fol.24.

Ignis Purgatorij ſuperat pœnas quas in paſſione ſua pro nobis Ieſus Chriſtus Dominus noſter pati dignatus eſt. reſp.7.n.26. fol.52.

Idem.

Idem eſt habere determinationem ex authoritate legis, atq. ex eius ratione. reſp.14.n.42 fol.101.

Id quod.

Id, quod noſtrum eſt, abſque facto noſtro à nobis tolli non poteſt. reſp.37.n.7. fol.235.

Præſertim, ſi ius irreuocabiliter nobis quæſitū eſt. num.8.

Siue expreſſè, ſiue tacitè renunciatio fiat. num. 9. fol.236.

Illatio.

Illatio non ſequitur à diuerſis. reſp.1.n.72. fol.8.

Impenſæ.

Impenſæ ex fructibus primò extrahendæ ſunt. reſp.18. nu.54 fol.128.

Immutare, Imputare,

Immutandum non eſt. quod certam, & abſolutam voluntate teſtatoris determinationem habuit. reſp.35. n.10. fol.228.

Imputet ſibi. qui in probando defecit. reſp. 18. num.64. fol.128.

Incapacitas.

Incapacitas eſt penes Fratres Minores, non penes Eccleſias eorum. reſp.41.n.33. fol.256.

Indulgentia.

Indulgentia, quæ ius alterius lædit, non valet. reſp. 13. nu 22. fol.92.

Illud.

Illud dicitur in fauorem ordinarij alicuius, quod in eius fauorem principaliter fit, non ſecundariò. reſp. 15.n.29. fol.106.

Iniuriæ.

Iniuriæ inde naſci non debent, vnde iura naſcuntur. reſp. 32.n.30. fol.220.

Iniuriam nemini facit, qui iure ſuo vtitur. reſp.27.n.21 fol.201.

Vnde nemini iniuriam facit Summus Pontifex, cū malè ablata incerta in Fabricam S. Petri applicat. ibidem.

Infidelis.

Infidelem eſſe Deo grauiſſimum facinus eſt. reſp.1. nu. 39. fol.6.

Iniuſtitia.

Iniuſtitia eſt, alienum contra voluntatem Domini retinere & debet reſtitutio fieri. reſp.5.n.54 fol.36.

Iniuſtitia conſiſtit in inæqualitate rei ad rem; ſicuti contrà Iuſtitia in æqualitate conſiſtit. reſp.28.n.22. fol.204.

In o[illegible]ioſis ſtricta fieri debet acceptio. reſp.6 num.95. fol.48.

S.Ioſeph.

S.Ioſeph, cur vir Mariæ dictus fuerit, & quomodo? reſp.6.n.52. fol 45.

S.Ioſeph ſponſam Mariam habuit. non vxorem, & quomodo exaudiatur. reſp.6.n.55 fol.46.

Ioannes Baptiſta.

Ioannes Baptiſta Reuiglionus Epiſcopus Troianen. Fabricæ à ſecretis, eiuſq. mors. reſp.12.n.93. fol.89.

Inquiſitor.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis exempti non ſunt pro cauſis piorum legatorum, quin à Fabricæ Tribunali cognoſci, & cogi valeant. reſp.20.n.78. fol.143.

Refertur deciſio in cauſa Domini Ducis Balneariæ aduerſus ſubcollectorem ſpoliorum. ibid.

Incertum, Incerta.

Incerta, quæ Eccleſiæ Cippo relinquuntur, quaſi incertorum capſulæ relinquuntur; non quòd Eccleſiæ ſimpliciter acquirantur; vnde non ſuam ob hoc mutant naturam, quin ſemper incerta ſint. reſp.27.n.11 fol.200.

Incerta reſtituere debens, Epiſcopum requirere non tene-

I N D E X.

netur.reſp.22.n.40. fol.161.

Ratio affertur.& contela.n.41.

Limita. ſi teſtator in teſtamento pro exoneratione conſcientia reliquiſſet: quia poteſt Epiſcopus ea exequenda curare. n.41.& 42.

Etiam tanquam Sedis Apoſtolica delegatus.n.43.

Incerta omnia,& pro malè ablatis in Fabricam S. Petri deſtinata ſunt Py V.Conſtitutione.reſp.22.n.82. fol.165.

Incertorum reſtitutio Domino facienda eſt,vbi ille certus eſt non verò pauperibus, vel pijs alys operibus. reſp 27.n.2.fol.199.

Incerta ſemper talia perſeuerant, quandiù eorum noſcitur Dominus, quamuis certæ perſona, vel certo pio loco relinquuntur; neque ex hoc naturam, quin incerta ſint.mutant.reſp.27.n.3 fol.199.

Incertorum reſtitutio pauperibus fieri debet: non ſanè iure diuino,vel naturali,ſed tantùm poſitiuo: neque ius vllum in illo eſt pauperibus; ſed ſufficit ſi Chriſto Domino fiat,vel alys pijs operibus. reſp.22.nu. 62.fol.163.

Multoque magis,ſi Summi Pontificis authoritate reſtitutio fiat.n.64.

Incertorum reſtitutio Chriſto Domino facienda eſt,diſpertiendo ea pauperibus.reſp.22.n.38. fol.161.

Intellectus.

Intellectus ad tex.in l.filia legatorum, C. de legat. & l.Lucius Titius,ff.de leg. 2. reſp.1. num.73. & 76. fol.8.

Intellectus ad tex. in l.filio, §. matri, ff. de adimend. legat.reſp.9.in alleg.Pini n.29. fol.70.

Intellectus ad tex.in cap.nos quidem,de teſtam.reſpon. 20.n.94.fol.144.

Intellectus ad tex.in l.cum pater.79. §.dulciſſimis. de legat.2.reſp.24.nu.88 fol.184.

Intellectus ad tex.in l.Alumna 30.§.Seia. ff. de adimend.leg.reſp.9.in alleg.Pini n.25. & 26.fol.69.

Intereſſe.

Intereſſe luboris debetur,& eſt in conſideratione.reſp. 2.n.19.fol.11.

Intereſſe intrinſecum, & extrinſecum rei, inter ſe diuerſa ſunt.reſp.40.n.4.fol.248.

Intereſſe extrinſecum,cùm in pecunia perpendatur.non debetur,niſi vbi mora intercedit.reſponſ.40.num.5. fol.248.

Neque par eſt ratio intereſſe, & fructuum; quòd his lex faueat,non æquè illis.n.6.

Intereſſe vbicunq. debetur, propter moram inſurgit.reſp.40.n.7 fol.248.

Intereſſe in legatis pijs à die mortis currit teſtatoris, licet in profanis à die curras moræ. reſp.14. num.1. fol.98.

Et declaratum fuit à Sacra Congregatione Fabricæ. n.7.ibid fol.99.

Et ita ſeruatur de ſtylo in Tribunali Fabricæ.n.20 ibid.fol.100.

Intereſſe minimè debetur,diſputatione exiſtente in puncto iuris.reſp.8 n.23 fol.58.

Intereſſe,mora eſt poena, quod ſemper ſupponit morā. reſp.40.n.15.fol.248.

Intereſſe ex mora iurè exigi poteſt. reſp. 20. num. 112. fol. 146.

Intereſſe ex mora rectè exigitur,neque vſura dicitur. reſp.14 n.52.fol.102.

Intereſſe fructus nomine comprehenditur. reſp.14 nu. 33 fol.101.

Interpretatio.

Interpretatio aliena à verbis diſponentis ſumenda haud eſt.reſp.27.n.16.fol.201.

Interpretatio,quæ nec menti congruit. nec verbis diſponentis,reijcienda.reſp.12.n 30 fol.84.

Eaq.ſequenda, quæ à ſapientibus reprehendi non poſſit. ibid.n.31.

Interpretatio latiſſima admittitur pro pia cauſa. reſp. 12.n.32.fol.84.

Non tamen vt contra teſtatoris mentem aſſumatur ibid.n.33.

Interpretatio illa in concurſu ſequenda, quæ ad actus validitatem,& firmitatem tendit .reſp.12.num.37. fol.85.

Interpretatio, quòd non cenſetur teſtator duplici onere hæredem grauare voluiſſe, non admittitur in præiudicium animæ teſtatoris.reſp.12.n.42 fol.85.

Interpretatio qualibet (præſertim in re dubia)tendere in id debet,vt æquitatem foueat. reſp.10.n.38.f.74.

Et quæ animæ fauet diſponentis.n.48.ibid fol.75. & nu.51 fol.76.

Interpretationem proficuam Animæ teſtatoris, & piæ cauſæ ſequi magis tenemur, quàm aduerſam ei. reſp. 31.num.15.fol 214.

Interpretatio teſtatoris menti conformior ſequenda. reſp.31.n.16.fol.214.

Interpretatio deſumitur ex cauſa diſpoſitionis.reſp.23. nu 62 fol.170.

Et ad illam recurſus habetur in dubio, ad interpretandam teſtatoris mentem ibid.n.63.fol.171.

Et ex finali diſpoſitionis cauſa, & ratione,qualis mens fuerit teſtatoris quoad totam diſpoſitionem dignoſcitur.n. 4.

Interpretationem aliam à mente verbis expreſſa teſtatoris,nos capere non oportet.reſp.12.n.53.f 82.

Interpretatio illa in dubio magis ſequenda, quæ pro ijs eſt,quos teſtator magis dilexiſſe conſpicitur.reſpon. 12.nu.23.fol.83.

Interpretatio,quæ pro animo eſt,& piæ cauſæ prodeſt, amplectenda.reſp 4.n.66.fol.27.

Interpretatio, quæ pro animo eſt, amplectenda eſt magis.reſp.7.n.60.fol.54.

Interpretatio ſumenda eſt ex communi loquendi vſu relinquentium.reſp.27.n.12.f.200.

Interpellatio.

Interpellatio omninò requiritur, cùm venit quiſpiam ad negligentiam coarguendam alterius.reſp.40. nu. 47.fol.250.

Inſtitutio,inſtitutus.

Inſtitutio ſi fiat in aliquem Sanctorum,eorum Eccleſijs facta cenſetur.reſp.4.n.84.fol.28.

Inſtitutus ſub conditione, non poteſt adire conditione non verificata.reſp.13.n.75 fol 97.

Inſtitutus ſub conditione.ſi deficiat conditio,inſtitutio perit,& pro non inſtituto habetur.reſp.13. num,62. fol.95.

Inueſtitura.

Inueſtitura noua forma, & qualitas addita,facit feudum

Digitized by Google

dum eſſe nouum, licèt fuerit per priùs antiquum. reſponſ 39.n.46 fol.243.

Iudex, Iudicis officium.

Iudicis ad officium ſpectat, promiſſa vt impleantur. reſpon. 1.n.47 fol.6.

Index ſemper in fauorem piæ cauſæ in dubio reſpondere debet. reſp.9.in alleg. Pini.n.30 fol.70.

Iudex vir bonus dicitur. reſp. 10.n.52 fol.76.

Et interpretari ſemper debet, vt ſoluantur legata, & animæ ſubleuentur teſtatorum. ibid.n.53.

Iudex in dubio iudicium ad pietatem propenſum habere debet. reſp.13.n.57.fol.95.

Iudex, ordinarius potiſſimùm. poteſt interlocutoriam à ſe latam reuocare. reſp.11.n.5.fol.78.

Iudex ex officio procedere poteſt in miſerabilium perſonarum cauſis. reſp 20.n 40.fol.140.

Iudex laicus incompetens eſt, vt de ſpiritualibus, vel ſpiritualitati annexis iudicet. reſp.22.n.77 fol.164.

Iudicis eſt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio, necne. reſp. 24.n.30.fol.178.

Præſertim vbi nullum ex hoc emolumentum, vel dominum Iudex conſequitur.n.31.

Iudicem impetrans aduerſus aliquem, quem mihi credibam obnoxium nihil proficit, ſi impetrationis tēpore talis non erat, licet ex poſt facto fiat. resp.39. n.18.fol.242.

Iudices non poſſunt à reſcriptorum verbis, neq. latum vnguem diſcedere. reſp.39.n.59.fol.244.

Iudices Cameræ Apoſtolicæ vel Regiæ non in propria cauſa iudicare dicuntur. reſp.24.n.29.fol. 178.

Iudex in cauſa propria nemo eſſe debet. reſp.24. nu.2. fol.176. declara n.26.fol.178.

Iudicis arbitrio remittitur, quando cogi, & quando moneri ſponſi poſſint, & debeant, vt contrahant. reſpon.6.n.43.fol.45.

Iudicis officium manet ad memoriam conſeruandam defunctorum, qui præclara geſſere facinora, aduerſus inſolentes. reſp.16.n.39.fol.112.

Iudicis officio remittitur, ſi ſtari debeat dicto Officialis in ſuo officio deponentis. reſp.17.n.49.fol.120.

Iudicium.

Iudicium vbi ceptum eſt, ibi terminari debet. reſp. 24. n.1.fol 176.

Limina in tertij præiudicium, & iuriſdictionis alterius.n.19.ibid.fol.177.

Iudicium à ſequeſtro incipere haud debet. reſp.32.n.27 fol.220.

Iudicium idem eſt de ſententia nulla, atq; de ea, quæ non eſt. reſp.39.n.33.f.243.

Ius.

Ius ſemel quæſitum non poteſt facto alterius abſque facto eius, cui quæſitum eſt, ab eo auocari, & alteri adijci. reſponſ.37.n.6.& 7 fol.235.

Ius pinguius acquiritur per duas ſententias conformes. reſponſ.21. n.15.fol.151.

Iurium eſt vitanda correctio, non inducenda, reſponſ.2. nu.33.fol.12.

Ius quæſitum ad rem, per reſutationem extinguitur, & non datur ad illud regreſſus, re præſertim non integra. reſponſ.37. n.10.fol.236.

Etiam, & multò magis ex nouo contractu. n.12.

Ius, quod eſt in vxore, ad ſponſam non trahitur. reſpon. 6.num.47 fol.45.

Iure ſuo, qui vtitur, nulli iniuriam facit. reſp.22. n.83. fol.165.

Iure qui ſuo vtitur, nemini iniuriam facit. reſp. 24. nu. 73.fol.182.

Iuramentum, iurare.

Iuramento obligatur homo homini. reſp.1.n 36.f.6.

Iuramentum principaliter ad vtilitatem proximi fit. reſp.1.n.37.fol.6.

Iuram uti cauſa laicus forum ſortitur reſp.1. num.43. fol.6.

Iuramenti vis eſt addere forum foro. reſp.1. n.44 f.6.

Iuramentum de ducenda aliqua muliere in vxorem intuitu Dei, non poteſt per mulierem remitti, quia in votum tranſiuit. reſp. 1 n.50 fol.7.

Iuramentum maius vinculum ſponſalibus addit. reſpon. 6.nu 44 fol.45.

Iuriſdictio.

Iuriſdictione carens fruſtrà ius dicere tentat, & impunè ei non paretur. reſp.38.n. 16 fol.238.

Et iurè datur aduerſus eum ad ſuperiorem recurſus.num.17.

Iuspatronatus.

Ius patronatus, in generali bonorum obligatione non comprehenditur. reſp.16 n 29 fol.112.

Ius patronatus eſt ſpiritualitati annexum, & ideò ab hominum commercio alienum reſp.16 n.32 fol.112

Ius patronatus in confiſcatione bonorum non comprehenditur; & contraria ſententia refellitur, & declaratur. reſp.16.n.31.fol.112.

Ius ſepulchrorum.

Ius ſepulchrorum confiſcatum nō cenſetur, bonis fiſco applicatis; ſed firmum illud familiæ perſeuerat, & hæredibus. reſp.16.n.30.fol.112.

Iuſtitia iuſtus.

Iuſtitia communis eſt virtus, qua ſuum cuiq; conſeruatur. reſp.25.n.16.fol.190.

Iuſtitia in compenſatione conſiſtit, & in æqualitate rei ad rem. reſp.5 n.69 fol.37.

Iuſtitiæ ratio exquirit, vt per æqualitatē redditionis, acceptionis inæqualitas compenſetur, & quod deerat reſarciatur. reſp.25.n 18 fol.190.

Iuſtitiam contrà peccatur occupando, & accipiendo id quod alienum eſt. reſp.25.n.15 fol 190.

Iuſtitiam conſeruare eſt de neceſſitate ſalutis. reſp. 25. n.22.fol.190.

Sicuti de neceſſitate ſalutis eſt, vt nemini voluntariè noceamus, neq. ei iniuriam faciamus. ibid.

Iuſtus in principio orationis accuſator eſt ſui. reſp. 24. nu.35.fol.179.

L.

Labor.

LAbor in procurandis, percipiendiſque fructibus, pars æſtimatur fructuum. reſp. 18.n.46. fol.127.

Laicus.

Laicus ex iuſtitia tenetur ad congruam eleemoſynam Sacerdoti, vt cogi etiam poſſit per iudicem, etiam cenſuris, ad ſoluendum illam. reſp.5.n.44.f.36.

Legatum.

Legatum ad pias cauſas indebitè ſolutum, nō repetitur. reſp.39.n.70.fol.245.

Le·

INDEX.

Legatum pro exoneratione conſcientiæ factum irreuocabile eſt,& vim habet cõfeſſati debiti.n.11. R.prima f.4 & neceſſarium æſtimatur.n.15.ib.

Vt infra tempus conficiendi inuentarij peti poſſit. n.16.ibid.

Et neceſſarium æſtimatur.n.22.ibid.f.5.

Legata ad pias cauſas legitimam filiorum non minuunt,neque etiam parentibus debitam. n.19 & 20 d.reſp prima.f.5.

Limita in legatis pro malè ablatis, & exoneratione conſcientiæ.n.21.ibid.

Cõſtare tamen debet de male ablatis, neque fraus intercedat.n.24.d.f.5.

Legatum ſecundum in executionem primi factum cenſetur.n.71.& 75.reſp.prima f.8.

Legatum generis & quantitatis, ſiue ſpeciei differunt reſp prima.n.74.f.8.

Legatum debetur vtrumque ſi multiplicationem recipiat; vel ſi ex mente ita appareat defuncti. reſp.prima n.77 & 78 f.8.& 9.

Legatum pro anima multiplicationem admittit. reſponſ prima n.79 f.9.

Legatum alimentorũ multiplicationẽ reijcit;veluti etiam legatum dotis.n.80 & 81.R. prima f.9.

Legata diſtincta eſſe cenſentur, ſi diſtincta ſit eorum ſubſtantia; vnde multiplicationem admittunt.reſp.prima n.82.& 83 f.9.

Vel ex diuerſitate cauſæ.n 85.ibid.

Legatum relictum Eccleſiæ, intelligitur de teſtatoris Eccleſia reſp 4 n 95 f 29

Legatum pauperibus, exauditur de pauperibus domicilij teſtatoris reſp 4.n.96 f.29.

Legatum pro anima cõſanguineo relictum, an piũ, vel magis profanũ dicatur,quòd sãguinis intuitu factum videatur,diſcutitur.R.3 n.8 f.15.

Et ſanguinis intuitu factum cenſetur,quando lubium eſt factum,& coniecturæ in ſanguinem inclinant n 9.

Vel fraudis ſuſpitio adeſſet, legatumq. exceſſiui m eſſet,verteremurq; in materia ſtatuti prohibentis teſtari,niſi ad pias cauſas. n 11.

Secus verò ſi teſtator, pium eſſe legatum debere expreſſerit ibid.

Et coniecturæ in pietatem tendunt.n.12.& 26.ibi fol.16.ex Tiraquell.

Neque res dubia ſit n.13.

Legatum pro malè ablatis relictum,& exoneratione conſcientiæ niſi probetur malè ablatum, legatum remanet purum & ſimplex.reſp. 24.nu.45. f.180.declaratur tamen dictum n.45.

Legatum in caſu neceſſitatis relictum, nõ debetur, niſi neceſſitate exigente.reſp 35.n.13.f.229.

Relictum verò de omnibus neceſſarijs; debebitur etiam non exiſtente neceſſitate n.14

Legatum pro alimentis relictum debetur etiam nõ exiſtente neceſſitate.reſp.35.n 15 f.229.

Legatum de omnibus neceſſarijs, ſatis laxum æſtimatur,& comprehendit omnia, quæ ad vitam neceſſaria ſunt reſp.35.n.16.f 229.

Quia comprehendit omnia quæ ad vitam hominis tranſigendam,neceſſaria ſunt.n.17.

Legatum pro exoneratione conſcientiæ, atque pro malè ablatis,pium eſt;imò multòmagis, quã alia legata ſimplicia.reſp.22.n.14.f.159.

Cum hæc vt fiant neceſſitas ſit.n.15.

Et vim confeſſati debiti ſortiuntur legata hæc pro exoneratione conſcientiæ facta; etiam parte abſente.n.16.

Et irreuocabilia perſeuerant.n.17.

Legatum confeſſario factum pium æſtimatur, adeò, vt alijs etiam pijs legatis anteferatur,atque creditoribus chyrographarijs.R.15.n.36.f.107.

Legatum ad vitam legatarij,& cum onere factum miſſarum magis perſonæ contemplatione, quàm iniuncti oneris cauſa,relictum cenſetur.reſp.15. n 37 f.107.

Legatum pro alimentis eſt annuum,& vnoquoque cedit anno,& quòad præſtationẽ,& quòad actionem.reſp.35.n 1.f.228.

Atque proinde perpetuum;præſertim ſi corpori factum eſt,quod non moritur.n.2.

Legatum Eccleſiæ relictum etiam poſt centum annos debetur reſp 35 n.4 f.228.

Quæ ſententia æquitati eſt magis congrua, & piæ cauſæ fauet, ac ſenſui Sãctæ Matris Eccleſiæ correſpondet.n.5.

Legatum,quod nullam diem adiectam, nullamquè conditionem aſcriptam habet, purum,ac ſimplex dicitur,atque cenſetur.reſp.35.n 6.f 228.

Legatis in annuis tempus a momentum currit.reſponſ.40 n.57.f 251.

Legatũ annuũ à die mortis debetur.R 40.n.58 f.251

Et principio debetur anni.n 59.

Limita in pecunia & in legato quantitatis. n.60.

Secũdo.ſi cõtrariũ appareat de mẽte teſtatoris n.61

Tertiò ſi non ab initio legatum annuum fuerit, ſed ex poſt facto.n.62.

Legatum pro Eccleſia, vel diuino cultu Capuccinis factum ſubſtinetur reſp.35.n. 29 f.220.

Quia Eccleſiæ non ſunt eorum, ſed Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ibid

Legatum niſi petatur, poteſt heres interim illud ſibi retinere.R.28.n 14 f.203.& n 27.f.204.

Legatũ ſepulturæ cauſa vni Eccleſiæ factũ,ſi deinde in alia Eccleſia ſepultura eligatur,ademptum à priori videtur Eccleſia.reſp.9.n.59 f.65.& nu. 66 f 66.

Verùm firmum manet quòad Deum, cuius intuitu rogatum videtur.ibid n 60.

Legatum certa eleemoſynæ certo pauperi factum,ſi ille præmoriatur teſtatori, ad pauperis heredes non trãſmittitur;firmum tamen remanet,quò ad Deum,cuius contemplatione factum videtur.reſponſ 9.n 61.f 66.

Legatum Monacho factum ſub nomine Monaſterij, Monaſterio quæritur, quamuis interim decedat Monachus reſp.15.n 32 f.106.

Legatum filio factum ſub patris commemoratione, & patriæ poteſtatis,patri quæritur,non filio.reſponſ.15.n 33 f.106.

Legata in pecunia, etiam ſpontè oblata, per ſeipſos Fratres Minores, accipere non poſſunt. reſp.41. n.81 f 259.

Benè verum per eorũ Syndicos.n.82.& 110.f.262.

Legatum Fratribus Sancti Franciſci de obſeruantia,vt eleemoſyna ipſis continuatim detur,vti incapacibus factum, Fabricæ Sancti Petri debetur.reſp.35.n.33.f.231.

I N D E X.

Legata incapacibus facta Summus Romanus Pontifex in Fabricam Sancti Petri deſtinauit. reſp. 35 n.34 f.231.

Quoniam liberam in his habet ille poteſtatem ibid.

Legatorum proprietatem poſſunt vendere Fratres Minores, remanente apud eos onere Miſſarum, conſultis tamen haredibus, & loci Epiſcopo. reſp. 41.n.85.f.259.

Sed non hodie ex nouis cõſtitutionibus.n.86.f.260

Legata Eccleſijs facta Fratrum Minorum, nõ poſſunt illi in Fratrum vertere commodum.reſp.41 n.38.f.256.

Legatum pro anima factum pium aſtimatur. reſp. 13.n.48 f.94

Legatum annuum, etiam Fratribus Minoribus relictum, ad ea, que diuinum cultum concernunt, ſubſtinetur.reſp.41 n.27.f.256.

Quia non Fratrum commoditatem continet, ſed diuinum reſpicit cultum n.28.

Legatum frumenti, vini, & olei, & cera pro luminibus, Fratribus Minoribus relictum, in his, qua concernunt diuinum cultum, ſubſtinetur. reſp.41 n.30 f.256.

Legatum Monacho ex Ordine Minorũ pro libris, & ſtudio Sacra Theologia relictum, firmum aſtimatur reſp 41 n.31.f.256.

Quamuis annuũ fuerit, & ea vitã Monachi n.32.

Legatorum annuorum ad modicum tempus, incapaces non videntur eſſe Fratres Minores.reſp.41 n.118 f.262.

Quia legatum vnum cenſetur ſed in diuerſas, ſiue plures praſtationes diuiſum n.119.

Niſi in modo relinquendi, vel in exceſſu fraus arguatur.n.120.

Legatum annuum ad tempus relictum cum onere Miſſarum, vel ſine illo, ſi pro aliquibus annis ſolutum minimè fuerit; vel oneri non ſatisfactum; intrat Fabrica vi ſuorum priuilegiorum, & facultatum reſp.41 n.12 f.262.

Legatorum annuorum, etiam ſine onere relictorũ, proprietatem in iudicio petere haud poſſũt Fratres Minores.reſp.41 n.99 f.261.

Nec etiam per eorum Syndicum

Etiam ſi illorum annuas praſtationes exigere cepiſſent ibid.

Legatum pro Miſſis, non deſignato loco, intelligitur de Eccleſia in qua teſtator ſepulturam elegit.reſponſ.4 n 98.f 29.

Et ad quam teſtator dum in humanis agebat, accedere conſueuerat.ibid.n.99 f.30.

Legatum pro Miſſis celebrandis, fauore teſtatoris magis quàm legatariorum rogatum videtur.reſponſ.5.n.1 f 32.

Legatum vnum, atque indiuiduum eſt, quamuis ſolutio diuerſis temporibus facienda ſit, ſi in opus certũ impendenda pecunia erit.R.14.n 59.f.103.

Legatũ demonſtratiuè factũ cenſetur, ſi res, ex qua pecunia accipiẽda ſit, deſignetur.R.14.n.60.f.103

Legatum ad vitam factum, cùm contemplata in eo legatarij perſona videatur, in cõmodum, & vtilitatẽ legatarij magis, quàm oneris iniuncti cauſa rogatum cenſetur.reſp.15.n.1.f 104.

Legati cauſa tunc finalis aſtimatur, cùm ceſſante cauſa, & titulus deficit legati.R.15.n.2.f.104.

Vel cum cauſa legandi ipſi cohæret legato.ib.nu.3.

Legatum ſufficit quòd ceptum ſit adimpleri, ne intrent priuilegia Fabrica in informatione Florauantes.reſp.38.n.3.f.240.

Legatum, quando eſt ceptum exequi, licet poſtmodum per multos ceſſatum fuerit annos ab implemẽto, Fabrica manus apponere non poteſt. in informat. Florauantes.reſp.38.n.4.f.240.

Legatum eſt donatio maiorem afferens vtilitatem, quàm inſtitutio reſp.31.n.31.f 215.

Et diſtinctus eſt legati titulus ab haredis inſtitutione.ibid.

Legatum quod eſt lucrum, mercedis loco conſtitui non poteſt.reſp.31.n 32 f.215.

Legatum ita interpretari debet, vt vtilitatem afferat legatario non verò damnum, alioquin nullũ aſtimabitur.reſp.31.n.23.f.215.

Legatum pro anima relictum, pium aſtimatur.reſponſ.4.n 78.f.27.

Multoq; magis quod anima ipſi relinquitur. ibid. n.79 f.28.

Legatum Eccleſia relictum, ſi illa caſmate pereat, non vtiquè deficit, ſed Eccleſia Vniuerſali Romana debetur, qua ſemper perdurat, nunquam deficit.reſp 9. n.68 f.66.

Legatum quod in nullam piam cauſam relictum eſt, profanum dicitur.reſp.28.n.1 f.202.

Legatum ad pias cauſas, quoa nam dicatur? reſp.28. n.2 f.202.

Legatum imperſonale fauore pia cauſa ſubſtinetur reſp.19.n.18.f.132.

Legatum incertum pro puellis maritandis non deficit ſed ſubſtinetur.reſp.19 n.19 f.132.

Legata Fratribus Minoribus relicta, cùm eorum illi incapaces ſint, poteſt fabrica ſibi vindicare. reſp.41.n.116.f.262.

Similiter annuas praſtationes decurſas, & minimè ſolutas.n.117.

Legati pij dominium ſtatim in Eccleſiam, vel fabricam transfunditur.reſp.37 n.4.f.235.

Legatum ex qualitate perſona, cui relictum eſt, diſcernitur.reſp.29 n.1.f.206.

Legatum indefinitè relictum, annuum interpretari debet.reſp.29.n.2.f 206.

Legatum Sacerdoti, vel Templo relictum annuum aſtimatur.reſp.29.n.3 f.206.

Legatum ambiguum, ex loco, & conſuetudine legãtis, & perſona, cui legatur, interpretationem recipit.reſp.29 n.4.f.206.

Legatum habitationis vxori ab viro relictũ, exequitur ſecundum qualitatem, & conditionem vxoris, cui relinquitur.reſp.29.n.6.f.206.

Legata pro exoneratione conſcientia, & pro malè ablatis, legitimam filijs debitam diminuunt.reſp. 22.n.21.f.159.

Nec reuocantur per ſuperuenientiam liberorum. n 22.f.160 ibid.

Nam ſunt legata neceſſaria, nõ voluntaria. n. 23.

Neque caſſa fiunt teſtamento reuocato, vt poſſint cogi haredes ea ſoluere n.24.

Neque probationem aliam deſiderant. n.25.

Legatũ cuius contẽplatione ſcriptũ fuerit, non leue pbet argumentũ, legãtis affectio.R.15.n.23 f.106

Legatũ cõſanguineo factũ, sãguinis attractu magis,

quàm

Digitized by Google

I N D E X.

quàm alia ex cauſa, rogatum cenſetur. reſp. 15. n.24.f.106.

Sicuti, quod amico ſtrictioris amicitiæ vinculo aſtricto n.25.ibid.

Legatum ob liberalitatem legantis factum cẽſetur; alioquin donatio minimè erit.reſp.15.n.18.f.105

Legatum ob liberalitatem cẽſetur factum,ſi præcipuè legatarij perſona per teſtatorem contemplata apparet.reſp.15.n 19.f.105.

Legatum relictum de ſumma, quæ leganti non debetur,cùm in ſubſtantia deficiat,legatario minimè quæritur.reſp.8.n.3.f.57.

Et quatenus debeatur, actiones dumtaxat legata cenſentur.ibid.n 4.

Legatum vxori relictum à conſanguineis viri;cùm eius contemplatione factum cenſeatur,viro quæritur,non vxori.reſp.8.n.2.f.56.

Declara,vt n.12.f.57.& n.16.f.58.& n.20.& 21. ibid.

Legatum eius fauore ſcriptũ videtur cuius eſt præcipuè contemplata perſona.reſp.15.n 27.f.106.

Legati interpretatio aſſumenda eſt ex ſumma relicta,& ex perſona,cui relictum fuit.reſp,29.n.34 fol.208.

Legato in genere relicto ſatisfit per vnam ex ſpeciebus ſub genere comprahenſis.R.29.n.11 f.207.

Legato in genere relicto atq; proinde incerto, electio eſt hæredis.reſp.29.n.12 f.207.

Legata pro exoneratione conſcientiæ æs alienum in bonis teſtatoris æſtimantur.reſp.22 n.36.f.160.

Et alijs legatis præferuntur.n.79.ibid.f.164.

Et neque corruunt rupto teſtamento poſthumi præteritione.n.37.f.161.ibid.

Legata in alterius arbitrium relinqui poſſunt,quia exaudītur de boni viri arbitrio, non de libera voluntate.reſp.10.n.45.f.75.

Legatum in cauſam ſtudij factum, pium dicitur. reſp.13.n.49.f.94.

Quia in publicam vertitur vtilitatem. n.50.ibid.

Potiſſimùm ſi in ſacram Theologiam,& ſacrorum Canonum ſtudium conferatur.n.51.ibid.

Legatum pauperibus relictum, & in honorem Dei, pium eſt.reſp.13 n.52.f.94.

Legatum in honorem Dei,etiam diuiti relictum,nedum pauperi,pium æſtimatur.reſp.13.n.53 f 94.

Legatum pro anima, diuiti factum, pium æſtimatur reſp.13.n.54 f.94.

Quia rogatus cenſetur diues legatum in pauperes diſtribuere,vel vt oret pro anima legantis; & ad id cogi poterit.ibid n.55.f.95.

Legatum pro eleemoſyna factum, videtur in cauſã finalem factum contemplatione eius, cui relinquitur.reſp.9.in alleg.Pini.n.14.f.68.

Legatum mulieri pauperi pro dote factum, cùm in piam cauſam rogatum cenſeatur, vſuras à die mortis teſtatoris conſequitur.reſp.3.n. 33 f 17.

Legatum pro maritanda paupere muliere pium æſtimatur.reſp 3.n 34 f 17.

Legatum concubinæ factum, vt ad frugem melioris vitæ reuocetur,pium eſt reſp 3 n 35 f.17.

Legatũ pro redẽptione captiuorũ, & in carcere detẽptorũ pijſſimũ æſtimatur.R.3.n.51.& 52.f.19

Legatum,ad alieni æris grauatos carcere ſoluendos, pium eſt.R.3.n.58.f.19.

Legatum annuum perpetuum æſtimatur: eſt tamen primo anno purum,in ſequentibus verò conditionale.reſp.5.n.13.f 33.

Vnde non vnum,ſed plura æſtimantur legata,quot ſunt anni.n 14 ibid.

Præſertim reſpectu obligationis, & exactionis n.15.ibid.

Poterit tamen in initio peti,etiam pro ſequentibus annis.n.16.ibid.

Legatum mulieri pauperi pro dote factum, cùm in piam cauſam rogatum cenſeatur, vſuras à die mortis teſtatoris conſequitur. reſp.3.n 33 f.17.

Legatum pro maritanda paupere muliere, pium æſtimatur.reſp.3.n.34 f.17.

Legatum concubinæ factum, vt ad frugem melioris vitæ reuocetur,pium eſt.reſp.3.n.35 f 17.

Legato pro ſepultura Eccleſiæ relicto,proſpicere per illud magis teſtator voluiſſe videtur animæ ſuæ commodo,æternum victuræ, quàm temporali cadaueris humationi.reſp 9.n.57.f 65.

Legatum dotis ab Patruo nepti factum, contemplatione patris magis,quam neptis ipſius factum cẽſetur.reſp 9.n.63 f 65. Vnde profectitia dos æſtimabitur.& in collationem bonorum veniet n.64 ibid. Niſi aliter ex coniecturis appareat.

Legati parte mutata, non cenſetur totum legatum teſtatorem mutaſſe, cùm non id expreſſerit. reſp. 9 in alleg.Pini.n.17.f 69.

Legatum qui percepit,& onus non ſubiuit reſtituere quod accepit cogitur.reſp 5 n 51.f.36.& n.70. & 73.f 38

Legatum Ciuitati relictum ad opus illicitum, in aliud licitum mutatur.reſp.5.n 51 f.35.

Legatum ex perſona legatarij recipit argumẽtum, vtputà,quod ſit teſtatoris confeſſarius. reſp.15.n. 22.f 106.

Legatum ad diſcernendum, cuius cauſa factum ſit, multũ intereſt animaduertere, cui voluerit proſpectum teſtator & cuius contemplatione fecerit reſp.5.n 4.f.3.

Et an legatum ipſum, & quantitas indicto æquiualeat oneri n.6.ibid. Siue conditionale, ſiue etiã modale ſit legatum.n 7 f 33.

Legatorũ intereſſe, & fructus,ſiue etiam vſuræ ſatis inter ſe diuerſa perpenduntur.R 40 n.1 f.248.

Vt vſuræ ad pecuniam, fructus verò ad rem referantur n.2.

Legatum Deo,vel Chriſto factum, Eccleſijs acquiritur.reſp.4.n 89 f.29.

Legatum quamuis modale ſit, tamen implendus eſt modus legato iniunctus, & cautio præſtanda de illo implendo, antequàm legatum ſolui debeat reſp 39 n.88 f.246.

Legatum perpetuum pro Miſſis celebrandis non poteſt acceptari,non ſeruatis ijs,quæ in decreto Sacræ Cõgregationis præcipiũtur.R 37.n.15.f 236.

Præſertim poſt refutationem, & ius quæſitum alteri.n.16.

Legatum annuum repugnat regulæ Fratrum Minorum.reſp.41.n.64 f 258.

Contrarium huius ſubſtinet Petrus à Palude.n.65

Verùm eius ſententia nunc non admittitur.n.70.

Legatum ob cauſam relictum,non debetur,ſi legati

cauſa non impleatur.reſp.7.n. 42.fol.53.

Legatum pro labore factum, eo ceſſante non debetur.reſp.7.n 43.f.53.

Legatum annuum Eeclesijt indirectè factum,ut ex illo Fratrum Minorum commoditati cõſulatur, inualidum euadit. reſp.41.n.39 f.256.

Legatum incertum remanet,ubi certi non ſunt illi, quibus debetur.reſp.36 n.16 f.234.

Vnde ſuccedit Fabrica Sancti Petri,cui incerta omnia debentur.ibid.

Legatum pro maritãdis puellis relictum, illis haud debetur, quæ mortis tẽpore teſtatoris locata iam viris reperiuntur.reſp.6.n.1.f.42.

Secus ſi poſt ibid.n.92.f.48.

Legatum ob cauſam, determinatur ſecundum ſibi annexam cauſam reſp 23 n.15 f.168.

Legati cauſa à præfatione colligitur, non impulſiua ſed finalis reſp.23.n 54.f.170.

Legatum,quamuis incertis relictũ perſonis, ad pias cauſas ſuſtinetur reſp.4.n. 82.f.28.

Legatorum multiplicatio ex coniecturata mente teſtatoris arguitur.reſp.7.n.67 f.55.

Legatum pium nõ deficit,quamuis locus deficiat cui relictum eſt.reſp.35.n.22.f.230.

Vnde accipiet illud Eccleſia Vniuerſalis.nu.24.

Legatum in dubio legatarij fauore rogatum præſumitur.reſp.15 n.14.f.105.

Legatum Eccleſiæ relictum,pium dicitur. reſp. 9. in alleg. Pini.n.7.f.68.

Legatum ſub onere ſepulturam curandi factum, ademptum videtur, onere non executo.reſp.9.in alleg Patr.Pini n.4 f 67.declara n 25 & 27 fol. 69 & 70.

Legatum ſub modo factum cenſetur, non ſub conditione ſi prius emolumentum capiatur,quàm oneri ſatisfiat.reſp.15.n.43 f.107.

Legatum eſt donatio quædam à teſtatore relicta, ab herede præſtanda.reſp.38.n.6 f.238.

Legati commodum,qui ſentire intendit, reuehere quoq; debet,et onus eidem iniunctũ R.5.n.11.f.33

Legatum quamuis indebitè Eccleſiæ, vel piæ cauſæ ſolutum,repeti non poteſt, ſed firmum remanet. reſp.11.n.23.f 79.

Legatis in profanis ius nullum eſt œconomo Reuerendæ Fabricæ Sancti Petri.reſp.28.n.5.f.203.et n.27 ibid.f.204.

Legatorum diſtinctio,diſtinctam teſtatoris mentem fuiſſe,arguit.reſp.29.n.29.f.208.

Legatum taxatiuè factum,re peremptа,nõ debetur. reſp.14 n.57 f.102.

Legatum factum Ciuibus,Ciuitati acquiritur.reſp. 4.n.86 f.28.

Legatum conditionale, conditione non impleta minimè debetur.reſp.5.n 17 f.373.

Legatum miniſtris relictum Eccleſiæ, ipſi Eccleſiæ acquiritur.reſp 4 n 88.f 28.

Legatum pro labore relictũ, catenùs debetur, quatenùs labor ſubſtineatur.reſp.5.n 12.f.33.

Legata eſſe diuerſa, formarum diuerſitas oſtendit. reſp.7 n.53.f.54.

Legatum non deficit,ſi cauſa deficiat,ubi illa finalis non fuerit.reſp 15 n.12.f.105.

Legatum conditionale,conditione pendente nõ debetur.R.28.n.8.f.203.

Legatum ad alieni æris grauatos carcere ſoluendos, pium eſt.reſp.3.n.58 f.19.

Legatum cenſetur factum animo compenſandi cum debito legali,& neceſſariò.reſp.5.n.92.f. 39.

Legatum inutile nè reddatur, præſtat verba teſtatoris,etiam extra proprium ſignificatum,exaudire.reſp.12.n.41.f.85.

Legata à teſtatore inde rogãtur,ut legatario acquirantur.reſp.31.n.18.f 214.

Legatum eſt donatio quædam teſtamento relicta, ab herede præſtanda reſp.15.n.16.f.105.

Legatum pro Miſſis, dicitur legatum generis, vt tã currentes,quàm annuas, & anniuerſaria comprehendat.reſp.29.n.9.f.206.

Legatum Prælato relictum,in dubio, dignitatis intuitu magis,quàm perſonæ relictum videtur. reſponſ.9.n.51.f.64.

Legatum quartæ factum Epiſcopo,vel Eccleſiæ matrici,compenſatur cum ipſa quarta eidem debita. reſp.5.n.91.f 39.

Legatum pro anima conſanguineo relictum,an pium, vel magis profanum dicatur, quod ſanguinis intuitu factum videatur diſcutitur R.3.n. 8.f.15.

Et ſanguinis intuitu factum cenſetur, quando dubium eſt factum, & coniectura in ſanguinem inclinant.ibid n.9.

Vel fraudis ſuſpitio adeſſet,legatumq; exceſſiuum eſſet, verteremurq; in materia ſtatuti prohibentis teſtari,niſi ad pias cauſas ibid.n.11.

Secus verò ſi teſtator pium eſſe legatum debere expreſſerit, & coniectura in pietatem tendunt. n.12.ibid.& 20.f.16.ex Tiraquell. nec res dubia ſit n.13.

Legatorum multiplicatio ex quibus arguatur. reſp. 7.n.58.f.54.

Piorum legatorum exequutio mixti fori eſt.R. 24. n.3.f.176.

Magis tamen ad Eccleſiaſticos,quàm ad laicos Iudices eorum cognitio ſpectat.n.4.

Exauditur tamen fauore piarum cauſarum, vt mixti ſit fori eorum exequutio in odium exequi eas debentium n.15.f.177.

Nõ verò in odiũ Tribunalis Fabricæ.n.16. & 18.

Pia legata implere renuentes,vel differẽtes, veluti pauperum nicatores, atq; infideles,Eccleſiaſticis ſupponuntur cenſuris.reſp.24.n 5.f.176.

Legato pio per legatariũ repudiato ſtatim ad illud ius quæritur Fabrica S.Petri, vt non poſſit iterum,re non adhuc integra, legatarius ad illud reuerti reſp.37 n.1.f.235 & n.3.

Legatum pium dicitur quomodocunq; relinquatur pro honore Dei,vel Sanctorum,vel pro ſalute animæ,reſp.4 n.81.f 28.& n.95 f 29.

Legatum pium non caducatur, ex quo incapaci relictum fuit.reſp.35.n.19.f 229.

Ratio affertur n.20 & 22.f.230.

Legatorum piorum cognitio ad Eccleſiaſticos pertinet Iudices.reſp 22.n 52 f.162.

Etiam ad non pia; quia pium eſt voluntates impleri defunctorum n.53.

Quòd multòmagis in relictis pro malè ablatis procedit;cũ ſint ea de Chriſti Dñi patrimonio. n.54.

Legata pia ſub conditione facta, etiam conditione

non

I N D E X.

non exiſtente reuocata nõ cenſentur, niſi id teſtator expreſſerit reſp.9.in alleg.Pini n.8.f.68.

Legatorum piorum priuilegium eſt, vt fructus, & vſuræ à die mortis teſtatoris currant. reſp. 13.n. 68 f.96.

Legatorum piorum finis Deus eſt, atque anima relinquentis ſalus, proinde legata pia ſunt priuilegys fulta.reſp.9 in alleg.Patris Pini nu.5. & 6. f 67.& 68.

Legata pia pauperibus relicta non poteſt Epiſcopus in alios vſus applicare.reſp.22.n 71.f. 164.

Legata an multiplicata cenſeantur, ex qualitate diſcernitur legati. reſp.7.n.18 & 20 f.51.& nu. 56.& 58.f.54.

Legatum in caſſum per teſtatorem teſtamēto ſcriptum fuiſſe, admitti haud debet.R.20.n.134.f.148.

Legatorum multiplicationem denegans ipſe probare ten tur; ſi ex ſcriptura deberi vtrumque legatum appareat.reſp.7 n 21.f.51.

Legatum pro Miſſis celebrandis, ſi illæ celebrari nõ potuerint propter interdictum, debet in alium pium vſum conuerti.reſp.5.n.53 f.36.

Legatum pro redemptione captiuorum, & in carcere detemptorum, pyſſimum æſtimatur.reſp.3.nu. 51.fol.19.

Legatum pro Miſſis celebrandis multiplicationem admittit.reſp.7 n 59 f.54.

Legato conditionaliter facto, conditione non impleta in mora hæres non dicitur ſoluendi reſp. 20.n. 129 f.147.

Legatum dirigendum eſt ex eo, ad cuius commodū, & vtilitatem ſcriptum fuit.reſp.20.n.101.f.145

Legatarius,

Legatarius legatum acceptans, onus eidem annexū agnoſcere, & ſubire tenetur reſp.5.n.47.f 36.

Etiam ſi emolum ntum non corr ſpondeat oneri, præſertim ſi legatū fuerit ſub cõditione. n.48.ib.

Legatarius per acceptationem confirmare iudicium teſtatoris vid tur, vnde ei contraire non debet. reſp.5.n.49 f.36.

Legatarius non poteſt legatum agnoſcere, & onus adiectum abycere.reſp.5.n 50.f.36.

Legatarius ſibi imputare debet, ſi culpa ſua damnū hauriat non implendo onus legato iniunctum. reſp.5.n.22.f.34.

Legatarius legatam rem præſcribit ſpatio decem annorum inter præſentes, ſtante iuſto titulo, & bona fide.reſp.11.n.19 f.79.

Legatarius contrà voluntatem defuncti, onere non exantlato legatum petens, non auditur. reſp.5.n. 10 fol.33.

Legatarius in legato cauſam habet lucratiuam, non oneroſam.reſp.31 n 27.f.215.

Legatary perſona dumtaxat in legato contemplata præſumitur, niſi legati cauſam aliam teſtator expreſſerit.reſp.15.n.15.f.105.

Legatario magis fauendum in legato eſt, quàm hæredi.reſp.31.n.29 f.215.

Legatarius in legato magis dilectus à teſtatore videtur quàm hæres.reſp 31.n 30.f.215.

Legitima.

Legitima filys debita per piè legata haud minuitur. reſp.prima n.19.f.5.vide legata pia.

Neque etiam, quæ parentibus debetur. ibid.

Limita in legatis pro malè ablatis, & exoneratione conſcientiæ.ibid.n.21 f.5.

Legitima in bonis fily debetur Patri, & ſi quidē nõ iure naturæ, at tamen iure ciuili, commiſerationis ratione, quòd filio pater orbetur.reſp. 30. n.5 f.210.& n.10 vbi pluribus probatur.

Legitimam parentibus non deberi in bonis præmortui fily, nulla eſt ratio, quæ ſuadeat, nullum ius, quod diſſonat.reſp. 30.n.6.f.210

Legitima ſicut debetur filio Clerico in bonis patris, ita et patri, in bonis fily Clerici.R.30.n.20 f 212

Legitima eſt cauſa pia, quinimò omni pia cauſa, & Eccleſia fauorabilior.reſp.30 n.3 f.210.

Legitima parentibus debita veluti æs alienum in bonis præmortui filij habetur, & legatis etiam pys præfertur.reſp.30.n.1.f.210.

Legitimæ niſi in ſpecie filius renunciauerit, præiudicaſſe ſibi nõ videtur ex eo dumtaxat, quòd patris iudicium agnouerit.reſp.13 n.64.f.95.

Lex.

Lex noua eatenùs antecedentē tollit, quatenùs de ea meminit, eidem expreſſè derogãdo R.2.n.31 f 12.

Neque lex noua in dubio veterem corrigere velle cenſetur n 32 ibid

Lex neque Princeps contrà defunctorum voluntates venire iure poteſt; ſi illæ legibus non obuientur.reſp 32 n.34 f 21.

Lex ſuperioris tolli non poteſt per legem inferioris. reſp 5 n.59.f.37.

Lex eſt omne id quod ratione cõſtat R.14 n 40.f.101

Lex non extenditur amplius, quàm ratio ipſa, qua rogata eſt, patiatur.reſp.14 n.41 f 101.

Lex ratione carens non ligat; quia lex debet eſſe iuſta.reſp.5.n.65.f 37.

Lex iniuſta mortale eſt, neque lex appellari meretur, ſed corruptela, neq; obligat reſp.5.n. 66 f.37.

Lex quod non dicit, neque nos dicere oportet reſp.40. n.73.f.252.

Legem violare in his, quæ in commune bonum ipſa ſtatuit peccatum eſt reſp 32 n 6.f. 217.

Legi qui reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit reſp.32.n. 7.f.217.

Legi contraire, quam rebus ſuis dixit moriens, illicitum omnino eſt.reſp 32.n.8 f.218.

Legis volūtas et teſtatoris æquātur R.32.n 9.f.218

Legem ſoluens in ÿs, quæ illa diſpoſuit, peccat. reſp. 7.n.3.f.50

Legi q reſiſtit. Dei ordinationi reſiſtit.R 7 n.4.f.50.

Legem à teſtatore teſtamento datam violans peccat reſp.7.n 5.f.50

Leges admodum deferunt ſupremæ morientium diſpoſitioni quæ ipſis, rectæq rationi non reluctat. reſp 4.n.1 f 22.

Leges ne locum habeant in ſuo teſtamento efficere nemo poteſt reſp.20 n.21 f.138.& n 58.ib.f. 141.

Leges nihil magis curæ hab nt, quàm, vt ſeru ntur rationabiles hominum voluntates in ÿs, quæ in vltimis diſpoſuere.reſp.32.n.3 f.217.

Et hanc leges habent intentionem, diſpoſitiones morientium eſſe firmas.n.5

Legis intentio vna eſt, vt firmæ ſint diſponentium voluntates.reſp.4.n 3.f 22.

Lex ſupplet id, quod ſi cogitaſſet teſtator, dixiſſet. R.20.n.66.f.142.

I N D E X.

Et hoc habet locum in qualibet materia ibid.n 67.

Lex quod non dicit, neque nos aſſerere oportet. reſp. 30.n.7.f.210.

Lex non verbis, ſed voluntati fauet defunctorum. reſp.10.n.10.f 72.

Legis anima ratio eſt, attendi igitur debet magis ratio, quàm legis materia, & verba. reſp. 14. nu. 43.f.101.

Legis à teſtatore teſtamento dictæ contraire nefas æſtimatur. reſp 12.n.28.f.84.

Legis ratio idem, quod lex ipſa operatur. reſp. 14. n.39.f.101.

Legem, quod contrà fit, peccatum eſt. reſp. 32.n.31. fol.220.

Leges ciuiles irritum facere haud poſſunt, quin in pijs cauſis ius Canonicum *ſeruetur reſp.19.n.11. fol.131.*

Leges voluntatem diſponentium (vt venator Leporem) ſequuntur. reſp.4 n 5 f.22.

Liberalitas.

Liberalitas à neceſſitate excluditur, & ſuperatur. reſp.38.n.7 f.238

Liberalitate facere quis non videtur, quod facit ex neceſſitate cauſatiua. reſp.5.n.97 f.40.

Libertas, Libertus.

Libertas contra defuncti Domini voluntatem collata, non ſubſtinetur reſp.12.n 34 f.85.

Libertatem ad tuendam admittitur in dubio interpretatio. reſp 4.n.59.f.26.

Liberto, & filio ſemper honeſta perſona patris, & patroni videri d bet. reſp.30 n.24.f.212.

Lis.

Lis dubia poteſt tranſactione ſopiri. reſp.23. nu.98. fol.173.

Lis per renunciationem extinguitur deciſ. Rotæ n.5 reſp.21.f.155.

Litis motæ & pendentis, ni mentio fiat in ſupplicatione, gratia, & conceſſio ſubreptitia cenſetur. reſp.21.n.7 f.151.

Lite præſertim conteſtata.n.8.

Multoq; magis cauſa, & lite conteſtata.n 9.

Litis pendentia coram incompetente iudice non poteſt induci. reſp.22.n.78 f.164.

Lis inter alios pendens tertio non afficit, & non eſt facienda mentio de lite inter alios, in gratia obtēta. deciſ. Rotæ n.4 reſp.21.f.155.

Neque de ſententia inter alios.n.6.ibid.

Neque de ſententia nulla n.7.ibid. & iniuſta n.10.

Lis, vt pendere dicatur à citatione incipere debet, legitimè emanata, atque exequuta. reſp.22.nu.74. f.164.

Neque officit tertio non citato.n.75.

Litis pendentia memoria fieri debet in impetratione reſcripti. reſp.13 n.3.f.91.

Ita quoque proceſſus.n 4. ac ſententia.n.5.

Præſertim verò lite conteſtata.n.6.ibid.

Etiam ſi dolosè litis ipſa pendentia non ſupprimatur.n.7.ibid.

Lite pendente nemo debet iure ſuo priuari. reſp. 13. n.8.f.91.

Neque etiã ſupplicare liceat lite pendente.n. 9. ib.

Lite pendente ſupplicare non licet, niſi mentio fiat de proceſſu, & ſtatu cauſæ. reſp.21.n.10. f. 151.

Lite pendente nemo iure ſuo priuari debet. reſp.21. n.11.f.151.

Potiſſimùm lata ſententia pro aduerſario, ſi eius ſupplicans non meminerit.n 12.

Multòq; magis ſi duæ conformes, vel res iudicata ſupprimatur.n.13.

Locus.

Locus Apoſtoli 1.ad Corinth.4. *Nihil mihi conſcius ſum, ſed in hoc iuſtificatus ſum aſſertur. reſp.24. n 33.f.178.*

Verùm eiuſdem loci germana explicatio redditur n.34 f.179. & n.44 f.180.

Locus Eccleſiaſtici 11 In quocunque loco ceciderit lignum, ſiue ad auſtrum, ſiue ad aquilonem, ibi erit. expenditur reſp, 23 n 37.f.169.

Locus Matthæi 15 Honora patrem, & matrem, expenditur per Diuum Hieronymum. reſp. 30. nu. 26.f.212.

Matthæi locus 16. Et tibi dabo claues regni Cœlorum. Expenditur. reſp. 25.n.94.f.195.

Locus Pauli 1.ad Corinth.7. præt. rit enim figura huius mundi. reſp.12 n.94.f.89.

Locus Pſalm. 118 Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas, &c. propter retributionem, explicatur. reſp 9.n.27 f.62.

Locus Salomonis Prouerbior.20. quis poteſt dicere mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato. Explicatur ſecundum Bedam reſp.24.n.43.f.180.

Locus purus ad ſepulchrum extruendum vendi poteſt ſicuti vendi poteſt terra ad Eccleſiam ædificandam. reſp.16.n.11.f.110.

Loquela, Locutio.

Loquela hominis animum indicat eius. reſp.24.n.85 fol.183.

Locutionis vis diligentius eſt attendenda, ne ſcribentis intellectus eludatur. reſp.4 n.53.f. 26.

Diſcretiua loquutio rerum quoque diuerſitatem indicat. reſp.29.n.31.f.208.

Lucrum.

Lucrum quis percipere ex re aliena inuito Domino, nemo poteſt. reſp.14 n.55.f.102.

Luterus.

Luterus in hoc totus eſt, vt Pontificis Summi poteſtatem deneget. reſp.24.n.121.f.186.

M

Mariæ Virgo.

Maria Virgo Sanctiſſima, ac Beatiſſima, ſemper virgo fuit, & eſt. reſp.6 n.56.f. 56.

Malè ablata.

Malè ablata incerta relinquēs pauperibus, vbi Dominus ſcitur, vel ſciri poteſt, non liberatur. reſp. 26.n.6.f.200.

Pauperibus enim dandum non eſt, neque ædificanda monaſteria, aut hoſpitalia, extantibus damnū paſſis n.7.

Malè ablatorum reſtitutio, legatum non dicitur, ſed debiti ſolutio reſp.27.n.8.f.200.

Malè ablata incerta non inde dicuntur, quòd incertæ perſonæ, incertæuè Eccleſiæ relinquantur; ſed quòd poſt diligentem indaginem, incertus adhuc

eorum,

I N D E X.

eorum, cui debentur, eſt Dominus. reſp 27. n f. 199

Malè ablata non tam dari, quàm reddi videntur. reſp. 24. n. 64. f. 182.

Malè ablata Epiſcopus diſtribuere tenetur in pauperes, vel in alios pios vſus, nec aliam in eis poteſtatem nanciſcitur. reſp. 25. nu. 56 f. 192. & nu. 67. f. 193. & n. 70 f. 194.

Malè ablata incerta in proprios vſus Epiſcopus accipere minimè poteſt, alioqui in furtum facit, & ad reſtitutionem tenetur. reſp. 25. n. 58. f. 192. & n. 60. f 193.

Malè ablata reſtituere habens, neceſſariò Epiſcopū requirere non tenetur, vt ea diſtribuat, ſed poteſt ex ſeipſo id facere. reſp 25. n. 71. f. 194.

Male ablata incerta diſtribuendi poteſtatem Epiſcopi à Summo Romano Pontifice recognoſcunt. reſp. 25. n 84. f. 195.

Vnde inpraeſcriptibilis hac poteſtas eſt. n 85.

Malè ablata incerta, neque diuino, neque naturali iure; ſed tantùm humano pauperibus debentur, vnde nullum Ius in illis ipſi obtinent. reſp. 25. n. 64. f. 193.

Sed tantùm Deo quaeruntur, & Chriſto Domino noſtro n. 65.

Optimum tamen eſt Sanctae Matris Eccleſiae Cōſilium, vt in pauperes ea diſpertiatur, vel in alia pia opera, vt pro Dominis oretur. n. 66.

Malè ablata incerta in beneficium Fabricae Sancti Petri per Summum Pontificem deputata fuere. reſp 25 n. 74. f. 194.

Male ablata incerta poteſt Summus Pontifex bonorum omnium Eccleſiae abſolutus diſtributor, in Fabricam applicare Eccleſiae Sancti Petri. reſp. 27. n. 17. f. 201.

Malè ablata incerta, quamuis Epiſcopis, vel eorum Eccleſijs relinquantur, non tamen eorum naturam perdunt, quin incerta ſint, & in pauperes diſpertienda reſp. 25. n. 62 f. 193.

Malè ablata incerta, quòd pauperibus debeantur, lege humana conſtitutum eſt reſp. 27 n. 19. f. 201

Malè ablata neceſſariò reſtituenda ſunt. reſp. 17. n. 36 fol.

Malè acceptorum reſtitutio. vt fiat, neceſſitas eſt, non libera voluntas reſtituentis. reſp. 22. nu. 79. fol. 164.

Maledictus.

Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum. reſp. 20. n. 62. f. 141.

Mala fides.

Malae fidei poſſeſſor non poteſt rem tuta conſcientia retinere reſp. 24. n. 101. f. 185.

Mala fides arguitur ex actibus clandeſtinè factis. reſp. 26. n. 7 f. 197.

Item ex extrinſecis mala ipſa fides arguitur. n. 8.

Maritata, Maritare.

Maritata non dicitur ſponſata dumtaxat, nō uxor. reſp. 6. n. 46. f. 45.

Maritare pauperes virgines pia cauſa eſt. reſp. 3. n 31. f. 17.

Matrimonium.

Matrimonium conſenſu, non concubitu perficitur, & conſtat. reſp. 6. n. 66. f 47.

Matrimonia clandeſtina omnino ſublata poſt Concilium. reſp. 6. n. 90. f. 48.

Matrimonium Adae cum Eua, eorum mutuo cōſenſu non caruit. reſp. 6. n. 82. f. 47.

Matrimonio poteſtas traditur corporum ad inuicē. reſp. 6. n. 76 f 47.

Matrimonium abſque conſenſu conſtare non poteſt. reſp. 6 n. 77. f. 47.

Matrimonia coacta ſaepè in vxoricidiū terminant. reſp. 6. n 38 f. 43.

Vel fornicatione foedantur. n. 39. ibid.

Matrimonia libera eſſe debent. reſp. 6. n. 37 f 44.

Matrimoniales actus.

Matrimoniales actus inter coniuges ad rectum finem ordinati, meritorij ſunt; quia ſunt actus virtutis. & iuſtitiae. reſp. 6. n. 84 f. 48.

Et contrarium aſſerere, eſt haereticum. ibid. n. 85.

Medicinae.

Medicinae, & valetudinis impendia victus nomine comprehenduntur reſp. 18. n. 21. f. 125.

Melchior.

Melchior Reuiglionus V. I. D. Fabricae à ſecretis laudatur, eiuſq; mors refertur. reſp. 2. n. 36. f. 13.

Melius.

Melius eſt non vouere, quàm votum non reddere. reſp prima n. 57. f. 7.

Merces.

Merces etiam iure Diuino operantibus debetur. reſponſ. 18 n. 42 f. 127.

Mercedes pro famulis, & ancillis, veluti aes alienum ex patrimonio extrahuntur defuncti, legitimāq; filijs libitam minuunt. reſp. 18. n. 41. f. 127.

Merces non venit appellatione emolumenti, vel lucri. reſp. 31 n. 33 f 215.

Quia merces veluti aes alienum in bonis habetur teſtatoris. n. 3.

Merces operario ex iuſtitia debetur. reſp. 31. n. 12. fol. 214.

Merces oneri legato adiecto correſpondens, argumentum praeſtat, ſatisfieri ad oneris correſpondētiam, teſtatorem voluiſſe reſp. 7 n. 41. f. 53.

Mendax.

Mendax precator carere debet poenitùs impetratis. reſp 13. n. 16 f. 92.

Quinimò & puniri debet. n. 17 ibid.

Mendax precator carere iure debet impetratis. reſp 21. n. 64 f. 154.

Mens.

Mens eſt radix verborum, ac prima ſubſtantia. reſp. 23. n. 8. f. 167.

Vnde ſub iugo mentis verba conſtant, tanquam ſub proprio originali n. 9.

Potiſſimùm, vbi ex verbis mens non leuiter, ſed fundatè elicitur. n. 10.

In coniecturanda mente diſponentis ſaepiſſimè fallimur. reſp. 23. n. 11 f. 167.

Mente quid diſponens praetendat. facilè ex verbis eruitur. reſp. 23. n. 12. f. 167.

Teſtimonium maius mentis noſtrae non aliud eſt, quàm verborum inſpecta qualitas. reſp. 23. n. 13. fol. 167.

Mens radix eſt. & ſubſtantia verborum; vnde dominatur in teſtamentis vti Rex, omniaq; diſponit, totumq; facit in teſtamentaria diſpoſitione. reſp. 12. n 8. f. 82.

Mente

I N D E X.

Mente à teſtatoris recedere neſas æſtimatur, vt cuilibet etiam verborum proprietati præferri debeat. reſp.12.n.9.f.82.

Mentem vbi teſtatoris habemus, ſecundum illam iudicare debemus. reſp.12 n.10.f.82.

Mentem loquentis ex verbis venare nos oportet; vſumque illius loquentis attendere. reſp.12 nu.3. fol.82.

Mens verbis ſemper præfertur, quod hæc illius vſui data ſunt. reſp 12 n.4 f 82.

Mens prior eſt, ac potior verbis. reſp.12.n.5.f 82.

Mens diſponentis ex verbis, & cõiecturis interpretationem recipit. reſp.12.n.6 f 82.

Mentem ex verbis elicimus diſponentis, non aliàs. reſp.3.n 7 f 15.

Mens teſtatoris, & voluntas interpretationem recipit ex perſona, ad quam verba directa fuere. reſp.29 n.8 f.206.

Mens conijcitur teſtatoris ex perſona, ad quam verba directa fuere. reſp.40.n 64 f 251.

Mens hominis abſtruſa in præcordijs iacet. reſp 10. n.17.f 72.

Patet illa tamen prudentibus ex coniecturis. n.19 ibid.

Mens loquentis ex præcedentibus, & ſequentibus percipitur. reſp.40.n 69 f 212.

Mens ſemper teſtatoris, vbi verba inuoluta fuerint, in eius voluntate eruenda, præferri debet. reſp.10 n.2.f.72.

Mens, animique deſtinatio magis, quàm verba ſectanda reſp.4.n.12.f.22.

Mens prior eſt, & potior quàm vox, reſp.4.n.9.f.22

Mentis interpres oratio eſt. reſp 4.n.11.f.22.

Sanæ quiſq; mentis præſumitur reſp.23.n 33.f.169.

Et qui contradicere voluerit, probare tenebitur. num.34.

Quod procedit etiam in eo, qui mente antea laborauit, ſi verba, & ſuprema eius diſpoſitio ſanæ mentis homini conueniant n.35.

Mentem contrà teſtatoris attentatum nihil eſt. reſponſ.32. num. 11.fol.218.& reſp.20.num 7.fol. 137.

Mentem ex verbis carpere debemus diſponentis teſtatoris. reſp.36.n.6.f.233.

Mendicantes.

Mendicantes alij ex regula, alij ex Conſtitutionibus dicuntur, & inter ſe differunt. reſp. 41 n 94. fol.260.

Meretrix.

Meretricem mulierem ducere in vxorem in remiſſionem proficit peccatorum reſp.3 n.37 f.17.

Piumque opus nuncupatur, ac meritorium eſt vitæ æternæ. n.38.ibid.

Metus.

Metus, quamuis inconſtantem virum cadens, non efficit inuoluntarium ſimpliciter, & voluntariũ ſecundum quid; ſed contrà voluntarium ſimpliciter; inuoluntarium ſecundum quid. reſp. 19.nu. 32.f.133.

Meum.

Meum, ac tuum frigidum verbum, quicquid malorum eſt in vitam inuehit, ſecundum Chryſoſtomum. reſp.25.n.13.f.190.

Militare.

Militare nemo cogitur ſuis ſtipendijs. reſp.5.nu.34. f.34.& reſp.18 n.11.f.124.

Miſerabiles perſonæ.

Miſerabiles inter perſonas computantur infirmi, morbo laborantes, & qui impedimẽto ita detinẽtur, vt cuilibet rei agendæ impares ſint. reſp. 20. n 24.& n.29 f.139.

Miſerabiles quæ dicantur perſonæ Iudicis remittitur arbitrio. reſp.20.n.25.f.139.

Miſerabiles perſonæ ſub protectione manẽt Eccleſiæ, Eccleſiaſticiq; Iudicis. reſp.20.n. 39 f.140.

Miſericordia.

Miſericordiam qui negat neceſſitatem patientibus, Chriſtum qui miſericordia, & veritas eſt, negare videtur. reſp.20.n.33.f.139.

Miſſa.

Miſſa dicitur Sacerdotis actio qua Corpus, & Sanguinem Chriſti ſub viſibili ſpecie panis, & vini contentum offert reſp.7. n.38.f 53.

Miſſæ ſacrificium, qua parte ſatisfactorium eſt, certæ ac definitæ virtutis, & efficaciæ eſt ijs, pro quibus offertur, contra Caietani ſententiam, cum communi. reſp.7.n 51.f.54.

Miſſarum ſuffragia ſimul multiplicata offerri, magis proficit animabus in purgatorio purgãtibus, quoad earum accelerandam libertatem; quam ſi ſucceſſiuo continuentur tempore per plures annos, & dies. reſp.29.n 23 f.207.

Quoad meritum tamen, & maiorem Dei gloriã, plus valent ſi ſucceſſiuo continuentur tempore. n.26.f.208.

Neuter tamen horum modorum miſſas deſtinandi, condemnandus eſt n.28.

Miſſa ſecundum ſuum principale ſpiritualis res eſt reſp.5.n.39.f.35.

Miſſarum onus, vide onus Miſſarum.

Miſſarum ſatisfactionem poſt acceptum ſtipendiũ notabiliter differre, peccatũ eſt. reſp.33 n.6 f 223

Miſſarum numerum poteſt Epiſcopus reducere in Synodo. reſp.5.n.71 f.38.

Miſſarum celebrationem notabiliter differre poſt acceptam ſtypem, peccatum eſt. reſp.5.n.46.f. 36.

Modus.

Modus legato adiectus, ſi non impleatur legatum nõ vitiatur fauore piæ cauſæ: niſi aliter relinquens diſpoſuerit. reſp 9 in alleg. Pini.n. 23.f.69.

Modus intrinſecus eſt pars ſubſtantialis legati, & ſi non ſeruetur, illud vitiatur reſp.9 in alleg.Pini n.26.f.69.

Modo non impleto legato adiecto, potiſſimùm ſi caſu id eueniat; non ob id legatum deficit. reſp. 15. n 44 f.107

Siue per caſum contingentem in perſonam legatarij id eueniat, ſiue in alterius perſonam. ibid. nu. 45.f.106.

Potiſſimùm ſi modus impulſiuam non ſanè finalem ad relinquendum cauſam præſtiterit. n.46.ibid.

Modo nõ impleto, ſub quo relictũ eſt, legatũ videtur ademptũ; & facta ſolutione datur repetitio. reſp.9.in alleg.Patris Pini.n.3.f. 67. declara nu. 23 f.69.

Monachus.

Monacho relictum legatum, Monaſterio acquiritur,

INDEX.

tur in quo profeſſus eſt. reſp. 4. n. 92 f. 29.

Monachus quicquid acquirit, Monaſterio acquirit. reſp. 4. n. 93. f. 29.

Modò in Monaſterio maneat ibid. n. 94.

Monachi, & in ſacris Clerici conſtituti matrimonium contrahere non poſſunt, quia legitimum nō habent conſenſum. reſp. 6. n. 70. f. 47.

Et damnantur in Sac. Trid. Synodo n. 71. ibid.

Et in excommunicationem incidunt. ibid. n. 72.

Monaſterium.

Monaſterium conſtruendum, vel Eccleſia, vel Collegium hæres inſtitui, & nuncupari poteſt. quia certus ſemper Deus eſt, cuius intuitu hæc fiunt. reſp. 13. n. 81. f. 97.

Monaſterio herede inſtituto; ſi antequàm adheat deſtruatur monaſterium, non perit ex hoc tamen hæredis inſtitutio. reſp. 19. n. 25. f. 132.

Mons pius.

Mons pius dicitur, & ad pias cauſas erectus cenſetur, quamuis conſanguinei inſtitutis cum pauperibus admixti fuerint. reſp. 3. n. 1. f. 15.

Præſertim vbi apertè de voluntate conijcitur diſponentis. n. 2. ibid.

Pium erigere montem, conſanguineoſq; pauperes ad montis commodum admittere, quod pium eſt; atque legare ſimpliciter conſanguineis, diuerſa omnino ſunt. reſp. 3. n. 39. fol. 17.

Monumentum.

Monumenta conſtrui Religionis intereſt, propter publicam vtilitatem, nè inſepulta cadauera iaceant. reſp. 16. n. 46. f. 113.

Mora.

Mora irregularis non ſuffragatur Oeconomo Fabricæ, ſed regularis requiritur per diei aduentū, & interpellationem. reſp. 40. n. 46. f. 250.

Mora eſt culpa, ſeu delictum culpabile in ſoluendo debitum. reſp. 40. n. 16. f. 248.

Mora ſi non præceſſit, ac conſequenter culpa; pœna non currit, neque conſecutiuè intereſſe. reſp. 40. n. 17 f. 249. & n. 18. & 19.

Mora actionem tribuit ad petendos fructus, vel intereſſe, potiſſimùm in legatis, & fideicommiſſis. reſp. 14 n. 53 f. 102.

Mora non ei currit. qui legitima ſe poteſt exceptione tueri, nè ſoluat. reſp. 40. n. 12. f. 248.

Mora non conuincitur interim pendente facto, quod exquiritur, per teſtatoris diſpoſitionem reſp. 40. n. 48 f. 250.

Nec antea agi poteſt. n. 51 ibid. f. 251.

Mora ipſo iure contrahitur fauore minoris. reſp. 14 n. 2. f. 99.

Et etiam fauore Eccleſiæ, & piæ cauſæ. n. 3. ibid.

Mora tunc contrahitur, cùm quis in culpa eſt faciendi, vel ſoluendi. reſp. 39. n. 51. f. 244.

Mora minimè perpendi poteſt dilatione pendente ad ſoluendum. reſp. 39. n. 52. & 53. f. 244.

Mora ſua cuilibet eſt nociua. reſp. 20. n. 124. f. 147.

In Mora ſoluendi non dicitur fuiſſe, qui iuſtam litigandi cauſam habuit reſp. 39. n. 69. fol. 245.

In mora ſoluendi eſſe minimè dicitur. qui poteſt exceptione ſe tueri. reſp. 39. n. 71. f. 245.

Moroſus.

Moroſus dici non poteſt, qui facto præpeditur aduerſarij. reſp. 39. n. 75. f. 245.

Moroſus non dicitur, qui ex lege dilationem habet ad ſoluendum, non interueniente præſertim interpellatione. reſp. 40. n. 13. f. 248.

Mors, Mortuus

Mors defectus omnes ſupplet, & vicem obtinet iuramenti. reſp. 17. n. 67 f. 121.

Mors peccatoris non eſt voluntatis Domini Dei; ſed magis, ut cōuertatur, & viuat. reſp. 25. n. 24. f. 190

Morientium ſuprema iudicia ne ſint caſſa, ſollicitudinem leges gerunt. reſp. 20. n. 6. f. 137.

Mortui ad inquietem reuocandi non ſunt; & quieſcere ſepulti ſinendi ſunt. reſp 24. n. 72. f. 182.

Mortuis deberi ampliùs non poteſt, quàm quòd ne caſſa eorum iudicia ſint. reſp. 20. n. 10. f. 137.

Mulier.

Mulier ſecundum Neapolitanam Conſuetudinem (ſi qua moriens) poteſt liberè diſponere de bonis aliundè prouenientibus, quàm ab agnatis, & cognatis, ſaluo tamen liberis, & parentibus debito bonorum ſubſidio. reſp. 8. n. 9 f. 57.

Mulier habet bona multiplicis generis. reſp. 8. nu. 10. f. 57.

Mulier ſi dotes ipſa ſibi acquiſiuit ex induſtria, vel pulchritudine, non comprehenditur ſub diſpoſitione cōſuetudinis Neapolitanæ. reſp. 8. n. 11. f. 57

Mulier fideiubens, vt virum carcere ſoluat, Velleiani beneficio minimè potitur. reſp. 3. n. 61. f. 19.

Quamuis ob delictum vir carceribus truſus fuiſſet n 62. ibid.

Mulieri donata ob ſeruitia præſtita, potiſſimùm in infirmitate ab viri conſanguineo, mulieri ipſi donata, & acquiſita cenſentur. reſp. 8. n. 20. f. 58.

Mulier ex deflorațione irreparabile damnum conſequitur, & graue reſp. 61. n 45 f 45.

Mulier ſibi acquirit in donatis, non viro. reſp. 8. nu. 15. f. 57.

Mutuum, Mutuatarius.

Mutuatarius efficitur Dominus pecuniæ mutuatæ; vnde ex hac capite vſurarum iniuſtitia oritur, & iniquitas reſp. 14. n. 56. f. 102.

Mutuum dans non poteſt ſtatim rem mutuatam repetere; ſed tenetur expectare tempus aliquod, intrà quod rem mutuata perfrui valeat mutuatarius. reſp. 40. n. 54. f. 251.

N

Natura, Naturale.

Natura per peccatum deprauata eſt. reſp. 25. n. 11. f. 189.

Naturale vitium eſt, negligi quod commune eſt. reſp. 25. n. 9. f. 189.

Nefas.

Nefas eſt de Pontificis Summi poteſtate dubium refricare. reſp. 22. n. 85. f. 165.

Negatiua.

Negatiua probatur ex reuolutione actorum, atque librorum. reſp. 18. n. 56 f 128.

Negligentia, Negligens.

Negligentiæ nemo redargui poteſt intrà tempus faciendi. reſp. 40. n. 63. f. 251.

Negligens imputet ſibi damnum ex ſua negligentia ortum. reſp. 2. n. 21. f. 12.

Negligens ſuæ tribuit ſocordiæ damnum, quod ſibi

ex

Digitized by Google

I N D E X.

ex ſna tarditate ſequitur.reſp.11.n.f.788.
Negligens haud dicitur, qui lege permittente ceſſat reſp.39.n.50.f.240.

Nemo.

Nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare reſp. 5. n.34. fol.34

Nemo poteſt conſilium ſuum in alterius iniuriam mutare.reſp.37.n.14.f.236.

Nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ, potiſſimum in mortis articulo reſp.22.n.88.f.172.

Nemo ſuis ſtipendijs militare cogi poteſt. reſp 31. n.23.f.215.

Nemo præſumitur velle iactare ſuum; neque reſupinus quis præſumitur inſoluendo, quod non debet.reſp.28.n.16 f.203.

Nihil.

Nihil, operatione hum. na, ex nihilo ſequi poteſt.reſponſ 21.n 22 f.151.

Nihil tranſeat facit conſtare de oppoſitione deciſ. Rotæ.n.17 reſp.21.f.155.

Nomina.

Nominis mutatio rei eſſentiam, & naturam non mutat reſp.27 n.4 f.199.

Nomina ad id inuenta, vt demonſtrent voluntatem dicentis.reſp.22 n.72.f 164.

Nomina rerum inuenta, vt voluntatem demonſtrent dicentis.reſp.4.n 6.f.22.

Non.

Non entis nullæ partes, nul'æquè dari poſſunt qualitates.reſp.39 n.27.f 243.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit reſp.21 n.34.f.152.

Non imputatur ſi per implere debentem non ſtet, quin defuncti pareatur voluntati.reſp.15.nu.47. fol 108.

Vel ſi legatum legatarij fauore ſcriptũ appareat. ibid.n.50.

Non licet de factis Summi Pontificis iudicare. reſp. 24.n.115.f.186.

Poſſumus tamen de voluntate diſſerere eiuſdem, voluerit necnè aliquid n.116.

Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. reſp.9.in alleg.Pini n.16.f.69.

Nouum.

Nouum dicitur, quod nunquam anteà fuerat. reſp. 39.n.41 f.243.

Noua gratia dicitur, quæ aliquid aliud addit primæ reſp.39.n.42.f.243.

Nullum.

Nullum quod eſt nullum ius tribuit, ac perinde habetur, ac ſi factum nõ fuiſſet.reſp.21 n 23.f.151.

Nullum, quod eſt, nullum producere valet effectum. reſp.39.n.26.f 243.

Numerus

Numerus ſingularis non congruit pluribus. reſp.7. n.46.f.54.

Numerus ſingularis vnum tantùm, non plura complectitur.reſp.7 n.47 f.54.

Nuptiæ.

Nuptias, qui nam contrahant? reſp.6 nu.61.f 46.

Nuptiæ non in ſola commiſtione conſiſtunt; ſed alia ſunt quoq; nuptiarum munia.reſp.6.n.92.f. 46.

Nuntius.

Nuntijs creditur in ijs, quæ ad ſuum ſpectant officium.reſp.17.n.48.f.119.

O

Obligatio.

OBligatio defuncti ad hæredem eſt tranſitoria, etiam pœnalis.reſp prima n.62.f.7.

Obligationes à contractu pendent præcedenti, vnde actio oritur, quæ obligationis filia dicitur. reſp. 38.n 9 f.238.

Obligatio pro Miſſis dicendis, dicitur contractus do, vt facias, ſiue vt applices reſp.7.n.44 f.54.

Obligationibus factis, poſt moram, non ſanè antè, ad intereſſe obligatio ſuccedit reſp.40.n.56.f.251.

Officialis.

Officialis dicto ſtatur in his, quæ ad ſuum ſpectant officium, propter iuramentum, quod præſtat.reſp. 17.n.44.f.119.

Omne.

Omne qui dicit, nihil excludit.reſp.10.n.59 f.76.& reſp.35.n.18.f.229.

Onus.

Onus Miſſarum legato iniunctum, cauſam etiam finalem ad legandum teſtatori dediſſe videtur, nedum impulſiuam reſp. 5 n 3.f.32.

Onus, qui ſentit, ſentire quoque debet oneri adiunctum emolumentum.reſp.31.n.1.f. 213. & reſp. 33.n 19 f.224.

Onus qui ſubſtinet, commodum vt referat, congruũ eſt.reſp.4.n.101 f 30.

Opes.

Opes irritamenta malorum.reſp.25 num. 12 f.189. & 190.

Operans, Operarius.

Operanti merces ex iuſtitia debetur. reſp 33. n.12 fol.224.

Voca operarios, & redde illis mercedem ſuam, Dominus dicit Matthæi 20.n.8.ibid.n.12. & nu. 20.eod.fol.224.

Operarius dignus eſt mercede ſua.reſp.18. num.10. fol.124.

Opinio.

Opinio, quæ pietatem fouet ſequenda.reſp.13.nu.56. fol.95.

Oratio.

Oratio mentis eſt interpres reſp.4.n.11 f.22.

Ordo

Ordo à bonorum diſtributoribus inter pauperes ſeruandus.reſp.3.n.50 f.19.

Origo.

Origo eſt attendenda negotij, & initium inſpiciendum, non finis tantum.reſp.21.nu.32 f 152.

Potiſſimum, quando ex initio res ſuum trahit effectum, & finem.n 33.

Os, Oſcula.

Os boui trituranti alligari non debet.reſp.18. n. 18 fol.124.

Oſcula, & amplexus inter ſponſos de futuro, ſi eum periculo pollutionis inde ſequendæ fuerint, inhibentur eis ſub reatu mortalis.reſp.6 n.21.f.43.

Honeſta tamen permittuntur.ibid n.24 f 44.

Etiamſi in eis delectatio, quæ ex illis oritur intendatur, abſque tamen pollutionis periculo.ib.n.26 fol.44.

Oſcula

I N D E X.

Oſcula, amplexus, & tactus impudici præambula ſunt ad copulam, & ab illa ſpeciem ſortiuntur. reſp.6.n.22.f.43.

Oues.

Ouium ſanguinem Chriſtus è Paſtorum manibus exquiret. reſp.20.n.50.f.141.

P

Papa.

PApa dicitur Epiſcopus Epiſcoporum, & Ordinarius Ordinariorum, totumque mundum pro diœceſi agnoſcit. reſp.20.n 74.f.142.

Papa non facilè præſumitur præiudicare velle iuribus Fabricæ Sancti Petri reſp.21 n.17.f.151.

Papa omnia poteſt, vt Deus, excepto peccato. reſp.22 n.86.f.165.

Papa ſuper omnes Epiſcopos eſt, atque Epiſcoporum Epiſcopus. reſp.26.n.18.f.198.

Papa omnimodam habet poteſtatē in his omnibus, quæ Chriſto Domino, vt incerta debentur. reſp. 24.n 144 f.186.

Papa ob ſupremam ſuam poteſtatem totam mundi orbitam pro diœceſi agnoſcit; & cū omnibus alijs Ordinarijs in iuriſdictione concurrit, Ordinarius ipſe Ordinariorum, & Pater Patrum. reſp.25.n. 88.f.195.

Papa nulli facit iniuriam, cum ſua vtitur iuriſdictione, & poteſtate. reſp.25 n.89.f.195.

Papa ſemper vtitur pallio, quod plenitudinem poteſtatis indicat, in Miſſarum ſolemnijs; cæteri verò Archiepiſcopi in ſuis Eccleſijs, & certis diebus. reſp.25.n 90.f.195.

Quia ille in plenitudinem poteſtatis, iſti in partē ſollicitudinis aſſumpti ſunt n.91.

Papa non vtitur incurruo paſtorali, ſiue lituo, vt cæteri Epiſcopi, quia iſti limitatam ab ipſo poteſtatem accipiunt, ille verò illimitatam à Chriſto Domino reſp.25.n 92.f.195.

Papa licet electionem à Cardinalibus obtineat: poteſtatem tamen immediatè à Chriſto recipit. reſponſ.25.n.93.f.195.

Parochus.

Parochus eſt perſona publica, & Sacerdos in dignitate conſtitutus; vnde credēdum eſt ei in his, quæ ad ſuum ſpectant officium reſp.17.n. 40 f. 119.

Parochus Iudex eſt animarum, de quo ius Canonicum plurimum confidit. reſp 17.n.39.f 119.

Parochus per Epiſcopum approbatur, et quoad ætatem, & ſcientiam, & quoad mores, vnde ei credēdum eſt. reſp.17.n.41.f.119.

Fideique profeſſionem emittere tenetur. ibid.n.42.

Parochi bona vita, & fama probata operatur, vt ſtetur eius dicto de diſpoſitione pœnitētis ad pia, etiam abſque teſtibus. reſp.17.n. 53.f.120.

Pactum.

Pactum explicitum non conſumādi matrimonium per copulā cōtradicit matrimonio. R.6.n.74 f.47.

Pactum intercedere videtur inter hæredem, & defunctum, quòd ſatisfaciet hæres ijs, quæ ipſe in ſupremis ſuis tabulis mandauit. R 7.n. 11.f.51.

Pactis non ſtare (in re præſertim graui) mortale eſt. reſp.7.n.12. & reſp 17 n.18.f.117.

Pactis inter partes initis ſtandum eſt; nec aliter fieri debet, quàm quòd cōuentū fuit. R.38.n.8.f.238.

Pactum, quòd intereſſe etiam ceſſante mora debeatur, improbatur. reſp.40.n.8.f.248.

Panormitanus.

Panormitani doctrina in cap in noſtra de ſepultur. declaratur. reſp.9 in alleg.Pini n.28 f 70.

Paradiſus.

Paradiſi bona recenſentur. reſp.4 n. 40 f.24.

Parentes.

Parentes peccant ſi permittant ſponſos congreſſum habere cum ſponſis, ante complētum matrimoniū reſp.6.n.17.f.43.

Parētes in bonis filiorum etiam Clericorum ſi prætereantur, agere poterunt querela pro legitima portione, vel eius ſupplemēto. reſp.30 n.13 f.211.

Parētum eſt theſaurizare filijs. reſp.25.n.47 f. 192.

Pater.

Pater, & filius ſunt correlatiui, & mutuo ſe ſe reſpiciunt; vnde ad imparia iudicari non debebūt. reſp.30 n.21 f.212.

Pater (cæteris paribus) maiori eſt afficiendus honore, quàm filius etiam iure diuino: Honora patrē tuum. reſp.30 n 23.f.212.

Pater in bonis filij Clerici, ſeu patrimonialibus, quomodocunq; acquiſitis poſt Clericatum; ſiue beneficialibus; ius nullum obtinet, neq; etiam vſumfructum. reſp 30 n 4 f 210.

Pater filio turbato naturæ ordine ſuccedit Debetur tamen ei legitima per filium præmortuum. reſp. 30.n 17.f.211. & n.18.

Pater ne filios egentes ſubleuet, prohibere nemo poteſt, quòd contrà charitatē ſit reſp.20 n. 31.f 139.

Pater qui egenti filio vel circa tēporalia, vel ſpiritualia ſuccurrere negligit, peccat R.20.n 37.f.140

Patres in Limbo ſumma triſtitia an affecti fuerint ex carentia viſionis diuinæ? reſp 4.nu.35.f.24.

Pars.

Pars vna teſtamēti per aliam declaratur, ſiue præcedentem, ſiue ſubſequentem. reſp.23 n 75.f.171.

Quia connexio eſſe videtur inter præcedentia, & ſequentia teſtamenti, vt ſe ſe mutuò declarent. n.76 ibid.f.172.

Declara potiſſimùm, ſi expreſſa, atque determinata, non ſanè obſcura fuerint præcedentia, vel ſequentia n 77.

Pars vna teſtamenti per aliam ſuppletur. reſp. 12. n.69.f.87.

Præſertim ſi ex contextu id congruat dictis. n. 70. ibid.

Pauper.

Pauper dicitur Clericus, qui beneficium ad ſui ſufficientem victum non efficax, obtinet. reſp. 18.n. 28 f.126.

Pauper an quis dicatur vel ſufficiēs habeat beneficiū, Iudicis arbitrio remittitur. R.18.n. 28.f. 126

Pauperes ius habent in redditibus Eccleſiaſticis, vt debitam ſubſtentationem accipere poſſint. reſp. 25.n.69.f 193.

Quòd hoc onere illi Clericis dantur, vt ſuperflua pauperibus dent. n.70 f.194.

Alioquin peccant. ibid.

Pauperes coniunctionem quandam cum Epiſcopis habent & ad eorum protectionē pertinent. R.22. n.55.f.162.

Pauperum nomine Epiſcopus venit; vnde pauperibus inſtitutis, poteſt Epiſcopus eorum nomine in poſſeſſionem mitti bonorum relictorum. reſp.25. n.63.f.193.

Pau-

Digitized by Google

INDEX.

Pauperum ita cura eſt Domino Deo, vt quod illis tribuitur, ſibi datum æſtimet. R.25.n.30.f.190.

Pauperum nomine Eccleſia quoque comprabenditur. reſp.26.n.16.f.198.

Pauperum nomine pia opera omnia comprabenduntur. reſp.25.n.57.f.192.

Pauperibus datum, Deo pauperũ defenſori, ac vindici datum cenſetur reſp.3.n.32.f.17.

Pauperibus expedit Eccleſias ædificari, in quibus eleemoſynas recipiunt. reſp.22.n.70 f. 164.

Peccare, Peccatum, Peccator.

Peccare fœdum eſt, atque turpiſſimum R.6.n.8 f.42

Peccandi libertas nullo vnquam, quamuis longiſſimo tempore, præſcribi poteſt. reſp.25 n 79.f.194.

Peccator nullo vinculo, vel cõſuetudine defendi poteſt in ſuo peccato. reſp.25.n.83.f 195.

Peccatum eſt omne, quod eſt contrà charitatem. reſp.20.n 32 f.139.

Peccatum tantò grauius eſt, quantò notabilius eſt damnum, quod per illud proximo infertur. reſp. 20.n.52.f.141.

Potiſſimum, quòad animam ibid.n.53.

Peccatum non remittitur niſi reſtituatur ablatum, & ſi non fiat, pœnitẽtia nõ agitur. R. 6 n.64.f.37.

Peccato mortali nihil eſt infœlicius, nihil fœdius. reſp.6.n.5.f.42.

Peccatum eſt nihil, & ad non eſſe hominem deducit. reſp 6.n.6.f.42.

Peccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum. reſp.40 n.68 f.252 & reſp.25.nu.23.f.190. & reſponſ.22.nu. 1.f.157.

Peccata tantò ſunt grauiora, quantò diutiùs infœlicem animam detinent alligatam. reſp.25 n. 80. fol 195.

Pecunia.

Pecunia ſecundum ſe, & eſſe ſuum principale, nullos parit fructus. reſp.14 n.34.f.101.

Secus tamen eſt, vt ſubeſt induſtria, quia habet potentiam ad fructificandum, & fructuoſa dicitur ibid n.35. & n 46.

Pecunia vſusfructus datur, atque proinde legari poteſt, quatenus ſcilicet ſubeſt induſtria. reſp. 14.n.36.f.101.

Pecunia ex ſe infructuoſa eſt. reſp.34.n. 2 f.225.

Pecunia fideicommiſſo ſuppoſita, vtiquè exauditur, vt in emptionem illa vertatur R.34 n.3.f.225.

Pecunia non niſi ad emendum diſpoſita eſt. reſp. 34. n 4.f.225.

Pecunia vt ſubeſt induſtria, & quatenùs potentiã ad fructificandum habet, fœcunda dicitur. reſp. 20.n.115.f 146.

Pecunia res eſt ex ſe non fructifera, quare nullos fructus parit. reſp.20.n.113.f.146.

Perſona.

Perſonæ incertitudo ad pias cauſas non vitiat legatum. reſp.19.n 20.f.132.

Perſona deficiente, cui piè relictum eſt, non tamen deficit legatum. reſp.19.n.17.f.132.

Eodem modo ſi locus deficiat. n.22.

Ratio redditur. n.23. & 24.

Perſona, vel Eccleſia deficiente, quibus piè relictum fuerat, legatum non deficit; quia Deus nunquam deficit, cuius intuitu legatum fuit; & proinde capit Eccleſia Vniuerſalis. reſp.19 n.24.f. 132.

Perſonæ nomine, & appellatione non comprehenduntur Vniuerſitas, Collegium, vel locus inanimatus. reſp.21.n.55.f.153.

Perfectum.

Perfectum dicitur, quod ex omnibus ſuis partibus conſtat. reſp.14.n.58 f 102.

Pietas.

Pietas eſt, voluntati parere teſtatoris reſp.31.n.36. f.215.

Pietatis cauſa expreſſa, ſanguinis vinculũ ſuperat, vt legatum, & diſpoſitio pia æſtimetur. reſp.3. n.3.f.15.

Pietati in dubio tribuendum eſt magis, quàm ſanguini reſp.3.n 22.f.16.

Pietatis iura violantur, cùm contrà defunctorum agitur voluntatem reſp 20.n 45 f 140.

Pietatis iura violantur, cùm quid contra voluntatem fit defuncti. reſp.12.n.35.f.85.

Pia cauſa.

Pia cauſa maioribus fulcitur priuilegijs, quam filij, extrà tamen portionem Legitimam eis debitam. reſp.17.n.23 f.118.

Pia pro cauſa in dubio reſpondendum. reſp. 9. in allegat. Pini n.10.f 68.

Piæ cauſæ fauore iuris ciuilis ſollemnitates faceſſũt reſp.19 n.3 f.130.

Et ſufficit de voluntate conſtare diſponentis per duos teſtes. ibid.n.5. & n.6.f 131.

Et quòd mors ſecuta fuerit teſtatoris. ibid.n.7.

Pias ad cauſas diſpoſuiſſe videtur, qui ſupremæ voluntatis ſuæ iudicium in alterius contulit voluntatem. reſp.10.n 46.f 75.

Quia non aliter vir bonus ac frugi, interpetrarè poſſe æſtimatur. n.47 ibid.

Pias ad cauſas diſpoſuiſſe videtur qui in alterius arbitrium diſpertiendum aliquid remiſit, quòd non diſpoſitionis ſubſtantiam, ſed modum in alterius arbitriũ, voluntatẽq; dimiſerit reſp.36 n 1 f.232

Quia non aliter quiſq; bonus vir æſtimare poterit, quàm quod magis diſponentis animæ proficit. n.2 f.233.

Pia cauſa ſemper fauendum in re dubia. reſp.9. in alleg. Pini. n.21.f.69.

Piæ cauſæ iure Pontificio dijndicandæ ſunt. reſp. 19. n.10.f.131.

Pijs in cauſis attendi debet ius Canonicum. reſp.9. in alleg. Pini. n.24 f.69.

Pia voluntas.

Piæ decedentium voluntates ſeruari debent reſp.41 n.41.f.257.

Pias fidelium voluntates in earum conſtitutione violare, æquum non eſt. reſp.20.n.8.f.137.

Pium.

Pium erigere montem, & conſãguineos pauperes ad montis commodum admittere, quod pium eſt, atq; legare ſimpliciter conſanguineis, diuerſa omninò ſunt reſp.3.n.39.f.17. vide Mons pius.

Pium eſt opus voluntatem implere defuncti teſtatoris. R.20.n.47.f. 140.

Placere.

Placere debet alteri in alterum, quod ſibi fieri vult. R.25.n.17.f.190.

Pluralitas.

Pluralitas arguitur ex diſtinctione rerum reſponſ. prima n.84.f.9.

Pluralitas eſſe dicitur vbi diuerſitas. R.7.n.15.f.51.

Pœna,

INDEX.

Pœna, Pœnalis diſpoſitio.

Pœnalis diſpoſitio fauore piæ cauſæ ſubſtinetur. reſponſ prima n.10 f.4.

Pœnæ adiectio in caſu nõ implementi, voluntatem eiuſdem teſtatoris fuiſſe, oſtendit reſp. 19.nu.27. fol.133.

Atque firmitatem diſpoſitionis indicat, ne deficiat. ibid n. 28 & n.35.

Pœna tenere debet ſuos auctores. reſp. 20. num.83. f.143.

Pœna non debetur, vbi culpa non præceſſit. reſp 40. n.18 f.249. & n.19.

Pœnam ferre non debet, lege qui facit permittente. reſp.40 n. 14 f.248.

Pœna æterna nunquam punitur vnus pro alio. reſponſ.20.n.84 f.143.

Pœna Purgatorij.

Pœna damni in animabus Purgatorij, quamuis magna non eſt tamen maior omni pœna, ſiue huius vitæ, ſiue etiam Purgatorij ſecundum ſententiam D Bonauenturæ, quam ſequuntur Belarminus, & alij. reſp.4.n.30.f 24.

Pœna damni aliquo modo diſtans eſt inter eam, quam patiuntur damnati in inferno. & quam patiuntur animæ in Purgatorio purgantes. reſp. 4.n.34 f.24.

Pœna Purgatorij duplex damni, & ſenſus. reſp.4. n.26 f 23.

Pœna damni omni alia ſenſibili grauior. ibid n.27.

Pœnæ Purgatorij ſiue damni, ſiue ſenſus maiores ſunt, quàm pœnæ huius vitæ. reſp 4.num.36 f.24.

Et ratio huius affertur. n.38 ibid.

Pœna Purgatorij licet ſit inuoluntaria animabus, eſt tamen ſecundum quid voluntaria, eaquè patienter perfertur. reſp.4.n.33.f.24.

Pœna minima Purgatorij, an ſit maior maxima pœna huius vitæ. reſp.4.n 39 f 24.

Populi.

Populi congruam debent ſubſtentationem Eccleſiæ miniſtris, non tanquam pretium mercedis, ſed tanquam ſtipendium neceſſitatis reſp.5 num.31. fol 34.

Portæ Inferi.

Portæ Inferi neque inferni monſtra præualere poterunt aduerſus Summi Romani Pontificis poteſtatem; & Eccleſiam Chriſti ſponſam, quam ipſe regit, Vicarius eius, & vice Deus in terris. reſp. 24 n.122.f 186.

Poſſeſſor malæ fidei.

Poſſeſſor malæ fidei vllo tempore non præſcribit. reſp.25 n.82 f.195.

Poſſidentis conditio melior eſt in pari cauſa, & quomodo exaudiatur reſp.24 n.99 f.185.

Et debet bona fides præcedere n.100.

Poſſidentis melior eſt conditio in pari cauſa. reſp. 25.n.1.f.189.

Poſſeſſione ſpoliari nemo debet, niſi prius audiatur. reſp.11 n.20.f.79.

Neque etiam iniuſtè poſſidens, niſi prius audiatur. ibid.n.21.

Quinimò etiam merus detentor, & ſpoliator interim donec de cauſa principali cognoſcatur, manuteneri debet in ſua detentatione. ibid. n. 22.

Poſthumus.

Poſthumus naſciturus iure hæres nuncupari teſtamento poteſt. reſp.13.n.79.f.97.

Potentia.

Potentia illa inanis eſt. quæ nunquam reducitur ad actum reſp.24 n.23 f.178.

Præcedentia.

Præcedentia, qualis in ſequentibus mens fuerit diſponentis declarant. reſp.21.n.81.f.183.

Atque præparatoria ſequentium præcedentia appellantur ibid.

Et forma, vel quaſi ſunt eorum, quæ ſequuntur ib.

Præcedentia ex conſequentibus declarantur. reſp. 22.n.5 f.151.

Sicuti ex præmiſſis ſequentia declarationem admittunt n.6.

Præcedentia in ſequentibus influunt, eaquè declarant. reſp.22.n.8 f.158.

Præcedentiū deuotione, & affectu erga res ſacras, excitantur ſubſequentes, magiſquè incenduntur. reſp.16.n.45.f.113.

Præceptum.

Præceptum de reſtituendo, licet ſecundum externã verborum formam affirmatiuum eſſe videatur, implicat tamen in ſe negatiuum præceptum. reſponſ.25.n.61.f 193.

Præceptis Apoſtolicis non dura mente reſiſtendum, ſed ijs promptè parendum eſt. reſp 25.n.76.f.194

Præheminentia.

Præheminentia loci dignioris, quòad ſitum ſepulchri pretio pendi poteſt, quia quidem remotum quid ſunt à ſepultura reſp.16.n 6.& 9 f.110.

Præfatio.

Præfationes ſicuti cauſam finalem diſpoſitionis demonſtrant. reſp 23.n.41.f.169.

Ita quoque internum diſponentis animi ſenſum indicant. n 42.

Præfationes dant nomen contractui, quia eius finalem cauſam demonſtrant. reſp.23. n. 57.f.170.

Ita etiam legato num 58.

Præfatione mens dignoſcitur, & illuſtratur diſponentis reſp 22.n.4 f 151.

Præfationibus finalis diſpoſitionis decerpitur ratio. reſp 22.n 10.f.158.

Præſcribere, Præſcriptio.

Præſcribit nullo tempore malè fidei poſſeſſor. reſp. 26.n 3 f 197.

Præſcriptio nec nouit currere data mala fide præſcribere intendentis. reſp.26.n 4 f 97. & n.9.

Et ſi ante completam præſcriptionem mala fides ſuperueniat. ibid.

Præſcriptionem impedit ſcientia poſſeſſionis aduerſarij. reſp.26.n 5.f.197.

Præſcriptio nulla aduerſus fabricam pro Epiſcopis eſſe poteſt pro malè ablatis incertis, nec etiam immemorabilis. reſp.25.n.77 f.194.

Præſcriptio ſine poſſeſſione haud procedit. reſp. 25. n.78.f.194.

Præſcriptio, vt iure concludat, quæ requirantur. reſponſ.26 n 1 f 196.

Præſcriptio nulla procedit, data ex aduerſo contrarij poſſeſſione. reſp.26.n.2.f.197.

Præſcriptio allegata minimè ſuffragatur, niſi eius requiſita probentur. reſp.26.n.21.fol.198.

Præſtatio.

Præſtatio certa, & ſecura ad naturam accedit pro-

uentuum.reſp.35.n.38.f.231.

Præſtationes annuas poſſunt Fratres Minores iudicialiter exigere per eorum Syndicos in vim Martinianæ Conſtitutionis.reſp.41.n. 104.f.261

Non tamen hodie poterunt, poſt decretum nouiſſimum Sacræ Congregationis.n.106.

Primitiua.

Primitiua, qui inficit, deriuatiua vituperat.reſp.21 n.29.f.152.

Principium.

Principium, rei cuiuſquè potiſſima æſtimatur cauſa.reſp.9 n.12.f.61.

Principij ex ordine finem interpretamur. reſp. 22. n.7.f.158.

Principij petitio quid? reſp.24.n.22.f.178.

Principium in ſequentia influit.reſp.21.n.30.f.152

Principium vbi rei alicuius habemus, ibi etiam finem perpendere debemus.reſp.21.n. 31.f.152.

Principio, quæ ſunt inchoata malo, vix bono peraguntur exitu.reſp.21.n.26.f.151.

Principium, cuiuſque rei potiſſima pars eſt.reſponſ. 21.n.27.f.151.

Princeps.

Princeps eſt ſupra ius, & poteſt conditam abrogare legem.reſp.26.n.15.f.198.

Princeps non conſueuit concedere, quod alteri præiudicium infert, & damnum.reſp.21.nu.2.f.150.

Etiam in iure ad rem; vt exprimendum proinde in ſupplicatione ſit.ibid n 3.

Quamuis de modico agatur præiudicio. n.4.

Princeps non præſumitur præiudicare voluiſſe iuribus Cameræ, ſicuti neque iuri alteri quæſito. reſp.21.n.18.f.151.

Niſi de eo expreſſa fiat memoria.n.19.

Etiam accedente clauſula motus proprij.nu 20.

Gratia nulla nullum producit effectum. reſp. 21. n.21.f.151.& vide in verb.Gratia, & reſcriptū.

Princeps non cenſetur derogare velle alicuius iuribus, neque in alterius damnum diſponere. reſp. 13.n.18.f.92.

Priuilegium.

Priuilegio non eſt opus, vbi adeſt iuris communis diſpoſitio in informatione Apoſtorelli poſt ſecundam reſp.n.5.f.13.

Priuilegia Fabricæ cùm ſint ſatis nota, & omnibus obuia, cauillari haud poſſunt per negantes illa. reſp.35.n 30.f.230.

Stante potiſſimum, quòd ſecundum illa paſſim iudicatur in Tribunali Fabricæ.n.31.f.231.

Priuilegia Fabricæ non intrant confirmata tranſactione per Sedem Apoſtolicam ex certa ſciētia. in informat.Florauant.reſp 38.nu.5.f.240.

Priuilegia omnia, etiam viuæ vocis oraculo, contra Regulæ puritatem Sancti Franciſci, abrogata fuerunt per Breue Sanctiſſimi D.N.Vrbani Papæ Octaui.reſp.41.n.2.f.254.

Probatio.

Probationes ſunt veluti vehiculum quoddam ad ſententiam.reſp.18.n.65.f.129.

Probationibus neglectis nihil iudicari, quàm perperam poteſt.reſp 18.nu 66.f.129.

Prohibitio.

Prohibitio quoque ſubſtinetur teſtatoris, ne Epiſcopus ſe ingerat in legatis pijs per eum relictis; ne Epiſcopus ea exequatur; ſi executores ipſe dederit.reſp.20.n.17.f.136.

Promiſſio, Promittere.

Promiſſio homini facta, etiam de re ſpirituali, votum non dicitur, niſi ſaltem ad Deum reſpectus habeatur.reſp.prima.n.28.f.6.

Promiſſio sāctis facta, expreſſo animo nō ſe obligādi Deo, ſed ſoli Sancto, vti excellentis creaturæ, votū haud eſt, neq; religionis actus.R prima. n 30.f.6.

Si verò Sanctis fiat nulla poſitiua contraria intētione non ſe obligādi Deo, votū erit, quia Deo facta cenſetur promiſſio.R prima.n.31.& 33.f.6.

Promiſſio Beatiſſimæ Virgini Mariæ facta, votum æſtimatur.reſp.prima n 34.f.6.

Promiſſionem Deo factam violare, irreligioſæ perfidiæ eſt.reſp.prima n.41.f.6.

Promiſſio omnis rei grauis ſeriò facta, ſiue Deo, ſiue homini, poſt acceptationem præſertim, ſub mortali obligat.reſp.6 n.31.f.44.

Promiſſam non implens fidem, perfidiæ peccato ſe maculat.reſp.6.n.30 f.44.

Promittere eſt conſtituere ſe debitorem ei, cui promittitur.reſp.prima n.61.f.7.

Promotus.

Promotus ad aliquod beneficium præſumitur bona fama & vita, cùm antè promotionem fiat inquiſitio de eius vita, bonitate & ſufficientia.reſp.27 n.62.f.120.

Pronomen.

Pronomen (ſuus, ſua, ſuum) perſonalitatem denotat reſp.15.n.38.f 107.

Dominiumq; erga perſonam, atque peculiarem affectionem ſignat, poſſeſſionemq; in eam denotat. n 39 ibid.

Diſpoſitumq; comprimit in eam perſonam, atque ſtringit, adeò, vt de alia exaudiri non poſſit.ibid. n.40.

Propter quod.

Propter quod, vnumquodq; tale, & illud magis tale reſp.4.n.80.f.28.

Proteſtatio.

Proteſtatio animum aperit proteſtantis.reſp.10.n. 62 f.77.

Et præcedentia dicta declarat.n.63.

Indicatquè teſtatorem, ſe rectæ rationis iudicio ſubmittere.n. 64.ibid.

Proteſtationem, non putandus eſt teſtator, fruſtrà protuliſſe; ſed vt operaretur, atque ſuum propalaret animum.reſp.10.n 65 f.77.

Quòd maximè procedit in ſupremis morientium diſpoſitionibus.n.66.ibid.

Nullis in contrarium coniecturis alijs pugnantibus.n.67.ibid.

Proximus.

Proximus in neceſſitate fouendus, quia proximus, multòq; magis filius.reſp.20.n. 34 & 35.f.140.

Publica vtilitas.

Publica eſt vtilitas defunctorum impleri voluntates.reſp.20.n.95.f.144.

Puella.

Puella viris deſponſa, ſi antequam matrimonium perficiant, viris ipſis ſe cognoſcendas permittant, peſſimam rem faciunt.reſp.6.n.2.f.42.

Purgatorium.

Purgatorium quid ſit? reſp.7.n.22 f.52.

Purgatorium pro quibus ſit.reſp.4.n. 16.f.23.

Pur-

I N D E X.

Purgatorij pœnæ miro modo acerbæ ſunt. reſp. 20. num.88.fol.144.

Q

Qualitas.

QValitas nominis determinans verbum, diſpoſitionem quoque ad qualitatem illam aſtringit reſp.15.n.41.f.107.

Qualitas noua, ſiue nouum accidens enti ſuper additum,ipſum in noua ſpecie conſtituit. reſp.39.n. 43.f 243.

Qualitas noua,ſiue noua conuentio addita,facit nouam conuentionem eſſe.reſp.39.n. 45 f.243.

Quantitas,Quantum.

Quantitas multiplicari pluries poteſt.reſp. 7.n.20. fol.51.

Quantò aliquid magis deſideratur,tantò eius abſentia moleſtior eſt.reſp.4 n.28 f.23.

Quarta Canonica,Quarta Epiſcopalis.

Quarta Canonica dupliciter dicitur. reſp. 5. nu.72. fol.38.

Quarta Parochialis cui debetur , & quomodo. reſp. 5.n 75.f.38.

Quarta Parochialis debetur etiam ſi in exempta Eccleſia ſepulturam quis eligat.reſp.5.n.76.f 38.

Quartæ Parochiali noluit præiudicari Sacr. Conc. Trident.etiam per priuilegia,reſp.5.n 77.f.38.

Quod ſecus eſt per priuilegia poſt Concilium conceſſa.ibid.n.78.

Quarta non debetur ex legato pro extruendo ſepulchro.reſp.16.n.47.f 113.

Quarta non detrahitur ex legato pro exoneratione conſcientiæ reſp.prima n. 18.f.5.

Quarta Epiſcopis non debetur ex relictis pauperibus in genere. quia perſonis tunc relicta cenſentur,non pijs locis.reſp.2.n 2.& 3.f.10.

Neque ex relictis pro maritãdis pauperibus puellis.n.4.ibid f.11.

Neque pro dote Eccleſiæ, atque ad perpetuum diuinum cultum relictis.ibid.n.5.

Vide etiam in verbo Epiſcopus, & verbo Conſuetudo.

Quarta niſi petatur,nec debetur. reſp. 2.n.21 in fin. fol.12.

Quartæ Epiſcopali , an derogatum omnino cenſeatur poſt Tribunalis Fabricæ erectionem ex omnibus pijs legatis? reſp.2.n. 24.f.12.

Affirmat Ricins.*n.25.ibid.*

Auctor verò contrariam ſequitur ſententiam.nu. 26.34.& 35.ibid.

Quarta non debetur Epiſcopo pro legatis celebrationis miſſarum,& perpetui cultus diuini , ac fauore certarum perſonarum . in informatione Apoſtorelli poſt 2.reſp.n.1.f.13.

*Quarta legatorum debita Epiſcopis poteſt præſcribi.in informatione Apoſtorel.i poſt 2.*R.*n.4.f.13.*

Quarta Epiſcopalis cui debetur,& quomodo.reſp.5. n 79 f.38.

Quarta Epiſcopalis , & Parochialis in quibus differant.reſp.5 n.80.f. 38.

Quarta Epiſcopalis ſuccedit ad inſtar legitimæ portionis patri,vel patrono debita.reſp.5.n. 82.f.39. & n.89.

Non tamen debetur ab Eccleſijs exemptis.n.83.ib.

Quartam Epiſcopus non poteſt exigere ab hæredibus teſtatoris,ſed ab Eccleſijs legatarijs . reſp.5. n.84.f 39.

Parochialis verò poteſt ab hæredibus exigi actione ex teſtamento.n. 85.ibid.

Præſertim ante quàm Eccleſiæ legatariæ ſolutio fiat.ibid n.86.

Quarta tàm Parochialis,quàm Epiſcopalis ſine onere debetur.reſp.5.n.87.f 39.

Quarta Parochialis reſecat , & diminuit legata,ſicuti falcidia.reſp.5.n.88.f.39.

Quæcunque.

Quæcunque gerimus niſi legitimo ex principio originem trahant,inanem noſtrum actum efficiũt. reſp.39 n.25.f.243.

Quilibet.

Quilibet in rebus ſuis eſt moderator , & arbiter. reſp.32.n.12 f.218.

Quilibet rerum ſuarum eſt moderator,& arbiter. reſp.19.n.39.f 134.

Quicquid.

Quidquid ab aliquam cauſam ſit, à cauſa ipſa regitur,& firmatur,à qua pẽdet.reſp 23.n.14.f. 168.

Quis,qui,quæ,quod.

Qui ſucceſſor emolumentorum eſt , ille onerum ſucceſſor eſſe debet.reſp.20.n.135.f.148.

Sicuti contrà.n.136.

Quia.qui cõmoditatem ex re percipit , eius ſubire onera debet.ibid

Quod caret ſubſtantia, caret & accidentibus.reſp. 39.n 28 f.243.

Quod fauore inductum eſt, non debet in odium retorqueri.reſp 24 n.17 f.177.

Quod principaliter intenditur eſt attendendum. reſp.15.n.30.f.106.

R

Ratio.

RAtio ſumma eſt,quæ pro religione facit.reſp 3. n.23 f.16.

Potiſſimùm cùm pro diſponentis anima pendet. ibid n.24.

Ratio *eſt,quæ limitat atque reſtringit dictum,ſiue diſpoſitum ad terminos rationis ipſius. reſp.24 n. 86 f.184.*

Ratio,*quæ generalior eſt quàm dictum , ipſummet dictum explicat reſp.24 n 87 f.84.*

Rationi *per teſtem allatæ ſtandum eſt in eius dicto, quæ vna teſtis dictum , vel confirmat, vel infirmat.reſp.17.n.76.f.121.*

Ratio *vbi vna viget,idem quoque ius vigere debet. reſp.14.n.37.f 101.*

Saltim comprahenſiuè,ſi non extenſiuè.ibid. n.38.

Ratio *eſt diſpoſitionis anima, illamquè moderatur, vt anima corpus.reſp 12 n 86.f 89.*

Ratio *de per ſe ſtare non poteſt , cùm ſui naturæ habeat. vt antè,vel poſt prolatum confirmet. reſponſ. 24.n 91.f.184.*

Ratio *legis communis lex dicitur ad omnes caſus. reſp.14.n.44.f.101.*

Ratio *vbi expreſſa eſt in diſpoſitione, non debemus*

I N D E X.

aliam ab illa quærere.reſp.23.n.67.f. 171.
Ratio vbi eſt eadem, idem debet eſſe iudicium. reſp. 4.n 90.f.29.

Ratum.

Ratum habere cogi quis poteſt, quod ſibi, & ſuis vtile eſt reſp.20 n.91.f.144

Recurrens.

Recurrentes ad Cancellarias aduerſus Breue Apoſtolicum in cenſuras in Bulla in Cœna Domini dant.reſp.24.n.123.f.186.

Redditus.

Redditus annuos habere Fratribus Minoribus eſt prohibitum.reſp.41.n.40.f.256.& nu.92. & 96. fol. 260.

Regula.

Regula eſt generalis, vt qualibet diſpoſitio à ſua cauſa, & ratione normam accipiat.reſp.23.n.66. fol.171.
Regula declarationem recipit ab exceptione. reſp. 12.n.63.f 8C.
Regula, an contractus ſit vſurarius, dignoſcitur, an formaliter, vel virtualiter mutuum intercedat. reſp.20.n.104.f.145.
Quæ regula nullam admittit limitationem. ibid. n.105.
Regula reuocatoria non comprahendit gratias factas Fabrica S.Petri reſp.21.n.47 f.153.
Regulam qui pro ſe habet fundatam intentionem habere dicitur, vt in aduerſarium excipientem onus transfundat probandi.reſp.30 nu.18.f.211.
Regula ſtandum erit, donec per legem, vel authoritatem probetur exceptio reſp.30.n. 19.f. 211.
Regula Sancti Franciſci vna eſt omnibus eius ſequacibus.reſp.41.n.1.f.254.

Relatiuum.

Relatiuum (qui, quæ, quod) verbo communi adiunctum, diſtributionem facit ſuppoſitorum, & in ſolidum tribuit vnicuique id, quod refert. reſp.7. n.35 & 37.f.53.
Et operatur, ac ſi ſinguli proprijs nominibus nominati fuiſſent.nu.36. ibid.vide ſupra, Qui, quæ, quod.

Relicta pro malè ablatis.

Relicta pro malè ablatis, & exoneratione conſcientiæ, ſpiritualium bonorum naturam ſortiuntur. reſp 22.n.48.f.162.
Eorumquè diſtributio ad Epiſcopos pertinet.n.49

Remittere.

Remittentibus actiones ſuas non datur regreſſus. reſp.37.n.2.f.235.

Repudiatio.

Repudiatio legati omninò requiritur, vt ius quæratur ad illud Fabrica.deciſ. Rota.n.9. reſp.21. f.155.
Repudiatio debet eſſe ſimplex, non qualificata, vt ius quæratur Fabricæ, antè quàm ſimpliciter fiat.deciſ.Rota.n.11.in reſp.21.f.155.

Res.

Res legata alienata per teſtatorem, legatum adhuc debetur ſi in piam cauſam collatum fuit. reſp. 9. in alleg.Pini.n. 18.f.69.
Res ab eſſentia ſua, ſiue forma ſubſtantiali æſtimari, ſiue iudicari debent; non ab extrinſeca qualitate, vel denominatione.reſp.27.n.5.f. 200.
Res compoſita ex ſpirituale, & temporale vendi nõ poteſt ex ea parte, qua ſpiritualis eſt, quantumcunque ſpiritualis modica ſit. reſp. 16.num.58.f. 114.
Res fructifera dicitur ſi vel induſtriales, vel ciuiles fructus parere poteſt, per locationem ſaltim. reſp.20.n.118 f.147.
Res inter alios acta, alijs non præiudicat.reſp.22.n. 76.f.164.
Res primò in eſſe debet eſſe, quàm quòd de ea agatur.reſp.39.n.20.f.242.
Res ſeruire debent homini, non contrà, homo rebus. reſp.4 n.63 f.26.
Res abſq; ſui eſſentia non conſtant. reſp. 6. num.79. f.47.
Rei cuiuſquè præcipua cauſa principium æſtimatur.reſp.9.n.12.f.61.
Rei ſuæ quilibet moderator eſt pro libito ſuo. reſp. 28 n.15 f.203.
Rem ſuam poteſt teſtator ſuo ex arbitratu moderari.reſp.41.n.25.f.255.
Rerum nomina inuenta, vt voluntatem demonſtrent dicentis.reſp.4.n. 6.f.22.
Rerum ſuarum alienationem ingenuis hominibus liberam non eſſe, iniquum eſt.reſp 41.n.26.f.255

Reſcriptum, Reſcripta.

Reſcripta à ſupplicatis interpretationem admittũt. reſp.13.n.37.f.93.
Reſcripta ad perſonas non expreſſas non extenduntur reſp.13.n.38.f.93.
Reſcripti verba, ſecundum quæ loquuntur, impleri oportet, neque dilatari, ſicut etiam, & mandati. reſp.13.n.39.f 93.
Reſcripti verba vbi non competunt, neque reſcriptum ipſum aptabitur.reſp.13.n. 40 f.93.
Reſcripta gratiæ facilius ſubreptioni patent, quàm illa iuſtitiæ.reſp.13.n.41.f.93.
Reſcriptum ſubreptione minimè notatur, ſi rei iudicatæ, quæ ex ſententia nulla pro: eſſit, memoria non fiat.reſp.39 n.31.f.242.
Reſcriptum ſubreptitium euadit, & ſi id taceatur quod ignorabatur, modò illud tale ſit, quod expreſſum mouere Principem potuiſſet ne concederet.reſp 13.n.14 f.91.
Multoquè magis ſi doloſè id fiat n.15.ibid f.92.
Reſcriptum ſubreptitium dicitur, vbi tacitur, quod lege mandante exprimi debet. reſp. 13 num.1. f.91.
Siue modum, ſiue factum, ſiue etiam cauſam, propter quam factum ſupprimatur. ibid.n.2.
Reſcriptum ſecundum non faciens memoriam primi ſubreptitium redditur.reſponſ.39. num. 39.f. 243.
Limita ſi ſecundum ſit diuerſum à primo. n.40..
Reſcriptum ad futuras actiones non proficit. reſp 39.n.19 f.242.
Reſcriptum lite pendente impetratum, non facta mentione litis, nihil proficit impetranti. reſp. 13. n.10.f.91.
Reſcriptum, quod contrà ius aliquid concedit, facit illud tranſire in priuilegium. reſp. 39.num.47. fol.244.

Re-

I N D E X.

Reſcripta ad ea ſe dumtaxat protendunt, quæ expreſſa fuerunt. reſp. 13. n. 32. f. 93.

Reſcriptorum metas tranſgredi non oportet. reſp. 13. n. 33. f. 93.

Reſcriptum, non omnia tacita, quibus expreſſis non fuiſſet fortaſſe obtentum, ſubreptitium reddunt. reſp. 39. n. 15. f. 242.

Reſcripta ſunt ſtricti iuris. reſp. 13. n. 20. f. 92. & n. 36. f. 93.

Et ſtrictè, ac preſsè accipi debent. ibid. n. 21.

Reſcriptis nihil ſuperfluum eſſe iudicandum eſt; vt magis proinde iuris correptio toleretur, quàm quod illa ſuperfluis ſcateant. reſp. 39. n. 50. f. 244.

Reſtitutio, Reſtituere.

Reſtitutio eſt iterato aliquem in dominium, & poſſeſſionem rei ſuæ ponere. reſp. 25. n. 19. f. 190.

Reſtitutio malè acceptorum eſt de neceſſitate ſalutis: ſicuti de neceſſitate ſalutis eſt obſeruantia præceptorum decalogi reſp. 25. nu. 20. f. 190.

Reſtitutionem non eſſe de neceſſitate ſalutis aſſerere, hæreticum eſt. reſp. 25. n. 21. f. 190.

Reſtitutio facienda eſt ijs, à quibus acceptum eſt iniuſtè reſp. 23. n. 70. f. 171. & n. 74. ibid.

Reſtitutio eſt actus cõmutatiuæ iuſtitiæ, quo cuiq; redditur, quod ab eo acceptum, vel ablatum eſt contrà iuſtitiam reſp. 23. n. 71. f. 171.

Et in recompenſatione conſiſtit rei ad rem. n. 72.

Reſtitutio omninò fieri debet eorum, quæ malè accepta ſunt, vt peccatum dimittatur. reſp. 23. n. 27. fol. 168

Reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis, ſicuti mandatorum decalogi obſeruantia. reſp. 23. n. 28. f. 168.

Et contrarium aſſerere hæreticum eſt ibid.

Atq; qui in ſtatu damnationis eſt non reſtituens. num. 29.

Nec peccatum dimittitur, quod per ablationem admiſſum eſt ibid. n. 82. f. 172.

Reſtitutio omnino fieri debet, vt peccatum tollatur, quod per ablationem rei alienæ contractum fuit. reſp. prima n. 23. f. 4.

Reſtitutio eſt actus commutatiuæ iuſtitiæ. reſp. 28. n. 20. f. 204.

Reſtituere quiſque tenetur, quod malè accepit. reſp. 2. n. 23. f. 12.

Reſtituere quiſque debet, quod mala fide ex bonis alterius detinet. reſp. 13. n. 69. f. 96.

Reſtituere eſt iteratò aliquem ſtatuere in poſſeſſionem, vel dominium rei ſuæ. reſp. 23. n. 73. f. 171.

Reſtituere nemo cogi poteſt, quod iurè poſſidet. reſp. 28. n. 18. f. 204. & n. 21.

Reſtitutio fieri debet, cùm quid accipitur, vel detinetur iniuſtè, ac contrà Domini voluntatem reſp. 28. n. 19. f. 204.

Reſtitutio debet fieri ei, à quo contrà iuſtitiam acceptum quid eſt reſp. 22. n. 60. f. 163.

Domino verò non apparente poſt diligentem indaginem, nec eius hæredibus; pauperibus reſtitutio facienda erit. n. 61. ibid.

Reſtitutio redditionem importat illius rei, quæ iniuſtè ablata eſt. reſp. 24. n. 36. f. 179.

Reſtitutio vnde dicatur. reſp. 28. n. 23. f. 204.

Reſtitutio facienda eſt ab eo, qui poteſt, reſp. 20. n. 86. f. 143.

Reſtitutio malè acceptorum ei facienda eſt, à quo accepta illa fuere, vel per furtum, vel rapinam, vel alio quocunque modo contrà iuſtitiam, & voluntatem Domini. reſp. 25. n. 31. f. 191.

Reſtitutio malè acceptorum de neceſſitate ſalutis fieri debet. reſp. 22. n. 58. f. 162.

Non quidem neceſſitate medij, ſed neceſſitate præcepti. n. 59. f. 163.

Reſtitutio malè acceptorum incertorum Deo fieri debet, quia ipſe vnus, verus, ac proprius, & vniuerſalis rerum omnium Dominus eſt. reſp. 25. n. 26. f. 190.

Reſtitutio malè acceptorum eſt de neceſſitate ſalutis, nec dimittitur peccatũ, niſi reſtituatur ablatum. reſp. 13. n. 70. f. 76.

Reſtitutio omnino neceſſaria eſt, cùm quis per acceptionem iniquam proximum læſit. Quod peccatum eſt contrà iuſtitiam. reſp. 22. n. 2. f. 158.

Reſtitutionem fieri malè acceptorium intereſt obligati, cùm abſque peccato retineri illa minimè poſſint. reſp. 22. n. 45. f. 162.

Ita quoque è re eſt Epiſcoporum, vt pauperibus conſulatur, reſtitutionem fieri incertorum. num. 46.

Reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis. reſp. 5. num. 63. fol. 37.

Reſtitutio incertorum, etiam ab officialibus iuſtitiæ, pauperibus facienda eſt, non Fiſco reſp. 23. n. 96. f. 173.

Ex quo di eum incerti ſunt, à quibus extorta fuere. n. 97.

Reſtitutio fieri debet iniuſtè acceptorum. neque pœnitentia ſine illa proficit reſp. 5. n. 57. f. 37.

Reuocatio.

Reuocatio non ad ea extenditur, quæ ſunt iuramento confirmata. neque etiam ad ea, quæ voto promiſſa ſunt reſp. prima n. 68. & 69. f. 8.

Ricius.

Ricius Epiſcopus laudatur. reſp. 2. num. 25. & 26. fol. 12.

Robertus Maranta.

Roberti Marantæ Auctoris Proaui optimum conſilium. reſp. 6. n. 18. f. 43.

Romana Eccleſia.

Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum mater eſt, & magiſtra reſp. 14. n. 16. f. 100.

Rota Romana.

Rota Romanæ ſententia communem facit opinionem. reſp. 35. n. 35. f. 231.

S

Sacramentum.

SAcramenta nouæ legis, ſpiritualis gratiæ ſunt cauſa. & eam continent, & ſignificant, atque non ponentibus obicem conferunt. reſp. 5. num. 27 fol. 34.

Ideòq; abſque ſimoniæ piaculo vendi minimè poſſunt. ibid. n. 28.

Sacerdos.

Sacerdos non poteſt accipere pecuniam in pretium ſacrificij, accipit tamen illam in ſtipendium ſub-

I N D E X.

ſtentationis.reſp.5.n.35.f.34.& n.43.f.35.

Sacerdoti celebranti ſubſtentatio ex iuſtitia debetur.ſicuti operanti merces.reſp.5.n.36.f.34.

Sacerdos quaſi locare operas ſuas videtur ad ſacra faciendum reſp.5.n.37.f.35.

Non quidem primariò, ſed ſecundariò; Locando ſuam libertatem n.38.& 39.ibid.

Sacerdos locare videtur operas ſuas ad ſacra faciendum.reſp.33.n.3.f.222.

Non planè primariò ad id,quod ſpirituale eſt, ſed ſecundariò,ac per accidens, propter adiunctum vinculum ſeruiendi in ſingulos dies,& quia priuat ſe ſua libertate.n.4.

Sacerdos,qui accepta ſtirpe ad ſacra offerenda, non celebrat;& peccat, & ad reſtitutionem tenetur. reſp.33.n.5.f.223.

Sacerdos quaſi locare operas ſuas videtur ad ſacrificandum,non ſanè pro ſacrificio, ſed locat ſuam libertatem pro ſubſtentatione.ſecundariò,non primariò.reſp.31.n.13.f.214.

Sacerdos publicum officium gerit in actu confeſſionis.reſp.17.n.47.f 119.

Sacerdos poteſt nō in pretium ſacrificij,ſed pro eleemoſyna in congruam ſubſiſtationem aliquid accipere, tanquam ſtipendium neceſſitatis pro labore.reſp 31 n 9.f.214.

Stante potiſſimùm obligatione pro certo loco, vel pro certo,& definito tempore. n.10.

Sacerdoti ſacris operanti ex iuſtitia debetur ſubſtentatio.reſp.31 n.11.f 214.

Sacerdos non poteſt aliquid accipere, vt pretium ſacrificij.reſp 31.n.5 f.213.

Neque etiam paciſci, vt accipiat, alioquin ſimonia eſt.n.7.

Sacerdos pro eodem, atque vno ſacrificio non poteſt plures recipere eleemoſynas.reſp.7.n.65.f. 55.

Sacerdos qui eleemoſynam recepit, ex iuſtitia ad celebrandū tenetur, & renuens præter peccatū, etiam ad reſtitutionē tenetur. reſp. 5.n.45.f.36.

Sacerdoti ſacris operanti merces, & ſi non debetur, quaſi pretium ſacrificij, quod ſimonia eſſet, debetur tamen vt ſtipendium ſubſtentationis ex iuſtitia.reſp.33.n.1.f.222.

Quia dignus eſt operarius mercede,ac cibo ſuo.ib.

Sacerdoti legatum pro miſſis celebrandis relictum, Sacerdoti quæritur,non Eccleſiæ,quia omninò in Eccleſia Sacerdotem operari oportet. Nec ex eo portio pro Epiſcopo detrahitur.R.15 n.35.f.106

Sacerdotes,quibus ſtipes relicta eſt, ex iuſtitia offerre tenentur,alioquin peccabunt, atque reſtituere acceptum tenebuntur.reſp.7.n 40.f.53.

Sacerdotibus, & Confeſſarijs ſi non ſtaretur in his, quæ ad proprium ſpectant officium maximum animarum ſaluti detrimentum inferretur. reſp. 17.n.45 f.119.

Sacræ res.

Sacræ res ab hominum ſunt ſemotæ commercio, & ideò vendi non poſſunt, neque creditoribus obligari.reſp.16.n.14.f. 110.

Sacræ rei dominium nullius in poteſtatem cadit. reſp.16.n.21.f.111.

Sapiens.

Sapientis eſt mutare conſilium in melius.reſp.35.n. 36.f.231.

Sacrificium.

Sacrificium ſuper omnia ſuffragia ſummè proficit animabus in Purgatorio purgātibus.R.5.n.2.f.32.

Sacrificium ex opere operato pluś valet in opere,& exercitio,quàm in propoſito,& deſtinatione, & in actu ſignato oblatum reſp.29.n 24.f.207.

Sacrificia,donec actu offerantur, non proficiunt ad liberationem animarum à pœnis Purgatorij.reſponſ.29.n.25.f.208.

Sacrificium incruentum,quod quotidiè offertur,differt à cruento,quod ſemel in ara Crucis Chriſtus obtulit.reſp.7.n.63.f.55.

Sacrificium quantum ex opere operantis,differt,ſi à bono,vel malo miniſtro offeratur.R.7.n.66.f.55

Sacrificij valor ex voluntate, & inſtitutione Chriſti pendet.reſp.7.n.64 f.55.

Sacrificia,vt offerantur prodeſt teſtatori, vt à pœnis Purgatorij liberetur, vnde prodeſt ei, quod Sacerdoti per eleemoſynā ſatisfiat.R.31.n.14.f.214.

Quia labor ſine mercede, & fructu eſſe non debet. ibid.

Salus.

Salutis ſuæ immemor nemo præſumitur, vt in ſupremo vitæ ſpiritu mentiri velle æſtimatur. reſponſ.22.n.27 f.160.

Salarium.

Salarium laborum, ſi conuentum fuerit, ex pacto peti poteſt.ſin minùs extraordinario iudicio. reſponſ.18.n.9.f.124.

Sancti.

Sancti intercedunt pro illis, qui in eorum Eccleſijs ſepulturam eligunt reſp.4.n.102.f.30.

Sancti nullam habent indigētiam.reſp.4.n.85.f.28.

Scire.Sciens.

Scire nemo infallibiliter poteſt ſe in gratia Dei eſſe,atque de numero prædeſtinatorum abſque diuina reuelatione.reſp 24.n.39.f.179.

Ratio affertur.n.41.

Vt contrarium aſſerere hæreticum ſit, hæreſi lutherana n.40.

Per coniecturas tamen, & ſigna aſſequi id poſſumus.n 42.

Et loca Sacræ Scripturæ referuntur.ibid.

Scienti.& conſentienti nulla fit iniuria. reſp.28.n. 24.f.204.

Scriptura,Scriptum.

Scriptura alicuius multò magis ſtatur poſt eius mortem reſp 17.n.66.f.121.

Scripturarum diuerſitas,& ſummarum, diuerſitatem indicat obligationum.reſp.7.n.14 f.51.

Potiſſimum ſi temporis quoque accedat diuerſitas. n 16.ibid.& reſp 29.n.30.f.208.

Scriptum,quod non reperitur in actis, non geſtum præſumitur.reſp.18.n.57.f.128.

Secretum.

Secretum,quod teſtator voluit eſſe, non eſt propalandum.reſp.28.n.26.f.204.

Seneca.

Senecæ aureum dictum.reſp.6.n.7.f.42.

Sententia.

Sententia ex falſa cauſa lata nulla eſt. R.35.n.40. f.231.

Sicuti ſententia intolerabilem errorem continens nulla eſt,etiam ſi excōmunicationis fuerit. n.41.

Sen-

INDEX.

Sententio iudicis rationabiliter lata præſumitur, unde excuſatur, qui ſecundum illam operatur. reſponſ.35. n.42. fol.231.

Sententiæ duæ conformes in Tribunali Fabricæ in iudicatum tranſeunt, & executionem paratam habēt. reſponſ.14. n.21. fol.100.

Sententia ex defectu citationis eſt nulla. dec. Rot. nu. 7. reſponſ.21. fol.155.

Sententia quæ teſtamento fauet, & piæ cauſæ, in dubio amplectenda. reſponſ 4. n.68 fol.27.

Et quæ religionem, & pietatem fouet. ibid. n.69.

Sententia nulla in iudicatum nunquam tranſit. reſp.39. n.32 fol.243.

Sententiæ duæ conformes in Tribunali Fabricæ executionem habent. reſponſ 21. n 56. fol.151.

Sepulchrum.

Sepulchri vſus in humatione conſiſtit cadaueris hominis Chriſtiani; vnde ſi vendatur, ſimoniæ labes admittitur. reſponſ.16 n 54. fol.113.

Sepulchra ad id dumtaxat deſtinata ſunt, vt in illis defunctorum corpora condantur. reſponſ.16. num.55. fol.113.

Sepulchrum religioſum per illationem exanimati corporis fit. reſponſ.16. n.56. fol.114.

Sepulchra ex duobus conſtant. reſpo.16. n.17 fol.114.

Sepulchra, & Cappellæ, neque legati iure trahici in alium poßunt, niſi quòad ius ſepeliendi dumtaxat. reſponſ.16. n 49 fol.113.

Sepulchrorum, & Cappellarum conceſſio gratis fieri debet, ſponte autem patroni aliquid in Eccleſiam conferre debent, tanquam eleemoſynam, non vti pretium eorum. reſponſ.16 n 22. fol.111.

Sepulchrorum materialitas, vt marmores ſunt, columnæ, ſtatuæ, & alia huiuſmodi licitè venduntur; modò non pluris vendantur, quòd in Eccleſia ſint, & quaſi ſacra effecta. reſponſ.16 n.23. fol.111.

Sepulchra, & Cappellæ ſpiritualitati ſaltem annexa ſunt. reſponſ.16. n.25. fol.111.

Et ideò neque vendi, neque obligari poßunt, neq in illis ius eſſe creditoribus. ibid. n.26. & 27. & nu.56. & 57 fol.14.

Neque in generali bonorum obligatione comprehendentur. ibid. n.28. fol.112.

Sepulchra & Cappellæ conſtruentium honoris gratia conſtruuntur ad familiarum ſplendorem reſponſ.16. n.33. fol.112.

Proinde neque vendi, neque hypotecari poßunt, ut nullum ius ſit in eis creditoribus. ibid. n.35.

Amplia etiam in ſtatuis ſepulchris ſuperpoſitis. nu.38. ibid.

Sepulchra alia familiaria, hæreditaria alia. reſpon.16. n.36. fol.112.

Sepulchra, & Cappellæ, conſuetudine receptum eſt, vt pretio diſtrahi poſſint. reſponſ.16. n.1. fol.109.

Non quidem ratione iuris funerandi, vel terræ cimiteriotæ, & benedictæ. ſed loci dignioris tantùm, & ſitus. ibid. n.4. & 5 fol.110.

Sepulchrum, quòad proprietatem, ſacrum iam effectum, nullus habere poteſt. etiam Epiſcopi accedente conſenſu. reſponſ 16. n.15. fol.111.

Vſum tamen eius habere poteſt, & ius ſepeliendi mortuos ſuos, & prohibendi, ne alieni inferantur in eo. n.16. ibid. & n.54. & 55. fol.113.

Sepulchri, & Cappellæ dominium transferri non poteſt ſed vſus tantùm eorum concedi. reſponſ.16. n.19 fol.111.

Quæ tamen conceſſio ſeruatis ſolemnitatibus de rebus Eccleſiæ nō alienandis, fieri poterit. ibid. n.20.

Sepultura.

Sepulturæ cauſa quòd aliquid recipiatur, ex laudabili conſuetudine permiſſum. reſponſ.16. n.2. fol.109.

Recedente præſertim ſcandalo. n.3. ibid fol.110.

Sepulchra ratione iuris funerandi, & terra cimiteriatæ ſpiritualitati annexa ſunt, vnde vendi non poſſunt. reſponſ.16. n.14 & 13. fol.100.

Vendi tamen poßunt ratione ſitus, & loci dignioris quæ ad ſepulturam non pertinent. ibid. n.5. et 12.

Sepultura gratis præſtanda eſt, & vendi non poteſt. reſponſ.16. n 8. fol 100.

Sepulturæ electio affectum indicat eligentis. reſponſ. 4 n.103. fol.30.

Atque per eam excitantur miniſtri illius Eccleſiæ ad orandum pro ſepultis in illa n.104. ibid.

Sequela, Sequentia.

Sequela iurè ducitur à poſitione conſequentis ad poſitionem ſui antecedentis. reſponſ 24. n.105. fol.185.

Sequentia, quid per præmiſſa prætenſum fuerat, oſtendunt. reſponſ.14. n.104 fol.185.

Sequentia receſſiſſe à præcedentibus teſtatorem, indicant. reſponſ 10 n 54 fol.76.

Sermo.

Sermo diminutus non patefacit dicentis animum; quare integer orationis periodus examinari debebit. reſp. 24. n.79. fol.183.

Sermo rei, non rei ſermoni ſubijcitur. reſponſ.4. num.8. fol.22.

Sermo propter hoc nobis datus eſt, vt propè forent mutuæ voluntatis indicia reſponſ.23. n.2. fol.167.

Seruire Deo.

Seruirè Deo licet. primariò quidem propter ſe ipſum, ſecundariò verò ob metum pœnarum effugiendarum. reſponſ.9. n.26. fol 62.

Signatura.

Signatura, quæ cum myſterio apponit clauſulas ſuperfluis non vtitur. reſponſ.39 n.60 fol.244.

Silentium.

Silentium, & taciturnitas longi temporis nocent negligenti, qui non appellauit. reſponſ.11 n.14. fol.79

Singularitas.

Singularitas pluralitatem repellit; & quod de vno dicitur, in pluribus verificari haud poteſt. reſponſ.7. nu.44 fol.54.

Simonia.

Simonia eſt, ſpiritualia pro temporalibus vendere. reſponſ 31. n.8 fol.214.

Simoniæ labes à Simone Mago originem traxit. reſp.5. nu.29 fol.34.

Simonia eſt iure diuino in vtriuſq. teſtamenti paginis prohibita. vnde neque Summus Pontifex ab ea ſecluditur. reſponſ 5. n.30. fol 34.

Simonia non eſt intentio minus principalis conſequendi beneficium propter ſeruitium Eccleſiæ impenſum. reſponſ 9 n.29 fol.62.

Neque ſeruire Epiſcopo intentione minus principali adipiſcendi beneficium; modò in pactum non deducatur. n.30. ibid.

D 4 Spe-

INDEX.

Species.

Species multiplicari non poteſt. reſponſ.7.n.19 fol.51.

Species in ſuo genere ſaluatur, quod perire non poteſt. reſponſ.19 n 13.fol.207.

Speciem variat omnis additio, vel ſubtractio in formis. reſponſ 39.n.44 fol.243.

Solemnitas.

Solemnitates iuris ciuilis omnes ſilent in diſpoſitis ad pia.reſponſ.17.n.10.fol.116.

Et ita ſeruari in Tribunali Fabricæ refert Ambor. n.11 fol.117.

Vbi etiam Scipio Ronitus Regens, & Conſultor ſecundarum cauſarum Fabricæ laudatur.

Soluere Solutio.

Soluere qui promiſit, cum aliquo temporis temperamento intelligitur reſp 40.n.52 fol.251.

Et contrarium iniquum æſtimatur.n.53.

Soluit qui tardè, minus ſoluit. reſponſ. 14. num. 27. fol.100.

Spiritualia.

Spiritualia nec emi, nec vendi poſſunt citrà ſymoniæ labem.reſp.5 n 24.fol.34.

Spiritualium origo à Deo, & eius diuina gratia, pendet.reſp.5.n.25 fol.34.

Spiritualia vendi haud poſſunt, quia illa ſub hominum dominio non cadunt.reſp.5 n.16 fol.34.

Spiritualia decenter miniſtrari non poſſunt abſq. ſubſtentatione.reſp.5 n 42 fol.35.

Et eleemoſynam petit Sacerdos, non vt pretium, ſed vt adminiculum ex natura rei neceſſarium.n.43. ibidem.

Spiritualia qui ſeminat magnum non eſt, ſi metat carnalia.reſp 5 n.33.fol.34.

Sponſa Sponſus Sponſalia.

Sponſa maritatæ nomine non comprehenditur. reſp. 6. n.95.fol.48.& nu 98.

Sponſa vti nõ dicitur ſponſus, ſed abuti, antequàm vxor fiat, ſi ea vtatur.reſp.6.n.59.fol.46.

Sponſalia ante Concilium per copulam in matrimonium tranſibant.reſp.6 n.87.fol.48.

Non ita verò poſt Concilium n.89.ibid.

Sponſalia initium quoddam, & præambulum ſunt ad matrimonium reſp 6.n 25.fol.44.

Sponſus, qui à ſponſalibus recedit, cogi poteſt ad illa confirmanda nedùm moneri, etiam carceris occluſione.reſp.6.n 28 fol 44.

Potiſſimùm copula ſecuta; & quomodo id exaudiatur? ibid.n.41.43.& 44.fol 45.

Sponſus mortaliter peccat, promiſſam non implens fidem; accedente potiſſimùm iuramento. reſp.6.nn.29. fol.44.

Sponſus tenetur ſponſalia confirmare matrimonio, ſi copula ſequuta fuerit, ob graue damnum puellæ illatum.reſp 6.n.32.fol.44.

Et renuens etiam cenſuris cogi poterit. ibidem nu. 33.& num.92 fol 48.

Idque etiam apud Gentiles antiquitùs ſeruabatur. nu.34.ibid.

Niſi iuſta ſubeſſet cauſa.n.35.ibid.

Sponſi à ſpondendo dicti reſp 6.n.96.fol.48.

Sponſis donec matrimonium perficiatur, pænitentiæ adhuc locus eſt.reſp.6.n.27.fol.44.

Statera.

Statera doloſa abominatio eſt apud Deum.reſp.5.n.70. fol.38.

Statuæ.

Statuæ ſepulchris ſuperpoſitæ, vel alibi honoris ergò erectæ, hypotecari creditoribus non poſſunt.reſp.16 nu 38.fol.112.

Stultus.

Stultus, non decet, vt melioris ſit conditionis, quàm peritus, & ſapiens. reſponſ. 24. numer. 38. fol. 179.

Stylus.

Stylus Romanæ Curiæ, qui nouum ius facit, diſpoſitioni iuris communis præualet.reſp.39.n.63 f.244.

Extende etiam ad Stylum Cancellariæ.n.64.

Quia quæ fiunt in Cancellaria, in Conſiſtorio Papæ fieri videntur.n.67 fol.245.

Stylus Curiæ rationabiliter introductus, vim legis habet.reſp. 14 n.22.fol.100.

Si potiſſimùm firmus, & ſtabilis fuerit, non varius. ibid n.23.

Etiam contrà iuris communis diſpoſitionem. numer.24.

Stylum iudicandi Romanæ Curiæ, aliàs inferiores Curias ſeruare oportere, decet. reſponſ. 14. num. 15. fol.100.

Subreptio.

Subreptio vel obreptio Breuis, coram datis in illo executoribus cognoſci debet.reſponſ.24.num.117. folio 185.

Subreptio non omnis vitiat reſcriptum, ſed quæ dolo admittitur.reſp.39 n.21 fol.242.

Subreptio euitatur ſi id narratur, de quo ſaltim in genere Summus Pontifex cogitare potuit deciſ. Rotæ. n.12.reſp 25 fol.155.

Subreptio ipſo iure vitiat litteras Papæ.reſp.13.n.11. fol.91.

Ad beneficia potiſſimùm, & fauores. num. 12. ibidem.

Secus tamen in reſcriptis iuſtitiæ, nam exceptionis ope eliduntur.n.13.ibid.

Subreptionem ad arguendam perpendendum eſt tempus gratiæ, & impetrationis, non verò præteritum, neq. futurum.reſp 39 n 16.fol.242.

Subreptione reſcriptum notatur, ſi litis pendentis memoria non fiat in ea.reſponſ.39 n.11.fol.242.

Limita ſi nullum ex hoc præiudicium fiat alteri, quòd nullum ei eſſet ius n.12.

Etiam ſi de futuro, præiudicium eſſe poſſet, ſi non ſit de præſenti in aliquo iure bono fundatum. n.13.

Etiam ſi expreſſa litis pendentia, tardiùs Princepe conceſſiſſet, vel difficiliùs, n.14.

Vel ſi nulliter fuerit lis inſtituta. num.30. ibidem. fol.243.

Subſtitutio, Subſtitutus.

Subſtitutio incipit in defectum inſtitutionis. reſponſ.13. n.73 fol.96.

Subſtitutio in fauorem ordinatur teſtatoris.reſponſ.13. n.74.fol.97.

Subſtitutus ſtatim admittitur, ac conditio defecit inſtituti.reſponſ.13.n.72.fol.96.

Subſtitutus ſtatim admittitur, quòd inſtitutus adire nequiuit.reſponſ.13.n.76.& 78.fol.97.

Suf-

I N D E X.

Suffragia.

Suffragia communia omnibus defunctis in Purgatoria purgantibus proſunt. reſponſ.4.n.45.fol.25.

Pro multis tamen oblata, non tantundem valent ſingulis, ac ſi ſpecialiter pro vnoquoq; fierent. ibid. nu.46.

Particularia tamen illi ſoli proſunt, pro qua fiunt. nu.47.ibid.

Et vtiliora multiplicata fiunt.n. 48.ibid.

Suffragia quæ ſibi facienda reliquit diſponens, etſi proſint quoad meritum, etiam antè effectum, non tamen quoad ſatisfactionem. niſi executa illa fuerint heredes poſt mortem.reſponſ.4.n.77.fol.27.

Suffragia pro defunctis diem differuntur, earum quoq. celeris retardatur liberatio à pœnis Purgatoryj. reſponſ.20.n.87.fol.144.

Summus Pontifex.

Summus Pontifex vti Chriſti Vicarius, poteſt bona omnia incerta vti meliùs ſibi videbitur, diſtribuere. reſponſ.22.n.65.fol.163.

Potiſſimùm malè ablata incerta.n.66.

In quibus liberam habet poteſtatem, ſicut Chriſtus Dominus.n.81.ibid.fol.165.

Vnde poteſt illorum diſtributionem ab alijs ſecularibus Principibus ſubtrahere, ſtatuendo illa in pios vſus.n.67.

Et compoſitiones ſuper his admittere n.68.

Summus Pontifex ſupremam habet poteſtatem in omnibus, quæ ſunt Ieſu Chriſti, eiuſq. Eccleſiæ Sanctæ. reſponſ.25.n.53.fol.192.

Potiſſimùm, in malè ablatis incertis, in quibus liberam habet adminiſtrationem.n.54.

Vnde poterit vnius Eccleſiæ bona, alteri, ſi ita ſibi videbitur, applicare.n.55.

Summus Pontifex etiam abſque cauſa, vnius Eccleſiæ bona, alteri applicare Eccleſiæ poteſt. reſponſ.27.n.20.fol.201.

Summus Pontifex poteſt compoſitiones inire cum ijs, qui incerta debent. & pro malè ablatis incertis.reſponſ.27.n.18.fol.201.

Summus Pontifex derogare poteſt voluntati teſtatoris.in dec.Rotæ.n.1.reſponſ.21.fol.155.

Pontifex Summus ſucceſſor eſt Petri, & Chriſti Vicarius, Deiq. vices, non puri hominis gerit in terris.reſponſ.25.n.48.fol.192.

Vnumq. & idem Tribunal facit cum Chriſto, ſicuti Epiſcopus cum Vicario.n.49.

Vnde à Summo Pontifice factum, à Deo factum æſtimatur.n.50.

Sicuti à Vicario factum, ab Epiſcopo factum cenſetur.n.51.

Pontifici Summo pleniùs ius eſt applicandi incerta in beneficium Fabricæ S.Petri; quàm ſit Epiſcopis applicandi ea in beneficium Eccleſiarum. reſponſ.26.n.17.fol.198.

Summi Pontificis Romani poteſtatem denegans, vti hæreticus coarguitur. reſponſ.24.n.118.fol.186.

Summo Romano Pontifici nullus contradicere poteſt, nec dicere, Cur ita facis? reſponſ.25.n.75.fol.194.

Suum.

Suum cuiq. quod reddatur tùm naturalis, tùm humana, tùm etiam diuina lex ſuadet.reſponſ.25.num.15.fol.190.

Syndicus.

Syndici Conuentuum Fratrum Minorum poſſunt Miſſarum, & Officiorum ſtipendia in iudicio petere. reſp.41.n.67.fol.258.& n.71.ibid.

Non tamen fratres per ſe.n.68.

Poterunt tamen iudicis implorare officium.n.69.

At non hodie per nouas Conſtitutiones. num. 72. & 73.

Poſſunt tamen ſpontè ab hæredibus data accipere. n.74.& 80.fol.259.

T.

Tacitum.

Tacitum expreſſo cedit. reſponſ.3.n.14.fol.16.

Imò abſurdum æſtimatur ſi plus tacitum, quàm expreſſum valeat.ibid.n.15.

Talis, Talia.

Talia ſunt ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant.reſp.22.n.9.fol.158.

Talis quiſq in mente præſumitur. qualis per diſpoſitionis cauſam, & rationem oſtenditur.reſponſ.23.num.65.fol.171.

Tempus.

Tempus à teſtatore præfixum ad legata ſoluendum, ſeruari debet.reſponſ.40.n.9.fol.248.

Tempore à teſtatore dato ad ſoluendum ſufficit ſi in nouiſſima die, vel temporis quis parte ſoluerit, ne moræ coargui valeat, neque ad intereſſe teneatur.reſp.40.n.27.fol.249.

Quod idem dicendum erit in tempore hæredi à iure ad ſoluendum conceſſo.n. 28.

Tempore qui ſoluere debet, ſatis eſt, ſi in vltima temporis parte, ſoluat.reſponſ.40. n.26.fol.249.

Teſtamentum.

Teſtamentum etiam ad profana rogatum coram duobus idoneis teſtibus valet, & ſubſtinetur ex æquitate canonica: modò conſtet de voluntate defuncti.reſpo.17.n.5.fol.116.

Neque Presbyteri Parochialis interuentus neceſſarius erit n.6.ibid.

Etiam ſi inſtitutio in laycam conferatur perſonam, & legata dumtaxat ad pia n.7.ibid.

Quamuis contrarium ſequatur Craſſus. n.8.ibid.

Verùm per Authorem prior ſententia probatur.n.9 ibid.

Teſtamentum ad pias cauſas. ſatis eſt. ſi iuris gentium ſolemnitates interc dant reſponſ.13.n.58.fol.95.

Teſtamentum quod firmum eſt, reſcindi non oportet.reſponſ.13.n.47.fol.94.

Teſtamentum derogatorijs ſpecialibus clauſulis vallatum, per ſecundum generali derogatoria ſuffultum, reuocatum non cenſetur, niſi priorum clauſularum memoria facta fuerit expreſſa.reſponſ.1.n.3.fol.3.

Teſtamentum coram duobus teſtibus valet ad pias cauſas, ſiuè teſtes rogati fuerint, ſiuè non rogati.reſponſ.17.fol.117.

Secus tamen eſt in teſtamentis ad non pias cauſas, etiam de iure canonico.n.15.ibid.

Teſtamentum inter liberos, quomodocunq. de voluntate conſtet defuncti patris, validum æſtimatur.reſpo.17.n.21.fol.117.

Te-

Eodem mòdo teſtamentum ad pias cauſas . ibidem. n.22.fol 118.

Teſtamentum in mortuis confirmatur.reſponſ 17.n.73. fol.121.

Teſtamento ea tantùm reuocari poſſunt, quæ vltimæ voluntatis naturam ſapiunt, non verò contractus.reſp. 1.n.67 fol.8.

Teſtamentum morte confirmatur teſtatoris. reſponſ.6. n 93.fol.48.& reſponſ.22.n.30.fol.160.

Et reſponſ.19.n 8.fol.131.

Teſtator.

Teſtator non poteſt ſe ita clauſulis colligare, quin vſq. ad ſupremum vitæ ſpiritum voluntatem priorem mutare valeat. reſponſ. 1. n 6 fol.4.

Limita ſi dictæ clauſulæ non poteſtatem reſpexerant teſtandi ſed voluntatem. n.7.ibid.

Vel ſi non totam voluntatem , ſed aliquam tantùm illius partem comprehendant. n 8 ibid.

Ac præſertim fauore piæ cauſæ. n.9.d fol.4.

Teſtator voluiſſe non videtur, quod potuit dicere , & non dixit.vide verb.voluiſſe.

Teſtator quod non dixit , nec voluiſſe aſſerendus erit. reſponſ.35.n.7 fol.228.

Vt neque nos quoque dicere oporteat. n.8.

Vt qui dixiſſe , vel diſpoſuiſſe contendere voluerit probare debeat.n 9.

Teſtatorem fruſtrà quid geſſiſſe , æſtimandum non eſt. reſponſ.29.n.32.fol.208.

Teſtator non aliud voluiſſe præſumitur . quàm quòd dixit, neque dixiſſe quàm quod mente agitauit. reſp. 36. num. 7.fol.233.

Teſtator quod non dixit, cùm id ſua eſſet poteſtate , nec voluiſſe videtur: nam ſi voluiſſet, dixiſſet vtiq. reſp.36.num.8 fol.233.

Teſtator id voluiſſe dumtaxat præſumitur , quod verbis concepit.reſp 36.n.9 fol.233.

Teſtatorem fruſtrà locutum fuiſſe , aſſerere haud debemus.reſp.36.n.10.fol.233.

Teſtator compelli an poſſit per confeſſionem teſtamento factam de malè ablatis , ſi vita functus minimè fuerit? reſp.24 n.47.fol.180.

Facit tamen talis confeſſio ſuſpitionem . n.49.

Siue præſumptionem.n.71.fol 182.

Declaratur aliter eſſe, ſi nedum confeſſus teſtator fuerit; verùm & diſpoſuerit ſuper malè ablatis, & eorum reſtitutione.n.50 fol. 180.

Accedente potiſſimùm acceptatione per Notarium facta.n.51.fol.181.

Conciliantur diſcordantes ſententiæ.n.53.

Teſtator, qui incerta debet, poteſt, poſtquàm dominus non inuenitur, cui voluerit pio operi, vel pauperibus, vel Eccleſiæ ea relinquere , pro animabus eorum, quibus ea deberentur, ſi ſcirentur. reſp.27.n.10.fol.200.

Teſtator id voluiſſe præſumitur, quod prodeſt animæ ſuæ.reſp.4 n.74 fol.27.

Teſtator quod non dixit, cùm id in ſua maneret poteſtate, nec voluiſſe præſumendus eſt.reſp.34.n.9 fol.226.

Teſtatorem fruſtrà loquutum fuiſſe, aſſerendum haud erit.reſp.10.n.31.fol.74.

Teſtator quilibet prudens præſumitur, & veluti à prudente viro facta. eius diſpoſitio exaudiri debet.reſp.23.n.38.fol.169.

Teſtator tantum voluiſſe dicitur , quantum illius verbis concipitur.reſp.19.n.15.fol.132.

Teſtator, quos non honorat teſtamento, neq; grauari poteſt.reſp.20.n.133.fol.148.

Teſtatoris iudicium Iudicem ſequi oportet , & ordinem per eum deſignatum.reſp.18 n.70.fol.129.

Teſtatoris voluntas modis omnibus implenda eſt . reſp.19.n.40 fol.134.

Præſertim ad pias cauſas.n.41.

Teſtari ſi per ſtatutum permittatur filio familias , intelligitur ſine præiudicio vſusfructus, quem in bonis pater habet.reſp.30.n.16.fol.211.

Teſtator grauare poteſt hæredem , vt etiam ante lapſum anni legata ſoluere debeat. reſp.41.n.23. nu.255.

Quia lex eſt eius voluntas. num.24.

Teſtatoris prohibitio, nè Epiſcopus ſe ingerat in hoſpitalium viſitatione, aliorumq; piorum locorum, ſuſtinetur, modò in fundatione adiecta ſit.reſp.20.n.16.fol.138.

Teſtatores licitè diſponere poſſunt . vt legata Fratribus Minoribus relicta , in caſu incapacitatis ad eorum reuertantur hæredes. reſp.41. nu.105. fol.261.

Teſtator in dubio elegiſſe videtur viam, qua vtrique caſus ſatisfiat.reſp.5 n 100 fol 40.

Teſtator non aliud voluiſſe cenſetur , quàm quod dixit, nec dixiſſe, quàm quod mente agitauit . reſpon.12.n.12.fol.82.

Teſtatoris à mente aberrare nefas æſtimatur , ſed illa primariò inſpici debet . reſpons.23. numer.7. fol 167.

Teſtatoris voluntas ſeruanda eſt, quamuis ab verborum proprietate recedatur. reſpons. 12. nu.36. fol 85.

Teſtatores compendio quandoq; dicendi vtuntur . reſp.12.n.57.fol.86.

Vnde vitio eis dari haud debet dicendi laconiſmus.n 58.ibid.

Teſtator non eſt putandus eam elegiſſe viam , qua ſuum de rebus ſuis ſubuerteretur iudicium. reſp. 12 n.38.fol.85.

Teſtator non præſumitur duplici onere hæredem grauare voluiſſe.reſp.12.n 39.fol.85.

Ni fortaſsè eluſoria diſpoſitio redderetur.ibidem num 40.

Teſtator in ſupremo vitæ ſpiritu ſeriò loqui præſumitur, cùm de animæ ſalute agatur. reſp.23. num.36 fol.169.

Teſtator dilexiſſe magis videtur eum, quem ab onere leuauit, quàm quem onerauit: reſp.5. num.96. fol.40.

Teſtatorem fruſtrà locutum fuiſſe , non admittendum.reſp.7.n.39 fol.53.

Teſtatorem voluiſſe mutare propoſitum in odium piæ cauſæ, veroſimile non eſt.reſp.9. in alleg.Pini num.19 fol.69.

Teſtator quid ſenſerit in vnaquaque diſpoſitione ſpectandum primò fuerit. reſpons. 10. num. 81. fol.72.

Teſtator iacturam facere videtur , ſi vel in minimo

eius

eius voluntas non ſeruetur. reſpons. 20. num. 9. fol. 137.

Teſtator quod reſpondiſſet, ſi interrogatus fuiſſet, atq; de eo cogitaſſet, lex dicitur. reſponſ. 20. n. 65. fol. 142.

Teſtatorem fruſtrà quid facere haud admittitur reſpons. 5. n. 104. fol. 40.

Teſtatores legem, quam volunt, poſſunt rebus ſuis dicere; modò illæ rationabiles ſint; & pacta, & conditiones quaſcunq; illis adijcere. reſponſ. 32. n. 13. fol. 218.

Teſtatoris voluntas pro lege ſeruanda. reſponſ. 20. n. 1. fol 137.

Declara ibid. n. 79. fol. 143.

Teſtatoris voluntas lex eſt. reſponſ. 22. num. 29. fol. 160.

Teſtatoris voluntas non maiorem vim habet, atque lex ipſa, cùm lex ſit voluntas ipſa teſtatoris. reſpon. 40. n. 30. fol. 249.

Teſtator, ſi magis dilectos grauauit, multò magis minus dilectos, & ſecundo loco vocatos grauaſſe præſumitur. reſponſ. 12. n. 17. fol. 83. & nu. 19. ibidem.

Teſtator præſumitur ſe conformare iuris diſpoſitioni. reſp. 18. n. 68. fol. 129.

Teſtatores, quam volunt legem, ſuis poſſunt dicere rebus, & pacta quæcunq; atq; conditiones adijcere. reſp. 20. n. 11. fol. 138.

Malè agunt teſtatores prohibentes Fabricam, ne ſe ingerat in legatis pijs, ab eis relictis. reſp. 20. nu. 63. fol. 142.

Teſtandi faculcas.

Teſtandi facultatem obtinens à Papa, Epiſcopus, vel Clericus, intelligitur ſecundum iuris formã, & ſeruato debito bonorum ſubſidio, quibus competit. reſp. 30. n. 15. f 211.

Tertia pars.

Tertia pars fructuum quæ pro diſtributionibus extrahitur ex decreto Concilij, in beneficij corpore non computatur. reſp. 18. n. 52. f. 128.

Teſtes.

Teſtes à producente inſtructi, nihil pro eo probant. reſp. 17. n. 71. fol. 121.

Teſtes examinati ſuper articulis, ſine interrogatorijs per partem datis planè probant; quia approbati per eam videntur. reſponſ. 17. numer. 63. fol 120.

Etiam ſi fuiſſet vnicus tantùm teſtis. n. 64. ibidem.

Teſtes familiares, ac famuli producentis non probant. reſp. 17 n. 68. f. 121.

Præſertim verò ad offenſam alterius, & aduerſus piam cauſam n. 70. ibid.

Teſtis de fructibus deponens, exaudiri debet de fructibus, expenſis omnibus detractis. reſp. 18. nu. 31. fol. 126.

Teſtes ſuper valore deponentes beneficij, etiam non interrogati cauſam ſcientiæ dare debent. reſp. 18. n. 61. f. 128.

Teſtibus, non teſtimonijs iudicandum. reſp. 17. n. 75. fol. 121.

Textus.

Text. in cap. nos quidem. 3. de teſtam. explicatur. reſpons. 32. n. 23. f. 220.

Text. in cap. ex litteris. 10. & cap. requiſiſti. 17. de ſponſal. conciliantur. reſp. 6. n. 42. f. 45.

Text. in can genuit. 27. q 2. expenditur. reſp. 6. n. 52. fol. 45.

Text. in cap. nos quidem. 3. de teſtam. expenditur. reſp. 41. n. 51. f. 257.

Tex. in cap. exijt. 3. de verb. ſignific. in 6. declaratur. reſp. 35. n. 37. f. 231.

Text. in l. qui negotiationem. 59. §. ex duobus. ff. de adminiſtr tut. perpenditur. reſp. 14. n. 48. f. 102.

Text. in l. Sempronius ff. de leg. 2. diſpenditur. reſp. 7 n. 68. f. 55.

Tranſactio.

Tranſactio, quæ finiendarum litium gratia introducta eſt, onerosam cauſam habet, non liberalitatis. reſp. 38. n. 2. f. 237.

Potiſſimùm ſi illa Summi Pontificis, ac Principis authoritate confirmata fuerit. n. 3.

Tribunal Fabricæ.

Tribunal Fabricæ fuit erectum cum iuriſdictione priuatiuè quòad alios. reſp. 20 n. 25. f. 12.

Tribunal Fabricæ S. Petri in locum ſucceſſit Epiſcoporum, quòad exequutionem piorum legatorum. reſp. 24. n. 13. f. 177.

Et fuit erectum cum Regis beneplacito. ibid.

Tribunal Fabricæ non dicitur iudex in propria cauſa. reſp. 24. n. 21. fol. 178.

Aliòquin incaſſùm eſſet erectum. ibid. & nu. 28.

Tutor.

Tutior pars ſemper eligenda eſt fauore animæ. reſp. 9. n. 34 f. 63.

V.

Valor.

Valor non cadit in ſenſum corporis. reſp. 18. n. 62. f. 128.

Probariq; debet per teſtes benè informatos. ibid. num. 63.

Valorem probare debet, qui ſe fundat in illo. reſpon. 18. n. 59. f. 128.

Valoris probatio eſt admodum difficilis. reſp. 18. nu. 60. fol. 128.

Vanitas.

Vanitas rerum humanarum, & gloria earum. reſp. 12. n. 94. f. 89.

Vendere.

Vendita rei legatæ proprietate (vbi id licet Fratribus S. Franciſci) poſſunt poſtmodum eorum pretium in vſum Fratrum conuertere ſuperiores; ſicuti licet eis quotidianas eleemosynas in vſus Fratrum diſtrahere. reſp. 45. n. 101. & 102. fol. 261.

Venialia.

Venialia nõ ſemper dimiſſis mortalibus tolluntur. reſp. 4. n. 20. f. 23.

Venialia peccata Deus impunita non relinquit omninò. reſp. 4. n. 21. f. 23.

Digitized by Google

I N D E X.

Venialia ſtare poſſunt cum gratia . ibidem . num. 22.

Venialia in Purgatorio purgantur poſt hanc vitam reſp.4.num.23.fol.23.

Verbum .

Verbum ambiguum in vna teſtamenti parte , interpretationem recipit per alia in eodem teſtamento dicta . reſponſ. 12. numer. 59. folio 86.

Potiſſimum ſi repetitiuis dictionibus (ſupraſcripta, & ut ſupra, ſiue alijs, vſus fuerit . ibidem num.60.

Etiam per verba extrà teſtamentum . nu. 61. ibidem.

Verbum(volo)quid importet. reſponſ. 12. num.77. fol.87.

Verba homini data ſunt , vt mentem , atque animum patefaciant . reſponſ. 10. numer. 6. fol. 72.

Verborum qualitate , nullum maius mentis noſtræ teſtimonium . reſponſ. 10. numer. 7. folio 72.

Verba geminata enixam indicant diſponentis voluntatem, actumq; confirmant , cui adijciuntur . reſp.19.num.29.fol 133.

Verba legato adiecta , ſi admonitionem importent circa modum faciendi conditionem non inferunt. reſp.20 num.130 fol.148.

Verba prægnantia ac ſignificatiua , enixam diſponentis voluntatem demonſtrant . reſponſ. 12. num.75 fol 87.

Atque optimum coniecturis locum aperiunt ad mentem diſcernendam diſponentis . ibidem num.76.

Verba, vt loquentium indicarent voluntatem , inuenta.reſp.4 num.10.fol.22.

Verba vbi voluntati non correſpondent dicentis impropriantur, vt illi ſeruiant , & nè in efficacia ſint; atque fruſtrà prolata videantur . reſponſ.4. num.14 fol.22.& nu.50 fol 25.

Verba in teſtamentis internum diſponentis animi ſenſum oſtendunt . reſponſ. 23. num. 39. folio 169.

Vnde ſuperuacaneè, ac fruſtratoriè prolata fuiſſe æſtimanda haud minimè ſunt . numero 40.

Verba in conceſſione Principis improprianda magis ſunt, quàm quòd per eam præiudicium tertio fiat. reſp.21.nu.5 fol.150.

Quia per obliuionem conceſſio tunc facta præſumitur, non ex voluntate alteri concedendi. numer 6.

Verba gratia ad inſtantiam partis conceſſa , ea comprehendunt dumtaxat , quæ neceſſariò ex vi inferuntur verborum . reſponſ. 13. num. 34. fol. 93

Verba ad vnum ſuppoſitum reſtricta , non poſſunt duo importare ſuppoſita . reſponſ. 13. num. 35. fol. 93.

Verba ſunt eorum , quæ ſunt in anima paſſionum notæ.reſp.4.n.12.fol.22.

Verba animum oſtendunt proferentis . reſponſ. 19. num.36 fol 134.

Verba exaudiri debent cum effectu ; & implicitè executionem continent diſpoſitorum.reſp.20. nu. 64. fol.142.

Verbum nullum, nullaq; clauſula ſine effectu operandi debet eſſe in teſtamentis. reſponſ.24. n.82. fol.183.

Præſertim ſi verba exaudiantur ſecundum naturam rei deducta.nu 83.

Verba mentis vſui, ſeruitioq; data nobis à natura ſunt reſp.23.n.3 fol.167.

Verba menti ſuppoſita ſunt, non contrà mens verbis.reſp.23.n.4 fol 167.

Et inſtituta ſunt verba, vt per ea quiſque cogitationes ſuas in alterius notionem proferat . num.5.

Verba exaudiri debent iuxta rei naturam , in diſpoſitionem, ſiuè contractum deducta , & ſecundum qualitatem perſonarum, ad quas diſpoſitio refertur . reſponſio 34. num. 5. folio 225.

Verba interpretationem ex ſubiecta materia , & ex cauſis dicendi admittunt.reſponſ.23. num.68. fol 171.

Quod extende in quacunque materia . numero 69.

Verbum quodlibet in teſtamento exaudiri debet , ne fruſtrà prolatum videatur.reſponſ.12.nu.52. fol.86 & nu.89 fol 89.

Quod extende ad quaslibet dictiones. ibid. n.53. & 54.

Verba non aliò tendunt, quàm , vt animi abſtruſas in præcordijs paſſiones in apertum deducant . reſponſ 36.num.4 fol.233.

Verborum intelligentia ex ſubiecta materia, & ex cauſis dicendi aſſumitur.reſponſ.12. num. 83.folio 88.

Verba(quali voglio in detto caſo) *quid operentur.reſp.12. n 82 f 88.*

Verba prolata ante omnia perpendenda ſunt, nam magnum habent pondus ad intelligendum quid diſponatur reſp.24.n 84 f 183.

Verba , vt ſecundum ſubiectam materiam interpretationem admittant, nouum non eſt, etiam illa impropriando. reſponſ. 4. numero 51. fol 25.

Verba data ſunt homini. vt illis quiſque in alterius notionem cogitationes ſuas proferret. reſpon.12. n 1.fol.82.

Verba ſunt eorum, quæ ſunt in anima paſſionum notæ reſp 12 n 2.f.82.

Verba menti veluti ancillæ famulantur.reſpon. 10. n.3. fol 72.

Et licet in prolatione præcedant, ſignificationem tamen ſubſequuntur. ibid n.4.

Verba nuſquam tanti valent, vt meliora ſenſu exiſtant. reſp.10.n.5.f 72.

Verba generalia(tutto, e quanto in quelli ſi contiene) *omnem comprehendunt caſum nihilq; excludunt reſp.10.n.57.f.76.*

Verba vbi menti contraria ſunt diſponentis , menti magis , quàm verbis ſtandum eſſe lex decernit

INDEX.

nit reſponſ. 10. num. 11 fol. 72.

Verborum radix mens eſt, & cor imperator eſt linguæ. reſp 10. n. 12. f 72.

Verba ſunt eorum quæ ſunt in anima paſſionum nota r. ſp. 23. n. 1 f. 167.

Verba menti deſeruiunt teſtatoris. reſp. 12. num. 7. fol. 82.

Verborum à forma diſcedere licet, vt mens cuſtodiatur diſponentis. reſp. 4. n. 52. f 25.

Verba mentem indicant diſponentis. reſp. 24. n. 106. fol. 185.

Facta tamen id efficacius operantur. n. 107.

Verba mentem, & animum indicant loquentis. reſponſ. 31. n. 17 f. 214.

Verba, quaſi corpu, habentur, Ratio verò anima eſt diſpoſitionis. reſp 12 n. 87. f. 89.

Verbum nullum debet eſſe in teſtamentis, quod ſuo defraudetur effectu. reſponſ. 12. num. 91 fol. 89.

Verborum nullum maius teſtimonium voluntatis, & veritatis eſſe poteſt. reſponſ. 3. num 5. fol. 15.

Verba non aliò tendunt, quàm vt mentem aperiant proferentis. reſp. 3. n. 6 f. 15.

Verbis ſeruiendum eſt in interpretanda diſpoſitione quacunque, ex quibus mens dignoſcitur. reſp. 27. n. 14. f. 200.

Verba diſponentis inania eſſe debere, aſſerendum non vtiquè eſt. reſp. 27 n. 15. f. 201.

Verborum à proprietate recedendum non eſt in ſupremis diſpoſitionibus. reſp. 10. n. 68. f. 77.

Declara tamen niſi aliàs etiam ex præſumpta teſtantis voluntate appareat. n. 69. ibid.

Verum. Veritas.

Verum vnum eſt. reſp. 19. n 1. f. 130.

Vera omnia in vnum conſonant. reſponſ. 39. nu. 9. f. 242.

Veritatis ea eſt præſtantia, vt rebus cunctis ſuperior habeatur. reſp. 39 n. 1. f. 241.

Veritate nihil fortius reſp. 39. n 2. f. 241.

Eiquè omnia cedunt n. 3.

Veritatis quicquid eſt, totum à Deo eſt. reſp. 39. n. 4. fol 241.

Veritatem amare nos decet reſponſ. 39. num. 6. fol. 242.

Veritas iuſtitiæ mater. reſponſ. 39. num. 7. fol. 242.

Eamquè tueri, atque pro ea ſtare nos oportet. num. 8.

Veriſimile.

Veriſimile haud eſt Pontificem moueri potuiſſe ad denegandum gratiam. ſi litis pendentis nullitas inſtituta, memoria facta fuiſſet. reſp. 29. num. 38. fol. 243.

Veriſimile non eſt teſtatorem prohibuiſſe Fabricam in eluſionem ſuæ voluntatis. reſp. 20. nu. 68. fol. 142.

Victus.

Victus nomine, quid comprahendatur? reſp. 18. nu. 20 f. 125.

Victu in taxando, habenda ratio erit qualitatis, ac dignitatis perſonæ, ac temporum qualitatis. reſp. 18. n. 23. f. 125.

Vigilantia, Vigilantes.

Vigilantibus, & ſolertibus, non pigritantibus, & ſomno deditis iura ſuccurſum volunt. reſp. 5. nu. 23 f. 34.

Vigilantibus, non dormientibus iura ſubueniunt. reſp. 11. n. 9. f. 78.

Vinum.

Vino vendito, quod in dolijs erat, videri hoc quoque actum, vt tempore competenti dolia expediantur, ad nouam vindemiam. reſponſ. 40. num. 55. fol. 251.

Virginitas.

Virginitas ſemel amiſſa, non reuiuiſcit amplius. reſp. 6. n. 3. f. 42. & n. 45. f. 45.

Vir.

Vir ius habet in vxorem, non verò in concubinam, vel ſponſam. reſp. 6. n. 60. f. 46.

Virtus.

Virtutum merita tribui merentibus conuenit. reſp. 16. n. 44. f. 113.

Virtutem poſuere dij ſudore parandam. reſp. 30. nu. 28. f. 212.

Voluntas.

Voluntas teſtatoris lex eſt ijs, qui ex rebus eius commodum conſequuntur. reſponſ. 35. num. 11. fol. 228.

Et quicquid contra voluntatem fit defuncti illicitum eſt atque piaculo obnoxium, vt etiam excommunicari poſſit obluctans; modò quod diſpoſitum eſt legibus non obluctetur. n. 12. ibid.

Voluntas defuncti ambulatoria dicitur ad ſupremum vſque vitæ alitum. reſponſ. 17. num. 72. fol. 121.

Voluntas ſtabilis teſtatoris ſequenda, neque ab ea recedendum per ſimplicem loquutionem. reſp. prima n. 2. f. 3.

Voluntas vbi aperta eſt teſtatoris, non ſunt abſtruſi verborum ſenſus exquirendi ad illam infirmandam. reſp prima n. 4. f 3.

Voluntas teſtatoris nè ſtet, impugnare non debemus niſi mutatio voluntatis certè appareat. reſp. prima n 86. & 87 f. 9

Voluntatis perduratio vſque ad ſupremum vitæ ſpiritum præſumitur. reſponſ. prima num. 88. fol. 9.

Voluntatem qui mutatam dicit, ipſe probare tenetur reſp. prima n. 89 f. 9.

Voluntas teſtatoris, quæ ex verbis colligitur in ambiguum trahenda minimè eſt. reſponſ. 3. num. 4. fol. 15.

Voluntas teſtatoris uti lex principatum obtinet. reſponſ 3 n. 18. f. 16.

Modiſquè omnibus ſeruari debet. n. 19 ibid.

Voluntatis quæſtio moueri non debet in re certa, & non dubia reſp 3 n. 21. f 16.

Voluntas eius ſuprema, qui in erectione pij loci, vel pia cauſa prohibuit, nè Epiſcopus ſe ingereret, ſubſtinetur. reſp. 32 n. 15 f 218.

Vbi declaratur Sanchez doctrina contrarium afferentis.

Ne alioquin fideles à fundandis retrahantur Eccleſijs, vel pijs legatis rogandis. n. 16.

Voluntas teſtatoris eſt in forma ſpecifica adimplenda;

INDEX.

plenda; & ei contraire Fabrica Sancti Petri haud poteſt. reſp. 32. n. 18. f. 219.

Alioquin quicquid contra voluntatem fit teſtatoris nullum eſt, atque in caſſum corruit. num. 19.

Voluntas impleri defunctorum maximè è re publica eſt. reſp. 32. n. 20. f. 219.

Voluntas teſtatoris lex eſt in his, quæ legibus non obſeruantur. reſp. 24. n. 110. f. 185.

In dubio præſertim, & fauore animæ, & pro malè ablatorum reſtitutione n. 111.

Multoquè magis id procedit, ſi factis voluntatem declarauit. n. 112. f. 186.

Voluntas teſtantium ex verbis intelligi, & exaudiri debet. reſp. 27. n. 13. f. 200.

Præſertim vbi verba clara ſunt. ibid.

Voluntatis interpretatio teſtatoris, tùm ex præcedentibus, tùm ex ſequétibus orationis eius periodis eruenda. reſp. 10. n. 13. f. 72.

Voluntas teſtatoris talis in vna parte diſpoſitionis fuiſſe præſumitur, qualis in alia eiuſdem fuit. reſp. 10. n. 14. f. 72.

Voluntas coniecturis eruta, non obſcura, ſed patens dicitur reſp. 10. n. 15. f. 72.

Præſertim ſi propinquæ coniecturæ fuerint, & ex ſcriptura capitibus petitæ, non ex remotis, & diſsitis n. 16. ibid.

Voluntas eius, qui mandauit quotidie offerri pro defunctis, ſubſtinetur reſp. 20. n. 12. f. 138.

Vel quotidie de Beata Maria. n. 13. ibid.

Poterit tamen Sacerdos electus, vel deuotione exigente, vel honeſtate, vel die feſto, de Sancto, vel de feria celebrare. n. 14.

Ne alioquin retrahantur homines ab Eccleſiÿ ædificandis, dotandiſquè n. 15. ibid.

Voluntas teſtatoris verbis expreſſa, lex eſt omnibus, qui ei ſuccedunt. reſp. 7. n. 1. f. 50.

Voluntas teſtatoris dominatur in omnibus, quæ in teſtamento ſcripta ſunt. reſp. 7. n. 2. f. 50.

Voluntas teſtatoris, quæ ex verbis colligitur in ambiguum trahenda minimè eſt. reſponſ. 3. num. 4. fol. 15.

Voluntas hominis ambulatoria eſt ad ſupremum vſque vitæ ſpiritum. reſponſ. 24. num. 48. fol. 180.

Voluntatis intentio in quem dirigatur, non verò, quo cum loquatur teſtator, diſpiciendum eſt. reſp. 4. n. 54. f. 26.

Animæ fauore præſertim ibid. n. 55.

Voluntatem defuncti ambiguam interpretari hæredis eſt. reſp. 29. n. 19. f. 207.

Potiſſimùm vbi de tertiÿ præiudicio non agitur. num. 20.

Vel ſi facultas exequendi remiſſa fuerit voluntati alterius. n. 21.

Voluntas patens, & expreſſa dicitur, quæ viuis, legitimiſquè colligitur ex coniecturis. reſp. 12. nu. 24. f. 83.

Voluntates violare pias morientium, æquum non eſt, quin magis iniquum. reſponſ. 32. num. 4. fol. 217.

Voluntatis defectu, etiam ad pias cauſas relicta corruunt; non quòd adhita non fuerit hæreditas. reſp. 19. num. 13. fol. 131. etiam nullo hærede inſtituto. ibid.

Voluntas teſtatoris firma adhuc manet (hæredem Eccleſiam aliquam nuncupatam, ſi eius non pareat voluntati, hæreditate priuans) ſi ipſe ad vlteriora non proceſſit aliter diſponendo. reſp. 19. n. 14. f. 131.

Voluntas teſtatoris vti lex principatum obtinet. reſp. 3. n. 18. f. 16.

Modiſquè omnibus ſeruari debet. ibid. n. 19.

Voluntati defuncti parendum omninò eſt. reſp. 10. n. 70. f. 77.

Alioquin non parens peccato ſe inficit. num. 71. ibid.

Voluntas diſponentium in ſupremis ſuis tabulis lex eſt. reſp. 4. n. 2. f. 22.

Voluntas, defunctorum diſpoſitiones, vt Domina, & Regina regit, atque vt Princeps in illis dominatur reſp. 20. n. 2. f. 137.

Voluntas teſtatoris ex perſonis, ad quas verba directa fuere interpretationem admittit. reſp. 20. nu. 100. f. 145.

Voluntatem liberam hominibus in ſupremo vitæ eorum ſtatu de rebus eorum diſponendi adimere, iniquum eſt. reſp. 32. n. 14. f. 218.

Voluntas teſtatoris irrationabilis ſequenda non eſt. reſp. 20. num. 20. fol. 138. & num. 80. fol. 143. ibid.

Voluntatis quæſtio non admittitur, vbi nulla in verbis eſt ambiguitas. reſponſ. 15. num. 21. fol. 106.

Voluntati defuncti in his, quæ legibus non contradicunt, nefas eſt contraire, & obluctari. reſp. 28. n. 25. f. 204.

Voluntas teſtatoris lex eſt in omnibus, quæ ipſe ſupremum agens ſpiritum, de rebus ſuis diſpoſuit. reſp. 32. n. 1. f. 217.

Voluntas legis, & teſtatoris æquiperantur. reſp. 20. num. 4. fol. 137. & reſponſ. 40. num. 31. fol. 249.

Voluntas hominis veluti in ſpeculo facies, ita in verbis contemplatur. reſp. 23. n. 31. f. 168.

Voluntas hominum, adoleſcentum potiſſimùm, mutabilis eſt, ac cuncta cordis eorum cogitatio ad malum intenta. reſp. 6. n. 4. f. 42.

Voluntas teſtatoris talis cenſetur, qualem illam verba demonſtrant. reſponſ. 12. num. 11. fol. 82.

Voluntas teſtatoris dubia, pro pia cauſa interpretanda eſt reſponſ. 9. in allegat. Pini. num. 20. fol. 69.

Voluntas, & propoſitum humanos perficiunt actus, atque diſtingunt. reſp. 9. n. 8. f. 61.

Voluntatem diſponentium firmam eſſe iura diſponunt. reſp. 12. n. 14. f. 82.

Voluntas eſt, quæ totum facit in teſtamentis. reſp. 10. n. 9. f. 72.

Voluntas teſtatoris, qualis in præcedentibus fuerit, ex ſequentibus pateſcit. reſponſ. 10. num. 55. fol. 76.

A voluntate teſtatoris quandoquè receditur, materialiter ſaltim, ex cauſa. reſponſ. 29. num. 70. fol. 142.

Vo-

Digitized by Google

INDEX.

Voluntas teſtatoris minus legitima ſeruari non debet. reſp 20. n. 80 ſ 143.

Voluntas teſtatoris impleri quidem debet, ſi poteſt. reſp. 15. n. 49. f. 108.

Voluntas teſtatoris loco præcepti eſt omninò ſeruãdo. reſp. 20. n. 6. ſ 137.

Voluntatem teſtatorum impleri leges iubent. reſp. 12. n. 90 ſ. 89.

Voluntatem qui non exequitur defuncti, impugnare eam videtur. Nullum ergo ex ea commodum percipere debet. reſp. 20. n 97. f. 145.

Voluntates commutare teſtatorum in alios vſus, quàm ipſi reliquerunt, ad ſolum ſpectat Romanum Pontificem reſp. 41. n. 42. f. 257.

Voluntatis quæſtio moueri non debet in re certa, & non dubia. reſp. 3. n. 21. ſ 16.

Voluntatem teſtatoris non ſeruari, inconueniens æſtimatur. reſp. 20. num. 72. ſol. 142.

Voluntates defunctorum ſuo non defraudari effectu ad Iudicis ſpectat officium. reſponſ. 20. n. 93. ſol. 144.

Voluntatis obiectum eſt finis, & bonum. reſponſ. 9. nu. 3 ſol. 60.

Velle.

Voluiſſe teſtator non videtur, quod potuit dicere, & non dixit. reſponſ. 1. n. 5. ſol. 3.

Voluiſſe id in dubio quis præſumitur, quod ſuæ magis fauet animæ. reſponſ. 4. numer. 56. ſol. 26.

Vox.

Voces ſigna ſunt affectuum animæ. reſp. 23. num. 32. ſol. 168.

Votum Vouens.

Voti violatio, ex genere, mortalis eſt. reſp. 1. num. 5. ſol. 7.

Votum in fauorem vnius Eccleſiæ factum, non poteſt in alterius fauorem commutari Eccleſiæ. reſpon. 1. nu. 52. ſol. 7.

Præſertim poſt acceptationem n. 53.

Vota licet ſint ab initio voluntaria, fiunt tamen ex poſt facto neceſſaria. reſp. 1. nu. 54 ſol. 7.

Votum à natura regitur cõtractus, qui ſunt ab initio voluntatis, & ex poſt facto neceſſitatis. reſp. 1. nu. 55. ſol. 7.

Vota realia defuncti tenetur hæres implere. Vide verbo, Hæres.

Votum reale in hæreditate defuncti, eſt debitum Deo perſoluendum. reſponſ. prima num. 60. ſol. 7.

Vouens pauperem ducere mulierem in vxorem, vel etiam meretricem, vt à peccato reuocetur; per Epiſcopum cogi poterit ad votum ſeruandum, quod diſtinxerunt labia eius. reſp. 3. nu. 36. ſol. 17.

Vouens compelli poteſt ad ea ſeruanda, quæ vouit. reſp. 1. n. 56. ſol. 7.

Vnde non vouere melius eſt, quam votum non reddere. nu. 57.

Votum eſt promiſſio deliberatè facta Deo de aliquo bono maiori, ſiuè de his, quæ ſunt Dei. reſp. 1. nu. 25. ſol. 5.

Voti eſt de eſſentia, vt promiſſio intercedat, nec ſufficit ſolum propoſitum, ſiue deſiderium vouendi; ſiue tacitè, ſiuè expreſſe, vel mediatè promiſſio Deo fiat. reſp 1. nu. 26. ſol. 5.

Voti de eſſentia eſt, vt promiſſio Deo fiat. reſponſ. 1. nu 29 & 38. ſol. 6.

Votum maiorem habet obligandi vim, quàm iuramentum. reſp. 1 nu. 35 ſol. 6.

Votum principaliter in honorem Dei fit. reſp. 1. nu. 36. ſol. 6.

Voti cauſa laicus ſubijcitur foro Eccleſiaſtico. reſp. 1. nu. 35. ſol. 6.

Vouens, vel iurans cogi poteſt per Eccleſiaſticum Iudicem ad voti, vel iuramenti implementum. reſp. 1. nu. 46. ſol. 6.

Voti exoluendi cauſa multa permittuntur, quæ minimè aliàs. reſp. 1. n 48 ſol. 6.

Votum ſemel factum, nulla ſubſequenti voluntate mutari poteſt, quin ſacrilegium committatur. reſp. 1. n. 49 ſ. 6. & 7.

Vnum.

Vnum et indiuiſibile diuiſionem in partes negat, nec admittit. reſp 3. n. 68. ſ. 20.

Vnum, & ſingulare indiuiſibile eſt. reſp. 7. num. 45. ſol. 54.

Vſura.

Vſura tunc committitur, cùm ex mutuo, vel formali, vel virtuali ſaltim, vltra ſortem principalem quid exigitur. reſpons. 20. numer. 103. ſol. 145.

Vſura eſt, ſi dum differtur legati ſolutio, quid interim interuſurij nomine exigatur, etiam ex teſtatoris voluntate. reſpons. 20. numer. 108. ſol. 146.

Declara, ſi in legatarij poteſtate eſt illud exigere, & negligit, ob intereſſe, quod percipit. ibid. num. 109.

Secus, ſi in poteſtate hæredis eſt quando illud ſoluere velit, vt interim cùm ex ſua voluntate differat, intereſſe ſoluat. numer. 110.

Vel quando poſt interpellationem negligit hæres ſoluere. n. 111.

Vel ſi fructus ex re perceperit hæres. nu. 128. ibid. ſ. 147.

Vſuræ de iure diuino, canonico, ac etiam naturali prohibitæ ſunt. reſpons. 14. numer. 49. ſol 102.

Vide rationem. n. 56. ibid.

Vt neque Summus Pontifex ſuper vſurarum perceptione diſpenſare valeat. ibidem. numero 59.

Vſura eſt quicquid accedit ſorti ratione mutui. reſpons. 14. n. 51. ſ. 102.

Vſura non eſt, ſperare aliquid propter mutuum, non ſanè vt debitum ex iuſtitia propter mutuum, ſed ex gratia, & grati animi ergò, modò in pactum non deducatur. reſp. 9. n. 28. ſ. 62.

Vſu-

Digitized by Google

I N D E X.

Vſura, vt quæ exerinſeca ſint rei, à die mora, fructus verò, vti intrinſeci à die mortis, vel adbita debentur hæreditatis. ·*reſpons.*40.*numer.*4. *fol.*248.

Vtilitas.

Vtilitas *publica priuatæ præfertur.* *reſponſ.*4. *nu.* 87.*fol.*28.

Vxor.

Vxorem *conditionaliter hæredem inſtitutam (donec vixerit, & lectum viduale ſeruauerit) vſufructuariam dumtaxat futuram, voluerunt nonnulli.reſp.*10.*n.*20.*f.*72.

*Verùm ſi datis hæredibus, poſt mortem eius percipere illos hæreditatem teſtator iuſſerit, per fideicommiſſum hæreditatem poſt mortem reſtituere, rogatam videri, aliorum melior eſt ſententia.n.*21 *&* 22.*ibid.f.*73.

*Quod amplia etiam pia cauſa inſtituta.nu.*23. *ibid.*

Vxor, *& maritata, nedum promiſſa, ſed obligata eſt.reſp.*6.*n.*97.*f.*48.

Vxor *quando dicatur. reſp.*6.*nu.*48.*f.*45. *& nu.*64. *fol.*46.

Vxor *quæ dicitur, & quæ ſolemnitates apud Gentiles ſeruabantur.* *reſponſ.*6. *numer.*49. *&* 50. *fol.*45.

Vxor *ab vtendo dicitur.* *reſponſ.* 6. *numero* 51. *fol.*45.

Et eodem modo maritus. *numero* 65. *ibidem. fol.*46.

Primæ ſynopſis Reſponſionum partis Periodus.

ARGVMENTORVM, OMNIVM;

Quæ hac Secunda Reſponſionum parte complectuntur, enucleanturq; non infructuoſa recapitulatio.

I.

AD reſcripti ſubreptionem, & obreptionem detegendam Et quòd, ad ſeparationem matrimonij, quòad Thorum, ſi agatur, debeat alter ex coniugibus perſonaliter citari, latè diſcutitur.

II.

De approbatione ad concurſum Parochialium Eccleſiarum per Examinatores facienda. Et quid, ſi illam ex Examinatoribus aliquis ſubſcribere tenuat, an peccet. Debeantq; Examinatores per Epiſcopum requiſiti, digniorem ex approbatis referre, etiam in ſcriptis? Non iniucunda, neque infructuoſa Reſponſio.

III.

Sanctorum Reliquiæ, non tamen perpetuę ſepulturæ traditæ, num ne inter immobilia, vel ſaltem pretioſa mobilia connumerentur; Et num in earum alienatione Summi Pontificis aſſenſus, atq; ſolemnitates in Extrauaganti, Ambitioſæ Pauli II. exquiſitæ, perquirantur? Non inutilis Reſponſio.

IV.

Num permitti poſſit ex cauſa, vt quis eam, qua cum carnale habuit commercium, domi habere valeat, ſi carnalis ipſa ceſſarit conuerſatio, & vterque ſua confiteatur peccata probato Confeſſario? Et quid ſi nec ita ſuſpitio apud Populum quieuerit, quòd illam domi vti concubinam habeat, vnde ſcandalum ex hoc trahat; an dimiſſo Populi ſcãdalo, permitti nihilominus poſſint ſimul habitare? Non inutilis, nec extẽporanda, aut infructuoſa Reſponſio.

V.

Teneatur ne Chriſtianus inimico reconciliationem, & veniã petenti, & offerenti emẽdationem damni, ac ſatisfactionem, remiſſionem facere, etiam in foro exteriori, atq; in ſuam pacem eum recipere? Non iniucunda, nec inutilis Reſpõſio, ciuſq; deciſio.

VI.

Debeant ne ad proceſſiones accedere generales, Sacerdotes Religionis S. Ioannis Hieroſolymitani Cappellani, & num ne pœnis, ac cenſuris, ſi accedere renuerint, cogi poſſint? Quod ſi deliquerint, cùm extrà clauſtra degant, num iurè animaduerſionem in eos loci Ordinarius, in cuius diœceſi delinquunt, exercere valeat, iuxtà S. Trident. Concilij decreta?

VII.

Sacerdotis nomine, num complectatur is, qui in ſacris conſtitutus eſt, ſi ad beneficium per teſtatorem vocetur Sacerdos de linea? Et num qui de linea eſt materna fundatoris admitti poſſit, excluſo ſimplici Clerico de linea paterna? in dubium non inutili diſceptatione reuocatur.

VIII.

Num ne exemptionis priuilegium competat Parocho, qui in Diœceſi deliquit Epiſcopi, eius alias Ordinarij, & ratione originis, beneficiorum, atq; patrati criminis; ex eo dumtaxat, quòd curam exerceat animarum in Parochiali nullius diœceſis, iuriſdictioni ſubiectæ Patrum Congregationis Caſſinen Ordinis S. Benedicti, vi priuilegij Innocentij Papæ III. vbi plura ad ornatum decretorum Sacri Trident. Concil ſeſſ. 6. cap. 3. & ſeſſ. 14. cap. 4. de refor. & quotuplex dicatur domicilium; & num pluribus in locis illud haberi poſſit?

IX.

Debeatur ne loci prærogatiua, atq; præheminentia Canonico anteriori in data Bullarum. & qui primò ſuas præſentauit Bullas, vel anteriori in poſſeſſione dumtaxat? Et quid ſi per impedimẽtum per Capitulum anteriori in Bullis datum, prior ille poſſeſſionem capere nequiuit; debeat ex hoc anteceſſionis ius poſteriori cedere, in damnum prioris præſentantis? latè, nec inutiliter diſſeritur.

X.

Penſionarij an contribuere teneantur ad litis expenſas, quæ ſuper beneficio vertitur; ſi litis palma commodum reſpiciat penſiona-

nariorum, ſicuti & beneficiarij? Et quomodo exaudiatur, penſionem debere eſſe liberam ab omni onere?

XI.

Campana inter mobilia nè, vel immobilia numeretur? Et num diruta Cappella, in qua affixa erat, poſſit illa per beneficiariũ alienari; vel ad Eccleſiam, in qua dirutæ Cappellæ facta translatio eſt, ſpectet? non iniucunda, neq; incurioſa diſceptatio.

XII.

Dos nõ ſoluta donationem propter nuptias, ſiuè antefatum non meretur. Et quid ſi maritus, habita fide de pretio, ſolutioni diem adijecit; & interim antè diei aduentum, ſatis concedat? Et an torques aureæ, aliaq; pretioſa iocalia, die nuptiarum vxori data, ſibi mulier acquirat; vel magis reſtituere ea debeat viri hæredibus? Non inutilis reſponſio.

XIII.

Matrimonium per ſimulam, ſiuè ſagitteriam contractum, an iurè ſubſiſtat, validèq; probetur? Et num teſtes matrimonij intereſſentes contractui omni exceptione maiores eſſe debeant? Et quid ſi vnus coniugum matrimonium contractum fuiſſe abneget; An probationes ſufficientes exquirantur? non inutilis reſponſio, ac votum non iniucundum.

ROTAE DECISIO.

In Toletana matrimonij. Lunæ vj. Iunij. MDCXXII. R.P.D. Buratto.

XIV.

Reuocari ne poſſit ſemel facta ſepulturæ electio; & quid ſi Sacramento, vel voto confirmata fuerit? Et num donatio facta Eccleſiæ reuocari poſſit, etiam ob ingratitudinis vitium? Quidue in donatione ob benemerita, & cauſa beneficiorum receptorum?

XV.

In materia ſpolij ad Bullam Pij V. An vaſa aurea, & argentea, quibus vtebatur aſſiduò Epiſcopus ad vſum domus; veùrm quandoq; dum etiam ſacris operaretur, hæredibus debeantur, vel verò Eccleſiæ, ſtante facultate Sanctiſſimi Epiſcopo diſponendi facta? diſcutitur.

XVI.

Quando gentilitium, & quãdo hæreditarium dicatur iuſpatronatus eſſe; ita vt fœminæ, vel admittantur, vel repellantur ab eo? latè diſcutitur.

XVII.

Cedua ne dici valeat beneficialis ſylua, ex vſu, & conſuetudine adiacentium aliarum; vt liceat proinde beneficiario eã cædere abſq; ſcrupulo pœnarum, in Extrauag. Ambitioſæ. de rebus Eccleſ. alienand? non inutilis diſceptatio.

XVIII.

Nùm repelli ab eligendo Abbatiſſam Moniales poſſint, quòd plures ex eis ſimul ſanguine iunctæ ſint, etiam ſi ſorores, vel quod eiuſdem ſint familiæ? diſſeritur nec ineptè.

XIX.

Reſidere quomodo dicatur Parochus in ſua Parochiali Eccleſia; & quæ diſtantia condonari poſcit, vt (remoto ſcrupulo) reſidere dicatur, etiam ſi in domo Eccleſiæ non reſideat? non contemnenda reſponſio.

XX.

Nùm ne ſanè Presbyter, neque beneficium obtinens Eccleſiaſticum, neque dignitatem, vel perſonatum habens, poſſit iuri ciuili operam dare, vt in pœnas non propterea incidat. *cap. ſuper ſpecula.* 10. *ne Clerici, vel Monachi.* Diſceptatur non vulgari modo.

XXI.

Occupare Eccleſiæ bona quiſnam dicatur, vt in cenſuras det à ſacris Canonibus inflictas, ac potiſſimùm à Sacr. Trid. Concil. ſeſſ. 22. cap. 11. de reformat. & multa ad ornatum eiuſdem text. Et nùm ne teſtamentum falſitatis redargui poſſit, & quomodo? Et an ſubſiſtat appellatio à citatione ad dicendum cauſam quare? vt ligatæ per illam dicantur manus Iudicis à quo? Curioſè, ac cum vtilitate diſſeritur.

XXII.

Nùm ne impedimentum præſtari poſſit per moniales, nè contigua eis Eccleſia turrim erigat ſacram, ſiuè campanariam, quòd proſpectus intrà earum clauſtra haberi poſſit; tùm quoq; quod antiquiores in locò ipſæ ſunt noua hac contigua Eccleſia; atq; quòd ob campanarum ſtrepitum, dùm in Choro nocturnis, pariterq; diurnis pſallunt horis? Multaq; de noui operis nũciatione; & quando ad emulationem ædificare quiſpiam videatur? Compluraq, de campanarum vſu, & effectu non iniucunda diſceptatio.

XXIII.

An emenſo trimeſtris temporis ſpatio à noui operis enunciatione *ad text. in cap. penult. & fin. de nou. oper. nunciat.* liberum maneat nunciato, data de demoliendo cautione, inceptum proſequi opus, ſi aduerſū obſtrepat adhuc, qui denunciauit; nec intrà data iuris ſpatia quidquam probauit? ſubſequens ad priorem non inutilis reſponſio.

XXIV.

Poſſit ne Reuerendiſſ. Pater Generalis totius Ordinis Minimorum, in Prouincia Neapolitana Vicarium Generalem, qui cum pari, vel limitata poteſtate etiam Prouinciali ſuperſit, pro ſuo libito voluntatis cōſtituere? in difficultatem ex regula, & correctorio vocatur. Ac plura de verbo, expedierit; etiam ad ſacræ ſcripturæ ſenſum.

XXV.

Ad interpretationem Conſtitutionis Sanctiſſimi D.N. Clement. Papæ VIII. ſuper ætate Magiſtri Nouitiorum, nùm exaudiatur etiam in Magiſtro nouiter Profeſſorum? non infructuoſa reſponſio.

XXVI.

An licitè, & abſq; conſcientiæ ſcrupulo permittatur mihi vti iure meo, ſic, inde damnum alteri ſequatur? Et nùm, vt proximi malum (potiſſimùm verò necem) præcaueam, debeam me peccandi periculo exponere? Ac de charitatis ordine. non inepta reſponſio.

XXVII.

An licitus ſit Montium Pietatis vſus ex frugibus collectorū, & num ne aliquid aliud exigi poſſit vltrà ſortem, quòd in pietatis opus expendatur, non in vſus miniſtrorum Montis? non inutilis diſceptatio.

XXVIII.

Poſſit ne Dominus cogi iuſto oblato pretio propriam rem vendere, ſi illa pro ampliādo Monachorum hoſpitio, & habitatione neceſſaria illis fuerit? Et quid ſi rei pſius Dominus ſit perſona Eccleſiaſtica, vel etiam Eccleſia?

XXIX.

An iuriſdictionem tribuat tenue beneficium, vt promoueri quis poſſit ab Epiſcopo beneficij ipſius, ad intellectū *text. in c. cùm nullus. 3. de tempor. ordin. lib. 6.* Et quodnā tenue, quodue ſufficiens, & quod tenuiſſimum dicatur beneficium, ad cuius titulum promoueri, quis poſſit ad ornatum tex. Sacri Trid. Concil. ſeſſ. 21. cap. 2. de reform. & ſeſſ. 24. cap. 17. in eadem materia reformation.? Non iniucunda, nec inutilis diſceptatio.

XXX.

Quomodo inter coniunctos re, & verbis locum ſibi faciat ius accreſcendi, ſiuè non decreſcendi; & quid in legato alimentorum? diſcutitur.

XXXI. & XXXII.

Bulla diſcutitur fœlicis recordationis Pij Papæ V. de diſpoſitionibus in illegitimos factis, ad ornatum *tex. in cap. cùm haberet. 5. de eo, qui duxit in matrimon. quam polluit per adulter.* Et ad quem fidæ, vel diffidæ ius pro animalium paſcuis ſpectet; ad territorij nè dominum, vel verò ad Baiulū, qui iuriſdictionem in territorio obtinet?

XXXIII.

De ſeparatione matrimonij quòad thorum ob propinatum vxori venenum, atq; ob viri ſæuitiem. Non inutilis, neq; incurioſa diſceptatio.

XXXIV.

Vtrum nè mutuo conſenſu inter ſe ſe inuicē diuortium celebrare coniuges valeant? Et quid ſi pęnę adiectione illud firmarint; ſecularisq; Iudicis authoritate vallarint? non importuna Reſponſio.

XXXV.

Gaudeatne Eccleſiaſtica immunitate pœnè diruta Eccleſia, vt in pœnas non incidat Conſtitutionis Gregorij VIX inde aliquē vi extrabens? Et num ne abſolui valeat ab Epiſcopo, qui in cenſuras dedit Conſtitutionis prædictæ, ſi facta reſtitutione, abſolutionem petat; vel ſit illa Pontifici Summo reſeruata? infructuoſè haud diſcutitur.

XXXVI.

An homicidium, vel membrorum mutilationes in dormitorio, ſiue clauſtro monaſterij committens, immunitate gaudeat Eccleſiaſtica? ad mentem *text. in cap. fin. de immunit. Eccleſiaſt. & Conſtitut. Gregor. XIV.* plenè diſcutitur. Et quid in crimine peſſimo, atq; nefando? Vtilis, nec iniucunda Reſponſio.

XXXVII.

An tertius admitti valeat pro ſuo intereſſe pretenſo, aduerſus dicentem de nullitate emiſſæ profeſſionis? latè, nec ineruditè diſcutitur.

Nùm

INDEX ARGVM.

XXXIX.

Nùm nè Theſaurarlus Regalis Eccleſiæ Sãcti Nicolai Baren. ad ſatiſdandum teneatur? & num Sacrum Manna, quod è corpore ſcaturit Sancti Confeſſoris, per ipsũ Theſaurarium aſſeruari debeat, atque diſtribui, ſicuti Sacroſancti Corporis cuſtodia eidem demandata eſt?

X L.

Cogi an potuerit Sacerdorum Congregatio per Ordinarium Neapolitanum ad miſsã in Aurora, & ante meridiem ſingulis faciẽdam diebus, pro maiori ſuę Eccleſiæ commoditate, ſi lex illa à teſtatoribus dicta minimè fuit? & nùm lex non recepta obliget? & nonnulla de ſtipe Sacerdotibus debita pro obligatione ſacrificandi.

XLI.

Illicitorum negotiorum vitio an argui poſſit Clericus, ſi ouium, caprearumq;, aliorũq; animalium gregem ex paterna hæreditate ſibi obuentum, retinuerit, enatoſq; ex illo fructus perceperit, vendideritq;? Quidue ſi vinum, ex proprijs vineis, alioſq; ex proprijs poſſeſſionibus fructus diſtrahat? Et quid poſſit Clericus circa propriũ patrimonium, ne illicitorum negotiorum prætextu vexari valeat? vbi Sacræ Congregationis affertur deciſio.

XLII.

Bona Monachi extrà clauſtra defuncti, & degenris, per eum extrà clauſtra acquiſita ad Cameram ſpectare. Vbi plura ad intellectum Conſtitutionis Gregorij XIII. officij noſtri partes, eiuſq. ornatum.

XLIII.

Poſſit ne Princeps tuta conſcientia, & abſq; piaculi ſcrupulo gratiam facere delinquẽti, ſiue pœnam delicto debitam condonare, vel eam minorem ſua voluntate reddere? Vbi cauſæ enumerantur, èx quibus iurè Princeps moueri poſſit. Et expenditur Conſtitutio Regni, Amatoria pocula. Curioſa, ſatiſq. apta, atq; non inconcinna Reſponſio.

XLIV.

Subcollectores Cameræ Apoſtolicæ an fori exemptione gaudeant in omnibus criminibus, etiam poſt dimiſſum eorum officiũ patratis, & an illud dimittere valeant ex eorum arbitrio, inconſulto Nuntio Apoſtolico? Ad ornatum Conſtitutionis Greg. XIII. incip. Cupientes per noſtri officij.

XIV.

Immunitate an gaudeat Eccleſiaſtica, qui ab Eccleſia egreſſus, extra eam inimicum occidit, & in eandem poſtea ſe recepit Eccleſiam; vel ſi propè eam deliquit animo ſe recipiendi in illam: & quid in eo, qui in gradibus deliquit Eccleſiæ, inimicum necando? Non vulgaris diſceptatio.

XLVI.

Proditoriè homicidium patraſſe, quãdo quis dicatur; & quid in explodente bellicum tormentum igniuomum à retrò? Et recapta committentes, immunitate an priuentur Eccleſiaſtica?

VLVII.

Qui publici latrones, viarumque graſſatores dicantur, vt à tutamine Eccleſiaſtici ſecludantur Aſyli, latè diſcutitur? Et nùm compoſitiones, & recapta facientes ab immunitate arceantur *Eccleſiæ*, ad terminos *Gregorianæ* Conſtitutionis? expenditur.

XLVIII.

De iurepatronatus familię; quòd vocatis omnibus de familia, veniant omnes, qui eadẽ deferunt inſignia; ſiue coniuncti ſint vocati, ſiue non. *Et* quòd vocatus à fundante habeat iàm ius in re, etiam si non præſentetur; & aliàs facta p̃ſentatio nulla euadat.

XLIX.

Nùm poſſit filiusfamilias renunciare beneficio legis, quod cum eo, qui in aliena eſt poteſtate, & ſpecialis ſufficiat renunciatio? *Et* quid iuramento accedente? *Et* plura de clauſula, ad maiorem cautelam. Nùm poſſit filius familias, præſertim maior, pro patre ſe obligare? *Et* plura ad intellectum Pragm. Regni 1. de *Senat.* Conſulto Macedoniano.

L.

Sacræ Rotæ decisio, coram R.P Veroſpio. Neapolit. Pecuniaria Lunæ 5. Iulij 1632. in eadem, qua ſuprà cauſa.

LI.

An Clerici, ſiue etiam Regulares immunitate gaudeant *Ecclesiæ*? *Et* quid præſcripta conſuetudine? *Et* an *Ecclesiaſtici* ita extrahenres in pœnas dent, & cenſuras in *Extrauaganti* Gregorij XIV. innouatas? latè diſcutitur.

LII.

Reſponsio pro Alternatiua Regnicolis in Regno Neapolitano debita, ad interpretationem Capitulorum Regni ſuper eadem re.

Finis Indicis Argumentorum.

Digitized by Google